6
M
34 K
11

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

26
a
26
26
21
13-8. C. 3
20. 0

Digitized by Google

Digitized by Google

CONCILIATIO
CVNCTARVM LEGVM,
QVÆ IN TOTO CORPORE IVRIS CIVILIS
inuicem quaſi ex diametro ſibi contrariari videbantur, acutiſſima, & ſolidiſſima,

NICOLAO GENOA
Iuriſconſulto Patauino Authore.

OPVS NOVVM, CVRIOSVM, ET DELECTABILE,
Omnibuſque Iuris Profeſſoribus vtiliſſimum, atque neceſſarium,

Ac pro meliori eorundem commoditate in duas partes digeſtum.

Quarum altera leges vniuerſæ, quæ de directo ſibi aduerſantur, ad concordantiam ſunt reuocatæ: altera vero opiniones eorum, qui leges aliquas vti ſibi mutuo repugnantes, licet re vera non ſint, proponunt, ac conſiderant, ſummo ſtudio relatæ reijciuntur, atque confutantur.

Cum duobus indicibus, quorum priori leges, poſteriori autem verba, & res memorabiles, ac vtiles, recenſentur.

CVM LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEG

Ex legato

VENETIIS, Apud Iuntas, MDCXVI.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
Ac Præſtantiſsimo
CAROLO BELEGNO
S.P.D. Balthaſar Piſonius.

APVD Veteres nulla nauis è portu ſoluebatur, quæ alicui Deo ſacrata non eſſet, atq; ideo in puppi numinis alicuius effigiem gerebat, vt eo fauente, nullas extimeſceret Syrtes, nullumq; naufragij periculum adiret; ſed ſecundis conſpirantium ventorum flatibus delata optatum in portum inueheretur. Sic ego (Illuſtriſſime Carole) hoc opus de Concordantijs legum a Nicolao Paſſara Genoa Cognato meo elucubratum, quem nuper aduerſa bonis artibus mors in flore iuuentutis ſuæ præripuit, cum quo etiam ipſe hæres ſuus mihi eodem funere efferri viſus ſum, Tibi tanquam meo Numini dedicare ac conſecrare ſtatui, vt non ſolum hoc opus nominis tui ſplendore inſignitum, ac veluti nauigium quoddam procelloſo æquori expoſitum auctoritate tua, quaſi fortiſſimo clauo fultum maleuolorum procellas, & ſalebras euitet; verum etiam præclaram voluntatis erga

Digitized by Google

te meæ ſignificationem exhibeat. Equidem ingrati animi nota inurendus eſſem, ſi tot tantaque beneficia, quæ in Io. Baptiſtam patrem meum contuliſti, & vetera recentibus cumulare quotidie ſtudes, ea mihi in animo fixa non hærerent, maximiſque meritis aliqua ſaltem ex parte reſpondendi rationem non inirem. Incitatus ergo oſtendendi aliquod grati animi ſignum, ſub tuis auſpicijs has Legum Concordantias in lucem feliciter prodire volui. Et certe nemini æquius, quam tibi illæ debentur, qui cum Iuſtitia ita ſemper concordaſti, & inter homines ſic concordiam inſtituiſti vt omnium animos tanto amore tibi deuinxeris, vix vt quiſquam vnus vni charior ſit, quàm vnus tu vniuerſis. In Magiſtratibus, quibus adhuc functus fuiſti, tam ſapienter te geſſiſti, & tantam tibi laudem ex illa tua admirabili legum ſcientia comparaſti, vt ad maiores tibi dignitatis gradus ſemper aditum patefeceris. Prætereo eximiam eloquentiam tuam, cuius vi admirationem concitare, & circumfuſam ſtupore multitudinem defigere ſoles, vt alios quidem ſilere, & vno in obtutu defixos hærere cogas. Sed nolim tantas præſtantiſſimi viri laudes inopia dicendi deterere. Breui lintre, inermique cymba vaſtiſſimus tantarum laudum oceanus non eſt tentandus. Nunc te ſupplex oro, vt hoc, quicquid eſt, hilari fronte accipere digneris perpetuum eximiæ in te meæ obſeruantiæ monumentum, nec tam oblatum munus, quam offerentis voluntatem amplitudini nominis tui deuinctiſſimam reſpicias. Vale.

Datum Patauij ſexto Calend. Nouembris. Ab orbe reparato. MDCXV.

BE-

BENEVOLO
ET STVDIOSO
LECTORI
S. P. D.

FREQVENS, & vetus circumfertur querela, per quam nobiliſsimum Iuriſprudentiæ ſtudium præ ceteris ſcientijs, atque diſciplinis, apud pleroſque adeo exoſum redditur, vt debito encomio detracto ab illius cultura quam plurimorum animi auertantur, & ingeniorum inclinationes hebeſcant. Nam cum in compilandis legibus ciuilibus contraria, & ſibi inuicem repugnantia Iuriſperitorum reſponſa neque eliminata, neque aliquod luminis, ac perſpicuitatis ad veram, ſolidam, atque genuinam illorum cognitionem percipiendam additum fuiſſe cotidie deprehendatur, prima fronte alicui videri poſſet, quod Ius Ciuile potius ex quadam animi inconſtantia, atque mutabilitate, quam certo, ac firmo rationis naturalis fundamento conſtitutum fuiſſet,

Digitized by Google

ſet, qualem quidem cogitationem fouere non ſolum nefas eſſet, verum etiam ad illius authoritatem labefactandam, vireſque eneruandas ingens afferret adiumentum. Tale igitur Paradoxum cane peius, & angue, vt dicitur, fugiendum, & quo ad fieri poteſt, radicitus mentibus hominum euellendum eſt. Iuſtinianus enim Imperator in ſua Imperiali conſtitutione atteſtatur, quod nihil contrarij, nihil ſuperflui, nihilque perperam poſitum in legibus a ſe compoſitis reperiatur. Contrarietates autem quæ ſubinde allegantur, non pro veris, ſed apparentibus contrarijs habendæ ſunt, quæ ex quadam ignorantia, & noſtri intellectus debilitate proficiſcuntur. Is etenim ad circumſtantias, quæ veſtire ſolent facti ſpeciem, de qua diuerſi Iuriſconſulti, licet in eadem materia, reſponderunt, tanquam veſpertilionum oculi ad meridianam Solis lucem cæcutit, vt veritatem non videre, multo minus indagare valeat, & quilibet pro ſuo ingenij modulo aliam atque aliam in medium proferat opinionem. Quod ſane ſtabiliunt, & confirmant cum ſuo exemplo plures præſtantiſſimi, & in legali prudentia peritiſſimi Viri, qui per totam Europam omnibus ingenij neruis, & ſolerti intellectus acumine in illud vnice incubuerunt, vt rationem, & viam inueſtigarent, inuentoſque modos edocerent, quibus, ſi qua eſſet eiuſmodi prætenſa antinomia, ad concordiam reuocarent, & diametralem legum diſtantiam ſalua verborum ſignificatione, nec non illæſa legislatoris intentione combinarent. Minime enim conuenit, ſi quid arduum ac difficile occurrat, confeſtim animum deſpondere, ac ſub impoſito pondere ingemiſcere, ſed inſtar canum, qui ſolo odoratu tam diu feras hinc inde inueſtigant, neque ceſſant niſi illas inuenerint, inſtandum, & vrgendum eſt, quo vſque in diluendis ciuilium legum gryphis, ac eximendis difficilimarum obiectionum ſcrupulis, arripiatur veritas, quæ vnica diſputando, & rerum conſequentias diſquirendo eruitur, & acquiritur. Inter omnes vero qui vnquam in hoc ſtudiorum genere ſeſe exercuerunt, & in palæſtra conciliandarum legum ciuilium decertarunt, nunc temporis nemini ſecundus in lucem prodit, & mirificum pro ſublatis quibuſcunque contrarietatibus, quæ in Iure Ciuili occurrere poſſunt, aut allegari potuerunt, triumphum agit Illuſtris Dominus NICOLAVS GENOA PATAVINVS, Iuriſconſultus noſtræ tempeſtatis eminentiſſimus. Præterquam enim quod ex corpore Iuris Ciuilis repugnantes ſibi inuicem leges deducat, ex omnibus tam veterum, quam recentiorum Iuriſperitorum ſcriptis, eorum ſententias allegat, & examinat, nec non

qua-

quatenus a veritate diſcrepent, luculenter refellit, ac refutat. Inſuper cum non defuerint aliqui certas quaſdam leges pro contrarijs arguentes, quæ tamen re vera non eſſent, neque pro contrarijs haberi poſſent, eorum opiniones itidem modeſte confundit, & ſemper ex textus allegatione oſtendit, quid in vniuſcuiusq; ſententia veri, falſiue inſit, & quatenus illa ſuſtineri poſsit. Cuius quidem Viri opera, quam pro enucleandis & explicandis legibus egregie admodum impendit, quanto in pretio ſit habenda, quantam laudem promereatur, & quantopere ſit deprædicanda, res ipſa futuro temporis progreſſu edocebit, & vberiori orationis ſerie illud præſenti temporis momento oſtendere ſuperſedeo, ne talia me quodam temerariæ aſſentationis ſtudio magis, quam veritatis amore protuliſſe videar, præſertim cum qui ſe proprio Marte, ſuaque virtute commendat, aliorum commendatione minime indigeat, & melius ſit de tantis Viris omnino tacere, quam pauca dicere. Sed ſi quem dubitare contingeret de fructu, ac vtilitate, quam ex hoc præclaro opere percipere poſſet, is ſciat, quod cum ſecundum illud Socratis εἰς ἑκάτερον diſcurrere pulchrum ſit, & Maronis hoc, in vtrumque paratus, vehementer approbetur; Studioſus legum ex diligenti huius operis lectione inſtruetur, vt tam pro affirmatiua, quam negatiua parte argumentari diſcat, nec occaſio ſe ipſum exercendi deficiat. Neque vero tantummodo ad mouendum, & obijciendum aliquod argumentum iter in illo patefit, ſed etiam qualem firmitatem, ac quodnam robur ex ipſis fontibus legum, & ex earum rationibus depromptum habeant oſtenditur; vt tali pacto ſine magna difficultate, ac moleſtia ipſa veritas eluceſcat. Etſi enim quondam Democritus, vt omnium rerum certitudinem tolleret, aſſerere non erubuit, Veritatem puteo immerſam fuiſſe, attamen ſobria & modeſta diſputatione ex puteo illo rurſus educenda, & aduerſarius eo adigendus eſt, vt nolens volens ſe victum confiteatur, & veritati palmam victoriæ concedat. Quilibet præterea ſecum perpendere poterit, cum Clariſsimus Autor noſter volumen hoc ex varijs ac diuerſis ſcriptis, quæ partim in Italia, ac Germania, partim in Gallia, & Hiſpania typis impreſſa fuere, ſicut apes ex hyblæis floribus dulciſsimum mel, excerpſerit, & ſelegerit, cuius Scriptoris opinio ad illam propius accedat, & quæ longinquius recedat. Vix enim reperiri aliquem poſſe credo, qui in ſua Bibliotheca, tot, ac tantos ac tales Scriptores ex omnibus Europæ prouincijs collectos poſſederit, multo minus perlegendo ſcrutatus fuerit, & recordor, quod cum Patauij ſtudiorum gratia degerem, ſæpenumero.

ad

Digitized by Google

ad ipſum ceteri ceu ad aſylum accurrerunt, & illius non tam librorum copia, quam eruditæ, ac exoptatæ conuerſationis colloquio vſi fuere. Quem ſi mors legibus (ea enim ſeniores denaſcendo iunioribus præcedere præſumunt) inimica diutius ſuperſtitem reliquiſſet, nec per feneſtras (vt Prophetæ metaphora vtar) ingreſſa fuiſſet, nullum dubium eſt, quin multo maiora, quæ ad excolendum, & illuſtrandum ſacrarum legum ſtudium apprime feciſſent, attentaſſet, & ita cum talento ſibi concredito rebus in deteriora indies labentibus feliciter remedium adhibuiſſet. Interim quæ inuidia abſtulit, ſpes melioris fortunæ reſarciat. Ego ſane, prout tanti Viri ſemper ſtudioſus fui, quia humanitatem, & beneuolentiam ſuam ſine aliquo diſcrimine tam erga peregrinos, quam domeſticos declarabat, fato ad me, iuxta Sereniſsimi Dominij Veneti circa negotia Typographica promulgatas ſanctiones, huius operis correctionem deuolutam fuiſſe exiſtimo, ne pro inæſtimabili bono amiſſo moleſte ferendi deeſſet occaſio. Id licet acerbum, eo tamen mihi gratius, quod illuſtres mei Domini Iuntæ præ reliquis, ſe ſuaque vltro obtrudentibus meam operam deſiderarint, & me inopinato requiſiuerint. Qua quidem in re me ita verſatum confido, vt cuilibet de meo ſtudio conſtare poſsit, maxime vero motus, vt tuum, Lector benigne, fauorem atque beneuolentiam mihi conciliarem. Dabantur Venetijs 3.Calend. Nouembr. Anno Salutiferi partus Virginei. M.DC.XVI.

M. Matthias Coldiz
Alemannus.

INDEX OMNIVM

TITVLORVM

PANDECTARVM,

IN QVIBVS LEGES ADINVICEM QVASI EX diametro repugnantes continentur, & in hoc opere conciliantur, ſecundum ordinem Alphabeticum pro maiori Studioſorum vtilitate, & facilitate diſpoſitus.

A

De Acquirenda hæreditate.

1 *L. Is, qui putat.* pag. 232
2 *L. pupillum* pag. 234

Acquirenda Poſſeſſione.

1 *L. intereſſe.* p. 148
2 *L. poſſideri. §. in amittenda* p. 287
3 *L. poſſeſſio. §. adipiſcimur* p. 427
4 *L. Quamuis. §. infans* p. 427
5 *L. Quemadmodum* p. 287

Acquirendo rerum dominio.

1 *L. Adeo quidem. §. ex diuerſo* p. 274
2 *L. Bonæ fidei* p. 190
3 *L. Bonæ fidei. §. in contrarium* p. 281
4 *L. cum in corpus* p. 117
5 *L. qua ratione. §. literæ* p. 76
6 *L. res mandato* p. 285
7 *L. ſed etſi ex meis* p. 277
8 *L. ſi procurator* p. 285

Actionibus empti.

1 *L. Datio. §. ſi emptor.* p. 168

b 2. L. exem-

Digitized by Google

2 L ex empto.§.ſi quis virginem. p.164
3 L.Iulianus. p.170

Actionibus, & obligationibus.

1 L.in omnibus p....
2 L.pupillus p.211
3 L.ſerui ex delictis. p.311

Ad Leg. Falcidiam.

1 L. Paulus reſpondit. verſ. idem reſpondit. p.181
2 L.ſi pupillus. p.211

Ad Leg. Iuliam peculatus.

1 L.lege Iulia.ver.ſed etſi. p.350

Ad leg. Rhodiam de iactu.

1 L.qui leuandę. p.146

Ad Senatuſconſultum Trebellianum.

1 L.ex fato. §.ſi quis autem. p.250

Ædilitio edicto.

1 L.animi.§.ſeruus p.179
2 L.pracipiunt. p.179

Alienatione iudicij mutand. cauſa fac.

1 L.quia etſi.§.opus. p.58

Alimentis, & cibarijs legatis.

1 L.legatis. p.249

Aqua cotidiana, & æſtiua.

1 L ait prætor.§.illud Labeo. p.96
2 L.cum conſtet.§.inter duos. p.102

Aſſignandis libertis.

1 L.vtrum ei. p.259

Authoritate tutorum.

1 L.etſi pluribus p.234
2 L ſi ad pupillum p.257
3 L pupillus.ver.ſed cum ſolus. p.211

B

Bonis damnatorum.

1 L.ſed ſi alia. p.439

Bonis eorum qui ante ſententiam.

1 L.Imperatores. p.337

Bonorum poſſeſſionibus.

1 L.tutor. p.257

Bonis proſcriptorum.

1 L.deportati. p.157

C

Carboniano Edicto.

1 L.de bonis.§.non ſolum. p.249

Collatione bonorum.

1 L.Dotem. p.201

Commodati.

1 L.pratextu. p.401

Compenſationibus.

1 L.compenſationes. p.401

Conditione cauſa data.

1 L.dedi. p.129

Condi-

Conditione indebiti.

1 L.quod pupillus p.212
2 L.Repetitio p.136
3 L.ſi pœnæ.§.quamuis p.eadem
4 L.ſi non ſortem.§.penult. p.136
5 L.ſi quis ſeruum. p.eadem

Conditionibus,& demonſtrationibus.

1 L.nonnunquam. p.237

Contrahenda emptione.

1 L.alioquin.§.quod ſi ego p.164
2 L.cum ab eo.ver.menſam p.165
3 L.& liberi p.163
4 L.quid tamen p.165
5 L.qui officij.§.qui neſciens. p.163

Conſtituta pecunia.

1 L.eum qui §.Iulianus p.65
2 L.ſi poſt conſtitutam. p.26

Crimine ſtellionatus.

1 L.Stellionatus. p.39

D

Depoſiti.

1 L. licet.§.rei depoſitæ. p.148

Diuerſis, & temporalibus præſcriptionibus.

1 L.in vſucapione p.297
2 L.Si quiſquam. p.303

Dolo malo.

1 L.ſi fideiuſſor. p.47

Donationibus inter virum, & vxor.

1 L.hec ratio.§.final. p.204
2 L.idemque p.eadem
3 L.ſed ſi vir.§.quod legaturus p.ead.

Duobus reis.

1 L.cum duo p.356
2 L.ex duobus p.186
3 L.ſiue a certis. p.358

E

Exercitoria actione.

1 L.vtilitatem.§.magiſtrum nauis p.62
2 Vtilitatem.§.final. p.64

Ex quibus cauſis maiores.

1 L.is,qui Reipublicæ p.55
2 L.ſed etſi per prætorem.§.quoties per abſentiam.ver.quoties æquitas. p.ead.

F

Fideicommiſſarijs libertatibus.

1 L.fideicommiſſaria libertas. p.269
2 L.Fideicommiſſaria libertas.§.quod ſi ita. p.eadem

Fideiuſſoribus.

1 L.ſi debitori p.316
2 L.Marcellus. p.381

Fundo inſtructo

1 L.ſi cui fundum. p.247.

Furtis.

1 L.Falſus creditor.§.ſi iactum p.146
2 L.falſus creditor.§.final.in fine p.325
3 L.ob pecuniam p.350
4 L.qui vas.§.ſi ancilla. p.300

H

Hæredibus inſtituendis.

1 L.*his verbis.§.illa inſtitutio* p.161
2 L.*interdum.§.paterfam. ver.ſed ſi exceſſerit.* p.423

His qui notantur infamia.

1 L.*quid ergo.§.cum autem.* p.39

I

Inofficioſo teſtamento.

1 L.*ſi inſtituta.* p.71

In quibus cauſis pignus, vel hypotheca, &c.

1 L.*eo iure* p 178
2 L.*in prædijs. verſic.videndum.* p.178

Interdictis & relegatis.

1 L.*eum qui.* p.331

Iudicijs.

1 L.*in priuatis* p.7
2 L.*ſi quis in legatione* p.65
3 L.*ſi filiusfam.§.iudex.* p.70

Iure dotium.

1 L.*Auus Neptis.* p 201
2 L.*cum poſt.§.gener* p.411
3 L.*res quæ.* p.262

Iure fiſci.

1 L.*cum quidam* p 339
2 L.*eum qui.§.qui ſibi.* p.412
3 L.*eius qui* p.337
4 L.*in fraudem* p.339
5 L.*non intelligitur.§.ſi in locis.* p.342
6 L.*ſi is, qui mihi.* p.334

Iure patronatus.

1 L.*iura libertorum.* p.331

Iuriſdictione omnium iudicum.

1 L.*iubere cauere* p.5
2 L.*qui iuriſdictioni* p.7
3 L.*ſi conuenerit.* p.397

L

Legatis primo.

1 L.*cum ſeruus legatus* p.235
2 L.*in arbitrium* p.237
3 L.*plane.§.ſed ſi non corpus* p.200
4 L.*ſi ſeruus* p.235
5 L.*ſenatus.§.legatum* p.237
6 L.*ſeruum filij.§.ſi area.* p.242
7 L.*turpia.§.final.* p.358

Legatis ſecundo.

1 L.*debitor decem.* p.312
2 L.*ſi area.* p.242

Legatis tertio.

1 L.*Iulianus.* p.144
2 L.*qui habebat.* p.eadem
3 L.*ſi chorus.§.Area* 242
4 L.*ſi chorus §.ſeruus quoque.* p.245

Legibus.

1 L.*de quibus.verſ.quare rectiſſime.* p.431

Liberis & poſthumis.

1 L.*commodiſſime.* p.220

Locati.

1 L.*Sed addes.§.ſi dolia.* p.170

Mandati.

M

Mandati.

1 *L. qui negotia* p.104
2 *L. qui negotia. ver. his argumento eſſe.* p.113
3 *L. ſi procuratorem. §. mandati actio* p.eadem.
5 *L. ſi mandauero. §. is, cuius bona* p.156
6 *L. ſi mandato. §. Paulus reſpondit.* p.158

Manumiſſis vindicta.

1 *L. ſi rogatus. §. final.* p.3

Militari teſtamento.

1 *L. In fraudem* p.230
2 *L. tribunus militum. §. cũ aliquis.* p. ead.

Minoribus viginti quinque annis.

1 *L. quod ſi minor. §. non ſemper. verſ. Scæuola.* p.59

N

Nautæ, caupones, ſtabularij, &c.

1 *L. ait prætor. §. ſi quis igitur* p.62
2 *L. debet. §. hac iudicia* p.63
3 *L. debitor. §. ſi plures nauim* p.64
4 *L. & ita. §. final.* p.63

Noui operis nunciatione.

1 *L. is cui* p.58
2 *L. non ſolum. §. morte.* p.58. & 267
3 *L. prætor ait. §. final.* ibidem

O

Obligationibus, & actionibus.

1 *L. ſerui ex delictis.* p.311

Officio conſulis.

1 *L. officium. §. conſules. il ſecundo.* p.3

Officio eius cui mandata eſt iuriſdictio.

1 *L. cognitio. §. vt poſſeſſio.* p.5.

P

Pactis.

1 *L. Iuus* p.22
2 *L. iuris gentium. §. 1. ver. & ideo* p.16
3 *L. ſi tibi decem. §. ſi pactus ſim* p.22
4 *L. ſi tibi decem. ver. cum poſſeſſor* p.26
5 *L. ſi vnus* p.32
6 *L. ſi vnus. §. pactus ne peteret* p.353
7 *L. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ver. eadem ratione* p.35
8 *L. ſi reus.* p.35

Pignoratitia actione.

1 *L. creditor* p.137
2 *L. eleganter. §. ſi vendiderit* p.ead.
3 *L. rem alienam. verſ. non eſt idem.* p.140

Pignoribus.

1 *L. ſi Titio* p.140
2 *L. ſi is, qui bona. §. iura prædiorum* p.172
3 *L. ſed an via.* p.172

Pœnis.

1 *L. quoties.* p.13

Præſcriptis verbis.

1 *L. Naturalis. §. primo* p.129
2 *L. Naturalis. §. at cum do. verſic. ſi dedi.* p.16

Probationibus.

1 *L. quingenta.* 200

Procu-

Procuratoribus.

1 L.qui proprio.§.final. p.42
2 l.qui duos. p.eadem

Precario.

1 l.certe.§.is,qui rogauit p.309
2 l.& habet.§.eum qui. p.309

Pro emptore.

1 l.pro emptore.§.ſi a furioſo p.80
2 l.qui ob pactionem. p.295

Pro ſocio.

1 l.nec adiecit. p.161
2 l.verum eſt. p.162

Publiciana.

1 l.eum,qui. p.80

Q

Quæ in fraudem creditorum.

1 l.ſtatuliber. p.347

Quæſtionibus.

1 l.ſi quis. p.272

Quemadmodum ſeruitus. ammittantur.

1 l.ſi communem.§.ſi is. p.102

Qui,& a quibus manumiſſi liberi non fiant.

1 l.in fraudem. p.272

Qui potiores in pignore habeantur.

1 l.Titius Seia. p.334

R

Rebus creditis.

1 L.rogaſti. p.113

Rebus dubijs.

1 l.qui duos.§.cum in bello. p.250

Receptis arbitris.

1 l qualem p.60
2 l ſi duo rei. p.32

De regulis iuris.

1 l.Actus legitimi p.313
2 l in perſonam. p.311

Re iudicata.

1 l.commodis p.308
2 l ſi conuenerit p.60
3 l.ſunt qui p.162
4 l.ſicut autem. p.207

Rei vendicatione.

1 l.in rem.§.ſed & id p.76
2 l.Minutius. p.277

Remiſſionibus.

1 l.ait prætor.§.item Iuliano. p.85

Rerum diuiſione.

1 l.in tantum.§.final. p.1
2 l.ſed Diui. p.1

S

Senatoribus.

1 l.ſenatoris filium. p.299

Seruitutibus.

1 *l.ſi cui.* p.92

Seruitutibus ruſticorum prædiorum.

1 *l.ex meo* p.96
2 *l.Labeo* p.95
3 *l.ſi via* p.92
4 *l.ſi communi* p.98
5 *l.vnus ex ſocijs.* p.98

Si certum petatur.

1 *l.ſingularia.* p.104
2 *l.ſi ego.* p.117

Si ex noxal.

1 *l.ſi ſeruum.* p.13

Si ſeruitus vendicetur.

1 *l.ſi qua.* p.95
2 *l.ſicuti.§.Ariſto.* p.101
3 *l.ſicuti.§.apud Pomponium.* p.101

Si vſusfructus petatur.

1 *l.ſi fundo.* p.89

Solutionibus.

1 *l.cum quis ſibi* p.370
2 *l.qui res ſuas.§.aream.ver.ſi alienam.* p.245
3 *l.Stichum.§.naturalis* p.353
4 *l.Stichum.§.vſumfructum mihi.p.* 370

Soluto matrimonio.

1 *l.ex diuerſo.* p.207

Statuliberis.

1 *l.ſtatuliberi.* p.347

Succeſſorio Edicto.

1 *l.ſucceſſorium.§.tutor.* p.157

T

Teſtamentaria tutela.

1 *l.quod ſi nepotes.* p.317

Tranſactionibus.

1 *l.cum mota.* p.71

V

Varijs, & extraordinarijs cognitionibus.

1 *L.cognitionum.§.conſumitur.* p.459
2 *l.ſi iudex.* p.70

Verborum obligationibus.

1 *l.eum,qui.§.qui ſibi.* p.370
2 *l.hoc iure* p.375
3 *l.in illa ſtipulatione* p.375
4 *l.is cui* p.381
5 *l.Mora.§.ſed ſi fideiuſſor.* p.47
6 *l.qui vſumfructum* p.325
7 *l.qui Romæ.§.Augerius* p.564
8 *l.ſi ita ſtipulatus* p.361
9 *l.ſi pupillus* p.212
10 *l.ſi quis* p.364
11 *l.ſtipulatio.§.ſi ſtipulanti* p.389
12 *l.ſtipulationes.la ſecunda.§.plane.* p.361

Verborum ſignificatione.

1 *l.inter donum* p.312
2 *l.iuſta* p.317
3 *l.liberorum* p.317
4 *l.munus.la ſecunda.in fine* p.312
5 *l.recte dicimus.* p.325

Vſucapionibus.

1 *l.in vſucapionibus* p.297

2 *l.præ-*

2 l.præſcriptio p.303
3 l.ſequitur.§.de illo p.295
4 l.ſi aliena §.Scæuola. p.300

Vſu,& habitatione.

1 l.per ſeruum. §. vſusfructus in ver. denique. p.89

Vſufructu.

1 l.æquiſſimum.§. ſi tamen. verſic. ſed nec ædificium p.81
2 l.vſufructuarius p.81
3 l.vetus fuit. p.181

Vſufructuarius quemadmodum caueat.

1 l.huic.§.ſed etſi. p.89

Vſuris.

1 l.cum de in rem verſo. p.405
2 l.fructus percipiendo p.197
3 l.in pecudum.§.partus p.181
4 l.Mora.§.final. p.186
5 l.paulus.§.hæres p.181
6 l.qui ſcit.§.vltimo p.281
7 l.ſi ſtipulatus in principio. p.195

FINIS.

IN-

Digitized by Google

INDEX TITVLORVM CODICIS,

In quibus leges contrarię reperiuntur.

A

De acquirenda, & retinenda poſſeſſione.

1 *L. Donatarum.* p.437

B

Bonis proſcriptorum.

1 *L. Deportati.* p.156

C

Compenſationibus.

1 *L. Compenſationibus.* p.401

Commodati.

1 L. *Prætextu.* p.401

Condictione indebiti.

1 *L. ſi quis ſeruum.* p.136

D

De dignitatibus lib. 12.

1 L. *Si ſenator.* p.299

Dotis promiſſione.

1 *L. Fruſtra exiſtimas.* p.411

Dolo Malo.

1 *L. Si Fideiuſſor.* p.158

De iure Dotium.

1 L. *ex pecunia.* p.262

L

Legatis.

1 *L. cum quaſtio. verſ. ſi quis itaq.* p.423

P

Pactis.

2 *L. ſi quis in conſcribendo* p.397

3 L. *ex conuentione.* p.394

Poſthumis Heredibus inſtituendis.

1 L. *Quidam.* p.220

Q

Quæ ſit longa conſuetudo.

1 L. *Conſuetudinis.* p.431

Quæ res pignori obligari poſ.

1 *L. Spem.* p.308

R

Repudianda Hereditate.

1 *L. ſi quis ſuus.* p.50

Rei Vendicatione.

1 *L. ſi inferiorem* p. 274

S

Sine cenſu vel reliquis fundum compar. &cet.

1 L. *ex conuentione* p.394

T

Tranſactionibus.

1 *L. cum mota.* p.71

V

Vſuris.

1 L. *creditor.* p.405

FINIS.

IN-

INDEX TITVLORVM INSTITVTIONVM IVSTINIANI,

In quibus paragraphi ad inuicem contrarij continentur.

A

Aſſignatione Libertorum.

§ *Datur autem.* p.259

C

Capitis Diminutione.

§. Minor. p.439

H

Hæredibus inſtituendis.

§. *Hæredes in fine.* p.325

I

Inutilibus ſtipulationibus.

§. *Præterea.* p.389

L

Legatis.

1 §. *Ex contrario. verſ. Quod ſi viuo.* p.312
2 §. *ſi quis Ancillas* p.247
3 §. *ſi quis rem ſuam* p.232

Q

Qui teſtamento tutores dari poſſunt.

1 §. *ad certum tempus* p.313
2 §. *Si quis filijs. verſic. Quid ſi nepotes* pag. 317
3 §. *Datur autem. verſ. ſed ſciendum* p.442

R

Rerum Diuiſione.

1 §. *Ex diuerſo.* p.174
2 §. *Theſauros* p.342

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX OMNIVM LEGVM,

QVAE AD INVICEM SIBI CONTRARIARI

videbantur, conciliatarum,hocq; volumine contentarum,ac ordine Alphabetico, pro faciliori earundem inuentione,ac maiori Studioſorum facilitate digeſtarum.

A

1 L.*Actus legitimi.ff de Regul.iur.* p.313
2 L.*Adeo quidem §. ex diuerſo.ff. de acquirendo rerum dominio.* p.274
3 L.*Aequiſſimum §. ſi tamen verſ.ſed nec ædificium.ff.de vſufructu.* p.81.
4 L.*ait prætor §.illud Labeo.ff.de aqua Cotidian.& æſtiua* pag.96
5 L.*Ait prætor §. Item Iuliano. ff. de Remiſſionibus.* p.85
6 L.*Ait prætor.§.ſi quis igitur.ff. Nautę, Caupones.* pag.62
7 L.*Alioquin §. quod ſi ego.ff. de contrahenda empt.* pag.164
8 L.*Animi §. ſeruis.ff. de ædilit. edicto.* pag.179
9 L.*Auus.ff.de pactis* p.22
10 L.*Auus neptis.ff. de iure Dotium.* pag.201

B

1 L.*Bonæ fidei.ff.de acquirendo rerum dominio* pag.190
2 L.*Bonæ fidei §.in contractum.de Acquirendo rerum dominio.* pag.281

C

1 L.*Certe.§.is, qui rogauit.ff.de precario.* pag.309
2 L.*cognitio.§.vt poſſeſſio.ff.de officio eius.* pag.5.
3 L.*Cognitionum §. conſumitur.ff. de varijs,& extraordinar. cognitionibus.* pag.459
4 L.*Commodiſſime. ff. de lib. & poſthum.* pag.220.
5 L.*Commodis.ff.de re iudicat.* p.308
6 L.*Compenſationes C. de compenſationibus.* p.401
7 L.*Conſuetudinis C. quæ ſit longa conſuetudo.* p.431
8 L.*creditor.C.de vſuris.* p.4[illegible]5
9 L.*Creditor.ff.de pignorat.act.* p.137
10 L.*cum ab eo.ver.menſam.ff.de contrahenda empt.* p.165
11 L.*cum conſtet.§.inter duos.ff. de aqua quotidiana.* pag.102
12 L.*cũ de in rem verſo.ff.de vſuris.* p.40[illegible]
13 L.*cum duo.ff.de duobus Reis* p.356
14 L.*cum in corpus. ff. de acquirendo rerum dominio.* pag.117
15 L.*cum mota.C.de tranſactionibus.* p.71
16 L.*cũ poſt.§.gener.de iure Dotium* p.411
17 L.*cum quæſtio verſ.ſi quis itaq. C. de legatis.* pag.423

18 L.cum quidam.ff. de iure Fiſci. p. 339
19 L.cum qui ſibi.ff.de ſolutionibus . p.370
20 L.cũ ſeruus legatus.ff.de leg.pr. p.235

D

1 L.Datio.§.ſi emptor.ff.de Act.emp.p.168
2 L.Debet.§.hac iudicia.ff. Nauta caup. pag.63
3 L.Debitor.§.ſi plures nauem ff. Nautæ pag.64
4 L.Debitor decem.de legatis ſecũdo p.312
5 L. De bonis. §. non ſolum.ff. de Carbon. edicto. p.249
6 L.Dedi de condict.cauſ.dat. p.129
7 L.Donatarum C.de acquir.poſſeſ. p.427
8 L.Deportati. C. de bonis proſcriptorum. pag.156
9 L. De quibus verſ.quare rectiſſime.ff.de legibus. pag.431
10 L. Dotem.ff.de Collat. bonorum p.201

E

1 l.Eius,qui.ff.de iure Fiſc. p.337
1 l.Eleganter.§ ſi vendiderit.ff. de pignoratitia act. p.137
3 l. eo iure in fine, in quibus cauſ.pignus pag. 178
4 l.Et habet §.cũ,qui.ff.de precario p. 09
5 Et ita.§.final ff. Nautæ. p.63
6 L. Et liberi. ff. de contrahenda emptione pag 163
7 l.Etſi non adſcripta.C.de Fideicommiſſarijs libertatibus. p.442
8 l.Etſi pluribus.ff. de authoritate tutorum p.234
9 l.eum,qui.§.Iulianus.ff.de conſtitut.pecunia p 65
10 l.eum,qui.ff.de publiciana p.80
11 l.eum,qui ff.de interdictis, & relegatis pag.331
12 l.eum qui.§.qui ſibi.ff.de verborum obligationibus. p.370
13 l.Ex diuerſo.ff.ſol.matrim. p.207
14 l.Ex duobus ff.de duobus Reis.pag. 186
15 l.Ex empto. §. ſi quis virginem. ff. de actionibus empt. pag.164
16 l.Ex facto.§. ſi quis autem ff. ad Trebel. pag.250
17 l.Ex meo.ff de ſeruitutibus Ruſticorum prædiorum p 96
18 l.ex pecunia.C.de iure dot. p.262

F

1 l.Falſus creditor.§. ſi iactum. de Furtis. pag.146.
2 l.Falſus Creditor.§.final in fine.ff. de Fur. tis. pag.325
3 l Fideicommiſſaria libertas. ff. de fideicommiſſarijs libertatibus p.269
4 l.Fideicõmiſſaria libertas. §. quod ſi ita. ff. de fideic.libertatibus pag.269
5 l.Fructus percipiendo.ff.de vſuirs p.190

H

1 l.hæc ratio.§.final ff.de donationibus inter virum,& vxorem p.204
2 l.his verbis.§. illa inſtitutio.ff. de hæredibus inſtituendis. p.161
3 l.hoc iure ff.de verbor.obligat. p.375
4 l huic.§.ſed etſi.ff.vſufructuar.quemadmod.caueat pag.89

I

1 l.Idemq. ff.de donationibus inter vir,& vxorem pag.204
2 l.in arbitrium.ff.de leg.pr. p.237
3 l.in fraudem.§. teſtamentum. de milit. teſtamento p.23[illegible]
4 l.in fraudem ff.qui,& à quibus p.272
5 l in fraudem.ff de iur.Fiſci. p.339
6 l.imperatores.ff.de bonis eorum,qui ante ſententiam p.337
7 l.in illa ſtipulatione.ff.de verborum obligationibus p.375
8 l.in omnibus.ff.de actionibus,& obligationibus pag...
9 l.in pecudũ.§.partus.ff.de vſuris. p.181
10 l.in perſonam.ff de regul.iur. p.31[illegible]

11 L. In

Digitized by Google

11 *l.In prædijs. uerſ.videndum.ff. in quibus cauſis pignus.* pag.178
12 *l.in priuatis.ff.de iudicijs.* p.7
13 *l.in rem.§.ſed & id.ff. de rei uendicatione.* pag.76
14 *l.in tantum.§.final.ff.de rerum diuiſ.* p.1.
15 *l.interdum.§.paterfam.uer.ſed ſi exceſſerit.ff.de hæredibus inſtituẽdis* p.423
16 *l.inter donum.ff. de uerborum ſignificatione* p.312
17 *l.Inter eſſe ff de acquir.poſſ.ſſ.* p.148
18 *l.in Vſucapione.ff. de diuerſ. & temporal.præſcriptionibus* p.297
19 *l.in Vſucapionibus.ff.de Vſucap.* p.297
20 *l.Is cui bonis ff.de uerb.oblig.* p.381
21 *l.is cui opus ſi de noui operis nunc.* p.58
22 *l.is,qui putat ff.de acquirenda hæredit.* pag.232
33 *l.is qui reipublicæ ff.ex quibus cauſ.maiores* p.55
24 *l.iubere cauere. ff. de iuriſdictione omnium iudicum* p.5
25 *l.iulianus.ff.de actionibus emp.* p.170
26 *l.iulianus.ff.de legatis 3.* p.144
27 *l.iura libertorum.ff.de iur.patron.* p.331
28 *l.iurisgentium.§.1.uer.& ideo ff.de pactis.* p.16
29 *l.iuſta.ff.de uerbor.ſignifi.* p.317

L

1 *L. Labeo.ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum.* p.95
2 *l.legatis.ff.de alimentis, & cibarijs legatis* p.249
3 *l.lege Iulia §.ſed etſi.ff.ad leg. Iuliam peculatus* pag.350
4 *l.liberorum. in fine.ff.de verborum ſignificatione* p.317
5 *l.licet.§.rei depoſitam.ff Depoſit.* p.348

M

1 *l.Marcellus.ff.de Fideiuſſoribus* p.381
2 *l.Minutius .ff.de rei vendic.* p.277
3 *l.mora.§.ſe d ſi fideiuſſor.ff. de uerborum obligationibus.* p.47
4 *l.mora.§.final.de vſuris.* p.186
5 *l.munus.la 2.in fine.ff.de uerb.ſig.* p.312

N

1 *l.Naturalis.§.1.ff. de præſcriptis verbis.* pag.129
2 *l. naturalis.§.at cum do.ver.ſed ſi dedi. ff de præſcriptis uerb.* p.16
3 *l.nec adiecit.ff.pro ſocio* p.161
4 *l.non intelligitur.§.ſi in locis.ff. de iur. Fiſci* p.342
5 *l. nonnunquam ff. de conditionibus, & Demonſtrationibus* p.237
9 *l.Non ſolum.§.Morte ff. de noui operis nunciat.* pag.58
Item p.267

O

1 *l.ob pecuniam.ff.de Furtis* p.350
2 *l.officium §.Conſules il ſecundo.ff. de officio conſulis* pag.3

P

1 *l.Paulus.§ hæres.ff.de uſuris* pag.181
2 *l Paulus reſpondit.verſ.idem reſpondit. ff.ad leg.Falcid.* pag.181
3 *l.per ſeruum §.uſusfructus in uerſ. denique ff.de uſu,& habitatione* p.89
4 *l plane.§.ſed ſi non corpus ff de legatis primo* p.200
5 *l.Poſſeſſio §.adipiſcimur.ff. de acquirenda poſſeſſione* pag.427
6 *Poſſideri.§.in amittenda.ff.de acquirenda poſſeſſione.* p.287
7 *l.præcipiunt de adilit.edicto* p.179
8 *l.præſcriptio ff de vſucapionibus* p.303
9 *l.prætextu C.Commodat.* pag.401
10 *l.prætor ait.§.fin.ff.de noui operis nunc.* pag.267
11 *l.pro emptore.§.ſi a furioſo.ff.pro emptore* pag.80
12 *l.Pupillus.ff. de actionibus, & obligationibus* pag.211

13 *L.Pu-*

Digitized by Google

13 l. Pupillus verſ. ſed cum ſolus. ff. de authoritate tutorum pag. 211
14 l. pupillum. ff. de acquir. hered. p. 234

Q

1 L. qualem. ff. de receptis arbitr. p. 60
2 L. quamuis. §. infans. ff. de acquirenda poſſeſſione. pag. 427
3 l. qua ratione. §. litera. ff. de acquirendo rerum dominio p. 76
4 l. quemadmodum. ff. de acquirenda poſſeſſione p. 287
5 l. quia etſi. §. opus. ff. de alienatione iudic. p. 58
6 quidam. C. de poſth. hæredibus inſtituendis. p. 220
7 l. qui duos. §. cum in bello. ff. de rebus dubijs p. 250
8 l. qui duos ff. de procuratoribus p. 42
9 l. quid ergo. §. cum autem. ff. de his, qui notantur infam. p. 39
10 l. quid tamen. ff. de contrahenda emptione p. 165
11 l. qui habebat. ff. de leg. 3. p. 144
12 l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdictione omnium iud. p. 7
13 l. qui leuandæ. ff. ad leg. Rhodiam de iactu. p. 146
14 l. qui negotia. ff. mandati. p. 104
15 l. qui negotia. ver. his argumento eſſe. ff. mandati. p. 13
16 l. quingenta ff. de probationibus. p. 200
17 l. qui ob pactionem. ff. pro emptore p. 295
18 L. qui officij. §. qui neſciens. ff. de contrahenda emptione p. 163
19 l. qui proprio. §. final. ff. de procuratoribus p. 42
20 l. qui res ſuas. § aream. ver. ſi alienam. ff. de ſolutionib. p. 245
21 l. qui ſeit § cum in bello. ff. de rebus dubijs p. 281
22 l. qui vas. § ſi ancilla ff. de furtis p. 300
23 l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verbor. oblig. p. 564
24 l. qui vſumfructum. ff. de verborum obligationibus. 325
25 l. quod pupillus. de condict. indeb. p. 212
26 l. quoties ff. de pœnis. p. 13
27 l. quod ſi minor. §. non ſemper. ver. Scæuolæ. ff de minor. 25. annis. p. 50
28 l. quod ſi nepotes. de teſtamentaria tutela. p. 317

R

1 l. Recte dicimus. ff. de verborum ſignificatione. p. 325
2 l. rem alienam. ver. non eſt idem ff. de pignorat. actione p. 140
3 l. repetitio. ff. de conditione indebit. p. 136
4 l. res ex mandato. ff. de acquirẽdo rerum dominio p. 285
5 l. Res quæ. ff. de iure dotium p. 262
6 l. rogaſti. ff. de rebus creditis. p. 113

S

1 L. Sed addes. § ſi quis dolia. ff. locati p 170
2 L. Sed an vlt. ff. de pignorib. p. 172
3 l. Sed Diui. ff. de rerum diuiſione p. 1
4 l. ſed ſi alia. de bonis damnatorum p. 439
5 l. ſed etſi ex meis. ff. de acquir. rer. dominio p. 277
6 l. ſed etſi per pretorem. §. quoties per abſentiam. ver. quoties æquitas. ff. ex quibus cauſis maiores p. 55
7 l. ſed ſi vir § quod legaturus. ff. de donation. inter vir. & vxorem p. 204
8 l. ſenatus. §. legatum. ff. de legat. primo p. 237
9 l. ſenatoris filium. ff. de ſenatorib. p. 299
10 l. ſequitur. §. de illo. de vſucapionibus p. 295
12 l. ſeruum filij. §. ſi area. ff. de legat. primo p. 242
12 l. ſerui ex delictis. ff. de obligationibus, & action. p. 311
13 l. ſi ad pupillum. ff. de authoritate, & cõſenſu tutorum p. 257
14 l. ſi aliena. §. Scæuola. ff. de vſucapionib. p. 300
15 l. ſi area. de legat. ſecundo p. 242
16 l. ſi chorus. §. area ff. de legat. tertio. p. 242

17 l. ſi

17 *l.ſi chorus.§.ſeruus quoque.ff.de legatis tertio.* p.245
18 *l.ſi communem.§.ſi is.ff. quemadmodũ ſeruitus amittatur* p.102
19 *l.ſi communi.ff. de ſeruitutibus rusticorum præd.* p.98
20 *l.Si conuenerit.ff.de Iuriſdictione omnium iudicum* p.397
21 *l.ſi conuenerit.ff.de re iudicata* p.60
22 *l.ſi cui.ff.de ſeruitutibus* p.92
23 *l.ſi cui fundum.ff. de fundo instructo* p.242
24 *l ſicut autem.ff.de re iudicata* p.207
25 *l ſicuti.§.apud Pomponium.ff.ſi ſeruitus vendicetur* p.101
26 *l.ſicuti.§.Ariſto.ff ſi ſeruitus vendicetur* p.101
27 *l.ſi debitori ff.de fideiuſſor* p.356
28 *l.ſi duo rei ff.de recept arbit.* p.32
29 *l ſi ego.ff.ſi cert.petatur* p.117
30 *l.ſi fideiuſſor.ff.de dolo malo* p.47
31 *l.ſi fideiuſſor.C.de dolo malo* p.158
32 *l.ſi filiusfamilias.§ iudex.ff. de iudicijs* p.70
33 *l.ſi fundo.ff ſi vſusfruct. petatur* p.85
34 *l.ſi inferiorem C. de rei vendicatione* p.2-4
35 *l.ſi instituta ff.de Inoffic.teſt.* p.71
36 *l.ſi is qui bona.§. iura prædiorum.ff.de pignoribus* p.172
37 *l.ſi is qui mihi.ff de iure fiſci* p.334
38 *l.ſi ita ſtipulatus.ff. de verbor. obligat.* p.361
39 *l.ſi iudex. ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus* p.70
40 *l.ſi mandato. §. Paulus reſpondit. ff. Mandati* p.158
41 *l.ſi man'auero.§.is cuius bona.ff.mandati* p.156
42 *l ſingularia.ff ſi cert. petatur* p.104
43 *l.ſi non ſortem.§. penult. ff de cond. indebiti* p.136
44 *l.ſi pœnæ.§.quamuis .ff.de condict. indebiti* p.156
45 *l.ſi poſt conſtitutam.ff. de conſtit pecunia* p.26
45 *l.ſi procurator.ff. de acquirendo rerum dominio* p.285
47 *l.ſi procuratorem §. mandati actio.ff. mandati* p.154
48 *l.ſi pupillus ff.Ad leg.Falcidiam* p.211
49 *l. ſi pupillus. ff. de verborum obligat.* p.212
50 *l ſi qua.ff.ſi ſeruitus vendicetur* p.95
51 *l.ſi quis.de verbor.obligat.* p.364
52 *l ſi quis ff. quæ in fraudem conditorum* p.272
53 *l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis.* p.397
54 *l.ſi quis in legatione ff. de iudicijs* p.65
55 *l.ſi quiſquam. ff. de diuerſis & temporal.præſcriptionib.* p.303
56 *l.ſi quis ſeruum. C. de condict. indeb.* p.136
57 *l ſi quis ſuus.C.de repud.hæredit.* p.50
58 *l.ſi remunerandi.§.ſi tibi mãdauero. ff. mandati.* p.154
59 *l ſi reus ff.de pactis* p.3?
60 *l.ſi rogatus. §. final. ff. de manumiſſ. vindicta* p.3
61 *l ſi ſenator.C.de dignitatib.lib.12.* p.299
62 *l ſi ſeruus ff.de legatis primo* p.235
63 *l.ſi ſeruum ff.ſi ex noxali* p.13
64 *l.ſi ſtipulatus. in princip.ff. de vſuris* p.195
65 *l ſi tibi decem.§. ſi pactus ſim. ff. de pactis* p.22
66 *l.ſi tibi decem. ver. cum poſſeſſor. ff. de pactis* p.26
67 *l.ſi Titio ff.de pignoribus* p.140
68 *l.ſine certis.ff. de duobus reis* p.358
69 *l.ſi via ff de ſeruitutibus ruſticor. præd.* p.92
70 *l.ſi vnus.ff.de pactis* p.22
71 *l ſi vnus.§.pactus ne peteret. verſ. eadẽ ratione.ff.de pact.* p.35
72 *l ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis.* p.351
73 *l.ſpem.C quæ res pignori* p.308
74 *l.ſtatuliber ff.de quæſtionibus* p.347
75 *l.ſtatuliberi.ff.de ſtatuliberis* p.347
76 *l.ſtellionatus. ff. de crimine ſtellionatus* p.39
77 *l.Stichum.§.naturalis.ff.de ſolutionibus* p.353
78 *l.Stichum. §. vſumfructum mihi. ff. de ſolutionib.* p.370
79 *l.ſtipulatio.§.ſi ſtipulanti.ff. de verborum*

Digitized by Google

rum obligatio. p.389
80 l. ſtipulationes. la 2. §. plane. ff. de verborum obligat. p.361
81 l. ſucceſſorium. ff. de ſucceſſor. edicto p.257
82 l. ſucceſſorium. §. tutor. ff. de ſucceſſor. edicto p.257
83 l. ſunt qui. ff. de re iudicata. p.162

T

1 L. Titius Seia. ff. qui potiores. p.334
2 L. tribunus militum. §. cum aliquis. ff. de militar. teſtamento p.230
3 l. turpia. §. final. de legat. primo p.358
4 l. tutor. ff. de bonorum poſſeſſionib. p.257

V

1 L. Verum eſt. ff. pro ſocio p.162
2 l. vetus fuit. ff. de vſufructu p.181
3 l. vnus ex ſociis. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prediorum p.98
4 l. vſufructuarius. ff. de vſufructu p.81
5 l. vtilitatem. §. final. ff. de exercitoria p.64
6 l. vtilitatem. §. Magiſtrum nauis. ff. de exercitoria p.62
7 l. vtrum ei. ff. de aſſignandis libertis p.259

FINIS.

Digitized by Google

INDEX
PARAGRAPHORVM
IN HOC OPERE CONCILIATARVM
Legum contentorum.

A

1 §. *ad certum tempus. qui teſtamento tut. dar. poſſunt.* p. 313

D

1 §. *Dari autem tutor. ver. ſed ſciendum. qui teſtamento tutor. dar. poſſ.* p. 317
2 §. *Datur autem. de aſſignatione libertorum.* p. 259

E

1 §. *Ex contrario. ver. quod ſi viuo. de legatis* p. 312
2 §. *Ex diuerſo. de rerum diuiſione.* p. 274

H

1 §. *Hæredes inſtituere. in fine. de hæredib. inſtituendis.* p. 325

M

1 §. *Minor. inſtit. de capitis diminutione* p. 439

P

1 §. *Præterea de inutilibus ſtipulationibus* p. 389

S

1 §. *Si quis ancillas. ver. idem eſt de legatis.* p. 247
2 §. *Si quis filiis. ver. quid ſi nepotes. qui teſtamento tutor. dar. poſſunt* p. 317
3 §. *Si quis rem ſuam. de legatis.* p. 232

T

1 §. *Theſauros. de rerum diuiſione.* p. 342

FINIS.

a IN-

INDEX OMNIVM LEGVM,

QVAE PASSIM A SCRIBENTIBVS VTI AD Inuicem contrariæ licet, reuera non ſint, allegantur, perpenduntur, atq. conſiderantur, & in ſecunda huius operis parte congeſtæ, ac ordine alphabetico, pro faciliori earundem inuentione, ac maiori ſtudioſorum facilitate, diſpoſitæ ſunt.

A

1 *L. Accuſatorum temeritas. §. accuſationem. ff. ad Senatuſconſult. Turpillianum* p. 489
2 *l. Actio de æſtimato. §. æſtimatio. ff. De æſtimatoria actione.* p. 503
3 *l. Actus legitimi. ff. De regul. iur.* p. 530
4 *L. Aditio. §. vltimo. ff. De acquir. hæreditate.* p. 529
5 *l. Ad quam nec eſſe. ff. De præſcriptis verbis* p. 534
6 *l. Aedificia. ff. commun. prædior.* p. 510
7 *l. Aeſtimatis. ff. ſolut. matrim.* p. 494
8 *l. Ait Prætor. ff. De Minor. vigint. quinque ann.* p. 517
9 *l. Ait Prætor. in principio. ff. commodati* pag. 471
10 *l. Ait Prætor. §. hoc interdicto. ff. ne quid in flumine publico.* p. 476
11 *l. Ait Prætor. §. ſed hodie. ff. de Minor. vig quinque annis.* p. 520
12 *l. Alumnæ. §. Seia liberta. ff. De adimend. legat.* p. 469
13 *l. An inutilis. ff. de acceptilationibus* pag. 466
14 *l. Ante ſententiæ tempus. C. quorũ appell. non recipiuntur* p. 524
15 *l. Ante ſententiam. ff. De appellat. recip.* p. 524
16 *l. Antiquæ. §. ne autem. C. Ad Senatuſconſultum. Velleianum* p. 494
17 *l. At ſi quis. §. ſi colonus. ff. de relig. & ſumpt. funerum* p. 499
18 *l. Attilius Regulus. ff. De Donationibus* p. 500

B

1 *L. Babarius. ff. De offic. Prætoris* p. 508
2 *L. Bonorum poſſeſſio. C. qui admitti ad bonor.* p. 470

C

1 *L. Calouli. ff. de adminiſtrat. rer. ad Ciuit. pertinent.* p. 479
2 *l. centum Capuæ. ff. De eo, quod certo loco* p. 535

3 *l. cen-*

3 l.centurio.ff.De vulgari.& pupill.ſubſt. pag.490
4 l.certi condictio.ff.De reb creditis p.534
5 l.codicillis.§.inſulam.ff. de legat. ſecundo. pag.457
6 l.competit.C. de præſcr. triginta vel quadrag.annor. pag.497
7 l.conditionibus.ff.De condit. & demonſtrat. p 513
8 l.contra eos.C.Si aduerſus uſucapionem. pag.470
9 l.controuerſia.ff.De Tranſaction. p.478
10 l.controuerſia. ff. de Tranſactionibus. pag.525
11 l.cuius ædificium.ff.de ſeruitut. vrban. prædior. pag.498
12 l.cui vſusfructus.ff.De uſufructu p.469
13 l.cum antiquioribus. C. De iure deliber. pag.513
14 l. cum apud veteres.ver. Sancimus. C. Qui & aduerſus quos in integr. reſt. pag.472
15 l.cum a præfecto.C.de poſtulando p. 518
16 l cum a te.ff de dolo malo p.453
17 l.cum ciuili C.de ordine indicior. p.494
18 l.cum de lanionis.§. quidam cum ita.ff. de fundo inſtructo, & inſtru. legato pag.477
19 l.cum dos filiæ.ff De pact.dotal. p. 503
20 l.cum dos in fine.ff.de pact.dotal.p. 525
21 l.cum & ipſe.C.de ordine cognit. p.510
22 l.cum falſa.C.de iur. & fact. ignorant. pag.520
23 l.cum filiusfamilias.ff.ſi certum petatur pag.493
24 l.cum filiofamilias ff.quis ordo in bonor. poſſ.ſer. p.470
25 l.cum hæreditatis.C.de petitione hæreditatis. p.457
26 l.cum hic ſtatus. §. ſi maritus vxor.ff. de donat.inter vir & vxor. p. 505
27 l.cum is, qui.§. final.ff.de condict. indebiti p.458
28 l.cum mater. ff. de inoffic. teſtamento pag.506
29 l.cum pater.§. Rogo.ff. de legat.ſecundo pag 491
30 l. cum Prætor. §. non autem omnes ff. de Iudiciis p.508
31 l.Cum procurator.ff.de fideiuſſor.p. 5[illegible]
32 l.cum proponas.C.ſi maior effectus alienat.ratib. p.516
33 l.cum quaſi.§.Si plures.ff.de fideicom.libertatibus p.456
34 l.cum quidam.§.ſi pupillo. ff. De vſuris pag.517.& 520
35 l.cum quidam.§.ſuum.ff. de acquirenda hæreditate p.489
36 l.cum quid.ff.de rebus creditis. p.493
37 l.cum quis.ff.de obligationib. & action. pag 482
38 l.cum quis.§. qui hominem. ff. de ſolution. p. 511
39 l.cum quis perſuaſerit. ff. de dolo malo pag.497
40 l.cum tale.§.falſam cauſam. ff. de condit. & demonſtr. p. 506
41 l.cum virum.C.de fideicommiſſ. p. 526
42 l.cum vir vxori. ff. de condit. inſtitut. pag.513

D.

1 l.Datio.§.ſi iter.ff. de Action. empti. pag.459
2 l. debet exercitor.§.ſeruorum autem.ff. Nautæ, caupones ſtab. p. 486
3 l.Debitoris.§.cũ venditor.ff. quib.mod. pign.vel hypotheca ſoluatur p.499.
4 debitum C.de remiſſ. pignoris p.499
5 l.Decreta.ff.de re iudicata p. 500.
6 l.De eo ff. ad exhibendum p. 520
7 l de iis, qui carcere. ff. de effractoribus, & expilatoribus p.451
8 l. Denique Diuus.§.ſed vtrum.ff.de minor. vig quinque annor.516
9 l.Depoſitio. ff. de verborum obligation. pag.456
10 l. Depoſitum eſt. §. ſi rem ff. Depoſiti p.478.486.& 487
11 De tabulis.ff de tabul exhibend.p. 524
12 l. Diuortio.ff.de Negotiis geſtis p.532
13 l. Diuortio §.ob donationes.ff.ſoluto matrimonio p.527
14 l.Diuortio.§.ſi vir in fundo. ff. Soluto matrimon. p.536

15 l. Diuus Pius. ff. Ad leg. Cornel. de falſis p.452
16 l. domum. C. De rei vendicatione p. 490
17 l. domum. ff. de contrahenda emptione. pag.457
18 l. domum. iuncta lege ſequenti. ff. de contrahenda emptione p.502
19 l. Domos 61. ff. de legat. 1. p.516
20 l. Duo in ſolidum. §. cum quid. ff. de precaria p.471

E

1 l. Eadem. §. Cato. ff. de verbor. obligat. pag.455.
2 l. eadem dicemus. ff. de verbor. obligat. pag.468
3 l. ea qua dari. ff de reg. iur. p.523
4 l. Ea vero. §. de illo. ff. pro ſocio p.520
5 l. ei fundo. ff. de ſeruitutibus p.510
6 l. eiuſdem legis. §. adiectio. ff. Ad leg. Cornel. de ſicarijs. p.512
7 l. Eius qui. ff. de rebus creditis pag. 478 & 518
8 l. et an eadem. §. actiones. ff de excep. rei iudic. p.531
9 l. et eandem. §. qui cum partem. ff. de except. rei iudicatæ p. 524
10 l. etiam filios. ff. ſoluto matrimonio. pag.503
11 l. et ideo haſitatur. ff. de verbor. obligat. pag.467
12 l. et ita. §. item ſi ſeruus exercitoris. ff. Nautæ, Caupones, & ſtab. p.486
13 l. et nomen, & materiam. §. 1. & §. 2. C. de caduc. tollendis p.469
14 l. et quidem ff. de legat. 1. p. 492
15 l. et ſi. ff. de liber. & poſth. p.506
16 l. etſi forte. ff ſi ſeruitus vendicetur. pag.498
17 l. etſi forte. §. ſciendum tamen. ff. ſi ſeruitus vendicetur. pag.498
18 l. et ſi legibus. C ſi contra ius, vel vtil. publ. p.519
19 l. et ſi pepercerit. ff. de liber. & poſthum. hæred. inſtit. p.474
20 l. eum qui. ff. de donationibus p.473
21 l. eum qui. ff. de verbor. oblig. p.502
22 Lex annuo. ff. de donat. inter virum & vxor. p. 504
23 l. Exemplo. C. de decurionibus lib. decimo. p.530
24 l. ex his verbis. C. Quando dies legati, vel fideicom. cedat. p.472
25 l. Ex ſtimo. ff. de verbor. oblig. p.509
26 l. Ex ſollicitatione. ff. de ſollicitationibus p.493
27 l. ex teſtamento. C. de Fideicommiſſis. pag.470

F

1 l. Falſa demonſtratio. ff. de condit. & demonſtr. p.517
2 l. Falſus creditor. §. ſi iactum. verſ. ſi vero. ff. de Furtis p.529
3 l. fideicommiſſa. §. ſi cui. De legatis tertio pag.456
4 l. filius patri. ff. de ſuis & legitim. p.474
5 l. Filij mater. verſic. filius qui. ff. ad Senatuſc. Tertullian. p.474
6 l. filio præterito. ff. de iniuſto, rupto, & irrito. p.493
7 l. filio. §. matri. ff. de adimend. legat. p.469
8 l. filium quem. C. Famil. Erciſcundæ. p.525
9 l. filium quem. ff ad leg. Falcid. p.527
10 l. Fratris vel ſororis. C. de inoffic. teſtamento p.506
11 l. fructus. ff. de operis ſeruorum. p.509
12 l. fructus. 7. §. 13. ff. ſoluto matrimonio. pag.536
13 l. fructus 45. ff. de rei uendicatione. pag.524
14 l. Fundum Cornelianum. ff. de Nouation. pag.482

G

1 l. Gallus. ff. de liberis, & poſthum. p.487
2 l. Generaliter. C. Ad Senatuſconſ. Macedonian. p.494
3 l. Generaliter. §. ſi quis ſeruo. ff. de Fideicom. libertat. p.489

Digitized by Google

H

1 l.Hæc autem.ff. ſi cui plus quam per leg. Falcid. p.457
2 l.Hæc uerba.ff.de legat.1. p.474
3 l.Hæres meus.§.in fraudem.ff. de cond. & demonſtr. p.469
4 l.Hæres.§.patrem.ff.de uſucap. p.518
5 l.Hæredes.§.idem iuris.ff. famil. erciſcund. p.455
6 l.Hæredes.§.ſi unus. iuncto. §. non tantum.ff.familiæ erciſcundæ p.477
7 l.His uerbis.§.illa inſtitutio.ff de hære. inſtit. p.474
8 l.Hoc interdictum.§.prodeſt.uerſ. unde. ff quorum legatorum. pag.516
9 l.Hodie obt inuit.in fine. ff. de officio quæſtoris. 472
10 l.Homo liber.ff. de acquir. rer. domin. pag.528
11 l.Hominem.ff.mandati. p.482

I

1 l.Iamdudum.C.ubi cauſæ ſtatus 510
2 l.Idemque eſt.§.ſi ubi.ff. qui potiores in pign. p.499
3 l.Id quod.ff.de peric.& commo. rei uenditæ p.519
4 l.Illud.ff.Ad leg. Aquiliam. p.490
5 l. Illud generaliter. §. Iulianus.ff. de mort.cau.donation. p.459
6 l.illud inſpiciendum.C.de in integ. reſtit. minor. p.517
7 l.Impenſa funeris.ff.de religioſ.& ſumpt.funerum p.499
8 l.Imperator Antoninus. ff. de Tranſ. p.518
9 l.imperator.§.ſi.ff.de legat.2. p.525
10 l. imperatores. ff. de Tranſactionibus p.478
11 l.imperatores, in princip.ff.de Tranſaction. p.525
12 l.imperium.ff. de iuriſdictione omnium iudicum. p.487
13 L.in bello.§.facta.ff.de captiuis & poſtlimin. p.457
14 l.in bonæ fidei.ff.de peculio p.532.
15 l.in commodato.§.ſicut autem.uer. geritur enim.ff.commodati. p.471
16 l.in depoſiti.cum lege ſequent.ff.depoſiti. p.468
17 l.in eos.qui cum.ff. de cuſtod. & exhib. reor. p.45
18 l.in executione.§.item ſi.ff. de uerbor. obligat. p.455
19 l.in executione.§.quod ſi ſtipulatus.ff.de uerbor.obligat. p.456
20 l. inferioris. ff. De ſucceſſorio edicto. p.488
21 l.in fideicommiſſaria.§.ultimo.ff.ad Senatuſconſ.Trebellian. p.526
22 l.in fundo.39.ff. de rei uendicat. p.516
23 l. in hac. ff. de condiction. triticaria. p.482
24 l. In hoc iudicio.ff. famil. erciſcundæ. p.534
25 l.iniquiſſimum.ff.de iuris,& facti ignorantia p.490
26 l in lege ff.de contrah.emptio. p.519
27 l.in luſitania.ff.de cenſibus. p. 477
28 l.in numerationibus.ff. de ſolutionibus p.466
29 l.in omnibus.§.reipublicæ.ff.de diuerſ. & temporal.præſcript. p.479
30 l.in quartam.ff.Ad leg.Falcid. p.525
31 l.in quorum.ff.de pignoribus p.491
32 l.in ratione.§.quæſitum.ff. ad leg.Falci. p.519
33 l.in ſumma.§.Apud Alphenum. & in §.idem habeo ait. il primo.ff. de aqua pluuia arcenda. p.498
34 l.Inter.§.cum inter.ff. de pact. dotalib. p.525
35 l.inter æquitatem.C.de legibus p.455
36 l.interdictum.ff.de precario p.471
37 l.interrogatum.C.de liber.cauſa. p.520
38 l. Is qui in poteſtate, uerſ.unde etſi duo. ff.de legat.præſt. p.529
39 l.Is qui unum ff.de iure codicill. p.505
40 l.ita ſtipulatus,uerſ.itaque.ff. de uerb. obligat. p.477
41 l.ita tamen.§.quoties.ff. ad Senatuſconſult.Trebellian. p.457

42 *l. Item ſi fundi.§.huic uicinus.ff.de uſufruct.* p.519
43 *item ſi uerberatum.§.finali iuncta lege ſequenti.ff.de rei uendicatione* p.532
44 *l.item ſi uerberatum.§.penult.ff.de rei uendicat.* p.490
45 *l.iubemus.C.de liber.cauſa.* p.520
46 *l.iudices.C.de ſentent. & interloc.omn. iudic.* p.501
47 *l.iulianus.ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti* p.461
48 *l.Iulianus.§.non ſolum.ff.ad Senatuſcon ſult.Macedonianum* p.490
49 *l. iuri operam.ff. de iuſtitia & iure.* pag.534
50 *l.iuris gentium.§. quinimo.ff. de pactis* p.489.& 519

L

1 *l.Lecta.verſ.dicebam.ff. de reb.creditis* p.519
2 *l.Legatum alij.C.de indict.uiduit.tollenda* p.469
3 *l.legatum.7.ff.de legat.1.* p.539
4 *l.lex Cornelia.ff.de vulgar. & pupillar.* pag.511
5 *l. liber homo.ff. de acquirendo rer.domin.* p.528
6 *l.liberto.ff.de oper.libertor.* p.466
7 *l.litibus.C.de Agric. & cenſitis.lib.11.* p.453.a
8 *l.loci.§.final.ff. Si ſeruitus vendicetur* p.498
9 *l.lucius.ff.de euictionibus* p.490
10 *l.lucius.§.Paulus ff.de Adminiſtr.tutor.* p.492
11 *l.lucius Titius.ff.de donation.* p.500

M

1 *l. Mauius.§. duobus teſtam.verſ.non idem reſpondetur.ff.de legat.ſecundo* p.458.& 501
2 *l.mauius §.eum qui.ff.de legat.2.* p.456
3 *l.Mauius.§.ſeruus.ff.Famil.Erciſcund.* p.518
4 *l.maior.C.de pignorib.* p.513
5 *l.marcellus.§.quidam liber.ff.ad Senatuſc Trebel.* p.527
6 *l.margaritam.ff.Pro ſocio.* p.460
7 *l. maritum.ff.ſolut.matrimon.* p.503
8 *l.martius domum.ff.locati.* p.467
9 *l.maximum vitium.§.final.C. de liber. præterit.* p.519
10 *l.medicos.C.de profeſſor. & Medic.lib. 10.* p.456
11 *l.miles.ff.de legat.2.* p.492
12 *l.miles.ff de re iudicata.* p.456
13 *l.minoribus viginti quinque.C. in quibus cauſ.in integr.reſtit.non eſt neceſſ.* p.517
14 *l.mulier.ff.Ad Senatuſconſ.Trebellian.* p.456
15 *l.mulieri.ff.de condition.& demonſtra.* p.516
16 *l.municipem.verſ niſi forte.ff.Ad municipalem* p.530

N

1 *l.Nam cum deficiunt.ff.de praſcrip.verbis* p.534
2 *l.Nam etſi parentibus.ff. de inoffic. teſtam.* p.505
3 *l.Naturalis.ff. de praſcriptis verbis.* pag.502
4 *l.Naturaliter.§.nihil Commune.ff. de acquir.poſſeſſ.* p.512
5 *l. Nemo.penult.ff.de pactis* p.523
6 *l. Neratius.ff. de condiction. indebit.* p.511
7 *l.Neſennius.ff.ad leg.Falcidiam.* p.517
8 *l.neſennius.ff de re iudicata.* p.470
9 *l.neſennius.§.ſeruo.verſ.ſed & ſi dominus.ff ad leg.Falcid.* p.461
10 *l.non diſtinguemus.§.Iulianus.ff.de recept.arbit.* p.510
11 *l.nonnunquam.ff. de praſcriptis verbis.* pag.534
12 *l.non tantum.ff.de re iudicata* p.532
13 *l.Nulli ff.de tranſactionib.* p.480
14 *l.nullum.C.de Teſtibus* p.452
15 *l.Numuis.ff.de in litem iurando* p.532

1 *l.Ob-*

O

1 l Obtinuit. ff. de condit. & demonſtrat. p. 471
2 l. Obuenire ff. de verbor. ſignifi. p. 520
3 l. omnes. C. de præſcript. 30. vel 40. annorum p. 497
4 l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iure p. 534
5 l. omnia. §. & vrbe interdicere. ff. De offic. præf. vrb. p. 518
6 l. omnium. verſ. dare. ff. de vſufructu. p. 459
7 l. operis. ff. de operis ſeruorum p. 509

P

1 l. Pactum. ff. de pollicitationibus p. 493
2 l. Pantonius. ff ſi quis a paren. fuer. manum p. 505
3 l. Papinianus. ff. de donat. inter vir. & vxor. p. 504
4 l. Papinianus. §. ſequenti loco. ff. de inoffi. teſtam. p. 505
5 l Pater inſtituto. §. ſi mortuo. ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. p. 511
6 l. Patri pro filio. ff. de Minor. vig. quinque annis. p. 516
7 l. Paulus. la prima. ff. de rebus dubijs. p. 468
8 l. Paulus. la ſecunda. ff. de rebus dubijs p. 468
9 l. Paulus reſpondit. 101. verſ. Paulus. ff. de ſolution. p. 529
10 l. Peculium. §. vltimo. ff. de legat. ſecundo. p. 491
11 l. Pecuniam quam. in fine. ff. ſi cert. petatur. p. 492
12 l. Peregre. ff. de acquirenda poſſeſſione. pag. 523
13 l. Per procuratorem. C. de acquir. poſſeſ. p. 512
14 l Per procuratorem. ff. de Acceptilatio. p. 457
15 l. per ſeruum. ff. de vſu & habitatione p. 498
16 l. pignus. C. Etiam ob chirographariam pecuniam p. 485
17 l. placet. C. de pedaneis iudicibus. pag. 510
18 l. placuit. C. de iudicijs p. 454
19 l. plane. ff. de petitione hæreditatis. p. 490
20 l. plane. §. ſi duobus. ff. de legat. & fideicom. primo. p. 493
21 l. pluribus rebus. ff. de verbor. obligat. p. 524
22 l. Poſſeſſio. §. ſi vir vxori. ff. de acquireu. poſſ. p. 523
23 l. Poſteaquam. §. ſi hæres. ff. ſi tabula teſta. nul. ex tab. p. 505
24 l. poſteaquam Orator. §. Ita autem. ff. ſi tabula teſtamenti nulla extabunt. p. 474
25 l. Poſthumus ff. de iniuſto, rupto, & irrito facto teſtamento p. 487. & 511
26 l. Poſtquam, qua eſt prima. C. de fideiuſſ. minor. p. 533
27 l. Prædiorum. C. de Prædijs minorum. p. 473
28 l. Præſcriptione. C. ſi contra ius, vel vtil. publ. p. 519
29 l. præſes prouinciæ. C. de tranſact. p 480
30 l. prætor ait. §. ſine autem. ff. de tabul. exhibendis p. 524
31 l. precibus. C. de impub. & alijs ſubſtitu. pag. 490
32 l. Princeps. ff. de legibus p. 490
33 l produci. ff. de teſtibus p. 470
34 l. pro emptore. §. Pomponius. ff. pro emptore p. 518
35 l. proſpexit. ff. qui & a quibus p. 454
36 l. puberes 101. ff. de verbor. obligation. p. 453
37 l. Pure. in princip. ff. de Except. doli p. 492

Q

1 L. Quę conditio. ff. de condit. & demonſtrat. p. 516
2 L. Quacunque ſpecialiter. §. qui mandatum.

Digitized by Google

tum.ff.de officio eius cui mandata eſt iuriſdictio p.457
3 l.Quæſtum.ff.familiæ erciſcundæ p.554
4 l.quærebantur.ff.ad Senatuſc.Turpillianum p.489
5 l.Quæro.ff locati p.535
6 l.quæſitum.§.ſi quis fundum.ff. de fundo inſtructo p.477
7 l.quæſtionem.C.de fideicommiſſis p.470
8 l.quæ ſub conditione.§. quoties.ff.de conditionib.inſtitut. 468
9 l.quamuis.C.de vſuris p.481
10 quamuis.§.1.ff. de acquirenda poſſeſſione p.497
11 l.quemadmodum. ff. de inoffic. teſtam. p.505
12 l.quia autem.§. penult.ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti p.488
13 l.quicquid aſtringendæ. ff. de verborum obligat. p.493
14 l.qui cum herede. ff. de action. & obligation. p.457
15 l.qui cum herede. ff. de Exceptione rei iudicatæ p.457
16 l.qui decem.§.ſi cum mihi. ff. de ſolutionibus p.478
17 l.qui decem.§. Stichum, aut Pamphilū. ff.de ſolutionib. p.501
18 l.qui filiabus.ff.de legat.primo p.473
19 l.qui fundum.§.fin.ff. ad leg. Falcidiam p.519
20 l.qui furtum. ff. de condition. furtiua p.478.& 487
21 l.qui graui.C.de iure codicillor. p.505
22 l.qui in vtero. ff. de ſtatu hominum p.473
23 l.qui negotia.ff.mandati p.481
24 l.qui Romæ.§.duo fratres. ff. de verborum obligat. p.452
25 l.qui ſeruum.§.ſi is cui.ff.de obligat. & action. p.460
26 l.qui vniuerſas.§.finali.ff.de acquirend. poſſeſſ. p.497
27 l.qui vxorem prægnantem. ff. de iniuſt. rupt.& irrit.fact.teſtam. p.511
28 l.quod autem.ff.de ſeruit.vrbanor.prædiorum p.498
30 l.quod dicitur la prima.ff.de impenſis in res dotales factis p.469
31 l.Quod ſi filius. ff. de capti. & poſtl. reuer. p.511
32 l.quod ſi filius.verſ.ſed ſi ambo.ff.de capti.& poſtlim. p.511
33 l.quod ſi minor.§. reſtitutio.ff.de minor. viginti quinque annis. p.471
34 l.quod ſi ſeruus.§.ſed & ſi ſeruum ff. de in rem verſo. 486
35 l.quominus.ff.de fluminibus. p.476
36 l.quoniam ciuili.C.de ordine iudiciorum p.494
37 l. quoniam nonnulli. C. de falſa moneta p.512
38 l.Quoties cum lege ſequenti. ff. de verbor.obligat. p.482
39 l.Quoties.ff.de nouationib. p.532
40 l.Quoties.ff.de ſeruitutib. pag. 459. & 510
41 l.quoties.§.tantundem ff.de hæred. inſtituend. p.494
42 l.quoties.§. ſi quis nomen. ff. de hered. inſtit. p.475
43 l.quoties quis.ff.de ſolution. p.529

R

1 l.Receptum eſt.in fine.ff.communia prædiorum p.466
2 l.Rei communis.ff.pro ſocio. p. 460
3 l.Rei iudicatæ. ff. ſoluto matrimonio. p.527
4 l.Rem in præſenti.§.& cum lex.C.de rei uxor.actione p.492
5 l.Rem in præſenti.§.taceat. C. de rei vxor act. p.527
6 l.Rem mihi.§.1.ff commodati. p.534
7 l. Res vxoris. C. de donat. inter uir. & uxor. 505
8 l. Reſcriptum. §. ſi pacto.ff. de pactis p.452.& 487
9 l.Rogaſti ff.de Præſcript.uerb. p.482
10 l.Rogaſti.ff.de rebus creditis p 482
11 l.Ruſticorum.ff.de ſeruitutibus ruſtic. prædiorum p.510
12 l.Rutilia Polla.ff.de contrah.emptione p.519

1 l.San-

Digitized by Google

S

1 L. Sancimus.C.de reb.alienis non alienandis. p.453
2 l.Sancimus. C. in quibus cauſis in integrum reſtitutio neceſſaria non eſt. p.470
3 l.Sacratiſſimi.ff.ad Senatuſc. Tertullianum p.487
4 l.ſciendum eſt ff.de cenſibus p.477
5 l.Sciendum eſt.in fine.ff.de inoffi. teſtam. p.506
6 l.ſcimus.§.donec.C. de iure deliberandi p.469
7 l.ſcire debemus.§.ſtipulationem.ff.de uerbor.obligat. p.524
8 l.ſcripto.verſic.alioquin.cum leg.ſequenti ff.vnde liberi. p.474
9 l. Sed etſi 25. §. vltimo.ff. de iudicijs. p.489
10 l.Sed & ſi lege.§.1.ff. de petit. hæredit. p.515
11 l.ſed & ſi paterfamilias.§. ſi ab alio.ff. ad ſenatuſc Macedonian. p.492
12 l. ſed mihi.§.in hac.ff. commodati.pagin 482
13 l. Seia.ff.de mortis cauſa donationibus p.473
14 l.ſenatus.§.donatio.ff. de mortis cauſa donationibus p.502
15 l.ſenatores.in fine.ff.de ſenator p.472
16 l.ſeruus.ff.de Acceptilation. p.457
17 l.ſeruus tuus.§.ſi perſuaſeris.ff. de dolo malo p.453
18 l.ſeruo.58.ff.de condict.indebiti p.471
19 l.ſeruum Titij.ff mandati p.461
20 l.ſerui qui.ff.Ad leg.Falcid 518
21 l.ſeruitus.§.finali ff.de ſeruitut. vrban prædior. p.498
22 l. ſeruitutes.4.ff de ſeruitut. p.509
23 l.ſeruitutes prædiorum.la 2.ff.de ſeruitutibus p.509
24 l.ſi a colono.§.cum facto.ff.de fideiuſſor. p.502
25 l.ſi colonus. ff. de Saluiano interdicto. p.513
26 l.ſi creditor.C.de pignora. actione p.517
27 l.ſi creditor.§.final.ff.de diſtract. pigno. p.523
28 l.ſi cui. §. 1. ff. de liberali cauſa p.534
29 l.ſi cum decem. ff. ſoluto matrimonio p.525
30 l.ſi cum minor.iuncta l.ſecunda.C.ſi minor maior factus p.516
31 l.ſi curatorem habens ff. de in integ.reſtit. p.454
32 l.ſicut.§.ſuperuacuum ff.quib mod. pig. vel hypoth.ſoluat. p.523
33 l ſicut in rem C de præſcript.30. vel 40. annor. p.497
34 l.ſicut vſumfructum C. de ſeruitutibus & aqua p.470
35 l.ſi de poſſeſsione.ff.ſi mulier ventris nomine p.525
36 l.ſi dictum.ff.de euictionibus p.532
37 l.ſi dies,cum ſequenti ff.quemad. dies legat.vel fideicom.ced. p.472
38 l.ſi dolo malo §.Scæuola ff.ſi quis teſtamento liber. p.529
39 l.ſi domina C.de vſufructu p.469
40 l.ſi duo ff.de legat.præſtandis p.529
41 l.ſi duos ff.de contrahenda emptione p. 457.& 502
42 l.ſi ea C.de fideiuſſor. minor. p.533
43 l. ſi ex cauſa §.in dotis ff. de minoribus viginti quinque annis p.480
44 l.ſi ex duobus. ff.de tutel.& ration. diſtrah. 534
45 l.Si ex multis.C.de annali excep. p.531
46 l.ſi ex toto ff.de legat.1. p.519
47 l.ſi extraneus ff.de iure dotium p.470
48 l. ſi familia ff. de Iuriſdictione omnium iudicum p.490
49 l.ſi filius ff.ſi quis omiſſa cau. teſtamenti p.488
50 l.ſi filius la prima ff.de liber. & poſthu. p.493.& 511
51 l.ſi filius meus ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti p.487
52 l. ſi filiusfamilias ff. de rebus creditis p.492
53 l.ſi filiofamilias, in fine ff.de mort.cau. donat. p.459
54 l.ſi fundum per fideicommiſſum ff. de legatis 1. p.456
55 l.ſi fundum ſub conditione §.ſi libertus

ff de legat. primo. p.456
56 *l ſi gratuitam §.ſi margaritas ff.de præ ſcriptis verbis* p 412
57 *l ſi hęres teſtamento ff de action. empt.* p.466.
58 *l ſi infanti C.de iure deliber.* p.513
59 *l ſi iā facta ff.de cōdit.& demon.* p.468
60 *l.ſi in teſtamento ff.de vulg. & pupillari ſubſtit.* p.478
61 *l ſi is cui ff de Furtis* p.460
62 *l ſi is, cui ff.de legat.ſecund.* pag. 458 & 466
63 *l.ſi is qui.§. quod dicitur ff. de iure dotium.* p.469
64 *l.ſi is qui ducenta §.cum ita verſ.ideo; eſt euidenter ff.de rebus dubijs* p.455
65 *l.ſi is qui pro emptore. verſ. quod ſi ſeruus eius ff.de vſucapion.* p.457
66 *l.ſi ita ff.quādo dies legator cedat.* p.456
67 *l.ſi ita ſtipulatus fuero la ſeconda ff. de verbor.obligat.* p.501
68 *l ſi ita ſtipulatus 97.ff.de verb.obl* p.523
69 *l ſi liber homo ff.ad exhibendum* p.520
70 *l.ſi longius §.ſi filiusfamilias ff de Iudicijs* p.493
71 *l.ſi mater C.de inſtitution.& ſubſtitut.* p.456.
72 *l ſi mihi, & tibi ff.de legat. 1.* p.466
73 *l.ſi miles ff de milit.teſtamento* p.518
74 *l.ſi mulierem ff.ad leg Cornel.de ſicarijs* p.512
75 *l.Sin autem §.ſi homo ff. de rei vendicatione* p.532
76 *ſi non ſortem §.ſupra duplum ff. de condict.indebiti* p.532
77 *l ſi pater C.de hęred.inſtituend.* p.517
78 *l ſi pater C.ne de ſtatu defunctor.* p.510
79 *l ſi pater ff.de vulgari, & pupil.* 511
80 *l.ſi patronum ex debita §.final.ff.de bonis libertorum* p.518
81 *l ſi plures ff.de iniurijs* p.490
82 *l.ſi poſtea ff.rem pupilli ſaluā fore* p.492
83 *l ſi poſthumus §.quod uulgo. verſ. ſi quis ita ff.de liberis & poſthum.* p.506
84 *l.ſi poſt mortē §. vlt. ff.de legat.1.* p.491
85 *l.ſi poſtulatur C.de fide ,inſtrumentorum* p.517
86 *l ſi prior creditor §. a Titio ff. qui potior in pign.* p.499
87 *l.ſi probaueri. C. de remiſſion. pignorat.* p.513
88 *l ſi procurator meus ff.de acquirendo rerum domin.* p.461
89 *l.ſi pro parte §.verſatur ff.de in rem verſo.* p.516
90 *l.ſi qua unquam.C.vel rei dominicæ uel templorum uindicatio* p.497
91 *l.ſi quis §.eius contractus ff. de inſtitut. actione* p.519
92 *l. ſi quis §. qui abortionis ff. de Panis* p.512
93 *l.ſi quis Attio.ff.de uſufructu accreſcendo* p.493
94 *l ſi quis conductionis C.locati* p.453
95 *l.ſi quis cum ſciret ff.pro emptore* p.514
96 *l.ſi quis diu turno ff.ſi ſeruitus vendicetur* p.509
97 *l.ſi quis duobus C. de impuber. & alijs ſubſtit.* p.478
98 *l ſi quis duos ff.de ſolutionibus* p.412
99 *l.ſi quis hæres §.1.ff.de acquirenda hęreditate* p.483.
100 *l.ſi qs hæres ita ff.de acqui.hære.* p.530
101 *l.ſi quis in poteſtate C.ſi Rector prouinciæ* p. 527
102 *l ſi quis in princ ff. ne vis fiat ei.* p. 525
103 *l.ſi quis in ſuo § leg.C de inoffic.teſtam.*
104 *l.ſi quis mancipijs §. ſi impubes ff. de inſtitoria* p.478
105 *l ſi quis nolēte C.de negot.geſtis.* p.486
106 *l ſi quis nūmos C.de falſa moneta* p.512
107 *l ſi qs officiū ff.de ritu nuptiarū* p 527
108 *l.ſi quis parentis C. de his qui parent. vel lib.occiderunt* p. 512
109 *l.ſi quis ſeruū C.de condi. indebi.* p.466
110 *l.ſi quis teſtib C.de teſtib.* p.470
111 *l. ſi rem aliquam. ff. de nouationibus* p.478.& 532
112 *l.ſi ſeruus hæreditarius.ff.de diuerſ.& temporal.præſcriptionib.* p.488
113 *l.ſi ſeruus hęreditarius 25.ff.de ſtipulat. ſeruorum* p.488
114 *l.ſi ſeruus legatus §.ſi ſeruus alienus.ff. de legat.1.* p.489
115 *l.ſi ſeruus §. qui quinque ff.de legat.1.* p.501
116 *l.ſi ſeruus §.ſi plurium ff. ſi quis cautionibus* p.455

117.l.ſi.

117 l. ſi ſic C. quemadmodum ſeruitutes amittuntur p.470
118 l. ſi ſolus §. Item ſi ſeruus ff. de acquir. vel amittenda hæreditat. p.488
119 l. ſi ſterilis §. cum per venditorem ff. de action. empt. p.532
120 l. ſi ſtipulata §. & ſi forte ff. de donat. int. vir. & vxor p.504
121 l. ſi ſuperſtite in fin. C. de dolo malo p.471
122 l. ſi te nō remittēte C. de precario p.513
123 l. ſi teſtamentum per vult C. de inſtit. & ſubſtit. p.494
124 l. ſi tibi §. de pignore ff. de Pactis p.513
125 l. ſi tibi homo §. 1. ff. de legat. 1. p.456
129 l. ſi tibi rem uendendam ff. de præſcrip. uerbis p.463
130 l. ſi Titius ff. de uerbor. oblig. p. 477
131 l. ſiue generalis ff. de iure dotium p.480
132 l. ſi uehenda §. ſi ea conditione ff. ad leg. Rhodiam de iactu p.486
133 l. ſiue ingenua §. ſi quis adita ff. Ad ſenatuſc. Tertullianum p.488
134 l. ſiue pro fratre C. de negot. geſtis p. 477
135 l. ſi ueritas C. de fideicommiſſis p. 473
136 l. ſiue uxor ff. de donat. inter uir. & uxor. p. 504
137 l. ſi unus §. 1. ff. de pactis p.487
138 l. ſi unus §. acceptilatio ff. de Pactis pagin. 466
139 l. ſi unus § ſed ſi id actū ff. de pact. p.489
140 l. ſi uſumfruct. 1 C. de iure dotiū p. 469
141 l. si uſumfructum ff. de liberali cauſa. p.534
142 l. ſolita §. final. C. de remiſſion. pignor. pag. 523
143 l. ſolutum §. si in ſortem ff. de pignorat. actione p.488
144 l. Soluto §. quod si in patris uer. itē si uoluntate ff. ſoluto matrimonio p.503
145 l. ſoluto matrimonio ad finem principij ff. ſoluto matrimonio p.525
146 l. ſtatuliber. 14. ff. de quæſtion. p. 534
147 l. ſtatuliberum §. illud tractandum ff. de ſtatu liberis p.511
148 l. ſtipulatio iſta §. in ſtipulationibus. ver. eum qui. ff. de verbor. obligat. p. 501
149 l. ſtipulatio non poteſt §. final. ff. de verbor. obligat. p. 503
150 l. ſtipulationum aliæ §. vltimo ff. de uerbor. oblig. p.455
151 l. ſumma rerum diuiſio. in princ. ff. de rer. diuiſion. p.534

T

1 l. Teſtamento centurio ff. de manumiſſ. teſtamento. p.491
2 l. Titia ff. Ad leg. Falcidiam. p....
3 l. Titia. § Lucia Titia ff. de legat. ſecund. p.539
4 l. titianus. ff. quod cum eo qui in aliena poteſtate p.486
5 l. titius ff. de præſcriptis verbis. pagin. 484
6 l. titio. ff. de condition. & demonſtratio. p.516
7 l. turpia legata ff. de legatis primo. pagin. 475

V

1 L. Ventre ff. de acquirenda hæreditate p.511
2 l. Via ff. de ſeruitut. ruſticor. prædior. p.467
3 l. Viæ latitudo ff. de ſeruitut. ruſticorum prædior. p.467
4 l. Vinum. ff. ſi certum petatur. p. 482
5 l. vir in fundo dotali. ff. de fundo dotali. pagin. 536
6 l. Vniuerſas terras. C. ne rei dominicę vel templor. p.497
7 l. Vſusfructus. ff. de ſtipulat. ſeruor p.466
8 l. Vſufructu. la 2. C. de vſufructu p. 469
9 l. Vtilitatem huius edicti. §. Magiſtrum autem. ff. de exercitoria actione p.486
10 l. Vtilitatem huius edicti. §. non autem. ff. de exercitoria actione p.486
11 l. Vtitur. ff. de vſufructu p. 469
12 l. Vxor. ff. de donat inter vir. & vxor. pag. 532
13 l. Vxor viro ff. de pactis dotalib. p. 494

FINIS.

INDEX PARAGRAPHORVM

HOC OPERE CONTENTORVM.

Ex Authenticis.

1 §. *Sancimus. verſ. poſt nouem dies. Authent. Vt cum de appellatione cognoſcitur.* p. 469

2 §. *ſin autem cum fratribus. in Nouell. conſtit. 118. tit. de hereditat. quæ ab inteſt. defer.* p. 477

3 §. *Si vero cum aſcendentibus. in Nouell. Conſtit. 118. tit de hæredit. quæ ab inteſt. defer.* p. 477

Ex inſtitutionibus Iuris Ciuilis.

1 §. *Acquiritur nobis. Inſtit. Per quas perſonas nobis acquiritur* p. 498

2 §. *Alia. Inſtitutio. de public. iudic.* pagin. 512

3 §. *Ex eo autem. Inſt. quibus mod. teſtam. infirmentur.* p. 505

4 §. *Finitur. Inſtitutio. de uſufructu.* pagin. 469

5 §. *Impoſſibilis. Inſtit. de hæred. inſtituen.* p. 522

6 §. *ſi impoſſibilis. Inſtit. De inutilibus ſtipulation.* p. 522

FINIS.

IN-

INDEX RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM,

QVÆ IN HOC OPERE PASSIM OCCVRRVNT, iuxta ſeriem alphabeti ita diſpoſitus, vt numerus paginam, litera A vero primam, b autem ſecundam paginæ columnam denotet.

A

Abſens cauſa Reipublicæ, ſi ſit legitime defenſus, an & quando reſtituatur. 55.b & 56.a

Abſens ſuæ ciuitatis cauſa non dicitur abeſſe cauſa Reipublicæ. 55.b

Abſentium alia cauſa eſt, quam præſentium 109.b

Abſentia cauſa reipublicæ non debet eſſe minus priuilegiata, quam cauſa municipiorum 56.a

Abſtenſio non dicitur haberi pro facta, quouſque poteſt reuocari 51.b

Acceſſorium ſequitur principale. 27.b

Accipere uerbum adiectum quantitatis aut generis obligationi translationem dominij ſignificat 130.b

Accipio uerbum non includit de neceſſitate dominij translationem 130.a

Actio a Prætore non datur, quando actio in factum ciuilis ſufficit 22.a

Actio confeſſoria an competat uſufructuario pro uendicandis ſeruitutibus famulo fructuario debitis 85.a

Actio confeſſoria quid ſit 85.b

Actio conſtitutæ pecuniæ decernitur fideicommiſſario 31.a

Actio de conſtituta pecunia an euincenti competat 27.b & 31.a

Actio de dolo, & mandati actio eiuſdem eſt poteſtatis, & eundem effectum habet, etiam quo ad infantiam irrogandam. 160.a

Actio de dolo in caſu ſciētiæ competit 22.a

Actio de dolo inter parentes, & filios non habet locum 209.a

Actio de dolo non datur, quamdiu alia actio ſupereſt 47.b

Actio de dolo non poteſt ex eo contractu, ex quo ciuilis incerta, ſiue in factum competere poteſt, dari 20.a

Actio de dolo tum demum locum habet, cum deficiant omnia alia remedia 160.b

Actio ex contractu deſcendens eſt perſonalis 219.a

actio ex empto an concedatur ſi locus religioſus pro puro ſit uenditus ignoranti emptori 164.a

actio ex empto datur ad diſſoluendum quod eſt geſtum 165.a

actio ex nudo pacto non eſt prodita. 401.a

actio ex ſtipulatu datur cōtra fideiuſſorem, & quid ſit. 48.b

actio

actio extincta reſuſcitatur 74.a
actio incipit competere cum res per rerum naturam praſtari poteſt 363.b
actio in factum an ſit eadem cum actione praſcriptis verbis 21.b
actio in factum ciuilis in caſu ignorantiæ competit. 22.a
actio in factum diſtinguitur ab exercitoria 64.b
actio in factum duplex oritur ex edicto Nautæ, Caupones, Stabularij, &c. 63.b
actio in factum ex æquitate competit 17.b
actio in factum in dubio magis ad Prætoriam, quam ciuilem pertinere dicitur 19.b
actio in factum quando oriatur. 17.b
actio in factum quare ita appelletur 17.b
actio in factum quid ſit 17.b
actio in factum quomodo differat ab actione præſcriptis uerbis 18.b
actio in rem minime naſcitur ex obligatione. 299.b
actio mere pœnalis non tranſit ad hæredem 63.b
actio uere rei perſecutoria hæredi, & in heredem datur 63.b
actio negatoria quid ſit, & quare ita dicatur 88.a
actio non competit ex tranſactionis placito. 75.b
actio non oritur ex ſententia arbitri. 33.a
actio pecuniæ conſtitutæ denegatur, ſi ſortis petitio fuit ad alium tranſlata 28.a
actio præſcriptis uerbis an locum habeat in contractu facio ut des 17.b
actio præſcriptis uerbis competit, ſi uerba interuenerunt, ex quibus reſultat contractus innominatus 18.b
actio præſcriptis uerbis quid ſit 17 b
actio præſcriptis uerbis quomodo differat ab actione in factum 18.b
actio præſcriptis uerbis unde ſit nominata 17.b
actio Prætoria de dolo eſt ſubſidiaria 159.b
actio Publiciana quid ſit 80.a & b
actio qualis detur contra fideiuſſorem occidentem animal ſeu hominem promiſſum 47.b
actio ſeu accuſatio in publicis criminibus non eſt vnius, etiam iniuriam paſſi, ſed eſt omnium de populo 13.b
actionis in factum quatuor genera 18.a
actiones in factũ a Prætore legem ſupplente dantur 20.b
actiones natiuæ, & datiuæ quæ ſint. 19.a
actiones præſcriptis uerbis, & in factum, maxime ſunt inter ſe diuerſæ 19.b
actor in actione præſcriptis uerbis quomodo concludat 18.b
actor replicando de ſecundo pacto, exceptionem primi pacti per fideiuſſores oppoſitam elidit 37.a
actoris ius non fit deterius ob genus pœnæ 15.b
actio utilis commodati datur contra pupillum ſi factus eſt locupletior 216.b
actio utilis, & non actio ex contractu datur cõtra pupillũ factũ locupletiorẽ 213.a
actio utilis ex ſtipulatu 48.b
actio utilis in rem competit ad petendam ſeruitutem 86.b
actio utilis quandoque uocatur actio in factum 164.a
Actus immiſcendi hæreditati, & animus requiritur in hærede. 289.b
Actus verbi facilius permittitur delegato, quam facti. 6.a
Aditio pro ſolutione cedit. 217.a
Adminiſtratores a lege conſtituti, ſemper intelliguntur dati in ſolidum. 44.b
Adiectus ſtipulationis gratia quis dicatur. 370.b
Adiecto ſolutionis gratia ſi ſoluatur, an liberatio ipſo iure contingat. 370.b
Aedificans in alieno ſolo ſciens ex ſua materia, & ædificium corruerit poſtea, ad quem diſſoluti ædificij materia pertineat. 274.b
Aedificare de nouo, & cœptum perficere differunt. 82.a
Aedificatum in area legata an debeatur legatario. 242.a
Aedificium fructuum percipiendorum, & cõſeruãdorũ gratia in fundo ponitur. 82.a
Aedificium ſuper impoſitum areæ legatæ an ſit legati augmentum. 243.a
Aedificij incohati non eſt vſusfructus. 84.a
Aedificio excepto fundum legans, de ſolo etiam

Digitized by Google

etiam cogitaſſe videtur, ſine quo ædificiũ conſtare non poteſt. 82.b
Aedificia ex conſummatione formam recipiunt. 81.b
Aequitatis an ſcripti iuris potior ſit habenda ratio. 454.b
Aes alienum diminuit hæreditatem. 29.a
Aes alienum non eſt res hæreditatis, ſed eſt factum perſonæ. 29.a
Affectio poſſeſſoris in amittenda poſſeſſione perpenditur. 288.a
Affectio ſi abeſt ab vſucapione licet corpore noſtro maxime teneamus, non efficimur domini. 291.a
Affinitate per diuortium finita habet locum actio de dolo. 209.a
Affinitates illæ ſunt accipiendæ quę durant, non quæ aliquando fuerunt. 208.b
Agens plerumque agit inæqualiter, & plerumque eſt inæqualis reſiſtentia paſſi. 254.a
Agere ſicut in iudicio promittitur, ita coram arbitro. 34.a
Aggreſſio eſt quæ ab hoſte contra hoſtem fit. 256.b
Agnoſcere differt a repudiare. 259.a
Alienans conſilium ſuum mutare, & alienationem reuocare nequit. 276.a
Alienatio facta in fraudem futurorum creditorum reuocatur. 340.b
alienatio quocunque titulo ante crimen commiſſum facta reuocatur, ſi ſit in fraudem fiſci propter futurum crimen facta. 340.b
alimenta ſocius ex debito deducere poteſt. 162.a
alimenta vel debentur iure naturæ, id eſt diſpoſitione legis, vel ex diſpoſitione hominis. 250.a
alimentorum appellatione an etiam expenſæ ſtudij contineantur. 249.b
aliud, & plus differunt. 104.a
allegantis, quem deceſſiſſe ſine liberis inten tio an de iure communi videatur fundata. 252.b
ancillæ partus an ſit in fructu? 180.b
ancillæ ſurreptæ partus an vſucapere poſſit. 295.a
animus & affectio ſemper ſpectari debet. 294.b
animus & corpus ſimul requirũtur ad amittendam naturalem poſſeſſionem. 288.b
animo ſolo an amittatur poſſeſſio? 288.a
anni inter Diuos Fratres Imperatores, & Didium Iulianum. 2.a
Aphricanus fuit alumnus Aemilij Papiniani, & floruit temporibus Alexandri Seueri. 107.b
appellare licet a ſententia ſimplicis cognitionis. 11.a
approbare quid ſit. 151.b
aqua vel extendendo, vel deriuando nocet fundo. 97.a
aquæductus ſeruitutem habẽs in aliqua fundi parte non poteſt illam in aliam partem ducere. 97.a
aqua iter ab aquæductu diſtinguitur. 96.a
aquam vt quærere, & inuentam ducere liceat, an ſeruitus conſtitui poſſit? 95.b
arbiter vt certam ferat ſententiam per litigantes conueniri non poteſt. 60.b
arbitri ex ſententia non oritur actio. 61.a
arbitrium, & voluntas quomodo differant. 239.b
arbitrium pro libera voluntate intelligitur. 240.b
arca ſe habet ad ædificium, ſicut carina ad nauim. 278.a
area deſtruendo ædificio reſtat. 244.a
area ſi debetur ſine ædificio, ſola area peti poteſt, vt æſtimatio præſtetur. 243.a
area ſi legatur, & ſuper imponitur ædificiũ, vtrumque debetur. 242.b
argentarij duo eodem iure vtuntur quo duo rei. 32.b
argumentum a contrario ſenſu in iure eſt validiſſimum. 182.b
argumentum a contrario ſenſu quando non habeat locum. 175.a. & 277.a. & 577.a
athletarum appetitus, cor, & voluntas a pugna, & victoria habenda non eſt retrahenda. 309.a
athletis præſtanda præmia, & ſtipendia poſſunt interdici, & oppignorari. 308.b
at ſi verba ſunt aduerſatiua præcedentibus, quæ quidem aduerſantur tam in iure quã in facto. 157.a
auus paternus dotem pro genero dans, & ſtante matrimonio decedens, & nepte: etiam.

etiam mortua, dos ad patrem redire poſſit. 201.*b*
auus ſi contemplatione filii dotem det, ipſe filius quodammodo dotem dediſſe videtur. 202.*a*
auus teſtator naturali voto liberos hæredis filii ad eandem hæreditatem inuitat. 255.*b*

B

Bellum eſt caſus continuus, tractum habens temporis 253.*b*
Beneficium, ne ſocius conueniatur, niſi in quantum facere poſſit, an competat ſocio certæ rei, & particularis negotiationis. 162.*b*
benignitas præualet vbi negligitur ſubtilitas iuris. 115.*b*
bona fides in dubio magis præſumitur. 282.*b*
bona fides in emptore requiritur tempore conuentionis & traditionis. 192.*b*
bonæ fidei in directis actionibus, de fide rupta agitur. 159.*b*
bonæ fidei poſſeſſor cum titulo omnes fructus, tam induſtriales, quam naturales lucratur, quia loco domini eſt. 194.*b*
bonæ fidei poſſeſſor omnes fructus, tam qui natura, quam qui opera hominis proueniunt, conſumptos lucratur. 193.*a*
bonæ fidei poſſeſſor rariſſime caret titulo poſſidendi. 192.*b*
bonæ fidei poſſeſſor tantum fructus induſtriales non autem naturales ſuos facit. 191.*a*
bonæ fidei poſſeſſoris fauore introductum, vt ſi vltimum diem triennij attigerit, vſucepiſſe dicatur. 299.*b*
bonæ fidei verba quam interpretationem recipiant. 198.*b*
bonam fidem in omni contractu fideiuſſor præſtare debet. 160.*a*
bona ſaluanda recipiuntur a nautis. 62.*b*
bonorum confiſcatione ob delictum ſecuta an bona futura comprehendantur. 156.*b*
bonorum poſſeſſio pupillo competens an a tutore poſſit repudiari. 258.*a*
bonorum poſſeſſionem dare, & in poſſeſſionem mittere, alijs delegari poteſt. 5.*b*
bonis in noſtris quæ ſint, obligari poſſunt. 174.*a*
bos apud furem concipiens, & apud ipſius furis hæredem pariens, an partus ipſe ab ipſemet hærede, vſucapi poſſet. 302.*a*
bos, vel ancilla ſurrepta ſi pepererit apud bonæ fidei poſſeſſorē partus ille, vel fetus ab eius poſſeſſore non poteſt vſucapi. 301.*a*
breuis manus fictio in mutuo quid ſit. 108.*b* & 111.*b*

C

Caius iuriſconſultus longe antea floruerit, quam Paulus Iuriſconſultus. 77.*a*
capi proprie ea dicuntur, quæ ita accipiuntur vt ſint perpetuo manſura. 128.*a*
captatoria voluntas in legatis prohibita. 238.*a*
carcerum effractores an ſint capitis pœna plectendi an vero alia mitiori. 451.*b*
carina alias dicitur alueus nauis. 278.*b*
carina habet ſe ad nauem, ſicut area ad ædificium. 278.*a*
carina quid ſit. 278.*a*
carinæ cauſam ſequitur proprietas totius nauis. 279.*b*
carinæ dominus ſit etiam dominus inducti in illam. 278.*a*
caſa ad fructum percipiendum, cuſtodiendum ve neceſſaria 82.*a*
caſearia in taberna coquuntur, ſiccantur, & colorantur caſei. 102.*a*
Caſsianæ ſcholæ 215.*a*
caſus inſtantanei dicuntur incendium, ruina, naufragium, 253.*b*
caſus mortis continet etiam eum qui viuo teſtatore contingit, quamuis expreſſus non ſit. 221.*b*
cauſa, propter quam donum fit, quid ſit, & quomodo Iuriſconſulti illam exponant. 323.*b*
cauſa ſemel ſopita amplius promoueri nequit. 74.*a*
cautio ſi non durat, ſatiſdatum fuiſſe minime cenſetur. 198.*b*

Celſus

Celſus quis fuerit, & quo tempore vixerit. 247.a
cenotaphium an ſit locus religioſus 1.a
cenotaphium poteſt vendi 1.b.
cenotaphium qualis ſit dictio. 2.b
cenotaphium quid ſit. 2.a
certi condictio datur contra fideiuſſorem, & quid ſit 48.b
ciuitates excepta Roma priuatorum loco habentur. 310.b
clariſſimus & illuſtris an differant. 264.b
colonus videtur habere ius ædificãdi. 275.b
colonus nec viuo, nec mortuo domino vllam poſſeſſionem habet. 310.b
coloni opera poſſeſſio retineri poteſt. 289.a
commendare idem quod deponere. 403.b & 404.a
communicatio differt a redemptione, & quid ſit quælibet 99.b
compenſatio an poſſit opponi actioni commodati. 401.a
compenſatio locum habet in rebus fungibilibus, & non in ſpeciebus. 402.b
compromiſſum litis conteſtatione roboratur. 33.b
compromiſſa ſunt redactu ad inſtar iudiciorum. 34.a
compromittens de re dubia facit actum non culpabilem. 34.a
compromittens quando in pœnam incurrat. 34.b
compromittentes dicuntur paciſci. 33.a. & 34.b
conditio concepta in præteritum ſi minus vera ſit, reddit ſtatim ſtipulationem nullam. 366.b
conditio in forma ſpecifica adimpleri debet. 254.a
conditio iuris non ſuſpendit. 316.b
conditio ſi deceſſerit ſine filijs, intelligitur ſuperniuentibus. 252.b
conditionis implendę facultas an ad hęredes tranſeat. 365.b
conditionem non deficere, & conditionem exiſtere differunt. 368.a
confeſſoria actio de ſeruitute prædij non competit niſi prædij domino. 86.b
confeſſoria actio duplex, directa & vtilis, & quid ſit quælibet. 86.a
confeſſoria actio quid ſit? 85.b
confeſſoria actio vnde dicta? 85.b
confeſſoria directa cui competat. 86.a
confeſſoria vtilis cui competat. 86.a
confiſcatio bonorum propter delictum ſecuta an bona futura comprehendat? 156.b
confiſcatio ſequitur illicitam negotiationem. 157.a
coniectura probabilis interuenire dēt, quod in dubio quis præſumatur habere animũ perdendæ poſſeſſionis. 149.b
coniunx ante acceptationem legati, vel donationis ſibi factæ poteſt rogare, vt alteri coniugi fiat, non autem poſt acceptationem. 207.a
conſenſus non eſt vnius tantum voluntas, ſed duorum in ſimul. 125.b
conſenſum impedit error. 127.b
conſtitiſſet verbi intellectus. 365.b
conſtitui poteſt nihil niſi debitum. 27.b
conſtituta pecunia & pactum differunt. 30.b
conſtitutum differt a pacto. 31.a
conſtitutum quid ſit. 31.a
conſuetudo bona & mala quæ ſit. 432.b
conſuetudo quomodo abroget legem. 431.b. & 432.a
conſuetudinis definitio. 434.b
conſuetudine effici poteſt, vt poſſeſſio transferatur. 152.b
conſul apud collegam cauſam probare & approbare poteſt. 3.b
conſul ſeruos ſuos apud ſe manumittere poteſt, licet ſit minor viginti annis. 3.b
conſumptio fructuum a perceptione differt. 284.a
contractus duo ex vnico actu non ſunt deducendi. 112.b
contractum, qui non habet nomen, vbicumque conſtat fuiſſe initum, poteſt agi præſcriptis verbis, & etiam actione in factũ ex illis verbis. 21.b
contrahentium intentio in dubio debet intelligi, vt conformetur legi, & diſpoſitioni iuris. 149.b
contrahentium intentio ſi in aliquo verificari poteſt, tunc contractus in totum tenet. 167.a
contrariorum eadem diſciplina. 292.b

Digitized by Google

conuenire nō licet, vt arbiter, aut iudex certam in indiuiduo ferat ſententiam. 61.b
Conuentio nomen generale. 33.a
conuentionalis hypotheca non præfertur legali. 337.a
copulatiuæ dictionis ea eſt natura, vt ſemper inter diuerſa inſeratur. 186 a
corpus & animus ſimul requiruntur ad naturalis poſſeſſionis amiſſionem. 288.b. & 289.a
correctio legum vitanda eſt ſemper. 27.a
creditam dictio quomodo accipiatur. 123.b
creditam verbum non accipitur pro mutuā, ſed pro debitam. 127.a
creditor improprie dicitur poſſidere rem oppignoratam. 245.a
creditor in venditione quæ rite facta eſt, ſuum gerit negotium. 140.a
creditor prior, cui omnia debitoris bona generaliter erant obligata, an præferatur fiſco, cum quo poſtea debitor contraxerat. 334.a
creditor, qui vendit pignus, debet ſuperfluum pretii reſtituere, non autem debito rem delegare. 138.a
creditor ſi pupillo, cui ſine tutoris authoritate nummos crediderat, hæres extiterit, non conſequitur quanto locupletior pupillus factus eſt, ſed in ſolidum creditum ſuum retinet. 217.a
creditores vendentes bona hæreditaria ſunt quaſi curatores dati bonis. 52 b
creditoribus fraudem facere non videtur, qui, licet poſſit, non acquirit. 339.b
culpa ſuum teneat authorem. 189.b
culpæ reus eſt qui malorum hominum opera vtitur. 62.b
cum dictio habet vim copulæ, & coniunctio nis. 254.a
curator cum detur rebus, igitur ſine ipſo res diſtrahi nequeunt. 454.a
cuſtodire aliud eſt, & aliud poſſidere. 152.b

D

Damni euentus non indulget reſtitutionem, ſed inconſulta facilitas. 54.a
Dare eſt accipientis facere. 130.a
Dare non eſt de natura emptionis, & venditionis. 130.a
Dari verbo ſignificatur rem ipſam, eiuſque dominium transferri. 168.b
Dari verbum continet dominii translationem. 130.b
Debet verbum neceſſitatem importat. 9 b
Debet verbo honeſtas, & officium ſignificatur. 12.a
Debitor ſi creditoris conſenſu rem pignoratam alienauerit, deinde in bonis iterum habere cœperit, an creditor pignus perſequi poſſit. 517.a
Debitore liberato fideiuſſor dimittitur. 47.b
Debitum ante legationem ſi quis in legatione exiſtens conſtituerit, tunc conſtituens non cogitur ibi iudicium pati, vbi conſtituit. 68.a
Debitum ex mandato vi pacti poteſt retineri in mutuum. 109.b
Debitum receptum a procuratore meo dupliciter mihi ab eodem ex cauſa mandati deberi poteſt. 111.a
Debitum ſibi ſi quis recipit, cum tamen is, qui dat, non debitum det, repetitio competit. 136.b
Debitum tantummodo conſtitui poteſt. 27.b
Deceſſiſſe ſine liberis cum in facto conſiſtat, ideo ius præſumere non debet. 252.b
Deciſio legis non debet eſſe de indubitabili. 144.b
Decretum a iudice non interponitur ſub conditione. 315.a
De dolo verba quomodo intelligenda. 159.a
Defunctus videtur affectus iniuria, quando res hæreditariæ vēduntur per creditores. 52.b
Defuncti factum hæres approbare tenetur. 72.b
Defuncti factum hæredem ſeruare æquum eſt. 143.b
Defuncti ius omne ſubit hæres. 73.a
Delegans liberatur. 139.a
Delegatus fungitur vice delegantis, nec aliquod proprium habet. 8.a
Delegatus recuſari poteſt ante litem conteſtatam. 8 a
Delegato facilius permittitur actus verbi, quam

Digitized by Google

quam facti. 6.a
Delictum grauius eſt in faciendo, quam in omittendo. 187.b
delicti tempus in imponendis pœnis, & non ſententiæ inſpicitur. 15.a. & 384
delicta priuata non habent pœnam limitatam, ſed imponitur extra ordinem. 14.a
delicta publica habent pœnas limitatas, ideo in iis inſpicitur tempus delicti. 14.a
delinquens ſtatim aſtringitur ad pœnam ſi illa eſt certa, ſecus ſi arbitrio iudicis imponitur, tunc illud præcedere neceſſe eſt. 14.b
denegato aliquo, omne illud per conſequens denegatur, per quod peruenitur ad illud. 4.b
deportatio quid importet. 442.a
deportatio quid ſit, & quomodo differat a relegatione. 157.b
deportatus an fideiuſſorem dare poſſit. 356.a
deportatus capite minutus hæredem habere nequit. 158.a
deportatus per deportationem ab omni liberatur obligatione. 357.b
deportatus poſt deportationem contrahendo ſaltem obligatur naturaliter. 357.b
deportatus retinet ea quæ ſunt iuris gentium, vt eſt acquirere, amittit autem ea quæ ſunt introducta de iure ciuili, vt eſt habere hæredem ex teſtamento, vel ab inteſtato. 157.a
deportato ſuccedunt liberi, & parentes ſuperſtites. 157.b
deportati non poſſunt habere bona poſt deportationem, niſi reſtituantur a Principe. 157.b
depoſitarius tenetur de dolo, & contrarium paciſci nequit. 355.b
derelicta num videantur, quæ leuandæ nauis cauſa in mari proyciuntur. 146.a
deſuetudo quid ſit. 435.a
dicta non, ſed facta attenduntur. 134.b
dictio intra decem menſes, intelligitur vſque ad decem menſes. 226.b
dictionis copulatiuæ ea eſt natura, vt ſemper inter diuerſa inſeratur. 186.a
dies adiecta cauſa differendæ ſolutionis in fauorem promiſſoris appoſita minime videtur. 378.b
dies cur de momento in momentum computetur in præſcriptione actionum perſonalium. 299.b
dies nouiſſimus an numeretur in vſucapionibus. 298.a
differentia inter emancipationem, & patriam poteſtatem hodie eſt penitus ſublata. 160 b
diſſentientes inter ſeſe nihil agunt, nec vlla cauſa inter illos videtur eſſe confirmata. 120.a. & b
diuerſitas nominum arguere quoque ſolet diuerſitatem rerum, ac materiæ. 21.b
Diui Fratres Imperatores qui fuerint. 3.a
diuinationes in legibus explicandis ſemper ſunt reyciendę. 114.a
dolia non diligenter curans olim a Cenſoribus notabatur. 171.a
dolus ſoceri arguitur, ſi conſcius paupertatis promiſſionem fecit alterius damno. 210.a
doli actione, cõuentus, ſi damnatur ex dolo, fit infamis. 40.b
doli exceptio datur filio, non quia meruit, ſed quia filius eſt. 23.b
domeſtica negotia proprie dicuntur, quæ ita ſunt propria patris, & filii, vt ad alium pertinere nequaquam poſſint. 10.a
dominium aliud directum, aliud vtile. 78.a
dominium a poſſeſſione ſeparari nequit, ſi is qui tradit, dominus ſit. 287.a
dominiũ & proprietas ſunt vniuoca. 124.b
dominium & proprietas verba in iure confunduntur. 124.a
dominium ex illa traditione non transfertur, in cuius cauſa vterque contrahentiũ errauerit. 118.b
dominium quando quæratur. 186.a
dominii pars an ſit vſusfructus. 325.a
dominii tranſlatio an repugnet naturæ contractus venditionis. 131.a
dominii tranſlatio, & maxime in mutuo fieri non poteſt nudo pacto. 109.b
dominii tranſlatio quomodo impediatur, quando non conſtat de intentione, & voluntate contrahentium. 122.a
dominii verbo utimur in mutuo. 124.a
dominium non tranſtuliſſe intelligitur, qui

id ad tempus fecerit. 198.a
dominus an poſſit vſucapere partum ancillę, quę ſurrepta a ſeruo pro libertate data fuerat. 295.a
dominus eſt ſucceſſor uniuerſalis ſeru. 297.a
domini efficitur quicquid ex re domini prouenit. 194.b
domus area legata impoſita debetur legatario ſi teſtator ędificauit, ſecus ſi extraneus. 242.b
domo legata, eaque diruta, & rurſum alia erecta, an legatum intereat. 243.b
donandi animus non eſt preſumendus. 37.a
donandi animo ędificare quis cenſetur ex ſua materia in ſolo alieno. 274.b
donans non poteſt conſilium ſuum mutare, & donationem reuocare. 276.a
donare nihil eſt aliud quam liberalitatis cauſa ita dare, vt datum nunquam repetatur. 126.a
donatarius ex re ſibi donata naturales fructus ſuos non facit. 193.b
donatio an ſit contractus ſtricti iuris, vel bonę fidei. 473.b
donatio an ſit ſi pecunia quaſi donata detur, & quaſi mutua accipiatur 117.b
donatio in dubio nunquam prꝰſumitur. 275.b
donatio inter coniuges eſt inualida. 192.a
donatio inter coniuges morte donantes an confirmetur, etiamſi ſtipulatio ſit per acta, & res nondum tradita. 504.a
donatio inter virum, & vxorem de eo, quod nō prouenit a patrimonio ipſius mariti, ſed ipſi relictum erat, & ipſimet vxori per eundem poſtea renunciatum fuerat. 204.a
donatio non venit in mandatum quantumcumque generale etiam cum libera. 34.a
donationis titulus eſt lucratiuus. 283.a
donatum & donandum differunt. 205.b
donum an ſit genus, & munus ſpecies. 323.a
dos an ad patrem redire poſſit, ſi auus paternus pro genero dotem dederit, & ſtante matrimonio deceſſerit. 200.b
dos debetur ſine ſtipulatione, ſiue nudo pacto promittatur. 412.b
dos in vno nummo uerificatur. 421.b
dos pro facultate patrimonij, & dignitate natalium, promiſſa uidetur. 411.b
dotali pecunia res empta an efficiatur dotalis. 261.a
dotis incertę conſtitutio an ualeat. 411.a
dotes conſtant numero, pondere, & menſura. 262.b
dubium ſi emergit, tunc legum correctio uitari debet, ſecus cum ſumus in claris. 229.b

E.

Electio an competat ſoluenti, uel recipienti, quando duæ res alternatiuę fuerint debitę, & utraque ſolutę 136.b
electionem qui ante ſolutionem habuit, retinet illam poſt ſolutionem. 137.a
emancipatio an in fraudem fiſci poſſit fieri. 341.a
emancipationis & patria poteſtatis differentia hodie eſt penitus ſublata. 260.b
emancipato filio an libertas aſſignari poſſit. 259.b
emens & vendens in reſcriptione habentur loco vnius. 99.a
emens ex mandato meo quando ſolummodo ſuam mihi operam accommodaſſe cenſatur. 286.b
emens ignoranter a furioſo an Publicianam intentare poſſit. 80.a
ementes duo in communicatione habentur neceſſario vt diuiſi. 99.b
ementes plures ſunt loco vnius. 99.a
emphyteuta videtur habere ius ædificandi. 275.b
emptio an valeat, ſi ego me virginem emere putarem, cum eſſet iam mulier. 165.a
emptio eſt frequentior omnibus alijs contractibus. 193.a
emptio interdum aliqua dicitur fauore emptoris ne decipiatur. 166.b
emptio loci ſacri, vel religioſi, ſeu liberi hominis facta ab aliquo ignorante an valeat. 163.b
emptio rei cuius non eſt commercium tenet, nō quo ad ipſam rem, ſed bene quo ad prę iudicium ipſius vendentis. 164.a

Digitized by Google

emptionis ſubſtantialia in eius contractu interuenire debent. 131.b
emptionis titulus eſt onerosus. 283.a
emptor facta noui operis nunciatione in rē, ſi ſciens ædificat tenetur in ſolidū, ſi ignorans, ad patientiam tantum. 59.b
emptor quando vacuam poſſeſſionem ſibi tantum tradi ſtipulatus eſt, fructus non veniunt. 168.b
emptor qui patitur damnum deſtructionis, habet regreſſum contra venditorem ad intereſſe, quia ipſum non certiorauit de nunciatione ſibi facta. 59.a
emptor ſi fundum tradi ſtipulatur, vacua poſſeſſio omnino comprehenditur. 169.b
epiſtola abſentis procuratoris ſola non requiritur ad inducendam conuerſionem in mutuum, ſed etiam domini verus conſenſus intercedere debet. 110.a
epiſtolam recipiens adminiſtratoris acceptādo videtur conſentire, niſi proteſtetur contrarium. 107.b
error calculi retractatur, ſi curator ignorās pecuniam ciuitati ſubtraxit, ſi per fraudem, actione furti nō crimine peculatus. 352.a
error facti ſoluenti nocere non debet. 136.a
error impedit conſenſum. 127.b
error in cauſa impedit dominij translationem. 118.b
error iuſtus facti tantum eſt, non iuris. 199.a
errore facti ſoluens quod nullo modo debet, repetere quod dedit poteſt. 135.a
eſſe non intelligitur quod non durat. 198.a
eſt uerbum quando ſimilitudinem ſignificat 329 a
eſt verbum ſignificat exiſtentiam & ſubſtantiam. 329.a
et dictio ſemper ponitur inter diuerſa. 19.b
& dictionis natura eſt, vt ſemper ponatur inter diuerſa. 250.b
exceptio & actio oritur ex pacto facto in compromiſſo. 33.a
exceptio non euertit regulam, ſed potius eam confirmat in caſibus non exceptis. 79 b
exceptio non oritur ex ſententia arbitri. 33.a
exceptio pacti liberationem inducit. 29.a
exceptio tibi non eſt mandatum, vt a debitoribus petas. 46.a
exemplum regulæ conuenire debet. 304.b
exempla ſubiecta non reſtringunt regulam 119.a & 161.b
exercitor mulctatur ob delictum familiæ ſuæ in rebus fidei eorum concreditis commiſſum. 63.b
exercitor nauis an teneatur ex receptis a ſuo nauta. 62.a
exercitores plures nauis quomodo conueniantur. 64.a
exercitoria actio diſtinguenda eſt ab actione in factum. 64.b
expenſe ſtudij an ſub appellatione alimentorum veniant. 249.b
expreſſa nocent, non expreſſa non nocent. 228.a
expreſſi & taciti ab eadem cauſa eſt idem iudicium. 290.b
extraneus ſimpliciter dotem promittens, quo pacto illam promiſiſſe cenſeatur. 423.a
extraneo paciſci non poſſum. 25.a
euincenti decernitur actio conſtitutæ pecuniæ. 31.a

F

Faciliores ſemper eſſe debemus ad liberandum, quam ad obligandum. 126.b
facilitas inconſulta reſtitutionem indulget non euentus damni. 54.a
factum ſolum, non autem ius, verſatur in pactis. 30.b
factum vnius ex duobus debendi nocet alteri, quando illi duo rei ſocij ſunt. 186.a
factum vnius ex reis debendi nocet alteri quando fideiuſſit vnus pro altero. 188.a
facta & non dicta attenduntur. 134.b
facta omnia ex conſummatione formam recipiunt. 81.b
facti quæſtio ad iuris ſcientiam non pertinet. 368.b
facti quæ ſunt non transferuntur ad hæredes. 269.a
facto remiſſo remiſſa videtur omnis actio. 355.b

facul-

facultatis quæ ſunt publicæ, nunquam præſcribuntur. 306.b
falſa demonſtratio an vitiet legatum. 517.b
falſum oppugnare promptius quam verum inuenire. 279.a
fama læditur in interdicto aqua & igni. 441 a
fere dictio non ſemper ſignificat exceptionem. 292.b
fictio breuis manus in mutuo quid ſit. 108.b
fictio habet locum inter præſentes. 111.b
fictio inter abſentes non habet locum. 111.b
fictio legis ſe non porrigit ad impoſſibile. 186.a
fideicommiſſa & legata cōtinent honorem, & commodum filiorum. 320 b
fideicommiſſaria libertas quando cenſeatur relicta. 446.a
fideicommiſſaria libentus quomodo dari poſſit. 270.a
fideicommiſſarius habetur loco hæredis. 29.b
fideicommiſſario decernitur actio conſtituta pecuniæ. 31.a
fideicommiſſario non debetur, quod ſeruus hæreditarius, poſt aditam hæreditatem quæſiit. 182.a
fideiuſſio mutua non intelligitur, niſi id ſit nominatim cautum. 188.a
fideiuſſor a deportato antè deportationem datus tenetur, non autem poſt deportanem. 357.a & b
fideiuſſor ad tempus pignora poteſt emere. 160.b
fideiuſſor an pro deportato poſſit accipi. 356.a
fideiuſſor cuicumque obligationi accedit, efficaciter obligatur. 387.b
fideiuſſor dimittitur debitore liberato. 47.b
fideiuſſor in omni contractu bonam fidem præſtare debet. 160.a
fideiuſſor interuenire non poteſt niſi præcedat aliqua obligatio ciuilis, vel naturalis 212.a
fideiuſſor naturali obligationi poteſt accedere. 357.b
fideiuſſor per pactum iam factum de non petendo, non liberatur, ſtante poſteriori pacto de petendo. 35.a
fideiuſſor pro prodigo, vel furioſo an poſſit interuenire. 381.b
fideiuſſor, qui rem pignoris iure obligatam a creditore emit, conuentus, oblato omni debito, rem ipſam reſtituere cum fructibus cogendus eſt. 159.a
fideiuſſor ſecundo pacto conſentiens, remanet obligatus. 35.b
fideiuſſoris intereſt, ne litibus, & expenſis uexetur cum principali debitore, uel reo. 39.a
fideiuſſori ius ſemel quæſitum, ab eo inuito non extorquetur. 35.b
fideiuſſori quæritur exceptio conuentionis ſtatim atque pactus eſt reus de non petendo. 37.b
fideiuſſori, qui donandi animo acceſſit, pactum non prodeſt. 36.b
fideiuſſoribus liberatis per primum pactum iam factum de non petendo præiudicatur per poſterius pactum. 38.a
fides non eſt ſeruanda quando non viciſſim fides præſtatur. 72.a
fidem frangenti non debet fides obſeruari. 72.b
filiusfamilias magiſtratum gerens poteſt cogere patrem ſuum adire, & reſtituere hæreditatem. 10.b
filius inuito patre non emancipatur, adoptaturue. 10.a
filius natus, antequam pater ſenatoris dignitatem adipiſceretur, an ſenatoris filius ſit dicendus. 264.a
filius patrem in priuatis negotiis iudicem habere poteſt. 7.b
filius poſt patris dignitatem ſenatoriam ſuſceptus ſit illuſtris. 264.b
filius poteſt eſſe arbiter in cauſa patris, ſicut poteſt eſſe iudex, parte non opponente. 10 a
filius Senatoris, & filius natus ex ſenatore, quomodo differant. 265.b
filij cauſa fauorabilior eſt, quam extranei. 371.a & 571.a
filij dictio prolata a tranſuerſali non continet nepotes. 319.a
filij vox continet nepotes in diſpoſitione legis,

Digitized by Google

gis, non autem hominis. 318.b
filio emancipato an poſſit libertus aſſignari 259.b
filio nocere non debet ſententia lata in patrem 367 a
filium ante patrem periiſſe an ſit credendum. 251.a
filij agnatorum appellatione an contineantur. 474.b
filiorum appellatio num comprehendat nepotes. 317.a
filiorum uox prolata ab aſcendente continet nepotes. 319 a
filijs paternos honores inuidere non oportet. 266 a
fiſcus an præferatur in bonis poſt contractum cum fiſco celebratum, an vero is cui omnia bona generaliter antea erant obligata. 334 a
fiſcus ex ſuo contractu ſemper habet tacitã hypothecam. 334.a
fiſci in fraudem feciſſe cenſetur, qui lucra ſibi oblata non acquiſiuit. 340.a
fit verbum ſine vllo facto dominij translationem importat. 109.b
fœtus partem hæreditatis non faciunt. 183.b
fœtus pecoris eſt in fructu. 191.b
fœtus pecoris inter naturales fructus connumeratur. 191.b
fœtus ſummiſſus in locum mortuorum capitum. 185.b
formæ mutatione quæritur dominium non partitione, aut diuiſione. 279.a
forum ſortitur quis vbi contrahit. 67.a
fraudem facere creditoribus non videtur, qui licet poſſit, non vult acquirere. 339.b
fructuarius appellatione domini continetur. 329.b
fructuarius caſam cuſtodiæ cauſa earum rerum, quæ in area ſunt, ædificare poteſt. 81.a
fructuarius non habet vſumfructum in partu. 181.a
fructuarius nouũ ædificium non conſtituit, nec a teſtatore incœptum perficit. 82.a
fructuario vindicandarum ſeruitutum ius eſt, ſcilicet non ſuo nomine, ſed domini. 87.a & 88.a
fructuarium ire, agere, & ceteris ſeruitutibus vti, vicinus pati debet. 87 a
fructus ab eo percepti, qui bonæ fidei poſſeſſor eſſe deſijt, an illius fiant. 281 b
fructus bonæ fidei poſſeſſor conſumptos lucratur. 193.a
fructus, & is qui fruitur ſunt relata. 182.a
fructus quando ſine vſu eſſe poſſit. 90.a
fructus ſine vſu legari poteſt. 89.b
fructus ſine vſu non conſiſtit. 89.b
fructui vſus ineſt. 91.b
fructus an in actione ex ſtipulatu, cum quis vacuam poſſeſſionem tradi ſtipulatus eſt, veniunt. 168.b
fructus induſtriales acquiruntur bonæ fidei poſſeſſori. 193.a
fructus induſtriales bonæ fidei poſſeſſor ſtatim lucratur & ſuos facit. 193.a
fructus induſtriales dicuntur quos quis ſuis operis acquiſiuit. 191 a
fructus induſtriales extantes bonæ fidei poſſeſſor facere non tenetur. 193.b
fructus naturales dicuntur qui ex nullius facto naſcuntur. 191.a
fructus naturales extantes ſunt reſtituendi a bonæ fidei emptore. 193.a
fructus pendentes pars rei ſunt. 328.a
fructus percepti ante ſtipulationem non veniunt in actionem ex ſtipulatu, ſecus ſi poſt ſtipulationem ſint percepti. 169.a. & b
fructus prædij ruſtici tacite obligati cenſentur, etſi nihil de his nominatim conuenerit. 178.b
fumum inferior habitator an in partem ſuperioris habitatoris immittere poſſit. 101.b
fundi partes quę exceptę ſint ab electione ſeruitutis conſtituendę in fundo. 94.b
fundi perempto legato, legatum inſtrumenti fundi perit. 248.a
fundi ſeruientis intereſt vſum ſeruitutis reſtringi & diminui. 97.a
fundi vindicatio cui non competit, illi nec iuris fundo debiti vindicatio danda eſt. 87.b
fundo alienato extinguitur inſtrumenti legatum. 248.a

fundo

Digitized by Google

ſundo legato an debeantur inſtrumenta. 249.a
Fundi ſi poſt ſeruitutem conſtitutam communes fiant, an ſeruitus maneat, vel extinguatur. 101.a
furioſi fideiuſſor an teneatur. 381.b
furti actio an competat ob pecuniam ciuitati ſubtractam, an vero ſurripiens crimine peculatus teneatur. 350.b
furtiuę ancillę partus an poſſit vſucapi. 301.a
futura bona an veniant in confiſcationem propter delictum ſecutam. 156 b

G

Generale legatum ſi ſit relictum, electio competit legatario. 93.b
Generale mandatum plerumque minus operatur quam ſpeciale. 286.a
Generale mandatum regulariter tantum operatur quo ad omnia, quantum ſpeciale quo ad ſpeciem. 286.a
Generalis procurator. 112.b
Generaliter procedit ratio legis generalis. 320.b
Genus an ſit donum, & ſpecies munus. 323.a
Genus continet ſub ſe omnes ſpecies. 193.a
Generis ad remotionem ſequitur remotio cuiuslibet ſpeciei. 86.a
Grex accipitur pro familia. 185.b

H

Habebunt verbum accipitur pro habere poterunt. 41.b
Habens aliquid precario detinere potius, quam poſſidere dicendus eſt, quia ſolus vſus poſſeſſionis penes eum eſt. 210 b
Hæreditariæ res venditę per ſubſtitutum, vel coheredem, non accerſunt defuncto iniuriam. 52.b
Hæreditas euicta per querelam habetur pro non adita. 28 b
Hæreditas non debet haberi a fortuna. 24.b
Hæreditas ſi reſtituenda eſt, ancillarum partus non retinentur. 181.a
Hęreditatis aditio ſolo animo fieri poteſt. 233.a
Hęreditatis as exceditur, quando teſtator ad dupondium tranſire voluerit. 424.a & b
Hæreditatem diminuit ęs alienum. 29.a
Hęreditatem poſt aditam demum debetur legatum. 205.a
Hęreditate euicta ne per exceptionem quidem doli poteſt pactum poſſeſſoris hęredi prodeſſe, aut obeſſe. 31.a
Hęres acceptando commiſſionem rei legatę, ipſum legatum confirmare videtur. 270.b
Hęres factum defuncti nequit impugnare. 74.a
Hęres momento non eſt diſpar a defuncto. 73.a
Hæres num poſſit pro arbitrio, per quam fundi partem velit, ſeruitutem conſtituere, an vero legatarius, ſi ſeruitus viæ ſit legata. 92.b
Hæres non intelligitur ſub conditione ſcriptus, qui in hunc caſum naſcitur, qui non eſt teſtamento comprehenſus. 228.b
Hęres obligari velle nunquam præſumitur. 238.a
Heres omne ius defuncti ſubit. 73.a
Hæres promiſſoris an relinquatur obligatus pro facultate conditionis implendę. 365.b
Hæres rem legatam eo loco pręſtare debet, in quo a teſtatore ſit relicta. 236.a
Hæredis expenſis an ſeruus legatus, ſi auſugerit, ſit redimendus, an vero expenſis legatarij? 235.b
Hæredis inſtitutio cum maledicto an valeat. 161.a & 474.a & b.
hæredis in voluntatem an legatum conferri poſſit. 241.b
hæredis iura non clauduntur in fideicommiſſario. 28.b
hęredis perſona non mutat conditionem obligationis. 72.b
hęredis voluntas ad fidem aſtringitur. 272.a
hęredi actionem & exceptionem acquirere poteſt teſtator. 25.b
hęredi an probatio incumbat, ſi in diuerſis ſcriptu-

ſcripturis legatum inueniatur, quod teſtator illud multiplicare voluerit. 201.a
hæredi cuilibet paciſci poſſumus. 25.b
hæredem facere ratum quod defunctus pepigit, æquum eſt. 143.b
hæredes appellatiuo nomine vocati tenentur in portiones hæreditarias. 359.a
hæredes eorum, qui accuſatores corruperũt, & ante ſententiam diem ſuum obierunt tenentur pœna, qua ipſi viuentes fuiſſent mulctati. 338.a
hæredes nominati nomine proprio tenentur in viriles 359.a
hæredes tenentur factum defuncti approbare. 72.b
hæredibus, & ceteris ſucceſſoribus nunciantis an detur interdictum de noui operis nunciatione. 267.b
Hector Rodriquez fuit primarius Iuris Ciuilis profeſſor Salmanticæ. 54.a
Hiſpania retinuit gentis antiquæ Romanæ veſtigia, veræ amicitiæ, nobilitatis, ac fidei. 133.a
Hoc dictio eſt demonſtratiua ad oculum. 380.b
homo non eſt in fructu cum omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauerit. 181.a
homo non ita valide operatur in actu annullando, ſicut lex 337.a
homo non poteſt eſſe in fructu hominis. 181.a
homo ſi relinquat aliquem in incerto, diſpoſitione legis dubitatio reſoluitur. 252.a
homo ſua natura liber, & naturali ratione in nullius dominium cedit. 181.b
hominis actus in pendenti eſſe poſſunt. 315.b
hominis cum diſpoſitione durius agitur quã cum legis. 318.b
hominis & legis diſpoſitio differunt. 254.b
hominis in diſpoſitione ſufficit pro ratione voluntas. 319.a
hominis prouiſio impedit prouiſionem legis. 39.a
hominis volũtas & induſtria per mortem ceſſant. 82.b
honoraria actio de recepto oritur ex edicto Nautæ, caupones, ſtabularij. 63.b
honorarij tutoris authoritas quando non ſufficit. 234.b
honores paterni non ſunt filijs inuidendi. 266.a
horarum tempus in horas non computatur in vſucapionibus. 298.a
hypotheca an detur reſpectu ſeruitutum. 172.b
hypotheca legalis, & priuilegiata eodem tempore concurrens cum conuentionali, & non priuilegiata ei præfertur 337.a
hypotheca quæſita per hæredem non tranſit in fideicommiſſarium, vel euincentem niſi cedatur. 28.a
hypothecaria non competit, quando pignus non tenet. 142.a
hypothecata ſunt pupillo tacite omnia bona tutoris. 337.b

I

Iacta in naui leuandæ nauis gratia an intelligantur habita in dubio pro derelictis. 146.a
ignorantia probabilis in locatione vaſis poteſt interuenire. 171.b
Ignoranti per liberam perſonam acquiritur poſſeſſio, & dominium. 287.a
illata & inuecta in ruſticum prædium vt ſint obligata nominatim conueniri poteſt. 178.b
illatio bona ex diuerſis factis an poteſt fieri. 270.a
illuſtris & clariſſimus an differant. 264.b
illuſtris quis ſit. 264.b
Imbecillior prius deceſſiſſe præſumitur. 256.a
inaurata & inargentata dicuntur, quæ auro, vel argento coopertaſunt. 166.b
incendium refertur inter Caſus inſtantaneos. 253.b
incertitudo non vitiat promiſſionem in pijs cauſis. 416.b
incorporatio bonorum in fiſcum fit, ſi ſuper crimine ſententia lata fuit. 341.b
indefinita deciſio quomodo procedat ad taxatiuam, vel vniuerſalem aut præciſam. 79.b

g induꝛ

induſtria hominis morte finitur. 81.b
Infamia ex nullo crimine irrogatur, niſi ſententia ſequatur, licet crimen cauſam publici iudicij habeat. 40.a
infamia quandoque irrogatur a lege, quandoque a iudice, & quid vtraq; operetur. 41.a
infamiæ pœnam an incurrat damnatus crimine ſtellionatus. 39.b
infans an poſſeſſionem acquirere poſſit, ſine tutoris authoritate. 427.b
infans a pupillo differt. 418.b
infans, & infantiæ proximus omnino non obligatur, & quare. 212.b
infantis nulla voluntas, & nullum rei gerendæ conſilium. 213.a
inofficioſi querela mota per exhæredatum, & tranſacta, ſi fides non præſtatur, remanet integra. 71.b
inofficioſi querela ſemel extincta inſtaurari non poteſt. 72.b
inquilinus videtur habere ius ædificandi. 275.b
inſtar dictio denotat ſimilitudinem. 329.a
inſtitutio facta in vno caſu trahitur ad alium. 222.b
inſtitutio hæredis cum maledicto an valeat. 161.a
inſtitutio ſub vna conditione concepta, comprehendit contrariam. 223.b
inſula legata, & combuſta, an area debeatur. 243.b
interdictum de noui operis nunciatione an detur hæredibus, & certis ſucceſſoribus nunciantis. 267.a
interdicta olim certis ſolennitatibus proponebatur. 18.a
interdictis aqua & igni an libertatem amittat. 439.b
intereſſe peti nequit ſi non res ipſa debeatur. 364.b
intereſſe particulare quid ſit. 362.b
intereſſe totale quid ſit. 362.b
intereſſe totale quomodo cõmittitur 362.b
intereſt mea prouidere etiam hæredi meo. 25.a
interpretatio deſignat improprietatē. 318.a
interpretatio bona non ſemper fit in legatis. 320.b
interpretatio ſemper ea in ambiguis fieri debet, qua ſpecialia contra communes regulas inducta euitemus. 114.b
intra dictio accipitur pro vſque. 226.b
intra dictio ponitur pro citra. 222.a
inutile vox qualem recipiat interpretationem. 312.b
irrogat verbum non ſignificat actum, ſed poteſtatem. 41.b
iter aquæ ab aquæductu diſtinguitur. 96.a
iubere verbum importat donationē. 206.b
iudex an poſſit punire teſtem coram ſe falſo deponentem. 452.a
iudex de qua re cognouit, & pronunciare debet. 6.a
iudex dictus quaſi ius dicens populo. 11.b
iudex dolo litem ſuam faciens delictum cõmittit, & condemnatio fit in vnam litis æſtimationem. 70.b
iudex non poteſt ſub conditione tutorem dare, & ſi dat nullius eſt momenti datio. 314.b
Judex per imprudentiam litem ſuam faciēs quaſi delictum committit, & arbitrarie punitur. 70.b
Iudex quando dolo malo facere videatur. 70.a
Iudex quando litem ſuam faciat. 70.a
Iudex vt non ad totam cauſam, ſed ad ea reſpiciat; quæ magis ſunt controuerſa, conueuiri inter partes in genere ſubalterno poteſt. 61.b
Judicis authoritas requiritur in alienatione bonorum pupilli. 258.b
Judicis factum per alium ſuppleri non poteſt. 315.a
Iudicis ex ſententia oritur actio. 61.a
Iudicis iuriſdictio quando nulla. 397.b
Iudicare munus publicum eſt. 7.b & 9.a
Iudiciarius actus in ſuſpenſo ſtare non poteſt, nec debet dependere a futuro. 314.b
Iudiciarij actus temere non ſunt multiplicandi. 316.a
Iudicij forma alia eſt, cum liber homo accuſatur, & alia cum ſeruus. 15.b
Iulianus quos libros in iure ciuili ſcripſerit. 20.b
Iuramentum calumniæ poteſt tacite remitti, licet non expreſſe. 355.a

Iuri-

Iuriſconſulti reſponſum non debet eſſe de indubitabili. 336.a
Iuriſconſulti reſpiciunt magis mentem quã nomina. 329.a
Iuriſdictio iudicis eſt nulla in eos, qui non ſunt ſuo imperio ſubiecti, niſi inter conſentientes. 397.b
Iuriſdictionis appellatio debet intelligi de ordinaria, tanquam de potentiori. 8.a
Ius actoris fit deterius per onus probandi. 16.a
Ius commune, & priuilegium quando concurrunt, hoc potentius, & validius eſt illo. 337.a
Ius dicere, & iudicare, quomodo differant. 11.a
Ius dicere imperij eſt, & ideo tollit appellationis beneficium. 11.a
Ius idem ſtatuitur de duobus reis, quod de duobus argentarijs. 32.b
Ius inter ciuile, & Canonicum non debet induci diſcordia, vbi expreſſe non reperitur inducta. 8.b
Ius naturale in merum, ſeu primarium, & in ſecundarium diuiditur, & quid vtrumque ſit. 214.b
ius patronatus an pertineat ad liberos amiſſi ciuitatem condemnatione, an autem ad fiſcum? 332.a
Ius prætorium introductum eſt adiuuandi, ſupplendi, vel corrigendi iuris ciuilis gratia propter publicam vtilitatem. 22.a
Ius ſepulturæ a laicis priuatis poſſidetur. 346.b
Ius ſibi, vxori, liberis, libertiſve nemo debet dicere. 7.b
Iuris quæ ſunt transferuntur ad hæredes. 269.a
Iuris ſcripti an vero æquitatis ſit potior ratio habenda. 454.b
Iuſtinianus omnia fecit ſua in legibus. 143.b
Iuuentius Celſus quis fuerit, & quo tempore vixerit. 247.a

L

Lana apud furem detonſa non fit illius. 197.a
Lana detonſa apud bonæ fidei poſſeſſorem fit illius quoniam in fructu eſt. 197.a
Lapides quomodo renaſcantur. 536.b
Lapidicinæ marmoreæ in fundo dotali apertæ. 536.b
Latrones ſi nominent aliquem, an is ex tali delatione ſit habendus pro confeſſo & cõuicto. 339.a
Legans fundum excepto ędificio, de ſolo etiã cogitaſſe videtur, ſine quo ædificium conſtare non poteſt. 81.b
Legata res dari debet, vbi erat tempore teſtamenti. 235.b
Legatarius non poteſt impedire tempus, & dilationem in fauorem hæredis appoſitã. 83.b
Legatarij an ſit electio ſi viæ ſeruitus legata ſit, an vero hæres poſſit pro arbitrio, per quam fundi partem velit, ſeruitutem conſtituere? 92.b
Legatarii expenſis an ſeruus legatus, ſi aufugerit, ſit redimendus an vero hæredis. 235.b
Legatario an debeatur quod in area legata ædificatum fuit. 241.a
Legatario competit electio ſi legatum relictum ſit in genere. 93.b
Legatario per quamlibet fundi partem ſibi legati ciuili modo ire, agereque licet. 93.a
Legationis officio fungentes in eodem ſunt priuilegio quod habent illi, qui reipublicæ cauſa abſunt. 56.a
Legatione durante quomodo legatus conueniatur. 67.b
Legatum an in hæredis voluntatem conferri poſſit. 241.b
Legatum an intereat ſi domus legetur, & diruatur, & rurſus alia erigatur. 243.b
Legatum an poſſit conferri in alterius voluntatem. 237.a
Legatum an valeat, ſi ſeruus Titio legatus ſit, & poſt mortem Titij liber eſſe iuſſus fuerit. 491
Legatum areæ extinctum cenſetur, ſi in illa ædificium ponatur. 242.b
Legatum certæ quantitatis non minuitur exemptione vnius ex pluribus hæredibus. 360.a

Legatum donatio eſt. 205.b
Legatum filiæ, cum in matrimonium elocabitur, an ſit conditionale, vel ad hæredes tranſmittatur. 472.b
Legatum fundi inſtructi eſt plenius, quam fundi cum inſtrumento. 247.b
Legatum fundi inſtructi cum inſtrumento quid contineat. 248.a
legatum in alterius arbitrium conferri poteſt. 239.b
legatum in tacitā alicuius voluntatem conferri permittitur, ſed in expreſſam prohibetur. 237.b
legatum inutile quid ſit. 312.b
legatum non ſtatim traditur, ſed adita demum hæreditate. 205.a
legatum poteſt conferri in arbitrium extranei, tanquam boni viri. 240.a
legatum pro parte non poteſt acceptari. 243.a
legatum propter repræſentationem ſuſtinetur, ſi deberi creditori ſuo quantitatem pecuniæ, quam poſt annum debebat, legauerit. 313.a
legatum quare non poſſit conferri in voluntatem expreſſam ſed bene in tacitam. 238.b
legatum quomodo in alterius voluntatem, vt valeat, ſit conferendum. 238.a
legatum ſi in duabus ſcripturis ſit factum, legatarius probare debet, quod teſtator legatam multiplicare voluerit. 201.a
legatum vt ſit vtile teſtator hæredem grauare voluiſſe cenſetur. 235.b
legati titulus eſt lucratiuus. 283.a
legato fundi perempto, legatum inſtrumenti fundi perit. 248.a
legata & fideicommiſſa hæredibus ſunt oneroſa. 320.b
legatus an ius reuocandi domum habeat. 65.b
legatus durante legatione quomodo conueniri poſſit. 67.b
legatus non conuenitur vbi conſtitutio facta eſt, ſed vbi ſolutio fieri debet 66.b
legatus poteſt Romæ velut in communi patria conueniri. 67.a
legatus quando ratione contractus non poteſt uti priuilegio. 68.a
legatus quare legationis tempore non poſſit conueniri, quando fallat. 69.b
legatus quomodo & quando perdat priuilegium reuocandi domum. 66.b. & 67.a
lex Aelia Sentia in manumiſſionibus ſeruorum non eſt eludenda. 4.a
lex generaliter loquens, etiam generaliter eſt intelligenda. 90.a
lex magis confidit de tutore teſtamentario, quam de alio. 315.b
lex non cenſetur correcta niſi expreſſe corrigatur. 417.b
lex non debet eſſe de indubitabili. 213.a
lex non fingit ſuper eo, quod non eſt. 106.a
lex non patitur ſuſpendi a iudice, quod vult præſens, purumque ſtatui. 314.b
lex poſita & ſituata ſub aliquo titulo, debet intelligi ſecundum naturam eiuſdem tituli. 151.a
lex ſcripta per conſuetudinem abrogatur. 436.a
lex validius operatur in actu annullando, quam homo. 347.a
legis actus in pendenti eſſe nō poſſunt. 315.b
legis ad diſpoſitionem tuendam ſufficit de duabus rationibus alteram militare. 39.a
legis deciſio non debet eſſe de indubitabili. 114.a
legis & hominis diſpoſitio differunt. 254.b
legis fictio ſe nō porrigit ad impoſſibile. 106.a
legis prouiſionē tollit prouiſio hominis. 39.a
legis uerba in materia mutui debent referri, & intelligi ſecundum materiam mutui. 105.b
leges antiquæ non ſolent per alias leges veteres Digeſtorum corrigi, niſi ſtatim, & facta mentione corrigantur. 14.a
leges ob publicam utilitatem conſtitui ſolent. 318.b
legum correctio ut euitetur omnis capienda eſt interpretatio. 19.b
legibus, quæ uidentur contrariæ, danda eſt concordia. 8.a
legitimi actus dicuntur omnes, qui adinuenti, uel approbati ſunt a lege. 316.a
libera perſona acquirit poſſeſſionem & dominium ignoranti. 287.a
liber apertus proiectus uidetur haberi pro derelicto. 146.a

libera-

liberationis fauore error in cauſa non impedit ipſius dominij tranſlationem. 118.b
liberatorium pactum ſapit donationem. 30.a
liber non præſumitur fuiſſe ſeruus. 16.a
liberi hominis emptio facta ab aliquo ignorante an ualeat? 163.b
liberi ſuperſtites ſuccedunt parentibus ex noto ipſorum. 255.b
liberis in poteſtate exiſtentibus libertas aſſignari poteſt. 260.a
liberti prouenientes a genere. 332.b
libertas alia eſt directa, & alia fideicommiſſaria, & quomodo vtraque relinquatur. 271.a
libertas an filio emancipato poſſit aſſignari. 259.b
libertas fideicommiſſaria quomodo poſſit dari. 270.a
libertas liberis in poteſtate exiſtentibus poteſt aſſignari. 260.a
libertas non aſcripta ſeruo in teſtamento, non cenſetur data. 442.b
libertatis aſſignatio euaneſcit, ſi poſt factam aſſignationem filius emancipatur. 260.a
libertatis legatum ſuſtinetur. 241.a
libertatis relictum non poteſt conferri in voluntatem hæredis. 271
libertatem an retineat ille cui aqua & igni interdictum ſit. 439.b
libertates intercidunt, ſi alijs creditoribus non ſoluatur, etiam vbi priores creditores dimiſſi ſunt. 273.a
libertates quaſi in fraudem creditorum cōceſſæ vt infringantur, quæ requirantur. 273.b
libertus debet præſtare reuerentiam patrono. 332.b
licet particula eſt nota correctionis. 79.b
ligna accendere ne fument an quis prohiberi poſſit. 102.a
literæ licet aureæ cedunt chartis, membraniſue. 76.b
litigans cum infante faciat actus iudiciales formari in perſonam tutoris. 429.b
litigatores conuenire poſſunt, vt in quantū facere poteſt dānatur, qui in ſolidum conueniri debebat. 61.b
litis conteſtatione corroboratur compromiſſum. 33.b
litem ſuam facere poteſt iudex dolo, & præter dolum per imprudentiam. 70.b
locans dolia vitioſa vt vinum effluat, tenetur ad intereſſe. 170.b
locati in contractu quis grauius tenetur, quam in venditione. 172.a
locupletari cum aliena iactura non patitur æquitas. 193.b
locus ſacer priuata authoritate non poteſt effici, ſed neceſſaria eſt authoritas publica. 344.a
loci ſacri ſeu religioſi ab ignorāte facta num valeat. 163.b
locus ſi religioſus pro puro venditus ſit ignoranti emptori an concedatur actio ex empto. 164.a
locus ſolutionis eſt pars contractus, ſicut dies. 399 b
loca ſacra in nullius bonis ſunt. 344.b
lucratiuæ cauſæ duæ, quando circa eandem perſonam concurrere poſſint. 458.a
lucratiuus titulus quomodo diſtinguatur ab oneroſo titulo in acquiſitione fructuum. 194.a
lucrum cum alterius iactura nullus facere debet. 214.a
lucrum ex aliena iactura nullus facere debet. 277.a
lucrum ex culpa, vel mora quis non debet conſequi. 189.a

M

Macedonianum Senatuſconſultum comprehendit nepotes. 317.b
Mala fides defuncti impedit vſucapionem hæredis. 297.a
Mala fides ex ſola ſcientia rem alterius eſſe inducitur. 282.b
Malæ fidei poſſeſſoribus non datur rei uendicatio quia ius ædificandi non habuerunt. 275.b
Mancipia non videntur inducta & illata, niſi eo animo ſint inducta, vt ibi eſſent. 178.b
Mancipia nouitia dicuntur quæ ſunt rudia. 179 b
mancipia veterana dicuntur quæ ſunt trita. 179.b

man-

mandans non liberatur. 139.a
mandari a me patiens vt ſibi crederetur, vel vt pro ſe quis fideiuſſor intercederet, hoc ipſum vt mandarem mihi ipſe mandaſſe intelligitur. 156.a
mandatum reconualeſcit, ſi poſtea incipit intereſse. 155.b
mandatum ſpeciale plerumque plus operatur quam generale. 286.a
mandatum ſpeciale quid, & quando requiratur. 42.b & 43.a
mandatum ſpeciale regulariter tantum operatur quo ad ſpeciem, quantum generale quo ad omnia. 286.a
mandati actio an detur ei, cuius non intereſt. 154.b
mandati actio, & actio de dolo eiuſdem eſt poteſtatis, eundemque effectum habet. 160.a
mandati actio proſequitur id quod intereſt. 154.b
mandati actioni in omnibus bonæ fidei iudicijs actio de dolo ineſt. 159.b
mandati actione conuenitur procurator ſi fuerit ſoluendo. 55.b
mandato generali continetur ius exigendi pecuniam a debitoribus. 46.b
mandato meo emens quando duntaxat ſuā mihi operam accommodat. 286.b
mandato meo empta res num mihi ſine alia traditione acquiratur. 285.b
manu breui accipere. 108.b
manu longa accipere. 110.b.& 114.a
manumiſſio non confertur inuito. 10.b
Marcus Mantua concinis Authoris. 109.a
maritus dotali pecunia poteſt facere, quod vult. 262.b
mariti conditio eſt melior quam aliorum malæfidei poſſeſſorum. 200.a
marito non exiſtente ſoluendo, res ex ipſa dotali pecunia comparata, pro dotali habetur. 263.a
Martianus Iuriſconſultus imperio Didij Iuliani floruit. 2.a
mater ad luctuoſam filij hæreditatem vocari debet. 251.a
materia ędificij diſſoluti ad quem pertineat, ſi quis ſcienter ex ſua materia in alieno ſolo ædificauerit. 274.b
materia rudis, & præparata. 279.a
materiæ repetitionem operatur patientia domini in cuius ſolo ædificatum fuit. 276.b
mater tutorē filijs non petēti punitur. 321.b
mater tutorem nepotibus, ſicut filijs, petere obligatur, quia eadem ratio militat in filijs, & nepotibus. 321.b
matrimonium ſine dote conſiſtit. 421.a
media ſententia inter Sabinianos, & Proculianos. 280.b
meri, vel mixti imperij quæ ſunt, delegari nequeunt. 5.b.& 6.b
miles non militans vix reperitur. 231.a
miles ſi ante militiam teſtamentum fecerit, & in caſtris deceſſerit, an illud iure militari valeat. 230.a
miles teſtamentum non ſolenniter ante militiam conditum poſteriore ſua voluntate, licet nuda & non ſolenni confirmare poteſt, vt iure militari valeat. 232.a
minor ad rempublicam adminiſtrandam, & honores gerendos non eſt admittendus. 5.a
minor omnino ratione vitandi damni reſtituitur. 54.a
minor impubes quot annorum ſit. 54.b
minor maior factus ſi contractum ratum habuerit, an ſit reſtituendus. 516.a
minor non poteſt fungi officio iudicis, & partis. 4.b
minor non poteſt retractare alienationes factas per ſubſtitutum. 52.b
minor per reſtitutionem poteſt retractare venditiones factas a creditoribus in hæreditate paterna. 52.b
minor prohibetur reuocare factam abſtenſionem, quando res hæreditariæ fuerint diſtractæ, & negotia finita. 52.a
minor viginti annis ſeruos ſuos apud ſe pōt manumittere quando eſt conſul. 3.b
minori datur tempus triennij ad reuocandā abſtenſionem, & ante lapſum illius temporis filius non eſt perfecte excluſus. 51.b
minori ſuccurritur, cum ipſe re integra, hoc eſt antequam bona hæreditaria ſint diſtracta, pœnitēs hæreditatem repetit. 51.a
minores ad lucrum quoque reſtituuntur. 54.a
miſſio ex primo decreto licet requirat ſum-

mariam

Digitized by Google

mariam cognitionē & nullū ius tribuat, tamen minime delegari poteſt. 6.b
mixtum imperium an delegari poſſit. 7.a
mixti imperij cauſæ, quæ ſunt minoris gradus, poſſunt delegari. 6.b
Modeſtinus diuturnior fuit Paulo, cum & ad Gordianorum tempora peruenerit. 142.a & 143.b
Modeſtinus, & Paulus æquales fuerunt, & vterque Papiniani diſcipulus. 144.a
Monumentum purum vendi, & donari poteſt. 1.b
monumentum quid ſit. 2.b
mora ante diem committi non poteſt. 49 a
mora facta in promiſſa ædificatione inſulæ an ſtatim agi poſſit in id quod intereſt ſtipulatoris domū inchoatā eſſe. 362.a & b
mora fit in committendo, & omittendo. 187.b
morari ad ſolem in fundo precario paſſus nō poſſidet. 310.a
mora vnius ex duobus reis promittendi an alteri noceat? 187.a
moritur verbum an ad anum, vel ad filiam in reſtitutione dotis ſit referendū. 203.a
mortis caſus continet etiam eum, qui viuo teſtatore contingit; quamuis expreſſus non ſit. 227.b
mortis tempus qui exprimit totum ſpacium temporis includere uidetur, quod eſt a teſtamenti tempore vſque ad mortem ſuam. 227.a
mortui corporis illatio facit locum religioſum. 344.a
mulier an viro impenſam in lapidicinas factā reſtituere debeat, ac teneatur. 536.b
mulier ſi ſimpliciter dotem promittat, quo modo intelligatur. 422.b
mulieris voluntate ſi pro dotali pecunia res ematur dotalis efficitur. 262.b
munus an ſit ſpecies, & donū genus. 323.a
mutuum an ſit ſi pecunia quaſi mutua accipitur vt quaſi donata accipiatur. 117.b
mutuum an ſtatim fiat pecunia redacta ex venditione rei meæ? 113.b
mutuum ex datione ſubſtātiam capit. 110.b
mutuum in ſpecie data non conſiſtit. 116.a
mutuum large & improprie, nec non ſtricte, & proprie ſumitur. 110.a
mutuum non eſt, quod non fit de meo tuum. 115.b
mutuum non nuda pactione, ſed re, & numeratione contrahitur. 110.b
mutui in materia verba legis referenda, & intelligenda ſunt ſecundum naturam mutui. 105.b
mutui requiſitum eſt, quod res mutuo danda conſiſtat in pondere, numero, & menſura. 106 a

N

Natura emptionis eſt, vt venditor non ad dādum, ſed ad tradendū obligetur. 130.b
Naturalis obligatio quid ſit. 214.a
Naturalis obligatio quotuplex ſit. 214.a
Naturalis obligatio vt pecuniæ numeratione, ita iuſto pacto, vel iureiurando ipſo iure tollitur. 353 b
Naturales fructus fiunt alicuius ratione iuſtæ poſſeſſionis, non autem ratione ſeminis, & culturæ. 192.a
Naturaliter an, & quando ſeruus obligetur? 311.b
Naturaliter obligari, naturæ debere, & naturali iure obligari inter ſe differūt. 213.b
Naufragium refertur inter caſus inſtantaneos. 253.b
Nauis exercitor an teneatur ex receptis a ſuo nauta. 62.a
Nauis exercitores ſi ſint plures, an ſinguli in ſolidum teneantur, an quilibet pro parte. 64.a
Nauis leuandæ gratia proiecta in mari an intelligantur habita pro derelictis. 246.a
Nauis mea ſi tabulis tuis conflata fuerit, an mea adhuc remaneat, an vero efficiatur tui, cuius ſunt tabulæ? 277.b
Nauis proprietas carinæ cauſam ſequitur. 280.a
Nauis proprietas eſt eius, qui ſpeciem dedit, id eſt qui carinam fecit. 280.a
Nauis refecta illius euadit, cuius fuit carina. 279.a
Nauta ſi delictum committit tenetur exercitor nauis. 61.b
Nec dictio eſt copulatiua, quoniam copulat, & continuat præcedens dictum, & eidem

Digitized by Google

dem iungitur. 186.a
Nec dictio prohibitioni præcedenti ſubiuncta vniuerſaliter negat, ſi verba quibus applicetur, ſint idonea. 197.b
Negatiua, præcedens verbum debet, neceſſitatem importat. 9.b
Negatiua probanda ab eo qui ſe in illa fundat. 252.b
Negatiua vniuerſalis, ſi in aliqua parte vitiaretur, in totum redditur falſa. 292.b
Negatoria actio quid ſit, & quare ita dicatur. 88.a
Negligentiæ ratio eadem in filio & filia conſideratur. 321.b
Negotiatio illicita meretur cōfiſcationem. 157.a
Negotium ſuum gerit creditor in venditione, quę rite eſt facta. 140.a
Negotia verbum potius adaptatur ad iudicialia. 45.a
Nemo, quod non debet, ſoluere & ſuum iactare præſumitur. 407.b
Nemo regulariter acquirere tenetur. 340.a
Nepos aliter nominatur, & aliter nominatur filius. 319.b
Nepos in fauorabilibus non continetur appellatione filij. 320.b
Nepos intrans in locum filij tanquam præteritus rumpit teſtamentum, quod non fieret, ſi contineretur ſub inſtitutione filij. 320.b
Nepotis appellatio late ſumitur. 321.a
Nepotes continentur appellatione filiorum ſi de eorum commodo agatur, ſecus ſi de onere, & in commodo illarum tractetur. 320.a
Nepotes filiorum appellatione an comprehendantur. 317.a
Nepti dotem tradere auus tenetur. 202.b
Neuter in ſequeſtratione poſſidet. 149.a
Nihilominus eſt verbū affirmatiuū. 114.a
Nocebit verbum accipitur pro nocere poterit. 41.b
Nominatim verbum quomodo exponatur. 36..a
Nominatus a latronibus an habeatur pro confeſſo, & conuicto. 339.a
Nominum diuerſitas arguere quoque ſolet diuerſitatem rerum, ac materiei. 21.b
Nouitius a Veterano qūo differat. 179.b
Nouitius quis dicatur. 179.b
Noxalium actionum materia non habet locum in criminibus publicis, & capitalibus. 13.b
Nulla alia verborum ſenſus. 135.b
Nulla dictio vniuerſaliter oīa negat. 135.b
Nullius in bonis quæ ſunt, occupanti conceduntur. 342.b
Nullum, quod eſt ſuppleri non poteſt. 428.a
Nummi ex donatione accepti perpetuo mei intelliguntur, nec reſtituuntur. 120.a
Nummi mutuo accepti ad tempus mei intelliguntur, & eodem genere pecuniæ ſunt reſtituendi. 120.a
Nuncians nouum opus recipit impenſas a vēditore per actionem in factum vt opus demoliatur 59.a
Nunciatio noui operis an contra venditorem loci, cui opus nouum nunciatum fuit, an vero contra emptorem opus nouum perficientem competat. 58.a
Nunciatio noui operis facta in rem, obligat quemlibet ædificantem, ſeu emptorem, ſiue fuit ſciens, ſiue ignorans. 59.b
Nunciatio noui operis quomodo extinguatur. 368.a
Nuncij relatio, quod nō reperit ſuperuixiſſe filium, ſufficit. 253.a

O

Obligari ignorante domino, & obligari ſine voluntate domini an ſint idem. 145.a
Obligari nullæ ſeruitutes poſſunt de iure ciuili. 177.b
Obligatio an in perſonam ſeruilem cadat. 311.a
obligatio aut ex re ipſa, aut ex conſenſu inducitur. 389.a
Obligatio, & actio ex contractu paterno nō competit filio, niſi ſit hęres patris. 26.a
obligatio in perpetuum ſublata non poteſt reſtitui. 74.b. & 264.a
obligatio naturalis eſt in dupli i conſideratione. 215.b
Obligatio naturalis quid, & quotuplex ſit, & vnde proueniat. 214.a

Digitized by Google

obligatio naturalis quomodo inducatur. 388.b
obligatio naturalis vel criminalis cadit in ſeruum, non autem ciuilis. 111.b
obligatio pignoris an confirmetur ſi quis obligauit rem meam, & deceſſit poſtea me harede inſtituto. 141.a
obligatio pura, & obligatio in diem differunt. 40.a
obligatio qualibet ex contractu deſcendens perſonam obligat. 218.b
obligatio ſub conditione in diem collata, licet ante diem committi videatur, dies tamen ſupereſt. 576.a
obligatio ut oriatur non res, ſed perſona eſt in cauſa. 218.b
obligationis conditio non mutatur ex perſona heredis. 72.b
obligationis naturalis exempla. 214.a
obligationum ſubſtantia in eo conſiſtit, vt alium nobis obſtringat ad dandum aliquid, vel faciendum. 219.a
obligatorium pactum non fit propter affectionem perſonę. 30.a
obligatus qui non eſt ipſo iure nullam habet exceptionem. 384.b
occupanti conceditur, quod in nullis bonis reperitur. 342.b
odioſa ſunt ſtrictius interpretanda. 299.b
oeconomica præcepta non pertinent ad ius ciuile, ſed potius ad Morales Philoſophos. 180.a
omnis dictio habet notare plura ſimul vnita, ſi proferatur in ſingulari, ſed ſi in plurali proferatur, habet in partes diſtribuere. 45.a
omnis dictio vniuerſaliter omnia ponit. 135.b & 244.a
oneroſus titulus quomodo diſtinguatur a lucratiuo in percipiendis fructibus a bonæ fidei poſſeſſore. 194.a & b
opera malorum hominum utens aliquatenus culpæ reus eſt. 62.b
opinio ſingularis eſt, vel communis. 233.a
opinio vbi magis, quam veritas ſpectetur. 233 a
opus nouum ſi eſt factum ab eo, ſed nunciatum fuit, tunc quilibet ſucceſſor ad patientiam tenetur. 59.b
oratio indefinita in accidentalibus non æquipollet vniuerſali. 70.b
ordinarius iudex recuſari non poteſt iure ciuili, ſed bene iure canonico. 8 a. & 8.b

P

Paciſcentis intereſt, quod hæredi ſuo acquiratur. 24.b
paciſci dicuntur ij qui compromittunt, vel ſaltem conuenire. 33.a
paciſci poteſt, vt ex mandato debitum retineatur in mutuum. 109.b
pactio dici non poteſt, niſi interueniat conſenſus utriuſque. 107.b
pactum conſtituti factum putatiuo hæredi prodeſt vero heredi. 27.b
pactum de non petendo præſupponit obligationem, & actionem. 25.b
pactum de non petendo ſuper debito liquido facere eſt quædam dilapidatio. 34.a
pactum & conſtituta pecunia differunt. 30.b. & 31.a
pactum factum contemplatione, & affectione perſonæ non egreditur perſonam 30. a
pactum factum hæredi quãdoque tranſit ad eum, ad quem tranſit hereditas. 28.a
pactum initum a poſſeſſore hereditatis alienæ quomodo poſſit vero hæredi nocere, aut prodeſſe. 27.a
pactum in præiudicium fiſci non valet, ſed contrahentium, & promittentium ſic. 395.a
pactum liberatorium, cum ſapiat donationem, fit propter affectionem eius cui remittitur. 30 a
pactum non valet, vt alicui liceat facere, quod de iure communi facere poterat, & poteſt. 102.a
pactũ nudum obligationem non parit. 400.b
pactum obligatorium non fit propter affectionem perſonæ. 3 .a
pactum patris ne a ſe, vel filio ſuo petatur, prodeſt filio. 23.a
pactum perſonale non egreditur perſonam principalis. 38 a
pactum poſſeſſoris hæredi hæreditate euicta ne per exceptionem quidem doli prodeſſe, aut

ſe, aut obeſſe poteſt. 31.a
pactum prius eliditur per poſterius. 35.b
pactum reale, & perſonale. 38.b
pactum reſpicit perſonam. 33.a
pacti celebrati cum hærede ius non tranſit in fideicommiſſarium. 28.b
pacti & ſententiæ differentia. 33.a
pacti exceptio directa datur hæredi. 23.a
pacti exceptio inducit liberationem. 29.a
pactum ne pœnas a me, nec a Titio, non reconualeſcit, licet Titius efficiatur hæres meus. 25.b
pacto conuento effici poteſt, vt poſſeſſio transferatur. 152.b
pacta contraria idem operantur in perſona ipſius fideiuſſoris, quod in perſona rei principalis. 36.a
pacta nuda proſunt agenti, ſi in contractu inſint. 401.a
pagani teſtamentum, qui poſtea militare cœperat, iure militari valet, ſi militi id placuerit. 231.a
parentis ex voto ſucceſſio ad ſuperſtites liberos defertur. 255.b
partus an ad fructuarium pertineat. 181.a
partus ancillæ an ſit in fructu. 180.b
partus ancillæ furtiuæ an poſſit vſucapi. 301.a
partus furtiuus vſucapi non poteſt. 297.a
partuũ partus in fructu non habentur. 181.a
paſſio & actio non poſſunt in eodem ſubiecto concurrere. 88.b
pater ante filium periſſe num ſit credendum 251.a
pater debet dotem filiæ tanquam æs alienum. 420.b
pater filium in priuatis negotijs iudicem habere poteſt. 7.b
pater inuitum filium non emancipat, aut in adoptionem dat. 10.a
pater paciſcens ne a ſe, filioue ſuo petatur, num proſit filio. 23.a
pater ratione humanitatis ante filium deceſſiſſe præſumitur 256.a
pater ſi prætor ſit, poteſt habere iudicem pedaneum filium, & econtra filius patrem. 11.b
...tia, & ſcientia domini, in cuius ſolo ...atur, operatur, vt materia ædificij vendicari poſſit. 276.b
patria poteſtas minime attenditur in his, quę ius publicum reſpiciunt. 10.b
patriæ poteſtatis, & emancipationis differentia eſt hodie penitus ſublata. 260.b
Paulus, & Modeſtinus æquales fuerunt, & vterque Papiniani diſcipulus. 144.a
Paulus non diuturnior fuit Modeſtino, qui & ad Gordianorum tempora peruenerit. 142.a
peculatus crimine an teneatur ſurripiens pecuniam ciuitati, an vero actione furti. 350.b
pecunia credita quomodo fiat. 105.a
pecunia data in ſpecie. 129.b
pecunia dotali res empta an dotalis efficiatur. 262.a
pecunia non poteſt ex omni contractu per nudum pactum fieri credita. 108.a
pecunia numerata communiter exprimitur in iure ſi fit mentio venditionis. 129.b
pecunia quando datur in quantitate eſt emptio, & venditio. 129.b
pecunia quandoque non pro pretio, ſed pro remuneratione quadam interuenit. 133.a
pecunia redacta ex venditione rei meę an ſtatim conuertatur in cauſam mutui. 113.b
pecunia ſi eſt in præſentia vere traditur, & per aſpectum eius poſſeſſio vere acquiritur. 105.b
pecunia ſi quaſi donata datur, ſed quaſi mutua accipitur, an ſit donatio, vel mutuum. 117.b
pecuniæ conſtitutę actio an euincenti competat. 27.b
pecuniæ conſtitutę actione ius verſatur, ideo latior interpretatio requiritur. 30.b
pecunię dominium vt transferatur, ſola ipſius præſentia ſufficit. 105.b
pecunię ſimpliciter facta mentione cenſetur contractus innominatus. 131.b
pecunia verbum eſt generale. 132.b
pecuniam mutuam qui accipit, plene contrahit. 69.a
perceptio fructuum a conſumptione differt. 284.a
perficere & conſummare diſtat a mutatione. 81.b

per-

permutatio fit cum nummis. 132.a
permutatio ſimilis eſt emptioni. 133.b
perſonę conditione mutata, mutatur & cauſa pœnę. 15.a
perſonę ſecundę verba denotant præſentiam. 271.a
perſonam circa eandem quando duę lucratiuę cauſę poſſint concurrere. 458 b
perſonam non egreditur pactum factum cō templatione & affectione perſonę. 30.a
peruenire ad aliquem ea dicuntur, quę ita capiuntur, vt ſint manſura. 128.a
peti verbum conſiderat effectum actionis. 377.b
pictura an cedat tabulæ 76.b
pignoratio alienatio eſt. 176.b
pignoratitia actio duplex, directa, & contraria, & ad quid quęlibet detur. 142.b
pignoratitia actio non infamat, quia non cō numeratur inter famoſas actiones. 40.b
pignus non cadit in re propria. 174 b
pignus non confirmatur quando ei, qui rem meam me non conſentiente obligauit, ſucceſſi. 144 b
pignus quæſitum per hæredem nō tranſit in fideicommiſſarium uel euincentem niſi cedatur. 28.a
pignus vendens creditor ſuperfluum pretij reſtituere debet, non autem debitorem delegare. 138.a
pignoris iure obligata prædia an veniant ſi teſtator dicat omnia prædia &c. 245.a
pignoris obligatio an confirmetur, ſi quis obligauit rem meam, & poſtea deceſſit me hærede inſtituto. 141.a
pignoris obligatio non tenet in re aliena. 142. & 143.b
pignori eſſe creduntur quæ in prædia vrbana inducta, & illata ſunt. 178.a
pignori poſſunt ſubijci præmia, & ſtipendia athletis præſtanda. 308.b
piſcator qui piſcatus eſt in diuerticulo fluminis publici, an alterum eodem vti volentem prohibere poſſit. 304.a
plerumque dictio de ſui natura importat idē quod frequenter, & quādoque idem quod ſemper. 147.a
plerumque dictio non ſemper ſignificat exceptionem. 292.b
plerumque dictio quandoque legitur pro interdum. 148.a
plus, & aliud differunt. 104.a
pœna in cōpromiſſo quando cōmittatur. 34.b
pœna in criminibus publicis non eſt ſemper ordinaria. 14.b
pœna in imponenda attenditur tempus delicti, & non ferendæ ſententiæ. 348.a
pœna, qua mulctari aſſolent ij, qui corruptis accuſatoribus ante ſententiam diem ſuū obierint, an ad eorum hęredes tranſeat? 338 a
pœna quando extra ordinem irrogatur, extraordinariā ēt coercitionem habet. 41.a
pœna quando imponitur arbitrio iudicis, tūc iudex in arbitrādo imponit pœnam ſecundum tempus ſententiæ. 14.b
pœnæ quædam ad impoſitionem ſui non deſiderant ſtatus mutationem. 15.b
pœnitentia quando fuit licita in contractu tranſactionis. 75.a
poſſe verbum ſecundum rectum ſermonem ad omnia eſt inferendum, & præſertim ad proxime præcedentia. 261.a
poſſeſſio an per ſequeſtrationem dimittatur? 149.a
poſſeſſio an ſit iuris, vel facti. 522.b
poſſeſſio an ſolo animo amittatur. 288.a
poſſeſſio aut eſt naturalis, aut ciuilis. 288.a & b
poſſeſſio impropria & adumbrata q̄ ſit? 310.b
poſſeſſio in interdictis retinendæ vel recuperandæ poſſeſſionis non intelligitur amiſſa, niſi corpore, et animo fuerit amiſſa. 291.a
poſſeſſio per alium retineri poteſt. 103.b
poſſeſſio quando quæratur. 186.b
poſſeſſio rei ſequeſtratę amittitur, ſi de conſenſu vtriuſque partis facta ſit ſequeſtratio. 149.b
poſſeſſio ſerui uitioſa ipſi domino nocet 296.b
poſſeſſio vt transferatur conſuetudine, & pacto conuento effici poteſt. 152.b
poſſeſſionem amittere maioris præiudicij, quam retinere. 291.a
poſſeſſor non præſumitur ius ſuum iactare velle. 149 a
poſſideo verbum non poteſt referri ad ea bona, quæ quis ex cauſa pignoris obligata habet. 245.a

Digitized by Google

poſſidere aliud eſt, & aliud cuſtodire. 152.b
poſſidere duo non poſſunt in ſolidum. 151.b
poſſidere non dicitur precario tenens rem aliquam? 309.b
poſtea dictio ſignificat ordinem. 425.a
poſthumus ſi naſcatur poſt mortem, non erit hæres, niſi conditio purificetur. 224.b
poſthumus vel ſimpliciter inſtituitur, vel ſi fuerit natus poſt mortē intra decem menſes. 225.b
poteſt verbo ius ſignificatur. 12.a
prædium in ruſticum illata & inuecta vt pignori ſint obligata nominatim conueniri poteſt. 178.b
prædij domino tātum competit actio confeſſoria de ſeruitute prædij. 86 b
prædia ſi ſint duobus dominis communia an alterum alteri ſeruire poſſit. 98.a
prædijs et nō perſonæ debent ſeruitutes. 99 a
prædo poſſidet pro poſſeſſore. 199 a
prædonis conditio non tam bona eſt, quam mariti. 200.a
præeſſe verbū non conuenit niſi ordinario 8.a
præpoſteratio verborum nunquam vitiat actum, & maxime legatum. 241 a
præſcriptio lōga poſſeſſionis ad obtinēda loca iure gentiū publica cōcedi nō ſolet. 304.a
præſcriptis verbis actio non datur, quando non eſt impletus contractus. 72.a
præſcriptis verbis actio pro actione in factū vſurpatur, & ſunt vnum, & idem. 21.b
præſides an olim de liberali & ingenuitatis cauſa cognoſcerent. 477.a
præterea dictio continuat manum ad præcedentia, & ponitur pro item, & repetit omnes qualitates præcedentes in ſequentes. 185.a
præteritionis pœnam pati non debet, qui filios ſuos non præterijt. 222.b
præteritus dici nequit, de quo mentio facta fuit. 228.a
prætoria actio de dolo eſt ſubſidiaria. 139.b
precaria poſſeſſio an ſit iuſta, & legitima, an vero vitioſa? 310.b
precario conce di pōt ſeruitus vrbana. 273.a
precario detinens rem quandam an dicatur poſſidere? 309.b
pretiū ad emptionis ſubſtātiā pertinet. 131.b
pretium ſi eſt pure ſoluendum, delegatio debitoris fieri nequit. 139.a
pretij exiguitas non tollit nomen emptionis. 134.a
pretij mentione facta ſemper emptio intelligitur. 131.b
pretij ſuperfluum reſtituere debet creditor pignus vendens, non autem debitorem delegare. 138.a
priuata negotia proprie dicuntur domeſtica. 10.a
priuilegiatos inter duos præfertur ille, qui magis eſt priuilegiatus. 337.a
priuilegium, & ius commune quando concurrunt, ius ſpeciale iure communi potentius eſt. 337.a
priuilegium reuocandi domum eſt, quando petitur, vt cauſa ad locum, in quo quis habet domicilium remittatur. 69.b
priuilegium reuocandi domum quando perdat legatus. 66.b
priuilegij cauſa ſublata expirat ipſum priuilegium. 208.b
prius dictio denotat ordinem. 425.a
probabilis cōiectura interuenire debet, quod in dubio quis præſumatur habere animum perdendæ poſſeſſionis. 149.b
probandi onus incumbit alleganti ſuperuiuentiam. 252.b
probare quid ſit? 151.b
probatio conceditur ei, qui ſe non donandi animo ædificaſſe prætendit. 275.a
proculiani dominiū nouæ ſpeciei addicebant ei, qui illam feciſſet. 280.b
procurator a debitore domini nummos quaſi longa manu accipit. 110.b
procurator generaliter conſtitutus nedum poteſt explicare negotia extraiudicialia, ſed ēt in iudicio agere pōt. 43.a. & 46.b
procurator, ſi eſt ſoluendo, poteſt conueniri actione mandati. 55.b
procurator vnus non pōt agere contra aliū, niſi expreſſe ſit ei mandatum. 42.b
procuratores an, & quando intelligantur in ſolidum conſtituti? 44.b
procuratores duo, uel plures ſi conſtituantur, intelliguntur pro partibus conſtituti, niſi expreſſe quilibet in ſolidum conſtituatur. 44.b. & 46.a
prodigi fideiuſſor an teneatur. 281.b

probi-

prohibitio generalis remouet quamlibet generis ſpeciem. 27.b
prohibitus vno tempore agere, alio tempore admiſſus cenſetur. 575.b
proprietas & dominium in iure confunduntur. 124.a
proprietas & dominiū ſunt vniuoca. 124 b
proprietatis uerbo nō utimur ī mutuo. 124.a
proteſtari debet qui recipit epiſtolam, q iol non conſentiat illi. 107 b
prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis. 39.a
puberes qui curatores habent ex ſtipulatu obligari poſſunt, ſed res ſuas diſtrahere non poſſunt. 454 a
pubertati proximus cum tutore ſuo contrahens, vti naturali obligationis vinculo alligatur. 212.b
pubertati proximus, quia doli capax eſt, naturaliter tantum obligatur. 212 b
publiciana actio quid ſit? 80.a. & b
publicianam actionem num intentare poſſit emens ignoranter a furioſo. 80.a
pupillam tutor filio ſuo in matrimonium collocare nequit. 321.b
pupillus ab infante differt. 428.b
pupillus an hæreditatem adeundo obligetur ſi eo tutore authore aditio fuerit facta, qui tutelam non gerebat. 234.a
pupillus factus locupletior obligatur ciuiliter. 212.b
pupillus habet omnia bona tutoris ſui tacite hypothecata. 337.b
pupillus mutuo accepta pecunia naturaliter obligatur, quamuis non fuerit factus locupletior. 216.b
pupillus quandoque naturaliter obligatur reſpectu ſui, quandoque reſpectu alterius. 217.a
pupillus ſi factus eſt locupletior, datur contra ipſum actio vtilis commodati. 216.b
pupillus tutore non interueniente an ſaltem naturaliter obligetur. 211.b
pupilli animus facile quolibet tutore authore ſuppletur. 234.b
pupilli factum non facile quodlibet tutore authore ſuppletur. 234.b
pupillo competentem bonorum poſſeſſionem an tutor poſſit repudiare. 258.a

Q

Quæſtio facti ad iuris ſcientiam non pertinet. 168.a
Qualitas facilius præſumitur quam ſubſtantia. 407.b
Qualitas hæredum addita indicat teſtatorem voluiſſe eos, quos appellabat, grauari vt hæredes. 361.a
Quanti minoris actione tenetur vendens aliquid vitioſum, ſi id fiat ex ignorantia. 170.b
Quantitas debita, & legata non aliqua actione legatario conuenit, quippe ipſum legatum nullam vtilitatem continet, ſed actione perſonali ex prima obligatione dependenti peti poterit. 313.a
Quantitas legati, & non ipſum legatum in alterius uolūtatem conferri poteſt. 239.a
Quantitas maior quomodo inſit minori in obligatione. 390.a & b
Quaſi dictio improprietatem denotat, licet quoque veritatem exprimat. 60.a
Querela inofficioſi ſopita non poteſt inſtaurari. 7.a
Querela inofficioſi virtute preparationis heredibus competit. 72.b
Querelę inofficioſi preparatio tranſactionem extinguitur. 72.a
Quicquid contra ius fit, & illud contra bonam fidem fieri neceſſe eſt. 199.a
Quicunque dictio habet notare plura ſimul vnita, ſi proferatur in ſingulari, ſed ſi in plurali proferatur, habet in partes diſtribuere. 45.a
Quingenta ſi in teſtamento ſcripta, & in codicillis repetita fuerint, an his debeantur. 200.b
Quis eſt particula relatiua. 385.a
Quod eſt per interpretationem dicitur improprium. 318.a

R

Ratio ciuilis praualet æquitati naturali. 341.b

Ratio

Digitized by Google

Ratio naturalis ciuilem vincit. 257.b
Redemptio d.ffert a communicatione, & quid ſit qualibet. 99 b
Reditus verbum generale eſt, omnes omnino prouentus, omnia iura, & quaſcunq. obuentiones, vtilitates, commoditateſq; rei comprehendens. 182.b
Refugium miſerorum eſt allegare ſpecialitatem. 373.a
Refugium miſerorum in conciliandis legibus quale. 332.b
Regulæ exempla, quadrare debent. 304.b
Regulam non euertit exceptio, immo eam confirmat in caſibus non exceptis. 79.b
Relatorum vnum nunquam poteſt eſſe alterum. 182.a
Relegatio quid ſit, & quomodo differat a deportatione. 157.b
Religioſus fit locus per illationem cadaueris. 1.b
Religioſus locus quo ad vſum eſt in dominio. 345.b
Religioſum locum propria authoritate facere cuilibet permittitur, ſi infertur corpus mortuum. 344.a
Religioſa loca in cuius dominio eſſe cenſeantur. 344.b
Remotio cuiuslibet ſpeciei ſequitur ad remotionem generis. 86.a
Renunciare licitum eſt vnicuique illis, quæ pro ſe ſunt introducta. 398.b
Renunciatio efficacior eſt, quam nudum pactum. 75.a
Repetitio competit, quamuis debitum ſibi quis recipiat, ſi tamen is qui dat, non debitum dat. 136.b
Repudiare diſtinguitur ab agnoſcere. 259 a
Repudiatio eſt quædam alienatio. 258.b
Requiſita, vt libertates vti in fraudem creditorum data infringātur, quæ ſint. 273.b
Res aliena vendi poteſt. 130.b
Res ex mandato meo empta, an mihi ſine alias traditione acquiratur. 285.b
res in dubio ſic accipi debet vt ſtipulatio nō ſit nulla, ſed efficax. 366.b
res integra, & non integra in nunciatione noui operis conſideratur. 268.a
res inter alios acta, quamuis aliis non præiudicet, tamen ſi actum ſit in principali, id fidem faciet reſpectu acceſſorij. 367.a
res iure gentium publica modo a iure ciuili prodito acquiri non poteſt, ſed eodem iure eius poſſeſſio, quo apprehenſa eſt, retinetur. 307.a
res legata danda eſt, vbi erit tempore teſtamenti. 235.b
res mea mihi amplius obligari nequit. 174.a
res proiecta in mare leuandæ nauis cauſa an habeatur pro derelicto. 146.a
res ſua nemini ſeruit. 100.b
rei alienæ nō tenet pignoris obligatio. 142.a
rei furtiuæ pars non eſt partus. 201.b
rei cedit id quod ſine illa eſſe non poteſt. 78.b
rei cedit quicquid adijcitur ipſi cauſa refectionis. 279 b
rei de nouo affixa ad illius dominum iure pertinent. 279.b
rem alienam eſſe tum demum quis re vera intelligit, cum fundus euincitur. 285.a
rem aliquam precario detinens an dicatur poſſidere. 309.b
res quædam ſunt magis in fructu, & quædam ſunt magis in vſu. 92.a
rerum verbum potius adaptatur ad extraiudicialia. 45.a
reſiduos verbum quid importet. 273.b
reſoluere eſt verbum priuatiuum, & reſciſſiuum rei iam geſtæ. 165.a
reſponſum Iuriſconſulti non debet eſſe de indubitabili. 336.a
reſpublica intelligitur populi Romani, non cuiuſuis populi, vel ciuitatis, vel municipij. 55.b
reſtitutio ceſſat ſi obligatio eſt nulla. 382.a
Retinet verbum ad factum refertur, hoc eſt vſum ſeu rei contrectationem. 109.b
reus ſicut non curat moleſtiam creditoris, nec curare videtur futuram fideiuſſoris, qui ſoluerit creditori. 39 a
Rei duo eodem iure vtuntur, quo duo argentarij. 32.b
rei fauorabiliores actoribus. 398.a
rigori ſcripto non præualet æquitas ſcripta. 47.b
Romæ poteſt legatus conueniri tanquam in communi patria. 67.a
romana reſpublica pecuniam habet re uera publicam. 350.b

ruina

ruina refertur inter caſus inſtantaneos. 253.b
ruſtica in prædia illata, & inducta non ſunt pignori obligata. 178.a
ruſticę ſeruitutes debẽt eſſe perpetuæ. 173.a

S

Sabiniani dominium nouæ ſpeciei tribuebãt domino materiæ, quia ſine illa nulla ſpecies effici poſſet. 280.b
Sacer locus non fit priuata authoritate. 344.a
Satiſdatio de opere demoliendo cum ſit Prætoria, non debet augere ius ipſius denunciationis, ſuper qua interponitur. 268.b
Satiſdatio in interdicto de noui operis nunciatione non debet plus continere, quam ipſa nunciatio. 268.b
Satiſdediſſe non intelligitur, cuius cautio non durat. 198 b
Scholę olim Iuriſconſultorum fuerunt diuerſæ. 215.a
Scholaris ex proprio priuilegio iudicem poteſt declinare. 398.b
Scholares plures habent iudices. 398. a
Scientia, & patientia domini; in cuius ſolo ædificatur, operatur, vt materia ædificij diruti poſſit vendicari. 276 b
Scriptura an cedat charta. 76.b
Sed dictio de ſui natura eſt aduerſatiua, & tã in iure, quã in facto aduerſatur. 177. b
Sed dictionis natura eſt, vt ſemper ponatur inter diuerſa, & diuerſitatem denotat quo ad præcedentia in iure, & in facto. 180.a & 250.b
Sed etſi verba de ſui natura denotant diuerſitatem in facto, licet identitatem in iure. 295.b
Senatoris filius an ſit dicendus ille, qui natus eſt antequam pater adipiſceretur dignitatem ſenatoriam. 264.a
Sententia arbitri nihil operatur, cum ex ea non oriatur actio. 61.a
ſententia arbitri non operatur actionem neque exceptionem. 33.a
ſententia certa vt ab arbitro feratur litigantes non poſſunt conuenire. 60.b
ſententia contra vnum duorum reorum lata, non præiudicat alteri. 33.a
ſententia in cauſa propria, vel filiorum nullo modo valet, etiamſi non opponatur exceptio. 9.b
ſententia in patrẽ lata non nocet filio. 367.a
ſententia iudicis operatur, cum ex ea oritur actio. 61.a
ſententia non fertur ſub conditione. 315.a
ſententia præcedere debet, ſi infamia damnato ex crimine publico irrogãda ſit. 40.a
ſententia reſpicit debitum. 33.a
ſententiæ & pacti differentia. 33.a
ſententiæ ferendæ tempus non attenditur in impoſitione pœnæ, ſed delicti. 348.a
ſententię tempus in imponendis pœnis an ſit inſpiciendum. 15.b
ſententiam certam in indiuiduo vt iudex, vel arbiter ferat, non põt conueniri. 61.b
ſeparatorum illatio non procedit. 33.a
ſepulchrum quid ſit? 2.b
ſequeſter proprius, & improprius. 153.b
ſequeſter quando poſſideat. 152.a
ſequeſtrum non eſt modus perdendæ poſſeſſionis de iure introductus. 149.b
ſequeſtrum voluntarium. 150.a
ſequeſtratione facta venter poſſidet. 149.a
ſermo familiaris, & quotidianus non cohęrebit, ſi uerba ĩter nos aucupabimur. 91.b
ſeruitus an ita conſtitui poſſit, vt aquam quærere, & inuentam ducere liceat? 95.b
ſeruitus an ſub conditione conſtitui poſſit. 509.a
ſeruitus an vſucapi poſſit. 509.a
ſeruitus facilius in retento prædio ſeruiente retinetur, quam in acquiſito. 99.a
ſeruitus licet nõ poſſit conſtitui pro parte pro indiuiſo, poteſt tamen retineri. 100.a
ſeruitus non apparens non eſt ſeruitus ſecundum actualitatem, ſecus autem ſecundũ potentialitatem. 96.a
ſeruitus non vtẽdo an amittatur, ſi alio tempore vtitur, quam quo ſibi ſeruitus debeatur. 103.a
ſeruitus per alium retineri poteſt. 103.b
ſeruitus pro parte conſtitui nequit. 330.a
ſeruitus ſi ſimpliciter per alicuius fundum ceſſa, vel legata eſt, non definita certa parte fundi, tunc totus fundus ſeruit ei, cui ſerui-

Digitized by Google

ſeruitus quæſita eſt. 94.b
ſeruitutis ſeruitutem qui petit non eſt admittendus. 88.a
ſeruitutis vnam ſpeciem habens, ſi vtitur alia, aliam non acquirit, & perdit illam non vtendo. 101.b
ſeruitutis vſum reſtringi, & diminui intereſt fundi ſeruientis. 97.a
ſeruitutem ad petendam competit vtilis in rem actio. 86.b
ſeruitutem aquæductus habēti in aliqua parte fundi mei, & eam in aliam partem ducere nolenti prohibitum eſt. 97.a
ſeruitute conceſſa omnia ad eam neceſſaria tributa intelliguntur. 82.b
ſeruitute uia, itineris, et aquæductus per fundum ſimpliciter legata electionem habet hæres, qua parte velit ſeruitutem conſtituere. 93.a
ſeruitutes ex certo tempore, vel ad certum tempus conſtitui nequeunt. 330.a
ſeruitutes per partes retineri poſſunt. 99.a
ſeruitutes prædÿs non perſonæ debētur. 99.a
ſeruitutes ruſticæ poſſunt dari pignori, & quare. 172.b. & 173.a
ſeruitutes ſunt indiuiduæ. 330.a
ſeruitutes urbanæ debent cum quadam perpetuitate conſtitui, ne vrbs deformetur 173.a
ſeruitutes vrbanæ non poſſunt pignori dari & quare. 172.b
ſeruus abſque libertate tutor eſſe nequit. 448.b
ſeruus legatus per factum hæredis ad libertatem peruenire poteſt. 246.b
ſeruus legatus qui aufugit an expenſis hæredis ſit redimendus. 235.b
ſeruus legatus ſi interim manumittatur, & poſtea ſeruus factus ſit, peti poteſt. 246.a
ſeruus proprius quis intelligatur. 325.a
ſeruus, ſi poſt crimen commiſſum libertatem ſit conſecutus, quomodo puniatur, an vt liber, vel an vt ſeruus? 13.a
ſeruus ſi quis efficitur, ſit alia perſona. 246.a
ſeruus tutor in teſtamento cum libertate datur. 442.b
ſerui in fuga exiſtentis difficilior recuperatio quam in longinquo. 236.a
ſeruum legatum eſſe in fuga, vel in loco longinquo æquiparantur. 236.a
ſi deceſſerit ſine liberis verba quomodo intelligantur. 253.b
ſi dictio conditionem ſecum importat. 316 b.
Si dictio futurum tempus reſpicit. 336. b
Socer de dote conuentus an tantum in id, quod facere poſſunt, teneatur. 207.b
ſocer eſt pater vxoris, vel mariti. 207.b
ſocer mariti conuentus conſtante matrimonio gaudet priuilegio ne teneatur, vltra id, quod facere poſſit. 209.b
ſocer nunquam maioris ſummæ indicandus quam poteſt. etiamſi dolo generum induxit. 208 b
ſocer parentis loco eſt. 207.b
ſocero, ſi dolus eius arguitur, non ſuccurritur per beneficiū, ne quis niſi in quod facere poſſit conueniatur. 208.b
ſocietas ius quoddam fraternitatis habet. 162.b
ſocietatis iudicio agens cum ſocio non plus conſequitur, quam aduerſarius eius facere poteſt. 162.a
ſocius actione pro ſocio tenetur communicare ſocio compromittenti. 33.b
ſocius certæ rei, vel particularis negotiationis an habeat beneficium ne cōueniatur, niſi in quantum facere poſſit. 162.b
ſocius ex debito alimenta deducere poteſt. 162.a
ſocius id, quod exegit, non tenetur conſocio paciſcenti communicare, quia ſua culpa hoc perdidit agendo. 33.b
ſocius omnium bonorum. 163.a
ſocius quis poteſt eſſe re, & non conuentione. 32.b
Socius vnius ſpeciei quæ ſub ſe habet multa indiuidua. 163.a
ſocÿ ratio habenda, nec totum ab ipſo debitum extorquendum eſt, ne egeat. 162.a
ſolo cedere ſolent ea, quæ inædificantur, aut inſeruntur. 76.b
ſoluta non videntur, quæ debitor non fecit perfecte accipientis. 128.a
ſolutio non intelligitur, niſi eius quod debetur. 217.a
ſolutio non parit duplicem effectum. 409.b
ſolutione facta nihilominus retinetur electio, quam quis ante illam habuit. 137.a

ſortis

ſortis petitione tranſlata ad alium denegatur actio de conſtituta pecunia. 28.a
ſpeciali plura quandoque concurrere poſſunt. 413 a
ſpecies generis quælibet remouetur in prohibitione generali. 27.b
ſpecies non admittit compēſationem. 403.b
ſpecies cuiuslibet remotio ſequitur ad remotionem generis. 86.a
ſpeciei, & forma mutatione quæritur dominium, non partitione aut diuiſione. 279.a
ſpes premiorum futurorum obligari non poteſt. 309.a
ſtatuliber delinquens an ſit ſicut liber an uero ſicut ſeruus puniendus. 348.a
ſtatuliaer quis ſit. 348.a
ſtatutum in filio intelligitur etiam in nepote. 318.b
ſtellionatus crimen infamiam irrogat damnato. 39.b
ſtellionatus iudicium eſt extraordinarium, & ideo non habet certam pœnam lege conſtitutam. 41.b
ſtellionatus iudicium nō eſt famoſum. 40.a
ſtipendia & præmia athletis præſtāda interdici, nec pignorari poſſunt. 338.b
ſtipulari filio, aut paciſci non poteſt. 23.b
ſtipulari poteſt teſtator de acquirenda hæreditate. 25.b
ſtipulatio ante calendas, & calendis, qualis ſit. 578. b
ſtipulatio valet, quando verba obligatiua conferantur in perſonam paciſcentis, licet executiua in perſonam alterius. 25.a
ſtipulatio vſurarum in mutuo debet expreſſe intercedere. 108.a
ſtipulatori nocent dubia, obſcura, & incerta. 415.b
ſtudiorum expenſæ an veniunt appellatione alimentorum. 249.b
ſubſtantialia emptionis quæ ſint. 131.b
ſubſtantia obligationum in eo conſiſtit, vt alium nobis obſtringat ad dandum aliquid vel faciendum. 219.a
ſubſtitutio facta in caſum mortis filij inſtituti an verificetur per illius emancipationem. 456.a. & b
ſucceſſio parentis ex voto eiuſdem ad ſuperſtites liberos pertinet. 255.b
ſucceſſor non tenetur ſi nunciatio noui operis facta fuit in perſonam. 59.b
ſuitas plurimos operatur effectus. 51 a
ſuitatis reliquiæ durant in ſuo hærede. 51.a
ſuum recipere intelligitur recipiens rem, cuius eſt dominus. 136.a

T

Taberna in caſearia coquuntur, ſiccantur, & colorantur caſei. 102.a
Tabula an cedat pictura. 76 b
Tabulis tuis ſi nauis mea fuerit conflata, an tua, vel mea efficiatur. 277.b
Tacite multa poſſunt remitti, quę non poſſunt expreſſe. 355.b
Tacitum idem operatur quod expreſſum. 126.a
Taciti & expreſſi ab eadem cauſa eſt idem iudicium. 290.b
Tempus actui neceſſarium ſemper tacite ineſt in ſtipulationibus 362.a
Tempus in fauorem hæredis præſumitur appoſuiſſe teſtator. 83.b
Tempus in vſucapionibus an numeretur de momento ad momentum. 298 a
Tempus non eſt modus tollendæ, aut inducendæ obligationis. 406.a
Tempus poſt mortem præfiniens cenſetur cōprehendere qui ſe viuo, & qui ſe mortuo naſcuntur. 226.a
Temporis prioritas contra fiſcum in poſtea quæſitis non attenditur. 334.b
Temporis varietas non mutat affectionem ac voluntatem teſtatoris. 119.a
Teſtamentum ante militiam factum a milite, ſi in caſtris deceſſerit, an iure militari valeat. 230.a
Teſtator acquirit hæredi actionem, & exceptionem. 25.b
Teſtator de morte ſua potius quam de vita cogitat. 227.a
Teſtator grauans omnes hęredes habet reſpectum ad hęreditatem, ſi vero grauat partem hęredum, videtur habuiſſe tantum reſpectum ad grauatas perſonas. 360.a
Teſtator hęredem grauare voluiſſe cenſetur vt legatum fiat vtile. 235.b

Digitized by Google

Teſtator non preſumitur heredem oneraſſe, ſi ſciuiſſet rem abeſſe, & eandem legaſſe. 236 b
Teſtator poteſt ſtipulari de acquirenda hæreditate. 25.b
Teſtator præſumitur appoſuiſſe tempus, & dilationem in fauorem, & commodum hæredis. 83.b
Teſtator quando aſſem excedere noluit. 426.a
Teſtator ſtatim ſe moriturum credens quomodo inſtituat poſthumum. 223.b
Teſtator voluntatis ipſius extranei prius, quam ſuæ memor fuit. 241.a
Teſtatoris factum in eo quod deficit per iudicem ſuppleri poteſt, videlicet in tutoris conſtitutione puta datiui. 314.b
Teſtatoris voluntas ſeruanda eſt, ſi de ea conſtet. 93.b
Teſtatoris uoluntatem atque affectionem non mutat uarietas temporis. 229. a
Teſtatorem ſi pœnituit non debetur legatario ædificatum in area legata: 242 a
Teſtis falſo deponens an poſſit a iudice puniri. 452.a
Theſaurus data opera inuentus ad quem pertineat. 343.a & b
Theſaurus in locis fiſcalibus, publicis, religioſiſue, aut in monumentis inuentus, cui cedat. 342.b
Tigna immiſſa reuocato precario tolluntur. 173 a
Titulus nullus, & titulus inhabilis æquiparantur. 192.a
Titulus onerosus quomodo diſtinguatur a titulo lucratiuo in acquiſitione fructuũ. 194.a & b
Totale intereſſe quãdo committatur. 362 b
Tradi uerbum quandoque non ex proprietate uerbi, ſed ex rei cui adijcitur natura importat, ut transferatur dominiũ 130.b
Traditio an ſit efficax quãdo in corpus quod traditur, conſentiamus, in cauſis uero diſſentiamus. 117.b
Traditio dicitur nuda, cuius nulla eſt cauſa. 125.b
Traditio facta ſuper re uendita ipſi procuratori nomine domini qualiter poſſeſſionem transferat. 287.a
Traditio nuda non transfert dominium. 120.a
Traditione in ipſa potius animus, & intentio dantis, quam accipientis eſt ſpectanda. 123.b
Tranſactio eſt finis litis. 74 b
Tranſactionis contractu quando licita ſit pœnitentis. 75.a
Tranſactionis fide nõ ſeruata poteſt exhæredatus ad querelam inofficioſi redire. 71.b
Tranſactione ſimplici quis uidetur a lite recedere. 74 b
Tranſlatio dominij an ſit contra naturam contractus venditionis. 131.a.
Tunc dictio reſtringit diſpoſitionem ad caſum expreſſum totum, ita ut ad caſum omiſſum non extendatur, & ſimul etiam limitat. 70.b
Tutela teſtamentaria eſt actus legitimus. 316.a
Tutor an ad certum tempus, uel ex certo tẽpore, uel ſub conditione dari poſſit. 314.a
Tutor an poſſit bonorum poſſeſſionem pupillo competentem repudiare. 258.a
Tutor cum pupillo cõtrahens punitur. 212.b
Tutor honorarius quis ſit. 234.b
Tutor non poteſt repudiare ſolenniter bonorum poſſeſſionem pupillo competentem, ita ut omne ius pupilli excludat, ac in ſequentes gradus deferat, ſed tacite poteſt, 259.a
Tutor pupillam filio ſuo in matrimoniũ collocare nequit. 321.
Tutor ſi quid contra pupilli commodum peregit, tutelæ iudicio tenetur. 258.b
Tutor teſtamentarius cur ad tempus certũ & ſub conditione conſtituatur. 314.b
Tutoris bona pupillo ſunt tacite hypothecata. 337.b
Tutoris datio fit cũ cauſæ cognitione. 315.a
Tutore non interueniente an ſaltem obligetur naturaliter pupillus. 211.b

V

Vas cum omnino ſit inutile, ſi humorem nõ cõtineat, ideo emptor uel locator, tenetur ad totale intereſſe. 371.b

Vel

Vel dictionis natura eſt, vt ſemper ponatur inter diuerſa. 250.b
Vendens aliquid vitioſum tenetur actione quanti minoris, ſi ignoranter vendiderit 170.b
Vendens & emens in redemptione habentur loco vnius. 99.a
Vendi poteſt res aliena. 130.b
Vendicatio non habet locum, quando quis ex aliena materia ædificat. 274.b
Venditio an valeat ſi in materia, & qualitate ambo errauerint. 165 b
Venditionis ſi fit mentio in iure communiter exprimitur de pecunia numerata. 129 b
Venditor de natura emptionis non ad dandum, ſed ad tradendum obligatur. 130.b
Verbum conuenerit quando importet ſtipulationem. 4 0.b
Verbum promiſſio redactum in inſtrumentum cū cauſa quomodo intelligatur. 412.b
Verba cum aliquo effectu ſtare debet. 120.b & 388 b
Verba debent ſumi & intelligi ſecundum veram, & propriam ſignificationem, niſi aliter conſtet de mente legiſlatoris. 288.b
Verba demonſtratiua habent vim expreſſionis nominis proprij. 359.a
Verba illa in factum Ciuilem, quomodo intelligenda. 22.a
Verba in ſecunda perſona prolata denotant præſentium 271.a
Verba præcedentia quomodo ad priora & poſteriora referantur. 387.a
Verba quando inter nos aucupabimur, ſermo familiaris, & quotidianus non cohærebit. 91.b
Verba ſed & ſi de ſui natura denotant diuerſitatem in facto, licet identitatem in iure. 295.b
Verba ſi ſine liberis deceſſerit, quomodo intelligantur. 253.b
Verborum præpoſteratio nunquam vitiat actum, & maxime legatum. 241.a
Verborum ſcrupuloſis ſignificationibus perniciose errari poteſt. 131.a
Veritas & opinio ſi ſimul interuenire debent, tunc vtrumque inſpicitur. 233.a
Veritas vbi magis, q opinio ſpectetur. 233.a
Veteranus quis dicatur. 179.b
Veteranus quomodo a nouitio differat. 179.b
Viæ ſeruitute legata an electio ſit legatarij, an uero hæres poſſit pro arbitrio, per quam fundi partem velit, ſeruitutem conſtitue. re? 92.b
Vicinus pati debet fructuarium ire, agere, & reliquis ſeruitutibus vti. 86.b
Videbitur verbum accipitur pro videri poterit. 41.b
Videtur verbum eſt nota improprietatis. 263.b
Viriola fuit ornamenti genus. 166.a
Vir quicquid vxori donat, pro poſſeſſore poſſidetur. 199.a
Vir ſi in fundo dotali marmoreas lapidicinas aperuerit, nec lapis renaſcatur, an fundus ille melior ſit dicendus. 536.b
Vir ſi ſoluto matrimonio conueniatur ob res mulieri donatas, vel ab ea amotas, an retentionem habeat. 527.a
Vitium in conceptione verborum ſtipulationis non reconualeſcit. 24.b
Vniuerſali non æquipollet in accidentalibus indefinita oratio. 70.b
Vlpianus fuit alumnus Æmilij Papiniani, et floruit tēporib. Alexādri Seueri. 107.b
Vlpianus Iuriſconſultus fuit a conſilijs Alexandri Cæſaris. 73.b
Voluntas captatoria reprobatur in legato. 238.a
Voluntas coacta in multis differt a libera. 290.b
Voluntas & arbitrium an ſint idem. 239 b
Voluntas, & qualibet hominis induſtria morte finitur. 82.b
Volūtas hæredis ad fidem in libertate fideicommiſſaria eſt aſtricta. 272.a
Voluntas teſtatoris ſeruanda eſt, ſi de ea conſtet. 93.b
Voluntas vltima ſortitur effectum poſt mortem. 321.a
Voluntatis appellatio in dubio intelligitur de libera. 270.b. & 272.a
Vrbana in prædia inducta, & illata pignori eſſe creduntur. 178.a
Vſucapere an poſſit dominus partum ancillæ, quæ ſurrepta, & a ſeruo pro libertate data fuerat? 295.a

Vſucapi an poſſit partus furtiua ancillæ. 301.a
Vſucapio affectionem animi deſiderat. 291.a
Vſucapio eſt fauorabilis ideo amplianda, & extendenda. 299 a
Vſucapionem hæredis impedit mala fides defuncti. 297 a
Vſufructuarius aduerſus dominum non poteſt vindicare ſeruitutem. 88.b
Vſufructuarius ædificium, quod a proprietario voluptatis cauſa cœptum eſt, conſummare nequit. 82.b
Vſufructuarius an ædificare poſſit ad fructus percipiendos conſeruandoſque. 81.b
Vſufructuarius an vſumfructum alienare poſſit. 469
Vſufructuarius dicitur dominus reſpectu vſusfructus, non reſpectu rei 326.b
Vſufructuarius fundi vendicationẽ non habet, & quare. 87.b
Vſufructuarij cautio, ſe boni viri arbitrio vſurum, & reſtituturum extincto vſufructu. 90.b
Vſufructuario an competat actio confeſſoria pro vendicandis ſeruitutibus fundo fructuario debitis? 85 a
Vſufructuario competit actio negatoria pro liberando fundo, in quo habet vſumfructum, a ſeruitute quæ illi imponitur. 88.a
Vſufructuario datur actio confeſſoria. 85 b
Vſufructuario cauetur de damno infecto ſicut domino. 328.b
Vſufructuario non permittitur ædificare, etiamſi vſusfructus eſſet inutilis. 83.a
Vſura medij temporis propter moram an ſint ſoluendæ. 367 b
Vſuræ non poſſunt deberi in mutuo ſine ſtipulatione. 108.a & 110.a
Vſuras aliquandiu præſtans, an eas in futurum ſoluere teneatur. 405.b
Vſus appellatione in dubio continetur ille, qui ſine fructu eſſe non poteſt. 90.a
Vſus minus iuris habet quam vſusfructus. 90.b
Vſus ſine fructu ſtare poteſt. 90.b
Vſu adempto fructus perit. 89.b
Vſusfructus an ſit pars dominij. 325.a
Vſusfructus cauſalis quid ſit. 328.a
Vſusfructus dicitur pars integralis, & non quãtitatiua vel prædicamẽtalis. 326.a
Vſusfructus eſt ſeruitus. 82.b
Vſufructus formalis quid ſit. 328.a
Vſusfructus habet tractum ſucceſſiuum. 573.b
Vſusfructus in venditione bonorum ſicut dominium venit. 328.b
Vſusfructus non conſiſtit in ædificio inchoato. 84.a
Vſufructus non quæritur domino per mediã perſonam procuratoris. 573.b
Vſusfructus pars accidentalis ipſius dominij. 330.b
Vſusfructus per capitis diminutionem amittitur. 573.b
Vſusfructus plus iuris habet quam vſus. 90.b
Vſusfructus pro parte diuiſa, & pro parte indiuiſa conſtitui poteſt. 329.b
Vſusfructus pro parte diuiſa poteſt conſtitui. 328.b
Vſusfructus quandoque tractum ſucceſſiuum habet. 373.b
vſusfructus, quatenus ex illo ſecurior reddi poteſt creditor, oppignoratur. 177.a
Vſusfructus rei mutatione extinguitur. 81.b
Vſufructu excepto ſeruitutes poſſunt pignori obligari. 173.b
Vtilis Aquilia actio quandoque vocatur actio in factum. 164.a
Vtilis pignoratitia ad quid detur. 142.a
vti videtur pro quo alius vtitur. 103.b
vxor quæ viro donauit pro poſſeſſore poſſidentur. 199.a

FINIS.

Digitized by Google

EX DIGESTO VETERI, ET INFORTIATO.

Ad l. in tantum. §. finali. ff. de rerum diuiſione. & l. ſed Diui. ff. eodem: Eorumque reſponſorum ad inuicem pugnantium

CONCILIATIO.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & numero 2. & 3.*
4 *Pro conciliatione ipſorum varij varia dixere.*
5 *Odoffred. ſententia deducitur, & nu. 6.*
7 *Damnatur.*
8 *Conani ſenſus proponitur.*
9 *Reijcitur, & nu. 10.*
11 *Notabilia, & num. 12. 13. & 14. necnon, & num. 17*
15 *Forcatuli ſententia ſubnectitur.*
16 *Et hanc ſequitur author.*
18 *De materia prædictorum reſponſorum videndus Briſſonius.*

Cenotaphium an ſit locus religioſus?

1 MAxima eſt in iure noſtro contrarietas. Iuriſconſultus Martianus enim in l. intantũ §. final. ff. de rerum diuiſione concludit pro affirmatiua; (Audi eius verba) *Cenotaphium quoq; magis placet locum eſſe religioſum: ſicut teſtis in ea re eſt Virgilius.*

2 Totum autem contrarium ſtatuit Vlpianus in l. ſed Diui. ff. eodem, vbi ſic legitur.

3 (*Sed Diui fratres contra reſcripſerũt.*) Hoc idem tradidit quoque idem Vlpianus. in l. vel quæ paterfamilias. §. fin. ff. de religioſis, & ſumptibus funerum, dum in hæc verba prorumpit.

4 *Si adhuc monumentum purum eſt, poterit quis hoc & vendere, & donare, ſi Cenotaphium ſit, poſſe hoc venire dicendum eſt, nec enim hoc eſſe religioſum Diui fratres reſcripſerunt.*

¶ De conciliatione cogitemus.

5 Odoffred. priori loco in d. l. in tantum. §. ſacræ res. pro conciliatione docuit, quod opinio Martiani, ac Virgilij reprobatur, atque corrigitur per ſubſequens reſponſum Vlpiani. Eundem ſequutus eſt d. Coraſius in d. §. Cenotaphium. in verbo. Magis placet. vbi quoque reddit rationem dicens.

6 Et ſanè cum illatione cadaueris locus religioſus fiat, & in tumulũ illum inanem mortui nullum corpus, nullæve

Google

cineres illatæ ſint, non poteſt locus ille dici religioſus. l. vel quæ. ff. de religioſis.

7 Sed iſte ſenſus, licet cōmunis, reprobatur, & rectè mea quidem ſententia, per eruditiſſimū d. Franciſcum Conanū lib. 3. ſuorum Cōmentar. iuris ciuilis. cap. 1. pag. mihi 132. tergo. in tract. 1. audias eius verba, ſed eos reprehēdit temporū ratio, quia Martianus Imperio Didij Iuliani floruit, a quo etiam occidi iuſſus eſt, vt refert Politianus. Sic paulo poſt Diuos fratres, aut certè eorum ſæculo ſcripſit, nā inter fratres Imperatores, & Didium Iulianum quatuordecim tātum anni numerantur, vt magna ignorantia videatur fuiſſe Martiani, qui reſcriptum Diuorum fratrum neſciuerit, niſi fortè hoc Martiani reſponſum excerptum ſit alio eius libro, quem edidiſſet ante reſcriptum Diuorum fratrum. Hæc Conan.

8 Conan. itaque ſecundo loco principaliter alio modo ſupradicta reſponſa cōciliare conatus eſt: audi eius verba: ſed & dici poteſt, Cenotaphium quidem eſſe religioſum tamdiù, quamdiù durat, quoniam vero honori tantum, non ſepulturæ ponitur, licebat illud non facere, factumque, quando libuerat, diruere, & ea ratione religioſum non eſt omnino, cum ipſum violare liceat. Hęc Conan. qui latiùs diſcurrit.

9 Sed nec iſta Conan. interpretatio recipiēda eſt. Falſum eſt enim, quod Cenotaphium religioſum ſit, quamdiu durat, cum enim, vt paulò ſupra dicebatur, illatione cadaueris tātum locus religioſus fiat, & in tumulum illum inanem mortui nullum corpus, nullæue cineres illatæ ſint, non poteſt locus ille dici modo aliquo, nec tempore religioſus. d. l. vel quæ. de religioſis. ff. Vnde

10 Adde, nam Cenotaphium eſt vacuum monumentum, ergo non eſt locus religioſus. Sic præciſe Ant. Faber in d. §. Cenotaphium.

¶ Antequam autem finis ſupradictorum reſponſorum conciliationi imponatur, & vt nil, quod ad terminorū, ac huiuſce materiæ cognitionem ſpectat, intactum relinquatur, multa obſeruanda ſunt.

11 Primò enim animaduertendum eſt, loca in quibus mortui ſepeliuntur, ſepulchra, monumenta, & Cenotaphia appellari ſolere, quæ quidem nomina licet quandoque confundantur, diuerſa tamen ſignificant. Nam proprie ſepulchrum dicitur illud, in quo corpus ſepultum eſt, Monumentū, & Cenotaphiū, quia honoris tantum, & memoriæ cauſa factum eſt, nullo corpore in eo exiſtēte: ideo à Græcis inane ſepulchrum, etiā Virgilio inanis tumulus appellatur. l. monumentū. ff. eod. de religioſ. & ſumptib. fun. Extat autem Virgil. locus lib. 3. Æneid. ſub his carminibus.

Libabat cineri Andromache, maneſque vocabat
Hectoreum ad tumulum, viridi de ceſpite inanem,
Et Geminas cauſam lacrymis ſacrauerat aras.

12 Obſeruandum præterea dictionē iſtā Cenotaphium eſſe Græcam, & compoſitam. nam. κενὸς. inanis, & τάφος. ſepulchrum ſignificat. Sic pręciſè Catel. Cotta in ſuis Memorabilibus in verbo Cenotaphium, & Budeus in ſuis Annotationibus in Pandectas. in d. l. in tantum.

13 Præſciēdum tertiò principaliter, quod Martian. I. C. loco ſupra admonito. ex ſententia nonnullorum ad illum locum Virgilij ſuperius deductum reſpexiſſe videtur, dum authoritate Virgilij fretus dixit. Cenotaphium locum religioſum eſſe, fortè propter verbum illud, ſacrauerat. & ita inter alios tradidiſſe viſus eſt. d. Budeus in præcit. l. in tantum.

14 Sed certè ex multorum ſenſu, non loquitur ibi Virgilius de ſimplici Cenotaphio, hoc eſt inani, & imaginario tumulo, ſed de eo, ad quem geminæ aræ, & quidem ſacræ extructæ erant, & ad quem ſolennibus ſacrificijs factis, Hectorei Manes vocabantur, & ſic inter cęteros ſenſere ſubtil. Alciatum. lib. 10. παρέργων iuris cap. 12. Coraſ. in d. §. fin. num. 8.

nu.8.& nouiſſimè Cl. Virſac acutiſſ. Pādectarū interpres in almo hoc Gymnaſio Patauino D. Thadeus Piſo Soac. inſtis elegantiſs. Cōment. ad §. Religioſum. in fine. inſtit. de rerum diuiſione.

15 Verùm iſthæc D. Alciat. interpretatio diſplicuit D. Stephano Forcatulo in ſua Necyomantia iuris, dialog. 1. nu. 27. & 28. vbi tandem nouum attulit ſenſum ad præfatum Virgilij locum, & ad ſupradicta reſponſa, cui quidem, & ego aſſentior. ad eius dicta, ne ex ſcriptis

16 abſque lectoris vtilitate ſcripta conficiam, beneuolum lectorem relego.

17 Non ignorandum poſtremo, Diuos illos fratres, ab Vlpiano nominatos, extitiſſe M. Antoninū Philoſophū, 17. Imperator. & Annium L. Verū prout ampliſſimè teſtatus eſt, & docuit Io. Baptiſta Aſinius in ſuis Luculentiſs. cōmētar. ad ſupradictum §. ſi adhuc monumentum. num. 8. cum ſequentib. eum lector conſulat.

18 De materia dictorum reſponſorum. differit etiam B. Briſſonius ſelectarum I.C. Antiquitatum lib. 2. cap. 15.

Contrariantur ad inuicem l. vnica. §. conſules. il 2. ff. de offi conſulis, & l. rogatus. §. fin. ff. de manumiſs. vindicta.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Contrarietas extat maxima inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Pro conciliatione multi multa dixere.*
5 *Opinio D. Accurſ. deducitur, & num. 6. & 7.*
8 *Reijcitur, & nu. 9. & 10.*
11 *Alter ſenſus ipſiuſmet Accurſ. deducitur.*
12 *Reprobatur.*
13 *P. Rebuf. ſententia proponitur.*
14 *Damnatur, & nu. 15.*
16 *Author cogitandum reliquit, & ſubiungit adeundum Rauardum.*
17 *d. l. ſi rogatus, & l. cauſa minor. ff. de manumiſſionibus. contrariari videntur. ex ſententia Conani.*
18 *Decipitur Conanus.*
19 *d. §. conſules. videtur ex ſententia Gilbert. Regij aduerſari l. ad rempublicā. ff. de muneribus & honoribus.*
20 *Sed decipitur & ipſe.*

¶ Alia deducitur contrarietas principalis inter eundem Vlpianum I.C. in l. vnica §. Conſules. il 2. ff. de offic. Conſulis, & l. ſi rogatus. §. final. ff. de manumiſſ. vindict.

1 Verba d. §. Conſules. *Conſules ſeruos ſuos manumittere apud ſe poſſe nulla dubitatio eſt, ſed ſi euenerit, vt minor 20. annis conſul ſit, apud ſe manumittere non poteſt, cū ipſe ſit, qui ex S.C. conſilij cauſa examinat, apud Collegam vero cauſa probata poteſt.*

2 Verba d. §. Conſul. *Conſul apud ſe poteſt manumittere, etiamſi euenerit, vt minor 20. annis ſit.*

3 Contrarietas inter ſupradicta reſponſa apparet manifeſta, nam in primo deciditur. conſules apud ſe ſeruos ſuos manumittere non poſſe, ſi minor annis 20. ſit, cuius totum contrarium in ſecundo. deciditur. Vnde

4 De conciliatione cogitemus.

5 Accurſ. in d. §. Conſules. in verbo. non poteſt. duos quidem principales attulit intellectus, ſingulos perpendamus.

¶ Primus itaquè ſenſus eſt, quia aut Conſul ipſe apud ſe cauſam probauit, & approbauit, & tunc manumittere non poteſt, ſi ſit minor, vt ibi, aut vero apud ſe minime approbauit, ſed apud collegam, & tunc poteſt, vt in d. §. Conſul. vnde, Hoc idem repetit quoque in d. §. Conſul. in verbo. Minor. Sequutus eſt Auriga noſter Bart. in d. l. vnica de offi. Conſulis nu. 1. vbi talia verba protulit,

Gloſſa dat plures ſolutiones, ſed hæc eſt vera, quod aut minor, qui eſt conſul, vult cauſam probare, & approbare coram ſe, & non poteſt, vt hic. Aut vult cauſam corā collega ſuo probare, & tunc coram ſe poteſt manumittere, vt in l. contraria. quia cum manumiſſio non poteſt fieri niſi ex cauſa, vt inſtit. quibus ex cauſ. manumit. non lic. §. pen. & ideò debet committi examinatio illius cauſæ, vt hic hac Bart. inſectati ſunt etiam Alberic. in d. §. Conſul. Odofred. in d. l. vnica, vbi eleganter, Franc. Duaren. ibidē in fine, vbi tradidit conſulem, qui minor eſt 20. annis ita demum apud ſe manumittere poſſe, ſi cauſa apud collegam prolata ſit; Franc. Hotoman. quoque. nu. 3. Cōtaſius nu. 19. Eguinar. Baro fere in fine, & Ant. Vacca vbi pulchre. His adde D. Iacob. Cuiac. lib. 7. obſeruationū. cap. 17. & lib. 18. cap. 38. Gilbertum Regiū ἐναντιοφανῶν lib. 1. c. 29. Antonium Fabrum in ſuis Rationalib. in pandectas in d. §. conſules; & d. Iulium Pacium, ἐναντιοφανῶν centur. 1. tit. de offic conſulis quæſt. 41. vbi talia protulit verba. Verborum namq; Vlpiani ſenſus eſt, conſulem, qui eſt minor 20. annis, non poſſe ſimpliciter manumittere ſeruū ſuum apud ſemetipſum; quia ratione ętatis prohibetur Leg. Ælia Sentia manumittere ſeruum niſi iuſta cauſa manumiſſionis probata fuerit. Ipſe enim cauſam manumittendi examinare non poteſt, ne lex Ælia Sentia eludatur, ſed apud Collegam ſuum cauſam probare debet, qua apud eum probata, manumittere poteſt, non apud Collegam, ſed apud ſemetipſum; adeo vt Collega cognoſcat de cauſa manumittendi. ipſe autem dominus apud ſe manumittat; Hęc interpretatio facilimè accommodatur verbis legis, dummodo Sicilicus ſubijciatur verbo probata. Hactenus Pacius. Huic eidē conciliationi adhæſit quoq; nouiſſimè præclariſſ. I. C. ac Dominus meus Colendiſſ. d. Thadeus Piſo Snacius. in ſuis elegantiſſimis Cōmentariis ad dictum titul. de officio conſulis. numero 1.

8 Sed iſte ſenſus licet communis haud mihi plene probatur, repugnant enim ipſi verba d. §. Conſul. ex quibus cōſtat, quod conſul minor apud ſe indiſtinctè manumittere poteſt, nec requiritur, qđ cauſa apud alium collegam ſit approbata, nec ne. vnde.

9 Adde, quod confunditur per tex. in l. apud eum ff. de manumiſſionibus. vbi aperte legitur, quod apud eum, cui par imperium eſt, manumittere non poſſumus, ergo nec cauſam manumiſſionis approbare, cum enim aliquid denegatur, omne illud per conſequens denegari, per quod peruenitur ad illud, adeo tritum eſt, quam quod tritiſſimum.

10 Vlterius damnatur. per d. Conanum lib. 2. Cōment. ſuorū iuris ciuilis cap. 4. pag. mihi 84. tergo. ibi. quod falſum eſſe ex illo cap. 1. cum lector omnino conſulat ſat locum indicaſſe.

11 Secundus extitit ſenſus ipſiuſmet Accurſij, quod tunc cōſul minor annorum 20. poteſt apud ſe manumittere. ſi adeſt & collega, vt in d. §. Conſul. non poſſit autem ſi ſolus intercedat. & ita procedat textus in d. §. conſules. vnde.

12 Sed iſte reſpuēdus eſt quippe diuinatiuus ad d. §. Conſul. nullum enim verbum, quod ibi interceſſerit pręſentia collegę. vnde.

13 Secundo loco principaliter D. P. Rebuf. in d. l. vnica. num. 9. in verbo, ſed ſi euenerit, alio modo ſupradicta reſponſa cōciliare ſtuduit. tradidit enim, quod minor conſul factus poteſt alienum ſeruum manumittere apud ſe ratione magiſtratus, quo fungitur, ſeruum autem ſuum non, quia eo quod minor, requiritur cauſæ probatio, quam ipſe non poteſt facere, nam non poteſt fungi officio iudicis, & partis. l. final. C. de Aſſeſſor. vnde latius inſiſtit Rebuf. qui videatur, quoniam obiectum quoddam, quod de facili in contrariū deduci poſſet, eleganter tollit, atque reſoluit.

14 Sed & iſthæc conciliatio Rebuf. explodenda eſt, falſum eſt enim, quod Vlpianus.

Digitized by Google

nus.in d.§.Conſul. loquatur; ac intelligat de ſeruo alieno. non autem ſuo. vnde

15 Adde,quod dubitatio in eo ſita eſt ibi. vtrum conſul poſſit manumittere, cum ſit minor, & ſic dubitatio cadit ſuper minori ætate,non autem ſuper qualitate ſerui. vnde

16 Cogita. vide de materia Iacob. Reuard.in ſuis pro tribunalibus. cap. 13.

17 Nota etiam quod ex ſententia Conani lib.2.Commentar.ſuorum iuris ciuilis cap.5.pag.mihi 89. & 90. tex.in d l. ſi rogatus. de Manumiſſ. vindict. videtur de directo cõtrariari textus in l.cauſam minor 20. annis,l.ff.de Manumiſſ. qua quidem in re abſque dubio deceptus eſt ipſemet Conan. nullam enim, inter ipſa reſponſa in eadem facti ſpecie expreſſam verborum repugnantiam eorumdem verbis internè perſpectis, adinueni. Eundem Conanum Lector tamen conſulat vltra ſcribentes omnes vtrobique.

19 Obſeruandũ præterea ex ſententia D. Gilbert.Reg.d lib.1. ἐναντιοφανῶν c.30. d.verbo.Conſules. aduerſari tex. in l.ad rẽpublicã ff. de Munerib. & honor; ſed decipitur,nam immo inter ſe cõcordare videntur: cum vtrobique decidatur mi-
20 norem manumittere non poſſe, nec ad rempublicam adminiſtrandam, honoresve gerendos admittendum fore. Eorumdem reſponſorum verba perleges, & eſto poſtea iudex.

Conciliantur Martianus in l.cognitio. §. vt poſſeſſio. ff.de officio eius.& Vlpianus in l. iubere cauere. ff. de iuriſdictione omnium iudicum.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Grauis ἀντινομία.*
4 *Opinio D. Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducitur, ac damnatur, & nu. 5 6.7.8. & 9.*
10 *Quorundam aliorum ſenſus affertur.*
11 *Reprobatur.*
12 *Opinio authoris, & numero 13. 14. 15. & 16.*

¶ Martianus I.C. in l. cognitio.§. vt poſſeſſio.ff.de officio eius. & Vlpianus in l. iubere cauere. ff. de iuriſdictione omnium iudicum ad inuicem repugnantes conciliantur.

1 Verba d.§.vt poſſeſſio. *Vt poſſeſſio Bonorum detur, vel, ſi cui damni infecti nomine caueatur; vt is poſſidere iubeatur, aut ventris nomine mulier, vel is, cui legatum eſt, legatorum ſeruandorum cauſa in poſſeſſionem mittatur, mandari poteſt;* Hactenus Martianus. ex cuius verbis hoc axioma clarè deprehenditur, quod dare bonorum poſſeſſionem,& in poſſeſſionem mittere,alijs delegari poteſt cum hac Martiani ſententia concordat ipſemet Vlpian.in l.4. §.duas. ff. de damno infecto.

2 Verba d.l. Iubere. *Iubere cauere prætoria ſtipulatione, & in poſſeſſionem mittere Imperij magis eſt, quam iuriſdictionis.* Hactenus Vlpianus. ex cuius quidem verbis infertur,quod iubere cauere, & in poſſeſſionẽ mittere aliis delegari non poteſt,ea enim,quæ ſunt meri, vel mixti Imperij procul dubio delegari nequeunt. l. 1. cum ibi notat. ff.de officio eius.

3 Horum reſponſorum conciliationi inuigilandum eſt.

4 Accurſ.Priori loco in d.§.vt poſſeſſio.in verb. Mandari põt.opinatus eſt, diſtinguẽdũ eſſe. vt.ſ. cognitio poſſit mãdari. ſit danda,vel nõ bonorũ poſſeſſio, vt in d.§. vt poſſeſſio.ſed ipſa poſſeſſio nõ, vt in d.l. Iubere cauere. Apertius ex eiuſdem

Accurſij

Accurſij ſententia hoc declaro. Quod dicitur, in d. §. vt poſſeſſio, mandari poſſe, vt bonorum poſſeſſio detur. Sic intelligitur, vt delegatus cognoſcat, danda ſit, vel non poſſeſſio. & etiam pronũciet mittendũ, vel non, & hoc in quandam conſequentiam, quia de qua re cognouit iudex, de ea & pronunciare debet. l. de qua re. ff. de iudicijs; ceterũ vt cognoſcat, & pronunciet, & reipſa mittat, mandari non poteſt. d. l. iubere cauere.

5 Hunc ſenſum Accurſij vti notabilem ſequuti ſunt cõmuniter Doctores. Bart. in ſpecie in d. §. vt poſſeſſio. & tangit in d. l. iubere cauere. fere circa principium. Bald. in d. §. Vt poſſeſſio. Angel. ibidem. Alberic. elegantiſſime. Bart. Socin. & Purpurat. in d. l. iubere. num. 43. vbi etiam rationem diuerſitatis deducit. dicens, quia facilius permittitur delegato actus verbi, quam facti. ad tradit. per Bar. in l. 2. ff. de iuriſdictione omniũ iudicum: ſed cognitio, & pronunciatio in verbis conſiſtunt, miſſio autem in facto. Alias diuerſitatis rationes videas penes Alex. in d. l. iubere cauere. num. 3. cum ſeq. vidend. quoque. de hoc Iaſ. ibidem. nu. 8.

6 Hanc eandem diſtinctionem vti communem ſequutus eſt etiam Theodor. Straithmã. in ſuis *Αντινομίαις* Iur. Ciuil. contrarietate. 25. & Ioannes Bellonus pugna ſua 24.

7 Verum hęc diſtinctio habetur cõmuniter recepta, aliquam tamẽ mihi videtur pati difficultatem, nam quid eſt mandari poſſe, vt poſſidere iubeatur, vel vt in poſſeſsionem mittatur, niſi ipſam cognitionem, & actualem immiſsionem, & executionem? Adde, nam ſi ipſa cognitio, & pronunciatio, quod quis ſit mittendus in poſſeſsionem poſſunt delegari. d. §. vt bonorum poſſeſſio; quanto ergo fortius debet poſſe delegari ipſa realis miſsio, quæ expeditur per actum facti, & vbi alia cognitio nõ requiritur.

8 Præterea iſte ſenſus confunditur ex claris verbis d. §. vt poſſeſſio. ibi. Aut Ventris nomine mulier in poſſeſsionem mittatur, quæ quidem verba demoſtrãt realem miſsionem, nõ autem verbalem. quando enim I. C. verbalem voluit deſignare vſus eſt in eodem tex. verbis illis. Poſsidere iubeatur. Ergo falſa illa communis dd. diſtinctio, ſiue declaratio. Vidend. Dec. in d. §. vt poſſeſsio.

9 Accedit ad reprobationem huiuſce diſtinctionis; nam ex ſupranominatorum ſcribentium ſententia, ea, quæ ſunt mixti imperij delegari nequeunt, & tamen contrariam opinionem longe veriorem eſſe docuit poſt Alciat. lib. 2. Paradoxorum cap. 1. Longouall. ad l. Imperium, Eilgoſ. & alios. Cl. d. Fachineus lib. 9. ſuarum iuris controuerſ. cap. 98. ad eũ ne ex ſcriptis ſcripta conficiam lectorem beneuolum relego. Addo poſt Coraſ. in d. §. vt poſſeſsio. in fine. Euerhard. Bronchorſt. *ἐναντιοφανῶν* cent. 1. aſſert. 18. vbi plures alios concordantes deducit, & D. Ioſeph. Gonzalez Var. quęſtionum cap. 23. per totum, vbi omnium latiſsime, ac elegantiſsime.

10 Secunda eſt ſolutio nõnullorum aſſerẽtiũ, quod ſi loquamur de cauſis, quæ sũt minoris gradus mixti imperii, vt in bonorũ poſſeſsione, quæ nullũ ius tribuit, & ſummariam cognitionem requirit tantummodo, quod tũc permittatur. delegatio, & ita præcedat tex. in d. §. vt bonorum poſſeſsio, ſi autem intelligamus de cauſis mixti imperii ſuperioris gradus, quod tunc ceſſet, & ita loquatur, ac intelligatur Vlpian. in d. l. iubere cauere.

11 Sed nec iſta expoſitio tollit difficultatem. Nam miſsio ex primo decreto requirit tantummodo ſummariam cognitionem. l. 2. C. vbi in rem actio, & nullum ius tribuit. l. 3. §. fin. ff. de acquirenda poſſeſsione. & tamen minime delegari poteſt ex communi, ac recepta dd. ſententia in d. l. Iubere cauere. vidend. Sebaſtian. Sapia in d. l. iubere cauere, num. 10.

12 Ego, vt in hac difficultate, quid ſentiã, libere loquar, arbitror nullã *ἀντινομίαν* eſſe

eſſe inter Martianum, & Vlpianũ I.C. id quod ſic clare demonſtro.

13 Docet Martianus. in d. §. vt poſſeſsio, quod dare bonorum poſſeſsionem, & in poſſeſsionem mittere quamcumque, etiamſi tribuat ius, vt in tit. de ventre in poſſeſsionem mittendo. cuius in eo §. fit mentio. alíis delegari poteſt; & reuera loquitur ibi. I.C. de reali immiſsione, non autem de ſimplici cognitione tantũ, prout ſuperius annuimus, & omnium elegantiſsime demonſtrauit Vaconius a Vacuna lib. 6. ſuarum iuris declarationum, cap. 80. nu. 1.

14 Ab hac Martiani ſententia haud diſſentit Vlpian. in d. l. iubere cauere, inquit enim ibi, quod Iubere cauere prætoria ſtipulatione, & in poſſeſſ. mittere. imperii magis eſt, quam iuriſdictionis.

15 Modo ego habeo quod ea, quæ ſunt mixti imperii, proculdubio delegari queunt, vt pluribus iuribus, & authoritatibus omnium acutiſsime demonſtrauit inter ceteros Cl. D. Fachineus d. lib. 9. ſuarum iuris controuerſ. cap. 98. vbi in principio protulit hæc verba.

¶ Mixtum Imperium delegari poſſe tam perſpicue Iuris proceres reſponderunt, vt mirandum profectò ſit tot interpretes repertos, qui contrariam ſententiam ſuaſerint. Hactenus Facluneus, cuius opinioni adhæſere, quoque Gonzalez, & Bronchorſt, locis iam annotatis.

16 Si ſic eſt, ergo tantum abeſt, quod ipſi Martianus, & Vlpianus ad inuicem diſſentiant, quod imo inter eos conuenire clare dignoſcitur, & ſatis.

Conciliantur ad inuicem l. qui iuriſdictioni ff. de iuriſdictione omnium iudic. & l. in priuatis. ff. de iudic.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & num. 2.*
3 *Grauis ἀντινομία extat inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Tres intellectus D. Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis afferuntur, ac in ſimul improbantur, & nu. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.*
14 *Raphaelis Fulgoſ. ſententia deducitur.*
15 *Damnatur.*
16 *Paul. de Caſtro ſenſus proponitur.*
17 *Diluitur, & nu. 18. & 19.*
20 *Curtij Iunioris interpretatio ſubijcitur, & nu. 21.*
22 *Impugnatur.*
23 *Corraſii explicatio ſubnectitur.*
24 *Refellitur, & nu. 25. & 26 & 27.*
28 *P. Lorioti conciliatio reminiſcitur, & nu. 29.*
30 *Reijcitur.*
31 *Antonij Vaccę ſententia ſubijcitur.*
32 *Damnatur.*
33 *P. Auguſtini Morlę interpretatio affertur, & num. 34.*
35 *Redarguitur.*
36 *Opinio Authoris, & nu. 37. 38. & 39.*
40 *Guid. Pancirol. expoſitio ſubnectitur, & num. 41.*
42 *Reprobatur.*

¶ Altercantur ad inuicem Vlpianus. in l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdictione omnium iudicum, & African. in l. in priuatis. ff. de iudicijs.

1 Verba Vlpiani. *Qui iuriſdictioni præeſt. neque ſibi ius dicere debet, neque vxori, vel liberis ſuis, neque libertis, vel ceteris, quos ſecũ habet.* hæc Vlpian.

2 Verba Africani. *In priuatis negotijs Pater filium, vel filius patrem iudicem habere poteſt. Quippe iudicare munus publicum eſt.*

3 Repugnantia inter hæc reſponſa apparet manifeſta. Nam in primo concluditur eum, qui iuriſdictioni pręeſt, ſuos iudi-

indicare non poſſe, in ſecundo vero totum contrarium concluditur.

¶ Eorum conciliationi inuigilemus. Legibus enim, quæ videntur contrariæ, danda eſt concordia. Pariſ. conſil. 23. num. 21. & conſil. 106. nu. 45. vol. 1.

4 Accurſ. priori loco. in d. l. qui iuriſdictioni. in verbo vel liberis, varios quidē attulit ſenſus.

5 Singulos perpēdamus. Primo quidem docuit. Vlpianū loqui in iudice Ordinario; Africanū vero in Delegato; qui funguntur vice delegantis. Hoc idem ſentit Bart. in d. l. qui iuriſdictioni in 1. lect. in princ. & in ſecunda. nu. 4. vbi ēt rationē diuerſitatis deducit, dicens. Nam delegatus fungitur vice delegantis, nec aliquod proprium habet, ſecus in ordinario. l. 1. §. qui mandata. ff. de offic. eius. Vel dic. (Subdit idem Bart.) quod ratio eſt, quia ordinarius recuſari non poteſt de iure ciuili. vt C. eod. tit. l. 4. licet ſecus ſit de iure Canonico. extra de foro competenti. c. ſi quis contra clericum, & de appell. c. cum ſpeciali. Delegatus autem poteſt ante litem conteſtatam. vt C. de iudicijs. l. apertiſſimi. ideo ſibi imputet, quia paſſus eſt cauſam agi coram patre, vel filio iudice delegato, cum poſſit eum recuſare: & latius vt per eum ſequutus eſt Bal. in d. l. in princ. Buttrigar. qui tamen ſubdit hoc verū eſſe in ciuilibus, id quod etiam repetiit in l. quin ēt. de Recept. Arbit. Odofred. in eadem l. qui iuriſdictioni, num. 1. Angel. num. 2. verbo. 40. fallit. elegantiſſime. Alberic. in d. l. quin etiam. num. 2. & 3. & in d. l. in priuatis. Roman. in cit. l. qui iuriſdictioni. nu. 3. & hæc eſt veriſſima ſententia. Nec dicatur, quod iſta ſolutio ſit diuinatiua, nā repugnat tex. in d. l. qui iuriſdictioni. in verb. iuriſdictioni, cum appellatio iuriſdictionis debeat intelligi de ordinaria tanquam de potentiori, ad tradita per Iaſon: in Rubr. ſupra eod. tit. de iuriſdictione omniū iudicum: ſecundo facit idemmet tex. in verbo præeſt; quod non conuenit niſi ordinario l. 1. §. final. ff. de officio eius. Huic eidem ſupra relatæ ſententiæ adhæſit quoque Euerard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 1. aſſert. 20. & d. P. Auguſtinus Morla in ſuo iuris Emporio part. 1. tit. de iuriſdictione. in præmiſſis, num. 208.

6 Sed iſte primus Accurſ. ſenſus habetur cōis ſed mihi haud plene ſatisfacit ex pluribus, & primo: nam etiā de iure ciuili ordinarius poteſt recuſari, quādo ſubeſt talis cauſa, qualis eſt in d. l. qui iuriſdictioni. l. prætor. ff. eod. Deinde, quia

7 eo attēto, ſequeretur, quod dicta lex nō procederet de iure Canonico, cum eo iure poſſit recuſari ſicut delegatus. c. legitima. de Appell. in Antiquis; ſed inter ius ciuile, & Canonicum non debet induci diſcordia, vbi expreſſe non reperitur inducta. c. cum expediat. de electione. in 6. quod ſic præciſe ſentit D. Iaſon in d. l. qui iuriſdictioni. nu 10. verſus finē; Hunc eūdem ſenſum improbarunt quoque Addentes ad Bart. in d. l. qui iuriſdictioni in prima lect. in litera B. vbi etiam Raphael Fulgoſ. fere in fine ſub illis verbis. Quod forte nō eſt verū nec video rationem diuerſitatis inter

8 ordinarium, & delegatum. His aduectendus eſt quoque. Philip. Dec. in d. l. qui iuriſdictioni. num. 20. circa med. vbi duabus alijs acutiſſimis rationibus eandemmet Accurſ. opinionem improbat, atque refellit. eum conſulas. plurib. etiam alijs eandem damnauit quoque. Curt. Iuni. ibidem. num. 6. & 7. vide per eum: adiungas etiam his ſupra relatis Zazium in d. l. qui iuriſdictioni. num. 5. & num. 18. & 19. Petr. Loriot in ſuo tractat. de Conſanguinitate. axiom. 33. P. Rebuf. in eadem l. in princ. ac alios.

9 Secundo loco tradidit idemmet Accurſ. in præcitato verbo: quod Vlpiani reſponſum procedit in criminalibus, illud vero Africani in ciuilibus ſeu priuatis negotijs, & hunc intellectum ſatis confirmare videtur Gaius. I. C. in l. quin etiam de Receptis Arbitris, vbi ſic legitur. Quin etiam & de re patris dicitur filiumfam. arbitrum eſſe poſſe;

nam

nam & iudicem eum eſſe poſſe pleriſque placet. Hoc idem tradidit quoque Odoffredus in d.l. qui iuriſdictioni.nu. 1.& in d.l.in priuatis. vbi reddit rationem dicens. Nam iudicandi manus publicum eſt. Sequutus eſt Angelus ibidē num.3. ſcilicet in d.l.qui iuriſdictioni.

10 Sed iſta ſecunda Accurſ.ſolutio diſplicuit eidem Iaſ. in d.l. qui iuriſdictioni, vbi tradidit, quod non poteſt adaptari ad illum eundem textum, quia nimis reſtringeretur, ſi ſolū loqueretur in criminalibus, vnde ſequutus eſt Dec. ibidem nu.20. vbi eleganter, & Curt.Iun. nu.10.ferè in fine. His adde Rebuffum ibidem in princ. vbi ſubdit, quod cōtra ſupra dictam ſolutionem facit text.in l. congruentius in fine, & in l. ſi filius, ff. de patria poteſtate.

11 Tertius,& vlt.eiuſdem Accurſ.intellectus extitit, quod Vlpianus loquitur, quando agit ille,cui redditur ius, vtputà filius,vxor, vel alia ex perſonis ibi nominatis. Aphricanus verò, quando ille cōuenitur; Sequutus eſt Odoffredus in d.l.qui iuriſdictioni.in fine,vbi eleganter, & latius d. Dec. nu.20. ferè in fine. His adde Zazium ibidem num.6.& 19. vbi pulchrè.

12 Sed & iſte reijcitur per Iaſ. in præcitata.l.qui iuriſdictioni in fine, dum tradit, quod nimium reſtringit legem illā, vnde ſequutus eſt Curt. Iun. ibidem d. num.10.in fine.

13 Adde nam ſi pater filium, vel filius patrem iudicem habere poteſt, quoniā iudicare munus publicum ſit,vt dicitur in d. l.in priuatis.cum l. ſeq.ergo nulla cōſtituenda eſt differentia, an agat ille, cui redditur ius, an verò, quando conuenitur. vnde

14 Secūdo loco principaliter d.Raphael Fulgoſ.in d.l. in priuatis alio modo ſupra dicta reſponſa cōciliare conatus eſt tradidit.n. ꝙ pater poteſt habere filium iudicē.ſ.contra ſe, & ita loquitur Aphrican. ſed filio agenti,& petenti nō poteſt ius dicere.d.l.qui iuriſdictioni.

15 Sed hæc interpretatio eſt inſulſa, reſtringere.n.reſponſū generale Aphricani ad caſū, quod Pater poteſt habere filium iudicem duntaxat contra ſe ridiculum eſt, quemadmodum eſt etiam res fatua reſtringere textum in d. l. qui iuriſdictioni.ad caſum, in quo filius ſolūmodo agat,& petat.

16 Tertiò principaliter D. Paulus de Caſtro in d. l. qui iuriſdictioni. fuit in alia opinione: tradidit enim quod Vlpian. non negat, quod quis non poſſit eſſe iudex inter perſonas ibi enumeratas, ſed tantum dicit, quod non debet; & ideò infert, quod ſi poteſt eſſe iudex, habebit iuriſdictionem, & valebit proceſſus, ſi pars non opponat,& ita dicit ſe intelligere textum in d. l.in priuatis. procedit enim parte non opponente, ſecus reluctante. Caſtrenſem ſequutus eſt Socin. Sen. in eadem l. in princ. & prius Alex. num.2.

17 Verū & iſta Caſtrenſ.conciliatio licèt ſubtilis & elegans,non admodum videtur tuta.& in primis, nam verbum debet, neceſſitatē importat.gl.in Clemen. attendentes.in verb. Debeant de ſtat. mo.præcipuè quando præcedit negatiua ſecundum Bart.in repet.l.3. in 1.col. C de pig. ergo & quod talis ſit ſignificatio dicti verbi (debet) tradiderūt Addentes ad Iaſ. in d. l. qui iuriſdictioni. nu.8. in litera D. præterea ſuffragatur quædam doctrina Anton.de Butrio (teſte eod. Iaſ.) in c.dilecti de Approbatio-

18 nibus, dum tradidit, quod nullo modo valet ſententia in cauſa propria, vel filiorum, etiamſi non opponatur exceptio. vnde

19 Pluribus alijs medijs contrariam Caſtrenſ.opinionem refellit idem d. Iaſ. in d.l.qui iuriſdictioni.num.6.& 7. ipſum lector conſulat. non enim ex ſcriptis ſcripta abſq; lectoris vtilitate conficienda ſunt.

20 Accedit quarto principaliter alia ſcribentium interpretatio, & eſt Curt. Iun. in d. l. qui iuriſdictioni.nu.7. cum ſeq. docet enim aduertendū maximam eſſe differentiam,an aliquis iudicet in cauſa

B propria,

propria, an verò in cauſa filiorum, vel aliorum coniūctorum, & familiarium. primo caſu, etiam parte non opponente, credit, quod ille nequeat iudicare, ſicut non poteſt eſſe arbiter, qui tamen eligitur de conſenſu partis, vt in l. pen. de Arbitr.

21 Quando vero quis iudicat, (& hic eſt ſecundus caſus) in cauſa filiorum, vel aliorum coniūctorum, & familiarium. credit Curt. quod ita demum non poſſit eſſe iudex, quando pars opponit, parte autem non opponente, valebit iudiciū: iſtud eſt quod probat tex. in l. quin etiā. ff. eod. de Arbitr. dum dicit, quod filius poteſt eſſe arbiter in cauſa patris, ſicut poteſt eſſe iudex; & ſic ſubdit ipſemet Curt. intelligendum eſſe tex. in d. l. in priuatis. dum enim ibi deciditur, quod filius poteſt eſſe index in cauſa patris, vel e contra. intelligitur, parte non opponente. & latius vt per eum.

22 Sed iſtam Curtij opinionem infringit Vlpian. in d. l. qui iuriſdictioni. ibi enim decidit, ꝙ qui iuriſdictioni, præeſt, neq; ſibi ius dicere debet, neque vxori, vel liberis ſuis, neque libertis, vel ceteris, quos ſecum habet, & ſic Iuriſconſ. ibi æquiparat vtrumque caſum. vnde

23 Quinto loco Ioan. Corraſ. lib. 4. ſuorū iuris Miſcellan. cap. 9. nu. 4. cum ſequentibus, alterius in his reſponſis ſedandis extitit opinionis, tradidit enim patrem in cauſa filij iudicem eſſe non poſſe, præterquam in priuatis negotijs, de quibus aperte Aphrican. illic loquitur; ſunt autem propriè priuata negotia domeſtica, quæ ita propria ſunt patris, & filij, vt ad alium pertinere nequaquam poſſint, vt quod filius emancipetur, aut detur in adoptionem, id enim ideo coram ipſo patre naturali proculdubio explicatur. l. magiſtratum. ff. de Adoptionib. priuatum ſiquidem eſt, & domeſticum hoc negotium, cum non alterius intereſſe tractetur, quam patris, & filij. Vnde nec filius inuito patre emācipatur, adoptaturue. nec pater filiū inuitum emancipat, aut dat in adoptionem l. finali. ff. de his, qui ſunt ſui. Idem quoque in manumiſſione dicendum. l. apud filium. ff. de manumiſſ. vindict. Hęc Corraſ. qui quidē hæc eadē fere repetijt. in d. l. qui iuriſdictioni, nu. 7. cum ſequentibus. Hunc eundem ſenſum attulit quoque P. Rebuff. (nullam tamen de Corraſ. mentionem faciens) in d. l. qui iuriſdictioni. fere in princ. eum conſulas.

24 Verum & iſthæc Corraſ. opinio refellitur per Antonium Vaccam. in d. l. qui iuriſdictioni. fere in fine. Audi eius verba: Nec me latet quoſdam ea verba interpretari de Domeſticis ipſorum patris & filij negotijs. Corraſ. lib. 4. Miſcell. cap. 9. ſed hoc mihi non probatur; Nec exempla me mouent. l. magiſtratum. de Adoptionibus, & l. apud filium de manumiſſ. vindict. Non enim in his interuenit pater, neque filius, tanquam iudex, nec forma priuati iudicij refertur, de quo tamē agitur in verbis Aphricani. cum ſit poſita ſub Rubr. de Iud. ſed ſpecies quædam Imperij, quo apud magiſtratū, adoptari, vel manumitti ſolet. in his exemplis exprimitur. Hactenus Vacca.

25 Et licet ipſemet Corraſius in d. l. qui iuriſdictioni, nu. 9. in fine dictam ſuā opinionem ab obiectis ipſius Vaccæ ſaluare conetur per textum. in l. ille, a quo. §. final. ff. ad Trebell. ad quem Vaccam minime aduertiſſe ſubiungit, decipitur

26 tamen. ille enim textus non continet præciſe negotium, quod ita patris, & filii proprium ſit, vt ad alium pertinere nequaquam poſſit. prout exiſtimat Corraſ. vnde. Adde, quod ideo ibi filiusfam. magiſtratum gerens poteſt cogere patrem ſuum adire, & reſtituere, non quia negotium priuatum ibi tractetur, ſed quia iudicare eſt munus publicum, & in his, quæ reſpiciunt ius publicum, patria poteſtas minime attēditur, prout ibi communiter not.

27 Hanc eandem Corraſ. opinionem improbare quoque viſus eſt Duaren. lib. 1. Diſput. Anniuerſ. cap. 51. in fine.

28 Sexto loco D. Petrus Loriot. d. ſuo tract.

tract. de Conſanguinitate axiomat. 35. & 36. pro ſupra dictorũ reſponſorum conciliatione. aliter ſenſit, docuit enim magnam inter iudicare, & ius dicere cõſtituendam eſſe differentiam. Qui enim iudicat, præter iudicati actionem nihil transfert, adeo vt iudicis ſententia per magiſtratum exequi debet. E contra vero alicui ius dici non poteſt, niſi cũ in poſſeſſ. mittitur, quoniam ius alicuius a iuſte poſſidendo dicitur, & hæc iuris pronunciatio decretum vt plurimum appellatur, exequutionem per pignora capta, vel interdictum, Ne vis fiat ei, paratam habens. Mirum non eſt igitur, ſi filius patri ius dicere non poſſit, d. l. qui iuriſdictioni. quoniam ius dicere Imperij eſt. l. iubere. de iuriſdictione, & l. ea quę ad Municipal. & ideo tollit appellationis beneficiũ. Contra vero filius in priuatis negotijs patri iudex eſſe poteſt, quia ſententia ſimplicis cognitionis eſt, à qua appellare licet. Hæc Loriotus. Hunc eundem ſenſum. licet de Loriot. nullum verbum. ſequutus eſt, quoque Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν cent. 1. tit. de iuriſdict. quæſt. 57. pag. mihi 56. vbi elegantiſſime. cum conſulas. ante
29 hos omnes idem ſenſit Duarenus lib. 1. Diſputationum Anniuerſar. cap. 51. dũ diſtinguit inter iudicare, & ius dicere priuatas, & publicas cauſas. ſubſequuti ſunt poſtea Ant. Gubertus l. 1. quæſt. iuris. cap. 9. nu. 2. Petrus Coſtalius in d. l. qui iuriſdictioni. Hieron. Treutler. ſelectarum diſput. lib. 1. diſput. 3. theſ. 8. in litera A. at alij. Addo d. Petrum Auguſtinum Morlam in ſuo iuris Emporio, part. 1. tit. de iuriſdictione. quæſt. 17. nu. 20. vbi eleganter, & nouiſſime D. Antonium Fabrum in ſuis Rationalibus in pandectas. in d. l. qui iuriſdictioni. His adnectendus eſt etiam d. Ericus Hedelman. in ſuis diſputationibus Semeſtribus tit. de iudic. diſput. 15. theſ. 19. vbi pulchre.
30 Sed nec iſta Lorioti ac ſequacium ſententia amplectenda eſt omnino, poteſt enim dici, quod in caſu noſtro idem ſit iudicare, ac ius dicere, prout eſt textus apertus in c. forus. de verborum ſignificatione ibi. (iudex dictus quaſi ius dicẽs populo) & notatur. in l. 1. ff. de iuriſdictione. Adde gl. mirabilem. in l. lex Cornelia. in verbo iudicet. de iniurijs. vbi ita legitur. (iudicet, i. ius dicat.) & tamẽ loquitur de iudicio patris reſpectu filii, & e contra.
31 Septimo loco Antonius Vacca. in d. l. qui iuriſdictioni. tradidit, patrem inter domeſticos iudicare quidem poſſe ſi cõſenſerint partes. d. l. in priuatis. at poſſet recuſari, eoque caſu non iudicabit. per textum. in d. l. qui iuriſdictioni. Vaccam ſequutus eſt Petrus Coſtalius. in d. l. qui iuriſdictioni.
32 Sed & iſte ſenſus Vaccæ damnatur per Corraſium in eadem leg. nu. 9. audi eius verba. Cum enim Aphricani conſtitutionem. d. l. in priuatis. ad caſum illum coarctat, quo in patrem, aut filium iudicem conſenſum eſt. præterquam quod nullam habet, nec vnquam habuit dubitationem diminutiuus eſt profecto, quam vt diſſimulari debeat. Hæc Corraſius.
33 Octauo loco accedit alia interpretatio, & eſt D. P. Auguſt. Morlæ. d. q. 17. præcit. nu. 20. is enim interpretando textum. in d. l. in priuatis. tradidit, vt pater. ſi prætor ſit, poſſit habere filium iudicem pedaneum. i. ad pedes ſuos ſedentem, & e contra filius poſſit habere patrem iudicem Pedaneum.
34 Ratio autẽ dubitandi erat, quod videretur inhoneſtum, vt pater ad pedes filii ſederet, cui argumẽto reſpondit. I. C. in l. ſequenti, quod iudicandi munus publicum eſt, & in eo, quod attinet ad ius publicum non attenditur patria poteſtas. l. nam quod. ff. ad Trebell. Hæc Morla.
35 Sed iſta Morlæ interpretatio eſt omnium ſupradictarum peſſima. Repugnat enim claris verbis d. l. in priuatis. & l. quin etiam. de Recept. Arbitr. vbi aperte legitur. quod filius in re patris poteſt eſſe iudex, quemadmodum, & e

B 2 contra

Digitized by Google

cōtra pater ipſius filii, nec requiritur, quod pater ſit prætor, & quod filius ante ſuos pedes ſedeat ; & illa ratio fuit dubitandi, nam videbatur concludendum, patrem non poſſe eſſe iudicem pro filio, neque filium in cauſa patris, ob nexum illum patriæ poteſtatis: contrarium tamen ibi deciditur ſub illis verbis, (Nam iudicare munus eſt, publicum.) Scimus autem, quod in publicis patria poteſtas non attenditur. Vnde

Hæc alii.

36 Ego autem, vt meam libere hac in re promam ſententiam, reor, veriſſimam eſſe illorum ſententiam, qui tradidere, quod Aphrican. in d.l. in priuatis. ius ſpectauerit, videlicet filium patrem iudicem habere poſſe. At Vlpian. in d.l. qui iuriſdictioni. honeſtatem reſpexit, quod non cogendus ſit pater in cauſa filii ius dicere, reſpondit enim ipſemet Vlpian. quod Magiſtratus non debet ius dicere liberis ſuis. in altera autem l. dicitur, pater filium iudicem habere poteſt: Hæc non ſunt contraria. Verbo enim *debet* honeſtas, & officiū, ſed verbo *poteſt*, ius ſignificatur; poteſt enim pater iudex eſſe in cauſa filii, ſed non debet, rectius namque, & honeſtius, fecerit, ſi iudicandi munere abſtineat. Hæc eſt veriſſima ipſorum reſponſorum conciliatio, & eorumdem verbis maxime congrua. Quam (præter P. Caſtrenſem, & Socin. ſeniorem alias ſupra in tertia opinione relatos) inſectati ſūt plurimi alii, videlicet Dec. in d.l. qui iuriſdictioni, nu. 12. Clau. Seyſſel. num. 4. & 5. Cuiac. tract. ad Aphrican. 3. in princip. Hieron. Treutler. d. Theſ. 8. in dicta littera A. Iulius Pac. d. quæſt. 57. pag. mihi 57. vbi pluribus exemplis comprobat, quædam fieri poſſe, quæ tamen fieri haud debent, ipſum conſulas. Philip. Matthæus in l. non omne. nu. 5. cū ſeq. ff. de regul. iur. & nouiſſime Euerhar. Broncohorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 1. dict. aſſertione. 20.

37 Nec officit, quod verbum (debet) importet neceſſitatē, prout dicebat Iaſon, reſpicitur enim, quod accipitur ſecundum ſubiectam materiam, & aliquando importat honeſtatem, vt not. gl. & dd. in c. intelleximus de iudic. & in c. propoſuit. de Appellationib. cum aliis concordātibus deductis per Claud. Seyſſel. d. nu. 5.

38 Ad authoritatem Butr. conſideratam per eundem Iaſonē reſpondetur, quod Butrius loquitur ſecūdum vnum intellectum. vnde cum tex. in illo. c. dilecti, quem cōmentatus eſt ipſemet Butrius, plures ac varios habeat intellectus, vt ibidem per dd. non poteſt in eo fundamentum fieri. vt not. in l. in ambiguo de rebus dubiis. vnde ſic eleganter Dec. d. nu. 12. in præcitat. l. qui iuriſdictioni.

39 Alia fundamenta, quib. d. Iaſon. conatus eſt improbare eandem opinionem P. de Caſtro, de qua ſupra, per nos tentam, & amplexam. reſoluunt eleganter Dec. & Seyſſell. prænotat. locis. eos conſulas. non enim ex ſcriptis ſcripta, abſq; lectoris vtilitate, conficienda ſunt. Satis

40 Poſt hæc congeſta. vidi Cl. d. Guidum Pancirolum in ſuo theſauro Variarum lectionum lib. 1. c. 23. pag. mihi 38. in fine, aliter ſupradicta reſponſa conciliantem. Audi eius verba.

41 Hinc tollitur. Ἀντινομία l. in priuatis. eod. tit. & l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdictione omnium iudic. nam patrem filius iudicem habere pōt, datum ſcilicet à prætore, nec impedimento eſt patria poteſtas, quia iudicare eſt munus publicū. & in iudicē eſt cōſenſum, ſed qui præeſt iuriſdictioni, ideſt prætor, aut præſes, liberis ius non dicit, quia in eum non eſt conſenſum. Itaque cum nominantur, iudices, delegati in dubio intelliguntur. Hactenuus Pancirolus.

42 Sed iſta tanti viri interpretatio non ēt ſatisfacit, non enim in caſu Aphricani, ideo filius iudicem habere poteſt patrē, quia datus fuerat pater ipſe iudex a prætore. hoc enim eſt expreſſe diuinare. ſed quia, vt ibi dicitur, iudicare eſt munus publicum, vnde

Conci-

Digitized by Google

Conciliatur l. ſi ſeruum. ff. ſi cum ex noxal. cauſ. & c. l. 1. quoties. ff. de pęnis.

SVMMARIVM:

1 *Verba reſponſorum, & num. 2.*
3 *Pro ipſis ſedandis elaborarunt valde ſcribentes noſtri.*
4 *Tres Accurſii ſenſus deducuntur, ac inſimul improbantur, & nu. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12.*
13 *Dyni ſolutio affertur.*
14 *Reſpuitur.*
15 *Nonnullorum aliorum ſententia proponitur, & nu. 16.*
17 *Damnatur, & nu. 18.*
19 *Duæ interpretationes Bart. ſubijciuntur, ac pariter reprobantur, & nu. 20. 21. 22. 23. & 24.*
25 *Roman. ſenſus ſubijcitur.*
26 *Reſpuitur, & nu 27.*
28 *Duareni conciliatio ſubnectitur.*
29 *Damnatur.*
30 *I. Cuiacij expoſitio reminiſcitur.*
31 *Spernitur.*
32 *Iulij Pacij intellectus adducitur.*
33 *Et hunc ſequitur author.*

¶ Vlpianus ſibi ipſi non videtur conſtitiſſe in l. penult. ff. ſi ex Noxal. cauſ. ag. & in l. 1. ff. de pœnis. hoc enim loco ita ſcribit.

1 *Proinde ſi ſeruus crimen cōmiſerit, deinde libertatem conſecutus diceretur, eā pœnam ſuſtinere debet quam ſuſtineret, ſi tunc ſententiam paſſus fuiſſet, cum deliquiſſet, &c.*

2 Illic vero prorſus contrarium cenſet. audi eius verba. *Quia aliter de ſeruo ſupplicio, & verberibus de iniuria ſatiſfit, aliter de libero vindicta ſumitur.*

3 De Conciliatione cogitandum.

4 Accurſ. priori loco, in d. l. penult. quæ incipit ſi ſeruum. in verb. Vindicta. varios quidem attulit ſenſus. ſingulos perpendamus.

5 Primus itaq; extitit, quod text. in d. l. 1. procedit in priuatis criminibus: dict. vero l. penul. in publicis, vnde. Nec obijcitur. (inquit ipſemet Accurſ.) quod de actione iniuriarū. in d. l. pen. tractetur. reſp. n. ſic intelligi, quando de iniuria ipſa publico iudicio ag. vt C. de famoſ. libel. l. 1. & de iniur. l. iniuriarum cauſa. Vnde

6 Et ea ratione quidem moueri potuit idem d. Accurſ. ad ita docendum, nam in publicis criminib. actio, ſeu accuſatio non eſt vnius etiam iniuriarū paſſi, ſed eſt omnium de populo, vnde nō eſt certa perſona, cui ius quęratur, niſi poſt deductionem in iudicium, & ideo tempus iudicii, ſeu ſententiæ inſpicitur, vt d. l. penult. ſed in priuatis ſtatim eſt certa perſona, cui quęritur ius agendi, & ideo inſpicitur tempus delicti commiſſi, vt inſti. de iniur. §. Atrox, & d. l. 1. de pęnis.

7 Sed iſte primus ſenſus d. Accurſ. reprobatur per Bart. Aurigā noſtrū in d. l. penult. nu. 1. ſub illis verbis. iſtud diſplicet noſtris dd. nā hic ſumus in materia Noxaliū actionum, quę non habent locum in criminibus publicis, & capitalibus, vt l. quis ſit fugitiuus. §. quod aiūt. verb. noxas. de Ædilit. edict. item d. l. 1. ff. de pœnis. eſt in materia publicorū iudiciorū, ergo de publico loquitur. Hæc Bar. qui hæc eadem fere repetit in d. l. 1. nu. 2. quē omnino cōſulas. Sequuti ſunt ibidem Rayner. de Forli. & d. Alberic. Fulgoſ. in d. l. penult. nu. 5. & d. Alex. num. pariter quinto vbi etiā plurib. aliis modis eundem refellit, ipſum omnino adeas. His adiungas d. Salycet. in l. 1. C. an ſeruus ex ſuo facto. num. 3. ver. qđ communiter reprobatur, & d. Iaſ. in d. l. penult. nu. 5.

8 Secundus ſenſus ipſiuſmet d. Accurſ. extitit. in præcitat. ver. ꝙ d. l. penul. corrigatur. per d. l. 1. vnde Hoc idem repetiit quoq; in præcitat. l. 1. in verb. cum deliquiſſet.

9 Sed

9 Sed & iſte damnatur per eundem Bar. in d.l.1.num.2.in princ.idque ea ratione, quod euitanda eſt legum correctio. vnde

10 Praeterea leges Antiquae non ſolent per alias leges Veterés Digeſtorum corrigi, niſi ſtatim, & facta mentione corrigantur.ad not.in l.1.ff.eod. ſi ex Noxal. ſic eleganter Fulgoſ. in d. l. penult. nu.4.verb. in ead. ibi per illam corrigitur. Sequutus eſt etiam Alex. ibidem. num.6.

10 Tertius ac vltimus intellectus prçfati d. Accur. in praecitato verbo. Vindicta. extitit, quod Vlpian.in d.l.penul.loquatur ſecundum aequitatem, ſecundũ quã poenae mitigantur.in d. autẽ. l.1. ſecundum ius ſtrictum, vnde & ita ſentit etiã d. Fulgoſ.in d.l.penult.nu.5.

12 Sed & iſte Reprobatur. per d. Alex.in d.l.penult.nu.8.in fine. vide per eum.

13 Secundo loco principaliter. Dyn.in praecit. l.1. (teſte ibidem Bart.) pro conciliatione docuit, quod in caſu d. l. penult. inſpicitur mutatio perſonae quantum ad cuſtodiam, vt in eadem cauſa ſiſti non videatur, quantum ad ipſam cuſtodiam; quia alter liber.l.2.C. de Cuſtodia reorum ſecus ſit autem quo ad vindictam.vnde

14 Sed & iſta expoſitio diſplicuit eidem Bar.ſub illis verbis.(iſta ſolutio Dyn.eſt contra tex.l.contrariae.1. d.l. penult. ibi enim dicitur de vindicta, non dicitur. de Cuſtodia.)vnde

15 Tertio loco nonnulli alij ex veteribus alio modo ſupradicta reſponſa conciliare niſi ſunt. tradiderunt.n.d. l. de pçnis pertinere ad publica iudicia, de quibus Vlpian.lib.8.diſputat.at d.l.penult.pertinere ad priuatam, & noxalẽ actionẽ, publico.n.iudicio (ſubdunt) tam liber, quam ſeruus ſubjicitur noxali non itẽ. Differentiae autem ratio eſt, quia delicta priuata non habent pœnam limitatam, ſed imponitur extra ordinem.l. final.de priuatis delictis l. final.de Furtis, & l. final.de in iur. ſed delicta publica habẽt pçnas limitatas; ideo in eis inſpicitur tempus delicti. vnde & huius quidem opinionis extitiſſe viſi ſunt. Raynerius. de Forlij. in d.l.1. Iacob. Butrigarius.in d.l.penult.nu.2.vbi omnium elegantiſſime, & D. Gilbert. Regius ἐναντιοφανῶν lib.2.cap.15.

17 Sed & horum opinio improbatur prçciſe.per d Bar. in d.l.1. d.nu. 2. in fine, eius verba libet tranſcribere.(Iſta ſol.videtur contra l.iniuriarum aeſtimatio.ſupra de iniur.& tex. in auth. vt Iud. ſine quoquo. ſuff.§.pen.Praeterea illud, quod ipſe dicit, quod in criminibus publicis pœna eſt ordinaria, non eſt verum ſem-

18 per l.lege §.hodie ſupra.ad l.Iul. Repe. & l.annonam ſupra de extraord. crim.) ita Bart. qui quidem eandem quoque damnauit. in d.l.penult. vide per eum.

19 Quarto loco principaliter accedit alia conciliatio.& eſt d. Aurigae noſtri Bart. in d.l.1.num.3. vbi talia protulit verba.

20 Ideo ego putarem ſic dicendum, quod non diſtinguamus crimen publicum a priuato, ſed in omni crimine dicamus. Aut imponitur pœna ordinaria & limitata à lege, & loquitur haec lex. Aut imponitur pçna arbitrio iudicis, & tunc iudex in arbitrando imponit pçnam ſecundum tempus ſententiae. Hic eſt caſus in l. pen. ſupra ſi ex nox. cauſ. agi. Ratio eſt in promptu, nam cum pçna, eſt certa, ſtatim cum delinquit, fuit adſtrictus ad illam pçnam, ſed quando imponitur pçna arbitrio iudicis, non poterit dici adſtrictus ad illam pœnam, niſi cum iudex fuerit arbitratus. ut C. de cõtrahend.empt.l. final.& iſta puto vera. ita Bart. qui quidem eadem fere omnia repetijt. in d. l. penult. in fine ſequutus eſt ibidem d. Angel. & d. P. de Caſtro.nu.3.adde d. Alex.ibidem, num.7. & 8. vbi quoque nonnulla, quae contra ſupradictam conciliationẽ adduci poſſunt, eleganter reſoluit. Adiugas etiam. Salycet. in d.l.1.C. an ſeruus ex ſuo facto.nu.3.in fine, & d.Iaſ.in d. l. penult. num.5. verb.tene ſolutionem Bart. vbi eleganter. adnectend. quoque d. P. Coſtal.in ſuis aduerſariis, in d.l.penult.

Digitized by Google

21 Sed & iſthæc d. Bart. conciliatio damnatur per addentes ad ipſum in d.l. 1. in littera C. dum ſubdunt tam eſſe contra d.l. iniuriarum. de iniurijs, & contra not. per eundem Bart. in l. final. ff. eod. illo tit. de iniur. vide per eos. His adde d. Roman. in d.l. penult. nu. 3. verbo, ſed hæc ſolutio, vbi pulchre.

22 Quinto loco principaliter, idem Bart. in repetit. ſua d.l. penult. num. 4. diſtinctione quadam, alio modo ſupradicta reſponſa cōciliare ſtuduit. tradidit enim, quod aut pęna eſt communis, i. eadem in libero, & ſeruo, & tunc inſpicitur tēpus delicti & in publicis, & in priuatis criminibus, vt in d.l. 1. aut pęna eſt ſpecialis, & maior in ſeruo, quam in libero, ſicut eſt regulariter, & eſt corporalis, ſiue ſit capitalis, ſiue non, ſiue crimen ſit publicum, ſiue priuatum. non eſt vis, vt in d.l. penult. apparet, ſi litera non calumnietur, & tunc inſpicitur tempus ſententiæ, vt ibi. & eſt ratio, quia primo caſu delictum eſt, cauſa pœnæ, & non perſona, ſecundo autem caſu iniuſtum delictum, & perſona eſt cauſa pœnę, ſed cum perſonæ conditio mutetur, mutatur & cauſa: ſed ceſſāte cauſa &c. C. de epiſ. cler. l. generaliter, & maxime fauore libertatis. vnde, & hanc eiuſdem Bart. diſtinctionem ſequutus eſt præciſe Bal. in d.l. penult. in additionib. nu. 1. Alberic. nu. 3.

23 Sed nec iſthæc interpretatio recipienda eſt, quandoquidem in caſu d.l. 1. nō ideo inſpicitur tempus delicti, quoniam pęna ſit communis in libero, & ſeruo, ſed quia tritum eſt axioma, quod in imponendis pęnis tempus delicti, non ſententiæ inſpicitur. vt in princ. d.l. 1. deciditur.

24 Præterea ex alio etiam reſpuenda eſt, quandoquidem eſt diuinatiua ad tex. in d.l. penult. quis enim docuit ipſummet Bar. quod in caſu d.l. pœnā eſſet ſpecialis, & maior in ſeruo, quam in libero.

25 Sexto d. Ludouic. Rom. in d.l. penult. num. 3. ver. vnde Bald. ex ſententia eiuſdem Bal. alium quidem attulit ſenſum, tradidit enim; quòd quædam ſunt delicta, ad quæ punienda requiritur ſtatus mutatio; & tunc conſideratur qualitas commiſſi delicti; Quædam vero ſunt pœnæ, quæ ad impoſitionem ſui non deſiderant ſtatus mutationem, vt homicidium: & tunc diſtinguendum eſt; aut. n. cōſideratur rigor leg. ſcriptus, & tūc habet locum l. 1. de pœnis. ff. vt ſi iudex velit ſequi leg. puniatur conſiderando tempus delicti; aut alias non vult ſequi rigorē leg. ſcriptū, ſed ſuo arbitrio vult variare, & tunc locum habet l. ſcilicet vt poſſit in puniendo attendere qualitatē, quæ ineſt tempore ſententiæ. vnde.

26 Sed nec Roma. ſatisfacit. falſum enim, quòd Vlpian. in d.l. penul. moueatur ex æquitate. dum vult ibi. in pęnis imponendis inſpiciendum eſſe tempus ſententiæ, nam ex eo bene mouetur, quòd aliter de ſeruo ſupplicio, & verberibus de iniuria ſatisfit, aliter de libero vindicta ſumitur, vel condemnatio pecuniaria.

27 Præterea itidem falſum, quod in delictis, ad quæ punienda requiritur ſtatus mutatio, conſideretur dumtaxat qualitas ipſius commiſſi delicti; nam immo illa eadem qualitas in omnibus indiſtincte conſideratur ad no. in d.l. 1. vnde

28 Septimo loco Frāciſcus Duaren. in tit. ff. de pęnis cap. 2. in prin. aliter quidem ſenſit. opinatus eſt enim d.l. penul. non tam ad genus pœnæ, quam ad cognitionis rationem, & ordinem referendum eſſe. nam ob genus pœnæ non fit ius actoris deterius. Certum eſt autem, aliam eſſe formam, ac rationē cognitionis, & iudicij, cum liber homo, quam cum ſeruus accuſatur. l. 2. de cuſtod. reo. & l. Domitia. ad Turpil. & latius vt per eum. vnde. Huic eidem opinioni dom. Duaren. adhęſit quoque d. M. Antonius Delrio in ſuis Miſcellan. tū annot. ſuis ad d.l. penult. vide per eum.

29 Sed hæc diſtinctio vti abſque re. damnatur per d. Guilber. Regium ἐναντιοφανῶν lib. 2. cap. 45. vide per eum.

30 Octauo loco accedit alia conciliatio, & eſt d. Iacob. Cuiac. lib. x. obſeruat. ca. 22. in fine,

Digitized by Google

in fine. (Eius verba libet tranſcribere.)

Non pugnat etiam l. penul. ff. ſi ex noxal. cau. ag. cũ l. 1. ff. de pęnis. Hęc in pęnis ſpectat, cuius conditionis reus fuerit delicti tempore, illa non item. Sed animaduertendum eſt conferri in d. l. 1. tempus delicti cum tempore ſententiæ, in d. l. pen. tempus delicti cum tempore iudicij accepti, quo ſiſtitur reus. Tempus autem iudicij accepti ſpectari, non delicti. & retrò tempus delicti ſpectari, cui modo etiam congruat tempus iudicij accepti, non ſententiæ. Hęc Cuiac. Euſdem ſentẽtiæ acquieuit etiam dom. Anto. Faber in ſuis Rationalibus in Pãdectas. in d. l. penul.

31 Sed quid ſibi velit dicere Cuiac. ignoro. Hoc vnum ſcio, quod in imponendis pęnis tempus delicti, non ſententiæ inſpicitur d. l. 1. id quod ab eodem non animaduertitur.

32 Nono principaliter dom. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 1. d. tit. ſi ex noxal. cauſ. q. 74. alio modo interpretatus eſt tex. in d. l. penul. audi eius verba.

Scil. Cum I. C. ait in d. l. penul. eum nõ rectè ſiſti, quia aliter punitur ſeruus, aliter liber homo, hæc verba nõ debent ita accipi, quaſi I. C. diceret, hunc, de quo agitur, propter manumiſſionẽ nõ poſſe amplius puniri quaſi ſeruum, ſed intelligendum eſt, quia eſt liber eo tempore, quo ſiſtitur, nemo autem liber præſumitur fuiſſe ſeruus, niſi probetur, idcircò deteriorem eſſe cauſam actoris, qui non poterit efficere, vt delinquens ſeruilibus pęnis afficiatur, niſi probauerit eũ fuiſſe ſeruum dum delinqueret, actori namque hoc probandi onus incumbit, l. 2. ff. de probationibus. Hanc igitur ob cauſam ſeruus manumiſſus non rectè ſiſtitur, nam quotieſcumq; fit ius actoris deterius, non ſiſtitur. in eadem cauſa. l. 1. §. 1. ff. ſi ex noxal. cauſ. Fit autem ius deterius, dum actor oneratur neceſſitate probandi. ex his apparet. d. l. 1. de pœnis. non contradicere dictæ l. penult. ſi ex noxal. cauſ. Hæc Pacius.

33 Et hanc interpretationem ſubtiliſſimam certe & nos amplectimur.

Diſſolutus fortiſſimus obex inter l. iuris gentium. §. 1. verb. & ideo. ff. de pactis, & l. naturalis. §. at cum do. verſ. ſed ſi dedi. ff. de præſcriptis verbis.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*

Explicat author:

3 *Quid ſit actio præſcriptis verbis.*

4 *Cur ita denominetur.*

5 *Quãdo locũ habeat.*

6 *An habeat locum in contractu facio, vt des.*

Edocet author:

7 *Quid ſit Actio in factum.*

8 *Quot ſint genera ipſius actionis in factum, & num. 9. 10. & 11.*

12 *In quibus differat actio præſcriptis verbis ab actione in factum? & nu. 13. 14. 15. & 16.*

17 *Duo intellectus d. Accurſ. proponuntur. ac diſcutiuntur, & num. 18. 19. & 20.*

21 *Aliorum ſententia deducitur.*

22 *Improbatur.*

23 *Salycet. ſenſus adducitur.*

24 *Reſpuitur, & nu. 25.*

26 *Duaren. conciliatio proponitur.*

27 *Damnatur.*

28 *Equi-*

28 *Eguinar. Baronis opinio proponitur.*
29 *Diſplicet authori.*
30 *Ludouici Charondæ ſententia diſcutitur.*
31 *Reyicitur, & nu. 32.*
33 *Franciſc. Conani interpretatio conſideratur.*
34 *Reprobatur.*
35 *Forcatul. ſenſus in medium affertur.*
36 *Damnatur.*
37 *P. Rebuf. expoſitio deducitur.*
38 *Reprebenditur, & num. 39.*
40 *Pet. Coſt. alij ſenſus perpenditur.*
41 *Non applaudit authori, & nu. 42.*
43 *Opinio Authoris.*
44 *De Benedicto Pinello meminit Author.*

¶ Contrariantur ad inuicem Vlpian. in l. iuris gentium. in §. 1. ver. & ideo puto. ff. de pactis, & Paul. I.C. in l. naturalis. §. at cum do. ver. ſed dedi. ff. de præſcriptis verbis.

1 Verba Vlpiani. *Et ideo puto recte Iulianum a Martiano reprehenſum in hoc. Dedi tibi Stichum, vt Pamphilum manumittas, manumiſiſti. Euictus eſt Stichus: Iulianus ſcribit in factum actionem a prætore dandam. Ille ait ciuilem incerti actionem, id eſt præſcriptis verbis ſufficere, eſſe enim contractũ quod Ariſto* συνάλλαγμα, *hoc eſt permutationẽ dicit. vnde hæc naſcitur actio.* Hactenus Vlpianus.

2 Verba Pauli. *Sed ſi dedi tibi ſeruum, vt ſeruum tuum manumitteres, & manumiſiſti, & is, quem dedi, euictus eſt, ſi ſciens dedi, de dolo in me dandam actionem Iulianus ſcribit, ſi ignorans in factũ ciuilem.* Hæc Paulus.

Horum reſponſorum ἀντινομία apparet manifeſta. Nam in priori reſpon. cũcluditur dari actionem præſcriptis verbis. in ſecundo verò actionẽ in factum.

Antequam ad eorũdem conciliationẽ deueniatur, operæpretiũ eſſe duximus, aliqua verba facere de earumdem actionum natura, & hoc in gratiam ſtudioſorum pro terminorum cognitione.

3 Actio præſcriptis verbis. (vt ab ea exordiamur) eſt illa, quę datur, quandocunq; dubitatur de nomine actionis, & quæ datur, vbicumque alia actio deficit. Bar. in l. 1. nu. 1. ff. de æſtimator. act. in l. quæ actionum. nu. 1. ff. de præſcriptis verb. & in l. quoties. nu. 1. ff. eod. tit.

4 Ita autem denominatur, quĩa datur ſecundum præſcripta verba contractus. i. ſecundum verba, quæ inter ipſos cõtrahentes præſcripta, & prolata ſunt ad l. cum mota. in fine. C. de tranſactionib. & ſequitur. Padil. in l. naturalis. §. & ſi quidem, nu. 3. ff. de pactis. adeundi etiã d. Alciat. lib. 4. Diſpunction. ca. 13. & P. Calefat. in d. l. iuris gentium. nu. 84.

5 Obſeruandum præterea. Hãc eandem actionem competere in trib. contractib. innominatis. Do, vt des, do, vt facias, facio, vt facias. ſic præciſe Padil. d. §. nu. 12 & 13. vbi docet, quod cõpetit præterea hæc eadem actio ex pacto veſtito cohęrẽtia cõtractus, & ex aliis, de quib. ibi. Sed an habeat locum in contractu facio, vt des. maxima eſt in iure noſtro difficultas. videndi pro ſolutione Charond. lib. 2. veriſimil. c. 7. Duaren. in d. §. ideo puto. & D. Ferdinand. Mendoch. lib. 3. diſput. Iuris ciuilis cap. 4. vbi Alciat. Coraſ. ac plures alios in hoc propoſito deducit.

7 Actio in factum ſecundo loco eſt, illa quæ datur pro aliquo facto, quĩa ſpecialis actio non datur ex illo facto? prout ſi quis exegit creditum meum, vel habuit rem meam, licet non ſit mihi perſonaliter obligatus, datur tamẽ mihi actio perſonalis in ſubſidium contra eum in factum. Sic elegãter poſt alios. Car. Tuſc. practicarum concluſioni. concluſ. 110. nu. 1. 12. littera A. & videndus. nume. 2. vbi docet, quod vbicunque competit æquitas ex facto, vt quis teneatur, vbi deficit ſpecialis actio, oritur actio in factum. & latius, vt per eum, & videndus quoque ſub nu. 6. vbi tradit, quod ſi nullus contractus, nullaq; actio præſcriptis verbis competat, tñ põt ex ſolo facto ex æquitate competere actio in factum, & plenius, vt per ipſum, quem

conſulas. Ideo autē in factū appellatur,
quoniam ſecundum factum, quod in-
ter contrahentes interuenit, datur, pul-
chre Garcia.d.§.& ideo recte. num.præ-
citato. 39.
8 Quatuor autem ſecundum DD.ſunt ge-
nera actionis in factum. Quædam.n.
actio in factum eſt,quæ datur,in locum
leg. Aquiliæ. Nā ſi qs vulnerauit ſeruū,
vel animal meum, ꝙ pecudū numero
cōtinetſ,poterit cōueniri act.leg.Aquliç,
ſed quando intulit damnum ſeruo, vel
iumento meo per indirectum, ita vt nō
poſſit dici directo mihi damnum dediſ-
ſe,hoc caſu actio leg. Aquiliæ nō datur,
ſed in eius locum, & ſubſidium datur.
actio in factum, vt ſi quis ſeruum meū
ligatum miſericordia ductus liberauit,
qui ſeruus poſtea aufugit, vel equum li-
gatum in ſtabulo liberauit, qui pariter
aufugit,is leg. Aquilia non tenetur, ſed
quia æquum eſt, dari actionem contra
eum, cum occaſionem damni dederit,
ideo actio in factum competit. §.fin.in-
ſtitut.ad leg. Aquiliam.
9 Secunda eſt actio in factum, quæ in
contractibus innominatis locum habet,
ac proinde tunc vna, & eadem eſt actio
cum actione præſcriptis verbis, & vbi-
cumque locū habet actio pręſcriptis ver
bis,etiam hæc in factum cōpetit,vt pro-
batur per tex.in l.ſi tibi areæ,& in l.ſi ti-
bi polienda.in fine.ff.de præſcript. ver-
bis.vbi vtrobiq; in text. dicitur compe-
tere actionē in factū, ſ. pſcriptis verbis.
10 Tertia eſt actio in factum,quæ loco in-
terdictorum competit olim.n. cum cer-
tis ſolennitatibus proponebantur in-
terdicta, quæ ſolemnitates hodie receſ-
ſerunt ab aula, adeo vt nō verbis exqui-
ſitis amplius proponuntur, ſed eorum
loco actio in factum, quæ extraordina-
ria actio dicitur,ſucceſſit.
11 Quarta, & vltima dicitur actio in fa-
ctū ſubſidiaria,quæ generaliter compe-
tit, vbicumq; propriū nomen actionis,
vel contractus deficit, & tamen æquum
eſt dari actionem. Et diligenter notanda
eſt regula,quam tradunt Bart.& DD.in
Rubr.ffrum.de præſcriptis verb.Vbicū-
que negotium geſtum eſt inter partes,
quod non cadit in certam ſpeciem con-
tractus,& æquum eſt dari actionē, nec
tamen ſpecialiter de ea in iure cautum
reperitur, tunc ſi verba interuenerunt,
ex quibus reſultat contractus innomi-
natus,actio præſcriptis verbis competit,
vbi actor concludit reum condemnari
debere ſecundū verba præſcripta.narra
tis.ſ.verbis conuentionis; ſi autem ver-
ba non interuenerūt,& eſt tale aliquod
factum, propter quod æquum eſt dari
actionem, iſto caſu actio in factum com
petit,vbi actor ſimpliciter narrat factū,
& petit reum condemnari ſecundū qua
litatem facti in libello deducti. de quo
latius videndi DD. in l. quoties. ff. de
pręſcriptis verb. & in l. factum. ff. de
actionibus,& obligationibus. Pulchre
Oinotom.in tit.inſtit.de Interdictis.in
princ. nu. 28. cum aliquibus ſequentib.
eum conſulas.

Obſeruandum finaliter tertio, quod
actio præſcriptis verbis differt in multis
12 ab actione in factum. Prima differen-
tia illa eſt,quod actio in factum genera-
lior eſt aliquanto; nā vbicumq; cōpetit
actio præſcriptis verbis. cōpetit ēt actio
in factum. Nam ſicut actio præſcriptis
verbis datur ſecundū verba præſcripta,
13 ita actio in factū,datur ſecūdū factū, ꝙ
partes ipſę explicarunt. Quę differentia,
conſtat ex gl.Rubr.ffrum.de pręſcriptis
verbis,ex qua ēt conſtat ſecunda differē
tia,quod actio in factum cōpetit in oīb.
edictis,& interdictis prætorū, in quib.
nomina actionū deſiderātur,quod pro-
bat tex.in § fin. de interd. inſtit. Tertia
14 differentia eſt quoniam actio præſcri-
ptis verbis non datur niſi ex contractu,
in quo verba interuenerunt. Actio vero
in factū datur, vbicunq; æquū eſt actio-
nem dari ſiue ex contractu, ſiue extra cō
tractum,quæ differentia,eſt Bar. in Ru-
bric.de rerum permutatione. nu. 2.
15 Quarta differentia,eſt, quod actio præ
ſcriptis verbis eſt natiua actio vero in fa
ctum eſt datiua. ſic eleganter has diffe-

rentias

propoſuit Padyl. in d.§. & ſi quidem. nu. 16. de prima vidend. Forcatul. dialog. 97. infra citand. nu. 4.

16 Quænam autem actiones ſint natiuæ, & quæ datiuæ, pulchre inter alios explicuit Fortunius Garcia in l. iuris gentiū. §. & ideo recte. nu. 41. ff. de pactis cum conſulito. adde Bar. in d.§. & ideo puto. Angel. in d.l. iuris gentium. num. 2. & Steph. Forcatul. in ſua Necijomantia. iur. dialog. 97. num. 1. vidend. quoque Ferdinād. Mendoch. d. lib. 3. diſput. c. 5.

His ſic breuiter ad intelligentiā terminorū præmiſſis. De conciliatione modo ſupra dictorū reſponſorū indagādū eſt.

17 Accurſ. priori loco in d. verſ. & ideo. in verbo (a prætore.) docuit pro conciliatione. Paulum in d.§. ſed ſi dedi. corrigi ab Vlpiano. nam ipſemet Paul. ex ſententia Iuliani concludit ibi dandam actionem in factū. Vlpianus vero relata opinione ipſius Iuliani ſentientis concedendam eandem actionem in factum, ac Martiani opinantis competere illam præſcriptis verbis, exploſaque illa Iuliani, quam ſupra ſequutus eſt etiā Paul. alterā Martiani vti veriorem ſequitur, ac complectitur, ac ideo iure merito protulit illa verba. (Et ideo puto recte Iulianum a Martiano reprehenſum in hoc.) vnde Accurſ. ſequutus eſt Alberic. in d. §. ſed ſi dedi. in princ.

18 Et iſta expoſitio mihi etiam valde probatur, ſed obſtat, quod legum correctio quā maxime ſit vitanda. Accedit: nā Vlpianus, & Paul. fuerunt cōtemporanei, quinimo Vlpianus primum ex hac vita migrauit, poſt ipſius. n. obitum Paul. præfectus p̄tor. factus eſt, vt ſcribit Valentin. Forſter. lib. 2. Hiſtoriarum Iuris ciuilis. c. 77. & 78. ergo nō eſt veriſimile, ꝙ Vlpianus voluerit corrigere, ac antiquare opinionē Pauli, qui forſan illā, eo vita functo, dūtaxat in lucē edidit. Vnde. Alijs quoq; medijs eandem reprobat, ac refellit d. Ferdinād. Mendoc. lib. 3. dict. diſputat. c. 4. nu. 19. ipſum conſulas.

19 Alia ſecundo loco deducitur. conciliatio eiuſdēmet Accurſ. in præcitat. verb. a prætore. in fine. tradit. n. quod tota diſtinctio Iuliani facta in d. §. ſed ſi dedi. corrigitur, vt hodie indiſtincte præſcriptis verbis actio detur, vt in d. verſ. & ideo puto.

20 Sed & iſte ſenſus reiiciendus eſt, quandoquidem, vt ſupra diximus, omnis capienda eſt interpretatio, vt correctio legū euitetur. l. præcipimus. C. de appell. adde, quod reprobatur per Bar. præciſe. in d.§. & ideo puto. in fine. & Alex. in d. l. iuris gentium. nu. 13. in fine.

21 Tertia extitit ſcribentium nonnullorū ſententia qui quidē dixerūt, diſtinctionē de qua in d.§. ſed ſi dedi non corrigi per §. & ideo puto. ſed hunc tex. eſſe intelligendum ſecundum illum.

22 Sed reprobatur pulchris rationib. per Mendoc. d. c. 4. nu. 20. eum conſulas.

23 Quarto loco Salycet. in d. l. naturalis in §. explicatus. in fine. ff. eod. de præſcriptis verbis alio modo conciliare cōatus eſt. tradit. n. quod Iulian. variauit. in caſu. n. d. §. & ideo puto tradidit in factū actionē a prætore dandā. in caſu vero d. §. ſed ſi dedi. concedendā in factum ciuilem. ſubdit poſtea, & inquit, ꝙ ipſemet Iulian. tenuit opinionē, de qua in d. §. ſed ſi dedi, inſectatus opinionē Martiani. exiſtimantis ipſam ciuilē cōpetere. vnde. & de hoc etiā meminiſſe viſus eſt ante ipſum Salycet. Accurſ. ipſemet. in d.§. ſed ſi dedi. in verſ. in factum.

24 Sed nec iſta opinio amplectēda eſt, quia adhuc contrarietas inter Vlpian. & Paulum. viget manifeſta. nam Paul. tenet actionē in factū cōpetere. Vlpian. antē præſcriptis verbis, quæ quidē actiones maxime inter ſe diuerſæ ſunt, vt patet ex ipſo tit. de præſcriptis verbis, & in factum Actionib. dictio. n. illa, & ſemper ponitur inter diuerſa. iurib. vulgatis.

25 Præterea falſum, quod Iulian. variauerit. vtrobiq; n. docuit actionem in factū ſemper concedendā eſſe, quæ quidem cū ſimpliciter, & abſq; vlla adiectione profertur, in dubio magis ad prætoriā, quā ciuilem pertinere dr̄. Nec officit verbū illud in factū, ciuilem, de quo in d.§. ſed

ſi dedi. Reſpõdetur.n.verbum ipſum eſſe interpretis, & quidem parum acuti, & ibidem delendũ. Nec.n.dari actio de dolo poteſt ex eo contractu, ex quo ciuilis incerta, ſiue in factum competere poteſt: ſic eleganter Anto. Gouean. lib. 2. Lection. variarum Iuris Ciuilis.c.27.cũ omnino cõſulas. Adcũd. quoq; d. Ant. Faber in ſuis Rationalib. in Pandectas in d.l.iuris gẽtium §. ſed etſi in alium in verſ.Iulian.ſcribit & d. Aegidius Hortẽſ. in d.§.ſed ſi dedi.

26 Accedit quarto loco alia conciliatio, & eſt Franciſci Duarẽ.in d.§ & ideo puto, opinatus eſt.n. ipſe, quod ceſſante dolo malo, inter Vlpian. & Paulum cõuenit. actionem in factum non prætoriam, ſed ciuilem competere, probatque id per verba eiuſdem Pauli in d.§.ſed ſi dedi.ibi ſi ignorans in factum ciuilem. Subdit poſtea & inquit, quod mirum de hoc alicui forſan, videbitur quod in referenda Iuliani opinione. ipſimet I. C.non conſentiant, cũ Paul. actionem ciuilem dari Iuliano placuiſſe teſtetur, Vlpianus cõtra. (Sed leuis momenti eſt hoc diſſidiũ) ſubiungit Duaren.cum de ſumma rei (vt diximus) inter ipſos probe conueniat, & quidẽ facile ſuſpicor.(hæc ſunt eius verba;) Tribonianum, cum a Paulo Iuliani ſn̄iam recitante, actionis in factũ mẽtio tantũ facta eſſet, ne ab hoc Vlpiani loco diſcrepare videret verbũ, ciuilẽ, adieciſſe, id ſatis eſſe ratũ ad ἀντινομίαν vitãdã, ſi in ſumma propoſitę q̃ónis nulla reperiretur controuerſia. Hæc Duarenus.

27 Verũ & iſta Duaren. ſn̄ia reprobatur poſt Eguina. Baronẽ per d. Lud. Charõ. lib.2.veriſimil.c.7. eius verba talia ſunt: ſed (pace tãti viri dixerim,) ſi diutius in ea opinione hærere velit, neſcio qua rõne, quę ſit cuiuſq; I.C. vera ſn̄ia definiri poſſit. Equidẽ ex Caio lib.10.ad edictum prouinciale.l.ſi tibi 22.ff.de praſc. verb. notaui actionẽ praſcr.verbis in factũ et dici, vt quãuis verbũ ciuilẽ, omiſſum fuiſſet, tñ de p̃ſc.verbis actione intelligendũ ꝙ ſcribit Paul.eſſet. Preterea hic ipſe I. C. alterius ſn̄iam refert in eo tracta. qui de p̃ſc.uerbis actione totus eſt, ſed otioſum adeo Tribonianum non fuiſſe arbitror, vt relatas ab alijs opiniones corrigere voluerit, maxime cũ iam collegiſſet, quicquid ad eius loci emendationẽ facere poterat, ſi mõ corrigẽdus erat. Hact.Char.

Reprobatur ẽt hęc eadem ſententia varijs medijs per Ferdinã. Mendoch.d.ca. 4.nu.22. cum ſeq. cum omnino cõſulas.

28 Quinto loco Eguinar. Baro in d. l. iuris gẽtiũ, de pactis.pag.mihi 256. uerſus finẽ, horũ reſponſorũ recõciliationi ſtudens in hæc uerba prorupit. Quod uero de actione in factũ nõ cõuenit, illud mihi probabile ſemper uiſum eſt. Vlpian. abſque notis adduxiſſe Iulianũ, Paulum una cũ notis ad ipſum ſcriptis, ut ſi nos hodie Papinianũ adducamus nulla facta Pauli mentione, qui notas ei adſcripſit.ad l.1.de off.eius. Hæc Baro.

29 Sed hæc Baro. ſolutio diſplicuit quoq; Charõdæ p̃cit.loco. tradit.n.nõ eſſe probabile Vlpian.abſq. notis adduxiſſe Iul. Paulũ una cũ notis ad ipsũ ſcriptis. p̃terea ſubdit: nãq; ſe legiſſe, Martianũ, aut (ut in alijs libris ſcribit) Mauritianũ notas ad Iul. ſcripſiſſe. Denique docet ꝙ ex his veterũ I. C. libris collecta fragmenta, ipſos non ita confuſe notas cum authore retuliſſe oſtendant, ita Charond.

30 Sexto loco Lud.Charõ.d.c.7.pag.mihi 128.aliã excogitauit cõciliationẽ, attẽde eius verba: itaq; vt dicã, q̃d ſẽtio, mihi iã videor huius cõtrarij ſolutionẽ attigiſſe. nã accepi Iulian.plures libros in iure ciuili ſcripſiſſe inter quos ſũt ff.rũ libri 90. ĩ quorũ variis locis hãc eã q̃ónẽ tractaſſe p̃babile eſt, ſed cũ vno forte ĩ loco, dãdã eſſe in factũ actionẽ dixiſſet Iulian. atq; (vt a Põponio lib.28.ad Q. Mutiũ ſcribitur l.quia.11.de præſcrip.verb.) in factũ actiones appellẽtur, quæ a prętore legem ſupplente dantur, exiſtimauit Martian.ipſum de actione in factum prætoria loqui, eumq; ideo reprehendit, & ea certe ratione ſuã rep̃hẽſionẽ tueri poterat, q̃a cũ de p̃ſcrip. verbis actione loquimur, raro ciuilis appellõnẽ omittimus. & ĩ factũ actio ſĩplr, & abſq; vlla adiectio-

ne, cum profertur, in dubio magis ad prętoriam, quam ad ciuilem pertineat, præſertim cũ actioni de dolo conſertur; Hác Martiani ſentẽtiam ſequutus eſt Vlpia. eademque ratione Iulianum reprehendit, verũ Paul. qui omnes diligentius fortè Iuliani libros perlegerat, (in eos. n. ipſum notas ſcripſiſſe teſtatur index prudentum, qui pandec. pręfixus eſt,) quippe etiam Martiani reprehenſionem notauerat, intellexit Iulianum de ciuili in factum actione loqui, ideoque eum plenius referens, verbum (ciuilem) adiecit. Hæc Charondas.

31 Sed & iſte Charondæ ſenſus quippè in multis diuinatiuus reijciendus eſt, a quo enim accepit Iulia. qui 99. libros ſſtum conſcripſit, varijs in locis hanc quæſtionem tractaſſe, & vno forte in loco, dandam eſſe in factum actionem ſcripſiſſe? item quis ipſi reuelauit. Paul. intellexiſſe Iulianũ de ciuili in factũ actione loqui?

32 Præterea falſum eſt, Martianum exiſtimaſſe, Iulianum de actione in factum prętoria loqui, cum id clare ipſemet Iulian. expreſſerit, vt adeo locus dubitationi minime exiſtat. Vnde

33 Alia ſeptimo loco deducitur expoſitio, & eſt Franciſc. Conan. lib. 7. Cõmentar. ſuorum iuris ciuilis c. 15. pag. mihi 500. tergo, in prin. exiſtimauit. n. ipſe, & poſt multas ambages, maximãq; verborum de more ſuo obſcuritatem, cõcludit. Vlpianum cum Martiano in referendis Iuliani verbis, nedum percipienda ipſius ſententia hallucinatum fuiſſe; idque etiã ſubdit de Paulo, docetque ſibi veriſimile videri, & prætoriæ, & ciuilis adiectionis mentionem a Iuliano penitus omiſſas fuiſſe, & latius vt per eum.

34 Sed & iſta reprobanda eſt, quandoquidem repugnat claris verbis prædictorũ reſponſorum, apparet. n. ex ipſis clare ipſum Iulianum & prætoriæ, & ciuilis adiectionis mentionem feciſſe, quod ex aduerſo negatur. Vnde

35 Octauo loco Stephan. Forcatul. vir acutiſſimi ingenij d. dialog. ſuo 97. num. 5. & 6. horum reſponſorum conciliationi inuigilans. docuit Vlpianũ a Paulo minimè differre, quinimo vnum, & idem ipſoſmet concludere: licet enim Vlpian. concludat, dari actionẽ præſcriptis verbis. Paul. verò illam in factum concedi, nihilominus contrarij inter ſe minimè exiſtere; quandoquidem actio in factũ, & præſcriptis verbis ſunt vnum, & idẽ. Inde videas (ſubdit Forcat.) has actiones pro eiſdẽ vſurpari. l. Titius ff. de pręſcripis verbis, & l. ſi tibi arrę. ff. eod. Neque in factum actio a prætore danda. in d. l. iuris gentium ff. eod. de pactis, alia eſt, quam ciuilis præſcriptis verbis. d. l. ſi tibi areæ, & latius, vt per eum. Hoc idẽ, quod actio præſcriptis verbis, & actio in factum ſint vnum, & idem, quia vbicũque conſtat fuiſſe initum contractũ, qui non habet nomen, poteſt agi pręſcriptis verbis, & etiam actione in factum ex illis verbis. poſt Iaſon. ac alios tradidit C. Tuſcus d. concl. 110. nu. 5.

36 Verum & iſta Forcatul. ſententia quã maxime a veritate aliena videtur, nõ eſt enim adeo tutum actionem præſcriptis verbis, & illam in factum, eſſe vnum, & idem. Probat id in primis Rubr. ipſa tit. de præſcriptis verbis, & de Action. in factũ, ponderãdo dictionem illam. Et quæ ſemper ponitur inter diuerſa, præterea, quod ſint diuerſa remedia colligitur optimè ex reſponſo eiuſdem Vlpiani, in d. l. ver. & ideo puto, vbi Iulian. concludebat dari actionẽ in factum, Martian. vero illam præſcriptis verbis. & ſic patet eaſdem actiones nõ eſſe vnum, & idem. Accedat, nam in multis differre adinuicem ſupra concluſimus, ergo ſuffragatur exinde diuerſitas nominum, quę quidẽ arguere ſolet quoq; diuerſitatẽ rerũ, ac materiei ad l. ſi idẽ. C. de codic. Vnde

37 Nono P. Rebuf. in d. §. & iõ. fere i prin. nouã attulit opinionem, eius verba libet trãſcribere. Ego vero puto DD. hactenus ſuper hoc hallucinatos, arbitrãtes Iulianũ voluiſſe ciuilem actionem competere, quod nõ eſt verum. ſed Paul. hoc narrat in d. l. naturalis, nec reprehẽſionem Iuliani refert, ſicut Vlpian. hic.

Et

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Et ſic conuenire videtur hæ duæ leges, ſi rectè intelligantur: quia in l. naturalis. dicit Paul. ſi ſciens quis dederit ſeruum alienum, de dolo actionem dandam Iulian. ait, & rectè. Si vero ignorans ciuilem in factum competere. ait ibi Paul. non verò Iulian. Ideo Iulian. ait actionem de dolo in caſu ſcientiæ competere; Paul. verò poſtea in d. l. naturalis. ait in factum ciuilem competere, & Vlpian. hic referens Iulia. in hoc à Martiano reprehenſum, quod diceret dãdam actionem a prætore, nam ciuilem in factum ſufficere ait; & ideo fruſtra daretur prętoria ciuili exiſtente, quia ius prætorium introductum eſt adiuuandi, ſupplendi, vel corrigendi Iuris ciuilis gratia pp publicam vtilitatẽ. l. ius autem ciuile. ff. de iuſti. & iure; ſed in hoc caſu nõ eſt opus adiuuare ius ciuile, cum actio ciuilis introducta ſit, & ſic ſufficiat: ergo a prætore nulla alia dabitur. Hactenus Rebuff.

38 Sed & iſta Rebuff. opinio ſatis diſplicuit. & primò: nam ex lectione verborũ d. §. ſed ſi dedi. vnicuique conijcere facilè licet, verba illa (ſi ignorás, in factum ciuilem) eſſe Iuliani, non autem Pauli, ſunt enim continuatiua præcedentium, ab ipſo Iuliano prolatorum.

39 Præterea ſecundo; nam ſupponit Rebuff. verba illa (in factum ciuilem) intelligẽda eſſe de actione pręſcriptis verbis, & tamen referenda ſunt in factum. illud enim verbum ciuilem delẽdum eſt vti appoſitum ab interprete parum acu to, prout animaduertere Faber, & Gouea ſupra relati. Vnde

40 D. Petrus Coſtalius in ſuis aduerſarijs in d. l. naturalis §. at cum do. in fine. pro conciliatione ſupra ſcr. reſpõſorũ ita docuit, item finis huius §. diſtinguit hic, ꝙ alias Vlpian. ſimpliciter dixerat, nempe tibi ſtichum dedi, vt Pamphilum manumitteres. Pamphilo manumiſſo à te, cũ ſtichus è ſtichus, ages actione ciuili pręſcriptis verbis, vt d. §. & ideo. niſi fueris ſciens, & in dolo. iam enim de dolo danda eſt. per hunc tex. ita Coſtal.

41 Sed nec Coſtalius veritatẽ attigit. primò enim Iulian. ſibi aduerſaretur, nam in d. §. & ideo, docuiſſet concedi actionẽ in factum, in d. vero §. ſed ſi dedi. actionem præſcriptis verbis, quòd nõ eſt admittendum.

42 Præterea ipſemet Coſtal. opinatur, in caſu Pauli dandam eſſe actionem præſcriptis verbis, quòd eſt falſum. nã datur actio in factum, neque officit verbũ illud (ciuilem,) quia delendum eſt, prout ſupra docuimus.

Hæc alij.

43 Ego in hac hypotheſi nil noui, quod in medium proponam, habeo: ideo lector cogitet.

44 Aduerte tamen, poſt hæc congeſta, in manus meas incidiſſe inſignem modernũm d. Benedictum Pinellũ, qui quidẽ ſelectarum interpretationum. lib. 2. cap. 17. num. 17. cum ſeq. ſupradicta illa duo reſponſa duob. acutiſſimis medijs cõciliare conatus eſt. Eius ſcripta Lector beneuolus conſulat, eiuſdemque opinionem pro nunc inſectetur. Sat enim locum indicaſſe.

Diſſentiunt Paulus in l. ſi tibi decem. §. ſi pactus ſim. ff. de pactis. & Celſus in l. Auus ff. eod.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2. 3. & 4.*
5 *Pro ipſis reconciliandis inſudarunt ſcribentes.*
6 *Accurſii ſolutio deducitur, & nume. 7. 8. & 9.*
10 *Reijcitur, & nu. 11.*
12 *Aliorum ſenſus affertur.*
13 *Damnatur.*
14 *Fulgoſii ſententia proponitur.*

Repro-

15 *Reprobatur. & nu. 16.*
17 *Tres ſolutiones Paul. de Caſtro deducuntur, ac improbantur. & nu. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. & 25.*
26 *Antonij Fabri interpretatio ſubijcitur.*
27 *Refellitur. & nu. 28.*
29 *Opinio Authoris.*
30 *De materia d. l. Auus. adeundus Euerhardus Bronchorſt.*

¶ Si pater paciſcatur, ne a ſe, neue a filio ſuo petatur, quæro, an illud pactũ proſit filio? Contraria hac in re ſunt I. C. reſponſa.

1 Paul. enim in l. ſi tibi decẽ §. ſi pactus ſim ff. de pactis. cõcludit pro negatiua.
2 eius verba talia ſunt. *Si pactus ſim, ne a me, neve a Titio petatur, non proderit Titio, etiamſi mihi hæres extiterit, quia ex poſt facto id confirmari non poteſt, & hoc Iulian. ſcribit ĩ patre, qui pactus erat, ne a ſe, neve a filia ſua peteretur, cum filia patris hæres extitiſſet.*

3 Hoc idẽ tradidit quoque ipſemet Paul. in l. & hęredi §. nos autem. in fine. ff. eo. vbi ita docuit. *Iulian. quoq; ſcribit: Si pater pactus ſit, ne a ſe, neve a filio ſuo petatur, magis eſſe, vt pacti exceptio filiofamilias danda non ſit, ſed doli proſit.*

4 Celſus autem totum ſtatuit cõtrarium in l. Auus ff. eodem. ita autem loquitur. *Auus neptis nomine, quam ex filio habebat, dotẽ promiſit, & pactus eſt, ne a ſe, neve a filio ſuo dos peteretur: ſi a cohærede filij dos peteretur, ipſe quidẽ exceptione conuentionis tuendus non erit, filius verò exceptione conuentionis rectè vtetur, quippè hæredi conſuli conceſſum eſt: Nec quiſquam obſtat, vni tantum ex hæredibus prouideri, ſi hæres factus ſit, ceteris autem non conſuli.* Hæc Celſus.

5 Pro conciliatione elaborandum.
6 Accurſ. priori loco. in d. §. ſi pactus ſim. in verb. proderit Titio. diſtinctione quadam ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt.
7 Aut enim quis (inquit) paciſcitur filio, vt hæredi, & tunc directa pacti exceptio ſibi datur, vt d. l. Auus.
8 Aut verò paciſcitur ipſi filio, & ſic quia filius eſt, non quia meruit, & tunc datur doli exceptio. vt in d. l. & hæredi. præcitato §.
9 Aut tandem vt extraneo, ſcilicet quia meruerat, & tunc datur nulla, vel me mortuo, vt d. §. ſi pactus ſim. vel me viuo, quia ſibi ſtipulari, vel paciſci non poſſum. vt ff. de verbo. obliga. l. cum qui §. 2. in fine, & l. quod dicitur. vnde ſequutus eſt Bar. in præcitato §. ſi pactus, dũ ita fatus eſt. (Aut quis paciſcitur filio vt hæredi, aut filio vt filio, aut filio vt extraneo. Primo caſu quæritur filio directa, ſecũdo vtilis, tertio nulla.) Latius autem vide per eum, qui etiam, qualiter dignoſcatur, vtrum pater fuerit ſtipulatus filio, vt filio, aut vt extraneo, omniũ elegantiſſime diſceptat, id quod etiam ceteri faciunt, & præcipue d. Alex. ibidem, & Curtius iun. a nu. 28. vſque in finem. Odofredus & ipſe hoc idem ſequutus eſt in d. l. Auus. Iacob. Buttig. in d. §. ſi pactus. Bal. ibid. num. 3. vbi latiſſime, Albericus nu. 1. & inf. vbi pulchre diſcurrit, & rationes diuerſitatis caſuũ deducit, eum omnino conſulas.

Angel. nu. 1. & 2. P. Coſtal. in princi. ac plures alij. His adnectend. d. Franc. Conan. libro 5. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis c. 4. pag. mihi 298. licet non ita clare. Addẽd. quoq; d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν cent. 1. tit. de pactis. quæſt. 92. vbi elegantiſſime. Cuiac. in d. l. ſi tibi in ver. ſi pactus ſim, ac alij.

10 Sed iſta d. Accurſij diſtinctio licet habeatur cõiter recepta, tñ reijcienda eſt in caſu. n. d. l. Auus. (& hęc cõſideratio reſpicit primũ mẽbrũ ſupradictæ diſtinctionis.) Paciſcens pactus eſt, ne petatur a ſe, neve a filio, prout ẽt cõtigit in d. §. ſi pactus ſim, & in d. §. Iulian. Vbi ergo colligitur in illa l. Auus, quod ibi pactus ſit filio, vt hæredi? Nec dicit glo. quod ibi id fuit expreſſum; reſpondetur enim, ꝙ nihil eſt, multo minus dr̃, qđ in dubio præſumatur ſtipulari, vel paciſci filio, vt hæredi, quia iſta ſolutio eſt cõtra text. in d. §. ſi pactus, & d. §. Iulian. Vnde

Præte-

11 Præterea eſt mere diuinare. (& hoc reſpicit vltimũ membrũ ſupradictæ diſtinctionis,) quod in caſu d. §. ſi pactus ſim. paciſcens ille pactus fuerit, ne peteretur a filio, vti extraneo. Adde immo totum contrarium verius fore, cum de ipſo extraneo ſuperius mentionem fecerit; vnde.

12 Secundo loco extitere nonnulli alii (teſte eodem Alberico in præcitato §. ſi pactus,) qui ſupradictorum reſponſorum conciliationi inuigilantes. alia quidem diſtinctione vſi ſunt: tradiderunt.n. qd aut pater paciſcatur ſuper contractu paterno, & ſic filio, vt hæredi, & loquitur L. Auus. Aut paciſcitur ſuper cõtractu filii, & tunc filio vt filio. & ita procedit d. l. hæredi. §. Iulian. aut tãdem eſt dubium de contractu, & tũc obtinet, quod not. in d. §. ſi pactus.

13 Sed iſta diſtinctio è mere verbalis. & diuinatiua ad omnia ſupradicta iura, ideo reſpuenda.

14 Alia tertio loco adducitur conciliatio per d. Fulgoſ. in d. §. ſi pactus ſim. nu. 6. (audi eius verba.) Lex illa quidẽ Auus. loquitur, quando erat pactus, ne a ſe, ne ve a filio peteretur, nec expreſſit de hærede. Vnde cogitaueram, vt etiam intelligatur paciſci filio, vt hæredi, quamuis non nominet, vt hæredem, quoties paciſcatur id, quòd a filio peti non potoſt, niſi filius ſit hæres patri: quia paciſcitur pater, ne petatur, quod ipſe ſolus debet, a ſe, neque à filio ſuo, tunc enim videbitur paciſci de non petendo à filio vt hærede. In oppoſitũ reuocauit me præſens §. ſed vt dixi ſupra, intelligo illũ §. quando pactus eſt, ne a filio petatur, nõ de eo quod debebam, ſicut L. Auus. Hic autẽ pactus eſt generaliter de quocunq; debito. Hæc Fulgoſ. qui videatur etiam in d. l. Auus. num. 3.

15 Sed iſte Fulgoſ. ſenſus nõ ſatis applaudit. primò enim, in quantum vult tex in d. l. Auus. loqui de paciſcente, qui pactus fuerat, ne petatur a ſe, vel filio ſuo vt hærede rationibus, vt per eum, confunditur, vltra diuinationem, per dicta ſuperius in reprobatione primi membri diſtinctionis d. Accuſ. vnde.

16 Præterea. in quãtum vult, quod tex in d. §. ſi pactus ſim. procedat, quando paciſcens nihil debebat, reſpuend. eſt pariter, quia hoc modo. tex. ipſe eſſet ſine aliquo dubio. cõtra l. quod Labeo. de Carboniano edicto: vnde & ſic in ſpecie eũdem reprobauit do. Iaſ. in d. §. ſi pactus ſim, nu. 3, quem conſulas.

17 Quarto loco principaliter d. Paul. de Caſtro. in d. l. ſi tibi decem. §. ſi quis paciſcatur. num. 3. cum duobus ſequentibus tres alios accommodauit intellectus ad ſupra citatum §. ſi pactus ſim, ſingulos perpendamus.

18 Primus itaque extitit, quòd hoc pactũ. (loquendo in terminis d. §. ſi pactus) fuit factum ſuper eo ſolo, quod ego ſolus debebam tibi, vt illud non peteres a me, nec a Titio, quem ſperabam efficimeum hæredem; & iſtum putat eſſe verum intellectum ipſius §. qui ſolum intendit oſtendere, an pactum mihi factum tranſeat ad hęredem meum, & dicitur ibi, quod hoc caſu nõ tranſit, licet efficiatur hæres meus. Videbatur tamen contrarium (ſubdit Caſtrenſ.) quia poſſum paciſci, ne petatur a me, vel ab hærede meo, ſed hoc eſt verum, non nominãdo perſonam proprio nomine, quia tunc videor paciſci tanquam hęredi, ſed ſi exprimo nomen proprium, ne petatur a me, vel a Titio, vitium eſt in conceptione verborum, quia non videor paciſci vt hæredi, ſed vt extraneo, & licet ipſe efficiatur hæres meus, non reconualeſcit propter vitium, quod ineſt exceptioni conceſſionis, quod videtur etiã verum, ſi dixiſſem. Ne petas a Titio, ſi contingat ipſum eſſe hæredem meum, quia cenſetur hæreditatem meam habere a fortuna, & latius, vt per eum.

19 Sed aduerte, quod iſtum intellectũ nõ puto verum, ſcilicet quod in dicto §. ſi pactus. intelligatur, quando ſolus paciſcens erat debitor, quia cum interſit ipſius paciſcẽtis, quod hæredi ſuo acquiratur, (intereſt enim noſtra hæredi noſtro acqui-

acquiti. l. 1. ad finem ff. ſi mul. vetris nomin cum concordantib.) Ergo ſi Titius efficitur hæres, debuiſſet hoc pactū conualidari. Nec eſt verum, quod vitium fuerit in conceptione verborum, quia non dicitur eſſe vitium, dummodo verba obligatiua conferatur in perſonam paciſcentis, licet executiua in perſonam alterius; nam tunc valet pactum, & ſtipulatio l. quæcunque gerimus. cum ibi notatis. ff. de action. & oblig. dummodo paciſcentis interſit, vt ibi notatur, vel ex poſt facto ſuperueniat intereſſe. ſic ēt facilè ſupradictum ſenſum improbauit D. Alex. in d. §. ſi pactus nu. 3. & 4. vbi etiam quædam fundamenta Rom. opinionem, ac ſenſum ipſius Pau. de Caſtr. propagantis acutiſſime confutat, atque refellit, eum omnino conſulas.

Videndus de ſupradicto hoc intellectu D. Frãciſc. Curt. in d. §. ſi pactus. nu. 5. cum plurib. ſequen.

20 Secundus extitit ſenſus ipſius Caſtren. quod in caſu præcitati §. tā Titius, quā ego tibi tenebamur, vel quilibet in ſolidum, vel pro parte, & ſic pro parte mea pactum valet, pro parte Titij non valet, etiamſi efficiatur hæres meus: quia cenſetur tibi factum tanquam extraneo; cui paciſci non poſſum.

21 Sed nec iſte ſenſus placet, licet enim a principio non intereſſet mea ſibi prouidere, quia erat penitus extraneus, poſtquam eſt hæres, incipit mea intereſſe, quia intereſt mea prouidere etiam hæredi meo. l. ſi pactum. de probat. Ergo debet reconualeſcere per id, quod notatur in l. ſi remunerandi. §. ſi tibi mandauero. ff mandati. Vnde

22 Nec replicet idem Pa. de Caſtro, quod ſi ego ſucceſſiſſem Titio, & ſic inciperet mea intereſſe propter vtilitatem meam, reconualeſceret, vt in contrarijs, ſed ſi ipſe ſucceſſit mihi non reconualeſcit, quia nō intereſt mea prouidere hæredi meo, niſi in his, quæ habet a me, vt hæres, ſed pro parte, qua ipſe tenetur, non tenetur vt hæres meus, nec me repræſentat, ſed tenetur ex perſona ſua, ſiue oblōne. Vñ.

23 Reſpōdetur enim hoc parum intereſſe, quia licet ipſe hæres non conueniatur ex perſona defuncti, tamē exceptionem pacti opponit ex perſona ipſius. Regula eſt enim trita, quod teſtator poteſt ſtipulari de acquir. hæredit. tex. eſt in l. vnica. C. vt actio. ab hæred. & contra hæred. tranſ. & in §. poſt mortem. in ſtit. de inutil. ſtipulat. ſi ergo teſtator poteſt acquirere actionem hæredi, quanto fortius exceptionem, argum. l. cui damus. ff. de regu. iur. vnde & ita poſt alios animaduertit D. Curt. iunior. in d. §. ſi pactus. num. 3. 4. & nume. 16. cum duobus ſeq. vbi etiam nonnulla obiecta reſoluit, vt per eum.

24 Tertius, ac vltimus intellectus allatus per Caſtrēſem d. §. ſi pactus fuit, extitit, quod ego tenebar tibi ex vna cauſa in cētum, & Titius tenebatur tibi ex alia cauſa in alijs centum. Hoc pactum, ne petas a me, nec a Titio, valet quantum ad me, ſed quantum ad Titium non, nec reconualeſcit, licet efficiatur hæres meus, ſed hoc eſt verum, vt detur ſibi exceptio pacti, ita Caſtrenſ.

25 Sed & iſte reſpuendus eſt, cum enim quantum ad effectum reincidit in idē cum primo, eaſdem difficultates, & ipſe patitur, quas primus. vnde. Sic præcisè animaduertit idem dom. Curt. in præcitato §. nu. 11.

26 Quinto loco principaliter D Ant. Fab. in ſuis Rational. in Pandectas in d. l. Auus. in ver. filius vero. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit, audi eius verba.

Non poteſt pater paciſci filio tãquam filio, non magis quam quaſi extraneo, ſed poteſt ei paciſci tanquam hæredi futuro ſiue ex aſſe, ſiue ex parte. Nam & hæredi alij cuilibet paciſci poſſet, vt proximè diximus, ex l. tale pactum §. vltim. infra eodem; intelligitur autem pater filio ſuo paciſci tanquam hæredi, nō quoties ſuam quoque perſonam comprehēdit paciſcendo, ne a ſe, neve a filio ſuo dos petatur, vt conſtat ex d. §. ſi pactus ſim; ſed cū paciſcitur de eo, quod ſecū cō-

Digitized by Google

tractum eſt, vt bene docet Cuiac. quia pactum de non petendo præſupponit obligationem, & actionem, quæ porrò ex contractu paterno nulla poteſt competere in filium, niſi ſit hæres patris. tot. tit. C. ne filius pro patre. Hæc Faber.

27 Sed iſthæc Fabri interpretatio eſt omnium ſupradictarum peſſima; in primis enim falſum, ſeu dicam melius, diminatum eſt, quod Celſus in d. l. Auus. loquutus fuerit de patre paciſcente pro filio vti hærede; quemadmodum fuit etiam animaduerſum ſupra in reprobatione opinionis d. Accurſ. Vnde

28 Præterea falſum; quod pater pactus fuerit pro filio de eo, quod ſecum contractum eſt. In d. n. l. Auus. nullũ contractũ iniuit pater cum ipſo filio, ſed bene cum ſponſo neptis ſuæ; id quod clariſſimè colligitur ex illis verbis. (Auus neptis nomine, quam ex filio habebat dotẽ promiſit, & pactus eſt, ne a ſe, neve a filio ſuo dos peteretur, ſi a cohærede filij dos petatur, & quæ ſequuntur.) Vnde

Hæc alij.

29 Ego cum nihil ſolidi in medium ſim allaturus in hoc propoſito, Lectorem beneuolum cogitabundum relinquam.

30 De materia d. l. Auus. vide penes Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cent. 1. aſsert. 37. vide etiam text. in l. Auus. de pactis dotalibus.

Paulus diſcors inter l. ſi tibi decem. §. cum poſſeſſor. ff. de pactis. & l. ſi poſt conſtitutam. ff. de conſtituta pecun. concors efficitur.

SVMMARIVM.

1 *Verba vtriuſque reſponſi, & nu. 2.*
3 *Quatuor interpretationes d. Accurſii deducuntur, ac improbantur, & num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*
11 *Iacob. de Beluiſio, & Cyni ſenſus proponitur.*
12 *Reijcitur, & num. 13.*
14 *Bart. expoſitio affertur.*
15 *Reſpuitur.*
16 *Conciliatio Richard. antiqui doctoris proponitur.*
17 *Reprehenditur.*
18 *Alberici ſententia recitatur.*
19 *Refellitur.*
20 *Fulgoſii opinio in medium affertur.*
21 *Exploditur.*
22 *Odofred. interpretatio ſubnectitur.*
23 *Reijcitur.*
24 *Nonnullorum aliorum opinio deſcribitur.*
25 *Damnatur.*
26 *Salicet. expoſitio deducitur.*
27 *Reſoluitur.*
28 *Iaſonis intellectus ſubijcitur.*
29 *Improbatur. & nu. 30 & 31.*
32 *Charondæ ſenſus proponitur.*
33 *Non applaudit.*
34 *Cuiac. mens adducitur.*
35 *Reijcitur.*
36 *Antonij Fabri conciliatio recitatur.*
37 *Diſplicet authori, & nu. 38.*
39 *Opinio authoris, & nu. 40.*

¶ Ἀντινομία deducitur inter Paulum ipſum l. Cum l. ſi tibi decem. §. cum poſſeſſor. ff. de pactis. & l. ſi poſt conſtitutam. ff. de conſtitu. pec.

1 Verba §. cum poſſeſſor. *Cum poſſeſſor alienæ hæreditatis pactus eſt hæredi, ſi euicerit, neque nocere, neque prodeſſe plerique putant.*

2 Verba l. ſi poſt. *Si poſt conſtitutam tibi pecuniam hæreditatem ex S. C. Treb. reſtitueris, quoniam ſortis petitionẽ tranſtuliſti ad alium, deneganda eſt tibi pecuniæ conſtitutæ actio. Idem eſt in hæreditatis poſſeſſore poſt euictam hæreditatem, ſed magis eſt fideicommiſſario, vel ei, qui euicit, decernendam eſſe actionem.* Hactenus Paulus.

Contrarietas apparet manifeſta inter hæc

hæc reſponſa, nam in primo vult Paulus, pactum initum a poſſeſſore hæreditatis alienæ vero hæredi neque nocere, neque pro teſte poſſe; in ſecundo verò vult prodeſſe.

De conciliatione cogitemus.

3 Accurſ. priori loco in d. §. cum poſſeſſor. in ver. putant, pro conciliatione docuit, quod Paulus ibidem loquitur de malæ fidei poſſeſſore; in dicta verò l. ſi poſt. de bonæ fidei, vnde nil mirum, ſi diuerſum ius ſtatuatur. Accurſium ſequutus eſt Bal. in d. §. num. 1. vbi ſubdit, quod Paul. in d. l. ſi poſt. loquitur in iuſto poſſeſſore, ſeu hærede, a quo euincēs habet cauſam. in d. vero §. cum poſſeſſor. de poſſeſſore iniuſto, ac hærede, a quo euincens non intelligitur cauſam prætendere, vti ſectatus eſt etiam Angelus ibidem, & tangit Salyc. in d. l. ſi poſt. in fine. Addo Coſtalium in ſuis aduerſarijs in præcitato §. cum poſſeſſor.

4 Sed iſthæc conciliatio vti diuinatiua reijcienda eſt, & in ſpecie eam vti talem improbat Fulgoſ. in d. §. cum poſſeſſor. in princip. & Cur. iun. in l. ſi actionem, nu. 4. in fine. C. de pactis. Adde, quod in caſu d. l. ſi poſt. Paulus non ſolum meminit hæredis veri, ac iuſti, ſed etiā non hæredis, cum ſubiunxerit, idem iuris eſſe in poſſeſſore ſimpliciter; Præterea qđ Paulus in d. §. cū poſſeſſor. loquatur de bonæ fidei poſſeſſore, & non de malæ, tenuit Odofredus ibidem.

5 Secundo loco ipſemet Accurſ. alterius extitit opinionis, ratus eſt enim, quod Paulus in d. §. cum poſſeſſor. loquatur de rigore iuris. in caſu verò d. l. ſi poſt. de æquitate.

6 Sed & iſte ſenſus cōmuniter reijcitur, idem eſt enim, ac ſi diceretur, quod dictus §. corrigeretur. per d. l. ſi poſt; quod minimè dicendum. Correctio enim legum ſemper vitanda eſt, ſic præciſe Fulgoſ. in d. §. cum poſſeſſor.

7 Tertio loco accedit alia conciliatio, & eſt eiuſdemmet Accurſ. in dicto ver. putant in fine, opinatus eſt enim, quod in dicto §. cum poſſeſſor. Paulus loquatur de exceptione pacti directā denegāda; in dicta verò l. ſi poſt. de vtili danda. vnde & hanc poſſe colorem habere, tradidit Fulgoſ. in d. §. cum poſſeſſor.

8 Sed & iſta videt' improbari per Odofred. in l. ſi actionem. nu. 1. ver. ad quod quidam. C. eodem de pactis. ſequutus eſt Salyc. ibidem nu. 2. vbi docuit, quod in d. §. cum poſſeſſor. apponitur generalis prohibitio, & ſic debet remoueri quælibet generis ſpecies, vt ff. de aleat. leg. 1. §. quod autem. & ſic falſum, quod vtilis debeat concedi.

9 Quarto loco ipſemet Accurſ. in d. l. ſi poſt. in ver. ſed magis eſt. in fine, aliter cōciliare conatus eſt, docuit enim, quod euincenti decernitur prima, (i. vt ego interpretor) fortis petitio, de qua meminit ibi Paul. non autem actio de conſtituta.

10 Sed decipitur; quoniam dubitatio ibi ſita eſt in actione de conſtituta, an ſcilicet ipſi euincenti competat, & concluditur pro affirmatiua, littera eſt plana: vnde. Hanc eandem opinionem improbauit quoque Salycet. in d. l. ſi actionē. nume. 2. vbi ſubdit, quod modicum habeat dubium, nec ſit illa lex congruè ſituata.

11 Alij quinto loco, veluti Iacobus de Beluiſio referēte Bal. in d. §. cum poſſeſſor. in fin. rati ſunt, quod ſit ſpeciale in conſtituta pecunia, in caſu d. l. ſi poſt. quia reſpicit originalem cauſam, hoc idem poſt Petrum, ſequutus eſt Cynus in l. ſi actionem. in princ. C. de pactis, vbi docet eſſe ſpeciale in ipſa conſtituta, vbi pactum conſtituti factum putatiuo hæredi prodeſt vero hæredi. ſpecialitatis autem rationem deducit, dicens: quia non poteſt conſtitui niſi debitum, vt ff. de conſtitu. pecun. l. 1. §. debitum, & ideo cum cōſtitutum ſit acceſſorium veri debiti, ſequitur principale, & ei proficit, penes quem verum principale ius debiti erat. argu. ff. de reg. iur. l. cum principale. & latius vt per eum. Sequutus eſt etiam Albericus in d. l. ſi actionem. ipſum conſulas.

12 Sed & iſti toto aberrant cælo. nullum enim ſpeciale in caſu d.l.ſi poſt. allegari poteſt, ſed ratio ea eſt, quã ibi affert Paulus, quia tu fortis petitionẽ trãſtuliſti ad alium, & ideo non eſt mirum, ſi tibi denegatur pecuniæ cõſtitutæ actio, ſed decernitur euincenti; iſta autem ratio militat quoq; in caſu d.§.cum poſſeſſor. quia & ibi ſortis petitio trãſlata fuit in euincentem, & ita deciditur ibi. Pactũ illud, de quo ibidẽ, minimè ipſi euincẽti prodeſſe poſſe. Vnde contrarietas apparet manifeſta.

13 Adde, quod iſtorũ opinio reprobatur in ſpecie per d. Sal. in d.l.ſi actionẽ. nu. 2. vbi tradit, quod licet hęc ſolutio ſit colorata, tamen contra eam facit l.ſi hæres pecuniam. ff. ad S.C. Treb. vbi pignus, & hypotheca, quæ pro debito tantũ eius reſpectu contrahitur quęſita per hęredẽ non tranſeunt in fideicommiſſariũ, vel euincentẽ, niſi cedatur, & ſic ſuum principale nõ cõcomitatur, & latius vt p eũ.

14 Sexto loco Bar. Auriga noſter. in d. §. cum poſſeſſor. alio modo conciliare ſtuduit; tradidit.n. quod Paulus in d. l. ſi poſt. loquitur de eo, qui poſſidet hæreditatem de iure, vt quia eſt hęres rogatus de reſtituendo, vel eſt hęres inſtitutus filio emancipato præterito, vel exhæredato, antequam teſtamentum rumpatur per querelã, vel per contra tabulas, tunc pactum factum ab eo prodeſt, vel nocet vero hæredi, vt ibi; interim enim legitimè adminiſtrabit, in dicto autem §. cũ poſſeſſor. Paulus ipſemet loquit̃ in poſſeſſore, qui nullo modo poſſidebat, vnde ita Bar. qui ſubdit hæc menti tenenda. Hoc idem repetijt & clarius in d.l. ſi actionem C. de pactis, dum ita diſtinxit. Quandoque quis facit pactum vero hæredi, a quo tamen poſtea hæreditas euincitur, vel per querelam, vel per contra tabulas, & tunc pactum factum hæredi tranſit ad eum, ad quem tranſit hæreditas, vt d. l. ſi poſt. Quandoque verò quis facit pactum hæredi, qui nullo modo eſt hæres, & iſtud in dubio nõ prodeſt vero hæredi. d §. cum poſſeſſor. & latius vt per eum. Sequutus eſt Ang. in d.l. ſi actionẽ. in fine, & Iaſon in d. §. cum poſſeſſor. Addo Decium in d. l. ſi actionem. nu. 5. vbi pulchrè.

15 Sed nec iſta opinio Bart. amplectenda eſt, & in ſpecie ipſam improbauit Bald. in d.l. ſi actionem. nu. 1. vbi ſubdit contra prædictam ſolutionem admodum ſuffragari tex. in l. ſi hæres pecuniam. ff. ad Trebel. vbi ius pacti celebrati cũ hærede non tranſit in fideicommiſſarium ex Trebell. quia iura hæredis non clauduntur in fideicõmiſſario, vt ibi. Eãdem improbauit quoq; Fulgoſ. in d.l. ſi actionem, dum inquit, quod Paulus in d.l. ſi poſt. loquitur etiam de nudo poſſeſſore. Sequutus eſt etiam Pau. de Caſtro ibidẽ ſub num. 3. Roman. num. 4. & Salyc. d. num. 2. addo Iaſonem ſibi contrarium in d.l. ſi actionem. nu. 3. vbi etiam Cur. iunior. num. 2.

Accedat ad reprobationem, nam euicta hæreditate per querelam, habetur perinde ac ſi nunquam adiuiſſet l. eum qui. & l. Papinianus. §. fina. ff. de inoff. teſtamen.

16 Septimo loco Richard. Antiquus doctor. teſte Alberic. in d. §. cum poſſeſſor. alterius extitit opinionis, ratus eſt enim quod in caſu d. §. poſſeſſor ſuo nomine pactum fecit; in caſu autem d.l. ſi poſt. hæreditario. Vnde

17 Sed & hæc opinio falſa eſt. Primo. n. eſt diuinatiua: exinde falſum, quod in caſu d. §. cum poſſeſſor. qui poſſidebat fecerit pactum nomine ſuo, non autẽ hæreditario; apparet enim ibi eum vti poſſeſſorem hęreditatis tale pactum iniuiſſe, & ſic nomine hęreditario.

18 Octauo loco Albericus in d. §. cũ poſſeſſor. aliter ſentit, opinatus eſt enim: quod ideo in caſu d. l. ſi poſt. competat actio hæreditatem euincenti, quia conſtitutum factum fuit ſupra re hæreditaria, i. ſorte hæreditati debita, & ideo cũ ipſa res tãquam hęreditaria reſtituatur, neceſſe eſt, quod in cũ cui reſtituitur, vel qui euincit, tranſeat quoq; actio pro ipſa competens, vel quę competere põt. in caſu

caſu autem d.§.cum poſſeſſor. pacti exceptio liberationem inducit, quia res hæreditaria non eſt, nec in hæreditate eſt, nec vnquam fuit; vnde nil mirum ſi vero hæredi non competit. vnde & hanc Alberi. ſententiam retulit quoque d. Iaſ. in d.§.cum poſſeſſor. in fine. & ſequutus eſt Alciatus in d. l. ſi actionem. nu. 12.

19 Sed iſta Alberi. expoſitio mihi videtur falſiſſima, nam & in caſu d.§.cũ poſſeſſor pactum initum fuit ſupra re hæreditaria: quoniam celebratum fuit cũ creditorib. vel debitoribus hæreditarijs, vt cõſentiunt omnes in d.§.cum poſſeſſor. & patet ex facti ſpecie propoſita p Accurſ. ibi, & tamẽ non prodeſt hæredi, ad quẽ deuoluitur hæreditas ipſa. Vnde

20 Nono ſubtilis Fulgoſ. in d.§.cũ poſſeſſor. reſponſa ſupradicta aliter conciliare conatus eſt. Audi eius verba. Vos ergo ſexto ſoluetis ſic; quia primò quatenus loquitur hic de nocentia, nihil contradicit legi cõtrariæ, ſed in eo, ꝙ ibi dicit, proficere. hic autẽ negat. Reſpondebitis, ꝙ ibi loquitur de pacto, quod eſt, factum propter obligationem, & actionem hæreditariam, & ſic de pacto ad agendum, quia cum tu poſſideres hæreditatem creditoris mei, conſtitui me tibi ſoluturum: hoc conſtitutum eſt factũ propter rem, meritò ſequitur eum, ad quem vadit hæreditas, & res ipſa. ita loquitur l. ſi poſt, & hic loquitur de pacto, quod non eſt factum propter res hæreditarias. æs enim alienum diminuit hæreditatem, vnde non eſt res hæreditatis, ſed eſt factum perſonæ, & dicitur æs alienum. vt in l. cedere diem. ff. de verb. ſignificat. ideoque hoc pactum non ſequitur hæredem, eſt enim factum magis propter perſonam meam. hæc Fulgoſ. qui hæc eadem in ſumma repetijt in l. ſi actionem. C. de pactis. addo Alberi. ibidem ante nu. 1. qui hoc dicit in ſumma. Aut poſſeſſor paciſcitur ſuper eo, quod eſt hæreditarium hæreditario nomine, & habet locum lex contraria, aut ſuper eo, quod non eſt hæreditarium, & ſuo nomine, & tunc non prodeſt, nec obeſt vero hæredi, vt d. §.cum poſſeſſor. adnectendus, quoque Roman. in d. l. ſi actionem. nu. 5. & 6. & Caſtrenſ. nu. 5.

21 Sed hallucinatus eſt & ipſe Fulgoſ. falſum enim, quod in caſu d.§.cum poſſeſſor. pactum de quo ibi, non fuerit contractum ſupra rebus hæreditarijs, actũ enim fuit cum creditoribus, & debitoribus hæreditarijs, prout in caſu d. l. ſi poſt. præterea Paul. vtrobiq. loquitur de hæreditatis poſſeſſore: & in caſu d.§. cum poſſeſſor. docet, pactum factum hæredi non prodeſſe, in caſu verò d. l. ſi poſt. proficere. vnde contrarietas reſultat adhuc manifeſta.

Alijs rationibus improbatur per Alex. in l. ſi actionem. poſt med. C. de pactis. ipſum conſulas.

22 Decimo loco Odofred. in d.§. cũ poſſeſſor. nouam diſtinguendo attulit conciliationẽ, docuit enim, quod aliud eſt, ſi pactum fiat cũ poſſeſſore bonæ fidei, vel malæ fidei hæreditatis. quo caſu non debet prodeſſe hæredi, quia non intereſt ipſius poſſeſſoris, vt in l. fideiuſſoris, & l. idem. in fin. ff. eod. de pactis: & ita procedit præallegatus. §. cum poſſeſſor. aliud vero eſt, ſi fiat pactum cum hærede, quia illud pactum proficit fideicommiſſario, cum habeatur loco hæredis, vt de fideicommiſſarijs hæreditatib. l. 2. & ita procedit reſponsũ Pau. in d. l. ſi poſt.

23 Sed proculdubio decipitur Odofred. Paul. n. in d. l. ſi poſt. non ſolum locutus fuit de pacto celebrato, cũ vero hærede, qui poſtea hæreditatẽ fideicommiſſario reſtituit, verũ etiã de poſſeſſore ipſius hæreditatis, a quo poſtea eadẽ euincitur; & tamen vult in vtroque caſu, pactum illud prodeſſe fideicõmiſſario, vel ei qui euicit, quod aduerſatur ſupradicto reſponſo. in d.§.cum poſſeſſor. Vnde

24 Vndecimo extiterunt nõnulli, qui quidẽ tradiderunt, quod pactum ſimplicis poſſeſſoris non prodeſt. vt in d.§.cum poſſeſſor. ſed poſseſſoris, & etiam veri hæredis prodeſt euincenti per contratabulas, & querelã inofficioſi, quia in eũ tranſit oẽ ius, & ita procedat. d. l. ſi poſt.

25 Sed

25 Sed iſta opinio improbatur in ſpecie per Salyc. in d. l. ſi actionem. num. 2. vbi tradit, quod videtur deſtruere tex. in d. l. ſi poſt. Nam Paul. ibi primo loquitur in vero hærede: poſtea ampliando dicit idem iuris in hæreditatis poſſeſſore, & ſic de poſſeſſore ipſo hæreditatis loquitur per oppoſitum ad hæredem, non autem cōiunctiue. Latius vide per eum.

26 Duodecimo ipſemet Salycet. in d. l. ſi actionem. d. nū. 2. alterius extitit opinionis; ratus eſt enim, quod in caſu d. §. cū poſſeſſor. pactum fuit factum contemplatione, & affectione perſonæ, vnde nil mirum, ſi perſonam eius non egreditur; in caſu verò d. l. ſi poſt. ſecus ſit, vnde non mirandum ſi ad hæredem tranſeat.

27 Sed nec iſta Salycet. reſolutio plenè ſatisfacit, diuinationis enim vitio laborat, nullum enim verbum in d. §. cum poſſeſſor. quod pactum illud fuerit celebratum cōtemplatione & affectione ipſius putatiui hæredis. vnde. Sic etiam in ſpecie eandem reprobauit Alexan. in d. l. ſi actionē. Adeūd. Curt. iun. in d. l. ſi actionem. nu. 3. vbi pulchrè.

28 Decimotertio Iaſon poſt alios in d. l. ſi actionem. num. 3. alio modo conciliare ſtuduit, tradidit enim, quod Paul. in d. l. ſi poſt. loquitur in conſtituto, & ſic pacto obligatorio, quod factum eſt poſſeſſori, & ſic hæredi putatiuo, quod quidē bene prodeſt vero hæredi, ſed tex. in d. §. cum poſſeſſor. loquitur in pacto liberatorio, quod quidem non prodeſt vero hæredi. Ratio autē diuerſitatis eſt, quia pactum liberatorium, cum ſapiat donationem, fit per affectionem eius, cui remittitur, ideo ſi remitto hæredi putatiuo propter affectionem, quam habeo erga eum, illud non prodeſt vero hæredi, ſed pactum obligatorium non fit propter affectionem perſonæ, ideo prodeſt vero hæredi, & hanc idem Iaſ. vocat bonam, & realem ſolutionem.

29 D. Alex. in d. l. ſi actionem. reprobat talem diſtinctionem, quia videtur contra text. in d. §. cum poſſeſſor. vbi text. videtur loqui tam in pacto obligatorio, quā in liberatorio, vt colligitur ibi, neque nocere, neque prodeſſe. Vnde

30 Verum idē Iaſon præcitato loco à prædicta ſolutione ſua minimè recedens, reſpōdit Alex. & inquit, quod vtroq; modo in caſu d. §. cum poſſeſſor. pactū erat liberatorium. Nam vult dicere ille text. quod ſi poſſeſſor hæreditatis, & ſic hæres putatiuus fecerit pactum de non petendo debitori hæreditario, vel e cōtra, Creditor hæreditarius fecerit pactū de non petendo huic hæredi putatiuo; neutrum nocet, nec prodeſt vero hæredi, & ſic iſto modo nihil officit oppoſitio Do. Alex. quoniam apparet tractari ſemper ibi de liberatione.

31 Obſeruandum tamen Decium in d. l. ſi actionem, replicare reſponſioni d. Iaſon. & ipſā diluere; inquit enim, quod hoc modo tex. qui generaliter loquitur, reſtringitur, vt ſolum habeat locum in diuerſis hæredibus putatiuis. Vnde intelligi debet generaliter, & etiā in vno hærede putatiuo debet verificari, quia ſi facit pactum obligatorium, non nocet vero hæredi, & ſi facit pactum liberatorium, non prodeſt vero hæredi, vnde Videndus de hac decimatertia interpretatione do. Curtius iunior. in d. l. ſi actionem. num. 4.

31 Decimo quarto accedit alia conciliatio, & eſt Ludouic. Charondæ lib. 2. Veriſimil. cap. 8. audi eius verba. Conſtat autem inter pactum, & conſtitutam pecuniam multum intereſſe. Nam in pactis ſolum factum, id eſt, id de quo pacti ſunt, conuenēruntque illi, quorum de pactionis uiribus agitur, ius autem nullum uertitur l. ſi unus §. pactus ne peteret. de pactis; & ideo ipſum factum ſeruat prætor; ſed in conſtitutæ actione pecuniæ, quam is ex ſua iuriſdictione introduxit, ius uerſatur, latiorque interpretatio requiritur. Nec tantum quod ſummo iure uenit, ſed etiam, quod ex naturali æquitate potius eſt, obſeruatur. Ideoque nō temere dixit I. Cōſul. (Magis eſt,) quaſi ſignificare uoluerit, hoc

pro-

propius ad actionis naturam accedere. Hactenus Charondas.

33 Sed & iſte ſenſus nõ mihi ſatis applaudit. non enim ideo in conſtitutæ actione pecuniæ decernitur actio fideicommiſſario, uel ei, qui euicit, quoniam in ipſa ius uerſetur, latiorque interpretatio requiratur, prout autumauit Charondas, ſed quia ille, cui conſtituta fuit pecunia, ſortis petitionem tranſtulit in alium, ſicuti ad literam deciditur in d. l. ſi poſt. Vnde

34 Decimo quinto Cuiac. in d. §. cum poſſeſſor. aliter pro conciliatione ſenſit. docuit enim ſtatuendam eſſe differentiam inter pactum, & conſtitutum. Conſtitutũ eſt acceſſio principalis obligationis, ſequitur ergo hæredem, penes quem eſt ſortis obligatio. Pactum verò acceſſio dici nullo modo poteſt, itaque pactum poſſeſſoris hæredi euicta hæreditate ne per exceptionem quidem doli prodeſſe, aut obeſſe poteſt. Cuiacium ſequutus eſt Gothofredus in addit. ad d. l. ſi poſt. in litera. C.

35 Sed & iſta Cuiacij interpretatio elegãtiſſime, ac doctiſſimè refellitur per Do. Antonium Fabrum in ſuis Rationalibus in Pandectas, in d. §. cum poſſeſſor. eum Lector conſulat. non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt abſque Lectoris vtilitate. Adeund. quoque idem Faber lib. 15. coniecturarum iur. cap. 5. pag. mihi 174. vbi eadem repetijſſe viſus eſt.

36 Decimo ſexto Anto. Faber in præcitato §. cum poſſeſſor. in fine, & d. ca. 5. cõiecturarum iur. lib. 15. per totum, pro cõciliatione ſupradictorum reſponſorum nouum attulit intellectum. opinatus eſt enim verba illa (*ſed magis eſt fideicommiſſario, vel ei, qui euicit, decernendam eſſe actionem:*) à Triboniano addita eſſe aduerſus Pauli ſententiam, iuriſque rationem; arbitraturque ita dumtaxat legendum fore. Si poſt conſtitutam tibi pecuniam, hæreditatem ex S. C. Trebel. reſtitueris, quoniam ſortis petitionem tranſtuliſti ad alium, denegandam eſſe tibi pecuniæ conſtitutæ actionem, idque eſſe in hæreditatis poſſeſſore poſt euictam hæreditatem, id eſt, vt conſtituta ſibi pecunia eo tẽpore agere non poſſit, & latius, vt per eum.

37 Sed & iſthæc opinio reſpuẽda eſt, quãdoquidem violat literam, & ſeriem verborum d. l. ſi poſt. Accedit quod eadem verba, quæ ipſe delenda ſcripſit, ita paſſim in Vulgatis codicibus legantur, ineſſe quoque in pandectis Florentinis, Haloandri, Gothofredi, Ruſſardi, ac aliorum, in promptu ſit.

38 Præterea colligo ego, quod etiam abſque illis verbis. (*ſed magis eſt*) clarè ibi deprehenditur fideicommiſſario, vel ei, qui euicit decernendam eſſe actionem. Nam ſi actio non competit illi cui pecunia conſtituta fuit poſt hæreditatem reſtitutam, vel poſſeſſori poſt euictam hæreditatem ipſarum. Ergo conſequenter redditur clara arguendo a contrario eandem actionem cõcedi vel fideicommiſſario, vel ei, qui euicit. Cogita.

Hæc quo ad aliorum ſententias & opiniones dicta ſint.

39 Ego autem, vt hac in re meam promam ſententiã, arbitror. Paulum I. C. in ſupradictis reſponſis minimè ſibi aduerſari, & contrariari, opinor enim, quod in d. §. cum poſſeſſor. aliarum ſententiã dumtaxat retulerit, vt colligitur clarè ex illis verbis. (Pleriqué putant) in d. autẽ l. ſi poſt, ſuam ſentẽtiam publicarit. vnde. & ita etiam ſenſit M. Anto. Delrio in ſuis Miſcellaneis in d. §. cum poſſeſſor.

40 Et ſi iſta forſan Lectori nõ placet, (prout diſplicuit Charondæ præcitato loco.) amplectaris eam, quam varios caſus diſtinguendo propoſuit, ac firmauit d. Salic. in d. l. ſi actionem. d. numero 3. verſ. ideo diſtinguamus tria membra. ad ipſum, ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, Lectorem beneuolum remitto. Satis.

Con-

Conciliatur Paulus I.C. ſibi ipſi cõtrarius in l. ſi vnus. ff. de pactis, & l. ſi duo rei. ff de Receptis Arbitris.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu 2.*
3 *Maxima contrarietas extat inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Nonnullorum opinio pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducitur.*
5 *Damnatur. & nu. 6.*
7 *Aliorum ſententia ſubnectitur.*
8 *Reijcitur.*
9 *Quorundam conciliatio affertur, & numero 10.*
11 *Refellitur, & nume. 12. 13. & 14.*
15 *Quorundam aliorum ſenſus ſubijcitur.*
16 *Exploditur.*
17 *Alia ſcribentium ſententia in medium deducitur.*
18 *Reprobatur. & nu. 19.*
20 *Bald. intellectus ſubnectitur.*
21 *Reijcitur.*
22 *Aliquorum aliorum opinio perpenditur.*
23 *Et hanc ſequitur author.*
24 *De materia ſupradictorum reſponſorum videndi plures Doct. remiſſiuè.*

¶Paul. I.C. in l. ſi vnus. ff. de pactis aduerſatur ſibi ipſimet, in l. ſi duo. ff. de Receptis Arbitris.

1 Verba l. ſi vnus. *Si vnus ex Argentarijs ſocijs cum debitore pactus ſit, an etiã alteri noceat exceptio? Neratius, Atticinus & Proculus aiunt. Nec ſi in rem pactus ſit, alteri nocere, tantum enim cõſtitutum eſt, vt ſolidum alter petere poſſit; idem Labeo ait. Nam nec nouare aliũ poſſe, quamuis ei rectè ſoluatur. Idemque in duobus reis ſtipulandi dicendum eſt.*

2 Verba l. ſi duo Rei. *Si duo rei ſint aut credendi, aut debendi, & vnus compromiſerit, iſque vetitus ſit petere, aut ne ab eo petatur. Videndum eſt. an ſi alius petat, vel ab alio petatur. pœna committatur: idem in duobus Argentarijs, quorũ nomina ſimul erũt. Et fortaſſe poterimus ita fideiuſſoribus coniungere; ſi ſocij ſunt alias nec a te petitur, nec ego peto; nec meo nomine petitur, licet a te petatur.* Hactenus Paul.

3 Quomodo Paulus, qui ſibi ipſi contrariari videtur, intelligendus ſit, ac ad concordiam redigi poſſit, differendum eſt. Nota iſtud contrarium eſſe ita difficile, ſicut aliud, quod ſit in mũdo, teſte Bart. in d. l. ſi duo.

4 Nonnulli priori loco, de quorum opinione meminit Accurſ. in d. l. ſi vnus. in ver. Alteri nocere arbitrati ſunt, in caſu eiuſdem l. ſi vnus. ſpeciale eſſe in Argentarijs.

5 Sed valde hallucinati ſunt. De ipſis. n. etiam d. l. ſi duo rei. fit expreſſa mentio, & tamẽ diuerſum ius ibidem ſtatuitur, ac ſtatuatur. in d. l. ſi vnus.

6 Adde, quod idem ſtatuitur de duobus reis, quod de duobus argentarijs. & e cõtra vulgata l. idem in duobus. ff. eod. de pactis, & ita inter alios tradidit Accurſ. in præcitato loco. ſequutus eſt Alberic. in d. l. ſi vnus. nu. 2.

7 Alij ſecundo loco (teſte eodem Accurſ. loco iam admonito) tradidere, quod in caſu d. l. ſi vnus. duo illi argentarij, vel duo rei ſtipulandi erant ſocij re, non cõuentione, prout in caſu d. l. ſi duo rei. Vnde.

8 Sed & horum opinio vti nimis diuinatoria reijcienda eſt.

Adde hoc de directo aduerſari contextui d. l. ſi vnus. ſi enim ſimul argentariã exercebant, erant ſocij de neceſſitate ex conuentione tacita, vel expreſſa. & ita animaduertit Bar. in d. l. ſi vnus. in principio. ſequutus eſt Alberic. ibidem d. nume. 2. omnium elegantiſſimè Iaſon nu. 5. cum omnino conſulas.

9 Tertio loco extitere nonnulli alij, (referente

ferente eodem Accurſ.) qui tex. in d.l. ſi duo rei. procedere intellexerunt in ſententia; legem verò. ſi vnus. in ſimplici pacto. Sequutus eſt præciſè Iaſon in d.l. ſi vnus. num.5. verſ.3. ſolutio.

10 Et hæc conciliatio ex ſententia Bart. in d.l. ſi vnus. habet colorem. Diuerſitatis autem ratio inter ſententiam, & pactũ, ex mente Iacobi Butriga. ea eſt; nam ſententia reſpicit debitum, & eius reſpectu obligatio fingitur vna, quia vnum debitum, & ex eadem radice procedés, vt in l. fin. C. de duob. reis, & l. ex duobus. ff. eod. ſed pactum reſpicit perſonam, & ideo cum perſonæ ſint diuerſæ, reſpectu diuerſarum perſonarum obligationes ſunt diuerſæ, & quaſi ſeparatæ, & ideo de vno ad alium tanquam de diuerſis, & ſeparatis non eſt arguendum, vt C. de donat. inter virum, & vxor. l. ſi maritus. & l. naturaliter. §. nihil. de acquiren. poſſeſſio.

11 Sed & iſta damnatur per eundem Bart. prænotato loco: inquit enim, quòd l. ſi duo rei. non loquitur aliter in ſententia iudicis, quo caſu poſſet procedere ſupradicta interpretatio, ſed in ſententia arbitri ex qua nõ oritur actio, nec exceptio, ſed ſolum ex pacto facto in compromiſſo. Vnde.

12 Præterea idem Bart. in d.l. ſi duo. docet, quod nec ibi, nec in d.l. ſi vnus. committitur pactum; ſed pœna. Vnde.

13 Addo ego, quod etiã tex. in d.l. ſi duo. loquitur, ac intelligitur in pacto, quod probatur ex eo, nam illi, qui compromittunt, dicuntur paciſci. l. de reb. ff. de arbitris, vel ſaltem conuenire, prout conuẽtio eſt nomen generale, vt l. 1. §. conuentionis. ff. eod. de pactis. Ergo.

14 Hunc eundem ſenſum improbauit ẽt Alberic. in d.l. ſi vnus. d. num.2. ferè in fine, vbi docet eundem aduerſari contextui in l. ſi veteris. C. de fide inſtrumẽt. quæ loquitur in obligatione duorũ reorum, & tamen ſententia ibi lata contra vnum, alij non præiudicat;. Hoc idem repetijt quoque in d.l. ſi duo. Addo Angel. in d.l. ſi vnus. num.4. Alex. nu.6. vbi pulchre, & teſtatur etiam, quod communiter redarguitur.

15 Alia quarto loco accedit ſcribentiũ ſententia, & eſt, quod in caſu d.l. ſi duo. erat lis conteſtata per vnum, vnde illud pactum. i. compromiſſum conteſtatione litis roboratur, in caſu autem d.l. ſi vnus. non erat lis conteſtata a paciſcente, ſed ab alio correo, & ideo ei, qui primus fuit. lit. conteſt. non poteſt præiudicare.

16 Sed & iſta reijcitur. per Bald. in d.l. ſi vnus. nu.3. verſ. ſecundo gl. ſoluit, vbi cõſiderat, quod continet diuinationem, quia litera prædictæ l. non conſiderat naturam conteſtationis, ſed naturã obligationis primitiuæ. Vnde ita Bal. ſequutus eſt Alberic. ibidem d. nu.2. & Iaſon nu.5. ver. quarta ſolutio.

Alijs rationibus improbatur per Ang. in d.l. ſi vnus. nu.4. cum conſulas.

17 Quinto loco (teſte Accurſ. in d. ver. alteri nocere.) nonnulli alij opinati ſunt, ꝙ in caſu d.l. ſi vnus. fuit pactum gratuitũ ſuper certo, & liquido. In caſu autem d. l. ſi duo. fuit compromiſſum de re dubia. vnde & hãc ſolutionem ſequutus eſt inter ceteros Bart. in d.l. ſi vnus. num.1. vbi protulit hæc verba. Dic ergo, hic fuit pactum gratuitum, quod alteri non nocet. Ratio, quia illud, quod alius ſocius exegit, non tenetur conſocio paciſcenti cõicare, quia ſua culpa hoc perdidit agẽdo, igitur nõ agit nomine ſocij, nec pro eius vtilitate, ſed pro ſua propria; in contrarium fuit pactum non gratuitũ, nec culpabiliter, ſed diligenter factum, quia compromiſit, & ideo quicquid alius ſocius exciperet, teneretur illi compromittenti cõicare, actione pro ſocio, non põt enim aliquid ſibi imputare etiam nomine ſocij, & ad eius vtilitatẽ videtur agere, ſi vnum denarium peteret, merito exceptione repelleretur. ita loquitur lex contraria, & ad hoc poteſt aptari vlt. ſolutio glo. quæ dicit ibi de re dubia, hic de re certa donanda. Hactenus Bart. Hãc eandem interpretationem communiter per Doct. eſſe approbatam teſtati ſunt addentes ad eundem Bart. in d.l. ſi

vnus. in litera B. ſequutus eſt præciſè Angel. ibid. nu. 5. Alex. d. nu. 6. & omnium elegantiſſime Iaſ. nu. 5. ver. quinta ſolutio. cum duobus ſeq. vbi etiã quæcunque in contrarium excogitari poſſunt, eleganter reſoluit. Adducit prætera rationem diuerſitatis inter vnũ caſum, & alterum, & inquit, quod quando debitum eſt liquidum, ſocius eſt in culpa, quia facere pactum de non petẽdo ſuper debito liquido, eſt quædam dilapidatio, ſeu donatio, quę non venit in mandatum quantumcunque generale etiam cum libera. l. contra Iuris ciuilis. §. final. ff. eodem de pactis. ſed compromittendo de re dubia facit actum non culpabilem; ideo nil mirum, ſi in primo caſu alter ex ſocijs non obligetur, ſecundo vero obligetur, & ipſi præiudicium generetur.

18 Sed nec iſta ſolutio, licet cõmunis, mihi valde probatur, falſum enim diiudico, quod in caſu d. l. ſi duo. de re dubia vel donanda, vel aliter diſponenda tractetur, arbitror enim vere ibidem tractari de re certa, clara, & manifeſta. id ꝗ ſuadere videntur prima illa d. l. verba: *ſi duo rei ſint, aut credendi, aut debẽdi*, & ſic (rei certæ) & vnus compromiſerit, iſque vetitus ſit petere, aut ne ab eo petat. & ſic patet ibi I. C. loqui de re certa.

19 Præterea reprobatur a Fulgoſ. in d. l. ſi vnus. num. 6. ver. ſed mihi videtur, vbi ſubdit. hunc ſenſum eſſe contra rationẽ tex. in l. ſi dictum. §. ſi compromiſero de euictionibus. eum conſulas.

20 Sexto loco ſubtilis Bal. in d. l. ſi vnus. d. nu. 3. verſic. Vel dic, quod gl. alio modo cõciliare nixus eſt. docuit enim aliud in cõpromiſſo, de quo loquitur d. l. ſi duo. & aliud in pacto de nõ petendo, de quo d. l. ſi vnus. nam compromiſſa ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. vt C. de iudic. l. rem non nouam; ſicut ergo in iudicio promittitur agere, ita coram arbitro. & ſic non obſtat.

21 Sed huic expoſitioni Bal. mirũ in modum refragari videtur ſcripta paulò ſupra in d. l. ſi vnus. per eundem Bald. vbi docuit idem iuris eſſe de compromiſſo, quod de pacto, nam illi qui compromittunt, dicuntur paciſci, vel ſaltem conuenire, & latius vt per eum. De qua etiam re ſupra meminimus.

22 Septima fuit conciliatio d. Accurſ. quæ prius deducẽda erat, in d. l. ſi duo rei. in ver. ſi ſocijs. vbi docuit, quod nec ibi, nec in d. l. ſi vnus. alteri ex paciſcentibus gignitur præiudicium per pactum, vel ſententiam, ſed ſi contra fit, pęna dumtaxat committitur cõtra eum, qui compromiſit, ſequutus eſt præciſè d. Alberic. in d. l. ſi vnus. d. nu. 2. in fi. Addo Fulgoſ. ibid. d. num. 6. ver. vos ergo; vbi protulit talia verba. Reſpõdebitis, quod nullo modo I. C. ſibi contradicit, nam alter non compromittens non repellitur ibi à pactione per exceptionem; quinimmo, ꝗ eſt fortius, nec etiam ipſe compromittẽs exceptione repellitur, ſed tenetur tantũ ad pęnam. vt l. 2. de arbitris, & dum dicitur, in d. l. ſi duo. pęna cõmittitur, dic contra compromittentem, non contra nõ cõpromittentẽ. & latius, vt per eum. Sequutus eſt eruditiſſimus Ronchegall. in l. eandem §. ſed ſi quis. num. 29. ff. de duob. reis. & ex recentioribus d. Ludou. Charõd. lib. 1. Veriſimil. cap. 21. cõcil. 6

23 Et hunc ſenſum vti veriſſimum & nos ſequendum opinamur. Satis.

24 Vide de materia Ioannẽ Robert. lib. 1. ſent. iuris c. 25. Conanũ lib. 6. ſuorũ comment. Iuris ciuilis ca. 4. pag. mihi 358. & Pileũ Modicenſem qõ. ſua 109. adde tex. in l. & per iuſiurandum. §. fin. ff. de acceptilationibus.

Cõciliatio l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ver. eadem ratione. ff. de pactis. & l. ſi reus. ff. eod.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*

3 *Duæ interpretationes do. Accurſii referuntur.*

runtur, ac improbantur, & nume. 4. 5. & 6.

7 *Bald. ſenſus deducitur.*
8 *Exploditur.*
9 *Æmily Ferretti concilia tio aſſertur.*
10 *Damnatur.*
11 *Hyppol. Riminald. opinio proponitur.*
12 *Refellitur.*
13 *Conani intellectus recitatur.*
14 *Improbatur.*
15 *Ludouici Charondæ interpretatio allegatur.*
16 *Reprehenditur.*
17 *Ioannis Bologneti ſenſus adducitur.*
18 *Reſpuitur, & nu 19.*
20 *Hyp. Riminald. alia interpretatio adducitur.*
21 *Et hanc ſequitur Author.*

¶ Contrariātur ad inuicem Paul. I. C. in d. l. ſi vnus §. pactus ne peteret. verſ. eadem ratione. ff. de pactis, & Furius Anthianus. in l. ſi reus. final. ff. eodem.

1 Verba Pauli. *Pactus ne peteret, poſtea conuenit, vt peteret, prius pactum per poſterius elidetur. non quidem ipſo iure, ſicut tollitur ſtipulatio per ſtipulationem, ſi hoc actum eſt, quia in ſtipulationibus ius continetur, in pactis factum verſatur, & ideo replicatione elidetur exceptio. Eadem ratione contingit, ne & fideiuſſorib. prius pactum proſit.* Hactenus Paul.

2 Verba Furij. *Si Reus, poſtquam pactus eſt a ſe non peti pecuniam, (ideoque cœpit id pactum fideiuſſori quoque prodeſſe) pactus ſit, vt a ſe peti liceat, an vtilitas prioris pacti ſublata ſit fideiuſſori, quæſitum eſt. Sed verius eſt, ſemel acquiſitam fideiuſſori, exceptionem pacti alterius ei inuito extorqueri non poſſe. Hac Furius.*

Contrarietas inter hęc reſponſa apparet manifeſta. nam in princ. deciditur fideiuſſorem per pactum iam factum de non petendo non liberari, ſtante poſteriori pacto de petendo. in ſecundo vero totum oppoſitum determinatur.

Pro conciliatione inſudandum.

3 Accurſ. priori loco in d. verſ. eadem ratione. in verb. Ne fideiuſſoribus, & in ver. proſit. ſenſit, ideo fideiuſſorem eo in caſu intelligi remanere obligatum, quia conſenſit ſecundo pacto, quod non cōtigit in caſu Furij. in d. l. final. vnde ſequutus eſt Bart. in d. l. final. Bal. in d. §. pactus ne peteret. in prima lectura, & in ſecunda. nu. 29. Odoffred. ibidem. nu. 3. & clarius in d. l. finali. Alberic. in d. l. finali.

4 Sed hæc prima conciliatio vti diuinatiua reiicienda eſt, neque. n. apparet in caſu Pauli fideiuſſorem conſenſiſſe neque in caſu Furii non conſenſiſſe. Præterea ratio legis nullibi accommodari poteſt ad conſenſum. in d. enim l. final. eſt ratio, quia ius ſemel quæſitum fideiuſſori ab eo inuito non extorquetur. in verſ. vero eadem ratione. ſiue. §. pactus ne peteret. quia eliditur prius pactum per poſterius, quæ rationes nullam habēt communionem cum conſenſu. Sic eleganter ſupradictum ſenſum per ſupradicta improbauit Aemil. Ferret. in d. verſ. eadem ratione. nu. 32. & ſunt firmiſſimæ rationes hę Ferret, quicquid ſubtiliter ſcripſerit D. Hyp. Riminald. in d. §. pactus ne peteret. nu. 314. & 315. adde Franciſc. Onezium in ſuis obſeruationib. cap. 53. & Charondam lib. 2. Veriſimil. cap. 8. pag. mihi 136. tergo. vbi nonnullis aliis rationib. hanc eandem interpretationē refellit. Adnectend. quoque Bolog. in d. §. pactus ne peteret. num. 18. vbi docet, quod iſte ſenſus violat literam d. §. & Ant. Faber in ſuis Rationalibus ad pandectas, loco inferius citando, vbi elegantiſſime.

5 Secundo loco ipſemet Accurſ. in præcitato verb. proſit. alio modo conciliare ſtuduit, tradidit. n. quod in caſu d. §. ex poſt facto, interuenit fideiuſſor. in caſu vero d. l. final. ab initio.

6 Sed & iſte ſenſus vti diuinatiuus reſpuendus eſt. præterea diſpoſitio d. §. eadem ratione, eſſet de indubitabili, ſi intelligeretur iuxta ſenſum Accurſii. Si. n. fideiuſſor ex poſtfacto, & ſic poſt primū pactum factum de non petendo interceſſiſſet,

Digitized by Google

ceſſiſſet, cui dubiũ ipſum remanere obligatũ ſtante ſecundo pacto facto poſtea de petẽdo? Accedat reuera fideiuſſorẽ intercesſiſſe tempore primę obligationis, & ſic ante primum factum de non petẽdo; idque clarè colligi ex verbis ipſius Pauli.in d §. pactus ne peteret, oſtendit inter ceteros d. Alberic. ibidem nu. 2. in fine, omnino videndus. Adde poſtremo loco, nam iſthęc interpretatio confunditur per textum. in §. final. de exceptionibus', vbi dicitur exceptionem pacti de non petendo fideiuſſoribus quoque prodeſſe, ac ſi etiam cũ ipſis pactus eſſet creditor, ne ab eis pecunia peteretur. Hinc enim colligitur, quod præſentes non fuerant, quando creditor debitori fecit pactum de non petẽdo, ex quo cum eis id pactum non fuit verè celebratum, & tamen id eis prodeſt, ergo curandum non eſt, an poſt fideiuſſerint, cuius oppoſitum vult ipſemet Accurſ.' per tex. in d. §. pactus ne peteret. ſic intellectum. Vnde.

7 Tertio loco ſubtilis Bal. in d. §. pactus ne peteret in prima lectura in fine', aliter ſenſit; docuit enim, quod primũ pactum factum ibidem de non petendo, & poſtea ſubſequens illud de 'petendo fuit factum fideiuſſori, vnde pacta contraria operantur idem in perſona ipſius fideiuſſoris, quod in perſona rei principalis, & ſic nulla adeſt cõtrarietas. Huc eũdem ſenſum ſequuti ſunt poſtea plurimi alij, licet vnus de alio nullam mentionem fecerit. Cuiac. in primis in d. ver ſi eadem ratione. præcitati §. pactus. Frãciſcus Onezius in ſuis obſeruat. cap. 53. ver. ſed Accurſij, & ceterorum. Valentin. Franchus in tract. de fideiuſſorib. c. 6. num. 92. 93. & 94. vbi omnium latiſſimè, ac elegantiſſimè, & nouiſſimè Euerhard. Bronchoſt. ἐναντιοφανῶν centu. 4. aſſertione 59. vbi in hęc verba prorupit: iſte §. pactus eſt intelligendus de pacto fideiuſſoris non de pacto rei, vt quemadmodum prius pactum per poſterius eliditur reo paciſcente poſtea de petendo, cum prius conueniſſet de non petendo debito, ita quoque fideiuſſoris prius pactum elidetur per poſterius ab eodem fideiuſſore interpoſitum, & latius, vt per eum.

8 Sed iſthæc opinio ad Pauli ſententiam nullo modo accedit. Cum enim prius dixiſſet pacti a reo facti exceptionem fideiuſſori prodeſſe, & vno, eodemq; contextu prius pactum per poſterius tolli exceptione probaſſet, ſubiecit, eadem ratione contingere, ne & fideiuſſoribus prius pactum proſit. Quibus verbis ſatis intelligitur, Iuriſcõſ. de reorum fideiuſſoribus loqui. præterea ſi ita paciſceretur fideiuſſor, pro reo accipiend. eſſet, & pactum cum reo factum eſſe videretur. Vnde. Sic eleganter Charond. præcitato cap. 8. alijs etiam rationibus reprobatur per Antonium Fabr. in ſuis rationalibus in pandectas'. d. §. pactus ne peteret. in verb. Nec fideiuſſoribus eum conſulas.

9 Accedit quarto loco alia conciliatio, & eſt d. Æmil. Ferret. in d. verſ. eadem ratione. num. 33. opinatus eſt enim is, fortaſſe dici poſſe, non fuiſſe ſenſum Paul. ibi, non profuturum pactum fideiuſſoribus, id enim ſciebat illis prodeſſe, ſed caſum cogitauit ſingularem, in quo aliquando contingit, quod non prodeſt, videlicet, cum animo donandi fideiuſſores acceſſerunt, ideo bene dixit (eadem ratione cõtingit, ne fideiuſſoribus prius pactum proſit. & hic ſenſus (licet Æmil. non dicat) perſuaderi poteſt ex alio Paulimet reſponſo, in l. quod dictum eſt. ff. eod. de pactis. vbi poſtquam dixit I. C. pacto cum reo facto, vt non petatur, fideiuſſori quoque exceptionem competere, ſubdit, quod ſi fortè donandi animo fideiuſſerit, dicendum eſt non prodeſſe exceptionem fideiuſſori ex eo. & cet. Igitur ibi clarè dixit Paulus, & ſeipſum in d. ver. declarare videtur.

10 Sed iſte ſenſus non mihi ſatis arridet, quoniam cum ipſemet paſſus nõ fuerit Accurſiũ diuinare circa fideiuſſoris conſenſum, non debuit ille diuinare pariter in eo, 'quod aĩo donãdi fideiuſſor interceſſerit,

ceſſerit,de quo Paulus ibi nihil dicit; quia nec animus donandi præſumi debet. l. cum de indebito de probationib.immo vero Paul.mouetur ibi ex illatione facta de replicatione ſecũdi pacti per actorẽ, qua exceptio primi pacti per reum oppoſita eliditur,dicens eadem ratione cõtingere, ne fideiuſſoribus prius pactum proſit, actor enim replicando de ſecundo pacto exceptionem primi pacti per eos oppoſitam elidet, ſicut contra reum facit,ſicque continget,illud prius pactũ eis non prodeſſe, quæ verba ſuadent id procedere debere, licet non animo donandi fideiuſſerint, & ita quod creditor actionem intendere poſſit non aduerſus debitorem modo, ſed aduerſus etiã fideiuſſores,quibus vt primum pactum proderat,ſic illis debet ſecundum nocere, & ſic ſatis conuincitur hæc Aemilij ſolutio.

11 Quinto loco d. Hyppol. Riminal.in d. §.pactus ne peteret.nume.316.cum ſeq. fuit in noua opinione, ratus eſt enim Paulum a Furio corrigi in d.l.fin. Paul. enim ſciebat dictum eſſe, ac placuiſſe, ſi cum reo pactum ſit, vt non petatur, fideiuſſori quoque competere exceptionẽ propter rei perſonam, ne mandati iudicio conueniatur, idque teſtatur in d. l. quod dictum eſt,& in l.& hæredi. §.fi. ff.eod. ſed plus ibidem ipſemet Paul. voluit,quod ſi creditor pactus fuerit,ne peteret, poſtea verò conuenit, vt peteret, prius pactum fideiuſſoribus non prodeſſe, quaſi quod ea ratione motus fuerit, vt ſicut actor prius id pactum de nõ petendo fecerat quoque fideiuſſoribus proficuum, pariter ſecundo pacto contrario poſſet illud primum eis auferre; ſed Furius I. C. repetens hunc caſum de primo pacto de non petendo, quod ſecundum de petendo ſecutum ſit,dicit: (An vtilitas prioris pacti ſublata ſit fideiuſſori,quæſitum eſt) ſentiens illud in d.§. apud Paul. quæſitum, & deciſum. Subiungit tamen ille. Sed verius eſt ſemel acquiſitam fideiuſſori pacti exceptionem vlterius (hoc eſt pacto de petẽdo) ei inuito extorqueri non poſſe. ſicque ponit deciſionem contrariam Paulo in d.§ licet enim deciderit Paul.pactũ primum fideiuſſoribus non prodeſſe, verius eſt, inquit Furius dictam exceptionem prioris pacti ſemel quæſitam fideiuſſori ſibi inuito per aliud pactum tolli non poſſe, & latius,vt per eum.

12 Sed hæc tanti viri opinio nõ plenè mihi ſatisfacit, omnis enim capienda eſt ſemper interpretatio, vt legum correctio euitetur, & ob id ſub numero 326. idem Riminaldus ab eadem reſilire videtur.

13 Sexto loco extitere nonnulli alij exiſtimantes,ſi antequam ſciat fideiuſſor pactum, quod reo factum eſt, paciſcatur debitor, vt a ſe petatur, prius pactum reuocari, & tam ab eo, quam a fideiuſſore peti poſſe, quia nondum conſenſit, neque ratum habuit prius pactum; ſi autem illud cognitum habuit;tum demum vere incipit illi quæſita eſſe exceptio pacti, cui aſſenſit, quare nec auferri poterit ab eo ſine eius conſenſu, vt dicit Furius in d. l. final. & huius opinionis inter ceteros animaduerti extitiſſe Conanum in ſuis Commentarijs Iuris Ciuilis libro quinto, capitulo quarto, pagina mihi 299. in litera C. & D.

14 Sed horum ſententia eſt peſſima, cum ſtatim atque pactus eſt de non petendo reus, conuentionis exceptionem quęri fideiuſſori ſcripſerint Iuriſconſulti, de ſcientia, vel ignorantia illius nullam mentionem facientes, ad not. in l. exceptiones. de exceptionibus. Vnde & ita conſiderat in ſpecie Charend. præcitato cap.8.

Septimo Ludouic. Charond. d. libro ſecundo, Veriſimil. capitu. nono, verſus finem. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. audi eius verba.

15 Poſtremò Paulum ita ex Florentini ſententia interpretor, vt ille quidem non ſimpliciter fideiuſſoribus prioris pacti exceptionem non prodeſſe dixerit,

xerit, ſed eadem ratione, qua poſterius pactum a reo factum, replicatione prioris exceptionis tolli, cótingere, ne prioris vtilitas fideiuſſoribus proſit. Quibus verbis ſignificat regulam, quam tradit, non eſſe, verum id cótingere in fideiuſſoribus eadem ratione, qua in reis, cum ea generalis ſit, & poſterioris pacti replicatio primam obligationem, cui illa acceſſerat, reſtituat; Voluit igitur Paul. oſtendere hãc eſſe poſterioris pacti vim, vt prius tollat, eamque rationem ad fideiuſſores etiam pertinere, ſi quando cótingat ipſis poſterius pactũ nocere; Florentinus autem generaliter ſcripſit prioris pacti exceptionem tolli fideiuſſorib. non poſſe, quia quæſita eis ſemel vtilitas ipſis inuitis extorqueri nó poteſt; Quare generalem, & pro regula quodãmodo traditam Florentini deciſionem in primis ſequi debemus. Quod ſi exceptio aliqua inueniatur; eam Pauli ratione tueri oportet. Hactenus Charondas.

16 Sed (mea ſententia) decipitur, nó enim per Paulum hoc docetur, prout ipſe autumat, hanc eſſe poſterioris pacti vim, vt prius tollat, eamque rationem ad fideiuſſores etiam pertinere, ſi quando cótingat ipſis poſterius pactum nocere, hę enim ſũt nugæ. Claré enim ipſe docuit, quod pactus ne peteret, ſi poſtea conuenit, vt peteret, prius pactum per poſterius elidetur exceptione replicationis, adeò ut nec fideiuſſorib. prius pactum poſſit prodeſſe, & ſic ibi proponitur regula generalis, quod per poſterius pactum præiudicatur etiam fideiuſſoribus liberatis per primum iam factum de nó petendo, non autem exceptio aliqua. Vnde.

17 Accedit alia interpretatio, & eſt d. Ioãnis Bolognet. in d. §. pactus. nu. 18. ſentit enim is, Paulum ideo diſſentire a Furio, quoniam Furius in d. l. final. loquitur de pacto perſonali, quod non egreditur perſonam principalis. Vnde non mirum, ſi non gignitur præiudicium fideiuſſori. Ipſe autẽ Paulus loquitur de pacto in rem, ſeu reali, quia dictũ fuit, vt poſſit peti: non autem vt ab ipſo reo poſſit peti, vt innuit tex. ibi, *ne a ſe petatur*, & nó. in d. l. fi. Vnde non mirandũ, ſi fideiuſſori præiudicatur, & latius vt per eum. Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt quoque multis ab hinc annis retroactis perilluſtris, ac clar. d. meus, ac præceptor, virque in omni literarum genere excellentiſſimus d. M. Ant. Otthelius, dum dictum §. pactus ne peteret, Pãdectarum lectioni præfectus explicaret, ac interpretaretur.

18 Sed & hæc expoſitio, pace tãtorum patrum dixerim, nó mihi ſatis arridet. Primo enim falſum eſt, quod Paulus in d. §. loquatur de pacto reali; mihi enim videtur loqui de perſonali audi eius verba: *pactus ne peteret* (vt puta creditor) *poſtea cõuenit.* (i. cum debitore,) *vt peteret, prius factum per poſterius elidetur.* Et quod hoc etiam ſit verum, ita dicit ipſemet Bolognet. paulo inferius d. nu. 18. dum protulit hæc verba, (& ſic habet, quod debitor poteſt tollere ius quęſitum fideiuſſori. Et ratio eſt, quia ius illud erat quęſitum ex perſona ſua, & cõſiſtebat in perſona ſua, vnde tollendo in perſona ſua, in cóſequentiam poteſt tollere in perſona alterius, ſecus autem eſſet, ſi ius exceptionis non eſſet fundatum in ſua perſona, vt no. in d. l. final.) ita Bolognetus.

19 Præterea Furius Iuriſconſ. nó ideo denegat in d. l. fin. creditori actionem cõtra fideiuſſorem, quia pactum fuerit reale, vel perſonale. In hoc enim non ſtat prohibitio, ſed quia verius eſt (docet) ſemel acquiſitam fideiuſſori exceptionem pacti vlterius ei inuito extorqueri non poſſe. Vnde.

20 Nono, ac vltimo Hypol. Riminald. in d. §. pactus ne peteret. nu. 326. cum ſeq. fuit i alia, & acutiſſima quidẽ opinione. Arbitratus eſt enim, quod Furius in d. l. final. loquatur de reo, qui pactus eſt a ſe pecuniam non peti, puta cum cẽtum deberet Titio, forte promiſit ei ſcribere librum, cũm hoc ne Titius a ſe centum peteret. decidit tex. illud pactum fideiuſſori

Digitized by Google

ſori prodeſſe. Ratio deciſionis eſt duplex. Prima intereſſe rei, quod illud pactum proſit fideiuſſori, quia ſi non prodeſſet, fideiuſſor conuentus, & ſoluens recuperaret a reo d.l. quod dictum & d. §. final. inſtit. de exception. Secunda ratio eſt, fideiuſſoris intereſſe, ne litibus, & expenſis vexetur cum creditore, vel reo. l. minoribus 25. annis. ff. de minoribus merito, licet ſi reus poſtea pactus ſit, vt a ſe petere liceat, prima ratio ceſſare videatur, quia reus ſicut non curat moleſtiã creditoris, nec curare videtur futuram fideiuſſoris, qui ſoluerit creditori. Item quia militat alia ratio de intereſſe fideiuſſoris, vtique per illud pactum ſecundum, quod reus facit creditori, non tollitur inuito fideiuſſori ius exceptionis ex primo pacto ſibi quæſitum. ſufficit enim ad tuẽdam diſpoſitionem legis. de duabus rationibus aliam militare. §. affinitatis. de Nuptijs.

At in tex. d. §. pactus, loquitur Paulus de creditore, qui pactus eſt, ne peteret, cuius non intereſt a fideiuſſore non peti, nec eum liberari, immo verò potius eius intereſt, illum remanere obligatũ. l. 3. in fine de liberat. leg. & licet dictum pactum proſit fideiuſſori. d. l. quod dictum; quia tamen illud prouenit ex diſpoſitione legis, & de iure ſpeciali, quoniam regulariter pactum, ne petatur a me, nec ab alio illi non prodeſt. d. §. pactus. meritò, ſi creditor poſtea conuenit, vt peteret, talis hominis prouiſio facit ceſſare prouiſionem legis. de iure ſpeciali. l. fina. vbi Doctor. C. de pactis conuẽtis, & ob id prius pactum fideiuſſori nõ prodeſt, vt in d. §. dicitur. Sic igitur (concludit Riminald.) apparet, non tamen effectualis contrarietas harum legum diſſoluitur, cum altera de pacto rei, altera de pacto creditoris loquatur, in quibus diuerſitas rationum diuerſas deciſiones vtrobique cauſat. Hoc idem Riminaldus.

21 Atque huic opinioni & ego lubentiſſime ſubſcribo.

Vide de materia Domin. Henningum Oldẽburgium in ſuo tract. de Fideiuſſoribus, cap. 27. part. 4. nume. 32. cum ſequentibus.

Conciliatur l. quid ergo §. cum autem. ff. de ijs, qui notantur infamia. cum l. ſtellionatus. 2. ff. de crimine ſtellionatus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2. 3. & 4.*
5 *De crimine ſtellionatus latè diſſerunt Menoch. & Pancirolus.*
6 *Pro conciliatione ſupradictorum reſponſorum varij varia dixere.*
7 *Intellectus d. Accurſii deducitur.*
8 *Damnatur, & nu. 9.*
10 *Alter ſenſus ipſiuſmet do. Accurſii affertur. & nu. 11. 12. & 13. quem ſequitur author. nu. 22.*
14 *D Regii expoſitio adducitur.*
15 *Reprobatur.*
16 *Iulij Pacij ſententia proponitur.*
17 *Reijcitur, & nu. 18. & 19.*
20 *Antonii Fabri conciliatio perpenditur.*
21 *Reſpuitur.*
23 *Opinio Authoris.*

¶ An damnatus ex crimine ſtellionatus infamiæ pœnam incurrat, necne? ingens eſt dubitatio, in qua Vlpianum ſibijpſi contrarium extitiſſe deducitur.

1 Ipſe enim in l. quid ergo. §. cum autem in fine. ff. de ijs, qui notan. infamia. reſpondit pro affirmatiua: eius verba talia

2 ſunt. *Crimen ſtellionatus infamiam irrogat damnato, quamuis publicum non eſt iudicium.*

3 Totum autem contrarium ſtatuiſſe viſus eſt in l. 2. ff. de crimine ſtellionatus, dum talia protulit verba. *Stellionatus iudicium*

iudicium famoſum quidem non eſt, ſed coertionem extraordinariam habet.

4 In huiuſcemodi difficultate, opinio negatiua videtur verior.

5 Nota de materia criminis ſtellionatus late ſcripſiſſe Cl. D. Menoch. de Arbitr. lib. 2. centur. 4 caſ. 381 per totum, & excell. Panzirolum in ſuo Theſaur. Variarum lectionum lib. 2. c. 120.

6 Pro ſolutione contrarii cogitandum.

7 Accurſ. Priori loco, in d. §. cum autem. in fine. in ver. publicum, pro conciliatione docuit, quod damnatus ex tali crimine non efficitur quidem infamis ipſo iure, & ita procedat tex. in d. l. 2. ſed bene per ſententiam iudicis, & ita illud reſponſum procedat.

8 Sed iſte primus Accurſ. ſenſus improbatur, & eleganter quidem per D. Ant. Fabrum lib. 4. ſuarum Coniecturarum iuris. c. 2. audi eius verba. Quod etſi veriſſimum eſt, ad rem tamen nō pertinet. cum. n. de infamia quæritur, condemnationem ſecutam eſſe ponēdum eſt, cum ex nullo crimine licet publici iudicii cauſam habuerit, infamia irrogari poſſit, niſi ſententia ſequatur. l. infamem. ff. de public. iudic. Vnde & in d. §. vlt. l. quod ergo. Vlpianus dixit, infamiam irrogat damnato. Et in d. l. 2. non de crimine tātum, ſed de iudicio ſtellionatus loquitur, de coercitione. i. de cōdemnatione. Hæc Faber.

9 Adde, quod ſupra dictus intellectus diuinationem quoque redolet. vnde

10 Secundo loco. idem d. Accurſ. in præcitato. verſ. diſtinctione alia quidem ſupradicta reſponſa conciliare nixus eſt; Aut enim (inquit) crimen ipſum ſtellionatus deſcendit ex cauſa, ex qua quis ciuiliter damnatus infamatur, vt ex dolo. & eo caſu damnatus ex tali crimine infamis efficitur, & ita poteſt procedere ſupradictum reſponſum; Aut vero non infamaretur ciuiliter condemnatus. & tunc nec de hoc crimine damnatus infamis efficeretur, & ita procedat tex. in d. l. 2. & latius vide per eum: qui quidē ſubdit huiuſmodi diſtinctionem rite cōprobari per text. in l. infamem. ff. de publicis iudic.

11 Hanc eādem diſtinctionem ſequutus, eſt quoque Auriga noſter Bart. in d. §. crimen. Angel. ibidem, & in d. l. 2. Alberic. poſt Butrigar. in d. §. crimen, & in d. l. 2. & d. Odoffred. in d. §. crimen, vbi omnium elegantiſſime; libet autem eiuſdem præciſa verba tranſcribere. Si crimen ſtellionatus proponitur ex ea cauſa, ex qua conuentus ciuiliter eſſet infamis, tunc damnatus in crimine ſtellionatus eſt infamis, vt hic. V. G. Conuenio te de dolo; iſto caſu es infamis, ſi es damnatus ex dolo, vt ſupra eod. l. 1. eodem caſu ſi ratione doli conuenio te crimine ſtellionatus. vt infra de Crimine ſtellionatus. l. 3. notaris infamia, vt hic; ſed ſi conuenio te ex eadem cauſa, qua conuētus, & condemnatus ciuiliter non eſſes infamis, eodem caſu, ſi conuenio te crimine ſtellionatus, & condemnatus es, non es infamis. V. G. tu ſciens rem alienam mihi pignoraſti, quia pignoratitia actio non infamat, quia non eſt cōnumerata inter actiones famoſas. vt ſupra eod. l. 1. & l. furti. Hactenus Odoffred. inſectatus eſt etiam Fulgoſ. in d. §. crimen. P. de Caſtro ibidē. & quotquot ſcripſerint clariſſime. Iacob. Cuiac. lib. 16. obſeruationū ſuarum c. 26. audi eius

12 verba. Si concurrat cum hoc crimine ciuilis actio famoſa, erit etiam crimen famoſum; ſi concurrat non famoſa, non erit crimen ſtellionatus famoſum. & ita Ioannes recte arg. l. infamem. ff. de public. iudic. Demus exempla. ſi quis rem vni obligatam, alii ſciens dolo malo pignori obligauerit, tenetur actione contraria pignoratitia, quæ non eſt famoſa, ergo non erit etiam ex cauſa criminalis ſtellionatus actio famoſa. Contra ſi quis merces, quas mihi debebat ex ſtipulatu, dolo malo corruperit, & ſic tradiderit, tenetur ciuili actione de dolo, quæ eſt famoſa, erit igitur etiam hoc caſu ſtellionatus iudicii famoſum. Hæc Cuiac. His adnectend. quoque D. Ioannes Robert. lib. 4. ſentent. iur. cap. 17. vbi præterquam

terquam quod elegantiſſime eandẽ Accurſij diſtinctio. proſequitur, quandam aliam interpretationem cuiuſdam non minus docti, quam ſubtilis, ac intumeſcentis iuuenis damnat, atque refellit. Eum omnino conſulas.

13 His adde d. Franciſc. Duaren. lib. 1. diſputationum anniuerſar. capit. 42. vbi ſubdit loco illorum verborum §. crimen. *Crimen ſtellionatus infamiam irrogat damnato, quamuis publicum iudicium non eſt*, legendum eſſe, publicum iudicium non eſt, non igitur infamat. Cuius tamẽ tanti viri lectio damnatur, & rectè per d. Gibert. Regium ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 3. rationibus, vt per eũ, quem conſulas, & per d. Anto. Fabrum præcitato cap. 2.

Supradictis omnibus adiungas etiam Cl. d. Menoch. d. caſ. 381. nu. 30.

14 Tertio loco principaliter d. Regius d. ca. 3. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, tradidit quidem ipſum crimen ſtellionatus ipſo iure nõ infamare, quia nulla lex, nullum edictum de hoc probatum eſt. cũ verò extra ordinem pęna irrogatur (extraordinariã.n. coercitionẽ habet) ſi decreto hoc iudex comprehenderit, infamẽ facit, ſicut in ſuſpecti tutoris crimine reſponſum eſt. l. hæ.n. ff. de ſuſpectis tutorib.

15 Sed huic expoſitioni aduerſantur verba illa generalia, & clara præcitati §. crimen. *Crimen ſtellionatus infamiam irrogat* damnato, quamuis publicum non eſt iudicium. Vnde.

16 Acceſſit quarto loco alia interpretatio, & eſt d. Iul. Pacij ἐναντιοφανῶν centur. 2. tit. de his, qui not. infam. quęſ. 27. Libet eius præciſa verba deducere.

Hic quoque diſtinguendum eſt inter infamiam, quæ a lege, & infamiam, quę a iudice irrogatur. crimẽ.n. ſtellionatus non infert infamiam legitimam. i. per ſe non infamat, licet aliquis eo crimine condemnandus fuerit, ſed afficit delinquentem infamia iudiciali. i. condemnatus fit infamis, ſi iudex eum infamẽ eſſe iuſſerit; Hæc ſententia confirmatur ex natura iudicij ſtellionatus, quod eſt extraordinariũ, ideoque non habet certã pęnam lege conſtitutam. Sed modo infamat, modo non infamat, prout iudex iudicauerit. Quod autem dicitur in d. §. vlt. Crimen ſtellionatus infamiam irrogat damnato. videtur mihi ſic explicandum eſſe, vt verbum *irrogat* non ſignificet actum, ſed poteſtatem, perinde ac ſi Iuriſconſ. dixiſſet, infamia irrogari poteſt, nẽpè ſi iudici viſum fuerit. Nec noua videri debet hæc interpretatio, quoniam & verbũ *videbitur* accipitur pro uideri poterit, & *nocebit* pro nocere poterit, vt Iuriſconſ. interpretatur in l. Labeo 21. ff. de ſtatuliber. Eodemque modo neceſſe eſt nos interpretari verbum *habebunt* in l. 1. §. ait prætor. ff. de poſtulando. i. habere poterunt, ibi namque prætor dat aduocatum ijs, qui aduocatum non habebunt, id eſt habere nõ poterunt. Hæc Pacius.

17 Sed iſte tanti viri ſenſus, licet ſubtilis, non mihi ſatis applaudit. ſatis enim cõfundi videtur per verba illa generalia ſuperius relata. d. §. crimen. (Crimen ſtellionatus infamiam irrogat damnato, quamuis publicum non eſt iudicium.) ex quibus quidem axioma clarum deducitur per crimen ſtellionatus infamiam regulariter damnato irrogari. Vnde.

18 Præterea illa ſua diſtinctio de infamia, quæ a lege, & ea, quæ a iudice irrogatur, eſt ad ſupradicta reſponſa diuinatiua. Vnde.

19 Adde poſtremò, quod illa ſua interpretatio tradita verbis d. §. crimen eſt violatiua ſenſus verborum prædicti §. Vnde.

20 Quinto loco principaliter d. Ant. Fab. d. lib. 4. coniecturarum iuris. c. 2. præcitato. in fin. alterius exuit opinionis, tradidit. n. in ſumma. abſdare negationem. in d. l. 2. de crimine ſtellionatus, & ita legendum eſſe: ſtellionatus iudiciũ famoſum quidem eſt. quo caſu concordiã habent ſupradicta duo eiuſdẽ Vlpiani reſponſa. Hoc idem repetijt quoque ipſemet Faber. in ſuis rationalibus in pandectas. in d. §. crimen.

21 Sed iſta d. Fabri opinio repugnat omnium Codicum lectioni, in quibus adeſt quidem illa dictio non. Vnde reſpuẽda. Adeſt enim in pãdectis etiam Florẽtinis, Haloandri, Ruſſardi, Gotthofredi, ac aliorum.

22 Ego, vt libere loquar, opinor intellectum illum ſecundum Accurſ. ſupra relatum probabiliorem eſſe ceteris alijs, qui etiam cõmuniter recipitur; etſi forſan tibi non placeat ob tradita per eundem Fabrum d. ca. 2. vbi latè circa eiuſdem reprobationem inſiſtit. Cogita. Mihi enim ſupradicta illa duo reſponſa, adeo claram & apertam inter ſe cõtrarietatem continere videntur, vt nulla quidem ſolida iuris ratione conciliari poſſe opiner.

Diſſoluta ἀντινομία inter l. qui proprio. §. fina. ff. de procuratorib. & l. qui duos. ff. eodem.

S V M M A R I V M.

1 *Verba reſponſorum, & num. 2.*
3 *Maxima adeſt contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Quatuor interpretationes d. Accurſii afferuntur pro ſupradictis reſponſis conciliandis, ac improbantur. & nu. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*
16 *Duæ interpretationes quoque Odofred. deducuntur, ac pariter damnãtur, & numero 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. & 24.*
25 *Quorundam aliorum ſenſus ſubijcitur. & num. 26.*
27 *Reſpuitur.*
28 *Aliorum etiam ſolutio proponitur.*
29 *Reijcitur.*
30 *Affertur quoque conciliatio nõnullorum aliorum.*
31 *Diluitur. & nu. 32. & 33.*
34 *Fulgoſ. opinio perpenditur. & nume. 35.*
36 *Diſplicet authori, & nu. 37. & 38.*
39 *Antonij Fabri ſenſus diſcutitur.*
40 *Improbatur. & nu. 41.*
42 *Franciſci Onezij ſententia ſubnectitur.*
43 *Reſpuenda eſt.*
44 *Opinio Authoris.*

¶ Repugnantia extat manifeſta inter Gaium Iuriſconſ. in l. qui proprio. §. fi. ff. de procuratoribus. & Iulian. in l. qui duos. ff. eodem.

1 Verba Gaij. *Si duobus mandata ſit adminiſtratio negotiorum, quorum alter debitor ſit mandatoris, an alter cum eo rectè acturus ſit? Et vtique rectè. Non n. ob id minus procurator intelligitur, quod is quoque, cum quo agitur, procurator ſit.*

2 Verba Iuliani. *Qui duos procuratores omnium rerum ſuarum reliquit, niſi nominatim præceperit, vt alter ab altero pecuniam petat, non videtur mandatum vtri libet eorum dediſſe.*

3 Cõtrarietas quidem videtur patẽs. Nã Iulian. docet, quod vnus procurator nõ poteſt agere contra alium, niſi expreſſe ſit ei mandatum, cuius tamen contrarium tradit Gaius.

Horum reſponſorum conciliationi inuigilemus.

4 Accurſ. priori loco in d. §. ſi duobus. in verb. & vtique recte. varios attulit ſenſus. ſingulos perpendamus.

5 Primò quidem opinatus eſt, quod reſponſum Gaij intelligatur ſecundum illud Iuliani, & ſic quod etiã in caſu ſuo interceſſerit ſpeciale mandatum. Vnde. Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt Bar. in d. §. ſi duob. in princ. vbi etiam Pet. Coſtal. in ſuis aduerſarijs. in fine.

6 Sed iſte primus ſenſus vti diuinatiuus reijciendus eſt. Adde, quod Gaius non mouetur ex eo, quoniam ſpeciale mandatum ibi interceſſerit, aut non; ſed quia nõ ob id minus procurator intelligitur,

quod

quod is quoque,cum quo agitur,procurator ſit. Vnde. Hunc eundem intellectum damnauit quoque Angel. in d. §. ſi duobus ibi. Hęc ſolutio non eſt bona. Alberic. ibidem,vbi pulchre.

Videndus quoque do. Franc.Onezius obſeruat.ſuarum capi.35. ver. in glo.§. ſi duobus.

7 Secūdo loco ipſemet Accurſ. in præcit. ver.aliter ſenſit. Tradidit enim, ꝙ ideo in caſu Gaij non requiritur ſpeciale mādatum, quia ibi fuit conſtitutus procurator in exigendis debitis tantum. In caſu vero Iuliani ſecus eſt, quia ibidē fuit conſtitutus procurator omnium factorum domini.

8 Diuerſitatis autem rationem conſiderat dicens;quia primo caſu,cum mandatum ſit procuratori,vt in iudicio exigat, hoc a ſe dominus amplius non poteſt, vnde eſt, quod ibi alij.i. ipſimet procuratori intelligitur mandatum; in ſecundo autem caſu non intelligitur commiſſum,niſi ſpeciale mandatum interceſſerit. vnde. Sequutus eſt Odofred.in d. §. ſi duobus.in ver. Vel poteſt dici tertio.

9 Sed & hunc ſenſum improbauit Bar. in d.§.ſi duob.ſub illis verbis. (hoc ſatis verum videtur in ſe, tamen literæ non congruit.) Sequutus eſt etiam Ange.ibidē alia ratione motus. Nota ipſius verba: Nec iſta ſolutio eſt vera, quia ēt vbi eſſent conſtituti procuratores omnium factorum domini, & vnuſquiſque in ſolidum,vnus poſſet agere cōtra alterum, quia procurator ita generaliter conſtitutus nedum poteſt explicare negotia extraiudicialia, ſed etiam in iudicio agere poteſt. Hæc Angel. qui quidem nulla iura pro corroboratione deducit;addo Alberi.in præcit.§.ſi duobus,vbi elegāter, & Onezium d. obſeruat. 35. ver. in eadem.ibi.alij diſtinguunt.

10 Tertia interpretatio eiuſdem d. Accur. præcit. loco talis eſt. Audi eius verba. Vel dic,ꝙ in hoc§.fuit cōmiſſa adminiſtratio Italicorum vni, alij prouincialiū negotiorum. Vnde ſicut ſi eſſet vnus in totum procurator, contra alium in omnibus ageret, quaſi ſit alter a toto prohibitus:ſic & hic quaſi a parte prohibitus poterit alium pro ſua parte adminiſtrationis conuenire. Nam quod facit in toto quo ad totum denegata adminiſtratio, hoc in parte quo ad partē, vt de adminiſtratione tutorū.l.ſi duo.in ſequēti verò l. cuilibet in totum adminiſtratio commiſſa erat. Hactenus Accurſ. ſequutus eſt etiam Odofred.in d.§.ſi duob.in ver. vel poteſt dici,& ſolui.

11 Sed hæc tertia Accurſ. conciliatio de facili ſubuerti poteſt,quinimmo mirabiliter retorquetur; ſi enim in caſu Iuliani procuratori in totum adminiſtratio cōmiſſa eſt, quod non contingit in caſu Gaij: ibi enim dūtaxat pro parte: Ergo potius aſſeuerandum eſt requiri ſpeciale mandatum in ſecundo caſu,quam in primo,& tamen totum contrarium ipſe docuit,& notum eſt,quod optimè intētioni noſtræ deſeruire videntur verba illa per ipſum prolata. *Vnde ſicut ſi eſſet vnus in totum procurator, contra alium in omnibus ageret, &cet.* Ergo & exigendo.

12 Hæc eadem expoſitio damnatur quoque per Bar.in d.§.ſi duobus ante numerum primum,ſub illis verbis. Iſta eſt vera in ſe, non tamen congruit literæ,quia mandatum non concurreret circa idem, vt vult text. Reprobatur quoque per d. Angel. ibidem ſub illis verbis. ſequitur in gl. vel dic,& per d. Albericum in pręcitato §.ibi tertia etiam ſolutio, vbi pulchrè; dānatur etiam vti diuinatiua per Fulgoſ.ibidem, ſub illis verbis. in eadē, ibi. Commiſſa erat. His adde Onezium dicta obſeruat.35.verſ.in eadem.ibi.vel dic. Vbi pulchrè.

13 Vltimo loco ipſemet Accurſ. alio modo ſupradicta reſpōſa conciliare conatus eſt. Tradidit enim in verſ. pręcit.in fine, quod aut agitur de debito, quod erat ante mandatum, & tunc bene poteſt agi a procuratore contra alium procuratorem abſque alio mandato, & ita procedat reſponſum Gaij, aut vero tractatur de eo, ꝙ poſtea cōtigiſſet, & tunc

non poſſet agere conſtitutus procurator contra alium niſi dominus ſpeciale mãdatum ſibi concederet; & in his terminis loquitur Iulianus. Sequutus eſt præciſe D. Odoffred. in d. §. ſi duob. fere in fine. ver. Vel poteſt dici quinto.

14 Sed & hæc interpretatio vti diuinatiua reſpuẽda eſt. Accedit. Nam Gaius I.C. non mouetur ex eo quod ibi tractetur de debito, quod erat ante mandatum, ſed quia (ſubdit) non ob id minus procurator intelligitur, quod is quoque, cũ quo agitur, procurator ſit. Vnde

15 Improbatur quoque per Bart. in d. §. ſi duob. ante numerum primum ſub illis verbis. Illud non eſt verum in procuratore, licet in tutore ſecus, vt de admi. tutorum. l. cum curatore. Inſectatus eſt Angel. ibidem. Alberic. in ver. item licet quarta, vbi omnium elegantiſſime, & alii. damnatur quoque pluribus alijs rationi per d. Fulgoſ. in d §. verſ. Hæc ſolutio protinus eſt falſa. cum conſulas. His adde d. Onez. d. obſeruatione ſua 35. verſ. in eadem. ibi. vel diſtingue.

16 Secundo loco principaliter D Odoffr. in d. l. ſi duobus multos attulit ſenſus. ſingulos quoque diſcutiamus.

17 Primo itaque opinatus eſt in verſ. Ego conſueui: quod reſponſum Gaij debet intelligi, cum duo procuratores ſunt cõſtituti in ſolidum, quo caſu alter ab altero petere poterit. Iulian. autem loquitur cum duo procuratores ſunt ſimpliciter conſtituti, quo caſu alter ab altero non petet ſine ſpeciali mandato.

18 Ratio autem diuerſitatis ſecundum Odoffredum eſt, nam quando duo procuratores ſunt conſtituti in ſolidum, videtur velle conſtituens, quod quilibet eorũ poſſit facere, quod ipſe facere poſſet, & ideo ſicut dominus poſſet eum recte conuenire, ita & procurator recte poterit eundem conuenire; ſed vbi duo procuratores niſi nominatim ei mandatum ſit, vt alter ab altero petat. Hæc Odoffred. Sequutus eſt Angel. ibidem fere in fine, & in terminis terminantibus D. Federic. de Senis quæſtione ſua 124. vbi pulchre.

19 Sed iſte primus ſenſus Odoffred. a veritate quam maxime abhorret, falſum enim in primis, quod in caſu Gaij illi duo procuratores fuerint in ſolidum conſtituti. Certa namque eſt iuris regula, quod ſi duo, vel plures procuratores conſtituantur, intelliguntur pro partibus conſtituti, niſi expreſſe quilibet in ſolidum conſtituatur, quod non eſt, in caſu d. §. ſi duob. quod ſecus eſt, in adminiſtratoribus a lege conſtitutis, qui ſemper intelliguntur dati in ſolidum, ſic per plura inter alios firmauit Iacob. Butrigar. in d. §. ſi duob. vbi etiam Angel. in princ. vnde. De hac materia, an & quando procuratores intelligantur in ſolidum conſtituti. vidend. Cardin. Mantica de Tacitis, & Ambig. Conuentionib. lib. 7. tit. 17. vbi late.

20 Præterea Gaius ibi non mouetur ex eo, quod procuratores fuerint inſolidum, vel pro partibus conſtituti, ſed quia non ob id minus procurator intelligitur, quod is quoque, cum quo agitur, procurator ſit. vnde

21 Hanc eandẽ interpretationẽ d. Odoffred. alijs tamen rationibus motus improbauit etiam Alberic. in d. §. ver. ſi duob. ibi. ſed nec iſta ſolutio. cum conſulas. Alijs, quoque impulſus damnauit Fulgoſ. in d. §. verſ. ſed hæc quidem ſolutio. quem Fulgoſ. ſequutus eſt. Onez. d. obſeruatione. 35. pag. 156.

22 Secunda extitit interpretatio d. Odoffred. quod ideo in caſu Gaij alter procurator ab altero petere poſſit, quia expreſſe hoc fuit ibi dictum, reſponſum autem Iuliani præcedat, quando non eſt dictum generaliter, nec ſpecialiter, quod alter ab altero petat. vnde.

23 Sed & iſta reijcienda eſt, quandoquidẽ expreſſe diuinat. gl. n. reuelauit Odoffred. in caſu d. §. ſi duobus. expreſſe hoc fuiſſe conceſſum, quod alter procurator ab altero debitore quantitatem debitã petere poſſit? Adde, nam hoc conceſſo, deciſio illius text. eſſet de indubi-

tabili

tabili contra notat.in l.quod Labeo. de
Carbon .edicto.

24 Præterea Iuriſconſ.ibi mouetur ex eo,
quod data fuerit licentia vni ex illis pro
curatoribus ab altero, qui debitor ſit,
petendi; ſed quia non ob id minus
procurator intelligitur, quod is quo-
que, cum quo agitur, procurator ſit.
Vnde.

Attulit etiam alios intellectus, de qui-
bus vidimus ſupra.

25 Tertio loco principaliter extiterunt nõ
nulli alij; qui quidem tradiderunt, mul-
tum intereſſe, an dominus dicat, conſti-
tuo te procuratorẽ ad negotia mea ge-
renda, an dicat conſtituo te procuratorẽ
omnium rerum mearũ. Nam primo ca-
ſu, quia verbum *negotia* potius adapta-
tur ad iudicialia. vt de Calum.l. 1. in
princ. & l.generaliter §.1. ideo procura-
tor conſtitutus in iudicio poteſt a com-
procuratore exigere; & ita procedit re-
26 ſponſum Gaij; ſecundo autem caſu quia
verbum *rerum* potius adaptatur ad ex-
traiudicialia, vt ff. ſi certum petat.l.1.§.
rei. non poterit procurator ipſe ab alio
comprocuratore debitore aliquid exige
re. & ita debet intelligi reſponſum Iu-
liani.

27 Sed & horum ſententia damnatur per
d. Alberic.in d. §.ſi duobus. nu.11.ver.
ſed contra hanc ſolutionem. Eum con-
ſulas.

28 Quarto loco alii aliter ſoluunt, & fa-
ciunt vim in dictione illa *omnium*, quæ
poſita eſt in d.l. qui duos. & dicunt,
quod hæc dictio, omnis, quicunque, &
ſimiles, habent notare plura ſimul vni-
ta, ſi proferatur in ſingulari, ſed ſi in plu
rali proferatur, habent in partes diſtri-
buere, l.ſi pluribus de leg. ſecundo. quia
igitur in §. ſi duobus. non eſt verbum
omnium, ſed ſimpliciter *negotiorum*, vi-
detur vnam, & ſolidam adminiſtra-
tionem conceſſiſſe, ſed in l. qui duos.
dixit *omnium rerum*, & ſic diſtributi-
ue, & in partes conceſſiſſe videtur.
Vnde.

29 Sed iſthæc expoſitio eſt mera fatuitas,
non enim Iuriſconſult.in d.§.ſi duobus
mouetur ex eo ad determinandum,
quod vnus procurator poteſt ab alio
comprocuratore, et qui ſit debitor, exi-
gere, quod non fuerit vſus procurato-
rem conſtituens verbo illo *omnibus*, ſed
dumtaxat illo *negotiorum*, ſed quia non
ob id minus procurator intelligitur,
quod is quoque, cum quo agitur, procu-
rator ſit. Vnde.

30 Quinto loco adducitur principaliter
nonnullorum aliorum ſententia, & eſt,
quod in caſu d. §. ſi duobus. erant duo
procuratores ſeparatim conſtituti, & ita
quilibet erat procurator per ſe, quia qui
libet vocatus erat ad ſolidum officium,
vnde non eſt alter procurator in eo,
quod alter petit, vt ibi: ideo non mirum,
ſi alter ab altero, qui ſit debitor, exigere
poſſit, ſed in d. l. qui duos. erant duo
procuratores ſimul dati, vnde vnus ſine
altero nihil petere poterat, niſi ſpeciali-
ter eſſet dictum, vt ibi.

31 Sed & iſte ſenſus reiiciendus eſt ex plu
ribus. Primo enim eſt diuinare, quod
in caſu Gaii illi duo procuratores conſti
tuti fuerint ſeparatim, non autem con-
iunctim, prout in caſu Iulian. Quinim-
mo poteſt dici, quod & ibi coniunctim
fuerint conſtituti, vt patet ex illis verbis.
Si duobus mãdata ſit adminiſtratio ne-
gotiorum, id eſt coniunctim, & ſic ſen-
ſit Fulgoſ.ibidem in ſummario.dum ita
ſcribit, ex duobus ſimul datis ad nego-
tia domini.

32 Deinde Iuriſconſultus ibidem non
mouetur ex eo, quod illi procuratores
fuerint conſtituti vel ſeparatim, vel cõ-
iunctim; ſed ex alio, prout ibi apparet.
ergo.

33 Adde. nam in dubio, prout etiam ſu-
perius dictum fuit, pluribus procurato-
ribus ſimpliciter conſtitutis: intelligun-
tur pro parte, non autem in ſolidum,
& tradit ipſemet Alberic. in dicto §. ſi
duobus.in principio. Vnde.

Aliis quoq; mediis damnatur per eun-
dem dom. Alberic, ibidem. nume. duo-
decimo.

Sexto

34 Sexto loco Dom. Fulgoſ. in d. §. ſi duobus. nu. 2. verſ. Mihi occurrit aliquãdo. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt. Tradidit enim, quod ſi duo conſtituti ſint procuratores omniũ negotiorum mandantis, quod alter poteſt petere ab altero, qui ſit debitor ipſo iure, quia eſt procurator, etſi alter id eſt procurator ipſe conuentus patiatur, procedit iudicium tanquam factum cum legitimo procuratore, & ſententia lata nocebit domino. arg. l. ſi mater. §. hoc iure. de exceptione rei iud. & ita procedit reſponſum Gaij. Sin autem conſtitutis præfatis illis duob. procuratoribus, & altero ex illis, qui ſit debitor, per alium conuento, conuentus ipſe contradicat, & excipiat. ſi non mihi mandatum ſit, vt a debitoribus peterem. de qua quidẽ exceptione fit mentio in l. itaque. eod. tit. de procuratorib. efficaciter obſtabit illa exceptio, niſi ſpeciale mandatum oſtendatur, & ita procedit reſponſum Iuliani. latius Fulgoſ. prænot. loco, quẽ ſequi viſus eſt etiam d. Federic. de Senis præcit. quæſt 124.

36 Sed iſte Fulgoſ. ſenſus omnium aliorũ videtur peſſimus. In primis. n. Iuriſc. in d. §. ſi duob. non mouetur ex eo, quod procurator ille conuentus ab altero non contradixerit, ſed cõſenſerit: ſed ex alio, prout liquet ex illis verbis. Non enim ob id minus.

37 Adde, maximo diuinationis morbo eũdem laborare, dum ſupponit Fulgoſ. quod in caſu Iuliani alter ex illis duob. procuratorib. conuentus contradixerit, ac fuerit renitens.

38 Præterea Iuriſc. in d. l. qui duos. non ſe fundat ſuper contradicentia, ſeu repugnantiã, vel contentamento ipſius procuratoris conuenti, ſed generalem ibidẽ proponit regulam, quod qui duos procuratores omnium rerum ſuarum reliquit, niſi nominatim præceperit, vt alter ab altero pecuniam petat, non videtur mandatum vtrilibet eorũ dediſſe. Quid igitur ſcripſit Fulgoſ.

39 Septimo loco D. Ant. Faber in ſuis Rationalibus in Pandectas, in d. §. ſi duob. cum duabus ll. ſequentibus aliter conciliare nixus eſt. Tradidit enim quod in caſu Gaij interceſſit mandatum, quod alter ex procuratoribus poſſit ab altero exigere, qui ſit debitor. motus ex eo, nam nemo dubitat, quin mãdato generali cõtineatur ius exigendi pecuniam a debitoribus ad l. procurator. cum l. ſequenti. ff. eod. de procuratorib.

40 Sed & tanti viri ſententia reſpuenda eſt. imprimis. n. I. C. in d. §. non mouetur, ex eo, quod interceſſerit illud mandatum, nec ne, ſed quia non ob id minus procurator intelligitur, quod is quoque, cum quo agitur, procurator ſit. Vnde.

41 Adde, falſum eſſe, quod ibi illud mandatum interceſſerit, nec officit conſideratio eruta ex text. in d. l. procurator, quia ibi Paul. I. C. loquitur, ac intelligit de procuratore, cui generaliter libera adminiſtratio omnium rerum commiſſa eſt, is enim poteſt exigere, nouare, & ſimilia facere; Gaius autem in d. §. ſi duobus non loquitur de tali procuratore. Vnde.

42 Octauo loco Dom. Franc. Onezius dicta obſeruat. ſua 35. pag. mihi 157. tergo. ver. ea eſt. alterius extitit opinionis. Ratus eſt enim, Iuliani reſponſum in d. l. qui duos. amplectẽdum eſſe, quod ſcilicet alter ex duob. procuratoribus ab altero, qui ſit debitor, exigere nequeat, niſi de ſpeciali appareat conſtituentis mandato, nec obſtare reſponſum Caij in d. §. ſi duob. quo contrarium ſtatuitur. Subdit enim Onezius id ipſum per eundem Iulianum corrigi, & antiquari: latius vt per eum.

43 Sed iſta interpretatio eſt riſu digna. Correctio. n. alicuius leg. non eſt inducenda, niſi expreſſe de ea conſtet. ad nor. in l. ſancimus C. de Appel. Adde omnem ſemper potius capiendam interpretationem, vt ll. correctio euitetur, iuribus vulgatis.

Hæc

Hæc alij.

44 Ego autem pro his reſponſis ſedandis arbitror ſequendam eſſe diſtinctionem, quam attulit. do. Paul. de Caſtro in d. §. ſi duobus. num. 5. ipſum conſulas, non enim ex ſcriptis ſcripta abſque Lectoris vtilitate conficienda ſunt.

Ad l. ſi fideiuſſor. ff. de dolo malo, & l. mora §. ſed ſi fideiuſſor. ff. de verborum obligation.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nume. 2. & 3.*
4 *Grauis extat contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*
5 *Pro eorundem conciliatione multi multa dixere.*
6 *Tres d. Accurſ. intellectus deducuntur, ac in ſimul improbantur, & num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*
16 *Bart. reſolutio affertur, & nume. 18. 19. 20. & 21.*
17 *Contra fideiuſſorem dantur certi conditio, & actio ex ſtipulatu, qui termini ibi declarantur.*
22 *Supradicta reſolutio Bar. damnatur. & nu. 23. & 24.*
25 *Hugon. Donell. ſenſus recitatur.*
26 *Reijcitur. & nu. 27.*
28 *Quorundam aliorum ſententia perpenditur.*
29 *Refellitur.*
30 *Cuiacij expoſitio proponitur.*
31 *Confunditur.*
32 *Opinio Authoris.*
33 *Notabile.*

¶ Papinianus Iuriſconſ. in l. ſi fideiuſſor. ff. de dolo mal. contrariatur Paulo in l. Mora. ver. ſed ſi fideiuſſor. ff. de verbor. obligat.

1 Verba Papiniani. *Si fideiuſſor promiſſum animal ante moram occiderit, de dolo actionem reddi aduerſus eum oportere Neratius priſcus. & Iulian. reſponderunt, quoniam debitore liberato, per conſequentiam ipſe quoque dimittitur.*

2 Verba Pauli in l. Mora. *Sed ſi fideiuſſor hominẽ occiderit, reus liberabitur, fideiuſſor autem ex ſtipulatione conueniri poteſt.*

3 Cum Paulo concordat idemmet Papinianus ſibi contrarius. in l. Stichum 95. §. tametſi. ſub illis verbis. Aliter quam in perſona fideiuſſoris, qui promiſſum hominem interfecerit, quia tenetur ex ſtipulatu actione fideiuſſor. ff. de ſolut. & liberationibus.

4 Contrarietas inter ſupradicta reſponſa, apparet manifeſta, nam in primo cõcluditur contra fideiuſſorem, qui animal, ſeu hominem promiſſum occiderit. dari actionem dẽ dolo: in poſterioribus vero ex ſtipulatu.

5 De Conciliatione cogitandum eſt.

6 Accurſ. priori loco in d. l. mora. in ver. conueniri poteſt: varios attulit ſenſus, ſingulos perpendamus.

7 Primò itaque tradidit, quod in caſu Pauli. & d. §. Tametſi. de æquitate actione vtili ex ſtipulatu hoc eſt reſtitutoria teneať fideiuſſor ille; in caſu vero Papiniani de rigore, de dolo. vnde. Sequutus eſt poſt Iacob. de Rauen. d. Alber. in d. l. ſi fideiuſſor.

8 Sed hunc ſenſum improbauit inter ceteros Angel. in l. Mora. ſub illis verbis. Hæc eſt falſa, quia ſecundum hoc corrigeret l. cõtrariam, cum æquitas ſcripta præualeret rigori ſcripto. vt C. de iudic. l. placuit. Adde Cuman. ibidem nu. 3. & Imol. num. pariter. 3.

9 Adde eidem interpretationi valdè etiã refragari illam iuris regulã, quod quam diu alia actio eſt, ea de dolo non datur. ad l. primam. in principio. & §. ait ff. de dolo.

10 Secunda fuit eiuſdem Accurſ. interpretatio,

ratio, quod verba illa d.l. Mora *ex ſtipulatione* ita explorentur (i. propter ſtipulationem detur actio de dolo.) quo caſu Paul. non contradicet Papiniano, ſequutus eſt præcisè d. Zaz. ibidem in fin. audi eius verba: eſt etiam probabilis ſolutio, quæ eſt facilior, quia non dicitur hic, quod poſſit ex ſtipulatu conueniri, quæ dicitur actio ex ſtipulatu. inſtit. de verbo. oblig. in princ. ſed dicitur, quod poſſit conueniri ex ſtipulatione. i. propter ſtipulationem. propter ſuam obligationem poteſt côueniri de dolo, quia obligatus erat tanquam fideiuſſor ex ſtipulatione, vnde quia interfecit, tenetur de dolo, vt ſic etiam lex legem determinet. iſta eſt ſolutio gl. quæ mihi non diſplicet. ita Zaz.

11 Sed & iſte ſenſus vti violatiuus literæ d.l. mora reiiciendus eſt, & ſic animaduertit ibidem Imol. nu. 3.

12 Tertius, & vltimus eiuſdem Accurſii ſenſus extitit, quod ideo in caſu Pauli fideiuſſor ille tenetur actione ex ſtipulatu, quia poſt ſuam moram hominem illum promiſſum occidit. In caſu verò Papiniani ante moram, quo caſu cum actione ipſa ex ſtipulatu teneri nô poſſit, cum reus principalis ea eſſet liberatus, non mirum, ſi tenetur de dolo. Sequutus eſt d. Alberic. in d.l. Mora nu. 2. in fine. & ibidem Alciat. num. final. vbi elegantiſſimè.

13 Sed & hæc interpretatio reprobatur per Cuman. in d.l. Mora. nu. 4. ſubtilis verbis. Hanc reprehendût, & bene; quia licet non præceſſerit mora, tamen occidendo eſt in mora, ergo obligatio perpetuatur occidendo, ſicut per moram.

14 Adde, quod moram redolet diuinationem, quis enim reuelauit Accurſio, ꝙ in caſu Pauli fideiuſſor ille hominem promiſſum occiderit ante moram.

15 Poſtremò improbatur quoq; pulchris aliis medijs per d. Anto. Fabrum lib. 2. coniecturarum iuris capit. 12. pag. mihi 71. ver. poſtremò communis Latinorû. eum conſulas. non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt.

16 Secundo loco principaliter Bar. Auriga noſter in d.l. ſi fideiuſſor. aliter ſenſit. Audi eius verba: Dic breuiter, quod ibi erat obligatio pura, vel purificata tempore, quo fideiuſſor occidit, vnde occidêdo conſtituitur in mora, & ſic tenetur actione prima ſcilicet ex ſtipulatu.

17 Nota ad Tyronum intelligentiam, regulariter contra fideiuſſorem dari certi condictionem, & actionem ex ſtipulatu. Certi condictionem, ſi certa ſit ſtipulatio, & certum petatur, hoc eſt ſi ex ipſa pronunciatione, vel etiam relatione, appatet quid, quale, quantumque ſit in ſtipulatione. Actionem vero ex ſtipulatu, ſi incerta ſit ſtipulatio, nec certum petatur, hoc eſt, ſi non appareat quid, quale, quantumque ſit in ipſa ſtipulatione. Sic eleganter poſt alios docuit Clar. vir Dom. Henningus Oldeburgicus. in ſuo celebri tract. de Fideiuſſoribus. cap. 21. in primis numeris. Hic verò (ſubdit

18 Bart.) obligatio erat in diem, vel ſub conditione, vnde non poteſt conſtitui in mora occidendo, merito tenetur de dolo. Hæc Bart.

19 In d. autem l. Mora. nu 2. ita clarius diſtinguit.

19 Quandoque fideiuſſor occidit poſt moram vtriuſque ſcilicet rei, & fideiuſſoris, & tunc directa tenetur ex ſtipulatu.

Quandoque interfecit ante moram rei principalis, poſt moram fideiuſſoris, tûc tenetur vtili ex ſtipulatu, vt hic in fine, & l. mora. de vſuris.

Aut ante moram vtriuſque, & tunc de dolo tenetur d. l. fideiuſſor. ſupra de dolo.

Hæc Bart.

20 Sequutus eſt eum præcisè Odofred. in d.l. Mora nu. 2. Alberic. in l. arbitrio 19. §. ſi ſeruum num. 10. ver. Aut occiditur a fideiuſſore. ff. eod. de dolo malo. idem Alberic. in d.l. mora in fine. Angel. ibid. vbi etiam quoddam contrarium reſoluit. Alex. vbi omnium elegantiſſimè, ac plures alij; Audias verba Alex. Tene vltimam ſolutionê, declarando vt hic per Bart.

Digitized by Google

Bartolum concludentem, quod l. ſi fideiuſſor debet intelligi, quãdo erat obligatio in diem, & ideo licet alias occidendo quis dicatur eſſe in mora, l. ſi ſeruũ. in princ. §. ſequitur in eodem. tamen fallit, niſi ante diẽ quis occideret, quia ante diem mora committi non poteſt. l. cũ filius. §. final. ſupra eodem; & ideo cum tunc occidens non ſit in mora, non poteſt agi ex ſtipulatu, poſtquam res perijt ante moram, ideo neceſſe eſt agi de dolo. d. l. ſi fideiuſſor. ſecus ſi obligatio eſſet pura, quia cum occidendo moram faciat, tenetur ex ſtipulatu, vt hic. Ita Alex. qui videatur omnino, quoniam reprobat etiam quendam intellectum d. Imol. in d. l. mora. in fine, quem tradit ad l. ſi ſeruum. ff. eod. titu. de verborum obligat.

21 His adnectendus Do. Pau. de Caſtro in d. l. mora nu. 1. verſus finem, & nu. 2. vbi amplè, & nota, quod quoddã obiectum ibidem reſoluit, eum omnino adeas. adeundus quoque d. Iaſ. ibidem. nu. 6. vbi elegantiſſimè. Zaz. ibid. nu. 7. & 8. ac alij.

22 Sed & ſupradicta diſtinctio Barto. de obligatione pura, vel in diem, reprobatur per Cuman. in d. l. mora. num. 4. in fine. Idque facit ſubtili ratione, ipſum conſulas.

23 Adde, quod ſupradictus Barto. intellectus videtur diuinare ad l. ſi fideiuſſor. quod ſcilicet ibi fuerit adiecta dies, vel conditio. Vnde reſpuendus. ſic præcisè inter ceteros animaduertit Dom. Alcia. in d. l. mora. nu. fin.

24 Eundem improbauit quoque Valent. Forſterus, loco inferius allegãdo. Eum conſulas. Addo d. Anto. Fabrum in ſuis rationalib. in Pandectas. in d. l. ſi fideiuſſor. in fine, ſub illis verbis; Diuinatiue prorſus, & malè. Nã qui dolo malo, aut culpa interueniente occidit, ſatis in mora conſtituitur hoc ipſo, quod facit, ne in mora amplius conſtitui poſſit, iam ſcilicet liberato debitore. ſi modo recta eſt ratiocinatio, qui Neratius Priſcus, & Iulianus vtebantur. Hæc Faber.

25 Tertio loco principaliter D. Hugo Donell. in l. cum filiusfamil. 49. nu. 9. ff. eo. de ver. obl. alio modo ſupradicta reſpõſa conciliare conatus eſt. Tradidit enim, quod Papinian. in d. l. ſi fideiuſſor. ſententiam Neratij Priſci, & Iuliani Iuriſconſultorum, volentium fideiuſſorem illum actione de dolo teneri, dumtaxat retulerit, eandem autem minimè probarit, & eo magis cum in præcitato ver. Tametſi. d. l. Stichum. docuerit & ipſe eũ dem actione ex ſtipulatu obſtrictum eſſe, prout etiam tradidit Paul. in d. l. mora. Vnde. Sequutus eſt hanc eandem interpretationem. (licet de Donel. nullum verbum) dom. Valenti. Forſter. de iuris interpretat. lib. 1. c. 5. nu. 25. & d. Anto. Faber d. lib. 2. Coniecturarum iuris præcitato c. 12. pag. 78 ver. Mihi verò.

26 Sed decipitur Donellus mea ſentẽtia, dum autumat, Papinianum in d. l. ſi fideiuſſor. non probare ſententiam illorũ veterum Iuriſconſultorum, & conſidero, quod cum eorum ſententia vtatur, neque id ſolum, ſed etiam rationẽ adijciat, qua fiat, vt obligatio fideiuſſoria per conſequentiam tollatur. Vtrumque argumento eſt. Ab eo illam ſententiam vt veram, & quam ipſe quoq; ſequatur, referri. Vnde.

27 Conferunt ſcripta per Herman. Vulteium Diſcept. Scholaſticar. capit. 18. in princ. eum omnino conſulas.

28 Accedit quarto principaliter alia interpretatio, & eſt nonnullorum aſſerentium, ſeu vt melius dicam, diſtinguentium, an fideiuſſor dolo promiſſum hominem occiderit, an ſine dolo: vt priore caſu in eum actio de dolo detur, poſteriore verò vtilis, quę in factum appellatur. & ſic opinãtur ſupradicta duo reſponſa poſſe conciliari.

29 Sed & horum opinio damnatur & rectè per dom. Antonium Fabrum d. lib. 2. Coniecturarum iur. præcitato cap. 12. ver. minus placet, Ad eum Lectorem beneuolum relego.

30 Poſtremo loco Iacobus Cuiac. in Commentar. ſuis ad African. tract. 7. §. fina.

in fine.aliam attulit conciliationem.Libet eius præciſa verba referre: Et dixeris rectius,actionis de dolo duplicem eſſe formã,alias enim dari proximus in id, quod intereſt.l.arbitrio §.1.& §.penul. de dolo.Hac forma non dari in fideiuſſorem,dari tamen in reum, qui promiſerat Stichum, aut Pamphilum,quique Stichum interfecerat, Pamphilo etiam poſtea mortuo ſuo fato ante moram, quæ eſt prior ſpecies d.§.l. Stichũ; Alias actionem de dolo dari in hoc,vt res, vel actio reſtituatur,& hac forma in fideiuſſorem dari, ac per eam arbitrio iudicis reſtitui actionem ex ſtipulatu, quæ fuerat amiſſa per conſequentiã reo liberato, quæ ob id etiam dicitur vtilis, in l. Mora.de vſurpat. vtilis, id eſt, reſtitutoria. Reſtituitur autem ex cauſa edicti de dolo, vt priore caſu huius,§. reſtituitur ex cauſa edicti ex quibus cau maior. & ſi hac actione ſecum agi ſinat fideiuſſor, id eſt ſi pareat arbitrio, euitat condemnationem in id, quod intereſt, ſin minus actione de dolo condemnatur in id,quod intereſt. Atq; ita l.ſi fideiuſſor. poteſt ſimplicius accipi de eo, qui ex ſtipulatu iudicium accipere recuſat. Hæc Cuiac.

31 Sed & iſta Cuiac.ſententia reprobatur per d. Antonium Fabrum in d. l.ſi fideiuſſor. ver. itaque ſi cum Cuiacio. eum conſulito.

Hæc alij.

32. Tu de vera conciliatione cogitato.

33 De materia ſupradictarum legum fit quoque particularis mentio in l. Mora. §. in bonæ fidei. in fine. ff. de vſuris, in l.cum quis. §. ſi quis pro reo in fine. ff. de ſolutionibus. & in l. cum filiusfamilias. 49. de verborum obligationibus. ad ibi dicta Lectorem beneuolum remitto.

Adde und. quoque Faber d.cap.duodecimo, per totum.

Adducitur diſſonantia inter l quod ſi minor.§. non ſemper.verſ. Sceuola.ff.de minoribus 25.annis, & l. final. C. de repudianda hæreditate.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu.2.*
3 *Contrarietas maxima inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Pro ipſis reſponſis ſedandis varij varia dixere.*
5 *Septem intellectus d. Accurſ. referũtur, ac in ſimul improbantur, & num.6.7. 8.9.10.11.12.13.14.15.16.17.18.19. 20.21.22.23.& 24.*
25 *Aliorum ſenſus deducitur.*
26 *Reijcitur.*
27 *Abbatis opinio proponitur, & num.28. & 29.*
30 *Damnatur.*
31 *Hectoris Rodriquez ſententia reminiſcitur, quæ reprehenditur per dom Franciſcum de Caldas remiſſiuè.*
32 *Cuiacij interpretatio ſubnectitur. & nume. 33.*
34 *Reſpuitur. & nu.35.*
36 *Opinio Authoris.*

¶ Maxima deducitur per Scribentes cõtrarietas inter l. quod ſi minor §. non ſemper. ver. Scæuola.ff.de minorib.25. annis.& l.fin.C.de repud.hære.

1 Verba d.§.Sceuola. *Scæuola noſter aiebat: ſi quis iuuenili leuitate ductus omiſerit, vel repudiauerit hæreditatẽ, vel bonorum poſſeſſionem, ſi quidem omnia integra ſint, omnimodo audiendum eſſe. Si vero iam diſtracta hæreditate, & negotijs finitis, ad paratam pecuniam laboribus ſubſtituti veniat, repellendum.*

Verba

2 Verba d. l. fin. *Si quis ſuus recuſauerit paternam hæreditatem, deinde maluerit eam adire &c.* Sequitur poſtea Inſt. & inquit: *Sin autem vel minor eſt, vel in vtili tempore conſtitutus, tunc poſt impletum quadriennium, aliud triennium ei indulgeri, intra quod poteſt, rebus in ſuo ſtatu manentibus, adire hæreditatem, & ſuam abdicationem reuocare. Quo tempore tranſacto, nullus aditus penitus ad paternam hæreditatem ei reſeruetur, niſi fortè adhuc eo in minore ætate conſtituto, res venditæ ſint. Tunc enim per in integrum reſtitutionem non denegatur ei adire hæreditatem, & res recuperare, & creditoribus paternis ſatisfacere.*

3 Inter hæc reſponſa repugnantia apparet manifeſta. Nam in primo tractatur, tunc demum eſſe minori ſuccurrẽdum, cum ipſe re integra, hoc eſt antequam bona hæreditaria ſint diſtracta, pœnitẽs hæreditatem repetit: nam ſic, ſi negotijs iam finitis, & exactis, ille, quod ſupereſt, petat, in qua ſpecie negandam fore reſtitutionem Iuriſconſult. cenſuit. In ſecundo vero totum oppoſitum deciditur.

4 In hiſce ſedandis varij varia dixere.

5 Accurſ. priori loco in d. verſ. Scæuola. in verbo. repellendum varias attulit interpretationes. Singulas perpendamus.

6 Priori itaque loco opinatus eſt, quod Paul. in d. verſ. loquatur de extraneo hærede. Iuſtin. vero in d. l. fina. de ſuo. Ratio autem differentiæ mea ſententia, ea poteſt eſſe, quia in ſuo durant adhuc reliquiæ ſuitatis, licet ſe abſtineat ab hæreditate, quæ quidem plurimos operari poſſunt effectus, vt patet in l. cum quaſi. §. ſed & ſi quis. ff. de fideicommiſſ. libertatibus. & tangit Iaſ. in d. l. final. num. primo. Hunc eundem ſenſum inſectatus eſt etiam d. Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν centur. 3. tit. de minoribus, quæſtio. tertia, vbi pulchre, & do. Franciſc. de Caldas nume. 48. & 49. inferius allegandus in ſuis Commentar. ad l. ſi curatorem. in ver. læſis, vbi omnium latiſſimè, ac elegantiſſimè. His adnectendus eſt etiam dom. Anton. Faber in ſuis Rationalibus in Pandectas, in d. §. Scæuola in verſicu. ſi vero iam diſtracta. in fine.

7 Sed iſte primus ſenſus reprobatur ſic etiam annuente eodem Accurſ. per verba illa d. §. Scæuola. *omiſit, vel repudiauit*, quæ etiam verificantur in ſuo, vt Inſtit. tit. de hæred. qualitate, & differentia. in §. ſui. Hunc eundem improbauit quoque Odofred. in d. §. Scæuola. nume. 2. Reprobatur quoque illhæc diſtinctio inter ſuum hæredem, & extraneum pluribus rationibus per domin. P. Auguſt. Morlam in ſuo iuris empor. par. prima, tit. de in integ. reſtitut. quæſtione ſecunda, num. 6. colum. 2. verſ. ſed hæc interpretatio. Ipſum adeas.

8 Secundo quidem loco ipſemet Accurſ. alterius extitit opinionis. Ratus eſt enim ideo Iuſtinianum diſcrepare a Paulo, quoniam in caſu ipſius Pauli pupillus habebat ſubſtitutum, quod non contingit in caſu contrario. Vnde.

9 Sed nec iſta ſecunda eiuſdem Accurſ. interpretatio recipiẽda eſt. Quod enim in caſu Pauli adſit ſubſtitutus, ad rem minime facit, quia ipſe non debet poſſe venire, quoniam poſt repudiationem datur ipſi minori tempus triennij ad reuocandam ipſam abſtentionem, & ante lapſum illius temporis filius non eſt perfectè excluſus, & abſtenſio non dicitur haberi pro facta, quouſque poteſt reuocari, argum. l. non videtur. ff. de acquirenda poſſeſſ. vnde. Eandem vti nimis reſtringentem d. l. fin. improbauit quoque do. Franc. de Caldas ad l. ſi curatorem in ver. læſis. C. de in integr. reſtitut. num. 49. in fin. Vidend. idem ſub num. 45. vbi quoque aliis pluribus medijs eãdem refellit, eum conſulas.

10 Tertia fuit interpretatio. Nam in caſu eiuſdem Pauli vendita fuit hæreditas. in caſu verò d. l. final. quædam res particularis. Vnde.

11 Sed & hæc vti inſulſa reſpuenda eſt. In primis enim, & Iuſt. in d. l. finali. lo-

G 2 quitur

qui tur de hæreditate,& rebus hæredita rijs diſtractis, vt ibi vinere licet, quemadmodum loquitur Paulus. vnde

12 Præterea ipſemet Iuſtinianus non mouetur ex eo, quod quædam res particulàris duntaxat fuerit vendita,nec ne,ſed fundat ſe ſuper minori ætate,vt patet ex illis verbis. Niſi forte adhuc eo in minori ætate conſtituto res venditæ ſint. Vnde

13 Quarta fuit conciliatio, quod reſponſum ipſius Pauli ſit correctum,& antiquatum per Iuſt.in d.l.final. Hoc idem repetit ipſemet Accurſ. in d.l. final. in ver.recuperare in fine. Sequutus eſt ibidem Odoffred. vbi elegantiſſime. Hug. Donell. ad titul. Cod.de Repud.vel abſtinend.hæred.nu. 21. in fine; ac plures alii relati per Morlam.d. num.6.verſ.ex quib.patet.

14 Sed & iſta diſplicuit D.Franciſco de Caldas poſt alios ad l.ſi curatorē. C. de in integr.reſt.min.in ver.læſis.num.47. vbi tradit quod non eſt admittenda,ne detur legum correctio contra vulgatas traditiones.

15 Damnatur quoque per Morlam loco iam admonito. vbi elegantiſſime docet, ac demōſtrat, verbum illud *corrigentes* de quo in d.l.final. ſupradictæ ſenetiæ minimè ſuffragari. Ipſum adeas.

16 Quinto loco ipſemet Accurſ. aliter ſenſit. Tradidit enim,quod in caſu d.§.Scæuola.in maiori ætate ipſius minoris res illæ fuerunt diſtractæ.in caſu autem d.l. final.in minori.

17 Sed decipitur ipſemet Accurſ. falſum enim, quod in d. §.Scæuola. in maiori ætate ipſius minoris res illæ fuerint diſtractæ. Nam dico,quod imo in minori.I C. enim ibi loquitur de eo, qui iuuenili ætate ductus hæreditatem omiſit. Vnde ſupponendum eſt, quod alienatio ſequuta quoque fuerit adhuc eo in minoribus conſtituto.

Præterea Iuriſcōſultus ibi mouetur ſimpliciter ex eo,quod res fuerint diſtractę, & negotia finita.& ideo prohibet ipſum minorem tali caſu abſtenſionem factam per eū ab hæreditate reuocare poſſe,nec ex alio mouetur. Vnde

19 Sexto loco aliter docuit. Tradidit enim quod in caſu Pauli diſtractio bonorum facta fuit a ſubſtituto. in caſu vero Iuſt. a creditoribus, & hunc ſenſum ſequutus eſt B.r. in d.§.Scæuola. vbi etiam rationem differentiæ deducit, dicens: Nā ſubſtitutus vendidit nomine ſuo, & ſuū negotium gerebat: Creditores vero vendebant nomine hæreditario, tanquam curatores dati bonis l.1.de cur.bon.dan. merito quicunque hæres ſuperuenit, audit, vel creditores nomine eius, ad quē hæreditas pertinet. & latius vt per Bart. Sequutus eſt etiam Odoffred. in d.l.final. nu.1. fere in princip. vbi quoque aliam diuerſitatis rationem conſiderat, dicens: Nam vbi res per ſubſtitutum, vel coheredem ſunt venditæ,non videtur defunctus affectus iniuria: ſed quando per creditores ſic,vt in inſtitutionib. quib. ex cauſis manummit. non licet.§.1. Salyc. ibidem. in fine. vbi eleganter. Et notandum quod concordantes deducit Iacob.de Arena, & Cynum,ac alios. Adnectend. quoque d. Paul.de Caſtro in d.l.final. in fine, vbi & ipſe illam eandem differentiæ rationē ſequitur,ac deducit. Audi eius verba: vel ibi habuit ſubſtitutum, ſubaudi, qui vendidit,ſed hic venditio fuit facta per creditores, & hæc vera. primo enim caſu defunctus non eſt affectus iniuria, quia ſubſtitutus ei ſucceſſit ex teſtamento,ideo minor, qui repudiauit, non poteſt retractare alienationes factas per ipſum,ſed in ſecundo caſu videtur affectus iniuria, quia ei nullus ſucceſſit, ſed creditores vendiderunt bona, ideo minor per reſtitutione poteſt venditiones in hæreditate paterna retractare; Hactenus Caſtrenſ. Inſectatus eſt etiam Fulgoſ.in præcitata l. final. in fine; vbi etiam l. Iaſon. pariter in fine; addo P.Coſtal.quoq; in ſuis Aduerſar.in d.§. verſ.ti minor. & Cl. D.Sfortiam Oddū in ſuo elegan. tr. ct.de Reſtitutione. in integr. par.2.quæſt. 63.artic. 2.nu. 14. cum.

cum ſequen. vbi poſt plures concordantes adductos illas ſupraſcriptas binas diuerſitatis rationes communiter perpenſas longe latius, ac elegantius, quam alij deducit, ac perſequitur. Eum omnino conſulas.

20 Sed nec iſta conciliatio, licet communiter recepta, ſatisfacit. Supraſcriptæ n. diſtinctionis ratio confundi videtur per l. non eſt vobis. C. de prædijs, & aliis rebus minor. & l. ſi ex cauſa. ff. eod. de minoribus, vbi generaliter poſt res ab aduerſario diſtractas reſtitutio conceditur. Sic eleganter Domin. Emanuel a Coſta, in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. in ſecunda parte, numero quinquageſimo quarto, ff. de liber. & poſthum.

21 Inſecutus eſt etiam d. Caldas in d. verſ. lætis nu. 45. vbi præterea ſecundam illam diuerſitatis rationem ſupra propoſitam elegantiſſimè diſcutit, ac refellit, cum conſulito. Damnatur quoque ſupraſcripta expoſitio per eruditiſſ. P. Auguſt. Morlam in ſuo emporio Iuris ciuilis. parte prima, titulo de in integr. reſtitutione, quæſtion. ſecunda, numero ſexto, vbi talia verba protulit.

22 Sed huic interpretationi nos nequaquam acquieſcimus cum Iuſtin. in d. l. final. Nam ipſe ad concedendam reſtitutionem non nititur in iniuria iſtius defuncti, ſed in minori tantum ætate. Præterea difficile eſt in d. l. fin. res a creditoribus diſtractas fuiſſe, cum ex tex. illo nequaquam id conſtet. Deinde etiã ſi in d. §. Scæuola. deneganda eſſet reſtitutio in res venditas, quia a ſubſtituto fuerant diſtractæ, tamen nulla iuris ratio permittit, vt denegentur ſaltem ad pretium illarum rerum, quas ſubſtitutus habet. iuxta tex. in l. in integr. ff. de minoribus. Hactenus Morla.

23 Vltimo ipſemet Accurſ. opinatus eſt, quod in caſu Pauli minor laborat ad pecuniam parandam, quod ſecus eſt in caſu Iuſtiniani. Vnde. Hoc idem mea ſententia, ſenſiſſe quoque viſus eſt Domin. Fulgoſ. in d. l. final. in fine: Audi eius verba: Vel iudicio meo. in l. contraria. minor non tam quærebat bona, & ſatisfacere creditoribus, quam illud modicum collectum laboribus ſubſtituti habere, quod certè non patitur ætas. At hic non volebat pecuniam paratam laboribus creditorum, quia quid ſupereſt, non eſt, nec eſſe debet creditorum, hæc Fulgoſ. ſequutus eſt etiam domin. Alexand. conſilio ſuo ſexageſimo ſeptimo, numero nono, & decimo, volum. 5. vbi omnium elegantiſſime, & ex recẽtioribus Cl. I. C. Oddus d. articu. ſecundo, num. 18. quem omnino conſulas; ſupradictam enim Accurſ. opinionem mira quadam facilitate, ac elegantia deducit, ac proſequitur. His adde Morlam loco præcitato ver. quamobrem reiecta, & quæſtione 8. d. titu. num. quarto. ver. ſed verior, & quæſt. nona, numero vndecimo.

24 Sed & iſte ſenſus damnatur, & rectè (meo quidem iudicio) per Dominum Coſtam in dicto §. & quid ſi tantum dicto numero quinquageſimo quarto, verſiculo ſed tamen. eum conſulas, non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt.

25 Secundo loco principaliter accedit alia ſcribentium ſententia, quam ſequutus eſt inter ceteros domin. Alexand. dicto conſ. 67. dicto numero decimo; & eſt, quod in caſu dicti §. *Scæuola*. hæreditas ab initio non erat lucroſa, poſtea verò ſubſtituti laboribus talis facta eſt. Quare iniquum eſſe viſum, ſi ipſius ſubſtituti induſtria aperiret aduerſus ſe in integrum reſtitutionis auxilium minori, & latius vt per eum.

26 Sed & iſta diſplicuit Coſtæ dicto loco numero quinquageſimo quinto, audi eius verba. Mihi autem placere non poteſt, qui videam, Iuriſconſulti verba manifeſte repugnare ſcribentis, minorẽ, qui iuuenili ætate ductus omiſiſſet vel repudiaſſet hæreditatẽ, ſi quidẽ omnia integra eſſent, omnino reſtituẽdum fore, igitur hæreditas principio lucroſa erat,

erat, & quam repudiaſſet, fuit inutile, nec enim euentus damni reſtitutionem indulget, ſed inconſulta facilitas, l. verum §. ſciendum eod. tit. Quid, cum paulo poſt ſubiunxit, ex ea cauſa parcius reſtituendum minoris hæredẽ? nõ tamẽ euidẽter ſignificauit. principio beneficium reſtitutionis cœpiſſe competere, poſtea vero fuiſſe amiſſum ex æquo, & bono propter diſtractam hæreditatẽ, & paratam ſubſtitui laboribus pecuniam? Hactenus Coſta, quem præciſe ſequutus eſt d. Franc. de Caldas in d.l.ſi curatorem. præcitato verbo. læſis. d. num. 47. col. 3. in princ.

27 Tertio principaliter D. Abb. in c. ex parte. num. 15. de Reſtitutione ſpoliatorum fuit in noua opinione. Arbitratus eſt enim diſtinguendum eſſe, quod aut minor tractat de damno vitando, aut lucro captando.

28 Si primo, omni modo in integrum reſtituendus eſt. i. etiamſi res non ſit integra, & ſic procedunt omnia iura, quæ contra d. §. Scæuola. adduci poſſunt.

29 Secundo id eſt vbi minor ad lucrum reſtitui ſe poſtulat. (Obtinuit enim ad lucrum quoque reſtituendos minores l. ait prætor. §. finali. ff. eod. de minorib.) merito temperatur edicti interpretatio, ſi res non ſit integra iuxta text. in d. §. Scæuola. Abbatem ſequutus eſt præciſe Dom. Coſta. in d. §. & quid ſi tantum 6. part. 2. num. 57. cum pluribus ſequentibus, eum conſulas.

30 Sed & iſta Abbat. & Coſtæ conciliatio haud recipienda eſt. damnatur enim præciſe ac pulcherrimis rationibus per D. Franciſ. de Caldas. in d. ver. læſis. pag. 272. verſ. quæ tamen interpretatio. ipſum conſulas. ſat enim locum tetigiſſe. Videndus, quoque Morla d. nu. 6. ſupra cit. vbi eleganter.

31 Quarto loco poteſt in medium afferri quædam alia interpretatio & eſt D. Hectoris Rodriquez primarii olim Iuris ciuilis profeſſoris Salmanticę, Item præceptoris eximii d. de Caldas, verum cum ipſa & referatur, ac improbetur in ſimul per eundẽ de Caldas d. loco. Idcirco in præſentiarum ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, & aliena mihi videar vſurpare, eam minime chartis committam, ſed lectorem beneuolum ad ſcripta per eundem de Caldas in hoc propoſito relegabo.

32 Quinto loco ſunt nonnulli alii, qui ità
diſtinguendum autumarunt, quod aut
loquimur ſimpliciter de minore: aut
vero de minore impubere. primo caſu
procedit reſponſum Pauli. Minor enim
ſi repudiatam hæreditatem adire velit,
reſtitutionis indiget beneficio, videli-
cet, ſi omnia ſint in integro, nam rebus
diſtractis, finitiſque omnibus negotijs
hæreditariis, caret reſtitutione. d. §. Scæ-
33 uola. Secundo vero caſu procedit re-
ſponſum Iuſtiniani, quo cauetur, quod
ipſi minori ſuccurratur etiam rebus di-
ſtractis, ſi eo in minori ætate adhuc con-
ſtitutio fuerint venditæ, & ſic voluit di-
cere, licet ſubobſcure. d. Cuiac. in tit. in-
ſtitution. de Hæred. qualitate, & diff. in
ver. Niſi minor.

34 Sed nec iſta Cuiac. amplectenda eſt; quandoquidem Iuſt. præciſe loquitur. in d.l. final. de minore, & nõ diſtinguit inter ipſum, qui ſit minor 25. annis, & impuberem, puta annorum 10. vel 12.

35 Quinimo, ſuppoſita dicta diſtinctione, aſſerendum eſt, Paulum potius loqui, ac intelligere de ipſo minore impubere, quam Iuſtinianum. Perpendantur illa verba eiuſdem Pauli: *ſi quis iuuenili leuitate ductus*. Vnde non mirum, ſi & iſthæc eadem opinio diſplicuit quoq; Morlæ. præcitato num. 6. quem conſulas.

Hæc alij.

36 Cogita. Nihil enim boni, ac ſolidi, quod in medium afferam mihi ſuggeritur.

Con-

Concordia l.ſed etſi per prętorem. §. quoties per abſentiam. verſicul. quoties æquitas. ff. ex quibus cau. maior. & l. is qui reipubl. ff. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Maxima extat contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Pro ipſis ſedandis valde laborarunt ſcribentes.*
5 *Septem Accurſ. ſenſus deducuntur pro eiſdem conciliandis, ac in ſimul improbantur, & nu 6.7.8.9.10.11.12.13. 14.15.16 17 18.19.20.21. & 22.*
23 *Eguinarij Baronis ſententia affertur.*
24 *Damnatur & nu. 25.*
26 *Iulij Pacij opinio proponitur.*
27 *Diluitur.*
28 *Aliorum interpretatio ſubnectitur.*
29 *Diſplicet Onezio.*
30 *Antonij Fabri conciliatio ſubijcitur.*
31 *Et hanc pro nunc ſequitur Author. & num. 32.*
33 *De materia prædictorum reſponſorum videndus Ioannes Gæddeus.*

¶ Vlpian. in l. ſed & ſi per prætorem §. quoties per abſentiam. verſ. quoties æquitas. ff. ex quib. cau. maior. contrariatur Paulo in l. is qui reipublicæ. ff. eodem.

1 Verba d. verſic. *Quoties æquitas reſtitutionem ſuggerit, ad hanc clauſulam erit deſcendendum: vt puta legatione quis pro ciuitate functus eſt æquiſſimum eſt eũ reſtitui, licet reipublicæ cauſa non abſit. Et ſæpiſſimè cõſtitutum eſt, adiuuari eum debere, ſiue habuit procuratorem, ſiue non.* Hactenus Vlpian.

2 Paulus autem ita loquitur. *Is qui reipublicæ cauſa ab futurus erat, ſi procuratorem reliquerit, per quem defendi potuit, in integrum volens reſtitui, non audietur.*

3 Contrarietas inter ſupradicta reſponſa apparet manifeſta. Nam in caſu Pauli deciditur. Abſentem cauſa Reipublicę legitime defenſum. i. per procuratorem, non reſtitui, cuius contrarium ſtatuitur per Vlpianum.

4 In his prædictis reſpõſis ſedandis maximoperè fuerunt anxij ſcribentes noſtri.

5 Accurſ. (vt ab eo exordiamur,) in d. l. is qui Reipublicæ. in verb. nõ audietur. eadem varijs modis conciliare conatus eſt ſingulos perpendamus.

6 Priori itaque loco tradidit, quod in caſu d. l. procurator erat ſoluendo, & ſic poterat conueniri actione mandati. In caſu vero Vlpiani ſecus erat, & ideo nõ eſt mirum ſi conceditur ibi reſtitutio.

7 Sed iſta prima interpretatio d. Accurſ. refellitur eleganter per d. Ioãnem Mauritium de reſtitut. in integ. ca. 352. nume. 2. Eum omnino conſulas. Sat locum denotaſſe.

8 Eadem vti diuinatiũa ad vtrumque reſponſum diſplicuit quoque d. Franciſco Onezio, obſeruat. ſitarum capit. 39. pagina mihi 176. tergo. in fine. Ipſum videto.

9 Secũdo loco opinatus eſt Accurſ. quod in caſu Pauli. Abſens aberat cauſa Reipublicæ. in l. autem contraria. ciuitatis gratia. Vnde. Et nota, quod qui abeſt cauſa ſuæ ciuitatis, nõ dicitur abeſſe cauſa Reipublicę, nam in legibus, & edictis prætorum rempublicã intelligimus populum Romanum non rempublicam cuius vis populi, & cuiuſuis municipij. l. eum qui vectigal. de ver. ſig. Sic elegãter Duarenus ad dictum titulum, ex quibus cau. maior. cap. de Abſentia, pagina mihi 134. Hunc eundẽ ſenſum ſequutus

eſt.

eſt quoque d. Cuiac. lib. 19. ſuarum obſeruat. ca. 14. vbi etiam rationem diuerſitatis deducit inter vnum caſum, & alterum, vt per eum, quem omnino conſulas. Inſectatus eſt etiam d. Ericus Hedelman. in ſuis diſputationibus ſemeſtribus diſputat. 13. tit. de reſtitutio. extraordinaria. theſ. 28. Adde Sichardum in d. l. 1. in primis numeris. C. eod. ex quibus cauſ. maiores.

11 Sed & iſte ſenſus reprobatur per Bald. in d. l. ſi quis. num. 2. verſ. in ea gl. ibi. ciuitas; vbi ita docuit. Iſtud non placet; quia non debet eſſe minus priuilegiata abſentia cauſa reipublicæ, quam cauſa municipiorum. Sequutus eſt in hoc propoſito Cl. dom. Sfortia Oddus de reſtit. in integ. par. 1. quæſt. 6. artic. 11. nu. 42. cum ſequen. vbi tãdem concludit, quod priuilegia, quæ competunt abſentibus reipublicæ Romanæ cauſa, competere etiam debent abſentibus cauſa ſuæ reipublicæ, vel ciuitatis, vel municipii, Caſtri, vel villæ, & latius vt per eum, que omnino conſulas. Addo Onezium d. c. 39. pag. 177. in princ.

12 Et huic opinioni mirabiliter ſuffragari vſ verba illa l. 1. C. eodem, ex quib. cauſ. maior. (nã eos quoq;, qui legationis officio funguntur, in eo priuilegio eſſe, in quo ſunt, qui reipublicę cauſa abſũt receptũ eſt.) Quid clarius? Conferunt etiam maximopere ſcripta per do. Anto. Fabrum in ſuis Rationalibus in Pandectas, in d. l. ſed etſi per prætorem, § 8. in ver. legatione quis pro ciuitate functus eſt. Eum omnino conſulas.

13 Tertia extitit eiuſdem ſententia, quod in caſu prædicto Pauli abbſens non reſtituitur ex clauſula ſpeciali, quia reipublicæ cauſa abfuerit, ſed bene ex generali, prout contingit in caſu l. contrariæ.

14 Sed & iſta pulcherrimis quidem rationibus damnatur per eruditiſſimum do. Onezium d. cap. 39. d. pag. 177. ver. Tertium quod hic. Eum omnino conſulas. Sat enim, ne ex ſcriptis ſcripta conficiã abſq; lectoris vtilitate, locũ indicaſſe.

15 Quartus ipſius Accurſ. ſenſus extitit, quod in eadem l. is, qui. Abſens reliquit procuratorem, per quem potuit defendi. Secus autem extitit in caſu Vlpiani. Vnde & ita ſenſit quoque d. Odoffred. in d. l. is, qui reipublicæ. ſequutus eſt etiam d. Mauritius d. cap. 352. nu. 2. ver. quo fit, & nu. 3.

16 Sed obſtant clariſſ. illa verba eiuſdem Vlpiani; *ſiue habuit procuratorem, ſiue non*. Aliis quoque mediis eundem ſenſum exterminat d. Onezius d. capit 39. pag. mihi 177. tergo. verſi. quartum ibi. eum adeas.

17 Accedit quinto loco alia eiuſdem interpretatio, & eſt, quod Vlpianus loquatur de legato, qui conueniri non poteſt, vt l. 3. §. legatis. de iudic. Paulus autem de alio abſente. Vnde.

18 Sed & iſte ſenſus dãnatur egregiè per d. Onezium d. cap. 39. pag. 178. in princ. ad ſcripta per eum Lectorem beneuolum relego.

19 Sexto loco idemmet Accurſius alio modo conciliare ſtuduit. Tradidit enim, quod in caſu Pauli abſens ille cauſa Reipublicæ non reſtituitur ad totam cauſam, ſed bene ad appellandum, prout in caſu l. contrariæ, & adducit in argumentum l. fin. de in integ. reſti.

20 Verum huic interpretationi occurrit eam quoque improbando d. Onez. d. c. 39. d. pag. 178. ver. ſextum. Audi eius verba; Quod eſt ad vtrumque reſponſum planè diuinatorium, & hominis, ne deprehendatur, hac illac elabi quidem curantis, cunctas tamen rimulas exituſq; obſeptos inuenientis. Hactenus Onez. qui tamen in fine dictæ ſuæ obſeruationis eandem ſequitur, ac propag iſte, licet parum acute, conatur.

21 Poſtrema ſentẽtia eiuſdemmet Accurſ. extitit, verbis illis: *non audietur*; quæ ſunt illius Pauli reſponſi extrema. Nã negari reſtitutionem ei, qui reipublicæ gratia abfuit, etiamſi procuratorem dimiſerit; ſed aduerſario, hoc eſt ei, qui adfuit, (nam & huic, qui adfuit, competit reſtitutio aduerſus abſentẽ cauſa reipublicæ,

blicæ,

blicæ, vt in l. item ait. §. 1. ff. eodem.) vt ſcilicet is, qui adfuit, nec litẽ mouit cõtra abſentem, quam vult intentare eo reuerſo, non ſit ad hoc reſtituendus, cum in ipſius poteſtate fuerit procuratorem ipſius abſentis conuenire; Vlpiani autẽ reſponſum in §. contrario. de reſtitutione eius, qui abfuit, eſſe intelligendum, non de eius, qui adfuit, reſtitutione.

22 Sed & iſta egregie damnatur per do. Franciſcum Onezium obſeruat. ſuarum cap. 39. pag. mihi 176. tergo. verſ. prior eſt. in fine. Ipſum conſulas.

23 Secundo loco principaliter Domin. Eguinar. Bar. in vtroque loco aliter ſenſit. Docuit enim abſentem reipublicæ cauſa, qui procuratorem reliquit, adhuc reſtituendum, ſi per eum non eſt defenſus, & ita coarctari reſponſum Pauli in d. l. is qui reipublicæ. Baronem ſequutus eſt M. Ant. Delrius in ſuis Miſcellaneis, in præcitato §. quoties æquitas.

24 Sed iſtorum patrum ſentẽtia haud mihi ſatisfacit. Nimis enim videtur reſtringere diſpoſitionem Pauli, qui generaliter docuit, quod abſens cauſa reipublicę, ſi procuratorem reliquerit, per quem defendi potuit, in integrum volens reſtitui non audietur.

25 Adde, quod ſi abſens ipſe indefenſus remanſit, ſibi eſt imputandum. Peritiorem enim ac diligentiorem procuratorẽ conſulere debebat.

26 Tertio loco Do. Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν centu. 3. tit. ex quibus cauſis maior. quęſtione 10. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, alium excogitauit intellectum. Tradidit enim; videndum eſſe, vtrum procurator potuerit abſentẽ defendere, an non. Priori caſu, inquit Pacius, non datur reſtitutio, ſed actio mandati contra procuratorem, poſteriori autem caſu datur reſtitutio, quoniam abſens non videtur habuiſſe procuratorẽ, cum per eum defendi non potuerit, & latius, vt per eum.

27 Sed decipitur Pacius. Cum enim, qui abeſt cauſa reipublicæ procuratorem reliquit, per quem defendi potuit, is læſus, & in integrũ reſtitui volens, vtique non audietur ex ſententia Pauli. Nec officit, quod indefenſus remanſerit, reſpondetur enim hoc nil releuare. Imputãdum eſt enim ipſi abſenti, qui virum ita ſocordem, aut ignauum elegerit.

28 Quarto loco principaliter põt deduci nõnullorum aliorũ ſentẽtia exiſtimantium Pauli reſponſum habere locum, cũ lite mota abſens ille cępit abeſſe, quo caſu noceat procuratorem reliquiſſe. In caſu verò Vlpiani abſuturus, nulla ſibi mota lite, procuratorem reliquit, quo caſu ſua ei in relinquendo procuratore diligentia obeſſe non debet. Subaudiendum tamen, niſi procurator eum defendiſſet. Vnde.

29 Sed & horum opinio diſplicuit Dom. Onezio d. cap. 39. pag. 178. ver. ſeptimã conciliationem. Eum conſulas.

30 Quintò loco principaliter dom. Anto. Faber in ſuis Rationalibus in Pandectas, in d. l. ſed etſi per prętorem. §. 8. itẽ inquit prætor. in ver. ſiue habuit procuratorem. aliter ſuprascripta reſponſa cõciliare conatus eſt. Tradidit enim, quod non ſolum repellẽdus eſt is, qui reipublicæ cauſa abfuit, ſi procuratorem in ciuitate reliquerit, ſi in integrum reſtitui petat, ſed etiam qui non niſi pro ciuitate legatus fuit, ſi habuit procuratorem in ciuitate, nec nimium. Vterq; enim poteſt indẽnitati ſuæ proſpicere per actionem mandati aduerſus procuratorẽ ipſum, adeo vt ad excludendum beneficiũ huius reſtitutionis poſſit illud quoque ſufficere, quod potuit habere, & relinquere procuratorem in ciuitate, licet nõ reliquerit. l. Papinianus. de minoribus. ſed tamen ex cauſa tam huic, quàm illi ſuccurrendum eſt. d. l. ſed etſi. §. 1. hoc eod. tit. Nimirum quoties a procuratore indemnis ſeruari non poteſt, quod plerũmque, & ex varijs cauſis contingit, de quib. not. in d. l. Papinian. & in d. §. 1.

Hactenus Faber.

31 Cuius quidem opinio omnium ſupra-

Digitized by Google

dictarum aliarũ mihi optima videtur, licet parumper aduerſari videatur verbis illis generalibus Vlpiani, *ſiue procuratorem habuit, ſiue non*. Ea igitur pro nunc ſequere uſque quo de meliori cogitaueris.

33 Vide Ioannem Goeddeum diſputationum ſuarum iuris par. 2. tit. de reſtitut. Theſ. 19. in litera E. vbi de materia ...

Conciliatur Gaius Iuriſconſ. in l. quia etſi. §. opus. ff. de alienatione iudi. mutan. cum Iauoleno in l. is cui. ff. de ope. no. nunc. & l. nõ ſolum. §. morte. ff. eod.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & numero 2. 3. 4. & 5.*
5 *Duo Accurſii ſenſus pro ipſis ſedandis adducuntur, & in ſimul improbatur. & nu. 7. 8. 9. 10. & 11.*
12 *Cumani intellectus affertur.*
13 *Reijcitur, & nu. 14.*
15 *P. Coſtalij opinio proponitur.*
16 *Damnatur.*
17 *Guid. Pancirol. ſententia ſubnectitur. & num. 18.*
19 *Et hanc ſequitur etiam Author.*
20 *Latius de materia vide Doctores remiſſiuè.*

¶ Si quis, cui nouum opus nunciatũ eſt, locum vendiderit, & emptor nouum opus fecerit, dubitatur, poſſit ne venditor conueniri, quia nouũ opus ei nunciatum fuit, an emptor, qui nouum opus fecit, & locum poſſidet?

1 In huiuſmodi quidem difficultate contraria extant Iuriſconſul. reſponſa.

2 Gaius enim, in l. quia etſi. §. opus quoque. ff. de alienat. iud. mutã. ſenſit eum, cui nouum opus nunciatum fuit, ſine dubio conueniri poſſe. Eius verba talia ſunt.

Opus quoque nouum ſi tibi nũciauerim, tuque eum alienaueris, & emptor opus fecerit, dicitur te hoc iudicio teneri, quaſi neque tecum ex operis noui nunciatione agere poſſim, quia nihil feceris noui; neq; cum eo, cui id alienaueris, quia ei nunciatum non ſit.

3 Totum autem contrarium ſtatuit Iauolen. in l. is, cui. ff. de operis nou. nunciatio. ſtatuit. enim is emptorem ipſum conueniri debere. Ita autem loquitur.

Is, cui opus nouum nunciatum erat, vendidit prædium, emptor ædificauit, emptorem, an venditorem teneri putes, quod aduerſus edictum factum ſit? Reſpõdi: Cum operis noui nunciatio facta eſt, ſi quid ædificatum eſt, emptor, id eſt, dominus prædiorum tenetur, quia nunciatio operis noui non perſonæ fit, et is demum obligatus eſt, qui eum locum poſſidet, in quem opus nouum nunciatum eſt.

4 Cum Iauoleno concordare viſus eſt Paulus in l. non ſolum §. morte. ff. illo eod. tit. de noui operis nunciat.

5 Et Hanc poſteriorem ſententiam veriorem exiſtimo. Difficultas autem ſolummodo verſatur in ſupradictis reſpõſis conciliandis.

6 Accurſ. priori loco, in d. §. opus. in verbo alienaueris. duos principales attulit intellectus, ſingulos perpendamus.

7 Primus quidem exiſtit, in d. l. vlti. ſciuiſſe emptorem, opus nunciatum fuiſſe ipſi venditori; qua ſcientia ſtante, non debebat ædificare. At in præcitato §. opus. ignoraſſe. Vnde Hoc idem repetijt quoque ipſemet Accurſ. in d. l. fi. in verb. Dominus. ſequutus eſt ibidem Alberic.

8 Sed illhæc prima d. Accurſ. ſolutio reſpuenda eſt. Nimis enim inſolenter diuinat. Adde, quod repugnat d. l. fin. quæ in rem eſſe nunciationem dicit, & ob id qui-

quicunque poſſeſſor debet teneri. Vnde. Eandem quoque aliis medijs improbat Domin. Odoffred. in d.l. fina. numero ſecundo.

9 Alter ſenſus ipſiuſmet Accurſ. extitit in præcitato verbo alienaueris in caſu Gaij, quo ad impenſam operis demoliẽdi contra emptorem non agi, ſed ipſum ad patientiam tantum teneri, vt concedit lex contraria. Hoc idem repetijt etiã in d.l. final. in præcit. verb. dominus. ſequutus eſt etiam Bar. in d. §. opus. Bald. in d.l. fin. Butrigar. in d. §. opus, vbi late, Angel. in d.l. fi. ac plures alij.

10 Nota tamẽ, quod emptor, qui patitur damnum deſtructionis, habet regreſſum cõtra venditorem ad intereſſe, quia ipſum non certiorauit de nũciatione ſibi facta. ad l. 1. §. 1. de action. empti. & vendit.

Hanc eandem interpretationem inſectatus eſt quoque d. Zazius in d. §. morte. num. 5. vbi pulchrè; & omnium elegantiſſimè d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 3. titu. de alienat. iudic. mutand. quæſt. 12. audi eius verba.

Emptor tenetur præſtare patientiam, i. pati, vt opus deſtruatur, ſed nõ tenetur ad impenſas in opus demoliendum faciendas; quapropter has impenſas is, qui nouum opus nunciauit, recipiet a venditore per d. actionem in factum. Hæc Pacius.

11 Sed & hanc cõciliationem damnat Vaticinium, generalitas, & ratio adducta in d. §. opus. negans contra emptorem agi poſſe; quia opus ei nunciatum non eſt, ſi enim quo ad patientiam, & non ad impenſam emptor teneretur, inepta eſſet illa ratio, quia nunciatum non eſt, nulla enim in re nunciatio eum deberet afficere. Vnde.

12 Secundo loco principaliter dom. Cuman. in d.l. final. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Tradidit. n. in caſu d. §. opus. extra opus ædificanti factam eſſe perſonalem nunciationem, cui aſſentiri videtur litera, quæ non in rem, ſed facienti nunciatum eſſe dicit; vnde non mirum, ſi in eo caſu venditor cui nunciatio facta fuit, conuenitur; in caſu autem prædictæ l. final. nunciatio facta fuit in rem, ideo quilibet ædificãs ſeu emptor obligatur, ſiue fuerit ſciens, ſiue ignorans. Vnde. Hoc idem ſequi quoque viſus eſt Roman. in ead. l. final. Caſtrenſ. ibidem, ac alij.

13 Sed & iſta interpretatio ad d. §. opus. vti nimis reſtrictiua reijcienda eſt.

Nec ad rem facit, quod verba in perſonam videantur concepta, quia etiam in §. morte. & in d.l. vlt. dicitur, *iterum*.

14 Præterea nullam ibi inuenio niſi in rẽ factam nunciationem; in perſonã enim nulla reperitur nunciatio, quæ in loco eſt facienda. Aliæ vero perſonis extra locum factæ ſunt prohibitiones. Præterea in d. §. opus dum dicitur, *locum alienatum fuiſſe*, de alio non poteſt intelligi, quam eo, vbi facta eſt nũciatio, & ideo de nunciatione in rem facta ibi eſt intelligendum.

15 Tertio loco ſunt, qui ita diſtinguendũ eſſe exiſtimarunt. Aut opus factum eſt ab eo, cui nũciatio noui operis facta eſt, & tunc quilibet ſucceſſor ad patientiam tenetur, vt d. §. opus. Aut vero opus ipſum factum eſt a ſucceſſore, & tunc ſi nunciatio fuit in perſonam, ſucceſſor non tenetur, & ita intelligi poteſt tex. in d. §. opus. Cum autem in rem nũciatio concepta eſt, ſi ſciens emptor ædificet, tenetur in ſolidum, ſi ignorans ad patiẽtiam tantum d. l. vlt. Vnde, & ita poſt nonnullos ex veteribus tradidit P. Coſtal. in ſuis aduerſarijs. in dicto §. opus.

16 Sed & iſte ſenſus, qui compactus eſt ex omnibus relatis, eaſdem quoq; patitur oppoſitiones, quas ipſimet patiuntur. Vnde.

17 Quarto loco principaliter Clariſſimus vir domin. Gui. Pancirol. in ſuo Theſaur. variarum Lection. libro tertio, capitu. ſecundo, verſus finem, alterius extitit opinionis. Libet eius præciſa verba deducere.

Ego ita intelligerem §. opus. vt ſi, cui

Digitized by Google

nunciatum eſt, prædium alienes, hoc conſilio, ne tecum, nec cũ emptore agere poſſem, ideo contra te tanquam eum, qui dolum commiſiſti, in factum danda eſt actio. & licet contra emptorem poſſim venire, etiã contra te, qui in dolo fuiſti, dãda eſt mihi actio, perinde ac ſi contra emptorem non poſſem agere. Hoc denotat dictio quaſi, improprietatem ſignificans. licet quoque veritatem exprimat.

Non negat ergo §. opus. quin contra emptorem agi poſſit; ſed perinde, ac ſi non poſſit, nam te, qui dolo es verſatus, ex illius tituli edicto vult teneri. Alienaſti enim, quaſi tecum agi non poſſet quia non feceris, neque cum emptore, quia ei nunciatum non ſit. i. habuiſti tunc animum, etſi fruſtra, vnde teneris. Hæc Panciroł.

19 Huic eidem ſententiæ, quod in facultate ſit nunciantis agere tam contra vẽditorem, quam contra ipſummet emptorem, & ſic quod Caius non aduerſetur. Iauoleno ſubſcripſit quoque eruditiſſ. d. Ant. Faber in ſuis Rationalib. in Pandectas. in d. §. opus.

10 Eandem & ego quoque lubentiſſime amplector. Satis.

Latius de materia vide p Scribẽtes omnes in d. §. Morte. & in l. vim facit §. tãdiu. ff. quod vi, aut clam.

Conciliatio Pauli in l. qualem. ff. de Receptis Arbitr. & Vlpiani in l. ſi conuenerit. ff. de re iudic.

S V M M A R I V M.

1. *Verba reſponſorum, & numero 2.*

3 *Grauis contrarietas extat inter ſupradicta reſponſa.*

4 *Quinque intellectus d. Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducuntur, & improbãtur. & nu. 5. 6 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17.*

18 *Vldaric. Zazij ſenſus aſſertur, & nu. 19.*

20 *Et hunc Author ſequitur.*

¶ Altercantur ad inuicem Paul. Iuriſ. in l. qualem. de Receptis Arbitr. & Vlpiani in l. ſi conuenerit. ff. de re iudicata.

2 Verba Pauli. *Qualem autem ſententiam dicat Arbiter, ad prætorem non pertinere Labeo ait, dummodo dicat, quod ipſi videtur. Et ideo ſi ſic fuit in arbitrum compromiſſum, vt certam ſententiam dicat, nullum eſſe Arbitrum, nec cogendum ſententiam dicere.*

1 Verba Vlpiani. *Si conuenerit inter litigatores quid pronuncietur, non abs re erit, iudicem huiuſmodi ſententiam proferre.*

3 In ſupradictis reſponſis afferuntur cõtraria. In l. n. qualem. deciditur conueniri per litigantes non poſſe, vt certam arbiter ferat ſententiam; At in d. l. ſi cõuenerit. contrarium diſponitur.

De Conciliatione cogitandum eſt.

4 Accurſ. priori loco in d. l. qualem. in verbo. Nullum. cõciliando docuit, quod in caſu Vlpiani partes non conuenere qualiter iudex iudicaret, ſed renunciatum fuit cuidam priuil. quam renunciationem poſtea ſeruat iudex in iudicando.

5 Sed iſte ſenſus refellendus eſt, primo enim falſum eſt, quod inter partes ibi non fuerit conuentum, qualiter iudex iudicaret, quinimo contrarium apparet ex illis verbis. *Si conuenerit inter litigatores, quod pronuncietur.*

6 Præ-

6 Præterea inſolenter diuinat, dum fit ſermo de renunciatione facta eidam priuil. vnde

7 Secundo loco idemmet Accurſ. in d. l. ſi conuenerit. in verb. *proferre* aliter interpretatus eſt; docuit enim Paulum loqui in arbitrio; Vlpianum vero in iudicio.

8 Ratio autem diuerſitatis ea poteſt eſſe, quia poſtquam inter partes cōuenit, ſententia arbitri nihil operatur, cum ex ea non oriatur actio, ſed ſententia iudicis operatur, quia ex ea oritur actio.

9 Sed nec iſta interpretatio recipienda eſt. Vt enim inquit Bar. in d. l. ſi conuenerit. num. 1. Hodie in arbitro, cuius ſententia poteſt homologari, idem iuris eſt, quod in iudice.

10 De hac ſecunda opinione Accurſ. omnium latiſſime diſſerit d. Alexā. in d. l. ſi conuenerit. ſub nu. 8. vide per eum. Videndus quoque Angel. ibidem, vbi pulchre eandem reprobat, & Imol. numero 11.

11 Tertio accedit alia ſolutio eiuſdemmet Accurſij in d. ver. proferre. interpretantis verbum illud *quid*, de quo in caſu Vlpiani. i. de quo, vt puta, ſi plura petere poteram, conuenit inter nos, vt vnum tantum peterem.

12 Sed mirificè obſtat verbum illud *quid*, de quo in eo tex. a quo minime recedendum, & Bar. ibidem docet, quod tex. ille realiter loquitur, quando fuit conuentum, quid ſententietur, ſeu pronuncietur. Vnde. De hac expoſitione videndus Alex. in d. l. ſi conuenerit. nu. 9. vbi omnium latiſſime.

13 Quarto adducitur alius intellectus eiuſdemmet Accurſij præcitato loco aſſerentis, Vlpianum loqui ac intelligi, ſam lite agitata, Paulum autem ab initio. Et iſte videtur placuiſſe Alberico in d. l. ſi conuenerit. in prin.

14 Sed inſolenter diuinat, ideo reijciendus.

15 Præterea damnatur per Bart. in d. l. ſi conuenerit. nume. primo, in fine. & ſecundo, vbi conſiderat, quod licet iudex ab initio iudicaturus ſit de toto. ad l. in hoc iudicio. famil. erciſcund. hoc tamē procedit, niſi ex partium conuentione lite pendente aliud actum ſit, & latius, vt per eum, quem conſulas.

16 Quinto idemmet Accurſ. loco iam admonito conatus eſt alio modo ſupra dicta reſponſa conciliare. Inquit enim in d. l. ſi conuenerit. poni caſum, quando conuentum eſt inter litigatores, vt in quantum facere poſſet, damnetur, qui debebat in ſolidum damnari, & iſte ſenſus placuit Bart. in d. l. nume. ſecundo, in fine.

17 Sed nec iſta ſua opinio videtur amplectenda, quoniam expreſſo diuinationis morbo laborat, nullum enim verbum de eo, quod tradit ipſemet Accurſ. colligitur ex dicta l. ſi conuenerit. Vnde.

18 Sexto loco Vldaric. Zaz. vir acutiſſimi ingenij in lib. ſecundo, *ἀντινομιῶν* ſuarum Iuris ciuilis, nu. 5. aliter conciliare nixus eſt: docuit enim, veram ſolutionem eſſe, quod non licet conuenire, vt certam in indiuiduo ſententiam vel arbiter, vel iudex ferat. Tunc enim iudicium eſſet de nihilo, & deficeret iudicandi cardo, & hoc voluit dicta l. qualem.

19 At verò conuenire inter partes in genere ſubalterno poteſt, vt iudex non ad totā cauſam, ſed ad ea reſpiciat, quæ magis ſint controuerſa. Sic ergo pronunciatio iudicis finibus quibuſdam temperatur, & *purpuratur*, non ad indiuiduum coercetur, quo caſu ei iudicationis ſcopus relinquitur; & ita procedit dicta l. ſi conuenerit. Latius vide per eundem Zazium, quem ad verbum ſequutus eſt Theodori. Straithmann. in *ἀντινομίαις* ſuis Iuris Ciuilis 37.

20 Et hunc ſenſum & nos ſequendum opinamur.

Con-

Conciliatio l. 1. Ait prætor. §. ſi quis igitur. ff. Nautæ, Caupones. & l. 1. Vtilitatem. §. magiſtrum nauis. de exercitor.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Pro conciliatione varij varia dixere.*
4 *Quorundam opinio deducitur.*
5 *Reiicitur.*
6 *Aliorum quoque ſententia ſubnectitur.*
7 *Exploditur.*
8 *Opinio Authoris.*

¶ Accuſatur Vlpianus, quod contraria etiã ſcripſerit in quæſtione illa, an exercitor nauis teneatur ex receptis a ſuo Nauta. nam in l. 1. §. ſi quis igitur. ff. Naut. Caupon. docuit pro affirmatiua, dum ita ſcripſit.

1 *Si quis igitur ex his receperit, puto in exercitorẽ dandã actionẽ, quia is qui eos huiuſmodi officio præponit, committi eis permittit, quamquã ipſe, vel Nauicularius, vel Magiſter id faciat* in tit. autem de exercit. l. 1. §. magiſtrum nauis. totum contrarium ſtatuit. Audi eius verba.

2 *Sed ſi cum quolibet nautarum ſit contractum, non datur actio in exercitorẽ, quãquam ex delicto cuiusuis eorum, qui nauis nauigandæ cauſa in naue ſint detur actio in exercitorem, alia eſt enim cõtrahendi cauſa, alia delinquendi, ſi quidem qui magiſtrum præponit contrahi cum eo permittit, qui nautas adhibet, non contrahi cum eis permittit, ſed culpa, & dolo carere eos curare debet.*

3 De conciliatione inueſtigamus.

4 Nonnulli primo loco extitere, qui ita ſupradicta reſponſa conciliari poſſe æſtimarunt, vt tunc demum nauis exercitor in caſu d. §. ſi quis igitur. obligetur ex receptis a ſuo nauta, quando ipſemet exercitor expreſſe, ac ſpecialiter permiſit eidẽ ſuo nautæ, vt aliquid ſaluandũ reciperet, reſponſum autem contrarium locum habeat, quando non intercesſit talis ſpecialis permiſſio. Vnde & ita colligi poſſe videtur ex ſcriptis per Accurſ. in d. §. ſi quis igitur. in ver. permittit.

5 Sed horum ſenſus nullo modo recipiẽdus eſt, quoniam ipſi refragantur verba illa prædicti §. q. a. is, qui eos huiuſmodi officio præponit, cõmitti eis permittit: ex quibus quidem clare colligitur regulam ibi proponi, quod exercitor nauis regulariter ſuo nautæ permittit, quod bona ſaluanda recipiat, non autẽ quod aliquando, & ſic, quod ibi exceptio a ſupradicta regula annectatur. Vnde.

6 Secundo loco alia extitit aliorum ſcribentium ſententia, & eſt, quod reſponſum Vlpiani in d. §. magiſtrum. intelligatur, prout reuera loquitur, cũ agitur de delicto commiſſo ab ipſo nauta, tunc n. exercitor nauis pro eo abſque dubio tenetur. *Etenim* (vt Caius in l. ex maleficijs. de action. & oblig. ait) *aliquatenus culpæ reus eſt, quod opera malorum hominum utatur.* & ita intelligendum ſit etiã quod tradidit ipſemet Vlpian. in d. §. ſi quis igitur, vnde, vnam enim legem per aliam declarari, adeo notum eſt, quam quod notiſſimum. Sic præciſè colligi videtur etiam ex traditis per dom. Accurſium in d. §. magiſtrum. in ver. detur actio, ſequutus eſt Bal. ibidem. Odofred. in d. l. 1. in fine. ff. eodem de exercit. Petrus PecKius in d. § magiſtrum. num. 3. ac alii.

7 Sed & hęc interpretatio reijcienda eſt, quandoquidem repugnat text. in d. §. ſi quis igitur. ſub illis verbis. *Si quis igitur ex his receperit, puto in exercitorem dandam actionem, quia is, qui eos huiuſmodi officio præponit, committi eis premittit*, ex quib. quidem clarè colligitur, quod ideo ibi exercitor nauis tenetur pro nauta, non quia ipſe nauta delictum commiſerit,

miſerit, ſed quia ipſemet exercitor promiſit eidem, quod bona ſaluanda reciperet. Vnde.

Hæc alij.

8 Ego autem, vt quid ſentiam liberè loquar, arbitror inter Vlpianum nullã ſanè contrarietatem in hac difficultate cõſiderari poſſe, & conſidero, quod in d. l. 1. Naut. Caupones, & in præcit. ver. ſi quis igitur. Vlpianus ipſe non loquitur de Nautis prout loquitur in caſu d. §. magiſtrum, ſed loquitur de alijs perſonis, de quibus dubitatur ibi, an ſi aliqua ex ipſis aliquid receperit, dandã ſit actio in exercitorem? Audi verba illius context. *Et ſunt quidam in nauibus, qui cuſtodiæ cauſa nauibus præponũtur, ut ναυφύλακες & diætarij: Si quis igitur ex his receperit puto in exercitorem dandam actionem, quia is, qui eos huiuſmodi officio præponit, committi eis permittit*, ſi ſic eſt, ergo. Cur autem in hoc caſu danda ſit actio in ipſum exercitorem? eleganter demõſtrat d. Ant. Faber in ſuis Rationalibus in pandectas. in præcita. §. & ſunt quidam. vide per eum. Satis.

Diſſoluta contrarietas inter l. 3. & ita § final. ff. Nautæ, Caupones. & l. debet. fin. §. hæc iudicia. ff. cod.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Pro eorundem conciliatione multi multa dixere.*
4 *Ex edicto Nautæ, Caupones. oritur actio in factum duplex, de qua ibi.*
5 *Aſſertur communis reſolutio ad ſupradicta reſponſa.*
6 *Quam ſequitur etiam author.*
7 *Notabile deducitur.*

¶ Deducũtur Duo Vlpiani reſponſa adinuicem contraria, ſituata ſub vno eodẽq; tit. ff. ñ. Nautæ, Caupon. & ſta[illegible] & ſunt l. 3. §. fina. & l. fin. §. hæc iudicia. Audi eorundem verba.

1 Verba d. §. final. *Hæc enim actio rei perſecutionem continet, vt Pompon. ait, & ideo hæredi, & in hæredem, & perpetuo datur.*

2 Verba d. §. hæc iudicia. *Hæc iudicia, quamuis honoraria ſint, tamen perpetua ſunt, in hæredem autem non dabuntur.*

3 Conciliationi ſupra dictorum reſponſorum inuigilemus.

4 Præſciendum eſt autem, quod oritur ex hoc edicto, Nautæ &c. actio in factũ duplex, altera ad recuperãdũ res illatas in nauim, Cauponam, vel ſtabulũ, quæ ipſi Vlpiano honoraria de recepto actio hoc loco vocatur; Altera verò ad mulctandum exercitorem introducta ob delictum familiæ ſuæ, in rebus fidei eorum concreditis, commiſſum. pulchrè poſt alios Peckius in l. 3. §. ex hoc edicto num. 4. ff. eod. tit. & omnium elegantiſſimè Clar. vir, ac d. meus Colendiſſimus D. Thadeus Piſo Soacius in elegantiſſimis commentar. ſuis ſupra dictum titu. num. 2. Hoc præmiſſo.

5 Cõmunis modo reſolutio ea eſt, quod actio in factum, quę deſcendit ex primo capite, quæ eſt mere rei perſecutoria, hæredi, & in hæredem datur, & ita procedat tex. in d. §. final. Alia vero, quæ promanat ex ſecũdo cum ſit merè pœnalis, non tranſeat in hæredem. & ita procedat reſponſum eiuſdem Vlpiani, in d. §. hæc iudicia. Vnde. Sic præciſè tradidit domin. Odoffredus in d. §. hæc enim. & in d. §. hæc iudicia, vbi pulchre, Albericus ibidem, ac ceteri omnes, adde Duarenum d. titu. in fine, & domin. Anto. Fabrum in ſuis Rationalibus in pandectas vtrobique, vbi omnium elegantiſſimè; ſic quoque ſenſiſſe viſus eſt

ante

Digitized by Google

ante omnes d. Accurſ. in d. §. hæc iudicia, in ver. hæc iudicia.

6 Et hanc eandem cõciliationem, & nos amplectimur, quam ſequutus eſt quoq; præfatus Clar. dom. Soacius d. titu. numero 4.

7 Nota hoc idem ſenſiſſe videri, licet ſubobſcurè d. Gilbertum Regium ἐναντιοφανῶν lib. 2. cap. 7. Eum conſulas.

Conciliatio l. final. Debitor. §. ſi plures nauim. ff. Nautæ, Caupones. & l. 1. Vtilitatem. §. final. ff. de exercitor.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Pro conciliatione ualdè elaborarunt ſcribentes.*
4 *Quædam opinio d. Accurſ. deducitur, & nume. 5. 6. 7. & 8. necnon & 9. reprobatur.*
10 *Alia quoque eiuſdem proponitur, & nu. 11. & 12.*
13 *Et hanc ſequitur etiam Author.*
14 *De materia videndus Duarenus.*

¶ Si plures nauim exerceant, vtrũ ſinguli in ſolidum teneantur, an quilibet pro parte? Maxima eſt in iure noſtro contrarietas, ac repugnantia.

1 Contraria enim ſcripſiſſe vtique viſus eſt Vlpian. Iuriſconſ. in l. fin. §. ſi plures nauim. ff. Naut. Caupones. & in l. 1. §. fin. ff. de exercitor.

2 Verba d. §. ſi plures. *Si plures nauim exerceant, vnuſquiſque pro parte, qua nauim exercet, conuenitur.*

Verba d. §. final. *Si plures nauim exerceant cum quolibet eorum in ſolidum agi poteſt, ne in plures aduerſarios diſtringatur, qui cum vno contraxerit.*

3 De Conciliatione cogitandum.

4 Accurſ. priori loco in d. §. ſi plures. præcitata l. fi. duos pro conciliatione ſupra dictorum reſponſorum, in ver. exerceat, attulit intellectus.

5 Primus quidem extitit, quod Vlpian. ibidem loquatur de plurib. nauim exercentibus de per ſe. In caſu vero l. contrariæ. de exercentibus per alium.

6 Ratio autem diuerſitatis redditur. in d. §. fin. d. l. 1. ſub illis verbis: ne in plures aduerſarios diſtringatur.

7 Confirmatur quoque ſupra dicta diſtinctio, per aliud reſponſum eiuſdemmet Vlpiani in l. ſi tamen. ff. eod. de exercitor. vbi ſic legitur. *Si tamen plures per ſe nauem exerceant, pro portionibus exercitionis conueniuntur.*

8 Hunc eundem ſenſum repetijt quoq; ipſemet Accurſ. in d. §. fina. in ver. in ſolidum. Pau. de Caſt. ibidem, vbi latè, P. Coſtal. in ſuis aduerſar. in d. l. fin. præcitato §. ſi plures. vbi etiam Ant. Faber in ſuis Rationalibus in Pandectas: qui videatur, quoniam elegantiſſimè.

9 Sed iſthęc prima interpretatio videtur diuinatiua, ad d. §. fina. l. 1. de exercitor. Vnde. & ſic etiam videtur ſentiſſe. Fulgoſ. ibid. ante num. 1.

10 Secunda extitit conciliatio prædicti d. Accurſ. in præcita. verſ. quod Vlpian. in tit. de exercitor. loquatur de exercitoria, quando ex cõtractu plures nauim exercentes conueniuntur, in caſu autem l. contrariæ. quando ex quaſi maleficio. Vnde. ſequutus eſt Bar. in d. §. fin. d. l. 1. de exercitor. Bal. ibidem, vbi latè, Butrigar. in d. l. final. in §. ſi ſuis. Odoffred. in d. § fin. Alberic. ibidem, & in d. §. ſi plures. d. l. fi. ff. Naut. Caup. Ang. in d. §. fi. ver. Tu dic melius. Salyc. ibidem. ac alij. His adnectendus do. Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν centur. 4. titu. de exercitor. actione. quæſtione 52. vbi talia verba protulit.

11 Diſtinguendum eſt inter actionẽ exercitoriam, & actionem in factum, de qua agitur in d. l. vltima. Nam hæc eſt in duplũ ex quaſi delicto exercitoris, cui imputatur,

putatur, cur malorum hominum opera in naui vtatur, illa vero eſt ex contractu magiſtri, quem exercitor naui præpoſuit, ergo quilibet exercitor ex ſuo quaſi delicto tenetur pro ſua parte. Ex contractu autem magiſtri in ſolidum ne is, qui cum vno magiſtro contraxit, actionem ſuam in multos diuiſam dirigere cogatur, itaque multis iudicijs vexetur. l. 2. de exercit. act. Hæc Pacius.

12 Hunc eundem ſenſum amplexus eſt quoque d. Petrus PecKius in d. §. fi. vbi
13 pulchre, & hunc quoque, & nos amplectendum opinamur.
14 Vide Duaren. in tit. ff. num. Naut. Campo. fere in fine.

Conciliatio l. ſi quis in legatione ff. de iudic. & l. eum qui. §. Iulianus de conſtit. pecun.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Pro conciliatione ſupra dictorum reſponſorum varij varia dixere.*
4 *Quatuor interpretationes dom. Accurſii afferuntur, ac in ſimul improbantur, & num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*
16 *Bart. ſenſus adducitur.*
17 *Reyicitur.*
18 *Butrigarij ſolutio proponitur.*
19 *Damnatur.*
20 *Alberici ſententia ſubnectitur.*
21 *Reſpuitur.*
22 *Salycet. diſtinctio quædam perpenditur, & num 22. 23. & 24.*
25 *Non applaudit Authori.*
26 *Alia diſtinctio Cuiacij reminiſcitur, quam approbat Author. num. 32.*
27 *Aliorum ſolutio deducitur.*
28 *Refellitur.*
29 *Iul. Pacij ſenſus ſubijcitur.*
30 *Exploditur.*
31 *Alia etiam poſſent adduci ſcribentium ſolutiones, ſed potiores retuliſſe ſat ſit.*
33 *Notabile animaduerſum per Euerhard. Bronchorſt. & nu. 34.*

¶ Si legatus principis Romæ puta conſtituerit, quod ante legationem debere cęperat, vel quod in prouincia acceperat, vtrum Romæ ipſius legationis tempore conueniri poſſit, an vero reuocandi domum ius habeat? Maxima eſt diſſenſio, & contrarietas inter Gaium Iuriſconſul. in l. ſi quis in legatione. ff. de iudic. & Vlpianum in l. eum qui. §. Iulianus. ff. de conſtit. pec.

1 Gaius enim ſentit legatum ipſum ius reuocandi domum proculdubio habere. & ita inquit.

2 *Si quis in legatione conſtituerit quod ante legationem debuit, non cogitur ibi iudicium pati, vbi conſtituit.*

Vlpian. autem totum oppoſitum ſtatuit: audi eius verba.

2 *Iulian. Legatum Romæ conſtituentem, quod in prouincia acceperat, putat conueniri debere, quod & verum eſt.*

3 Quomodo adinuicem hæc duo reſponſa conciliari poſſint, in vigilemus.

4 Accurſ. priori loco in d. l. ſi quis in legatione. in ver. ibi iudicium. varios conatus eſt intellectus afferre, id quod etiã peregit in d. §. Iulian. in ver. quod & verum eſt. Singul s perpendamus.

5 Primò itaque docuit, quod in caſu Gaij, legatus ipſe conſtituit ſe ſoluturũ, quod debuit ante legationem, vnde ſpectatur origo, vt ſicut prima actio in legatione intendi non poteſt, ita nec iſta; At in caſu d. §. Iulian. (Subdit Accurſ.) legatus ipſemet conſtituit, quod in legatione ipſa debere cępit, vnde tenetur, quemadmodum etiam tradidit ipſemet Vlpian. in l. 2. §. 1. in ver. omnes autem iſti. ff. eod. de iudic. vnde. Accurſium ſequi viſus eſt d. Butrigar. in d. l. ſi quis in

legatione.in primo intellectu,vbi tradi- dit,quod in caſu eiuſdem Vlpiani locus contractus,& cõſtitutus ſuit idem,quia in legatione conſtituit, quod etiam re- periet in d.§.Iulianus, vbi etiam Angel. nume.1.

6 Sed iſte primus ſenſus Accurſ. refellen dus eſt. falſum enim, quod in caſu Vl- piani legatus ipſe conſtituit, quod in le gatione ipſa debere cœpit, non autem quod debuit ante legationem;repugnãt enim verba illa ſui reſponſi. Quod in prouincia acceperat, item & illa ſubſe- quentia. Sed etſi non eum Romæ eſſet, ſed in prouincia,adhuc conſtituit ſe Ro mæ ſoluturum denegatur in eum actio de conſtituta: ex illis enim verbis clarè colligitur Vlpianum ibi loqui de conſti- tutione,ſeu promiſſione, quam facit le- gatus de eo, quod debitor erat ante le- gationem. Vnde.

7 Secundus intellectus ipſius Accurſ. ex- titit, quod vtrobique debitum fuit con- tractum ante legationẽ,ſed in caſu Gaij antequam eſſet legatus,conſtituit,quod ſolueret, quãdo eſſet legatus; in caſu au- tem Vlpiani iam erat legatus, quando conſtituit. Vnde.

8 Sed hũc eundem ſenſum rectè confun di per text. in l.cum quæritur. ff. de leg. agnouit etiam ipſemet Accurſ. ibi. n. dicitur non referre in legatione, vel an- te promittat quis ſe ſoluturum tempore legationis. vnde ad alios progreditur in tellectus. Eundem improbauit quoq; d. Salyc. alia tamen ratione in d. §. Iulian. nu. 1. ver. ſed fortius contra.

9 Adde, quod eſt diuinatiuus ad illud re- ſponſum Gaij; quinimò eſt contrarius verbis illis. (Si quis in legatione) ex ip- ſis enim vtique comprehenditur legatũ tunc conſtituiſſe, quando erat legatus, non autem, antequam eſſet.

10 Tertio loco exiſtimauit Accurſ. ideo Gaium diſcrepare ab Vlpiano, quoniã in caſu ipſius Gaij, non fuit appoſitus per legatũ locus, vbi ſit ſoluendũ, quod ſecus eſt in caſu eiuſdem Vlpiani Vnde. ſequutus eſt hoc idem Paul. de Caſt. in d. l. ſi quis in legatione. dum ita ſcri- pſit.

11 Et tunc non obſtat contrarium diffici- le formatum in gl. de l. eum qui. §. 1. de conſtit. pecun. quia hic in legatione exi- ſtens cõſtituit ſe ſoluturum ſimpliciter, non dicendo in quo loco, ideo non ſorti tur ex hoc forum in loco legationis, nec perdit priuilegium reuocandi domum; ibi vero expreſſe dicit ſe ſoluturum Ro- mæ, vbi erat legatus, & tunc perdit pri- uilegium reuocandi domum.

His adde d. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 3. tit. de iudic. concluſ. 21. in fine. & D. Theophil. Giſebert. in ſuo tra- cta. de reconuent. cap. 2. num. 11. & 12. adnectend. quoque d. Franc. Duarenus in tit. de conſti. pec. cap. 9.

12 Sed & hæc interpretatiõ d. Accur. flocci- pendenda eſt, ex ſententia Salyc. in d. §. Iulian. num. 1. vbi protulit hæc verba. (ſed certè ille locus non inſpicitur.) Dã- natur quoque per d. Fulgoſ. in d. §. Iu- lian. vbi ita fatus eſt. (Hæc tertia conti- net vaticinationem, ad hunc tex. maxi- me interlinearem proxime præcedentẽ, quæ dicit Romæ exiſtentem.)

13 Adde tu vltra alios. Nam ſupra dicta expoſitio repugnat verbis illis dictæ l. ſi quis in legatione. non cogitur ibi iudi- cium pati, vbi conſtituit. Ex illis enim deprehenditur ipſum promiſiſſe ſoluere in loco, in quo erat legatus. ergo falſum quod de loco, in quo debitum ſoluendũ eſſet, nulla ſit ibi facta mentio.

14 Poſtremo loco ipſemet Accurſ. alium etiã attulit ſenſum; tradidit enim, quod in ipſo caſu Gaij non conuenitur lega- tus, vbi conſtituit, id eſt, vbi conſtitutio facta eſt, ſed vbi ſolutio eſt facienda; quod ſecus eſt in caſu eiuſdem Vlpiani. Vnde.

15 Sed & hic vltimus Accurſ. ſenſus re- probatur per dom. Salyce. in d. §. Iulia- nus nume. primo, in fine. Eum confu- las. Damnatur quoque per Fulgoſium in d. §. Iulian. ibi. In ea glo. Facienda eſt, quem videas. Adde, quod aduer- ſatur verbis illis eiuſdem Gaij, (nõ co- gitur

gitur ibi iudicium pati, vbi conſtituit.) Ex ipſis enim colligit, quod legatus ibi conuenitur, vbi conſtitutio facta eſt, contra ſenſum ipſius Accurſij.

Secundo loco principaliter Bart. Auriga noſter in d. §. Iulian. pro conciliatione ita docuit.

16 Aut legatus in loco legationis exiſtens conſtituit ſe ſoluturum ibidem, & tunc perdit ius reuocandi domum, & tenetur ibi ſoluere, & ita procedit reſpōſum Vlpiani; aut vero legatus ipſe ibi nō exiſtens, id eſt in loco legationis, conſtituit ſe ſoluturum in loco legationis futuræ, & tunc procedit, quod tradidit Caius. vnde. Sequutus eſt etiam Odoffre. in d. §. Iulianus. ſecundum vnum intellectū: & omnium elegantiſſime Paul. de Caſtro. ibidem.

17 Sed iſthæc Bart. expoſitio eſt omnium aliarum peſſima, falſum enim, quod penes Caium, legatus; quādo promiſit, & conſtituit ſe ſoluturum, non reperiretur in loco legationis; repugnant enim verba illa eiuſdem Caij, (ſi quis in legatione, id eſt exiſtens, conſtituerit.) Vnde.

18 Tertio loco d. Butrigar. in d. l. ſi quis in legatione. in fine, aliter quidem ſenſit, tradidit enim, quod ibi legatus conſtituit in legatione ſe ſoluturum alibi: in caſu vero Vlpian. conſtituit in legatione ſe ſoluturum ibi. vnde ſequutus eſt expreſſe d. Fulgoſ. in d. §. Iulian. vbi talia verba protulit. poſſet tamen ſolui, quod hic in legatione conſtituit Romæ, ibi autem in legatione, non tamen Romæ; & eſt ratio, quia iure communi ipſe legatus poteſt Romæ conueniri tanquam in cōi patria. l. Roma. ad Municipal. priuilegium, ergo ſingulare legationis facile tollitur per cōſtitutum, & adiuuatur ius commune. At in alio loco, vbi legatus conſtituiſſet, non poterat iure communi conueniri, non quidem ratione contractus cōſtituti, cum peregrinaretur. arg. in l. hæres abſens. §. 1. ſupra de iudic. & dato, quod ratione cōtractus ſortiretur ibi forū, operatur ibi conſtitutum, quod ibi ſortiretur forū, abſque eo quod operetur, quod tollat priuilegium legationis. hæc Fulgoſ. qui quidem hæc eadem docuiſſe viſus eſt in d. l. ſi quis in legatione. Eum conſulas, adde P. Coſtalium in ſuis aduerſarijs. in d. §. Iulianus. vbi eleganter, & Hyer. Treutler. ſelect. Diſputat. vol. 1. diſputation. 23. Theſ. 7. in litera C.

19 Sed & hæc Butrigarij ſententia reſpuēda eſt: falſum enim, quod in caſu Caij, legatus conſtituerit in legatione ſe ſoluturum alibi, non autem in loco, in quo conſtituit, nam aduerſantur verba illa eiuſdem Iuriſconſ. non cogitur ibi iudicium pati, vbi conſtituit.

20 Quarto loco principaliter d. Alberi. in d. l. ſi quis in legatione, quadā diſtinctione ſupra dicta reſpōſa cōciliare conatus eſt: audi eius verba. Vnde dic, quod aliquando legatus contrahit in vrbe Romana, & ibi conſtituit ſe ſoluturum, & tunc Romæ poteſt conueniri; & hic eſt caſus l. contrariæ. ſecundum vnum intellectum: ſi vero contraxit Romæ, ſed conſtituit alibi ſe ſoluturum, & tempore legationis illud quod alibi promiſerat, ibi promiſit, & tunc etiam poteſt Romæ conueniri, ſecundum alium intellectum d. §. contrarii. Si vero conſtituat ſe ſoluturum alio loco, quam in vrbe Romana, licet Romæ fiat conſtitutum, non poteſt conueniri Romæ durante tēpore legationis, vt hic. Si vero ſimpliciter conſtituit, videtur facta relatio ad tempus contractus. vnde Romæ durante legatione non pōt cōueniri, & ſic etiam poteſt intelligi hæc lex. Si vero conſtituit extra vrbem, ſe ſoluturum tēpore legationis, tunc etiam durāte legatione poteſt Romæ conueniri, & ſic etiā poteſt intelligi contrarium, ſi conſtituit ſe ſoluturū in vrbe, ſed non adiecit tēpore legationis. Tūc etiam in vrbe non poteſt cōueniri durante legatione, ſicut non poſſet ex alio contractu celebrato Romæ ante legationem.

Hæc Alberic. qui quidem hoc etiam docuiſſe viſus eſt, in d. §. Iulianus nu. 4. Se-

quintus eſt Angelus de Peruſio in d. l. ſi quis in legatione. num. 1.

21 Sed ſupra dicta diſtinctio, ſi rectè perpendatur per ſingula capita, non rectè conciliat text. in d. l. ſi quis in legatione l. vbi aperte deciditur, quod ſi quis in legatione exiſtens, conſtituerit, quod ante legationem debuit, non cogitur ibi iudicium pati, vbi conſtituit, cuius contrarium deciditur in d. §. Iulianus.

22 Accedit quinto loco alia conciliatio d. Salycet. in d. §. Iulianus num. 2. qui huiuſmodi diſtinctionem attulit. Quapropter ego ſic diſtinguo. Hæc ſunt præciſa eius verba: Aut legatus tempore cõſtituti erat Romæ, & in legatione, aut fuerat Romæ, & redibat, aut nondum Romã iuerat. Primo caſu, quando erat Romę tempore conſtituti, & tunc facio tria membra. Quia aut conſtituit ſe ſoluturum Romæ, quod ibidem receperat & dubium non eſt, quod ibi conueniri poteſt; Aut Romæ exiſtens conſtituit, quod ibidem recepit, extra Romam ſoluturum, puta Capuæ, & nõ poteſt Romæ conueniri, quia Romæ non dicitur contraxiſſe. ff. de actionibus, & obligat. Aut Romæ exiſtens conſtituit ſe ſoluturum Romæ, quod in prouincia receperat, & tunc puto eum ibi poſſe conueniri, quia hic eſt caſus. in prin. & eſt ratio, quia nunc dicitur ibi contraxiſſe, & ſic priuilegio non vtitur, vt l. 2. §. omnes de iudic.

22 Secundo caſu quando fuerat Romæ, & redibat, tunc fruſtra quærimus de cõueniendo cũ Romæ, ſed poſſumus quærere, ſi conſtituat ſe ibi in prouincia ſoluturum: an ibi poſſit conueniri? & dicendum, quod ſic, in loco, in quem deſtinauit ſolutionem. argument. d. l. contraxiſſe.

23 Tertio caſu facio duo membra. Nam aut recipit pecuniam in patria, quã conſtituit ſe ſoluturum Romæ, & tunc aut vltra, non dixit, & puto Romæ exiſtentem tempore legationis ibi conueniri non poſſe, quia tempore legationis non videtur ibi contraxiſſe; & ita poteſt intelligi in ſecundo reſponſo. Aut verba ſua vltra protendit, puta, conſtituit ſe ſoluturum Romæ, cum ibi fuerit legationis cauſa, & tunc magis eſt dubium, quia tunc videtur contraxiſſe, vt legatus, & tempore legationis. vt d. l. contraxiſſe. arguendo de tempore ad locum. vt l. vinum. ſupra ſi certum petat. & ſic videtur ibi poſſe conueniri. vt d. §. omnes.

24 Sed in contrarium facit. l. ſi quis in legatione ſupra de iudicijs: ſed pondera literam, quia modicum facit, quia loquitur, de loco vbi, & non in quem, de quo loquitur hic. Et iſta pars videtur mihi vera, & tex. ad concordiam reducuntur, nec violantur, vtique faciunt ſolutiones glo. quas ſequuntur Doctores: Aut non in patria, ſed poſtquam iter inchoauit, recepit in prouincia, Romam profecturus, & tunc. aut ille conſtituit ſe ſoluturum in prouincia, & tũc in prouincia poteſt conueniri, quia ibi non eſt legatus, & ſic priuilegio legationis non vtitur. Aut conſtituit ſe Romæ ſoluturũ, & tunc aut ſimpliciter cũ Romę fuerit, aut cum adiectione illorum verborum, tempore legationis, & his caſibus dic, vt ſupra dixi. Cogita, quia in alijs ſcriptis non reperies. *Hæc* Salycetus.

25 Sed & hæc Salyceti diſtinctio trimembris ſubdiuiſa, non plene ſatiſfacit; tradit enim ipſe Salycetus in fine primi membri diſtinctionis ſuæ, quod ſi legatus Romæ exiſtens conſtituat ſe ſoluturum Romæ, quod in prouincia receperat, quod poteſt Romæ quidem conueniri, ex reſponſo Vlpiani, & non reſpondet ad reſpõſum Gaij, quo contrarium deciditur: dicitur enim ibi, quod ſi quis in legatione (puta Romæ) conſtituerit, quod ante legationem debuit, id eſt, quod in prouincia acceperat, non cogitur ibi iudicium pati, vbi conſtituit, (& ſic Romæ.) Vnde.

26 Sexto loco Domin. Iacob. Cuiac. libro decimo tertio, ſuarum iur. obſeruationum.

num. cap. decimo ſeptimo, alterius extitit opinionis, libet eius verba tranſcribere. Nec tamen arbitror diſſentire hac in re Authores inter ſe; nam l. eum qui. §. primo. ita videtur diſtinguere. Aut legatus Romæ conſtituit ſe Romæ ſoluturum, quod in prouincia contraxit, & Romæ conueniri poteſt, aut legatus in prouincia conſtituit ſe Romæ ſoluturum, & Romæ legationis tempore conueniri non poteſt, alio tempore poteſt. Quod ſi legatus Romæ conſtituit ſe ſoluturum ſimpliciter, non adiecto loco, quod ſcilicet in prouincia contraxit, proculdubio Romæ conueniri non poteſt: quia principaliter Romæ non contraxit, ſed in prouincia, & conſtituti origo inſpicienda eſt. l. qui id quod. de donationibus, & ita loquitur d. l. 8. item ſi legatus in prouincia conſtituit nominatim, ſe legationis tempore ſoluturum, hoc caſu non ambigitur, quin etiam Romæ legationis tempore conueniri poſſit. l. 3. de legationibus, & ita accuratè hi quatuor caſus inuicem diſtinguendi ſunt, & nulla erit Authorum inter ſe pugna.

Hactenus Cuiacius. quem præciſe ſequutus eſt Dom. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centuria prima, aſſertione 68.

27 Septimo loco ſunt, qui aſtruunt, in l. 8. contraxiſſe legatum in prouincia, in l. eum qui. §. 1. non contraxiſſe, ſed accepiſſe. Vnde.

28 Sed & iſti falluntur. teſte Cuiac. dicta obſeruat. 17. Nam accipere puta pecuniam mutuam, quid aliud eſt, quam cõtrahere, & plene contrahere?

29 Octauo loco. multi alij opinati ſunt. in caſu d. §. Iulianus. ſupplẽdam eſſe dictionem illam. (Non) & ſic legendum negatiue, vt ſit ſenſus. Legatum Romæ conſtituentem, quod in prouincia acceperat, conueniri non debere, quod & verum eſt, id quod ſuadere poſſet, verbum illud, debere. nam adfirmans Iuriſconſ. debuit dicere, conueniri poſſe. Negans, conueniri non debere, idemque ſuaderet forte etiam oratio illa coniunctiua, quæ ſequitur, (ſed etſi,) in qua negatur, eum Romæ conueniri debere. Et huius opinionis extitit præcipuè Do. Iulian. Pac. d. quæſtione vigeſima prima, licet poſtea ab ea diſſentire videatur.

30 Sed ego nihil hiſce commoueor cum Cuiac. præcitata obſeruat. 17. nam verbis debere, & poſſe, vtuntur promiſcue Authores noſtri, & oratio hæc. (ſed etſi) ſæpiſſimè in eorũ ſcriptis diſcretiua, non coniunctiua eſt, & contra ſolus articulus ſed, coniunctiuus, non diſcretiuus. Et latius vide penes eundem Cuiacium.

31 Reperiuntur etiam nonnullæ aliæ conciliationes a ſcribentibus traditæ, de quibus paſſim per Doctor. & præcipuè per Dom. Odoffred. vtrobique. Sat ſit potiores, & ad rem magis conducentes retuliſſe.

32 Ego amplectar diſtinctionem traditam per dom. Cuiacium. de qua in ſexta conciliatione cogita.

33 Pro pleniori huiuſce materiei intelligentia, præſciendum eſt, quod legati ſi in loco legationis, ante legationem contraxerint, non poſſunt ibi tempore legationis conueniri, ſed priuilegium habẽt reuocandi domum, id eſt poſſunt petere, vt cauſa ad locum, in quo habent domicilium remittatur. l. 2. §. legatis, & §. ſeq. ff. de iudic.

34 Ratio eſt ne a legationis officio, quod reipublicæ cauſa ſuſcipitur, priuatis negotijs, & litibus auocentur; Quod ſi vero in ipſa legatione contraxerint, priuilegium non habent, quia ſibi imputare debent, quod ſua ſponte ſibi hanc obligationem iniunxerint, l. non alias. 24. l. interdum. 36. §. fin. & l. cum furioſus, §. 1. ff. de iudic.

Sic eleganter Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 1. aſſertione 68. in principio.

Diſ-

Diſſoluta ἀντινομία inter Vlpianum in l. ſi filiusfam. §. Iudex. ff. de iudic. & Gaiũ. in l. final. ff. de Varijs, & extraord. Cognit.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Hac reſponſa adinuicem repugnare exiſtimauit Budeus.*
4 *Communis reſolutio, & nu. 8. 9. & 10.*
5 *Obiectio proponitur, & nu. 6.*
7 *Solutio.*
11 *Communem illam reſolutionem ſequitur author.*

¶ Pugnant inter ſe Vlpian. in l. ſi filiuſfam. §. iudex. ff. de Iudic. & Gaius in l. final. ff. de Var. & extraor. Cognit.

1 Verba Vlpiani. *Iudex tunc litem ſuam facere intelligetur, cum dolo malo in fraudem legis ſententiam dixerit: Dolo malo hoc facere videtur, ſi euidens arguatur eius vel gratia, vel inimicitia, vel etiam ſordes, vt veram æſtimationē litis præſtare cogatur.* Hactenus Vlpianus.

2 Verba Gaij. *Si iudex litem ſuam fecerit non proprie ex maleficio obligatus videtur, ſed quia nec ex contractu obligatus eſt, & vtique peccaſſe aliquid intelligitur licet per imprudentiam, ideo videtur quaſi ex maleficio teneri in factum actione, & in quantum de ea re aquum religioni iudicantis viſum fuerit, pœnam ſuſtinebit.* Hactenus Gaius.

3 Hæc quidem reſponſa ad inuicem cōtrariari autumauit Budeus in annotationibus. in Pandectas in l. final. ff. de Ædilit. edict. pag. mihi 352. circa medium.

4 Communiter tamen in eam itum eſt ſententiam, ſupradictos I. C. minimè inter ſe contrariari, nec repugnantia in præcitatis iuribus afferre. Conſideratur enim per ſcribentes, quod iudex litem ſuam facit aut dolo, aut per imprudentiam. Hoc caſu quaſi Maleficium eſt, & lis eſt arbitraria l. 5. §. ſi iudex ff. de obligationib. & Actionib. illo caſu delictum, & condemnatio fit in veram litis æſtimationem. Item hoc caſu datur actio in imperitum iudicem, illo in malignum. Præterea hoc caſu famoſum non eſt iudicium, illo contra. l. vlt. C. de pæn. iud. qui mal. indic. & cum quaſi maleficium ſimile ſit maleficio, actio, quæ inde naſcitur eſt in factum. Quæ verò datur in eum, qui dolo iniuſtè iudicauit, directa eſt, & iniuriarum. l. 1. in princ. & l. nec Magiſtratib. ff. de iniur.

5 Obijcies. Iudicem tunc litem ſuam facere, cum dolo malo in fraudem legis ſententiam dixerit. d. l. ſi filiusfam. præcitato. §. Iudex. ergo non ſi per imperitiam. Probatur conſequentia; nam dictio iſta Tunc, reſtringit diſpoſitionem ad caſum expreſſum totum, ita vt ad caſum omiſſum non extendatur, & ne dũ reſtringit, ſed etiam limitat: vt pulchrè poſt alios tradidit D. Octauian. Vlpell. de Aduerbiorum, & Coniunctionum ſignificatione. in ver. Tunc ergo.

7 Reſpondetur, quod ſicut in Logica indefinita oratio in Accidentalibus non æquipollet vniuerſali apud nos obſeruatur pro regula, quod ab indefinita deciſione ad taxatiuam, vel vniuerſalem, aut præciſam, niſi propria exigat ratio, non arguatur. Itaque cum in d. l. ſi filiusfam. doceat I. C. iudicem tunc litem ſuam facere, cum dolo egerit, non ſequitur, quod eo duntaxat caſu litem ſuam facere dicatur, poteſt enim iudex dolo, poteſt & præter dolum ex imprudentia litem ſuam facere.

8 Et in ſumma, quod dicta iura non ſint contraria, ſed in eiſdem decidatur, quod ſupradictum fuit, docuerunt infiniti.

Iacob.

Digitized by Google

Iacob. Cuiac. inter alios lib. 8. obſeruat. ſua 9. Zaz. par. ἀντινομιῶν. ſuarum nume. 22. quem præcipuè ſequutus eſt Theodor. Strathmã. in ſuis ἀντινομίαις II. Ciuil. pugna 27. & d. Gilbert. Reg. ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 14.

9 Adde Adrian. Turneb. Aduerſariorũ lib. 19. cap. 26. vbi iudicem nonnullis aliis modis, vltra ſupradictos, litem ſuã facere apertiſſime teſtatus eſt.

10 Videndus de hac eadem materia iudicis litem ſuam facientis Cl. d. Celſus Bargalius Senenſis in ſuo tract. de dolo. lib. 3. ca. 9. per tot. & præcipuè nu. 109. cum ſequen.

11 Et iſta communis opinio, & mihi placet.

Conciliatur l. ſi inſtituta. ff. de inofficioſo teſta. cum l. cum mota. C. de tranſactionib.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Maxima extat contrarietas inter ſupra dicta reſponſa.*
4 *Pro eorundem conciliatione multi multa dixere.*
5 *Duo intellectus d. Accurſii referuntur, ac inſimul improbantur. & nu. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20.*
21 *Baldi opinio deducitur.*
22 *Reycitur.*
23 *Angeli ſolutio affertur. & nu. 24.*
25 *Damnatur.*
26 *Fulgoſii ſententia proponitur.*
27 *Reſpuitur.*
28 *Duareni conciliatio ſubiungitur.*
29 *Refellitur.*
30 *Alciati mens perpenditur.*
31 *Diſplicet Authori. & nu. 32.*
33 *Curtij iunioris ſententia ſubijcitur.*
34 *Damnatur.*
35 *Torniel opinio deducitur, quam etiam ſequitur Author.*
36 *Notabile.*
37 *Videndi de materia plures Doct. remiſſiuè.*
38 *P. Grangiani conciliatio reminiſcitur.*

¶ Maxima deducitur ἀντινομία inter Vlpianum in l. ſi inſtituta. ff. de inoffic. teſtam. & Alexan. Imperat. in l. cum mota. C. de tranſact.

1 Verba Vlpiani. *Si inſtituta de inoffic. teſtamento accuſatione, de lite pacto tranſactum eſt, nec fides ab hærede tranſactioni præſtatur, Inofficioſi cauſam integram eſſe placuit.*

2 Verba Imperatoris. *Cum mota inofficioſi querela matrem veſtram cum diuerſa parte tranſegiſſe, ita vt partem bonorum ſuſciperet, & a lite diſcederet, proponatis. Inſtaurari quidem ſemel omiſſam querelam per vos, qui matri heredes extitiſtis, iuris ratio non ſinit; verum ſi fides placitis præſtita non eſt, in id, quod intereſt, diuerſam partem recte conuenietis. Aut enim ſtipulatio conuentioni ſubdita eſt, & ex ſtipulatu actio competit, aut ſi omiſſa verborum obligatio eſt, vtilis actio, quæ præſcriptis verbis rem geſtam demonſtrat, danda eſt.*

3 Contrarietas inter ſupra dicta reſponſa apparet manifeſta. Nam in primo reſponſo deciditur, quod mota inofficioſi per exhæredatum querela, & tranſacta inter eum, & hæredem ſcriptum, ſi fides tranſactionis non ſeruatur, poteſt exhęredatus ipſe ad querelam redire, contrarium autem ſtatuitur in ſecundo.

4 Horum reſponſorum conciliatio multorum ingenia torſit.

5 Accurſ. priori loco in d. l. ſi inſtituta. in ver. placuit. ita diſtinxiſſe viſus eſt.

Aut exhæredatus, qui tranſegit adhuc in humanis reperitur; aut verò vita iã functus eſt. Si primo poteſt ipſe denuo inofficioſi cauſam intentare, quia non debet

debet hæredi illi ſcripto fides ſeruari, cũ & ipſe tranſactioni fidem minimè præſtet. ad l. cum proponas. C. de pactis, & l. ſi diuerſa. C. de tranſaction. & ita intelligendus eſt tex. in d. l. ſi inſtituta. Secundo autem caſu hæredi eius, qui tranſegit non reſtituitur querela, ſed datur actio præſcriptis verbis, & ita procedit reſponſum in d. l. cum mota. Hoc idem repetijt quoq; in d. l. cum mota. in ver. per vos. ſequutus eſt expreſsè Bar. Auriga noſter in d. l. cum mota in prima lectura num. 1. vbi ita ſcripſit. ſolutio. per matrem, ſi viueret, poſſet rediri ad querelam, quia ſibi competeret, ſed per hæredes matris non poteſt rediri ad querelam, quia ad eos non tranſit, omiſſa pręparatione per tranſactionem. Hæc Bar. qui hæc eadem tradidit quoque in ſecũda lectura d. l. nu. 11. & in d. l. ſi inſtituta; inſectatus eſt etiam d. Odoffred. in d. l. cum mota num. 3. Bal. in d. l. ſi inſtituta, & in d. l. cum mota nume. 2. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime. Salyc. ibid. n. 3. ver. ideo in dubio; vbi quoddam etiam obiectum reſoluit, ac alij.

6 Diuerſitatis autem ratio inter vnũ caſum, & alium ex ſententia Alberic. in d. l. ſi inſtituta. poteſt eſſe, quia in caſu l. cũ mota, impletus erat contractus ex parte defuncti, & ſic querela non erat trãſmiſſa, quia amplius non eſt præparata, quia præparatio fuit per tranſactionem extincta. Sed eo viuo non datur præſcriptis verbis, cum non ſit impletus contractus, & quia ei non ſeruatur conuentio, redit ad querelam. Sic præciſe idem Alberic. qui hæc eadem, licet non ita clare, tradit etiam in d. l. cum mota.

7 Hunc eundem ſenſum vti communẽ approbauit etiam d. Iaſ. in d. l. cum mota. num. 18. & 19. vbi quoque nonnulla quæ obijci poſſunt, eleganter reſoluit. Alciat. etiam num. 10. cum ſequent. vbi elegantiſſime, Hugo Donell. nu. 4. cum ſequen. vbi pulcherrime.

8 Alia etiam diuerſitatis ratio mea ſententia reddi poteſt, & eſt, quod in caſu d. l. cum mota, ideo hęredes illius matris exhæredatæ, quæ tranſegit, prohibentur querelam intentare, non ex eo, quod deſinat eſſe præparata pp tranſactionẽ, vt DD. dicunt, ſed alio reſpectu; videlicet ex communi regula, quia hæredes tenentur factum defuncti approbare. l. cum a matre. C. de rei vendic. cum ergo mater in caſu d. l. querelam remiſerit, a filijs hæredibus proponi non poteſt.

9 Eandem quoque ſententiam inſectatus eſt Do. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν, centur. 3. tit. de inoff. teſta. quæſtio. 36. vbi mirabiliter.

10 Sed hæc interpretatio licet communis maximas pati videtur difficultates. Dãnatur autem præcipuè per Decium in d. l. cum mota. nu. 5. ver. in glo. in verbo per vos. Audi eius verba. Sed aduertendũ eſt, quia in caſu illius leg. videtur, ꝙ nec etiam matri viuenti querela competeret, per tex. hic. dum dicit, quod querela ſemel extincta, inſtaurari non poteſt. & in hoc facere vim videtur iſte tex. Iſta ratio multo magis militat in ipſa matre, quia ipſa tranſactionem facit, & hæredes excluduntur propter excluſionem matris, & iſto caſu non videtur procedere regula, quę dicit, quod frangenti fidẽ fides non debet obſeruari, quia non habet locum, quando actio eſt extincta, vt not. Bar. & Alexand. in l. vt reſponſum. inf. eod.

11 Secundo, quod matri querela non cõpeteret, probatur, quia ſi mater admitteretur ad querelam, ex eo quod fides ſibi ſeruata non fuerit, pari ratione præparatio querelæ, quæ fuit ſublata per tranſactionem, deberet redintegrari, vt omnia in priſtinum ſtatum reducantur, & tũc virtute præparationis, querela hæredibus competeret, cuius cõtrarium hic in text. dicitur. Hæc Dec.

12 Improbatur quoque per Clar. domin. Fachineum lib. 1. ſuarum iur. controuerſ. capit. decimo, in principio, mouetur eo iuris axiomate, quod ex perſona hæredis conditio non mutatur obligationis. l. 2. §. ex his. ff. de verbor. obligationibus. Sequutus eſt etiam ante eum,

ſed

ſed longe elegantius domin. Alciat. lib. quinto, παραδόξων. capit. ſexto, in principio.

13 Adde, nam cum defuncti ius omne ſubeat hæres. l. hæreditas. de regul. iur. cur æqua in dictis iuribus vtriuſque cauſa non cēſebitur? Curue immutata dici quibit actio, cum momento diſpar a defuncto hæres non ſit? l. in ſuis. & ibi no. de ſuis, & legitimis hæredibus. Num iuris ſucceſſor omnis hæres? ſic eleganter pro ſupradictæ conciliationis improbatione diſceptatus eſt Angel. a S. Ioanne in ſuo ἀντιπαραδόξῳ 40. contra Alciat. num. 2.

14 Alter ſenſus principalis eiuſdemmet Accur. in præcitat. ver. per vos. (omiſſo ſecundo vti mere diuinatiuo) extitit, quod in caſu Vlpiani querela illa inofficioſi erat præparata, ſecus eſt autem in caſu dictæ l. cum mota. quia deſtitit omnino ille exhæredatus, ſiue renunciauit. Vnde.

15 Sed & iſte intellectus damnatur per Angelum, & pulchris rationibus in d. l. ſi inſtituta. nume. 1. ad eius ſcripta Lectorem beneuolum relego: reprobatur quoque per d. Fulgoſ. in d. l. cum mota. nume. 5. vbi protulit talia verba. (Hæc tertia non placet, quia in principali perſona, vt ſibi competat querela, præparatio non deſideratur, licet deſideretur in hærede eius.) nonnullis alijs medijs reprobatur quoque per Romanum in d. l. cum mota. nu. 13. in fine. adde Saly. in d. l. cum mota. numero ſecundo, verſic. oppono 3. vbi talia verba protulit. Tertia ſolutio nil valet, quia quo ad matrem viuentem de præparatione fruſtra tractatur.

16 Præterea conſidera, quod non eſt neceſſaria amplius querelæ præparatio, vt tranſmittatur ad liberos, l. ſi quis filium. C. eodem. de inofficioſo teſtamento. Adeas quoque Dominum Alexand. in d. l. cum mota. nume. octauo, in fine. Iaſon. nume. vigeſimo primo, in fine, Alciatum d. capitul. ſexto, vbi pulcirè.

17 Secundo loco principaliter, alij ſenſere, quod textus in d. l. ſi inſtituta. corrigatur per textum. in d. l. cum mota. & ſic quod Alexander Imperator corrigat reſponſum Vlpiani. Vnde.

18 Sed iſthæc interpretatio eſt fatua, correctio enim legum omnimodo in dubio vitanda eſt. l. præcipimus. de appellationibus, ſic præcisè Odofredus in d. l. cum mota. nu. 2.

19 Adde, quod Vlpianus a conſilijs ipſius Alexandri Cæſaris fuit teſte Lampridio. Vnde non eſt veriſimile, quod ipſemet Alexander eiuſdem reſponſa correxerit: ſic etiam animaduertit idem Domin. Fachineus præcitato capitulo decimo.

20 Alijs etiam rationibus eandem damnauit quoque Domin. Alciatus d. capi. 6. cum conſulas.

21 Tertio loco ſubtilis Bald. in d. l. cum mota. numero ſecundo, fere in fine. aliam in ſui ſpecie conciliationem attulit, tradidit enim, quod in caſu dictę l. ſi inſtituta. fuit tranſactum per modum liberationis, in caſu vero eiuſdem l. cū mota. per modū repudiationis querelæ, vt colligitur ex verbis. (omiſſam querelam,) quia ergo eſt repudiata querela, meritò non tranſmittitur, vt l. ſi quis filium. ff. eodem titulo de inofficioſo. Vnde Bal. ſequi viſus eſt Dec. in dicta l. cum mota. numero quinto, in fine.

22 Sed & hunc ſenſum Bald. damnauit Domin. Alexander in dicta l. cum mota. nume. 6. vbi docet, quod videtur aliqualiter vaticinari.

23 Angel. quarto loco principaliter. in dicta l. ſi inſtituta. numero ſecundo, alio modo ſupra dicta reſponſa conciliare conatus eſt: tradidit enim, quod aut promiſſa renuncianti querelæ, ex cauſa tranſactionis, nullo modo ſeruantur, quia fortè ſeruari non poſſunt propter difficultatem forte præſtationis, quia promittens non poteſt, vel propter difficultatem forſan exactionis, quia ſtipulator non poteſt exigere;

K & il-

& ille non vult præſtare, & tunc tam tranſigenti, quam hæredi ſuo integra eſt querela, iam ante quinquennium, quam poſt. Ratio: quia aliter ſibi non poteſt ſubueniri, vnde æquum eſt, quod reſuſcitetur ſibi actio iam extincta, & hoc eſt, quod in d. l. ſi instituta. deciditur ſub illis verbis. (Nec fides ab hærede.) Aut vero difficultas præſtationis, aut exactionis non repugnat, quo minus tranſigens poſſit impleri facere ſibi promiſſa, quoniam ſubeſt habilitas, & tunc non redintegratur querela, ſed agitur ad obſeruantiam promiſſorum ex ſtipulatione, ſi ſtipulatio interceſſit, vel præſcriptis verbis, ſi non interceſſit, & ita procedit tex. in d. l. cũ mota. vnde. Hãc eandem Angel. opinionem ſequutus eſt quoque Ludouic. Roman. in d. l. cum mota. num. 9. vbi ſubdit eam eſſe menti tenendam.

25 Sed iſthæc Angel. opinio, licet ſubtilis, haud recipienda eſt: nõ enim in caſu d. l. cum mota. Alex. animaduertit ad illud, quod difficultas non adeſſet præſtationis, & exactionis quantitatis illius promiſſæ per reum trãſigentem, ad hoc vt querela inofficioſi ſopita non poſſet inſtaurari, ſed quia cauſa ſemel ſopita amplius promoueri nequit, & quia hæres factum defuncti nequit impugnare. Vnde.

26 Quinto loco nonnulli alij extitere, inter quos Fulgoſ. qui alium quidem attulere intellectum. Tradidere enim, quod in caſu d. l. ſi instituta. ille, qui tranſegit, nondum receſſerat a lite, & ideo potuit querelam inſtaurare. In caſu autem d. l. cum mota. qui trãſegit, iam a lite receſſit, & ideo nil mirum, ſi querelam nequeat inſtaurare. vnde, huiuſce etiam opinionis extitit Domin. Paul. de Caſtro in d. l. cum mota. numero 4. & 5. Eum omnino conſulas. Nam latiori folio diſcurrit.

27 Sed & horum interpretatio reſpuenda eſt, quandoquidem falſum, quod in caſu d. l. Si instituta. ille, qui tranſegit, non receſſerit a lite. Falſitatem autem ex eo demonſtro. Nam in illo eodem text. deciditur, quod de lite pacto tranſactum eſt, per ſimplicem autem tranſactionem quis videtur a lite recedere, cum tranſactio ſit finis litis, vt in l. fratris. C. eodem. & ideo ille, qui tranſigit contra continuantem litem illam, poterit exceptionem tranſactionis opponere, vt in l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de condictione indebit. Sic colligitur ex ſcriptis per Romanum in dicta l. cum mota. num. 15.

28 Sexto loco alia ſolutio deduci poteſt teſte Fachineo ex diſtinctione Duaren. in Commentar. ad titul. C. ſi aduerſus venditionem. Cum quæritur (inquit,) qua actione ſubueniatur actori, ſi reus tranſactionem ſeruare nolit, diſtinctionem ſeruandam eſſe, quæ eſt in l. ſiue apud, & in l. vt reſponſum. & in l. cum mota. C. de tranſactionibus. Aut enim acceptilatione actio ſublata eſt, & tunc ſi aduerſarius nolit conuentis ſtare, non ideo poteſt actor agere actione veteri per acceptilationem extincta, quia in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt; ſi vero pactum ſit, ne peteretur, ſine acceptilatione, ſi debitor nolit conuentis ſtare. tunc actor poteſt agere prima actione. Itaque ſic dicere poſſumus Vlpianum loqui, cum nudo pacto facta eſt tranſactio, quod veriſſimum eſt, Alexandr. vero cum tranſactio facta eſt interueniente acceptilatione. Vnde.

29 Cæterum vt non prorſus huic exceptioni acquieſcam, illud eſt in cauſa, quod nullum verbum obſeruare licet apud Alexand. quo ſignificetur in ea ſpecie acceptilationem interpoſitam fuiſſe. Vnde. ſic præciſe ſenſit etiam Clariſſ. Domin. Fachineus d. capitu. decimo. Aduerte tamen Lector beneuole Duarenum in meo Codice loco iam admonito, de hoc nullum verbum protuliſſe.

30 Alia ſeptimo loco aſſertur ſcribentiũ cõciliatio, & eſt d. A[illegible] l. 5. παραδοξῶν c. 6. [illegible] in fine. Tradiderunt enim, Vlpianum

num loqui de trãſactione facta nudo pacto, vt patet ibi. *De lite pacto tranſactũ eſt.* Alexandrũ vero loqui de tranſactione, quæ renunciationem continet, vt patet ex illis verbis, *Et à lite diſcederet.* Videtur autem efficacior eſſe renunciatio, quã nudum pactum, vt notatur in l. poſtquam liti. C. de pactis Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt quoque P. Coſtal. in ſuis Aduerſariis, in d. l. ſi quis inſtituta.

31 Sed & hæc ſolutio diſplicuit d. Fachineo, præcitato, cap. 10. inquit enim, ꝙ omnis tranſactio etiam nudo pacto interpoſita hoc efficit, vt a lite diſcedatur, & ſic renunciationem continere videtur. vnde

32 Pluribus aliis medijs eandem improbauit quoq; d. Angelus à Santo Ioanne in ἀντιπαραδόξοις aduerſus eundem Alciatum. Eum conſulas.

33 Octauo loco d. Curt. Iun. in d. l. cũ mota. nu. 9. alterius extitit opinionis. Ratus eſt enim, quod ſecundum tempora d. l. ſi inſtituta. nondum erat deciſum, quod in contractu tranſactionis non eſſet licita pęnitentia, fuit enim deciſum duntaxat in l. quamuis, & in l. fratris C. eodẽ Vnde non mirũ, ſi in caſu d. l. quę eſt Vlpiani. Inofficioſi cauſam iam remiſſam licet inſtaurare, quod quidem vetitũ eſt in caſu Alex. auctoris d. l. cũ mota.

34 Sed nec iſthæc interpretatio recipienda eſt. quandoquidẽ non iẽ in caſu prędicto Alex. prohibitum eſt, querelam inofficioſi ſopitam inſtaurare, quia in cõtractu ipſo tranſactionis nõ ſit licita pænitentia, ſed quia cum filij heredes extiterint illius matris exheredatæ, quę trãſegit, & querelæ inofficioſi iam propoſitæ renunciauit contra eiuſdem factum venire nequeunt. ad l. cum a matre C. de rei vendicatione. vnde

35 Poſtrema igitur ſolutio, quæ mihi quoque valde probatur, fuit Hier. Torniel. ad Rubricam de Verborum, obligationibus. num. 144. quam & Angelus a S. Ioanne, loco annotato excogitaſſe uidetur, nempe in ſpecie Vlpiano propoſita ita fuiſſe tranſactum, & conuentum, vt a querela inofficioſi teſtamenti recederetur, Aduerſarius verò aliquid daret. Sed in ſpecie Alexandro propoſita conuentum fuiſſe, vt certa bonorum pars trãſigenti, et querelam remittenti daretur, de quibus agebatur in accuſatione inofficioſi teſtamenti, ideo hoc poſteriori caſu querela inſtaurari non poteſt. Nam querela ipſa inofficioſi teſtamenti, quæ vniuerſa bona vindicabat, per tranſactionem facta in reſciſſa eſt, ac diuiſa in hunc modum, vt ſcilicet pars bonorũ debeatur querelam remittenti, altera verò Pars poſſeſſori cedat. Quare ſi accuſatione inſtaurata omnia bona peterentur, pacti obſtaret exceptio, ex quadam æquitate, quemadmodum in l. ſi maior 36. C. de tranſaction. habetur, exceptionis æquitatem proficere, ut nil amplius peti poſſit, quam quod tranſactionis placito promiſſum eſt, quæ ratio in priore caſu locum non habet. Etenim, vt Torniellus dicebat, in ſpecie iſta is, contra quem inofficioſi querela fuit inſtituta, promittendo actori partem bonorum, de quibus agebatur, aliquid actori pręſtitit, quia iam non amplius exceptionibus ſuis vti, quo ad illã partem poteſt. & ideo actor debet eum cõuenire, ut partẽ bonorum promiſſam tradat, non autem ipſam tranſactionem infringere; At in ſpecie d. l. ſi inſtituta. nihil reus cõuentus pręſtitit, ideo dicta ratio ceſſat, & iure tranſactio reſcindi poteſt. Hunc eundem intellectum ſequutus eſt quoq; clar. d. Fachineus d. cap. 10.

36 Porro obſeruandum, quod Alexand. dicit, ad d. l., quod intereſt, actionem pręſcriptis verbis competere, ſi tranſactioni verborum obligatio ſubiecta nõ eſt, quod quemadmodum conſiſtere poſſit. ſumma ratione controuertitur, aquidẽ ex tranſactionis placito actionem non competere procul dubio ſit ex l. cum ꝓponas C. de pactis, & ex l. ſiue apud Acta. C. de Tranſact.

37 Videndi tamẽ pro enucleatione ſupradictæ difficultatis Doctores omnes utro

bique Clar. Fachineus præcitato c. 10. & d. Albertus. Bolognetus ad Rubricā de verborum obligationibus, capitu. quadragelimo ſecundo, numero tertio, & cap. 43. numero 2. fatis. His adde Ioan. Borcholtem in tit. de tranſact. cap. vlt. num. 15. cum ſequentibus. vbi late eod. titu. Adeas quoque de materia d. l. cum mota. Docto. omnes in Rubrica ff. um. de ver. obligatio.

38 Vide P. Grangianum in ſuis paradoxis Iuris ciuilis capitu. trigeſimo primo, vbi aliter ſupra dicta reſponſa conciliat.

L. in rem. §. ſed & id. ff. de rei vendicatio. conciliatur, cum l. qua ratione. §. literę. ff. de acquir. rerum dominio.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & numer. 2. & tertio.*
4 *Grauis extat contrarietas inter ſupra dicta reſponſa.*
5 *Opinio Azonis pro ſupra dictorum reſponſorum conciliatione deducitur.*
6 *Reijcitur, & num. 7. & 8.*
9 *Aliorum ſententia deducitur.*
10 *Damnatur.*
11 *Angel. ac Alberic. opinio ſubnectitur.*
12 *Improbatur, & nu. 13. & 14.*
15 *Bart ſenſus proponitur.*
16 *Reſpuitur, & nu. 17.*
18 *Huberti Giphanij expoſitio ſubijcitur.*
19 *Redarguitur.*
20 *Excellentiſſimi Monticuli interpretatio perpenditur.*
21 *Damnatur. & nu. 22.*
23 *Author nil noui habet, quod in medium afferat.*
24 *Videndus de materia prædictorum reſponſorum Ferrandus Abduenſis.*
25 *Videndus quoque Caius in ſuis fragmentis. & P. Gilkenus. & numero 26.*
27 *Opinio etiam Iul. Pacii deducitur pro ſupra dictis reſponſis conciliandis.*
28 *Et hac arridet Authori.*

¶ Conciliatur Paul. I. C. in l. in rem. §. ſed & id. ff. de rei vendic. cum Gaio in l. qua ratione §. literæ. ff. de acquir. rerum dominio.

1 Verba ipſius Pauli. *Sed & id, quod in charta mea ſcribitur, aut in tabula mea pingitur, ſtatim meum fit, licet de pictura quidam contra ſenſerint propter pretium picturæ, ſed neceſſe eſt ei rei cedere id, quod ſine illa eſſe non poteſt.* Hactenus Paul.

2 Verba Gaij. *Literæ quoque, licet aureæ ſint, perindè chartis, membraniſve cedunt, ac ſolo cedere ſolent ea, quæ ædificantur, aut inſeruntur, ideoque ſi in chartis, membraniſve tuis carmen, vel hiſtoriam, vel orationem ſcripſero, huius operis non ego, ſed tu dominus eſſe intelligeris.*

Sequitur poſtea idemmet Gaius, & inquit. *Sed non vt litera chartis, membraniſve cedunt, ita ſolent picturæ tabulis cedere, ſed ex diuerſo placuit tabulas picturæ cedere. &c.*

3 Concordat cum Gaio Iuſtinian. in §. literæ, & in §. ſi quis in aliena. de rerū diuiſione.

Verba d. §. ſi quis in aliena. *Si quis in aliena tabula pinxerit: Quidam putant tabulam picturæ cedere: aliis videtur picturam (qualiſcunque ſit) tabulæ cedere: ſed nobis videtur melius eſſe tabulam picturæ ce-*

ra cedere. Ridiculum eſt enim picturam Apellis, vel Parrhaſii in acceſſionem viliſſimæ tabulæ cedere. Hactenus Iuſtinianus.

4 De horum reſponſorum conciliatione indagandum. eſt enim eorum difficilis ἀντινομία. teſte Bart. in d. §. ſed & id. & vix conciliabilis. teſte Excell. Sebaſtiano Monticulo in d. §. ſi quis in aliena. nu. 6. in fine. Quinimo ex ſententia d. Petri Gilkenij ibidem nu. 3. nullo pacto conciliari poteſt.

5 Azo priori loco, (prout refert glo. in d. §. ſed & id, in ver. ſed neceſſe eſt.) opinatus eſt reſponſum Pauli in d. §. ſed & id, correctum eſſe a Caio in d. §. literæ, nec non a Iuſtiniano in d. §. ſi quis in aliena.

6 Verum abſque alio hic ſenſus reijciendus eſt. non eſt enim veriſimilis, cum correctio in legibus noſtris inducenda non ſit, niſi expreſſe fiat. vulgata. l. præcipimus. C. de appellationibus.

7 Adde ipſius Pauli reſponſum non potuiſſe corrigi a Caio Iuriſconſul. quippè qui longe antea floruerit, quã ipſemet Pau. prout clare colligitur ex Valē. Forſtero lib. 2. Hiſtor. Iuris ciuilis capitulo quadrageſimo octauo, & capitulo 78.

8 Nec dicatur ipſum corrigi a Iuſtiniano in d. §. ſi quis in aliena. Reſpondetur enim id falſum eſſe; Iuſtinian. enim ibi ſolum opinionem ſuam profert, nec vllius ſententiam aliquo pacto corrigit. Verba ipſius talia ſunt. Sed nobis videtur melius eſſe, tabulam picturæ cedere, &c. Sic etiam ſenſit Alberic. in dicto §. ſed & id. & quod Iuſtinianus Caij ſententiam tantum ſequatur, illam autem Pauli minime corrigat, animaduertit etiam Iulius Capra Vicentinus in dicto ver. ſed non vt literæ. fere circa finem.

9 Secundo extiterunt nonnulli, qui (prout gloſ. retulit in præcitato verbo. Sed neceſſe eſt) opinati ſunt. Reſponſum Pauli in dicto §. ſed & id, nil officere; quandoquidem ibi ipſe non reſpondeat niſi de charta, aut ſcriptura.

10 Verum, & horum opinio reijcienda; quandoquidem ipſiuſmet reſponſi caſ-ra verba ipſi mirum in modum obſtare videantur; ex ipſis enim ipſummet Paulum tam de charta, ac ſcriptura, quam de pictura ſermonem habere, facile dignoſcitur. Sic etiam textum illum interpretatus eſt Angel. in dicto §. ſed & id.

11 Tertio loco nonnulli alij, ſic pro horum reſponſorum conciliatione diſtinguendum eſſe rati ſunt: Aut tabula eſt pretioſior pictura, aut e contra. Si primò, pictura cedit tabulæ: & ita intelligendus Paulus in d. §. ſed & id; Sin autem ſecundo, totum contrarium procedit, videlicet tabulã picturæ cedere: & ita procedat reſponſum Caij, & Iuſtiniani in d. §. ſi quis in aliena. ibi, ridiculum eſt enim picturam Apellis, vel Parrhaſij in acceſſionem viliſſimæ tabulæ cedere: Hanc ſententiam ſequutus eſt inter ceteros Angel. in dicto §. ſed & id. Alberic. ibidem, & Domin. Io. Bellonus contrarietate ſua iuris decima ſeptima.

12 Verum nec horum opinio recipienda eſt; quandoquidem Paulus in dicto §. ſed & id. docet picturam cedere tabulæ: non quia tabula pretioſior ſit ipſa pictura, ſed quia neceſſe eſt ei rei cedere id, quod ſine illa eſſe non poteſt.

13 Adde, quod ibi pictura erat pretioſior tabula; vt conſtat ex illis verbis, (licet de pictura quidam contra ſenſerint, propter pretium picturæ.) & tamen ipſam picturam tabulæ cedere docuit aperte, vt dixi, ipſemet Paul. Iuriſconſul.

14 Præterea iſtorum diſtinctio aperte confunditur per textum in dicto §. literæ. vbi ſic legitur. (Literæ quoque licet aureæ ſint, perinde chartis, membraniſve cedunt, ac ſolo cedere ſolent ea, quæ inædificantur, aut inſeruntur.)

Si

Si literæ aureæ ex ſententia Caij cedunt chartis,& membranis:ergo falſa eorum diſtinctio;quandoquidem ibidem literę ſunt pretioſiores membranis,& tamen eas ipſis membranis cedere ad literam ibi deciditur;ergo.

15 Quarto loco Bar.in d.l. qua ratione §. literæ in 2.lect. ver. tenet quartam ſolutionem. alio modo hæc reſponſa conciliare conatus eſt. inquit enim,quod illud,quod dicitur tabulam cedere picturæ ſuper impoſitæ, intelligitur, quo ad dominium directum, nam pictori aduerſum eum,cui pinxit,directa rei vendicatio competit, vtique ſi pretium tabularum exoluat, ſecus autem quo ad vtile dominium; nam domino tabularum vtilis rei vendicatio datur aduerſus pictorem,ſi tabulas poſſideat, ſi impenſas ſoluat. d. §. literæ. & huic eidem opinioni ſubſcripſit quoque Theodori. Straithmann. in ſuis ἀντινομίαις. leg. ciuil. contrarietate decima octaua.

16 Verum,vt ingenue fatear, quid hi velint inferre,omnino ſum neſcius. Docet Paulus. Picturam licet pretioſiorem cedere tabulæ,& reddit rationem, quoniam neceſſe eſt ei rei cedere id,quod ſine illa eſſe non poteſt: Caius autem,& Iuſtin.totum contrarium docuere, non tabulam ipſi picturæ cedere;& reddit rationem ipſemet Imperator Iuſtin. quoniam ridiculum eſt picturam puta Apellis, vel Parrhaſij in acceſſionem viliſſimæ tabulæ cedere; Vides hæc reſponſa eſſe contraria.

17 Quid igitur confert pro cōciliatione differentia illa inter dominium directum, & vtile, docet Iuſtinia. in d. §.ſi quis in aliena. quod ſi dominus tabulæ imaginem fortaſſis poſsideret, & is, qui pinxit eam peteret, quod datur ipſi pictori contra dominum tabulæ actio directa pro conſequenda ipſamet tabula, ſuper qua interpoſita eſt pictura: dummodo tamen ipſi domino tabulæ ſoluat pretium eiuſdem tabulæ,qd ſi ſecus fecerit; poterit per exceptionem doli mali ſummoueri:ſubſequitur poſtea idemmet Imperator,& inquit, quod ſi fortè ille, qui pinxit, tabulam poſsideat; domino ipſius tabulæ aduerſus pictorem conceditur vtilis actio pro conſequenda æſtimatione ſuæ tabulæ, ad picturam enim tradendam cogi pictor non poteſt, etiam oblato ipſius picturæ pretio,quia ipſi cedit tabula. Hactenus Iuſtin. Quid hæc conferunt pro conciliatione ſupra dictorum reſponſorum ? nihil certe. ergo.

18 Quinto loco Hubert. Giphanius in ſuis Commentarijs inſtitutionum in d. §. ſi quis in aliena.in princ. fuit in alia, & noua opinione: Arbitratus eſt enim ex ſententia Caij, & Iuſtiniani, in d. §. ſi quis in aliena. Tabulam picturæ cedere. Nec officere reſponſum Pauli, quo contrarium prima fronte ſtatui videtur;Reſpondet enim ipſum nil officere,quandoquidem dicit ibi Paulus,(id quidem videri) ſed verba tamen ipſius Pauli. (Subdit Giphanius) ſunt accipienda ex ſententia huius loci, cum ait, quoſdam contra ſenſiſſe, puta vt tabula cedat picturæ tanquam pretioſiori; id que verum eſt, vt hic; neque id aperte negat ibi Paul. Hactenus Giphanius.

19 Verum hæc interpretatio omnium aliarum mihi videtur peſſima. Paul. enim non loquitur ibi, id eſt in dicto §. ſed & id, per verbum videri, ſed affirmatiuè, & docet tabulæ picturam cedere; redditque rationem dicens. quoniā neceſſe eſt ei rei cedere id, quod ſine illa eſſe non poteſt; verba ipſius reſponſi relegantur.

79 Sed & id, quod in charta mea ſcribitur, aut in tabula mea pingitur,(nota) ſtatim meum fit. & ſic loquitur affirmatiue Paul. licet de pictura quidam contra ſenſerint propter pretium picturæ; ſed neceſſe eſt ei rei cedere id, quod ſine illa eſſe non poteſt. Hactenus Paul.

20 Alia ſexto loco occurrit interpretatio noua,& eſt Excel. Monticuli in ſuis Cōmenta-

mētariis ſup inſtitutiones Iuris Ciuilis in d. §. ſi quis in aliena. nu. 5. opinatus eſt enim, quod ideo in caſu Pauli in d. §. ſed & id. Pictura cedit tabulæ. id eſt acquiritur domino tabulæ, quia pictor ſciebat, aut ſcire debebat ſe habere malam fidem ex eo, quia tabula erat in manibus domini. Probatur id ex dictione illa, *ſtatim*, & dictione *meū*. illius textus; Sed in d. ver. ſed non vt literæ. & in d. §. ſi quis in aliena. ideo tabula cedit picturę, quia pictor non erat malæ fidei, quod clarum eſt quia neutrobique verba ſunt, ex quibus appareat, quod pictor ſciret, aut ſcire deberet tabulam eſſe alterius. Vnde cum diuerſa ſit illorum reſponſorum ratio, non contrariantur.

Hactenus Monticulus.

21 Sed (Pace tāti Viri dictū ſit) ſua excellētia decipitur, non ob id enim Paulus in d. §. ſed & id, docuit aperte picturam cedere Tabulæ, quoniā pictor eſſet in mala fide, ſed quia neceſſe eſt, ei rei cedere id, quod ſine illa eſſe non poteſt.

22 Adde ipſū poſteà diuinare, nec enim ex illis verbis, (ſtatim, & meū,) quemadmodum nec ex quolibet alio coniíci ullo pacto poteſt. Pictorem ibi in mala fide conſtitutum eſſe, vt tu lector beneuole p te ipſum comprehendere poteris.

Hæc alij.

23 Ego, quod in medium afferam in propoſito. nihil habeo. Tu de vera, & reali ſolutione cogitato.

24 Vide de horum reſponſorum materia Ferrandum Abduenſem lib. 2. explicat. Iur. ciuilis in d. §. ſi quis in aliena pagina mihi 220. & 221. vbi pulchre, cur pictura nō cedat tabulæ, licet literæ chartæ, & omnium latiſſime diſcurrit.

25 Vide quoque Caium in ſuis Fragmētis inſtitution. lib. 2. de Acquirēdo rerū dom. c. 2. vbi contrarium eius, quod docuit in d. ver. ſed non ut literæ, chartis cōmiſiſſe iudicatur. ita enim ſcribit.

26 Quod & de chartis, & Pergamenis, ſi in alienis ſcribat, licet aureis, uel argenteis literis, ſimiliter eius eſt ſcriptura, cuius charta, aut pergamenū fuerit, quod & de tabula, hoc eſt, ſi aliquis in tabula mea picturam fecerit, obſeruatur, quia ſtatutum eſt, vt Tabulæ pictura cedat. Videndus quoque Petrus Gil Kenius in d. §. ſi quis in aliena.

Explicit anno Salut. 1610. 21. Nouemb.

27 Poſt hæc congeſta vidi eruditiſſimū d. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 3. tit. de rei vendicatione quæſtione 43. aliter ſupradicta reſponſa conciliantē. audi eius verba.

Ego verò puto contrariam eſſe Pauli ſententiam, & verba eius ita accipio, vt Paulus doceat regulariter id quod ſine alia re non poteſt eſſe, ei rei cedere, ex illa tamen regula generali picturam excipiat propter priuilegium ſpecialiter pictoribus indultum. Primum igitur Paulus proponit hanc ſententiam, ſcripturā cedere chartæ, & picturam cedere tabulæ. mox hanc ſententiam corrigit quantum ad picturam, & ait, *licet de pictura quidam contra ſenſerint*. Vbi notandum eſt, particulam, *licet* eſſe notā correctionis, & intelligēdum eſt probari eorum ſententiam, qui de pictura contra ſenſerunt, hoc eſt. qui exiſtimarunt picturā tabulæ non cedere, cui interpretationi nō repugnant ſequentia verba Pauli. imò pulchrè conſentiunt, ſubdit enim Paulus. Sed neceſſe eſt &cet. Quorum uerborum hic eſt ſenſus. licèt ea ſententia vera ſit, quod pictura non cedat tabulæ, tamen id eſt ſpeciale, & præter regulam iuris, nihilominus autem generalis regula tenenda eſt, quæ in aliis caſibus obſeruabitur, nec euertitur ex eo, quod diximus de pictura, quādoquidem exceptio non euertit regulam, immo eam confirmat in caſibus non exceptis. Quare nō obſtāte ea exceptione de pictura. Paulus ait retinendam eſſe regulam generalem

Digitized by Google

l em, nimirum id, quod ſine alia re eſſe non poteſt, ei rei cedere debere. Hæc, Pacius.

28 Et huic interpretationi vti valde ſubtili, ac ingenioſę, ſubſcribendum & ego cenſeo.

Conciliatio Marcelli. Iuris cõſulti in l. eum qui. ff. de public. cum Paulo in l. pro emptore §. ſi à furioſo ff. pro emptore.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu 2. & 3.*

4 *Quid ſit actio publiciana edocet author.*

5 *Tres Accurſij ſenſus deducuntur pro ſupradictis reſponſis conciliandis, ac improbantur. & num. 6 7 8 9. 10. 11. 12.*

13 *Vide de materia d. Antonium Fabrum, & d. Ioan. Robertum.*

14 *Author cogitandum relinquit.*

¶ An Qui emit ignoranter à furioſo, Publicianam intentare poſſit? maxima eſt in iure noſtro difficultas.

1 Marcellus enim in l. eum qui. ff. de Publiciana in rem actione reſpõdit pro affirmatiua. Audi eius verba.

2 *Eum, qui à furioſo, ignorans eum furere, emit, poſſe vſucapere, ergo & Publicianam habebit.* Totum autẽ contrariũ ſtatuit Paulus. in l. pro emptore. §. ſi à furioſo. ff. pro emptore. vbi ita ſcripſit.

3 *Si à furioſo, quem putem ſanæ mentis, emero, conſtitutum eſt capere vtilitatis cauſa me poſſe, quamuis nulla eſſet emptio, & ideo nec de euictione actio naſcitur mihi nec Publiciana competit, nec acceſſio Poſſeſſionis.*

4 De Conciliatione cogitandum. Sed prius pro terminorũ cognitione præſciẽdum volo, quod Publiciana eſt actio in rem prætoria, per quam petimus id, qđ nobis ex iuſta cauſa à non domino traditum, & nondum vſucaptũ eſt. ad not. in §. ſed iſtæ. inſtitut. de Actionibus & l. 1. ff. eod. pulchre autem exemplificat, & doctiſſime de materia poſtea prædictæ actionis diſcurrit inter ceteros clar. dominus meus Thadeus Piſo Soac. in ſuis elegantiſſimis cõmentariis ad dictũ §. ſed iſtę. Vide per eum.

5 Accurſ. priori loco in dict. l. eum, qui. in verſic. ergo. pro conciliatione docuit. quod illud reſpõſum Marcelli procedit de æquitate, illud autem Pauli de rigore ſeu ſummo iure. vnde & ſic etiam ſequi viſus eſt d. Albericus in d. l. eum, qui. & omnium elegantiſſime d. Cuiacius lib. 16. obſeruat. 29. in fine. quem omnino conſulas. His adde d. Antonium Mercatorem in annotationibus ſuis ad animaduerſiones d. Ioãnis Robert. lib. 2. cap. 27. in fine.

6 Sed iſte primus ſenſus d. Accurſ. reprobatur feliciſſime per domin. Ioannem Robertum li. 2. ſuarum Iuris Ciuilis animaduerſionum cap. 27. nume. 25. docet enim in ſumma, Paulum in d. §. ſi à furioſo ad æquitatem, & ipſum per quam maxime reſpexiſſe. ad ipſum lectorem beneuolum remitto.

7 Alter quidem ſenſus extitit eiuſdem d. Accur. quod in caſu prędictę l. eum, qui. res, quæ furioſi non erat, tradita fuit, in caſu vero l. contrariæ. res quæ ipſiuſmet furioſi erat. Vnde

8 Sed iſte intellectus vti diuinatiuus reijciendus eſt.

9 Adde, quod reprobatur p eundem d. Accurſ. præcitato loco ſub illis verbis: (Sed hoc non valet, vt infra de reb. cor. magis §. 1.)

10 Poſtremus quidem extitit ſenſus ipſiuſmet d. Accur. quod in caſu eiuſdẽ Marcelli datur actio illa Publiciana contra extraneum poſſeſſorem, nõ autem contra ipſum furioſum. Paulus autem in l. contraria intelligit, ac loquitur de furioſo. vnde ſic etiam ſentit d. Angelus in d. l eum qui.

11 Sed

11 Sed & hæc interpretatio diuinationis vitio laborat. vnde

12 Reprobatur etiam per d. Antonium Mercatorem in ſuis notatis ad li.2.animaduerſio. d. Ioannis Roberti d.ca.27. vbi ſubdit quod cum in caſu d.§.ſi à furioſo. vtilitatis ratio, de qua ibi fit mẽtio, ſolum emptorem reſpiciat, danda eſt ipſi Publiciana contra omnes, ergo nulla eſt facienda diffe. inter extraneũ poſſeſſorem, & ipſum furioſum.

13 Adde d. Antonium Fabrũ lib.1. Coniecturarum iuris cap.18. & d. Ioan. Robert. li.2. recept. Lection. cap.10.

14 De vera conciliatione cogitato.

Conciliantur Iulianus in l. æquiſſimum. §. ſi tamẽ. verſ. ſed nec ædificium. & Neratius in l. vſufructuarius. ff. de vſufructu.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & num.2.*

3 *Maxima extat contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*

4 *Accurſ. ſenſus pro ſupradictis reſponſis conciliandis adducuntur, & num.5.*

6 *Damnatur, & nu.7. & 8. nec non & 9.*

10 *Floriani opinio affertur.*

11 *reijcitur.*

12 *Curtij Iunioris interpretatio ſubijcitur.*

13 *Improbatur, & num.14.*

15 *Coraſij expoſitio proponitur.*

16 *Dubitat de ea author, & num. 17.*

18 *Forcatuli ſententia ſubnectitur.*

19 *Reprehenditur, & nu.20.*

21 *Ioan. de Caſtillo ſententia perpenditur.*

22 *Damnatur, & nu.23.*

24 *Hugonis Donel. expoſitio conſideratur, & num.25.26.27.*

28 *Et hanc ſequitur Author.*

29 *De materia d.l. vſufructuarius. videndi Doctores aliqui remiſſiue.*

¶ Iulian. in l. æquiſſimũ. §. ſi tamen. ver. ſed nec ædificium, & Neratius in l. vſufructuarius. ff. de vſufructu, & quemadmodum quis vtatur. ad inuicem contrariantur.

1 Iuliani verba. *Sed nec ædificium quidem poſiturum in fundo, niſi quod ad fructum percipiendum neceſſarium ſit.*

2 Neratii verba. *Ædificium inchoatum fructuarium conſummare non poſſe placet, etiamſi eo loco aliter vti nõ poſſit.*

3 Contrarietas horum reſponſorum apparet manifeſt. nam Iulianus, permittit quidẽ vſufructuario ad fructus percipiendos, conſeruandoſque ædificari poſſe. Neratius uero nec inchoatũ perfici ædificium vult.

De Conciliatione cogitemus.

4 Accurſ. priori loco in d. l. vſufructuarius. in verb. non poſſit. opinatus eſt quod ideo in caſu Iuliani. vſufructuario licet ædificare quo ad fructus percipiendos, quia ibi non mutatur forma rei, quod quidem contingit in caſu Neratii. Vnde

5 Ratio autem diuerſitatis (mea ſententia) ea poteſt eſſe, quia rei mutatione vſusfructus extinguitur. l. repeti. §. pe. & fi. ff. quib. mo. vſusfr. amittatur. Hãc eãdem rationem poſt Pinel. ſequutus eſt, defenditque Ioannes de Caſtillo de vſu fruct. cap.33. nu.16. cum ſequentibus, vide per eum. addo Ioã. Garſiam de expenſis cap.11. num.42.

6 Sed iſta expoſitio d. Accurſ. penitus reijcienda eſt, quandoquidem falſum, quod in caſu Neratij tractetur per vſufructuarium de mutanda forma rei; ſi enim agitur ibi de ædificio inchoato cõſummando, ac perficiẽdo, qui aſſeri poteſt tractari ibidem de mutanda forma ipſius rei, ſiue ædificii? perficere enim & conſummare a mutatione lõge diſtare, & eſſe diuerſiſſimum neminem præterit

L 7 Adde

7 Adde ædificia, & facta oĩa ex conſum mation e formã recipere. l. ſi is,qui 400. §.quædam. ad leg. Falcid.ergo fatuum dicere, quod mutetur forma ipſius rei.

8 Præterea,cum fructuarius caſum custo dia cauſa earum rerum, quæ in area ſunt,ædificare poſſit. l. ſi areæ.de Vſufr. modo ad fructũ percipendũ, cuſtodien dũue neceſſaria ſit, d.§.ſed nec ædificiũ cur non etiam cœptum, ſi aliter vti non poſſit,conſummabit?

9 Aliis quidem mediis damnatur iſthæc Accurſ.ſenſus per Curt.Iunior.in l.2.n. 54.& ſequent.ff.de iuriſdictione omniũ iudic.& per Corraſ. lib.1.Miſcellan.ca. 6.numer.1.eos conſulito.addo Steph. Forcatul.in l.10.num.4.ff. de ſeruituti-bus,vbi pulchre num.1.

10 Florian.ſecundo loco in d. l. Vſufru-ctuarius, aliter ſenſit inquit enim fru-ctuarium nouum ædificium non conſti tuere, nec à teſtatore inceptum perfice-re poſſe,etiam ſi aliter vti nequeat ex ſen tentia Neratii.Hoc autem fallere, ſi id faciat gratia fructuum percipiendorum ex opinione Iuliani & ſic prędicta reſpõ ſa ſecundum eum minime contrariant.

11 Sed inſulſa videtur iſthæc opinio d. Floriani,ideo ſpernẽda,quandoquidem clàre docuit Neratius. Ædificiũ inchoa tum fructuarium cõſummare non poſ ſe etiãſi eo loco aliter vti non poſſit, & ſic quo ad fructus percipiendos,& con-ſeruandos,ob id enim maxime ædificiũ in fundo poſitum eundem habitare cer-ti,ac explorati iuris eſt.vnde ad rem mi-nime facere uidetur limitatio per illum deducta.

12 Curt.Iun.tertio loco in d.l. 2.nu.55. ff.de iuriſdictione omnium iudic.alio modo conciliare nixus eſt docuit enim aliud eſſe cęptum perficere,& aliud no-uum ædificare.hocque illo facilius per-mitti tradidit, ſi quidẽ hominum indu-ſtria diuerſa ſit,vnde alia potuit eſſe pro prietarii voluntas,& induſtria,qui ædi-ficare cœperat,in eius ędificii cõſumma tione.& fructuarii, ideo non nouum fa. iam cœptum perfi-cere prohibetur.

13 Sed iſta Curtii expoſitio reprobatur, (& rectè meo q dẽ iudicio) p Corraſ.d. c 6 nu.3.nam & ſi proprietarius poſtq̃ ædificium inceperiſſet,legato Titio vſufru ctu diem ſuum obierit cum voluntas,& q̃ cunque hominis induſtria, morte finia tur ad l.4.ff.locat.: nulla eius, qui ædifi-care cępit,poſſet induſtria conſiderari, quo tamen caſu verum eſſe Neratii re-ſponſum ambigit nemo. vnde

14 Pulchris aliis rationibus improbatur per Arrium Pinel.in l.1.part. 2. nu. 54. C.de bonis maternis.unde per eum.

15 Accedit quarto loco alia conciliatio d. Corraſ.d.cap.6 præciato nume. 3.eius verba talia ſunt. Itaque ſciendum fru-ctuarium & de nouo ædificare,& ædifi-cium iam cęptum ad fructum percipiẽ-dum neceſſarium conſummare poſſe.d. §.ſed nec ædificium. Nec tumultuet is, quod Iuris Cõſul. dicat in d.§.ædificiũ. inchoatum ædificium fructuarium con ſummare non poſſe.etiam ſi eo loco ali ter vti non poſſit, Neque enim proptere a agat,quin conſummari ædificiũ poſ ſit,ſi vſufructu aliter nequeat uti vſuſ-fructuarius;ſed vult fructuarius, qui v-ſumfructum percipere,& colligere põt, etiam ſi eo ædificii loco (qui a proprie-tario voluptatis fortaſſe gratia,aut alia quauis de cauſa cœptus. eſt.) aliter vti non poſſit ædificiũ illud inchoatum cõ ſummare non poſſe,non ſi aliter vſufru ctu vti nequeant,quam ſi ædificium ab-ſolutatur,quod cęptum eſt, fructuarium perficere poſſe. ipſe credi.lerim, & ve-rius: ſt l.1.§.1.ff. ſi vſusfruct.pet. cum & vſusfructus ſeruitus ſit. ſeruituti autem cõceſſa omnia ad eam neceſſaria tributa intelligantur.l.ſi iter.ff.de ſerui tutibus, & cum alibi Iulian. reſpondet eum,qui excepto ædificio,fundum le gat,de ſolo etiã cogitaſſe videri,ſine quo ædificium conſtare nõ poteſt. l.ſi fun-dum.§.qui fundum ff.de leg. primo Ha ctenus Corr.qui quidem ſere concorda re videtur cum intellectu Floriani ſupra relato,ſequutus, eſt eundem Corraſ. P. Coſtal.

Coſtal. in dict.l. vſusfructuarius Hier. Treuiler.lib. 1. diſputatione 16.nu.de vſufruct. theſ. 12. in litera B. Leopold. Hackelman. illuſtr.quæſtion. diſput.7. theſ.10.in litera A.& Lud.omc. Charōd. lib. Veriſimil.cap.5. Theſ. octauo.

16 Sed vt de dubio & de ipſo Corr ſ.ſen ſu ob a verba Neratii. *ædificium inchoatum fructuarium conſummare, non poſſe etiam ſi eo loco aliter vti non poſſit.* Hæc enim verba nimis ſunt generalia,& propterea reſtringi minime poſſunt ad caſum deductū p ipſum Corraſ. (mea enim ſententia) ampleċtūtur quoque caſum, in quo vſusfructuarius fructus ſuos & percipere, & conſeruare nequeat.& tamen ibidem deciditur eūdē opus inchoatum perficere nequire.

17 Præterea, quod nō permittatur vſufructuario ædificare etiam ſi aliter vſusfructus, eſſet inutilis contra Corraſ. Charond.Coſtal.ac ſequaces,pluribus rationibus comprobauit Pinell.d.l. 1. par.2. num.56.C.de bon.maternis, eum conſulas. ſat loca tetigiſſe; Pinel. ſequutus eſt Ioannes de Caſtillo in ſuo tract. de vſufruct cap.33.num.13.

18 Quinto loco Steph. Forcatu. in l. 10. nu.4.col.2. ff.de ſeruitutibus alio mō ſupra dicta reſpōſa cōciliare nixus eſt, docuit enim verū eſſe ex ſententia Iuliani, Fructuariū ædificium ponere poſſe in fundo pro fructibus percipiendis,ac cōſeruandis. Nec diſſentire Neratium, cū docuit ædificium inchoatum non poſſe à fructuario conſummari, etiamſi eo loco aliter vti non poſſit. Interpretatur enim hoc procedere,quoties proprietatis dominus ipſi vſufructuario prohiberet,ne opus ipſum inchoatum perficeret. tunc enim ſibi non liceret, quod ſecus eſt. eo tacente ac minime reluctante ita Forcatul.qui tamen latius inſiſtit eum conſulas.

19 Sed iſte ſenſus quippe diuinatiuus reprobandus eſt,nullum enim verbum in caſu Neratii de reluctantia proprietarij.

20 Adde,quod ſi conceſſo vſufructu,omnia quoque per quę perueniri ad illud conceſſa intelliguntur, & ſic etiam fundi ædificatio pro fructibus percipiēdis,ac conſeruandis,quin dari intelligi poteſt, quod dominus proprietatis poſtea reclamet, qui ipſe vſufructuarius ædificiū cęptum perficere poſſit pro iam dicto effectu conſequendo?

21 Sexto loco Ioannes de Caſtillo d. ſuo tract.de vſufruct, prędicato cap. 33.nu. 19.& 20.fuit in noua opinione arbitratus eſt enim ideo in caſu Iuliani vſufructuario ædificare licere, quod denegatur in caſu Neratii,qm̄ hoc poſtremo caſu legatum vſusfructus ædificii inchoati,& nōdū perfecti,nec conſummati,& ſic cuius adhuc uſusfructus nullus eſſe poteſt, nō videtur omnino purum,aut abſolutum, prout in caſu ipſiuſmet Iuliani, ſed tacitam potius habere conditionem, ſi conſummatum fuerit ædificium hoc eſt,vt a conſummatione vſusfructus incipiat,& inter dilationem habeat, donec perficiatur, & conſummatur ædificium,& tamen regula iuris extat,quod tēpus, & dilationem in fauorem,& cōmodum hæreditatis præſumitur appoſuiſſe teſtator. Vnde quemadmodus tempus,& dilationem in fauorē hæredis appoſitum non poteſt impedire nec in damnum heredis abbreuiare legatarius; ſic neque conſummare ædificium, cū ex conſummatione ceſſaret dilatio, & inciperet vſusfructus, qui incipere non debet ex voluntate, & tacita conditione defuncti, quouſque a proprietario fuerit conſummatum. Hactenus de Caſtillo.

22 Sed & iſta expoſitio, ſeu interpretatio nullo modo mihi probatur. falſum enim,quod in caſu Neratij legatum vſusfructus non extiterit purum & abſque vlla conditione. Aut ei eius verba.*ædificium inchoatum fructuarium conſummare non poſſe placet,etiamſi eo loco aliter vti non poſſet.*

23 Præterea falſum, quod in caſu eiuſdem Neratij vſusfructus debeat incipere, quando a proprietario ædifi-

cium inchoatum fuerit conſummatũ. hoc enim pacto legatum illud prorſus foret inutile, nec vnquam deberetur, quandoquidem proprietarius ipſe nunquam, aut ſero, ad opus ipſum perficiendum admitteretur.

24 Poſtremo loco Hugo Donell. lib. 10. Comment. ſuorum Iuris ciuilis, capitu. decimo, verſ. eiuſdem rationis eſt, opinatus eſt. Neratium vllo pacto minime aduerſari Iuliano; inquit Iulian. licere vſufructuario ędificare propter fructus percipiendos. Neratius vero tradit. Ædificium inchoatum vſumfructuariũ conſummare non poſſe; etiamſi eo loco aliter vti non poſſit. Sed nec eius quidem vſumfructum eſſe, niſi in conſtituendo, vel legando vſufructu hoc ſpecialiter ei adiectum ſit, vt vtrumque ei liceat.

Ecce, quod Neratius non aduerſatur Iuliano. Nam hic proponitur. Aedificij inchoati vſumfructum non eſſe, niſi in conſtituendo hoc ſpecialiter adiectũ ſit, vt vtrumque vſufructuario liceat, id eſt, vt habeat vſumfructum, & liceat ei conſummare ædificium, & ſic potius cõcordat cum Iuliano. vult enim, vt cum teſtator velit vſufructuarium habere quoque vſumfructum ædificij inchoati, habeat etiam ipſemet vſufructuarius facultatem ipſum perficiendi, ac conſummandi.

25 Dices, ſi hæc interpretatio, quæ eſt conformis literæ d. l. vſufructuarius, recipiatur, videtur eſſe repugnantia inter Iulian. nam ædificij inchoati vſumfructum non eſſe tradit, & tamen eum, quem negat conſummare poſſe, fructuarium appellat. Quod ſi abuſiuè eum fructuarium vocaret, qui videretur, & non eſſet, non debuiſſet dicere, fructuarium hoc conſummare non poſſe, ſed contra eum, qui apud eum proponebatur, non poſſe id conſummare, quia fructuarius non eſſet.

26 Reſpondeo rem ſic ſe habere. Is, qui proponitur, fructuarius eſt vere, vt eum vocat Neratius, ſed non eſt in ædificio iſto inchoato, cuius negat vſumfructum eſſe; Exemplum pro fa-

27 ciliori intelligentia. Teſtator legauit Titio prædij, vel fundi, vel loci Corneliani vſumfructum, in eo, ſeu fundo, ſeu loco, erat ædificium quoddam inchoatum. Cum ea parte loci, in qua id ædificium cœptum erat, vti non poſſet vſufructuarius, niſi aut deponeret, quod iam ædificatum erat, aut quod cœptum erat, conſummaret, fuit dubitatum apud Neratium; an ad prædicta fructuarius ipſe poſſet admitti? & cet.

Ecce in hac facti ſpecie. Ille, cui relictus fuit fundus ille, erat fructuarius fructuum ex illo fundo colligendorum, non tamen habebat vſumfructum ædificij illius inchoati, niſi tamen teſtator in ipſo vſufructu conſtituendo facultatem conceſſiſſet, vt ædificium ipſum poſſet perficere, & ſic vides Neratium non aduerſari Iuliano; nec inter ipſum Neratium conſiderari poſſe repugnantia.

Latius proſequitur ipſemet Donell. loco admonito, contraria tollendo eum conſulas. non enim omnia per eum ibi ſcripta, hic tranſcribenda volui.

28 Et hic ſenſus & mihi quam maximè arridet, ideo recipiendus, & ab omnibus amplectendus.

29 Pro maiori intelligentia d. l. vſufructuarius. vide Hotoman. libro ſecundo, reſponſorum Amicabil. capitulo trigeſimo ſexto, Franciſc. Zoannet. Reſtitutionum Iuris capitulo vigeſimo quarto, & Cuiacium libro primo obſeruat. capit. trigeſimo ſexto.

Digitized by Google

Vlpianus diſcors inter l. 1. ſi fundo. ff. ſi vſusfructus petatur, & l. 1. Ait prætor. §. item Iuliano. ff. de remiſſionibus. concors efficitur.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuario an competat actio confeſſoria pro vendicādis ſeruitutibus fundo fructuario debitis maxima eſt in iure noſtro repugnantia.*
2 *Verba reſponſorum, & nu. 3. & 4.*
5 *Actio cōfeſſoria quid ſit?* } *edocet Author.*
6 *Cur ita nuncupetur?*
7 *Cui detur?*
8 *Duo intellectus d. Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis adducuntur, ac inſimul improbantur, & nu. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & 16.*
17 *Cuiacii ſenſus affertur.*
18 *Reſpuitur.*
19 *Antonii Padyll. interpretatio proponitur.*
20 *Quid ſit actio negatoria?* } *tradit Author.*
21 *Et cur ita nomincturr?*
22 *Padyll. interpretatio reiicitur & n. 23.*
24 *Corraſii ſententia ſubnectitur. & nu. 25. 26. & 27.*
28 *Et hanc ſequitur Author.*
29 *De materia l. vnicæ. §. item Iuliano. de remiſſionib. Videndi plures Doctor. remiſſiue.*
30 *Pro conciliatione ſupra dictorum reſponſorum, videndi Suarez, & Iul. Pac.*

¶ An vſufructuario competat actio cōfeſſoria pro vendicandis ſeruitutib. fundo fructuario debitis? parum ſibi ipſi videtur conſtare. Vlpian. in l. 1. ff. ſi vſusfructus petatur, & in l. 1. §. item Iuliano. ff. de remiſſionib. primo enim caſu ſatis aperte negat, ſecundo vero affirmat.

1 Verba d. l. 1. ff. eodem. ſi vſusfructus petatur. *Si fundo fructuario ſeruitus debeatur, Marcellus lib. 8. apud Iulianum ſententiam Labeonis, & Neruæ probat, exiſtimantium ſeruitutem quidem cum vindicare non poſſe. Verum vſumfructum vindicaturum.*

2 Hoc idem repetit etiam in l. vti frui. §. vtrum autem. ff. eod. tit.

3 Verba d. §. item Iuliano. *Item Iuliano placet, fructuario vendicandarum ſeruitutum ius eſſe.*

4 Quomodo hæc duo Vlpiani reſponſa ad concordiam reduci poſſint, inueſtigemus.

5 Obſeruandum eſt autem ante omnia, pro cognitione terminorum, ac maiori dicendorum intelligentia: quod actio confeſſoria eſt vindicatio ſeruitutis a re alterius nobis, vel fundo noſtro debitę. Nobis dico propter ſeruitutem perſonalem, fundo noſtro propter realem, cum pro vtraque competat. §. æque ſi agat. inſtit. de actionib. Dictaque eſt confeſſoria, quia actor aſſerit ſibi ſeruitutem deberi. d. §. æque.

7 Datur autem vſufructuario, propter quem etiā principaliter introducta fuit. vt petat vſumfructum, tam a domino ſeu proprietario, quā ab alio quolibet, l. 2. in princ. ff. ſi ſeruitus vendicetur, & d. l. vti frui. §. vtrum. ff. ſi vſusfruct. petatur. Sequutus eſt hæc omnia. ac tradidit Clar. vir d. meus Thadeus Piſo Soacius in d. §. æque. de actionib. nu. 3. & 6.

8 Accurſ. priori loco in d. l. 1. ſi vſusfruct. petatur. in ver. non poſſe. duobus modis ſupra dicta reſponſa conciliare conatus eſt.

Primus quidē extitit, quod vſufructuarius ius ſeruitutum vendicandarum nō habeat actione directa. & ita procedat. d. l. 1. ſi vſusfru. Sed vtili confeſſoria ſic, & ita locum habeat lex contraria.

9 Pro

9 Pro Tyrenum faciliori intelligentia præſciendum eſt, quod duplex eſt actio confeſſoria, Directa, & vtilis; Directa datur illis, qui habent directum dominium in prædijs ſiue domibus, quibus debetur ſeruitus, daturque contra eum, qui eſt directo dominus illius rei, quæ ſeruitutem ſuſtinet: Vtilis vero illi competit, qui vtile dominium habet, ſiue ius aliquod in illa re, cui debetur ſeruitus,
10 id eſt in prędio dominante, quales ſunt creditor pignoris, qui pignus poſſidet. nam poteſt aſſerere ſeruitutes pignori debitas per confeſſoriam. l. ei qui. de ſeruitutib. vſufructuarius, qui in fundo fructili habet ius fruendi, nam ei datur confeſſoria d. l. 1. ſi vſusfructus petatur. item emphyteuta. vaſall. & ſi qua ſunt ſimiles perſonæ. Sic eleganter docuit Mynſingerius in d. §. æque. num. 29. Latius de hac materia actionis confeſſoriæ diſſeruit Doctor. omnes in præcitato §. & dom. Anton. Oliban. in ſua Praxi de actionibus par. 2. lib. 1. capi. 12. necnon Hyppol. Montanerius in ſuis additionibus ad præcitatum cap. 12. His adde Ioannem de Caſtillo de vſufruct. par. 1. c. 7. fere per totum.

11 Hunc eũdem primum Accurſ. ſenſum inſectatus eſt quoque Iacob. Butrigar. in d. l. ſi vſusfructus. Bal. ibidem in additionib. Angel. in d. §. item Iuliano. Florian. de S. Petro in d. l. 1. ſi vſusfructus. Longouall. in l. Imperium. nu. 236. ff. de iuriſd. om. iud. & dom. P. Coſtal. in ſuis aduerſar. in l. ei qui. ff. de ſeruitutib. Adde Ludouic. Vital. lib. 2. variarum lect. cap. 2. num. 9.

12 Ceterum apud me iſthic primus Accurſ. ſenſus non eſt tutus. cum Vlpian. in titu. ſi vſusfruct. petatur, ff. expreſſim neget fructuario actionem competere ad vendicandã ſeruitutẽ, ergo nec directam, nec vtilem, cum ad remotionem generis ſequat᷑ remotio cuiuslibet ſpec. & quoniam alioquin vana redderetur eo loco Iuriſconſ. doctrina, cum vtilis in effectu non differat a directa, ſed eiuſdem poteſtatis ſit, eundemque habeat effectum l. actio negotiorum. ff. de negotijs geſtis.

Sic etiam eleganter improbauit Clar. dom. Ioann. Coraſ. in l. ei qui. ff. de ſeruitutibus. nu. 6.

13 Adde, nam Vlpian. in d. l. 1. & in d. l. vti frui. §. vtrum. non loquitur de directa, ſed de vtili vindicatione, quia directa non competit in cõtrouerſijs rerum incorporalium, & ideo ad petẽdam ſeruitutem vtilis in rem actio competit. l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruit. vindicetur. & l. 1. §. final. ff. de aq. pluu. arcend. Vnde iura, quæ negant ſeruitutis vindicationem dari, negare videntur vtilem potius, quam directam. Hunc eundẽ ſenſum poſt plures alios relatos, per ſupra dicta damnauit quoque d. P. Auguſt. Morla in ſuo emporio Iuris ciuilis par. 1. tit. de ſeruitutib. quæſtione ſecunda, num. 3 d. Felician. de Solis in ſuo tract. de cenſib. in proœm. nu. 14. & D. Ioannes de Caſtillo in ſuo elegantiſſimo tracta. de vſufruct. par. 1. capitu. ſeptimo, num. 14.

14 Alter ſenſus ipſiuſmet Accurſ. extitit, quod in caſu d. l. 1. ſi vſusfruct. petatur, fructuarius non agit confeſſoria pro vẽdicandis ſeruitutibus fundo fructuario debitis directo, ſed per conſequens, ſeu per obliquum. Sic puta petendo vſumfructum, vt in d. l. 1. ſubijcitur, & ſic vult intelligi legem contrariam. hoc idem repetijt ipſemet Accurſ. in d. §. vtrum autem. in ver. ſeruitutem. Sequutus eſt Rayner. de Forlij in d. §. idem Iuliano. Florian. de San. Petro in d. l. ſi vſusfructus. & omnium elegantiſſimè Hugo Donell. lib. 10. commentar. ſuorum Iuris ciuilis capitu. 11. pag mihi ſeq. (libet autem eius præciſa verba tranſcribere.)

15 Inde & aduerſus impedimentum eadem illi actio, & vindicatio confeſſoria. non tamen vt vindicet ipſas ſeruitutes, id eſt vindicet recta, & principaliter, cũ actio confeſſoria de ſeruitute prædij nõ competat niſi prædij domino. L. 1. ff. ſi ſeruit. vind. ſed vt vindicet vſumfructũ. qua vindicatione etiam illud cõtinetur

per

per conſequentiam, vt vicinus pati debeat fructuarium quoque ire, agere, & reliquis ſeruitutibus vti; qm̃ qui his prohibeat, idẽ prohibeatur vti frui. Hoc Vlpia. in l. 1. in prin. l. pen. ∮. pen. in fi. ff. ſi vſusfruct. petatur. Cui tamen contrarium idem probare videtur in l. 1. §. 1. ff. de remiſſ. ſcribit enim Iuliano placere. in qua etiam ſententia manet, fructuario vindicandarum ſeruitutum ius eſſe, ſed nihil hic contrarii Fructuarius vindicabit ſeruitutes. Hoc ipſum dicit & is, qui dicit eum vindicare poſſe vſumfructum ſeruitutum conſequendarum cauſa. ſic enim, & per conſequentiam uindicat ſeruitutes Hactenus ergo vtrumque conuenit. Tantum hoc quæritur, quomodo poſſit vindicare, recta ne, an per conſequentiam ipſum fructum vindicando. Hoc ille explicat in d. l. 1. in princip. & d. l penult. §. 1. ſi vſusfructus petatur, quod cum ad remiſſionis cauſam non pertineret, prætermiſit in d. l. 1. §. 1. de remiſſionibus. Hæc Donel. qui videatur, quoniam latiori folio diſcurrit. Huic eidem expoſitioni adhæſit quoque omnium pulcherrimè, & latiſſimè Herman. Vulteius Diſceptatio. Scholaſticarum cap. 18. & Guliel. Forſter. de iuris interpretatione lib. 1. capi. 5. nu. 21. vide per eos.

17 Sed & hæc ſolutio præterquam, quod diuinationis vitio laborat, text. contorquet, cum dicat Vlpianus in d. §. item Iuliano. Fructuarium vendicandarum ſeruitutum ius habere, quæ verba duram illam reſtrictionem, vt intelligantur in conſequentiam, minime patiantur. Vnde: ſic præciſe docuit D. Corraſ. d. num. 6. ver. 2. diſſoluunt, & ſequutus eſt dom. Felician. de ſolis d. nu. 14.

17 Secundo loco principaliter d. Iacobus Cuiac. lib. 1. obſeruat. cap. 16. alterius extitit opinionis, autumauit enim Vlpianum in d. §. item Iuliano. retuliſſe dumtaxat ſententiam ipſius Iuliani, non autem eam probaſſe. quandoquidem obtinuit aliorum ſententia exiſtimantium fructuario non dari vindicationem ſeruitutum: & merito: nã fructuarius fundi vindicationem non habet. Abſurdũ autem eſt, cui non das fundi vindicationem, ei iuris fundo debiti vindicationẽ dare. Vnde. Et hũc Cuiacij ſenſum probauit quoque Clar. dom. Fachineus lib. 8. ſuarum iuris controuerſiarum capit. 50. ver: ceterum, quod attinet, adde eundem Cuiacium lib. 16. ſuarum iuris obſeruationum cap. 31. in fine. Huic eidẽ Cuiacii ſententia adhęſit quoque dom. Felician. de Solis d. num. 14. ver. ergo in hac perplexitate, vbi omnium elegantiſſimè.

18 Sed & iſta Cuiacii interpretatio reſpuenda eſt, quandoquidẽ falſum, quod Vlpianus ſententiam Iuliani dumtaxat retulerit. eandem autem minime approbatit. Sequutus eſt hoc idem Hugo Donell. loco iam admonito, licet de Cuiac. nullum verbum, ſub illis verbis (in qua etiam ſententia manet.) Pluribus aliis rationibus hunc eundem Cuiacii ſenſum improbauit etiam dom. Herman. Vulteius Diſceptationum Scholaſticarum d. capitu. 18. in princ. eum omnino conſulas. adde Io. Robert. lib. 2. Receptarum Iuris ciuil. lection. capit. 12. pag. mihi 102. in prin. & Valentin. Forſterũ de interpretatione iuris lib. 1. cap. 5. nu. 21. & videndus nu. 15. & 16. vbi pulchre de hac materia. His aduertendus P. Auguſt. Morla in d. ſuo emporio d. quæſt. 2. nume. 4. vbi docet præter alios, quod cum Vlpian. referat ſententiam Iuliani, & in contrarium nil adferat, videtur in eam inclinare. ad l. cum fundus. §. ſeruũ tuum imprudens. ff. ſi cert. pet.

Hanc eandem interpretationem Cuiacii, damnauit etiam, aliis tamen fundamentis attractus d. de Caſtillo d. cap. 6. nu. 19. Eum omnino conſulas.

19 Accedit tertio loco principaliter alia conciliatio: & eſt Antonii Padill. in l. ſi quas actiones. C. de ſeruitutib. & aqua. nu. 62. Eius verba talia ſunt. Mihi vero neutra ſolutio, (id eſt Accurtii) placet. Quare illas leg. nouiſſimè ita interpretor, vt confeſſoria minime hoc caſu cõpetat.

petat fructuario, vt in illa l.2. in princ. ſed competat negatoria pro liberando fundo, in quo habet vſumfructũ a ſerui tute, quæ illi imponitur, vt in §. idẽ Iulianus. Nam facilius in hac parte negatoria, quam confeſsoria debuit competere. vulgari ratione l. Arianus. ff. de Actionibus, & obligationib. Hęc Padilla.

20 Eſt autem Actio negatoria, vt nil, quod ad terminorũ cognitionẽ ſpectat, ignoretur, Vindicatio, ſeu actio in rem, qua rem noſtram aduerſario, vel fundo eius ſeruitutem debere negamus. d. §. Æque. diciturque negatoria, quia ille, cui com petit, negat ſe ſeruitutem debere. d. §. æque. ſic eleganter idem clar. vir d. Soac. in præcitato. §. num. 9.

22 Sed hallucinatus eſt Padilla. nil enim reſpondet ad reſponſum Vlpiani in d. §. item Iuliano. vbi ſic legitur. *Itẽ Iuliano placet fructuario vendicandarũ ſeruitutum ius eſſe*, quod apprime aduerſatur contextui in d. l. 1. ſi Vſusfruct. petatur. vnde

23 Eundem ſenſum dãnauit quoq; aliis rationibus motus d. Ioannes de Caſtillo de Vſufruct. d. cap. 7. num. 16. eum omnino conſulas, non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt.

24 Quarto loco ſubtilis Coraſ. in d. l. ei q num. 6. verſi. quid igitur ff. eod. de ſeruitutibus. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, aliter docuit. Tradidit enim fructuarium ſuo nomine ſeruitutem vẽ dicare non poſſe. d. l. 1. & d. l. vti frui. ff. ſi vſusfructus petatur. At nomine domini, & ſic ꝓcuratorio nomine, Vendicationis ius habere d. §. item Iuliano, & ſic Vlpian. minime erit ſibi contrarius.

25 Cur autem ſeruitutem ipſam vendicare ſit ei prohibitũ, eam ſubdit eſſe rationem. nam cum vſusfructus ſeruitus ſit. l. 1. ff. eod. de ſeruitutibus, ſi ſeruitutem præterea peteret, ſeruitutis diceret eſſe ſeruitutem, quæ petitio admittenda nõ eſt l. 1. ff. de vſu, & Vſufruct. legato, & ſequitur, Vulteius d. cap. 18. pagina mihi 170. tergo.

26 Hunc eundem Corraſ. ſenſum ſequutus eſt quoq; d. Euerhardus Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. prima aſſertione. 90. & d. P. Auguſtin. Morla d. quæſt. 2. numer. 4. & 5. vbi ſubdit. Hanc conciliationem non eſſe inuentum d. Coraſ. pro vt ipſe exiſtimauit. ſed a Bar. Cumano. & aliis prius fuiſſe traditam. ipſum conſulas. His adnectendus eſt etiam d. Gonzalus Suarez in ſua praxi. 3. tom. cap. 1. §. 4. de Actione cõfeſſoria, & Negatoria numer. 28. Balduin. in §. æque ſi agat. nume 4. inſtitut. de Actionibus, & d. Ioannes de Caſtillo d. cap. 7. num. 20. & 21. vbi omnium elegãtiſſime. addas etiam Caballinum milleloquio iuris ſuo 1. num. 11.

27 Nec obijciatur, quod hæc interpretatio ſit diuinatoria ad d. §. item Iuliano, ac per conſequens reijcienda. prout eã reiici debere ſuadere conatus eſt d. Felicianum. de Sole d. nu. 14 ver. ipſe tamen Reſpondetur enim, quod id ex eiuſdem §. verbis colligitur manifeſte. ſi aduertatur. vſufructuario ibi non concedi ſimpliciter vindicationem ſeruitutis, ſed eo modo, quo poteſt nouum opus nunciare. plane noui operis nunciatio fructuario permittitur non ſuo, ſed alieno nomine hoc eſt domini d. l. 1. §. final. ff. de nou. operis nunciatione. Deinde expendẽdus eſt ipſemet tex. in ver. neq; ſicut aduerſus vicinum, quo probatur aduerſus dominum non poſſe fructuariũ vindicare ſeruitutem, cuius rei ea eſt vnica, & veriſſima ratio; quia cum pro vindicãdis ſeruitutibus agat nomine domini, & tanquam ipſius procurator. non põt aduerſus dominum experiri, ne actio, & paſſio in eodem ſubiecto concurrant, contra notiſſimam iuris, & naturę rationem l. ſi debitori. C de Pactis, & l. Vranius ff. de Fideiuſſoribus, ſane ſi nomine ſuo, & ratione vſusfructus, quem habet in fundum vindicatio ei concederetur, nihil ꝓhiberet aduerſus fundi dominum agere pro ſeruitute, quemadmodũ pro vſufructu ei promittitur. unde. ſic eleganter animaduertere Coraſ. P. Auguſtinus Morla, Ioannes de Caſtillo,

ſtillo, ac alii prænotatis locis.

28 Et huic opinioni & ego lubentiſſime ſubſcribo.

29 De materia d. l. vnicæ §. item Iuliano. de Remiſſionib. videndi Cuiac. lib. 10. obſeruat. cap. 31. Fachineus lib. 8. ſuarum l. Controuerſ. cap. 50. Robert. lib. 2. Recept. lectionum cap. 12. P. Gregor. Tholoſan. in Syntagmat. iuris. lib. 4. cap. 22. Duaren. ad Titul. de Noui oper. nunc. prælect. 6. pag. mihi 1273. Franc. Hotoman. lib. 2. Amicabil. reſponſorum. cap. 16. ac alij.

30 Videndi quoque pro conciliatione ſupradictorum reſponſorum Zuarez lib. 1. obſeruat. c. 20. & Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν centur. 7. q. 19.

Duo reſponſa Vlpiani, quæ adinuicem cõtrariari videbantur, conciliantur, & eſt, l. per ſeruum §. Vſuſfructus in ver. denique. de vſu, & habitat; & l. huic. §. ſed etſi. ff. Vſufructuarius quemadm. caueat.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *De conciliatione eorundem cogitandum.*
4 *Accurſ. ſenſus deducitur, & nu. 5.*
6 *Improbatur.*
7 *Cuiacij ſententia proponitur, & nu. 8.*
9 *Damnatur, & nu. 10. & 11.*
12 *Opinio Azonis recitatur.*
13 *Reſpuitur.*
14 *Quorundam aliorum interpretatio deducitur.*
15 *Reijcitur. & nu. 16. & 17.*
18 *Connani conciliatio ſubnectitur.*
19 *Reprehenditur, & nu. 20.*
21 *Charondæ ſenſus affertur.*
22 *Diſplicet Authori.*
23 *Alciati opinio animaduerſa.*
24 *Improbatur.*
25 *Oldendorpij ſententia ſubijcitur.*
26 *Diluitur.*
27 *Iulij Pacij cogitatio perpenſa.*
28 *Reiecta.*
29 *Gilberti Regij interpretatio conſiderata.*
30 *Et hanc ſequitur Author.*
31 *De materia ſupradictorum reſponſorum videndi plures DD. remiſſiue.*

¶ Aduerſatur ſibi Vlpian. I. C. in l. per ſeruum. §. vſuſfructus in ver. denique. ff. de vſu, & Habitat. & in l. huic. §. ſed etſi. ff. vſufructuarius quemadmodum caueat.

1 Verba dicti verſ. denique. *Denique tibi fructus deducto vſu legatus eſt, inutile eſſe legatum Pompon. lib. 5. ad Sabinum ſcribit; etſi forte vſufructu legato, fructus adimatur, totum videri ademptum ſcribit.*

2 Verba vero d. §. ſed etſi, talia ſunt. *Sed etſi vſus ſine fructu legatus erit, adempta fructus cauſa ſatiſdare iubet prætor. hoc merito, vt de ſolo vſu, non etiam de fructu caueatur, ergo & ſi fructus ſine vſu obtigerit, ſtipulatio locum habebit.*

3 Hæc quidem Vlpiani reſponſa adinuicem contrariari videtur. In præcitata enim l. per ſeruum. d. verſ. denique. fructus ſine vſu non conſiſtit, & ideo adẽpto vſu, & fructus perit, in d. vero §. ſed etſi. conſiſtit, cum fructus ſine vſu legari poſſit.

De conciliatione cogitandum eſt.

4 Accurſ. priori loco in d. §. ſed etſi. in verbo ſine vſu, docet, Vlpian. in d. §. denique loqui de eo vſu ſiue de ea vtendi facultate, quæ ex concomitantia fructuum ſequitur, & ideo docet, quod vſuſfructus nequit legari ſine vſu, in caſu autem §. ſed etſi. loqui de eo vſu, ſiue vtendi facultate, quæ ſit ſeparata ſeruitus, quo caſu vſufructuarius, licet vtendo vtatur, cauſaliter, ſeorſum tamen

men vti iure ſeruitutis non poſſet. Itaque in d. §. denique. fructui inerat facultas vtendi ex concomitantia, in d. §. vero ſed etſi. ius ſeruitutis vſus fructui formaliter non inerat. & ita textus illi diuerſificati non altercentur ad inuicem.

5 Et hunc Accurſii ſenſum poſt multas ambages retulit, ac ſequutus eſt Zaz. d. par. 1. ſuarum iuris ἀντινομιῶν. num. 13. adhæſit quoque Theodor. Snaithman. in ſuis ἀντινομίαις ll. cmil. ca. 32. His adde Molinæum in l. 1. §. ſed ſi mihi. ff. de verborum obligationib. nume. 72. & Caballinum milleloquio ſuo 246. numero 18.

6 Sed horum ſenſus nullo modo recipiendus eſt, quandoquidem inſolenter diuinat; Vlpian. enim docet in d. §. ſed etſi, quod fructus ſine vſu legari poteſt. appellatione autem vſus in dubio contineri illum, qui ſine fructu eſſe non poteſt, neminem præterit. Adde legem generaliter loquentem generaliter quoque intelligendam, vulgatis iuribus.

7 Iacobus Cuiac. ſecundo loco lib. octauo, obſeruatione ſua 9. in fine. ſupra dicta reſponſa minimè eſſe contraria opinatus eſt. docet enim, quod regulariter non eſt fructus ſine vſu; Accidit tamen interdum, vt ſit ſine vſu, quod explicat d. l. per ſeruum. §. vltimo. hac ſpecie propoſita.

8 Teſtator ab hærede tibi nudum vſum fundi legauit; hæres eiuſdem fundi fructum Titio conſtituit, & ceſſit, non potuit in Titium transferre vſum, qui tibi in ſolidum legatus eſt; ſic igitur fiet, vt hæres fundi habeat nudam proprietatem, tu nudum vſum. Titius nudum fructum ſine vſu. Itaque non poterit Titius in eo fundo habitare, & a te prohibetur illo venire, niſi veniat fructuum cauſa. ita Cuiacius.

9 Sed ex multis Cuiac. mea ſententia, decipitur. Primo enim ſupponit, regulam illam, quod fructus non poſſit eſſe ſine vſu, limitari ut in caſu per ipſum propoſito. in d. §. denique. d. l. per ſeruum. & tamen contrarium uerisſimum eſt, perlegantur verba ipſius §. vbi potius proponitur, & firmatur ſupra dicta regula.

10 Præterea falſum eſt, quod tam in caſu d. §. denique, quam d. §. ſed etſi. proponatur illa facti ſpecies, de qua per eum.

11 Adde poſtremo, fallentiam illam per eum propoſitam eſſe de indubitabili; cognitum eſt enim omnibus, quod ſi quis prius relinquat uſum alicuius fundi Mæuio, & poſtea eiuſdem uſumfructum leget Sempronio, quod ambo legata ſuſtinentur, & ratio eſt ſecundum Vlpian. in d. l. per ſeruum. quia uſus ſine fructu ſtare poteſt, & quia minus iuris eſt in uſu, quam uſufructu, ideo non eſt mirum, ſi legatum poſtea factum de vſufructu deducto prius vſu, valet, & tenet.

12 Azo tertio loco pro conciliatione dicebat, quod in caſu d. §. ſed etſi. etiam ſine commoditate vſusfructus erat ſine vſu.

13 Sed inſolēter diuinat eius opinio, ideo reijcienda, prout & id cōſuluit Accurſ. ibidem d. ver. ſine vſu.

14 Quarto loco plerique alij (teſte Connano loco inferius allegādo) opinati ſunt. in caſu d. §. ſed etſi. locum eſſe ſtipulationi, qua vſufructuarius cauet, ſe boni viri arbitrio vſurum, & reſtiturum extincto vſufructu; ſiue vſusfructus, ſiue vſus, ſiue fructus legatus ſit, & quomodo ei legatum eſt eodem modo concipiendam eſſe ſtipulationem, vt caueat de vſufructu, aut de vſu, aut de fructu reſtituendo; nō quando legato fructus, & eius reſtituendi ſtipulatione tantum quantū legato, & ſtipulatione vſusfructus contineatur.

15 Sed nec horum ſenſus placet, repugnāt enim primo illa verba. ergo. *Et ſi fructus ſine vſu obtigerit, ſtipulatio locum habebit.*

16 Præterea non video, quur etiam iſte, cui relictus eſt vſusfructus non cogatur de vſu cauere; quum enim ex fructus legato etiam vſum obtinere, & velit

Digitized by Google

velit, & debeat. (fructus enim ſine vſu eſſe non poteſt. dicta l. per ſeruum) nihil cãe habet, quur non de vtroque reſtituendo diſerte promittat; & quamuis teſtator obſcurius paulo ſit locutus, qui vno fructus verbo vſum, & fructum comprehenderit, poteſt tamen hæ[res] [ca]petere, vt ſibi plane, & perſpicue cau[e]atur de vtroque, quod repugnat quidem ſupradictorum ſententię.

17 Latius de horum operatione diſſerit Cõnanus lib. 4. ſuorum commentar. iuris ciuil. cap. 5. pag. mihi 205. tergo. in litera G Eum conſulas.

18 Connan. quinto loco d. pag. 205. tergo in litera H. arbitratus eſt, Vlpianum in d. §. ſed etſi. ſub illis verbis: *Ergo etſi fructus ſine vſu obtigerit*, intelligendũ eſſe, quum vere ſine vſu fructus obtigit, quod tunc fit, quum certi fructus an nui relinquuntur, ita vt nullum ius vſusfructus conſtituatur, id quod non contigit in caſu §. denique. ita Connan. qui tamen ſuper hoc latiſſime inſiſtit.

19 Sed nec iſte ſenſus Connani recipiendus eſt; nihil enim intereſt. (vt ipſe Vlpian. ait in d. §. 1. d. l. per ſeruum.) an vſusfructus, an vero fructus relinquatur; & ita inter alios animaduertit Charondas lib. 1. veriſimil. cap. 21. conciliatione prima, poſt principium.

20 Adde expreſſam eſſe diuinationem, dicere, quod in caſu dicti §. ſed etſi. teſtator certos annuos fructus abſque vſu reliquerit. Vnde.

21 Accedit ſexto loco alia interpretatio Ludouici Charondæ pręcitato capitulo primo. Is enim ita loquitur. Ego vt Iuriſconſultum ſibi ipſi conciliem. Hæc verba. *Etſi fructus ſine vſu obtigerit.* ſic intelligenda eſſe exiſtimo, id eſt, etiam ſi fructus ſine vſu relictus ſit, hoc eſt. Simpliciter fructus legatus ſit, non autem vſumfructum teſtator dixerit, ſtipulatio locum habebit, non dicit Vlpianus. ſine vſu fructum eſſe poſſe, ſed ita fingit obtigiſſe. Hactenus Charondas.

22 Sed nec iſta Charondæ ſententia mihi valde probatur, in primis enim tollitur ex eo, quod (vt ſupra diximus) vſusfructus, an fructus legetur, nihil intereſt; deinde quoniam ſupponit vſum fructum relinqui poſſe ſine vſu; quod a veritate quam maxime abhorret, Vlpianus enim in d. §. vſusfructus ita loquitur; *Nam fructui & vſus ineſt; & fructus quidem ſine vſu eſſe non poteſt*. Vnde.

23 Septimo Alciatus vir acutiſſimi ingenij lib. ſecundo, παρέργων capit. 3. aliter ſupra dicta reſponſa conciliare ſtuduit. Libet autem eius præciſa verba tranſcribere.

Sed certe nulla hic eſt ἀντινομία, non enim hic agit Iuriſconſul. valeat legatum huiuſmodi, vel id minus. Sed ſolum verba cautionis a prætore introductæ interpretatur, qui caueri iuſſerat, cum vſusfructus ad eum pertinere deſiſſet reſtituturum iri; dicitque ſi vſus tantum legatus ſit, dictionem, fructus, de cautione abolendam, ne aliter ſe reſtituturum caueat, quam accepit; ergo & vice verſa, ſi fructus ſolum obtigerit, & ſic nulla mentio fit vſus in legato, de fructu tantummodo reſtituendo cauebitur, vt dationi conueniat reſtitutio; Dum igitur, inquit ille, ſi fructus ſine vſu obtigerit, non de teſtatoris verbis loquitur, qui fructum dixerit ſe legare abſque vſu, vt quorundam fuit ſententia, ſed vt ex præcedentibus palam declaratur, de vſu loquitur, cuius nulla mentio facta ſit, vt quia teſtator dixerit. (Lego fructum) exiſtimatur enim illud abſque aliquo tum fieri, quum nulla eius mentio facta eſt. Hæcque aperta eſt Iuriſconſulti ſententia, recte eam percipere volentibus, alioquin ſi verba inter nos aucupabimur, nec ſermo quidem familiaris, & quotidianus (vt inquit Cicero) cohærebit. Hæc Alciatus.

24 Sed iſthæc explanatio domin. Alciati, quę quidem videtur eſſe conformis cum illa quarta ſcribentium relata ſupra numer. 14. damnatur in ſpecie per dominũ

M 2 Gaſpa-

Gaſparem Caballinum mill. ſuo 246. nu mer. 18 & per d. Carol. Molinæum in l. 1. §. ſed ſi mihi. nu. 70. ff. de Verborum obligationibus. vide per eos. ſat etenim indicaſſe.

25 Octauo deducitur alia conciliatio, & eſt d. Oldend. rpii (teſte Molinæo). voluit. n. is d. § denique. reducere ad verſi. ſed ſi. in l. immediate ſeq. vt in dubio ademptio, vel detractio ſit nulla, vt actus valeat per l. 1. de adimend. legat.

26 Sed et iſta diluitur per eundem Molinæum, & Caballinum locis iam admonitis. Vnde.

27 Nono ſubtilis Pacius. ἐναντιοφανῶν, centur. 3. titul. de vſu, & habitatione quæſtione 50. alterius extitit opinionis. Tradidit enim d. ver. deniq; ſententiam Pomponii ab Vlpiano referri, non tamen probari. Vnde.

28 Sed hæc eſt mera fatuitas id aſſeuerare. ſimile eſt enim ac ſi diceretur reſponſum d. §. denique corrigi, & antiquari p d. §. ſed & ſi, quod adeo abſurdum, quã qđ abſurdiſſimum Videndus tamen de materia idem Pacius d. centur. 3. tit. de Vſufructu. quæſtione 49. vbi pulchre.

29 Decimo d. Gilbertus Regius ἐναντιοφανῶν lib. 1. ca. 11. fuit in alia opinione. Audi eius verba. Sic vero definiendum eſt, fructum quidem, niſi quis eo viatur, eſſe non poſſe. At quædam ſunt, quæ magis in fructu eſſe dicuntur, quædam, quę magis in vſu. §. ſed & ſi pecorum. inſtit. de vſu, & habitatione. Itaque fructus ſine vſu poteſt intelligi, in iis nimirum rebus, quæ magis cõſiſtunt in fructu, quã in vſu. Quinimo proponitur in d. l. per ſeruum §. vlt. (uult. dicere in l. ſequenti in fine.) ſpecies, vbi fructus ſine vſu eſt. Qui fundum habet, leganit eius vſum Titio, mox hæres quæſita hæreditate fructum leganit Sempronio, Sempronius fructum habet ſine vſu. nam cum Titio legatus ſit, in ſolidum amplius ab eo auelli, vel pro parte non potuit, cum indiuiduus ſit, ſi ſtipulationes non diuidũtur de verb. oblig. & Vt breue faciã fructus ſine uſu eſt. cum id fructuum, quod poſt vſum ſupereſt, legatur, quod ſæpe ab vſuario conſumitur, l. fundi vſu. ff. de vſu, & habitatione. & is fructus ab vſufructu differt. Itaque fructus nomen hoc in tractatu eſt ὁμώνυμον. Hæc Regius

30 Et hæc tanti Viri ſententia mihi quoque maxime probatur. Satis.

31 Videndi tamen de materia d. P. Auguſtin. Morla in ſuo emporio Iuris Ciuilis par. 1. tit. de ſeruitutibus. in præmiſſis nu. 9. & d. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cẽtur. 1. aſſertione 88. His adde Repetent. tom. 5. fol. 105. nu. 355. cum ſequent. & Ioannem de Caſtillo de vſufructu

Adducitur contrarietas maxima inter l. ſi cui. ff. de ſeruitutibus, & l. ſi via. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*

3 *Duæ interpretationes d. Accurſ. referuntur pro ſupradictis reſponſis conciliandis, & improbantur, & numer 4. 5. 6. & 7.*

8 *Floriani de S. Petro expoſitio deducitur.*

9 *Reijcitur.*

10 *Cæpollæ ſenſus ſubnectitur.*

11 *Damnatur.*

12 *Iulij Pacij conciliati o aſſertur.*

13 *Euertitur, & num. 14.*

14 *Euerhardi Bronchorſt ſententia ſubijcitur, & num. 16.*

17 *Improbatur, & nu. 18. & 19.*

20 *Ludouic. Charondæ ſenſus perpenditur.*

21 *Reſpuitur.*

22 *Author cogitandum reliquit.*

¶ Si ſeruitus viæ alicui legata ſit, agitari ſolet numquid electio legatarij ſit, an vero hæres poſſit pro Arbitrio per quã fundi partem velit, ſeruitutem cõſtituere. in

re? In huiuſmodi difficultate Celſus in l. ſi cui. de ſeruitutibus, & Paulus in l. ſi via. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum. ad inuicem contrariantur. Celſus enim docuit electionem eſſe legatarii. Ita enim loquitur.

Si cui ſimplici. vſu (id eſt ſine certi loci præfinitione.) *via per fundũ cuiuſpiam concedatur, vel relinquatur in infinito videlicet per quamlibet eius partem ire agere licebit, ciuili tamen modo.*

2 Paulus vero tradidit electionem ad hæredem ſpectare. Eius verba talia ſunt *Si via, iter Actus, Aquæductus legetur ſimpliciter per fundum, facultas eſt hæredi per quam partem fundi velit conſtituere ſeruitutem, ſi modo nulla captio legatario in ſeruitute ſit.* Hactenus Paulus.

Variæ in his reſponſis ſedandis extitere ſcribentium ſententiæ.

3 Accur. priori loco in d. l. ſi via. in verb. hæredi. docet, quod ſemper à principio hæres habet electionẽ, ſed ſi non eligat, tranſit res in legatarium, quo caſu procedit reſponſum Celſi, & hunc ſenſum approbauit quoque d. Coraſ. in d. l. ſi cui. num. 6. vbi talia verba protulit. Tu breuiter dic, legata ſimpliciter ſeruitute viæ, itineris, & Aquæductus, per fundũ electionem hæredem habere, qua parte velit ſeruitutem conſtituere, d. l. ſi via. quod ſi hæres negligat eligere, liberum erit legatario per quamlibet fundi partem ire, ciuili tamen modo vt hic. Huic eidem interpretationi ſubſcripſit quoq; P. Coſtali. in d. l. ſi cui, & Ludouicus Vitalis loco inferius allegando. nu. 3. Sed reuera iſte primus intellectum Accurſij damnandus eſt. Nullo enim pacto colli-

4 gi poteſt. quinimo diuinatoriũ videtur eſſe, quod in caſu Celſi hæres habuerit electionem, & quia eligere neglexerit, id legatario per quamlibet fundi partem ſibi legati ciuili tamen modo ire, agere liceat, & ſic etiam animaduertit Charondas lib. 1. Veriſimil. cap. 5. tit. ſeruitutibus, conciliatione 1.

5 Præterea, ex verbis dicti reſponſi ſi cui. clare colligitur, quod ſtatim ac alicui ſeruitus viæ per alienum fundum relicta eſt, aliquo loco ipſiuſmet fundi minime definito illico ipſi legatario ire agere licet per quamlibet partem dicti loci ſibi legati abſque eo quod hæres habeat eligere. Vnde.

6 Accedit ſecundo loco altera interpretatio eiuſdemmet Accurſij in d. l. ſi via. d. verb. hæredi. Vbi tradit, electionem reuera eſſe ipſius legatarii, pro ut contingit in legatis in genere relictis. Ad tradita in §. ſed generaliter. inſtitut. de legatis. Et ita procedere reſponſum Celſi. Paulum vero loqui, ac intelligi, quando nulla electa uia, legatarius per quãlibet partem incedit, tunc enim competit electio. de qua in tex. hæredi ipſius diſponentis.

7 Sed decipitur mehercle ipſemet Accur. Clarum eſt enim quod in caſu Pauli illico hæres legato relicto habet electionem, nec expectatur, quod legatarius eligat.

8 Tertio loco Florian. de S. Petro in d. l. ſi cui. num. 4. uer. gl. licebit. alio modo cõciliare ſtuduit. Docuit enim quod in caſu Pauli ſeruitus fuit generaliter conſtituta, & ideo hæres habet electionem. In caſu uero Celſi fuit conſtituta per certum locum fundi, ſaltem ex præſumpta mente. Et ideo non eſt mirum, ſi legatario competit electio.

9 Sed & iſte ſenſus ut i peſſimus refellẽdus eſt. Repugnat enim claris uerbis ipſius Celſi. falſum eſt enim, quod in eo reſponſo ſeruitus uiæ relicta ſit per certum locum fundi. nam in eo relicta eſt per fundum indefinite, ac ſimpliciter, ut ibi clare habetur. Vnde.

10 Quarto loco Bart. Cepol. de ſeruitutib. Vrbanorum prædiorum. ca. 23 nu. 4. & 5. alio modo conciliare nixus eſt licet parum per confuſe, ac cũ multiloquio. Docuit enim uoluntatẽ teſtatoris eſſe ſeruãdam, ſi de ea conſtet. Si enim uerba relata ſint ad hæredem, ut puta quia dixerit: Hæres mi dato, uel concedito ſeruitutẽ Titio in fundo meo, opinatus eſt, electionem

rem ad ipſum hæredem ſpectare. Sin autem directa ſint, ad legatarium, arbitratus eſt, electionem eiuſdem eſſe.

Quod ſi mens ſeruitutem conſtituentis incerta ſit, ſeparandos putauit contractus ab vltimis voluntatibus, in illiſque electionem ad debitorem, in hiſce autem ad legatarium pertinere clare voluit. Hæc in ſumma Cepolla.

11 Sed iſthæc Cepol. interpretatio damnatur, & rectè quidem meo iudicio per Ludouic. Vitalem variar. lection. lib. 2. cap. 10. nu. 1. & 2. Eum conſulas, pulchras enim rationes deducit. Sat mihi locum indicaſſe.

12 Quinto loco Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν cent. 3. tit. de ſeruitutib. quæſtione 52. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, nouũ attulit ſenſũ. Eius verba talia ſunt. In l. ſi cui. nõ quæritur cuius ſit electio, ſed quo caſu electio eſt legatarij quæritur, id eſt, per quam partem fundi legatarius poſſit viam conſtituere, ac reſpondetur eum non habere prorſus liberam electionẽ, ſed ciuiliter ex bono, & æquo locum determinare debere: electio autẽ legatario competit non regulariter d. l. ſi via. ſed tunc cum teſtator nominatim electionem legatario conceſſit, cuius rei ideo mentio facta non eſt in d. l. ſi cui. quia ibi non quærebatur, an legatarius haberet electionem. proinde non erat, cur Iuriſconſul. afferret cauſam, propter quam legatarius habet electionem, ſed eo, vt dixi, ſuppoſito, docet, qualis ſit electio legatario competens. Hactenus Pacius.

13 Sed nec iſta Pacij expoſitio probatur, in primis enim falſum eſt, quod in caſu d. l. ſi cui. electio non ſit legatarij eundi per quamlibet fundi ſibi legati partem, ciuili tamen modo, repugnat enim præciſa verba ipſius tex.

14 Præterea falſum eſt, quod ideo ibi legatario competat electio, quia teſtator nominatim electionem ipſam eidem conceſſerit, hoc enim eſt expreſſe diuinare, nullum enim verbum ibidem de electione ipſi legatario per ipſum teſtatorem facta, ſeu relicta. Vnde.

15 Accedit ſexto loco alia conciliatio, & eſt Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cent. 2. aſſert. 6. docuit enim is. Electionem regulariter eſſe legatarij iuxta reſponſum Celſi. & ratio eſt, quia quando ſimpliciter ſeruitus per alicuius fundum ceſſa, vel legata eſt, nõ definita certa parte fundi, tunc totus fundus ſeruit ei, cui ſeruitus quæſita eſt, vnde merito ei electio conceditur.

16 Nec obſtare reſponſum Pauli, in quo dicitur electionem ad hæredem ſpectare: reſpondit enim iſtam electionem in d. caſu Pauli. non ſimpliciter tribui hæredi, ſed ſub iſta conditione. Si modo ex ea re nulla captione, nullove incommodo afficiatur legatarius. Itaque ſubdit Bronchorſt. Simpliciter electio conceditur legatario, per quam partem fundi eligat ſeruitutem, modo abſtineat certis partibus fundi, villis ſcilicet, vineis, vel ædificijs, quæ excepta ſũt ab electione, per quæ loca non licebit illi ſeruitutem eligere; &c. Hactenus Bronchorſt. qui ſubdit hũc eundem ſenſum traditũ etiam fuiſſe ab Hugone Donell. lib. 11. ſuorum comment. Iuris ciuilis capitulo 13.

17 Sed iſta interpretatio videtur omniũ peſſima. Fateor enim electionem regulariter ad legatarium ſpectare, iuxta reſponſum Celſi: ſed dico mirum in modum aduerſari Paulum in d. l. ſi via: ibi enim clare deciditur electionem dari hęredi, per quam partem fundi velit conſtituere ſeruitutem. ſi modo nulla captio legatario in ſeruitute ſit, id eſt dũtamen malitioſè non conſtituat hæres, vt interpretatur ibidem Accurſ. ecce electionẽ regulariter eſſe hæredis, id quod ſibi videtur denegari, quando eligeret malitioſè in fraudem legatarij. cur igitur inquit Euerhard. electionem regulariter ad legatarium ſpectare, non autem ad hæredem, niſi in caſu de quo ſupra?

18 Et ſi diceres (prout innuere videtur Donell.) electionem regulariter ad hęredem

Digitized by Google

redem ſpectare, iuxta Pauli reſponſum, dummodo tamen malitioſè non eligat, & in fraudem legatarij, quo caſu deuoluitur electio ad ipſum legatariũ: & ita intelligendus ſit Celſus.

19 Reſpondeo id eſſe falſum, quandoquidem ex reſponſo Celſi clarè colligitur electionem regulariter, & in initio ad ipſum legatarium ſpectare, & nõ in eo tantùm caſu, quando hæres eligeret, ſed malitioſè. Vnde.

20 Septimo loco Ludouic. Charond. lib. 1. Veriſimil. cap. 5. titu. de ſeruitutibus conciliatione prima, fuit in noua opinione. Arbitratus eſt enim, nil referre, vtrius ſit electio. Seruitutis in fundo definiendæ, dummodo ſi hæres eligat, id ſine captione legatarij fiat; ſin verò legatarius ciuiliter id faciat, & ſine ſeruientis fundi detrimento.

21 Sed valdè dubito de iſta Charondæ ſententia. Celſus enim, & Paul. non loquuntur conditionaliter. Sed ambo affirmatiue loquuntur. Celſus videlicet electionem eſſe legatarij. Paul. verò hæredis, & ſic ad inuicem videntur contrariari.

22 Vnde de vera conciliatione cogitato. Mihi.n. nil ſolidi ſuggerit, quod chartis poſſim committere.

L. Labeo. ff. de ſeruitutibus Ruſticorum prædiorum, conciliatur cum l. ſi qua. ff. ſi ſeruitus vendicetur.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2. & 3.*
4 *Pro eorum conciliatione elaborarunt ſcribentes.*
5 *Duo intellectus d. Accurſ. proponuntur, ac in ſimul improbantur. & nu. 6 7. 8. 9 & 10.*
11 *Bald ſenſus affertur.*
12 *Reſpuitur.*
13 *Antonij Goueani interpretatio ſubiicitur.*
14 *Et hanc ſequitur Author.*

¶ An ſeruitus ita cõſtitui poſſit, vt aquã quærere, & inuentam ducere liceat? Maxima quidem extat in iure noſtro diſſenſio, ac contrarietas.

1 Paulus enim Iuriſconſ. in l. Labeo. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum. concludit pro affirmatiua: Audi eius verba. *Labeo ait & talem ſeruitutem*
2 *conſtitui poſſe, vt aquam quærere, & inuentã ducere liceat. nam ſi liceat nondũ ædificato ædificio ſeruitutem conſtituere, quare non æque liceat nondum inuentã aqua itidem conſtituere ſeruitutem? & ſi vt quærere liceat cedere poſſumus, etiã vt inuenta ducatur cedi poteſt.* Hactenus Paul. ex ſententia Labeonis.

3 Totum autem cõtrarium ſtatuit idem Labeo in l. ſi qua. ff. ſi ſeruitus vendicetur, dum ita ſcripſit. *Si qua aqua nondum apparet, eius iter ductus conſtitui non poteſt.*

4 Ipſorum reſpõſorum conciliationi inuigilemus.

4 Accurſ. priori loco in d. l. Labeo. in ver. poteſt. pro conciliatione docuit, Labeonem ſibi fuiſſe contrarium. Vnde.

5 Hoc idem repetijt in d. l. ſi qua. in ver. conſtitui non poteſt.

6 Sed iſta conciliatio reſpuẽda: ſic enim admitti videtur cõtrarietatem adeſſe in iure noſtro, quod minime dicendum.

7 Adde indecens eſſe aſſeuerare, quod idem Iuriſconſ. ſibi ipſi in eadem hypotheſi varius extiterit. Vnde.

8 Alter quidem ſenſus extitit eiuſdem d. Accurſ. quod in caſu Pauli. conſtitui poſſit tunc demum ſeruitus, & valeat, cum fuerit adinuenta; nõ autem prius, prout in caſu ipſius Labeonis. Vnde. Hoc idem repetijt in d. l. ſi qua. præcitata.

citato loco. Sequutus eſt Alberic. in d.l. Labeo.

9 Sed iſte ſenſus vti diuinatiuus reijciendus eſt.

10 Adde, quod repugnat claris verbis d. l. Labeo. ex quibus quidem clare colligitur, quod ſeruitus conſtitui poteſt, antequam etiam inueniatur, perpendito verba illa: *Nam ſi liceat nondum ædificato ædificio ſeruitutem conſtituere, quare non æque liceat nondum inuenta aqua itidem conſtituere ſeruitutem?*

11 Secundo loco principaliter ſubtilis Bald. in d.l. ſi qua. tradidit, quod ſeruitus non apparens non eſt ſeruitus ſecundum actualitatem ex ſententia Labeonis. & ita procedat d.l. ſi qua, ſecus autem ſecundum potentialitatem (vt eius præciſis verbis vtar,) & ita locum habeat reſponſum Pauli.

12 Sed iſthæc interpretatio eſt inſulſa. Nã clare docuit Paul. ex ſententia Labeonis quod talis ſeruitus conſtitui poteſt, vt aquam quærere, & inuentam ducere liceat, & quę ſequũtur, & ſic vides quod ſeruitus illa valet actu non potentia. cuius quidem oppoſitum viſus eſt determinaſſe ipſemet Labeo in d.l. ſi qua. vnde merito poſtea redarguitur, ab ipſomet Paulo in l. fina. eod. tit. ſi ſeruitus vendicetur.

13 Accedit tertio loco principaliter alia conciliatio, & eſt d. Antonij Goueani lib. 1. variarum lectionum. cap. 17. Audi eius verba. Ego puto aliud eſſe iter aquæ, aliud aquæ ductum, nam ex meo fonte aquæductum tibi cedere poſſum, licet per meum non ducas, hoc eſt. licet per meum tibi iter aquæ non dem. itaque videmus ſexcentis locis iter aquæ ab aquæductu diſtingui.

14 Et huic conciliationi & ego lubens ſubſcribo.

Concordia l. ex meo. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum, & l. 1. Ait prætor. §. illud Labeo. ff. de aqua quotidiana, & æſtiua.

SVMMARIVM:

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Repugnantiam claram continent inter ſe ſupradicta reſponſa.*
4 *Opinio Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducitur.*
5 *Damnatur.*
6 *Aliorum ſolutio affertur.*
7 *Reijcitur.*
8 *Quædam etiam aliorum interpretatio ſubnectitur.*
9 *Improbatur.*
10 *Opinio Authoris.*
11 *Refellitur ſententia d. Hotomani.*

¶ Ἀντινομία deducitur inter Pomponiũ I.C. in l. ex meo. ff. de ſeruitutib. ruſticorum prædiorum, & Vlpian. in l. 1. §. illud Labeo. ff. de aqua quotidiana, & æſtiua.

1 Verba Pomponij: *Ex meo aquæductu Labeo ſcribit cuilibet me poſſe vicino commodare.* Proculus *contra. vt ne in meam partem fundi aliam, quam ad quã ſeruitus acquiſita ſit, vti ea poſſim. Proculi ſententia verior eſt.*

2 Vlpian. autem ita loquitur. *Illud Labeo dicit. omnes partes illius fundi, in quem locum aqua ducitur, eiuſdem modi eſſe. Ergo etſi forte actor cõfinem agrum emerit, & ex agro, in quem hoc anno aquam duxerit, poſtea fundi empti nomine velit aquam ducere, ita demum recte eum hoc interdicto vti, vt ſemel in fundum ſuum ingreſ-*

ingreſſus, inde egredi qua velit, poſſit niſi ei nocitum ſit, ex quo aquam duxit.

3 Contrarietas inter ſupradicta reſponſa apparet manifeſta. Nā in caſu Pomponij decidiur: Si habeas ſeruitutem aquæ ductus in aliqua parte fundi mei, & eam in aliam partem ducere velis, hoc tibi eſſe prohibitum; cuius totum contrarium ſtatuit Vlpianus, dum tradidit, quòd omnes partes illius fundi, in quem aqua ducitur, eiuſdemmodi ſunt.

De Conciliatione prædictorum inquiramus.

4 Accurſ. priori loco in dict. l. ex meo. in ver. poſſit. pro conciliatione docuit, quod illud reſponſum Pomponij locum habet, antequam ſeruitus illa aquæductus ingreſſa ſit eam partem, cui ſeruitus eſt ſtatuta; illud verò Vlpiani procedit, poſtquam ingreſſa eſt, tunc enim ad alias partes duci poterit, niſi nocitura ſit ei fundo, cui inducitur. Hæc Accurſ. qui quidem eadem repetijt in d. ver. illud. in verbo velit. Sequutus eſt Raynerius de Forlij in dict. §. illud Labeo. Alberic. in d. l. ex meo, & in dict. §. illud Angel. in eadem leg. ex meo. ac communiter alij ſcribentes.

5 Iſta tamen interpretatio, licet communis, confunditur apertè per reſponſum eiuſdem Pomponij, ex quo clare colligitur, ſeruitutem illam aquæductus rectè ingreſſam eſſe eam partem, cui ſeruitus eſt ſtatuta non autem ingreſſuram eſſe prout communiter ex aduerſo exiſtimabatur. Vnde. Sic in ſpecie docet eleganter, & perpendit domin. Caballin. de Diuid. & indiuid. part. 3. principal. numero 344. & 345. eum omnino conſulas.

6 Secundo loco principaliter nonnulli alij extitere, qui quidem ita diſtinguendum eſſe rati ſunt; Aut extendendo, vel deriuando aquam ad alium vlteriorem locum nocetur fundo ſeruienti, & non licet, vt dict. leg. ex meo. aut verò non nocetur. & licet dict. §. illud Labeo. & ſic reſponſum Pomponij debet declarari per illud Vlpiani. Vide Connanum libro quarto, ſuorum Commentariorum Iuris Ciuilis cap. nono, in principio.

7 Sed & horū ſenſus reprobatur per Caballin. dict. numero 345. ver. Sed hæc ſolutio, tum quia dict. l. ex meo, indiſtinctè loquitur, nec in nocumento, ſed in forma limitata ſeruitutis fundatur, tum quia ſemper, & indiſtinctè noceretur fundo ſeruienti cuius ſemper intereſt vſum ſeruitutis reſtringi, & diminui, ad tradita per eundem Caballin. num. 338.

8 Sunt, qui tertio loco autumarunt, reſponſum illud Vlpiani in dict. §. illud. corrigi per dict. l. ex meo. quoniam in dicto §. illud opinio Labeonis recitatur, quòd in dict. l. ex meo. ſimpliciter, & indiſtinctè corrigitur.

9 Verùm hæc ſolutio minus placet, quia primum poſt contrarietatem legum. vitanda eſt earum correctio; Adde capienda eſſe omnem interpretationem, vt legum correctio euitetur.

Hæc alij.

10 Ego autem pro his reſpōſis ſedandis ſequor opinionem, ac ſenſum ſubtiliſſimi Caballini d. tract. de Diuid. & Indiuid. dict. part. 3. numero 346. eum ſequentib. eum conſulas, non enim ex ſcriptis ſcripta abſque lectoris vtilitate conficienda ſunt. Adde eundem Caballinum milleloquio ſuo 229. part. 1. & Molineum in ſuo Labyrinth. part. 3. numero 345. cum ſequentibus.

11 Vide Franciſcum Hotoman. libro octauo, obſeruationum ſuarum capitulo 14. vbi concludit, verba illa Pomponii, *Proculus contra*. omnino delenda, cuius ſententiæ minime acquieſco. Reperiuntur enim (vltra vulgatos Codices) in Pandectis Florentinis, Gothofredi, Ruſſardi, ac aliorum.

N Diſſo-

Diſſoluta contrarietas inter l. ſi communi. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum, & l. unus ex ſocijs. ff. eod. tit.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Pro eorũdem conciliatione multi multa dixere.*
7 *Tres Accurſii ſenſus pro ſupradictis reſponſis conciliandis adducuntur, & in ſimul improbantur. et num. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & 16.*
17 *Butrigarij opinio deducitur.*
18 *Reijcitur, & num. 19.*
20 *Gilbert. Regij ſolutio proponitur.*
21 *Damnatur, & num. 22.*
23 *Iulij Pacij ſententia ſubijcitur.*
24 *Et hanc ſequitur Author.*
25 *De materia prædictorum reſponſorum videndi plures Doctores remiſſiuè.*

¶ Si ſint duo prædia duobus Dominis communia, quæro, an alterum alteri ſeruire poſſit.

1 In huiuſmodi quidem difficultate repugnantes reperiuntur Iuriſconſultorũ ſententiæ, & opiniones.

2 Iulian. n. in l. ſi communi. ff. de ſeruitute ruſticorum prædiorum, concludit pro negatiua.

Eius verba talia ſunt. *Si communi fundo meo, & tuo ſeruiat fundus Sempronianus, & eundem in commune redemerimus, ſeruitus extinguitur, quia par vtriuſque Domini ius in vtroque fundo eſſe incipit. At ſi proprio fundo meo, & proprio tuo idem ſeruiat, manebit ſeruitus; quia proprio fundo per communem ſeruitus deberi poteſt.*

Facti autem ſpecies ex ſupradicto reſponſo talis colligitur.

3 Fundus Tuſculanus erat mihi communis tecum. Huic fundo ſeruiebat fundus Titij. Eum fundum ſeruientem in commune emimus, ſeruitus extingui tur, quia par ius habemus in vtroque fundo, hoc eſt iàm fundus Tuſculanus, quàm Titianus ſunt nobis communes, vndè colligitur, fundo communi ſeruire fundum communem non poſſe.

4 Totum autem oppoſitum ſtatuit Papinianus Iuriſconſultus in l. vnus ex ſocijs. ff. eod. tit. de ſeruit. ruſtic. prædiorum. Audi eius verba.

Vnus ex ſocijs fundi communis permittendo ius eſſe ire agere, nihil agit. Et ideò ſi duo prædia, quæ mutuò ſeruiebant, inter eoſdem fuerint communicata, quoniã ſeruitutes per partes retineri placet, ab altero ſeruitus alteri remitti non poteſt; Quamuis enim vnuſquiſque ſociorũ ſolus ſit, cui ſeruitus debetur, tamen quoniam non perſonæ, ſed prædio debetur, neque acquiri libertas, neque ſeruitus remitti pro parte poterit.

Caſus, qui ibi deciditur pro faciliori Tyronum intelligentia, eſt huiuſmodi.

5 Meus fundus tuo fundo debet ſeruitutem itineris, Tuus autem meo aquæductum, hos fundos communes efficimus, certũ eſt, tàm ſeruitutem itineris, quàm aquæductus retineri. Atqui fundus vterque eſt iam factus communis, ergò alter fundus communis alteri ſeruire poteſt.

6 De conciliatione cogitemus.

7 Accurſius priori loco in d. l. vnus ex ſocijs in verbo placet. Poſt mediũ. diuerſos pro conciliatione attulit intellectus.

8 Primus quidẽ extitit, quod in caſu Iuliani, cœperat par ius eſſe vtriq;, quia & prior fundus erat cõmunis, & ſeruiẽs factus eſt communis; in caſu verò Papiniani neuter erat communis, ideoque retinetur in vtroque. Vnde.

8 Sed iſte primus reijciendus eſt. In primis. n. falſum eſt, quod in caſu Papiniani,

ni, non adeſſet communio aliqua facta de fundo, quinimo totum contrarium colligitur ex verbis illis. *Et ideò ſi duo prædia inter eoſdem fuerint communicata.*

9 Adde, quòd ideò in caſu Papiniani, ſeruitutes remanent in ſuo robore, non quia nulla interceſſerit communio, ſed quia ſeruitutes per partes retineri poſſunt, & quia non perſonæ, ſed prædijs debentur, vt ibidem dicitur. Vnde.

10 Secundus extitit ſenſus, quod faciliùs in retento predio ſeruiente retinet ſeruitus, quam in acquiſito. Vnde.

11 Sed & iſte damnatur per d. Florianũ inter cæteros in d.l. vnus nu. 3. vbi ſubdit diſtinctionem illam nulla ſolida diuerſitatis ratione fundatam eſſe. Vnde.

12 Adde, quod in caſu eiuſdem Papiniani, non ob eam rationem ſeruitutes illæ ſubſiſtunt in ſua vi, ſed ob alias, de quibus paulo ſuperius dictum fuit; Vnde.

13 Poſtrema ſententia, eiuſdemmet Accurſ. extitit, differentiam & maximam extare inter redemptionem, vt in caſu Iuliani, & Communicationem, vt in reſpõſo Papiniani, nam in redemptione vendẽs, & emens loco vnius habentur, vt de contrahenda empt. l. dolia. §. cum qui; & plures ementes loco vnius ſunt, vt ff. de conditionibus, & demonſtrat. l. cui fundus. Vnde ſicut vno redimente fundum ſibi ſeruientem extinguitur ſeruitus. vt ff. de ſeruitutibus vrbanorum prædiorum. l. ſi quis ædes. in principio ità in caſu Papiniani; ſed hoc nõ poteſt dici in communicatione, vt vice vnius fungantur; Quis enim ille eſt, cuius vice illi ambo fungantur? Verum eſt tamen hunc pro parte vice alterius, & è contra fungi ratione communicationis. Hactenus Accurſ. Vnde. Hunc eundem ſenſum ſequi quoque viſus eſt, Bar. Auriga noſter in præcitatis iuribus, Addo Butrigar. in d.l. vnus nu. 2. ver. item oppono. vbi talia protulit verba. ſolu. vt gl. ibi. & dic, quòd aut eſt vtriuſque prædij communicatio, aut alterius redemptio. caue tamen: quia differentia eſt inter cõmunicationem, & redemptionem, quia communicatio eſt, quando nos propria prædia inuicem communicamus, redemptio verò fit ſimul actio. ad propoſitum

14 ergò. Quando fit redemptio vtriuſque prędij duo emẽtes habentur loco vnius, ſed in communicatione habentur neceſſariò vt diuiſi. l. vt in. ff. pro ſocio. Vnde non ſumus quaſi vnus, imo vt diuiſi, & ideò quilibet pro parte retinet ſeruitutem; ſed in redimendo ſumus quaſi vnus. vnde ſicut vnus emptor amborum confunderet ſeruitutem, ita duo qui habentur loco vnius, ſi fit vnius cõmunicatio, & alterius redemptio. Hæc Butrigar. His adnectendi ſunt etiam Odoffred. in d.l. ſi communi, vbi latè, & clariùs in d.l. vnus ex ſocijs: vbi quoque varias diuerſitatis rationes conſiderat inter vnum caſum, & alterum. vide per eum; Alberic. in d.l. vnus: vbi eleganſſimè, & d. Paulus de Caſtro in d.l. ſi cõmuni, vbi (præter. ſup. allatam) quandã aliam diuerſitatis rationem deducit inter vnum caſum, & alterum, dicens. Nã

15 Iulianus loquitur, quando totus fundus redimitur ſeruiens, vnde tunc ſeruitus ſtare non poteſt, apud Papinianum verò per communionem redimitur pars tantum. Vnde poteſt ſtare ſeruitus ratione alterius partis, vt l. vt pomum §. fin. de ſeruitutibus. non ergò facienda, eſt vis in verbis Redemptionis, & Communionis, ſed in effectu, vt diſtinguamus, an dominus, vel domini prædij dominantis efficiatur, vel efficiantur domini in ſolidum prędij ſeruientis, & extinguitur ſeruitus, quia non ſupereſt, in quo poſſit remanere, an verò pro parte, & tunc ſecus, quia ſupereſt altera pars, & latius vt per eum videndum, idem in d.l. vnus ex ſocijs, in principio, vbi quoque aliam rationem deducit, cur in caſu prædictæ l. quæ fuit Papiniani, ſeruitutes illæ, quarum vna debebatur à fundo tuo fundo meo, & altera e conuerſo, per communionem factam inter nos de

iſtis fundis non fuerint extinctæ, quia licèt nunc non poſſimus facere, quod vnus iſtorum fundorum communium alteri communi ſeruiat, ſicut nec quod vnus fundus meus ſeruiat alteri meo, vt d.l. ſi communi. tamen ex quo erant conſtitutæ ante communionem, non extinguuntur per communionem poſteà factam, quia ſeruitus erat iam conſtituta in fundo, qui erat totus alienus, ſi poſteà factus eſt meus pro parte, poteſt retineri, et non extinguitur pp alteram partem, quæ tibi remanet, ratione cuius non dicitur res mea mihi ſeruire, ſed aliena, ſimiliter illa, quæ erat acquiſita fundo, qui erat in ſolidum meus, ſi poſteà efficiatur tuus pro parte, ratione alterius partis, quę mihi remanet, retineretur, quia dicitur deberi fundo meo ratione illius partis, non tuo, & iſtud eſt dicere, quod ſeruitus, licet non poſſit conſtitui pro parte pro indiuiſo, poteſt tamen retineri, vt dr in l. fundus ff. eo. & latius vt per eundem Caſtrenſem. Huic eidem conciliationi adhæſit quoque d. Florianus de S. Petro in d.l. vnus. numero 4.

16 Sed hæc interpretatio licèt communis, damnat poſt P. de Caſtro per d. Franc. Connanum li. 4. Cōmentar. ſuorum iuris Ciuilis, cap. 9. pag. mihi 226. eum conſulas.

17 Secundo loco principaliter idem d. Butrigarius in præcit. l. vnus. loco iam admonito, diſtinctione quadam ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt,

Aut. n. (inquit) præcedit Communicatio, & ſequitur redemptio, & eo caſu extinguitur ſeruitus, quia licèt in Communione cenſeamur vti plures, tamen in ſequenti redemptione cenſemur vt vnus. Si autem præcedit redemptio, & poſteà ſequitur Communicatio, tunc licet in redemptione habeamur vt vnus, tamen in Communicatione ſequenti habemur vti plures, & nihil prohibet à prædio cōmuni deberi ſeruitutem prædijs ſingulorum, & ideò ſeruitus retinetur, & latius vt per eundem Butrigarium.

18 Sed nec iſta Butrigar. ſolut. ſatisfacit; imprimis. n. in caſu Papiniani. nulla pręceſſit redemptio, ſed tantum communicatio, vt ex illius contextu colligitur. Vnde.

19 Adde, quod in eo caſu non ob eam rationem, quia præceſſerit redemptio, & poſteà ſequuta fuerit communicatio ſeruitutes illæ ſubſiſtunt, ſed quia, vt toties dictum eſt, ſeruitutes ipſas per partes retineri placet, & quia ipſæ non perſonæ, ſed prædio debentur. Vnde.

20 Accedit tertio loco principaliter alia cōciliatio, & eſt d. Gilbert. Reg. ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 26. libet eius præciſa verba transcribere.

Sed multum intereſt, an fundus ſeruiens fiat totus eiuſdem iuris cum alio, vt in caſu Iuliani. Nam res ſua nemini ſeruit, An non totus, ſed pars eius, vt in caſu Papiniani; Quamuis. n. obijci poſſet fundos iam eſſe communes, & partus eſſe vtriuſque fundi, tamen pro parte quæſitus alterius fundus alteri, & pro parte retentus. At ſeruitus cum ſit indiuidua. l. pro parte. ff. de ſeruitutibus. pro qua parte quæſitus eſt fundus, non poteſt adquiri; ſed nec poteſt remitti, vel extingui, quia cum in ſolidum non ſit quæſitus fundus alterius alteri, dici non poteſt rem ſuam illis ſeruire. Quemadmodum igitur fundus pro parte retentus eſt, ita & ſeruitus, quod ſi pro parte non ſit retentus, ſed in vicinum tranſlatus, neceſſariò cauſa ſeruitutis mutatur. Hæc Regius ante ipſum. Hoc idem tradidere Paulus de Caſtro, & Connan. loco iam admonito addo Bart. Capollam de ſeruitutib. vrbanor. prædiorum cap. 24. nu. 2.

21 Sed nec huic intellectui acquieſcendum opinor. nimis. n. diuinare videtur ad reſponſum ipſius Papiniani. Vnde.

22 Adde falſum eſſe, quod in caſu eiuſdē reſponſi, fundus ſeruiens non euaſerit totus eiuſdem iuris cum alio, prout in caſu Iuliani, ſed duntaxat pars eius. nam

Nam colligitur ſanè totum contrarium ex verbis illis, *Et ideò ſi duo prædia, quæ mutuò ſeruiebant, inter eoſdem fuerint communicata.* Vnde.

23 Quarto loco principaliter d. Iul. Paci. ἐναντιοφανῶν centur. 3. ti. de ſeruitutib. prædiorum ruſticorum. quæſtione 59. alterius extitit opinionis, docuit enim, quod ſi quæratur, poſtquam fundi communes ſunt, an poſſit alteri imponi ſeruitus, quæ alteri debeatur certum eſt, ſeruitutem conſtitui non poſſe. Sed ſi poſt ſeruitutem conſtitutam fundi communes fiát, & quæratur, vtrum ſeruitus maneat, an extinguatur, diſtinguendum eſt, aut enim fundus ſeruiens eodem tempore acquiritur vtrique domino, vt in ea ſpecie, cum in commune emimus fundum à Titio, aut fundus ſeruiens pertinet ad vnum ex dominis prædij dominantis, qui deinde hunc fundum communicat cum ſocio ſuo, priori caſu ſeruitus extinguitur, quia par eſt ratio vtriuſque fundi, & cum ſimul emamus fundum ſeruiētem, quaſi pro vna perſona habemur. Poſteriori caſu ſeruitus manet; quia cum dominus fundi ſeruientis, eum fundum communicat, non transfert dominium totius fundi ad ſocium ſuum, ſed partem transfert, partem retinet, quamobrem ſeruitus retinetur ratione partis ad ſocium non translatæ. Conſtat enim ſeruitutem, & ſi non poſſit per partes

24 acquiri, tamen poſſe per partes retineri. Vnde. Ita Pacius cum quo & ego pro nunc tranſeo.

25 Latius de materia differunt interpretes vtrobiquē, in l. 2. ff. de ſeruitutibus, & in d. l. vt pomum. §. final. Vide omnino Molineum in intellect. 4. legum. Adeas quoq; de eadē materia Ludouic. Vital. lib. 2. Var. lection. cap. 3. & 5. & Ruinum in l. ſtipulationes non diuiduntur. char. 9. verſ. Tertio infertur. de verbor. obligationibus.

Pugnantia inter l. ſicuti. §. Ariſto. & §. apud Pomponium. ff. ſi ſeruitus vendic. conciliata.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Contrarietas maxima inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Communis interpretatio pro conciliatione ſupradictorum iurium, et nu. 5. et 6.*
7 *Reprobatur.*
8 *P. Auguſtin. Morla ſenſus deducitur.*
9 *Et hunc ſequitur Author.*
10 *De materia ſupradictorum reſponſorum videndi Ioā. Robertus, & Briſſonius.*

¶ Pugnat l. ſicuti. §. Ariſto. cum §. apud Pomponium. titu. ff. ſi ſeruitus vendicat.

1 Verba §. Ariſto. *Ariſto Cerelio Vitali reſpondit, non putare ſe ex taberna Caſearia fumū in ſuperiora ædificia, iure immitti poſſe, niſi eius rei ſeruitutem talem admittat. In ſuo. n. alicui eatenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat.*

2 Verba §. apud Pomponium. *Apud Pomponium dubitatur lib. 12. lectionum, an quis poſſit ita agere licere fumum non grauem (putà ex foco) in ſuo facere, aut non licere; & ait magis non poſſe agi. ſicut agi non poteſt ius eſſe in ſuo ignem facere, aut ſedere, aut lauare.* Hactenus Vlpianus.

3 Repugnantia reſultat ex his reſponſis manifeſta. Nam in primo deciditur, dominum partis. i. domus inferioris non poſſe in domum ſuperioris fumum immittere. In ſecundo vero ſtatuitur, non valere pactum, quod in meo mihi liceat facere fumum, et ratio eſt,

eſt, quia non valet pactum, vt alicui liceat facere, quod de iure communi facere poterat, & poteſt. Ergo licitum eſt mihi regulariter in meo facere fumum, & ſi alius damnificetur.

4 Communiter ſcribentes pro horum reſponſorum conciliatione, ita diſtinguendum eſſe arbitrati ſunt. Aut dominus partis inferioris facit ignem ſolitum ad regimen familiæ, & tunc poteſt licitè facere, nec tenetur, ſi fumus aſcendat, niſi faciat animo iniuriandi. ad l. penult. de iniurijs; & ita procedit §. apud Pomponiũ; ſed ſi dominus partis inferioris vellet facere tabernam vbi continuè fieret ignis, & fumus magnus, hoc facere non liceret in præiudicium ſuperioris, & ita intelligendus eſt §. Ariſt. ibi. n. fit mentio de Taberna Caſearia, in qua moris erat cauſa optimè coquendi, ſiccandi, colorandiq; caſei ex viridib. lignis ex quibus magnus prouenit fumus, ignem accendere; vt conſtat ex Plinio li. 11. cap. 45. & ex Columel. lib. 7. de Reru ſtic. cap. 8.

5 Et ita communiter, vt dixi, tradidere ſcribentes noſtri. Bart. videlicet in d. §. Ariſt. nu. 1. Alberic. in d. §. apud Pomponiũ. Angel. in d. §. Ariſt. nu. 2. vbi etiam Caſtrenſ. nu. 5. & Florianus nu. 1. circa medium. addo P. Coſt. in ſuis Aduerſ. ibidem, & Franciſ. Duaren. lib. 1. diſputationum Anniuerſariarum, c. 24. cum pluribus alijs concordantibus deductis per eruditiſs. Auguſtin. Morlã in ſuo iuris empor. par. 1. tit. de ſeruitutibus num. 68.

His etiam adnecten. eſt d. Frãc. Cõnan. lib. 4. Cõment. Iuris Ciuilis cap. 7. Pag. mihi 252.

6 Et pro corroboratione huiuſce interpretationis maximoperè deſeruiunt verba illa, de quibus in d. §. apud Pomponium: *licere fumum non grauem, puta ex foco, in ſuo facere*.

7 Sed iſta conciliatio licet communis, damnatur pulchris rationibus per Morlam præcit. nu. 68. vide per eum. Nõ. n. ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt; Reprobatur quoque per Fulgoſium in d. §. Ariſt. eum conſulas.

8 Alia ſecundo loco fuit interpretatio eiuſdẽ Morlæ præcit. loco. Docuit, enim is in caſu d. §. Apud Pomponium. non tractari de immiſſione fumi, ſed ibi dumtaxat quæri, an ex vi pacti poſſit quis prohiberi ad id, vt in ſua priuatã domo ligna accẽdere non poſſit, quæ fument quantumuis exortus ex igne fumus vicino nõ noceat, ſicque offendat, & deciditur ibi tale pactum non valere; Vndè Iur. Conſ. in ver. *idem in diuerſum*. Sentit aliud eſſe, ſi fumus, vel aqua quacunque ratione noceret vicino paciſcenti, vt quia in ſuam etiam domum, vel leuiter immittatur; qđ probat in cuniculo, cloaca, ſiue latrina, per quam vapor, qui non adeò grauis eſt, in vicinum pergit ſecundũ quam interpretationem debes accipere fumum, minimè moleſtum, & grauem, non ſicut communis accipiebat. ſ. immoderatũ, & inſolitum,
9 & latius vt per eum & ita & ego ſentio.
10 Vide de harum legum intellectu. Ioan. Robert. lib. 3. ſentent. iuriſ. cap. 24. & Briſſon. lib. 4. ſelect. cap. 13.

Conciliatio Pauli in l. ſi communẽ §. ſi is ff. quemadm. ſeruit. amit. & Iuliani in l. cum conſtet. §. inter duos. ff. de aqua cotidiana.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2. & 3.*
4 *Pro ſupradictis reſponſis conciliandis, multi multa dixere.*
5 *Accurſ. ſenſus deducitur, & nu. 6.*
7 *Reijcitur.*
8 *Alter quoque ſenſus ipſiuſmet Accurſii ſu-*

Digitized by Google

ſubijcitur, & hunc ſequitur Author num. 14.

9 *Aliorum ſcribentium ſolutio proponitur.*

10 *Reprobatur, & num. 11.*

12 *Aliorum quorundam opinio adhuc proponitur.*

13 *Reſpuitur.*

15 *De materia ſupradictorum reſponſorum, videndus Capolla.*

¶ Qui vtitur alio tempore, quam quo ſibi debetur ſeruitus, ſeruitutem ipſam

1 non vtendo an amittat? Maxima eſt in iure noſtro contrarietas.

2 Paul. enim in l. ſi communem. §. ſi is. ff. quemad. ſeruit. amittantur. concludit pro affirmatiua. Eius verba talia ſũt. *Si is, qui aquam nocturnam habet, interdiu per conſtitutum ad amiſſionem tempus vſus fuerit, amiſit nocturnam ſeruitutem, qua vſus non eſt; idem eſt in eo, qui certis horis aquaeductum habens, aliis vſus fuit, nec vlla parte earum horarum vſus eſt.*

3 Totum autem contrarium ſtatuit Iulian. In l. cum conſtet. §. inter duos. ff. de aqua cotid. & æſt. Audi eius verba. *Inter duos, qui eodem riuo aquam certis horis ſeparatim ducebant, conuenit, vt permutatis inter ſe temporibus aqua vterentur, Quæro cum amplius tempore ſeruitutibus præfinito ita duxiſſent, vt neuter eorum ſuo tempore vſus eſſet, num ius vtendi amiſiſſent? Negaui amiſiſſe.*

4 De conciliatione cogitandum.

5 Accurſ. priori loco. in d. §. inter duos. pro conciliandis ſupradictis reſponſis duos quidem attulit ſenſus. ſingulos perpendamus.

6 Primus itaque extitit, quod ideò in caſu d. §. ſeruitus ipſa non vtendo minimè amiſſa fuit, quoniam voluntate Domini illi duo, quibus ſeruitus illa debebatur, ſic permutauerunt, et quoniam ipſimet domino non nocetur, quod ſecus eſt in caſu Pauli. Vnde.

7 Sed iſte primus intellectus non ſatis arridet, Paul. n. in d. §. ſi is qui. ideò tradit in eo caſu amiſſam eſſe ſeruitutem illam, quoniã qui certis horis putà aquæductum habebat, alijs tamen vſus fuerat, quę quidem ratio ſimiliter procedit, etiamſi permutatio facta fuerit de voluntate ipſorũ dominorũ, quibus ſeruitutes ipſæ debentur. Vnde.

8 Alter quidem principalis ſenſus ipſiuſmet Accurſii extitit, quod aliud iuris eſt in vno, vt in caſu Pauli, aliud verò in pluribus, quorum quilibet vtitur pro alio eius voluntate, nam ille videtur vti, cum pro eo alius vtatur; argum. l. vſu. ff. eod. titu. quemadm. ſeruit. amit. Hæc eadem repetijt quoque idemmet Accurſ. in d. §. ſi is, qui. in verb. Amiſit nocturnam; Sequutus eſt etiam d. Alberi. in d. l. cum conſtet. poſt Raynerium. Hoc idẽ quoque voluit dicere d. Angel. in d. §. inter duos, dum talia protulit verba: Si vſu aquæ diuiſo inter plures permutatio fit hominum, & temporum, vnuſq; per alterum, & alter per alterum retinet ſibi debitam ſeruitutem, nec poteſt dici per non vſum amiſſa. Nec obſtat l. ſi communem §. 1. ff. quemad. ſeruit. amitt. vbi habens vnam ſpeciem ſeruitutis, ſi vtitur alia, aliam non acquirit, & perdit illã per non vſum, quia illud eſt verum, quando non utitur ſeruitute ſibi debita ullo modo, nec per ſe, nec per alium, ſed hic unuſquiſque eorum per conſortem utebatur, ex quo fuit facta permutatio horarum, & temporum inter eos. Ita Angel. Hoc ipſum tradidit etiam eruditiſs. d. Frãc. Connan. lib. 4. Cõmentar. ſuor. Iur. Ciuil. cap. 12. pag. mihi 240. tergò. ſub illis uerbis. Nam quum ſocius me uolente utitur aqua meo tempore, ego per eũ uti uideor, nec nouum eſt, ut poſſeſſionem, ſic etiam ſeruitutem per alium retinere.

9 Sunt qui tertio loco pro conciliatione tradidere, quod. ſ. in caſu Pauli adſint duæ, uel plures ſeruitutes ſeparatæ, ideò nõ mirum, ſi per uſum unius altera minimè retineatur, In caſu autem Iuliani unica tantum exiſtat. Vnde. & ita inter alios ſenſiſſe uiſus eſt P. Coſtal. in ſuis. Aduerſarijs in d. l. ſi communem. in fine.

ne,

ne,& in l. qui vſumfructum. ff. quibus modis vſusfructus amittatur.

10 Sed & hæc opinio reijcienda eſt, in princip. n. ad reſponſum eiuſdem Paul. inſolenter diuinat. Quinimò ex ipſiuſmet verbis clarè colligitur de vna tantũ ſpecie ſeruitutis eundem loquutum fuiſſe, id quod etiam ſenſit ipſemet Accurſ. in d. §. inter duos. in verb. *amiſiſſent. ibi & hic duæ ſeruitutes, ibi vna.*

11 Adde, quod in caſu eiuſdem Pauli nõ ideò per non vſum ſeruitus amittitur, quia ibi adſint plures ſeruitutes; ſed quia quis vſus fuit alio tempore, quo ipſa ſeruitus ſibi debebatur. Vnde.

12 Accedit quarto loco principaliter alia ſcribentium ſententia, & eſt, quod qui vtitur alia ſeruitute, quam habeat, non dicitur vti debita ſeruitute, & per conſequens perdit eam non vtendo, & ita procedat reſponſum Pauli, ſecus eſſet autem, ſi exerceat plus iuris, quam habeat in vna eademq; ſeruitute, quia differentia eſt inter plus, & aliud. Tunc. n. non videtur ipſam amittere, et ita intelligendus ſit Iulianus.

Et huius opinionis videntur extitiſſe Bald. in d. §. ſi is, qui. Butrigarius, & Angel. ibidem.

13 Sed decipiuntur & iſti, quandoquidem difficultas in ſupradictis reſponſis conſiſtit in eo duntaxat, an qui vtitur alio tempore, quam quo ſibi debetur ſeruitus ſeruitutem ipſam nõ vtendo amittat? ad quod Paulus reſpondit pro affirmatiua, Iulian. verò pro negatiua. Vnde.

Hæc Alij.

14 Ego autem ſequor ſecundum intellectum d. Accurſij ſ. relatum. vt veriſſimũ, latiori autem folio ipſum perſequitur Connan. loco iam admonito, eum conſulas.

15 De materia prædictorũ reſponſorũ vide Cæpollam de ſeruitutib. vrbanorum prædiorum cap. 24. num. 4.

Diſſoluta ἀντινομία inter l. ſingularia. ff. ſi certum petatur, & l. qui negotia. ff. mandati.

SVMMARIVM.

1 *Duæ conciliationes d. Accurſ. afferuntur, ac reprobantur, et nu. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Alia Bald. deducitur.*
7 *Reprobatur, & nu. 8.*
9 *Alia Raphael. Fulgoſ. proponitur.*
10 *Damnatur, & nu. 11.*
12 *Quædam alia opinio ſcribentiũ affertur.*
13 *Refellitur, & nu. 14.*
15 *Alia d. Iaſon. adducitur.*
16 *Improbatur.*
17 *Alia Curt. Iunioris recitatur, & nu. 18.*
19 *Reijcitur, & nu. 20.*
21 *Alia d. Alciat. ſubijcitur.*
22 *Damnatur, & nu. 23. & 24.*
25 *Alia d. Manticæ commemoratur.*
26 *Reprobatur.*
27 *De Alia Soc. ſenioris fit mentio.*
28 *Reſoluitur.*
29 *Aliorum quorũdam opinio deſcribitur.*
30 *Refellitur.*
31 *Petri Lorioti ſententia ventilatur.*
32 *Negligitur.*
33 *Iacobi Cuiacij conciliatio deducitur.*
34 *Damnatur.*
35 *Ioan. Coraſii ſenſus proponitur.*
36 *Improbatur.*
37 *Franciſci Hotomani opinio ſubiicitur.*
38 *Reſpuitur.*
39 *Io. Roberti intellectus adducitur.*
40 *Reiicitur, & nu. 41.*
42 *Hugonis Donell. interpretatio refertur.*
43 *Improbatur, & nu 44.*
45 *Ludouic. Charond. ſenſus adducitur.*
46 *Damnatur.*
47 *Duareni expoſitio recitatur.*

48 Rei-

48 *Reijcitur, & nu. 49.*
50 *Opinio Authoris.*
51 *Admonitio ad Lectorem.*

¶ Vlpianus in l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. & Africanus in l. qui negotia. ff. mandati. ad inuicem altercantur.

Verba Vlpiani. *Singularia quædam præcepta ſunt circa pecuniam creditam. Nam ſi tibi debitorem meum iuſſero dare pecuniam, obligaris mihi, quamuis nūmos meos non acceperis; Quod igitur in duabus perſonis recipitur, hoc & in eadem perſona recipiendum eſt, vt cum ex cauſa mandati pecuniam mihi debeas, & conuenerit, vt crediti nomine cauſa retineas, videatur mihi data pecunia, & à me ad te profecta.* Hactenus Vlpianus.

Verba Africani. *Qui negotia Lucij Titij procurabat, is cum à debitoribus eius pecuniam exegiſſet, epiſtolam ad eum emiſit, qua ſignificaret certam ſummam ex adminiſtratione apud ſe eſſe, eamque creditam ſibi ſe debiturum cum vſuris ſemiſſibus. Quæſitum eſt, an ex ea cauſa credita pecunia peti poſſit, & an vſuræ peti poſſint? Reſpondit non eſſe creditam. alioquin dicendum ex omni contractu nuda pactione pecuniam creditam fieri poſſe; Nec huic ſimile eſſe, quod ſi pecuniam apud te depoſitam conuenerit, vt creditam habeas, credita fiat, quia tunc nūmi, qui mei erant, tui fiunt. Item quod ſi à debitore meo iuſſero te accipere pecuniā, credita fiat, id enim benignè receptum eſt.* Hactenus Africanus.

Inter ſupradicta reſponſa contrarietas apparet manifeſta in cauſa mādati. Nam Vlpianus ſentit mutuum celebrari; Africanus verò non.

Hunc griphum vt diſſoluerent, maximopere defatigati ſunt ſcribentes noſtri.

1 Accurſ. priori loco, in d. l. ſingularia. in verb. profecta. opinatus eſt, ideo Vlpianum diſſentire ab Africano, q̄m in caſu Vlpiani pecunia erat in præſenti, & mādatarius paratus erat ſoluere, ſecus erat autem in caſu ipſius Africani. Vnde,

2 Sed iſte ſenſus qui reuera fuit Irnerij antiqui doctoris, reprobatur p eundē Accurſiū in d. l. qui negotia. in ver. *nō eſſe creditā.* Audi eius verba, *ſed hoc nō placet, quia ſi nō ſit in præſentia, dū tamē extet, ſtatim ut cōuenit de mutuo, cœpi ex cā mutui eā omnino poſſidere,* vt ff. eo. tit. ſi cer. pet. l. certi cōdictio. in fi. Hæc Accurſ. qui quidē clarius hoc voluit dicere. Hęc ſolutio non placet, quia ſi in d. l. ſingularia. pecunia fuiſſet præſens, certè fuiſſet verè translatū dominiū l. 1. §. ſi iuſſerim. ff. de acquiren. poſſeſ. ſola. n. præſentia ſufficit, vt verè dominiū pecuniæ transferatur teſte Iauoleno in l. pecuniā ff. de ſolutionib. oculis. n. & aſpectu quęritur, vt ibidē ſcripſerunt gl. & Doct. & tñ textus ipſe dicit, qđ fictè. Eundem ſēſum damnauit quoq; Bar. in d. l. ſingularia. nu. 4. ex plurib. Primo, quia in hoc nulla eſſet ſpecialitas, nā ſi pecunia eſt in præſentia, verè traditur, & per aſpectū eius poſſeſſio verè acqritur, vt l. qđ meo §. ſi venditorē. ff. de acquir. poſſeſ. ſed textus ibid. vī notare quædā ſingularia. Ergo. Præterea inqt Bar. nos ſumus in materia mutui, vñ verba legis debemus referre, & intelligere ſm̄ naturam mutui ad l. imperator de in diem addict. ſed ſm̄ hoc nū poneretur ſingulare in materia mutui, vnde hęc lectura non eſt bona. ita Bart. qui videatur. Accedit. nam iſthæc conciliatio eſt diuinatiua in eo, quod pecunia eſſet præſentes, vt mandatarius paratus eſſet ſoluere. Vnde. Hunc eundem intellectum alio modo improbauit quoque d. Odoffred. in d. l. ſingularia. colum. 3. ver. quæ ſolutio non eſt bona. Vide per eum. Salicetus etiam ibidem numero 14. Roman. numero 33. Alexander num. 28. & 30. vbi pulchrè, numero 42. vbi elegantiſſimè, Curtius Iun. numero 28. Loriotus numero 39. & nouiſſimè P. Auguſt. Morla in ſuo Emporio iuris Ciuilis, titu. de rebus creditis. quæſt. 6. num. 2. & 3. vbi omnium acutiſſimè.

3

4 Secundo loco ipſemet Accurſius in d. verb. Profecta. alio modo ſupradicta

O re-

Digitized by Google

reſponſa conciliare conatus eſt; docuit enim, quod in caſu Vlpiani pecunia extabat, & parata erat ſolutioni, ſit præſens, vel non. In caſu autē Africani conſumpta erat; quando Epiſtola fuit miſſa domino. Vnde. Hoc idem repetijt in dicto ver. *non eſſe creditam*. Eundem ſenſum attulit quoque, & ſequutus eſt Bart. in dict. l. ſingularia, numer. 20. vbi reddit quoque rationem diuerſitatis inter vnum caſum, & alterum, & inquit, quod ad hoc vt ſit mutuum, requiritur, quod res ſit, quæ conſiſtat in pondere, numero, vel menſura l. 2. ff. eodem; item docet tritum eſſe, quod legis fictio ſe non porrigit ad impoſſibile, vt l. qui ad certum ff. Locati. nec fingit ſuper re, quæ non eſt, vt l. quoties, ff. de nouationibus. Si igitur (ſubdit) pecunia non extaret, non poſſet fingi pecuniam mihi datam, & à me ad te profectam, quod requirit Vlpianus in dicta leg. Vnde. Hoc idem tradidit quoque Butrigar. in dict. l. qui negotia. Odoffredus elegantiſſime in dict. l. ſingularia col. 3. ver. & ideo vos dicetis. & etiam in d. l. qui negotia. Albericus in dict. l. ſingularia. numero ſexto, vbi etiam inferius aliam deducit rationem diuerſitatis inter vnum caſum, & alium, quam per te videas. & in dict. l. qui negotia. Salycetus in d. l. ſingularia. numero 14. & in dict. l. qui negotia. ac plurimi alij; His adde Aretinum in d. l. ſingularia. numero quarto, Paul. de Caſtro ibidem numero 23. Corneum numero 12. Alex. d. numero 30. vet. Vnde cum euitanda. vbi quæcunque in contrarium ſolent adduci, acutiſſime reſoluit. Purpurat. numero 95. Cagnol. numero 38. vbi elegantiſſime. ac alios. Sequutus eſt etiam Fräciſc. Connanus Commentariorum ſuorum Iuris Ciuilis libro ſeptimo, cap. 1. pagina mihi 387. tergo.

5 Verum & iſthæc interpretatio, licet communis, reijcienda eſt, diuinationis enim vitio maximè laborat. Certè enim iſta eſt diuinatio, quod in caſu Africani pecunia exacta non eſſet apud confitentem, nam ſua confeſſio probat contrariū, vt ff. eodem l. lecta. Sic in ſpecie animaduertit Bald. in dict. l. ſingularia numero 7. Adde nam in caſu ipſius Africani nō ideo prohibeur celebratio mutui, quia pecunia illa debita eſſet conſumpta, & non extaret. Sed quia, vt ibi dicitur, dicendum non eſt ex omni contractu nuda pactione pecuniam creditam fieri poſſe; præterea, & melius dico clariſſimè conſtare ex illo reſponſo Africani, pecuniam illam nō fuiſſe conſumptā ab illo procuratore, ſed adhuc penes ipſum reperiri; idque ſignificare videntur verba illa, qua ſignificaret certam ſummam ex adiminiſtratione apud ſe eſſe, & ea ſubſequentia (periculo eius fore.) Vnde. Eandem conciliationem pluribus aliis acutiſſimis rationibus refellit d. Fulgoſ. in d. l. ſingularia. numero 20. eum omnino conſulas; adeas ipſummet etiam in d. l. qui negotia. num. 2. vbi illa eademmet repetijt: adnectendus quoque Iaſ. in d. l. ſingularia nume. 43. vbi elegantiſſimè, Curt. Iun. num. 28. & 29. vbi omnino latiſſimè. Zaz. ibidem numero 16. Loriotus numero 39. Bolognet. num. 101. vbi amplè, Viglius Zuichemus numero 46. vbi latè, ac alii ſequutus eſt etiam Coraſ. lib. 6. Miſcellan. iuris cap. 16. num. 2. Ioan. Robertus lib. 2. ſententiarum iuris cap. 4. ferè in principio, & pagina 171. vbi expreſsè reprobat opinionem Connani, de qua ſupra.

6 Bald. tertio loco in dict. l. ſingularia. dicto numero ſeptimo, aliter ſenſit, audi eius verba. Ego aliter ſoluo, & dico, quod in iſta conuerſione de pecūnia debita in cauſam mutui tria exiguntur, conſenſus, quod res extet, & facilitas ſoluendi, ſed vbi ſolutio vera habet in ſe difficultatem, ſecus vt inter abſentes, lege contraria. Hæc Baldus.

7 Sed nec iſta Baldi doctrina ſatisfacit. Primo enim eſt diuinare, quod in caſu ipſius Africani adeſſet difficultas ſoluendi, licet debitor eſſet abſens.

Nam

Nam poteſt eſſe, quod abeſſet dumtaxat per vnum milliare, & minus, & quod facilior poſtea eſſet, ac promptior quibuſcunque aliis ad ſoluendum, ſiue reſtituendum pecuniam per ipſum mutuo habitam. Vnde.

8 Præterea, vt dixi paulo ſupra, non ideo prohibetur ibi mutuum contrahi, quoniam adeſſet difficultas ſoluendi, ſed quia dicendum non eſt, ex omni contractu nuda pactione pecuniam creditam fieri poſſe. Vnde: De ſupradicta conciliatione Bald. vide Socin. Seniorem in dicta l. ſingularia. in fine.

9 Accedit quarto loco alia interpretatio, & eſt d. Raphael. Fulgoſ. in dict. l. ſingularia. dicto numero 20. ver. ſed nulla alia, vbi docuit, quod reſponſum Africani fuit poſtea per Vlpianum correctum, & antiquatum. Vnde Hoc idem repetiit in dicta l. qui negotia. numero ſecundo. Huic eidem expoſitioni adhæſit quoque licet de Fulgoſ. nullum verbum, d. Viglius Zuichemus in dicta l. ſingularia. numero 51. vide per eum. His adde Guil. Barclaium in dicta leg. pagina mihi 79. tergo in principio.

10 Sed hæc omnium ſupradictarum eſt ineptiſſima; legum enim correctio arguenda non eſt, niſi expreſsè reperiatur facta, ad l. præcipimus. Codic. de Appellatio. Reprobatur quoque per dict. Curtium Iuniorem in dicta l. ſingularia. numero 29 in fine, & per Corraſ. d. capitulo 16. numero ſecundo, in fine. Eos conſulas.

11 Adde, quod cum vtrumque reſponſum a Iuſtiniano in iure noſtro relatum ſit, credibile eſt, id ea cauſa factum, quia diſſolui huiuſmodi pugnantia ſubtili aliqua diuiſione poſſe viderit. His adnectendus Bolognetus in eadem l. ſingularia. numero 101. ver. Fulgoſius. Præterea conſidera, quod cum Iuriſconſulti interpretes iuris fuerint, non legiſlatores, ſi fortè inter ſe diſſentiant, non potuit poſteriorum ſententia priorum authoritati derogare. Adde, quod ambo fuerunt alumni Aemilii Papiniani, & floruerũt temporibus Alexandri Seueri.

12 Quinto loco extitere nonnulli alii, qui quidem tradidere, quod ideo in caſu Vlpiani debitum ex cauſa mandati conuertitur in cauſam mutui, eo quia dominus conſenſit, ſed in lege contraria Africani, licet negotiorum geſtor ſcripſerit epiſtolam, de qua ibi, tamen non apparet, quod dominus ipſe conſenſerit. Vnde.

13 Sed & horum interpretatio damnanda eſt. Repugnant enim primo verba illa *nuda pactione*. Non poteſt enim dici pactio, niſi interueniat vtriuſque conſenſus l. 1. in principio. de pactis, & l. pactum. de pollicitat. ergo.

Secundo fortius obſtat, quia dominus recipiendo epiſtolam adminiſtratoris, & eam acceptando, ſi non proteſtetur contrarium videtur conſentire ad l. ſi filiusfamilias. ff. ad Macedon. & notat Bart. per illum textũ in l. cum tabernam, §. idem quæſiit, ff. de pignoribus, Dixi ego latiſſimè in tractat. meo de ſcriptura priuata. libro tertio, quæſt. prima. nu. 118. cum ſequentibus.

14 Præterea ſi dominus non conſenſiſſet, vana fuiſſet dubitatio illius textus, quod minime dicendum. Vnde. Eandem interpretationem damnauit quoque D. Bolognetus in dict. l. ſingularia. nume. 101. ver. alia eſt ſolutiõ. vbi etiam quæcunque fuerunt alia excogitata à d. Zazio pro eiuſdem ſententiæ corroboratione acutiſſime reſoluit. Eũ conſulito. Multis aliis validiſſimis rationibus improbauit eandem quoque domin. P. Auguſtinus Morla in ſuo Emporio Iuris Ciuilis. part. 1. titulo de rebus creditis, quæſt. 6. numero 3. 4. 5. 6. & 7. vide per eum.

15 Sexto loco d. Iaſon in dicta l. ſingularia, numero 44. ver. cõſiderabam. nouum vltra alios attulit intellectum, verum cum poſtea pluribus rationibus ipſum reprobet, atque refellat, eundem

dem in præſentiarum referre recuſabo, Sed lectorem beneuolū ad ipſum dumtaxat remittā. Reprobatur quoque ipſemet intellectus Iaſon. per Curtium Iuniorem in d. l. ſingularia. numero 30. quem vide; Adde Loriotum ibidem nu. 39. ver. quinto, & Vighum Zuichemum ibidem numero 49. & 50.

17 Septimo loco Curtius Iunior in d. l. ſingularia. numero 31. ff. eod. horum reſponſorum conciliationi ſtudens fuit in alia opinione; Ratus eſt enim quòd African. in d. l. qui negotia. loquatur, quando tractabatur, quòd ex nuda conuentione deberet obligatio perſonalis transfundi in mutuum cum promiſſione vſurarum ſemiſſium quo caſu ſtat vera regula, quòd in mutuo non poſſunt deberi vſuræ ſine ſtipulatione l. quamuis. Codic. de vſuris, & iſtud eſt, quòd ibi ponderat text. de nuda conuentione.

Sed in caſu d. l. ſingularia. ſolum tractatur de facienda conuerſione in mutuum ſine aliqua obligatione vſurarū, quæ cōuerſio poteſt fieri ſine ſtipulatione. Vnde. & pro confirmatione adducit textum in l. ſi ex pretio. Cod. eodem.

18 Et ſi dixeris, quæ eſt ratio diuerſitatis? reſpondet Curt. eſſe claram, quia quando tractatur de faciendo conuerſionē cum promiſſione vſurarū, ſi non valet promiſſio vſurarum, non eſt impleta voluntas contrahentium, & ideò firmus ſtat præcedens contractus, ſecus quandò regulariter conuētio in totum valet, & latius, vt per eum.

19 Sed nec iſta Curtij ſententia mihi plenè ſatisfacit. Non enim in caſu Africani prohibetur conuerſio in mutuum, quia vſuræ fuerint promiſſæ, nec ne. ſed quia, vt dicitur ibi, ſequeretur, quòd ex omni contractu per nudum pactum pecunia poſſet fieri credita, quod minimè dicendum. Vnde.

20 Accedit; nam ibi de duobus principaliter, & ſeparatim fuit dubitatū. primo an ex ea cauſa credita pecunia peti poſſit, ſecundo an Vſuræ peti pariter poſſint? nō autē coniunctim, & vnitè prout ſuppoſuit ipſemet Curtius. Vnde. videas de opinione eiuſdem Cur. d. P. Loriot. in d. l. ſingularia, numero 39. ver. ſeptimo. Eandem opinionem Curtij improbauit quoque eleganter Vighius Zuichemus in d. l. ſingularia. nu. 47.

21 Octauo loco D. Alcia. vir acutiſs. in d. l. ſingularia. poſt multas, ac varias Scribētiū opiniones relatas, ac improbatas numero 63. cum ſequentibus nouū attuliſſe viſus eſt ſenſum. Docuit enim ab Africano regulam, ab Vlpiano vero exceptionem referri; vt ſcilicet id pro regula cōſtituamus. Debitum ex cauſa mandati in mutuū, niſi res ipſa interueniat, non poſſe transferri; excipitur quoties fictione legis res ipſa interuenire videtur, eaque tribus caſibus locum habet, primus eſt cum procurator pecuniam, a debitoribus exegit, actumque eſt, eius dominum ipſi domino quæri, quo caſu cauſa dominium mandātis ſit, ſolo conſenſu poteſt in causā mutui illud transferre, cum vero procurator ſibi, non autem mandanti, dominium acquirit, quo caſu African. expreſsè loquitur ſecus eſt.

Alter caſus eſt, quoties ante, quā actio mandati plene quæſita ſit, actum eſt, vt in mutuum transferatur: veluti ſi a principio mando tibi, vt à debitore meo exigas, & poſtquam exegeris eam deinde pecuniam in cauſam mutui vertas.

Tertius eſt caſus, cū pecunia ſolutioni parata extat, parteſq; cōueniāt, vt in cauſam mutui ea pecunia retineatur, propter enim breuis manus fictionem adhuc mutuum erit, vt communis ſe habet intellectus. Hæc in ſumma Alciat. qui latiſſime inſiſtit.

22 Sed nec iſta conciliatio D. Alciat. applaudit, ſuppoſito enim pro vero ſecundū ipſum, quòd Africanus apponat regulam, & Vlpian. exceptionē, nihilominus contrarietas apparet manifeſta, nā ipſemet African. ſtatuit, debitū ex cauſa mandati in mutuū nō poſſe transferri; Vlpian. vero totum contrariū ſtatuit,

Nec

Nec officit ſi dicatur, prout inquit Alciat. quòd in caſu Vlpian. pecunia erat parata ſolutioni, quod non erat in caſu ipſius Africani. Vnde.

24 Reſpõdetur enim id ſupra fuiſſe reſolutũ in reprobatione ſecũdæ interpretationis allatæ ad ſupradicta reſponſa, ibi dicta pro repetitis hic haberi volumus.

De alia interpretatione d. Alciat. videndus Viglius Zuichemus in d. l. ſingularia. nu. 48. eum conſulas ſat enim loca tetigiſſe.

25 Nonò accedit alia ſcribentium ſententia, & eſt d. Marci Mantuæ conciuis mei in d. l. ſingularia. numero 47. ver. dic ergo tu. Ratus eſt enim Mantua, quòd ideo in caſu Africani non poſſit fieri conuerſio in mutuum, quia pactio fuit nuda a forma contractus, a conſenſu domini, a præſentia, & numeratione; quæ quidem omnia non deſiderãtur in caſu Vlpiani.

26 Sed nec iſthæc recipienda eſt, quandoquidem falſum, quòd non intercesſerit ibi conſenſus ipſius domini prout alias ſupra docuimus. Itẽ eſt diuinare, quòd pecunia ibidem non eſſet parata ſolutioni, præterea non eſt bona ratio, quòd ideo in caſu eiuſdem Africani prohibita ſit conuerſio in mutuum, quoniam pactio fuit nuda a forma contractus, nam & in caſu Vlpiani illa eadem forma contractus interceſsit, & tamen conuerſio ibi conceditur. Vnde.

27 Occurrit alia quoque Scribẽtium ſententia, & eſt d. Barth. Socini in d. l. ſingularia. in fine, profitetur enim in d. l. rem actam cõuentione, quam veſtitam appellant, nudam verò fuiſſe in dict. l. qui negotia. Vnde. & hæc quidem fuit etiam opinio d. Iaſon. ibidem cit. num. 44. de qua ſupra.

28 Sed & hęc conciliatio reſpuẽda. Nec enim Soc. id probat, nec Vlpian. ait, nec ipſemet Soc. affert, quale eſſet illud veſtimentum. Vnde vti vaticinium authori relinquendum.

29 Decimo ſunt qui cenſuere, quòd ideo in caſu Africani prohibita ſit conuerſio in mutuum, quoniã ipſemet Africanus loquitur in epiſtola, quæ obligationem nõ inducit, quòd nõ eſt in caſu Vlpiani.

30 Sed & horũ ſenſus reprobatur per Loriot. in d. l. ſingularia. nu. 39. ver. 6. dũ inquit, ꝙ ſupradicta opinio in depoſito poſſet procedere ad l. Publia. §. final. depoſiti; non autẽ in mandato l. 2. de act. & oblig. & l. 2. de pactis.

31 Vndecimo Petrus Loriot. in d. l. ſingularia. nu. 40. poſt nonnullorum aliorum opiniones relatas, & exploſas alio modo ſupradicta reſponſa cõciliare ſtuduit, arbitratus eſt enim valde intereſſe ſi conueniat ex mandato debitũ vt ſit mutuũ, vel vt retineatur in mutuũ. Verbum enim *ſit* ſine vllo facto domini translationem inportat, quòd nudo pacto, & maxime in mutuo fieri non põt, & ita African. loquitur, At verbũ *retinet* ad factum refertur, hoc eſt, vſum ſeu rei contrectationem requirit, & ſic Vlpian. vult poſſe paciſci, vt ex mãdato debitũ retineatur in mutuũ, vt ſcilicet fiat mutuũ nõ ex ſolo nudo pacto, ſed poſtquam debitum erit contrectatũ, & motum, ſeu retentũn, & latius vt per eum.

32 Sed iſta Loriot. ſnĩa haud ſatisfacit. Afric. enim in d. l. qui negotia. non ideo cõuerſionem in mutuũ poſſe fieri vetat ex cauſa mandati, quia interſit, ſi conueniat ex mandato debitũ vt ſit mutuum prout in caſu d. l. vel vt retineatur in mutuum, prout in caſu Vlpiani, ſed quia dicendũ non eſt ex omni contractu nuda pactione pecuniam creditam fieri poſſe. Vnde.

12 Iacob. Cuiac. lib. 8. Obſeruationũ ſuarũ cap. 8. fuit in alia opinione. Ratus eſt enim quòd Vlpian. fictione quadam, & vtilitate nititur, African. vero mero iure, quo re, ideſt traditione propriæ pecuniæ, non nudo pacto mutuum contrahitur, & latius vt per eum. Hoc idẽ poſt multas ambages videtur concludere C. Molinæus de Vſuris. numero 658. dum ita ſcripſit. Quia, quòd in d. l. ſingularia. in fine. ait eſſe mutuũ, loquitur per quandã fictionem in tex. (ibi videtur) & intel-

intelligitur ex quadam ſingulari benignitate, non ſtricto iure, nec ſecundum regulas mutui, vt omnes fatentur. Sed d.l. qui negotia negans eſſe mutuum, loquitur de mero, & proprio mutuo, ſtrictè ſumpto in primo gradu, & ſic omnia plana. Hæc Molineus.

Hoc idem in ſumma voluit quoque concludere Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν Centur. 3. tit. de rebus creditis quæſt. 66. addo Euerhard. Bröchorſt. ἐναντιοφανῶν Centur. 2. aſſert. 15. & Hier. Treutler. ſelectarum diſputationum. diſput. 20. Theſ. 3. titu. de mutuo; adnectendus eſt etiam d. Ant. Faber. lib. 3. coniecturarum iuris. ca. 19. & d. Henric. Schotum illuſtr. quæſtionum ex li. 4. Cod. diſput. 4. Theſ. 4. Adde Riminald. in d. l. qui negotia.

34 Sed & horum opinio reprobatur eleganter per Ioan. Robert. lib. 2. ſentent. iur. d. cap. 4. præcitata pag. 170. in fine, cum conſulas. non. n. ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt. Adde P. Aug. Morl. in ſuo empor. iuris Ciuilis, par. 1. tit. de rebus credit. quæſt. 6. nu. 3.

35 Decimotertio Ioan. Coraſ. li. 6. ſuorũ Miſcellan. iur. c. 16. nu. 3. cũ ſequentib. opinatus eſt merito Africanũ ab Vlpiano diſſentire, cum multa proponantur ibi, quare pecunia de mandato in cauſa mutui non ſit conuerſa, nec conuerti poſſit; primum quidem eſt, quia conuentio ſi qua illic præceſſit, inter abſentes fuit celebrata, quorum alia cauſa eſt, quam præſentium, ad l. falſus. §. ſed & ſi is. ff. de furtis; Tum ſecundo loco, quod ibi de vſuris conueniebat, quæ niſi ſtipulatione interpoſita non debentur, l. 3. C. de vſuris. Vltimo quia ibi ſola abſentis Procuratoris Epiſtola oſtenditur, quæ conuerſionem non eſt apta ad inducendam, niſi domini verus conſenſus intercedat, & latius, vt per eum, quem ſequutus, eſt præciſè Petrus Coſtal. in ſuis Aduerſ. in d. l. ſingularia. in fine. & d. Dominicus Arumeus. Licèt de Coraſ. nullum verbum in ſuis diſputationibus. diſpu. 11. pag. mihi 157.

36 Sed & iſthæc opinio ex ſupra traditis ſatis reprobata intelligi poteſt, Africanus .n. non mouetur ex eo, quod procurator eſſet præſens, vel abſens, vt dictum fuit. Item docuimus, quod & in caſu ſuo verus conſenſus Domini interceſſit, recepta. n. epiſtola, cum nihil contradixerit, expreſsè dicitur conſenſiſſe contentis in ea. ad l. ſi filiusfamilias. ff. ad Macedon. Vnde.

Sed vltra prædicta conſulas Ioannẽ Robertum lib. 2. ſentent. iur. d. cap. 4. pag. mihi 170. pulchris alijs rationibus prædictam opinionem Coraſ. improbantem. Sat loca tetigiſſe.

37 Decimoquarto Franc. Hotomanus lib. 12. obſeruatione ſua 27. fuit in alia opinione. Exiſtimauit. n. quod ideò penes African. non fiat ex cauſa mandati conuerſio in mutuum, quia mutuum ipſum non nuda pactione, ſed re, & numeratione contrahitur. l. 1. de obligationibus, & actionibus, & ex datione ſubſtantiam capit. §. 1. inſt. de obliga. ex conſenſu. In caſu verò Vlpiani ſecus ſit, propterea quod non nuda ibi pactio eſt, ſed receptione pecuniæ firmata. Procurator a debitore Domini nummos accipiens quaſi longa manu, vel potius per manus ab ipſo domino accipere intelligitur, & latius, vt per eum qui quidem hæc eadem repetijt lib. 1. ſuorum reſponſorum amicabilium. cap. 28.

38 Sed iſthæc interpretatio eſt inſulſiſſima, nam et in caſu Africani procurator a debitore Domini nũmos acceperat, vndè videretur, quod ad hoc, vt conuerſio in mutuum fieri poſſet lõga manu, vel potius per manus ab ipſo domino accipere intelligeretur pecũniam illam, quo caſu mutuum ipſum non nuda pactione, ſed re, & numeratione contrahi diceretur, & tamen ſecus ibi deciditur. Vnde.

39 Decimoquinto Ioannes Robertus li. 2. ſententiarum iur. cap. 4. pag. 173. & ſeq. nouum alium attulit ſenſum, opinatus eſt. n. nullum inter Africanum, & Vlpianum diſſidiũ extare, ſi firmabitur regula.

regula, id quod mihi debetur, receptum a Procuratore, dupliciter mihi ab eodem ex cauſa mandati deberi poſſe. Vel ita, vt id, quod mihi ex cauſa mandati debetur meum interim non ſit, ſed ab eo mihi debitum tantum, vel vt idem & meum ſit, ab eoque ſimul interim ex cauſa mandati mihi debitum; quod ſi ita eſt, prius illud, quod ex cauſa mandati debetur tantum, nuda pactione in cauſam mutui transferri non poteſt iuxta Africani ſententiam. Poſterius autẽ, quod non tantum ex cauſa mandati mihi debitum, verũ meum quoque eſt, in mutuum nuda etiam pactione ex Vlpiani reſponſo iuxta mutui regulas rectè conuertitur. Sic in ſumma poſt multas ambages voluit concludere Io. Robertus quem præciſè ſequutus eſt eruditiſs. P. Auguſt. Morla in ſuo Emporio iuris Ciuilis par. 1. quæſt. 6. num. 7. & 8. vbi latiſſimè.

40 Sed & ipſe Robertus hallucinatus eſt; Diuinat. n. primo, & ſomniat, dum dicit quod in caſu Vlpiani, ideo valeat conuerſio ex cauſa mandati facta in mutuum, quia non tantum, quod fuit a procuratore meo exactum ex cauſa mãdati ſit mihi debitum, verum meum quoque ſit. Secus ſit autem in caſu Africani.

41 Præterea Africanus, non mouetur in caſu d. l. qui negotia, ob eam rationem, quod exactum a procuratore meo ex cauſa mandati tantum ſit mihi debitũ, ſed quia dicendum non eſt, ex omni cõtractu nuda pactione pecuniam creditum fieri poſſe. Vnde.

42 Decimoſexto. Hugo Donell. in d. l. ſingularia. nu. 25 cum ſeq. alium excogitauit ſenſum, exiſtimauit. n. inter Vlpianum, & Africanum nullam eſſe pugnã; ſed vtrumque rectè ſentire facti ſpeciebus inſpectis. in alia. n. ſpecie, inquit Donell. loquitur Vlpianus, in alia Africanus. Vlpianus loquitur in vtroque caſu, in debitore præsẽte. Si. n. debitor ſit præſens, & iubeat debitorem meum tibi dare pecuniam, tunc mutuum contrahitur, & pecunia à debitore meo ad me, & a me ad te profecta videtur, idque ſingulari iure, & benignè eſt receptum. Vtimur hic benigno, & ſingulari iure, fictione quadam. Cum. n. præſẽs ſit debitor, potuit facile mihi dare pecuniam, & ego illam tibi, & ideò hoc fingimus factum eſſe. Sic cum conuenit, vt pecunia, quam mihi debes ex cauſa mandati, ſit tibi credita, pecunia ſit mutua, quia cũ præſens ſis, facilè mihi potuiſti dare pecuniam, & ego illam tibi, ideoq; hoc fingimus eſſe factum. Vtimur fictione breuis manus, cum per rerum naturam facilè fieri potuerit, vt tu mihi, & ego viciſſim tibi darem pecuniã. Africanus contra loquitur in debitore abſente. Debitor. n. epiſtolam miſit ad creditorem, qua ſignificauit pecuniam ex cauſa mandati apud ſe eſſe, & petijt, vt ex cauſa crediti illam ſibi retinere liceret. Hic pecunia ex cauſa mandati debita non ſit credita, quia debitor abſens fuit, nõ poſſumus hic vti fictione breuis manus. Nec. n. debitor abſens mihi põt dare pecuniã, nec ego illam tibi. Natura hoc non patitur, & ideo nec tale quicquã fingere poſſumus. Vnde ſic in ſumma poſt multas ambages, voluit concludere Donell. quem præciſè ſequutus eſt Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν Centur. 2. aſſertione 15. in fine. Hoc idem ante Donell. voluit dicere Dec. in d. l. ſingularia, num. 27. dum tradidit, quod reſponſum Africani loquitur inter abſentes, & ita verè loquitur, vt colligitur ibi, dum loquitur de epiſtola. Vlpian. verò loquitur inter præſentes, inter quos poteſt habere locum fictio, quia hoc conſideratur non ſic inter abſentes, & ſic nuda illa pactio adiuuatur hoc adminiculo fictionis, & tale adminiculum non habet locum inter abſentes, & latius vt per eum. Eadem dicta per Decium repetijt Zazius ibidem num. 17. cum ſeq. vbi elegãtiſſimè. Bolog. etiam nu. 101. verb. quare remanet, ac alij.

43 Sed nec iſthæc Donel. & ſupra dictorum, qui ante ipſum ſcripſerunt, opinio, ſatiſ-

ſatisfacit, African. enim in d.l. qui negotia. non mouetur ex eo, quod debitor eſſet abſens, ſed ea ratione, quia pactione nuda pecunia credita fieri nequit. Vnde.

44 Deinde ipſemet African. illam ſpeciem, cum tibi debitorem meum iubeo dare pecuniam, obijciens huic ſpeciei, vt pecuniam ex cauſa mādati debitam ex crediti cauſa retineas, & admittens in priori ſpecie pecuniā fieri creditam, in poſteriori non item, nullam aliam diuerſitatis rationem aſſignat, quam hāc, quòd in priori ſpecie receptum ſit, vt pecunia ſit credita, in poſteriori nō item. Atque ita oſtendit debitoris abſentiam in cauſa non eſſe, quo minus pecunia debita ex mandati cauſa fiat credita, ſed hoc ſolum, quòd receptum id non ſit, ſicuti ſingulariter, & benigne receptum eſt pecuniam fieri creditam, cum tibi debitorem meum iubeo dare pecuniā. Nihil igitur præſentia, vel abſentia debitoris ad rē facit, vt elegāter pro reiectione ſupradictæ opinionis conſiderauit Ioannes Borcholt. de rebus creditis cap. 5. numero 25. Hunc eundem ſenſum. (quem extitiſſe quoque Iacob. de Beluiſ. Roman. ac aliorū antiquorum. tradidit Iaſ. in d.l. ſingularia. num. 43. ver. Vnde tertio. improbauit etiam pluribus alijs rationibus idemmet Iaſ. præcit. numero. eum conſulas. ad de Loriotum ibidem num. 39. & Viglium Zuichemum nu. 47. ver. ſecundo.

45 Decimoſeptimo accedit alia conciliatio, & eſt Ludouic. Charondæ lib. 3. Veriſimil. cap. 14. Is enim ſupradictorum reſponſorum conciliationi ſtudens docuit, quòd ideo in caſu Africani ex cauſa mandati non ſit conuerſio in mutuum, quia inter dominum, & procuratorem nullus interceſſit contractus, ex quo in creditum iretur, non enim ipſi dominus iuſſerat, nec promiſerat crediti nomine illam pecuniam, quā exegerat habere, ſed is ſimpliciter tantū promiſerat ipſi domino eam ſe debiturum cum vſuris ſemiſsibus. At in caſu Vlpiani conuenerunt dominus, & procurator, vt crediti nomine pecuniam illam ipſemet procurator retineret. Vnde.

46 Sed nec iſta ſatis applaudit. primo enim poſſumus dicere, quòd & dominus conſenſerat in caſu ipſius Africani. propter receptionem epiſtolæ. Epiſtolā enim recipiens, & non contradicens. conſentire dicitur, & cenſetur vulgata l. ſi filiusfamilias. ff. ad Macedon. præterea in caſu Vlpiani ideo valet conuerſio in mutuū, quia pecunia exacta a procuratore meo videtur mihi data, & breui manu à me ad ipſum profecta, vt ibi dicitur nec ibidem aliud conſideratur, ſed & iſta ratio poteſt militare in caſu Africani. Vnde falſum, quòd dicebat Charond. quòd inter dominum, & procuratorem nullus interceſſit cōtractus; ex quo in creditum iretur.

47 Decimooctauo d. Duarenus in titul. ſi cert. pet. capit. 2. pagina mihi 33. horum reſponſorum conciliationi ſtudens tradidit in d.l. ſingularia. agi de procuratore ſingulari, cuius mandatum; cum pecunia exacta mutua fieret, extinguebatur, & proinde breuis manus fictionem non denegari, in l. autem. qui negotia. procuratorem fuiſſe generalē, vt prima verba legis oſtendunt, & mandatum adhuc durare.

In hoc igitur concurſu cauſam mandati vincere cauſam mutui, quia plenior ſit ex Vlpiano. in l. 1. §. quòd ſi. ff. depoſit.

48 Sed nec iſthæc conciliatio poteſt ſubſiſtere, ſicut enim ſi procurator verè ſolueret domino, & ſolutū mutuò reciperet, quamuis duraret generale mandatum, non ideo minus fieret mutuum, cur idem in fictione fieri nequeat, non adducitur.

49 Neque officit, quòd deducitur ex d.l. 1. §. quòd ſi. ibi enim erat vnicus actus, ex quo duo contractus non erant deducendi, & pars reſpiciens cuſtodiam pendebat ex mandato, vt illius qualitas incontinenti adiecta. Vnde.

Hæc

Hæc alij.

50 Ego autem, vt quid ſentiam, liberè loquar, arbitror ſupradicta reſponſa adeò ad inuicem pugnare, ac eſſe diſsona, vt nulla probabili ratione certè conciliari poſſint; id quod etiam animaduertit d. Ioannes Borcholt. cap. 5. in tit. de rebus creditis nu. 26. vnde cogitato.

51 Monitum tamen volo lectorem beneuolum. Cl. ac perilluſtrem Iur. Conſ. d. Octauianum Picenardum. in ſuo libercuło poſt hæc congeſta viſo, qui inſcribitur. Diſcordia Concors Africani, & Vlpiani. poſt congeſtas, ac in ſimul reprobatas omnes, & quaſcunque ſcribentium ſententias, qui eorundem reſpōſorum conciliationi inuigilarunt, nouo, ac pulchro quidem ſenſu eademmet conciliare ſtuduiſſe; cuius quidem opinioni, vti ſatis probabili, & ego pronūc adhærendam exiſtimaui. Conſulat igitur ipſemet lector eius ſcripta, nō enim hic abſque vtilitate repetenda ſunt.

Videndi de materia dictarum legum d. Emanuel Suarez. lib. 1. Obſeruationū cap. 4. & Prateius in verſ. cap. 5.

Ad d.l. qui negotia. ff. mandati. & l. rogaſti. ff. de rebus creditis.

SVMMARIVM.

1 *Verba legum.*
2 *Intellectus Accurſij deducitur.*
3 *Reprobatur, & nu. 4.*
5 *Opinio Odoffred. ſubnectitur.*
6 *Reijcitur.*
7 *Senſus Alciati recitatur.*
8 *Diſſoluitur.*
9 *Purpurati opinio in medium affertur.*
10 *Damnatur.*
11 *Alia Ioannis Roberti ſubijcitur.*
12 *Reprobatur.*
13 *Iulij Pacij conciliatio proponitur.*
14 *Reſpuitur.*
15 *Alia Hugonis Donelli affertur.*
16 *Reiicitur.*
17 *Opinio Authoris.*
18 *Animaduerſio facta per Authorem ad Studioſos, & nu. 19.*

¶ Subſequitur alia contrarietas, & difficilis inter eundem Vlpianum in l. rogaſti. ff. eod. de rebus creditis. & African. in d.l. qui negotia. ver. his argumento eſſe. ff eod. Mandati.

1 Verba Vlpiani. *Rogaſti me, vt tibi pecuniam crederem. Ego cum non haberem, lancem tibi dedi, vel maſſam auri, vt eam venderes, & nummis vtereris, ſi vendideris, puto pecuniam mutuam factam.*

Verba Africani. *His argumento eſſe, eum, qui cum mutuam pecuniam dare vellet, argentum vendendum dediſſet, nihilo magis pecuniam creditam rectè petiturum.*

Inter hæc reſponſa repugnantia apparet manifeſta. Nam in caſu Vlpiani deciditur, quod pecunia redacta ex venditione rei meæ ſtatim conuertitur in cauſam mutui, ſecus eſt autem in caſu Africani.

De conciliatione cogitemus.

2 Accurſ. priori loco in d.l. rogaſti. in ver. factam. docuit, quod in caſu Africani. dederam argentum vendendum, vt recepta inde pecunia mihi afferretur, & ita poſtea ſibi darem ex ea ſecundum arbitrium meum. In caſu vero Vlpiani, vt ſtatim eſſet mutua. Vnde. Hoc idem repetijt in d. verb. His argumento. in ver. Nihilo magis ſequuti ſunt communiter ſcribentes. Bar. in d.l. rogaſti nu. 1. Odofred. ibidem in fine. Butrigar. nu. 1. Angel. Alberic. in fine, Salyc. nu. 1. in fine, Caſtrenſ. nu. 1. & Vldaric. Zaz. nu. 4. vbi omnium elegantiſſime. Cōſiderat enim ad maiorem corroborationem, ꝙ tota lex Africani poſita, & ſituata eſt ſub ti. ff. mādati, et loquitur de procuratore, ibi. n. qui rem acceperat vēdiderat ipſam vti procurator, portauerat pecuniā domino, & ab ipſo domino poſteà

accepit mutuum, longa manu, & latius vt per eum. Quæ omnia non concurrũt in caſu Vlpiani. Vnde, His addeetiam d. Alciat. in d.l.nu.2. vbi ſubdit, quod hæc ſententia adeò in ſe vera eſt, vt etiã ſit indubitabilis. Adnectendus quoque Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cẽt. 2. aſſertione 23.

3 Sed iſte primus ſenſus vti diuinatiuus reijciendus eſt. Nullum.n.verbum in d.verb.his argum. vt pecunia ex pretio redigenda Domino referatur, quod cum facti ſit, non præſumitur, ad d.l.ſi emancipati.C.de Collationibus, & diuinationes ſemper reijciendæ ſunt. ad. l.ſi putator. ff. ad leg. Aquil. ſic eleganter inter ceteros Purpur. i d.l.rogaſti nu.7.

4 Adde qđ ſi prædicta expoſitio eſſet vera, eſſet de indubitabili deciſio dicti verſiculi, cõtra l. qđ labeo. de Carbon. edict. ſic præciſè P. Loriotus. i d.l.nu. 1.

Eundem ſenſum vti diuinatiuum reiecit quoque Ioannes Robertus lib. 2. ſententiar. iur. c. 5. & P. Auguſtin. Morla quæſt. 6. infra citanda nume. 10. ver. ſed hãc interpretationẽ. Vide per eos.

5 Alij ſecundo loco tradidere, quod in caſu d. verſiculi. His argumento. legendum ſit. loco illius verbi *Nihilo magis*, nihilominus, quod eſt verbum affirmatiuum. ad tradita per gl. in §. 1. inſtitutionib. Quibus non eſt permiſ. fac. teſtamentũ. in verb. Nihilo magis; quo caſu concordaret ipſemet Africanus cum Vlpian. Et huius expoſitionis meminit Odoffred. in d. l. rogaſti. in fine.

6 Sed iſthæc expoſitio reijcienda eſt. Nã præterq̃ quod in pandectis, Floren. Haloã. Gotthofred. & in probatis Codicib. quib. vtimur, non reperitur ea lectio, conuincitur tamen apertè, primò ex eo, quod in verb. ſequenti dicitur pecuniã ex venditione redactam periculo eius fore, qui recepiſſet argentum, quod aptè conuenit lectioni, nihilo magis, otioſè autẽ adijceretur, ſi legas nihilominus. Rurſus, quia cũ in confirmationem ſententiæ ſupra propoſitæ adducat Africanus illud verbum. his argumento eſſe. retinenda eſt lectio, per quam ſignificetur pecuniam creditam non fieri nuda pactione, in qua opinione Africanus perſeuerat. Sic elegãter P. Auguſt. Morla inter ceteros in ſuo emporio iuris par. 1. tit. de reb. credit. q. 6. nu. 10. reprobatur quoq; acutiſſimè per Ioan. Robert. lib. 2. ſententiar. iur. c. 5. ferè in principio. Eum conſulas.

7 Tertio loco D. Alciat. in d.l. rogaſti, nu. 2. ver. Diſtinxerit alius. alium conatus eſt afferre intellectum, opinatus eſt .n. diſtinguendum, an actum ſit, vt re uendita, pretio venditor vteretur, & ſit locus deciſioni Vlpiani, an verò nihil de vſu pretij dictum ſit, & in dubio iudicandum ſtatim mutuum non eſſe, ſed eſſe actum, vt prius illud ad Dominum venditor ipſe referat, quia ſemper ea in ambiguis fieri debet interpretatio, qua huiuſmodi ſpecialia contra communes regulas inducta euitemus. ad l. centurio. de vulgari, ſicque Africani quæſtionem declarandam.

8 Sed & hæc conciliatio Alciati reprobatur elegantiſs. per Io. Robert. d. lib. 2. ſententiar. citato c. 5. vide per eum. non .n. ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt. Vide quoque inferius ſcripta in ſubſequenti intellectu. Refellitur quoq; pulchra alia rõne per Auguſt. Morlã in præcitata q. 6. nu. præcit. 10. ver. ſed adhuc hæc interpretatio. Eum pariter cõſulas.

9 Accedit quarto loco alia conciliatio, & eſt Purpurat. in d. l. rogaſti nu. 7. tradidit. n. is Africanum de eo loqui, qui rẽ vẽdẽdã ſimpliciter dabat, Vlpianũ verò intelligi de eo, qui rẽ vendendã, vt pretio uenditor vteretur, dabat, & iõ, licet ipſemet African. de eo loquatur, qui mutuum dare volebat, tñ q̃ a rẽ vendendã ſimpliciter dabat, nõ præſumitur pretiũ prius credere voluiſſe, q̃ illud reciperet. Vnde, & hunc eundem ſenſum Purpur. ſequutus eſt quoq; P. Loriot. ibid. nu. 1. Adde et Franc. Duaren. in tit. ff. ſi cert. pet. c. 2. pag. mihi 32. poſt med. & reuera iſte ſenſus vr̃ eſſe idẽ cũ illo D. Alciat.

10 Sed & hic de facili dilui poteſt. Audi Hugo-

Digitized by Google

Hugonem Donel. in d.l. rogaſti nu. 3. ver. ſed quo minus.ita loquentem. Sed quo minus negemus in ſpecie Africani argentum vendendū datum eſſe mutui cauſa, & verbis eius loci, & manifeſta ſententia prohibemur. Nam in verbis, qui argentū dedit, nominatim proponitur dediſſe, cum pecuniam mutuam dare vellet, quo ſignificatur eum, iam tum cum dabat, voluiſſe mutuū dare; Adijcit Africanus pecuniā ex argento redactam periculo eius fore, qui accepiſſet argentum, non potuit periculo eius eſſe niſi mutui animo data eſſet. ita, vt qui accipiebat, vel iam nunc, vel quandoq; ipſe vellet, mutuam haberet. argum. l. 4. ff. eo. inſtitutum vero Africani, & finis, ad quem exemplum ſuperius refertur, ſatis quid ille ſentiat, oſtendit; propoſuerat nuda pactione pecuniam creditam fieri non poſſe, ad hoc probandum vtitur ſuperiore exemplo. Ineptè; ſi in eo ita argentum vendendum datum eſt, vt de mutuo nihil conueniſſet. De conuentione.n. mutui quęrebatur; ſed et fruſtra id adhibebitur ad rei propoſitæ probationem; Dicetur.n. neminem dubitare, quin citra conuentionem mutui non cōtrahatur mutuum, ſed non ſi id receptū eſt, ideò conſequens eſſe non contrahi conuentione, perinde reſtare adhuc hanc quæſtionem, an ſola conuentione contrahi poſſit. &c. Hæc Donel.

11 Quinto loco Io. Robertus d. lib. 2. ſententiar. iur. citato. cap. 5. ver. Qua ratione. aliter ſupradicta reſpōſa cōciliare ſtuduit; tradidit.n. ab Vlpiniano reſponſū eſſe in ea ſpecie, in qua is, cui argenti maſſam vendendam dedi, eam nomine meo vendiderit, non autem ſuo. Nam hoc caſu nummos nomine quoque meo accipiens, eos illico meos facit, tanquam nudum ea in re proxenetæ officium mihi accommodet. argum. l. vlt. ff. de proxenetis; Quo fit, vt pecunia illa mea effecta ex ſuperiore illo pacto, quo ſimul atque vendenda daretur, conuenerat, vt mutua fieret, facilimè legis interpretatione eodem temporis momento, quo recepta eſt, in mutui cauſam conuerti potuerit. d. l. rogaſti. Aliud autem in ea ſpecie dicendum fuit, in qua is, cui maſſam vendendam dediſſem, eam ſuo ipſius nomine, non autem meo vendidiſſet, tunc enim proculdubio nummos no mine ſuo recipiens, ſuos quoque efficeret, non autem meos, vt tunc mirum videri non debeat, ſi cum mei non ſint, nuda pactione in mutui cauſam conuerti non poſſint, atque hinc non ex mutuo, ſed ex mandato tantum remaneat obligatus iuxta Africani reſponſum, hæc Robertus. ſequutus eſt ipſum ad literā, nullam tamen de eo mentionem faciēs. P. Auguſtin. Morla in ſuo emporio d. quæſt. 6. in fine.

12 Sed iſte ſenſus licèt acutiſſimus, haud ſatisfacit, expreſſo enim diuinationis morbo laborat. Vnde.

13 Sexto loco Iulius Pac. ἐναντιοφανῶν centur. 3. tit. de reb. credit. quæſt. 64. in fine fuit in alia opinione; Ratus eſt enim, quod mutuum in ſpecie propoſita dici non poſſit ſecundum rationem iuris, & naturam mutui, ad quam Africanus in d. l. qui negotia. reſpexit, quia pecunia nunquam fuit mea, ergo non eſt factum de meo tuum, perinde non eſt mutuum. l. 2. §. appellata. ff. de rebus creditis; ſed Vlpianus in d. l. rogaſti. mutuum ſuſtinet ex bono, & æquo propter fictionem iuris, quia breui manu videris eam pecuniam, quam ab emptore exegiſti, mihi ſoluiſſe, eamque meam feciſſe, deinde à me mutuo accepiſſe. l. ſingularia. 15. ff. eodem. ergo in ſumma hoc eſt mutuum fictum ex æquo, & bono, non verum mutuum, nec ſtricto iure mutuum. Hęc Pacius. Sequutus eſt dictus Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 2. aſſertione 23. vbi ſubdit, quod præualet benignitas, & negligitur ſubtilitas iuris. l. ſi fideiuſſor. §. quædam. ff. mandati. Huic eidem opinioni adhæſit quoque ſubtiliſs d. N. à Salis in ſuis Sicilimentis iuris Ciuilis, pagina mihi 33. vbi omnium elegātiſſime. Eum omnino conſulas.

Adde quoque Cuiacium lib.8.obſeruationum cap.8.

14 Sed & hæc interpretatio reſpuenda eſt.Primò enim illud idem ſignificat,ac ſi diceretur, quod Africani reſponſum corrigitur ab Vlpiano, quod quidem dicere adeò abſurdum, quam quod abſurdiſſimum. Præterea in caſu Vlpiniani mutuum ſuſtinetur ſecundum eum propter fictionem Iuris, quia breui manu videris eam pecuniam,quam ab emptore exegiſti,mihi ſoluiſſe,itaque meam feciſſe,deinde a me mutuo accepiſſe,ſed & hæc ratio conſiderari poteſt in caſu Africani. Vnde.

15 Septimo loco Hugo Donell. in d. l. rogaſti.numero 3.verb.quid ergo relinquitur. fuit in noua opinione. libet autē eius præciſa verba tranſcribere.

Mihi hoc relinqui videtur, vt fateamur quidem ſpeciem ab illo proponi,in qua argentum vendendum datum ſit,et datum mutui cauſa,ſeu ab eo,qui pecuniam mutuam dare vellet, ſi haberet, ſed retineamus id,qđ verba dicunt,datum eſſe argentum vendendum.quidē. non tamen ita,vt nummis vtereris.Quo intelligi volumus, ne datum eſſe, vt ea datione ſtatim eſſet mutuum non in pecunia ex argēto redacta,ſed in argento dato,quæ res facit,vt omnino non ſit mutuum,eoque verum ſit,& ſi is,qui argentum dabat, pecuniam mutuam dare vellet, ſi haberet, nihilomagis pecuniam mutuam rectè petimus. Non enim erit mutuum in argento, quia hic ſpecies data eſt, in qua mutuum non conſiſtit,l.2.§.1.ff.eod.non erit in nummis inde redactis. quia, vt hi mutui eſſent,non conuenit. Hæc Donel.

16 Sed audi Ioannem Barcholten in tit. de rebus creditoris, ſi cert.pet.cap.5.numero 28. ita ſupradictam opinionem Donel. improbantem, licet de ipſo expreſſam mentionem haud faciat.

Hæc non eſt ſententia Africani, ſed Africanus hoc vult dicere, pecuniam non fieri creditam, cum tibi mutuam pecuniam peteri dedi argentum, vt id venderes, & pretio tanquam mutua pecunia vtereris. Intelligitur hoc ſatis ex eo, quod Africanus hanc ſententiam pro prioris ſuæ ſententiæ confirmatione adducit, Ita enim inquit. His argumento eſt. At non poteſt hæc ſententia priori ſententiæ argumento eſſe, ſi Africanum dixeris voluiſſe, vt ſtatim mutuum contraheretur, vbi tibi argentum vendendum dedi; Hæc ſententia planè aliena eſt à ſuperiotibus. In ſuperiorib. dixit Africanus pecuniam non fieri creditam, nec illam videri mihi ante datam, nec à me ad te rurſus profectam, vbi conuenit inter me, & te.vt pecunia, quam ex cauſa mandati mihi debes, tibi eſſet credita. Huic rei argumentum præbet,quod credita non fuit pecunia, ſi dedi tibi argentum vendendum, vt vtereris pretio, nec enim tu mihi videris pretium dediſſe, nec ego rurſus tibi. Hoc vult Africanus dicere. non illud, quod ſtatim mutuum contrahatur, cum argentum tibi vendendum do, quod nullam ſimilitudinem cum ſuperioribus habet. Hæc Borckholten.

Hæc alij.

17 Ego autem nullam conciliationem validam pro ſupradictis reſponſis conciliandis reperiri poſſe exiſtimo. Vnde concludo cum Borcholten d. loco in fine. Africanum in ſpecie propoſita. eſſe Vlpiano maximè pugnare. Cogita.

18 Animaduertendum tamen volo,opinionem Ioannis Robert. & Moriæ, de qua ſupra ſuſtineri quaſi poſſe, mihi enim videtur veriſſimum, quod in caſu Africani, qui accepit maſſam vendendam,ipſam diſtraxerit nomine ſuo,nō autem veri domini, & hoc ſuadere clarè videntur verba illa ſubſequentia. & tamen pecuniam ex argento redactam periculo eius fore,qui accepiſſet argentum. iterum cogita.

19 Verior quoque mihi videtur omnibus

bus

Digitized by Google

bus alijs conciliationibus ſupra relatis, illa dom. Iulij Pacij in ordine ſexta, quam omnium elegantiſſime tratatus eſt d. Nicolaus a Salis loco iam admonitur.

Conciliatio l. ſi ego. ff. ſi certum petatur. & l. cum in corpus. ff. de acquirendo rerum domino.

SVMMARIVM.

1 *Verba legum, & nu. 2.*
3 *Difficilis ἀντινομία ſupradictorum reſponſorum.*
4 *Duo intellectus d. Accurſ. proponuntur, ac improbantur, & nu. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14.*
15 *Connani ſententia deducitur.*
16 *Damnatur, & nu. 17.*
18 *Frac. Aretini. ſolutio affertur.*
19 *Reſpuitur.*
20 *Fulgoſ. conciliatio ſubijcitur.*
21 *Redarguitur.*
22 *Oldrad. ſenſus ſubnectitur.*
23 *Reprehenditur, & nu. 24. 25. & 26.*
27 *Salyceti mens deducitur.*
28 *Diſplicet authori, & nu. 29. & 30.*
31 *Petri de Bexutio opinio in medium affertur.*
32 *Refellitur, & nu. 33. 34. 35. & 36.*
37 *Iaſon. ſenſus ſubijcitur.*
38 *Confunditur, & num. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. & 47.*
48 *Duæ Bald. conciliationes ſubnectuntur, & improbantur, & nume. 49. 50. 51. & 52.*
53 *Iacob. de Arena expoſitio deducitur.*
54 *Non eſt bona.*
55 *Alciati opinio ventilatur.*
56 *Reſpuitur, & numero 57. 58. 59. & 60.*
61 *Alius Alciati ſenſus affertur.*
62 *Damnatur quoque.*
63 *Ioannis Borcholten ſententia prependitur, & nu 64. & 65.*
66 *Diſplicet authori, & nu. 67. & 68.*
69 *Duareni interpretatio ſubijcitur.*
70 *Reſpuitur, & nu. 71. 72. 73. & 74.*
75 *Opinio Authoris, & nu. 76. & 77.*

¶ Diſſoluta ἀντινομία inter l. ſi ego ff. ſi cert. petatur. & l. cum in corpus. ff. de acquirendo rerum dominio. Variæque ſcribentium in ipſis legibus conciliandis opiniones exploſæ.

1 Verba l. ſi ego. *Si ego* (inquit Vlpianus) *pecuniam tibi quaſi donaturus dedero; tu quaſi mutuam accipias. Iulianus ſcribit donationem non eſſe. Sed an mutua ſit; videndum eſt, & puto nec mutuam eſſe: magiſque nummos accipientis non fieri, cum alia opinione acceperit; Quare ſi eos conſumpſerit, licet condictione teneatur, tamen doli exceptione vti poterit, quia ſecundum dantis voluntatem nummi ſunt conſumpti.*

2 Verba autem l. cum in corpus, talia ſunt. *Cum in corpus.* (inquit Iulianus) *quod traditur conſentiamus, in cauſis verò diſſentiamus, non animaduerto cur inefficax ſit traditio, veluti ſi ego credam me ex teſtamento tibi obligatum eſſe, vt fundum tradam, tu exiſtimas ex ſtipulatu eũ tibi deberi; Nã & ſi* nota *pecuniã numeratam tibi tradam donandi gratia, tu eam quaſi creditam accipias, conſtat proprietatem ad te tranſire, nec impedimento eſſe, quod circa cauſam dandi, atque accipiendi diſſenſerimus. hactenus Iuriſconſulti.*

3 Multos torſit hic nodus; Quocirca iure merito ſcriptum reliquit P. de Caſtro tantum negotij in cõponenda hac contentione eſſe, quanta in toto iure ſe offerre poſſit, & Cl. d. Nicolaus a Salis in ſuis Sicilimentis iuris pagina mihi 36. tradit. hoc diſſidium ægrè conciliari poſſe.

4 Accurſius priori loco in dict. l. ſi ego. in verbo non fieri opinatus eſt, ideo in

caſu

Digitized by Google

caſu d.l. ſi ego. nec donationem, nec mutuum induci per traditionem illam factam de ea pecunia, quia ibi erat dumtaxat certa cauſa, ex qua ſola dans volebat dominium transferre, ſcilicet donatio. Nec enim ex alia cauſa volebat dominium ipſius pecuniæ tranſire in ipſum accipientem, quam ex ipſa donatione. Vnde cum vterque in ipſa cauſa errauerit, nil mirum, ſi nullo modo ex illa traditione transferatur dominium, In caſu autem d.l. cum in corpus. ex pluribus cauſis habilibus tradens volebat rem fieri accipiẽtis. Vnde nulli mirum, ſi cum in corpore vterque conſenſerit, efficax ſit traditio.

Et hanc Accurſij intelligentiam ſequutus eſt quoque Bart. in l. 1. num. 3. ver. oppono ad hanc ſolutionem. ff. de officio procuratoris Cæſaris, prout quoque animaduertit C. Alban. in ſuis lucubration. ad eundem Bart. in præcit. l. ſi ego.

5 Iſte tamen intellectus abſque dubio reijciẽdus eſt, cum quia inſolenter diuinat, tum quia nullo pacto deprehendi poteſt, quòd in caſu d.l. cum in corpus. tradens voluerit ex pluribus cauſis habilibus in ipſum accipiẽtem transferre dominium. Secus autem ſit in caſu d.l. ſi ego.

Et eum vti talem reprobãt communiter Scribentes in d.l. ſi ego. Bart. in ſpecie ſibi contrarius in principio d.l. Aretin. nu. 3. Iaſon nu. 4. ver. iſta ſol. Ang. Roman. nu. 4 Corneus in principio. Zazius ſub nu. 7. ac alij.

6 Nec officit, quòd docuit Alberic. in d. l. ſi ego. nu. 1. parum alienus ab hoc Accurſij intellectu, quòd aut certum eſt, quòd dominus voluit ex vna tantũ cauſa transferre dominium, & non ex alia, & tunc ſi in ea cauſa diſſentiant, non transferatur dominium; prout contingit in caſu d.l. ſi ego. autem vero certum eſt, quòd licet tradens exprimeret vnam cauſam, volebat tamẽ dominium tranſferre ex alia, & tunc, quòd ob eas ambas cauſas videlicet eam, ex qua tradens vult trãsferre dominium, & cauſam, ex qua ille vult accipere voluntarie, minimè pariter transferatur dominium, prout in eademmet l. ſi ego. aut tandem, quòd duæ cauſæ concurrant, vna ſcilicet voluntaria, & alia neceſſaria, & tunc, quòd licet in eam neceſſariam diſſentiant, rectè tamen dominium tranſferatur in accipientem, prout in d. l. cum in corpus.

7 Quoniam reſpondetur, ipſius traditionem diuinationis morbo, & maximo pariter laborare. Nullo enim pacto elici poteſt ex d.l. cum in corpus; quòd ibi concurrerent duæ cauſæ, altera ſcilicet voluntaria, & altera neceſſaria, prout ipſe arbitratus eſt.

8 Adde, quòd ratio; ob quam in d. l. cũ in corpus. transferatur dominium, non eſt, quia ibi plures concurrant cauſæ habiles ad dominij translationem inducendam, ſecus ſit autẽ in d. l. ſi ego. Sed quia dans, & accipiens conſentiunt in corpus, quod traditur prout clare liquet ex principio dict. l. cum in corpus. quę quidem ratio militat quoque in caſu d. l. ſi ego. licet ibi per traditionẽ non transferatur dominium; Ergo.

9 Alter intellectus eſt eiuſdemmet Accurſij in d. l. ſi ego. in præcit. verbo. *non fieri.* in ver. Vel dic. exiſtimantis, quòd in d.l. cum in corpus. promiſſio de donando, vel aliquod aliud debitum præceſſerat ipſam traditionem, & ideo mirum non eſt, ſi ibi traditio poſtea ſubſequuta ſit efficax; tex. autem in dict. l. ſi ego. de donatione futura intelligitur, & loquitur in caſu (vt vtar verbis Bart. ibidem) in quo ſimul, & ſemel cum traditione oritur cauſa. Vnde non mirum, ſi diuerſum ius ſtatuitur.

10 Diuerſitatis autem ratio eſt in promptu. Nam licet error in cauſa impediat translationem dominij, hoc tamen intelligitur, vbi traditio non tendit ad liberationem; ſecus eſt autem ſi ad eã tenderet, prout contingit in caſu d. l. cum in corpus. Tunc enim fauore liberationis error in cauſa non impedit ipſius

dominij

Digitized by Google

dominij tranſlationem ad not.in l. Arrianus. de Actionibus, & obligationibus.

Et hoc eſt, quod voluit dicere ibi Accurſ.quod ſcilicet promiſſio, vel debitũ præceſſit,id eſt quod ſolutio fiebat ad liberationem, quod non contingit in caſu d.l.ſi ego.

11 Eiuſdem opinionis extitit etiã idem Accurſius in d.l.cum in corpus.ver.diſſentiamus. quem ſequuti ſunt communiter Doct. Bart. in ſpecie in d. l. ſi ego. numero 1. Angel. circa med. Roman. numero quinto. Zaz.omnium pulcherrime. nu.8.& benè eruditus Theodor. Straitmã. in ſuis ἀντινομίαις Iuris Ciuilis, prima ἀντινομία in ver. Ceterum. His omnibus adde d. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur.2.aſſert.21. vbi elegantiſſime inſiſtit. Poſt Gilbertum Regium lib. 2. ἐναντιοφανῶν capit. 20.relatum. Eum conſulas. Adnectend. quoque Ioan.Bellon. ἀντινομία ſua prima, vbi pulchrè.

12 Verum iſte ſecundus ſenſus Accurſij eodẽ morbo diuinationis, quo primus, maximopere laborat. Nullis enim coniecturis,ac argumentis ex d.l.cum in corpus.colligi poteſt,promiſſionem aliquã de donando, vel aliquod debitum traditionem ipſam præceſſiſſe.

13 Adde,quòd non videtur conueniens literæ dict. l. cum in corpus. dum dicit. Tu creditam accipias, quæ mutuũ contrahendum ſignificat. ad l. ſi tibi pecuniam.ff.eod.ſi cert.pet.dum dicit *credã ex teſtamento obligatum eſſe*, quæ verba nõ innuunt,quòd præceſſerat obligatio ex teſtamento, ex quatra debatur, prout

14 opinatus eſt Zaz.præcit.loco. Præterea, & tertio mouet me fortius, quia hæc ſolutio non eſt idonea principio illius legis quæ ponitur per modum regulæ. ibi. *Cum in corpus quidem, quod traditur conſentiamus, in cauſis vero diſſentiamus, non animaduerto, cur inefficax ſit traditio.*

Non eſt autem exemplorum ſubiectorum ipſam regulam reſtringere, ad l.pen.de iuris, & fact.ignor.

Multis alijs modis reprobatur iſte Accurſij intellectus, de quibus ſigillatim per ſubtilem Fulgoſ.in d.l.ſi ego. Vide per eum.

15 Tertia expoſitio,ſeu ſolutio eſt Franciſci Connani lib. 3. Commentar. ſuorum. Iuris Ciuilis cap.7. numero quarto. Is enim exiſtimat cum Iuliano firmam eſſe regulam. Si quum pecuniam donandi animo trado tibi, tu mutui nomine accipias, licet non ſit mutuum, neque donatio (iſte enim in cauſa diſſenſus impedimento quidem eſt contractui, qui vtriuſque exigit conſenſum,) transferri tamen in te eius pecuniæ proprietatem,quoniã vtraque cauſa transferendi dominij idonea eſt, idque ambo voluimus licet alia de cauſa. Sicque (inquit ipſe) Vlpian. non diſcrepat a ſententia Iuliani. Ipſe enim in d.l. cum in corpus.docet aperte,ſi pecuniam numeratam tibi tradam donandi gratia, tu autem eam quaſi creditam accipias. proprietatem nihilominus illius pecuniæ ad te tranſire, nec impedimento eſſe,quòd circa cauſam dandi,atque accipiendi diſſenſerimus, id eſt, quòd non poſſit dici donationis contractum inter nos inductum. Id quòd etiam confirmat Vlpian.in d.l.ſi ego. ibi. Iulianus ſcribit donationem non eſſe. Subdit poſtea idem Vlpian.in d.l.ſi ego.Sed an mutua ſit videndum eſt, & puto nec mutuam eſſe, & merito, quoniam non eo animo dedi. Non inficiatur tamen idem Vlpian. proprietatem illius pecuniæ in ipſum net accipientem tranſire, prout docuit Iulian. apertè in d. l. cum in corpus.

Nec officiunt verba illa, *magiſque nummos accipientis non fieri, cum alia opinione acceperit*, quæ ſubſequitur idẽ Vlpian.in d.l.ſi ego. ex quibus quidem verbis prima fronte colligi videtur, proprietatem ipſius pecuniæ in ipſum accipientem minimè tranſire, quòd de directo aduerſaretur intentioni Iuliani; Reſpõdet enim Connanus præcit.loco. ita

ita ea verba intelligenda eſſe. Dixit Iulian. (inquit Connan.) non eſſe donationem. Subdit Vlpianus. Ego puto nec mutuum eſſe, Neque tamen, quia dico non eſſe mutuum, credendum eſt magis nummos accipientis fieri, quaſi ſit donatio, quoniam donationis titulo non acceperit. Magis enim mei ſunt nummi, quos ex donatione accepi, quã quos ex mutuo, quoniam donati ſunt perpetuo mei, nec reſtituuntur, at accepti mutuo, ipſi ſunt eodem genere pecuniæ ſoluendi, & reddendi, vt non perpetuo, ſed ad tempus mei videatur eſſe facti, & ſic, inquit Connanus, conſtat ex illis verbis nummos accipientis fieri, licet non ſit mutuum, ſed non magis fieri quaſi ſit donatio, cum alia opinione acceperit. Differunt enim plurimum inter ſe (vult dicere) nummos nõ fieri accipientis, & fieri. ſed non magis vno modo, quàm alio docet Vlpian. adhærendo ſententiæ Iuliani. *Nummos accipientis fieri licet non ſit mutuum,* ſed non magis, quaſi ſit donatio. & ſic ex his conſtat apertè horum duorũ Iuriſconſultor. reſponſa inter ſe minimè repugnare.

Hunc ſenſum Connani ſuppreſſo nomine ſequi etiã viſus eſt Vueſembecius in §. per traditionem nu. 2. inſtit. de rerum diuiſione.

16 Verum ipſius Connani opinio non admodum mihi videtur tuta, dũ enim conſtanter ſupponit proprietatem ipſius pecuniæ tranſire in ipſum accipientem, etiam ſine titulo, id eſt quòd intelligatur celebratus contractus donationis, vel mutui; apertè contrariatur edicto Pauli Iuriſconſul. in l. nunquam nuda. ff. eod. de acquirendo rerum dominio. vbi ſic ſcriptum reliquit.

Nunquam nuda traditio transfert dominium; ſed ita ſi venditio, aut aliqua iuſta cauſa præceſſerit, propter quã traditio ſequeretur.

Adde in caſu noſtro eſſe diſſenſum contrahentiũ. alter enim dat pecuniam donandi animo, alter vero recipit eam quaſi creditam, inter diſſentientes autem nihil actum, nec vllam cauſam videri eſſe confirmatam conſtat apertè ex l. in omnibus cauſis. ff. de action. & obligationibus, & ex l. an inutilis. ff. de acceptil.

Conſtat igitur Vlpianum diſſentire a Iuliano. Iulianus enim in dict. l. cum in corpus. docet aperte, proprietatẽ ipſius pecuniæ in ipſum accipientem tranſire, quòd negat expreſſe Vlpian. in d. l. ſi ego. ſub illis verbis *magisque nummos accipientis non fieri, cum alia opinione acceperit.*

17 Nec placet expoſitio illorum verborum ex ſententia Connani. Ridicula enim mihi videtur. Iam enim Vlpianus ſequendo opinionem Iuliani in dict. l. cum in corpus. docet aperte donationẽ non eſſe. Subdit ipſe nec mutuum, & quòd magis eſt nummos accipiẽtis non fieri cum alia opinione acceperit, Quomodo igitur admittenda eſt expoſitio Connani dicentis, non eſt mutuum, ex ſententia Vlpiani. Neque tamen quia dico non eſſe mutuum. credendum eſt magis nummos accipientis fieri, quaſi ſit donatio, quũ donationis titulo non acceperit; cũ ipſemet Vlpianus firmarit primo non eſſe donationem? ſi non eſt donatio. infertur immediate per conſequens, nummos ipſius accipientis non fieri mediante ipſa donatione. & ideo, poſtquam docuit poſtea, nec eſſe mutuum, non poſſunt referri verba illa ſub ſequentia, *magisque nummos accipientis non fieri, &c.* ad ipſam donationem hoc enim eſſet de indubitabili, & quodammodo ſuperuacaneum. Vt igitur verba illa ſtent cum aliquo effectu operandi, ita intelligendus eſt ſenſus Vlpiani. Non eſt donatio prout quoque ſenſit Iulianus. non eſt pariter mutuũ, & quòd magis eſt nummi non efficiuntur ipſius accipientis contra id, quòd tradidit Iulian. in d. l. cum in corpus. aperta remanet igitur, & clara antinomia illorum reſponſorum.

18 Quarta eſt ſententia Franciſci Aretini in d. l. ſi ego. num. 3. ver. Sed tu expone,

ne, is enim opinatus eſt verba illa *pecuniam creditam* de quibus in d. l. cum in corpus, non ad perſonam debitoris mutuam pecuniam accipientis, ſed creditoris rem a ſe creditam recipientis, referri. Senſus vt ſit, ideo in accipientem proprietatem ipſius pecuniæ irreuocabiliter tranſire, quia agitur de ſolutione ipſius pecuniæ, quæ ſit creditoris, qui eam antea ipſi debitori mutuatus erat. Aretin. ſequi videtur Dec. in d. l. ſi ego. numero 4. in fine.

19 Sed hæc explicatio Iuliani Iuriſconſulti ſententiæ non omnino conuenit, eius enim verba ſatis indicant ipſum de mutui datione, non de ſolutione loqui. atque ita eius opinionem refert Vlpian. in d. l. ſi ego. ſic etiam animaduertit eleganter Charondas lib. 2. ſuorum veriſimil. cap. 2.

20 Quinta eſt ſolutio ſubtilis Fulgoſij in d. l. ſi ego. ver. occurrit mihi. contendentis prædictam l. ſi ego. longè aliter interpretandam, quam haſtenus ſit pactum. cum vero ante verſiculum *Magiſq; nummos, &c.* abſolutum eſſe ſententiam Vlpiani I.C. & ſenſum eiuſdem eſſe, vt ita demum nō transferatur dominium in accipientem, cum id eſt quādo alia opinione; accepit: arbitraturque prædicta verba *Magiſque nummos* poſtponenda eſſe illis verbis, *cum alia opinione.*

21 Sed hanc eius conciliationem, quam in iuuentute excogitatam aſſerit, vti iuuenilem improbāt communiter Doct. Alex. in d. l. ſi ego, nu. 4. Iaſon nu. 5. & P. Gi. kenius in §. per traditionem. nu. 9. inſtit. de acquirendo rerum dominio, vbi ſubdit, quòd eadem, & res ipſa, atque cōtextus coarguit, vide per eos. Eādem quoque improbat Roman. in d. l. ſi ego. num. 5. in fine; Corneus num. 2. ac alij.

22 Sexto loco aliter huic difficultati mederi conatus eſt Oldrad. relatus per Bart. in d. l. ſi ego. & alios communiter. Is enim ratus eſt in d. l. cum in corpus. propterea dominium ex traditione trāſire, quòd cauſæ ibidē expreſſæ parem effectum habeat, id eſt quòd agatur de translatione dominij irreuocabiliter vtroque caſu, quòd in d. l. ſi ego. nō contingit, cum mutui ſaltem momentaneam transferendi dominij cauſam contineat.

23 Hæc ſolutio de facili poteſt impugnari. Defendi enim poſſet, ſi primam dict. l. cum in corpus partem, non poſtremā intueamur, quæ æquè de mutua pecunia, quæ reddēda aliquando eſſet, mentionem facit. Sic ob eandem rationem ipſam impugnauit Bart. in d. l. ſi ego numero primo, ver. Quæ ſolutio poſſet eſſe bona quo ad principium legis. non quo ad finem, & nouiſſime benè eruditus P. Gil Ken. in d. §. per traditionem. numero octauo.

24 Et licet Angel. in d. l. ſi ego. ferè in fine referens verba Bar. dicat, non videre quomodo ex ſententia eiuſdem Bartol. præcit. l. ſi ego. faciat contra Oldrad. quia ibi, & in principio legis, & in fine traditio erat ordinata ad eundem effectum, id eſt vt ſit irreuocabiliter facta.

25 Decipitur tamen ipſemet Angel. non enim bene (prout etiam conſiderauit Dec. in d. l. ſi ego. nu. 4.) animaduertit ad verba Bar. qui cōtra opinio. Oldrad. voluit allegare non d. l. ſi ego. ſed d. l. cum in corpus. in fine, dum ibi dicitur, quòd ſi tradam pecuniam gratia donādi, & recipiens illam quaſi creditam recipiat, & ſic ex cauſa mutui, dominium transfertur quidem in ipſum recipientem. Sed reuocabiliter.

26 Et quamuis Dec. præcit. nu. 4. pro ipſiuſmet Oldradi opinione tuenda conetur ex ſententia Aretini ſatisfacere textui in dict. l. cum in corpus. ſub illis verbis. *pecuniam creditam* interpretando vt intelligātur reſpectu creditoris, non autem debitoris ipſam pecuniam recipientis, eam tamen expoſitionem à veritate quā maxime abhorrere ſuperius loco ſuo abundè demonſtrauimus, non repeto ibi dicta.

27 Septimo loco occurrit quædam ſolutio d. Salyc. in d. l. ſi ego. nu. 2. qui in re-

Q ſcut,

ſert,& ſequitur etiam Barth. Soc. num. 9. & Roman. num. 6. cum ſequenti. ita diſtinguentis. Aut cõſtat de intentione ac voluntate contrahentium, & tũc diſſenſus in cauſa translationis impedit translationem dominij, aut non conſtat, & tunc ſubdiſtinguendum eſt. Aut enim illæ cauſæ, in quorum vtraque eſt diſſenſus, erant iam natæ, & in eſſe productæ realiter ante traditionem, & tũc licet debitor tradat ex vna, & creditor recipiat ex alia, non impeditur dominij translatio, etſi aliud non ſit dictum. ſequendum illud, quòd traditur ad l. 1. ff. de ſolution. & l. ſi ex pluribus. eo. titulo, vbi ſcilicet in duriorẽ cauſam cedat facta traditio. Aut ambæ nõ erant in eſſe productæ, ſed vna ex illis verè, & alia putatiuè, & iſto ſecundo caſu non impeditur dominij translatio. Sed cedit in veram, & ſic poteſt intelligi d. l. cum in corpus. in principio. Aut tantum vna erat in eſſe producta, altera vero nec verè, nec putatiuè erat producta, nec inita, ſed per præſentem traditionẽ erat ineunda, ſiue producenda, & tunc cedit in rem initã, & productã, & ita poteſt intelligi d. l. cum in corpus. in vltimo exemplo, & eſt ratio, quia inita eſt neceſſaria; ineunda voluntaria, ideo in neceſſariam cedit liberationis fauore. argumẽto l. Arrianus. de action. & obligationibus. Aut neutra earum erat inita, ſiue producta, ſed vtraque earum per præſentem traditionem ineunda, & ſic nulla neceſſaria, ſed ſpontanea, & tunc diſſenſus in cauſa vitiat contractum, & translationem dominij, vt in d. l. ſi ego. Sed non impedit translationis reconciliationem per conſumptionẽ d. l. ſi ego. Hactenus Salycetus, qui ſubiungit hæc verba eſſe pulchra, & ſapida.

28 Verum tantorũ Patrũ opinio ex pluribus, mea quidem ſnia, poteſt improbari, priori enim loco primũ membrum, & caput ſuæ diſtinctionis, in quo continetur, quòd aut conſtat de intentione, & voluntate contrahentium, & tunc diſſenſus in cauſa impedit translationẽ dominij: mihi videtur reddi falſum ob regulam propoſitam in principio. d. l. cum in corpus. ea enim cauetur traditionem eſſe efficacem quo ad translationẽ dominij licet in cauſis diſſentiamus quũ conſentimus in corpus, quòd traditur.

29 Prætérea reijcienda eſt, quia non caret diuinatione. Fingitur enim, & ſupponitur per eos, quòd in caſu d. l. cũ in corpus. duæ cauſæ eſſent in eſſe productæ, vna verè, & alia putatiuè, quòd minimè dicendum.

30 Vltimo ex alio etiã improbatur, quia in caſu d. l. ſi ego. ſupponitur neutrã ipſarum cauſarum eſſe initam, ſeu productam. ſed vtraque per præſentem traditionem ineundam, id quod cũ diuinationis morbo pariter laboret minimè aſſerẽdum diudico. Eam quoque alia de cauſa improbat Gilken. in præcit. § *per traditionem*, num. 11. in fine, vide per eum.

31 Alius intellectus 8. loco fuit cuiuſdã d. Petri de Bexutio Doctoris Mediolanenſis multũ ſubtilis, & inſignis, prout retulit Iaſon in d. l. ſi ego. nu. 5. ver. inuenio, quod alium. Dicebat ipſe, quod ideo in caſu d. l. cũ in corpus. diſſenſus in cauſa non impedit translationẽ dominij. quoniam ego. V. G. qui dedi animo donandi, neſciebam, quo animo tu acciperes. credebã enim te accipere eo animo, quo dedi. Eodẽ modo tu recipiẽs ignorabas animum meum dantis, credebas enim me dare tibi ex cauſa mutui, prout tu accipiebas, propterea quia nemo ſciebat voluntatem alterius. Ideo ibi non impeditur translatio dominij.

In caſu autẽ leg. contrariæ ego, qui dedi pecuniã ex cauſa donationis, ſciebam te recipere ex cauſa mutui, non ex cauſa donationis, & etiã tu, qui recipiebas ex cauſa mutui, ſciebas, quod ego dabã tibi ex cauſa donationis, & quamuis ſcires, nolebas habere dono, & ſic quia hic erat expreſſa conditio propter expreſſã voluntatem, impeditur translatio dominij. Vnde.

Verum iſta ſolutio licet ingenioſa, mihi

mihi tamen parum probatur, maximo enim diuinationis morbo laborat, Quis enim reuelauit Bexutio, quòd in caſu dictæ l. ſi ego. vterque contrahentium ſciret voluntatem alterius?

33 Et ſi diceret. Hoc clarè ex ipſo cõtextu conſtare; nã quomodo donator; niſi ſciuiſſet, quòd ille reciperet animo mutui, agere poſſet ad repetendam pecuniam? item quomodo ipſe recipiens cõuentus opponeret exceptionem doli, niſi ſciuiſſet, quòd ſuperius fuit deductũ.

34 Reſpõdeas hoc non probari neceſſario ex eo tex. quia prout docet Bart. ibidem in fine, dum quærit, quomodo probetur error; poteſt eſſe, quòd ſcientia ſuperuenerit ex poſt facto.

35 Præterea ex alio etiam reijcienda eſt; nam quando Iulian. in d. l. cum in corpus. ſtatuit inefficacem non eſſe traditionem, licet contrahentes in cauſa diſſenſerint, non ex eo motus fuit, quia dans ignoraret, vel ſciret voluntatẽ recipientis, vel ecõtra recipiens dantis, ſed quia in corpus, ꝙ traditur conſenſere, vt ex principio illius tex. clarè legitur quidẽ.

36 Adde poſtremo loco eandem præſumptionem ſcientiæ, vel ignorantiæ, tam reſpectu dantis, quam recipientis tam præſumi poſſe in caſu d. l. cũ in corpus. quã in caſu d. l. ſi ego. cum eodem exemplo, & qualitate facti Iulianus, & Vlpian. illarum leg. conditores vſi fuerint. Vnde.

37 Nonò in conciliandis dictis reſpõſis accedit ſubtilis opinio d. Iaſonis in d. l. ſi ego. ver. tu conſidera. Inquit ipſe, tex. in dict. l. cum in corpus. in ver. nam etſi pecuniam; non aduerſari principio d. l. ſi ego. ſi verba illa *quaſi creditam* de quibus in d. l. cum in corpus. capiãtur non ſtrictè, id eſt quaſi mutuam, prout contingit in caſu dict. l. ſi ego. ſed largè, hoc eſt, quia illa pecunia erat tibi credita largè, id eſt debebatur tibi. Summa enim ratione eo caſu transfertur dominium illius pecuniæ in accipientem. Licet enim tradens illã tradat animo donandi, tamen quia ipſemet accipiens ſcilicet pecuniam creditam, id eſt a ſe illo ſibi deberi; eam accepiſſe vt ſibi debitam, & ſic, vt extinguatur debitum ab omnibus diiudicatur, & propterea nil mirum ſi in eum trãsferatur dominiũ. ita Iaſon, cuius expoſitioni adhærere quoque viſus eſt Alciat. lib. 5. παρεργων. cap. 15. ferè in principio, & Gilbert. Regius ἐναντιοφανῶν lib. 2. cap. 20. pagina mihi 82. ferè in principio. Adde Zaz. in d. ſi ego. nu. 8. ferè in fine, & d. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 3. titul. de rebus creditis. quæſt. 67.

38 Verum iſthæc Iaſonis ſententia non admodum mihi videtur tuta. Nemini enim dubium eſt, verbũ illud creditam in caſu d. l. cum in corpus, accipi ſtrictè, & propriè id eſt pro mutuã, quemadmodum accipitur in d. l. ſi ego.

39 Adde verbum illud *creditam* pro mutuatam multis in legibus capi ſituatis ſub titulo digeſtorum, ff. de rebus creditis, ſi cert. petatur. & præcipuè in text. in l. ſi tibi pecuniã. ff. eod. quamobrem non alio modo eſt interpretanda. In eodem ſenſu capitur etiam in l. qui negotia. ff. mandati, in l. 1. iuncta l. 3. §. penultimo. ad S. C. Macedon & in l. quòd ſi minor. §. penultimo. de minoribus. cum ſimilibus.

40 Suffragatur præterea, nam l. regula §. qui ignorauit. ff. de iuris, & fact. ign. expreſsè cauetur, quòd in ipſa traditione potius animum, & intentionem dantis, quã accipientis ſpectare debeamus. Si ſic eſt. ergo in caſu d. l. cũ in corpus. non ideo transfertur dominium, quia animus accipientis fuerit pecuniam illam accipere, vt ſibi debitam. Spectandus eſt enim animus dantis.

41 Ex alio etiã improbatur ſnĩa ipſiuſmet Iaſ. exiſtimantis verbũ illud *creditam* pro debitam accipiẽdum. Cũ enim Iulian. in d. l. cum in corpus. verbis præſentis temporis, prout ſunt illa (tradã, & accipias) vtatur, etiam verba illa *donandi gratia, & quaſi creditam* ad idẽ tempus referri debere, vt ſit ſenſus, ſi pecuniam tibi tradã donandi gratia, tu nũc

quaſi eam creditam accipias fateri neceſſe eſt. Non potuit autem pecunia intelligi nunc a te credita, cum a te non proficiſceretur; ita creditam ſic accipere debemus, vt tu eã quaſi nunc creditam accipias, creditam autem non a te, qui eam non das, ſed a me, qui eam tibi trado. Deinde cum pecunia ab aliquo profiſciſci debeat, vt ſit credita quo intelligere poſſumus eam profectam, niſi ab eo, quem prius dictum eſt eam tradidiſſe? Ego autem is ſum; qui dicor eam tibi tradere, quæ & cum credita eſſe poſtea dicitur; etiã a me credita debuit intelligi, niſi nominatim adijceretur, te accepiſſe quaſi a te prius mihi creditã.

42 Obijcies fortaſſis prout facit Iaſ. in d.l. ſi ego. præcitato num. 8. in fine, verbum illud *creditam adhuc non* eſſe accipiendum pro *mutuam*, & conſiderabis verba finalia d.l. cũ in corpus. cum ibi dicatur (conſtat proprietatem ad te tranſire) at verbo *proprietatis* non vtimur in mutuo, ſed verbo *dominij*, quòd eſt quid diuerſum ab ipſa proprietate, vnde perſuadere tibi conaberis, Iulianũ ibi non intelligere de pecunia mutuata.

43 Reſpõdeo verbum illud accipiẽdum prout ſupra, nec officere, quòd I.C. vtatur ibi verbo proprietatis non autem dominij, quando nihil intereſt, quandoquidem verba iſta dominiũ, & proprietas in iure confundantur, cum ſint vnum, & idem.

44 Patet hoc primo ex l. naturaliter §. nihil commune, & l. ſi quis §. differentia, ff. de acquirenda, vel amittenda poſſeſſione. dicitur in §. nihil commune. proprietas, & ſic (dominium) nil cõe habet cũ poſſeſſione. in §. vero differentia. ita ſcribitur. Differẽtia inter poſſeſſionẽ, & dominiũ hæc eſt, ecce, ꝙ I.C. confundit iſta verba *dominium, & proprietatem*.

45 Ad idem ſecũdo loco eſt text. in l. per procuratorem. C. eod. de acquirẽda, vel amit. poſſeſſione, vbi ſic legitur *per procuratorem vtilitatis cauſa poſſeſſionẽ, etſi proprietas ab hac ſeparari nõ poſſit, dominium etiam quæri placuit*, ecce quod iſta duo pro vna re accipiuntur, per Imper. enim primo nominatur proprietas, mox poſtea nominatur dominium.

46 Confirmatur tertio loco per tex. in l. proprietatis. C. de probationib. cũ dicitur proprietatis dominiũ. Hoc enim exponitur intranſitiue, id eſt proprietas, quæ eſt dominium, ſecundum gl. ibi.

47 Et quòd proprietas, & dominiũ ſint vnum, & idem, & nomina vniuoca, & eſt eadem in ſubſtantia tradit eruditiſſ. Alex. Raudenſ. in ſuo elegãt. trac. de Analogis. c. 7. lib. 1. nu. 2. vbi inter multa intra quæ pro huiuſce rei corroboratione perpendit, conſiderat tex. in d.l. cum in corpus. in d. verbo proprietatem, videas per ipſum, vbi elegantiſſimè.

48 Bald. decimo loco in d.l. ſi ego. nu. 2. alio modo hæc duo cõtraria reſpõſa cõciliare conatus eſt, inquit ipſe, ideo in caſu d.l. cum in corpus. traditionem eſſe efficacem, quia tradens ſolus errauit, nõ autem recipiens, quia recipiebat ex vera cauſa pręcedẽte, licet tradens hoc neſciret, in cauſa autem legis contrariæ vterque contrahens errabat; vnde non mirum, ni transferatur dominium.

49 Sed iſte ſenſus Bal. mea ſentẽtia, non eſt recipiendus, tum quia nimis inſolenter diuinat. Quis enim reuelauit ipſi in caſu d.l. ſi ego. vtrumq; ex contrahentibus errore ductũ eſſe. in caſu vero l. cũ in corpus: tradentem ſolũmodo? cum quia errorem recipientis debere magis vitiare, quã tradentis certiſſimũ eſt vt enim ait Philoſophus, actus agentiũ magis operatur ſecundũ aptitudinem cauſæ ſuſcipientis, quã ſecundũ influentiam cauſæ efficientis. Pulchre Corneus in d.l. ſi ego. nu. 2. ver. Sed iſta ratio.

50 Adde (prout et ſuperius docuimus) l. regula. §. qui ignorauit, ff. de iuris et fac. igno. cautũ eſſe, ꝙ in ipſa traditione, potius animum, & intentionẽ datis, quã accipiẽtis ſpectare debeamus: ſi ſic eſt, ergo.

51 Alio etiam modo dicta iura conciliare conatur ipſemet Bal. præcitato loco, & talis eſt. Aut (inquit ipſe) erratur in in cõtractu pręterito, & tũc transfertur domi-

dominium, quia eſt error eſſe de preterito, & ita procedit text. in d. l. cum in corpus, quia erratur in contractu præſenti; & tunc ſecus eſt, prout in d. l. ſi ego.

52 Sed iſte pariter intellectus eodé morbo diuinationis, quo primus, laborare videtur. Quomodo. n. dignoſci poteſt in caſu d. l. cum in corpus nos verſari in contractu de præterito; in l. verò contraria in contractu de præſenti? Quinimo ex verbis ipſorum reſponſorum clarè deuincitur, nos eſſe in vtroque caſu in contractu de præſenti, vt tu videas.

53 Duodecimo, Iacobus de Arena in d. l. cũ in corpus, alio modo occurrit huic difficultati, inquit ipſe; quod ideo in caſu d. l. ſi ego. traditio minime eſt efficax, quia ibi aderat duplex error, ſcilicet in cauſa, & effectu cauſæ, quia non eiuſdẽ potentiæ erat cauſa, quæ putabatur ab vno, cuius erat, quæ putabat ab altero; in caſu vero d. l. cum in corpus, erat omnino eiuſdem potentię. vnde.

54 Sed iſte ſenſus ex particularibus verbis ipſorum reſponſorum clare damnatur. Cum. n. ibi non ſolum eadem facti ſpecies, ſed & eadem verba proponãtur, non video quid ſomniet Arena, dum dicit, ꝙ in caſu d. l. ſi ego, aderat duplex error ꝙ ſecus erat in caſu d. l. cũ in corpus. ob ſupradicta. n. vnum, vel duplicem errorem intercedere tam in caſu d. l. ſi ego, quam in l. contraria, fatendum eſt.

55 Decimotertio Andreas Alciatus in d. l. ſi ego. num. 6. & 7. nouum pro conciliatione huius *ἀντινομίας* excogitauit intellectum, inquit. n. ꝙ ideo in caſu d. l. ſi ego. nec ex cauſa mutui, nec donationis, translatio dominij illius pecunię fit in accipientem, quoniam diſſenſus ipſorum contrahentium in cauſa cõtractus translationem ipſam ſine dubio impedit. Animus. n. dãtis eſt donare, accipiẽtis autem obdurata eſt opinio, vt aliter, quam ex mutuo non habeat. In caſu vero d. l. cũ in corpus. ſecus eſt, accipiẽs. n. expreſſi non eſt eius animi, vt nolit accipere niſi ex cauſa mutui, cũ enim ſciat dominium illius pecuniæ in ſe non niſi ex dantis voluntate transferri poſſe ſatis videtur, rẽ accipiendo ipſius dantis legi acquieuiſſe licet humanitate quadã reſtituturum ſe tamquam mutuum dixerit, & propterea non eſt mirum ſi in caſu d. l. fiat dominij translatio. Hæc in ſumma Alciatus, quẽ nouiſſime licet ſub multo in volucro verborum ſequi videtur d. P. Gilken. in d. §. per traditionem de rerum diuiſione. num. 13. cum tribus ſequentibus.

56 Sed hæc interpretatio mihi videtur omnium ſupradictarũ peſſima ad idq; aſſerendum moueor tali ratione. Diſſenſus cõtrahẽtium in cã cõtractus impedit translationem dominij; nec ſine mirũ: l. cõſtat. n. ex nuda traditione dominiũ transferri non poſſe, ad l. numquam nuda, de acquir. rerũ dominio. At traditio dr̃ nuda, cuius nulla eſt cã, ea autem eſt nulla, in qua partes nõ cõſenſerit, cũ vt cõtractus pficiatur, oporteat in idẽ placitũ concurrere ambarum partiũ cõſenſum ad l. in oĩb. ff. de actionib. & obligationibus & ſequitur hæc omnia idem Alciatus. in pręcita. l. ſi ego num. 1. & 2.

57 Hoc poſito. Finge modò Semproniũ mihi numerare centum donandi gratia, & ego ea quaſi mihi credita accipiam; in iſto caſu, non poteſt dici pecuniam illam mihi fuiſſe numeratam ex cauſa mutui, cum dans alia opinione dederit, nẽpe ex cauſa donationis. Omniũ pulcherrimè, & latiſſime Borcholten de rebus creditis. cap. 5. in primis numeris; minus poteſt dici me illam accepiſſe ex donato, donatio enim non inducitur, niſi & qui accipit in eandem cauſam conſentiat. eſt enim contractus, qui conſenſũ celebratur. Conſenſus autem non eſt vnius tãtum voluntas, videlicet dantis, aut accipientis, ſed duorum in ſimul, dantis videlicet & accipientis in eandẽ cauſam, & rem conſentientium ad not. in l. 1. §. 1. de pactis, & in l. 3. de pollicitationibus. iam autem ego illam accepi vti mutuam. Ex his apparet diſſenſum eſſe in cauſa contractus, & per conſequens

Digitized by Google

quens tranſlationẽ dominij in accipientem nullo pacto induci poſſe etiam in caſu d. l. cum in corpus; quod eſt contra Alciatum.

58 Nec dicatur hoc locum dũtaxat ſibi vendicare, quando accipiens obduratæ eſt opinionis, vt nolit aliter accipere, quam ex cauſa mutui. ſecus ſit autem, ſi de hac ejus opinione minimè conſtet, prout contingere ſupponitur in caſu d. l. cum in corpus.

59 Reſpondeo enim nihil referre, quandoquidem idem operetur tacitum, quod expreſſum ad l. cum quid. ff. ſi cert. pet.

60 Adde ex verbis amborum reſponſorum clare colligi: accipiẽtem pecuniam in vtroque caſu declarare ſe nolle illã accipere niſi vti creditam, id quod etiam eleganter confirmat Zaz. d. l. ſi ego n. 3. in fine. Cogita ſuper his; quia aduerſantur. tex. in d. l. cum in corpus.

61 Decimoquarto principaliter ſuccedit opinio nõnullorũ aliorum exiſtimãtiũ, ideo in caſu d. l. cũ in corpus. fieri trãſlationem dominij illius pecuniæ in accipientem; etſi diſſentiat in cauſa contractus cum dante, qm̃ dans huius erat firmi animi, vt vellet omnimodo pecuniam illam in ipſum accipientem tranſire; in caſu vero l. cõtrariæ ideo non fit dominij traſlatio: quoniã de tali eiuſdẽ animo minime conſtabat & iſte ſenſus eſt etiam d. Alciat. in præcit. l. ſi ego. in princip.

62 Verum (pace tanti viri dixerim) non mihi ſatis applaudit. Ridiculum eſt. n. dicere, quemquam donandi animo dare, qui non ſit hoc animo, vt dominium transferat, cum donare nihil ſit aliud, quam liberalitatis cauſa ita dare, vt datum numquam repetatur ad l. 1. de Donat. ac perinde tam in caſu d. l. cum in corpus. quam in d. l. ſi ego, de firma ipſius donantis voluntate conſtare, fateri neceſſe eſt.

63 Decimoquinto Io. Borcholtẽ in tit. de Rebus creditis. cap. 5. nu. 7. in conciliandis hiſce reſponſis, fuit in noua opinione; arbitratus eſt enim, tunc diſſenſum in cauſa dandi & accipiendi non nocere quo ad tranſlationem dominij in accipientem, quando nec à me, puta, nec a te id agitur, vt obligatio naſcatur, & ita procedat tex. in d. l. cum in corpus. Secus ſit autem, quando agendo ad id peruenitur, vt ipſa obligatio inter nos oriatur, atque ita intelligatur tex. in d. l. ſi ego.

64 Differentiæ ratio, quare diſſenſus in cauſa noceat, quando vel a me, vel a te id agitur, vt obligatio naſcatur, non autem noceat, quando id non agitur, hæc eſſe videtur, quoniam faciliores ſemper eſſe debemus ad liberandum, quam ad obligandum, ad l. Arianus. de Actionibus & obligationib. obſcurum eſt id; (inquies) explico ex ipſius Borcholten. ſententia.

65 Do tibi pecuniam quaſi donaturus, tu quaſi mutuam accipis, id ego ago, vt mihi obligeris, tu ibidẽ id agis, vt obligeris: Similiter id agitur, cum ego quaſi mutuam tibi pecuniam do, tu quaſi cõmodatam accipis. His caſib. diſſenſus in cauſa dandi, & accipiendi nocet, quo ad tranſlationem dominij, & ita, procedit tex. in d. l. ſi ego. At qñ nec a te, nec a me id agitur, vt obligeris, diſſenſus in cauſa non obeſt. exẽp. ponit. in d. l. cũ in corpus. ibi. n. credidi me ex teſtamento tibi obligatum eſſe, vt fundum traderem, tu vero exiſtimaſti fundum illum ex ſtipulatu tibi deberi, ibi non ego id ago vt mihi obligeris nec tu, ideoque diſſenſus in cauſa non nocet, & propterea nõ eſt mirum ſi in caſu d. l. cum in corpus. traditio eſt efficax. Hactenus Bolcholten.

66 Sed iſta conciliatio nõ ſatis mihi probatur, poſſet. n. procedere, quotieſcũq; Iulian. in d. l. cum in corpus. eodem exemplo; quo Vlpianus in d. l. ſi ego. circa illum, qui pecuniam numeratam tradidit animo donãdi minime vſus fuiſſet, ſed cum eodem exemplo pariter Iulian. moueatur, nõ video quando ipſius Borcholten. opinio ſaluari poſſit. Ex ipſius. n. ſententia fatendum eſt, etiam in caſu d. l.

ſu d. l.

ſit d.l. cum in corpus. à nobis agi, vt inter nosmetipſos obligatio oriatur, & quod ſubinde diſsẽſus in cauſa noceat.

67 Nec replicet Bolchorten, nil ſuæ intentioni officere, quòd in d.l. cũ in corpus. eodem exemplo Iulian. vtatur, quo Vlpian. in d.l. ſi ego, quandoquidem verbum illud (creditam) de quo in d. l. cum in corpus. non accipitur pro mutuam, ſed pro debitam, iuxta opinionẽ Iaſ. Alciat. ac aliorum, de quibus ſupra.

68 Reſpondet enim expoſitionem illam prædicti verbi *loco ſuo* ſuperiùs fuiſſe per nos exploſam, & concluſum verbũ illud pro *mutuam* accipiendum eſſe. vnde non officit, vide ſupra numero.

69 Decimoſextò Alia ſe offert conciliatio, & eſt D. Franciſci Duaren. in titul. digeſtorum ſi certum petatur. capit. ſecundo, pagina mihi 30. ver. Mihi enim. Tradidit enim in ſumma ſpecies facti propoſitas in prædictis reſponſis penitus diuerſas eſſe, & in altera errorem deprehendi, in altera diſſenſum, ex eaque diuerſitate diuerſitatẽ iuris naſci. in dicta l. ſi ego. non fit mentio erroris, ſed diſſenſus potius, vnde non eſt mirum, ſi ipſo diſſenſu ſtante, qui impedit celebrari contractum, in caſu dictæ leg. dominium illius pecuniæ traditæ minimè transferatur in ipſum accipientem, in dicta autem l. cum in corpus. concurrit dumtaxat error, & ex eius verbis apparet, Iulianum loqui de contrahentibus, qui errãt in cauſa transferendi dominij. vnde non eſt mirum, ſi ibi iſte error nõ poteſt impedire tranſlationẽ dominij. Nõ enim apertus eſt inter eos diſſenſus, & incertũ eſt, an ſi is, qui accepit, ſciuiſſet eum, qui dedit pecuniam, donare velle, cũ eo contracturus fuiſſet, denique quid vterque facturus fuiſſet, ſi vtrique opinio, & conſilium alterius innotuiſſet. Vnde latius vide per eundem Duarenum.

70 Sed nec iſta amplectenda eſt, in primis enim inſolenter diuinat, dum ſupponit in caſu dictæ l. ſi ego. diſſenſum concurrere, nõ autem errorem, nullum enim ibi adeſt verbum, ex quo id elicitur.

71 Præterea falſum, quòd in caſu dict. l. cum in corpus. error dũtaxat interceſſerit, nam potius ibi diſſenſum concurrere clariſſimè colligitur ex illis verbis *in cauſis verò diſſetiamus*, & ex illis. *atque accipiendi diſſenſerimus*.

72 Adde, quòd error impedit conſenſum ad l. ſi per errorem, ff. de iuriſdictione, & nõ adeſt conſenſus in caſu dict. l. cum in corpus. qui dici poteſt, quod ibi dominium illius pecuniæ cenſeatur in ipſum accipientem tranſlatum. Vnde.

73 Decimoſeptimo, principaliter d. Gaſpar. Caballin. in ſuo tractat. Diuid. & Indiuid. part. 2. num. 349. pagina mihi 204. alterius extitit opinionis. Tradidit enim, quòd ideo in caſu d. l. cum in corpus. illius pecuniæ traditæ ſit tranſlatio dominij in accipientem, quoniam illa duo ibi concurrunt, ſcilicet quod nec tradentis, nec recipiẽtis intereſt. Vnde.

74 Sed fatua eſt hæc opinio; quoniam neſcio, quid velit Caballin. inferre.

Adde, quòd iſtud etiam conſiderari poteſt in caſu dictæ l. ſi ego. in qua eadem facti ſpecies proponitur. Vnde.

75 Allatis hiſce omnibus ſcribentiũ opinionibus ipſiſque pro virili reprobatis, ſupereſt ſolummodo vt meum hac in re tam graui interponam qualecunque iudicium. Arbitror autem ego Vlpianum nullo pacto a Iuliano diſſentire, id quòd ad oculum ſic demonſtro.

Si ego pecuniam donandi gratia tibi tradam, tu autem eã quaſi mutuam accipias, nemini dubium eſt, donationem minime induci, cum accipiens non huius opinionis extiterit. Sic etiam ſupponit Iulian. in d. l. cum in corpus. & confirmat Vlpian. in d. l. ſi ego. Clarum eſt etiam non oriri mutuum, cum tradens alio dederit animo, cuius quidem animum, & intentionem in ipſa traditione magis ſpectandum, quam accipientis conſtat aperte ex l. regula. §. qui ignorauit, ff. de iuris, & fact. ignor. ſic quoque clare ſupponit Iulia. & confirmat

firmat Vlpianus. Hactenus nulla inter eos eſt diſſenſio. Sequitur poſtea Iulia. in d.l.cum in corpus.& inquit,proprietatem illius pecuniæ in accipienté tranſire, ſcũ in corpus, quòd tradunt ambo contrahentes conſentiant licet in cauſis diſſentiant; Vlpian. vero in d. l. ſi ego. circa hoc profert hæc verba, *magiſque nummos accipientis non fieri*, quæ verba mea quidem ſententia, ſint ambigua; poſſunt enim ſignificare, & nummos fieri ipſius accipientis,& non fieri. Fiunt accipientis ſi initium ſpectamus. transfertur enim eorum proprietas ab initio in ipſum accipientem, idque de voluntate manifeſta ipſius dãtis,& accipientis cum cauſa tam donationis, quã mutui ſit habilis ad tranſlationem dominij inducendam,& hoc eſt quòd Iulian. ſenſit in d. l. cum in corpus. & verum eſt.

At eoſdem nummos rurſum rectè,& ex vſu iuris dixerimus accipientis non fieri.cum apud ipſum perpetuo,& irreuocabiliter minimè manere debeant,vt proximè dicetur. Dicuntur enim propriè ea capi, & peruenire ad aliquem, quę ita capiuntur,vt ſint manſura,quę autem manſura non ſunt, ea nec perueniſſe videtur, quamuis maximè ab initio dominium eorum ſit tranſlatum l: aliud eſt capere.ff.de verb.ſignificatione,& l.omnes §.1.de regul.iuris. Hinc videmus in ſimili in l. cum quis §. qui hominem ff.de ſolutionib.quòd reſpõdetur non videri ſoluta,id eſt data ſolutionis nomine,quam debitor non fecit perfecte accipientis.

Quod nummi autẽ prædicti nõ ſint perpetuo manſuri penes accipienté colligitur,ex tex.in d.l.ſi ego.& ex not.pro ducitur ibi. Pro cõperto enim eſt, quòd ſi ipſi nummi exient; poterunt ab ipſo tradente conditione ſine cauſa vendicari. Cum enim pecunia ſua ſine cauſa ad ipſum accipientem peruenerit,cum non ex illa cauſa eam habuerit, ex qua vt eam haberet, peroptabat, eam itaq; ſibi ab illo reddi bonum, & ęquum eſt, ad tradita in l.ſeme.& Titiũ in fine. ff. eod.titulo ſi cert. petatur ſin autem fuerint conſumpti, ab ipſomet tradente condicentur.

26 His ſic ſtantibus, dico ego verba illa *Magiſque nummos* in hoc ſecundo ſenſu capiẽda. Senſus vt ſit,nummos prędictos non fieri accipientis; nõ quia ab initio eorum dominium non tranſeat in ipſum accipientem, prout ratus eſt Iulian.in dict.l.cum in corpus.ſed quia nõ ſunt penes ipſum perpetuo permanſuri, vt ſupra dixi, efficientur quidem à principio ipſiuſmet accipiẽtis iuxta ſententiam Iuliani,quod & Vlpianus comprobat; non tamen efficientur perpetuo,poterunt enim condici, vt ſupra vidimus,& ob id Vlpianus ſcribit. *eos nõ fieri ipſiuſmet accipientis*.

77 Ex his conſtat,ni fallor, Vlpianum à Iuliano minimè diſſentire, & hæc fuit etiam opinio Cl.d.Hugonis Donell. in d.l.ſi ego. num.6.& lib.4. ſuorum Cõmentariorum. Iuris Ciuilis, capit. 18. cui quoque adhæſiſſe viſus eſt Charondas lib.2. ſuorum Veriſimil.cap.2.& d. Hieron.Treutler.lib. 1. ſelectarum diſput.20.theſ.4.in littera A. Satis.

L.final.de Condict. cauſ.data, & l. Naturalis §. 1. de præſcript.verbis.quæ ad inuicem contrariari videbantur, conciliatio.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu.2.*
3 *Maxima ἀντινομία extat inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Duo intellectus d. Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis afferuntur, ac improbantur, & nu.5.6.7.8.9.10. 11.12.13.14 15.& 16. nec non & 17.*
18 *Corraſ.ſenſus deducit, & nu.19.& 20.*
21 *Damnatur, & nu.22.*

23 For-

23 *Forcatuli opinio proponitur.*
24 *Reprehenditur.*
25 *Fortunij Garciæ interpretatio ſubijcitur.*
26 *Refellitur. & nu. 27.*
28 *Alia eiuſdem Garciæ ſubnectitur.*
29 *Reijcitur quoque. & num. 30.*
31 *Antonij Fabri conciliatio perpenditur.*
32 *Reſpuitur. & nu. 33.*
34 *Ripæ ſententia adducitur. & nu. 35.*
36 *Improbatur. & nu. 37.*
38 *Arij Pinell. ſenſus conſideratur.*
39 *Euertitur per Authorem. & numero 40.*
41 *P. Auguſt. Morlæ intellectus ſubijcitur. & nu. 42. & 43.*
44 *Et hunc ſequitur Author.*
45 *Butigellæ interpretatio etiam ſubnectitur.*
46 *Et hanc etiam approbat Author. & nume. 47. & 48.*
49 *D. l. final. & d. §. etſi quidem. in alio ſibi aduerſantur.*
50 *Pro conciliatione videndi plures docto. remiſſiuè.*
51 *D. §. etſi quidem ex ſentẽtia Gilberti Regij aduerſatur text. in l. 1. ff. de rerum permut.*
52 *Sed decipitur.*
53 *Videndi tamen pro ipſorummet enucleatione plures doctor. remiſſiuè relati.*

¶ Altercantur inter ſe Celſus Iuriſconſult. in l. fina. de conditio. ob cauſam. & Paul. in l. Naturalis. §. 1. de præſcriptis verbis.

1 Verba Celſi. *Dedi tibi pecuniam, vt mihi Stichum dares, vtrum id cõtractus genus pro portione emptionis, & venditionis eſt? An nulla hic alia obligatio eſt, quam ob rem dati, re non ſecuta? In quo procliuior ſum; & ideo ſi mortuus eſt Stichus repetere poſſum, quod ideo tibi dedi, vt mihi Stichum dares.*

2 Verba Pauli. *etſi quidem pecuniam dem, vt rem accipiam, emptio, & venditio eſt.*

3 Horum reſponſorum ἀντινομία multis negotium faceſſit.

4 Accurſ. priori loco in d. l. fina. in ver. *procliuior* ex ſententia Ioannis antiqui doctoris opinatus eſt, quod ideo in caſu Pauli emptio, & venditio ſit, ac conſiſtat, quia pecunia fuit data in quantitate, ſecus ſit autem in caſu Celſi, quoniam fuit ipſa pecunia data in ſpecie, ſeu vti ſpecies, hoc idem repetiit idemmet Accurſ. in dicto §. etſi quidem. in ver. emptio, & venditio, & in l. hæc venditio. §. penultimo. in ver. quantum precii. ff. de contrahenda emptione. Sequutus eſt Bald. in d. l. final. nume. 3. & Decius in l. 2. in prima lectura. nume. 22. ff. ſi certum petatur, & in ſecunda, nume. decimo tertio, necnon plures alii relati per Arrium Pinell. de reſcindend. venditione. in ſecunda par. Rubr. capit. 3. numero decimo. His adnectendus eſt Butigell. in dict. l. ſecunda, numero quadrageſimo tertio. ff. ſi certum petatur.

5 Sed iſte primus Accurſii ſenſus reprobandus eſt, nimis enim inſolenter diuinat, ſic præciſe addentes ad dictam glo. in d. ver. procliuior in litera A. ubi etiã ſubijciunt hunc eundem Accurſii ſenſum aduerſari deciſioni l. adhuc. §. ſi uero. ff. de uſufructu.

6 Eundem uti diuinatorium reprobauit quoque Bartol. in d. l. final. num. primo. Alberic. numero ſecundo. & Antonius de Padyll. in dicto §. etſi quidem. nume. 4.

7 Nec replicet Dec. dicto numero uigeſimo ſecundo. & in ſecunda lectura. dicto numer. decimo tertio. non obſtare, quod hoc ſit diuinare ex ſententia Bart. ex quo iura communiter exprimunt de numerata pecunia, quando loquuntur de uenditione.

8 Reſpondetur eum decipi; quandoquidem in caſu Pauli emptio conſiſtit. & tamen nulla fit ibi mentio de pecunia numerata, ſed tantum de pecunia, prout etiam fit in caſu Celſi. Vnde.

9 Alijs etiam rationibus idem Pinell. d.cap.3.nu.11. & 12. eandem Accurſij ſententiam improbat, ac reprehendit. vide per eum.

10 Secundo loco idemmet Accurſ. in d. ver. *proclinior.* ex ſententia Azonis. aliter conciliare ſtuduit, inquit enim, quod in caſu Celſi fuit actum, vt Stichum da res, hoc eſt accipientis faceres, quod nō eſt de natura emptionis, & vēditionis. ad l.ex empto.in princ.de act. empt. & ex hoc ſequitur, quod eſt contractus innominatus do, vt des.

Sed in lege contraria fuit dictum, *Do pecuniam, vt accipiam ſpeciem.* Primum verbum enim *accipio*, non includit de neceſſe tranſlationem dominij, vt ibi patet, ideo.

11 Accurſium inſectatus eſt Bart. in d.l. fin.nu.2.& 3.vbi etiam nonnulla, quæ in contrarium obijci poſſent, accuratè reſoluit. Hoc idem in ſumma repetijt ipſemet Bar.in d.§.etſi quidem.vbi ſoluendo inquit, quod in caſu Celſi pecunia data fuit, vt res daretur. Vnde cum de natura emptionis non ſit, quod venditor ad dandum, ideo eſt contractus innominatus; in caſu vero Pauli non fuit actum, vt rem darem, ſed vt rem accipiam, & ſic nota, quod iſtud verbum recipiam, vel accipiam, non inducit de neceſſe tranſlationem dominij. Vnde. Ita Bart. qui nonnulla etiam contraria diſſoluit; vt per eum. Sequutus eſt Ang. ibidem ante numerum primum, Alberic. numero ſecundo, vbi ſubdit, quod hic intellectus communiter tenetur, & nonnulla etiam contraria reſoluit, Corneus ſub numero quarto. Caſtrenſ. ſub numero ſecundo, tertio, & 4. vbi pulcherrimè. Salicetus nume. tertio, & quarto, cum ſequentibus, ac plerique alij. Hunc eundem intellectum vti veriſſimum inſectati ſunt quoque Zazius part.2. ſuarum iuris ἀντινομιῶν. numero tertio, & Theodore. Straithman. in ſua ἀντινομία Iuris ciuilis 35. vbi etiam nonnulla, quæ in contrarium ſubtiliſſime diſputare poſſent, acutè, & eleganter refellunt. addo Connan. lib. 7. ſuarum Commentatiorum Iuris ciuilis capitulo 15. pagina mihi 491. & Gilbert. Regium ἐναντιοφανῶν lib. ſecūdo, capitu. decimo, in fine. Adnectendus quoque Padyl. in d.§. etſi quidem. nume. quarto, & quinto. vbi pulchrè, & P. Coſtal. in ſuis Aduerſarijs in d. l. final. addas etiam nouiſſime Clar. dom. Fachineum lib. ſecundo, ſuarum iur. controuerſ. capitu. 58. vbi pulchrè. Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν cent. 3. quæſtione 97. & Andream Claudium in d.l.final. nume. 201. vbi plures alios concordantes adducit.

13 Sed placet nobis illum clarius, quam alij fecerint, deducere. dicimus ergo ex eorundem ſententia, in Celſi conſtitutione d. l. final. ita datam fuiſſe pecuniam, vt res daretur, cumque verbum *dari*, contineat dominij tranſlationem. l. vbi autem. §. final. de verborum obligation. & §. ſic itaque. inſtitut. de actionibus. & de natura emptionis ſit, vt non ad dandum, ſed ad tradendum obligetur venditor. l. ex empto. in princ. ff. de action. empt. vt non mirum ſit, ſi res aliena vendi poſſit. l. rem alienam. de cōtrahenda emptione. illic contractus nominatus fuit. At in Pauli reſponſio data fuit pecunia, non vt res daretur, ſed vt acciperetur, quod verbum accipere, dominij tranſlationem nequaquam ſignificat, niſi adiectum eſſet quantitatis, aut generis obligationi. l. non amplius. §. final. de leg. primo, & l. cum mota. C. de tranſactionibus. quo caſu non ex verbi proprietate, ſed ex rei, cui adijcitur natura, vt transferatur dominium, importat, vt & alibi de verbo *tradi*, legimus. Accurſ. in l. quæ de legato. ff. de legatis primo. & de venditione generis, vel quantitatis. Bartolus egregiè docuit in l. ex empto. ff. de actionibus empti.

Hanc eandem interpretationem vti communem inſectatus eſt quoque dominus

minus Petrus Loriotus in ſuis axiomatibus, titulo de pactis. axiomat. 123. quem vide. & eruditiſſimus dominus Fridericus Martini de iure cenſuum. capitul. 6. pagina mihi 262. numero 18. & 19.

14 Verum iſte ſenſus licet communis dãnatur, & recte meo quidem iudicio, per Corraſ. lib. 2. ſuorum Miſcellan. capitu. 9. numero 4. Libet eius verba tranſcribere.

Ceterum non puto tamen ſuperſtitioſe Iuriſconſult. ſcrupuloſas verborũ ſignificationes inſectatos, in quibus, vt Celſus adoleſcens dicebat, pernicioſe errari poſſet. l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ff. de verborum obligation. in quam ſententiam me plurimum impellit, quod Paulus mox ſubijcit. in d. §. etſi quidem. *Si inquit, do rem, vt rem accipiam, quia non placet, permutationem rerum emptionem eſſe*. Quo loco verbo *accipiam*. vſus eſt adiecto certæ rei, & tamen cenſet eo caſu permutationem eſſe, in qua rem accipientis facere, hoc eſt transferre dominium, oportet l. 1. §. fina. de rerum permutatione. Quod ſi ea eſſet verbi *accipere* proprietas, vt dominij translationem importaret, in horum locorum altero Iul. Paulum ineptè, perperam, improprie, loquutum fuiſſe dicendum eſſet; nec præterea verum eſt verbum *dari* ad venditorem relatum venditionis contractum impedire. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſuris. Hactenus Corraſius.

15 Alio modo hunc eundem ſenſum communem reprobat Forcatul. in ſua Necyomantia iuris dialog. 49. numero quarto, & Burigell. in d. l. 2. præcitato num. 43.

16 Adde falſum eſſe, quod translatio dominij ſit contra naturam contractus venditionis, prout ex aduerſo aſſeritur; idque multis probauit dom. Dec. in d. l. 2. in ſecunda lectura, nume. decimo tertio. ff. ſi certum petatur. quem conſulas.

17 Videndus idem Dec. in d. l. 2. in prima lectura, numero vigeſimo, cum ſequentibus, vbi de hoc pulchrè. & Bolognetus ibidem. nume. quadrageſimo primo, vbi latiſſime. addo Pinell. in dicto capitu. tertio, numero 15. & 16. vbi omnium elegantiſſime.

18 Corraſius tertio loco d. capitu. nono, numero quinto, ſupradictorum reſponſorum conciliationi ſtudens. docuit in ea ſemper ſe fuiſſe ſententia, vt cum pecunia ſimpliciter non alio expreſſo edatur, vt res viciſſim detur, vel accipiatur, (neque enim in ijs verbis ſuperſtitioſus eſſe vult) ſit contractus innominatus d. l. final. quod alium contractum partes non egerint; ceterum ſi pretij mentio facta ſit, cum tunc ſemper emptio præſumatur. l. final. de præd. curial. libro decimo, Accurſ. ibi apud Celſum. §. ſi cum legitima. ff. de exceptione dol. & in l. cum dotem. C. de iure dotium, quod pretium ad emptionis ſubſtantiam pertineat. §. pretium. de emptione, in inſtitutionibus, emptionem ſemper celebrari intelligit.

19 Nec quicquam eum mouet §. etſi quidem. qui ſimpliciter tradere videtur, vt ſi dem pecuniam, vt rem accipiam, emptio, & venditio ſit. Non enim eo Iuriſconſulti verba ſpectant, vt per modum regulæ docere velit, quod vbi datur pecunia, vt res accipiatur, ſit emptio; ſed vt oſtendat articulum illum do, vt des, de quo primum dicturus erat, ſic in genere conſideratum, ita in duo membra diduci poſſe, vt alterum emptio ſit, quod contingere non poteſt, niſi vbi eius contractus ſubſtantialia interuenerunt, res nempe, & pecunia. l. 2. ff. de contrahenda emptione. §. item pretium. illo titulo in inſtitutionibus, de quo ideo illic breuiſſime, & ſummatim agit, quod ad tractatum contractuum innominatorum non pertineret.

20 Alterum vero membrum, quo v-

trinque res datur, & accipitur, emptio non eſt, cum pretium nullum interuenerit, perinde permutatio dicetur, quæ ciuilem parit obligationem de qua ſatis abundeque in eo præſcriptorum verborum tractatu. Hæc Corraſius. Id quòd etiam docuere Alciat. ad l. ſecund. numero 24. ff. ſi cert. petatur, & Federic. Scot. ibidem numero 130. adde P Grangianum in ſuis παραδόξοις Iuris Ciuilis capitulo ſexageſimo-ſextó.

21 Sed huic interpretationi Corraſ. obſtat maximopere (quicquid ipſe dixerit) text. in dict. §. & ſi quidem, vbi ſimpliciter dicitur, quòd ſi ego dem pecuniam, vt rem accipiam, emptio, & venditio eſt, cuius contrarium decidit Celſus in dict. l. final. & Paul. in dict. §. & ſiquidem de eo proponit maximè regulam, quemadmodum ponit etiam in eo, quòd ſi ego rē dem, vt rem accipiam ſit permutatio, ideo. Nec eſt vera interpretatio, quam tradit Corraſ. ad ſupradictum §. eiuſdē enim verba dictæ ſuæ expoſitioni repugnant, vt per te videre poteris.

22 Videndus de hac expoſitione Corraſ. quam etiam eſſe Philip. Dec. opinatus eſt d. Arrius Pinell. d capitulo tertio, numero decimooctauo, & numero 20.

Eandem vti meram diuinationem continentem reiecit quoque d. Frachineus libro ſecundo, ſuarum iuris controuerſ. capitulo quinquageſimo-octauo.

23 Forcatul. quarto loco dialog. ſupracitato ſuo quadrageſimonono, numero tertio, aliter ſenſit opinatus eſt enim quòd in caſu dict. l. final. ideo emptio non conſiſtat, quoniam de emendo conuentum non erat, vel res non erat venalis ſeu pretij facta non erat mentio, & ideo mirum non eſt, ſi ibi eſt permutatio licet cum nummis. argumento l. cum hi §. ſi cui ff. de tranſactionibus, l. ſi mulier. ff. de pactis dotal. & §. conſtituitur. de Vſuſruct.

Quę quidem omnia in caſu d. §. & ſiquidem minimè procedunt.

24 Sed iſthæc ſua expoſitio nimis inſolenter diuinat, ideo reijcienda. Præterea refragatur claris verbis ipſius Celſi, qui quidem poſuit caſum in re venali, & mentionem fecit de pretio.

De hoc eodem ſenſu Forcatul. diſſerit Pinell. d. capitulo tertio, numero 21. eum conſulas.

25 Accedit quinto loco alia interpretatio d. Fortunij Garciæ in l. Iuriſgentium. numero decimoſeptimo, & vndecimo. ff. de pactis; præſupponit enim ante omnia pecuniæ appellationem generalem eſſe, adeo quod equus, homo, & veſtis, immo, & quodlibet in patrimonio conſiſtens eius rei appellatione comprehenditur, vt l. pecuniæ. la prima, & la ſecunda. de verborum ſignificatione. & latius vt per eum. Hoc ſuppoſito docet modo Garcia, quòd ideo in caſu Celſi, ſi quis det pecuniam, vt Stichum accipiat, non contrahitur emptio, quia pecunia non fuit ibi numerata; Cum enim appellatio pecuniæ ſit Generalis ita poteſt comprehendere numeratam, & pretio conſtitutam, prout ſpeciem quamlibet aliam. In caſu autem contrario cum Paul. ibi dicat emptionem eſſe, voluit neceſſario præſupponere numeratum pretiū fuiſſe, quia eſſentiale eſt ad emptionem, & ſic intellexit pecuniam pretio conſtitutam. Ita in ſumma Garcia, qui quidem videtur cōcordare cum prima expoſitione Accurſij.

26 Sed nec iſte ſenſus arridet, quandoquidem expreſſe eſt diuinare, quòd in caſu Celſi pecunia non fuerit numerata; extiterit autem in caſu Pauli. Vnde.

27 Præterea ſi in caſu Celſi pecunia numerata minimè interceſſiſſet; caſus

ſus eſſet de indubitabili. Quem enim præterit, emptionem minimè contrahi, ſi pecunia numerata minimè intercedat? nonne pretium ad emptionem perficiendam, & neceſſarium, & eſſentiale eſſe conſtat inter omnes ad §. primum, de emptione, & Venditione.

28 Adducitur ſexto loco alia expoſitio nonnullorum aſſerentium, quòd in caſu Celſi pecunia numerata quidem interceſſit, ſed non pro pretio, ſed pro quadā remuneratione. Exemplum eſſe poteſt, veluti ſi ego, qui erā amicus tuus dedi tibi centum, vt equum mihi dares, hic enim intercedit pecunia numerata, & tamen non contrahitur emptio, nec venditio; cum inter amicos emptio maxime rerum non pretioſarum, leuem arguat amicitiam, ideo erit quidam contractus innominatus, do vt des, quòd genus contractus in Hiſpania maximè in vſu eſt, vbi gentis antiquæ Romanæ veſtigia veræ amicitiæ, nobilitatis, ac fidei permanſere, & iſte ſenſus colligitur etiam ex ſcriptis per Garciam dict. numero decimoſeptimo, pagina mihi 331. ver. ideo forſan.

29 Sed & horum intellectus reſpuendus, quandoquidem in caſu Pauli adeſt præcisè eadem formula verborum, quæ adeſt in caſu Celſi, & tamen dicitur ibi, *conſiſtere emptionem.*

30 Præterea facti illa ſpecies animaduerſa in caſu Celſi eſt inſolita, ad quæ regulariter ius noſtrum minimè adaptatur ad not. in l. nam ad ea. de legibus. Ergo.

31 Septimo loco Antonius Faber libro ſexto, Coniecturarum iuris, capitul. nono, in principio horum reſponſorum conciliationi inuigilans docuit, quod Celſus in d. l. final. nō diſputat, an contractus ille, de quo ibi, emptio ſit, ſed an ſit emptioni ſimilis, contractum eſſe certum eſt, quia negotium geritur inter dantem, & accipientem.

Emptionem vero minime eſſe, quia licet ego pecuniam deberem, vt tu mihi Stichum dares, emptio tamen eſſe non poteſt, ſi pretium nullum ſit, non enim pecunia omnis, quæ ſic datur, vt viciſſim res detur pretium eſt, ſed ea demum, quæ pro rei pretio datur, pretium porro illud tantum eſt, de quo vt pretium eſſet inter emptorem, & venditorem conuenit, & vt apertius dicam (inquit Faber) pretium non ex pecuniæ, quæ datur, qualitate, neque ex ipſius dantis voluntate, verum ex vtriuſque contrahentium conuentione, & conſenſu, qui quidem dationē præceſſerit, æſtimatur. Neque quiſquā dubitat, quin ita accipiendum ſit, quod ſcriptum eſt in dict. §. & ſiquidem. Si pecuniam dem, vt rem accipiam emptionem eſſe, nempe ſi de pretio conuenerit, tum pecunia pretij nomine detur; omne pretiū in pecunia numerata conſiſtit, ſed non omnis pecunia numerata pretium eſt.

Videbatur autem illud contractus genus, de quo Celſus diſputat, ſimile eſſe emptioni, & venditioni, ſiue quod pecunia pro re data eſſet, ſiue quod permutatio ſaltem contracta videretur. Eſt enim permutatio ſimilis emptioni l. ſecunda, de rerum permutatione, & l. ſecunda, Codic. eod. Negat tamen Celſus contractum illum, qui proponitur, eſſe pro portione emptionis, & venditionis. Negat igitur eſſe permutationem, & in id procliuior eſt, vt nulla alia obligatio ſit, quam ob rem dati re non ſecuta. Permutatio enim eſſe non poteſt prius quam vtrinque datum ſit præſertim ſi permutationis placitum nullum præceſſerit, an igitur contractus erit do, vt des? ita ſane eſt, idque Celſus non obſcurè ſignificat, cum ait, nullam hic aliam obligationem naſci, quam ob rem dati re non ſequuta. Hæc Faber.

Sed

32 Sed & iſte ſenſus Fabri viri alioquin acutiſſimi longè à veritate mihi abhorrere videtur, falſum eſt enim imprimis, Celſum non diſputare, an contractus ille, de quo ibi emptio ſit. Contrarium enim videtur verius ex illis verbis (Vtrum id contractus genus pro proportione emptionis, & venditionis eſt) id eſt an ſit pro parte.

33 Præterea falſum diiudico. Primo dicam verius aperta eſt diuinatio, quòd in caſu Pauli emptio ideo conſiſtat, quoniam de pretio inter dantem, & accipientem conuentum ſit, & quia pecunia pretij nomine fuerit data, quæ omnia non contingant in caſu Celſi, vbi eadem verborum formula vſus eſt, de qua fit mentio in dict. §. & ſi quidem. Vnde.

34 Ripa 8. loco in l. 2. numero 31. ff. ſi cert. petatur aliter ſenſit; opinatus eſt enim quòd ideo in caſu Celſi emptio non conſiſtit, quoniam pecunia, quæ datur, non æquiualet rei acceptæ, ſecus fit autem in caſu Pauli, in quo res paris valoris, & pecunia conſideratur.

35 Pro corroborationeque huiuſce ſuæ opinionis perpendit text. in d. l. final. ibi pro portione emptionis.

36 Sed hæc interpretatio prorſus reijcienda videtur, tum quia multum diuinat, ſubauditque ad vtramque legem, tum quia non magis in vna, quam altera aliquid exprimitur de æquiualentia pretij.

37 Nec aliquid officiunt dicta verba *pro portione*. Non enim ſunt verba conuentionis, nec ad rem, vel pretium referuntur, vt Ripa male accepit, ſed verba ſunt Iuriſconſulti dubitantis, quòd cōtractus genus inde reſultet, vt ex litera facile conſtabit, maximè, quòd exiguitas pretij non tolleret nomen emptionis, vt in l. ſi quis donationis, ff. de contrahenda emptione.

38 Affertur nono alius intellectus Arij Pinel. in d. Rubrica de Reſcind. Venditione part. 2. cap. 3. nu. 23. Is enim dicta iura conciliando intelligit Celſum in d. l. final. loqui in caſu dubio, ſecus vbi conijceretur contrahentes agere de emptione, vel vbi verbum emendi, ſeu vendendi ab eis prolatū fuiſſet; tunc enim procedet d. l. final. ſed vera emptio reſultabit, & ita intelligend. Paul. latius ipſe Pinel.

39 Sed longè omnium decipitur ipſe Pinell. quandoquidem eius ſenſus repugnat claris verbis dicti §. & ſiquidem, vbi nulla maior coniectura emptionis reperitur, quam in caſu Celſi. quinimo in ipſis iuribus reperiuntur inſerta eadem verba; ergo quemadmodum in ipſo caſu Celſi emptio nō conſiſtit; ita illud idem aſſeuerandū eſſet in caſu Pauli, & tamen totum contrarium ibi deciditur.

40 Et hūc eundem ſenſum Pinell. reprobat quoque inter alios P. Auguſt. Morla in ſuo Empor. Iuris Ciuilis part. 1. titulo de Contrahenda emptione in præludijs numero 23. vbi ſubdit, quòd non congruit literæ tex. in d. l. finali, & licet vera eſſet, non tolleret difficultatem tex. in d. §. & ſiquidem.

41 Decimo loco Morla prēcit. nu. 23. extitit in noua opinione. Ratus eſt enim ita diſtinguendū eſſe. Aut præcedit conuētio inter duos, vt alter det pecuniam certam, alter vero rem, aut non procedit. Primo quidē caſu reſultat emptio, cum adſit pretium, res, & conſenſus in idem, quæ ſunt de ſubſtantia emptionis, neque verbum *dare* poteſt mutare naturam ipſius contractus, quia ſemper attenditur id, quòd fit, non vero quod dicitur l. inſulam. ff. de præſcript. verbis, & ita procedit textus in dict. §. & ſiquidem.

42 Secundo vero caſu non reſultat emptio: quando enim ſine illa conuentione præcedēti, ego, puta, dedi tibi pecuniam, vt mihi rem dares, oritur dumtaxat ob rem datam oblig. Dedi enim vt dares, hoc eſt, vt te obligares ad dādum mihi, & ita procedit tex. in d. l. final.

Diffe-

Digitized by Google

43 Differentiæ autem ratio ea eſt, quia primo caſu adeſt conſenſus vniuſcuiuſque in ſe obligãdo. In ſecundo vero caſu adeſt conſenſus in dominio transferendo. Primo caſu obligatur vterque, quia ex emptione,& venditione mutua naſcitur obligatio, in ſecundo vero ille, qui tradit, non manet obligatus, ac propterea nõ poteſt eſſe emptio, & venditio,latius proſequit Morla, qui videtur,quòd verum ſit, quòd in caſu Pauli proceſſerit ſupradicta conuentio, vt patet, ex illis verbis in principio legis *conuenit inter nos*.

44 Et hæc tanti viri opinio mihi quoque probatur. Nec obijcias in caſu d.§.& ſiquidem. nullam reuera conuentionem de emptione celebranda præceſſiſſe, Reſpõdetur enim hoc falſum, patet id ex illa dictione (etſi) quæ aduerſatur, præcedentibus in facto retentis tamen eiſdem qualitatibus, vt poſt Beroũ docuit Vulpell.de Aduerbiorum ſignificatione in dictione ipſa,& ſi. Iam autem in principio legis conuentionem præceſſiſſe liquet ex illis verbis. *Conuenit inter nos* ſupra citatis, & huic eidem cõciliationi videtur etiam adhæſiſſe, licet non ita clare, Gabriel Mudæus ad l.cũ mann.§.nemo nu.9.ff.de contrahenda emptione.

45 Placet etiam ſummopere mihi alia nõ inelegans interpretatio Hieronymi Butigellæ in l.ſecunda,numero quadrageſimoquarto, ff. eod. ſi cert. petatur. Eius verba talia ſunt.

46 Cogitaui etiam, & rogo, tu ſubtilis bene conſidera, poſſe probabiliter demõſtrari,quod in d.l.finali pecunia da batur, vt ſpecies, & ſic ſolutio non erit diuinatiua, vt dicunt Bart. & alij. Sic enim dicit text. Dedi pecuniam,vt mihi Stichum dares. Vtrum is cõtractus pro portione emptionis, & venditionis ſit, an nulla alia obligatio,eſt, quã ob rem dati? pondera verbum pro portione, Nec enim dicit text. dubium fuiſſe, an eſſet emptio, ſed an eſſet pro portione emptionis, ſcilicet an haberet ſimilitudinem, ſeu communionem cũ emptione, quæ dubitatio poterat eſſe, ex quo adeſt pecunia pro parte vnius, & res pro parte alterius. Ecce, quòd pecunia erat vt ſpecies. Nam ſi fuiſſet vt quantitas,aut fuiſſet emptio, aut ſaltem probabile dubium fuiſſet, an eſſet emptio; ergo cum text. non dubitet, an ſit emptio,neceſſario dicendum eſt, quòd pecunia non erat, vt quantitas, & conſequenter ſtulta fuiſſet dubitatio, an eſſet emptio.

47 Nec iſta ponderatio videtur ſibi contemnenda, quia non poſſum mihi perſuadere, quòd Iuriſconſ. abſque aliquo myſterio dixerit, vtrum ſit pro portione emptionis potius quàm vtrum ſit emptio, prout in ſimili ſit in §.item pretium inſtitut. de contrahenda emptione, vbi dicitur dubitatum eſſe, an eſſet venditio, an permutatio, & §.adeo inſtit. eod. vbi dicitur *dubitatum eſſe, an eſſet locatio, an venditio*. Confirmatur hæc ſolutio, quia aliquando fit contractus,qui nec ex toto eſt venditio, nec ex toto eſt permutatio d.l. 1. C. de rerum permutatione ergo quid mirum, ſi dubitabatur in d.l. final. an ille cõtractus participaret cum venditione?

48 Pondero etiam verbũ *nulla alia*, cuius ſenſus eſt, quòd dubium erat, an præter obligationẽ ob cauſam alia eſſet obligatio, & conſequenter ponebat pro conſtãti, quòd erat contractus innominatus,ſed dubium erat, an eſſet alia obligatio, ergo pecunia dabatur vt ſpecies, quia ſi fuiſſet vt quantitas, non fuiſſet ſine magno dubio, an eſſet venditio,ex quo aderant ſubſtantialia venditionis, ſcilicet pecunia ex vna parte, & res ex alia, & conſequenter non potuiſſet pro conſtanti eſſe contractum innominatum. Cogita,quia pulchra, & noua. Hactenus Butigella.

Pro Coronide duo obſeruanda ſunt.

49 Alterum quidem eſt,quod eadem iura repugnant, videlicet l. final. ſub illis verbis, *& ideo ſi mortuus eſt Stichus, repetere poſſum, quod ideo tibi dedi, vt mihi*

Digitized by Google

mihi Stichum dares, & dict.§. & ſiquidem. ibi. *ſed ſi ſcyphos tibi dedi, vt Stichum mihi dares, periculo meo Stichus erit, ac tu dumtaxat culpam præſtare debes.*

50 Pro conciliatione tamen vide Doctores omnes vtrobique, ex recentioribus Andream Cludium in dict. l. final. numero 207. cum ſequentibus, vbi adducit Forcatulum de Mora part. 2. numero 40. Addo eundem Forcatulum in ſua Necyomantia iuris d. dialog. 49. numero quinto, & ſexto P. Coſtalium in d. l. final. in fine. Vincentium Cabotium libro ſecundo, diſputatione ſua 29. Corraſ. d. capitulo nono, libro ſecundo Miſcell. iuris, Fabrum d. libro ſexto, Coniecturarum iuris capitulo decimo. Padyll. in d. §. & ſi quidem numero 23. Bellonum libro primo, ſupput. capitulo ſexto, ac plures alios. ſat in hoc loca indicaſſe. Addas etiam N. à Salis in ſuis Sicilimentis Iuris Ciuilis pagina mihi 39.

51 Notandum ſecundo, quod Paulo in præcitato, §. & ſiquidem aduerſari videtur ex ſententia d. Gilb. Reg. text. in l. prima. ff. de rerum permutatione.

52 Sed quam maxime decipitur, prout ex eorumdem reſponſorum lectione vnicuique de facili conſtare poteſt.

53 Videndi tamen pro ipſorummet enucleatione doctores omnes vtrobique, idem d. Regius ἐναντιοφανῶν libro ſecundo, capitulo nono, & M. Anton. Delrius in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad d. l. 1. de rerum permutatione, vbi infinitos propemodum coaceruat, atque deducit. Satis. Adeas quoque Cl. Pancirol. in ſuo theſauro Variarum lectionum libro tertio capitulo tertio.

∴

Diſſidium diſſolutum inter Pomponium in l. ſi pęnæ §. quamuis, ff. de condictione indebit. & Paulum in l. repetitio. ff. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *De eorundem conciliatione indagandum.*
4 *Opinio Accurſ. deducitur, & numero quinto.*
6 *Improbatur, & nu. 7.*
8 *Charondæ ſenſus proponitur.*
9 *Diluitur.*
10 *Zazij expoſitio ſubnectitur.*
11 *Damnatur.*
12 *P. Stellæ opinio affertur, & nu. 13. & 14. nec non & 16.*
15 *Et hanc ſequitur Author.*

¶ Contrariantur ad inuicem Pomponius Iuris Ciuilis in l. ſi pœnæ. §. quãuis. ff. de condictione indebit. & Paul. in l. repetitio. ff. eod.

Verba Pomponij. *Quamuis debitum ſibi quis recipiat, tamen ſi is, qui dat, non debitum dat, repetitio competit, veluti ſi is, qui hæredem ſe, vel bonorum poſſeſſorem falſo exiſtimans, creditori hæreditario ſoluit. Hic enim neque verus hæres liberatus erit, & is quod dedit repetere poterit.* Quamuis enim debitum ſibi quis recipiat, tamen ſi is, qui dat, non debitum dat, repetitio competit.

2 Verba Pauli. *Repetitio nulla eſt ab eo, qui ſuum recepit, tametſi ab alio, quam a vero debitore ſolutum eſt.*

3 De horum reſponſorum conciliatione indagandum eſt.

Accurſ.

4 Accurſ. priori loco in dict. l. repetitio. in ver. *ſolutum eſt*. ita pro conciliatione diſtinxit. Aut qui ſoluit, quòd reuera nõ debebat, ſoluit illud nomine ſuo, id eſt proprio, aut vero nõie veri debitoris. Si primo, cõceditur repetitio, & ita loquitur Pomponius. Sin ſecundo, denegatur, & ita intelligitur. Paulus.

5 Hanc Accurſ. interpretationem ſequutus eſt inter ceteros Salycet. in d. l. repetitio. vbi etiam P. de Caſtro, & Iaſon; inſectari quoque viſus eſt (teſte Petro Stella in d. l. repetitio. pagina, mihi 3.) licet in multiloquio verſetur, Zaz. part. 1. ſuarum iuris ἀντινομιῶν. numero 15. cum duobus ſequentibus, adde Cuiacium lib. 8. obſeruatione 9. vbi pluribus iuribus exornat, & R. Cõſtalium in ſuis aduerſarijs part. 3. in dicto §. quamuis; Addendus quoque Vveſem bec. in pandectas, titulo eodem de Condictione indebit. numero quinto, & d. Hugo Donellus lib. 14. Commentariorum ſuorum Iuris Ciuilis. capitulo 15. ver. Quid ergo. vbi pulchre, & eleganter.

6 Verum iſthæc ſententia licet communis non mihi ſatis probatur, falſa eſt enim ſupradicta diſtinctio; An ſuo, vel alieno nõie ſoluerit. In vtroque enim loco ſibi debitum recepiſſe creditorẽ dicitur, ſed ab eo, q non debebat, nec diſtinguitur, an ſuo nomine debitor falſo exiſtimans ſe obligatũ, an vero creditoris veri cauſa tanquam ipſius negotium agens ſoluerit. Vnde.

7 Nonnullis alijs rationibus eandem impugnat Petrus Stella in d. l. repetitio. pagina mihi 5. Vide per eum.

8 Ludouic. Charõdas ſecundo loco lib. 2. ſuorũ Veriſimil. c. 15. aliter ſenſiſſe viſus eſt. Docuit enim in ſumma licet ſubobſcure, ꝙ ſi quis errore facti ſoluat, ꝙ nullo modo debet. ſed, teneri ſe falſo exiſtimat, repetere, quòd dedit, põt, & ita intelligendus eſt Pomponius. Verum ſi ſit non quidẽ verus ille debitor, qui ſeſe obligauit, ſed vtcunq; debitor, nempe (ex. G.) qui principali debitori tenebatur, & debitũ ſoluerit, neque ei, neq. vero debitori dabitur à creditore repetitio, qui ſuũ recepit, & ita loquitur Paul.

9 Sed nec hic Charõdæ ſenſus recipiendus eſt, quandoquidem in vtroque loco fit mentio de vero creditore, qui ſuũ recepit, & de illo, qui non erat verus debitor. Dicere autem, quòd in caſu Pauli qui ſoluit, ideo ſoluit, quia erat debitor veri debitoris, & ſibi obligatus, & ideo a vero creditore exactum repetere minime poteſt, apertiſſimæ diuinationis eſt. Vnde.

10 Accedit tertio loco alia interpretatio Zazij d. part. 1. ſuarum iuris ἀντινομιῶν. nu. 14. is enim dictorum iurium conciliationi ſtudẽs docuit, quòd ſi ſoluentiũ conditio conſideretur, facilimè ipſa videntur poſſe conciliari, ſiquidẽ (inquit Zaz.) qui ſoluit ſuo nomine nihil dubitans ſe eſſe debitorem, is repetit. d. §. quamuis. Fallebatur enim & propoſito ſoluendi, & facto ſolutionis. Sin ſoluat vt debitor, ſed nõ alio reſpectu, quã ratione rei, quam debuit, is non repetit. d. l. repetitio. licet enim opinione falleretur, ipſa tamen ſolutio propter rem debitam facta nihil fefellit. Ita Zaz. qui, ponit exemplum in hærede putatiuo, de quo vide per eum.

Hãc eãdem Zazij interpretationem ſequutus eſt ad verbum Straithman. ille latro. A Zazio enim omnia ad verbũ ſurripuit ἀντινομια ſua Iuris Ciuilis 31.

11 Sed nec iſta Zazii mihi ſatis applaudit, nimis enim inſolẽter diuinat, in caſu namque d. l. repetitio. ſolutio fit ab eo, qui nihil debebat, neque vllo modo erat debitor. Præterea refragatur idem tex. in verbo *Nulla*: hęc enim dictio vniuerſaliter omnia negat Bar. in d. l. is qui ducẽta §. vtrum. de rebus dubijs, quemadmodum dictio *omnis* vniuerſaliter omnia ponit, ad l. Iulianus. delegatis tertio.

Si ergo in text. vniuerſaliter dicitur, Repetitionem nullam eſſe ab eo, qui ſuum recepit, ergo non eſt reſtringenda eius deciſio ad eum tantũ, qui ſoluit,

vt debitor, ſed non alio reſpectu, quam ratione rei, quam debuit, prout opinatus eſt Zaz. Vnde.

12 Quarto loco D. Petrus Stella in d. l. repetitio. pagina mihi 6. miratus noſtros in re vſque adeo & facili, & clara obdormiuiſſe, aliter ſupradicta reſponſa conciliare nixus eſt. Inquit enim illud, quòd docet Paul. in dict. l. repetitio. videlicet, repetitio nulla eſt ab eo, qui ſuũ recepit: Sic accipiendũ eſſe in eo, qui ſuum recepit, id eſt illud, cuius eſt dominus, nec refert, quo nomine, aut a quo recipiat, quicquid ſcribãt gl. C. Bar. & alij, quaſi dicat text. repetitionem nullam eſſe ab eo, qui recepit rem, cuius eſt dominus.

13 Pomponius autem in caſu d. §. quãuis. loquitur in eo, qui recepit rẽ duntaxat debitam, ideo non eſt mirum, ſi ibi conceditur repetitio.

14 Pro faciliori autẽ intelligentia exemplo rem declarat. Depoſui, (inquit Stella pagina 13.) commodaui, vel locaui tibi hanc veſtem, quæ mea eſt, eadem veſtis peruenit ad tertium ſine vitio; ille tertius dum putat ſe mihi obligatum, hanc veſtem, quæ mea eſt, mihi reſtituit, nunc vult eam a me condicere, quando indebite ſoluiſſet, quæſtio eſt an poſſit?

Dubitatur, quoniã, qui reſtituit, neque acceperat depoſito, aut commodato, neque promiſerat reſtituere, aut ex contractu erat obligatus, tamen text. in d. l. repetitio dicit, *repetitionem non eſſe ab eo, qui ſuum recepit, tametſi ab alio quàm a vero debitore acceperit*, id eſt eo, cũ quo contraxerat, vel nomine depoſiti, vel etiã alia via. Hactenus Stella.

15 Et huic eidem interpretationi ſubſcripſiſſe quoque viſus eſt, licet de Stella nullum verbum. Gilbert. Reg. ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 12. & mihi videtur veriſſima ſententia.

16 Et licet Zaz. ſubtilis in fine dictæ primæ partis ſuarum iuris ἀντινομιῶν; hãc eandem Stellæ interpretationem multis improbare conetur; ipſe tamẽ Stella in ſua Apologia ad ipſum Zaz. & concertatione poſteriori eandem ab ipſius Zaſij obiectis latiſſimè, ac ſolidiſſimè propagat, ac defendit. Ipſum conſulas. Hanc eandem Stellæ ſententiã, licet de eo nullum verbum inſectatus eſt quoque nouiſſimè d. Dominicus Arumæus in ſuis diſput. in Pandectas diſpu. 11. capitulo 17. pagina mihi 167. vide per eum. His etiam adde d. Petrum Grangianum in ſuis παραδόξοις Iuris Ciuilis cap. 19.

Conciliatur l. ſi non ſortem. §. penult. ff. de condict. indebit; cũ l. ſi quis ſeruum. C. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & num. 2. 3. & 4.*
5 *Pro eorundem conciliatione multi multa dixere.*
6 *Accurſ. ſenſus deducitur, & numer. 7. quem ſequitur Author ſub nu. 14.*
8 *Alter ipſiusmet intellectus aſſertur.*
9 *Reprobatur.*
10 *Aliorum opinio proponitur.*
11 *Diluitur.*
12 *Alberici interpretatio ſubnectitur.*
13 *Exploditur.*
15 *Vide de ipſorummet reſponſorum materia plures Doctores remiſſiue.*

1 ¶ Si Duæ res alternatiue fuerint debitæ, & vtraque ſolutæ, an electio ſit ſoluentis in eligendo quam repetat, an vero recipientis, quam det? Maxima eſt in iure noſtro contrarietas, ac diſſenſio.

2 Vlpian. enim in l. ſi non ſortem. §. penultimo in fine, ff. de cõdict. indebit. electionem tradidit recipienti, dum ita loquutus eſt: *Quamuis vtroque ſoluto ſimul, mihi retinendi quod vellem, arbitrium daretur.*

3 Imper. autem Iuſt. in l. penul. C. eod. tit. tradidit, ipſam ad ſoluentem pertinere.

ſtere. Eius verba talia ſunt : *Nobis hæc decidentibus Iuliani, & Papiniani ſententia placet, vt ipſe habeat electionem recipiendi, qui & dandi habuit.* Et hæc poſterior ſententia magis applaudit, nec mirum, nam æquiſſimũ eſt eũ, qui ante ſolutionem electionem habuit, etiã poſt ſolutionem, quæ errore facti ſecuta eſt,
4 electionem ipſam habere, quia error facti ſoluenti nocere non debet, ex regula iuris l. error, & l. regula. ff. de iuris, & fact. ignorant.

5 De Conciliatione autem contrarij cogitemus.

6 Accurſ. priori loco in d. §. penultimo in ver. daretur. duos quidem pro conciliatione tradidit ſenſus. Singulos perpendamus.

7 Primus itaq; extitit, quod reſponſum ipſius Vlpiani ſit correctũ, & antiquatũ per Iuſt. in d. l. penul. Vnde hoc idẽ repetijt ipſemet Accurſ. in d. l. penult. in ver. dãdi habuit. ſequutus eſt Bar. in d. §. penult. verſus finem, & in d. l. penult. Bal. in præcit. §. penult. Fulgoſ. in d. l. penult. Odofred. in præcit. §. Salyc. ibidẽ in ſ. oppoſit. & in d. l. penul. nu. 3. Io. Sichard. ibidem poſt numerũ ſecundũ, ac plures alij. His adde d. Cuiacium lib. 8. obſeruat. cap. 35. & d. Euerhard. Bronchorſt ἐναντιοφανῶν cẽtur. 2. aſſert. 38. in fine, vbi ſubdit, quòd d. l. penult. eſt vna ex 50. Conſtitut. Iuſtin. quæ in ſecunda editione Cod. ſunt inſertæ, quibus, & Pandectarum leges, & Veteres conſtitutiones eidem Cod. inſertæ reformãtur, ad l. vnic. C. de emend. C. Iuſtin. in principio. Et latius, vt per eum.

8 Alter vero ſenſus extitit, quòd in caſu eiuſdem §. penult. erat in optione ſtipulatoris, in caſu vero d. l. penult. promiſſoris. Vnde.

9 Sed iſta cõciliatio vti diuinationis vitio laborans, reijcienda eſt. Vnde. Adde quòd non ſoluitur per eam id, de quo dubitatur.

10 Secundò loco principaliter extitere, qui fuerunt arbitrati, quòd in caſu d. §. penult. electio erat ipſius creditoris recipientis, ab initio; in caſu autem d. l. penultimę ipſius debitoris. Vnde

11 Sed hũc ſenſum vti diuinatiuũ damnauit Auriga noſter Bart. in d. l. penultima in principio.

12 Tertio loco d. Alber. in d. l. penul. alterius extitit opinionis, docuit enim poſt Cyn. quòd text. in d. §. penult. minimè corrigatur per d. l. penult. quę eſt Iuſtiniani, ſed quòd ibi recitetur dũtaxat opinio Vlpiani, cuius fuit dicta lex; quæ quidẽ opinio poſtea corrigitur, & antiquatur, per eandem l. penult.

13 Sed iſthæc expoſitio vti verbalis explodenda eſt. Si enim opinio ipſius Vlpiani auctoris præcit. § penult. corrigitur per d. l. penult. ergo fatuũ eſt dicere, quod reſponſum eiuſdem Vlpiani minimè antiquetur per illud d. Iuſtin. Quænam enim conſtitui poteſt diuerſitatis ratio inter ſupradicta? Vnde.

14 Ego ſequor expoſitionem primam D. Accurſ. ſupra relatam, quicquid dixerit ipſemet d. Alberic. in præcit. l. penul.

15 Videndus de hac eadem materia tex. in l. ſi is cui de leg. ſecundo, Carol. Molin. in ſuo Labyrint. part. 2. nu. 136. cũ ſequentibus Hugo Donell. in præcit. l. penult. & d. Ioannes Marcus Aquilinus in l. 2. §. & harũ. nu. 87. cum ſequentib. ff. de Verborum obligationibus. His adde Alciatum lib. 1. παραδόξων cap. 8.

Concordia l. eleganter. §. ſi vendiderit. ff. de pignor. actione & l. creditor. ff. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*

3 *Maxima extat contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*

4 *Septem Accurſ. ſenſus pro ſupradictis reſponſis conciliandis adducuntur, ac*

in ſimul improbatur, & num. 5.6.7.8. 9.10.11.12.13.14.15.16. 17.18. 19. 20.21.22. & 23.
24 *Salycet. opinio affertur.*
25 *Improbatur.*
26 *Franciſci Onezij expoſitio proponitur, & num. 27. & 28*
29 *Et hanc ſequitur Author.*
30 *Sequitur etiam intellectum Paul. de Caſtro.*

¶ Vlpianus in l. eleganter §. ſi vendiderit. ff. de pignorat. actione. aduerſatur Papiniano in l. creditor. ff. eodem titulo.

1 Vlpian. ita loquitur. *Si vendiderit quidem creditor pignus pluris quam debitum erat, nondum autem pretium ab emptore exegerit, an pignoratitio iudicio conueniri poſſit ad ſuperfluum reddendum, an vero vel expectare debeat, quoad emptor ſoluat, vel ſuſcipere actiones aduerſus emptorem? & arbitror non eſſe vrgendum ad ſolutionem creditorem, ſed aut expectare debitorem debere, aut ſi non expectet, mandet ei actiones aduerſus emptorem, periculo tamen uenditoris., quòd ſi accepit iam pecuniam, nec ſuperfluum reddidit, in pignoratitio iudicio venit.* Hactenus Vlpian.

2 Verba Papiniani ſunt huiuſmodi. *Creditor iudicio, quòd de pignore dato proponitur, vt ſuperfluum pretij cum vſuris reſtituat, iure cogitur; Nec audiendus erit, ſi velit emptorē delegare, cum in venditione, quarite facta eſt, ſuum creditor negotium gerat.* Hactenus Papinian.

3 Inter hæc reſponſa repugnantia apparet manifeſta, nam in altero deciditur creditorem, qui vendit pignus, debere ſuperfluum pretij reſtituere, nō autem debitorem delegare; cuius contrarium ſtatuitur in alio. Eorumdem conciliatio ni inuigilemus.

4 Accurſ. priori loco varijs modis ipſamet reſponſa conciliare nixus eſt, de ſingulis diſquiramus.

5 Primus itaque extitit intellectus quòd in caſu Papiniani, creditor ipſe pretium exegerat ab emptore ipſius rei oppignoratæ, quòd ſecus erat in caſu Vlpiani. Vnde. Hūc eundem ſenſum ſequutus eſt quoque d. Odoffred. in d. l. creditor.

6 Sed iſthæc prima interpretatio reijcienda eſt, tum quia nimis inſolenter diuinat, tum quia Iuris conſul. in d. l. creditor. non mouetur ex eo, quòd creditor ipſe exegerit pretium, aut non, ſed quia in venditione, quæ rite facta eſt, ſuum creditor negotium gerit. Adde, nā ſi ipſemet creditor exegiſſet pretium, fruſtra

7 tractaretur de delegatione emptoris, cū non eſſet amplius debitor. Vnde. Et ita Bar. Auriga noſter tradidit in d. l. creditor, quem præciſe ſequutus eſt Bald. & d. Fulgoſ. adde Salycet. in dict. l. creditor, & d. Franciſ. Onez. obſeruat. ſuarum. capitulo, 36. ver. in gloſſa 1. vbi pulchre.

8 Secundo loco opinatus eſt Accurſ. quòd in caſu Papiniani, debitor vult expectare diem, quoad emptor ſoluat: ſecus ſit autē in caſu leg. contrariæ. Vnde nimirum, ſi diuerſum ius ſtatuatur. Hūc eundem ſenſum attulit quoque d. Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν. Centuria quarta, titulo de pignoratitia actione. quæſtione quadrageſima nona, vbi ita ſcripſit. Aut debitor vult expectare quoad emptor ſoluat, & quia creditor vendidit, cogitur ipſe exigere ab emptore, & ſuperfluum pretij debitori reſtituere, aut debitor non vult expectare, & creditor liberatur, ſi actionem ei mandet, vel emptorem deleget; neque enim de ſuo dicitur ſoluere, priuſquam exigat ab emptore. Hęc Pacius.

9 Sed iſta eſt quædam diuinatio; ideo ſupradictus intellectus reijciendus. Sic præciſe Bart. in dict. l. creditor, vbi etiam Fulgoſ. Adde, nam text. in dict. l. creditor. nil haberet dubitationis, contra l. quod Labeo, & quod ibi notat idem Accurſ. de Carbon. Edicto. Vbi enim proponas debitorem conſentientem, quæ poteſt eſſe dubitatio? Sic eleganter

ganter per ſupradicta eandem interpretationem dānauit quoque d. Onez. d. capitulo 36. in ver. In eadem. ibi. Vel hic debitor.

10 Tertio loco autumauit, quod in dict. l. creditor. pretium erat pure ſoluendum, quòd ſecus erat in caſu dict. §. ſi vendiderit, Vnde non mirum, ſi in primo caſu creditor, quòd vendidit pignus, non poteſt debitorem delegare, quam tamen delegationem facere poteſt in ſecundo.

11 Sed & hæc expoſitio reſpuenda, cum eodem diuinitatis morbo laboret, quo procedens, ſic in terminis Bart. animaduertit in d. l. creditor. Videndus etiam Onez. d. capitulo 36. pagina mihi 161. ver. in eadem ibi. vel ſic pure erat ſoluendum, vbi pulchre.

12 Adde, nam Iuriſconſult. in dict. l. creditor. nō mouetur ex eo, quòd pretium erat pure ſoluendum, aut non, ſed quia in venditione, quæ rite facta eſt, ſuum creditor negotium gerit. Vnde.

13 Accedit quarto loco alia ipſiuſmet Accurſ. conciliatio, & eſt, quòd in caſu Papiniani creditor vult delegare. In caſu vero Vlpiani mandare, vnde differen

14 tię ratio eſt in promptu. Nam qui mandat, non liberatur, qui autem delegat ſic, & huic ſententię acquieuit etiam dict. Fulgoſ. in dict. l. creditor. Vide per eum.

15 Sed & iſta reprobatur per Bart. in d. l. creditor. vbi ſubdit, quod ipſemet Accurſ. dicit contrarium eius, quod deberet dicere, vt apparet ex text. leg. contrariæ. Sequutus eſt Onez. d. capitulo trigeſimoſexto, dict. pagina 161. ver. in eadem. ibi. Vel hic vult delegare. vbi etiam increpat Fulgoſ. Bart. ipſum redarguentem, ipſum omnino conſulas.

16 Sexto loco aliter ſenſit. Tradidit enim, quod in caſu dict. §. ſi vendiderit. creditor non fuit in culpa, vt quia propter expectationem melius, & cariori pretio vendidit; Fuit autem in culpa in caſu d. §. creditor. cum potuerit vendere præſenti pretio, & non vendiderit. Vnde.

17 Hunc eundē ſenſum ſequutus eſt quoque Bart. in dict. l. creditor. in fine. vbi etiam Bald. Iac. Butrigar. Alberic. Aretinus, ac alij.

18 Sed & iſte, licet communis reijciendus eſt, diuinat enim tam ad Papiniani reſponſum, in quo non conſtat, creditorem fuiſſe in culpa, quam ad illum §. ſi vendiderit, cum nec ibi dicatur creditorem ob dilatam ſolutionem pluris pignus vēdidiſſe. Vnde. Vidend. Onez. d. capit. 36. pagina 161. tergo, & 162. vbi late.

19 Sexta eiuſdem extitit ſententia, quòd in caſu Papiniani creditor volebat delegare, ſed non cum ſuo periculo, quòd ſecus erat in caſu leg. cōtrariæ. Vnde, & huic expoſitioni mirifice ſuffragari videntur, verba illa (periculo tamen venditoris) de quibus in dicto §. ſi vendiderit.

20 Sed & iſta reprobatur pulcherrima ratione per d. Raphel. Fulgoſ. in dict. l. creditor, ver. in eadem. ibi finis huius legis. Eum conſulas, non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt.

Fulgoſ. ſequutus eſt d. Onez. d. obſeruatione 36. pagina 162. tergo. ver. in eadem. ibi ver. & hic creditor. vbi etiam ſubdit, quòd in dicto caſu Papiniani non conſtat, voluiſſe creditorem ſuo periculo delegare, ſed ſimpliciter negat ipſe Papinianus videndum eſſe creditorem, qui velit delegare. Vnde.

21 Adde, quòd Iuriſconſult. in dict. l. creditor. non mouetur ex eo, quòd creditor vellet emptorem delegare, non tamen ſuo periculo, ſed quia in venditione, quæ rite facta eſt, ſuum creditor negotium gerit. Vnde.

22 Poſtrema eiuſdemmet Accurſ. opinio eſt, quod in dicto caſu Papiniani. Creditor vult emptorem delegare, & debitor expectare, cuius eſt electio, & ideo non eſt mirū, ſi creditor ipſe debet ſuperfluum pretij reſtituere; in caſu vero Vlpia-

Vlpiani ipſemet debitor non vult expectare; vnde nõ mirum, ſi diuerſum ius ſtatuatur.

23 Sed & iſta vti diuinatiua reijcienda eſt. Sic pciſe dicit Fulgoſ. in d. l. creditor. in fine. Pluribus alijs medijs damnatur per d. Onezium d. capit. 36. d. pag. 162. tergo. in ver. in eadem. ibi. Vel hic creditor vult delegare.

24 Secundo principaliter Salycet. in d. l. creditor. fuit alterius opinionis. Ratus eſt enim, quod omnes ſupra dictæ conciliationes d. Accurſ. ſimul iungantur, quod tunc nulla inter ſupra dicta reſpõſa aderit ἀντινομία.

25 Sed decipitur Salycet. Si enim omnes intellectus Accurſ. ſupra relati, ac ſeparatim deducti, vti diuinatiui ex eiuſdẽmet ſententia, reijciendi ſunt, qui diuinationẽ illam amitterẽt, ſi ſimul iungantur? & ſi diuinatiui adhuc remanent, quomodo verus intellectus, ac vera conciliatio ad ſupradicta reſponſa afferri poteſt.

26 Tertio loco principaliter d. Franciſc. Onezius d. cap. 36. pag. mihi 163. ver. ea eſt. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Audi eius verba. Ea eſt, Papinianum hic, id eſt. in l. creditor. de eo agere creditore, qui ſummam quidem ſibi debitam exegerat, non autem pretij ſuperfluum, in quod pretij ſuperfluum volebat emptorẽ delegare, quaſi non eſſet ipſe onerandus, illud pretij ſuperfluum ab emptore exigere, & debitoris hac in re eſſe procurator, & negat Papinia. audiri debere creditorem. Ad hoc conducunt verba illa (ſuperfluũ pretij,) & illa, (cum in venditione, quæ rite facta eſt, ſuum creditor negotiũ gerat,) quorum verborũ hic profecto ſenſus eſt, cum in vendendo pignore ſuum creditor gerat negotium, nimirum vt ſibi debitum recipiat, non eſt ferendus, ſi eo, quod ipſi debebatur, exacto, in ſuperfluum velit emptorem delegare debito-

27 ri. At in Vlpiani reſponſo. hoc eſt, in d. §. ſi vendiderit. ne ſibi quidem debitum exegerat, vt apparet ibi, dum dicit,

28 nondum autem ab emptore exegerat. Manifeſta autem eſt vtriuſque ſpeciei differentia, vbi enim, ne ſibi quidem debitum exegit, non poteſt creditori imputari, quod dũ ſibi vigilat, de alieno fuerit ſegnior, ac negligentior. At in hoc Papiniani reſponſo ſecus eſt, & ideo ferendus non eſt, ſi cum ſibi debitum exegerit, in ſuperfluum emptorem velit delegare; quæ vtique conciliatio, quantum ego conſequor, & veriſſima eſt, & vtriq; reſponſo aptiſſima, & quam maximam habet rationem. Hæc Onez. qui videatur, pleniori enim cornu diſcurrit.

29 Et huic opinioni, & ego lubenter ſubſcribo.

30 Et ſi iſta forſan vti quidpiam diuinationis redolens, beneuolo Lectori haud plene ſatisfaceret, inſectetur diſtinctionem, quam attulit d. Paul. de Caſtro in d. l. creditor. nu. 2. & repetiit etiam, ſed longe latius. idem d. Onez d. cap. 36. d. pag. mihi 163. terg. & 164. cum ſequen. nam & eam totis viribus & ego amplector, & approbo.

Conciliatio Pauli Iuriſconſ. in l. rem alienam. ver. non eſt idem. de pignorat. act. & Modeſtini. in l. ſi Titio. de pignor.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*

3 *Grauis ἀντινομία.*

4 *Quatuor Accurſ. ſenſus pro ſupradictis reſponſis ſedandis adducuntur, ac in ſimul improbantur. & nu. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 16.*

13 *Actio pignoratitia duplex eſt, directa, & contraria.*

14 *Dire-*

14 *Directa quæ ſit.* } *Explicat Author.*
15 *Contraria quæ ſit.* }
17 *Alciati opinio deducitur.*
18 *Exploditur.*
19 *Duareni ſententia proponitur.*
20 *Improbatur. & nu. 21.*
22 *Charondæ interpretatio in medium deducitur.*
23 *Reprehenditur. & num. 24. & 25.*
26 *P. Coſtaly conciliatio perpenditur.*
27 *Reÿcitur.*
28 *Gabriel. Mudæi ſenſus ſubneſtitur, qui reprobatur per Vulteium.*
29 *Io. Roberti opinio conſideratur, quæ confutatur per eundem Vulteium.*
30 *Vulteÿ ſententia deducitur.*
31 *Quam ſequitur Author.*
32 *Alius ſenſus deducitur per Fulgoſ. quē Lector videat.*
33 *Videndi de materia ſupradictorum reſponſorum plures doct. remiſſiuè.*
34 *D. l. ſi Titio ff. de pignorib. & l. cum debitor. ff. de pignorat. actione. ex ſententia Hieron. Treutler. adinuicem repugnant.*
35 *Sed decipitur.*
36 *D. l. Rem alienam. in princip. & l. 1. §. in ſpecie ff. de pignorib. ex ſententia nonnullorum ſunt ad inuicem contrariæ.*
37 *Sed eorum opinio damnanda.*
38 *Opinio Authoris.*
39 *De materia ſupradictarum legum videndi plures doct. remiſſiuè.*

Pulcher caſus proponitur.

¶ Obligaui rem tuam, deceſſi poſtea te hærede inſtituto. Nunquid confirmetur pignoris obligatio? ambigitur. Hæc eſt maxima in iure noſtro difficultas. Nā Paul. in l. rem alienam. ver. nō eſt idem. ff. de pignor. act. reſpondit pro negatiua, Modeſtinus vero in l. ſi Titio. de pignoribus, pro affirmatiua.

1 Verba Pauli. *Non eſt idem dicendum. ſi ego Titio, qui rem meam obligauerat ſine mea voluntate, hæres extitero. Hoc enim modo pignoris perſecutio concedenda non eſt creditori.*

2 Verba Modeſtini. *Si Titio, qui rē meā ignorante me, creditori ſuo pignori obligauerat, hæres extitero, ex poſt facto pignus directo quidem non conualeſcit, ſed vtilis pignoratitia dabitur creditori.*

3 Horum reſponſorum ἀντινομία multorum ingenia torſit. Singulorum opiniones ſyndicemus.

4 Accurſ. priori loco in d. ver. non eſt. Idem. in verb. non eſt creditori. ex ſententia Ioannis antiqui doctoris docuit, quod ideo in caſu Pauli non confirmatur pignoris obligatio, nec pignoris perſecutio conceditur creditori, quia ibi creditor ipſe ſciuit tempore obligationis rē oppignoratam eſſe alienam; qui quidē non ſucceſſit in caſu Modeſtini, & ideo non eſt mirum, ſi ab ipſo Modeſtino contrarium ad fauorem ipſius creditoris ſtatuatur.

Hoc idem Accurſ. ipſe repetiit in d. l. ſi Titio. in ver. pignoratitia. ibi. ſol. hic creditor.

5 Sed iſte ſenſus omnino reiiciēdus eſt, nimis enim inſolenter diuinat. nullum enim verbum de ſcientia, vel ignorātia creditoris in dictis iuribus.

6 Præterea ex alio fortiter oppugnatur. Nam in primo reſponſo Pauli, in quo deciditur, quod ſi dominium rei ſit perueniat debitori, confirmetur obligatio, docuit Accurſ. in ver. pignoratitia. quod creditor ignorauit ab initio rem, quæ ſibi obligabatur, eſſe alienā, ergo & idem diiudicandū eſt in ſecundo reſponſo ſupra relato. Verba enim illa, *Non eſt idem dicendum,* ſunt aduerſatiua præcedentibus, & ideo ipſis aduerſantur, tam in iure, quam in facto, iuribus vulgatis. Ergo falſum, quod in caſu Pauli. creditor ſciuerit rem obligatam eſſe alienam. Nam id potius ignorauit; & ſic etiā ſenſit Salyc. in d. l. rem alienam. nume. 2. in ſeptima oppoſitione. ver. ſed hæc ſolutio.

7 Accedit tertio loco, nam ipſemet intellectus damnatur per eundem Accur. in d.

in d.l.ſi Titio. d.ver.pignoratitia.inquit enim,quod tam in caſu Pauli, quã Modeſtini.creditor erat bonę fidei,alias nõ diceretur in caſu eiuſdem Pauli debitor argui de mendacio.

8 Alia ſecundo loco fuit interpretatio eiuſdemmet Accurſ.in d.ver.non eſt creditori.quam poſtea repetiit in d.ver.pignoratitia.& eſt,quod ideo in caſu Pauli non conualeſcit pignus,quoniam domino contradicente debitor rem illius obligauerat,in caſu vero Modeſtini, domino ipſo ignorante. Vnde.

9 Sed & iſta reiicitur per eundemmet Accurſ.in d.ver.pignoratitia. inquit. n. quod hic, & ibi fuit obligata res aliena ſine domini voluntate.Sequutus eſt do. Salyce. d.nume.2.in d. ſeptima oppoſitione.

10 Tertio loco idemmet Accurſ. in uer. præcitato pignoratitia. attulit aliũ ſenſum,docuit enim,quod in caſu Pauli de iure ſtricto denegatur utilis pignoratitia creditori, in caſu vero Modeſtini,de æquitate dicta utilis ſibi conceditur, & hunc ſenſum probauit in ſpecie d. Cuiac. lib.19. ſuarum obſeruat.cap.26. in fine. & pro corroboratione conſiderat,quod Modeſtinus diuturnior fuit Paulo,cum & ad Gordianorum tempora peruenerit l.5.C.ad exhibendum.adde Hotomanum lib.5.obſeruat.18.

11 Sed & iſte damnatur per ipſummet Accurſ.loco iã admonito. Tradit enim, quod vtrobique tractatur, an detur dicta utilis pignoratitia creditori de ęquitate, & in caſu Pauli denegatur, in caſu uero Modeſtini conceditur.

12 Quarto,& poſtremo loco ipſemet Accurſ.in d. uer.hypothecaria. aliter ſupra dicta reſponſa cõciliare nixus eſt; tradidit enim, ꝙ in caſu Modeſtini conceditur utilis pignoratitia cõtraria.quæ datur creditori ad intereſſe, uel ad ęque bonũ pignus. In caſu uero Pauli agitur de hypothecaria, quæ non põt competere directo,quia pignus non tenuit.Rei enim alienę non tenet pignoris obligatio. Vnde. ita Accurſ.Sequutus eſt præciſe Auriga noſter Bart.in d. l.rem alienam.nume.14.& in d.l.ſi Titio. Salycet. in eadem l.rem alienam. in dicta ſeptima oppoſitione in fine,ac alii . addo Adrianũ Puluæum de rei alienæ diſtract.cap.26. Coſtalium in ſuis Aduerſariis in d. l.ſi Titio. & Connanum lib.4. ſuorum Cõmentariorum Iuris ciuilis.capi.13.pag. mihi 250.tergo,in fine.& 251.ubi tamẽ exiſtimat cum Accurſ. actionem in caſu Modeſtini contrariam quidem dari,ſed hoc præterea hac iſta actione, nõ ſolum hoc peti,ut quod intereſt, ſoluatur, aut aliis æque idoneis pignoribus caueatur, ſed etiam ut illa ipſa res, quæ obligata fuit a defuncto, detur in pignus. Et latius ut per eum, quem omnino uideas. His adnectendi ſunt Vgo Donellus de pignoribus ca.7. uerſus finem, Balduinus itidem de pignoribus cap.12. & Io. Baptiſta Schuuartzenthaler in ſuo pariter tract.de pignorib.cap.13.nu.6. ubi omnium elegantiſſime.

13 Hic pro terminorum cognitione nota,quod pignoratitia actio duplex eſt,directa,& contraria.

Directa datur debitori, contraria cõceditur creditori.

14 Directa datur. Primo ad pignus ſoluto debito conſequendum, uel & Secũdo ad ęſtimationem damni dolo creditoris in re pignorata leui, uel lata culpa, dati. conſequendam.

15 Contraria uero præcipue datur, ſi creditor decipiatur in pignore dolo,uel culpa debitoris. habet enim contrariam pignoratitiam ad intereſſe.Pulcher eſt textus in l.tutor.§.contrariam.ff.eod.de pignorat.act.ubi Paul.Iuriſconſ.præcipue exemplificat; quando rem alienam uel alii pignoratam, uel in publicum obligatam debitor dedit.

Et horum terminorum ſic inter alios eleganter meminit Clar. uir d. Soacius in tit.de actionib.in §.actionum.nu.51. & 55.eum conſulas.adde Ioannem Baptiſtam Schuuarzenthaler de pignoribus cap.35.per totum.

16 Sed & iſte poſtremus Accurſii ſenſus

pela-

a pleriſque improbatur, & præcipuè a Charonda lib. 1. veriſimil. capit. vigeſimo, vbi docet ſupradictam interpretationem abſurdam eſſe, & a Iuriſconſul. mente alienam. Tradit enim, quod Modeſtinus dicit, directo pignus non conualeſcere, ſed vtilem pignoratitiam dari. Quibus verbis oſtendit, nõ directam iure pignoris competere actionem, ſed vtilem, quæ ex æquitate datur. Quis autem ignarus, parumque adeo in Iuriſcõſultorum libris verſatus eſt, qui contrariam dici vtilem actionem exiſtimet? ſuperfluum eſt igitur, & alienum, quod ad iuuandam ſcholaſticorum Doct. opinionem a nonnullis adijcitur, qui vim contrariæ actionis ad pignoris vindicationem extendunt. Hactenus Charondas.

Pluribus alijs medijs damnatur etiã per Fulgoſ. in d. l. rem alienam. nume. duodecimo, & in d. l. ſi a Titio. num. ſecundo, & tertio. Eum conſulas. Adeas quoque Herman. Vulteium, Diſceptationum Scholaſticarum, capitul. decimo ſeptimo. pag. mihi 163. vbi latiſſimè, ac elegantiſſimè. Sat loca tetigiſſe.

17 Quinto loco ſubtiliſſ. Alciat. lib. 7. παρέργων cap. decimo quarto, illorum reſponſorum conciliationi ſtudens, textũ in d. l. rem alienam. immutandum eſſe cenſuit, ita vt cum in vulgatis Codicibus legatur, (Non eſt idem dicendum, ſi ego Titio, &c.) legendum ſit negatione detracta interrogatiuè. i. Num eſt idẽ dicendum? &c. quaſi priori loco ſic interrogando tentare voluerit. Nã poſſet dici in ea ſpecie non eſſe concedendam eam actionem creditori, ſed tandem cõtra definiat, eam eſſe concedendam in ver. (ſed ſi conuenitſſet de pignore,) propterea quod ea ratio, quæ ſubijcitur ſemper ſubſit; quod author meus de pignore conuenerit, cuius mendacium redarguens improbè reſiſterem.

18 Sed hæc emendatio, cum ne vnius quidem manuſcripti authoritate confirmetur, nullo pacto admittenda eſt, & tanto magis. quia ſic paſſim loquitur, prout in vulgatis Codicibus, in Pandectis Florentinis, Haloandri, Gottofredi, L. Ruſſardi, ac aliorum. & propterea ipſiuſmet Alciati lectio reprehenditur a Ioanne Roberto. lib. 2. lection. capit. 1. quem ſequutus eſt Gottofre. in d. l. rem alienam. & Vulteius Diſceptat. ſcholaſticarum d. capi. 17. pag. mihi 164. Addo Connan. lib. 4. ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis. cap. 13. pag. mihi 250. tergo, in litera H. & I. vbi pulchrè. Eum conſulas.

19 Accedit ſexto loco alia interpretatio, & eſt Franciſci Duareni lib. ſecundo, diſputationum anniuerſariarum. capi. quarto. Exiſtimauit enim Duaren. poſt multas ambages, tempore Pauli, vel vt ipſe ſcripſit, Papiniani, ſimpliciter actionem vllam hypothecariam in caſu nobis propoſito datam non fuiſſe, ſed poſtea, nimirum poſt Pauli tempora, temporibus Modeſtini, ex æquitate hoc etiã receptum fuiſſe, vt hoc caſu daretur creditori vtilis actio ad exemplum hypothecariæ, quia æquũ ſit, quod defunctus pepigit, hæredem facere ratum, quæ eadem eſt ſententia, vt ſupra vidimus doctiſſimi Cuiacij libro decimonono, obſeruat. capitu. vigeſimo ſexto, dicentis Pauli tempore differentiam inter vtrumque illum caſum a Paulo in d. l. rem alienam. propoſitum obtinuiſſe, Modeſtini, qui Paulo fuit diuturnior, fuiſſe ſublatam.

20 Sed nec iſta Duareni mihi probatur, & vltra alias dicta conſidero, quod docuit me Iuſtinianus ſeſe omnia feciſſe ſua, vt non tam quid Paulus, aut Modeſtinus ſenſerit, ſpectandum ſit, quam quid Iuſtinianus in libros ſuos iuris referri voluerit; Dicam enim vtramque iſtam legem eſſe Iuſtiniani, non Pauli, non Modeſtini, dicam etiam vtramque illam ex tempore, non quod fuit ante Iuſtinianum, ſed ex tempore, quo vixit Iuſtinianus, & poſt inſecutum eſt æſtimandum eſſe. At videmus Iuſtinianum

in dict. l. rem alienam . diſerte pignoris perſecutionem non concedere, cõcedere vero in d.l.ſi Titio. Vtrum igitur ſequemur? An arguemus hic compilatorum negligentiam, qui, quod erat tempore Modeſtini ſublatum, ex commentarijs Pauli nihilominus in Digeſta retulerint; & ſic etiam ſentit Herman. Vulteius d.cap.17.pag. mihi 165. tergo in fine. & 166. vbi latius progreditur. Eum conſulas.

21 Præterea dico falſum eſſe, quod Modeſtinus fuerit longo tempore poſt Paulum. Nam imo æquales fuerunt, & vterque Papiniani diſcipulus. Sic inter alios animaduertit Arri Pinell. in l. 1. par. 3. nu. 83. pag. mihi 381. C. de bonis maternis.

22 Septimo loco Ludouic. Charond. lib. 1. veriſimil. cap. 20. alio modo conciliare nixus eſt. Eius libet verba tranſcribere.

Equidem exiſtimo ita Paulum Modeſtino conciliari poſſe, ſi eorũ ſcripta ſubtiliter conferantur. Ait enim ille (nempe Paulus) debitoris hæredem pignoratitia ex defuncti contractu actione non teneri, quamuis ipſe ſit rei obligatæ dominus, quod ſi hæres ipſe de pignore conueniſſet, id eſt pactus cum creditore aliquo modo fuiſſet, adeo vt ſi pignus denegetur, ex ſuo mendacio arguatur, improbè reſiſtit, quo minus vtilis in eum detur actio, atque eo hoc poſt facto, vt ait Modeſtin. pignus directo quidem non conualeſcit, ſed vtilis pignoratitia dabitur creditori. Nec enim ipſe fuit hæres, qui pignus contraxit, ſed defunctus, qui nullum ius in re obligata habebat. Hactenus Charondas.

23 Sed hallucinatus eſt ipſemet Charondas, quãdoquidem verum quidem eſt ex ſententia Pauli, debitoris hæredem pignoratitia ex defuncti contractu actione non teneri, quamuis ipſe ſit rei obligatæ dominus; cuius contrarium decidit Modeſtinus, non tamen verum eſt, quod idem Modeſtin. loquatur, & intelligatur de illo hærede debitoris, qui de pignore cum creditore aliquo modo pactus ſit, contra quem ipſimet creditori vtilis pignoratitia concedenda ſit, ſi hæres ipſe pignus deneget, ita vt ex ſuo mendacio arguatur, & prout autumauit Charondas; Modeſtin. enim ſolummodo verba facit de hęrede ipſius debitoris, qui rem ſuam pignori obligauerat. Vnde.

24 Præterea conſidera, quod ſi Modeſtin. intelligeretur de illo hærede debitoris, qui de pignore cum creditore aliquo modo pactus ſit, eius deciſio eſſet de indubitabili contra not. in l. quod Labeo. de Carbon. edicto. Cui enim dubiũ contra eum creditori vtilem pignoratitiam nõ concedi, ſi hæres ipſe forſan pignus deneget, ita vt ex ſuo mendacio arguatur?

25 Adde, hoc idem fuiſſe prius deciſum per Paulum in d. l. rem alienam. in vlt. reſponſo. Ergo.

Improbatur etiam iſthic idem Charondæ ſenſus per Vulteium d. capitul. decimo ſeptimo. pagin. mihi 166. Eum conſulas.

26 Affertur octauo loco alia conciliatio, & eſt I. Coſtalij in ſuis aduerſarijs in d. l. ſi Titio. in princip. Docuit enim, quod cum ei, qui rem meam me non conſentiente obligauit, ſucceſſi, recte dicitur, non ex ordine me conueniri vtili pignoratitia ex perſona mea, nõ enim pignus confirmatur d. l. rem alienam. at ex defuncti perſona creditori aduerſus me vtilis accommodanda eſt, & ita intelligendus eſt Modeſtinus.

27 Sed inſulſa videtur iſthęc expoſitio; nimis enim inſolenter diuinat. Quis enim reuelauit Coſtalio, Modeſtinum intelligi, vt creditori vtilis pignoratitia concedenda ſit aduerſus hæredem debitoris ex defuncti perſona, & non ex ſua propria? Cur præterea Paul. in d. l. rem alienam. in ſecundo reſponſo, non itidem intelligendus eſt, prout de Modeſtino ratus erat?

28 Adducitur nono alius intellectus, & eſt dom. Gabriel. Mudæi in l. 1. numero vige-

Digitized by Google

vigeſimo primo, de pignoribus. verum cum eius opera non poſſideam, & ipſius ſenſus deducatur, & reijciatur in ſimul per doctiſſimum Vulteium d. capitu. decimo ſeptimo. pagin. mihi 164. & 165. ex ſcriptis ſcripta ſuperflue non conficiam, ſed ad ipſum beneuolum Lectorem remittam.

29 Videndus quoque idem Vulteius d. cap. decimo ſeptimo. pag. mihi 166. & 167. vbi aliam decimo loco opinionem, quæ eſt Ioannis Roberti lib. ſecundo, recept. lection. cap. 1. deducit, ac eleganter refellit.

30 Vndecimo Herman. Vulteius d. cap. 17. pagin. mihi 168. vſque in finem. alio modo ſupradicta reſponſa concilia re conatus eſt. Docuit enim Modeſtinū in hoc differre a Paulo. Nam in caſu ſuo res aliena pignori erat obligata domino prorſus ignorante, in caſu vero Pauli, pignori erat obligata domino non ignorante, ſed cum ſciret ipſe rem ſuam obligatum iri, expreſſe reclamante, & monente vtrumque & creditorem, & debitorem, ne res ſua pignori obligaretur. Dicit enim Paul. non ſimpliciter. Si ego Titio, qui rem meam obligauerat, hæres extitero. Sed addit ſine mea volūtate, hoc modo. Si ego Titio, qui rem meam obligauerat ſine mea voluntate, hæres extitero, quæ additio omnem illā caſus diuerſitatem inducit, eſtque accipienda cum effectu; idem autem eſſe, ignorante domino obligari, & obligari ſine voluntate domini, non admittit, vt per eum. quo ſuppoſito concludit, in caſu Modeſtini vtilem pignoratitiam dari creditori, quia dominus rei obligatæ fuit ignorans. Eandem tamen ſibi denegari in caſu Pauli; quoniam dominus ipſius rei reclamauit. Latius vide penes ipſum. Eum ſequutus eſt Hieron. Treutler. ſelectarum diſput. volum. 2. diſput. 1. Theſ. 5. in princ. & hic etiam fuit intellectus ſecundus Accurſij, prout ſupra viſum eſt.

31 Et hunc & nos tanquam ex ipſis contextuum verbis deſumptum ſequēdum arbitramur; falſum enim, quod pro ipſius reprobatione animaduertit idē Accurſ. in vtroque caſu obligationem interceſſiſſe ſine domini voluntate, vt apparet ex ſupra dictis, & latius deductis per ipſum Vulteium, quem omnino cōſulas.

32 Alium intellectum quoque ad ſupradicta iura deducit Fulgoſ. in d. l. ſi Titio. num. 3. in fine, & 4. ſed cum ipſum non valde potuerim intelligere, eſt enim val de obſcurus, eum ſilentio prætereundum cenſui; cum per te videas, & conſideres.

33 Vide de materia Euerhard. Brōchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 2. aſſert. 70. & d. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 4. tit. de pignor. act. quæſt. 51.

Vide quoque Ioannem Auparch. lib. 1. epiſtol. Iuridicarum. ca. 8. & Matreſium in Notis, capitulo trigeſimoquinto.

Vide omnino Laurētium Siluanum in repetit. ſua d. l. rem alienam. Et Franciſcum Hotoman. lib. 5. obſeruationum cap. 18.

34 Obſeruandum tamen Treutler. loco iam admonito. annotaſſe quandam ἀντινομίαν inter d. l. ſi Titio. 22. ff. de pignorib. & l. cum debitor. 40. ff. de pign. actione.

35 Sed procul dubio deceptus eſt. Voluit enim allegare dict. l. rem alienam. quæ eſt 41. de qua ſupra vidimus. Nulla. n. conſiderari poteſt cōtrarietas in d. l. 22. & d. l. cum debitor. vt vnuſquiſq; de facili videre poteſt.

36 Obſeruandum præterea contrarietatem quandam aliam annotari, inter eādem l. rem alienam. in prin. iuncta l. cū res. C. ſi aliena res pign. & l. 1. §. in ſpecie. ff. de pignor.

37 Sed hallucinati ſunt ij; quandoquidem nulla expreſſa verborum extat repugnantia inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie.

38 Credo bene, quod denuo contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

39 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobiq; d. Iulius Pac. ἐναντιοφανῶν cẽtur. 4. titulo de pignorat. act quęſt. 51. Bronchorſt. d. aſſert. 70. Duaren. d. lib. 2. Diſput. anniuerſarrarum præcitat. cap. 4. & D. I. Bapiiſta Schuuartzẽthaler de pignoribus cap. 12. nu. 16. Adde M. Ant. Delriũ in ſuis Miſcellaneis in annotationib. ſuis ad dict. l. 1.

Maxima extat repugnantia inter l. qui leuandæ. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & l. falſus creditor. §. ſi iactum. ff. de Furtis.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorũ, et nu. 2. 3. 4. 5. 6. & 7.*
8 *Pro conciliatione multi multa dixere.*
9 *Opinio Accurſ. deducitur.*
10 *Reiicitur, & nu. 11. & 12.*
13 *Franciſci Connani ſententia affertur.*
14 *Damnatur.*
15 *Alciati ſolutio proponitur.*
16 *Reprobatur.*
17 *Franciſci Balduini ſenſus ſubnectitur.*
18 *Reſpuitur.*
19 *P. Gilkenij interpretatio ſubiicitur.*
20 *Refellitur.*
21 *Aretini conciliatio ſubiungitur.*
22 *Non ſatisfacit, & nu 23. & 24.*
25 *Author cogitandum relinquit.*
26 *De materia ſupradictorum reſponſorum videndi Doctores remiſſiuè.*

1 ¶ Iactata in Mari leuandæ nauis gratia, an intelligãtur habita in dubio pro derelictis? Contraria extant in iure noſtro Iuriſconſultorum reſponſa.

2 Iulia. enim in l. qui leuãdæ. ff. ad leg. Rhod. de iactu. ſtatuit, eadem proiecta minimè haberi poſſe in dubio pro derelictis. Eius verba talia ſunt.

Qui leuandæ nauis gratia res aliquas proiiciunt, non hanc mentem habent, vt eas pro derelicto habeant, quippe ſi inuenerint, eas ablaturos.

3 Cũ Iuliano concordat Paul. I.C. in l. 2. §. finali. ff. eodẽ. Audi eius verba. *Res autẽ iacta domini manet, nec fit apprehendentis, quia pro derelicto nõ habetur.*

4 Cõcordat quoq; Gaius in l. qua rõne §. final. ff. de acq. rerũ dom. vbi ita ſcripſit. *Alia cauſa eſt earum rerum, quæ in tempeſtate maris leuandæ nauis cauſa eiiciuntur. Hæ enim dominorũ permanẽt, quia nõ eo animo eiiciuntur, quo quis eas habere non vult, ſed quo magis cum ipſa naue periculum maris effugiat; Qua de cauſa ſi quis eas fluctibus expulſas, vel etiam in ipſo mari nactus, lucrãdi animo abſtulerit, furtum committit.*

5 Conſentit ẽt tandẽ Iuſt. Imper. in §. final. inſtit. de rerũ diuiſione. Nõ grauabor eius verba tranſcribere. *Alia ſane cauſa eſt earum rerũ, quæ in tẽpeſtate leuandæ nauis cauſa eiiciũtur. Hæ enim dominorum permanent, quia palam eſt, eas non eo animo eiici, quod quis eas habere nolit, ſed quo magis cũ ipſa naui maris periculum effugiat. Qua de cauſa ſi quis eas fluctibus expulſas, vel etiam in ipſo mare nactus, lucrandi animo abſtulerit, furtũ committit.* Adde aliud reſponſum Iuliani in l. ſi quis merces. ff. pro derelicto, &
6 aliud Iauoleni in l. 21. §. quòd ex naufragio. ff. de acquir. vel amittend. poſſeſs.

7 Vlpian. aũt in l. falſus creditor. §. ſi iactũ. ff. de Furtis. totũ contrariũ verius eſſe autumauit. Audi eius verba. *Si iactũ ex naue factũ aliquis tulerit, an furti teneatur, quæſtio in eo eſt, an pro derelicto habitũ ſit? Et ſiquidem derelinquendi animo iactauit, quod plerumq; credendum eſt, cum ſciat periturũ, qui inuenit, ſuum fecit, nec furti tenetur. Si vero non hoc animo, ſed eo, vt ſi ſaluum fuerit, haberet, ei, qui inuenit, auferendum eſt.*

8 De ſupradictorum reſponſorũ conciliatione cogitemus.

9 Accurſ. priori loco in d. §. ſi iactũ. in ver. *plerumq;* pro conciliatione docuit, quòd in caſu d. § dominus proiecit ſic, vt ſit veriſimile, rem illam proiectã pro derelicta habere eũ voluiſſe, vt puta cũ

proie-

proiecerit librum apertum, Vnde. Hoc idē repeijt quoque in d.l. 2. in §. final. in ver. res aut. ff. eod. ad leg. Rhod. de iactu. Sequi quoq; viſus eſt Bar. Auriga noſter in d.l. qui leuandæ. dum ita ſcripſit. Iactata in dubio nō videntur haberi pro derelicto, niſi ex modo iactus aliud præſumatur. Et clarius in d.§. ſi iactum. vbi etiam Rayner. de Forlij. His adde Cl. virum, & aſſeſſorē conſummatiſs. in hoc Seren. Statu d. Ioānē Bonifaciū, in ſuo eleg. tract. de Furtis in §. animo lucri faciendi. nu. 99. vbi pulchrè, Doctores omnes in d.§. final. de rerum diuiſione, & nouiſſimè Monarchā Iuriſtarum d. Farinaciū in ſuo tract. de Furtis. quæſt. 168. part. 3. nu. 84. vbi plures alios concordantes deducit.

10 Sed iſte ſenſus vti diuinatiuus ad ſupradictum §. ſi iactum. reijciendus eſt.

11 Adde reprobari per dictionem illam eiuſdem §. *plerumq;* quę quidem dictio importat idem de ſui natura, quòd frequēter, ad latè tradita per d. Octauian. Vulpel. de propoſition. & Aduerb. ſignificatione in dictione *plerumq;* Quinimo importat quandoq; idem, ꝙ ſemp, vt poſt alios teſtatus eſt C. Tuſcus practicarum concl. iuris, concluſione ſua 332. nu. 2. in litera. D. Vnde.

12 Pulchris alijs rationibus damnatur, per ſubtilē Aretin. in d. §. quòd ex naufragio. nu. 6. & 7. cū omnino conſulas.

13 Secundo loco principaliter d. Franc. Connan. lib. 3. Cōmentariorū ſuorum I. Ciuilis c. 3. pag. mihi 140. tergo. alio modo ſupradicta reſponſa cōciliare ſtuduit. Tradidit enim loco dicti verbi. *plerumque.* legendum eſſe, *interdum*, vt ſic legatur. *Interdum credendum eſſe derelinquendi animo iactaſſe, quum ſciat periturum.* Vnde. Connanū ſequutus eſt d. P. Peckius in d.l. qui leuandæ. nu. 3. vbi exēplificat, vtputa ſi in medio mari bene procul a terra iactus fiat, vt vix credi poſſit, nō habitū pro derelicto. quū recuperandi ſpes nulla ſupereſt, & ſciret, id eſt, crederet peritūrū, & latius, vt p eū.

14 Sed & iſta Connani ſnīa reſpuenda eſt. Nimis enim alterare videt ſenſum, & verba d.§. ſi iactum. ſub illis verbis, *quod plerumque credēdum eſt, cum ſciat periturum.* Si reponatur verbū illud *interdū* loco dicti verbi. *plerumq;.* Vnde.

15 Accedit tertio loco principaliter alia interpretatio, & eſt d. Alcia. in d.§. quod ex naufragio. d.l. 21. ff. de acq. poſſeſs. in princ. Cōſtituit enim is Vlpiani reſponſum in pręc. §. ſi iactū. accipiendū ſecundū qualitatē tituli, vt is, qui apprehēdit eaſdē res, nō intelligatur furti ſe alligare, ꝙ intelligendus ſit, exiſtimaſſe rē talē pro derelicto habitā, & latius, vt p eū.

16 Porro hęc Alciati ſolutio, quāuis prima facie demulcere aliquē poſſit, tñ ad viuū reſecata id minimè conſequetur, non. n. de opinione apprehēdētis in d. §. ſi iactū. quęritur, nā id ingenue fatemur, ad ſubmouendā actionē furti ſufficere, ꝙ putauit ſimpliciter iactatū, ſed in diſceptationē venit, an is, qui eo neceſſitatis ex periculo imminenti compellitur, id videatur animo abdicandi dominium facere, vt ſcilicet illum rem iactam pro derelicto habeat. Vnde.

17 Quarto loco d. Frāc. Balduin. in §. alia ſane cauſa nu. 7. de rerum diuiſione. alio modo interpretatus eſt Vlpianū I. C. in d.§. ſi iactum; docuit enim ipſum exaudiendum de illo, qui ex ſpontanea profuſione animo perdēdi rem iactam proiecit in mare. Vnde.

18 Sed hęc cōciliatio a Balduino allata, merā diuinationē pręſe fert. Vnde reijciēda. Adde ſupradictā nō eſſe quoq; veriſimilē. Neminem. n. præſumi iactare ſuū, adeo notū eſt, quā ꝙ notiſsimum.

19 Quinto loco principaliter d. P. Gilken. in §. alia ſane nu. 6. & 7. Inſti. de rerū diuiſione ex ſnīa Aemil. Ferret. aliter pro conciliatione docuit, tradidit. n. Vlpia. ī d.§. ſi iactū. ceteris I. C. ſup. relatis cedere dicē, maximè ꝙ illorū opinio ſit cōfirmata a Iuſtin. in pręcit. §. alia ſane. & quia Vlpian. ipſe alibi. i. in l. 44. ff. de acq. rerum dom. aliter ſentire videatur.

20 Sed nec iſte ſenſus probatur. Idē eſt. n. ac ſi diceret, ꝙ reſponſum ipſius Vlpia,

in

in d. §. ſi iactum. corrigeretur per illa ſuperius relata aliorum I. C. quòd minimè dicēdum. Legum enim correctio arguenda non eſt, niſi de ea cōſtet expreſſe, ad l. præcipimus. C. de Appell.

21 Sexto loco d. Aretin. in d. §. quod ex naufragio. d. nu. 7. quadam diſtinctione ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt. Aut enim (inquit) naufragium, & iactus fit in flumine, vel in mari, ſed iuxta littus, vel parum longè, aut in mari longè à littore. Primis duobus caſibus procedunt iura, quæ dicunt, quòd res non videtur habita pro derelicta propter qualitatē loci, in quo fit naufragium, de quo loco poteſt eſſe ſpes probabilis, quòd res nō peribit, ad notat. in l. Pomponius. ff. de acquirenda poſſeſſione; tertio autem caſu procedit text. in d. §. ſi iactū. quòd ſcilicet res habeatur pro derelicta, & latius, vt per eundem Aretinum, quem præcisè poſt alios ſequuti ſunt duo magna iuris luminaria, videlicet Cl. d. Menoch. lib. 5. præſumpt. 30. nu. 16. cū ſequentib. & d. Farinacius d. quæſt. 168. præcit. part. 4. numero 85.

22 Sed nec iſta diſtinctio d. Aretini plenè ſatisfacit, aduerſatur enim in vltimo membro contex. in d. §. ſi iactum. ſub illis verbis. *Quod plerumque credendum eſt.*

23 Nec replicetur, verbum illud *plerumque* legendum eſſe pro *interdum*, prout ſupra traditum fuit, & ſequutus eſt quoque Cl. Menoch. d. præſumptio. numero 19.

24 Reſpondetur enim id non eſſe admittēdum, prout etiam ſupra edocuimus. Non repeto. Vnde.

25 Cogitato.

26 Latius de materia ſupradictorū reſponſorum vide penes Cuiacium, in l. penultima. ff. pro Derelicto. Doctores omnes in præcitato §. finali. de rerum diuiſione. ac penes Menochium, & Farinacium præcitatis locis.

Conciliatio Florentini in l. licet §. rei depoſitæ. ff. Depoſit. & Iuliani in l. intereſſe. ff. de acquirenda poſſeſſione.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Grauis ἀντινομία inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Accurſij ſenſus pro ſupradictis reſponſis conciliandis aſſertur.*
5 *Damnatur, & nu. 6. & 7.*
8 *Alexandri ſententia deducitur.*
9 *Reijcitur, & nu. 10. & 11.*
12 *Aretini opiniō proponitur.*
13 *Refellitur, & nu. 14.*
15 *Zazij interpretatio ſubnectitur.*
16 *Spernitur, & nu. 17.*
18 *Coſtalij, & Guid. Foiani conciliatio reminiſcitur, & nu. 19.*
20 *Reſpuitur.*
21 *Quorumdam aliorum ſententia recordatur.*
22 *Redarguitur.*
23 *M. Antonij Cuchi ſenſus adducitur.*
24 *Damnatur, & nu. 25.*
26 *Iulij Pacij opinio perpenditur.*
27 *Decipitur Pacius, & nu. 28.*
29 *Matthiæ Stephani expoſitio ſubijcitur, & num. 30.*
31 *Diluitur, & nu. 32. & 33.*
34 *P. Terrenonij intelligentia animaduertitur.*
35 *Improbatur, & numero 36.*
37 *Charondæ interpretatio proponitur.*
38 *Non applaudit.*
39 *Hugonis Donelli ſententia recitatur.*
40 *Et hanc approbat author.*
41 *Author potiores Scribentium interpretationes pro ſupradictis reſponſis conciliandis attulit dumtaxat.*
42 *Videndi tamen de materia plures doctores remiſſiue.*

¶Ex

¶ Ex Diametro pugnat Florentinus in l. licet §. rei depoſitæ. ff. depoſiti. cum Iuliano in l. intereſſe. ff. de acquirenda poſſeſſione.

1 Verba Florentini. *Rei depoſitæ proprietas apud deponentem manet, ſed & poſſeſſio, niſi apud ſequeſtrum depoſita eſt. Nam tunc demum ſequeſter poſſidet. Id enim agitur ea depoſitione, vt neutrius poſſeſſioni id tempus procedat.*

2 Verba Iuliani. *Intereſſe puto, qua mente apud ſequeſtrum res deponatur. Nam ſi dimittendæ poſſeſſionis cauſa, & hoc apertè fuerit approbatum, ad vſucapionem poſſeſſio eius partibus non procederet. At ſi Cuſtodiæ cauſa deponatur, ad vſucapionem eam poſſeſſionem procedere victori conſtat.*

3 Hæc reſponſa, vt vnuſquiſque videt, apprimè repugnant. Nam apud Iulianum dicitur, *ſequeſtratione non dimitti poſſeſſionem, niſi ea mente ſequeſtretur, & id ipſum apertè fuerit approbatum.*

At in caſu Florentini dicitur, nempe, *in ſequeſtratione neutrum poſſidere.* Id enim agi, quòd neutri ius poſſeſſionis procedat.

De conciliatione cogitandum eſt.

4 Accurſ. vtrobique putat horum reſponſorum conciliationem facillimam eſſe. Inquit enim veram eſſe regulam, quòd perditur poſſeſſio rei ſequeſtratæ, ſi hoc eſt actũ, & ita procedat, ac loquitur Iulian.

Nec aduerſari Florentinum, licet enim non appareat ibi de expreſſa mente deponentium, tamen in dubio præſumitur actum, quòd perdatur ipſa poſſeſſio. Vnde.

Et hanc expoſitionem ſequutus eſt pariter Bar. in vtroque loco.

5 Sed hæc interpretatio non mihi ſatis arridet. Arbitror enim minime verum eſſe, quòd in caſu Florentini tacite à partibus videatur actum, quòd perdatur poſſeſſio. Partes enim nõ videntur hoc egiſſe, maximè poſſeſſor, qui non præſumitur ius ſuum velle iactare, ad l. cũ de indebito. de probat. Nec etiam pars aduerſa, quia intentio contrahentium in dubio debet intelligi, vt conformetur legi, & diſpõni iuris, ſecundũ Bart. in l. iuſiur. §. ſi liberi. de operis libert. de iure autem certi duntaxat ſunt modi, quibus quidem amittitur poſſeſſio, inter quos non connumeratur ſequeſtrũ, ad not. in l. 3. §. genera, & l. ſi quis ante. ff. eod. de acquirenda.

6 Adde, quòd in dubio nemo præſumitur, habere animũ perdendæ poſſeſſionis, niſi aliqua probabilis cõiectura interueniat, ad not. in l. ſi de eo. §. ſi fortè. de acquirẽda poſſeſſione. eod. In caſu autem ſupra relato Florentini nulla videtur interuenire, immo potius eſt præſumptio in contrarium.

7 Aliter ſupradicta opinio damnatur, per d. M. Ant. Cuchum in ſuo tract. de mentiente circa poſſeſſionem, nu. mihi 428. vide per eum.

8. Alex. ſecundo loco in d. l. intereſſe. numero quarto, aliter ſentit. Docuit enim quòd regulariter per ſequeſtrum poſſidens in dubio poſſeſſionem minimè amittit, & ita procedit tex. in ipſa l. intereſſe. Hoc tamen fallit, quando ipſum ſequeſtrũ fit de neceſſitate, puta de mandato iudicis, & ita intelligitur Florentinus.

9 Sed hic ſenſus reijciendus, quandoquidẽ inſolẽter diuinat. Falſum enim, quòd in caſu ipſius Florentini ſequeſtrum factum fuerit de mandato iudicis.

10 Præterea falſũ eſt regula ſupra firmata ab Alex. quòd quãdo ſequeſtrum fit mandato iudicis, amittatur poſſeſſio, ſecus ſit aũt, cum fit a partibus. Nã immo totum contrarium verius eſſe plerique contendunt. Audi Bal. in d. l. licet. ita loquentem.

11 Nota ex hac lege, quòd poſſeſſio rei ſequeſtratæ amittitur, ſed hoc intellige verum ſecundũ noſtros Doctores quãdo ſequeſtratio fit de conſenſu vtriuſque partis, vt hic, & l. intereſſe puto. de acquirenda poſſeſſione. ſecus, ſi ſequeſtratio fiat authoritate iudicis, contra

volun-

Digitized by Google

voluntatem eius, qui primo poſſidebat, argumento l. 3. §. genera. de acquirenda poſſeſſione. ita Bald. quid clarius? Hoc idem vti verius amplexus eſſe viſus eſt Alberic. in d. l. intereſſe, numero ſecundo, pulchris rationibus. Vide per eum. Addo Salycet. in d. l. licet. & Imol. in d. l. intereſſe. nu. 2. vbi tamen limitant, niſi appareret de mente ipſius iudicis, voluiſſe transferre poſſeſſionem ipſam in ſequeſtrum. ad tradit. in cap. 1. extra. de ſequeſtratione poſſ. & fruct.

12 Tertio loco ſubtilis Aretin. in d. l. intereſſe. ante numerum primum. fuit in noua, & pulchra opinione; arbitratus eſt enim diſtinguendum eſſe, quòd aut ſequeſtratio fit de voluntate partium, quia incertũ eſt, quis poſſideat, vel quia ambæ partes volebant adipiſci poſſeſſionem, & tunc poteſt concedi, quòd concedatur poſſeſſio ex ſequeſtro voluntario, & ita loquitur l. licet. in fine. in ratione decidendi, dum dicit, *quòd hoc agitur inter partes, vt interea nulli proſit poſſeſſio*, quæ verba ſignificant, quòd ſequeſtratio facta fuit ratione incertitudinis poſſeſſionis, itaque quia neſcitur, bene quis poſſideat, vel debeat poſſidere; non dicitur afferri tantũ præiudicium ex translatione poſſeſſionis, ſed etiam quia vtraque pars vult commodum poſſeſſionis, non poteſt videri ſequeſtrum factum alia ratione, niſi vt propter incertitudinẽ nulli proſit poſſeſſio; Aut vero conſtat aliquẽ eſſe poſſeſſorem, ſed partes voluntarie deueniunt ad ſequeſtrum propter ſecuritatem creditoris, vel agentis actione reali, & tunc poſſeſſio, quòd non debeat in dubio prodeſſe poſſeſſori, qui eſt certus, hoc videtur inconueniens; ad l. penult. de Aq. quotid. & æſtiua. Vnde partes non videntur hoc egiſſe, maximè poſſeſſor, qui non præſumitur velle iactare ſuum, ad l. cũ de indebito. de probat. & ita procedit lex contraria. Latius vide per eundem Aretinum. Hoc idem docuit ipſemet Aretin. in cap. examinata. nume. 45. de iudicijs, & ſequutus eſt poſt ipſum relatum Corraſ. lib. 3. ſuorum Miſcellan. iuris, capi. 2. nume. 14. & 15. vbi pulchre. addo Cl. Menoch. de retinend. remedio 3. numero 93. & 94 & Euerhard. Brochorſt ἐναντιοφανῶν. Centur. 3. aſsert. 86. vbi eleganter.

13 Sed nec iſta Aretini opinio licet ſubtilis, mihi plenè ſatisfacit; Falſum eſt enim aſſeuerare, quòd in caſu Florentini vtraque pars contenderet de poſſeſſione, & incertum eſset quis poſſideret. Repugnant enim illa verba. *Rei depoſitæ proprietas apud deponentem manet, ſed & poſſeſſio*. Ex quibus quidem datur intelligi, aliquem proprius extitiſse poſſeſſorem; Cogita tamen non ſatis applaudit.

14 Alia quidem ratione reprobatur iſthæc opinio per d. Andr. Cludium de ſequeſtratione, cap. 9. pagina mihi 496. ver. ceterum. Vide per eum.

15 Accedit quarto loco principaliter alia interpretatio, & eſt d. Zazij libro 2. ſuarum iuris ἀντινομιῶν. numero 4. vbi ſic loquitur.

Veram ſolutionem puto, quòd d. l. intereſſe. loquatur, quãdo res ſequeſtratur cauſa cuſtodiæ, nec eſt conflictus circa poſſeſſionẽ, id quòd ex fine dict. l. intereſſe. ſatis liquet, quia tunc is, qui poſſidet, non perdit poſſeſſionem, niſi ea mente ad cuſtodiam dederit, vt dimittat poſſeſſionẽ, quòd tamen non præſumitur, niſi apertè conſtiterit; ſed in l. licet. §. rei. circa poſſeſſionem erat conflictus, quòd facile ex ea lege colligitur; Vnde nõ ad cuſtodiam, ſed vt neutrius poſſeſſioni præiudicaretur, facta eſt ſequeſtratio, & meritò neuter poſſidet, poſtquam vtraque pars hoc egiſſe præſumatur. Hactenus Zaſius. Eum ſequutus eſt ad literam Theodor. Straithman. in ſuis ἀντινομίαις legum Ciuilium capitulo 36.

16 Sed iſta opinio d. Zaſij omnino ſpernenda eſt. Falſum eſt enim, quòd in caſu d. l. intereſſe. non eſſet conflictus circa poſſeſſionẽ. Repugnant enim illa verba, *Nam ſi dimittendæ poſſeſſionis cauſa*

Et

Et illa, *At ſi cuſtodiæ cauſa*. Illa enim verba *At ſi*. Sũt aduerſatiua præcedentibus, quæ quidem aduerſantur iam in iure, quam in facto, ad l. hoc amplius. §. ijs verò. cum ibi not. de damno infecto.

17 Præterea d. l. intereſſe. Poſita, & ſituata eſt ſub tit. de amittenda poſſeſsione. ergo intelligi debet ſecundum naturam eiuſdem tituli, ad l. ꝗ Labeo, de Carboniano edicto, & per conſequens concludendum eſt, extitiſſe quoque conflictum ibidem circa poſſeſsionem ipſam.

18 Quinto loco extitere nonnulli alij, qui diſtinguendam eſſe neceſſariam a voluntaria ſequeſtratione autumarũt. Docuerunt enim quod in voluntaria, hoc eſt conſenſu, & voluntate partium facta tranſeat in ſequeſtrem poſſeſsio. d. l. licet. At in neceſſaria, hoc eſt ea, quę iudice iubente facta eſt, ſecus ſit, & ita procedat d. l. intereſſe.

19 De hac diſtinctione videndus quidem Cl. Menoch. de Retinenda remed. 3. num. 87. cum plurib. ſequentibus, vbi pulchre. & Gail. li. 1. obſeruat. 5. nu. 10. & huius quidem opinionis extitit inter alios d. Petrus Coſtalius in d. l. licet. & Guido Foran in Tract. de ſequeſtr prima part. regul. prima nu. 15. vbi infinitos concordantes deducit, & regul. 3. num. 19.

20 Sed expreſſe iſthæc ſcribentium ſentẽtia, quæ quidem videtur apprime contraria ſecundæ ſupra relatę, reprobatur, & pluribus per Corraſium libr. 3. ſuorum Miſcellan. iur. capitulo 2. numero 13. Vide per eum. Sat enim locum indicaſſe.

21 Adducitur ſexto loco opinio nonnullorum aliorum, qui quidem diſtinguẽdum eſſe rati ſunt, an ſequeſtrum a pluribus fiat, an ab vtroque, an ab vno, ut. ſ. primo caſu non amittatur poſſeſsio, d. l. intereſſe. altero autem amittatur, d. l. licet.

22 Sed iſta videtur omnium peſsima, quandoquidem repugnat tex. in d. l. licet. ſup. cit. §. rei depoſitæ. ſub illis verbis, *id enim agitur ea depoſitione, vt neutrius poſſeſſioni id tempus procedat.* ibi enim proculdubio agitur de ſequeſtro facto a pluribus ſeu ab utraque parte, & tamen amittitur poſſeſsio contra ſupradicta.

23 Septimo loco M. Ant. Cuchus in d. ſuo tract. de Mentiente circa poſſeſsionem, num. 433. cum duob. ſequentibus fuit in alia opinione, eius verba libet tranſcribere. Declaro, qđ lex intereſſe, non requirit probationem, quod dimittendæ poſſeſsionis cauſa ſequeſtrum ſit factum, ſed requirit approbationem, id eſt qđ vtraque pars in illam perſonam ſequeſtr. conſenſerit, vt penes eum in ſequeſtro deponeretur res, aliud ſi quidem eſt probare, quam approbare. Approbamus id, quod placet, quod laudamus, in quod conſentimus. Probamus, cum ſic eſſe demonſtramus argumentis, teſtibus, documẽtis. Recte ergo dicit text. quod ſi partes approbarint, id eſt conſenſerint, vt fieret ſequeſtrum, & vt dimitteretur poſſeſsio, tunc poſſeſsio eis non prodeſt. Requiritur ergo approbatio, non probatio. Sic conueniet vtraque lex, vt ſcilicet ſequeſtrum factum a partibus de re, cuius poſſeſsionis quæſtio inter ipſos vertebatur, transferat poſſeſsionem ab ipſis partibus in ſequeſtrem, cuius rei ratio eſt, quia cum ipſi de poſſeſsione ipſa inter ſe contenderent, voluerunt interim, dum quæſtionis diffinitio penderet, alterutri ex partibus præiudicium fieri, vterque enim poſsidere non poterat. l. ſi ut certo. §. ſi duobus vehiculum. ff. comodati. Nec alter tantum, vt poſsideret, ſi pacem ſeruare volebant, permittẽdum erat. Ex hoc igitur quod de poſſeſsione agitur, & quod inter ipſos contendentes conuentum eſt, vt apud tertium deponatur, ſatis apparet, voluiſſe eos poſſeſsionem a ſe dimittere, & apud illum tertium eſſe, & ſic vtraque lex in eodem caſu loquitur, non in diuerſis. Hactenus Cuchus.

24 Sed & iſte ſenſus Cuchi dictorum reſponſorum contrarietatem tollere mihi minimè videtur; nam in dicta l. intereſſe. dicitur, ſequeſtratione non dimitti poſſeſſionem, niſi ea mente ſequeſtretur, & id ipſum aperte fuerit approbatum, id quod & ego concedo. At in caſu d. §. rei depoſitæ. diuerſum dicitur. Traditur enim ibi, in ſequeſtratione neutrum poſſidere, id enim agi, quod neutri ius poſſeſſionis procedat; & tamẽ nulla fit ibi requiſitio de approbatione, prout in caſu d. l. intereſſe. vnde dicta reſponſa minime conueniunt.

25 Nec obijcias forſan, in caſu d. §. rei depoſitæ. extare ac ſubintelligi approbationem tacitam, licet expreſſa minime, inſit; id enim diſplicuit ipſimet Cuchio præcitato tracta. ſub numero 428. Vnde.

26 Octauo loco Iul. Pacius cent. 4. ἐναντιοφανῶν capit. 80. pro ſolutione docuit, notanda eſſe ea verba, de quibus in d. §. rei depoſitæ. (ea depoſitione,) quibus non ſimpliciter ſignificatur ſequeſtratio, ſed ea ſequeſtratio, qua poſſeſſio deponitur apud ſequeſtrem, vt apparet ex verbis præcedentibus eiuſdem §. Denique Florentin. (inquit Pacius) in eo. §. non docet, an in dubio intelligatur poſſeſſio depoſita apud ſequeſtrem, nec ne, ſed declarat effectum poſſeſſionis depoſitæ, nempe vt interrumpat vſucapionem. Iulian. autem in d. l. intereſſe. docet in dubio. non videri poſſeſſionẽ depoſitam, niſi apertè probetur.

27 Sed decipitur Pacius. Primò enim in d. §. rei depoſitæ. Florentin clare docuit, quod rei depoſitæ poſſeſſio remanet penes deponentem, niſi apud ſequeſtrum depoſita eſt, nam tunc ſequeſter poſſidet; ergo colligitur ibi abſq; alio, quod in dubio intelligitur poſſeſſio depoſita apud ipſum ſequeſtrem, cum ipſa deponitur.

28 Præterea in caſu Iuliani. non eſt legẽdum, prout ipſe autumat, verbum illud *probetur*, ſed *approbetur*, quæ quidem verba inter ſe differunt, vt colligitur ex traditis per Cuchium ſupra.

29 Nono Matthias Stephanus volum. 1. ſuarum iuris diſputat. par. 2. diſputat. 3. theſ. 10. titu. de iure ſequeſtrationis. poſt nonnullos ibi relatos opinatus eſt, nulla ſequeſtrationis ſpecie, poſſeſſionẽ regulariter in ſequeſtrem trãſire. Sequeſtrum enim poſſeſſionem nõ transferre, ſed cuſtodiam exigit. Aliud autẽ eſt cuſtodire, & aliud poſſidere. At ſi a partibus hoc fuerit expreſſum, poſſeſsionem transferri conſtat; pacto enim conuento, ſicut etiam cõſuetudine effici poteſt, vt poſſeſsio transferatur. Adducit Gaill. ac alios, ac latius vt per eum, ac ita intelligit procedere d. l. intereſſe.

30 Huic eidem ſententiæ ſubſcripſit quoque poſt nonnullos relatos Andreas Cludius de ſequeſtratione. cap. 9. num. 25. vbi ſic loquitur. Verum hiſce non attentis dicendum eſt, non tantum neceſſariam, ſed etiam per voluntariam ſequeſtrationem in ſequeſtrem poſſeſsionem non tranſire, niſi expreſſo partium conſenſu actum fuerit, vt poſſeſsio in ſequeſtrem tranſiret, in dubio itaque nõ præſumitur poſſeſsio translata, niſi hoc expreſſe inter partes fuerit dictũ, quod ſi a partibus dictum fuerit, ſe velle poſſeſſionem rei litigioſæ in ſequeſtrẽ tranſire, dubium nullum eſt, quin poſſeſsio ad eum tranſeat, ſed hac voluntate non expreſſa. penes litigatorem eam remanere aſſerimus. ita Cludius, qui concordantes deducit Duarenum, Forneriũ, Colerum, & alios.

31 Sed nec iſte Matthiæ ſenſus amplectendus eſt, quandoquidem aperte repugnat Florentini reſponſum in dict. §. rei depoſitæ. vbi clare deciditur, poſſeſsionem rei depoſitæ remanere penes deponentem, niſi apud ſequeſtrem depoſita ſit, quia tunc ipſe poſſidet.

Nec officit, quod ex aduerſo poſt Duarenum deducitur per eundem Cludium. dicto capitulo nono, nume. trigeſimo ſeptimo. ver. mihi vero. dum inquit. Florentinum in d. §. rei depoſitæ.

ſitæ. loqui etiam, ac intelligi, quando poſſeſſio eſt depoſita penes ſequeſtrem de voluntate partium, quo caſu. videtur concordare cum Iuliano in d. l. intereſſe.

31 Reſpondetur enim hoc eſſe expreſſe diuinare. & ideo vlterius non inſiſtendum.

Nec valet conſideratio, quam facit idem Cludius de verbis illis d. §. rei. *Tūc demum*. dum inquit, quod ſi regulariter ſequeſter poſſideret, Iuriſconſultus ſimpliciter dixiſſet. *nam ſequeſter poſſidet*. neque opus fuiſſet ſupradicta verba adijcere, & latius, vt per eum.

33 Quoniam fatua eſt iſta conſideratio, reprobata etiam remanet ex præciſis verbis dicti §. audias ipſa. *Rei depoſitæ proprietas apud deponentem manet, ſed & poſſeſſio* id eſt manet, *niſi apud ſequeſtrem depoſita eſt, nam tunc demum ſequeſter poſſidet*. Quid clarius? non video verba illa *Tunc demum* alterare poſſe verum, & genuinum ſenſum dicti §. Vnde.

34 Decimo Petrus Perrenonius variarū lectionum lib. primo, capit. decimoquarto, fuit in noua opinione, ſuppoſuit enim ſequeſtrum in iure noſtro duplicis generis reperiri; aliud enim vult eſſe proprium, & aliud improprium; proprium illud eſſe ait, quod ſolam, & ſimplicem cuſtodiam requirit: improprium vero, quod vltra cuſtodiam poſſeſſionis translationem in ipſum ſequeſtrem deſiderat: Hoc præmiſſo, docet modo Florentinum in dicto §. rei depoſitæ. loqui, ac intelligi de ſequeſtro improprio, per quod vt dixi, poſſeſſionis tranſmiſſio fit in ſequeſtrem. Iulianum vero de proprio.

35 Sed iſte intellectus diuinationis morbo laborat, vnde reijcien dus.

Adde quod & in caſu Iuliani. in ſequeſtrem fit translatio poſſeſſionis, ſi tamen fuerit id per partes approbatum, ergo & ipſe Iulianus loquitur de ſequeſtro improprio contra dictum Perrenonij.

36 Præterea dico, quod Florentinus in d. §. rei depoſitæ. loquutus eſt de ſequeſtro vero, & proprio, de quo etiam paulo ſuperius loquutus erat, ad differentiam depoſiti, nō autem de improprio. Vnde.

37 Vndecimo Ludouicus Charondas libro primo, veriſimil. capitu. ſexto, articulo tertio, aliter ſenſit. opinatus eſt enim, ſi res, de qua controuerſia eſt, apud ſequeſtrem depoſita ſit, niſi expreſſum fuerit. cuſtodiæ cauſa tantum deponi, poſſeſſionem apud eum intelligi depoſitam: nam ſequeſter ita demum poſſidet, vt neuter interim rem, de qua contendunt deponentes, vſucapiat: id enim agitur ea depoſitione, id eſt cum res apud ſequeſtrem deponitur, is eorum eſt animus, vt ſequeſter poſſideat, nec interim ex litigantibus aliquis vſucapiat. Ita Charondas.

38 Sed nec iſte ſenſus applaudit, quandoquidem repugnat reſponſum Iuliani decidentis, quod ad hoc vt in ſequeſtrem poſſeſſio alicuius rei transferri poſſit, conſtare debet de aperta uoluntate ipſarum partium, quod in eum ipſam poſſeſſionem voluerint trāsferre. Vnde.

39 Duodecimo deducitur ſententia hac in re Hugonis Donell. libro quinto, ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis. capitulo decimo tertio, pagina mihi 365. circa medium, & talis eſt: inquit Donell. Florentinum ita intelligendum eſſe. *Rei depoſitæ proprietas apud deponentem manet, ſed & poſſeſſio, niſi apud ſequeſtrem depoſita eſt*. Hæc vero, (nota) ad poſſeſſionem referri debet, quam proximè dixerat, non ad rem depoſitam, quod verbum longius abeſt: ergo hoc dicit. Poſſeſſionem apud deponentem manere, niſi apud ſequeſtrem depoſita ſit ipſa poſſeſſio, quod tunc fieri intelligitur ex ſententia Iuliani in dict. l. in-

tereſſe. cum partes aperte dicunt, ſe poſſeſſionem deponere apud ſequeſtrem. & ſic ſupradicta iura minimè officiunt, nec contrariantur ad inuicem.

40 Et iſta videtur mihi germana ſupradictorum reſponſorum lectio, & veriſſima conciliatio, & ideo eam amplectendam propono,& conſulo;Eandem vtilitatem ſequuti ſunt etiam Philippus de Mathæis in l. prima, numero vigeſimo octauo, & vigeſimo nono.ff. de regulis iuris, & domin. Enicus Hedelman. in ſuis diſputationibus ſemeſtribus, diſputatione vigeſima ſexta, titulo de Depoſito. theſi trigeſima tertia, in principio, & per totum, vbi pulchrè: & hæc ſatis.

41 Superſunt reuera nonnullæ aliæ Scribentium opiniones in hoc propoſito, Sed potiores retuliſſe ſat ſit.

42 Videndi de materia Doctores omnes in l. ſequeſter. de verborum ſignificatione, & in ſpecie Fornerius; Ioannes Baumanus in ſuo tractatu de ſequeſtro capitulo quarto. Carrocius de ſequeſtro parte prima, quæſtione ſexta. per totam, ac plurimi alij. His addo Leopold. Hackelman. Illuſtr. quæſtionum diſputatione nona, theſ. decima quinta, vbi infinitos alios concordantes deducit. Videndus quoque P. Grangianus in ſuis παραδόξοις Iuris ciuilis capitulo vigeſimo ſecundo, & quadrageſimo primo.

L. ſi procuratorem. §. mandati actio. ff. de mādati conciliatur cum l. ſi remunerandi. §. ſi tibi mandauero. ff. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & numero 2. 3. & 4.*
5 *Pro conciliatione ipſorum multi multa dixere.*
6 *Quatuor Accurſ. ſenſus pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducuntur, ac in ſimul improbantur. & nume. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14.*
15 *Cuiacij ſolutio affertur.*
16 *Reijcitur.*
17 *Iulij Pacij opinio proponitur, improbatur. & num. 18.*
19 *Eum tamen approbat pro nunc Author, & ſequitur.*
20 *L. 2. §. final. ff. eod. mandati. aduerſatur. d. §. ſi tibi. in ver. planè. ex ſententia aliquorum.*
21 *Sed decipiuntur ij.*
22 *Videndi tamen pro eorum intelligentia Conanus, & Faber.*

1 ¶ An mandati actio detur ei, cuius non intereſt? Maxima eſt in iure noſtro contrarietas, atque diſſenſio. Vlpian. enim in huiuſmodi difficultate ſibi contrariari viſus eſt.

2 Etenim in l. ſi procuratorem. §. mandati actio. ff. mandati. reſpondit pro negatiua; nec ſanè mirum, quoniam hæc actio proſequitur id, quod in-

intereſt. l. ad comparandas. C. eodem.

2 Contrarium autem ſtatuit in l. ſi remunerandi. §. ſi tibi mandauero. ff. eodem.

3 Verba d. §. mandati. talia ſunt. *Mandati actio tunc competit, cum cœperit intereſſe eius, qui mandauit. Ceterum ſi nihil intereſt, ceſſat mandati actio, & eatenus competit, quatenus intereſt, vt puta mandaui tibi, vt fundum emeres ſi intererat mea emi, teneberis, ceterum ſi eundem hunc fundum ego ipſe emi, vel alius mihi, neque intereſt aliquid, ceſſat mandati actio. Si tibi mandauero, quod mea non intererat, veluti vt pro Seio interuenias, vel vt Titio credas, erit mihi tecum mandati actio, vt Celſus libro 7. ffrum ſcribit, & ego tibi ſum obligatus.*

4 Verba d. §. ſi tibi. *Planè ſi tibi mandauero, quod tua intererat, nulla erit mandati actio, niſi mea quoque interfuit, at ſi non eſſes facturus, niſi ego mandaſſem, etſi mea non interfuit, tamen erit mandati actio.*

5 De conciliatione cogitemus.

6 Accurſ. priori loco in d. §. ſi tibi mandauero, in ver. non intererat. varios quidem attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

7 Primus itaque extitit, quod ibi delenda ſit dictio illa, *non*, vt ſit ſenſus. ſi tibi mandauero, quod mea intererat, quo caſu concordabit cum d. §. mandati actio. Vnde.

8 Sed iſte ſenſus omnino explodendus eſt, vti violatiuus literæ dicti §. Vnde. Adde dictionem illam *non* adeſſe quoque in Pandectis Florentinis, Haloandri, Gothofredi, Ruſſardi, ac aliorum. Vnde.

9 Secundus extitit ſenſus, quod legendum quidem ſit in caſu d. §. ſi tibi mandauero. prout communiter legitur; ſed addenda ſint illa verba, *ſi tamen poſtea intereſſe cœpit, vt ſi fuit hæres Titij, vel Seij* in eo §. nominati. Quo caſu nulla poterit conſiderari repugnantia inter eundem dom. Vlpianum. Vnde.

9 Sequutus eſt Bart. Auriga noſter in dicto §. ſi tibi. dum talia verba protulit. Sol. dicunt quidam non intererat ab initio, ſed poſtea cœpit intereſſe, quia ſum effectus hæres eius ſcilicet mandantis, cuius intererat, vnde reconualeſcit mandatum, ſi poſtea incipit intereſſe. Bald. ibidem, vbi etiam Odofred. & Salycet. ac alij.

10 Sed & hæc interpretatio explodenda eſt, quandoquidem alterare videtur verba, & ſenſum d. §.

11 Tertia extitit expoſitio eiuſdem Do. Accurſ. quod in caſu præcit. §. non intererat mādantis ratione dominij, vel quaſi, ſed alias quia ipſi erat mandatum. Vnde.

12 Sed iſta vti diuinatiua, & verbalis nō probatur.

13 Vltimo loco tradidit ipſemet Accurſ. quod in d. §. mandati actio. mandans non ageret, quia non intereſſet, ſi non eſſet geſtum, ſed ſi geſtum eſſet, ageret. Vnde.

14 Sed & iſta eodem morbo laborat, quo præcedens. Vnde.

15 Secundo loco principaliter d. Iacob. Cuiac. libro decimo ſeptimo, obſeruationum. capit. vigeſimo nono, alio modo ſupradicta Vlpiani reſponſa ad concordiam redigere ſtuduit, libet autem eius præciſa verba tranſcribere.

Quod ait l. 6. §. ſi tibi mandauero. ff. mandat. *ſi tibi mandauero, quod mea non intererat, veluti vt pro Seio interuenias, vel vt Titio credas, mihi tecum eſſe mandati actionem* non pugnat cum l. 8. §. mandati. ff. eodem. quæ non dicit ei tantum competere actionem mandati, qui mandauerit, quod ſua intererat, ſed tunc competere actionem mandati, cum cœperit intereſſe eius, qui mandauit, & retro. §. ſi tibi mandauero, non dicit ei competere actionem mandati, cuius nihil intereſt, ſed ei etiam, qui mandauerit, quod ſua non intererat, id eſt aliena, non ſua cauſa,

cauſa, vt puta mecum agente mandati eo, cui mandaui, vt pro Seio fideiuberet, vel vt Titio crederet, tum quia mea intereſſe cœpit, & mihi in Seium, aut Titium erit mandati actio, quia qui paſſus eſt à me mandari, vt ſibi crederetur, vel vt pro ſe quis fideiuſſor intercederet, hoc ipſum, vt mandarem, mihi ipſe mandaſſe intelligitur, l. qui patitur. ff. eodem. Hæc Cuiac.

16 Sed iſthæc conciliatio d. Cuiacij, licet ſubtilis, de facili confunditur. Damnatur enim per verba illa dict. §. *mandati actio*. ſubſequentia, ad quæ ipſemet Cuiac. minimè aduertit. Ceterum ſi nihil intereſt, ceſſat mandati actio, & eatenus competit, quatenus intereſt.

17 Tertio loco principaliter d. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 4. tit. mandati queſt. 82. aliter pro conciliatione ſenſit. Audi eius verba. Nemo hac actione agere poteſt niſi eius interſit, ſufficit autem intereſſe, quo tempore agitur, licèt contractus tempore non interfuerit. d. §. ſi tibi. Item ſi mandatarij interſit, ei datur actio mandati, licèt non interſit mandatoris d. §. planè. quippe exigimus, vt interſit agentis, non vt interſit aduerſarij, contra quem agitur. Hæc Pacius.

18 Sed et iſte ſenſus; qui concordare fere videtur cum illo ſecundo d. Accurſ. ſupra relato, non plene probatur; Eundem tamen ſequere, donec de meliori cogitatis.

20 Obſeruandum pro Coronide, nonnullos extitiſſe, qui quidem rati ſunt. tex. in d § planè ſi tibi. aduerſari tex. in l. 2. §. fin. ff. eod.

21 Sed decipiuntur ij, prout ex eorūdem reſponſorum lectione de facili colligi poteſt.

22 Videndi tamen pro eorum intelligentia D. Connan. lib. 7. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis. cap. 14. pag. mihi 480. tergo, & 481. & Faber in § tua tantum. nu. 1. inſtit. mandati.

Diſſoluta ἀντινομία inter l. ſi mandauero. §. is cuius bona. ff. mandati. & l. 1. C. de bonis proſcriptorum.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Pro eorundem conciliatione multi multa dixere.*
7 *Tres d. Accurſ. ſenſus afferuntur, at in ſimul reijciuntur præter ſecundum. & num. 8 9 10. 11. 12. 13. & 14.*
15 *D. Odoffred ſententia deducitur.*
16 *Quid ſit deportatio, quid relegatio, & in quibus differant adinuicem, edocet Clar. Soacius.*
17 *Ipſius Odoffredi ſententia reprobatur.*
18 *Salycet. opinio proponitur. & numero 19.*
20 *Damnatur. & nu. 21.*
22 *Opinio Authoris.*
23 *De materia prædictorum reſpõſorum videndi plures doct. remiſſiuè.*
24 *De materia deportationis videndus Ioſeph. de Ruſticis.*

In bonorum confiſcatione ob delictū ſecuta, an bona futura comprehendantur? Maxima eſt in iure noſtro diſſenſio, ac contrarietas.

1 Paul. enim in l. ſi mandauero. §. is cuius bona. ff. mandati. ſentit pro negatiua.

2 Audi eius verba. *Quod ideo receptum eſt, quia publicatis bonis, quicquid poſtea acquiritur, non ſequitur fiſcum.*

3 Cum Paulo concordat Caius in l. eius qui. §. ſi cui aqua. ff. de teſtamentis. ibi. *Bona quoque, quæ tunc habuit, cum damnarentur publicabuntur;* & Imper. in l. certa formà. C. de iur. fiſc.

4 Adde tex. in c. felicis. in ver. verum de præmiſſis. de pœnis. in 6.

Alexan-

Digitized by Google

5 Alexander autem Imperator in l. 2. C. de bonis proſcriptorum, totum ſtatuit contrarium. Eius verba talia ſunt. *Deportati nec earum quidem rerũ, quas poſt pœnam irrogatam habuerint, hæredem habere poſſunt, ſed & hæ publicabuntur.*

6 De ſupradictorum reſponſorum conciliatione indagandum eſt.

7 Accurſ. priori loco in d. §. is cuius bona. in ver. *Non ſequitur fiſcum*. tres pro conciliatione adaptauit ſolutiones.

8 Prima quidem extitit, quod reſponſum Pauli in d. §. accipiendum eſt de cõfiſcatione facta ob illicitam negotiationem. At l. 2. C. eodem. de bonis damnat. accipiendam de confiſcatione ob delictum ſecuta. Vnde. Hæc eadem repetijt quoque ipſemet Accurſ. in d. l. deportati. in ver. publicabuntur. Sequutus eſt Bal. in d. l. in princip. ſub illis verbis. *Aut quis perdit bona, & non ſtatum*; & loquitur ibi, (intelligendo de reſponſo Pauli.) aut quis perdit bona, & ſtatum, id eſt ciuitatem. (& ita loquitur hic.) Odoffred. ibidem in princ. & in d. §. is cuius bona; vbi etiam Iacobus Butrigarius.

9 Sed iſte primus ſenſus vti diuinatiuus reijciendus eſt. Sic præciſe d. Salycet. in d. l. ſi is cuius, & in d. l. deportati. nu. 2. Vnde.

10 Altera ſecũdo loco Accurſ. ſolutio eſt. In vtroque caſu condemnatum retinere poſtea quæſita, ſed in illis hæredẽ nõ habere, quia eo mortuo pertinent ad fiſcum. & ſic etiam ſenſit Azo per eundẽ Accurſ. relatus. Sequutus eſt Ang. in d. l. deportati.

11 Ratio autem huiuſce ſolutionis mea ſententia, ea poteſt eſſe. Nam deportatus retinet ea, quæ ſunt Iuris gentiũ, vt eſt acquirere. Amittit autẽ ea, quæ ſunt introducta de iure ciuili, vt eſt habere hæredem ex teſtamento, vel ab inteſtato. Sic communiter doct. vtrobique, & in ſpecie Fulgoſ. in d. l. deportati.

12 Hunc eundem ſenſum poſt plures relatos videtur quoque amplexus eſſe Arrius Pinel. in Rubri. C. de bon. matern. par. 1. nu. 3. & Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 5. tit. mandat. quæſtione 87. vbi in fine ſubiungit, addendam eſſe exceptionem ex Nouel. conſtit. 134. cap. vlt. niſi ſuperſtites ſint liberi, aut parentes ipſius deportati, quibus Iuſtin. ſucceſſionem ipſam tribuit.

13 Tertia ſolutio eſt, legem Pandectarum correctam eſſe ab Imperatore in d. l. 2.

14 Sed iſthæc conciliatio omnino vitanda eſt, quandoquidem omnis capienda eſt interpretatio, vt legum correctio euitetur iuribus vulgatis.

15 Secundo loco principaliter do. Odoffred. in d. l. deportati. in ver. alij dicunt. alium attulit ſenſum. Tradidit enim, quod deportati non poſſunt habere bona poſt deportationem, ſi non reſtituãtur a principe, vt ibi, ſecus ſi reſtituantur ab ipſo principe, vt in caſu Pauli.

16 Pro terminorum autem cognitione, quid ſit deportatio, quid relegatio, & in quo relegatio a deportatione differat, latiſſime inter alios more ſuo diſceptat, ac edocet præclariſſ. Iuriſconſul. ac dominus meus do. Thadæus Piſo Soacius in ſuis elegantiſſ. Commentar. ſuper lib. 1. Inſtit. tit. quibus mod. ius pat. pot. ſol. in §. cum autem. cum ſeq. num. 3. cum pluribus ſeq. Eum Lector beneuolus conſulat.

17 Sed & iſte Odoffred. ſenſus reijciendus eſt, quandoquidem falſum, quod ideo in Pauli caſu, quicquid publicatis bonis poſtea acquiritur, non ſequatur fiſcum, quoniam reſtitutio facta a principe interceſſerit. Vnde.

18 Accedit tertio principaliter alia conciliatio, & eſt d. Salycet. in d. §. is cuius. ver. ſecundo, vbi talia verba protulit. Secundo, quod ſi propter delictum poſtea quæſita non ſequuntur immediatẽ fiſcum, ſed cum morietur, vt ibi, & hæc in ſe vera in deportato, qui ciuitatẽ perdit, de quo ibi: ſed in relegato cum expreſſa publicatione bonorũ, quod euenit quandoque, & ſingulariter, licet nõ regula-

Digitized by Google

regulariter, vt infra de interdictis, & relegatis l. relegati. tunc publicatio nō extenditur ad poſtea quæſita, ideo illa retinet, & in eas hæredem habet, quia nec iura ciuilia, nec gentium perdidit, & ita poteſt intelligi tex. iſte, & hæc eſt huius rei veritas. ſolutionibus alijs reiectis. Hæc Salycet. Hæc eadem, licet ſub diuerſis verbis, repetijſſe quoque viſus
19 eſt in d. l. deportatu nu. 2. in fine. Hunc eundem intellectum, quod ſcilicet Alex. Imperator loquatur de deportato, qui quidem eſt capite minutus, & hæredem habere nequit, Paulus vero de relegato, qui ex teſtamento, vel ab inteſtato heredem habet, licet de Salyc. nullum verbum, tradidit etiam, & ſequutus eſt D. Cuiac. libr. 6. obſeruatio. cap. 23. & noniſsime Cl. d. Fachineus lib. 9. ſuarum iuris controuerſiar. cap. 51. vbi omnium elegantiſsime, ac latiſsime, eū omnino conſulas. His adde Thobiam Nonium in princ. Inſtit. de Teſtamentis. nu. 9. eundem Cuiac. in l. eius qui §. 1. Qui teſt. fac. poſ. & d. Philipum Matthæum in l. 97. nu. 15. ff. de regul. iur.
20 Verum & iſta Conciliatio non mihi ſatis arridet. Nam Paul. I. C. in d. §. is cu ius. nō vim facit, qd ibi ſermo fiat de relegata, ſed quia publicatis bonis, quicquid poſtea acquiritur, non ſequitur fiſcum. Vnde.
21 Accedit, nam mere eſt diuinare, quod I. C. ibi loquitur de relegato, non autem de deportato. Vnde.
22 Ego autem amplector ſecundum in ordine ſenſum d. Accurſ. eumq. ab omnibus vti veriorem amplectendum ſuadeo.
23 De materia tamē ſupradictæ quæſtionis differunt elegantiſsime Ant. Gomez. Variarum reſolution. tom. 3. cap. 14. tit. de Confiſcatione bonorum. n. 1. Monarcha Iuriſtarum D. Farinacius De delictis, & pœnis. quæſtione 25. nu. 138. vbi infinitos propemodum concordātes deducit. Cl. Eques, ac d. meus d. Pereg. de iure Fiſci, lib. 5. tit. 1. n. 132. Hieron. de Cæual. practicarum queſtionum Commun. contra Cōmunes, quæſtione 320. Sebaſtia. Guazzinus in ſuo tract. de Confiſcat. bonorum. in 24. limit. 13. concluſionis nu. 1. & d. Fachineus prænot. loco.
24 De Materia vero deportationis. ad eund. Cl. D. Ioſeph. de Ruſtic. Ad l. cum auus. de condit. & demonſtrat. lib. 5. cap. 8. per totum, vbi late.

Diſſoluta contrarietas inter l. ſi mandato §. Paulus reſpondit. ff. mandati, & l. 1. ſi fideiuſſor. C. de dolo malo.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor, qui rem pignoris iure obligatam a creditore emit, conuentus, oblato omni debito, rem ipſam reſtituere cum fructib cogitur.*
2 *Quanam autem actione id contingat, an mandati, an vero de dolo? Contrarietas maxima adeſt inter ſupradicta reſponſa. & nu 3. vbi referuntur verba eorundem.*
4 *Pro ipſis conciliandis elaborarunt Scribentes.*
5 *Tres precipui ſenſus d. Accurſij (alijs omiſſis) deducuntur, ac in ſimul improbantur. & nu. 6. 7. 8. 9 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*
16 *Fulgoſij ſenſus reminiſcitur, ſed omittitur, cum per eundemmet improbetur.*
17 *Antonij Fabri intellectus affertur.*
18 *Reijcitur, & nu. 19.*
20 *Dominici Arumæi ſententia ſubnectitur.*
21 *Et hanc ſequitur Author.*
22 *Latius de materia videndi Faber, & Arumæus.*

Fideiuſ-

¶ Fideiuſſor, qui rem pignoris iure obligatum à creditore emit, conuentus, oblato omni debito, rem ipſam reſtitue re cum fructibus cogendus eſt.

1 Quanam autem actione id contingat, an mandati, an vero de dolo? Maxima eſt in iure noſtro difficultas, ac repugnantia.

2 Paulus enim in l. ſi mandato. §. Paulus reſpondit. ff. Mandati. fideiuſſorem ipſum ad id actione mandati perſtringendum apertiſſime docuit. (Audi eius verba.)

Paulus reſpondit, fideiuſſorem, qui rem pignoris iure obligatam a creditore emit, mandati iudicio conuentum ab hærede debitoris, oblato omni debito, reſtituere cum fructibus cogendum. Neq; habendum ſimilem extraneo emptori, cum in omni contractu bonam fidem præſtare debeat.

3 Imperatores autem Seuerus, & Antoninus in l. 1. C. de dolo malo. Eundem actione de dolo conueniendum aperte reſponderunt. Eorumdem autem verba ſunt huiuſmodi.

Si fideiuſſor a creditore pignora emerit, oblata quantitate ſortis, & vſurarum, tibi dominium cum fructibus, quos bona fide percepit, conſultius reſtituet, ne fidei ruptæ gratia de dolo poſſit actio exerceri.

4 De Conciliatione cogitandum?

5 Accurſ. priori loco in d. l. 1. in verſ. *de dolo*. varios attulit pro conciliatione ipſorummet reſponſorum ſenſus, ſingulos perpendamus.

6 Primus itaq; extitit, quod illa uerba *de dolo* de quibus in d. l. 1 intelligenda ſint, quod detur actio mandati prout in caſu d. §. Paulus, pp dolum. Vnde. Hoc idem repetijt quoque in d. §. Paulus. in verſic. *debitoris*. uerſus finem. Sequutus eſt Bart. in d. l. 1. Bal. ibidem in fine, Angel. quoq; & Cynus, nec non & Fulgoſ. Odoffred. in d. §. Paul. Sal. ibidem. & in d. l. 1. num. 4. ubi late, Butrigar. in d. §. Paulus. Ioannes Sichard. in d. l. 1. numer. 10. vbi omnium elegantiſſime, quē omnino conſulas ac alij. His omnibus adde d. Iacob. Cuiaciū lib. 3. obſeruation. capit. 27. verſus finem. Vbi ita loquitur.

7 Euſdem generis eſt l. 1. C. de dolo, quod niſi dicamus, vehementer pugnabit cum l. ſi mandato Titij §. 1. ff. mandati, & ſane non de prætoria de dolo actione, quæ ſubſidiaria eſt actio, ſed de mandati actione, ut & Ioanni Azoni Accurſio viſum eſt. eam l. 1. C. de dolo, accipiendam eſſe illa uerba indicāt *fidei ruptę gratia*. Indirectis enim actionibus bonæ fidei de fide rupta agitur l. ei apud quem. ff. depoſiti. & ideo actiones de fide mala dicūtur à M. Tullio in tertio de natura Deorum. Hæc eſt igitur ſententia d. l. 1. ob fidem mandati ruptam debitorem actione mandati, (cui vt in omnibus bonæ fidei iudicijs de dolo actio ineſt) cum fideiuſſore agere, qui pignus emit à creditore, neq; id omni oblato debito cum fructibus debitori reſtituit. Hæc Cuiac. quem præciſe ſequutus eſt Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 2. tit. de dolo quæſtione 74.

8 Sed iſthæc expoſitio vti violatiua literæ d. l. 1. reijcienda eſt.

Adde quod ſi in caſu d. l. 1. daretur actio mandati, Lex ipſa ſituata fuiſſet ſub tit. mandati, non ſub eo de dolo. Vnde. Et ita animaduertit etiam Fulgoſ. in d. l. 1. num. 3. poſt alios.

9 Pluribus alijs medijs hic idem ſenſus reprobatur per d. Antonium Fabrum de erroribus Pragmaticorum decad. 9. error. 3. fere per totum. Vide per eum. Sat enim ſit locum indicaſſe.

10 Alter ſenſus ipſiusmet Accurſ. in præcit. verſ. *de dolo* extitit, quod in caſu d. l. 1. Fideiuſſor ille emerat debitore ipſomet inuito, quod ſecus contigerat in caſu d. §. Paulus. Vnde ſequutus eſt d. Alber. poſt alios in d. l. 1. verſus finem.

11 Sed & iſte vti diminutiuus reijciēdus eſt, id quod etiam docuit Fulgoſ. in d. l. 1. nu. 3. verſ. in ea gl. ibi.

2 Adde quòd in caſu d. §. Paulus, non

Digitized by Google

mouetur Iuriſconſult. ex eo, quòd fideiuſſor ille emerit debitore ipſomet inuito, an vero conſentiente, ſed ex eo, quia in omni contractu ipſemet fideiuſſor bonam fidem præſtare debet. Vnde.

13 Tertia conciliatio eiuſdem d. Accurſ. extitit, diſtinguendum eſſe, an officio iudicis ipſemet fideiuſſor ſit aſſecurus, ſeu emerit, & tũc contra ipſum detur actio mandati, & ita procedat reſponſum Pauli, an verò ſponte emerit, & tunc detur contra eundem actio de dolo, prout in caſu d. l. 1. Vnde.

14 Sed & iſta vti diuinatiua mihi non probatur, vnde.

15 Plures alios intellectus pro ſupradictis reſponſis conciliandis attulit ipſemet Accurſ. in præcitatis locis, verum cum eos omnes damnet, & reprobet, vt tu ipſe lector beneuole, videre poteris, eoſdem hic repetere in præſentiarum ſuperuacaneum fore ratus ſum. Ad ipſum igitur te remitto. Vidend. quoq; D. Sal. in d. §. Paulus.

16 Fulgoſ. ſecundo loco principaliter in d. l. 1. numer. 3. ver. in ea gloſ. ad finem duobus alijs modis ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Sed cum ipſis reiectis primũ Accurſij ſenſum ſupra relatum poſtea ſequatur, in ipſis referendis tempus non conteram, ſed ad ipſius ſcripta lectorem beneuolum remittam. Vnde.

17 Tertio loco principaliter d. Ant. Faber de erroribus Pragmaticorũ de cad. 9. error. 4. in princ. alio modo ſupradicta reſponſa cõciliare ſtuduit. Tradidit enim diſpoſita in prædictis iuribus minime eſſe contraria, quoniam in debitoris, eiuſdemq. actoris electione, & arbitrio eſt, vtra malit experiri, videlicet an actione mandati, an de dolo, cum vtraque ſit eiuſdem poteſtatis, eundemque effectum habeat, etiam quo ad infamiam irrogandam. Et latius vt per eum.

18 Sed iſthæc conciliatio pariter reijcienda eſt. Certi iuris enim eſt, tunc demum actioni de dolo locum eſſe, ſi deficiant omnia alia remedia l. 1. §. verba, & §. ait prætor. ff. de dolo & l. 2. C. eodem tit. Nec mirum, cum ipſa detur in ſubſidium. Vnde concludendum eſt, falſum eſſe, in electione ipſius actoris reſidere quã velit intentare. Ob eam enim rationem ipſam mandati duntaxat actionem promouere poterit. Vnde.

19 Præterea alijs quoque medijs damnatur per eruditiſsimum d. Dominicũ Arumæum in ſuis diſputationibus in Pandectas, diſputatione 12. theſ. 14 Vide per eum.

20 Accedit quarto loco principaliter alia conciliatio, & eſt præfati d. Dominici Arumæi præcitat. loco. Libet autem eius præciſa verba tranſcribere.

Putarem ſic dici poſſe in ſpecie d. l. 1. C. de dolo, fideiuſſorem ad tempus fideiuſsiſſe eoq. elapſo pignora emiſſe. Quæ reſponſio vt facilis, ita quæſtioni optime conueniens. Excipiebat etiam fideiuſſor, ſe iam pignora, non vt fideiuſsor, ſed vt alius quiuis extraneus emiſse, vt ſic nullimode ad eorum reſtitutionem vrgeri poſſet. Replicabat actor, idemque debitor in contractu fideiuſsionis, vt maxime tempore finito, bonam fidem exigi, vt ex re debitoris nullum lucrum capiat, l. 2. l. 4. §. 1. ff. de diſtract. pign. Huic quæſtioni reſpondentes Imper. reſcribunt, non quidem mandati iudicium ſupereſse, verũ conſultius, (quod verbum ponderandum in hoc caſu) fideiuſsorem facere, ſi reſtituat, ne videlicet eo refragante fidei ruptæ de dolo poſsit actio exerceri. Hæc Arumæus.

21 Et cum tanti viri intellectu, qui quidem ſubtiliſsimus eſt, & ego libenti animo pertranſeo.

22 Latius de materia videndi Faber, & ipſemet Arumæus in præcitatis locis.

Addu-

Adducitur contrarietas inter l. nec adiecit. ff. Pro ſocio, & l. his verbis. §. illa inſtitutio. ff. de hæredibus inſtituendis.

SVMMARIVM.

1. *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Theodori Straithman ſententia deducitur pro ipſis ſedandis.*
4 *Reuicitur, & nu. 5. & 6.*
7 *Author cogitandum relinquit.*
8 *L. quoties. §. ſi quis nomen. ff. de hæredibus inſtituendis, aduerſatur dict. §. illa inſtitutio.*
9 *Videndi tamen pro conciliatione, plures Doctor. remiſſiue.*

¶ Conciliatur l. nec adiecit. ff. pro ſocio. cum l. his verbis. §. illa inſtitutio. ff. de hæredibus inſtit.

1 Verba l. nec adiecit. *Nec adiecit Sabinus hæreditatem, vel legatum, vel donationes mortis cauſa ſiue non mortis cauſa. Fortaſſis hoc ideo quia non ſine cauſa obueniunt, ſed ob meritum aliquod accedunt.* Hactenus Vlpianus.

2 Verba d. §. illa inſtitutio. *Illa inſtitutio valet. Filius meus impiiſſimus, malè de me meritus hæres eſto. pure enim hæres inſtituitur, licet cum maledicto, & omnes huiuſmodi inſtitutiones receptæ ſunt.* Hactenus Martinus.

3 Theodorus Straithman. in ſuis Ἀντινομίαις leg. ciuil. contrarietate 131. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, inquit, quod dict. l. nec adiecit loquitur de hæreditate, quæ obuenit extraneo, quæ ob meritum aliquod præcedens dari ſolet. Text. autem in dict. §. illa inſtitutio intelligitur de hæreditate, quæ obuenit ſuo hæredi, quæ ſine merito aliquo præcedente a natura quaſi ſibi debita eſt, vt docet Paul. Iuriſconſul. in l. quia. ff. eod. pro ſocio. Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt quoque d. Io. Bellon. pugna ſua 15. vbi pulchre.

4 Verum iſte Straithmani ſenſus non mihi ſatis arridet. arbitror enim ego textum in d. §. illa inſtitutio. eſſe generaliter intelligendum de quauis hæredis inſtitutione ſiue fuerit inſtitutus ſuus, ſiue extraneus, idque mea ſententia, ſatis aperte colligitur ex verbis prætiſis d. §. 1. ibi. *& omnes huiuſmodi inſtitutiones receptæ ſunt.*

5 Id quod etiam ſuadetur, nam d. §. ſituatus eſt, ſub generali tit. de hæredibus inſtit.

6 Nec officit, quod ibi fiat mentio de inſtitutione filij, quia id contigit exempli gratia, & quia ſic caſus euenerat. Exempla autem regulam non reſtringere adeo notum eſt, quam quod notiſſimum.

7 Tu pro conciliatione cogita. Videndus Forner. ſelection. libro primo capit. 19.

8 Obſeruandum eſt autem pro Coronide textum in d. §. illa inſtitutio. aduerſari Vlpian. in l. quoties. vol. §. ſi quis nomen. ff. eod. de hæred. inſtit.

9 Sed pro reſolutione videndi doctores in l. 3. ff. de liberis, & poſthu. & in ſpecie Iaſ. num. 12. vſq; in finem, & ſubtiliſſimus Emanuel à Coſta ſelectarum ſuarum interpret. li. 1. c. 3. vbi pulchre ſaus. Addo gl. in d. §. ſi quis nomen. in verbo contumeliæ.

Digitized by Google

Ad l. verum eſt, ff. pro ſocio. & l. ſunt qui. de re iudicata.

SVMMARIVM.

1 *Socius omnium bonorum non tenetur alteri ſocio, niſi in quantum facere poteſt.*
2 *Ratio.*
3 *Sed an hoc beneficium detur ſocio vnius rei? Maxima eſt in iure diſſenſio, & præcipuè inter d.l. verum. & d.l ſunt qui.*
4 *Verba eorundem reſponſorum. & nume- ro 5.*
6 *Pro ipſorum conciliatione multi multa dixere.*
7 *Duo Accurſ. ſenſus deducuntur, ac in ſimul improbantur. & nu. 8. 9. 10. 11. & 12.*
13 *Iaſonis opinio ſubuectitur.*
14 *Duareni ſententia proponitur. & nume. 15. & 16.*
17 *Et hanc ſequitur Author, vel illam Iaſonis.*
18 *De materia videndi, Oldendorp. & Ludouicus Maynus.*

¶ Si quis cum ſocio agat iudicio ſocietatis, non plus conſequitur, quam aduerſarius eius facere poteſt, non enim totū,
1 quod habet, ab eo extorquēdum eſt, ſed & ipſius ratio habēda eſt, ne egeat, hoc eſt, eatenus exigendum eſt ab eo debitum ex ſocietate, vt alimēta deducere poſſit. §. vltim. inſtit. de actionib. l. ſunt qui. ff. de re iudic. & l. in condemnatione. de regul. iur. cum ſimil. pulchre ſequitur d. Hector Felicius de ſocietat. capit. 6. num. 31.
2 Nec ſane mirum. Vt enim inquit tex. in l. verum eſt. ff. pro ſocio. & ſequitur do. Card. Mantica de tacitis, & ambig. conuent. lib. 6. tit. 4. num. 3. *Societas ius quoddam fraternitatis habet.*
3 Sed an hoc beneficium detur etiam vnius certæ rei, vel particularis negotiationis ſocio? non ſatis inter ipſos Iuriſconſ. conuenit, quinimo dicam verius, Vlpianus Iuriſconſul. ſibi ipſi cōtrarius eſſe videtur.
4 Nam in d. l. verum. ſentit aperte pro affirmatiua, dum ita ſcribit. *Verum eſt, quod Sabino videtur, etiamſi non vniuerſorum bonorum ſocij ſint, ſed vnius rei, attamē in id, quod facere poſſunt, quodue dolo malo fecerint, quominus poſſint, cōdemnari oportere. Hoc enim ſummam rationem habet, cum ſocietas ius quodammodo fraternitatis in ſe habeat.*
5 Totum autem contrarium ſtatuit in d. l. ſunt qui. Eius verba talia ſunt. *Sunt qui in id, quod facere poſſunt, conueniuntur, id eſt, non deducto ære alieno. Et quidem ſunt hi fere, qui pro ſocio conueniuntur, ſocius enim omnium bonorum accipiendus eſt.*
6 De conciliatione cogitemus.
7 Accurſ. priori loco in d. l. verum. in vet. *Vnius rei.* duos quidem attulit ſenſus. Singulos perpendamus.
8 Primus itaque extitit, quod in caſu d. l. ſunt qui. ſubintelligēda ſit dictio illa. *Maximè*, vt ſit ſenſus. Socium omnium bonorum maxime, in quantum facere poteſt, condemnandum, ex qua ſuppletione minime excluditur, quin ſocius ipſe vnius quoque rei eodem gaudere poſſit priuilegio. Vnde. Hoc idem repetijt etiam ipſemet Accurſ. in d. l. ſunt qui. in ver. *accipiendus eſt.* Sequutus eſt Bar. Auriga noſter in d. l. ſunt qui. in princ. Burigar. in d. l. verum. Alberic. ibid. Ang. in d. l. ſunt qui. nu. 2. Fulgoſ. in d. l. verum. Salycet. ibidem nu. 2. ac communiter ceteri.
9 Sed iſte primus intellectus d. Accurſ. videtur deſtruere totum contextum d. l. verum. ſub illis verbis. *Etiamſi non vniuerſorum bonorū ſocij ſint, ſed vnius rei.*

Præ-

10 Præterea deſtruit etiã text.in d.l.ſunt qui.prout quoque animaduertit d. Iaſ. ibid.nu.6.Vnde.

11 Alter quidem ſenſus extitit,quod tex. in d. l.verum eſt. non ſit intelligendus de ſocio vnius rei tãtum,ſed bene vnius ſpecici , quæ ſub ſe habet multa indiuidua,id eſt vnius negotiationis,quę quidem poteſt etiam appellari ſocietas omnium bonorum , quia eſt vniuerſitatis . Vnde.

12 Sed iſte ſecundus intellectus diuinationis morbo laborat. Vnde.

13 Tertio loco principaliter d. Iaſ in d.l. ſunt qui.d. nu. 6. pro conciliatione docuit, quod hoc beneficium ſimpliciter , & abſolute conuenit ei ſoli , qui ſocius eſt omnium bonorum. d.l.verum,ei vero,qui ſocius eſt vnius rei,in ea tantum re conceditur, in qua eſt ſocius d.l.ſunt qui. Vnde.

Sequutus eſt præciſe d.Iul.Pacius.(licet de Iaſone nullum verbum.) ἐναντιοφανῶν centur.4.tit. pro ſocio quæſt. 100.

14 Accedit quarto loco principaliter alia Scribentium ſententia,& eſt d.Duaren. in d.l.ſunt qui. in fin. audi eius verba . Non eſt tamen credendum cõtraria eſſe , quæ eiuſdem authoris ſunt . nempe Vlp. Vlpian. hic dicit locum hūc in ſocio oĩum bonorũ.Addit in d.l.verũ.idē eſſe in ſocio vnius rei,plus,& minus dicere, non eſt cõtraria dicere. Si hæc eſſent ſcripta in eodem loco,nulla repugnantia reperiretur.Hæc Duarenus . Sequutus eſt præciſe do.Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur.2.aſſertion.51. dum ita ſcripſit.

15 Hæc loca ita concilianda ſunt , quaſi ſuppleat Vlpianus in d.l. verum, quod in d.l.16. omiſſum eſt ; ac vterque locus coniungendus eſt, perinde ac ſi ita ſcripſiſſet Vlpianus . Socium omnium bonorum accipere debemus,ſed etſi vnius rei ſocij ſint , verum eſt eos conueniri , quatenus facere poſſunt, Duaren.ad d. l. 16. idque euidenter probat ratio ab Vlpiano in d.l.verum. ſubiecta,vbi dicitur, *id ſummam rationem habere, quia ſocietas ius quodammodo fraternitatis in ſe habet* , quæ ratio cum tam in ſocio particularis negotiationis , quã vniuerſorum bonorum locum habeat , meritò hoc priuilegium vtriſque locis tribuendum eſt. Hæc Bronchorſt.

16 In hanc eandem ſententiam deſcendiſſe quoque viſus eſt Petrus Ferrenonius.lib.2.variar.iuris lection.cap.12, vbi latiſſimè.

17 Et hanc, & nos ſequimur , & amplectendum ſuademus. optimam quoque opinamur illam D. Iaſonis ſupra relatam. Viram velis,amplectaris.

18 Vide de materia Oldendorpium cap. 55.de exceptio. Et d.Ludouicum Maynū Digeſtarum actionũ iuris lib.4.c.15.

Conciliatio l. & liberi. ff. de contrah.emp. & l.qui offi cij.§.qui neſciens.ff.eod.

SVMMARIVM

1 *Verba reſponſorum.& nu.2.& 3.*
4 *Communis reſolutio ad ſupradicta iura deducitur.& nu.5.*
6 *Et hanc etiam ſequitur Author.*
7 *Pulchra dubitatio.*
8 *Adducitur quædam repugnantia inter dictam l.qui officij.& l.oſſa.§.ſi locus.ff. de religioſis.*
9 *Conciliatio.*
10 *Videdi de materia plures doct.remiſſiue.*

¶ An loci ſacri,vel religioſi,ſeu liberi hominis emptio facta ab aliquo,ignorante,tamen conſiſtat? Non eſt eadem omnium Iuriſcon.opinio.

1 Pomponius.n.in l.& liberi. ff.de contrah.empt.reſpõdit pro affirmatiua. Audi eius verba. *Et liberi hominis, & loci ſacri, & religioſi,qui haberi non põt , emptio intelligitur,ſi ab ignorante emitur.*

2 Cum Põponio concordat Licinius Rufinus in l.liberi.ff.eod.dum ita ſcripſit.

Liberi

Liberi hominis emptionem contrahi poſſe plerique exiſtimauerunt, ſi modo inter ignorantes id fiat.

3 Totum autem contrariũ ſtatuit Modeſtinus in l. qui officij. §. qui neſciens. ff. eod. Eius verba talia ſunt.

Qui neſciens loca ſacra, vel religioſa, vel publica pro priuatis comparauit, licet emptio non teneat, (nota) *ex empto tamẽ aduerſus venditorem experietur.*

4 Cõmunis reſolutio ad ſupradicta iura ea eſt, vt cuius rei non eſt commerciũ, vt puta dicti loci ſacri, vel religioſi teneat venditio non quoad ipſam rem, cum ſit extra noſtrum commercium, ſed bene quoad præiudicium ipſius venditis, ſi tamen emptor ignorat. Idque ſatis confirmare videntur verba illa dicti §. qui neſciens. Licet emptio nõ teneat, ex empto tamen aduerſus venditorem experietur, vt conſequatur, quod intereſt eius, ne deciperetur.

5 Sic etiam clare colligitur ex ſcriptis eruditiſſimi d. Hugonis Donell. in l. 4. num. 10. cum ſeq. C. quæ res venire non poſſunt, quem omnino conſulas.

6 Et huic eidem ſententiæ, & ego lubens ſubſcribo.

7 Sed ſuboritur adhuc pulcherrima difficultas, & eſt, nã ſi locus religioſus pro puro venditus fuerit ignoranti, emptori ipſi concedi actionem ex empto traditur in d. l. qui officij.

8 Et tamen Vlpian. in l. oſſa. §. ſi locus. ff. de religioſis. actionem in factum ei concedendam ratus eſt.

9 Sed facilis eſt reſolutio, cũ enim emptio non valeat, vt dicitur in d. l. qui officij. hæc actio ex empto nõ eſt directa, ſed vtilis, quæ etiam vocatur in factũ. Sic enim & alibi eadem actio vocatur vtilis Aquilia. §. vltimo inſti. de lege Aquil. & actio in factum [illegible] 9. §. ſi quis hominem, ff. eod. tit. & ſic eũ ſentit eleganter d. Iul. Pacius [illegible] tit. de contrahend. empt. quæſt. [illegible]

10 Audeas etiam doct. omnes vtrobique, & præcipuè d. Ioã. Baptiſtam Aſinium in d. §. ſi locus. vbi pulchrè. Videndus idem in l. 2. §. tenetur in factum actione. ff. eodem tit. vbi materiam actionis in factum omnium elegantiſſimè diſcutit, ac pertractat ipſum omnino conſulas.

Conciliatur Vlpianus ſibimet ipſi, contrarius in l. alioquin. §. ſi ego. ff. de cõtrahenda emptione, & l. ex empto. §. ſi quis virginem. ff. de actionibus empti.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Contrarietas maxima.*
4 *Accurſ. ſolutio deducitur pro ſupradictis reſponſis conciliandis. & numero 5.*
6 *Reijcitur, Authorque cogitandum relinquit.*

¶ Vlpianus expreſſe ſibi contrariatur in l. alioqui. §. quod ſi ego. ff. de contrahenda empt. & l. ex empto. §. ſi quis virginem. ff. de action. empt.

1 Verba d. §. quod ſi ego. *Quod ſi ego me virginem emere putarem, cum eſſet iam mulier, emptio valebit. In ſexu enim non eſt erratum: ceterum ſi cum ego mulierem venderem, tu puerum emere exiſtimaſti, quia in ſexu error eſt, nulla emptio, nulla venditio eſt.*

2 Verba d. §. ſi quis virginem. *Si quis virginem ſe emere putaſſet, cum mulier veniſſet, & ſciens errare eum venditor paſſus ſit, redhibitionem quidem ex hac cauſa non eſſe; verumtamen ex empto competere actionem ad reſoluendam emptio-*

emptionem, vt pretio reſtituto mulier reddatur.

3 Vlpianus (vt vnuſquiſque videt) ſibi contrariatur. In caſu enim §. quod ſi ego. dicitur venditionem conſtare. In §. vero ſi quis virginem, docuit; quod emptio reſoluitur reſtituto pretio. De Conciliatione cogitandum eſt.

4 Accurſ. in d. § ſi quis virginē in verſ. *Ad reſoluendam.* docuit venditionem illam, ſeu emptionem fuiſſe validam, prout deciditur in d. §. quod ſi ego. ſed poſtea reſolui. Id quod ſtare poteſt, nec contrariatur. ſupra cit. §.

5 Et quod emptio in caſu d. §. ſi quis conſtiterit, conſidera primo verba illa *ex empto actionem*. Actio enim ex empto datur ad diſſoluēdum, quod eſt geſtum. Salyc. in d. l. ex empto §. is qui vina: itē perpende verbum illud, ad reſoluendam, quod eſt verbum priuatiuum & reſolutiuum rei iam geſtæ.

6 Sed valde dubito de hoc communi intellectu. ob illa verba poſita in d. §. quod ſi ego. *emptio valebit cum in ſexu non ſit erratum*, ſi enim valet emptio fruſtra debet reſolui. Cogita.

Vlpianus in l. quid tamen, & Iulianus in l. cum ab eo. verſ. menſam. ff. de contrah. emptio. ſibi adinuicem repugnantes conciliantur.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Pro ſupradictis reſponſis conciliandis maximopere defatigati ſunt Scribentes.*
4 *Quinque ſolutiones relatæ per d. Accurſium pro ſupradictorum reſponſorum conciliatione deducuntur, ac ſimul improbantur, & num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14 & 15.*
16 *Iacob. Cuiac. ſenſus aſſertur, & numero 17.*
18 *Reprobatur, & nu. 19. & 20.*
21 *Connani ſententia proponitur.*
22 *Decipitur.*
23 *Nicolai a Salis interpretatio ſubijcitur.*
24 *Et hanc ſequitur Author.*
25 *Poſſent etiam adduci aliæ Scribentium ſententiæ.*
26 *Sed Author conſulto eas omiſit.*

¶ Pugnant inter ſe Vlpian. in l. quid tamen. & Iulian. in l. cum ab eo. verſic. menſam. ff. de contrahend. empt.

1 Vlpian. ita loquitur. *Quid tamen dicemus, ſi in materia, & qualitate ambo errarint, vt puta ſi & ego me vendere aurum putarim, & tu emere, cum æs eſſet, vt puta, cum cohæredes aureolam, ſeu Viriolam, quæ aurea dicebatur, pretio exquiſito vni hæredum vendidiſſent eaque inuenta eſſet magna ex parte ænea? Venditionem eſſe conſtat, ideo quia auri aliquid habuit; Nam ſi inauratum aliquid ſit, licet ego aureum putem, valet venditio, ſi autem æs pro auro veneat, non valet.* Hactenus Vlpianus.

2 Iulianus vero ita fatus eſt. *Menſam argento coopertam mihi ignoranti pro ſolida vendidiſti imprudens, nulla eſt emptio, & pecunia, quæ eo nomine data eſt, condicetur.*

3 Pro conciliandis hiſce reſponſis varij varia dixere.

4 Accurſ. Priori loco, in d. §. menſam in verſic. *Nulla eſt emptio*, opinatus eſt, quod in caſu dicti §. venditio nulla ſit quo ad æs, ſed quo ad aurum valeat.

5 Sed hallucinatur. Somniat enim primo, quod menſa illa eſſet ænea, poſſet enim extitiſſe lignea, deinde decipitur, dum inquit, venditionem ſuſtineri quo ad aurum. Contrarium enim clare colligitur ex verbis ipſius Iuliani, qui tantum loquitur de argento, &

non

non de auro, prout voluit Accurſ.

6 Secundo idemmet Accurſ. præcit. loco aliter ſenſiſſe viſus eſt. Opinatus eſt enim diſtinguendum eſſe, quod aut aurum, vel argentum ſeparari poteſt ab ære, & tunc valeat venditio in auro ipſo, vel eodem argento, aut vero ſeparari nequeat, & tunc minime valeat. in eiſdem.

7 Sed nec iſte ſenſus recipiendus eſt. Vlpian. enim in d. l. quid tamen, non ideo venditionem eſſe validam docuit, quia aurum ſeparari poſſit ab ære, ſed quia viriola illa, quæ erat ornamenti genus teſte Cuiac. libro ſecundo obſeruat. capitulo 4. auri aliquid habebat. Vnde.

8 De hac voce Viriolæ. ſcripſit Alciat. lib. 4. παρέργων cap. 18.

9 Tertio loco ipſemet Accurſ. in dicto ver. *Nulla eſt emptio* pro conciliatione ita docuit, vel diſtingue, (Hæc ſunt eius verba,) quod præualet, vt ſi argentum, valeat, ſi æs, non valeat. Cui quidem opinioni adhæſiſſe quoque viſus eſt Bal. in d. §. menſam.

10 Sed toto errant cælo, quandoquidem in caſu d. §. menſam Iulian. loquitur de Argento, & tamen venditio minime ſuſtinetur.

11 Accedit quarto loco alia conciliatio d. Accurſij in præcit. verſic. qui quidem tradidit, ideo in caſu d. §. menſam, venditionem non ſuſtineri, quoniam actũ fuerat, vt menſa ſolida argentea venderetur, quod non erat in caſu Vlpiani. Vnde nil mirum, ſi diuerſum ius ibi ſtatuatur.

12 Et hunc Accurſij ſenſum ſequuti ſunt inter alios d. Zaz. patr. ſ. ſuarũ. *Ἀνεπιφόρων* num. 18. in fine, & Theodor. Strattinſan. qui omnia ab eodẽ Zaz. furtim, ſurripuit ad verbum, *ἀντιγραφὰ* ſua iuris ciuilis 30.

13 Verum & iſta Accurſij interpretatio multis diſplicuit, & præſertim Cuiacio d. cap. 4. lib. 2. ſuarum obſeruat. vbi talia verba protulit. Quod etſi præter legis mentẽ, & verba comminiſcitur. Accurſ. tamen vt maxime id actum fuerit nominatim inuenio, non ideo minus emptionem valere, ſemper enim id agi intelligitur, atq; adeo ſemper pro cauto habetur l. cum quid. de rebus creditis, nec tamen ideo Vlpian. emptionem valere negat. Hactenus Cuiac. Qui videatur, etiam in l. 22 pag. mihi 330. in littera B. ff. de verb. oblig.

Elegantiſſime quoque damnatur per d. Ioannem Borcholt. in titul. de verborum obligationibus. cap. 5. num. 77. Vide per eum, & per d. P. Auguſtin. Morlam in ſuo emporio Iuris ciuilis. tit. de contrahendâ emptione. in præmiſſis numero 19.

14 Quinto loco Idemmet Accurſ. præcit. ver. *Nulla eſt* meliorem (vt inquit) excogitauit interpretationẽ. Docuit enim q̃d in caſu d. §. menſam. emptio eſt nulla quantum ad rem, id eſt, ex ſtrictur. tamen aliqua fauore emptoris, ne decipiatur. argumento §. final. inſtitutionibus eod. tit.

15 Sed nec iſta interpretatio ſatisfacere pót, nullum enim verbum in d. §. quod dicta emptio ſit aliqua fauore ipſius emptoris, cui in hoc fauetur. quod pecunia, quæ eo nomine data eſt, condicetur, prout aſſerit Iulianus, ſt idem. Vnde.

16 Sexto loco Iacob. Cuiac. d. lib. 2. ſuarum iuris obſeruation. præcit. capit. 4. fuit in alia opinione. Exiſtimauit enim ipſe, diſtinguendum eſſe inter inaurata, vel inargentata ab eis, quæ auro, vel argento cooperta ſunt. Illis namque aurum, vel argentum immixtum, & infuſum eſt, & ideo qui rẽ inauratam emit pro aurea, non omnino errat in materia, namque in ea ineſt auri aliquid, & ideo nil mirum ſi conſiſtit emptio, prout in d. l. quid tamen. His autem, quæ argento cooperta ſunt, argentum infuſum, vel immixtum non eſt, & ideo qui menſam ligneam argento coopertã pro argentea emit, omnino errat in materia, menſa enim. nulla ex parte argentea eſt, Sed operimento duntaxat lami-

næ

minæ veſtita eſt, prout in caſu d.§. menſam. Vnde non mirandum, ſi emptio nulla ſit.

Hæc Cuiac. quæ quidem repetijt etiã in d.l.22. de verborum obligatio. & ſecutus eſt Borcholten d.cap.5.d.nume. 77. & Morla d.num. decimo nono. vbi pulchre.

17 Ita quoque (nulla mentione facta de Cuiacio) ſenſiſſe viſi ſunt Zaz.d. num. ſupracitato 18. & Straithman. dict. ſua *ἀντινομία* 30. Addo Henric. Salmuth. in ſuis Notis ad opus Guido. Panciroſ. in ſcriptum. rerum memorabil. iam olim deperditarum tit. de Aurichalcho pag. mihi 43. vbi pulcherrime. Et Hugo. Donell, in d.l.22. nu. 5.

18 Verum nec iſta Cuiacij ſententia licet ſubtilis, mihi ſatis applaudit. Aduerſentur enim illa verba. *Nam ſi inauratum aliquid ſit, licet ego aureum putem, valet venditio.* De quibus in d. l. quid tamẽ. ex his enim clare colligitur, quod ſi quis emat aliquid, puta menſam ligneam inauratam, id eſt auro intectã; ſiue coopertam, (idem enim mea ſententia, dicta verba ſignificant) credens eã totam eſſe auream, nihilominus ſuſtinetur emptio. Et ratio poteſt eſſe, quia auri aliquid habuit, iuxta ibidem tradita, & tamen totum contrarium deciditur in d. §. menſam. & tradidit quoque Cuiac. Vnde.

19 Suffragatur quoque mirum in modum pulchra doctrina Bal. in d. l. quid tamen. in additio. ff. eod. dum inquit. notandam eſſe differentiam, vtrum aliquid ſit, in quo poſſit verificari intentio contrahentium, nam tunc contractus in totum tenet, alioquin in nihilo.

20 Sed in dict. §. menſam. intentio contrahentium poteſt in aliquo uerificari. Nam in menſa, quæ pro tota argentea vendita fuit, inerat aliquid argenti. Ergo.

21 Septimo loco Franc. Connanus li. 7. ſuorum Commentar. Iur. ciuil. capit. 6. pag. mihi 418. in litera. H. alio modo conciliare ſupradicta reſponſa nixus eſt. Libet eius verba tranſcribere. Sit igitur huius *ἀντινομίας* iſta conciliatio, ut Vlpiani dictum fundetur ea ratione, quod æs, & cetera huiuſmodi metalla ſua natura poſſunt auro accedere, non cetera corpora rerum alienarum, & diuerſæ omnino ſubſtantiæ, vt lignum, lapides, nitrum, in quibus reſponſum Iuliani valet, & latius vt per eum.

22 Sed & ipſe Conannus decipitur, non enim Vlpianus in d.l. quid tamen. ideo venditionem conſiſtere docet, quod æs, & cetera huiuſmodi metalla ſua natura poſſint auro accedere, ſed quia viriola illa, de qua in eo text. aliquid auri habuit, prout ibidem dicitur. Vnde.

23 Acceſſit octauo alia conciliatio, & eſt eruditiſſimi d. Nicol. a Salis in ſuis Sicilimentis Iur. ciuilis ad d.l. quid tamen. Audi eius verba.

Non pugnat l.41.§. vlt. eod. quia hic non eſt error in materia, reuera enim erat ex auro, ſed non ſolo conflata, ſiquidem erat aureola ex auro, & ære, licet hoc præponderaret, Vnde emptio tenet, ſed tamen agitur in id quod intereſt.

At in l. quadrageſimaprima nihil inerat argẽti in menſa, ſed ſola theca erat argentea, ipſa vero menſa alterius materiæ, cum tamen pro ſolida expreſſe vendita eſſet, nec theca, ceu ueſtis menſæ ineſt, ſed adeſt, non inhæret, ſed adhæret, atque adeo materia illa, ex qua menſa conſtat, non eſt argentum. Vnde mirum non eſt, ſi emptio nulla ſit, quaſi ſtanno, aliaue materia pro argento uendita, ut hic in fine dicitur. Hæc Salis.

24 Et huic interpretationi acquieſcendum puto, cogita nam ſatis arridet.

25 Poſſent adduci etiam plurimæ aliæ Scribentium opiniones pro ſupradictis reſponſis ſedandis. ueluti Fulgoſ. Badei, ac aliorum.

Digitized by Google

26 Sed quia omnes ita defecerunt, ita vt eorum interpretationes & referre pudeat, & conuincere opus non ſit, teſte Morla prænot. loco, idcirco in ipſis referendis tempus non conteram. Vide tamen Doctor. omnes de materia in l. 22. ff. de verborum obligationibus.

Diſſenſio inter l. datio §. ſi emptor. ff. de actionibus empti. & l. ſi ſtipulatus in princ. ff. de vſuris. diſſoluta.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*
3 *Contrarietas animaduerſa.*
4 *Tres opiniones Accurſ. relatæ, & improbatæ & nu. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*
11 *Conciliatio Odoffred. deducitur.*
12 *Improbatur.*
13 *Ludouici Charondę ſenſus perpenditur.*
14 *Damnatur, & nu. 15.*
16 *Opinio Authoris, & num. 17.*

¶ Contrarietas maxima annotatur inter Pomponium Iuriſconſul. in l. datio. 3. §. ſi emptor. ff. de actionibus empti. & Papinian. in l. ſi ſtipulatus. in prin. ff. de uſuris.

1 Verba Pomponij. *Si emptor vacuam poſſeſſionem tradi ſtipulatus ſit, & ex ſtipulatu agat, fructus non venient in eā actionem, quia & qui fundum tradi ſtipularetur, vacuam quoque poſſeſſionem, tradi oportere, ſtipulari intelligitur, nec tamē fructuum præſtatio ea ſtipulatione continetur, neque rurſus plus debet eſſe in ſtipulatione, ſed ex empto ſupereſſe ad fructuum præſtationem.*

2 Verba Papiniani. *Si ſtipulatus ſis rē dari, vacuamque poſſeſſionem tradi fructus poſtea captos actione incerti ex ſtipulatu propter inferiora verba conſecuturum te ratio ſuadet.*

3 Inter ſupradicta reſponſa repugnantia apparet manifeſta. Nam in primo fructus in actione ex ſtipulatu, cū quis vacuam poſſeſſionem tradi ſtipulatus eſt, Pomponius venire negat, in ſecundo verò deciditur, quod ſi quis ſtipulatus ſit rem dari, vacuamq; poſſeſſionem tradi, fructus poſtea capti petuntur actione ex ſtipulatu.

In his reſponſis ſedandis, valde inſudarunt interpretes.

4 Accurſ. priori loco in d. l. datio. d. §. ſi emptor. in verſ. nō venient. opinatus eſt, quod ideo in caſu Pōponij fructus non veniāt, quia emptor vacuam poſſeſſionem ſibi tradi tantum ſtipulatus eſt. Secus ſit autem in caſu Papiniani, quia ibi ſtipulatus ſit & rem dari, & vacuam poſſeſſionem tradi; & ideo apponit verba illa, hic minus dicit ibi plus & hunc ſenſum Accurſ. ſequutus eſt Bar. in d. §. ſi emptor nu. 3. Odoffred. etiam in d. l. ſi ſtipulatus. col. 2. verſ. vel poteſt dici ſecūdo modo. vbi docet, quod ideo qui promittit duo, tenetur ad fructus, quia verba debent aliquid operari, ad l. ſi quando. de leg. 3.

5 Addo, vt clarius loquar, nam verbo illo dari ſatis aperte ſignificatur rem ipſam, eiusq. dominium transferri. Ergo ne hæc verba *vacuamque poſſeſſionem tradi* otioſe videantur adiecta, coniunctio iſta operatur, ut hoc actum uidetur inter ſtipulantes, ut non ſolum res ipſa detur, ſed etiam fructus præſtentur, ſeu ut præſens rei traditio fiat, quæ ſecum adfert fructum perceptionem. Hanc eandem conciliationem ſequutus eſt omnium elegantiſſime Euerhard. Bronchorſt. *ἐναντιοφανῶν* centur. 2. aſſer. 86. uide per eum.

6 Sed iſte ſenſus penitus reijciendus eſt, non enim in caſu Papiniani ideo fructus debentur actione ex ſtipulatu, quia

Digitized by Google

quia qui ſtipulatus titu. fuerit ſtipulatus & rem dari, & uacuam poſſeſſionem tradi, nã & in caſu Pomponii hæc duo interceſſerunt, quod qui fundum ſibi tradi ſtipulatur, vacuam quoq; poſſeſſionem ſibi tradi oportere ſtipulari intelligitur, & tunc in actione illa ex ſtipulatu non veniunt ac comprehenduntur, fructus ergo non eſt bona diuerſitatis illa ratio conſiderata ab Accurſ. & ſequacibus inter Pomponium, & Papinianum. Adde, quod in caſu Pōponij, ideo fructus non veniunt, quia in ſtricti iuris iudicijs non veniunt fructus, vt ibidem notant ipſemet Accurſ. in figuratione caſus. Non procedit igitur ex alia cauſa, prout ratus eſt ipſemet Accurſ.

7 Secundo loco ipſemet Accurſ. in d. verſ. non veniet. ibi, vel hic, alium attulit ſenſum, ratus eſt enim, quod ibi emptor ſtipulatus fuit animo nouandi actione ex empto, & quod non eſt deductum in nouationẽ priſtina actione peteter ſcilicet fructus, vt eadem l. datio. in fine. Huic eidem expoſitioni acquieuit etiã Odoffred. in d. l. ſi ſtipulatus, d. col. 2. verſ. vel pōt dici tertio vbi ita docuit in leg. contraria ſcilicet Pōponij, fui ſtipulatus vacuam poſſeſſionem tradi nō animo nouandi, vnde veniunt fructus actione ex empto. in leg. aũt iſta ſcilicet Papiniani fui ſtipulatus vacuam poſſeſſionem tradi animo nouandi, vnde veniunt fructus actione ex ſtipulatu vt ibi, et ita clarius tradidit Odoffred. quam Accurſ.

8 Sed & hæc interpretatio vti diuinatio reijcienda eſt.

9 Accedit tertio loco alia conciliatio, & eſt eiuſdemmet Accurſ. in d. l. ſi ſtipulatus. in verſic. verba. vbi docuit, quod Pomponius loquitur de fructibus perceptis ante ſtipulationem, & ideo non mirum, ſi ii non veniant in actione ex ſtipulatu, Papinianum vero intelligit de perceptis poſt. Vnde non mirandum, ſi diuerſum ius circa eorum reſtitutionem ſtatuatur. Hoc idem ſequutus eſt d. Sal. in d. l. ſi ſtipul. nu. 4. verſ. oppono tertio dũ ita docuit. Aut quæritur de pceptis ante ſtipulationẽ, & nõ veniũt, aut de perceptis poſtea, & tunc aut alterum tãtum expreſſit, & nõ veniũt in actionẽ ex ſtipulatu, aut vtrũq. expſſit, & veniũt, vt hic. Adde etiã Hier. Treutler. lib. 2. diſp. 27. titu. de verbor. oblig. Theſ. 8. in litera E.

10 Sed & iſta diuinationis vitio laborat Vnde reprobãda. Adde ꝙ in caſu Pōponii ideo non ueniunt fructus, quia percepti ſint ibi ante ſtipulationem, ſed q a vt dixit ipſemet Accurſ. ſup. relatus. in ſtricti iuris iudiciis nõ veniũt fructus.

11 Quarto loco D. Odoffred. in d. l. ſi ſtipulatus præcit. colum. 2. in verſ. aut ſtipulor. alterius extitit opinionis. Tradit enim, quod aũt ſtipulor dari fundũ, i. accipientis fieri & hoc caſu in cõſequentiã fructus debentur, ut ibi. Aut uero ſum ſtipulatus vacuã poſſeſſionem tradi, idest rẽ ſimpliciter tradi, quo caſu tradens non tenetur, accipienus facere, & eo caſu fructus minime debentur, & ita procedit lex contraria.

12 Sed iſte Odoffred. ſenſus cõfũnd. per text. d. §. ſi emptor, ubi deciditur, ꝙ qui fundũ tradi ſtipulatur, uacuam quoque poſſeſſionem ſibi tradi oportere ſtipulari intelligitur, nec tamen fructuum præſtatio ea ſtipulatione continetur.

13 Accedit quinto loco alia conciliatio, & eſt Ludoui. Charondæ lib. 3. Veriſimil. ca. 12. pag. mihi 214. terg. Is enim dictorum reſponſorum cõciliationi ſtudens opinatus eſt ita diſtinguendum. Aut Emptor eſt ille, qui ſtipulatur, rem tradi, aut uero alius. Si alius, fructus nõ ueniunt. l. ſi filiusfam. de uerb. obl. contra ſi uacuam poſſeſſionem, d. l. ſi ſtipulatus. Si uero ipſe emptor fundum tradi ſtipuletur, uacũa poſſeſ. omnino comprehenditur, cũ res tradi aliter nõ dicatur, uerum fructus ante ſtipulationem perceptos non ex ſtipulatu actione, ſed ex empto conſequetur, d. l. 3. cit. §. ſi emptor. Hæc Charondas.

14 Sed & iſta Charondæ ſententia nõ ſa-

tis arridet. Primo.n. falſum eſt ĩ caſu Papin. quod ſi alius ab emptore ſtipuletur poſſeſſionem vacuam tradi, dumtaxat veniāt fructus ex illa ſtipulatione. Nam ibi ideo venire fructus docuit ipſemet Iuriſconſul. Papinianus, quoniam duo interceſſerant, & ſtipulatio rem tradi, poſſeſſionemque vacuam dari. Ergo.

15 Præterea tradit Charondas, quod ſi alius ab ipſo emptore vacuam ſibi tradi poſſeſſionem ſtipuletur, veniunt fructus ex illa ſtipulatione. d. l. ſi ſtipulatus. Hoc tamen falſum eſſe aſſerit reſpectu emptoris, vt d. §. ſi emptor. & tamen nullam diuerſitatis rationem deducit. Ergo

Hæc alij.

16 Ego autem opinor diſtinctionē, quam tradidit do. Alberic. in d. l. ſi ſtipulatus. num. 3. Et ſequitus eſt do. Florianus de S. Petro ibidem ſub num. 4. optime deſeruire conciliationi ſupradictorum reſponſorum. Eos conſulas omnino. Non enim ex ſcriptis ſcripta abſque lectoris vtilitate confitienda ſunt. Sat loca tetigiſſe.

17 Poſt hæc ſcripta, & congeſta, reperi Hug. Donel. in l. in conuentionalib. §. ſi quis vacuam. ff. de ver. oblig. omnium latiſſime de materia horum reſponſorū differentem. Eum pariter cōſulas. Videdus etiam in ſuo tract. de fructibus. cap. 3. vbi aliqua ad propoſitū deducit. Satis.

Contrarietas quædam inter Vlpianum ipſummet in l. Iulianus de act. empti, & l. ſed addes. §. ſi quis dolia. ff. locati elucidatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum.* & *num. 2.* & *3.*

4 *Annotantur cōtrarietas inter ipſamet reſponſa.*

5 *Accurſii ſenſus pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducitur.* & *nume. 6. 7.* & *8.*

9 *Reprobatur.*

10 *Carrocij ſententia deducitur.* & *numero 11.* *Author cogitaudum relinquit.*

12 *Quorundam aliorum opinio proponitur.* & *num. 13.*

14 *Reijcitur.*

¶ Adducitur *ἀντινομία* Vlpiani inter l. Iulian. decima quarta. ff. de actio. emp. & l. ſed addes. §. ſi quis dolia. ff. locati.

1 Verba l. Iulian. *Iulianus li. 15. Digeſt. inter eum, qui ſciens quid, aut ignorans vendidit differentiam facit in condemnatione ex empto. Ait enim, qui pecus morboſum, aut tignum vitioſum vendidit, ſi quidem ignorans fecit, id tantum ex empto actione praſtaturum, quanto minoris eſſem empturus, ſi id ita eſſe ſciſſet. Si vero ſciens reticuit, & emptorem decepit, omnia detrimenta, quæ ex ea emptione emptor traxerit praſtaturum ei.*

2 Verba d. §. ſi quis dolia. *Si quis dolia vitioſa ignarus locauerit, deinde vinum effluxerit, tenebitur in id, quod intereſt, nec ignorantia eius erit excuſata, & ita Caſſius ſcribit*

3 Concordat text. in l. tenetur. §. ſed ſi vas. ff. eodem. de actionibus empti.

4 Vlpianus, (vt vnuſquiſque videt) deducit contraria. Nam in d. l. Iulianus. docet vendentem aliquid vitioſum teneri actione quanti minoris, ſi ignoranter vendiderit. In caſu vero §. ſi quis dolia. teneri in id, quod intereſt, nec ignorantiam ſibi prodeſſe.

Qualiter ad concordiam redigi poſſit, videamus.

5 Accurſius priori loco in dict. §. ſi quis dolia. in ver. *excuſata.* arbitratus eſt ſpeciale

ciale eſſe in vaſe locato, vt omne intereſſe veniat etiam extra rem. Secus in venditione aliarum rerum. dict. l. Iulianus. Sequutus eſt quoque Barto. in d. §. ſed ſi vas. & in d. l. Iulianus. numero quinto. tangit etiam in dict. §. ſi quis dolia. Addo Alberic. in d. l. Iulianus fere in fine. Salycetum num. ſecundo, qui videatur etiam in d. §. ſi quis. Caſtrenſem in d. l. Iulian. nume. ſecundo, ac plures alios.

Et quod ſit ſpeciale in ipſo vaſe locato, ſecus ſit autem in alijs rebus, colligitur ad literam. ex d. §. ſi quis dolia. ibi. Aliter atque ſi ſaltum. cum his, quæ ſequuntur.

6 Vera autem ratio diuerſitatis eſt ob magnam deſidiam, & ſupinam negligentiam domini ipſius vaſis. Cum enim diligens quiſque paterfamilias olim dolia ſua quotidie perluſtraret, & ſæpe, vt M. Cato de re ruſtica ſcribit, lauaret, atque picaret, aliter enim a Cenſoribus notabatur, ſicut agros, vineas, & arbores parum diligenter curans, aut equum habens gracilentum, aut parum nitidum, vt Gell. libro quarto ait, certe non potuit dolo carere, aut culpa dolo maxima, qui fiſſuras, & uitia doliorum ignorabat. Igitur qui eo uſque deſides erant, & graui veterno torpebant, vt nec dolia ſua inuiſerent, nec lauarent, nec pice, vt mos quondam erat, circumlinirent, nec integra denique haberent, merito dolijs venditis, aut locatis vini effuſi nomine tenebantur, nec eos ſupina ignorantia excuſabat.

Sic colligitur ex ſcriptis per Caſtrenſem in dict. §. ſi quis dolia. & per Antonium Guibert. libro primo, quæſtion. iuris. capitul. decimo tertio, numero duodecimo, & decimo tertio. Addo Charondam libro primo. Veriſimil. capitulo octauo. in fine. & Gaſpar. Caballin. de eo quod intereſt. numero quadrageſimo nono, & 50. vbi pulcherrimè.

7 Alia quoque diuerſitatis ratio deducitur per Petrum Coſtalium in ſuis aduerſarijs in l. Titius. in fine. ff. de actionibus empti. Inquit enim, quod ideo locator, ſeu venditor uaſis uitioſi tenetur erga conductorem, vel emptorem eius ad totale intereſſe, quia omnino vas ipſum eſt inutile, cum humorem nō teneat, quæ omnimoda inutilitas non ita facile quo ad alias res conſiderari poteſt.

8 Hunc eundem ſenſum Accurſ. quod ſit ſpeciale in caſu uaſis locati, uel uenditi. Sequutus eſt quoque idem Petrus Coſtalius in l. tenetur. ff. eodem, de actionibus empti. & in d. §. ſi quis dolia.

9 Sed iſte ſenſus, quod ſit ſpeciale in caſu uaſis locati, uel doliorum uenditorum ob ſupradictas rationes improbatur per Caball. dicto loco, nume. quinquageſimo quinto. uult enim idem iuris eſſe in ſimilibus, ubi militare poſſunt ſimiles rationes, id quod etiam ſequutus eſt Vincentius Carroc. de locato, & conducto. pag. mihi 123. titu. de intereſſe. Nec quicquam officit, quod Iuriſconſ. in ſupradictis iuribus exemplificat in uaſis, & dolijs. Reſpondetur. n. ita caſus contigiſſe, qui non reſtringunt regulam.

10 Quamobrem Carroc. præcitato loco aliter ſenſit. Docuit enim, quod ſi locatur res inanimata, ut dolia, uaſa, & ſimilia, tenetur locator ad intereſſe, niſi probabiliter eius conditionem ignorare poteſt. dict. §. ſi dolia.

11 Si uero locatur res animata, ignorans tenetur, quatenus ut damnum emendet, uel ſeruum pro noxa dimittat. dict. l. Iulianus. Cogita.

12 Sunt qui tertio loco diſtinguendum eſſe rati ſunt inter locationem, de qua loquitur textus in dict. §. ſi quis dolia, & uenditionem, de qua l. Iulianus. & hæc fuit opinio original. gloſſ. in dicto §. ſi quis dolia.

Et

Liberi hominis emptionem contrahi poſſe plerique exiſtimauerunt, ſi modo inter ignorantes id fiat.

3 Totum autem contrariũ ſtatuit Modeſtinus in l. qui officij. §. qui neſciens. ff. eod. Eius verba talia ſunt.

Qui neſciens loca ſacra, vel religioſa, vel publica pro priuatis comparauit, licet emptio non teneat, (nota) *ex empto tamẽ aduerſus venditorem experietur.*

4 Cõmunis reſolutio ad ſupradicta iura ea eſt, vt cuius rei non eſt commerciũ, vt puta dicti loci ſacri, vel religioſi teneat venditio non quoad ipſam rem, cum ſit extra noſtrum commercium, ſed bene quoad præiudicium ipſius vendẽtis, ſi tamen emptor ignorat. Idque ſatis confirmare videntur verba illa dicti §. qui neſciens. Licet emptio nõ teneat, ex empto tamen aduerſus venditorem experietur, vt conſequatur, quod intereſt eius, ne deciperetur.

5 Sic etiam clare colligitur ex ſcriptis eruditiſſimi d. Hugonis Donell. in l. 4. num. 10. cum ſeq. C. quæ res venire non poſſunt. quem omnino conſulas.

6 Et huic eidem ſententiæ, & ego lubens ſubſcribo.

7 Sed ſuboritur adhuc pulcherrima difficultas, & eſt, nã ſi locus religioſus pro puro venditus fuerit ignoranti, emptori ipſi concedi actionem ex empto traditur in d. l. qui officij.

8 Et tamen Vlpian. in l. oſſa. §. ſi locus. ff. de religioſis. actionem in factum ei concedendam ratus eſt.

9 Sed facilis eſt reſolutio, cũ enim emptio non valeat, vt dicitur in d. l. qui officij, illa actio ex empto nõ eſt directa, ſed vtilis, quæ etiam vocatur in factũ. Sic enim & alibi eadem actio vocatur vtilis Aquilia. §. vlt. inſti. de lege Aquil. & actio in factum, l. item ſi obſtetrix. 9. §. ſi quis hominem, ff. eod. tit. & ſic eũ ſentit elegãter d. Iul. Pacius in ſuis *enantiophanōn* centur. 3. tit. de contrahend. empt. quæſt. 7.

10 Adeas etiam doct. omnes vtrobique, & præcipuè d. Ioã. Baptiſtam Aliniũ in d. §. ſi locus. vbi pulchrè. Videndus idem in l. 2. §. tenetur in factum actione. ff. eodem tit. vbi materiam actionis in factum omnium elegantiſſime diſcutit, ac pertractat ipſum omnino conſulas.

Conciliatur Vlpianus ſibimet ipſi, contrarius in l. alioquin. §. ſi ego. ff. de cõtrahenda emptione, & l. ex empto. §. ſi quis virginem. ff. de actionibus empti.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Contrarietas maxima.*
4 *Accurſ. ſolutio deducitur pro ſupradictis reſponſis conciliandis. & numero 5.*
6 *Reijcitur, Authorque cogitandum relinquit.*

¶ Vlpianus expreſſe ſibi contrariatur in l. alioqui. §. quod ſi ego. ff. de contrahenda empt. & l. ex empto. §. ſi quis virginem. ff. de action. empt.

1 Verba d. §. quod ſi ego. *Quod ſi ego me virginem emere putarem, cum eſſet iam mulier, emptio valebit. In ſexu enim non eſt erratum: ceterum ſi cum ego mulierem venderem, tu puerum emere exiſtimaſti, quia in ſexu error eſt, nulla emptio, nulla venditio eſt.*

2 Verba d. §. ſi quis virginem. *Si quis virginem ſe emere putaſſet, cum mulier veniſſet, & ſciens errare eum venditor paſſus ſit, redhibitionem quidem ex hac cauſa non eſſe; verumtamen ex empto competere actionem ad reſoluendam emptio-*

Digitized by Google

emptionem, vt pretio reſtituto mulier reddatur.

3 Vlpianus (vt vnuſquiſque videt) ſibi contrariatur. In caſu enim §. quod ſi ego, dicitur venditionem conſtare. In §. vero ſi quis virginem, docuit; quod emptio reſoluitur reſtituto pretio. De Conciliatione cogitandum eſt.

4 Accurſ. in d. § ſi quis virginẽ in verſ. *Ad reſoluendam.* docuit venditionem illam, ſeu emptionem fuiſſe validam, prout deciditur in d. §. quod ſi ego, ſed poſtea reſolui. Id quod ſtare poteſt, nec contrariatur. ſupracit. ſ.

5 Et quod emptio in caſu d. §. ſi quis, conſtiterit, conſidera primo verba illa *ex empto actionem*. Actio enim ex empto datur ad diſſoluẽdum, quod eſt geſtum. Salyc. in d. l. ex empto §. is qui vina: itẽ perpende verbum illud, ad reſoluendam, quod eſt verbum priuatiuum & reſolutiuum rei iam geſtæ.

6 Sed valde dubito de hoc communi intellectu ob illa verba poſita in d. §. quod ſi ego, *emptio valebit cum in ſexu non ſit erratum*, ſi enim valet emptio fruſtra debet reſolui. Cogita.

Vlpianus in l. quid tamen, & Iulianus in l. cum ab eo. verſ. menſam. ff. de contrah. emptio. ſibi adinuicem repugnantes conciliantur.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*

3 *Pro ſupradictis reſponſis conciliandis maximopere defatigati ſunt Scribentes.*

4 *Quinque ſolutiones relatæ per d. Accurſium pro ſupradictorum reſponſorum conciliatione deducuntur, ac inſimul improbantur, & num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*

16 *Iacob. Cuiac. ſenſus aſſertur, & numero 17.*

18 *Reprobatur, & nu. 19. & 20.*

21 *Connani ſententia proponitur.*

22 *Decipitur.*

23 *Nicolai a Salis interpretatio ſubijcitur.*

24 *Et hanc ſequitur Author.*

25 *Poſſent etiam adduci aliæ Scribentium ſententiæ.*

26 *Sed Author conſulto eas omiſit.*

¶ Pugnant inter ſe Vlpian. in l. quid tamen. & Iulian. in l. cum ab eo. verſic. menſam. ff. de contrahend. empt.

1 Vlpian. ita loquitur. *Quid tamen dicemus, ſi in materia, & qualitate ambo errarint, vt puta ſi & ego me vendere aurum putarim, & tu emere, cum æs eſſet, vt puta, cum cohæredes aureolam, ſeu Viriolam, quæ aurea dicebatur, pretio exquiſito vni hæredum vendidiſſent eaque inuenta eſſet magna ex parte ænea? Venditionem eſſe conſtat, ideo quia auri aliquid habuit; Nam ſi inauratum aliquid ſit, licet ego aureum putem, valet venditio, ſi autem æs pro auro veneat, non valet.* Hactenus Vlpianus.

2 Iulianus vero ita fatus eſt. *Menſam argento coopertam mihi ignoranti pro ſolida vendidiſti imprudens, nulla eſt emptio, & pecunia, quæ eo nomine data eſt, condicetur.*

3 Pro conciliandis hiſce reſponſis varij varia dixere.

4 Accurſ. Priori loco, in d. §. menſam in verſic. *Nulla eſt emptio*, opinatus eſt, quod in caſu dicti §. venditio nulla ſit quo ad æs, ſed quo ad aurum valeat.

5 Sed hallucinatur. Somniat enim primo, quod menſa illa eſſet ænea, poſſet enim extitiſſe lignea, deinde decipitur, dum inquit, venditionem ſuſtineri quo ad aurum. Contrarium enim clare colligitur ex verbis ipſius Iuliani, qui tantum loquutur de argento, & non

non de auro, prout voluit Accurſ.

6 Secundo idemmet Accurſ. præcit. loco aliter ſenſiſſe viſus eſt. Opinatus eſt enim diſtinguendum eſſe, quod aut aurum, vel argentum ſeparari poteſt ab ære, & tunc valeat venditio in auro ipſo, vel eodem argento, aut vero ſeparari nequeat, & tunc minime valeat. in eiſdem.

7 Sed nec iſte ſenſus recipiendus eſt. Vlpian. enim in d. l. quid tamen. non ideo venditionem eſſe validam docuit. quia aurum ſeparari poſſit ab ære, ſed quia viriola illa, quæ erat ornamenti genus teſte Cuiac. libro ſecundo obſeruat. capitulo 4. auri aliquid habebat. Vnde.

8 De hac voce Viriolæ. ſcripſit Alciat. lib. 4. παρέργων cap. 18.

9 Tertio loco ipſemet Accurſ. in dicto ver. *Nulla eſt emptio* pro conciliatione ita docuit, vel diſtingue, (Hæc ſunt eius verba,) quod præualet, vt ſi argentum, valeat, ſi æs, non valeat. Cui quidem opinioni adhæſiſſe quoque viſus eſt Bal. in d. §. menſam.

10 Sed toto errant cælo, quandoquidem in caſu d. §. menſam Iulian. loquitur de Argento, & tamen venditio minime ſuſtinetur.

11 Accedit quarto loco alia conciliatio d. Accurſij in præcit. verſic. qui quidem tradidit, ideo in caſu d. §. menſam, venditionem non ſuſtineri, quoniam actũ fuerat, vt menſa ſolida argentea venderetur, quod non erat in caſu Vlpiani. Vnde nil mirum, ſi diuerſum ius ibi ſtatuatur.

12 Et hunc Accurſij ſenſum ſequuti ſunt inter alios d. Zaz. par. 1. ſuarũ. *Ἀντινομιῶν* num. 18. in fine, & Theodor. Stratinian. qui omnia ab eodẽ Zaz. furtim, ſurripuit ad verbum, *αἰτιολογικὰ* ſua iuris ciuilis 30.

13 Verum & iſta Accurſij interpretatio multis diſplicuit, & præſertim Cuiacio d. cap. 4. lib. 2. ſuarum obſeruat. vbi talia verba protulit. Quod etſi præter legis mentẽ, & verba comminiſcitur. Accurſ. tamen vt maxime id actum fuerit nominatim inuenio, non ideo minus emptionem valere, ſemper enim id agi intelligitur, atq; adeo ſemper pro cauto habetur l. cum quid. de rebus creditis. nec tamen ideo Vlpian. emptionem valere negat. Hactenus Cuiac. Qui videatur, etiam in l. 22. pag. mihi 330. in littera B. ff. de verb. oblig.

Elegantiſſime quoque damnatur per d. Ioannem Borcholt. in titul. de verborum obligationibus. cap. 5. num. 77. Vide per eum, & per d. P. Auguſtin. Morlam in ſuo emporio Iuris ciuilis. tit. de contrahenda emptione. in præmiſſis numero 19.

14 Quinto loco Idemmet Accurſ. præcit. ver. *Nulla eſt* meliorem (vt inquit) excogitauit interpretationẽ. Docuit enim qđ in caſu d. §. menſam. emptio eſt nulla quantum ad ius, id eſt, ex, dicitur. tamen aliqua fauore emptoris, ne decipiatur. argumento §. final. inſtitutionibus eod. tit.

15 Sed nec iſta interpretatio ſatisfacere põt, nullum enim verbum in d. §. quod dicta emptio ſit aliqua fauore ipſius emptoris, cui in hoc fauetur. quod pecunia, quæ eo nomine data eſt, condicetur, prout aſſeruit Iulianus, d. idem. Vnde.

16 Sexto loco Iacob. Cuiac. d. lib. 2. ſuarum iuris obſeruation. præcit. capit. 4. fuit in alia opinione. Exiſtimauit enim ipſe, diſtinguendum eſſe inter inaurata, vel inargentata ab eis, quæ auro, vel argento cooperta ſunt. Illis namque aurum, vel argentum immixtum, & infuſum eſt, & ideo qui rẽ inauratam emit pro aurea, non omnino errat in materia, namque in ea ineſt auri aliquid, & ideo nil mirum ſi conſiſtit emptio, prout in d. l. quid tamen. His autem, quæ argento cooperta ſunt, argentum infuſum, vel immixtum non eſt, & ideo qui menſam ligneam argento coopertã pro argentea emit, omnino errat in materia, menſa enim nulla ex parte argentea eſt, ſed operimento duntaxat laminæ

næ

minæ veſtita eſt, prout in caſu d.§. menſam. Vnde non mirandum, ſi emptio nulla ſit.

Hæc Cuiac. quæ quidem repetijt etiã in d.l.22.de verborum obligatio.& ſequutus eſt Borcholten d.cap.5.d.nume. 77.& Morla d.num.decimo nono. vbi pulchre.

17 Ita quoque (nulla mentione facta de Cuiacio) ſenſiſſe viſi ſunt Zaz.d. num. ſupracitato 18.& Straithman. dict. ſua *ἀντιϑλα* 30. Addo Henric. Salmuth.in ſuis Notis ad opus Guido. Pancirol. in ſcriptum. rerum memorabil. iam olim deperditarum tit. de Aurichalcho pag. mihi 43.vbi pulcherrime. Et Hugo. Donell,in d.l.22.nu.5.

18 Verum nec iſta Cuiacij ſententia licet ſubtilis,mihi ſatis applaudit. Aduerſantur enim illa verba. *Nam ſi inauratum aliquid ſit, licet ego aureum putem, valet venditio*. De quibus in d. l.quid tamẽ.ex his enim clare colligitur, quod ſi quis emat aliquid, puta menſam ligneam inauratam, id eſt auro intectã; ſiue coopertam, (idem enim mea ſentẽtia, dicta verba ſignificant) credens eã totam eſſe auream, nihilominus ſuſtinetur emptio. Et ratio poteſt eſſe, quia auri aliquid habuit, iuxta ibidem tradita, & tamen totum contrarium deciditur in d.§.menſam. & tradidit quoque Cuiac. Vnde.

19 Suffragatur quoque mirum in modum pulchra doctrina Bal. in d. l. quid tamen.in additio.ff. eod. dum inquit. notandam eſſe differentiam, vtrum aliquid ſit, in quo poſſit verificari intentio contrahentium, nam tunc contractus in totum tenet, alioquin in nihilo.

20 Sed in dict.§.menſam.intentio contrahentium poteſt in aliquo uerificari. Nam in menſa,quæ pro tota argentea vendita fuit,inerat aliquid argenti. Ergo.

21 Septimo loco Franc.Connanus li.7. ſuorum Commentar.Iur.ciuil.capit.6. pag.mihi 418 in litera. H. alio modo conciliare ſupradicta reſponſa nixus eſt. Libet eius verba tra n ſcribere. Sit igitur huius *ἀντινομίας* iſta conciliatio, ut Vlpiani dictum fundetur ea ratione, quod æs, & cetera huiu ſmodi metalla ſua natura poſſunt auro accedere, non cetera corpora rerum alienarum, & diuerſæ omnino ſubſtantiæ, vt lignum, lapides, nitrum, in quibus reſponſum Iuliani valet, & latius vt per eum.

22 Sed & ipſe Conannus decipitur, non enim Vlpianus in d.l.quid tamen.ideo venditionem conſiſtere docet, quod æs, & cetera huiuſmodi metalla ſua natura poſſint auro accedere, ſed quia viriola illa, de qua in eo text. aliquid auri habuit, prout ibidem dicitur. Vnde.

23 Accedit octauo alia conciliatio, & eſt eruditiſſi ni d. Nicol. a Salis in ſuis Sicilimentis Iur. ciuilis ad d.l.quid tamen. Audi eius verba.

Non pugnat l.41.§.vlt. eod. quia hic non eſt error in materia, reuera enim erat ex auro, ſed non ſolo conflata, ſiquidem erat aureola ex auro, & ære, licet hoc præponderaret, Vnde emptio tenet, ſed tamen agitur in id quod intereſt.

At in l. quadrageſimaprima nihil inerat argẽti in menſa, ſed ſola theca erat argentea, ipſa vero menſa alterius materiæ, cum tamen pro ſolida expreſſe vendita eſſet, nec theca, ceu ueſtis menſæ ineſt, ſed adeſt, non inhæret, ſed adhæret, atque adeo materia illa, ex qua menſa conſtat, non eſt argentum. Vnde mirum non eſt, ſi emptio nulla ſit, quaſi ſtanno, aliaue materia pro argento uendita, ut hic in fine dicitur. Hæc Salis.

24 Et huic interpretationi acquieſcendum puto, cogita nam ſatis arridet.

25 Poſſent ad luci etiam plurimæ aliæ Scribentium opiniones pro ſupradictis reſponſis ſedandis. ueluti Falgoſ. Badei, ac aliorum.

Y Sed

26 Sed quia omnes ita defecerunt, ita vt eorum interpretationes & referre pudeat, & conuincere opus non ſit, teſte Morla prænot. loco, idcirco in ipſis referendis tempus non conteram. Vide tamen Doctor. omnes de materia in l. 22. ff. de verborum obligationibus.

Diſſenſio inter l. datio §. ſi emptor. ff. de actionibus empti. & l. ſi ſtipulatus in princ. ff. de vſuris. diſſoluta.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*
3 *Contrarietas animaduerſa.*
4 *Tres opiniones Accurſ. relatæ, & improbatæ & nu. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*
11 *Conciliatio Odoffred. deducitur.*
12 *Improbatur.*
13 *Ludouici Charondę ſenſus perpenditur.*
14 *Damnatur, & nu. 15.*
16 *Opinio Authoris, & num. 17.*

¶ Contrarietas maxima annotatur inter Pomponium Iuriſconſul. in l. datio. 3. §. ſi emptor. ff. de actionibus empti. & Papinian. in l. ſi ſtipulatus. in prin. ff. de uſuris.

1 Verba Pomponij. *Si emptor vacuam poſſeſſionem tradi ſtipulatus ſit, & ex ſtipulatu agat, fructus non venient in eã actionem quia & qui fundum tradi ſtipularetur, vacuam quoque poſſeſſionem, tradi oportere, ſtipulari intelligitur, nec tamẽ fructuum præſtatio ea ſtipulatione continetur, neque rurſus plus debet eſſe in ſtipulatione, ſed ex empto ſupereſſe ad fructuum præſtationem.*

2 Verba Papiniani. *Si ſtipulatus ſis rẽ dari, vacuamque poſſeſſionem tradi fructus poſtea captos actione incerti ex ſtipulatu propter inferiora verba conſecuturum te ratio ſuadet.*

3 Inter ſupradicta reſponſa repugnantia apparet manifeſta. Nam in primo fructus in actione ex ſtipulatu, cũ quis vacuam poſſeſſionem tradi ſtipulatus eſt, Pomponius venire negat, in ſecundo verò deciditur, quod ſi quis ſtipulatus ſit rem dari, vacuamq; poſſeſſionem tradi, fructus poſtea capti petuntur actione ex ſtipulatu.

In his reſponſis ſedandis, valde inſudarunt interpretes.

4 Accurſ. priori loco in d. l. datio. d. §. ſi emptor. in verſ. nõ venient. opinatus eſt, quod ideo in caſu Põponij fructus non veniãt, quia emptor vacuam poſſeſſionem ſibi tradi tantum ſtipulatus eſt. Secus ſit autem in caſu Papiniani, quia ibi ſtipulatus ſit & rem dari, & vacuam poſſeſſionem tradi; & ideo apponit verba illa, hic minus dicit ibi plus & hunc ſenſum Accurſ. ſequutus eſt Bar. in d. §. ſi emptor nu. 3. Odoffred. etiam in d. l. ſi ſtipulatus. col. 2. verſ. vel poteſt dici ſecũdo modo. vbi docet, quod ideo qui promittit duo, tenetur ad fructus, quia verba debent aliquid operari, ad l. ſi quando. de leg. 3.

5 Addo, vt clarius loquar, nam verbo illo dari ſatis aperte ſignificatur rem ipſam, eiusq. dominium transferri. Ergo ne hæc verba *vacuamque poſſeſſionem tradi* otioſe videantur adiecta, coniunctio iſta operatur, ut hoc actum uidetur inter ſtipulantes, ut non ſolum res ipſa detur, ſed etiam fructus præſtentur, ſeu ut præſens rei traditio fiat, quæ ſecum adfert fructum perceptionem. Hanc eandem conciliationem ſequutus eſt omnium elegantiſſime Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 2. aſſer. 86. uide per eum.

6 Sed iſte ſenſus penitus reijciendus eſt, non enim in caſu Papiniani ideo fructus debentur actione ex ſtipulatu, quia

quia qui ſtipulatus titu. fuerit ſtipulatus & rem dari, & uacuam poſſeſſionem tradi, nã & in caſu Pomponii hæc duo interceſſerunt, quod qui fundum ſibi tradi ſtipulatur, vacuam quoq; poſſeſſionem ſibi tradi oportere ſtipulari intelligitur, & tunc in actione illa ex ſtipulatu non veniunt ac comprehenduntur, fructus ergo non eſt bona diuerſitatis illa ratio conſiderata ab Accurſ. & ſequacibus inter Pomponium, & Papinianum. Adde, quod in caſu Pōponij, ideo fructus non veniunt, quia in ſtricti iuris iudicijs non veniunt fructus, vt ibidem notant ipſemet Accurſ. in figuratione caſus. Non procedit igitur ex alia cauſa, prout ratus eſt ipſemet Accurſ.

7 Secundo loco ipſemet Accurſ. in d. verſ. non veniet. ibi, vel hic, alium attulit ſenſum, ratus eſt enim, quod ibi emptor ſtipulatus fuit animo nouandi actione ex empto, & quod non eſt deductum in nouationē priſtina actione petetur ſcilicet fructus, vt eadem l. datio. in fine. Huic eidem expoſitioni acquieuit etiā Odoffred. in d. l. ſi ſtipulatus. d. col. 2. verſ. vel pōt dici tertio vbi ita docuit in leg. contraria ſcilicet Pōponij, fui ſtipulatus vacuam poſſeſſionem tradi nō animo nouandi, vnde veniunt fructus actione ex empto. in leg. aūt iſta ſcilicet Papiniani fui ſtipulatus vacuam poſſeſſionem tradi animo nouandi, vnde veniunt fructus actione ex ſtipulatu vt ibi, et ita clarius tradidit Odoffred. quam Accurſ.

8 Sed & hæc interpretatio vti diuinatiua reijcienda eſt.

9 Accedit tertio loco alia conciliatio, & eſt eiuſdemmet Accurſ. in d. l. ſi ſtipulatus. in verſic. verbā. vbi docuit, quod Pomponius loquitur de fructibus perceptis ante ſtipulationem, & ideo non mirum, ſi ii non veniant in actione ex ſtipulatu, Papinianum vero intelligit de perceptis poſt. Vnde non mirandum, ſi diuerſum ius circa eorum reſtitutionem ſtatuatur. Hoc idem ſequutus eſt d. Sal. in d. l. ſi ſtipul. nu. 4. verſ. oppono tertio dū ita docuit. Aut quæritur de pceptis ante ſtipulationē, & nō veniūt, aut de perceptis poſtea, & tunc aut alterum tātum expreſſit, & nō veniūt in actionē ex ſtipulatu, aut vtrūq. expſſit, & veniūt, vt hic. Adde etiā Hier. Treutler. lib. 2. diſp. 27. titu. de verbor. oblig. Theſ. 8. in litera E.

10 Sed & iſta diuinationis vitio laborat Vnde reprobāda. Adde ꝙ in caſu Pōponii ideo non ueniunt fructus, quia percepti ſint ibi ante ſtipulationem, ſed quia vt dixit ipſemet Accurſ. ſup. relatus. in ſtricti iuris iudiciis nō veniūt fructus.

11 Quarto loco D. Odoffred. in d. l. ſi ſtipulatus præcit. colum. 2. in verſ. aut ſtipulor. alterius extitit opinionis. Tradidit enim, quod aūt ſtipulor dari fundū, i. accipientis fieri & hoc caſu in cōſequentiā fructus debentur, ut ibi. Aut uero ſum ſtipulatus vacuā poſſeſſionem tradi, ideſt rē ſimpliciter tradi, quo caſu tradens non tenetur, accipientis facere, & eo caſu fructus minime debentur, & ita procedit lex contraria.

12 Sed iſte Odoffred. ſenſus cōfūnd. per text. d. §. ſi emptor, ubi deciditur, ꝙ qui fundū tradi ſtipulatur, uacuam quoque poſſeſſionem ſibi tradi oportere ſtipulari intelligitur, nec tamen fructuum præſtatio ea ſtipulatione continetur.

13 Accedit quinto loco alia conciliatio, & eſt Ludoui. Charondæ lib. 3. Veriſimil. ca. 12. pag. mihi 214. terg. Is enim dictorum reſponſorum cōciliationi ſtudens opinatus eſt ita diſtinguendum. Aut Emptor eſt ille, qui ſtipulatur rem tradi, aut uero alius. Si alius, fructus nō ueniunt. l. ſi filiuſfam. de uerb. obl. contra ſi uacuam poſſeſſionem, d. l. ſi ſtipulatus. Si uero ipſe emptor fundum tradi ſtipuletur, uacua poſſeſ. omnino comprehenditur, cū res tradi aliter nō dicatur, uerum fructus ante ſtipulationem perceptos non ex ſtipulatu actione, ſed ex empto conſequetur, d. l. 3. cit. §. ſi emptor. Hæc Charondas.

14 Sed & iſta Charondæ ſententia nō ſa

tis arridet. Primo .n. falſum eſt i caſu Papin. quod ſi alius ab emptore ſtipuletur poſſeſſionem vacuam tradi, dumtaxat veniāt fructus ex illa ſtipulatione. Nam ibi ideo venire fructus docuit ipſemet Iuriſconſul. Papinianus, quoniam duo interceſſerant, & ſtipulatio rem tradi, poſſeſſionemque vacuam dari. Ergo.

15 Præterea tradit Charondas, quod ſi alius ab ipſo emptore vacuam ſibi tradi poſſeſſionem ſtipuletur, veniunt fructus ex illa ſtipulatione. d. l. ſi ſtipulatus. Hoc tamen falſum eſſe aſſerit reſpectu emptoris, vt d. §. ſi emptor. & tamen nullam diuerſitatis rationem deducit. Ergo

Hæc alij.

16 Ego autem opinor diſtinctionē, quam tradidit do. Alberic. in d. l. ſi ſtipulatus. num. 3. Et ſequutus eſt do. Florianus de S. Petro ibidem ſub num. 4. optime deſeruire conciliationi ſupradictorum reſponſorum. Eos conſulas omnino. Non enim ex ſcriptis ſcripta abſque lectoris vtilitate conſitienda ſunt. Sat loca tetigiſſe.

17 Poſt hæc ſcripta, & congeſta, reperi Hug. Donel. in l. in conuentionalib. §. ſi quis vacuam. ff. de ver. oblig. omnium latiſſime de materia horum reſponſorū differentem. Eum pariter cōſulas. Vidēdus etiam in ſuo tract. de fructibus. cap. 3. vbi aliqua ad propoſitū deducit. Satis

---

Contrarietas quædam inter Vlpianum ipſummet in l. Iulianus de act. empti, & l. ſed addes §. ſi quis dolia. ff. locati elucidatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum.* & *num.* 2. & 3.

4 *Annotantur cōtrarietas inter ipſamet reſponſa.*

5 *Accurſii ſenſus pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducitur.* & *nume.* 6. 7. & 8.

9 *Reprobatur.*

10 *Carrocij ſententia deducitur.* & *numero* 11. *Author cogitandum relinquit.*

12 *Quorundam aliorum opinio proponitur.* & *num.* 13.

14 *Reijcitur.*

¶ Adducitur *ἀντινομία* Vlpiani inter l. Iulian. decima quarta. ff. de actio. emp. & l. ſed addes. §. ſi quis dolia. ff. locati.

1 Verba l. Iulian. *Iulianus li.* 15. *Digeſt. inter eum, qui ſciens quid, aut ignorans vendidit differentiam facit in condemnatione ex empto. Ait enim, qui pecus morboſum, aut tignum vitioſum vendidit, ſi quidem ignorans fecit, id tantum ex empto actione præſtaturum, quanto minoris eſſem empturus, ſi id ita eſſe ſciſſet. Si vero ſciens reticuit, & emptorem decepit, omnia detrimenta, quæ ex ea emptione emptor traxerit præſtaturum ei.*

2 Verba d. §. ſi quis dolia. *Si quis dolia vitioſa ignarus locauerit, deinde vinum effluxerit, tenebitur in id, quod intereſt, nec ignorantia eius erit excuſata, & ita Caſſius ſcribit*

3 Concordat text. in l. tenetur. §. ſed ſi vas. ff. eodem. de actionibus empti.

4 Vlpianus, (vt vnuſquiſque videt) deducit contraria. Nam in d. l. Iulianus. docet vendentem aliquid vitioſum teneri actione quanti minoris, ſi ignoranter vendiderit. In caſu vero §. ſi quis dolia. teneri in id, quod intereſt, nec ignorantiam ſibi prodeſſe.

Qualiter ad concordiam redigi poſſit, videamus.

5 Accurſius priori loco in dict. §. ſi quis dolia, in ver. *excuſata.* arbitratus eſt ſpeciale

ciale eſſe in vaſe locato, vt omne intereſſe veniat etiam extra rem. Secus in venditione aliarum rerum. dict. l. Iulianus. Sequutus eſt quoque Barto. in d. §. ſed ſi vas. & in d. l. Iulianus. numero quinto. tangit etiam in dict. §. ſi quis dolia. Addo Alberic. in d. l. Iulianus fere in fine. Salycetum num. ſecundo, qui videatur etiam in d. §. ſi quis. Caſtrenſem in d. l. Iulian. nume. ſecundo, ac plures alios.

Et quod ſit ſpeciale in ipſo vaſe locato, ſecus ſit autem in alijs rebus, colligitur ad literam. ex d. §. ſi quis dolia. ibi. Aliter atque ſi ſaltum. cum his, quæ ſequuntur.

6 Vera autem ratio diuerſitatis eſt ob magnam deſidiam, & ſupinam negligentiam domini ipſius vaſis. Cum enim diligens quiſque paterfamilias olim dolia ſua quotidie perluſtraret, & ſæpe, vt M. Cato de re ruſtica ſcribit, lauaret, atque picaret, aliter enim a Cenſoribus notabatur, ſicut agros, vineas, & arbores parum diligenter curans, aut equum habens gracilentum, aut parum nitidum, vt Gell. libro quarto ait, certe non potuit dolo carere, aut culpa dolo maxima, qui fiſſuras, & uitia doliorum ignorabat. Igitur qui eo uſque deſides erant, & graui veterno torpebant, vt nec dolia ſua inuiſerent, nec lauarent, nec picę, vt mos quondam erat, circumlinirent, nec integra denique haberent, merito dolijs venditis, aut locatis vini effuſi nomine tenebantur, nec eos ſupina ignorantia excuſabat.

Sic colligitur ex ſcriptis per Caſtrenſem in dict. §. ſi quis dolia. & per Antonium Guibert. libro primo, quæſtion. iuris. capitul. decimo tertio, numero duodecimo, & decimo tertio. Addo Charondam libro primo. Veriſimil. capitulo octauo. in fine. & Gaſpar. Caballin. de eo quod intereſt. numero quadrageſimo nono, & 50. vbi pulcherrimè.

7 Alia quoque diuerſitatis ratio deducitur per Petrum Coſtalium in ſuis aduerſarijs in l. Titius. in fine. ff. de actionibus empti. Inquit enim, quod ideo locator, ſeu venditor uaſis uitioſi tenetur erga conductorem, vel emptorem eius ad totale intereſſe, quia omnino vas ipſum eſt inutile, cum humorem nõ teneat, quæ omnimoda inutilitas non ita facile quo ad alias res conſiderari poteſt.

8 Hunc eundem ſenſum Accurſ. quod ſit ſpeciale in caſu uaſis locati, uel uenditi. Sequutus eſt quoque idem Petrus Coſtalius in l. tenetur. ff. eodem, de actionibus empti. & in d. §. ſi quis dolia.

9 Sed iſte ſenſus, quod ſit ſpeciale in caſu uaſis locati, uel doliorum uenditorum ob ſupradictas rationes improbatur per Caball. dicto loco, nume. quinquageſimo quinto. uult enim idem iuris eſſe in ſimilibus, ubi militare poſſunt ſimiles rationes, id quod etiam ſequutus eſt Vincentius Carroc. de locato, & conducto. pag. mihi 123. titu. de intereſſe. Nec quicquam officit, quod Iuriſconſ. in ſupradictis iuribus exemplificat in uaſis, & dolijs. Reſpondetur. ñ. ita caſus contigiſſe, qui non reſtringunt regulam.

10 Quamobrem Carroc. præcitato loco aliter ſenſit. Docuit enim, quod ſi locatur res inanimata, ut dolia, uaſa, & ſimilia, tenetur locator ad intereſſe, niſi probabiliter eius conditionem ignorare poteſt. dict. §. ſi dolia.

11 Si uero locatur res animata, ignorans tenetur, quatenus ut damnum emendet, uel ſeruum pro noxa dimittat. dict. l. Iulianus. Cogita.

12 Sunt qui tertio loco diſtinguendum eſſe rati ſunt inter locationem, de qua loquitur textus in dict. §. ſi quis dolia. & uenditionem, de qua l. Iulianus. & hæc fuit opinio original. gloſſ. in dicto §. ſi quis dolia.

Et

13 Et rationem diuerſitatis, ob quã grauius quis teneatur in locato, quam in vẽdito, deducit Alberic. in d. §. ſi vas. & eſt, quia plus grauari debeo (inquit) quando res mea dat mihi damnũ, quam quã tua. ad l. prætor. §. 1. de damno infect. ſed res vendita tranſit ad te, & ideo res tua tibi dãnum date videtur. Hinc eſt, quod rei venditæ periculum eſt emptoris; rei vero locatæ locatoris. ita Albericus.

14 Sed iſta interpretatio conſtituens differentiam inter locati, & emptionis contractum, non videtur recipienda, cum ijdem contractus pari paſſu ambulent. l. 2. ff. locati. Adde, quod contrariatur, tex. in d. §. ſed ſi vas. ibi, quod & in dolijs locatis, & per totum, & hoc etiam animaduertit ibidem Bar. & ceteri. Hũc eundem ſenſum damnauit quoque omnium pulcherrimè Berẽgarius Paulliacus in repetit. l. vnic. C. de ſentẽ. quam pro eo, quod intereſt. nume. 132. Eum conſulas.

Vide de materia Charond. lib. 3. Veriſimil. capitul. duodecimo. pagin. mihi 214.

Contrarietas ſublata inter l. ſi is, qui bona. §. iam prædiorum & l. ſed an viæ. ff. de pignoribus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Contrarietas maxima inter ſupradicta reſponſa.*
5 *Opinio d. Accurſii deducitur pro ſupradictis reſponſis conciliandis, & numero 5. & 6.*
7 *Reprobatur. & nume. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14.*
15 *Nicolai de Neapoli ſenſus proponitur.*
16 *Damnatur. & nu. 17. 18. & 19.*
20 *Alberici opinio ſubnectitur. & numero 21.*
22 *Reijcitur.*
23 *Ripæ expoſitio ſubijcitur. & nu. 24. 25. 26. & 27.*
28 *Reprehenditur. & nu 29. 30. & 31.*
32 *Iacob. Cuiac. interpretatio in medium affertur. & num. 33.*
34 *Redarguitur. & num. 35. 36. 37.*
38 *Franciſci Connani ſenſus proponitur.*
39 *Diſplicet Authori.*
40 *P. Auguſtini Morlæ expoſitio conſideratur. & nu. 41.*
42 *Et hanc ſequitur Author.*
43 *Io. Fabri conſideratio ſubnectitur.*
44 *Damnatur. & nu. 45.*
46 *Alius intellectus deducitur per Caballinum, de quo vide penes eum.*

¶ Aduerſantur ad inuicem Marciani in l. ſi is, qui bona. §. iura prædiorum. & Pauli in l. ſed an viæ. ff. de pignoribus.

1 Verba Marciani *Iura prædiorum vrbanorum pignori dari non poſſunt, igitur nec conueniri poteſt, vt hypotheca ſint.*

2 Verba Pauli. *Sed an viæ, itineris, actus, aquæductus pignoris conuentio locum habeat videndum eſſe Pomponius ait, vt ſi talis pactio fiat. Quamdiu pecunia ſoluta non ſit, his ſeruitutibus creditor vtatur ſcilicet ſi vicinum fundum habeat, et ſi intra certum diem pecunia ſoluta non ſit, vendere eas vicino liceat. Quæ ſententia propter vtilitatem cõtrahentium, admittenda eſt.* Hactenus Paulus.

3 Horum reſponſorum repugnantia apparet manifeſta, quandoquidem in caſu Marciani non datur hypotheca reſpectu ſeruitutum, quod ſecus eſt in caſu Pauli.

De conciliatione cogitandum eſt.

4 Accurſ. in d. l. ſed an viæ, opinatus eſt, iura prædiorum vrbanorum pignori dari non poſſe, & ita Marciani reſpõſum procedere, ruſticorum autem ſic. & ita Paulum loqui. Differẽtiæ autem ratio

tio ex eiuſdem Accurſ. ſententia in d.l. ſed an vis in verſ. vtatur. ea eſt, quia ſeruitutes vrbanæ debent cum quadam perpetuitate conſtitui, ne vrbs deformetur, vt inſtit. de rerum diuiſ. §. cum in ſuo. Hoc autem non contingeret, ſi obligarentur, Nam ex varietate vſus creditoris, vel eius cui eandem ſeruitutem uenderet creditor, uel ædificium debens ſeruitutem, vel id, cui præſtaretur, vel id, cui debetur ſeruitus, mutaretur, propter quæ ædificia fierent inutilia, ꝙ noluerunt iura. Ita Accurſ.

5 Quam rationem ſequutus eſt quoq; Bart. in d. §. Iura prædiorum nu. 1. Capolla de ſeruitutibus vrban. prædiorum cap. 12. n. 4. & Neguzantius de pignor. in 3. memb. part. 2. nu. 17. & 18.

6 Hūc eundem Accurſ. ſenſum inſectatus eſt etiam Angel. in d. §. Iura. ubi etiam Bal. Alber. in §. uſusfructus. d. l. ſi is, qui bona, & Salyc. nu. 6. ubi illam eādem Accurſ. diuerſitatis rationem inter ſeruitutes prædiorum ruſticorum, & urbanorum perpendit, ac conſiderat. Vide per eum. Addo Fulgoſ. in d. §. uſusfructus num. 6. ubi etiam text. in l. 4. de precario, qui ex aduerſo obijci poteſt, eleganter diſſoluit. & nouiſſime Ioann. Bapt. Schuuartzenthaler in ſuo tract. de pignor. & hypothecis, capitulo 14. num. 8.

7 Sed iſte intellectus, licet communis, a pleriſque reprobatur, & præcipue per Ripam in l. obligatione. nu. 6. ff. de pignoribus. Inquit enim rationem diuerſitatis ſuperius allatam ſibi neutiquam ſatisfacere.

8 Primo quia ſeruitus vrbana poteſt precario concedi l. iiij. de precario, & tamen reuocato precario. tollenda erunt tigna puta immiſſa, non eſt igitur conſideranda ratio deformitatis vrbis.

9 Secundo quia etiam ſeruitutes ruſticæ debent eſſe perpetuæ. l. 3. ff. de ſeruitutibus. Ita Ripa. Videndus quoque Monticulus in d. §. Item Seruiana numero 178.

10 Hunc eundem ſenſum improbauit quoque d. Iaſo. in §. item Seruiana nu. 117. inſtitutionibus de actionibus, vbi pulchre, Inter cetera autem perpendit, ꝙ ſeruitutes omnes indifferenter, licet ipſo iure non poſſint ad tempus conſtitui, in effectu tamen poſſunt, ad l. 4. in princip. ff. de ſeruitutibus. ut. general. Addo Caballinum in ſuo tract. diuidui, & indiuidui cap. 3. nu. 312. & 313.

11 Præterea conſiderari poteſt, Verius eſſe, ſeruitutes, excepto vſufructu, pignori obligari non poſſe, quod ſequentibus rationibus confirmari poteſt.

12 Primo quia cum ſeruitus prædio cohæreat l. 23. §. ſi fundo, & l. vnus ex ſocijs ff. de ſeruitutib. ruſticorum. Certum eſt in creditorem non poſſe. niſi cum prædio ipſo obligari, cui ſeruitus debetur.

13 Secundo quia ſeruitus neque ex tempore, neque ad tempus conſtitui poteſt. l. 4. de ſeruitutibus Ruſtic. ſed pignus ad tempus conſtituitur, cum reddita pecunia creditori, reddendum ſit debitori. ad l. ſolutum. §. ſolutum. ff. de pignorat. actione.

14 Deniq. aduerto ſeruitutem prædialem, neq. ab eo, qui eam debet, pignori obligari poſſe, cum aliena res ſit, quæ pignori obligari nequit, neque ab eo, cui debetur, cum nullam ſeruitutem, aut commodum ipſi creditori, vicinum prædium non habenti ſit allatura. Sic eleganter, & acute diſſerunt inter alios d. P. Auguſtin. Morla in ſuo emporio Iuris ciuilis, part. 1. titu. de ſeruitutibus, in præmiſſis. num. 25. & 26. quem conſulas.

15 Secundo loco Nicolaus de Neapol. ex ſententia Rayner. de Forly. in d. §. item Seruiana col. 5. ver. redeo ad gl. alio modo cōciliare nixus eſt. Arbitratus eſt enim diſtinguendum eſſe, quod aut ſumus in claris, partem voluiſſe obligare ſeruitutem vrbanam, & poteſt, ad l. 3. de precario. Aut vero ſumus in dubio, & tunc ſubdit non eſſe præſumēdum, quod voluerit obligare ipſam ſeruitutem urbanam, licet poſſet, & ita inquit

quit intelligi Marcian. in d. §. Iura.

16 Sed iſta Neapoli expoſitio improbatur per Iaſon. in d. §. item Seruiana. præcit. num. 117. & rectè meo quidem iudicio. Eſt enim de directò cõtraria Martiano in d. §. iura & Paulo in d. l. ſed an viæ, vbi clare loquuntur, de aperta conuentione, & diſtinguunt ſeruitutes ruſticas ab vrbanis.

Eandem pulchris alijs rationibus improbat Caballin. d. cap. 3. nu. 315. cum conſulas.

17 Accedit tertio loco alius ſenſus Nicolai de Mataroliis Antiqui doctoris, quẽ retulit Rap. Fulgoſ. in d. l. vſusfructus nu. 6. dicebat enim ipſe. Marcianum intelligi in ſeruitutibus Vrbanis debitis, vt ipſi, cui deberentur, non poſſent pignori dari, idem in ruſticis. Paulum autem loqui, quando a domino proprietatis fit pignoratio. Tunc enim tam vrbanæ, quam ruſticæ ſeruitutes pignori dari queunt.

De hoc eodem intellectu vide Neguzant. de pignoribus dict. 3. membr. 2. part. nu. 15. & 16.

18 Sed reprobatur iſthæc opinio Matarel. per eundem Fulgoſ. dum conſiderat tex. in d. l. ſed an viæ, qui videtur loqui aduerſitiue, & ſic conſtituere differentiam inter vrbanam, & ruſticam ſeruitutem.

19 Accedit præter eum. Nã ſi dicta eius opinio reciperetur, tex. illi eſſent indubitabiles. Cui enim dubiũ ſeruitutes, cui debentur, non poſſe pignori dari. res enim mea mihi amplius obligari nequit.

20 Adducitur quarto loco alia interpretatio, & eſt Alberic. in d. l. ſed an viæ. Docuit enim Marcianum loqui de ſeruitute conſtituta in fundo alterius, nam ſicut ſeruitutem quam habeo in fundo tuo, non licet mihi alij concedere, ita nec obligare. Ratio autem huius dicti ea poteſt eſſe, quia ea tãtum pignori dari poſſunt, quæ in bonis noſtris ſunt. l. quæ prædium C. ſi ali. res pign. dat. ſit. Seruitutes autem non ſunt in bonis noſtris. l. 1. de vſufruct. leg.

21 Sed ius itineris, & ſimilium in fundo meo, ſicut poſſum concedere, ſic etiam obligare, ita vt creditori per fundum meum ire, & agere liceat, donec pecunia ei ſoluatur. Per hoc enim nullis aliis paro præiudicium; niſi mihi, & ita ſecundum eum loquitur Paulus. Ita Albericus.

22 Sed & iſta reiicienda eſt, quandoquidem inſolenter diuinat, nullum enim verbum in caſu Marciani de ſeruitute conſtituta in fundo alterius. Vnde.

23 Quinto loco. D. Ripa in d. l. obligatione. nu. 6. ff. de pignor. alio modo hęc reſponſa ſedare ſtuduit. eius verba libet tranſcribere.

24 Ego in hoc artic. qui eſt valde ſubtilis, aliam puto fuiſſe mentem I. C. in d. §. final. & in d. l. ſed an viæ, quam dd. explicent, ex qua apparebit non eſſe differentiam inter vrbanas ſeruitutes, & ruſticas. Senſus I. C. vt diſcernere poſſum, fuit, quod ſeruitutes vrbanæ conſtitutæ non poſſunt pignori dari ab his, quorum prædiis debentur, & ex hoc infert I. C. quod nec Hypothecæ obligari poſſunt.

25 Ratio dicti ea fuit ſecundum gl. quia ea tantum pignori dari poſſunt, quæ in bonis noſtris ſunt. Seruitutes autem nõ ſunt in bonis noſtris. Igitur &c. Si iſta ratio vera eſt, idem erit in ſeruitutibus ruſticis, quæ etiam non ſunt in bonis noſtris. l. 1. de vſufruct. leg. quę proprie, loquitur in ruſticis, & quod non ſit facienda differentia, probat alia ratione idem Ripa, vt per eum, ſed videamus. (ſequitur) an iſta differentia procedat in ſeruitute conſtituenda. Bart. in d. l. 1. de Vſufruc. leg. intellexit præmiſſa in ſeruitute conſtituenda. ego autem nec ruſticas ita conſtitui poſſe exiſtimo. Nam ſi quæratur de ſeruitute conſtituẽda ipſi creditori, ſeu eius prædio, poſtquã erit conſtituta, non poterit ipſi pignori dari, quia in re propria non cadit pignus. l. neque pignus. de reg. iur. Si uero quæratur de ſeruitute conſtituẽ-

da

da alteri,poſtquam erit conſtituta, non amplius poſſidebitur à debitore, & cōſequenter nèc obligari, nèc pignori dari poterit: iſtæ rationes ita concludunt in ruſticis, ſicùt vrbanis.

26 Non obſtat tex. in d. §. final. qui licet loquatur in Vrbanis, non tamen negat. idem eſſe in ruſticis, niſi ſumatur ibi argumentum a contrario ſenſu, quod ibi nullo modo poteſt ſumi, tum quia ruſticæ non ſunt cōtrariæ vrbanis, ſed diuerſæ, tum quia eadem ratio eſt, in ambabus, quo caſu non habet locum argumentum a contrario ſenſu, ſecundum gloſſ. in leg. cum prætor. in princ. de Iudic.

27 Ad l. ſed an viæ. reſpondetur, quod non loquitur de pignore, & hypotheca ipſius ſeruitutis, ſed de conuentione pignoris commoditatis vtendi illis ſeruitutibus, quæ conuentio propter vtilitatem contrahentium recepta eſt, quæ ratio militat etiam in vrbanis.

Quid enim obſtat, quare nō debeat valere conuentio, quod ego, qui vicinam domum habeo, non poſsim vti commoditate luminis proſpectus, & tigni immiſſi habendi, quouſque mihi pecunia reddita fuerit? Hactenus Ripa:

28 Verum nec iſta Ripæ ſententia, quæ mihi omnium aliarum videtur optima, & acutiſſima, plenè ſatisfacit. Valde n. dubito de illa interpretatione, quā dat ad reſponſum Pauli, vt. ſ. non loquatur de pignore, & hypotheca ipſius ſeruitutis, ſed de conuentione pignoris commoditatis vtendi illis ſeruitutibus. Huic enim ſuæ expoſitioni mihi videntur cōtrariari verba ipſius Pauli, qui reuera loqui viſus eſt de pignore, & hypotheca ipſius ſeruitutis.

28 Eius verba talia ſunt. *Sed an viæ, itineris, Actus, Aquaeductus pignoris cōuentio locū habeat &c.* Ecce, quod nulla fit ibi mentio de commoditate vtendi illis ſeruitutibus, ſed verè de ipſis ſeruitutibus. Subdit poſtea Paulus, & inquit *& ſi intra certum diem pecunia ſoluta non ſit, vendere eas vicino liceat.* Eccè quod ibi non intelligere poteſt I. C. de commoditate vtendi. Illam enim, quippe quæ precario conceditur, non poſſet, poſtea creditòr, cui non ſatisfit, vendere, ac diſtrahere.

30 Adde ex ſententia Salycet. in dict. §. Vſusfructus. num. ſexto, in ſeruitutibus conſtituendis ruſticas quidem pignori dari poſſe. licèt ſecus, ſi de vrbanis loquamur, qd quidē aduerſatur traditis ſupra per ipſum Ripam. ibi Salycet. quem conſulas.

31 Alijs quidem pulchris rationibus improbatur iſte Ripæ ſenſus per Caballinum dict. cap. tertio, numero trecenteſimo decimo ſeptimo, cum ſeq. eum conſulito, non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt.

32 Sexto loco Iacobus Cuiacius lib. decimo quinto ſuarum obſeruationum capit. 6. fuit in alia opinione. Arbitratus, eſt enim ſeruitutes ruſticorū prædiorū. veluti iter, actum, viam, & aquæductū. non tam à Domino, quam ab eo, cui ſeruitus debetur, pignori dari poſſe, & ità procedere reſponſum Pauli. Seruitutem autē vrbani prædij, veluti tigni, aut ſtillicidij immittendi vel protegendi, vel proijciendi, (inquit) neque à Domino, nequè ab eo, cui ſeruitus debetur pignorari poſſe vtiliter, atque ita ſubdit intelligi Marcianum.

33 Ratio autem differentiæ, ſecundum eum, hæc eſt. Vt ſit vtile pignus ſeruitutis, non tantum neceſſe eſt creditorem habere prædium vicinum, ſed etiam vt huiusmodi pignus alij vicino diſtrahi poſſit, quia inutile, eſt pignus, quod alii vendi non poteſt. l. quarta. de pignoratitia actione, & l. mulier. Codice de diſtractione pigno. Atqui creditori habenti ædes vicinas, cui pignori conceſſum eſt ius tignij, aut ſtillicidij immittendi, non eſt alius vicinus cui ea ſeruitus vſui eſſe poſſit: nam quod ex ædibus ſuis Tignum immittit creditor in ædes debitoris, non

Z æquè

æque alij vicino ex ſuis ædibus in eandem partem immittendi vllus eſt vſus, vtilitasve, ac conſequenter id certè alter vicinus numquam empturus eſt, & alius non vicinus emerit etiam fruſtra. Ergo eius ſeruitutis inutile pignus eſt. At vero ius prædij ruſtici alij vicino diſtrahi poteſt, idque forſan magno alius vicinus redempturus ſit, cum poſſit vno itinere pluribus patere aditus in ſuos fundos. maxime cum in fundorum finibus ſint gradus quidam liberi pedum aliquot. Ita Cuiac.

34 Sed iſta Cuiacij opinio patitur omnes differentes, quas attulimus ad reprobationem communis intellectus, ſupra num.5. iō reijcienda; ibi enim pluribus rationibus fuit probatum. ſeruitutes aut prædiorum ruſticorum, aut vrbanorum pignori obligari non poſſe, ibi dicta hic pro repetitis haberi volumus.

35 Præterea conſiderari poteſt, prout etiam animaduertit Ripa loco ſuo, falſum eſſe, quod ſeruitus ruſticorum prædiorum ab eo, cuius prædijs debetur, pignori dari poſſit, cum enim ſeruitutes ſint res incorporales, nec tradi, nec poſſideri ſine prædijs; ideoque nec pignori dari poſſunt. Prædium autem non eſſe illius cui debetur ſeruitus, ſed illius, a quo debetur indubitanter ſupponimus.

36 Adde, quod ſi quæratur de ſeruitute conſtituenda ipſi creditori, ſeu eius prædio, poſtquam erit conſtituta, non poterit ipſi pignori dari, quia in te propria non cadit pignus. l. neque pignus. de regul. iur. Si vero quæratur de ſeruitute cōſtituenda alteri, poſtquam erit conſtituta; non amplius poſſidebatur a debitore, & conſequenter nec obligari, nec pignori dari poterit.

37 Nec officit ratio diuerſitatis per eum animaduerſa, retorqueri enim poteſt mirabiliter; inquit Cuiac. vt ſit vtile pignus ſeruitutis, non tantum neceſſe eſt creditorem habere prædium vicinum, ſed etiam, vt huiuſmodi pignus alij vicino diſtrahi poſſit; cōcedo. Atqui creditori habenti ædes vicinas, cui pignori conceſſum eſt ius tigni, aut ſtillicidij immittendi, non eſt alius vicinus, cui ea ſeruitus vſui eſſe poſſit. Nam quod ex ędibus ſuis tignum immittit creditor in ædes debitoris, non æque alij vicino ex ſuis ædibus in eandem partem immittendi vllus eſt vſus, vtilitasve. Ergo eius ſeruitutis inutile pignus eſt. Negatur conſequentia, quia bene huiuſmodi pignus alij diſtrahi poteſt. Seruitutes enim ruſticorum prædiorum, vel vrbanorum a domino, vel ab eo cui debentur, vendi poſſunt. l. cum manu. §. 1. de contrahen. empt. & fatetur ibidem ipſemet Cuiac. Non eſt ergo verum, quod eius ſeruitutis inutile pignus ſit. Satis.

38 Adducitur ſeptimo loco alia expoſitio Franciſci Connani libro 4. ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis. cap. 14. fere in princ. inquit enim ipſe, vſumfructum & vendi, & quocunq; modo alienari, ergo & pignorari poſſe; id enim futurum eſt vtile ei, cui ceditur ſine illius, qui debet incommodo, & moleſtia. At reliquos omnes ſeruitutes non poſſe, ſi iuris ciuilis regulas, & artis noſtræ præcepta ſequi velimus. nam pignoratio alienatio eſt. at iſtæ ſeruitutes non poſſunt alienari, quoniam prædijs ſuis indiſſolubili modo connectũtur; Itaque ſi debeo tibi altius non tollendi ſeruitutē, non potes eam alij obligare, quia non tibi ea, ſed ædibus tuis debetur, nec efficere mē inuito potes, vt vicini tui ædibus debeatur. Idem eadem ratione in ſeruitutibus itineris, viæ, aquæductus, & ſimilibus, quæ ruſticæ appellantur. Vtilitas tamen humanæ vitæ, quæ commerciorum vſu magna ex parte conſiſtit, aliud ſuaſit; vt eorum omnium, quæ fructum aliquem, commoditatemque afferunt poſſidenti, & venditio ſit, & obligatio conceſſa. Ex ſeruitutibus ruſticis, emolumentum percipimus, quod ad alios transferri poteſt, eſt enim vtile vicino vt item mihi, ire, agere, aquam ducere, & haurire in alieno fun-

fundo, nec intereſt eius, qui eam ſeruitutem debet, egone an vicinus eo iure vtar. Ratio itaque vtilitatis communis poſtulat, vt a ſummo iure recedamus aliquantum, & horum iurium alienationem, obligationem, ceſſionemque admittamus. At vrbanorum prædiorum iura eiuſmodi ſunt, vt nullam poſſeſſionem per ſe, traditionemve habeant, ne vſum quidem vllum, ſed in ſola debitoris patientia poſita ſunt; nullumque eius, cui debentur, factum, nullam operam requirunt, niſi quædam, quæ initio vt conſtituantur, faciat aliquid oportet eorum dominus puta vt tignum, ſtillicidium, aut proiectum immittat. Ceterum eo immiſſo quieſcendum illi eſt, & nihil præterquam eius, qui debet, patientia vtendum. Ex quo euenit, vt aut non poſſint omnino, aut certe inutiliter alijs cedi. Ita Connanus, qui videatur, quoniam vlterius differendo progreditur.

39 Sed nec iſta ſatis arridet; quandoquidem, quicquid dixerit Connanus, & ex ſeruitutibus vrbanis emolumentum percipimus. Eas enim, vel a domino, vel ab eo cui debentur cuilibet alienari, & vendi poſſe, certiſſimi iuris eſt. ad l. cum manu §. 1. de contrahend. empt. & ſupra dictum fuit.

40 Octauo loco P. Auguſtin. Morla in ſuo empor. Iuris ciuilis, par. 1. tit. de ſeruitutibus in prçludijs, nume. decimo ſeptimo, & decimo octauo, fuit in alia, & pulchra quidem opinione; ratus eſt enim vſumfructum quidem pignori dari poſſe, quoniam ex eo reddi poteſt ſecurior ipſe creditor, reliquas vero ſeruitutes non poſſe, ſiue illæ vrbanæ, ſiue ruſticæ ſint.

41 Nec obſtat text. in dict. l. ſed an viæ, quoniam loquitur de obligatione ſeruitutis iam conſtitutæ, ſed cautionem ponit, per quam ſeruitus, quæ nulli fundo vnquam quæſita eſt, poſſit pignori dari, ſcilicet, cum dominus prædij in fauorem vicini prædium habentis ſeruitutem conſtituit loco pignoris, donec pecunia ſoluatur, quæ ſanè pignoris conſtitutio, licet ſummo, ſtrictoque iure non ſuſtineatur, cum fiat ad tempus, contra l. 4. de ſeruitut. admittitur tamen propter vtilitatem côtrahentium, & ſoluta pecunia per debitorem reſoluitur, vigore pacti. Ita Morla, quem conſulas.

Ante ipſum hoc idem docuit Ludouicus Charond. lib. primo, Veriſimil. capit. quinto. & Franciſc. Duaren. lib. ſecundo. diſputation. anniuerſariarum. cap. decimo tertio. Sequutus eſt quoque Hēric. Hedelmanus in ſuis diſputationibus ſemeſtrib. diſputatione 19. titulo de ſeruitutibus real. theſ. 48. vbi pulcherrime.

42 Et hunc ſenſum, & nos ſequendum arbitramur.

43 Nono Ioannes Faber in §. item Seruiana. num. 23. de actionibus, autumauit, nullam ſeruitutem de rigore iuris poſſe obligari, regulam tamen fallere in ſeruitute itineris, actus, aquæ ductus, & aliarum huiuſmodi: duobus tamen concurrentibus. Primo, quod creditor habeat fundum vicinum, cui deberi poſſit. Secundo, quod fiat pactio, vt poſſit eam vendere; & adhuc hanc limitationem cenſet de æquitate tantum admitti.

44 Sed nec iſte Fabri ſenſus arridet; quādoquidem in caſu Pauli regula certa proponitur propter utilitatem contrahentium, ut ſeruitutes ruſticorum prædiorum pignori dari poſſint; non autem limitatio, & probatur. Nam ſi in caſu Marciani proponitur iſtud generale axioma, Seruitutes urbanorum prædiorum non poſſe in obligationem deduci, ſecus ſit aūt reſpectu ruſticorum ex ſententia Pauli. opus eſt concludere duo illa eſſe axiomata generalia diuerſa. Dictio enim illa *ſed*, de qua in caſu eiuſdē Pauli vti ſua natura aduerſatiua, aduerſatur tam in iure, quam in facto. Superius deductis.

45 Vide de hoc ſenſu Caballin. d. tract. de diuiduis præcit. capi. 3. nume. 314. & 315.

46 Alius deducitur decimo loco intelle-ctus per Caballin. d.cap.3.nu.331.cum pluribus ſequen. uide per eum. Sat nobis potiores retuliſſe.

Conciliatio l.eo iure.in fine. ff.in quibus cau.pignus.& l.in prædijs.ver. videndũ. ff.eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum.& nu.2.*
3 *Pro ipſorum conciliatione multi multa dixerunt.*
4 *Connani intellectus adducitur.*
5 *Damnatur.& nu 6.*
7 *Ioan. Baptiſtæ Schuuarzenthaler ſenſus affertur. & nu.8.*
9 *Et hunc ſequitur Author.*
10 *De materia prædictorum reſponſorum videndi plures doct.remiſſiuè.*

1 Neratius Iuriſconſ. in l.eo iure. in fine.ff.in quibus cauſis pignus, vel hypotheca, aduerſatur Pōponio in l in prædijs.ver.videndum.ff.eod.

1 Verba Neratij. *Eo iure vtimur, vt quæ in prædia vrbana inducta, & illata ſunt*, pignori eſſe credantur, quaſi id tacitè conuenerit. In ruſticis prædijs contra obſeruatur.

2 Pomponius autem ita loquitur in l.in prædijs.verſ.videndum. ***Videndum eſt, ne non omnia illata, vel inducta, ſed ea ſola, quæ vt ibi ſint, illata fuerunt, pignori ſint, quod magis eſt.***

3 De conciliatione cogitemus.

4 Franciſcus Connanus priori loco (Bart. enim, ac alij veteres ad huiuſcemodi contrarietatem minimè aduerterunt) lib.4. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis.cap.16.pag.mihi 265. tergo. pro conciliatione tradidit, reſponſum illud Pomponij, in d.l.in prædijs. inepte ſubiectum fuiſſe ab iis, qui Pandectarum corpus ex ſemilaceris Iuriſconſultorum reſponſis, tanquam fruſtis coagmentarunt, initio namque ipſum Pomponiũ de ruſticis prędiis loqui, mox ſubdere de inuectis, & illatis in prędiũ vrbanũ. Vñ

5 Sed iſta conciliatio tradita per dcm. Connanũ videtur fatua, admittit enim Iuſtinianum Imperatorem pugnantes leges iuris voluminibus inſeri paſſum eſſe, quod nullo pacto aſſerẽdũ eſt. Vnde.

6 Adde falſiſſimam eſſe. Eundem Pomponium, qui in princ. d.l.in prædijs. loquutus fuerat de prædiis ruſticis, in ver. poſtea ſubſequenti *Videndum eſt*, loquutum fuiſſe de prædiis vrbanis; nam immo continuatiue verba feciſſe de ruſticis vnuſquiſque, qui eiuſdem reſponſi verba interne perlegerit, affirmabit. Vnde.

7 Secundo loco principaliter do. Ioannes Baptiſta Schuuarzenthaler in ſuo tract. de pignorib. cap.9.nu.7. alio modo ſupradicta quidem reſponſa conciliare ſtuduit. Audi eius præciſa verba.

Sed ne Iuſtinianum ipſum contrarietatis incuſare videamur, hac interpretatione ſaniore vtrumque reſponſum cōponere licebit, cum nominatim conuenit, ut inuecta & illata in prædium ruſticum pignori ſint obligata, ꝙ nonnũquam ſolitũ fuiſſe Cęſares reſcripſerunt in l.5.C.eo.in quib.cauſ.pig. vel hypor. tac.contr.in illis verbis. *Si non inducta, & illata in fundum, quæ pignoris cauſa teneri placuerat, mancipia fuiſſent, nec hæc ſpecialiter obligata oſtrentur, Rector prouinciæ ea reſtitui iubebit*. ſenſus eſt horũ verborũ. Mancipia non videri inducta, aut illata, niſi eo animo ſint inducta, vt ibi eſſent. Sic & intelligatur reſponſum Pomponii, fructus nimirũ prędii ruſtici tacite obligatos cenſeri, etſi nihil de his nominatum conuenerit. Contra inuecta, & illata, niſi de his actũ ſit, non cenſeri obnoxia, nec tamen cuncta indifferenter pignori obligata intelligi hoc caſu, ſed ea duntaxat, quæ ut ibi eſſent, fuere illata. Hactenus Schuuarzenthaler.

Et

8 Et huius quidẽ opinionis extitit etiã do. Connanus, licet de eo dictus Schuuartzenthaler nullum verbum præcitato loco.

9 Et huic eidem ſententiæ, & ego lubẽs ſubſcribo.

10 Videndi tamen de eadẽ materia Doctor. omnes in l. 4 ff. de pactis. l. certi iuris. C. locati. do Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν. cent. 2. aſſert. 22. vbi pulchrè, Herman. Meyrer. de pignoribus, & hypothecis tit. 19. per totum, & dom. Cartoc. de locato, & conducto pag. mihi 226. nu. 14. cum ſeq.

Vlpiani in l. præcipiunt. & Venulei in l. fin. animi. §. ſeruus. ff. de Aedilit. edict. conciliatio.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *In quo conſiſtat diſcrepantia inter ſupra dicta reſponſa, docet Author.*
4 *Pro ipſorum conciliatione varij varia dixere.*
5 *Opinio Accurſ. deducitur, & num. 6. 7. 8 & 9.*
10 *Reijcitur. & nu. 11. 12. & 13.*
14 *Alciati ſenſus proponitur.*
15 *Reprobatur. & nu. 16. & 17.*
18 *Author cogitandum relinquit.*

¶ Ἀντινομία deducitur inter Vlp. in l. pręcipiunt, & Venuleium in l. fi. §. ſeruus. ff. de Ædilit. edict.

1 Verba Vlpiani. *Præcipiũt ædiles, ne veterator pro nouitio veneat, & hoc ędictũ fallacijs venditorũ occurrit. Vbique. n. curant ędiles, ne emptores a venditorib. circumueniantur, ut ecce plerique ſolent mãcipia, quę nouitia non ſunt, quaſi nouitia diſtrahere, ad hoc. ſ. vt pluris vendant: præſumptum eſt. n. ea mãcipia, quæ rudia ſunt, ſimpliciora eſſe, & ad miniſteria aptiora, & dociliora. Trita verò mancipia, & veterana difficile eſſe reformare, quia igitur uenalitiarij ſciunt facilè decurri ad nouitiorũ emptionẽ, idcirco interpolant veteratores, & pro nouitijs vendunt: quod ne fiat, hoc ędicto Ædiles denunciant.* Et ideo, ſi quid ignorante emptore ita venierit, redhibebitur.

2 Venuleius autem ita loquitur. *Seruus tam veterator, quam nouitius dici poteſt, ſed veteratorem non ſpacio ſeruiendi, ſed genere, & cauſa æſtimandum Celius ait. Nam quicunque ex Venalitio nouitiorũ emptus alicui miniſterio prępoſitus ſit, ſtatim eum veteratorum numero eſſe. Nouitium autem non Tyrocinio animi, ſed cõditione ſeruitutis intelligi.*

3 Ἀντινομία deducitur ad hoc, nam Vlp. docet veterana mancipia ea eſſe, quę trita ſunt, nouitia autem, quæ adhuc ſunt rudia. Eſt diuerſo Venuleius ait veteratorẽ ex Nouitio fieri, etiam qui tritus nõ ſit, ſed nouiter ad off. aliqđ aſſumptus.

4 Quomodo adinuicem hæc reſponſa conciliari poſſint, indagemus.

5 Accurſ. priori loco. in d. §. ſeruus. in ver. non ſpacio. Docuit, quod veteranus quis dicitur plurib. modis, id quod ẽt ſequutus eſt inter ceteros Barth. Cępol. in d. l. præcipiunt. ſub nu. 11. vbi tradit.

6 Primo, quod veteranus ille dr̃, qui multos hẽt ann. Nouitius aũt, q ẽ iuuenilis ętat.

7 Secundo, quod Veteranus, ſiue veterator dicit nõ qui diu ſeruiuit, ſed q in aliquo vili, & malitioſo off. operã præſtitit, licet modico tempore ſe exercuerit.

8 Tertio & vlt. quod ueteranus dicitur, qui anno ſeruiuit, Nouitius autem, qui minus anno. Hæc eadem repetiit Cępola in d. §. ſeruus. num. 3.

9 His ſic poſitis, concluditur modo Vlpianum loqui de prima ſpecie ipſorum ueteranorum, Venuleium autem de ſecunda. Vnde.

Et huic Accur. diſtinctioni ſubſcripſiſſe quoq; uiſi ſunt, Zaz. par. 1. ſuarũ ἀντινομιῶν nu. 4. & Theodor. Straithman. in ſua ἀντινομία pariter Iuris ciuilis 33.

Verum

10 Verũ iſthęc tantorũ patrũ cõciliatio non mihi ſatis applaudit, aduerſari.n. vidẽtur illa verba, de quibus in d. §. ſeruus. *Sed veteratorem non ſpacio ſeruiendi, ſed genere, & cauſa æſtimandum Celius ait*. Ex quibus quidem datur intelligi, falſum eſſe quod veteratur ſeruus ille dicatur, qui per annũ ſeu plures ſeruiuit, quod tamen repugnat traditis, ſupra ab Accurſ. & ſequacibus.

11 Nec replicetur ex ſententia eorũdem Zazij, & Straithmani, necnon d. Gilberti Regij lib. 1. ἐναντιοφανῶν ca. 7. ſubaudiendam eſſe dictionem, tantum, vel ex ſententia Iacob. Cuiacij lib. 8. obſeruatione 9. verbum. (ſolum) vt ſit ſenſus. Sed veteratorem non tantum, ſeu non ſolum ſpacio ſeruiendi, ſed genere, &c.

12 Reſp. n. hanc ſubauditionem non eſſe admittendam, verbis enim præciſis ipſius legis inhærere debemus.

13 Adde dictionem illam (Sed) pro ſui natura denotare diuerſitatem quo ad præcedentia in iure & in facto, ad late tradita per Octauian. Vulpel. in ſuo tractat. de Aduerborum ſignif. in dictione ſed. ergo non poteſt ſtare ibi ampliatiue, & ſic diuerſum effectum operari.

14 Alciat. ſecundo loco vir Acutiſs. (Teſte Regio citato loco) horũ reſponſorũ conciliationi ſtudens docuit, increpando vehementer Laurentiũ Vallam, qui lib. 6. eleg. lat. ling. huius ἀντινομίας fuit adinuentor, Vlpian. in d. l. præcipiunt. loqui in venditore, ſeu mãgone, ne vendat contra edictum, Venuleium autem ex ſententia Celij in d. §. ſeruus. in partis ſtam. diſpoſitione.

15 Sed ſomniat Alcia. dum autumat Venuleium de tali diſpoſitione ſẽtiſſe, nullum.n. verbum de hoc in d. §. ſeruus.

16 Prætereà, ſi ſic eſſet: Vtraq; lex non pertineret ad edictum ædilium.

17 Adde præcepta [illegible] non pertinere ad ius ciuile, ſed potius ad Morales Philoſophos.

18 Et ità impugnat etiam Gilbert. Reg. loco admonito. Cogita. Vide Ioan. Auparch. lib. 2. alleg. cap. 50.

Diſcuſſio illius Quæſtionis, An Partus Ancillæ ſit in fructu?

SVMMARIVM.

1 *Fundamenta pro opinione negatiua, & num. 3. 4. 5. 6. & 7.*
8 *Media, quib. affirmatiua comprobatur, & num. 9.*
10 *Opinio Authoris ſtat pro negatiua, ratio ibidem & nu. 11.*
12 *Interpretatio Corr. ad tex. in l. Paulus §. hæres ff. de Vſuris deducitur.*
13 *Improbatur, & vide nu. 14. 15. 16. 17. & 18.*
14 *Connani ſententia affertur.*
20 *Reijcitur, & nu. 21.*
22 *Nonnullorũ aliorum opinio ſubijcitur.*
23 *Damnatur.*
24 *Aliarum ſenſus ſubnectitur.*
25 *Reſpuitur.*
26 *Ioannis Copi interpretatio adducitur, & num. 27.*
28 *Reprehenditur.*
29 *Cuiacij conciliatio proponitur.*
30 *Diſplicet authori.*
31 *Ludouic. Charondæ ſenſus ſubijcitur.*
32 *Improbatur, & nu. 33. 34. & 35.*
36 *Iulij Pacij opinio perpenditur.*
37 *Non arridet, & nu. 38.*
39 *Cõnani affertur interpretatio ad l. Paulus reſpondit. ver. idem reſpondit ff. ad leg. Falcidiam.*
40 *Reſoluitur.*
41 *Opinio Authoris.*

¶ An Partus Ancillæ ſit in fructu? Maxima eſt in iure noſtro difficultas.

1 Pro negatiua adducuntur iura infraſcripta.

2 Primo

2 Primo deducitur. tex. in l. in pecudū. §. partus. ff. de vſuris. vbi Caius ita loquitur. *Partus vero Ancillæ in fructu non eſt. Itaque ad dominum proprietatis pertinet. Abſurdum enim videbatur hominem in fructu eſſe; cum omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauerit.*

3 Secundo adducitur tex. in l. vetus fuit. ff. de vſufruct. Verba Vlpian. *Vetus fuit quæſtio, an partus ad fructuarium pertineret, ſed Bruti ſententia obtinuit, fructuarium in eo locum nō habere. Nec enim in fructu hominis homo eſſe poteſt. Hac ratione nec vſumfructum in eo fructuarius habebit.*

4 Stipulatur huic opinioni tertio loco. Inſtin. Imperator in §. in pecudum. ver. partus. inſtitut. de rerum diuiſ. vbi ita loquitur. *Partus vero Ancillæ in fructu non eſt. Itaque ad dominum pertinet, abſurdum enim videbatur Hominem in fructu eſſe, cum omnes fructus natura gratia hominis comparauerit.*

5 Quarto loco mirum in modum ſuffragari videtur reſponſum Vlpiani in l. mulier. §. ſed enim. ver. præterea. ff. eod. ad S. C. Trebellian. vbi ita ſcribit. *Præterea ſi qui partus extant, & partuum partus, quia in fructibus hi non habentur.* Eorum reddit rationem. ſubdit ibi gl. in ver, partuum partus.

6 Confert quinto loco reſponſum Papiniani in l. deducta. §. hæreditatem. ff. ad S. C. Trebell. cuius verba talia ſunt. *Hæreditatem poſt mortem ſuam, exceptis reditibus, reſtituere rogatus, ancillarum partus non retinebit.* Ecce, quod partus ancillarum non eſt in fructu.

7 Plura alia iura concordantia deducit Illuſtr. dom. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. tit. 30. nume. 13. vide per eum.

Pro contraria vero ſententia adduci ſolent. infra ſcripta.

8 Et primo tex. in l. Paul. §. hæres. ff. de vſuris. vbi ſic legitur. *Hæres rogatus erat poſt mortem ſuam ſine reditu, hæreditatem reſtituere; Quæſitum eſt, an partus ancillarum etiam viuo hærede nati, reſtituendi eſſent propter verba teſtamenti, quibus de reditu ſolo, deducendo teſtator ſenſiſſet, Paulus reſpondit. Ante diem fideicommiſſi cedentem partus ancillarum editos fideicommiſ. non contineri.* Ecce, quod partus ancillarum eſt in fructu, ſiue reditu. & ita Paulus præciſe aduerſari videtur Papiniano in d. §. hæreditatem.

9 Ad idem ſecundo loco affertur reſpōſum eiuſdem Pauli in l. Paul. reſpondit. ver. idem reſpōdit. ff. ad leg. Falcid. vbi talia habentur verba. *Idem reſpondit. Partus Ancillarum ante diem fideicommiſſi editos, ad hæredes eius, qui rogatus eſt: pertinere, eoſque in quartam, & quarta fructus computandos, ſi de lege Falcidia quæſtio incidat. Sentire ergo Paul. videtur, Partus Ancillarum fructus cenſeri, cum certum ſit fideicommiſ. grauatū, quicquid eſt hæreditatis, teneri reſtituere, ſoloſque fructus eū retinere, quos in quartam imputat.* l. in fideicommiſſariam. ff. ad Trebell.

10 In huiuſmodi difficultate amplector priorem opinionem, ſcilicet negatiuam, quod ſcilicet partus ancillarum non ſit in fructu. Et ratio eſt vltra tradita ſuperius pro hac opinione. Nam omnia animalia ſunt vnius hominis cauſa procreata d. l. in pecudum. Propterea eorum naturam perferre, vt in fructu hominum eſſe cenſeātur nō modo ipſa, ſed quæ ex ipſis naſcuntur. At homo, qui ſua natura liber eſt, & naturali ratione in nullius dominium cedit, ne in fructum quidem veniet. Eius enim origo naturalis eſt, quare nec ex ea fructuario debet, ſed nullius eſt, at vi dominicæ poteſtatis, quæ ipſa a iure gentium eſt, fit domini, quod ius ad fructuarium non pertinet, ſic fit, vt partus ancillæ non fructuario debeantur, ſed domino, apud quem reſidet ius poteſtatis. Sic eleganter poſt Connanum reiectis alijs rationibus. Alexan. ab Alex. & Corraſ. in ſuis Miſcellaneis. tradidit Clar. vir domin. meus Menoch. de arbitrarijs lib. 2. cent. 1. caſ. 49. nu. 11.

11 Adde nam natura non poteſt eadem res,& fructus eſſe,& is, qui fruitur, ſeu qui fructum percipit: ſunt enim hæc inter ſe relata,quorũ vnum nunquam poteſt eſſe alterum. Atque homo eſt is, qui fructum percipit rerum omnium, vt cuius cauſa illę ſint cõparatæ natura. Non poteſt igitur homo fructus,aut in fructu eſſe. Sic eleganter Hugo Donell. lib.4.Comment. iuris ciuil. ca. 25. ferè in principio. Non officiunt modo contraria. Ad primum enim reſpõdetur varijs modis per Scribentes.

12 Primo enim docet inter alios Corraſ. lib.5.Miſcellaneorum ca.8. nu.5.quod neque partus,neque partuum partus in fructibus habentur d.l. mulier. §. ſed .n. Sed nec ideo dicendum in reſtitutionem fideic.eos venire.hoc enim apertiſſime refragatur d.l. Paul. ad leg. Falc. & quoniam non ſeq.hoc non eſt in fructu.ergo venit in reſtitutionem.ſunt.n. pleræq; res,quæ fructus non ſunt, nec fructuum vicem obtinent,quæ fideicõmiſs.non continentur.l.ſi res aliena.l.ſi patroni in princip.l.debitor,§. finali,& l.à filia. in princ. cũ ſim. ff. ad Trebell. ſed præſertim ſi fideicommiſſario non debetur,quòd ſeruus hæreditarius poſt aditam hæreditatem quæſiit.l. ita tamen §.1.ff.illo tit.ideoque cum ancilla peperit,partus hic editus poſt aditionem, & ante diem fideicommiſs.cedentem non reſtituetur,d.l.Paul.ad leg. Falcid.& ſic non officit d.§.hæres.l.Paulus.

13 Verum iſthæc Corraſ. interpretatio non mihi ſatis applaudit. Repugnãt.n. verba d.§.hęres. ſumendo argumẽtum à contrario ſenſu, quod in iure eſt validiſſimum.l.1.de off.eius. cum enim dicat ibi Paul. Grauatum reſtituere ſine reditu non teneri ad reſtitutionem partuum,ergo à contrario innuit, quod ſi ſimplr rogatus eſſet,nõ expreſſis verbis. ſine reditu teneretur, reſtituere,quod ẽ contra intentionem ipſius Corraſ. & ſic colligitur ibi,quod ideo partus non reſtituuntur,quoniam comprehendũtur. ſub reditibus, qui quidem remiſſi ſunt.

14 Huic oppoſitioni replicat Corraſ.ſub num.6. d. cap.8. illic ideò reuocari in dubium,quia videbatur, ijs verbis. ſine reditu.expreſſim agi à teſtante, vt partus non retinerentur,ſed reſtituerentur cum omnia præter redditum vellet reſtitui,& partum ancillæ in fructu nõ eſſe notiſſimum eſt. Verum in contrariam ſententiam concedit I.C. cum imo magis verbis illis declarauerit teſtator ſe velle partus retineri. Nec enim eadem eſt ſignificatio fructus,& reditus l.fundi Trebatiani.ff.de Vſufruct.leg. Reditus quippè verbum generale eſt,omnes omnino prouẽtus,omnia iura,& quaſcunque obuentiones,vtilitates, commoditateſque rei comprehendens.l. vſufructu legato.§.1.de Vſufruct.l. frugem in princ.de Verborum ſignif.& gl.in c.generali de elect.in 6. meritò partus ancillarum,ante diem fideicommiſſi cedentem, editos,ſine controuerſia retinebit, qui hæreditatem ſine reditu, aut exceptis reditibus (quod idem eſt) reſtituere rogatur,& latius,vt per eum.

15 Verum iſthæc replicatio Corraſ. reſoluitur,& rectè per Cl. Menoch.de Arbitr. d.caſ.49.num.17.falſum.n.docet, partum ſub reditus appellatione comprehendi. & ſi enim (inquit) lata illius verbi ſit ſignificatio,non tamẽ tam ampla eſt, vt partum comprehendat. Et illa Caij ratio hoc etiam in caſu procedit nam cum reditus,& prouentus hominis cauſa parata ſint, ipſe homo in reditu eſſe non poteſt,& latius vt per eum.

16 Secundo principaliter ſupradictus Corraſ. ſenſus reiiciendus eſt, quoniã aduerſatur reſponſo Papinian. in d.l. deducta. §. hæreditatem,vbi clarè deciditur, quod hęreditatem poſt mortem ſuam exceptis reditibus reſtituere rogatus,ancillarum partus non retinebit.

17 Nec ad rem facit expoſitio illa eiuſdemmet Corraſ. tradita ad præfatũ §. hęreditatem.dum inquit,quòd in eo caſu partus editi ſunt poſt mortem grauati. Vnde nil mirum,ſi & ipſi veniunt in reſtitutione. in caſu vero d.§.hęres l. Paul.

Digitized by Google

Paul. editi ſunt eodem adhuc vitam degente, & ante diem fideic. cedẽte. Vnde mirum nemini videri debeat, ſi penes ipſum remaneant.

18 Refellitur enim ac reprobat᷑ vti diuinatoria per Cl. Menoch. d. caſ. 49. in fine ac p Iuliũ Pacium ἐναντιοφανῶν cen. 5. tit. de Vſuris ca. 43. eos conſulas. Ad de ex alio quoq; reſpuendam, nã Vlpia. in d. l. mulier. ſup. cit. tradendo. hæredem cogi reddere partus & partuũ partus, non ſubiunxit, hoc ideo procedere, qa poſt morã, vel diem fideic. cedentem percepti ſunt aut ante ſed quia lii in fructib. nõ ſũt vnde apparet falſa ſupradicta diſtinctio. Alijs quoq; modis reprobatur per Ioannem Copum de Fructibus par. 1. cap. 3. nu. 10. Eum conſulas.

19 Connanus ſecundo loco li. 4. Cõmentariorum ſuorũ Iur. ciuil. c. 2. pag. mihi 197. aliter interpretatus eſt text. in d. l. Paul. præcit. §. hæres. docet. n. quod Paulus, & Neratius ſcribunt ibi, partus Ancillæ non venire in reſtitutionem cũ muliere per fideicõmiſſum relicta, quoniã etſi hic dominus certo tpe tamẽ reſtituere grauatus ſit, interim tamẽ editũ partum ſibi quærit non iure fructus, quia fructuarius non eſt, ſed iure dominij quod habet, licet non perpetuum, & ibi erat dubitandi ratio. propter quod hæres non ſimpliciter rogatus erat hæreditatem reſtituere, ſed hæreditatem ſine reditu, quo probatur, hæreditatẽ oẽm, & quicquid ex ea peruenerat, reſtitui debere, atq; ita partus reddendos, cum non ſint in reditu, quaſi illa verba *ſine reditu* exceptiue poſita eſſent, ac ſi voluiſſet hæreditatẽ reſtitui, *excepto reditu*. Contrarium tamen diffinit Paul. rationem deciſionis illam conſiderauit Connanus, quia illa eadem verba *ſine reditu* vim declarationis, non exceptionis habent, quaſi diceret teſtator voluerit, omnem hæreditatẽ ſuam debere reſtitui, non etiã ſi quid præterea veniſſet ex ea. Sic is intellexit d. l. deducta §. hęreditatem. ff. ad Trebellianum, nam dum ait Papin. hæreditatem poſt mortẽ ſuã exceptis reditibus reſtituere rogatus, an cillarum partus non retinebit, nec fœtus pecorum, qui ſubmiſſi gregem retinẽt. Si enim teſtator illa verba nõ addidiſſet *exceptis reditibus* is hæres fœtus, & partus retineret, fœtus, quia etiã partem, hæreditatis nõ faciãt, ſunt tamẽ in fructu, atq; hæredis fiũt. Partus vero retineret, quia propter hæreditatẽ & iure dominij obuenerunt, atque ita tanquam fructus, & reditus non conſiderantur, & latius vt per eũ. Connanũ ſequutus eſt præciſe Cl. vir d. Menoch. d. caſ. 49. nu. 14. cum duobus ſequentibus.

20 Sed nec iſte Connani, & ſequacium ſenſus mihi ſatis applaudit. Falſum. n. ꝙ ideo in caſu d. §. hæres, hæres rogatus poſt mortẽ ſuam hæreditatem reſtituere partus ancillarũ penes ſe retineat, q͂a non iure vſusfructus, ſed dominij eos perceperit, ſi. n. ſic eſſet, fruſtra Vlpian. in d. l. mulier §. ſed. n. ſcripſiſſet, eundem hæredẽ grauatum partuũ extantium, & partuum partuum rationẽ reddere teneri, ita. n. eorũ fieret dominus, nec ad aliquam reſtitutionẽ eorundem teneretur. Vnde. Aduerſatur præterea reſponſum Papiniani in d. ꝟ. hæreditatẽ, vbi hæreditatem poſt mortem ſuam exceptis redditibus reſtituere rogatus Ancillarum partus non retinebit. Ergo hæres grauatus non iure dominij eoſdem partus dici poteſt percepiſſe, quod eſt contra intentionem ipſius Connani.

21 Præterea decipitur ipſemet Connanus ſequutus per Menoch. dũ interpretãdo tex. in d. §. hæreditatẽ. autumauit, ꝙ ſi teſtator illa verba nõ addidiſſet. *exceptis reditibus* is hæres, fętus, & partus retinuiſſet. Obſtat. n. mirifice reſpõſum Vlpiani in d. §. ſed. n. Vnde. Adde regulã ibi clare firmari, ꝙ hæreditatem poſt mortẽ ſuã hæres rogatus reſtituere, adhuc partus ancillarũ reſtituere cogitur, & tenetur, orta tamen erat dubitatio ex illis verbis *exceptis reditibus*, an adhuc ipſi reſtituendi forent, & reſpondet Papinianus pro affirmatiua, quia in fructibus, ſiue reditibus non ſunt. Vnde.

21 Tertio loco extitere nonnulli alij, qui quidem reſponſum Pauli in d. §. hæres. interpretati ſunt de partu ancillæ alienæ, quæ teſtatoris non erat, ac ideò non ſit mirum, ni veniat in reſtitutionem fideicommiſſi Papinianum verò in d. §. hæreditatem intelligi in partu Ancillæ, quæ propria teſtatoris erat, vnde non mirandum, ſi ſit locus ipſius reſtitutioni. Vnde. Et huius opinionis videtur extitiſſe d. Accurſ. in d. §. hæreditatem in ver. non retinebit.

23 Verum & iſta diſtinctio proculdubiò reijcienda, cum I. C. in neutro ex ſupradictis reſponſis vel vnum verbum expreſſerit, ex quo conijcere debeamus eum de partu ancillæ alienæ loqui: imo verò de partu ancillæ, quę teſtatoris fuit eadem reſponſa intelligenda eſſe ipſius verba declarāt, quæ de partu ancillarū hæreditariarum expreſſa ſunt. Sic elegāter Ioan. Copus de Fructib. d. c. 3. n. 11.

24 Quarta fuit ſententia nonnullorum aliorum, qui docuere. apud Papinianū de partu Ancillæ agi, quæ exceptis reditibus, vel ſine reditu per fideic. relicta eſt, apud Paulum vero de partu eius Ancillæ tractari, quæ ſimpliciter, & abſolutè, non addita hac clauſula, ſine reditu per fideic. relicta eſt.

25 Sed inſimulandi ob id eſſent falſi huius opinionis ſectatores, qui expreſsā ad verbum clauſulam reſpōſo Pauli detrahere audeant, niſi detracta hæc clauſula earum diſtinctionem potiùs infirmaret tātum abeſt, vt adiuuet. Si enim is, qui exceptis, ſibique retentis reditibus hæreditatem reſtituere, rogatus eſt, ancillarum partus retinere non poſſit, ſed eos fideicōmiſſario reſtituere cogatur, multò magis nulla retētionis fructuum mētione facta, hæreditatem reſtituere iuſſus, partus ancillarum reſtituere cogēdus erit. Latiùs ſupradictorū opinionē improbat Copus d. c. 3. num. 12.

26 Quinto loco Ioan. Copus d. ca. n. 13. alio modo conciliare conatus eſt. Tradit. n. Paulum cum Manilio, & Scæuola exiſtimaſſe, in fructibus ancillarum partus habere. Papinianum vero, Caiū, & Vlpianum, Bruti opinionem ſequutos id negaſſe, quorum ſententia tanquam humanior recepta eſt.

27 Et hæc opinio mihi etiam ſatis applaudit. Firmatur enim clarè per textū in l. Vetus fuit. de Vſufructu. vbi ſic loquitur. *Vetus fuit quæſtio, an partus ad fructuarium pertineret, ſed Bruti ſententia obtinuit.*

28 Verum & iſta, licet de Copo nullam mentionem fecerit, diſplicuit Charōdę lib. 2. Veriſimil. cap. 3. docuit enim quod cum Bruti ſententia vti ęquior locum obtinuerit, Audiendi non ſunt illi, qui poſteriores I. C. ea de re diſſenſiſſe, eorumque alios Brutum, alios P. Scęuolā, & M. Manilium ſequutos fuiſſe exiſtimant, nec enim vlla huius diſſenſionis indicia in pandectis notabunt, & latiùs vt per eum.

29 Sexto loco Iacob. Cuiac. ad leg. 4. de Vſurpat. & Vſucapionibus in ver. ſi *de*functi non fuerunt, aliter ſenſit. Tradidit enim partus ancillarum non eſſe in fructu. Nequè officere reſponſum Paulii in d. §. hæres. Docet. n. eundem ita reſpondiſſe, non quod exiſtimaret, partus eſſe in fructu, vel reditu, quandoqnidē idem ipſe Paul. lib. 3. ſententiarum Ancillæ vſufructu legato, partum eius ad vſufructuarium non pertinere pronunciauerit, ſed qa id multò æquius eſſe ratus eſt, vt exemplo fructuum, & partus ab hærede retineantur l. 14. de vſuris, & l. 24. ad leg. Aquil. idq; in d. §. illa verba indicant, *De reditu ſolo.* quia enim de reditu ſolo deducendo teſtator ſenſit, partus autem non ſunt in reditu, ideò partus reſtituendi eſſe videntur, ſed aliter tamen Paul. reſpondit, cui & Neratius ſuffragatur. lib. 1. reſpōſorum, & latiùs vt per eundem Cuiac.

30 Sed huic Cuiacii ſenſui obſtat mirificè tex. in d. §. hæreditatē. l. deducta, vbi hæreditatem poſt mortem ſuam, *exceptis reditibus*, reſtituere rogatus. ancillarum partus non retinebit. Vnde.

Obſtat præterea reſponſum eiuſdem Pauli

Pauli in l.Paul. reſpōdit ad leg. Falcid. allatus prout,ſup.nu...ad ibi ſcripta lectorem remitto.

31 Sexto loco Ludouic.Charond. lib.2. Veriſimil.cap.3. interpretari duntaxat ſtuduit tex.in d.l.mulier §.ſed enim.cit. ver. præterea.opinatus forſan cetera iura de hac materia fore conciliata. Audi eius verba. Quę ſit in his reſponſis,videlicet l. Paulus reſpondit.ver. idē reſpōdit.ad leg.Falcid.& d.§. ſed.n. nō intelligo. nec enim ſi rectè context. diſtinguatur, partuum rationem reddere hæredem debere dicemus,ſed vt ſumptus, ſi quos in res hæreditarias fecit, ita illos ipſos partus detrahere poſſe. Quod ſi quis noſtram refellere explicationem ideò velit,quod Vlpian. dixerit,ad fidei commiſſarium cum vniuerſa hæreditate extātes partus pertinere, quia in fructibus hi non habentur,is ſe Codicis errore deceptum ſciat:non enim quia,ſed quamuis in antiquis Codicibus tum excuſſis, tum manuſcriptis legitur, &c. Hactenus Charond.

32 Sed iſta Charondæ ſententia mihi videtur omnium aliarum peſſima.primo enim videtur aduerſari claris verbis Vlpiani in d.§.præterea, vbi clarè docuit, quod hæres grauatus, ſi q partus extāt. & partuum partus,quia in fructibus hi non habentur eorum tenetur rationem reddere, & iſte ſenſus clarus confirmatur ex duobus. Primo namque ità explicuit Accur.ibidem in ver. partuum partus. Secundo poſtea apparet ex ipſis verbis Vlpiani. Nam Paul. ſupra fecit mentionem de rationum redditione ab hærede facienda.ibi. *ſed & ſi ades exuſtæ ſunt culpa eius,huius rei reddet rationē*, ſequitur poſtea, & inquit præterea ſi qui partus.&c.dictio enim illa *præterea* continuat manum ad præcedentia, & ponitur pro item,& repetit omnes qualitates præcedentes in ſequentes.§. præterea. inſtit.Quibus non eſt permiſ.fac. teſtamentum pulchre Do. Octauian. Vulpell.de Aduerbiorum ſignificat. in dictione præterea.ergo verba illa *reddet rationem*, omnimodo refutanda ſunt. contra intentionem Charondæ.

33 Præterea iſthæc opinio Charondæ repugnat verbis illis eiuſdem Vlpiani. *Quia in fructibus hi non habentur*. Illa enim eſt præcipua ratio, ob quam hæres ipſe eorum partuum rationem reddere teneatur, nec iuuat illa ſua lectio *Quamuis pro quia*. Aduerſantur.n.omnes Codices, qui circumferuntur, videlicet Text. Florentinus, Haloandri, Gotofredi, Ruſſardi,ac aliorum,paſsim enim,& vbique loquitur quia.

34 Adde non ob id Charondam reſolue re tex.in l.deducta.§.hæreditatē.ff.eod. ad Trebell.vbi clarè legitur prout multoties dictum fuit, quod hæreditatem poſt mortem ſuam,exceptis reditibus reſtituere rogatus, ancillarum partus nō retinebit, qui quidem text. aduerſatur d.l.Paul.reſpondit. prçcitato ver. idem reſpondit quo contrarium ibi ſtatuitur.

35 Reiicienda eſt igitur iſthæc Charondæ ſententia, quam etiam improbauit Cl.d.meus Menoch.d.caſ.49. in fine.

36 Accedit ſeptimo loco noua cōciliatio Iulii Pacii d.tit.de Vſuris.præcitato ca. 43. Is enim amplectens opinionem. cū Paulo in ver. idem reſpondit. partus ancillarum fideic.non contineri, nec eſſe cum hæreditate reſtituēdos. Reſpōdit ad tex.in d. l.deducta §. hæreditatē quo contrariū ſtatui videtur,quod Papinianus ibi non ſimpliciter loquitur, de partu,ſed de partu, vel fętu ſummiſſo in locum mortuorum capitum, vt ſcilicet familia vel grex maneret, & concludit, quod verbū illud *Grægis* de quo ibi nō tantum ad fœtus pecorum ſed etiam ad partus ancillarum referri debet,quæ ſignificatio, ſecundum eum noua non eſt,vt grex pro familia accipiatur.

37 Sed & iſte Pacii ſenſus non mihi ſatis arridet. Aduerſari.n.mihi videtˀ claris verbis Papiniani diſtinguentis expreſſe inter partum ancillarum, & fętū pecorum. Eius verba repetantur. *Hæreditatem poſt mortem ſuam exceptis reditibus reſtituere rogatus, ancillarum*

 partus

partus non retinebit. Nec fœtus pecorum qui ſubmiſſi gregem retinent. Pondero dictionem illam *nec*, quæ eſt copulatiua; copulat enim, & continuat præcedens dictum, & eidē iungitur l.nec quicquam.ff.de offi.proconſul.pulchre Vulpell. de aduerbiorum ſignificatione in litera H. & Card. Tuſcus practic.concluſionum concluſio. 312. in litera D. Dictionis autem copulatiuæ ea eſt natura; vt ſemper inter diuerſa inſeratur. Tuſcus concluſione 274. in litera eadem D. Ergo.

38 Præterea iſthæc opinio Pacij repugnat Vlpiani reſponſo in d.l.mulier. §. ſed enim. vbi clare decidit, quod hæres grauatus partuum extantium, & partuum partuum tenetur reddere rationem, cum in fructibus non habeantur. Vnde. Cogita.

39 Ad ſecundum fundamentum deſumptum ex l.Paul.reſpōdit. Satisfacit Cōnan.loco ſupra deducto;aitque lege Falcidia cautum eſſe, vt quicquid ex ſucceſſione defuncti peruenit ad hæredem reſtituere iuſſum, imputetur ipſi in quartam, quare ea ratione partus ancillæ numeratur in fructu quartæ, non quia fructus ſit, ſed quia is ad eum tanquam ad dominum pertinet ex defuncti hæreditate. Vnde. Sequutus eſt Clar. vir do. Menoch. libro ſecundo, de arbitrar. centur.1. præcitato caſ. 49. nume. decimo tertio.

40 Sed in contrarium obijci poſſet, quod partus poſt teſtatoris obitum editi ſunt quodammodo præter hæreditatem, id eſt præter id, quod teſtator eum rogauit reſtituere, quia tum nati, & in lucem emiſſi non erant, nec de ijs cogitare teſtator poterat. Vnde falſum, quod ad hæredem ipſum pertineant tāquam ad dominum ex ipſius defuncti hæreditate. Sic colligitur ex ſcriptis per Charondam d.cap.3.in fin.

41 Cogitato.quia hæc mihi videtur difficilis ἀντινομία.de eadē meminit quoque Hieron. Treutler. ſelect.diſput. volu.1. diſput.15.theſ.10.in prin. Vide per eū,

---

Diſſoluta ἀντινομία inter Marcianum Iuriſconſ.in l.mora.§.final.ff.de vſuris. & Pomponium in l.ex duobus.ff.de duob.reis.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2. & 3.*
4 *Contrarietas extat maxima inter ſupra dicta reſponſa.*
4 *Quatuor interpretationes d. Accurſ. ad ſupra dicta iura deducuntur, ac ſimul improbantur, & num.6.7.8.9.10.11.12.13.& 14.*
15 *Decij ſolutio affertur.*
16 *Damnatur.*
17 *Io.Ronchegall. ſententia proponitur. & nu.18.& 19.*
20 *Reijcitur per Caballinum.*
21 *Alter ſenſus eiuſdem Ronchegall. ſubnectitur. & nu.22.23.24. & 25.*
26 *Et hunc ſequitur Author. & nu.30.*
27 *Alia ſententia deducitur per Caballinū, quæ per eundemmet improbatur.*
28 *Philip.Matthæi opinio ſubijcitur.*
29 *Reſpuitur.*
31 *Videndus Iulius Pacius.*
32 *D.l.penult. & l.fina.C.eod.de duob.reis. aduerſantur ad inuicem, ex ſententia Connani.*
33 *Sed decipitur Connanus ex ſententia Authoris.*

¶ Elegans Ἀντινομία deducitur inter Marcianum in l.mora.§.fina.ff.de vſuris, & Pomponium in l.ex duobus, ff.de duobus reis.

1 Verba Pomponij. *Ex duobus reis eiuſdem Stichi promittendi factis, alterius factum alteri quoque nocet.*

2 Mar-

Marcianus autem ita loquitur. *Sed ſi duo rei promittendi ſint, alterius mora alteri non nocet.*

3 Cum Marciano concordat Paul. Iuriſconſ. in l. in condemnatione §. vnicuique. ff. de reg. iur. vbi ita docuit *Vnicuique ſua mora nocet, quod & in duob. reis promittendi obſeruatur.*

Horum reſponſorum conciliationi inuigilemus.

4 Accurſ. priori loco in d. l. ex duob. in ver. *nocet.* varios attulit ſenſus. Singulos percunctemur.

5 Primus quidem extitit, quod ideo in caſu Pomponij factum vnius ex reis debendi nocet alteri, quia duo illi rei ſocij ſunt, quod ſecus eſt in caſu Marciani. Vnde. Hoc idem repetijt ipſemet Accurſius in d. §. ſed ſi dub. in ver. non nocet. & in præcitato §. vnicuique ſua mora in ver. vnicuique. in fine. Sequutus eſt etiam Bar. in d. l. ex duobus, quæ eſt penultima, & in l. 16. quæ pariter incipit. Ex duobus. num. 34. eod. titulo, & in dicto §. ſed ſi duo. d. l. mora. Raynerius de Forly in d. l. penult. vbi etiam Odoffred. idem Odoffred. in d. §. ſed ſi duo. Angelus de Peruſio in d. l. ex duobus. numero ſecundo, in fine. Cumanus ibidem, Salycetus in dict. §. ſed ſi duo. vbi etiam Florianus de San. Petro. numero primo. vbi vlterius docet, quod tunc duo rei debendi, vel promittendi dicuntur ſocij, quando actum eſt inter eos, quod omne commodum, & incommodum ſit commune, vt ad leg. Falcid. l. in leg. Falcidia. & latius vt per eum, quem conſulas.

6 Sed iſthæc prima interpretatio vti diuinationem continens damnatur per d. Fulgoſ. in d. §. ſed ſi duo. Adde, quod ſupra dicta diſtinctio non eſt ſimpliciter vera, prout eleganter oſtendit Imol. in d. l. ex duobus. in princ. Eandem vti diuinatoriam improbauit quoque Dom. Franciſcus Aretinus in d. l. ex duobus. penult. in princip. vbi ita docuit. Et aduerte, quia licet ita communiter approbetur, multum diuinat ad illa iura, quia nec textus iſte, nec lex contraria reſtringunt ſe ad ſocium, vel non ſocium. Addo Decium in d. §. vnicuique ſua mora. nume. 1. vbi pulchra alia ratione eandem & ipſe refellit. Eum Conſulas. Adde etiam Cagnol. ibidem nume. ſecundo, vbi quoque P. Faber in vltimis verbis. Multis alijs rationibus, & acutiſſimis eandem damnauit etiam Ronchegall. in d. l. penultima. nume. ſecundo. ver. verum dicerem. Vide per eum. His adnectendus eſt etiam dom. Gaſpar Caballinus de diuid. & indiuid. 3. par. principal. num. 122.

7 Secundo loco aliter quidem conciliare ipſemet Accurſ. ſupra dicta reſponſa conatus eſt. Tradidit enim, quod in caſu Pomponij mora fuit in faciendo, ſeu committendo, quia vnus ex illis duobus reis promittendi Stichum illum, de quo in text. occidit. In caſu vero Marciani fuit in omittendo. Vnde. Hoc idem repetijt in d. §. ſed ſi duo. in d. ver. non nocet. Sequutus eſt Gulyerinus de Maynerius in dict. §. vnicuique. numero quarto.

8 Ratio autem diuerſitatis ea de facili poteſt eſſe, quia grauius eſt delictum in faciendo, quam in omittendo. gl. in l. ſemel mora. ff. ſol. matr.

9 Aliam diuerſitatis rationem perpendit etiam d. Aretinus in d. l. ex duobus. in princ. vide per eum. Nam hanc eandem diſtinctionem, & ipſe amplectitur.

10 Sed & iſte ſenſus Accurſii reprobatur per Dominum Fulgoſium in dict. §. ſed ſi duo, vbi ſubdit, quod aduerſari videtur, l. vltima. C. de duobus reis. damnatur quoque per eruditiſſimum Ronchegallum in d. l. penultima. numero tertio, vbi latiſſime. Eum adeas. Alijs etiam pluribus rationibus refellitur per dominum Caballinum dict. par. 3. dicti ſui tractatus. numero centeſimo uigeſimo tertio. & ipſum conſulas.

11 Tertia extitit eiuſdem Accurſii ſententia, quod in caſu Pomponii. interuenit

factum,

Digitized by Google

factum, quia alter ex illis duobus reis debendi agnouit debitum, non autem interceſſit mora, prout in caſu le. cõtrariæ. Hoc idem tradidit quoque in d. §. ſed ſi duo in præcitato ver. non nocet.

12 Sed hanc vti diuinatiuam damnat Salycet. in d. §. ſi duo rei. ver. 3. diuinat. Pluribus etiam alijs medijs improbauit quoque d. Ronchegall. in d. l. penul. nume. 4. ad eum, ne ex ſcriptis ſcripta confitiam, lectorem beneuolum relego.

13 Quarto loco accedit alia eiuſdem Accurſ. interpretatio, & eſt, quod ideo in caſu Pomponij, factum vnius ex reis debẽdi nocet alteri, quia fideiuſſerat vnus pro alio; In caſu autem Marciani ſecus ſit, quia dicta obligatio minime interceſſit. Vnde.

24 Sed & iſta diſplicuit inter ceteros. Rõchegall. in d. l. penul. num. 7. vbi ita docuit. Hanc interpretationem vtpotè vanam miſſam faciunt Doct. omnes, quia de hac re contextus non eſt loquutus. Nam id eueniret magis vi fideiuſſionis, quam conſtitutionis reorum; cum tamen illa qualitas non ſit in conſideratione; Quare reorum conſtitutio hoc nõ poteſt, maxime quia fideiuſſio mutua non intelligitur inter eos, niſi id ſit nominatim cautum. iuxta l. reos. in princ. ff. eod. de duob. reis. Hactenus Ronchegallus,

15 Secundo loco principaliter dom. Philipp. Dec. in d. §. vnicuique. nume. 2. aliter ſenſit. Tradidit enim, quod mora vnius ex reis promittendi non nocet alteri; vt in d. §. ſecus eſt in alio facto affirmatiuo, prout loquitur tex. in d. l. penul. Hanc eandem differentiam inter moram, & factum, tradidiſſe quoque viſus eſt d. Connan. lib. 6. ſuorum Commentar. Iuris ciuilis ca. 5. pag. mihi 357. tergo poſt medium.

16 Sed reprobatur iſte ſenſus Decij per dom. Hierony. Cagnol. in præcitato §. vnicuique. nu. 2. ver. obſtare tamen videtur. Ad eius ſcripta Lectorem beneuolum relego.

16 Tertio Ioannes Ronchegall. in d. l. penult. num. 1. ver. nec huic deciſioni. pro his reſponſis ſedandis, duos alios attulit intellectus. Singulos perpendamus.

18 Prioris verba ſunt huiuſmodi. Nec huic deciſioni obſtat regula ſuperius allata, quoniam vere factum vnius alteri non præiudicat, cum vnuſquiſque eorum, & ſubinde Seius, ſi nihil fecit, a creditore conueniatur recte. Pro eo, quod ille promiſit, & hoc pacto intelligi poteſt reſponſum hoc. Quod ſi ex facto hoc Titij, ipſe Seius damnum ſentiat, occaſione exactionis rei promiſſæ, agit deinde ille, eius rei nomine aduerſus Titium, quare effectu inſpecto mora ſua, vel factum ſuum nocet Titio, ita vt non Seio, cum hic cõuentus habeat regreſſum aduerſus illum, & hoc pacto poſſunt intelligi d. §. penult. & d. §. vnicuique.

19 Hactenus priori loco Ronchegallus. Obſeruandum tamen Franciſcũ de Aretio in d. §. Cato num. 28. verſus finem. hunc eundem ſenſum antea tradidiſſe. Docet enim, quod ideo dicitur non nocere culpam alterius, quia qui non fuit in culpa, habet recurſum contra culpoſum. l. 2. §. ex his, & §. item ſi in facto. ff. de verb. oblig.

20 Verum & iſte ſenſus improbatur, & recte per dom. Caballin. d. nu. 122. Docet enim hoc eſſe ridiculum. Quorſum enim vulnus, (ſubdit) vt Medico indigeam? Eum conſulas.

21 Alter ſenſus principalis ipſius Ronchegall. eſt, quod reſponſum Pomponij debet intelligi, vbi vnus reorum conueniatur propter id, quod eſt comprehenſum in ipſa obligatione ſolidi, ad quod quiſque tenetur, non obſtante vnius facto, ſecus eſt vbi vnus ex reis debendi cõuenitur occaſione eius, quod non comprehenſum erat in ipſa obligatione ſolidi, ſed venit acceſſorie ob factum, hoc eſt moram eius duntaxat. Nam hoc caſu, quod ex facto vnius tantum prouenit, ei ſoli, ita vt non alteri, eſt adſcribendum, & ſecundum hũc ſenſum poſſunt intelligi d. §. penultim. & d. §. vnicuique.

Hanc

Digitized by Google

22 Hác eádem interpretationem ſequutus eſt quoque Cl.d.Fachineus lib. 10. ſuarum iur.controuerſ.cap.63. nu. 175. & 176. vbi ita ſcriptum reliquit.

Sed rectè monent, qui dicunt l. penult. loqui de principali obligatione, le. autem, mora. loqui quantum ad vſuras. Itaque factum vnius rei debendi nocet correo quo ad principalẽ obligationẽ, Non nocet mora vnius rei alteri correo quantum ad hoc, vt obligatio principalis augeatur, vſuręque, debeantur. Hæc Fachineus.

23 Huic eidẽ ſententiæ ſubſcripſit quoque, licet ſub diuerſis verbis, ante Ronchegall. & Fachineum. ſubtiliſſi. Caballinus. d. part. 3. principal. prædicti ſui tractatus. num. 125. cum duobus ſequẽtibus. Libet eius verba tranſcribere.

Alium nouum & verum dedi intellectum, quem iam ante. 12. annos indicaui in Annotationibus meis ad Philip. Dec. in l. in condemnatione. §. Vnicuique. de regul. iur. videlicet, quod non eſt differentia, an ſint ſocij, vel non; nec inter facere, vel non facere, ſed quod tã mora, quam factum vnius alij nocet ad conſeruandam, vel purificandam obligationem, non autem ad eã augendam in vim ſolius moræ, vel delicti. Exemplum.

24 Sint duo rei promittendi equi, vel domus, & alter (non caſu fortuito, quo tã ipſe, quam alter liberararetur,) ſed culpa ſua occidit equum, vel conbuſsit domum, nocet conſorti, vt teneatur, qui non fuit in culpa, nec mora inſolidum, ſed ad communem æſtimationem tantum, & ſic conſeruando, non autem augendo obligationem, vt inſons non conſequatur lucrum ex culpa, vel mora conſortis. contra l. ſicut æquum. de Actionibus empt. ſed etiam ne conſequatur damnũ iuxta dictum §. penult. ideo non tenebitur quanti plurimi, nec ad intereſſe extrinſecum, ad quod occiſor, vel culpoſus ille tenetur, ſed ſi non eſſent correi, tunc inſons caſu illo ſibi fortuito liberaretur.

25 Sint duo venditores ſimpliciter, & non in ſolidum, alter occidit, vel deſtruxit; inſons ſi non fuit in culpa malæ cuſtodiæ, nec in alia culpa, tanquam caſu fortuito liberatur, & nihilominus partem ſuam pretii petet. leg. vlt. de peric. & commod. rei vẽditæ, ſed ſi vendidiſſent quiſq; in ſolidum, factum vnius noceret alteri vſque ad metas, & æſtimationem obligationis principalis etiam in ſolidum. d. l. penult. quæ ita debet intelligi, non autem quo ad acceſſiones ſiue vſurarias, ſiue quanti plurimi, vel intereſſe extrinſeci. In hoc inquam augmento culpa tenet ſuum authorem, nec nocet correo inſonti. d. §. penult. in l. mora. ſub tit. de vſuris. quia ita debet intelligi. Hactenus Caballin. qui ſub nu. ſubſequenti tradit, hunc eſſe verum, æquabilem, & practicabilem intellectum ſtudio ſuo adinuentum & latius; vt per eum quem omnino conſulas; eũdem repetiit quoque milleloq. ſuo 274.

26 Et huic & ego lubens ſubſcribo.

27 Obſeruandum tamen eundem d. Caballin. d. part. 3. num. 124. nouum aliũ intellectum attuliſſe, uerum cum ipſemet illam in princ. numero ſubſequentis damnet & improbet, non eſt, ꝙ in p̄ſentiarum, eundem in medium afferã, cum penes eum uideri poſſit. Sat igitur erit in hoc locum indicaſſe.

28 Quarto loco principaliter d. Philipp. Mattheus poſt hęc congeſta uiſus. in d. §. Vnicuique nu. 3. cum ſequentibus. alterius extitit opinionis. Tradidit enim ſibi uериſsimam uideri ſolutionem illorum, qui d. l. penult. accipiunt de eiuſmodi facto, per quod obligatio diſſoluitur, hoc enim ſi ab uno ex duobus reis promittẽdi interuenerit, alteri quoque & nocet, & prodeſt. Prodeſt qdẽ, ſi unus fortaſsis ſolidum ſoluerit, uel uni facta ſit acceptilatio, nam utriuſq. obligatio in ſolidum perimitur ſic, ut nec alter eo nomine conueniri amplius poſſit. l. 2. de duobus reis, & l. ſi rem §. 1. de Nouationibus: Nocet uero, ſi forte unus ſtipulatori iuſiurandum detulit,

hoc

hoc enim alteri etiam nocebit, teſte Vlpiano in princ. leg. in duobus. de iureiurando. cuius rationem Paulus in l. tutor. §. 1. eod. hanc reddit, quod ius iurandum pro ſolutione cedat. Hæc Matthæus.

29 Sed ipſa Matthæi ſententia tum mihi ſatis applaudit, tum quia nimis reſtringit, ac coarctat generale illud Pomponij reſponſum, cum etiam quia ad reſponſa contraria nullum adaptat ſenſum.

30 A ſuperiori igitur per me firmato minime recedas.

31 Adeas Iulium Pacium quæſtione 34. centur. 7. leg. Conciliatarum.

32 Obſeruãdum pro Coronide Connanum loco iam admonito quandam aliam contrarietatem annotare inter ſupradictam leg. penult. & l. final. C. eod. de duobus reis.

33 Sed decipitur, prout apparet ex eorundem reſpõſorum lectione. Vide N. à Salis in ſuis Sicilimentis iuris pagina mihi 68.

Conciliatio Pomponij in l. fructus percipiendo. ff. de vſuris. & Pauli in l. bonæ fidei. ff. de acquirendo rerum dominio.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & num. 2. & 3.*
4 *Accurſ. ſenſus affertur.*
5 *Improbatur & nu. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.*
12 *Bart. opinio deducitur.*
13 *Damnatur, & nu. 14. & 15.*
16 *P. Loriot. interpretatio proponitur.*
17 *Reÿcitur & num. 18. 19. 20.*
21 *Hugon. Donell. conciliatio ſubnectitur.*
22 *Reſpuitur. & nu. 23.*
24 *Iul. Pac. opinio ſubÿcitur, & numero 25.*
26 *Redarguitur, & num. 27. 28. & 29.*
30 *Menochÿ intellectus diſcutitur.*
31 *Refellitur, & nume. 32. 33. 34. 35. 36. 37.*
38 *Ludou. Charondæ ſenſus in medium affertur. & nu. 39. & 40.*
41 *Reprehenditur.*
42 *Cl. Fachinei opinio proponitur, & numero 43.*
44 *Reprobatur. & num. 45. 46. 47. 48. 49. 50. & 51.*
52 *P. Gilckenÿ reſolutio ſubÿcitur, & numero 53.*
64 *Diſplicet authori & nu. 55.*
56 *Opinio Authoris, & num. 57. 58. 59. 60. 61. & 62.*
63 *De materia reſponſorum remiſſiue.*

¶ Diſſoluta Αντινομία inter l. Fructus percipiendo. ff. de Vſuris, & l. bonæ fidei. ff. de acquirendo rerum dominio. variæque Scribentium circa horum reſponſorum conciliationem opiniones diſcuſſæ. Verba l. Fructus.

1 *Fructus percipiendo vxor, vel vir ex re ſibi donata ſuos facit illos tãtum, quos ſuis operis acquiſierit, veluti ſerendo, nã ſi pomum decerpſerit, vel ex ſylua cæcidit, non fit eius, ſicuti nec cuiuslibet bonæ fidei poſſeſſoris, quia non ex facto eius is fructus naſcitur.* Hactenus Pomponius.

2 Cum quo concordare videtur Iuſtinian. Imper. in §. ſi quis à non domino. inſt. de rerum diuiſione. vbi ſic legitur. *Si quis a non domino, quem dominũ eſſe crediderit, bona fide fundum emerit, vel ex donatione, aliaue qualibet iuſta cauſa æque bona fide acceperit naturali ratione placuit fructus, quos percepit, eius eſſe pro cultura, & cura.* Verba l. Bonæ fidei.

3 *Bonæ fidei emptor non dubie percipiendo fructus etiam ex aliena re ſuos interim*

rim facit, non tantum eos, qui diligentia, & opera eius prouenerũt, ſed omnes, quia quod ad fructus attinet, loco domini penè eſt. Hactenus Paulus.

Harum legum inter ſe pugnantium contextus multorum ingenia torſit.

4 Accurſius, vt ab eo incipiã, in d. l. fructus. in ver. bonæ fidei. opinatur Paulũ minimè aduerſari Pomponio. Scribit. n. Pomponius in d. l. fructus. bonæ fidei poſſeſſorem ſuos tantum facere fructus, quos ſuis operis acquiſierit, quos noſtri vocant induſtriales, non autem eos, qui ex facto eius minime naſcuntur, qui propriè naturales appellantur.

Paulus vero in d. l. bonæ fidei. docet, ipſum poſſeſſorẽ bonæ fidei fructus ſuos facere, non tantum eos, qui diligentia, & opera eius prouenerunt, ſed omnes, id eſt etiam eos, qui ex diligentia, & opera alterius prouenerunt, & ſic induſtriales, non autem naturales. Et ita non diſſentiunt.

Hoc idem docet ipſemet Accurſ. in d. l. bonæ fidei. in ver. ſed omnes. & in l. & ex diuerſo. in verbo *Non habendam*. in ver. dic ergo. de rei vendicat. nec non & in d. §. ſi quis a non domino. in ver. Fructus. Sequi quoque videtur Bald. in d. l. fructus. Salyc. ibidem in fin. & Florian. numero ſecundo. His accedunt quoque Ioannes Copus de fructibus. libro ſecundo, titu. quarto, capitu. 6. numero quarto, & quinto, vbi pulchrè, ac plures alij.

5 Sed contra hunc intellectum Accurſ. ſtant plurimi ex antiquioribus, & recentioribus, verius aſſerentes Paulum in d. l. bonæ fidei. loqui etiam de fructib. naturalibus, idque manifeſte euincitur ex litera. ibi. *Non tantum*, & ibi *ſed omnes*. Nec ſuſtineri poteſt violenta, & inepta impropriatio ipſiuſmet Accurſij, & ſequacium, dum exponunt ea verba, vt ſignificent nõ ſolum fructus propria opera poſſeſſoris, ſed etiam aliorum opera perceptos, quam expoſitionem aures nõ admittunt, ratioque recti ſermonis ei prorſus repugnat. Illud enim verbum *omnes* non ad operantes, ſed ad ipſos fructus refertur, & ſic dictio vniuerſalis non ad ſolos induſtriales fructus reſtringi, maximè cum Iuriſconſul. antea de induſtrialibus dixerit, alioſque addere voluerit.

6 Adde, prout conſiderat Bar. qui hanc opinionem Accurſii improbauit. in l. & ex diuerſo. num. 5. ff. de rei vend. quod ſi verbũ illud *omnes* de ſolis induſtrialibus intelligeretur, aduerſatio, quæ fit ibi, non eſſet bona. Vnde vt cõcludatur, aſſerendum eſt etiam de naturalib. ibi I. C. intelligere.

7 Quod etiam euincitur ex generali ratione, quam ſubdit ibi Paul. Iuriſconſ. ſub illis verbis. *Quia quod ad fructus loco domini eſt*.

8 Sed vltra omnes iam id apertius euincitur ex eadem l. bonæ fidei. ad finem, dum agit de fœtu pecoris, quem dicit in fructu eſſe, & bonæ fidei poſſeſſori acquiri, prout etiam eſt text. in l. in pecudum. ff. eo. de vſuris. & tamen fœtus inter naturales fructus connumerari, patet ex tex. & ibi notatis. in l. pen. ff. de peculio. & tradidit poſt Bald. & alios Arius Pinell. in l. 2. par. 2. capi. 4. numero 52. in fine. C. de reſcindenda venditione.

9 Adde etiam, nam ſi verbum illud *omnes* de quo in d. l. bonæ fidei. non intelligeretur de fructibus naturalibus, ſed dumtaxat de induſtrialibus aliorum opera perceptis, vtique diſpoſitio d. l. eſſet ſuperuacanea. & nihil noui operaretur, contra notat. in l. 1. ff. ad municipal. quandoquidem Iulianus in l. qui ſcit. ver. porro bonæ fidei. ff. eod. de vſuris. hoc idem, quod nunc docet Accurſ. & aſſeclæ ibi apertiſſime teſtatus eſt. Conſequens autem non eſt dicendum. Ergo nec antecedens.

10 Verba Iuliani in d. ver. porro. talia ſunt. *Porro bonæ fidei poſſeſſor in percipiendis fructibus id iuris habet, quod dominis prædiorũ tributũ eſt Prǽterea cum ad fructuarium ptineant fructus a quolibet*

Digitized by Google

ſati; Quanto magis hoc in bona fidei poſſeſſore recipiendum eſt, qui plus iuris in percipiendis fructibus habet?

11 Ex his igitur indubitanter ipſius Accurſ. intellectus reijciendus eſt, quem in ſpecie reprobat Bar. in d. l. & ex diuerſo, præcitato num. 5. Igneus in l. 3. § ſi conditioni. num. 33. ff. ad Syllanianum, ac alij.

12 Bart. ſecundo loco in d. l. & ex diuerſo præcitato nume. 5. poſt Iacobum de Arena, & Oldrad. ibi relatos. Fuit in alia opinione; arbitratus eſt enim, vt ſi quidem bonæ fidei poſſeſſor ſit cum titulo, omnes & naturæ, & induſtria hominis fructus naſcẽtes lucretur, & ita procedat tex. in d. l. bonæ fidei, nec mirum. Ipſi enim fructus naturales ratione iuſtæ poſſeſſionis efficiuntur ſui; non autem ratione ſeminis, & culturæ, ad l. qui ſcit. §. in aliena. ff. de vſuris. Sin autẽ ipſemet bonę fidei poſſeſſor ſit ſine titulo, aut cũ titulo quidem, ſed inhabili, quod quidem fere par eſt argum. l. quoties. ff. qui ſatiſd. cogan. tunc eos tantum fructus ex induſtria ſua prouenientes ſuos faciat, & ita procedat text. in dict. l. fructus, ibi enim poſſidens poſſidet cum titulo reprobato; erat namque ibi donatio facta inter coniuges, quam regulariter inualidam eſſe conſtat inter omnes.

Hoc idem ſequitur Alberic. in d. l. fructus. & communem hanc eſſe interpretationem teſtatus eſt, Theodor. Straitliman. qui eã ſequitur in ſuis *ἀντινομίαις* legum ciuil. *ἀντινομία* 4. Addo Petr. Hergium in d. §. ſi quis a non domino. num. 15. inſtit. de acq. rer. dom. & Igneum in d. §. ſi condictioni. nu. 40. vbi infinitos prope modum cõcordãtes deducit. Huic eidem reſolutioni ſubſcribit quoq; ſubtilis Ioannes Garzia in ſuo tract. de expenſis, & meliorationibus cap. 23. num. 36. & 37. vbi omnium latiſſimè, ac elegantiſſimè, & d. Couuar. var. reſol. lib. 1. cap. 3. nu. 6. ver. His ſanè præmiſſis iuncto ver. 2. concl. His adde Io. Bellonum *ἀντινομία* ſua Iuris ciuilis. 4. vbi pulchre.

13 Sed hæc Bar. ac ſequacium interpretatio nõ minus improbanda videtur, quã præcedens; maxime attẽta litera vtriuſque legis. Nam Põponius ſecure, & indiſtincte loquens de bonæ fidei poſſeſſore, non videtur reſtringi ad eum, qui titulo caret. Cum ipſemet, poſtquã loquutus fuit de donatione inter coniuges, idem generaliter ſubdat in omni bonæ fidei poſſeſſore, nec ea differentia ab vllo Iuriſconſ. traditur.

14 Ex alio etiam eadem reſolutio improbatur, quia rariſſime datur bonæ fidei poſſeſſor ſine titulo, & ideo cum Pompon. in d. l. fructus loquatur generaliter de omni bonæ fidei poſſeſſore, debet intelligi de habente titulum, ne quod pro regula traditur, ad rariſſimum caſum deducatur contra l. nam ad ea. ff. de legib.

15 Adde, nam indiſtincte Gaius in l. in pecudum. ff. eo. de vſuris. fœtum, lac, pilum, lanam, agnos, hædos, ac vitulos ſtatim pleno iure bonæ fidei poſſeſſoris fieri dicit, quos fructus omnes eſſe naturales nemini dubium eſt, & tamen nullam differentiam conſtituit ibi inter poſſeſſorem bonæ fidei cum titulo, vel ſine.

Quamobrem recte ſcripſit Loriotus paulo inferius allegandus, hanc Bartol. conciliationem eſſe diuinatariam.

16 Petrus Loriot. tertio loco in ſuo trac. de fructib. & impenſ. axiomat. 47. aliter hæc reſponſa conciliari conatus eſt. Docet. n. Pomponium in d. l. fructus generaliter loqui de bonæ fidei poſſeſſore. Paulum autem in d. l. bonæ fidei ſpecialiter agere de bonæ fidei emptore, quaſi ſingulare ius ſit in emptione, vt huic magis faueatur, ſeu potentior effectus ei tribuatur atque eius rei rationem colorat ex eo, quod in emptore requiritur de iure ciuili bona fides duplici tempore & conuentionis, & traditionis, cum in alijs non requiratur, niſi priori tempore.

17 Sed hæc conciliatio prorſus reijcienda eſt. Repugnat. n. generalitati dictæ l. fructus dum Iuriſconſul. ibi loquitur de bonę fidei poſſeſſore, quæ verba ad emptorem

ptorem magis referri debent, quam ad alium, cum frequentior ſit emptio ceteris alijs cõtractibus iuxta l.iuſto.de vſucapionibus; & quia genus continet ſub ſe omnes ſuas ſpecies.ad l.ſi duo.de adminiſtr. tutorum.

18 Improbatur præterea magis ſupradicta traditio ex ratione Pauli in d.l.bonę fidei. quæ generalis eſt omnis bonæ fidei poſſeſſoris, non emptoris tantum, vt patet ex l.qui ſcit.§ in alieno.ff.de vſur.

19 Sed omiſſis argumentis corruit euidẽter ea traditio ex tex. expreſſo. in d. §. ſi quis a non domino. Inſtit. de rer. diuiſ. vbi Iuſtinian. in his terminis æquat emptorem, & reliquos poſſeſſores ex alijs cauſis accedente in quocunque eorũ bona fide, & ita conſtat Loriot. virum alioquin doctiſſimum errore maximo lapſum.

20 Alijs etiam mediis poteſt impugnari hæc opinio, de quibus elegantiſſime per Herman. Vulteium diſceptat. Scholaſticarum. cap. 20.pag. mihi 181. Vide per eum.

21 Accedit quarto loco quædam ſolutio d.Donelli lib.4. Comment. ſuorum Iuris ciuilis.cap.25.is enim ratus eſt. Bonę fidei poſſeſſorem omnes fructus tã qui natura, quam qui opera hominis proueniunt, conſumptos lucrari. Atque ita intelligi Paulum in d.l.bonæ fidei. Deinde docet ipſum bonæ fidei poſſeſſorem fructus induſtriales ſtatim lucrari, & ſuos facere, ita vt eos etiam extantes reſtituere non teneatur, quamuis naturales ipſos extantes reſtituendi onere prægrauetur, & hanc dicit eſſe ſententiam Pomponij Iuriſconſ.in d.l.fructus. Huic eidem ſententiæ videtur quoque ſubſcribere Gouean. var.lection. Iuris ciuil. lib. 1.cap.15. Excell. Monticul.in d.§.ſi quis a non domino.nu.10. & 11.de acq. rer. dom ac alij.

22 Sed etſi hęc opinio ſpecioſa videatur, parum tamen probabilis eſt. Quod.n. ad d.l.fructus attinet, non fit ibi mẽtio fructuum conſumptorum, vel non conſumptorũ; ſed tex. ſimpliciter dicit. Fructus induſtriales acquiri poſſeſſori, non autem naturales, cuius contrarium docet tex.in l.bonæ fidei.

Hoc idem dicitur quo ad contextum d.l.bonæ fidei. Nullo. n. pacto fit ibi per Paulum Iuriſconſ. diſtinctio per ipſum Donellum ſuppoſita. Vnde.

Latius de hac eadẽ opinione Donelli diſſerit.d. And. Fachineus lib. 1.ſuarum Controuer. Iuris ciuilis.cap.57.pag.96. ver.poſt hæc ſcripta. Vide per eum.

23 Adde ipſius Donell.opinionem, ſuſtinentis bonæ fidei poſſeſſorem adeo fructus induſtriales ſuos facere, vt nec extãtes reſtituere quidem teneatur; communiter damnari, & pręcipuè per erudit.ſ. Euerard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cent. 2.aſſert.89.ad ipſum, ne ex ſcriptis ſcripta conficiam Lectorem beneuolum relego.

Vidend. quoque de hac eadem materia Clar. Menoch. remed. 15. de recuperanda.nu.59 & 60. cum ſeq.

24 Quinto loco Iul. Pac. ſubtilis doctor. ἐναντιοφανῶν cent.5.cap.45.ita hæc iura conciliare nixus eſt. diſtinguit enim ipſe inter eum, qui poſſidet ex titulo lucratiuo, puta ex cauſa donationis, aut legati, & eum, qui poſſidet titulo oneroſo; vt ex cauſa emptionis, aut permutationis; hic ſecundum eum, lucratur omnes fructus; cuiuſcunque generis ſint, ille vero induſtriales tm ratione culturę, & curę.

25 Diuerſitatis ratio ſecundũ eũ eſt, quia cũ æquitas non patiatur, vt quis locupletetur cum iactura aliena, poſſeſſor eatenus lucratur fructus, quatenus ſentit onus, atqui is, qui rẽ emit, ex ſua pecunia potuiſſet vſuras percipere, quarũ loco æquum eſt, eum percipere fructus. Is vero cui res donata fuit, cũ in fructibus tantum induſtrialibus ſentiat onus, hos ſolos ſuos facit. Hæc Pacius. Cuius ſententiæ adhærere quoque videtur Ludouic. Vitalis (nullam tamen de ipſo Pacio mentionem faciens.) var. Lection. lib. 1. cap.19. num.6.cum ſeq.

26 Sed hæc interpretatio omnium aliarũ mihi videtur peſſima. Pompon.n.in

d.l.fructus. poſtquam docuit donatarium induſtriales fructus ſuos facere, non autem naturales, ſubijcit poſtea idem iuris eſſe in quocumque bonæ fidei poſſeſſore. ex quibus quidem verbis ſatis aperte colligitur, eundem I. C. ibi intelligere non tantum de eo, qui poſſidet titulo lucratiuo, veluti ex cauſa donationis, verum etiam de eo, qui titulo oneroſo, prout ex cauſa emptionis, & tamen qualiſcumq; is ſit, eum induſtriales fructus ſuos tantum facere, indiſtincte reſpondit. Nec quicquam his poteſt officere ſenſus illorum verborum, *ſicuti nec cuiuslibet bonæ fidei poſſeſſoris* allatus per eundem Pacium relato loco, dũ dixit, verba illa non facere orationem vniuerſalem, ſed particularem. Senſus vt ſit, quorundam bonæ fidei poſſeſſorum, id eſt habentium titulo oneroſo fructus naturales fieri, quorundam vero id eſt habentium titulo lucratiuo nõ fieri, quoniam iſthęc interpretatio videtur abſurdiſſima. Repugnat enim & claris verbis, ac ſenſui ipſius Pomponij aſſerentis in d.l.fructus.donatarium ex re ſibi donata naturales fructus ſuos non facere, quemadmodum nec facit quilibet alius bonæ fidei poſſeſſor, quæ quidem verba ſunt probata per orationem generalem negatiuam, quæ quidẽ ſi in vno vitiaretur, in omnibus redderetur falſa.

27 Minus quoq; officit illa diuerſitatis ratio inter vnum caſum, & alterum allata per ipſum Pacium, reſp.n.eum decipi, ac quod dicat, ignorare, dicit ipſe æquitatem non pati, vt quis locupletetur cũ alterius iactura; Concedo, dicit poſtea, ꝙ cũ poſſeſſor eatenus lucretur fructus, quatenus ſentiat onus, is, qui rem emit, cũ ex ſua pecunia potuiſſet vſuras percipere, debet poſſe earum loco fructus omnes percipere, ꝙ non eſt in donatario, qui in fructibus tãtum induſtrialibus ſẽtit onus. Sed hęc abſolute nego. Priori enim loco falſũ eſt, ꝙ poſſeſſor eatenus lucretur fructus, quatenus ſentiat onus. Dico.n.bonæ fidei poſſeſſorem cum titulo omnes fructus id eſt tam induſtriales, quã naturales lucrari, quia loco domini eſt, vt dicit text. in d.l.bonæ fidei. quæ quidem ratio militat tam in eo qui poſſidet titulo oneroſo, quam lucratiuo vt puta donationis.donans.n.actu illo donationis, quẽ facit, abdicat ad ſe qđcumq; dominium & ius, ꝙ antea habebat in ipſa re donata, ac propterea nil mirum, ſi ipſe donatarius poſtea factus plene dominus, quoſcumq; fructus ex eadem re donata promanãtes indiſtincte ſuos faciat, hic.n. eſt effectus dominus. Hinc vulgatum illud, quicquid ex re domini prouenit, domini efficitur, l. 2.§.itẽ quæritur.ff.de acquirendo rerũ dominio.cũ cõcordãtibus.deinde dico, ꝙ dato, ꝙ ratio ipſius Pacij aliquo pacto procedere poſſet, tam ipſemet bonę fidei poſſeſſor ex titulo oneroſo, quam ex lucratiuo ob eãdem, induſtriales fructus ſuos tantũ faceret, quia ſi donatarius eos tantum lucretur quia in ipſis duntaxat ſentiat onus, hoc idem procedit in emptore, nec dicatur ꝙ ipſe pretium erogauit quia ecõtra rem habuit. & ſi ſentit aliqđ onus ſerendo, potando, arãdo, & ſimilia faciẽdo, illud ſentit duntaxat quo ad fructus ipſos induſtriales. Vndequocumque modo ipſius Pacij reſolutio reijcienda eſt.

28 Adde pro coronide in d. §.ſi quis a nõ dñio. cautum eſſe, vt ipſe bonæ fidei poſſeſſor *ſiue fundũ emerit*, inquit ibi Iuſtinianus, *vel ex donatione, aliaue qualibet iuſta cauſa æque, bona fide acceperit ĩduſtriales fructus ſuos tamẽ faciat*. Et ſic videt Pacius, ibi nõ diſtingui inter poſſeſſorẽ cũ titulo oneroſo, vel lucratiuo, ſed idẽ iuris ſtatui reſpectu vtriuſq;. Satis.

29 Latius circa huius opinionis reprobationem inſiſtit Herman. Vulteius diſceptationum Scholaſticarum ca.20.pag. mihi 182.& 183.vide per eum.

30 Sexto loco Cl.vir, & nũquã ſatis laudatus d. Menoch. de Recuperand. poſſeſſione, remed. 15. numero 580.& ſeq. fuit in noua opinione, arbitratus eſt enim poſſeſſorem bonæ fidei ſine titulo,

vel

vel cum titulo inualido, de quo dicta iura loquuntur oẽs fructus lucrari ſiue naturales, ſiue induſtriales, non tñ abſolute, ſed ad tẽpus. hoc eſt, interim donec res fuerit euicta, ſi .n. res ipſa euicta fuerit, eos reſtituere tenetur. Mouetur vir præſtantiſſi. authoritate tex. in d.l. bonæ fidei, quatenus ibi. I. C. dicit. *Bonæ fidei poſseſsorem interim fructus ſuos facere.* Quod quidem confirmari poteſt ex l. qui ſcit. §. vlt. de vſuris. vbi Iulian. ita dicit, *Bonæ fidei emptor quoad percipiendos fructus intelligi* dẽt, quãdiu euictus fundus nõ fuerit. Hoc idẽ ante ipſum, licet de eo nullam mentionem faciat præfatus Menoch. ſenſit acutiſſ. ingenij d. Cuiac. in notis ad inſtitutiones, in d. §. ſi quis a non domino. in verbo. pro cultura & ſequutus eſt poſt Matthęum Vveſembecium d. Felicianus de Solis in ſuo tract. de Cenſibus lib. 1. cap. 6. nu 5. in fine.

31 Verum hæc tanti viri ſolutio nõ mihi ſatis probatur. In primis enim negatur Paulum I. C. in d.l. bonæ fidei loqui de bonæ fidei poſſeſſore cum titulo inualido, de hoc enim ibi nullum verbum.

Nec dicat Menoch. dictam legem lõqui in emptore, qui rẽ pupilli emit, vel qui rem a Præſide contra legem repetundarum donatã, eſt aſſecutus, quo caſu titulus ipſius emptoris non poteſt eſſe niſi inualidus, quia decip. etſi enim fere in fine d. legis fiat mentio de re pupilli, vel de re Præſidi contra d.l. Repetundarum donata, attamen id fit ibi per I. C. ampliatiue, vt ex verbis ipſius claris de facili colligi poteſt, non autem per viam regulæ.

32 Præterea dico, quod Pomponius in d.l. fructus. generaliter ac indiſtincte loquens de bonæ fidei poſſeſſore, non videtur reſtringi ad eum, qui titulo caret, vel habet quidem ſed inhabilem, cum ipſemet poſtquam loquutus fuit de donatione inter coniuges. Idem generaliter ſubdat in omni bonæ fidei poſſeſſore, adde (prout etiam alias docuimus,) ꝙ rariſſime datur bonæ fidei poſſeſſor abſque titulo, vel cum titulo quidem, ſed inualido.

33 Hoc ſic pro conſtanti firmato, dico modo eundem d. Menoch. decipi, quatenus arbitratur bonæ fidei poſſeſſorem lucrari quidẽ, ac ſuos facere omnes fructus cuiuſcũq; gen[illegible]is ſint, ſed reuocabiliter id eſt ante ſequutam euictionẽ, de hoc enim nec Paul. in d. l. bonæ fidei, nec Pomp. in d.l. fructus, aliquod verbum. Quinimo ex ipſorum verbis clariſſime colligi poteſt eos contrarium voluiſſe.

34 Id ꝙ etiam confirmo ego Iuliani reſponſo in l. qui ſcit. in verſ. Porrò bonæ fidei. ff. eod. de vſuris. Sic .n. ibi legitur. *Porrò bonæ fidei poſseſsor in percipiendis fructibus id iuris habet, quod dominis prædiorum tributum eſt.* Si ſic eſt, ergo dominium ipſorum fructuum acquiritur ipſis bonæ fidei poſſeſſoribus irreuocabiliter, quemadmodum ipſis dominis. Id quod pro conſtanti affirmauit quoq. idem Cl. Menoch. d. remed. 15. nu. 578. & 579.

35 Præterea ex alio falſum eſt, quod ipſemet bonę fidei poſſeſſor fructus naturales ſuos faciat, ſed reuocabiliter, quoniã in d.l. fructus apertiſſime reſpõdit Pomponius, ipſum nullo pacto eos ſuos facere, & reddit rationem, quia nõ ex facto eius is fructus naſcitur.

36 Nec prodeſſe poteſt intentioni ipſiusmet Menochij verbũ illud interim poſitum in d.l. ſi bonę fidei. quoniã verbũ illud interpretatur per Accurſiũ ibidẽ, id eſt donec cõſiſtat bona fides. Senſus vt ſit, ꝙ bonę fidei poſſeſſor omnes fructus ex re poſſeſſa collectos indiſtincte ſuos facit, donec eſt in bona fide. Deſinit autem eſſe in bona fide, quãdo ipſamet res ſibi fuerit euicta d. l. qui ſcit. §. vlt. Satis.

37 Multa alia, quę ad huiuſce opinionis reprobationem deſeruire videntur, videas per Pinell. d. part. 2. l. 2. C. de reſcinden. vendítione pręcitato capitulo quarto numero 58. & per Vulicium d. cap.

d.capit.vlt. Diſceptationum Scholaſticarum.pag.mihi 184. tergo.

38 Septimo Loco accedit alius ſenſus, & eſt Ludouici Charondæ lib. 1. ſuorũ veriſimil.cap.7. opinatus eſt enim is firmam eſſe regulam, Bonæ fidei poſſeſſorem indiſtincte omnes fructus ſuos facere, ſiue ſint naturales, ſiue induſtriales; & ita inquit procedere tex.in d.l.bonæ fidei, cui accedit l. qui ſcit. verſ. bonæ fidei poſſeſſor. ff.eod.de vſuris.

39 Ad tex.autem in d.l.fructus.quo contrarium quo ad ipſos fructus naturales inferri videtur, reſpondit eum nil efficere, quandoquidẽ loquitur in caſu ſpeciali, videlicet quando vel vir, vel vxor percipiunt fructus ex re ſibi adinuicem donata, tunc enim cum huiuſmodi donatio à iure ſit improbata, ad l. ſi cum qui. cum ſimil. de donat. inter vir. & vxor.nimirum, ſi ab ipſis fructibus naturalibus percipiendis arceantur; dices cur ob eandem rationem ab induſtrialium quoque perceptione minime repellũtur? Reſp. quoniam naturalis certe ratio poſtulat, vt quamuis infirmata ſit ea poſſeſſio Iur.ciuil. fructus tamen, in quibus percipiendis operam illi, & curam poſuerunt, lucrentur, cum nihil mala fide faciant.

40 Nec ipſius Charondæ ſententiæ officiũt quoquomodo verba illa de quibus in d.l.fructus, *ſicuti nec cuiuslibet bonæ fidei poſſeſſoris*. quoniã Pomponius ibi, inquit Charondas, non loquitur de omni bonæ fidei poſſeſſore, ſed de eo tantum, qui rem vxori a viro, vel contra donatã bona fidei poſſidet, cui plus iuris, quam ipſis coniugibus tribuendum non eſt.

41 Verum iſta Charondæ ſolutio mihi non ſatis probatur. Repugnant enim verba illa generaliter poſita à Pomponio I.C.in d.l.fructus ibi.*ſicuti, nec cuiuslibet bonæ fidei poßeſſoris*, quæ quidẽ verba nullo pacto videtur poſſe reſtringi ad caſum, de quo loquitur ipſemet Charondas, id quod animaduertit etiã Cl.Menoch.d.remed.15.num.581. ſed aperte ſignificant nullum bonæ fidei poſſeſſorem fructus naturales ſuos facere poſſe: nec mirum quoniam, *vt ſubdit ipſemet Pompon. ibidem*, abſq. facto ſuo ipſi fructus naſcuntur.

48 Octauo loco Cl. vir D. Andreas Fachineus lib. 1. ſuorum Controuerſ.iuris c.58. pag. mihi 95. Poſt Arrium Pinel. Antonium Fabrum, ac alios ibi relatos fuit in alia opinione, exiſtimauit enim ipſe. Bonæ fidei poſſeſſorem omnes fructus conſumptos lucrari, & ſuos facere tam naturales, quam induſtriales, iuxta ſententiam Pauli. I. C. in d.l.bonæ fidei, quam vlterius confirmat per text. in l.certum C.de rei vendic. in l. Pecudum.ff.de vſuris. in l. qui ſcit.§. vlt.ff. eod.tit. & in l.4.§.lana ff. de vſucapionibus.

43 Ad tex.autem in d.l.fructus. de Vſuris, quo cõtrarium quo ad ipſos fructus naturales ſtatui videtur, ſub illis verbis. *Sicuti nec cuiuslibet bonæ fidei poſſeſſoris*. reſpondit prædicta verba hũc ſenſum non habere. Quaſi nullus bonæ fidei poſſeſſor fructus naturales ſuos faciat Id enim repugnaret ſupradictis iuribus ſed ſenſum eorum eſſe non quẽlibet bonæ fidei poſſeſſorem tales fructus ſuos facere. Itaquẽ licet poſſeſſor bonæ fidei regulariter tales fructus ſuos faciat, non tamẽ id iuris habet omnis bonæ fidei poſſeſſor, veluti ſi poſſeſſor talis ſit, qualis in ſpecie, de qua text. ille loquitur videlicet vir, & vxor rem donatam poſſidentes. *Hæc Fachineus.*

44 Huius tamen tanti viri ſenſus non mihi ſatis arridet, damnãdus eſt enim ex eo.1. quia, nullibi conſtituitur per I.C. differentia illa per ipſum allata inter fructus conſumptos, & extantes, vt ſcilicet bonæ fidei poſſeſſor lucretur, & ſuos faciat indiſtincte fructus omnes cõſumptos, non autem extantes. Paulus enim in d.l.bonæ fidei loquitur ſimpliciter, & generaliter ergo generaliter eſt etiam intelligendus. argumẽto l. 1. §.quod autem.de Aleæ luſu, & Aleatorib.

45 Præterea, ſecundum ipſius Fachinei

ſen-

ſententiam, bonę fidei poſſeſſor nullos fructus facit ſuos, niſi ſint conſumpta: Ergo autem puto tam naturales, quam induſtriales fructus fieri ipſius bonę fidei poſſeſſoris ſola perceptione, nec ad eorum acquiſitionem neceſſe eſſe, vt cõſumpti ſint, ſed ſtatim ac percepti, atq; adeo a ſolo ſeparati ſunt, pleno iure dominium acquiri ipſi bonæ fidei poſſeſſori, adeo vt ſi poſtea quam a ſolo ſeparati ſunt ab alio percipiantur, & poſſideãtur, vindicare eos poſſit tanquam ſuos; ad hoc autem aſſeuerandum moueor præciſis verbis & Pomponij in d. l. fructus. & Pauli in d. l. bonæ fidei. Inquit. Pomponius. *Fructus percipiendo vxor non ſuos facit*. Paul. autem ita ſcribit. *Bona fidei emptor non dubie percipiendo fructus etiam ex aliena re ſuos interim facit* Et paulo poſt ſubdit. *Deniq; etiam priuſquã percipit ſtatim vbi a ſolo ſeparati ſunt bonæ fidei emptoris fiunt*.

46 Adſto etiam clariora iura, & 1. tex. in d. l. qui ſcit. verſ. porrò bonæ fidei. ff. eo. de vſuris, vbi Iulian. ita loquitur. *Porrò bonæ fidei poſſeſſor in percipiendis fructibus* nota *id iuris habet, quod dominis prędiorum tributum eſt*. *Præterea cum ad fructuarium pertineant fructus a quolibet ſati, quanto magis hoc in bona fidei poſſeſſore recipiendum eſt, qui plus iuris in percipiendis fructibus habet, cum fructuarij quidem non fiant, antequam ab eo percipiantur. Ad bonæ fidei autem poſſeſſorem pertineant, ſi quoquomodo à ſolo ſeparati fuerint* Nota.

47 Ad idem eſt tex. in d. l. in pecudum. ff. eod. vbi Caius ita docuit *In pecudum fructu* &c. *Itaque Agni & hadi, & vituli ſtatim pleno iure ſunt bonæ fidei poſſeſſoris, & fructuarij*.

48 Accedit etiam text. in l. 4. § lana. ff. de vſucapionibus, vbi Paulus ita loquitur.

Lana ouium furtiuarum ſiquidẽ apud furem detonſa eſt, vſucapi non poteſt; ſi vero apud bonæ fidei emptorem, contra; quoniam in fructu eſt, nec vſucapi põt ſed ſtatim emptoris fit. Hactenus Paulus.

Ex his ſatis aperte, ni fallor, demonſtratur bonæ fidei poſſeſſorem fructus ſuos facere, licet non ſint conſumpti cõtra Fachineum.

49 Eſt bene verum, quod ſi ante conſumptionem verus dominus rem ſuam vendicet, non dubito, quin ſiue induſtriales ſint fructus, ſiue naturales, officio iudicis reſtitui debeant. per tex. in l. certum. C. de rei vendic. in l. 4. §. poſt litem. ff. finium regundor. & in d. §. ſi quis a non domino. inſti. de rer. diuiſ. cum concor.

50 An autem ipſemet bonæ fidei poſſeſſor cõueniri poſſit ad reſtitutionem fructuum conſumptorum, ſiue eorum æſtimationem, ſi factus ſit ex eis locupletior maxima eſt in iure noſtro differenti. Vidend. idem Clar. Fachineus d. lib. 1. ſuorum controuerſ. capit. 58. vbi pulchrè poſt Couar. Menoch. Pinellũ, & alios plures relatos. Sed ad ipſius Fachinei opinionem explodendam reuertamur.

51 Non officit poſtremo loco interpretatio illa tradita per ipſummet do. Fachineum verbis illis. *Sicuti nec cuiuslibet bonæ fidei poſſeſſoris* de quibus in d. l. fructus, quoniam prout, etiam alias annuimus, repugnat claris verbis, & ſenſui dictæ legis. ibi enim Pomponius docuit, quod maritus non poteſt fructus naturales ex re ſibi ab vxore ſua donatas ſuos facere quemadmodum etiam non poteſt facere quilibet alius bonæ fidei poſſeſſor, ea ratione motus, quia ij fructus non eorum facto naſcuntur, & ſic patet vnicuique I. C. ibi loquutum eſſe generaliter de quocumq. Bonæ fidei poſſeſſore, non autem de caſu tantum particulari, prout opinatus eſt ipſemet Fachineus. Dictio enim illa *nec* prohibitio ni præcedenti ſubiuncta vniuerſaliter negat, ſi verba, quibus applicetur, ſint idonea. Sic præciſe notatur in l. ſtipulatio iſta. ff. de verb. obl.

Sic quoque contra dictam opinionẽ Cl. Fachinei animaduertit etiam P. Gilken. in d. §. ſi quis a non domino. num. 15. & 16. cum ſeq.

Occur-

52 Occurrit nono alia reſolutio & eſt d. Petri Gilkenij in d. §. ſi quis a non domino.num.23. cum ſeq. Inquit enim ipſe poſſeſſorem bonæ fidei; omnes fructus cuiuſcumq; generis ſint, ſuos interim facere.i. antequam res ſibi euincatur, & ita intelligi Paulum in d.l. bonæ fidei.

53 Ad tex. autem in d.l. fructus. quo contrarium ſtatui videtur, quo ad ipſos fructus naturales reſpõdet nil officere, quãdoquidem ideo ibi id aſſeuerat, quia ſecuta euictione deſinunt eſſe ipſi fructus ipſiuſmet bonæ fidei poſſeſſoris. Vult dicere Gilkenius, (vt hoc clariùs explicetur) ſi inſpicimus tempus, quo ipſe bonæ fidei poſſeſſor rem illam pacificè poſſidet, & antequam ſibi euincatur, nemini dubium eſt, quod ipſe quoſcumque fructus ſuos facit etiam naturales, & ita procedit text. in d.l. bonæ fidei. ſi vero attendatur tempus *iudicij*, ſeù euictionis, clarum eſt, quod ipſe eoſdẽ fructus ſuos minimè facit, cum eos reſtituere teneatur, & ità procedit text. in d. l. fructus. Sequitur hoc idem præciſe Ioannes Borcholtem, in d. §. ſi quis a nõ domino. circa medium, vbi talia verba profert. Ante euictionem bonæ fidei poſſeſſoris ſunt. idq. eſt, quod Paul. ſcribit, *interim fructus ſuos facit*, in d.l. bonæ fidei. Sed reſpectu exitus, finis iudicij, & euictionis eius non ſunt. cum reſtitui debeant, & ita Pompon. in d. l. fructus. clarius. fuit quidem ab initio etiam in caſu d.l. fructus. ipſiuſmet bonæ fidei poſſeſſoris, ſed cum ſequuta euictione reſtituendi ſint poſtea, meritò ibi dicitur, eos dicti bonæ fidei poſſeſſoris minime fieri. Illud enim eſſe non intelligitur, quod non durat. l. non quocũque modo. ff. de leg. primo. Hinc res in domini poteſtatem non dicitur reuerſa, quæ ex cauſa auelli poſſit l.4. §. tunc ff. de vſucapionibus. Neque dominiũ tranſtuliſſe, qui id ad tempus fecerit, intelligitur l. cum quis. §. qui ſtatuliberũ. ff. de ſolut. & liberat. Ex eodem fonte manat illa iuris interpretatio, quod is non dicatur poſſeſſionem nactus, qui ita adeptus eſt, vt illam retinere non poſſit. l. non videtur. ff. de acquirenda, & amittenda poſſeſſione. item & illa, quod nõ intelligatur ſatisdediſſe, cuius cautio nõ duret. l. prætor. §. 14. & ſi ſatiſdaturum. ff. de nou. operis nun. Latius Gilken. prænot. loco, vide per eum.

54 Verum licet hæc opinio ſit admodũ ſubtilis, & ingenioſa, mihi tamen parum probatur. Repugnat. n. claris verbis, & ſenſui Pomponij I. C. in d.l. fructus. aſſerentis, quod ſicuti vir, & vxor ex re ſibi ad inuicem donata non poſſunt ſuos facere fructus naturales, ex ipſa re promanantes cum abſque eorum facto naſcantur, ita nec eoſdem ſuos facere poteſt quilibet bonæ fidei poſſeſſor, nec ibi aliqua ſit mentio de ipſorum fructuum reſtitutione ſequuta euictione. prout vnuſquiſq; de facili colligere poteſt.

55 Nec officit uerbũ illud bonæ fidei de quo in d.l. bonæ fidei; quia exponitur ibi per gl. id eſt donec duret bonæ fidei, prout etiam aliàs diximus. ſenſus vt ſit, vt tamdiù bonæ fidei poſſeſſor fructus ſuos faciat, quamdiù eſt in bona fide.

56 Ego autem, vt quid in hac difficultate ſentiam, libere chartis cõmittam. Arbitror opinionem Eruditiſſimi Antonij Fabri Coniecturarum iuris, libro quatro, capitulo decimo ſeptimo pag. 190. ver. Exiſtimabam aliquando. vſque in finem. omnium ſupradictarum eſſe veriſſimam, & nullam pati poſſe difficultatem. Opinatur enim is bonę fidei poſſeſſorem omnes fructus cuiuſcumque generis ſint, id eſt tam naturales, quam induſtriales, ſuos facere. & ita locum habere, quod docuit Paul. in d.l. bonæ fidei.

Ad textum autem in d. l. fructus. ſub illis verbis, *Sicuti nec cuiuslibet bonæ fidei poſſeſſoris*, reſpondetur, textum illum eſſe corruptum in ſupradictis verbis, & legendum ſublata negatione illa nec, ſicuti cuiuslibet bonæ fidei poſſeſſoris.

57 Ad id

57 Ad id autem aſſeuerandum allicitur, quoniã Pomponius. in d. l. fructus. loquitur dumtaxat de malæ fidei poſſeſſore, id quod ad oculum ex eiuſdem ſententia ſic demonſtro.

Nemini dubium eſt, Pomponiũ ibi diſputare de fructib. quos maritus ex re ab vxore donata percepit, hoſque mala fide. Nec mirũ. Donationes. n. inter uirũ, & vxorẽ de iure regulariter ſunt prohibitę. tot. ti. digeſtorũ, & C. de donationib. inter virũ, & vxor. Si ergo donatio eiuſmodi inter maritũ ipſum, & vxorẽ, ꝑut ſupponit, interceſſit, vtique maritus ipſe bona fide poſſidere neq; Qđ. n. contra ius fit; id cõtra bonã fidẽ fieri neceſſe eſt. Nã ad bonã fidẽ requiritur iuſtus titulus, & iuſtus error. d. §. ſi quis a non dñio. Qui error iuſtus facti tãtũ eſt, nõ iuris; at iuris error eſt, nõ facti, ſi maritus rẽ ab vxore ſibi donatã, ſe iuſte poſſidere exiſtimet, q ipsũ a mala fide nõ remouet, cũ quilibet iura ſcire teneatur; Poſſidet igiẽ maritus rẽ ſibi donatã mala fide. Hinc dicũt iura nr̃a, ꝙ illud, ꝙ vxor viro, aut vir vxori donauit, ꝓ poſſeſſore poſſideatur. l. ꝙ vir. de acqrenda, vel amittenda poſſeſſione, et l. nec vllã. §. 1. ff. de hæredit. petit. ꝓ poſſeſſore aũt prędo poſſidet. l. pro hærede ff. eo. Hic uero malæ fidei eſt; Hinc etiã Gaius ſcripſit in l. quia ꝙ. de donat. inter vir. & vxor. *Quod id, quod ex non cõceſſa donatione retinetur, id aut ſine cã, aut ex iniuſta cã retineri intelligitur*, & Paulus in l. per ſeruũ. ff. eod. de acquirẽdo rerũ dom. ſcripſit ex ſnĩa Iuliani, *Per ſeruũ donatũ vxori a marito, nec ex re quidẽ eius, cui donatus eſt. acquiri quicq̃. poſſe*. Et rõnẽ addit hãc, ꝙ hoc in eorũ pſona cõceſſum ſit, qui bona fide feruiũt. Qđ idẽ affirmauit Iulian. in l. ſi vxor. ff. de donat. inter virũ, & vxorem ibi. *Hoc. n bonæ fidei poſſeſſorib. conceſſum eſt*. Maritum ergo ex his malę fidei poſſeſſorẽ eſſe recte dicimus, vt ſic mirũ videri non debeat, ſi quos ex re ſibi donata fructus percipit. Suos nõ faciat niſi quos operis ſuis acqſierit. Nec erat cur Pompo. in hanc rẽ bonæ fidei poſſeſſoris exemplũ adduceret, cũ de malę fidei poſſeſſore loqueretur. Conſtat igitur elegãtiorẽ eſſe ſnĩam; ſi Pomponiũ ipsũ ita ſcripſiſſe dicamus, ſicuti cuiuſlibet. bonę fideiuſſoris, vt ſit ſenſus. Maritũ, uel vxorẽ ex re ſibi donata fructus percipiẽdo, illos tãtũ ſuos facere, quos ſuis operis acqſierit, *veluti ſerendo*. Nã ſi pomũ decerpſerit, vel ex ſylua cęcidit non fit eius, ſicuti fit cuiuslibet bonæ fidei poſſeſſoris, quia non ex facto eius is fructus naſcitur & ſic concordabit Pompon. cum Paulo.

58 Suffragatur etiam huic ſententiæ, nã quæ ab ipſo Pomponio in d. l. fructus. ratio affertur, *quia non ex facto eius is fructus naſcitur*, in bonæ fidei poſſeſſore locum habere non poteſt, alioqui dicẽdũ erit ex ipſius Põponii ſnĩa, ſicut marito ita bonæ fidei poſſeſſori non alios fructus acquiri, q̃ quos ipſe operis ſuis, veluti ſerendo acquiſierit, ꝙ apte falsũ eſt. Oẽs. n. ab alio ẽt ſatos ſuos facit. l. qui ſcit. §. 1. ff. eo de vſuris, & non minus ex ſerui, quẽ bona fide poſſidet, quã ex ſuis operis acquirit. l. q bona. & l. qſitũ, ff. eo. de acquirendo rerũ dom. Quinimo ipſe Faber fere in fine dict. c. 17. ſubdit, ꝙ q̃uis primũ naturalis rõ induxerit, vt bonæ fidei poſſeſſor pro cultura & cura fructus ſuos faciat ſolũmõ. Poſtea tñ Iuris Ci. vt videẽ authoritate auctum eſt ius ipſius bonæ fidei poſſeſſoris, & cõſtitutũ, vt pcipiendo. ſibi ẽt eos acquirat in quos neq; culturã neq; curam vllam ipſe impenderit, puta ab alio ſatos. d. l. qui ſcit. & generaliter tandem omnes, vt Paulus loquitur in d. l. bonæ fidei. Hæc Faber.

59 Sed pulchra põt hic excitari dubitatio, & ẽ, cur maritus in caſu d. l. fructus. quẽ malę fidei poſſeſſorẽ eſſe diximus fructus faciat ſuos, quos operis ſuis, veluti ſerendo acquiſierit, cũ certiſs. iuris ſit eũ, q malæ fidei poſſeſſor ſit, fructus nullos ſuos facere, ſed oẽs reſtituere teneri tam naturales, q̃ induſtriales, tam perceptos, quam non perceptos, qui tñ

honeſte pcipi potuerunt, ac tã extãtes, quam conſumptos, omnes denique, vt ſcriptum eſt in d.l.certum,& in l.3.C. de condict.ex lege?

60 Verum reſponderi eleganter poteſt ex eodem Fabro meliorem eſſe mariti, quam ceterorum malę fidei poſſeſſorũ, quos prædones dicimus, conditionem, quod is rem ſibi ab vxore donatam poſſidet, non contra vxoris voluntatẽ, ſed contra legem, quæ tamen donationem hactenus improbat dũtaxat, quatenus ex ea pauperior mulier fiat, l. ſi ſponſus §.cum igitur.l.ſed & ſi.& l.ſeq.vir.§.qd. legaturus. de donatione inter vir. & vxor.cũ concordantib.per cũ deductis.

61 Hic duo noteris velim, quæ Faber deducit, vt oſtendat aliam eſſe mariti, & vxoris cõditionem, quam ceteroũ ũ malæ fidei poſſeſſorum, verum, quod maritus, vel vxor rem donatam poſſideãt contra quidem legem, ſed tamen ſecundum voluntatem ipſius mariti, vel vxoris, cum ceteri malæ fidei poſſeſſores res poſſideant, & contra leges, & cõtra domini voluntatem; Alterum, quod maritus ipſe, vel vxor rem donatam poſſideant cõtra legem non ſimpliciter, ſed ſub conditione, & in caſu, ſi alteruter ex donatione iſta fiat pauperior, adeo. vt ſi pauperior non fiat, donatio, ſi cetera adſint, non tantum non ſit contra ſed etiam ſecundum legem, cum ceteri malæ fidei poſſeſſores indiſtincte cõtra legem poſſideant, neque aliquo caſu ipſorum poſſeſſio iuſtificari queat. Quæ cum ita ſe habeant, nemini mirum videri debet, ſi ex his diuerſitatis rationibus circa fructus induſtriales amplius aliquid tribuatur, ipſi marito, & vxori, quam ceteris malæ fidei poſſeſſoribus. latius autem de hoc vide Petrũ Fabrũ præcitato loco, vbi multa pulchra in hoc propoſito. Et hæc ſufficiant.

63 De materia ſupradictorum reſponſorum vide Petrum Perrenonium Variarum Lectionum lib. 1. ca. 5. & Ludouicum Maynum li. 1. Digeſtarum Actionum iuris cap. 11.

Conciliatio L. Quingenta. ff. de Probationibus. & l. plane. §. ſed ſi non corpus. ff de legatis primo.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & num. 2.*
3 *ἀντινομία conſiderata inter ſupradicta reſponſa, & num. 4.*
5 *Accurſij ſenſus affertur.*
6 *Improbatur.*
7 *Alia interpretatio d. Accurſ. deducitur.*
8 *Et eſt Communis.*
9 *Quam ſequitur etiam author.*

¶ Celſi in l. quingenta, ff. de probationibus, & Vlpiani in l. plane §. ſed ſi nõ corpus de legatis primo, ἀντινομία deducitur.

Verba Celſi. *Quingenta teſtamento tibi legata ſunt Idem ſcriptũ eſt in codicillis poſtea ſcriptis. Refert, duplicare legatum voluerit, an repetere, & an oblitus ſe in teſtamẽto legaſſe id fecerit. Ab vtro ergo probatio eius rei exigẽda eſt? Prima fronte æquus videtur, vt petitor probet, quod intendit, ſed nimirum probationes quædam à reo exiguntur. Nã ſi creditum petam, ille reſpondeat ſolutam eſſe pecuniam, ipſe hoc probare cogendus eſt. Et hic igitur cũ petitor duas ſcripturas oſtẽdit, hæres poſteriorem inanem eſſe, hæres ipſe id probare iudici debet.* Hactenus Celſus.

Verba Vlpiani. *Sed ſi non corpus ſit legatum, ſed quantitas eadem in eodem teſtamento ſepius, Diuus Pius reſcripſit, tunc ſæpius probandam ſummã ſi euidentiſſimis probationibus oſtendatur, teſtatorem multiplicare legatum voluiſſe. Eiuſque rei ratio euidens eſt, quod eadẽ res ſæpius præſtari non poteſt; eadem ſumma*

Digitized by Google

ma volente teſtatore, multiplicari poteſt.

3 Inter hæc reſponſa repugnantia apparet manifeſta. Quandoquidem Celſus ſcribit, *ſi quinquaginta teſtamento legata ſint alicui, & idem ſcriptum ſit in codicillis, atque duas ſcripturas petitor oſtendat, hæres vero poſteriorem inanẽ eſſe contendat, ipſum hæredem id approbare iudici debere.*

4 Vlpianus autem inquit. *Si non corpus ſit legatum, ſed eadem quantitas in eodẽ teſtamento ſæpius, Diuum Pium reſcripſiſſe tunc ſæpius præſtandam ſummam, ſi euidentiſſimis probationibus a legatario oſtendatur teſtatorem multiplicare legatum voluiſſe.*

De horum reſponſorum conciliatione indagandum eſt.

5 Accurſ. priori loco ex ſententia Ioannis Antiqui doctoris. in d. §. ſed ſi non corpus. in ver. oſtendatur. docet, Vlpianum intelligi mixta reſponſum Celſi, vt videlicet ibi dicatur legatarius probare eo ipſo, quod per hæredẽ minimè probetur contrarium, & ſic ſenſit regulariter ab ipſo hærede vtroque loco faciendam eſſe probationem.

6 Sed illhæc opinio repugnat apertis verbis ipſius Vlpiani, aſſeuerantis euidẽtiſſimis probationib. probãdum eſſe ab ipſo legatario, teſtatorẽ multiplicare legatũ voluiſſe. perlegantur eius verba.

7 Secundo loco ipſemet Accurſ. in præcit. ver. ex ſentẽtia R. & Azonis. alio modo conciliare nixus eſt. Docuit enim, ꝙ ideo in caſu Celſi hæredi incumbit onus probandi, quia in diuerſis ſcripturis. i. teſtõ, & codicillis, eadem quantitas relicta fuit. In caſu vero Vlpian. ideo ſpectat ad ipſum legatarium. quia in vna tantum videlicet in teſtõ legatum relictum fuit. Vnde. hoc idem repetijt in d. l. quin

8 genta. in ver. poſtea ſcriptis. Et ſequuti ſunt cõiter Scribentes. Bar. Auriga iuris in d. l. plane. §. ſi eadẽ res. nu. 2. Alber. in d. l. quingẽta. & in d. §. ſi eadẽ res. Saly. in d. l. quingenta. Imol. in d. l. plane. §. ſi eadem. nu. 11. ac plerique alij. Addo Cuiac. lib. 14. obſer. 21. vbi pulchre etiã declarat diſp. inter inter corpus, & quantitatẽ ad conſtitutionem D. Pij. de qua in d. §. ſed ſi nõ corpus. & Charond. lib. 1. veriſimil. c. 21. concil. 5. ver. præterea.

9 Et hanc expoſitionem vti veriſſimã, & nos ſequendam opinamur.

Conciliatur l. Auus neptis. ff. de iure dotium. cum l. dotem. ff. de collatione bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2. & 3.*
4 *Pro ipſorum conciliatione multi multa dixere.*
5 *Duo intellectus do. Accurſii deducuntur ac in ſimul improbantur, & num. 6. 7. 8. 9 10. & 11.*
12 *Bar. diſtinctio affertur. & nume. 13. 14. & 15.*
16 *Iaſon. ſenſus proponitur.*
17 *Damnatur.*
18 *Aliorum ſententia ſubijcitur.*
19 *Reprobatur.*
20 *Emanuel. Mendez ſolutio ſubnectitur.*
21 *Reijcitur & nu. 22.*
23 *Opinio Authoris.*
24 *De materia prædictorum reſponſorum videndi Doct. remiſſiuè.*

¶ Si auus paternus pro genero dotẽ dederit, & ſtãte matrimonio deceſſerit, deinde & neptis mortua ſit, Quæritur, an dos ad patrem redire poſſit?

1 In huiuſmodi quidem difficultate cõtraria extant Iuriſcon. reſponſa.

2 Labeo. n. in l. Auus neptis. ff. de iure dot. reſpondit pro negatiua, Audi eius verba. *Auus neptis nomine ex filio natæ genero dotem dedit, & moritur. Negat*

Seruius dotem ad patrem reuerti, & ego cum Seruio ſentio, quia non poteſt videri ab eo profecta, quia nihil ex bonis ſuis habuiſſet. Hactenus Labeo.

3 Totum aũt contrariũ reſpondit Celſus in l. dotẽ. ff. de coll. bo. dũ ita ſcripſit. *Dotem, quã dedit Auus Paternus, an poſt mortẽ Aui, mortua in matrimonio filia, patri reddi oporteat, quæritur? Occurrit ęquitas rei, vt quod pater meus propter me filię meæ nomine dedit, perinde ſit, atque ſi ipſe dederim, quippe officium Aui circa neptem ex officio patris erga filium pendet, & quia pater filiæ, ideo Auus propter filium nepti, dotem dare debet.* Hæc Celſus.

4 De Conciliatione cogitandum.

5 Accurſ. priori loco in d. l. Auus. in ver. habuiſſet. reſpondit, ꝙ ideo in caſu Celſi dos ad patrem reuertitur, quoniã Auus nomine ipſius filij patris reſpectiue dotem ipſam dederat, vnde perinde eſt, ac ſi filius ipſe eandem dediſſet; ꝙ non contigit in caſu Labeonis.

6 Vnde. Sequutus eſt d. Alex. poſt alios in l. qui in aliena. §. interdum. nu. 4. ff. de acquirenda hæredit. & nouiſſime d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν. Centur. 5. titulo de Iure dotium. quæſtione 55. dum ita ſcripſit. Solutio. Intereſt, vtrum Auus neptis, an filij contẽplatione dotem dederit, nam ſi ad neptem ſolam reſpexit, dos non reuertetur ad patrẽ; ſi propter filium dedit, ipſe filius quodammodo videtur dediſſe; ideoque ad eum etiam exhæredatum dos redibit. Hanc ſolutionem Iuriſconſulti innuũt, cum Labeo in d. l. Auus. ait. *Neptis nomine.* Celſus in d. l. dotem ait. *propter filium.* Hæc Pacius.

7 Sed iſte primus ſenſus d. Accurſ. reprobatur. per Bart. in d. l. dotem, nu. 2. ſub illis verbis. *Iſta ſolutio in ſe ſatis eſt bona, tamen quantũ ad hanc legem, non eſt bona, quia hęc lex loquitur in caſu dubio.* ita Bar. quem poſt nonnullos alios ſequutus eſt d. Iaſon. in d. §. interdum, num. 28. & Fulgoſ. in d. l. Auus. His adde d. Emanuel. Mend. ad l. cum oportet nume. 13. C. de bonis; quæ liber.

8 Præterea conſideratur, ꝙ non ideo in caſu d. l. dotem. dos illa data per auũ reuertitur ad patrem illius filiæ, quia data fuerit contẽplatione ipſius patris, prout ex aduerſo ſupponit, ſed quia vt dicitur. in tex. officium Aui circa neptẽ ex officio patris erga filium pendet, & quia pater filiæ, ideo Auus propter filium nepti dotem dare debet. Vnde.

9 Alter quidem ſenſus extitit eiuſdem d. Accurſ. in d. l. dotem. in ver. idem. Tradidit. n. ꝙ reſponſum ipſius Celſi procedit de Æquitate, illud autem Labeonis de rigore. Vnde. Et hic sẽſus colligitur clare ex verbis illis dictę l. dotẽ. *occurrit ęquitas rei.*

10 Sed iſthæc interpretatio reiicienda, eſt. Idem eſt. n. ac ſi dicatur, vna lex corrigitur per alteram, ꝙ minimè dicendum.

11 Præterea Celſus in primis nõ motus eſt propter æquitatem in caſu dictæ l. dotem. ſed quoniam officium aui circa neptem ex officio patris erga filium pẽdet, vt ibidem dicitur, & quia Auus tenetur. dotẽ tradere nepti ſuę. Vnde.

12 Secundo loco principaliter Bar. Auriga noſter in d. l. dotem. nu. 2. diſtinctione quadam ſupra dicta reſponſa conciliare conatus eſt.

13 Aut enim, inquit, Auus ipſe dat dotẽ pro nepte contemplatione filii, & tunc quia ab ipſo videtur profecta, ideo ad eundem filiũ reuertitur. Ad no. in l. profectitia. de iure dot. & l. ſed ſi plures §. in arrogato. ff. de Vulg.

14 Aut dedit contemplatione neptis, & procedit reſponſum Labeonis in d. l. Auus.

15 Aut tandem eſt dubium, cuius contẽplatione dedit, & præſumitur contẽplatione filii, vt d. l. dotem & l. Quintus. §. fi. ff. de Annuis legat. ita Bar. quẽ pręciſe ſequutus eſt d. Alber. ibid. Ripa. in l. in quartam. nu. 202. ff. ad Leg. Falcid. & Pet. de Monte Pico. ibidem. nu. 241. cum ſeq. vbi omnium latiſſime, & elegantiſſime.

16 Ter-

Digitized by Google

16 Tertio principaliter idem do. Iaſon præcitat. §. interdum. nume. 29. alium quidem tradidit ſenſum poſt nonnullos alios ibi relatos ad d. l. dotem dedit. Docuit enim, quod ipſius legis deciſio locum habet, quādo auus dat aliquid nepti, ad quod tenetur propter filium, ſeu pro filio, prout contingit in dote danda nepti, ad quam de iure tenetur, ad l. & ideo. §. final. ff. de in rem verſo. Tunc enim dos ipſa vti profectitia, ſeu ab ipſo filio profecta, ad eundem filium mortua ipſa nepte, ac filia ſua reſpectiue, reuertitur. Secus eſt autem, ſi aliquid auus ipſe relinquat, ad quod non tenebatur pro filio, nec propter filium. Vnde.

17 Sed iſta ſolutio non quadrat ad tex. in d. l. Auus. Nam & ibi ſumus in caſu, in quo auus dat dotem nepti, ad quam de iure tenetur, vt colligitur, ex claris verbis illius reſponſi, & tamen dos ipſa nō reuertitur ad filium patrem prædictæ neptis, vt ibi deciditur, & reddit rationem Labeo, ſub illis verbis, *quia non poteſt videri ab eo profecta, quia nihil ex bonis ſuis habuiſſet.* Vnde.

18 Quarto principaliter extitere nonnulli alij, qui quidem rati ſunt, quod diſpoſitio d. l. auus. locum habeat, quando ſolutum eſt matrimonium morte viri, quod non contigit in caſu leg. contrariæ.

19 Sed iſta ſolutio ſimiliter non placet, quia etiam eo caſu, quo matrimonium ſoluitur morte viri, cōſtat etiam dotem ei datam reuerti, fierique inter patrem, & filiam communem l. 2. §. quod ſi in primis. ſolut. matrim. Nec in d. l. auus. de hoc dubitatur. Vnde. Ita Mēdez. præcitato loco.

20 Accedit quinto loco principaliter alia conciliatio, & eſt Emanuel. Mendez. ad d. l. cum oportet. præcitato loco. Audi eius verba; nam adeo clara ſunt, quam quæ clariſſima.

Vnde pro vero intellectu aduerte, verbum illud *moritur* exponi debere, id eſt (filia,) vt ſit ſenſus, quod mortua filia ſuperſtite auo. as non reuertatur ad patrem, ſed ad auum, qui eam dotem dedit. Neque enim pater dotem dare poterat, cum nihil proprium habuiſſet d. l. placet. l. ſi eueniet. ad leg. Iuliam de adulter. At vero in dict. l. dotem. mortua fuit filia poſt mortem aui & ideo nihil mirum, ſi reuertatur ad patrem, propter quem dos data fuit. Nam æquitatis cauſa videtur ab eo filiæ profecta, cum auus neptem dotans, vtriuſque matrimonij onera dicatur ſuſtinere, & ſic reſpectu vtriusque dos dicitur profectitia, reſpectu patris, qui eam dotem dedit, & reſpectu aui, a quo æquitatis cauſa videtur data. Hactenus Mendez.

21 Sed iſthæc interpretatio licet ſubtilis, reijcienda eſt. Repugnat enim claris verbis dict. l. Auus. in principio. ex quibus quidem aperte colligitur, quod verbum illud *moritur* refertur ad auum non autem ad filiam. Vnde.

22 Præterea ſecundum ſenſum Mendez. reſponſum illud eſſet de indubitabili, cui. n. dubiū, quod mortua filia, ſuperſtite auo, qui dotauit, dos reuertatur ad ipſum auum, a quo profecta eſt, non autem ad patrem ipſius filiæ, a quo nihil fuit conſequuta? Vnde.

Hæc alij.

23 Ego autem ſequor diſtinctionem domini Barr. ſupra relatam, eamque ab omnibus amplectendam conſulo.

24 Vide de materia prædictorum reſponſorum Doctores omnes in dict. l. in quartam. ff. ad legem Falcidiam, & Antonium Gomez. in l. vigeſima nona. Tauri. numero final.

Con-

Conciliatur. l. ſed ſi vir. §. quod legaturus. ff. de donationibus inter virum, & vxor. cum l. 3. hæc ratio. §. finali. ff eodem. & l. idemque. ff. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2. 3. 4. & 5. necnon & 6.*
7 *Pro ipſorum conciliatione Doctores noſtri valde elaborarunt.*
8 *Quatuor interpretationes d. Accurſij ad ſupradicta reſponſa deducuntur, ac in ſimul improbantur, & num. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. & 21.*
22 *Salycet ſenſus deducitur.*
23 *Damnatur.*
24 *Franciſci Connani opinio proponitur.*
25 *Et hanc ſequitur Author.*
26 *Pro pleniori eo quidem intelligentia videndi Doctores remiſſiue.*

¶ An valeat Donatio inter virum, & vxorem, de eo, quod non prouenit a patrimonio ipſius mariti, ſed ipſi relictum erat, & ipſimet vxori per eundem poſtea fuit renunciatum?

1 Maxima eſt in iure noſtro diſſenſio, atq; contrarietas.

2 Pro affirmatiua enim reſpondit Pomponius I.C. in l. ſed ſi vir. §. quod legaturus. ff. de donationibus inter vir. & vxor. Eius verba talia ſunt.

Quod Legaturus mihi, aut hæreditatis nomine relicturus es, potes rogatus a me vxori meæ relinquere, & non videtur ea eſse donatio, quia nihil ex bonis meis diminuitur, in quo maxime maiores donanti ſuccurriſse Proculus ait, ne amore alterius alter deſpoliaretur, neue quaſi inter maleuolos alter locupletior fieret.

3 Cum Pomponio concordat. Vlpian. in l. ſi ſponſus. §. ſi maritus. ff. eod. titu. vbi ita loquitur. *ſi maritus hæres inſtitutus repudiet hæreditatem donationis cauſa, Julian ſcripſit lib. 18. digeſtorum donationem valere. Neq; n. pauperiorem fieri qui non acquirat, ſed qui de patrimonio ſuo depoſuerit.*

4 Pro contraria autem opinione adducitur primo reſponſum eiuſdem Vlpianus in l. 3. §. fina. ff. eodem tit. Audi eius verba.

Huic ſententiæ conſequens eſt, quod Iulian. lib. 17. digeſtorum ſcribit. *Si donaturum mihi iuſſero vxori meæ donare, ait n. Iulianus nullius eſſe momenti. perinde enim habendum atq; ſi ego acceptam rem meam factam, vxori meæ dediſſem, quæ ſententia vera eſt.*

5 Secundo loco ſuffragatur reſponſum Iuliani in l. idemq; ff. eod. vbi ita ſcripſit. *idemq. eſt, & ſi mortis cauſa traditurũ mihi iuſserim vxori meæ tradere, nec refert conualuerit donator, an mortuus ſit, neq; exiſtimandum eſt, ſi dixerimus valere donationem non fieri me pauperiorẽ, quia ſiue conualuerit donator, ei condictione tenebor, ſiue mortuus fuerit, rem, quam habiturus eram, in bonis meis deſinam propter donationem habere.*

6 Confert etiam tertio loco aliquantiſper aliud reſponſum eiuſdem Vlpiani in l. ſi quis §. vxor viro. verſ. Quid tamen. ff. eodem.

7 Supradictorem reſponſorum conciliationi inuigilemus. Affirmatiua enim opinio vti verior amplectenda eſt.

8 Accurſ. priori loco pro conciliatione multos attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

9 Primus quidem extitit, ꝙ in caſu d. l. idemq; iõ donatio haud conſiſtat, quia agatur ibi de donatione cã mortis, vbi maritus ſit dñs traditione facta vxori, vt ibi. In caſu aũt d. §. qd legaturus ſecus ſit.

ſit,quia agitur ibi de legato qđ non traditur ſtatim,ſed poſt aditam hæreditatē & latius vt per ipſum,quem conſulas.in d.l.idemq; in ver.habere. Hunc eundē ſenſum ſequutus eſt quoq; d. Odoffr. in l.3.§.ſciendum autem.ff.eod.tit. vbi etiam pulchram aliam diuerſitatis rationem deducit inter donationem, & legatum.Eius verba talia ſunt. Sed quare aliud in legato, quam in mortis cauſa donatione? certè hæc eſt ratio. Si tu vis mihi donare cauſa mortis,& me inbente tradis mulieri,cui volo donare, ſi decedas,careo re illa,ſi conualeſcis, teneor tibi reddere de meo. Sed vbi vis legare mihi,& ego dico tibi,quod leges vxori meæ, legatum non capit vires,niſi te mortuo. Vnde ſi tu moriaris, nihil hic perdo: item ſi tu volens donare mihi cauſa mortis,voluntate mea reddis mulieri. Tunc quia teneor tibi reddere, ſi quod moriar,vel reconualeſcis, deperit mihi,ſi mulier habet, ſed ſi tu volens mihi donare non tradis mihi, ſed obligas te tradere poſt mortem tuā mulieri iuſſu meo.Sic non deperit mihi in aliquo, ſicut nec in legato.

21 Hæc Odoffred. inſectatus eſt quoq; d.Ludou.Roman. ſingul. ſuo 690. nu. 2.vbi reprobata ratione illa diuerſitatis per glo.allata,aliam ipſemet deducit dicens. Nam in donatione cauſa mortis. abſque traditione,quæritur dominiū,vt l.2.ff.de publi.quod ſecus eſt in legato, quod cedit tātum a tēpore mortis, vt l. a Titio cum ſimil.ff.de Furtis reuocabiliter tamen.Merito ergo cum in primo caſu ſit dominium quæſitum viro,facto mandato reſultat donatio, ſecus in legato,quia ſibi non acquiritur, niſi morte legātis ſequuta, & latius, vt per eum, quem retulit,& ſequutus eſt d. Ioannes. Lap.in repetitione.Rub.de Donationibus,inter vir.& vxor.§.47.nu. 21.& 22.

22 Obſerua tamē, Addentes ad eundem Roman.in prædicto ſingul. in ver. ibi ex quo.ſupradictam diuerſitatis rationē per ipſum allatam improbare. vide per eos. His ſupra relatis adnectendi ſunt etiā plures alij relati per eruditiſs.d.Sāchez de matrim.lib.6.diſput.4. num. 2. dum ita conciliant (Valet legatū quod vir rogat dari vxori, quia legatarius nō fit legati dominus vſq; ad mortem legātis, non autem donatio cauſa mortis. quia ſtatim traſfertur dominium talis donationis in donatarium, licet reuocabiliter traditione ſtatim ſequuta l.ſenatus in princ.& l.ſi mortis cauſa ff. de donat.cauſ.morr. His adde etiam d. Petrum Nicolaum Mozz. in ſuo tracta.de Contractib. tit. de Donationibus.cap. de perſonis,inter quas poſ.cad.donationum.final.vbi pulchre.

13 Sed iſte primus ſenſus d.Accurſ. damnatur & rectè per d.Salyc. in d.l. idem que.ſub illis verbis. Sed hæc non videtur tuta,quia legatum donatio eſt, vt l. legatum.de leg.ſecūdo. Vnde Adde,quod iſta ſolut.quamuis in ſeuera ſit, non exhaurit difficultatē,quia idē diſponitur d.§.final.l.3. de donatione inter viuos. nec videtur tex.loqui de donatione iam facta, ſed de facienda. ait enim (ſi Donaturum mihi iuſſero.) Quare dicendū eſt,in vtroq; text.eſſe vnum actum occultatū,quo donatarius tacite acceptat donationem,& iterum donat alteri cōiugi. Sic elegāter poſt alios Sanchez.d. num.21.

14 Alter ſenſus ipſiuſmet Accurſ. in d. ver.ſ.habere.extitit,quod in caſu prædictæ l.idemq; eſt.iam erat marito donatum,licet non traditum, in caſu autem d.§. quod legaturus. erat donandum. vnde nil mirum,ſi diuerſum ius ſtatuatur & in hunc videtur propenſior d. Salyc.in d. l. idemq; Sequutus eſt, quoq; Lupus d. nu. 22.& addentes ad ſingulare prædictum Roman. 790. in uer.ſ.ibi ex quo.

15 Sed iſthęc interpretatio confunditur ex duobus,& primo per tex.in d.l.3.pręcit.§.fina.ſub illis uerbis.ſi donaturum mihi iuſſero uxori meæ date. Ait, n. Iulian.donationem nullius eſſe momenti. (ecce quod ibi etiam agitur de re donanda,prout & in caſu d.§. quod legaturus.

Digitized by Google

turus. & tamen totum contrarium ibi deciditur, ac ſtatuitur in eodemmet §. Vnde.

16 Præterea & ſecundo reprobatur. Nã in caſu d. §. final. & d. l. idemque eſt, nõ ideo inualida eſt illa donatio, quia agatur de re iam tradita ipſi marito, non autem de donanda, ſed quia rem, quam maritus habiturus erat in bonis ſuis, deſinit propter donationem habere, & quia perindè habendum eſt, ac ſi maritus acceptam rem ſuam factam, uxori ſuæ dediſſet. Vnde.

17 Tertia expoſitio eiuſdẽ d. Accu. in d. §. ꝙ legaturus. in uerb. donatio. extitit, quod in caſu dicti §. legatum non fuit relictum contemplatione uiri, quamuis eius rogatu. Vnde nil mirum, ſi ſuſtinetur ibi donatio.

18 Sed obſtant huic ſenſui mirificè uerba illa d. *§. potes rogatus a me vxori meæ relinquere. (& ea) qua nihil ex bonis meis diminuitur.*

19 Quarto & ultimo loco ipſemet Accurſ. alio modo prædicta reſponſa conciliare ſtuduit, docuit enim quod in caſu d. l. idemq; ille, qui tradidit, dare uoluit mulieri. Vnde nil mirum, ſi ibidem donatio minimè conſiſtit. In caſu autẽ prædicti. §. quod legaturus. ille, qui tradidit, noluit eidem legare. Vnde non mirandum, ſi diuerſum ius ibi ſtatuatur. Vnde.

20 Sed decipitur Accurſ. nam in utroq; caſu intentio legantis, uel donantis extitit legare, uel donare marito. ſed iuſſu, ac precibus ipſius mariti res illa lega ta uel donata tradita fuit per ipſum net legantem, uel donãtẽ eius uxori. Vnde.

21 Præterea in caſu d. l. idemque eſt. non ideo inualida eſt illa donatio, quia ille, qui tradidit, tradere voluit ipſi mulieri, ſed quia tradendi habuit animum eius viro, & vir iubendo, quod res illa traderetur dictæ ſuæ vxori, rem illam, quam habiturus erat in bonis ſuis, deſinit propter, dictam donationem habere.

22 Secundo loco principaliter d. Salyc. in d. l. idemq; in fine. alio modo ſupradicta reſpõſa conciliare ſtuduit. Tradidit enim ꝙ in caſu prædictæ leg. vir iuſſit tradi, quod executionem donationis concernit. in d. autem §. ꝙ legaturus. rogauit, vt legaret, quod diſpoſitionem, & eius ſubſtantiam concernit. Vnde.

23 Sed iſte ſenſus d. Salyce. videtur concordare cum illo ſecundo d. Accur. ſup. relato. vnde, & ita animaduertit etiam d. Lupus d. num. 22.

24 Tertio loco principaliter d. Franciſ. Connanus lib. 8. ſuorum Commentar. iur. ciu. c. 11. pag. 553. tergo. alterius extitit opinionis. Aliud enim (inquit) eſt repudiare legatum, vel rem delatam ſibi, aliud iubere donationem ei paratã, & oblatã vxori fieri. Hoc enim caſu ipſam donationem non repudiat vir, ſed recipit, ac demum vxori fieri iubet. Hoc idem ſequutus eſt quoque d. Franc. Caldas in l. ſi curatorem. in ver. læſis. num. 117. ver. 2. C. de in integr. reſtit. Eodem modo explicat Ant. Gomez. Variarum. tom. 2. cap. 4 nu. 24. vbi ait, vxorem in eo caſu fuiſſe vocatam, & admiſſam ex mariti diſpoſitione, quia expreſſe renũciauit donationi, onerans donantẽ, vt daret vxori. Idq; clarè colligitur ex verbis illarum legum l. 3. d. *§. final.* ibi. (Si donaturum mihi iuſſero vxori meæ dare) & l. 4. ibi. (idem p; eſt, & ſi mortis cauſa traditurum mihi iuſſerim vxori meæ tradere) Nam verbum iubere importat neceſſitatem, vt optime Alberic. in ſuo Dictionario in ver. (iubere) & poteſt videri ex P. Rebuffo in l. 164. uer. iubere. de uerb. ſignif. ubi omnes acceptiones, quas huius uerbi refert, importãt iubentem habere actionem, necesſitatem p; imponere, & conſtat ex l. 1. ff. quod iuſſu. ibi (nam) quodammodò cum eo contrahitur qui iubet. & ita tex. in d. §. quod legaturus. ubi quoniã legatarius non habet actionem aliquã ante mortem teſtatoris, utitur uerbo Rogo, & dicit ualere ibi. (Quod legaturus mihi, aut hæreditatis nomine relicturus es, potes rogatus a me uxori meæ

meæ relinquere.) Quare in omnibus his caſibus dicendum eſt, poſſe coniugem hæreditatem, uel legatum, uel donationem ſibi fieri paratam ante acceptationem, iuriſque alicuius acquiſitionem rogare, ut alteri coniugi fiat, ſecus poſt acceptationem, & ius acquiſitũ: quia priori caſu nihil ex proprijs bonis deperdit, ſed ſolum non acquirit, in poſteriori autem rem acquiſitam amittit. Et ita ſupradicta omnia reſponſa de facili ad concordiam reducuntur.

25 Et horum ſententiæ, & ego cum Sanchez. d. numero ſecundo, lubenter ſubſcribo.

26 Pro pleniori autem materiæ intelligentia. Videndi ill. d. C. Mantica de Tacitis, & Ambiguis lib. 21. tit. 4. num. 61. cum ſeq. Lancellotus Gallia de ſtatutis. quæſt. 1. nu. 39. tract. tom. 2. pagina mihi 311. tergo, & d. Dominicus Arumæus in ſuis Diſputationibus in pandectas diſput. 15. pag. mihi 257. vbi citat Fabrum, Cuiacium, ac alios.

Adde de eadem materia textum in l. cum quis. §. 1. verſic. ſicuti ſeruatur. ff. de ſolutionibus.

Ad l. ex diuerſo. ff. ſol. matrimonio, & l. ſicut autem. de re iudic.

SVMMARIVM.

1 *Socer de dote conuentus an tantum in id, quod facere poſſit, teneatur, ambigitur.*

2 *Quid ſit ſocer, & quæ actio aduerſus eũ detur, explicat author. & nu. 3.*

4 *Pater mariti tenetur dumtaxat ad id, quod facere poteſt. & nu. 5. 6. & 7.*

8 *Pater uxoris an teneatur tantum in id. quod facere poteſt? ſunt reſponſa contraria in d. l. ex diuerſo & d. l. ſicut autem, & nu. 9. & 10.*

11 *Pro ipſorum reſponſorum conciliatione multi multa dixere.*

12 *Opinio Accurſij deducitur, & nu. 13. 14. 15. & 16.*

17 *Damnatur.*

18 *Aliorum ſenſus affertur & nu. 19.*

20 *Improbatur & nu 21. & 22.*

23 *Franciſci Duareni ſolutio proponitur.*

24 *Reijcitur.*

25 *Zazij intellectus ſubiungitur.*

26 *Diſplicet authori & nu. 27.*

28 *P. de Caſtro interpretatio ſubnectitur.*

29 *Non applaudit & nu. 30 & 31.*

32 *Opinio Authoris, quam confirmat, & nu. 33. 34. 35. & 36.*

37 *De materia præditorum reſponſorum videndi plures doctores remiſſiue.*

¶ Socer de dote conuentus, an tantum in id, quod facere poſſit, teneatur?

1 Maxima eſt in iure noſtro difficultas, ac controuerſia.

2 Pro intelligentia dicendorũ duo obſeruãda ſunt, primo eſt, quod ſocer vel mariti, vel vxoris pater eſt. l. 4. §. gradus ff. de grad. & affin.

3 Alterum vero eſt, quod aduerſus vtrũque actio eſſe poteſt. Aduerſus patrem mariti de dote repetenda, quæ filiofam. ſoluta eſt, aduerſus patrem vxoris de dote, quam ipſe genero promiſit.

4 His præmiſſis. Sciendum modo eſt, De mariti patre conſtanter traditum eſſe, eum in id; quod facere poteſt, eſſe condemnandum, tex. ſunt clariſſimi in l. rei iudicatæ §. ſocero ff. ſolut. matrimonio, & in l. ſicut autem ff. de re iudicata.

5 Verba d. §. ſocero. *Socero quoq; cum quo nurus de dote agit, idem honor habetur, vt in id damnetur, quod facere poteſt.*

6 Verba d. l. ſicut autem. *Sicut autem cum marito agitur, ita & cum ſocero, vt*

non vltra facultates damnetur.

7 Ratio autẽ huiuſce deciſionis ea poteſt eſſe, nam parentibus id beneficium competit. Socer autem parẽtis loco eſt, tex. eſt apertiſſimus in l. quia parentis. ff. ſolut. matrim.

8 De mariti autem ſocero id eſt vxoris patre, an & ipſe vltra id, quod facere poſſit, valeat adſtringi, contraria extant in iure noſtro Iuriſconſultorum reſponſa, & præcipue Pauli Iuriſconſult.

Paulus enim ipſe in l. ex diuerſo. ff. ſolut. matrimon. hoc beneficium, & ipſi competere ſcribit. Eius verba talia ſunt.

9 *Ex diuerſo ſi ſocer ex promiſſione a marito conueniatur, ſolet quæri, an idem honor ei habendus ſit? Neratius libris Membranarum, & Proculus ſcribũt hoc iuſtum eſſe.*

10 Totum autem contrarium determinauit in l. ſicut autem. ff. de re iudicata. Audi eius verba.

Sed an ſi cum ſocero ex promiſſione dotis agatur in id, quod facere poteſt, condemnandus ſit? Quod & id æquum eſſe videtur. Sed alio iure vtimur, vt & Neratius ſcribit.

11 De conciliatione cogitemus.

12 Accurſ. priori loco, in d. l. ex diuerſo. in ver. hoc iuſtum eſſe. diſtinctione quadam ſupra dicta Pauli reſponſa cõciliare nixus eſt. Aut enim (inquit) agitur conſtante matrimonio, aut ſoluto. Si primo, ſi maritus a ſocero dotem petat, ſocer tantum in id, quod facere poteſt, condemnandus eſt, & ita procedat text. in dict. l. ex diuerſo. ſin autem ſecundo in ſolidum, & ſic locum habeat l. ſicut. ita Accurſ. qui hoc idem tradidit quoque in dict. l. ſicut. in ver. vtimur.

Hanc eandem diſtinctionem comprobat ipſemet Accurſ. quodam reſponſo Pomponij in l. ſed hoc. ff. eo. de re iudicat. Libet autem eius verba tranſcribere.

13 *Sed hoc ita accipiendum eſt, ſi a ſocero dos ex promiſſione petatur ſoluto matrimonio. Verum ſi matrimonio manente dos ab eo, qui promiſit, petatur, ſuccurrendum vtique eſt, vt ne maioris ſummæ condemnetur, quam quantum facere poteſt.*

14 Cum Pomponio concordat Labeo Iuriſconſult. in l. ſi de dote. ver. ceterum ſi manente. ff. de iure dotium.

15 Diuerſitatis autem ratio ea poteſt eſſe. Nam affinitates eas tantum accipere debemus, quæ durant, non quæ aliquando fuerunt, vnde dirempta affinitate, quæ cauſam dedit huic priuilegio, expirat quoque priuilegium. l. 3. ff. de poſtulando.

16 Supradictam hanc diſtinctionem inſectati ſunt communiter Scribentes. Bart. in primis Auriga noſter. in dict. l. ex aduerſo. & in d. l. ſicut. Albericus in dict. l. ex diuerſo. Goffred. ibidem, Odofred. in l. non tantum. in fine. ff. de re iudicata.

17 Sed iſta communis diſtinctio eliditur per textum in l. penultima. ff. eodem. de iure dotium. quo text. probari videtur, quod etiam dirempto matrimonio hoc priuilegium competat ſocero, niſi dolus eius arguatur, quia ſciens ſe non eſſe ſoluendo, promiſerit dotem genero illum decipiendo ampliorem, quam præſtare poſſet, tunc enim ab hoc priuilegio arcebitur. & ſic ceſſante dolo, ſupra dicta regula, ſeu diſtinctio, vt dicam melius, minime regulariter poterit procedere.

18 Secundo loco alia adducitur Scribentium ſententia, & eſt, quod ſocero conuento per generum indiſtincte hoc competat priuilegium, ſiue conueniatur conſtante matrimonio, ſiue eo iam dirempto, & tunc demum ab illo excludatur, ſi dolus interuenit ex parte ſoceri, & conueniatur dirempto matrimonio, vt videtur probare textus in d. leg. penul. ff. de iure dot.

Et

19 Et huius opinionis extitit inter cete-
ros d. Alex. in l. rei iudicatæ. num. 9. ff.
ſol. matrimonio. Sequutus eſt D. Ioan.
Campegius de Dote. par. 3. quæſt. 250.
num. 1. vbi etiam increpat opinionem
P. de Caſtro, huiuſmodi ſenſum impro
bantis. Eum omnino cõſulas. adde Co
nanum libr. 8. ſuorum cõmentar. Iur.
ciuil. ca. 9. pag. mihi. 542. in litera D, &
E. Audi eius verba. Quod vltimum re-
ſponſum Pauli cum illo Pomponii ſic
conciliandum eſt, ut numquam ſocer
maioris ſummæ iudicandus ſit, quã po-
teſt, etiam ſi dolo generum induxerit.
Quod hæc de dolo actio inter parẽtes,
& filios, aut qui inſtar illorum ſunt, lo-
cum non habet, finita autem affinitate
per diuortium, tunc demũ de dolo ſuo
conueniri, & eo nomine de ſolida dote
appellari poterit. Quod ſi nihil doloſe
egit, tamẽ adhuc priſtinæ affinitatis me
moria debet illi prodeſſe, vt ne pluris,
quã pro facultatibus teneatur, ſicut pa-
trem naturalem ne quidem dum eſt fi-
lius in adoptiua familia, in ius uocari li
cet, ut reſpondit Vlpian. in l. adoptiuũ.
de in ius vocando. Hæc Cõnan. His ad
nectendi ſunt etiam Matth. Brun. de
Ceſſione bonorum 4. part. principali
q. 22. ferè per totã; P. Coſtal. in d. l. pen.
de iur. dot. Euerhard. Bronchorſt. de
aſſert. 26. ac plures alij.

20 Sed horum ſenſus haud recipiendus
eſt. In primis enim uidetur aduerſari tex.
in d. l. ſicut autem, quo aperte deciſum
eſt, ſocerum ipſum in ſolidum teneri.

21 Præterea, ſecundum ipſum nulla eſ-
ſet differentia in hac materia inter ſo-
cerum patrem mariti, & inter ſocerum
patrem vxoris, quam tamen inter eos
manifeſte conſtituit Iur. Conſ. in d. l. ſi
cut, & inſinuat. dict. l. ex diuerſo. nam
cum ſupra pro conſtanti dictum eſſet,
ſocerum patrem mariti habere hoc pri
uilegium, fuit dubitatum, utrum & ſo
cer pater vxoris illud haberet? quaſi in
ter eos eſſet diuerſa ratio, ut & ſupra
oſtendimus. Pulchris aliis rationibus
damnatur, & recte quidem meo iudi-

22 cio, per D. Petrum Barboſam in l. mari
tum. nume. 66. ff. ſol. matrimonio. Eũ
omnino conſulas.

23 Tertio loco principaliter D. Fran.
Duaren. in dict. l. ex diuerſo. alio modo
ſupradicta reſponſa conciliare cona-
tus eſt. Tradidit in ſumma poſt mul-
tas ambages, ex duabus leg. vnam fa-
ciendam eſſe, ut ſit ſenſus, Neratio, &
Proculo æquum viſum fuiſſe ſocerum
à marito conuentum in id, quod face-
re poteſt, condemnari, ſed vſu aliter
receptum eſſe. id eſt, non probari hanc
æquitatem vulgo.

24 Sed iſthæc cõciliatio uti ea, quæ plus
habet ſubtilitatis, quam utilitatis, re-
probatur per d. Euerhard. Bronchorſt.
ἐναντιοφανῶν centu. 3. aſſertione 16. Ip
ſum conſulito.

25 Accedat quarto loco alia conciliatio,
& eſt d. Vldaric. Zaſii li. 2. ſingularium
reſponſorum cap. 9. num. 3. cum ſequẽ-
tib. Tradidit enim, quod ſi Socer ipſe
mariti conueniatur cõſtante matrimo-
nio, gaudet eo priuilegio, ne teneatur
vltra id, quod facere poteſt. Sin autem
conueniatur eo diſſoluto, & promiſe-
rit dotem, cum a principio ſciret ſe nõ
eſſe ſoluendo, diſtinguendum eſt, aut
enim hoc fecit, vt generũ deciperet, ei-
que inſidiaretur, & tũc quia eſt in do-
lo, nullo benef. gaudet, d. l. penult. in
fine. de iur. dot. aut illum dolum non
cõmiſit, ſi tamen pater ipſe ampliorem
dotem promiſiſſet, quia confidebat for
te ſe futurum ſoluendo, argumento l. ſi
defunctus. C. arbitrium tutel. tali caſu
dictus pater vxoris priuilegium non p-
dit, id quod aperte probat tex. in d. l. penu. in
fine, ſub illis uerbis. *Quid enim ſi ſocer
ſpe futuræ dotis induxerit generum,
& cum ſciret ſe præſtare dotem non poſſe
id egerit, vt genero inſidiaretur.* Quæ rõ
inſidiarum cum ceſſat, certe & effectus
ceſſabit, & latius vt per eũdem Zazium
qui ſubdit, quod iſte eſt verus ſẽſus d. l.
pen. huic eidem uidetur antea adhæ-
ſiſſe d. Iaſ. in d. l. ſicut num. 4.

26 Sed iſthæc Zazii opinio non plenè p

Digitized by Google

batur, quoniam non tollit difficultatem, q̃ promanat ex d. l. ſicut. qua aperte, & generaliter deciditur, ſocerũ ipſum in ſolidum teneri. Vnde.

27 Ex alio quoq; reſpõnda eſt. Nam Zazius ibi uult incumbere genero, ut probet ſocerum fuiſſe in dolo, dolus autẽ, & inſidiæ ipſius ſoceri ſatis intelligũtur probari eo ipſo, quod conſcius paupertatis promiſſionem fecit alterius dãno. ad not. in l. ſi quis cum ſciret. ff. quæ in fraud. creditorum. Sic eleganter animaduertit P. Coſtal. in ſuis aduerſarijs in d. l. penult. n. 10. & 11.

28 Quinto loco principaliter d. Paul. de Caſtro in l. rei iudicatæ. §. ſocero. nu. 8. ff. ſol. matri. aliter ſenſit. Tradidit enim quod ſocer ipſe ſi fuit in dolo indiſtinctè non gaudeat eo priuilegio quod teneatur dumtaxat in quantum facere poſſit, ſi non fuit gaudeat, ſi conueniatur coſtante matrimonio, ſecus ſi eo ſoluto, & latius ut per eum.

29 Sed nec iſte Caſtrenſis intellectus applaudit, primo enim non tollit & ipſe difficultatẽ quæ elicitur ex d. l. ſicut aũt.

30 Præterea ſupponit Caſtren. pro conſtanti, quod ſi ſocer ipſe fuit in dolo, & conueniatur conſtante matrimonio, quod non potiatur ſupradicto priuilegio, & tum articulum iſtum eſſe maxime dubium, & controuerſum, apparet ex traditis præcipuè per eruditiſſimum d. Petrum Barboſam in d. l. Maritum. num. 70. cum ſeq.

31 Videndus de iſta opinione d. Caſtrẽ. Alex. in d. l. rei iudicatæ. nu. 9. Matthęus. Brutus. d. qu. 22. ac alij.

Hæc communiter Alij.

32 Ego aũt vt q̃d in hac difficultate ſẽtiã, libere loquar, arbitror, primum ſenſum ſupra relatum, qui fuit d. Accurſ. veriſſimum eſſe, & eũ omnino amplectendũ.

33 Nec quicquam officit tex. in d. l. pen. de Iur. dotiũ, quia ſi bene aduertas text. ille non probat, ſimpliciter diremto matrimonio competere hoc priuilegiũ ſocero, ſed exiſtimat Iur. Cõſ. ex cauſa, & perſona illi tribuẽdum eſſe, quaſi dicat, quod licet conſtante matrimonio propter ſolam perſonam ſoceri tribuatur hoc priuilegium, tamen eo diremto propter ſolam perſonam ei non tribuetur, niſi vlterius accedat cauſa, propter quã iudex ei tribuat huiuſmodi priuilegiũ, & iſte ſenſus cõfirmatur, perpendendo

34 verbum illud. *ex cauſa*. Nam illud verbum ſimpliciter prolatum deſignat cauſam iuſtam, & rationabilem, c. 1. §. por rò. de ſtat. Regular. li. 6. Tradit Felin. in c. ſolitæ nu. 2. de Maiorit, & obedien. & ſic uult Iur. Cõſ. in prędicto caſu nõ ſuccurri ſocero, niſi vltra qualitatem perſonæ accedat etiam iuſta, abſoluta, & rationabilis cauſa, propter quam per iudicem hoc ei cõcedatur priuilegiũ. Vnde.

35 Sic etiam cõperi tenuiſſe cl. virum. d. P. Barboſam in d. l. maritum. nu. 68. ff. ſolut. matrimonio, vbi omnium latiſſ. ac elegantiſſime. Adde quoque d. Iul. Pacium. ἐναντιοφανῶν centur. 5. tit. ſol. matrimonio. quæſt. 64.

36 Rationem autem diuerſitatis, ob quã patri mariti concedatur indiſtincte hoc priuilegiũ id eſt tã ſoluto matrimonio, quam conſtante. Sed patri vxoris conſtante duntaxat, non autem eo ſoluto. deducit Albericus in d. l. ſed hoc ita. ff. de re indicata. vide per eum.

37 Latius de ſupradictorum reſponſorum materiam differit d. Barboſ. in præcita. leg. eum conſulito. Satis. His adde P. Perrenonium lib. 1. Animaduerſionum ſuarum iuris, capit. 7. Ladercheum Immolenſem conſil. ſuo 30. nu. 5. vol. 1. eundem d. Zazium intellectuum ſingular. libr. 2. intellctu. 5. pag. mihi Si.

Pupil-

Pupillus, tutore non interueniente, an ſaltem naturaliter obligetur? Maxima eſt in iure noſtro difficultas.

SVMMARIVM.

1 *Iura, quibus pars affirmatiua munitur adducuntur, & nu. 2. 3. 4. 5. & 6.*
7 *Fundamenta pro contraria. & nu. 8.*
9 *Pro conciliandis ſupradictis opinionibus maxime elaborarunt Scribentes.*
10 *Opinio Accurſ deducitur ac improbatur. & num. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. & 18.*
19 *Corraſij ſenſus affertur.*
20 *Reijcitur, & nu. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27 & 28.*
29 *Eguinarij Baronis ſententia proponitur & nu. 30. & 31*
32 *Non eſt amplectenda, & num. 33. 34. & 35.*
36 *Zazij expoſitio ſubijcitur.*
37 *Reſpuitur.*
38 *P. Montani interpretatio ſubnectitur.*
39 *Redarguitur. & nu. 40. & 41.*
42 *Cuiacii cogitatum affertur.*
43 *Reijcitur & nu 44.*
45 *Franchi de Fideiuſſoribus mens perpenditur, & nu. 46.*
47 *Damnatur, & nu. 48.*
49 *Donelli conciliatio ſubiungitur.*
50 *Improbatur, & num. 51. 52. 53. 54. 55. 56. & 57.*
58 *Franciſci Duareni ſenſus adducitur, & nu. 59.*
60 *Reprehenditur, & nu. 61.*
62 *Æmil. Ferret: ſententia conſideratur.*
63 *Diſplicet Authori.*
64 *Opinio, quam ſequitur Author, & nu. 65. 66. 67. 68. & 69.*
70 *Quis nam ſit pupillus, infans, ac proximus infantiæ, & quiſnam proximus pubertati? Videndi plures doctores remiſſiue.*

¶ Pupillus tutore non interueniente, an ſaltem naturaliter per cõtractum obligetur hinc inde diſceptatum fuit, quia in re contraria ipſorum I. C. nobis offeruntur reſponſa.

1 Et quidem obligari docemur primo ex l. pupillus. verſ. ſed cũ ſolus. ff. de author. tutorum. vbi ſic legitur.

Pupillus &c. Sed & cum ſolus tutor mutuam pecuniam pupillo dederit, vel ab eo ſtipuletur, non erit obligatus tutori naturaliter tamen obligabitur, in quantum locupletior factus eſt. Nam in pupillum non tantum tutori verum etiam cuiuis alij actionem in quantum locupletior factus eſt, dandam Diuus Pius reſcripſit. Hactenus Vlpianus.

2 Ad idem ſecundo loco eſt tex. in l. 1. ff. de Nouationibus in fine. vbi ſic legitur.

Qualiſcumq. igitur obligatio ſit, quæ præceſſit, nouari verbis poteſt, dummodo ſequens obligatio aut ciuiliter teneat, aut naturaliter, vt putà ſi pupillus nota *ſine tutoris authoritate promiſerit.* Idem Vlpianus.

3 Suffragatur tertio loco text. in l. 3. ff. Commodati, vbi ſic legitur.

Sed mihi videtur, ſi locupletior pupill. factus ſit, dandam vtilem commodati actionem ſecundum Diui Pij reſcriptum. Hactenus Vlpianus.

4 Quarto mirifice opitulatur tex. in l. ſi pupillus. ff. ad leg. Falcidiam. vbi ſic legitur.

Si pupillus, cui ſine tutore auctore decem mutuo data ſunt, legatum a creditore meruerit ſub hac cõditione ſi decẽ quæ acceperit, heredi reddiderit, vna numeratione & implet conditionem & liberatur naturali obligatione. nota, & inferius adſunt iſta verba.

Adeo autem ſoluere videtur, vt repudiato legato, vel Sticho, qui legatus eſt mor-

mortuo nihil repetere poſſit. Hactenus Paulus.

Quinto ad hanc eandem opinionem corroborandam accedere, quoque videtur tex. in l. ſi pupillus. ff. de verb. obligationib. vbi ſic legitur.

5 *Si pupillus ſine tutoris autoritate Stichum promittat, & fideiuſſores dederit. Seruus autem poſt moram a pupillo factam decedat, nec fideiuſſor erit propter moram pupillo obligatus. Nulla enim intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio eſt. Eſſe autem fideiuſſorem obligatum ad hoc vt uiuo homine conueniatur, vel ex mora ſua poſtea*. Hactenus Sceuola. Hic neceſſe eſt, vt dicamus, pupillum promittẽtem Stichum ſine tutoris authoritate naturaliter obligatum fuiſſe, alias fideiuſſor inutiliter acceſſiſſet, fideiuſſor. n. interuenire nõ poteſt, niſi præcedat aliqua obligatio ciuilis, vel naturalis, ad l. fideiuſſor. de Fideiuſſorib. & tot: titulo inſtitution. de fideiuſſorib.

6 Sexto adſtipulari quoq; videtur textus in l. in numerationibus. ver. item ſi pupillo. ff. de ſolutionibus. & in l. final. ibi naturalis obligatio ff. de iureiurando. & in l. cum illud. §. hæres. ff. quando dies legat. cedat. Addo textũ in l. ſi eius pupilli. ff. ad Trebellianum.

Pro contraria autem opinione adducitur priori loco textus. ĩ l. pupillus 58. ff. de Actionib. & oblig. vbi ſic legitur.

7 *Pupillum mutuam pecuniam accipiendo nec quidem iure naturali obligari*. ita Licinius Rufinus.

8 Secundo admodũ ſuffragari videtur tex. in l. ꝙ pupillus. ff. de condictione indebiti. vbi ſic legitur. *Quod pupillus ſine tutoris autoritate ſtipulanti promiſerit, & ſoluerit. eius repetitio eſt, quia nec natura debet*. Ita Neratius. I.C.

9 Pro Conciliatione horum reſponſorum inter ſe pugnantium, multi multa dixere; quorũ opiniones ordinatim, recenſere haud abs re viſum fuit.

10 Accurſius priori loco in d. l. pupillus. in ver. nec quidem iure naturali. & in d. l. 1. ff. de Nouationibus. in ver. promiſerit. nec nõ in l. pupillus. §. 50. ff. de re. iur. ita hæc iura conciliando diſtinguit. Aut pupillus, de quo controuertitur eſt infans, ac infantiæ proximus, & eo caſu non dicam ciuiliter, ſed nec naturaliter obligatur; & ratio eſt, quia iſte talis non fingitur habere perfectum ſenſum, in tantum vt alteri obligetur, vt in l. pupillus de autoritate tutorum, & in l. more noſtræ ciuitatis. ff. de acquirenda hæredit. (quicquid enim eius ætas videt, ignorat, vt C. de falſ. monet. l. 1. in fine, & d. l. quòd pupillus.) & ſic procedunt iura in d. l. *pupillus* de actionibus, & obligat. et d. l. ꝙ pupillus de condictione indebit.

11 Aut vero eſt pubertati proximus, & tunc quia doli capax, naturaliter tantum obligatur; & ita intelligitur. d. l. 1. de nouationibus cum ſequen.

12 Fallit autem hoc, ſi ipſemet pupillus cum tutore ſuo contraxerit. Nam tunc nec naturali obligationis *vinculo* ſecum alligatur, quicquid dixerit *Fulg.* in d. l. ꝙ pupillus. de condictione indebit. & ratio eſt, quia Lex expreſſe reſiſtit tali contractui, prout nota. in l. pupillus. de author. tutorum. & in l. creditor. §. ſi vero. de iureiurando, Prohibitus eſt. n. tutor talem promiſſionem recipere, quinimò punitur. tex. in l. non licet ff. de contrahend. emptione. & in l. cum ipſe. C. eod. titulo. quando autem lex reſiſtit contractui, tunc ex eo non dicam ciuilem, ſed nec naturalem oriri obligationem conſtat apud oẽs. l. ſi nõ ſortem. in principio. de condictione. indebit. pulchre Bar. ĩ l. pupillus. de authoritate tutorũ. & Cum. ibid.

13 Sublimitatur tamen iſta Fallentia, & primo, ſi de conſenſu aliorum contutorum ſuorum cum ipſo tutore contraxerit. Nam tunc dicẽdum eſt, pupillum ei poſſe obligari, ſiue mutuam ei pecuniã det, ſiue ſtipuletur ab eo. Tex. eſt de hoc expreſſus in d. l. pupillus. de authoritate tutorum, & ibi Scribentes omnes.

14 Sublimitatur ſecũdo, ſi ipſemet pupillus forsã ſit factus locupletior, nam tũc

non

Digitized by Google

nō ſolū tutori ſuo, verum etiam quibuſcumq; alijs etiam ciuiliter, quod magis eſt, obligatur, & ita procedat tex. in d. l. pupillus. præcit. verſ. ſed cum ſolus. de authoritate tutorum. Pulchre quod Ricciard. inſtitutio. Quibus modis re contrahitur oblig. nu. 60. in §. is quoque. & Valentinus Francus de Fideiuſſoribus d. cap. 2. num. 95. vbi iura concordantia deducit.

15 Obſerua tamen eum minime hoc in caſu obligari actione ex eo contractu, qui celebratus eſt, ſed contra eum tantū actionem vtilem dari, de qua in d. l. 3. ff. Commodati. ita pulchre Bar. in d. l. pupill. de authoritate tutorum. & Alberic. in d. l. 1. §. illud non intereſt. ff. de Nouation. num. 1.

16 Hanc eandem Accurſij diſtinctionem, licet non ita clare per eum deductam, ſequuntur communiter Doc. Bartol. in ſpecie in d. l. quod pupillus. de cōdictione indebit. & in d. l. 1. nu. 6. cum ſeq. ff. de Nouationibus. Alberic. in d. l. quod pupillus. & Theodor. Straithman in ſuis Ἀντινομίαις Iuris Ciu. ἀντινομία. 3. Addo Ioannem Robert. lib. 2. recept. ſuarum Iuris Ciu. Lection. cap. 17. pag. 221. & 222. vbi pulchre, & P. Conſtalium ſuorum aduerſariorum in d. l. quod pupillus. Adnectendi etiam d. l. Bellonus. ἀντινομία ſua tertia. Vide per eum.

17 Sed hæc ſolutio licet communiter ab omnibus amplectatur, aliquam tamen mihi videtur pati difficultatem. Si enim leges illas, quibus deciditur, pupillum nec naturaliter obligari, ad infantes ſolum, ac infantiæ proximos referri contendimus, hæ omnes abſq. vlla hæſitatione eſſent de caſu indubitabili, contra tradita in l. quod Labeo. de Carboniano edicto. De infante enim quis quæſo vnquā dubitauit, qui naturaliter non obligetur, cum eius nulla ſit voluntas, nullumq. rei gerendæ conſilium. Sic etiā hoc id em animaduertit eruditiſſim. Valent. Franc. in ſuo tract. de Fideiuſſor. cap. 2. num. 23. & Euerard, Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 1. aſſert. 31. ad ſ. Duaren. de Actionibus, & obligat. cap. 2. colu. 2. fere circa finem. intelligenda ſunt igitur omnia iura de pupillo loquentia, de eo, qui eſt proximus pubertati, & per conſequens, cum varie de eius obligatione per ſupra citatos I. C. diſponatur remanent apertę illarum legum Ἀντινομίαι

18 Pluribus alijs medijs, & quidem vrgentiſſimis, reprobatur iſthæc communis Doct. concluſio per Hugonem Donell. in l. ſi pupill. 127. nu. 11. ff. de verbor. oblig. ad eum, ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, & aliena mihi videar vſurpare, lectorem beneuolum remitto. Videndus etiam d. Hermanus Vulteius Diſceptationum Scholaſticarum ca. 16. pag. mihi 147. per totam, vbi latiſſime, ac elegantiſſime.

19 Ioannes Corraſius ſecundo loco, pro harum legum conciliatione, libr. 6. Miſcellaneorum. cap. 22. in nouam ſeceſſit opinionem. Arbitratus eſt enim debere inuicem hæc tria diſtingui, naturaliter obligari, natura debere, & iure naturali obligari, pupillus, qui eſt proximus pubertati, naturaliter quidem obligatur, cum in ea ætate conſenſum habeat, & aliquem intellectum. §. pupillus. de inutilibus ſtipulationibus, & conſenſus quamlibet nudus naturalem pariat obligationem l. Stichum. §. naturalis. ff. de ſolutionibus, id quod pro regula tenendum monet. in l. 1. ff. de Nouationibus. cum concordantibus. Sed natura non debet, neq. naturali iure obligatur: quæ verba, natura non debere, & naturali iure non obligari vno, eodemque ferè ſenſu accipit, quia ea verba effectum aliquem exactionis, aut retentionis ex iure gentium ſaltem demonſtrant, ad l. cum amplius §. is natura. de regul. iur. quod ius gentium hanc naturalem in ipſis pupillis obligationem deſeruit, iuxtaque hanc verborum interpretationem; atq. hoc concordiæ vinculo contrarias vult deuinciendas, conciliandasq. leges eſſe,

20 Ve-

20 Verum hæc tanti viri conciliatio vti noua mihi parum probatur, arbitror enim eum decipi, cũ hæc tria, naturaliter obligari, natura debere, & I. naturali obligari eſſe penitus diuerſa opinetur, ea enim in iure noſtro ponitus con fundi exiſtimo, ad idq. aſſeuerandum arguo tali pacto.

21 Naturalis obligatio, qua ipſum pupillum teneri docuit ipſemet Corraſius, nihil aliud eſt, quam obligatio, quæ vel a iure naturali, vel a diſpoſitione Iuris gentium eſt introducta, ita Bart. in l. Iulianus num. 26. ff. de conditione indebiti. & ſequitur poſt alios relatos Petr. Ricciard. in princ. inſtit. de obligationibus. num. 78.

22 Et eſt duplex alia eſt enim, quæ prouenit ex inſtinctu naturali, & alia, quæ permanat ex diſpoſitione Iuris gentium.

23 Obligationis naturalis, quę prouenit ab ipſa iuris gentium diſpoſitione, vt aliam hic conſulto omittamus primum exemplũ eſt in ea obligatione, quæ ex ſimplici oritur promiſſione, ſeu conuentione, & pacto nudo.

24 Alterum vero exemplum eſt, quando ex eadem ratione naturali ſuadente tamen æquitate diſponit ipſum ius gentium neminem locupletari debere cum aliena iactura, nec cum alterius detrimẽto lucrum facere, prout hæc omnia ſed lõge latius, & elegantius docuit P. Ricciard. loco iam admonito in numeris ſubſequentibus.

25 Et huiuſce obligationis naturalis natura propria eſt obligationẽ nõ parere, quæ Iure ciuili tm̃ inſpecto promanat, ſed tantum exceptionem. Ricciard. in d. prin. nu. 411. cum ſeq. vbi latiſſime de hac materia. & ſoluti repetitionem, prout ampliſſime idem Ricciard. numero 435. cum ſeq.

26 Si igitur obligatio iſta naturalis prouenit a iure naturali, & a diſpoſitione, Iuris gentium, prout ex ſupradictis clare cõſtat, quomodo igitur põt aſſerere Corraſ. aliud eſſe naturaliter quidẽ obligari, & aliud I. naturali, vel natura.

27 Præterea quomodo poteſt ſub nu. 5. affirmare, pupillum ideo natura nõ poſſe debere, quoniam debere natura id tãtũ (vt ſua fert opinio) dici poteſt, ad cuius præſtationẽ aliquo Iure gentiũ quis cogitur. ad d. l. cũ amplius. §. is noſtra. ff. de reg. iur. ꝙ quidẽ ius gentiũ hãc naturalem in pupillis obligationẽ, ſecundũ eũ, deſeruit, in puriſq. principiis naturalibus reliquit, ſi ipſam naturalẽ obligationem, qua pupillus, ex eius ſententia, tenetur, a iure ipſo gentium emanare ſuperius demonſtraui?

28 Non eſt igitur mirum, ſi de huiuſce viri opinione dubitauit admodũ etiam Valent. Franc. d. ſuo tract. præcit. c. 2. n. 78. Eandem alijs quoq. acutiſſimis rationibus improbauit d. Hermanus Vulteius, Diſceptationum Scholaſticarum cap. 16. pag. mihi 149. vide per eum. Sat enim locum indicaſſe.

29 Eguinarius Baro tertio loco in elegãte ſuo Manualiũ libello tit. de cõdict. in debit. in ſedandis horum I.C. reſponſis fuit in alia opinione. Diſtiguit. n. inter ius naturale merum, ſeu primarium, & inter ius naturale ſecundarium, quod cũ iure gentiũ idem eſt, & inquit, ꝙ iure illo primario, quo religio, pietas, gratia, & veritas continetur, pupillus, qui intellectum habet, & conſentire põt, ex promiſſione quidem natura obligatur, cũ ipſi naturę quodammodo contrariũ ſit fidẽ fallere, eidemq. nihil magis conueniat, quam promiſsis ſtare, ad l. 1. de pactis, & l. 1. de conſtit. pec. ſed hęc obligatio iure gentiũ naturali ſecũdario, hoc eſt iure gentiũ, ſemper infirma habita eſt circa commercia, cum tenellam hãc ętatulã infirmitate ſua damno affici ipſi fere amica natura ęquitas diſſuaderet. Ideoque iſta obligatio, qua pupillus tenetur repetitionem indebiti non impedit.

30 Ab hac Baronis diſtinctione non admodũ alienus fuiſſe videtur Iac. Reuard. in l. cum amplius 84. §. 1. ff. de diuerſ. regu. iur. antiq. cuius hæc ea de re, vt apud eum videri poteſt, eſt ſententia, olim

olim diuerſę Iuriſconſul. Scholæ, atque Sectæ fuerunt, quorum nonnulli Caſſiani, & Sabiniani (ſicuti Caſſianæ Scholæ meminit Plinius lib. 7. Epiſtolæ ad Geminium) nonnulli Proculiani, & Pegaſiani dicebantur. Proculiani, & Pegaſiani naturalem obligationem referebant ad illud ius naturæ, quod omni humano generi eſt innatum. Sabiniani, & Caſſiani ad nudum ius gentium. Secundum Proculianos, & Pegaſianos pupillus naturaliter obligabatur, quo ſenſu capienda ſunt omnia Iuriſconſultorum reſponſa, quæ pupillum natura teneri dictitant. Secundum autem Sabinianos, & Caſſianos haudquaquam obligabatur, & hoc modo intelligendæ ſunt leges contrariæ.

31 Huic eidem Baronis ſententiæ acquieuit etiam Bronchorſt. d. aſſertione 32. eiuſdem centur. primę ἐναντιοφανῶν. & ante omnes, ſic etiam docuiſſe viſus eſt Raphael Fulgoſ. in d. l. quod pupillus. de condict. indeb.

32 Verum nec horum ſolutio vllo pacto amplectenda eſt. Si enim naturalis obligatio, qua ipſum pupillum teneri, deciditur aperte in dict. l. 1. de nouation. cum concordantibus. nihil aliud eſt, prout proximè diximus, quam obligatio, quæ vel a iure naturali, vel a diſpoſitione iuris gentium eſt introducta. Quomodo poteſt ſuſtineri ipſius Baronis, ac aſſeclarum ſententia, aſſerentiũ de iure naturali ſecundario, vel iure gẽtium pupillũ ipſum minimè obligari?

33 Nec officit, quod ius ipſum gentium noluit tam tenerę, & imbecilli ætatulæ conſenſum in negotijs, & commercijs detrimento eſſe. (Reſpondetur enim,) quod aut Baro, Bronchorſt, & alii, intelligunt de pupillo, i. infante; & eo, qui quicquid videat, ignoret, aut de illo, qui ſit proximus pubertati, & doli capax.

Si de primo ſermocinantur (prout eorum verba videntur ſonare) ſumus cõcordes: ipſum enim nullo pacto nec iure obligari poſſe conſtat inter omnes. Sin autem de ſecundo loquantur, de quo nos præciſe intelligimus, ſecus eſt. Non admitto enim, quod ius gẽtium eo caſu illius tam teneræ ætati voluerit cõſulere, ac parcere.

34 Preterea in iure Baro. iſtã obligationẽ, qua pupillus ſecundũ eũ tenetur, nõ impedire ipſius indebiti ſolutionẽ, prout ẽt de hoc eſt tex. in d. l. quod pupillus. de cõdi. indeb. & tamẽ hoc de directo aduerſatur traditioni Pauli I. C. in d. l. ſi pupillus. ff. ad leg. Falcid. ſub illis verbis in fine. Adeo aũt ſoluere videtur, vt repudiato leg ito, vel Sticho, qui legatus eſt, mortuo, nihil repetere poſſit.

35 Plurib. aliis medijs ſupra dicta ſentẽtia reprobatur per d. Hermanũ Vulteiũ diſceptation. Scholaſticarum. capit. 16. pag. mihi 148. vide per eum.

36 Quarto loco Vdaric. Zaz. vir expoliti ingenii in tract. ſuo de Iudęis q. 2. col. 1. ver. itaque aliam putamus. expeditã, ac verã doctrinam, & a nullo, quem viderit, traditam pro horum reſpõſorum conciliatione, ſe adinueniſſe gloriatur. Inquit enim naturalem obligationem in duplici eſſe conſideratione. Vno modo, prout ex ea ſpecies quædam neceſſariæ præſtationis naſcitur, quæ tamen actionem non parit, vt eſt exceptio compenſationis. l. etiam. ff. de compenſatio. aut ſoluti repetitionem non impedit. d. l. quod pupillus. de condict. indebi. & ad hanc ait, adaptanda eſſe iura, quæ pupillum naturaliter non obligari volunt. Altero modo, prout illa obligatio in meris principiis naturalibus eſt poſita, nullo iure, aut præſtandi neceſſitate mixta, ſed naturæ quodã dictamine obligans, & ſecundum hanc diiudicandas eſſe leges, quæ naturaliter pupillum obligari docent. Hæc Zazius, cuius opinioni adhæſiſſe quoque viſus eſt Coſtalius in d. l. quod pupillus. Inquit enim pupillum natura non obligari, ſi de ea naturali obligatione intelligas, quæ vere naturalis eſt, & repetitionem impedit, ad tradita in d. l. quod pupillus. at ea naturali, quæ iuris admixtum habet nihil, quæq; nullum effectũ habet

obligari pupillum concedit, & ita leges aduerſantes accipi debere ait.

37 Verum cum aſſerta iſta Zazij noua conciliatio non longe a Baronis, ac Ricardi opinione videatur diſcrepare, pro ut etiam animaduertit Valentin. Franc. d. cap. ſuo 2. de fideiuſſor. nume. 76. in fine. non ſatis per conſequens mihi poteſt probari. Ijs enim modis, quibus illa ipſius Baronis reprobata fuit, eandem reiici poſſe, vnuſquiſque de facili conijcere poteſt.

Et quod hoc ſit verum, hoc vnum cõſidera. Nã ſenſit Zaz. pupillum naturaliter non obligari, ſi de ea obligatione intelligas, quæ ſoluti impediat repetitionem. per tex in d. l. quod pupillus. & tamen (prout etiam ſuperius annuimus in reprobatione opinionis ipſius Eguinarij,) ipſum eadem obligatione præcipuè obligari docuit aperte, Paul. Iuriſconſ. in d. l. ſi pupill. in fine. ad leg. Falcid.

38 Quinto loco Paulus Montanus eruditiſſimus Iuriſconſ. in tract. ſuo de iure tutelarum. ca. 30. num. tot. & 102. fuit in alia opinione, arbitratus eſt enim ipſe, tunc pupillum obligari naturaliter, ſi fiat locupletior, & ita procedunt iura in d. l. pupillus. ver. ſed cum ſolus. ff. de author. tuto. & in l. 3. ff commodat. cum ſimilib. ſecus ſit autem, ſi ad eum nil perueniat, & ita intelligantur iura contraria. Huic eidem ſententiæ ſubſcripſit quoq; bene eruditus P. Ricciardus in §. is quoque. inſtitu. quibus modis re contrah. oblig. num. 60. & nouiſſime Valentinus Francus d. capit. 2. de fideiuſſorib. num. 85. & 86. cum ſequentibus. Hanc eandem ſequitur etiam omnium latiſſimè Ioannes Borcholten, de verborum obligat. cap. 6. num. 26. cum plurib. ſequentibus, & Ioãnes Cludius de ſequeſtro cap. 12. num. 12. His adde d. Erneſtus Cothomanum in ſuis diſputationibus Iuris ciuilis diſputatione vndecima, pag. mihi 173 cum ſequen. vbi eleganter, & Dom. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν centur. quarta, quæſtione nona. vbi & ipſe latiſſimè. Adnectendus eſt etiam dom. Hermanus Vulteius diſceptationum Scholaſticarum capit. 16. pag. 152. & 153. vbi late.

39 Sed horum opinio abſque vlla hæſitatione reiicienda eſt. Multorum enim Iuriſconſult. reſponſis traditum reperitur, pupillum naturaliter obligari, nec ibi quæritur, an ſit factus locupletior, nec ne? patet hoc ex d. l. 1. de nouat. ex d. l. ſi pupillus ff. ad leg. Falcid. & ex omnibus alijs iurib. ſuperius deductis pro opinione, quod ipſe pupillus naturaliter obligetur.

40 Adde, quod quando pupillus factus eſt locupletior, non ſolum tenetur naturaliter ex cauſa contractus per eum initi; de hoc enim penes neminem adeſt dubitatio, ſed etiam tenetur ciuiliter, quod magis eſt, vt ſupra dixi num. ſup. & videtur confirmare text. in d. l. 3. ff. commodat. vbi dicitur, quod ſi ipſe pupillus factus eſt locupletior, datur contra ipſum actio vtilis commodati ſecundum D. Pii reſcriptum. Vnde.

41 Præterea grauiter oppugnatur hæc diſtinctio per tex. in l. cũ illud. §. 1. quãdo dies legat. ced. vbi pupillus mutuo accepta pecunia naturaliter obligatur, quamuis non fuerit factus locupletior. Scribit enim Papinianus in hoc legato, Hæres meus Titio dato, quod mihi Seius pupillus debet, ſiquidem Seius pupillus ſine tutoris authoritate nummos accepiſſet, nec locupletior factus eſſet, nullum præſens debitum eſſe, proinde nullius momenti eſſe legatum, ſi ad hoc debitum teſtator verba retulit, ceterum in eo debito ineſſe naturalem obligationem, hanc ſi cogitauit teſtator, vtile eſſe legatum, vt tunc debeatur, cum pupillus ſoluerit.

42 Iacobus Cuiacius in dict. l. ſi pupillus. 127. de verborum obligation. huic rei occurrere volens, authoritate Pandectarum Florentinarum fretus illum locum legendum putat, abiecta voce illa, (Nec) ita nempe, accepiſſet, locupletior factus eſſet, vel accepiſſet, & locu-

locupletior factus eſſet; vt ſententia ſit pupillum ſi mutuam pecuniam accepiſſet, & locupletior factus eſſet, naturaliter obligari; quod ſi ita eſſet, ſane eorum opinio minus periclitaretur.

43 Sed hanc corrigendi audaciam in Cuiacio Iuriſconſul. alioquin doctiſſimo, & ſubtiliſſimo maximopere reprehendit Ioannes Robertus libro ſecundo, Recept. lection. capitul. decimo ſeptimo, & Donellus ſuppreſſo Cuiacii nomine in d. l. ſi pupillus. d. nume. vndecimo, colum. quarta, ver. quam lectionem. quamobrem text. ille ſtat in ſuo robore.

44 Hoc idem, quod docuit Papinianus in d. l. cum illud, expreſſit etiam ipſemet Iuriſconſ. in l. Stichum. §. aditio. de ſolutionibus. Ait enim, ſi creditor pupillo, cui ſine tutoris authoritate, nummos crediderat, hæres extiterit; non cōſequuturum eū quanto locupletior pupillus factus eſt, ſed in ſolidum creditū ſuum retinere, atque ita aditionem pro ſolutione cedere. Non eſt creditum, niſi vbi eſt debitum, nec ſolutio intelligitur, niſi eius, quod debetur. Debet igitur pupillus pecuniam mutuam, quam ſine tutoris authoritate accepit, & debet in ſolidum etiam vltra, quam locupletior factus eſt. Non poteſt debere ciuiliter, reſtat, vt debeat tantum naturaliter, quod eſt de directo contra Montani, Ricciardi, & Franchi opinionem.

45 Franchus eruditiſſimus, qui ex profeſſo hanc ſuam diſtinctionem tuetur, quique eam a quibuſcunque obiectis illæſam defendere conatur ſentiens hos aculeos deductos ex dict. l. cum illud. & ex d. §. aditio. d. cap. ſuo ſecundo, num. 89. medicinam paraturus ad aliam diſtinctionem confugit, & inquit, diſtinguendum eſſe. Vtrum pupillus obligari debeat reſpectu ſui, an vero reſpectu alterius. Reſpectu ſui naturaliter obligatur, quatenus locupletior ſit redditus, ſi non ſit redditus, non obligatur. Reſpectu vero alterius naturali obligatione ligatur, licet non ſit redditus locupletior. Qua ratione interpretatur d. l. cum illud. d. §. primo. eo quippe loci obligatur quidem naturaliter pupillus non reſpectu ſui, ſed habito reſpectu ad hæredem, & legatarium, cui illud legatum nempe debitum pupilli relictum eſt, & ita quaſi per alterum habilis efficitur perſona pupilli, vt naturaliter hoc modo obligetur, quod ipſe pupillus per ſe ſibi præſtare non poſſet.

46 Eodem modo (inquit ipſe) iudicandum eſt de ſpecie Papiniani in d. l. Stichum. in præcitato §. aditio. vbi creditor pupilli, qui adiit eius hæreditatem, id quod ei ſine authoritate tutoris credidit, ſolidum in Falcidiam imputat, atque retinet, nam ſecus, ac ſi ipſe pupillus ſolidum ipſi ſoluiſſet. Nā aditio loco ſolutionis eſt. Hic creditor ſolidum, non quanto locupletior factus eſt, conſequitur. Ex quo colligitur, pupillo ſoluente ſolidam pecuniam, quam mutuam accepit ſine tutoris authoritate, etiamſi ex ea in ſolidum factus non ſit locupletior, retentionem creditori dari, repetitionem pupillo non dari: ꝗ ſi pupillo non datur repetitio, conſequens eſt natura eum obligatum eſſe. Hæc eſt legis illius ſpecies; ſed reſpondere oportet pupillum hic ab initio reſpectu ſui naturaliter obligatum non fuiſſe, reſpectu hæreditatis quam creditor adijt, poſtmodum naturalem obligationem ſubeſſe, antequam creditor hæres factus eſt, ſi pupillus ſoluiſſet, repetitioni fuiſſet locus, iuxta tradita in l. quod pupillus. de condictione indebit. poſtea non item. Hactenus Franchus.

47 Sed iſta eius diſtinctio vna cum intellectibus traditis ad dictam l. cum illud. & ad dictum §. aditio. mihi videtur ridicula, & in primis non placet, dum interpretatur d. l. cum illud. in §. primo. quod ibi pupillus obligetur naturaliter non reſpectu ſui, ſed habito reſpectu ad hæredem, & legatarium,

cui illud legatum; nempe debitum ipſius pupilli relictum erat; nam immo teneo; quod ibi pupillus illa obligatione naturali aſtringatur reſpectu ſui, & non alterius. Probo: nemini dubium eſt, quod in caſu illius legis, pupillus, qui mutuo accepit pecuniam, ſi abſque tutoris authoritate, etſi factus non eſt locupletior, obligatur tamen naturali obligatione, ob illam acceptationem, ac promiſſionem ſubſequentem, quam poſtea fecerit de ipſa pecunia reſtituenda, iuxta text. in d. l. 1. de nouationib. cum concordantibus, ſicque aſtrictus eſt illa obligatione reſpectu ſui, & non reſpectu tertij, ſcilicet hæredis, vel legatarij, ipſi enim non poſſunt ipſum iuris vinculis aſtringere ad reſtitutionem ipſius pecuniæ, cum non ſit ipſe ciuiliter obligatus, verum ibi non ſuſtinetur legatum niſi cum pupillus ſoluerit; quā ſolutionem cum facit, de per ſe, & ſponte facere videtur, adeo ut non video, quicquid ſibi velit dicere Franch. cum dicat, pupillum ibi obligari non reſpectu ſui, ſed hæredis, & legatarij.

48 Minus placet etiam, quod docuit de d. l. Stichum. §. aditio. ff. de ſolution. pupillum ibi ab initio reſpectu ſui obligatum minime fuiſſe, & quod antequam creditor hæres factus eſt, ſi pupillus ipſe ſoluiſſet, repetitioni fuiſſet locus. Reſpondeo enim id falſum eſſe. Aequitas enim naturalis non patitur, vt ſi pecuniam ab aliquo mutuam humaniter acceperit, quin ipſi pro ipſius reſtitutione minime obligetur, & propterea ſi ipſemet pupillus ſoluiſſet, falſum pariter exiſtimo, quod repetitioni fuiſſet locus. Apparet igitur ex his opinionem ipſorum met Montani, & Franchi nullo pacto eſſe amplectendam. Aliis etiam modis eandem improbare videtur erudiſſimus Donellus in præcitata l. ſi pupillus. dicto numero vndecimo, colum. tertia, & quarta. Ad eum beneuolum Lectorem relego.

49 Alia ſexto loco ſe offert ſolutio tradita per eundem Donellum præcitato nume. 11. colum. 5. in princip. pagin. mihi 376. Diſcrimen conſtituit enim ipſe inter rem, & perſonam, ſi rei in obligationem deductæ rationem habeamus, ob conſenſum ſecundum naturam rei geſtæ obligari pupillum autumat, ſi perſonam pupilli inſpiciamus, non obligari, ſiquidem perſonæ conditio obligationis effectum ad nihilum redigat. d. l. ſi pupillus. de verborum obligat. Hæc in ſumma Donell. licet ſatis confusè, & obſcurè deducat.

50 Sed huius tanti viri opinio omnium aliarum mihi videtur peſſima; nulli enim dubium eſt, quod quando reſpectu contractus initi inter pupillum, & alium oritur naturalis obligatio, & ſic dicitur pupillum obligatum eſſe naturaliter, ipſemet obligatus eſt ratione ſuæ perſonæ, quæ conſenſum præbuit, qui conſenſus eſt in cauſa, vt ipſa naturalis obligatio oriatur ad l. 1. de pactis, non autem ratione rei in obligationem deductæ. Nec mirum, perſona enim eſt in cauſa, vt oriatur obligatio, non autem res, ad notat. in l. prima. ff. de obligation.

51 Præterea conſtat ex omnibus illis iuribus, quibus apertè deciditur pupillum obligari naturaliter, quæ omnia ſuperius loco ſuo retulimus, obligationem ipſam induci non reſpectu ipſius rei in obligationem deductæ, ſed reſpectu perſonæ ipſius pupilli.

52 Adde abſurdiſſimum eſſe dicere, pupillum contrahentem rei ratione naturaliter obligari, non autem ratione perſonæ, cum omnis obligatio, quæ ex contractu deſcendit, ſiue contractus re fiat, ſiue verbis, ſiue literis, ſiue conſenſu perſonam obliget. Intelligitur hoc ſatis ex definitione obligationis, quæ eſt iuris vinculum, quo adſtringimur ad ſoluendum. &c. §. primo. inſtitut. de obligationibus, & licet definitio illa de naturali tantum obligatione non loquatur; tamen

men hoc commune eſt naturali, & ciuili obligationi, quod perſonam aſtringit, idque euidentiſsime actio oſtendit; omnis enim actio ex contractu deſcendens, ſiue ex illo contractu naturalis, & ciulis obligatio oriatur, ſiue naturalis tantum, perſonalis actio eſt. l. actionum de actionibus, & obligationibus, & §. 1. de Actionibus.

53 Poſtremo tota hæc diſputatio eſt de obligatione ipſius pupilli, non de re, quæ verſatur in obligatione, & de illo quærimus, an pupillus naturaliter obligetur, non de hoc cuius rei ratione obligetur. item obligationum ſubſtātia nō in eo conſiſtit, vt aliquod corpus noſtrum faciat, ſed vt alium nobis obſtringat ad dandum aliquid, vel faciendum l. obligationum ſubſtantia. de actionibus, & obligationibus.

54 Contra ſubſtantiam igitur obligationis eſt dicere, pupillum contrahentem rei ratione obligari, non autem ratione perſonæ.

55 Nec obſtit, quod pſonæ cōditio obligationis effectū ſecundū eū, ad nihilū redigat, videmus enim, quod per ipſius obligationem non impeditur indebiti ſoluti repetitio. d. l. quod pupillus de cōditione indebit. quod aduerſatur proprietati naturalis obligationis. ad l. naturales. de Actionibus, & obligationibus.

56 Reſpondetur enim totum contrariū alijs in iuribus clare decidi; videlicet dicti debiti ſoluti repetitionem, ibi denegari. Patet id præcipue ex d. l. ſi pupillus ff. ad leg. Falcidiam.

57 Pluribus aliis mediis eandem Donell. ſententiam improbaſſe viſus eſt d. Hermanus VViteius Diſceptationum Scholaſticarum cap. 16. Pagina. mihi 15. vide per eum non enim ex ſcripus ſcripta conficienda ſunt.

58 Septimo loco Franciſcus Duarenus, in titul. de obligationibus, & Actionibus. cap. 2. coll. 3. ver. ego exiſtimo hanc ἀντινομίαν diſſoluturus. ad naturalem rationem, & Philoſophiam, quæ naturam maxime ſequitur, confugiendum putat, quare ita res ſecundum eum temperari dicitur, vt modo pupillum obligari naturaliter, modo non obligari dicamus. in iis quidem, quæ non admodum graue damnum ipſi infligunt, naturaliter obligatur, nempe vt nouatio eius obligationis, quæ in pupillum translata eſt, recte facta intelligatur. l. 1. de Nouationibus, vt fideiuſſor accedat obligationi. l. Stichum §. naturalis. de Solutionibus. & l. fin. de iureiurando. vt hæres, ꝙ ſibi a legatario datum eſt in Falcidiam imputet. l. ſi pupillum. ad leg. Falcid. Hæc enim pupillum maximopere non lædunt. Quoties autem agitur de graui incommodo pupilli, vt de retentione rei, quæ per errorem ab eo ſoluta eſt, tunc ne natura quidem obligatus intelligitur. d. l. ꝙ pupillus. de condictione indebit. & l. pupillus de Actioni. & obligationibus.

60 Verum iſta Duareni ſolutio mihi nō ſatis arridet. Quis enim ipſi reuelauit pupillum neque naturaliter obligari, ſi de magno eius detrimento tractetur; obligari autem; ſi obligatio illa maximopere illum non reddat? nonne verba ipſorum literis? Cōſultorum aſſerētium pupillū ipſum naturaliter obligari, generaliſsima ſunt? vbi enim fit hæc ſua ſomniata diſtinctio?

62 Adde d. l. ſi pupillus. in fin. ff. ad leg. Falcid. cautum eſſe, vt cum ipſe pupillus naturaliter obligatus ſoluerit, nil amplius repetere poſsit, & tamen ibi tractari de maximo eius præiudicio cum Duareno ipſo fatendum eſt; hoc idē in l. 64. ad Trebell. præciſe deciſum eſſe ſubiungitur. Reiicienda eſt igitur ipſius opinio.

62 Æmil. Ferret. 8. loco relatus per Duaren. præcitato loco, & per Franc. d. cap. 2. num. 80. aliter opinatus eſt Exiſtimauit enim pupillum mutuam pecuniam accipiendo nequidem naturaliter obligari, hoc eſt aduerſus ipſum non poſſe honeſte agi obſtante naturali æquitate.

63 Sed

63 Sed eius ſententia mihi nō probatur, quemadmodum nec placuit Duareno, loco iam admonito, qui etiam ſubdit, ꝙ loci per ipſum Ferret. adducti ad hunc locum pertinere minime uidentur. Opinor enim pupillum mutuo accipiētem pecuniam naturaliter quidem obligari, & aduerſus ipſum pro repetitione honeſte agi poſſe minime obſtante naturali æquitate. Quinimo ſi diceret cōtrarium æquitas naturalis obſtaret, quippe ꝙ ipſemet pupillus doli capax pecuniam mutuo accipiendo, nec ipſā reſtituendo locuples efficeretur cum tertii iactura & ob id, ſi ipſe forſan eam reſtituerit, ſibi repetitionem denegari tradidit aperte Paulus. Iur. Conſ. in d. l. ſi pupillus ad leg. Falcid.

64 Relatis hiſce omnib. Scribentiū opinionibus pro huiuſmodi reſponſorum conciliatione, ipſiſque ꝓ viribus reprobatis, ſupereſt modo vt meum hac in re qualecunque iudicium interponam. Arbitror autem ego ita diſtinguendum.

65 Aut pupillus pubertati proximus, & doli capax, (de hoc enim in præſentiarū duntaxat intelligo) caret tutore, aut nō.

66 Si primo, firma ſit conclu. pupillum ipſum contrahentem naturaliter ſaltem obligari, & ita procedant omnia iura, aſſerentia pupillum ipſum naturali obligatione ligari.

67 Sin autem tutorem habeat, & ſine eo cōtrahat, nullo pacto eum obligari poſſe exiſtimo, & ita procedant iura contraria.

68 Fundamentum huiuſce meæ opinionis elicitur ex l. ſi curatorem. C. de in integr. reſt. min. vbi in adulto minore 25. annis eadē in ſimili adhibetꝰ diſtinctio vt ſi minor curatorem habeat, eiuſque ſpreta authoritate contrahat, ſit nullus ipſo iure cōtractus, ſi uero non habeat, teneat contractus quod ex eo læſus reſtitutione in integrum iuuetur.

69 Sublimita tamē hoc ſecundum membrum diſtinctionis, quoniam ipſemet pupillus ex contractu, quem iniret, efficeretur locupletior, nam tunc obligaretur, & nedum naturaliter, ſed etiam ciuiliter, vt alias dixi.

Et hæc ſufficiant. L. D.

70 Occaſione ſuperioris illorum reſponſorum ἀντινομίας mentio & pluries facta fuit de pupillo, infante, ac proximo infantiæ, nec non & de illo, qui eſt proximus pubertati. Qui autem iſti ſint digladiantur maximopere interpretes. Pro reſolutione videas cl. & numquam ſatis laudatum D. Menoch. de Arbitrar. libr. 2. cent. 1. caſ. 57. per totum, vbi omnium latiſsime, ac elegātiſſime. Adeundus quoque Alber. in l. 1. nu. 5. ff. de Nouationibus. Donellus in d. l. ſi pupillus. ff. de verb ſignificatione, Ioannes Robertus d. lib. 2. Recept. iur ciuil. lection. cap. 17. pag. 222. fere in fine, & d. Vinius opinione ſua 674. li. 2. ad Io Camil. Gallen. de verb ſignificatione, cap. 20. nu. 25. lib. 5. & Erudit. P. Mōtan. in tract. ſuo de Tutel. ca. 5. per totum, vbi exactiſſ. Adnectendus quoque. d. Erneſtus Cothomanus dicta diſputatione ſua 11. Iur. ciu. in primis numeris.

Conciliatio l. Commodiſſime. ff. de Liber. & poſth. & l. final. C. de poſthum. hæred. inſtituend.

SVMMARIVM.

1 *Verba Iure conſultorum. & numer. 2. & 3.*

Qua-

4 *Quatuor intellectus d. Accurſ referuntur, & improbantur, & nume. 5. 6. 7. 8 9. 10. & 11.*
12 *Opinio Bart. deducitur.*
13 *Reſoluitur, & num. 14.*
15 *Romani ſenſus proponitur.*
16 *Reſpuitur.*
17 *Alberici ſententia in medium affertur.*
18 *Reprehenditur.*
19 *Caſtrenſis expoſitio recenſetur.*
20 *Damnatur.*
21 *Iaſonis reſolutio.*
22 *Reijcitur.*
23 *Soc. Iunioris interpretatio in medium deducitur.*
24 *Damnatur.*
25 *Aretini ſolutio conſideratur.*
26 *Arguitur & num. 27.*
28 *Alia Goueani perpenditur.*
29 *Non applaudit, & num. 30.*
31 *Alciati expoſitio commemoratur.*
32 *Reprehenditur, & num. 33.*
34 *Charondæ interpretatio deducitur.*
35 *Notatur per authorem, & num. 36.*
37 *Foratuli opiniones duæ reccenſentur, & diluuntur, & numer. 38 39. 40. 41. & 42.*
43 *Fortunij Garciæ ſententia proponitur.*
44 *Improbatur. & num. 45.*
46 *Bolognett conciliatio affertur.*
47 *Diluitur. & num 48.*
49 *Opinio Authoris.*
50 *Reprobantur contraria, & nu. 51.*
52 *Ioan. Baſii ſcripta deducuntur.*
53 *L. fin C. de poſth hære inſtituendis aduerſatur, l. placet ff. de liberis, & poſth. ex ſententia Connani, quæ improbatur.*
54 *Videndi doctores remiſſiue pro interpretatione ſupradictarum legum.*

¶Pomponius Iur. Cõſ. in l. cõmodiſſime. ff. de liberis, & poſth. aduerſatur. Iuſtiniano in l. final. C. de poſth. hæredibus inſtit.

1 Verba Pomponij. *Commodiſſime is, qui nondum natus eſt, ita hæres inſtituitur, ſiue viuo me, ſiue me mortuo natus ſit, hæres eſto. Aut etiam pure, neutrius temporis habita mentione. Si alteruter caſus omiſſus fuerit, eo caſu, qui omiſſus ſit, natus rũpit teſtamentum, quia nec ſub conditione quidem ſcriptus hæres intelligitur, qui in hunc caſum naſcitur, qui non eſt teſtamento comprehenſus.* Hactenus Pomponius.

2 Verba Iuſtiniani. *Quidam cum teſtamentum faciebat, his verbis vſus e, ſi filius, vel filia intra decem menſium ſpacium poſt mortem meã editi fuerint, hæredes ſunto. Vel ita dixit: Filius, vel filia, qui intra decẽ menſes proximos mortis meæ naſcentur, hæredes ſunto iurgium antiquis interpretatoribus legum exortum eſt, an videantur non contineri teſtamento, & hoc ruptum facere? Nobis itaque eorum ſententiam decidentibus cum frequentiſſimas leges poſuimus teſtatorum voluntates adiuuantes, ex neutra huiuſmodi verborum compoſitione ruptum fieri teſtamentum uidetur. ſed ſiue viuo teſtatore, ſiue poſt mortem eius intra decem menſes a morte teſtatoris numerãdos filius, vel filia fuerint progeniti, maneat teſtatoris voluntas immutilata, ne pœnam patiatur præteritionis, qui ſuos filios non præteriit.* Hæc Iuſtin.

3 Contrarietas inter hæc reſponſa apparet manifeſta. Nã Iuſtin. ſancit, mortis caſum continere etiam eum, qui viuo teſtatore contingit, quamuis expreſſus non ſit. Cuius contrarium determinat Pomponius.

De conciliatione cogitemus.

4 Accurſ. priori loco in d. l. Cõmodiſſ. in verſ. *rumpit teſtamentum.* docuit, Pomponium corrigi a Iuſtiniano in dict. l. final. Vnde, Hoc idem docuit etiam in dict. l. final. in verſ. non præterit. ibi vel ſolue. & ſequutus eſt omnium elegantiſſime Hug. Donell. in dict. l. final. nu. 3. Addo Cuiac. libr. 3. Recept. ſentent. Paul. titul. 4. pag. mihi 142. fere in fine, & cl. Angel. Spannoch. in l. Gallus pagin. mihi 114. nume. 28. de Liberis, & poſth. Adnectendus quoque d. Nicol. a Salis in ſuis Sicilimentis Iur. Ciuil. pa. mihi 112.

5 Sed

Digitized by Google

5 Sed iſte ſenſus nullo modo recipiendus eſt. Omnis enim capienda eſt interpretatio, vt legum correctio euitetur.

6 Secundo loco idemmet Accurſ. in d. verſ. non præterijt. aliter ſenſit. Ratus eſt enim, quod in caſu d. l. commendiſſime clare apparebat, teſtatorem in vnū tantum caſum voluiſſe prouidere, quod non eſt in caſu d. l. fina. vbi verba erant ambigua, & æquiuoca, quæ poterant trahi ad quemlibet caſum ſaltem per interpretationem. Vnde. Sic etiam ſenſit Bald. in d. l. commendiſſime I nol. ibidem ac alij. idem reperijt Bal. in d. l. fin. vbi etiam Sal. nu. 1.

7 Sed hæc interpretatio vti diuinatiua reijcienda eſt. Conſulas Fulg. in d. l. fi. nu. 1. & Iaſ. ibidem.

8 Tertio loco (alijs omiſſis) ipſemet Accurſ. in d. verb. non præterijt. ibi. Dic ergo 4. aliū attulit ſenſum. libet eius verba tranſcribere. Dic ergo, quod hæc verba edicti fuerunt, quæ ſunt in primo dicto, *item naſcentur*, ꝙ eſt in ſecundo, nō determinetur per illa verba *poſt mortem*, ſed per illa, *intra decem menſes* cōnumerandos, & currentes ex nunc, & computandos id eſt inueſtigandos poſt mortem, an currant ante, vel poſt, & nō refert an cucurrerint ante mortem, an vel poſt, nam & illi menſes, qui præcedunt mortem, ſunt proximi morti, ſicut & qui ſequuntur, & ſic ponitur intra pro citra. Item ꝙ in fine dicit, a morte connumerandos, expone id eſt inueſtigandos an etiam in vita cucurrerūt. &cet. Hec Accurſ. Sequuti ſunt hoc idē d. Fulgoſ. in d. l. fina nu. 2. vbi dicit hāc eſſe veriſſimam ſolutionem, & d. Paul. de Caſt. num. 4. enim omnes. Ij (vt clarius deducam ſenſum ipſius Accurſ.) tradunt, ꝙ verba illa (poſt mortem) de quibus in d. l. fin. non determinant verba illa *editi fuerint aut naſcentur*, ſed bene verba illa *decem menſium*, vt ſit ſenſus, ſi teſtator voluerit poſthumum natum eſſe hæredem, ſi fuerit natus intra decem menſes a tempore mortis ſuæ, quia poſſibile eſt, quod fuerit ab eo conceptus. illud ergo verbum *poſt mortem* non facit cōditionē ad uerbum (*editi*) vt noluerit inſtituere, niſi *poſt mortem*, ſed bene facit conditionem ad verbum *decem menſium*, vt demum voluerit eſſe hæredem, ſi natus fuerit intra decem menſes mortis ſuæ, & ſiue dictio *intra* capiatur, pro citra, & huic interpretationi adhæſit quoq; ſubtiliſ. Torniel. in d. l. Gallus. in quæſtionibus circa principium. nu. 38. verſ. vera ſolutio. vbi late.

9 Sed & iſte ſenſus vti violatiuus literæ, ac diuinatiuus reprobatur per D. Ale. in d. l. final. num. 3. & Iaſ. ibidem, eos cōſulas. Alijs etiam medijs reprobatur per d. Aretin. in d. l. cōmodiſſ. col. 3. & 4. reprobatur elegantiſſime per Hotoman. in d. l. commodiſſi. in verſic. rumpit teſtamentū. in fine eos omnes conſulas.

10 Alium quarto loco attulit *ſenſum* ipſemet Acc. in d. l. cōmodiſſ. in præcit. verb. rumpit teſtamētum. docuit enim, quod in d. l. final. ſunt duo caſus alij ab illis, de quibus in d. l. commodiſſime. vt ibi patet. Quibus interpretatur leg. illā ita valere, ſi naſcatur in vita, ſicut & poſt mortem niſi contrarium appareat. Vnde. Eundem vti verum ſequutus eſt Angel. ibidem.

11 Sed decipitur Accurſ. in caſu enim d. l. final. ideo inſtitutio facta in vno caſu trahitur ad alium, non quia caſus diuerſi propoſiti ſint ab illis, de quibus in d. l. commodiſſime. ſunt enim ijdē, ſed ob validitatem teſtamenti ſuſtinēdam, & quia non debet pati pænam præteritionis, qui filios ſuos non præterijt, vt ibidem dicitur. Quibus quidem rationibus poſthabitis contrarium deciditur in d. l. commodiſſime; ergo contrarietas apparet manifeſta.

12 Bart. Quinto loco Auriga noſter in d. l. commodiſſime. alterius extitit opinionis, Ratus eſt enim, quod in caſu d. l. final. teſtator putabat ſe moriturum in continenti, quia forte ſtabat in periculo

culo mortis, ſecundum caſus, qui ponũtur in l. 3. cum l. ſeq. de donation. cauſ. mor. ideo ſi naſcatur eo viuo, non videtur præteritus, quia voluntatem habebat eum inſtituendi, & hãc innuit text. in d. l. fin. in fine, ſub illis verbis. *Ne pœnam patiatur præteritionis, qui filios non præterijt.* ita Bart. qui docet hanc interpretationem eſſe veram. Sequutus eſt ibidem Caſtrenſ. num. 5. Hanc eandem tradidit quoq; licet ſub diuerſis verbis, in d. l. fin. adde Alex. ibidem ſub numero 3.

13 Sed & iſte Bart. ſenſus vti diuinatiuus reijciendus eſt; quis enim reuelauit ſibi, teſtatorem exiſtimaſſe ſe moriturũ incontinenti, quia forte ſtabat in periculo mortis?

Nec officiunt verba illa *ne pœnam patiatur*. Ex illis enim hoc elicitur, quod præteritus nõ poteſt dici filius ille, cum fuerit a teſtatore nominatus, & licet fuerit nominatus in vno tantum caſu, attamen Iuſtin. ibi vult caſum illum & ad alium protendi, vt ibi, *validitate teſtamenti.* Vnde.

14 Alijs etiam modis damnatur per Cuman. in d. l. commodiſſimè. num. 2. vide per eum. Reprobatur quoque per dom. Aretinum ibidem col. 3. circa med. vbi dicit, quod iſta ſolutio nimis reſtringit illum text. & eſt diuinatiua. Adde Iaſ. ibidem num. 8. vbi omnium elegantiſſimè. Eum omnino conſulas. Paul. de Caſt. in d. l. fin. num. 4. vbi etiam idem Iaſ. num. 1. & Fulgoſ. num 1.

Adnectendi ſunt quoque Soc. iun. in l. Gallus. num. 49. ff. de lib. & poſthu. & Clar. Iuriſconſul. ac vir nunquam ſatis laudatus D. Alex. Galuan. in ſuis elaboratiſſ. Lucubr. ad d. leg. in ver. poſt mortem meam. num. 5. vbi pulcherrimis rationibus hanc eandem Bar. ſententiam reprobant, atque reijciunt. Ad eos ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, Lectorem beneuolum relego. His adde etiam Torniel. in d. l. Gallus. in quæſtionib. circa principium. num. 38. vbi elegantiſſimè. & Bolognet. num. 160.

15 Alia ſexto loco accedit conciliatio, & eſt Ludouic. Roman. in d. l. commodiſſimè. num. 7. Eius verba libet tranſcribere. Vera ſolutio eſt hæc, quod aut poſthumus inſtituitur ſub conditione, & tali caſu inſtitutio ſub vna conditione concepta, comprehendit cõtrariam. Iſte eſt caſus ſingularis in d. l. Aut inſtitutio poſthumi ſub conditione fit ab illo, qui non credit ſe moriturum, & tali caſu dicendum, quod illa talis inſtitutio concepta ſub conditione vna non comprehendit contrariam, vt hac l. & d. l. final. Conclude, quod inſtitutio poſthumi cõcepta ſub conditione, ſi poſt teſtatoris mortem naſcatur poſthum. includit cõditionem contrariam, ſi naſcatur teſtatore viuo, quando fit ab eo, qui ſtatim putat ſe deceſſurum; & eſt ratio. Teſtator igitur inſtituit poſthumum ſub conditione, quia credebat ſe viuo eſſe impoſſibile poſthumum naſciturum, quia teſtator credebat ſe ſtatim moriturum. Concluſio ſecũda, quod poſthumus inſtitutus ſub conditione, non includit caſum, quo poſthumus eſt naſciturus. cõcordat l. 3. C. de inoffic. teſtamen. Hæc Roman.

16 Sed nec adhærẽdum eſt huic opinioni, quandoquidem falſum, quod ſi poſthumus inſtituatur ſub conditione, tali caſu inſtitutio ſub vna conditione cõcepta, comprehendat contrariam. nam in d. l. commodiſſimè. poſthumus eſt inſtitutus ſub cõditione, ſi viuo teſtatore naſcatur, vel eo mortuo, & tamen inſtitutio facta in vno caſu, non trahitur ad alium. Præterea docet idem Romanus, quod ſi inſtitutio poſthumi fiat ab illo, qui non credat ſe moriturum, quod talis inſtitutio concepta ſub vna conditione non comprehendit contrariam d. l. commodiſsimè. ſentiens e contra, quod ſi crederet ſe ex hac luce migraturum, fieret extenſio de caſu ad caſum, & tamen hoc etiam falſiſsimum eſt. Nam & in caſu d. l. commodiſsimè. teſtator cogitauit de morte, vt patet ex illis verbis. *Siue me mortuo natus ſit*, & tamen

Ff non

non permittitur ibi extenſio de caſu, ad caſum, prout opinatus eſt Romanus. Vnde.

17 Septimo loco d. Alberic. in d. l. fin. aliter conciliare ſtuduit. Opinatus eſt. n. quod in caſu d. l. verba prouiſionis apta erant ad vtrumque caſum referri, quia ſiue naſcatur infra decem menſes proximos morti teſtatoris eo viuente, ſiue eo mortuo comprehenditur in verbis teſtatoris, in l. autem contraria apta erant referri ad alterum caſum tantum, & ideo in eum ſolum æſtimatur prouiſum. Et ſubdit idem ſenſiſſe Petrum antiquum doctorem, dum docuit, quod in d. l. fin. verba erant ambigua, quæ poſſunt referri ad vtrumque caſum, in d. autem l. commodiſsimè. certa ad vnum tãtum. Vnde. & iſte ſenſus videtur concordare cum ſecunda interpretatione ſupra relata.

18 Sed & iſte reprobandus eſt ob deducta ſupra pro reprobatione dictæ ſecundæ interpretationis.

Adde, quod in caſu d. l. fin. non ideo fit extenſio de caſu ad caſum; quia verba eſſent apta vtrumque caſum comprehendere, prout ratus eſt Albericus, ſed quia præteritionis pęnam non debet pati ille, qui filium ſuum non præterijt, vt ibidem decidituur. Vnde.

19 Accedit octauo loco alia expoſitio, & eſt Pauli de Caſtro in l. Titius. §. Lucius Titius. num. 3. ff. eod. tit. de liber. & poſthum. Tradidit enim ibi, quod in caſu d. l. fi. teſtator cogitauit in ſpecie de certo poſthumo, quod eſt ſecus in caſ. d. l. commodiſsimè. Vnde.

20 Sed & iſta vti diuinatiua damnatur per d. Iaſon. in dict. l. final. ver. ſexto modo.

21 Nono D. Iaſ. in d. l. fina. ex ſententia Chriſtoph. de Caſtell. & Fulgoſ. alio modo conciliare conatus eſt. Tradidit enim, quod Iuſtin. in eadem l. fin. vſus fuit longe pluribus verbis, quam Iuriſconſ. in d. l. commodiſsimè. vbi teſtator ſolum dixit. *Si poſthumus naſcetur poſt mortem meam, eum inſtituo.* Iſta verba, (inquit Iaſ.) non poſſunt cenſeri appoſita, niſi vt faciant conditionem inſtitutioni. Ergo niſi cõditio purificetur, quia poſthumus naſcatur poſt mortem, poſthumus ipſe non erit hæres, ſed in d. l. fina. teſtator dixit. *Si filius intra decem menſium ſpacium poſt mortem meã fuerit editus*, quæ verba non ſunt poſita, vt facerent conditionem inſtitutioni, cum aliud poſſint operari, ſed fuerunt poſita ad declarandum, quod voluntas teſtatoris non erat, quod quilibet poſthumus eſſet hæres, ſed ille tantum, qui naſceretur poſt mortem intra decem menſes, & intelligitur iſtud tacitè l. inteſtato. §. poſt. ff. de ſuis, & legi. & ideo quo ad inſtitutionem non curamus, an naſcatur poſt mortem, an viuo teſtatore. Hæc Iaſ. qui hæc eadem repetiit, & longe latius in d. l. commodiſſimè. num. 8. & 9. Eundem ſequutus eſt quoque d. Emanuel. a Coſta in l. Gallus. §. & quid ſi tãtũ. par. 5. nu. 96. ff. de liber. & poſthu. ipſum conſulas. Hoc idem quoque voluit dicere d. Connan. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis lib. 10. cap. 3. pag. mihi 628. in princ. Adnectendus eſt etiam nouiſſimè d. Philip. Maſſin. in d. l. Gall. in princ. num. 720. vbi elegantiſſimè. & d. Bolognet. ibidem num. 160. vbi & ipſe pulcherrime; nec non d. Aquilinus in d. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. numero 48.

22 Verum & hanc Iaſon. expoſitionem damnarunt, & recte, duo illi Clar. viri Socin. iun. & Alexand. Galuan. *ille* numero præcitato, *hic* vero ſub num. 7. & 8. vide per eos. Non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt abſque Lectoris vtilitate.

Adde, quod eleganter reiicitur quoque per d. Charond. lib. 2. ſuorum veriſimil. cap. 12. vide per eum.

23 Decimo Soc. iun. in d. l. Gallus. num. 49. ver. cogitabam ego. alterius extitit opinionis. Audi eius verba. Cogitabam ego aliter ad dictam l. final. reſponderi poſſe, poſito quod verba teſtatoris conditionem importarẽt. Dico enim, quod.

condi-

conditio eſt, ſi quando filij ſibi naſcãtur etiam ſe viuo, modo non vltra decẽ menſes a morte ſua numerandos. Et ſic illud tempus ponitur pro termino, quẽ tranſcendi non vult, inchoando tamen dictum tempus a die facti teſtamenti. Vnde licet viuo teſtatore naſcantur, verum tamen eſt eos naſci ante lapſum ipſius termini. Ni mirum ergo ſi dicuntur inſtituti; & ita alias dicebam, & inueni poſtea hoc eſſe de mente Corn. in d.l.fina.quod mihi admodum placuit; & pro hac declaratione ad illum textũ pondero eum. in ver. *ex neutra huiuſmodi uerborum compoſitione* quaſi vis tota conſiſtat in verborum forma, & importantia. Nam illa rectè intellecta importat inſtitutionem etiam natorũ in vita. Et quod verborum forma ſit cõſiderata; patet etiam in prin.ibi *ijs verbis vſus eſt*, & licet verba illa in ſui ſono viderentur ſolum importare naſcituros poſt mortem, propter quod apud antiquos erat de caſu illo altercatio. Tamen rectè conſiderata, & ad veram mẽtem teſtatoris adaptata importare dicũtur etiam naſcituros in vita, declarando vt ſupra: & ideo conuenienter dicitur in fine, quod teſtator non debet pati pœnam præteritionis, cum vere filios non præterierit, non enim dicuntur prę teriti, etiamſi viuo teſtatore naſcantur, ſed dicuntur inſtituti, vt dixi, quod certè dici non poſſet, ſi teſtator vnum caſum diceretur conſideraſſe, quia nati filii in caſu omiſſo dicerentur præteriti, vt clare dicitur in d. l. commodiſſimè. quod eſſet contra d.l.fina.& hoc modo recte conciliantur prædicta duo iura. Hactenus Socinus.

Cuius quidem opinio mihi certe non videtur abſimilis ab illa tertia Scribentium, de qua ſupra.

24 Sed & hanc Socini interpretationẽ vti violatiuam literæ damnauit, & rectè meo quidem iudicio, Domin. meus colend. Galuanus in prin. d. l. Gallus. nu. 9. Eum conſulas.

25 Vndecimo Franciſ. de Aretio. in d.l. commodiſſimè. fere in fine. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, opinatus eſt ita diſtinguendum. Aut teſtator ſimpliciter inſtituit poſthumum naſciturum poſt mortem, & tunc procedat diſpoſitio d. l. commodiſſimè. Aut vero inſtituit poſthumum naſciturum poſt mortem intra decem menſes, prout in caſu d.l.final.& tunc dicamus, quod videtur inſtitutus etiã poſthumus, qui naſcitur in vita. Ratio differentiæ eſt iſta, quia quando poteſt capi alia coniectura in diſpoſitione teſtatoris inſtituẽtis poſthumum in vno caſu quod ponẽdo vnum caſum voluerit alium prætermittere, dummodo illa coniectura ſit probabilis, non habet locum diſpoſitio d.l.commodiſſime. ſed tacite in vtroq; caſu videtur facta inſtitutio. Eſt autem coniectura probabilis in caſu d. l. final. quod idcirco fecerit mentionem ſpecialem de poſthumo naſcituro poſt mortem, non quia voluerit natũ in vita nõ eſſe inſtitutum, ſed quia tempus decem menſium, quod volebat apponere, erat apponendum ſolum pro poſthumo nato poſt mortem, & ſecundum iſtam lecturam, tex.in d.l.fina.in fine, ſtat proprie, & loquitur de decem menſibus, qui numerantur, id eſt incipiunt currere a morte teſtatoris. Hæc D. Aretinus.

26 Sed contra hanc diſtinctionem Aretin. conſiderari poteſt. Nam in caſu d. l.fin. ideo poſthum. cenſetur inſtitutus, ſiue viuo teſtatore, ſiue poſt mortẽ eius progenitus fuerit, non quia natus fuerit intra decem menſes a morte teſtatoris numerãdos, vel alia de cauſa, ſed ad hoc ne maneat ipſius teſtatoris voluntas immutilata, & ne pœnam præteritionis patiatur, qui ſuos filios non præteriit, prout docet in eadem leg. Iuſtin. Ergo nulla alia ratio attendenda eſt, quicquid dixerit ipſemet Aretin. & profecto idem quoque concludendum videbatur in caſu d.l.commodiſſimè. Nã & ibi filius, vtpote in vno caſu inſtitutus, non poterat dici præteritus, cum de

eo expreſſa facta fuiſſet mentio, licet ſecus reſponderit Pomponius.

27 Præterea poteſt conſiderari, quod ſi teſtator voluit apponere illud tempus poſthumo naſcenti poſt mortem dumtaxat ſpeciali ratione, quæ non conuenit poſthumo nato in vita. Ergo ſi poſthumus naſcitur in vita, non dicitur naſci infra decem menſes a morte connumerādos retro. Vnde videtur, quod etiamſi vltra filios, & menſes naſcatur, videatur inſtitutus. Vnde.

28 Accedit duodecimo loco alia opinio Scribentium, & eſt d. Anton. Gouean. lib. 2. var. Iuris ciuilis lection. ca. 7. vbi ita ſcripſit.

In l. vlt. C. de poſthu. hæredib. inſtit. verba hæc vulgo deſiderantur. (Viuo pre. nati.) ita igitur legendum eſt, an videantur non contineri teſtamento, & hoc ruptum facere viuo patre nati? Quæ verba deſiderari ſententia facilè indicat. Deciditur namque in ea lege, teſtatorem, qui naſcituros poſt mortem ſuam intra decem menſes inſtituit, eos videri inſtituere, & qui eo viuo naſcentur. Qui enim tempus poſt mortem pręfiniuit, intra quod qui naſcerentur, hæredes eſſent, vtroſque videri inſtituere, & qui viuo ſe, & qui mortuo naſcētur, modo intra decimū menſem naſcātur. In l. autem commodiſſimè. ff. eod. nullum præfinitur a teſtatore tempus. Vnde fit, vt caſus mortis ad uitæ caſum nō porrigatur, neque contra. Hactenus Gouean.

29 Sed nec iſte ſenſus applaudit. in primis enim ſuperaddere uerba illa *viuo patre nati* eſt uiolare vulgarium Codicum lectionem. Sine enim uerbis illis ſtat tex. Florentinus, Haloandri, Gottofredi, ac aliorum.

30 Præterea in caſu d. l. fin. non ideo poſthumus cenſetur inſtitutus, ſiue uiuo teſtatore, ſiue poſt ipſius obitum naſcatur, quia ipſemet teſtator tempus poſt mortem præfiniuerit, ſed ne maneat ipſius teſtatoris uoluntas immutilata, & ne pœnam patiatur præteritionis, qui ſuos filios non præterit, ut ibi concluditur. Ergo.

31 Decimotertio eruditiſſimus D. Alciatus in d. l. commodiſſimè. nume. 24. & 25. aliter opinatus eſt. Ratus eſt enim, quod in d. l. firmetur regula, quod caſus omiſſus pro omiſſo habeatur, in dicta autem l. fin. proponatur exceptio, & eſt cum omnino caſus ipſe omiſſus non eſt, ſed aliquo modo comprehendi ſub uerbis poteſt, ueluti (ſecundum terminos illius leg.) cum pater filium inſtituit, ſi intra decem menſium ſpacium poſt mortem ſuam editus fuerit. Cenſetur enim inſtitutus, etiamſi ſe viuo naſcatur. Dictio enim illa intra decē menſes intelligitur vſque ad decem menſes, principiumque ſumit a tempore teſtamenti, quæ ſententia non ſolum verior, ſed & receptior eſt, ita Alciat. quem ſequutus eſt eruditiſſimus Corraſ. in *l. poſt aditam.* num. 29. & 31. *C. de impuber.*

32 Sed decipitur D. Alciat. non enim poſthumus in caſu d. l. fin. cenſetur inſtitutus etiamſi viuo teſtatore naſcatur, quia verba illa *intra decem menſes*, intelligātur vſque ad decem menſes, principiūque ſumant a tempore teſtamenti, ſed quia, vt ibi dicitur, *pœnam præteritionis pati non debet, qui filios ſuos non præterijt.*

33 Adde, quod eius ſenſus eſt violatiuus literæ d. l. fina. Alciat. enim ipſe vult decem illos menſes principium ſumere a tempore teſtamenti. Iuſtin. vero, poſt mortem ipſius teſtatoris. Vnde.

Nec officit, quod ſubdit ibi Corraſ. quod verbum illud *intra* accipiendum eſt, pro *vſq;*. Reſpōdetur enim primo, quod hæc eſt inſipida interpretatio. Exinde, quod illæ dictiones idem ſignificant, vtræque enim ſunt incluſiuę, prout de dictione (intra) docuit Card. Tuſcus practic. concluſ. in litera D. conclu. 299. & de dictione (vſque) tradidit Vulpel. de aduerb. ſignific. in dictione *vſque*.

34 Decimoquarto Ludouic. Charond.

lib. 2.

lib. 2. veriſimil. cap. 11. alio modo conciliare ſtuduit. Eius verba libet ad literā deducere. Equidem ex Iuſtiniani conſtitutione Pomponium interpretor, trahens quodammodo leg. poſteriorē ad priorem. Dixit generaliter Pomponius inſtitutum in caſum vitæ, aut mortis hęredem in alterutro videri omiſſum, ſed hanc ſententiam reſtringit Iuſtinian. vt mortis caſus alium comprehēdat, cum enim quis teſtatur, de morte ſua potius, quam de vita cogitat, iſque ſolus caſus eius animo obuerſatur, ſed ipſum de alio idem diſpoſiturum fuiſſe conſtat, ſi is in mentem eius veniſſet, ſed & qui tēpus mortis exprimit, includere totum ſpacium videtur, quod eſt a teſtamenti tempore vſque ad mortem ſuam. Qui autem in vitæ tantum ſuæ caſum teſtatur, de morte non cogitat, vt facilè non ſit illū caſum expreſſum ad hunc omiſſum extēdere. Et certe tota hæc quæſtio ex interpretatione, & coniectura mētis teſtatoris maximè pendet. Hactenus Charondas.

35 Sed friuola eſt hæc interpretatio. Nā in caſu d. l. commodiſſime. fit mentio de poſthumi inſtitutione facta, mortuo teſtatore; & tamen non trahitur caſus ille ad caſum, quo poſthumus naſcatur in vita, vt ibidem decidítur, ſed cum caſus ille ſit omiſſus rumpitur teſtamentum. Ergo falſum, quod qui tempus mortis exprimit, includere totum ſpacium videatur, quod eſt a teſtamenti tempore vſque ad mortem ſuam. Prout dicebat Charond.

36 Præterea dicere, quod Iuſtin. reſtringat ſententiam Pomponii, idem eſt, ac ſi dicatur, quod Iuſt. corrigit reſpōſum ipſius Pomponij, quod dicere abſurdiſſimum eſt, correctio enim ll. ſemper euitanda eſt, niſi expreſſim fiat, vulg. l. pręcipimus. de appellat.

37 Decimo quinto Stephan. Forcatul. in ſu. cupid. iuriſperit. cap. 21. num. 1. & 4. aliis duobus modis ſupra dicta reſponſa conciliare conatus eſt.

Tradidit enim primo Pomponium ex dimidio corrigi a Iuſtin. quod probat ſic. Vult Pompon. in d. l. commodiſſime. filium natū mortuo teſtatore, qui fuerat inſtitutus, ſi ſe viuo naſceretur, pro præterito haberi, de hoc caſu vt in correcto nihil dicitur in d. l. fin. ſed ſi teſtator poſthumum inſtituat ſub conditione, ſi ſe mortuo naſcatur, & is viuo adhuc teſtatore natus fuerit, Pomponio placuit nihilominus præteritum eſſe. Iuſtin. vero diſplicuit, ne (inquit) pœnam præteritionis patiatur, qui filiū ſuum non præterijt.

Differentiæ autem ratio ſecundum eum, illa manifeſta eſt, quia qui filium ita inſtituit, ſi ſe viuo naſcatur, arctaſſe tempus hoc cenſetur aliqua ex cauſa, quod forſitan ſcit, ſe octo menſibus ante operam liberis dare non potuiſſe propter ætatem, vel valetudinē. ad l. ſi quis. ff. de iniuſt. teſt. & nimis anxius de vxore dubitare, quam de morte propinqua maluit, ideo vitæ ſuæ caſum expreſſit, alterum noluit. Atqui ſi filium poſt mortem naſciturum inſtituerit, multo magis in vita natū accerſit, vt certiorem. argu. eſt lex Velleia, quæ in priori capite nepotes viuo auo natos inuitat, quos Aquiliana formula eo mortuo in lucem prodituros dixerat. ad l. Gallus. §. nunc de lege. ff. eod. Ergo per mortis tumultum, & metum factum eſt, vt qui teſtatur, nunquam puerum ſe viuo edēdum crediderit, ſic vitæ mētionem nullam fecit. §. illud. de trient. & ſem. col. 3. merito hac in parte Iuſtin. conſtitutio reprehendit Pomponium. Hæc primo loco Forcatul.

38 Sed iſthæc prima ſua interpretatio reijcienda eſt: in primis enim durū eſt ſuſtinere, quod Pomponii conſtitutio partim dumtaxat corrigatur a Iuſtin. vt enim ſupra diximus, & notiſſimum eſt, ll. correctio quo ad fieri poteſt, euitanda eſt.

39 Præterea, ſi teſtator poſthumum inſtituat ſub conditione, ſi ſe mortuo naſcatur, & is viuo adhuc teſtatore natus fuerit, non ideo in caſu Iuſtinian. poſthumus

ſthumus ille vtroque modo cenſetur inſtitutus, ob rationem excogitatã a Forcatulo, ſed quia pœnam præteritionis nequit pati ille, qui filios non præteriit. vt d.l.concluditur. Ergo.

40 Adde, nam ex ſententia eiuſdem Forcatuli filius natus mortuo teſtatore, qui fuit inſtitutus, ſi ſe viuo naſceretur, in caſu d.l. final. cenſetur præteritus, prout in caſu d.l.commodiſſime. & tamen totum cõtrarium eſt verius in caſu eiuſdem l.final. qui enim poteſt dici præteritus, ſi de eo facta fuit mentio? Itẽ qui teſtator pœnam præteritionis debet poſſe pati, ſi iam dictum filium ſuum non præteriit?

Non mirandum igitur, ſi Forcatul. ipſe ſentiens hanc ſuam primam interpretationem ſupra dictas, ac alias plures difficultates pati, ad aliam confugit.

41 Secundo igitur loco ipſemet Forcatul. alterius extitit ſententiæ. Ratus eſt enim, quod in caſu d.l. commodiſſime. teſtator proculdubio ſciuit, vxorem vterum gerere, vt innuunt illa verba *is, qui nondum natus eſt*. Et ideo non eſt mirum, ſi inſtitutio facta per ipſum de poſthumo, ſi ſe viuo naſceretur, nato tamẽ poſt mortem ſuam non trahitur ad dictum caſum, & eſt contra. In caſu autẽ d.l.fina. dubitabatur a teſtatore, eſſet ne vxor pręgnans, an non. Vnde non eſt mirum, ſi dicta extenſio conceditur, ſed & iſta damnanda eſt. In primis enim diuinationẽ ſapit, quis enim reuelauit ipſi, quod in caſu d.l.commodiſſime. teſtator ſciret uxorem ſuam eſſe pręgnantem? Certe hoc elici nequit concludẽter ex ſupradictis illis verbis, *qui nondũ natus eſt*. Vnde.

42 Prętereà in caſu d.l.fin. non ideo inſtitutio facta de poſthumo, ſi mortuo teſtatore naſceretur, ipſo nato adhuc eo viuente, ſuſtinetur, & teſtamentum eſt validum, quia teſtator ignoraret vxorẽ ſuam eſſe pręgnantem, prout autumauit Forcatul. Sed ne maneat ipſius teſtatoris voluntas, immutilata, & ne pœnam patiatur præteritionis, qui ſuos filios non præteriit, vt ibidem deciditur. Vnde.

43 Decimoſexto accedit alia expoſitio, & eſt d.Fortun.Garciæ. in l. Gallus.nu. 104.ff.cod. de lib.& poſth. opinatus eſt enim ibi ita diſtinguendum.

Aut teſtator hoc modo teſtamẽtum condit, ſi filius meus intra decem menſes a morte mea naſcatur, ſit hæres, & eo caſu tam iure ffrum, quam Cod. valet inſtitutio, etiam ſi filius viuo eo naſcatur, immo eſſet hoc ſubtiliſſimum. Nam venit expreſſa inſtitutione, quod videtur probari per d.l.fin. dum ibi dicitur, quod non eſt præteritus, & terminus eſt appoſitus ad notãdum tempus, intra quod tibi naſcitur, nec excludit natum in vita.

Aut ita teſtatur, ſi filius meus me mortuo oriatur, hæres ſit, & tunc ſubdiſtinguendum. Aut enim conſtat teſtamentum eſſe factum in mortis articulo, & valet, etiam ſi viuo eo oriatur, quia coniecturamus de morte mentionem feciſſe non intentione diſtinguendi, ſed quia credebat eum poſt mortem naſciturum, & erit tacita quædam inſtitutio, quæ ex illis verbis colligitur. arg. tex. in l.Titius.§.Lucius. C.de inoffic.teſta. aut ſimpliciter eſt teſtatus, ſi filius meus poſt mortem meam natus fuerit, & tũc videtur excluſum eſſe in vita natum, & ita loquitur text. in dict. l. commodiſſime.

44 Sed & Garcia in errorem maximum lapſus eſt. Primo enim concludit, quod ſi poſthumus fuerit hæres inſtitutus, ſi intra decem menſes a morte teſtatoris, vel poſt ipſius mortem, nam dictæ verborum formulæ idem important, natus fuerit, & is viuo ipſo teſtatore naſcatur, quod valet inſtitutio etiam de iure ffrũ per reſponſum Pomponii in d. l. commodiſſime. & tamen ibi contrarium clare deciditur, & redditur ibidem ratio, quia nec ſub cõditione quidem ſcriptus hæres intelligitur, qui in hunc caſum naſcitur, qui nõ eſt teſt. comprehenſus.

45 Præ-

45 Præterea tradit, quod ſi teſtator ita dixerit. Si filius meus poſt mortem meã natus fuerit, hæres eſto, quod ſi ipſe naſcatur in vita, teſtamentum hoc caſu rumpitur, & tamen totum contrarium deciditur in d. l. fina. cum non dicatur præteritus. Vnde.

46 Decimoſeptimo Ioann. Bolognetus in d. l. Gallus. in princ. nu. 160. ver. ideo melius. pro conciliatione ratus eſt ita diſtinguẽdum. Aut teſtator cogitauit de certo filio ſibi naſcituro, vt ſi forſan vxor erat prægnans, & tunc inſtituendo in vno caſu, videtur inſtituiſſe in alio, vt ſiue naſcatur in vita ſiue poſt mortem ſemper ſit inſtitutus, quia idẽ eſt homo, & eadem affectio, & non videtur, quod varietas temporis natiuitatis ex intẽtione teſtatoris tollat affectionem ad illum inſtituendo, & ſemper videtur eſſe eadem affectio, & voluntas, & ita procedat text. in d. l. fin.

Aut vero non cogitauit de certa perſona, quia vxor non erat prægnans, vel cogitauerat de filiis multis lõgo tempore naſcituris, & tunc procedat d. l. commodiſſime. quia non videtur habuiſſe affectionem ad perſonas, ſed ſolum conſideraſſe de verbis, & ita cogitaſſe de forma conditionis, non autem de effectu, & propterea illa conditio adimplebitur in forma ſpecifica. Hæc Bologn.

47 Sed & iſthæc opinio d. Bolog. reiicienda eſt. Diuinationis enim morbo laborat, quis enim illi reuelauit teſtatorem in vno caſu cogitaſſe de certo filio ſibi naſcituro, & in alio non?

48 Adde etiam in caſu d. l. final. teſtator enumerauit decem menſes a die mortis ſuæ. Ergo tempore teſtamenti non erat prægnans, & per conſequens non videtur cogitaſſe de certa perſona, prout auturnauit ipſe Bologn. & tamen inſtitutio extenditur.

Hæc alij.

49 Ego autem, vt quid ſentiam, libere chartis committam, arbitror primam opinionem Accurſ. ſupra relatam veriſſimam eſſe, quod ſcilicet Põponius corrigatur a Iuſtin. & hanc eandem ſentẽtiam vltra ibi relatos, nouiſſime defendit, ac pluribus rationibus acutiſſime tutatus eſt Clar. vir, & in hoc Patauino Gymnaſio Veſpertinis horis Iuris ciuilis ſecundo loco ſubtiliſſimus interpres d. meus Alexander Galuan. in commentar. ſuis elegantiſſimis ad d. l. Gallus. in d. uer. poſt mortem meam. num. 10. cum pluribus ſequent. quem omnino conſulas. Adde eruditiſſimum Hotomani. in d. l. commodiſſime. in uer. rumpit teſtamentum.

50 Nec officit, quod correctio ll. euitanda ſit. Reſpondetur enim id uerum eſſe in dubio, ſecus cum ſimus in claris, ut in d. l. fin. id quod optime, & manifeſte demonſtrant illa uerba *iurgiũ antiquis interpretatoribus legum exortum eſt.* Et ea ſequentia. *nobis itaque eorum ſententiam decidentibus.*

51 Et ſi iſte ſenſus forſan Lectori nõ applauderet, ſequatur ipſe diſtinctionem allatam nouiſſime per Clar. do. Philippum Maſſinium in d. l. Gallus. in prin. num. 721. cum ſeq. nam per eam cõtrariæ omnia in hac materia ſubtiliter conciliata adinueniet. Eum Lector ipſemet conſulat. Sat enim loca tetigiſſe.

52 Poſt hæc omnia congeſta uidi dom. Ioannem Baſium Paradoxorum lib. 3. cap. 1. late ſuper conciliatione prædictorum reſpõſorum inſiſtentem. Eum Lector cõſulat, & ni ſupradicti omnes intellectus ipſimet applaudant, Eius opinionem circa eorundem ſedationem inſectetur.

53 Obſeruandum tamen eidem l. final. C. de poſth. heredib. inſtit. aduerſari ex ſententia Connani tex. in l. placet. ff. de lib. & poſthum. ſed decipitur, quoniam nulla extat expreſſa uerborum contrarietas in eadem met facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione unicuique de facili colligere licebit. Vnde.

54 Videndi tamen Doct. omnes utrobique,

que, Connanus libro 10. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis.cap.3. pagin.mihi 627.tergo,& 6 8.& d.M.Anton.Delrio in ſuis Miſcellan. in annotationib. ſuis ad d.L placet. vbi infinitos deducit.

Conciliatio l.in fraudem. §. teſtamentum. de militar. teſtamento. & l. Tribunus militum. §. cum aliquis ff.eod.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & numero 2. 3. 4. 5.& 6.*
7 *Pro ipſorum conciliatione multi multa dixere.*
8 *Accurſ.ſenſus deducitur.*
9 *Damnatur. & num.10.11. & 12.*
13 *Connani conciliatio proponitur.*
14 *Reprobatur & num.15.*
16 *Hotomani ſolutio affertur. & numero 17.*
18 *Reijcitur. & num.19.*
20 *Aliorum ſententia ſubijcitur.*
21 *Et hanc ſequitur Author.*
22 *Latius de materia vide penes Connanum.*

¶Teſtamentum ante militiam factum a milite, ſi in caſtris deceſſerit, an iure militari valeat? Maxima eſt in iure noſtro diſſenſio,ac contrarietas.

1 Pro affirmatiua enim reſpondit Vlpian.in l.in fraudem.§. teſtamentum. ff. de militari teſtamento, cuius verba talia ſunt.

2 *Teſtamentum ante militiam factum a milite, ſi militia deceſſerit, iure militari valere, ſi militis ſubiuncta voluntas contraria non ſit Diuus Pius reſcripſit.*

3 Pro contraria autem reſpondit primo Iulian.in l.Tribunus militum.§.cũ aliquis.ff.eodem de milit.teſtam. vbi ita loquitur.

Cum aliquis facto teſtamento, militare cœperit, id quoque teſtamentum, quod ante e, quam militare cœpit, fecerat, aliquo caſu intelligitur militiæ tempore factum, veluti ſi tabulas inciderit, & legerit teſtamentum, ac rurſus ſuo ſigno ſignauerit. Amplius et ſi aliquid interleuerit, produxerit, adiecerit, emendauerit. Quod ſi nihil horum inciderit, teſtamentum eius ad priuilegia militum nõ pertinebit.

4 Secundo loco ſuffragatur reſpõſum d.Paulli I.C. in l.conficiuntur. §. ſimiles. ff.de iure codicillorum. Vbi ita fatus eſt.

Similes teſtamẽtum quidem ante militiam ſed codicillos in militia fecerit, an iure militari valeant codicilli quæritur? Quoniam teſtamentum iure communi valet, niſi militia tempore ſignauerit, vel quadam adiecerit? Certè codicilli militia tempore facti non debent referri ad teſtamentum, ſed iure militari valent.

5 Accedit tertio loco reſponſum dom. Iuſtiniani in §.ſed & ſi quis.inſtit. cod. titu.de milit teſt.

6 Quarto adſtipulari etiã uidetur tex. in l.idemque etit.ff.eod.tit.

7 In huiuſmodi quidem difficultate opinionem affirmatiuam vti veriorem amplectere.

Tota autem difficultas verſatur in ſupradictis reſponſis conciliandis.

8 Accurſius priori loco in d.§. teſtamentum. in ver. ante militiam. pro conciliatione docuit,quod in caſu dict. §. fuit miles non militans, qui teſtamentum condidit. In caſu autem d.§. cum aliquis. fuit paganus, non igitur mirum, ſi teſtamentum in primo caſu valeat

valeat iure militari, ſecus fit autem in ſecundo. Vnde. Hoc idem repetijt etiam in præcitato §. cum aliquis. in ver. *non pertinebit*. Sequutus eſt dom. Albericus in d. §. cum aliquis. Ioann. Fab. in d. §. ſed ſi quis. inſtit. de militar. teſt. ac alij.

9 Sed iſte ſenſus licet communis nullo modo recipiendus eſt. Primo enim ipſi aduerſari videtur tex. in d. §. ſi miles. ex quo colligitur, quod & miles in corpore ſu non militans condiderat teſtamentum, & poſtea militare cœperat, & tamen teſtamentum ipſius non ſubiacet priuilegijs militaribus, cuius contrarium deciditur in dict. §. teſtamentum. Vnde.

10 Præterea ſecundo loco improbatur ſatis aperte per text. in l. Titius. ff. eod. de militar. teſtament. vbi clare deciditur. *Conſtitutionibus principium non militum teſtamenta, ſed quæ a militibus facta ſunt, confirmari*. Vnde.

11 Adde, quod reprobatur expreſſe per d. Goffred. in d. §. teſtamentum. & per dom. Connanum lib. 9. ſuorum Comment. Iuris ciuilis. cap. 5. pag. mihi 581. tergo. ſub illis verbis. Perridiculum enim eſt, quod Doct. noſtri reſcriptum D. Pij intelligi volunt in milite non militante. &c.

12 Aliis etiam rationibus damnatur per dom. Viglium in §. ſed & ſi quis. nu me. primo. de teſtam. milit. Eum conſulas. Sequutus eſt quoque d. Ioachymus Mynſing. ibidem. nu. 3.

13 Secundo loco principaliter idem do. Connan. præcitato loco. alterius extitit opinionis. Tradidit enim teſtamentum factum a pagano, qui poſtea militare cœpit, iure etiam militari valere, ſi & hoc ipſe miles maluit, prout eſt text. apertus in l. idemque erit. ff eod. de inoffic. teſtamento. Intelligitur autem maluiſſe, niſi contradixerit, & ita interpretandus eſt tex. in dict. §. teſtamentum. Vnde.

14 Sed nec iſte ſenſus amplectendus eſt, quandoquidem opinio iſta Connan. non tollit contrarietatem deſumptam ex d. §. cum aliquis. & ex d. §. ſi miles. in quibus quidem iuribus deciditur, quod ad hoc, vt teſtamentum factum a pagano, qui poſtea militare cœperit, priuilegiis quoque militarib. ſubiiciatur, quod inquam teſtator ipſe aliquid ex illis operari debeat, de quibus fit ibi diſtincta mentio, quod ſi nihil horum peregerit, teſtamẽtum eius ad priuilegia militum non pertinebit. Vnde.

15 Præterea falſum, quod teſtator ipſe intelligatur maluiſſe, niſi contradixerit. Quid enim ſi tacuerit?

16 Accedat tertio loco alia conciliatio. & eſt d. Franciſci Hotoman. in dict. §. ſed & ſi quis. in ver. reſignauit illud. in fine. Tradidit enim in ſumma. Paul. & Iulianum ius antiquum ſequutos fuiſſe. Diuum autem Pium, de quo meminit Vlpian. in d. §. teſtamentum, nouum ius introduxiſſe præfatis Iuriſcon. penitus incognitum. Vnde.

17 Audias verba præciſa Hotomani. Quem locum qui non aperte cum illis ſuperioribus pugnare fatebitur, is contentionis ſe, quam veritatis cupidiorem oſtendet. Conſtitutum enim ius aliquod nouum a Diuo Pio neceſſe eſt, ac proinde ius hoc antea fuiſſe, quod Iulian. & Paul. adeoque Iuſtinian. noſter tradunt.

Cum hac eadem conciliatione tranſiſſe quoque mea ſententia viſus eſt do. Franciſcus Balduinus in dict. §. ſed & ſi quis. in ver. ſi quis ante militiam. in fine.

18 Sed nec iſta expoſitio applaudit. Primo enim non videtur veriſimile, quod Paulus, qui poſt Diuum Pium fuit, & Vlpiano æqualis, prædictam conſtitutionem eiuſdem D. Pij ignorarit. Vnde.

19 Præterea hic idem ſenſus Hotomani illud idem inferre videtur, quod ſcilicet reſponſum illud Diui Pij vti poſterius, & iuris noui introductiuum, ſit correctorium illorum reſponſorum Domini Pauli, ac Iuliani, quod

quod minime dicendum. Correctio enim legum minime arguenda, niſi expreſſim facta reperiatur, iuribus vulgatis. Vnde.

20 Quarto loco ſe offert aliorum Scribentium ſententia; qui quidem ſupradicta reſponſa facilitate maxima conciliari poſſe autumarunt. Tradiderunt enim non tantum teſtamentum, quod in Caſtris fit, iure militari valere, ſed & id quod ante militiam non ſolenniter factum eſt, ſi miles poſtea efficiatur teſtator. Sed hoc tamen non aliter procedere, quam ſi nouum aliquod factum ipſius teſtatoris interueniat, vnde intelligi poſſit, militem in priori ſententia perſiſtere. d. §. cum aliquis. d. §. ſi miles. & d. §. ſed & ſi quis. Vnde apparet vim huius teſtamenti ex poſteriori voluntate plane pendere. Sicut enim ſola voluntate nouum teſtamentum miles facere poteſt, ita & quod ante militiam non ſolenniter conditum eſt, poſteriore ſua voluntate licet nuda, & nō ſolenni confirmare; de quo apud Matthæum Vueſembec. agitur pluribus cōſ. ſub 17. num. 14. & 39. Neque efficit ex prædictorum ſententia, & text. in d. l. idemque, & in d. §. Teſtamentum, non enim ibi dicitur valere teſtamentum, ſi voluntas contraria non appareat, ſed ſi vt in exemplaribus emendatis legitur, militis ſubiuncta voluntas contraria non ſit; vnde colligitur, aliquam voluntatem ſubiunctam fuiſſe, atque ita teſtamento ante militiam facto, ſi teſtator poſtea miles efficiatur, & ratū ſuum teſtamentum eſſe velit, neceſſe illum habere, vt dicat ſe voluntatem illam priorem pro teſtamento ſuo habere velle; quemadmodum in d. l. idemque. ſententiam hanc probari apparet. Vnde.

Et ita primus omnium docuit Viglius in d. §. ſed & ſi quis. nu. 1. Sequuti ſunt Mynſing. ibidem num. 3. Stephanus Bu[illegible]eus, eruditiſſimus D. Petrus Heig. Thomas Einius, Ioannes Borcholtem, vbi eleganter. d. Hubertus Gyphanius, ac plures alij.

21 Quorum quidem ſententiæ & ego lubentiſſime ſubſcribo.

22 Latius vide Connanum loco iam admonito.

L. is, qui putat. ff. de acquirenda hæreditate conciliatur cum §. ſi quis rem ſuam. Inſtit. de legatis.

S V M M A R I V M.

1 *Verba reſponſorum, & num.* [illegible]
3 *Communis reſolutio ad ſupradicta, infra.* [illegible] *& num. 4.*
5 *Reijcitur, & nu. 6. 7. 8. 9. & 10.*
11 *Aliorum Scribentium ſententia deducitur.*
12 *Damnatur.*
13 *Author cogitandum relinquit.*

¶ Conciliatur Vlpian. I.C. in l. is, qui putat. ff. de acquirenda hæreditate. cum Iuſtin. in §. ſi quis rem ſuam Inſtit. de legatis.

1 Verba Vlpiani. *Is qui putat ſe neceſſarium, cum ſit voluntarius, non poterit repudiare; Nam plus eſt in opinione, quam in veritate;* Cum Vlpiano concordare videtur Labeo in l. 2. §. ſi a pupillo. ff. pro emptore.

2 Verba Iuſtiniani. *Si quis rem ſuam quaſi alienam legauerit, valet legatum. Nam plus valet, quod in veritate eſt, quam quod in opinione.* Hactenus Iuſtinianus.

De

De horum Reſponſorum conciliatione indagandum eſt.

3 Communiter in eam itum eſt diſtinctionem, quod aut verſamur in his, quę in ſolo animo conſiſtunt, vt eſt aditio hęreditatis, quę ſolo animo fieri poteſt. §. fin. de hæred. qualit. & differentia, & tunc magis inſpiciatur opinio, quam veritas. d. l. is, qui putat. Aut vero loquimur de his, quæ in ſolo animo non conſiſtunt, ſed in facto, prout ſunt legata, in quibus exigitur factum. & tunc ſecus. hoc eſt. magis veritas, quam opinio ſpectetur, & ita procedat text. in d. §. ſi quis rem.

4 Sic præciſe diſtinguit Accurſ. in d. §. ſi quis rem. in ver. in opinione. ſequitur Bar. in d. l. is qui putat nu. 3. & in l. gerit. nu. 4. ff. eod. de acquirend. Roman. in d. l. is, qui putat num. 2. Mynſing. in d. §. ſi quis rem ſuam. vbi omnium pulcherrime. Borcholt. ibidem per totum commentum. Ioannes Bapt. Seurus in fine, & Hubert. Gyphan. in fine.

Addo Theodor. Straitman. in ſuis Αντινομίαις leg. Ciuil. contrarietate 23. & d. l. Bellonum contrarietate ſua. 22.

5 Verum iſta diſtinctio licet communiter recepta, aliquam tamen mea ſententia, pati videtur poſſe difficultatem.

6 In primis autem conſidero communi omnium Scribentium calculo diſtinctionem hanc receptam eſſe, quod aut tractatur de eo, in quo oportet vtrumq; interuenire. ſci. opinionem, & veritatē, ita quod vnum non ſufficit, & tunc vtrumque inſpicitur: Exemplū eſt in furto, nam in eo requiritur res, & doloſa intentio, ſiue ergo tollatur res, ſiue intentio, impoſſibile eſt furtum com-

7 mitti. l. interdum §. recte. de Furtis. Si vero vnum ſolum ſufficit, aut opinio eſt ſingularis, & tunc veritas præualet, vt de manumiſſ. vindict. l. ſi pater §. 1. & de ſupel. lega. l. Labeo. §. vtrum. Aut eſt communis, & tunc præualet opinio, vt ff. de offic. prætoris. l. Barbarius. & l. 3. de ſupellect. legat. Quam diſtinctionē communiter, vt dixi, Scribētes ſequuti ſunt Alberic. in d. l. is, qui putat. Bald. ibidem, ac alij.

8 Hoc promiſſo ſic argum. Aditio eſt actus in quo vnum ſolum ſufficit, & opinio eſt ſingularis, ergo veritas præualere debet non autem opinio, per ſupradictam communem traditionem.

9 Præterea conſidero facta, & opera requiri, vt quis dicatur hæreditatem adire, nec ſolum animum ſufficere prout eleganter concludit Ioannes Vacdus I. C. erudituſſimus lib. 2. ſuarum iuris quæſtionum. cap. 25. qui iurib. in præcitata l. gerit, & l. ſi forori, C. de iure deliberandi, in quibus videtur decidi, quod hæreditas ſolo animo adeatur, egregie, & ſubtiliter reſpondit, vide per eum.

10 Adde ex ſententia Ferandi Adduenſis lib. 1. ſuarum iuris explication. in præcit. l. is qui putat. falſum eſſe, ab Vlpiano in d. l. regulam conſtitui, ius videlicet eſſe in opinione, quā in veritate, contra tradita per Iuſtinianum in d. §. ſi quis rem ſuam. ſed dictum illud duntaxat referri ad caſum illius legis, prout ipſe Ferandus elegantiſſime reſolutis etiam quibuſdam contrariis demonſtrauit. Ipſum conſulas.

11 Alij ſecundo loco in alia opinione extitere. Ideo enim in caſu d. l. is qui putat. opinionem veritati præualere contendunt. fauore teſtamenti, vt ſcilicet ex eo adeatur hæreditas, & ita teſtamentum ipſum confirmetur.

12 Sed non ſatis arridet. Vlpianus enim ibidem non ſuper hoc ſe fundat, quia de fauore teſtamenti tractetur, ſed quia plus eſt in opinione, quam in veritate.

13 Cogita; quia mihi videtur difficilis Αντινομία.

L. pupillum. ff. de acquiren. hæredita. concors efficitur cum l. 4. ff. de authoritate tutorum.

S V M M A R I V M.

1 *Verba reſponſorum & num. 2.*
3 *Opinio Azonis deducitur pro ſupradictis reſponſis conciliandis.*
4 *Damnatur.*
5 *Heningij Oldẽburgici ſenſus deducitur. & num. 6. quem etiam ſequitur Author.*
7 *De tutore honorario late Gutierez de tutelis.*

¶Conciliata l. pupillum. ff. de acqu. hæredit. cum l. 4. ff. de authoritate tutorum.

1 Verba l. 4. ff. de authoritate tutorum. talia ſunt.

Etſi pluribus datis tutoribus vnius authoritas ſufficiat, tamen ſi tutor authoretur, cui adminiſtratio tutelæ conceſſa non eſt, id ratum a prætore haberi non debet, & ideo puto verius eſſe, quod a filio placebat, ſi eo tutore authore, qui tutelam non gerat, emam a pupillo, ſciens alium eius tutelam gerere, dominum me non poſſe fieri. Item ſi eo authore, emam, qui a tutela fuerit remotus; nec enim id ratum haberi debet. Hactenus Pomponius.

2 Verba legis pupillum. ff. de acquir. vel omittenda hęreditate ſunt huiuſmodi.

Pupillum etiam eo tutore authore, qui tutelam non gerit, hæreditatem adeundo obligari ait. Hæc Aphricanus.

3 Azo, prout refert gl. in d. l. pupillum. in ver. obligari. horum reſponſorum conciliationi incumbens, opinatus eſt, ideo in caſu præcitatæ l. pupillum, tutorem licet non adminiſtrantem, poſſe pupillo ſuo hæreditatem adeunti authorari, quod non procedit in caſu d. leg contrariæ. quoniam ſibi conceſſa fuerat licentia adminiſtrandi, licet non gereret, quod non erat in caſu d. l. etſi plurib. ibi enim illi tutori authoritatem ſuam pupillo impartienti fuerat denegata, vel vetita ipſa adminiſtratio, vel per teſtatorem, uel per iudicem. Sic etiam ſenſit. Bar. in d. l. 4. Bal. in d. l. pupillum. ac plurimi alii. addo gl. in d. l. etſi plurib. in ver. (conceſſa non eſt.)

4 Sed iſte Azonis intellectus, qui eſt cõmunis, abſque alio reiiciendus eſt. Nimis enim inſolenter diuinat. quis enim ſibi in caſu d. l. etſi pluribus. illi tutori honorario per iudicem, vel teſtatorem interdictam eſſe adminiſtrationem patefecit? & ſi diceres non fuiſſe conceſſam. Reſpondeo hoc quoque diuinationis morbo laborare.

5 Quamobrem mihi ſummopere placet conciliatio, quam poſt Cuiacium attulit nouiſſime Anto. Henningius Oldembugic in ſuo elegan. tract. de fideiuſſorib. ca. 7. num. 76. vt ſcilicet ea, quę ſunt animi potius, quam facti, vel adminiſtrationis, ſicut eſt aditio, etiam tutore honorario authorante recte fiant, quia animus facile quolibet tutore authore ſuppletur. l. pupillus. ff. de regulis iuris.

6 At venditio, traditio, ſolutio, quia ſunt facti potius, quam animi, ideo etiã authoritatem eius tutoris deſiderant, qui negotia gerit, nec ſufficit honorarii, hoc eſt eius, cui adminiſtratio tutelæ conceſſa non eſt, teſtatore deſtinante, quis gerere debeat, & prætore id confirmante. iuxta l. 3. ff. de adminiſtrat. tuto. Satis.

7 De materia tutoris honorarii pulchre Gutierez de iure tutel. par. 1. cap. 17. vide per eum.

Con-

Digitized by Google

Conciliatur l. cum ſeruus legatus. ff. de legatis primo. & l. ſi ſeruus. ff. eod.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2.*
3 *Contrarietas maxima adeſt inter ſupra dicta reſponſa.*
4 *Pro conciliatione multi multa dixere.*
5 *D. Accurſ. ſenſus deducitur, quem ſequitur Author. num. 17.*
6 *Paul. de Caſt. opinio affertur.*
7 *Damnatur. & num. 8. 9. & 10.*
11 *Zaſij expoſitio proponitur. & numero 12.*
13 *Reprobatur. & nu. 14.*
15 *Didaci a Spino ſententia ſubnectitur.*
16 *Refellitur.*
18 *Vide de materia nonnullos tex. adductos ibi.*

¶ Paul. Iuriſconſ. in l. cum ſeruus legatus. ff. de leg. primo. aduerſatur Aphricano in l. ſi ſeruus. ff. eod. tit.

1 Verba Pauli. *Cum ſeruus legatus in fuga eſt, vel longinquo abſens exigitur, operam praeſtare hæres debet, vt eum requirat, & praeſtet, & ita Iulian. ſcribit. Num & ſumptum in hanc rem facere hęres debeat? Aphricanus lib. 20. Epiſtolarum apud Iulianum quærit, putatque ſumptum praeſtandum, quod & ego arbitror ſequendum.*

2 Aphricanus autem ita loquitur. *Si ſeruus legatus viuo teſtatore fugiſſe dicatur, & impenſa, & periculo eius, cui legatus fuit debet reddi, quoniam rem legatam eo loco praeſtare hæres debet, in quo a teſtatore ſit relicta.*

3 Contrarietas inter ſupra dicta reſpõſa apparet manifeſta. Nam ex ſententia Pauli ſeruus legatus, qui aufugit, expenſis hæredis redimendus eſt. Ex ſententia vero Aphricani. Expenſis legatarii.

4 De conciliatione cogitandum.

5 Priori loco d. Accurſ. in d. l. cum ſeruus. in ver. exigitur. diſtinctione quadã ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt. Aut enim (inquit) tempus teſtamenti ſpectamus, & tunc ſuo ſumptu hæres ſeruum illum, qui aufugit, recuperat, & ita procedat reſponſum Pauli. Aut vero inſpicimus poſt teſtamentum, ſed tamen ante mortem ipſius teſtatoris, & tunc hæres proſequitur ſumptu, & periculo ipſius legatarii, & eſt ratio, quia res legata debet dari vbi erat tempore teſtamenti, & ita locum habet opinio Aphricani. Vnde. Sequutus eſt Bar. in d. l. cum ſeruus. Vbi elegantiſſime, Angelus, & Imol. in d. l. ſi ſeruus. ac alii.

6 Secundo loco principaliter do. Paul. de Caſtro in d. l. cum ſeruus. alterius extitit opinionis. Tradidit enim, quod ſeruus ille legatus expenſis ipſius legatarii redimendus quidem eſt, praecitata l. ſi ſeruus.

Hoc autem verum eſt, niſi in recuperando impenſa eſſet ita magna, quod legatum redderetur inutile, ſi fieret expẽſis ipſius legatarii, ut contingit, quando eſt in fuga, vel in loco longinquo tempore teſtamenti, & teſtator etiam hoc ſciebat, nam ut ſit utile, cenſetur uoluiſſe grauare hæredem de reducendo expẽſis propriis, vt in d. l. cum ſeruus. Vnde. Huic eidem opinioni videtur quoq; adhæſiſſe d. Iaſ. ibidem.

7 Sed iſta conciliatio d. Caſtrenſ. non admodum mihi uidetur tuta, in primis enim diuinatiua eſt. Ad praecitatam l. cum ſeruus.

8 Praeterea Iuriſcon. in d. l. ſi ſeruus. nõ mouetur ex eo, quod impenſa facienda per legatarium in redimendo ſeruo illo, qui aufugit, ſit magna, uel modica, & quod legatum inutile reddi poſſit, ſed quia rem legatam eo loco praeſtare hæres

hæres debet, in quo à teſtatore ſit relicta. Vnde.

9 Adde poſtremo loco hæc duo æquiparari. Vel ſeruum legatum eſſe in fuga, vel eſſe in loco longinquo. Et ratio eſt, quia quando eſt in fuga cum neſciatur, vbi ſit, æque difficilis eſt recuperatio, ſicut quando eſt in longinquo immo aliquãdo etiã difficilior, ad tradita per Bar. in l. continuus. §. illud. ad fin. col. 1. ff. de verb. oblig. Et ſequitur d. Iaſon in d. l. cum ſeruus. nu. 1.

10 In caſu autem vtriuſq; reſponſi proponitur, ſeruum illum legatum fuiſſe in fuga. Vnde.

11 Tertio loco accedit alia interpretatio d. Zazii in d. l. cum ſeruus. ferè in fine. Tradidit enim, ſi res legata abiit in fuga, vel in longinquũ, ſiue tempore teſtamẽti, ſiue poſtea in vita teſtatoris, ſumptum eſſe præſtandum per hæredem d. l. cum ſeruus. Quod quidem procedit, ſiue hoc ſciuiſſet, ſiue ignoraſſet teſtator.

12 Hoc autem limitari, quando poſt ſumptum paſſum nihilominus reſideret legatario commodum, quia tunc hæres quidem reducet, ſed ſumptu legatarii, ex regula communi, qua dicitur, rẽ præſtandam eſſe eo loci, vbi eſt, per d. l. ſi ſeruus. Vnde. Latius autem vide per eum.

13 Sed nec hæc Zazii opinio probari poteſt. In primis enim videtur damnatiua ad d. l. ſi ſeruus. dum autumauit, tũc demum rem legatam per hæredem, ſumptibus tamen legatarii, reducendam, quando ipſimet legatario detractis ſumptibus, aliquid ſupereſt commodi. Iuriſconſult. enim ibi ex eo mouetur dumtaxat, rem præſtandam eo loci, in quo a teſtatore relicta ſit. Vnde.

14 Accedat. Nam eius opinio in clauſula illa verborum, *ſiue hoc ſciuiſſet, ſiue ignoraſſet teſtator*, communiter reprobatur. Si enim teſtator ignoraſſet rem ipſam legatam, vt puta ſeruum, abeſſe, & putaret eam præſentem, tunc omnes concludunt, eo quidem caſu hæredem præſtare operam oportere in re reducenda, ſed ſumptibus ipſius legatarii d. l. ſi ſeruus. quam ſic intelligunt. Nec enim præſumitur (inquit) teſtatorem, ſi ſciuiſſet rem abeſſe, eandem rem vel legaſſe, vel hæredem oneraſſe. Vnde.

15 Quarto loco principaliter eruditiſſ. d. Didac. a Spino in ſuo ſpeculo teſtamentorum gl. 8. principal. nu 20. alium attulit ſenſum. Libet autem eius præciſa verba transſcribere.

Qua in re ſic hanc rem componendam iudico, ſcilicet, quod aut tempore teſtamenti ſeruus erat in loco remoto, vel quia aufugit, uel quia ius teſtatoris erat in illo loco longinquo, tali caſu ille ſeruus inquirendus eſt ſumptibus, & expenſis legatarii, cum in illo loco legaſſe uideatur, ubi ſitus eſt, uel ubi poſſit inueniri. Sic intellige tex. in d. l. ſi ſeruus. ſi uero poſt mortem teſtatoris ſeruus aufugit, uel eſt tranſportatus; tunc expenſis hæredis eſt inquirendus, & tradendus ipſi legatario ſic intellige d. l. ſi ſeruus legatus. ff. de leg. 1. primo. Hæc a Spino.

16 Sed iſte Spini ſenſus haud recipiendus eſt. Aduerſatur enim (quo ad primum ſuum membrum) textui in d. l. ſi ſeruus. qua deciditur *quod rem legatam eo loci præſtare hæres debet, in quo a teſtatore ſit relicta*, id eſt conditum teſtamentum, nõ autem ubi ſita ſit, uel poſſit inueniri. Vnde.

17 Ego non recedo a priori opinione ſupra relata, quæ eſt communiter recepta.

18 Vide de materia ſupradictorum reſponſorum textum in l. cum res. ff. eodem. de lega. primo. & l. quod legatur. de iudic.

Reſo-

Reſolutio illius difficultatis, an legatum conferri poſſit in alterius voluntatem? ac Pauli, ac Vlpiani nonnulla reſponſa conciliata.

SVMMARIVM.

2 *Verba ipſorum reſponſorum. & num. 3. 4. & 5.*
6 *Maxima ἀντινομία extat inter ſupra dicta reſponſa.*
7 *Opinio Accurſ. deducitur. & nu. 8. & 9. necnon & 10.*
11 *Reprobatur. & num. 12. 13. & 14.*
15 *Alberici ſenſus proponitur.*
16 *Reycitur. & num. 17. & 18.*
19 *Cumani opinio affertur.*
20 *Damnatur.*
21 *Aliorum interpretatio ſubycitur.*
22 *Exploditur. & num. 23. 24. & 25.*
26 *Quædam alia conciliatio adducitur.*
27 *Sed decipiuntur y, qui eam attulere. & nu. 28. & 29.*
30 *Ioannis Rober. expoſitio ſubnectitur.*
31 *Improbatur. & num. 32. 33. & 34.*
35 *Iacob. Cuiac. interpretatio affertur.*
36 *Et hanc ſequitur Author.*
37 *Improbatur tamen per Hotomanum.*
38 *De materia ſupradictorum reſponſorum videndi Doct. remiſſiuè.*
39 *Legatum an in voluntatem hæredis conferri poſſit? diſſerunt Robertus, & Card. Fuſcus.*

¶ Legatum an poſſit conferri in alterius volũtatem? Maxima eſt in iure noſtro difficultas.

1 Paulus enim Iuriſconſult. in l. ſenatus. §. legatum. ff. de leg. 1. & Vlpian. in l. 1. ff. de leg. ſecundo. ſentiunt aperte pro affirmatiua. Contrarium autem ex profeſſo reſpondit idemmet, Vlpian. in l. nonnunquam. ff. de condi. & demonſtrationib. & in l. fideicommiſſa. §. ſed et ſi. ff. de fideicommiſſ. libertatib.

2 Audi eorum verba. Verba Pauli.

Legatum in aliena voluntate poni poteſt, in hæredis non poteſt.

3 Verba l. 1. ff. de leg. primo.

In arbitrium alterius conferri legatum, veluti conditio poteſt. Quid enim intereſt, ſi Titius in capitolium aſcenderit, mihi legetur, an ſi voluerit?

4 Verba d. l. Nonnunquam.

Nonnunqam contigit. & cet. Quod euenit, ſi alicui ita legetur, Titio decem do, lego, ſi Mæuius capitolium aſcenderit: nam quamuis in arbitrio Mæuij ſit, an Capitolium aſcendat, & velit efficere, vt Titio legatum debeatur, non tamen poterit alys verbis vtiliter legari, ſi Mæuius voluerit, Titio decem do. Nam in in alienam voluntatem conferri legatum non poteſt.

5 Verba d. l. fideicommiſſa. *Sed & ſi ita ſcriptum ſit, ſi Seius voluerit, Stichum liberum eſſe volo, Mihi videtur poſſe dici valere libertatem, quia conditio potius eſt, quemadmodum ſi mihi legatum eſſet. Si Titius Capitolium aſcenderit.*

6 In his reſponſis ſedandis maximopere, ſe torſerunt Interpretes. Quinimmo hanc eſſe ἀντινομίαν inſolubilem, & a compilatorib. ſtrum minime animaduerſam, poſt Emanuel. a Coſta, tradidit Franc. Sarmient. ſelectar. interpretat. lib. 2. cap. 6. num. 9.

7 Accurſ. priori loco in d. §. legatum. in uer. legatum in aliena. opinatus eſt, ita diſtinguendum eſſe. Aut enim (inquit) legatum cõfertur in expreſſam alterius, (i. extranei) uoluntatem, & id eſt netitũ, d. l. nonnunquam. aut in tacitam, & id eſt premiſſum. d. §. legatum. & d. l. 1. ff. de lega. primo. & hanc diſtinctionem mirum in modum comprobare uidetur

verba

Digitized by Google

verba illa finalia. d. l. nõnunquam. *Inde dictum eſt expreſſa nocent, non expreſſa non nocent.*

8 Hic obiter nota, quod iure merito loquutus eſt ſupra d. Accurſ. de extranei voluntate. Quo ad legatarium enim, certum eſt legatum in ipſius expreſſam voluntatem conferri poſſe. ad l. ſi ita expreſſum. ff. eodem. de condi. & demonſtration. & l. ſi ita. §. illi ſi volet. de legat. 1. pulchram autem rationem conſiderat Goffredus in d. §. legatum. nume. 3. cum ſeq. vide per eum.

De hærede autem clarum eſt, quod non poteſt, per d. §. legatum. & d. l. fideicommiſſa. §. quod ſi ita. ff. eod. de fideicom. liber. Nec mirum. Ipſe enim hæres obligandus numquam præſumeretur velle, ad l. ſub hoc. de action. & obligat. & per conſequens legatum eſſet ridiculum pulchre Iaſ. in d. §. legatum. vbi etiam Caſtrenſ. in princ.

9 Et hanc conciliationem communiter fere omnes ſequuti ſunt. Bar. in ſpecie in d. §. legatum. in d. l. 1. nume. 4. de leg. ſecundo. vbi tradidit, quod ſi teſtator dixerit legatum relinquendo, lego Titio centum, ſi voluerit extraneus, nõ valet legatum, quia eſt captatoria volũtas. Adducit d. l. nonnunquam. de condi. & demonſtrat. & idem etiam repetijt in d. l. nonnunquam. Sequutus eſt Paul. de Caſtro in d. §. legatum. vbi tradit, quod ſi agatur de committendo legato in voluntatem alterius, diſtinguẽdum eſt inter voluntatem tacitam, & expreſſam. Et quo ad tacitam (inquit) valere commiſſionem. Exemplum eſt. Si teſtator dixerit, lego Titio centum, ſi Caius Capitolium aſcenderit. Quo vero ad expreſſam ſubdiſtinguẽdum opinatur. Aut enim eſt facta collatio in expreſſam per verbum importans arbitrium boni viri, vt ſi fuerit arbitratus, vel ſi putauerit, vel æquum crediderit, vel ſibi placebit, & valebit, vt l. ſi ſic. ff. eod. tit. de leg. primo. Aut per verbum, quod importat liberam voluntatem, vt eſt verbum volo, & tunc, aut per dictionem, quæ importat principaliter tempus, & ſecundario conditionem, vt eſt dictio cum, & tunc valet, quia non cenſetur commiſſa ſubſtantia. ad l. fideicõmiſſa. §. hoc autem legatum. de legat. 3. Aut per dictionem, quę importat principaliter conditionem, vt ſi voles, vel ſi volueris, & tunc non valet, & latius, vt per eum. Addo Zazium in d. §. legatũ. vbi tradit & ipſe, quod in alicuius tertij extranei voluntatem apertam legatum conferri minimè poteſt, vt lego Titio fundum, ſi Flaccus velit, verum in voluntatem tertij rectam, vel obliquam recte legatur, vt lego Titio fundum, ſi Flaccus capitolium aſcenderit, adducit. d. l. nonnunquam

10 Sed quæres, quæ ſit ratio, quod legatum non poteſt conferri in voluntatem expreſſam extranei, ſed tacitam ſic? Vltramontani dicunt, non poſſe *reddi* rationem. Dom. Rayn. dicit, quod *ratio* eſt, quia in primo caſu voluntas expreſſa reſpicit ſubſtantiam obligationis intrinſecam, tacita autem reſpicit, extrinſecam. Sequutus eſt Alberic. in d. l. 1. in fine. de leg. 2.

Verum iſta interpretatio licet communis, a veritate quam maxime mihi diſtare vſ. Repugnãt enim clara verba Vlpiani in d. l. 1. de legat. 2. vbi ita ſcripſit. *In arbitrium alterius conferri legatum, veluti conditio poteſt, quid enim intereſt, ſi Titius in Capitolium aſcenderit, mihi legetur, an ſi voluerit?*

11 Ecce ex his verbis aperte colligi, quod legatum poteſt conferri non ſolum in extranei voluntatem tacitam, quæ colligitur ex illis verbis, *ſi Titius in Capitolium aſcenderit*, ſtat enim in ſua poteſtate aſcendere, vel non, verum etiam in expreſſam, quæ quidem deprehenditur ex illis *ſi voluerit*. Et ſic vnuſquiſque videt, nullum ibi conſtitui diſcrimen, an dicatur, ſi Titius voluerit, vel ſi Titius in Capitolium aſcenderit. Ergo.

12 Nec replicet Bar. in d. l. nonnunquã. nume. 2. in caſu dict. l. 1. legatum non

fuiſſe

fuiſſe collatum in voluntatem, ſed in arbitrium. Repugnant enim illa verba *an ſi voluerit*.

13 Præterea iſthæc eadem opinio, ſeu cõciliatio communis improbatur, & rectè per verba illa d.l. fideicommiſſa. *Sed et ſi ita ſcriptum ſit. Si Seius voluerit, Stichum liberum eſſe volo: mihi videtur poſſe dici valere libertatem.* Ex his enim deprehenditur legatum libertatis fuiſſe collatum in expreſſam tertii uoluntatem, & tamen valet.

14 Nec dicatur legatum illud ibi ſuſtineri fauore libertatis. Reſpondetur enim id eſſe falſum. Iuriſconſult. enim ibi ſe fundat, quia conditio potius eſt, quemadmodum ſi legatum eſſet, ſi Titius Capitolium aſcenderit, nõ autem quia tractetur ibi de libertate. Vnde. Videndus omnino Emanuel a Coſta ſelectarum interpretat. lib. 1. cap. 21. nume. 10. vbi pulchre.

15 Secundo loco D. Albericus in d. l. 1. in fine, de leg. 2. aliam attulit expoſitionem. Inquit enim in caſu eiuſdem l. 1. non conferri legatum, ſed quantitatem ipſius legati, ideo nil mirum, ſi in arbitrium alterius conferri poſſit. In caſu vero d.l. nonnunquam, agitur de collatione ipſius legati. Vnde nil mirum, ſi prohibita ſit ipſa collatio.

16 Sed decipitur Alberic. ex plurib. Primo enim, quod in caſu d. l. 1. conferatur quantitas legati, non ipſum legatũ, contrarium enim apparet ex illis verbis. *In arbitrium alterius conferri legatum.*

17 Præterea repugnat tex. in d. §. legatum. l. ſenatus, vbi aperte docetur, legatum, non autem quantitatem legati, in aliena voluntate poni poſſe. Ergo.

18 Adde, falſum ex alio quoque eſſe, quod in caſu d. l. 1. conferatur quantitas legati, non ipſum legatum. Nam dicitur ibi valere legatum, ſi ita relinquatur, *lego Titio decem, ſi Manius in Capitolium aſcenderit*. Ergo patet, quod ibi tractatur de collatione legati, non autem quantitatis ipſius. Conſidera poſtea, quod idem iuris eſt circa validitatem collationis ipſius legati, ſi teſtator dixerit, ſi Titius Capitolium aſcenderit, uel ſi uoluerit, ut ibidem deciditur. Vnde.

19 Accedit tertio loco alia Scribentium ſolutio, & eſt do. Raphael. Cuman. in d.l. 1. num. 4. in fine. & in repetit. num. 6. titu. eod. de legat. 1. Docet enim is, ueriſſimũ quidem eſſe illud axioma, quod legatum in arbitrium alterius conferri poteſt, d. §. legatum. & d. l. 1. nec obſtare d.l. nonnunquam, quoniam agebatur ibi de conferendo legato in uoluntatem hæredis inſtituti, quod quidem uetitum eſt, d. §. legatum. & ſupra tetigimus. Hoc idem ſequutus eſt quidam Ludouic. Luſitan. relatus per Couuar. loco inferius allegando in Lutrum §. cũ quidam, ff. de reb. dub.

20 Sed iſte Cuman. ſenſus omnino reijciendus eſt. Nullum enim uerbum ibi de hærede aliquo inſtituto. Vnde. Adde Iuriſconſ. ibi regulam generalem tradere. *Nam in alienam voluntatem conferri legatum non poteſt*. Eundem ſenſum improbauit quoque d. Couuar. in c. cũ tibi. num. 7. de teſtamentis. ubi docet, quod corrumpit ſenſum, & uerba Iuriſconſ. in d.l. nonnunquam.

Pluribus aliis conſiderationibus refellitur eleganter per d. Emanuel a Coſta ſelectarum interpretat. cap. 21. inferius allegando, num. 8. Eum conſulas. Sequutus eſt Franciſ. Sarmientus libro 2. ſelectarum interpretat. cap. 6. nume. 29. in fine. & Ioan. Rober. lib. 2. ſenten. iur. cap. 11. in prin.

21 Quarto adducitur alia Scribentium opinio, & eſt, quod tex. in d.l. 1. de leg. 2. non ſit legendus interrogatiue, ſed aſſertiue, ut eius ſit ſenſus, ſub illis uerbis. *Quid enim intereſt, &c.* quod intereſt aliquid, immo uero nonnihil inter arbitrium, & uoluntatem, & ſic non obſtabit cum d.l. nonnunquam.

22 Sed iſte ſenſus penitus reijciendus, quoniam contradicit literæ, quæ legit interrogatiue. Sic enim legitur in vulgatis

Digitized by Google

gatis Codicibus, in Pandectis Florentinis, Haloandri, Ruſſardi, Dionyſ. Gottofre di, ac aliorum.

23 . Adde nihilominus obſtare tex. in d. §. legatum. ubi aperte deciditur. *Legatum in aliena voluntate poni poſſe.*

24 Nec officit, ſi diceretur. tex. in d. §. intelligi de aliena uoluntate reſpectu legatarii, prout ſenſit Couar. nume. 8. inferius allegando, Anton. Auguſtin. lib. 4. emendationum capitul. 15. in fine, ac alij.

25 Reſpondetur enim id falſum eſſe, & uim, ac uiolentiam fieri illi textui loquenti generaliter. Vnde. De hoc eleganter differit Coſta d. capitul. 21. numero 12.

26 Quinto loco nonnulli alij opinati ſunt, quod tex. in d. l. 1. non loquatur de mera uoluntate, ſed de uoluntate ab arbitrio qualificata, ſeu arbitrio, & ſic ſentiunt legatum poſſe in extranei arbitrium conferri tanquam boni uiri, non autem in liberam uoluntatem, & ita tex. in præcitata l. 1. non repugnat text. in d. l. nonnunquam. Et huic expoſitioni acquieuiſse uiſus eſt d. Couar. in d. cap. cum tibi. num. 8. ſic etiam in ſumma tradidit d. Charōd. lib. 1. Veriſimil. cap. 21. concil. 11. Et ſequutus eſt dom. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 3. aſsert. 48. Adde Hugonem Donell. in l. 43. num. 5. ff. de uerbo. obliga. & Connanum lib. 10. Commentariorum Iuris ciuilis. cap. 6. pagin. mihi 645. terg. ubi id tandem concludere uiſus eſt.

27 Sed aperte iſti decipiuntur, quia officiunt uerba illa, *an ſi voluerit*. de quib. in eodem tex. quę quidem arguunt collationem legati in meram, ac liberā uoluntatem ipſius extranei, prout & ſupra docuimus. Vnde.

28 Præterea ob id non tollitur repugnātia, quæ eſt inter contex. dict. l. 1. & d. l. nonnunquam. ibi enim deciditur legatum in alienam uoluntatem expreſse conferri non poſse. Tacite autem, uelu ti ſi Titius Capitolium aſcenderit, poſſe. Hic autem Vlpian. affirmat conferri poſſe, nec ullum ſtatuit diſcrimen, an dicatur, ſi Titius uoluerit, uel ſi Titius in Capitolium aſcenderit. Vnde. & ita animaduertit in ſpecie Clar. dom. Fachineus lib. 5. ſuarum iuris controuerſ. cap. 58.

29 Accedit tandem arbitrium alterius pro libera uoluntate intelligendum, nō uero pro boni uiri arbitrio, ut poſt multa iura in ſimili relata, elegantiſſime tradidit Emanuel a Coſta lib. 1 ſelectarum interpretat. cap. 21. nume. 4. Eum conſulas.

30 Sexto loco Ioannes Rober. lib. 2. ſententiar. iur. d. cap. 11. uer. quę omnia ſic componenda, ſupradictorum reſponſorum conciliationi ſtudens, opinatus eſt ita diſtinguendum. Aut prius extranei voluntatis, quam ſitæ meminit teſtator, vt puta cū dixit. Si Titius *voluerit*, Mæuio decem do lego, & tunc inutile prorſus eſt legatum, quia omnino in extranei volūtatem diſpoſitio a teſtatore eſt collata, quod vetitum eſt. Iura enim teſtamentorum firma per ſe eſſe oportere neminem præterit.

Aut vero pręcedit ipſius teſtatoris voluntatis declaratio, cui Titij volūtatem accedere voluit, & eam veluti conditionem legato relicto, & per ſe firmo iniecit, vt puta ſi dixerit, Seio decē dari volo, ſi Titius voluerit, & tūc validum eſt legatum, quia voluntati teſtantis id innitidicemus. Et latius, vt per eum.

31 Sed iſthæc tanti viri opinio ex multis videtur reijcienda. Primo enim aduerſatur tex. in d. l. 1. de leg. 2. ſub illis verbis. *Quid enim intereſt, ſi Titius in Capitolium aſcenderit, mihi legetur, an ſi voluerit?* Ex his enim verbis clare deprehēditur, prius extranei voluntatis meminiſſe teſtatorem, & tamen valet legatum vt ibi.

32 Præterea ſecundo loco conſidero, nil mea ſententia differre, an verba illa. *ſi Titius voluerit, vel Capitolium aſcenderit, lego & cet.* preponantur, vel poſtponantur; vtroque enim modo videtur mihi

mihi voluntas illius teſtatoris in voluntatem alienam collata. Pendet enim a volũtate illius tertij extranei validitas, vel inualiditas ipſius legati.

33 Adde, quod præpoſteratio verborũ nunquam vitiat actum, & maximè legatum ad not. per Doct. in l. qui duob. de condit. & demonſtr.

34 Accedit poſtremo, nam ſupra dicta eius diſtinctio optime confunditur, per tex in l. fideicommiſſa. §. ſed & ita. ff de fideicom. libert. vbi deciditur ſuſtineri legatum libertatis, ſi teſtator ita loquutus ſit, *ſi Seius voluerit, Stichum liberũ eſſe volo*. & tamen ibidem voluntatis ipſius extranei prius, quam ſuæ teſtatorem memorẽ extitiſſe, clare deprehenditur. Ergo.

35 Septimo loco Iacob. Cuiacius lib. 2. obſeruat. cap. 2. aliter hæc reſponſa ſedare ſtuduit. Libet eius verba tranſcribere. Sed omiſſis interpretum traditionibus, vt hæc verba *ſi Titius voluerit* dupliciter accipiam, inclinat animus, aut enim his verbis totum teſtator in volũtate Titij poſuit, vt is arbiter, & quaſi dator legati ſit, & hoc fit inutiliter d. l. nonnunquam. Aut hæc verba pro conditione accepit, in hunc ſenſum, ſi forte acciderit aliquando, vt id Titius velit, & hoc non fit inutiliter. Aeque enim valet legatum, atque ſi obſcuriori oratione ſit res collocata in voluntatem Titij, vt puta ſi Titius Capitolium aſcenderit, & hoc ita Vlpian. tradit in l. 1. de leg. 2. *In arbitrium* (inquit) *alterius conferri legatum, veluti conditio poteſt. Quid enim intereſt, ſi Titius Capitolium aſcenderit mihi legetur, an ſi voluerit, veluti conditio* i. quaſi conditio, ſed malim legere veluti conditionem, & ex eo quidem loco, quod Vlpian. alibi tradit legatum in aliena voluntate poni poſſe, ſic accipiendum eſſe reor, vt in aliena voluntate, quaſi conditione, legatũ poni poſſit. l. ſenatus. §. legatum. nam in l. fideicommiſſaria 3. ff. de fideicomm. libert. Idem Author ideo libertatem ita relictam, ſi Titius voluerit, deberi ait, quod conditio potius ſit, ſcilicet, quam legati dandi merum arbitrium, & huic conditioni eo etiam loco illam, ſi Titius Capitolium aſcenderit, parem facit omnimodo. Hactenus Cuiac. Eum præciſe ſequutus eſt Clar. vir d. Fachineus d. cap. 58. lib. 5. ſuorum iuris Controuer. in fine.

36 Et hæc ſententia omnibus alijs mihi quoque probabilior videtur, in quam etiam inclinaſſe mihi viſus eſt Clar. do. Pancirol. variarum lection. lib. 3. cap. 5. quem conſulas.

37 Nota tamen hanc eandem Cuiacij ſententiam improbari quoque per do. Franciſcum Hotoman. lib. 1. ſuorum reſponſorum amicabil. capit. 5. & lib. 12. obſeruat. 4. Vide per eum.

38 Latius de hac materia vide penes Euerhard. Bronchorſt. d. centur. 3. aſſert. 43. Coſtam, & Sarmientum, in præcitatis locis.

39 An legatum in voluntatem hæredis conferri poſſit? tractat elegãtiſſimè Ioannes Robertus ſenẽtiarum iuris lib. 2. cap. 10. & Illuſt. d. Card. Tuſcus practicar. concluſ. in litera L. concl. 49.

An, quod ædificatur in area legata, debeatur legatario? Ambigitur, & maxima eſt in iure noſtro repugnantia.

S V M M A R I V M.

1 *Iura perpenduntur pro affirmatiua. & nume. 2. & 3.*

4 *Iura pro contraria adducuntur.*

 5 *Accurſ.*

5 *Accurſii ſenſus deducitur pro ſupradictis reſponſis conciliandis.*
6 *Reijcitur.*
7 *Iacobi de Arena ſententia affertur.*
8 *Reprobatur.*
9 *Garziæ conciliatio perpenditur.*
10 *Reprobatur.*
11 *Author cogitandum relinquit.*
12 *Videndi de materia Gottofred. ac Didacus a Spino.*

¶ An quod ædificatur in area legata debeatur legatario? Maxima eſt in iure noſtro differentia.

1 Paul.n.in l.ſeruum filij, §. ſi areæ. ff. de leg.1.ſentit pro affirmatiua. Eius verba talia ſunt. *Si areæ legatæ domus impoſita ſit, debebitur legatario, niſi teſtator mutauerit voluntatem.*

2 Cum Paulo concordat Iabolen. in l. ſi areæ. ff.de leg.2. vbi ita docuit. *Si areæ legatæ poſt teſtamentum factum ædificiũ impoſitum eſt, vtrumque debebitur; & ſolum & ſuperficies.*

3 Suffragatur quoque aliud reſpõſum eiuſdem Pauli in l. qui res. §. aream. ff. de ſolution. Aliud Pomponij in l. ſi ex toto. ff. de leg.1. & in l.quod in rerum. §.ſi quis poſt.ff.eod.

4 In contrariam autem ſentẽtiam iuit Celſus in l.ſi chorus.§.area.ff de leg.3. vbi ita ſcriptum reliquit *Area legata, ſi inædificata medio tempore fuerit, ac rurſus area facta ſit, quamquam tunc peti non poterat, nota: nunc tamen debetur.*

De conciliatione cogitandum.

5 Accurſ. priori loco in d. §. ſi areæ. in ver. legatario. verſus finem. pro conciliatione docuit, quod in caſu Pauli, ideo domus areæ legatæ impoſita legatario debetur, quoniam teſtator voluntatem non mutauit, in caſu autem Celſi ideo ſecus eſt, quoniam ipſum in ea teſtatorẽ pœnituit. Hoc idem repetiit quoque in d.§.area legata.in ver. non poterit. Sequutus eſt Odofred. in d.§.ſi areæ.

6 Sed iſte Accurſ.ſenſus vti diuinatiuus reiiciendus eſt. Sic præciſe Bar. in d. §.ſi areæ. Sequutus eſt Raphael Cuman. & d. Iaſon in d.l.ſeruũ filii.§.ſi pocula. nume.6. Addo Imol. in d. §. ſi areæ. & ibidem Franciſc. de Aretio. Adnectendus eſt quoque Ioann. Garzia de expenſis.c. 22.num.74.

7 Secundo loco Iacob.de Arena in d.§. ſi areæ. alterius extitit opinionis. Tradidit enim, quod in caſu d.§.ædificauit teſtator, cuius res erat, & ideo areæ legatę domus impoſita debetur. In cauſa autẽ Celſi ædificauit extraneus, cuius rem teſtator legauerat. Ideo ibi hæres non tenebatur ad areã, quia non poterat ſeparari a domo, & ideo domo ipſa deſtructa adhuc poterit peti area, quia legatũ numquã fuit extinctum. Arenã ſequutus eſt Bar. in præcit.§.ſi areæ, vbi etiam Bal. Tetigit etiam Alberic. in d.l.ſi chorus.in fin.de leg.3. Addo Alexand.in d. §.ſi areæ. in fin. & ibidem Raphaelem Cuman.vbi elegantiſſimè rationem diuerſitatis quoque deducit inter vnũ caſum,& alterum, ipſum cõſulas. His adnectendus eſt etiam Pau.de Caſtr. in d. §.ſi areę.nu.2.vbi pulchrè,vbi etiã Imol. fere in fine.& d.Zaz.in l. ſi ex toto. nu. 6.ff.de leg.1.

8 Sed & iſthæc cõciliatio refellitur per Socin.ſenior.in l.ſi ex toto. nu.1. & 2.ff. de leg.1. Libet hic eius præciſa verba trãſcribere. Sed nõn puto, dictum §. area. ita intelligẽdum, quoniam dicere, ꝙ ibi erat aliena, eſt diuinatio. Item ibi nõ negatur, ꝙ nõ debeatur vtrumque. ſ.area, & ædificium, ſed alia erat ibi ratio dubitandi, nã poſito ædificio videbatur, extinctum legatum areę, cum area peti nõ poſſet, vt ibi dicit tex. bene facit tex. in l. ſi in area. ſup de vſufru. & ideo licet poſtea ædificiũ eſſet deſtructũ, videbatur, ꝙ area nõ deberetur cuius contrariũ ibi deciditur, & ꝙ iſta fuerit dubitatio Iuriſconſ. patet ex ver. ſeq. qui venit triplicatiuè ad ſuperiora. Vnde tres ſunt caſus valdè diuerſi. Primus eſt, quando legatur domus, & tunc illa deſtructa debetur area. l. ſi grege. in fin. inf. eod. Secundus eſt, quãdo legatur area, & ſuper imponitur ædificium, & tunc debetur vtrum-

vtrumque, vt l.ſi areæ infra tit. proxim. Tertius eſt, quando legatur area, & poſtea imponitur ædificium, ꝙ poſtea deſtruitur & tunc licet exiſtente ædificio, area peti non poſſet, eo deſtructo, debetur area, vt ibi, & ſic deciditur nouus, & diuerſus caſus, & ꝙ ædificium, vt ibi, deberetur, oſtendo tibi ratione vrgenti. Nã ſi tu dicis, quod ibi area erat aliena, & quod ædificium non debebatur, tunc habes neceſſe dicere, quod ibi area peti potuiſſet, quod eſt cõtra illum tex. Probatur conſequentia, quia quando area debetur ſine ædificio, ſola area peti poteſt, vt æſtimatio debeatur. Caſus eſt in l. qui res. in §. areã. ff. de ſolut. Cum ergo ibi dicatur, quod area peti non poterat, ſequitur, quod debebatur etiam ædificium, & propter hoc ſola area peti nõ poterat, quia legatum pro parte non poteſt acceptari. vt l. neminem. infra titulo proximo. ex quo ſequitur vnum aliud, quod ibi nõ fuit legata area aliena, quia tunc ædificium non deberetur, cuius totum oppoſitum dicũt Doct. Cogita tamen. Hæc Socinus.

Reprehenditur quoque vti diuinatiua per d. Iaſon. in d. §. ſi pocula. num. 6. vbi omnium elegantiſſimè, licèt poſtea eandem & ipſe ſequatur. Alijs quoque mediis damnatur per Franciſc. de Aretio in d. §. ſi areæ. Eum cõſulas. His adde Garziam d. nu. 34. vbi pulchre.

9 Tertio quidem loco eruditiſſ. Garzia d. cap. 22. præcitat. nu. 34. fuit in noua opinione pro his reſponſis ſedãdis. Audi eius verba. Ego tamen exiſtimo Iureconſultos hos diuerſas facti ſpecies tractaſſe. Celſus inquirit conſeruationẽ legati, Paul. augmentũ, hic proponit areã legatam, & ædificium ſuperpoſitũ, quęrit de augmento, an ſuperpoſitum ædificium ſit legati augmentum, in qua facti ſpecie Celſus idem, quod Paul. reſpõdiſſet. ſ. factum fuiſſe augmentũ, & legatario prodeſſe. Celſus vero aliam facti ſpeciem proponit, ac ſubinde aliam, ac ſubtilem, & difficilem iuris deciſionem inquirit, proponit areã legatam, proponit item ædificium ſuperpoſitũ. Hactenus erat facti ſpecies, in qua erat Paul. Addit Celſus vlterius dirutum fuiſse ædificium, & rurſum redactum ad aream, quęrit de nõ augmento, quod dirutum eſse conſtat, & iam non eſt, ſed de ipſo legato areæ, an area peti poſſit? Ait poſse quidem peti. Ratio, quæ potuit mouere Celſum, vt dubitaret in hac ſpecie, elegantiſſima erat, & ſubtilis. ex l. ſi grege. ff. de leg. primo. iuncta deciſ. l. ſi ita legatum. §. ſi domus. ff. eodem, vbi ſi inſula legata ſit, & ſit poſtea cõbuſta, dubitatur, an ſaltem in area, quæ pars eſt inſulæ, & quidem maxima, conſeruetur legatum, & ait Pomponius conſeruari, vt ſaltem area debeatur, vt pote pars inſulæ legatæ, idque in d. l. ſi grege. Rurſum Caius in d. §. ſi domus. proponit domũ legatam, eamque dirutam, & rurſum aliam erectam, quærit, an (ſi hac ſecunda, quæ de nouo fuit erecta, iterum diruta) legatum omnino intereat, ita vt neque in area conſeruetur, & ait interire, quia hæc area, ꝙ modo reſtat, nõ eſt pars domus, quæ legata fuit, ſed eius, quę de nouo erecta eſt: itaque Celſus proponit areã legatã; ſi vero proponeret duntaxat ædificiũ erectũ, & ſuperpoſitum, de augmento rogatus plane reſpondiſset augeri legatũ. Sed vlterius progreditur, & dirutum rurſus ait ædificium; quærit non de augmento, ꝙ dirutum eſt, & iam nõ extat, ſed de area, an debeatur? Ait deberi, quia eadẽ area reperitur, quæ legata fuerat, neq; in hoc pugnat cũ d. l. ſi ita legatũ. §. ſi domus. quia diuerſa facti ſpecies, & diuerſa iuris ratio eſt. Hic enim non area, ſed domus relicta fuit, cuius tunc area veluti pars domus legatæ legato contineri videbatur, Ea autem diruta, & ædificata noua domo, iam area incipit eſse pars domus numquam legatæ, quæ poſtea erecta fuit, & ita non venit tanquam pars rei legatę. Simpliciter autem area legata nõ erat, ideo non debebatur, in d. l. ſi chorus. §. area. ſimpliciter legata eſt area, & ſimpliciter reperitur, ideo debetur, etiamſi ædificium

erectum

tructum ſit, idque dirutum rurſum, quia ſola area legata eſt, quæ reſtat deſtructo ædificio. Hanc exiſtimo eſſe cõciliationem Pauli, & Celſi. Hactenus Garzia.

10 Sed & iſta Garziæ ſententia, licet ſubtilis, mihi tamen non ſatis applaudit. Decipi enim eum arbitror in hoc, dum exiſtimat, quod Celſus, ſi interrogatus fuiſſet de augmento, idem reſpondiſſet quod Paulus, nam obſtant illa verba, *Quamquam tunc peti non poterant*, ex quibus quidem clare colligitur mẽtem ipſius Celſi extitiſſe, augmentum, quod fuiſſet interpoſitum ſuper area legata, ad legatarium minimè ſpectare debere, cuius tamen contrarium decidit Paulus. Vnde.

11 De vera conciliatione cogitato. Vide Gottoffred. in d. §. area. Vbi latiſſimè de materia.

12 Vide quoque Do. Didac. a Spino in ſuo Speculo teſtamentorum gl. 8. principal. numero 37. pag. mihi 159.

Vlpianus in l. Iulianus. de legat. 3. & Scæuola. in l. qui habebat. ff. eodem. conciliantur.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Maxima contrarietas extat inter ſupra dicta reſponſa.*
4 *Solutio Bar. deducitur.*
5 *Reijcitur. & num. 6.*
7 *Opinio Authoris. & nu. 8.*
9 *Vide plures Doctio. de materia remiſſiuè.*

¶ Conciliatur Vlpian. in l. Iulianus. ff. de leg. 3. cum Scæuola. in l. qui habebat. ff. eodem.

1 Verba Vlpiani. *Iulianus reſpondit, teſtatorem adijciendo prædium Seianum omne, eam quoq; partem fundi ſupraſcripti quaſi ad ſe pertinentem videri per fideicommiſſum reliquiſſe, quam ex cauſa pignoris nactus eſſet, ſaluo ſcilicet iure debitoris.* Hactenus Vlpianus.

2 Verba Scæuolæ. *Qui habebat in prouincia, ex qua oriundus erat propria prædia, aliaque pignori ſibi data ob debita, codicillis ita ſcripſit. Suauiſſimæ Patriæ meæ volo in partem ſuam dari, & ipſi ſeparatim adiudico prædia omnia, quæcunque in Syria poſſideo cum omnibus in eis exiſtentibus, & pecoribus, & ſeruis, & fructibus, & vſu conſumptibilibus, & apparatu omni. Quæſitum eſt, an & prædia, quæ pignori habuit teſtator, patriæ ſuæ reliquiſſe videatur?*

Reſpondi ſecundum ea, quæ proponerentur, non videri relicta ſi modo in proprium patrimonium, (quod ferè ceſſante debitore fit) non ſint redacta. Hactenus Scæuola.

3 De Conciliatione cogitandum.

4 Bar. in d. l. qui habebat. nume. 1. horum reſponſorum conciliationi ſtudẽs, ſoluit hoc modo, dicendo quod dictio *omne* facit, quod comprehendatur omnia, quæ poſſunt comprehẽdi ex natura ſermonis Sed prædia obligata non poſſunt comprehendi ex natura ſermonis, vt in l. ſeruos. de leg. 3. Ergo & cæt. Eum ſequitur præciſe Theodor. Sitailhman. in ſuis ἀντινομίαις leg. Ciuil. contrarietat. 12.

5 Verum iſta Bar. ſolutio non mihi ſatisfacit. Tam enim in caſu d. l. Iulianus. adeſt dictio illa *omne* quam in caſu d. l. qui habebat, vt patet, ibi *adiudico prædia omnia*, verum ſicut in caſu in quo
6 loquitur Vlpianus, aderãt bona ex cauſa pignoris obligata, ita & in caſu, in quo loquitur Scæuola; & ob id nulla poteſt conſtitui differentia inter vnum caſum, & alium. Vnde.

7 Quam-

7 Quamobrem arbitror ego, ideo in caſu d. l. qui habebat. teſtatorem patriæ ſuæ omnia prædia, quæ in Syria poſſidebat legando non cenſeri reliquiſſe, quæ iure pignoris nactus erat, cuius cõtrarium expreſſe deciditur in d. l. Iulianus. quoniam ibi de clara ipſius codicillãtis mente apparebat, eum ſcilicet dicta præ dia, quæ iure pignoris ſibi erant obligata, noluiſſe legare. Præciſam autem ipſius diſponentis voluntatem ab omnibus inuiolabiliter obſeruandam adeo notum eſt, quam quod notiſſimum.

8 Quod autem de clara illa teſtantis voluntate in d. l. qui habebat. conſtaret. de qua ſupra dixi, clarè mea ſententia, colligitur ex illis verbis *prædia omnia. quæcunque in Syria poſſideo*. Verbum. n. illud *poſſideo* referri non poteſt ad ea bona, quæ diſponens ex cauſa pignoris habebat obligata. Creditor enim ex illa cauſa non dicitur proprie poſſidere, ſed dominium, & poſſeſſio ipſius rei oppignoratæ remanet penes ipſum debitorem licet cum illo onere, prout eſt text. ad literam. in l. qui pignoris. ff. de acqu. vel amittend. poſſ. & in l. pignus. C. de pign. act. Vnde cum teſtator legauerit, dumtaxat prædia illa quæ poſſidebat, de illis ſolummodo diſpoſuiſſe cenſendus eſt, quæ pleno iure detinebat; & ad hoc ſine dubio reſpexit Scæuola in d. l. qui habebat. dum dixit, *Reſpondi ſecundum ea quæ proponerentur, & cet.* Cogita ſuper his.

9 Sic etiam ſenſiſſe viſus eſt d. Ioan. Fellon. poſt hæc ſcripta viſus, contrarietate ſua 12.

Vide de hac materia textum in l. ſeruos. in verſic. eos ver. ff. eodem de leg. 3. Alciat. lib. 4. diſpunction. cap. decimo octauo. & Ferrand. Adduenſem lib. primo, ſuarum iur. explicat. ad interpretationem d. l. qui habebat. pagina mihi 200.

Conciliatio l. ſi chorus. §. ſeruus quoque. ff. de leg. tertio. & l. qui res ſuas. §. aream. ver. ſi alienum. ff. de ſolutionibus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2. & 3.*
4 *Grauis conſideratur contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*
5 *Tres ſolutiones d. Accurſii pro ſupradictis reſponſis conciliandis afferuntur, ac improbantur, & nume 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14.*
15 *P. Auguſtini Morla ſententia ſubnectitur. & num. 16.*
17 *Et hanc ſequitur Author.*

¶ Deducitur quædam ἀντινομία inter l. ſi chorus. §. ſeruus quoq; ff. de leg. 3. & l. qui res ſuas. §. aream. ver. ſi alienum. ff. de ſolut.

1 Verba d. §. ſeruus. *Seruus quoque legatus, ſi interim manumittatur, & poſtea ſeruus factus ſit, peti poteſt.*

2 Verba d. §. aream. præcitato ver. ſi alienum. *Si alienum hominem promiſi, & is a domino manumiſſus eſt, liberor. Nec admiſſum eſt, quod Celſus ait. Si idem rurſus lege aliqua ſeruus effectus ſit, peti eũ poſſe: In perpetuum enim ſublata obligatio reſtitui non poteſt, etſi ſeruus effectus ſit, alius videtur eſſe.*

3 Concordat cum d. ver. ſi alienum. l. cum ſeruus. de adimend. legat. vbi ſic legitur. *Cum ſeruus legatus a teſtatore, & alienatus, rurſus redemptus ſit a teſtatore, non debetur legatario oppoſita exceptione doli mali.*

4 Inter

4 Inter ſupradicta reſponſa contrarietas apparet manifeſta. Nam Celſus docet, quod ſeruus legatus, ſi interim manumittatur, & poſtea ſeruus factus ſit, peti poteſt, cuius contrarium tradidit Pau. in ſupracit. iuribus.

De conciliatione cogitemus.

5 Accurſ. priori loco in d. §. ſeruus quoque in ver. peti poteſt pro conciliatione docuit, quod ibi viuente teſtatore. ſeruus legatus redijt in ſeruitutem. Vnde non mirum, ſi poſtea ex voluntate noua voluit ipſe teſtator eundem peruenire in legatarium. Hoc idem repetijt in d. ver. ſi alienũ. in ver. liberor. ſub illis verbis, *Vel ibi viuente teſtatore*. Sequutus eſt Bart. in d. §. ſeruus. & in d. §. Aream. nu. 4. Alberic. in d. §. ſeruus. vbi etiã Odofred. idem Alberic. in d. §. Aream. ante numerum primum, ac alij.

6 Sed iſte primus Accur. ſenſus haud ſatisfacit, nam & in caſu d. l. cum ſeruus viuente teſtatore ſeruus legatus poſtea manumiſſus redijt in ſeruitutem, & tamen non debetur legatario. Vnde.

7 Adde, nam in caſu d. verb. ſi alienum. ideo ſeruus legatus, ſi interim manumittatur, & poſtea ſeruus factus ſit, peti nequit, non quia ibi viuente teſtatore ſeruus ipſe in ſeruitutem minime redierit, prout hanc eſſe rationem ratus eſt Accurſ. ſed quia in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt, & quia ſi ſeruus effectus ſit, alius videtur eſſe. vt ibi concluditur. Vnde.

8 Secundo loco ipſemet Accurſ. in d. §. ſi alienum. in præcitato ver. liberor. aliter ſẽſit. Docuit enim Celſum in d. §. ſeruus. ideo contrarium determinaſſe, ac reſcripſerit Paul. quoniã ibi verſamur in materia legatorum, quod non contingit in caſu eiuſdem Pauli in d. ver. ſi alienum.

9 Sed & hæc ratio eſt ineptiſſima. Nam, & in caſu eiuſdem Paul. d. l. cũ ſeruus. de adimend. leg. verſamur in materia legatorum; & tamen totum contrarium deciditur ibi, ac ſit deciſum in caſu d. §. ſeruus. Vnde illa diuerſitatis ratio non eſt bona.

10 Præterea in caſu d. §. ſi alienũ. ideo ſeruus promiſſus, ſi interim manumittatur, & ſeruus poſtea factus ſit, peti nequit, non quia non verſemur ibi in materia legatorũ. prout in caſu Celſi, ſed quia (vt ibi dr̃) in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt, & ſi ſeruus effectus ſit, alius videtur eſſe. Vnde.

11 Alijs quidem mediis ſupradictam Accurſ. ſententiam improbauit Gul. Fornet. lib. 2. ſelect. cap. 16. fere in princ. Vide per eum.

12 Alia tertio loco fuit ſententia eiuſdẽmet Accurſ. in præcit. ver. *liberor.* tradi lit. n. ꝙ ideo in caſu *Celſi* ſeruus ille legatus, & manumiſſus, in ſeruitutem poſtea redactus peti poteſt, quia per factum hæredis peruenit ad libertatem, quia eũ manummiſit, ꝙ non contigit in caſu Pauli. Vnde.

13 Sed & iſta eſt oĩum aliarum peſſima. In primis. n. qui dici põt, quod ille ſeruus legatus, per factũ hæredis peruenerit ad libertatẽ, quia cũ manumiſerit, ſi viuo adhuc teſtatore in ſeruitutem iterum eum redigi contigiſſe ex eo tex. ſatis apparet? præterea non ideo in caſu Paul. ſeruus ille promiſſus liber factus, & poſtea in ſerui-

14 tutem relapſus, peti nequit, quia per factum hæredis non peruenerit ad libertatẽ, prout cõtigiſſe in caſu Celſi opinatus eſt ipſemet Accurſ. ſed quia (vt toties dictum fuit) ſublata obligatio reſtitui non poteſt, etſi ſeruus effectus ſit, alius videtur eſſe. Vnde.

15 Quarto loco P. Auguſt. Morla in ſuo Emporio Iur. ciuilis. part. 1. tit. de legib. quæſtione 11. nu. 23. fuit in alia opinione. Audi eius verba,

15 Reſolute prædictam contrarietatem in hunc modum. Celſus in d. §. ſeruus reprehenditſ a Paulo in d. §. areã. ſiue

ſiue enim is Celſus ſit Iuuentius, Celſus pater circiter 140. annis ante Paulum viguit, ſiue ſit Cornel. Celſus filius, qui floruit circiter 70. annis ante Paulum, cum Iulius Paul. author d. §. aream, viguerit anno ab vrbe condita, ſecundum Contium, & Haloandrũ, 978. & a Chriſto nato 236. Olympiade 253. imperante M. Aurelio, Seuero Alexandro. Hęc Morla.

Ex cuius quidẽ ſcriptis nulla deprehẽditur eſſe ἀντινομία inter ſupra dicta reſponſa, cum alterum per aliud corrigatur. Hoc idem ante ipſum Morlam tetigit quoque Raphael Cuman. in d. §. ſi aream. num. 2. ibi. Ego dico, quod illa lex eſt Celſi, cuius opinio hic deprehenditur, vt patet in tex. Et ſequutus eſt Forner. d. lib. 2. ſelectar. præcit. ca. 16. quem conſulas.

17 Et huic opinioni & ego libenter ſubſcribo.

Diſſoluta contrarietas inter Labeonem Iuriſconſult. in l. ſi cui fundum. ff. de fundo inſtructo. & Iuſtinianum. in §. ſi quis ancillas. in ver. idem eſt. inſtit. de legatis.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2.*
3 *Variæ in his reſponſis ſedandis afferuntur Doct. ſententiæ.*
4 *Opinio Azonis deducitur. & nume. 5. & 6.*
7 *Reÿcitur. & num. 8. 9. & 10.*
11 *Vveſembecÿ ſententia affertur.*
12 *Reprobatur.*
13 *Forcatuli opinio proponitur. & numero 14.*
15 *Damnatur.*
16 *Author ſequitur opinionem Benedicti Pinelli.*
17 *De interpretatione l. 1. ff. de fundo inſtructo. Videndus Borcholten.*
18 *An, & quando fundo legato debeantur inſtrumenta? Videndi Cardin. Mantica, & Domin Menoch.*

¶ Conciliatur Labeo Iuriſconſul. in l. ſi cui fundum. 5. ff. de fundo inſtruc. cum Iuſtin. in §. ſi quis ancillas. ver. idem eſt inſtit. de leg.

1 Verba d. l. ſi cui fundum. *Si cui fundum, & inſtrumentum eius legare vis, nihil intereſt, quomodo leges fundum cũ inſtrumento, an fundum, & inſtrumentum, an fundum inſtructum. Paulus immo contra. Nam inter ea legata hoc intereſt, quod ſi fundo alienato, mortuus fuerit qui ita legauit, ex hac ſcriptura. Fundum cum inſtrumento nihil erit legatum ex ceteris poterit inſtrumentum eſſe legatum.* Hactenus Labeo.

2 Verba d. §. ſi quis ancillas. *Idem eſt, ſi fundus inſtructus, vel cum inſtrumento legatus fuerit nam fundo alienato, & inſtrumenti legatum extinguitur.* Hactenus Iuſtin.

3 Variæ in his reſponſis ſedandis afferuntur Doct. ſententiæ.

4 Azo, prout refert gl. in d. l. ſi cui fundum. in verbo ex ceteris. in ver. vel ſecũdum Azonem. horum reſponſorum cõciliationi ſtudens, dicebat, plenius legatum eſſe fundi inſtructi, quam fundi cũ inſtrumento, quia ſi legaui tibi fundum meum inſtructum, certe in hoc legato non tantum continetur inſtrumentum eiuſdem fundi, ſed etiam propriũ meũ inſtrumentum, vt eſt ſupellex, quæ erat in fundo vſus mei gratia, quemadmodum & veſtes meæ, lecti, & menſæ, aurum, & argẽtum cum ſimilibus, vt probatur in l. quęſitum. §. ſi fundus. de fun-

do inſtructo. & in l. 2. C. de verborum ſignificat.

5 Quod ſi legetur fundus inſtructus, vel cum inſtrumento ſecundum formã d.§.ſi ancillas. perempto legato fundi, legatum inſtrumenti fundi perit; ſed inſtrumentum proprium patrisfamilias non perit, licet legatum fundi pereat, & ita procedit, quod a Labeone dicitur in l.ſi cui. in fine.

6 Hanc ſolutionem ſequitur etiam gl. in d.§. ſi quis ancillas. in verbo inſtructus. circa finem. Bart. in d.l.ſi cui.ver. Tertij dicunt. & Theodor. Straithman. in ſuis *ἀντινομίαις*. leg. Ciuil. contrarietate 19. Ab hac eadem minime diſſentire videtur Balduin. in d. ver. idem eſt, quem ſequuti ſunt ibidem Myntinger. & P. Heig. necnon Io. Bellon. contrarietate 18.

7 Verum iſthæc, licet communis, ſolutio mihi parum probatur. Aduerſatur enim claro contextui d. verſic. idem eſt. d.§.ſi quis ancillas. ibi enim legatum factum erat etiam de fundo inſtructo, & tamen ibi dicitur, quod alienato fundo, & inſtrumẽti legatum extinguitur, quemadmodum extinguitur, cum legatus eſt fundus cum inſtrumento. Eſt igitur reijcienda.

8 Præterea falſum eſt, quod plenius ſit legatum fundi inſtructi, quam fundi cum inſtrumento. Contrarium enim reſpondit Vveſembec. in d.§. ſi quis ancillas. circa interpretationem illorum verborum, ***Fundus inſtructus, & cum inſtrumento.*** Ita enim docet.

9 Fundus inſtructus.) Quod legatũ continet neceſſaria tantum ad fundi culturam inſtrumenta. l. quæſitum. §. ſed ſi fundus. eod. illo titul. de fund. inſtructo.

10 Cum inſtrumento.) Quo legato non modo neceſſaria, ſed quæcunque paterfamilias in fundo inſtrumenti nomine habuit, comprehenduntur. d. §. ſi fundus. Hactenus Vveſembec.

Alio etiam modo iſte ſenſus damnatur per Forcatulum loco inferius allegãdo. vide per eum. Adde etiam Benedictum Pinell. ſelectar. interpretat. lib. 2. cap. 17. num. 8.

11 Vveſembec. ſecundo loco in dict. §. ſi quis ancillas. in fin. fuit in noua opinione. Arbitratus eſt enim, quod ideo in caſu d. l. ſi cui. ſi legetur fundus inſtructus, eo fundo alienato, quo ad ipſius fundi inſtrumentum legatum ſuſtineatur, quoniam de clara conſtat ibi teſtatoris voluntate, quod voluerit inſtrumẽtum illud deberi, licet fundus ille alienatus fuerit. Duo.n. legata ſunt æque principalia. In caſu autem d. §. ſi quis ancillas. ideo alienato fundo inſtructo legato nec inſtrumentum debetur, quoniam ipſius teſtatoris voluntas non eſt adeo ibi perſpicua. Hæc, licet non ita clare, Vveſembec. cuius opinioni adhæſiſſe quoq; viſus eſt Hubert. Giphan. ibidem, licet de Vveſembecio nullum verbum.

12 Verum & huius viri opinio proculdubio reijcienda eſt. Nimis enim inſolenter diuinat. Quis enim reuelauit ipſi, in caſu d.l.ſi cui. de aperta teſtatoris volũtate conſtare, quod legato fundo inſtructo, licet de ipſo fundo alienatio ſequuta fuerit, ipſius tamen fundi inſtrumentum debeatur. In caſu autem d. §. ſi quis ancillas. ipſius teſtatoris voluntatem nõ eſſe adeo perſpicuam?

13 Stephan. Forcatulus tertio loco. in ſua Necyomantia iuris dialog. 40. aliter hæc reſponſa cõciliare nixus eſt. Inquit enim Paulum in d. l. ſi cui. non conſtituere differentiam inter hæc legata, lego fundum cum inſtrumento, vel fundum inſtructum, ſed bene inter ea. Lego fundum cum inſtrumento, & lego fundum, & inſtrumentum, de quo nihil Iuſtin. in d. ver. idem eſt. Et propterea (inquit Forcatul.) Paulus non aduerſatur intentioni Iuſtiniani, vel e contra.

14 Nec huic Forcatuli expoſitioni aduerſantur verba illa d. l. ſi cui fundum. ***Ex ceteris poterit inſtrumentum eſſe legatum,*** quia explicat idem Forcatul. pro

eo,

eo, quod eſt ex vno ex ceteris, puta fundum, & inſtrumentum lego. Nam eo caſu alienato fundo nihilominus debetur inſtrumentum propter euidentiorē expreſſionem, quæ non eſt in ſuperioribus.

15 Verum iſte Forcatuli ſenſus mihi parum probatur. Aduerſatur enim claris verbis dictæ l. ei cui fundum, ibi ex ceteris poterit inſtrumentum, & cet. Ex ipſis enim clare colligitur Paulum conſtituere differentiā inter hæc legata, (quicquid dicat Forcatul.) Lego fundum cū inſtrumento, & lego fundum inſtructū, vel fundum, & inſtrumentum. Inquit enim, quod in primo caſu, adeſt quando teſtator fundum legauit cum inſtrumento, alienato ipſo fundo, nihil erit legatum, in ceteris vero caſibus, id eſt quando legatus fuit fundus inſtructus, vel fundus, & inſtrumentum, poterit inſtrumentum eſſe legatum, & ſic vides, quod Paul. aduerſatur Iuſtin. qui in d. ver. *Idem eſt, ſi fundus inſtructus, vel cum inſtrumento legatus ſit, fundo alienato, & inſtrumentum legatum extingui.* apertiſſimè literis prodidit.

16 Ego pro ſupradictis reſponſis conciliandis, adhæreo lubentiſſimè opinioni Clar. d. Benedicti Pinell. d. cap. 17. a nu me 9. vſque 12. incluſiue. Eius ſcripta in hoc propoſito perlegas. Adeo enim clara ſunt, quam quodque aliud clariſſimum. Sat ſit locum indicaſſe.

17 Adnectendū eſt pro Cotonide, quod ſolet in hac materia perpendi tex. in l. 1. ff. eo. de fundo inſtructo, circa cuius interpretationem videndus Borcholten in dict. §. ſi quis ancillas. circa finem.

18 De materia, an, & quando fundo legato debeantur inſtrumenta, vel alia videndi Card. Mantica de coniectur. lib. nono. titul. ſecundo. num. decimo quinto, cum ſequentib. & Clar. Menoch. de præſumpt. libro 4. præſumptione 154. per totam.

Pulchra quæſtio in materia alimentorum.

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum appellatione an veniant etiam expenſæ cauſa ſtudij factæ? Quæritur.*

2 *Iura pro negatiua.*

3 *Iura pro affirmatiua. & numero 4. & quinto.*

6 *Communis diſtinctio, ſeu conciliatio ad ſupra dicta iura & nu. 7. & 8.*

9 *Opinio Authoris. & num. 10.*

¶ Alimentorum appellatione an expenſæ etiam cauſa ſtudij contineantur? Maxima eſt in iure noſtro difficultas, ac diſſenſio.

1 Pro negatiua enim ſatis vrgere videtur tex. in l. legatis. ff. de alimen. & cibariis legatis. vbi ita ſcribitur. *Legatis alimentis cibaria, & veſtitus, & habitatio debebitur, quia ſine his ali corpus non poteſt. cetera, quæ ad diſciplinam pertinent, legato non continentur.* Hæc Iauolenus.

3 Pro contraria autem opitulatur. Primo maximopere textus in l. de bonis §. non ſolum. ff. de Carb. edict. vbi Paulus Iuriſconſ. ita ſcripſit. *Non ſolum alimenta præſtari debet pupillo, ſed & in ſtudia, & ceteras neceſſarias impēſas debet impendi pro modo facultatum.*

4 Secundo quidem ſuffragari admodū videtur tex in l. qui filium. ff vbi pupill. educar. vbi ſic legitur. *Qui filium hæredem inſtituerat, filiæ dotis nomine cum in familia nupſiſſet, ducenta legauerat, necquicquam aliud præterea, & tutorem ei Sempronium dedit, is a cognatis. & a propinquis pupillæ productus ad*

magiſtratum, iuſſus eſt alimenta pupillæ, & mercedes, vt liberalibus artibus inſtitueretur, pupillæ nomine præceptoribus dare.

5 Tertio conferre etiam videtur poſſe tex. in l. officio. ff. eo. tit. vbi pupill. educ. ibi. *vt puta ſi dicat ſe impendiſſe in alimenta pupilli, vel diſciplinam.*

6 Pro conciliatione ita communiter diſtinguitur. Aut alimẽta iure naturæ, vel legis diſpoſitione debentur, & tunc omnia comprehenduntur, & ita procedũt tex. in d. l. bonis, in d. l. qui filium, & in d. l. officio, cum ſimil.

7 Aut vero debẽtur ex diſpoſitione hominis, veluti ex legato, vel contractu, & tunc ſi nihil expreſſim de ipſis expenſis cauſa ſtudij dictum ſit, minime ſub legato alimentorum comprehenduntur, & ita procedit d. l. legatis.

8 Sic clare colligitur ex ſcriptis per do. Martin. Coler. de alimentis lib. 2. cap. 1. num. 9. & 10. ex d. P. Surdo itidem. tract. ſuo de alimentis titu. 4. quæſt. 6. per tot. Ioachim. Mynſingerum ſingul. obſeruat. centur. 3. obſeruat. 12. ac alios. His adde de materia D. Rolan. a Vall. conſ. ſuo 22. lib. 1. Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 2. conſ. 170. D. Alex. Trentacinquium var. reſolu. lib. 1. tit. de aliment. reſolut. prima. num. 27. vbi plures alios concordantes adducit, & Illuſt. d. Cardin. Tuſcum concluſ. ſua 282. in litera A. & eſt veriſſima diſtinctio.

9 Ego autem, vt aliquid præter alios in medium afferam, exiſtimo nullam extare contrarietatem inter ſupradicta reſponſa, prout opinati ſunt aliqui, & præcipue præclariſſimus Iuriſconſul. ac dominus meus colendiſſ. d. Thadęus Piſo Soacius, qui hãc extare contrarietatem in iure noſtro, me monitũ voluit.

10 Dico enim regulariter appellatione alimentorum expenſas cauſa ſtudij faciendas minime venire, d. l. legatis. & confirmant omnia alia ſupradicta iura. Sed bene deciditur in omnibus illis iuribus præter dictam l. legatis. quod vltra alimenta debentur filio expenſæ ipſæ. Vnde non ſunt contraria adinuicem prædicta iura. Nam (replico) in ipſis non deciditur, quod appellatione alimentorum veniant ſupradictæ expenſæ, contra opinionem Iauoleni in d. l. legatis. quinimmo totum contrariũ deciditur, vt patet ex illis dictionibus. *Sed, Et, Vel*, quæ ſunt appoſitæ in prædictis iuribus, quarum quidem natura eſt, vt ſemper ponantur inter diuerſa, ad tradita per Vulpell. de aduerbiorum, ac præpoſitionum ſignificat. in dictionibus ipſis, *Sed, Et, Vel*. Vnde.

Αντινομία Diſſoluta inter Triphoninum in l. qui duos. §. cum in bello. ff. de rebus dub. & Vlpianum in l. ex facto §. ſi quis autem. ff. ad Senatuſconſult. Trebellianum.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Grauis ἀντινομία.*
4 *Duo intellectus d. Accurſ. afferuntur, ac reijciuntur. & num. 5. 6. 7. & 8.*
9 *Bart. opinio deducitur*
10 *Damnatur. & nu. 11.*
12 *Nonnullorum aliorum ſentẽtia affertur.*
13 *Reprobatur.*
14 *Quorundam aliorum ſenſus ſubnectitur.*
15 *Reprehenditur.*
16 *Imola ſenſus perpenditur. & nume. 17. & 18.*
19 *Redarguitur & nu. 20. 21. & 22.*
23 *Cumani opinio adducitur, quæ reijcitur per Ruſticum.*

24 Co-

24 *Couarruuiæ ſententia ſubijcitur.*
25 *Damnatur.*
26 *Pau. de Caſtro opinio proponitur.*
27 *Reprobatur.*
28 *Quædam alia Scribentium conciliatio deducitur. & nu. 29. & 30.*
31 *Exploditur & nu. 32.*
33 *Socini ſenioris expoſitio ſubijcitur. & nume. 34.*
35 *Refellitur.*
36 *Ioannis Sadoleti ſenſus ſubnectitur, qui reprobatur per Coſtam.*
37 *Alciati interpretatio proponitur & nume. 38.*
39 *Damnatur.*
40 *Ludouic Charonda expoſitio ſubijcitur.*
41 *Redarguitur.*
42 *Emanuel a Coſta ſententia deducitur. & num. 43. & 44.*
45 *Et hanc ſequitur Author.*

¶Altercantur ad inuicem Triphoninus in l. qui duos. §. cum in bello. de rebus dub. & Vlpian. in l. ex facto. §. ſi quis autem. ff. ad Senatuſconſultum Trebellianum.

1 Verba Triphonini. *Cum in bello pater cum filio periſſet, materque filij quaſi poſtea mortui bona vindicaret, agnati vero patris, quaſi filius ante periſſet, D. Adrianus credidit patrem prius mortuum.*

2 Verba Vlpiani. *Si quis autem ſuſceperit quidem filium, verum viuus amiſerit, videbitur ſine liberis deceſſiſſe. Sed ſi naufragio, vel ruina, vel aggreſſu, vel quo alio modo ſimul cum patre perierit, an conditio defecerit, videamus. Et magis non defeciſſe arbitror, quia non eſt uerisimile filium eius ſuperuixiſſe.*

3 In his reſponſis ſedandis valde inſudarunt Scribentes noſtri.

4 Accurſius priori loco in dict. §. cum in bello. in ver. patris. opinatus eſt, diuerſum eſſe caſum Vlpiani ab illo Triphonini, & eſt ibi ratio, ne pereat vltima voluntas. In caſu vero Triphonini viget ratio æquitatis, id eſt materna pietas, quæ ad luctuoſam filij debet vocari hæreditatem, ad l. final. C. de inſtitu. & ſubſtitution. cum concordantib. Ergo non mirum, ſi pater creditur prius deceſſiſſe.

Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt etiam Nicolaus de Neapoli. teſte Alexā. in d. §. ſi quis autem. nu. 4.

5 Sed iſte intellectus haud recipiendus eſt, ex pluribus. Primo enim falſum eſt quod in caſu Vlpiani ſit ſpeciale fauore teſtamenti conſeruandi, idque per tex. in l. quod de pariter. & ſeq. ff. eod. de rebus dub.

6 Præterea illud, quod inquit Accurſ. de fauore matris, non eſt verum, quia idem in quolibet præſumeretur, videlicet patrē prius deceſſiſſe, vt d. l. qui duos. in fine. & l. cum pubere. titu. eod. Et ita inter ceteros docuit Bart. in d. §. cum in bello. in ſecunda oppoſitione. Sequutus eſt d. Alexan. in d. §. ſi quis autem. præcitato num. 4. ver. ſed illam reprehendit. Addo Imol. ibidem nu. 27. ver. ſed certe hæc ratio. & Ripam nu. 8. in ſecūdo intellectu. vbi ſubdit hunc eundē ſenſum aduerſari contextui l. ſed & illo. de reb. dub. vbi fauore pupillaris ſubſtitutionis magis fauorabilis conſeruandæ nō præſumitur, pupillum prius deceſſiſſe. Addendus quoque Caſtrenſ. in d. §. ſi quis autem. nu. 3. Et Emanuel a Coſta loco inferius allegando d. nu. 1. ver. ſecunda ſolutio. Ad eundē etiā de hoc eodē intellectu d. Fulu. Pacian. de probationib. lib. 2. c. 7. nu. 33. cū trib. ſeq. vbi late. Addo Symonem Spanocch. de nou. oper. nunc. lib. 3. nume. 93.

7 Secundo loco ipſemet Accurſ. in d. §. ſi quis autem. in ver. filium eius. docuit, Vlpianum loquutum fuiſſe de filio impubere. Eum enim ratione imbecillis ætatis non eſt veriſimile ſuperuixiſſe. Triphoninum autem intellexiſſe de pubere, qui vt fortior præſumitur ſuperuixiſſe. Et hanc interpretationem mirum in modum confirmare videtur tex. in dict. l. qui duos §. final. ff. eodem. de rebus dubijs. vbi Iuriſconſult. ita inquit. *Si Lucius Titius cum filio pubere*

quem

quem ſolum teſtamento ſcriptum hæredẽ habebat, perierit, intelligitur ſuperuixiſſe filius patri, & ex teſtamẽto hæres fuiſſe, & filij hæreditas ſucceſſoribus eius defertur, niſi contrarium approbetur. Quod ſi impubes cum patre filius perierit, creditur pater ſuperuixiſſe niſi & hic contrarium approbetur. Ad idem iura ſunt aperta in l. cum pubere, & l. ſi mulier. ff. eod. de reb. dub. omnium latiſſime de hoc eodẽ intellectu diſcurrit poſt plures concordantes adductos. Clariſſ. vir d. Ioſeph. de Ruſtic. ad l. cum auus. de condit. & demonſtrat. lib. 4. cap. 4. a num. 2. vſque ad 9 incluſiue. & domin. Menoch. lib. 6. præſumpt. 50. nume. 21. cum aliquibus ſeq. vide per eos. Addo nouiſſimè, Excell. d. Franciſcum Polam in ſuo luculento reſponſo ex perſonis Commorientibus, quæ cenſeatur præmortua per totum, & præcipue numero 42. cum infinitis ſequentib. vbi elegantiſſime. Addo etiam Hugonem Donell. in d. §. cum in bello.

8 Sed & iſte Accurſii ſenſus diſplicuit Imolæ inter ceteros in d. §. ſi quis autẽ. num. 27. ver. ſed aduerte. Inquit enim, quod illa diſtinctio, an filius fuerit pubes, vel impubes, non videtur habere locum, quando agitur de diſpoſitione hominis, prout in caſu d. §. ſi quis autem, per ea, quæ habentur in l. quod de pariter. & in l. ſed & illo. ff. eod. de reb. dub. Sed ſolum, quando agitur de diſpoſitione legis, vel de diſpoſitione hominis ſuccedentis, ſeu ſubrogati in locum diſpoſitionis ipſius legis, vt notatur per Barto. in d. l. quod de pariter. Et latius, vt per eundem Imolam, quem ſequutus eſt Alexan. ibid. num. 4. Ripa nume. 8. vbi quoque rationem diuerſitatis inter eos caſus deducit, dicens. Nam ſi non adhibeatur præſumptio, quis prior mortuus ſit, vbi agitur de diſpoſitione legis, caſus remanet indeciſus, & lex relinqueret nos in certo, quod non eſt dicẽdum, puta in §. quib. in prima conſtit. Codic. Secus vbi agitur de diſpoſitione hominis, quia cum homo nos relinquat in incerto, dubitatio tũc per legẽ reſoluitur. Et latius, vt per eũ. Addo Paul. de Caſt. ibidem num. 3. vbi ſupradictum intellectum reprobat uti diuinatorium. Adeũdus quoque d. Ioſeph. de Ruſticis d. c. 4. num. 9. 10. 11. & 12. ubi latiſſime, & do. Emanuel a Coſta in d. §. cum in bello. in uer. patrem prius mortuum. num. 1. ubi ſubdit, quod hæc ſolutio omnib. merito diſplicuit, quia diuinat, & Vlpian. generaliter in filio loquitur. Addo Siluium Spanocchium d. lib. 3. nu. 95.

9 Tertio loco Bar. in d. §. cum in bello. ver. ad l. contrariam reſponde. docuit, quod ideo in caſu Vlpiani filius nõ præſumitur ſuperuixiſſe patri, & ſic fideicõmiſſarius ibi obtinet, quia de iure communi videtur fundata intentio allegãtis, quem deceſſiſſe ſine liberis, nam conditio, ſi deceſſerit ſine *filijs*, intelligitur ſuperuiuẽtibus, & ei, qui allegat ſuperuiuentiam incũbit onus probãdi. Et latius, vt per eum. Sequutus eſt Angel. in d. §. ſi quis autem. Videndus Pacian. d. cap. 7. nu. 17. cum ſeq. vbi late. & Spanocch. d. lib. 3. num. 96. & 97.

10 Sed certe iſta ratio non videtur ẽt tuta, quia quẽ deceſſiſſe ſine liberis, facti eſt, & in facto cõſiſtit; ideo non dẽt ius præſumere. arg. l. ſciendũ. ex quib. cauſ. maio. ex quo ratio aliqua nõ ſtringit ad hoc, ſed potius dẽt remanere ſub regula, ꝙ agenti incũbat onus probandi intentionem ſuam, etſi fundet ſe ex negatiua, p̃ no. in l. hoc iure, & l. ita ſtipulatus, in prin. de ver. obl. ita in ſpecie d. Imola in d. §. ſi quis autẽ. in tertio intellectu. Ex alio etiã reprobatur iſte ſenſus per d. Alex. ibid. d. nu. 4. ver. tamẽ puto verũ.

11 De iſta regula, & axiomate, an de iure cõi videatur fundata intentio allegãtis, quem deceſſiſſe ſine liberis, nec ne? omnium latiſſime, ac elegãtiſſime diſſerit Ill. D. Car. Mãtic. lib. 11 de cõiec. vlt. volũt. tit. 4. per totum. Vide per eum.

Addo Fuluiũ Pacian. d. c. 7. per totũ. & Clar. d. meũ Peregr. de fideic. art. 43. a nu. 43. vſque ad 60. vbi latiſſimè. Tangit etiam in artic. 1. num. 41.

12 Quar-

Digitized by Google

12 Quartus fuit intellectus aliorum, quod diſpoſitio Vlpiani procedat, quādo fideicommiſſarius poſſidet, & contra ipſum agitur, nam tunc agens contra eum cum fundet ſe ex ſuperuiuentia, ideo debet illam probare. Actor enim ſemper probare debet fundamentum ſuæ intentionis, iuribus vulgatis, & ſic tex. in d. §. ſi quis autem. debet reſtringi, & limitari, quando fideicommiſſarius poſſideret.

13 Sed certe hæc videtur nimia violatio, & reſtrictio contra mentem, & verba ipſiuſmet Vlpiani. in d. §. qui ſimpliciter loquutus eſt & non cum diſtinctione, de qua ſupra, & ita inter alios animaduertit Imol. ibidem in 4. intellectu. & Alex. in d. nu. 4. ver. ſed dicit hic Imola. addo Ripam d. nu. 8. in 3. intellectu. Vbi ſubdit hunc eſſe ceteris deteriorem, tum quia diuinat, tum quia I.C. ſe fundat in præſumptione, non in poſſeſſione.

14 Quinto loco extitere nonnulli alij, qui quidē rati ſunt reſponſum Vlpiani procedere, quando facta fuit diſcuſſio, & non apparet filium ſuperuixiſſe; & ſic ſatis dicitur eſſe probata intentio fideicommiſſarii. Et hunc intellectū tradidit inter alios Bald. teſte Imol. vult dicere Bart. in l. in illa. ad finem de verborum oblig. vbi etiam dicit, quod licet nuncius non referat, ſe non reperire ipſum deceſſiſſe ſine filiis, ſi tamen referat, quod nō reperit ſuperuixiſſe filium, quod illud ſufficiet, & hoc dicit Bar. ſingulariter probari in fine d. §. ſi quis autem; vt ſic tunc præſumatur pro ipſo rogante, & ſecundum hoc ille text. debet reſtringi, quando excuſſio fuit facta, quæ etiam ſecundum hoc erit neceſſaria.

15 Sed iſta interpretatio diſplicuit eidē Imol. in d. §. ſi quis autem. d. nu. 27. in quinto intellectu. inquit enim, quod nimis videtur reſtringere, & violare reſponſum ipſius Vlpiani. Sequutus eſt Alex. ibidem in quinto pariter intellectu. & Ripa in 4. vbi ſubdit, quod iſtud eſt merum ſomnium, quia de iſtis nulla habetur mentio in neutro illorum iurium.

16 Sexta fuit opinio Ioannis Imolæ in d. §. ſi quis autem. d. num. 27. ver. Forte poteſt dici, quod hæc verba (ſi deceſſerit ſine liberis) intelliguntur de ſuperuiuentibus, & ideo aut grauatus & eius filii deceſſerunt eodem tempore, puta in naufragio, & tunc fideicommiſſarius habebit fundatam intentionem ſuam, quoniam filii non ſuperuixerunt, ſed ſimul perierunt, & ſatis eſt, vt probet caſum ſimultaneæ mortis, vt puta quia in eadem naui exiſtentes ſimul perierunt propter naufragium nauis, & dicit hunc eſſe verum caſum tex. in d. §. ſi quis autem.

17 Aut grauatus, & filii deceſſerunt nō ſimul, ſed diuerſis in locis, & tunc dicēdum erit, vel patrem præſumi prius mortuum. iuxta tex. in d. §. cum in bello. vel fideicommiſſarium obtinere non poſſe, niſi ſit in poſſeſſione, vel niſi fecerit diſcuſſionem in vicinia per nuncios referentes non repetiiſſe ſuperuixiſſe filium. ita Imola; quem plures ſequuti ſunt. Alexand. ibidem d. nume. 4. ver. Sextus eſt intellectus. vſque in finem, addo Ripam d. num. 8. in ver. Quintus fuit intellectus. vbi docet in caſu Vlpiani conſtare patrem, & filium ſi-
18 mul periiſſe. Caſus enim incendii, ruinæ, ac naufragii inſtantanei ſunt; in caſu vero Triphonini non, ibi enim perierunt pater, & filius in caſu continuo habente tractum temporis, belli enim cædes tractum temporis habet, nec repente vtrumque perimit, & ideo non poteſt dici vtrumque ſimul periiſſe; de hoc eodem intellectu videndus Ioſeph. de Ruſticis d. capit. quarto, numero decimoquinto, cum tribus ſequentibus, vbi latiſſime, & Alciatus ante eum in regul. iur. præſumptionum. præſumptione 49. numero 3. ver. ſed mihi videtur.

19 Sed & hæc Imolæ opin. in hoc vlt. caſu multis diſplicuit, & videtur eſſe contra

tra

4 Inter ſupradicta reſponſa contrarietas apparet manifeſta. Nam Celſus docet, quod ſeruus legatus, ſi interim manumittatur, & poſtea ſeruus factus ſit, peti poteſt, cuius contrarium tradidit Pau. in ſupracit. iuribus.

De conciliatione cogitemus.

5 Accurſ. priori loco in d. §. ſeruus quoque in ver. peti poteſt pro conciliatione docuit, quod ibi viuente teſtatore ſeruus legatus rediit in ſeruitutem. Vnde non mirum, ſi poſtea ex voluntate noua voluit ipſe teſtator eundem peruenire in legatarium. Hoc idem repetiit in d. ver. ſi alienũ. in ver. liberor. ſub illis verbis, *Vel ibi viuente teſtatore*. Sequuntus eſt Bart. in d. §. ſeruus. & in d. §. Aream. nu. 4. Alberic. in d. §. ſeruus. vbi etiã Odofred. idem Alberic. in d. §. Aream. ante numerum primum, ac alij.

6 Sed iſte primus Accur. ſenſus haud ſatisfacit, nam & in caſu d. l. cum ſeruus. viuente teſtatore ſeruus legatus poſtea manumiſſus rediit in ſeruitutem, & tamen non debetur legatario. Vnde.

7 Adde, nam in caſu d. verb. ſi alienum. ideo ſeruus legatus, ſi interim manumittatur, & poſtea ſeruus factus ſit, peti nequit, non quia ibi viuente teſtatore ſeruus ipſe in ſeruitutem minime redierit, prout hanc eſſe rationem ratus eſt Accurſ. ſed quia in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt, & quia ſi ſeruus effectus ſit, alius videtur eſſe. vt ibi concluditur. Vnde.

8 Secundo loco ipſemet Accurſ. in d. §. ſi alienum. in præcitato ver. liberor. aliter ſẽſit. Docuit enim Celſum in d. §. ſeruus. ideo contrarium determinaſſe, ac reſcripſerit Paul. quoniã ibi verſamur in materia legatorum, quod non contingit in caſu eiuſdem Pauli in d. ver. ſi alienum.

9 Sed & hæc ratio eſt ineptiſſima. Nam, & in caſu eiuſdem Paul. d. l. cũ ſeruus. de adimend. leg. verſamur in materia legatorum; & tamen totum contrarium deciditur ibi, ac ſit deciſum in caſu d. §. ſeruus. Vnde illa diuerſitatis ratio non eſt bona.

10 Præterea in caſu d. §. ſi alienũ. ideo ſeruus promiſſus, ſi interim manumittatur, & ſeruus poſtea factus ſit, peti nequit, non quia non verſemur ibi in materia legatorũ, prout in caſu Celſi, ſed quia (vt ibi dr̃) in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt, & ſi ſeruus effectus ſit, alius videtur eſſe. Vnde.

11 Aliis quidem mediis ſupradictam Accurſ. ſententiam improbauit Gul. Fornec. lib. 2. ſelect. cap. 16. fere in princ. Vide per eum.

12 Alia tertio loco fuit ſententia eiuſdemet Accurſ. in præcit. ver. liberor. tradidit n. ꝙ ideo in caſu Celſi ſeruus eſſe legatus, & manumiſſus, in ſeruitutem poſtea redactus peti poteſt, quia per factum hæredis peruenit ad libertatem, quia eũ manummiſit, ꝙ non contigit in caſu Pauli. Vnde.

13 Sed & iſta eſt omnium aliarum peſſima. In primis. n. qui dici põt, quod ille ſeruus legatus, per factũ hæredis peruenerit ad libertatẽ; quia cũ manumiſerit, ſi viuo adhuc teſtatore in ſeruitutem iterum eum redigi contigiſſe ex eo tex. ſatis apparet? præterea non ideo in caſu Paul. ſeruus ille promiſſus liber factus, & poſtea in ſeruitutem relapſus, peti nequit, quia per

14 factum hæredis non peruenerit ad libertatẽ, prout cõtigiſſe in caſu Celſi opinatus eſt ipſemet Accurſ. ſed quia (vt toties dictum fuit) ſublata obligatio reſtitui non poteſt, etſi ſeruus effectus ſit, alius videtur eſſe. Vnde.

15 Quarto loco P. Auguſt. Morla in ſuo Emporio Iur. ciuilis. part. 1. tit. de legib. quæſtione 11. nu. 23. fuit in alia opinione. Audi eius verba.

15 Reſolue prædictam contrarietatem in hunc modum. Celſus in d. §. ſeruus reprehendit a Paulo in d. §. areã. ſiue

ſiue enim is Celſus ſit Iuuentius, Celſus pater circiter 140. annis ante Paulum viguit, ſiue ſit Cornel. Celſus filius, qui floruit circiter 70. annis ante Paulum, cum Iulius Paul. author d. §. aream, viguerit anno ab vrbe condita, ſecundum Contium, & Haloandrũ, 978. & a Chriſto nato 236. Olympiade 253. imperante M. Aurelio, Seuero Alexandro. Hęc Morla.

Ex cuius quidẽ ſcriptis nulla deprehẽditur eſſe *ἀντινομία* inter ſupra dicta reſponſa, cum alterum per aliud corrigatur. Hoc idem ante ipſum Morlam tetigit quoque Raphael Cuman. in d. §. ſi aream. num. 2. ibi. Ego dico, quod illa lex eſt Celſi, cuius opinio hic deprehenditur, vt patet in tex. Et ſequutus eſt Forner. d. lib. 2. ſelectar. prætit. ca. 16. quem conſulas.

17 Et huic opinioni & ego libenter ſubſcribo.

Diſſoluta contrarietas inter Labeonem Iuriſconſult. in l. ſi cui fundum. ff. de fundo inſtructo. & Iuſtinianum. in §. ſi quis ancillas. in ver. idem eſt. inſtit. de legatis.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num.* 2.
3 *Variæ in his reſponſis ſedandis afferuntur Doct. ſententiæ.*
4 *Opinio Azonis deducitur. & nume.* 5. *&* 6.
7 *Reijcitur. & num.* 8. 9. *&* 10.
11 *Kueſembecij ſententia affertur.*
12 *Reprobatur.*
13 *Forcatuli opinio proponitur. & numero* 14.
15 *Damnatur.*
16 *Author ſequitur opinionem Benedicti Pinelli.*
17 *De interpretatione l.* 1. *ff. de fundo inſtructo. Videndus Borcholten.*
18 *An, & quando fundo legato debeantur inſtrumenta? Videndi Cardin. Mantica, & Domin Menoch.*

¶ Conciliatur Labeo Iuriſconſul. in l. ſi cui fundum. 5. ff. de fundo inſtruc. cum Iuſtin. in §. ſi quis ancillas. ver. idem eſt inſtit. de leg.

1 Verba d. l. ſi cui fundum. *Si cui fundum, & inſtrumentum eius legare vis, nihil intereſt, quomodo leges fundum cũ inſtrumento an fundum, & inſtrumentum, an fundum inſtructum. Paulus immo contra. Nam inter ea legata hoc intereſt, quod ſi fundo alienato, mortuus fuerit, qui ita legauit, ex hac ſcriptura. Fundum cum inſtrumento nihil erit legatum ex ceteris poterit inſtrumentum eſſe legatum.* Hactenus Labeo.

2 Verba d. §. ſi quis ancillas. *Idem eſt, ſi fundus inſtructus, vel cum inſtrumento legatus fuerit: nam fundo alienato, & inſtrumenti legatum extinguitur.* Hactenus Iuſtin.

3 Variæ in his reſponſis ſedandis afferuntur Doct. ſententiæ.

4 Azo, prout refert gl. in d. l. ſi cui fundum. in verbo ex ceteris. in ver. vel ſecũdum Azonem. horum reſponſorum cõciliationi ſtudens, dicebat, plenius legatum eſſe fundi inſtructi, quam fundi cũ inſtrumento, quia ſi legaui tibi fundum meum inſtructum, certe in hoc legato non tantum continetur inſtrumentum eiuſdem fundi, ſed etiam propriũ meũ inſtrumentum, vt eſt ſupellex, quæ erat in fundo vſus mei gratia, quemadmodum & veſtes meæ, lecti, & menſæ, aurum, & argẽtum cum ſimilibus, vt probatur in l. quęſitum. §. ſi fundus. de fun-

do inſtructo. & in l. 2. C. de verborum ſignificat.

5 Quod ſi legetur fundus inſtructus, vel cum inſtrumento ſecundum formã d. §. ſi ancillas. perempto legato fundi, legatum inſtrumenti fundi perit; ſed inſtrumentum proprium patrisfamilias non perit, licet legatum fundi pereat, & ita procedit, quod a Labeone dicitur in l. ſi cui. in fine.

6 Hanc ſolutionem ſequitur etiam gl. in d. §. ſi quis ancillas. in verbo inſtructus. circa finem. Bart. in d. l. ſi cui. ver. Tertij dicunt. & Theodor. Straithman. in ſuis ἀντινομίαις. leg. Ciuil. contrarietate 19. Ab hac eadem minime diſſentire videtur Balduin. in d. ver. idem eſt, quem ſequuti ſunt ibidem Mynſinger. & P. Heig. necnon Io. Bellon. contrarietate 18.

7 Verum iſthæc, licet communis, ſolutio mihi parum probatur. Aduerſatur enim claro contextui d. verſic. idem eſt. d. §. ſi quis ancillas. ibi enim legatum factum erat etiam de fundo inſtructo, & tamen ibi dicitur, quod alienato fundo, & inſtrumẽti legatum extinguitur, quemadmodum extinguitur, cum legatus eſt fundus cum inſtrumento. Eſt igitur reijcienda.

8 Præterea falſum eſt, quod plenius ſit legatum fundi inſtructi, quam fundi cum inſtrumento. Contrarium enim reſpondit Vveſembec. in d. §. ſi quis ancillas. circa interpretationem illorum verborum, *Fundus inſtructus, & cum inſtrumento*. Ita enim docet.

9 Fundus inſtructus.) Quod legatũ continet neceſſaria tantum ad fundi culturam inſtrumenta. l. quæſitum. §. ſed ſi fundus. eod. illo titul. de fund. inſtructo.

10 Cum inſtrumento.) Quo legato non modo neceſſaria, ſed quæcunque paterfamilias in fundo inſtrumenti nomine habuit, comprehenduntur. d. §. ſi fundus. Hactenus Vveſembec.

Alio etiam modo iſte ſenſus damnatur per Forcatulum loco inferius allegãdo. vide per eum. Adde etiam Benedictum Pinell. ſelectar. interpretat. lib. 2. cap. 17. num. 8.

11 Vveſembec. ſecundo loco in dict. §. ſi quis ancillas. in fin. fuit in noua opinione. Arbitratus eſt enim, quod ideo in caſu d. l. ſi cui. ſi legetur fundus inſtructus, eo fundo alienato, quo ad ipſius fundi inſtrumentum legatum ſuſtineatur, quoniam de clara conſtat ibi teſtatoris voluntate, quod voluerit inſtrumẽtum illud deberi, licet fundus ille alienatus fuerit. Duo. n. legata ſunt æque principalia. In caſu autem d. §. ſi quis ancillas. ideo alienato fundo inſtructo legato nec inſtrumentum debetur, quoniam ipſius teſtatoris voluntas non eſt adeo ibi perſpicua. Hæc, licet non ita clare, Vveſembec. cuius opinioni adhæſiſſe quoq; viſus eſt Hubert. Giphan. ibidem, licet de Vveſembecio nullum verbum.

12 Verum & huius viri opinio proculdubio reijcienda eſt. Nimis enim inſolenter diuinat. Quis enim reuelauit ipſi, in caſu d. l. ſi cui. de aperta teſtatoris volũtate conſtare, quod legato fundo inſtructo, licet de ipſo fundo alienatio ſequuta fuerit, ipſius tamen fundi inſtrumentum debeatur. In caſu autem d. §. ſi quis ancillas. ipſius teſtatoris voluntatem nõ eſſe adeo perſpicuam?

13 Stephan. Forcatulus tertio loco. in ſua Necyomantia iuris dialog. 40. aliter hæc reſponſa cõciliare nixus eſt. Inquit enim Paulum in d. l. ſi cui. non conſtituere differentiam inter hæc legata, lego fundum cum inſtrumento, vel fundum inſtructum, ſed bene inter ea. Lego fundum cum inſtrumento, & lego fundum, & inſtrumentum, de quo nihil Iuſtin. in d. ver. idem eſt. Et propterea (inquit Forcatul.) Paulus non aduerſatur intentioni Iuſtiniani, vel e contra.

14 Nec huic Forcatuli expoſitioni aduerſantur verba illa d. l. ſi cui fundum. *Ex ceteris poterit inſtrumentum eſſe legatum*, quia explicat idem Forcatul. pro eo,

eo, quod eſt ex vno ex ceteris, puta fundum, & inſtrumentum lego. Nam eo caſu alienato fundo nihilominus debetur inſtrumentum propter euidentiorẽ expreſſionem, quæ non eſt in ſuperioribus.

15 Verum iſte Forcatuli ſenſus mihi parum probatur. Aduerſatur enim claris verbis dictæ l. ſi cui fundum. ibi ex ceteris poterit inſtrumentum, & cet. Ex ipſis enim clare colligitur Paulum conſtituere differentiã inter hæc legata, (quicquid dicat Forcatul.) Lego fundum cũ inſtrumento, & lego fundum inſtructũ, vel fundum, & inſtrumentum. Inquit enim, quod in primo caſu, adeſt quando teſtator fundum legauit cum inſtrumento, alienato ipſo fundo, nihil erit legatum, in ceteris vero caſibus, id eſt quando legatus fuit fundus inſtructus, vel fundus, & inſtrumentum, poterit inſtrumentum eſſe legatum, & ſic vides, quod Paul. aduerſatur Iuſtin. qui in d. ver. *Idem eſt, ſi fundus inſtructus, vel cum inſtrumento legatus ſit, fundo alienato, & inſtrumentum legatum extingui.* apertiſſimè literis prodidit.

16 Ego pro ſupradictis reſponſis conciliandis, adhæreo lubentiſſimè opinioni Clar. d. Benedicti Pinell. d. cap. 17. a nume 9. vſque 12. incluſiue. Eius ſcripta in hoc propoſito perlegas. Adeo enim clara ſunt, quam quodque aliud clariſſimum. Sat ſit locum indicaſſe.

17 Adnectendũ eſt pro Coronide, quod ſolet in hac materia perpendi tex. in l. 1. ff. eo. de fundo inſtructo, circa cuius interpretationem videndus Borcholten in dict. §. ſi quis ancillas. circa finem.

18 De materia, an, & quando fundo legato debeantur inſtrumenta, vel alia videndi Card. Mantica de coniectur. lib. nono. titul. ſecundo. num. decimo quinto, cum ſequentib. & Clar. Menoch. de præſumpt. libro 4. præſumptione 154. per totam.

Pulchra quæſtio in materia alimentorum.

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum appellatione an veniant etiam expenſæ cauſa ſtudij factæ? Queritur.*
2 *Iura pro negatiua.*
3 *Iura pro affirmatiua. & numero 4. & quinto.*
6 *Communis diſtinctio, ſeu conciliatio ad ſupra dicta iura & nu. 7. & 8.*
9 *Opinio Authoris. & num. 10.*

¶ Alimentorum appellatione an expenſæ etiam cauſa ſtudij contineantur? Maxima eſt in iure noſtro difficultas, ac diſſenſio.

1 Pro negatiua enim ſatis vrgere videtur tex. in l. legatis. ff. de alimen. & cibariis legatis. vbi ita ſcribitur. *Legatis alimentis cibaria, & veſtitus, & habitatio debebitur, quia ſine his ali corpus non poteſt. cetera, quæ ad diſciplinam pertinent, legato non continentur.* Hæc Iauolenus.

3 Pro contraria autem opitulatur. Primo maximopere textus in l. de bonis §. non ſolum. ff. de Carb. edict. vbi Paulus Iuriſconſulta ſcripſit. *Non ſolum alimenta præſtari debet pupillo, ſed & in ſtudia, & ceteras neceſſarias impẽſas debet impendi pro modo facultatum.*

4 Secundo quidem ſuffragari admodũ videtur tex in l. qui filium. ff vbi pupill. educar. vbi ſic legitur. *Qui filium hæredem inſtituerat, filiæ dotis nomine cum in familia nupſiſſet, ducenta legauerat, necquicquam aliud præterea, & tutorem ei Sempronium dedit, is a cognatis. & a propinquis pupillæ productus ad*

magiſtratum, iuſſus eſt alimenta pupillæ, & mercedes, vt liberalibus artibus inſtitueretur, pupillæ nomine præceptoribus dare.

5 Tertio conferre etiam videtur poſſe tex. in l. officio. ff. eo. tit. vbi pupill. educ. ibi. *vt puta ſi dicat ſe impendiſſe in alimenta pupilli, vel diſciplinam.*

6 Pro conciliatione ita communiter diſtinguitur. Aut alimẽta iure naturæ, vel legis diſpoſitione debentur, & tunc omnia comprehenduntur, & ita procedũt tex. in d. l. bonis, in d. l. qui filium, & in d. l. officio, cum ſimil.

7 Aut vero debẽtur ex diſpoſitione hominis, veluti ex legato, vel contractu, & tunc ſi nihil expreſſim de ipſis expenſis cauſa ſtudij dictum ſit, minime ſub legato alimentorum comprehenduntur, & ita procedit d. l. legatis.

8 Sic clare colligitur ex ſcriptis per dn. Martin. Coler. de alimentis lib. 2. cap. 1. num. 9. & 10. ex d. P. Surdo itidem tract. ſuo de alimentis titu. 4. quæſt. 6. per tot. Ioachim. Mynſingerum ſingul. obſeruat. centur. 3. obſeruat. 12. ac alios. His adde de materia D. Rolan. a Vall. conſ. ſuo 22. lib. 1. Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 2. conſ. 170. D. Alex. Trentacinquium var. reſolu. lib. 1. tit. de aliment. reſolut. prima. num. 27. vbi plures alios concordantes adducit, & Illuſt. d. Cardin. Tuſcum concluſ. ſua 282. in litera A. & eſt veriſſima diſtinctio.

9 Ego autem, vt aliquid præter alios in medium afferam, exiſtimo nullam extare contrarietatem inter ſupradicta reſponſa, prout opinati ſunt aliqui, & præcipuè præclariſſimus Iuriſconſul. ac dominus meus colendiſſ. d. Thadęus Piſo Soacius, qui hãc extare contrarietatem in iure noſtro, me monitũ voluit.

10 Dico enim regulariter appellatione alimentorum expenſas cauſa ſtudij faciendas minime venire, d. l. legatis. & confirmant omnia alia ſupradicta iura. Sed bene deciditur in omnibus illis iuribus præter dictam l. legatis. quod vltra alimenta debentur filio expenſæ ipſæ. Vnde non ſunt contraria adinuicem prædicta iura. Nam (replico) in ipſis non deciditur, quod appellatione alimentorum veniant ſupradictæ expenſæ, contra opinionem Iauoleni in d. l. legatis. quinimmo totum contrariũ deciditur, vt patet ex illis dictionibus. *Sed, Et, Vel*, quæ ſunt appoſitæ in prædictis iuribus, quarum quidem natura eſt, vt ſemper ponantur inter diuerſa, ad tradita per Vulpell. de aduerbiorum, ac præpoſitionum ſignificat. in dictionibus ipſis, *Sed, Et, Vel*. Vnde.

Αντινομία Diſſoluta inter Triphoninum in l. qui duos. §. cum in bello. ff. de rebus dub. & Vlpianum in l. ex facto §. ſi quis autem. ff. ad Senatusconſult. Trebellianum.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Grauis ἀντινομία.*
4 *Duo intellectus d. Accurſ. afferuntur, ac reijciuntur. & num. 5. 6. 7. & 8.*
9 *Bart. opinio deducitur*
10 *Damnatur. & nu. 11.*
12 *Nonnullorum aliorum ſentẽtia affertur.*
13 *Reprobatur.*
14 *Quorundam aliorum ſenſus ſubnectitur.*
15 *Reprehenditur.*
16 *Imolæ ſenſus perpenditur. & nume. 17. & 18.*
19 *Redarguitur & nu. 20. 21. & 22.*
23 *Cumani opinio adducitur, quæ reijcitur per Ruſticum.*

24 Co-

24 *Couarruuiæ ſententia ſubijcitur.*
25 *Damnatur.*
26 *Pau. de Caſtro opinio proponitur.*
27 *Reprobatur.*
28 *Quædam alia Scribentium conciliatio deducitur. & nu. 29. & 30.*
31 *Exploditur & nu. 32.*
33 *Socini ſenioris expoſitio ſubijcitur. & nume. 34.*
35 *Refellitur.*
36 *Ioannis Sadoleti ſenſus ſubnectitur, qui reprobatur per Coſtam.*
37 *Alciati interpretatio proponitur. & nume. 38.*
39 *Damnatur.*
40 *Ludouic Charondæ expoſitio ſubijcitur.*
41 *Redarguitur.*
42 *Emanuel a Coſta ſententia deducitur. & num. 43. & 44.*
45 *Et hanc ſequitur Author.*

¶Altercantur ad inuicem Triphoninus in l. qui duos. §. cum in bello. de rebus dub. & Vlpian. in l. ex facto. §. ſi quis autem. ff. ad Senatuſconſultum Trebellianum.

1 Verba Triphonini. *Cum in bello pater cum filio perijſſet, materque filij quaſi poſtea mortui bona vindicaret, agnati vero patris, quaſi filius ante perijſſet, D. Adrianus credidit patrem prius mortuum.*

2 Verba Vlpiani. *Si quis autem ſuſceperit quidem filium, verum viuus amiſerit, videbitur ſine liberis deceſſiſſe Sed ſi naufragio, vel ruina, vel aggreſſu, vel quo alio modo ſimul cum patre perierit, an conditio defecerit, videamus. Et magis non defeciſſe arbitror, quia non eſt veriſimile filium eius ſuperuixiſſe.*

3 In his reſponſis ſecandis valde inſudarunt Scribentes noſtri.

4 Accurſius priori loco in dict. §. cum in bello. in ver. patris. opinatus eſt, diuerſum eſſe caſum Vlpiani ab illo Triphonini, & eſt ibi ratio, ne pereat vltima voluntas. In caſu vero Triphonini viget ratio æquitatis, id eſt materna pietas, quæ ad luctuoſam filij debet vocari hæreditatem. ad l. final. C. de inſtitu. & ſubſtitution. cum concordantib. Ergo non mirum, ſi pater creditur prius deceſſiſſe.

Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt etiam Nicolaus de Neapoli. teſte Alexã. in d. §. ſi quis autem. nu. 4.

5 Sed iſte intellectus haud recipiendus eſt. ex pluribus. Primo enim falſum eſt quod in caſu Vlpiani ſit ſpeciale fauore teſtamenti conſeruandi, idque per tex. in l. quod de pariter. & ſeq. ff. eod. de rebus dub.

6 Præterea illud, quod inquit Accurſ. de fauore matris, non eſt verum, quia idem in quolibet præſumeretur, videlicet patrẽ prius deceſſiſſe, vt d. l. qui duos. in fine. & l. cum pubere. titu. eod. Et ita inter ceteros docuit Bart. in d. §. cum in bello. in ſecunda oppoſitione. Sequutus eſt d. Alexan. in d. §. ſi quis autem. præcitato num. 4. ver. ſed illam reprehendit. Addo Imol. ibidem nu. 27. ver. ſed certe hæc ratio. & Ripam nu. 8. in ſecũdo intellectu. vbi ſubdit hunc eundẽ ſenſum aduerſari contextui l. ſed & illo. de reb. dub. vbi fauore pupillaris ſubſtitutionis magis fauorabilis conſeruandę nõ pręſumitur, pupillum prius deceſſiſſe. Addendus quoque Caſtrenſ. in d. §. ſi quis autem. nu. 3. Et Emanuel a Coſta loco inferius allegando d. nu. 1. ver. ſecunda ſolutio. Ad eundẽ etiã de hoc eodẽ intellectu d. Fulu. Pacian. de ꝓbationib. lib. 2. c. 7. nu. 33. cũ trib. ſeq. vbi late. Addo Sylium Spanocch. de nou. oper. nunc. lib. 3. nume. 93.

7 Secundo loco ipſemet Accurſ. in d. §. ſi quis autem. in ver. filium eius. docuit, Vlpianum loquutum fuiſſe de filio impubere. Eum enim ratione imbecillis ætatis non eſt veriſimile ſuperuixiſſe. Triphoninum autem intellexiſſe de pubere, qui vt fortior præſumitur ſuperuixiſſe. Et hanc interpretationem mirum in modum confirmare videtur tex. in dict. l. qui duos §. final. ff. eodem. de rebus dubijs. vbi Iuriſconſult. ita inquit, *Si Lucius Titius cum filio pubere*

quem

Digitized by Google

quem ſolum teſtamento ſcriptum heredē habebat, perierit, intelligitur ſuperuixiſſe filius patri, & ex teſtamēto hæres fuiſſe, & filij hæreditas ſucceſſoribus eius defertur, niſi contrarium approbetur. Quod ſi impubes cum patre filius perierit, creditur pater ſuperuixiſſe, niſi & hic contrarium approbetur. Ad idem iura ſunt aperta in l. cum pubere. & l. ſi mulier. ff. eod. de reb. dub. omnium latiſſime de hoc eodē intellectu diſcurrit poſt plures concordantes adductos. Clariſſ. vir d. Ioſeph. de Ruſtic. ad l. cum auus. de condit. & demonſtrat. lib. 4. cap. 4. a num. 2. vſque ad 9 incluſiue. & domin. Menoch. lib. 6. præſumpt. 50. nume. 21. cum aliquibus ſeq. vide per eos. Addo nouiſſimè. Excell. d. Franciſcum Polam in ſuo luculento reſponſo ex perſonis Commorientibus, quæ cenſeatur præmortua per totum, & præcipue numero 42. cum infinitis ſequentib. vbi elegantiſſime. Addo etiam Hugonem Donell. in d. §. cum in bello.

8 Sed & iſte Accurſii ſenſus diſplicuit Imolæ inter ceteros in d. §. ſi quis autē. num. 27. ver. ſed aduerte. Inquit enim, quod illa diſtinctio, an filius fuerit pubes, vel impubes, non videtur habere locum, quando agitur de diſpoſitione hominis, prout in caſu d. §. ſi quis autem. per ea, quæ habentur in l. quod de pariter. & in l. ſed & illo. ff. eod. de reb. dub. Sed ſolum, quando agitur de diſpoſitione legis, vel de diſpoſitione hominis ſuccedentis, ſeu ſubrogati in locum diſpoſitionis ipſius legis, vt notatur per Barto. in d. l. quod de pariter. Et latius, vt per eundem Imolam, quem ſequutus eſt Alexan. ibid. num. 4. Ripa nume. 8. vbi quoque rationem diuerſitatis inter eos caſus deducit, dicens. Nam ſi non adhibeatur præſumptio, quis prior mortuus ſit, vbi agitur de diſpoſitione legis, caſus remanet indeciſus, & lex relinqueret nos in certo, quod non eſt dicēdum. puta in §. quib. in prima conſtit. Codic. Secus vbi agitur de diſpoſitione hominis, quia etſi homo nos relinquat in incerto, dubitatio tūc per legē reſoluitur. Et latius, vt per eū. Addo Paul. de Caſt. ibidem num. 3. vbi ſupradictum intellectum reprobat vti diuinatorium. Adeūdus quoque d. Ioſeph. de Ruſticis d. c. 4. num. 9. 10. 11. & 12. ubi latiſſime, & do. Emanuel a Coſta in d. §. cum in bello. in ver. patrem prius mortuum. num. 1. ubi ſubdit, quod hæc ſolutio omnib. merito diſplicuit, quia diuinat, & Vlpian. generaliter in filio loquitur. Addo Siluium Spanocchium d. lib. 3. nu. 95.

9 Tertio loco Bar. in d. §. cum in bello, ver. ad l. contrariam reſponde. docuit, quod ideo in caſu Vlpiani filius nō præſumitur ſuperuixiſſe patri, & ſic fideicōmiſſarius ibi obtinet, quia de iure communi videtur fundata intentio allegātis, quem deceſſiſſe ſine liberis, nam conditio, ſi deceſſerit ſine filijs, intelligitur ſuperuiuētibus, & ei, qui allegat ſuperuiuentiam incūbit onus probādi. Et latius, vt per eum. Sequutus eſt Angel. in d. §. ſi quis autem. Videndus Pacian. d. cap. 7. nu. 17. cum ſeq. vbi late. & Spanocch. d. lib. 3. num. 96. & 97.

10 Sed certe iſta ratio non videtur ēt tuta, quia quē deceſſiſſe ſine liberis, facti eſt, & in facto cōſiſtit, ideo non dēt ius præſumere. arg. l. ſciendū. ex quib. cauſ. maio. ex quo ratio aliqua nō ſtringit ad hoc, ſed potius dēt remanere ſub regula, ꝙ agenti incūbat onus probandi intentionem ſuam, ēt ſi fundet ſe ex negatiua, p no. in l. hoc iure, & l. ita ſtipulatus. in prin. de ver. obl. ita in ſpecie d. Imola in d. §. ſi quis autē. in tertio intellectu. Ex alio etiā reprobatur iſte ſenſus per d. Alex. ibid. d. nu. 4. ver. tamē puto verū.

11 De iſta regula, & axiomate, an de iure cōi videatur fundata intentio allegātis, quem deceſſiſſe ſine liberis, nec ne? omnīū latiſſime, ac elegātiſſime diſſerit Ill. D. Car. Mātic. lib. 11 de cōiec. vlt. volūt. tit. 4. per totum. Vide per eum.

Addo Fului ū Pacian. d. c. 7. per totū. & Clar. d. meū Peregr. de fideic. art. 43. a nu. 43. vſque ad 60. vbi latiſſimè. Tangit etiam in artic. 1. num. 41.

12 Quar-

12 Quartus fuit intellectus aliorum, quod diſpoſitio Vlpiani procedat, quãdo fideicommiſſarius poſſidet,& contra ipſum agitur, nam tunc agens contra eum cum fundet ſe ex ſuperuiuentia, ideo debet illam probare. Actor enim ſemper probare debet fundamentum ſuæ intentionis, iuribus vulgatis, & ſic tex. in d. §. ſi quis autem. debet reſtringi, & limitari, quando fideicommiſſarius poſſideret.

13 Sed certe hæc videtur nimia violatio, & reſtrictio contra mentem, & verba ipſiuſmet Vlpiani. in d. §. qui ſimpliciter loquutus eſt & non cum diſtinctione, de qua ſupra, & ita inter alios animaduertit Imol. ibidem in 4. intellectu. & Alex. in d. nu. 4. ver. ſed dicit hic Imola. addo Ripam d. nu. 8. in 3. intellectu. Vbi ſubdit hunc eſſe ceteris deteriorem, tum quia diuinat, tum quia I.C. ſe fundat in præſumptione, non in poſſeſſione.

14 Quinto loco extitere nonnulli alij, qui quidẽ rati ſunt reſponſum Vlpiani procedere, quando facta fuit diſcuſſio, & non apparet filium ſuperuixiſſe; & ſic ſatis dicitur eſſe probata intentio fideicommiſſarij. Et hunc intellectũ tradidit inter alios Bald. teſte Imol. vult dicere Bart. in l. in illa. ad finem de verborum oblig. vbi etiam dicit, quod licet nuncius non referat, ſe non reperire ipſum deceſſiſſe ſine filiis, ſi tamen referat, quod nõ reperit ſuperuixiſſe filium, quod iſtud ſufficit,& hoc dicit Bar. ſingulariter probari in fine d. §. ſi quis autem; vt ſic tunc præſumatur pro ipſo rogante, & ſecundum hoc ille text. debet reſtringi, quando excuſſio fuit facta, quæ etiam ſecundum hoc erit neceſſaria.

15 Sed iſta interpretatio diſplicuit eidẽ Imol. in d. §. ſi quis autem. d. nu. 27. in quinto intellectu. inquit enim, quod nimis videtur reſtringere,& violare reſponſum ipſius Vlpiani. Sequutus eſt Alex. ibidem in quinto pariter intellectu.& Ripa in 4. vbi ſubdit, quod iſtud eſt merum ſomnium, quia de iſtis nulla habetur mentio in neutro illorum iurium.

16 Sexta fuit opinio Ioannis Imolæ in d. §. ſi quis autem. d. num. 27. ver. Forte poteſt dici, quod hæc uerba (ſi deceſſerit ſine liberis) intelliguntur de ſuperuiuentibus,& ideo aut grauatus & eius filii deceſſerunt eodem tempore, puta in naufragio, & tunc fideicommiſſarius habebit fundatam intentionem ſuam, quoniam filii non ſuperuixerunt, ſed ſimul perierunt, & ſatis eſt, vt probet caſum ſimultaneæ mortis, vt puta quia in eadem naui exiſtentes ſimul perierunt propter naufragium nauis, & dicit hunc eſſe verum caſum tex. in d. §. ſi quis autem.

17 Aut grauatus, & filii deceſſerunt nõ ſimul, ſed diuerſis in locis, & tunc dicẽdum erit, vel patrem præſumi prius mortuum. iuxta tex. in d. §. cum in bello. vel fideicommiſſarium obtinere non poſſe, niſi ſit in poſſeſſione, vel niſi fecerit diſcuſſionem in vicinia per nuncios referentes non repetiiſſe ſuperuixiſſe filium. ita Imola; quem plures ſequuti ſunt. Alexand. ibidem d. nume. 4. ver. Sextus eſt intellectus. vſque in finem, addo Ripam d. num. 8. in ver. Quintus fuit intellectus. vbi docet in caſu Vlpiani conſtare patrem, & filium ſi-

18 mul periiſſe. Caſus enim incendii, ruinæ, ac naufragii inſtantanei ſunt; in caſu uero Triphonini non, ibi enim perierunt pater, & filius in caſu continuo habente tractum temporis, bellum enim cædes tractum temporis habet, nec repente vtrumque perimit, & ideo non poteſt dici vtrumque ſimul periiſſe, de hoc eodem intellectu videndus Ioſeph. de Ruſticis d. capit. quarto, numero decimoquinto, cum tribus ſequentibus, vbi latiſſime,& Alciatus ante eum in regul. iur. præſumptionum. præſumptione 49. numero 3. ver. ſed mihi videtur.

19 Sed & hæc Imolæ opin. in hoc vlt. caſu multis diſplicuit,& videtur eſſe contra

tra textum,in d.§.ſi quis autem, vbi expreſſe vterque caſus determinatur.i. & quando ſimul perierunt, vt apparet in princ.& quando non ſimul,ſed diſiuncti in diuerſis locis perierunt,& ita contra Imolã animaduertere nõnulli, quos retulit,ac ſequutus eſt Cl.Pacian.de probationibus lib.2.cap.7.nu.16.

20 Præterea intellectus ac ſenſus particularis Ripæ contradicit textui in d.§. ſi quis autem,in fine, vbi cum non appareat,quis ante, & quis poſtea deceſſerit,extitiſſe conditionem fideicom. & ſic filium non ſuperuixiſſe ex ſententia Vlpia.magis dicendum eſt.ergo falſum quod dicebat ipſe,quod ideo in caſu ipſius Vlpiani filius non præſumeretur ſuperuixiſſe; quia in ſimul cum patrem perijſſet.

21 Accedit etiam,nam falſum eſt,quod ipſe dicebat, videlicet in caſu Triphonini patrem & filium in ſimul non periiſſe,prout contigerat in caſu Vlpiani. Ex illis enim verbis *cum in bello pater cum filio perijſſet* totum contrarium apparet.prępoſitio enim illa cũ habet vim copulę,& coniunctionis,ad tradita per Vulpeliũ de præpoſitionũ, ac aduerbiorũ ſignificatione, in prępoſitione Cũ. Eundem Ripę ſenſum improbauit quoque Emanuel a Coſta cit.verſ.d.num. 1. verſ.bona fuit concl.

22 Poſtremo ſuffragatur, nã nec in his caſibus,quos Ripa inſtantaneos appellat,continuo conſequens eſt, duos eodem inſtanti perire. In naufragio enim id euidens eſt,& in ruina quoq; dici poteſt,quoniam agens plerumq; agit inęqualiter, & plerumq; inæqualis eſt reſiſtentia paſſi, vt Aretin. conſil. 50. ſcribit.

23 Septima adducitur opinio d.Rapha. Cumani in d.l.quod de pariter.ff.de rebus dub.verum cum deducatur, & refellatur in ſimul per Cl.d.Ruſticum d. ca.4. n. 19.& 20.ex ſcriptis ſcripta inutiliter minime conficiam, ſed ad eum beneuolum lectorem remittam.

24 Nono Didac.Couar.li.2. Variarum reſolutionum ca.7.nu.6.& finali, aliter cenſebat. Dicebat enim mirum haud eſſe,quod ſubſtitutus Titio, ſi ſine liberis deceſſerit,ad fideicom. admittatur Titio,& eius liberis,ſimul ruina,aggreſſu, aut naufragio pereuntibus, nam cum ſit ſatis,vt locus ſit ſubſtitutioni, quod liberi nõ fuerint patri ſuperſtites,eo ipſo quod probatum fuerit Titiũ, & eius liberos ſimul eodem caſu perijſſe, conſtat,donec contrarium probetur, Filios non fuiſſe Titio ſuperſtites. ſecus in d. §.cum in bello. vbi verſantur in ſucceſſione ab inteſtato, non in conditione, quæ debeat in forma ſpecifica impleri. l.Mæuius,& l.hæredi. de condition.& demonſtrat.

25 Sed & iſta Couar. interpretatio damnatur,& recte quidem,meo iud. per d. Ioſeph.de Ruſticis d.cap.3. nu.22.cum duobus ſequentibus eum conſulas.

26 Decimo Paul.de Caſtro in l. ſi inter virum num 4.verſ.Tertio fallit.ff.de rebus dub.aliter ſenſit.Docuit enim quod in caſu §.ſi quis autem. non videbatur patri filius ſuperuixiſſe quoniam conditio ſi ſine liberis decederet, fauore liberorum adiecta erat, perinde cum pater vna cum liberis deceſſiſſet,non intelligebatur fauor eſſe liberorum, quod ſuperuixiſſe crederentur, ſed magis damnum fideicommiſſarij, qui excluderetur.

27 Sed iſta ſolutio improbatur & rectę meo iud.per d.Emanuel. a Coſta d.nu. 1. verſ.Quinto loco. Eum conſulas.

28 Decimoprimo affertur ſolutio,& eſt, cõſtituendam eſſe differentiam inter legis & hominis diſpoſitionem, vt in legum diſpoſitioni intelligatur pater deceſſiſſe prior.In hominum vero diſpoſitionibus neuter alteri ſuperuixiſſe præſumatur,& hinc eſt, vt in caſu d.§. cum in bello, vbi agitur de hæreditate inteſtati,quæ lege defertur, Diuus Hadria.crediderit, patrem prius mortuũ, in hæreditate autem fideicommiſſaria ab homine data, prout in caſu d.§.ſi quis autem.non idẽ crediderit Vlpian.

Et

29 Et iſthæc ſolutio colligitur quidem ex ſcriptis per Bar. in l. quod de pariter. de rebus dubiis. & ſequuti ſunt nonnulli relati per Emanuel. a Coſta d. loco nu. 1. ver. ſeptimi. ſolutio.

30 Ratio autem differentiæ erit, quoniã ſi diſpoſitio hominis effectum non habet, remanet iuris diſpoſitio, ſecundum quam res habere poteſt exitum, ideoq; lex in hoc caſu non curat quicquam præſumere. At ſi legis diſpoſitio ſit, nec in re dubia lex aliquid præſumeret, caſus ſine deciſione remaneret, quod eſſe non debuit.

31 Sed nec iſta conciliatio placuit dicto Emanuel. Coſt. præcit. nu. 1. ver. ſed tã receptam hãc differẽtiã inquit. n. præter. alia, contra eam fortiſſime obſtare text. in l. inter ſocerum ff. de pactis dotalib. vbi conuentio inter ſocerum, & generũ facta fuit, vt ſi filia mortua ſuperſtitem filium anniculum habuiſſet, vir totam dotem lucraretur; ſi vero mater filio ſuperſtes fuiſſet, tunc partem dotis ſolum modo haberet; modo euenit, ꝙ mater, & filius naufragio ſimul perierũt; Reſpon. quia veriſimile eſt, infantem ante matrem periiſſe, ideo virum partem dotis tantum habere debere; & ſic diſtinctio inter puberem & impuberẽ non in ſola legum diſpoſitione conſiſtit, ſed ẽt in hominum actionibus locum habet.

32 Sed nec differentiæ ratio, quam reddidit Bart. & ſequuti ſunt communiter DD. probabilis eſt, ſiquidem in legis diſpoſitione regulariter non præſumitur alter alteri ſuperuixiſſe, vt habetur in ſupracit. l. quod de pariter. neq; per hoc caſus remanet ſine deciſione iuris, nam quomodo etiam in tali caſu ſit reſpondendum, habetur in l. ſi inter virum. de rebus dub. & in d. l. quod de pariter. vbi Bart. & in caſu d. §. cum in bello. ſi lex nihil præſumeret, reſponderemus hæreditatem patris ad agnatos pertinere; latius Coſta, quem conſulito, eandem refellunt quoque plurimi alii, quos retulere, ac ſequuti ſunt Addentes ad Pacianum d. cap. 7. in litera G.

33 Duodecimo Bart. Soci. in l. ſed & in illo num. 7. ver. ſed conſidera. ff. eod. de reb. dub. inter legis, & hominis diſpoſitionem minime diſtinguit, ſed magis vtrum agatur de parentis ſucceſſione, q̃ ex voto eiuſdẽ ad ſuperſtites liberos pertinet, an vero de ſucceſſione extranei. proinde interpretatur in d. §. ſi quis autem. ideo non præſumi filium patri ſuperuixiſſe, quoniam nõ de patris ſucceſſione quærebatur, ſed de ſucceſſione teſtatoris extranei, cui per fideicommiſſum, ſuccedıtur. l. cohæredi. §. cum filiæ de vulg.

34 Vnde nouam elicit limitationem, quam conſulentib. ſequendam arbitratur, vt. ſ. Vlpiani reſponſum non procedat, ſi teſtator parens fuiſſet, qui filium hæredem rogaſſet, vt ſi ſine liberis vita decederet, hæreditatem Titio reſtitueret, tunc enim quamquam hominis diſpoſitio foret, credendum tamen patri hæredi ſuperuixiſſe filium excluſo Titio per defectum conditionis; Rationem huiuſce rei eſſe dicit, quoniam auus teſtator naturali voto, liberos hæredis filii ad eandem hereditatem inuitauerat, etiamſi conditionem non expreſſiſſet, l. cum auus. de conditionib. & demõſtrationibus. quæ lex cum ſimilibus argumento eſt, in fideicommiſſis etiam, hoc eſt in hominum diſpoſitionibus votum parentis naturale eſſe attendendum. Hęc Soc. eum ſequutus eſt omnium elegantiſsime Cl. Menoch. de præſumptionibus. lib. 6. præſumpt. 50. num. 28. vide per eum. inſectatus eſt etiam d. Ioſeph. de Ruſtic. d. c. 4. nu. 37. & 38. & videnda quoque ſub nu. 25. cum ſequentib. vbi pulchre.

35 Sed iſta Socini ſententia pulcherrimis rationibus refellitur, ac reprobatur per d. Emanuel a Coſta. d. num. 1. col. 6. ver. Ego contra. vide eum. Sat loca indicaſſe.

36 Solet deduci quædam alia interpretatio Ioannis Sadoleti in l. quod de pariter col. antepenult. ff. eod. tit. de reb. dubiis. ſed cum referatur, & reprobetur

Digitized by Google

inſimul per eundem Coſtam in d. §.cũ in bello.colum 7. ver. Ioannes Sadoletus. Ad eum beneuolum Lectorem remittam. Non enim ex ſcriptis ſcripta ſine vtilitate conficienda ſunt.

37 Decimo quarto And. Alciat. regul. 1. præſumptionum. præſumpt. 49. inter legis, & hominis diſpoſitionem non conſtruit differentiam, arbitratur regulariter nihil eſſe præſumendũ; ſed ſi res exitum habere non poſſit, niſi lex præſumat, tunc cum omnino alterum præſumendum ſit, legem fingere, quod imbecillior ante deceſſit, vt in d. §. cum in bello. ſic etiam intelligendum putat. tex in l. inter ſocerum. ff. de pactis dotal. cum pactum conceptum eſſet, vt quo caſu filius anniculus matri ſupereſſet, vir totam dotem lucraretur. Si vero mater filio ſuperuixiſſet, tunc partem dotis ſolummodo retineret, merito vt res aliquẽ poſſet habere exitum, neceſſarium fuit aliquid præſumere.

38 Nam ſi quis diceret, poſſe rem alium exitum habere, quod poſſet dari, ſi caſus eodem momento temporis vterquẽ deceſſiſſet, qui veluti omiſſus remanere deberet in diſpoſitione iuris cõmunis, vt ſic tota dos ad ſocerum reuerteretur, reſpondit idem Alciatus, eum caſum rariſſimè poſſe contingere; ideoque legem eius caſus rationem habere noluiſſe. argumen. l. antiqui. ſi pars hæredit. petatur. Præterea contra ſententiam contrahentium eſſe talem interpretationem, qui id egerant, vt in omnẽ caſum maritus aliquid lucraretur. Latius Alciatus.

39 Sed & iſta D. Alciati ſententia diſplicuit Coſtæ d. num. 1. col. 9. ver. ſed quãquam hæc. Docuit enim, quæ ipſemet Alciatus tradidit circa intelligentiam, & interpretationem dict. l. inter ſocerum, quamuis eleganter, & ingenioſe fuerint excogitata, attamen ſibi nõ plenè probari, nã nec in d. §. cum in bello. fingitur pater quaſi imbecillior prius mortuus, nec res in eo erat, vt ſine præſumptione exitum habere non poſſet, quia agnati remota etiam præſumptione, patri ſuccedere poterant, quaſi ſine liberis mortuo: argum. tex. in d. §. ſi quis autẽ. ſed magis creditur pater prius deceſſiſſe ratione humanitatis, quia ſcilicet humanius fuit ita credere. Et latius vt per eum.

Ex alio improbatur quoque per Syluium Spanocchium d. lib. tertio. numero 97

40 Decimo quinto Ludouic. Charond. lib. 1. Veriſimil. cap. 21. concil. 4. fuit in noua opinione. Opinatus eſt enim Vlpianum loqui, quãdo pater, & filius inſimul perierunt ruina, vel naufragio, in quibus caſibus ob iuuenilem ętatem, imprudentiam, & temeritatem præſumitur prius filius, quam pater deceſſiſſe, Triphoninum vero intelligi, quando ambo perierunt in bello, in quo plurimum prodeſt robur, & audacia; & ideo hoc caſu pater prius præſumitur mortuus tanquam magis imbellis.

41 Sed hæc ſolutio, & interpretatio reijcienda eſt, quandoquidem repugnant verba illa generalia Vlpiani d. §. ſi quis autem. ibi. *Vel quo alio modo.* immo repugnãt etiam eiuſdem Vlpiani illa alia verba *vel aggreſſu.* Nam aggreſſio eſt, quæ ab hoſte contra hoſtem fit. Præterea non plus adoleſcentis filij, quam patris ſenis poteſt conſiderari temeritas, & non minus vnius, quam alterius imprudentia in naufragio, & ruina, quæ caſu euenire ſolent. Immo e contra plus in bello poteſt conſiderari adoleſcentis temeritas, & audacia, quam ſenis, cum ſenex ex tempore, & magna dexteritate & pugnare, & pugnam ſuſtinere magis ſoleat, quam iuuenis. Id quod ſuo exemplo nobis declararunt prudens ille Entellus ſenex, ac glorioſus ille Dares adoleſcens eo in ſingulari certamine, cuius meminit Virgil. Æneid. 5. ita eleganter hunc Charondæ ſenſum improbauit Clar. d. meus d. Menoch. lib. 6. præſumpt. 50. nu. 28.

42 Decimo ſexto Eruditiſſ. Emanuel à Coſta in d. §. cum in bello. nu. 1. verſus finem.

finem.ver.quare cum appareat,cum numeris ſequent. vſque in finem commenti alio modo ſupradicta reſponſa conciliare nixus eſt. Docuit enim,quod ſi pater ſimul cum filio pubere moriatur,vera ſit illa diſtinctio Bar. quod ſcilicet ex diſpoſitione legis,filius patri ſuperuixiſſe credatur, ex hominis autem diſpoſitione minime credatur. Diuerſitatis autem rationem eam eſſe opinatur, quia quando lex præſumit filium puberem patri ſuperſtitem fuiſſe,hoc non præſumit propter aliquam coniecturam, quæ hoc faciat veriſimile, ſed quia in re omnino ambigua humanius eſſe credidit, filium ſecundum votum parentis,& naturæ patri ſuperſtitem fuiſſe,& ei hæredem extitiſſe, & ideo etiam in hæreditatibus,quas lex ipſa dat, voluit talem ſuã præſumptionem locum habere. At in hęreditatibus, quas lex ipſa non dat, ſed quæ ab hominum diſpoſitione pendent, noluit talem ſuam præſumptionẽ locum habere, quia humanum nõ erat, ſi lex credendo ſine vlla veriſimili ratione patrem prius mortuũ fortaſſe errando auferret,quod non ipſa lex,ſed alius daret, & ſic etiam videtur ſentire Vlpian.in d. §.ſi quis autem, dum ſcribit, *fideicommiſſi conditionem non defeciſſe, quoniam non erat veriſimile ſuperuixiſſe filium patri.*

43 At ſi pater ſimul cum filio impubere deceſſerit, tunc diſtinctionem Bart. ſupra relatam nõ probat,ſed præſumptionem, quod pater impuberi filio ſuperuixiſſe credatur,etiam in hominum diſpoſitionibus ſibi locum vendicare exiſtimat,id quod etiam Couar. var. reſolut. libro ſecundo. capit. ſeptimo. nume.9. intellexiſſe videtur, & ita intelligit text. in l. inter ſocerum. ff. de pactis dotalibus, qui loquitur in filio impubere.

44 Mouetur autem, quia quando lex filium impuberem prius mortuum eſſe credit, hoc non facit, quia velit humaniorem ſequi ſententiã, ſed quia ita debet credere,trahente ſcilicet ratione naturali. Vnde nulla querela poteſt eſſe, ſi in hominum quoque diſpoſitionibus idem credatur,cum æque in vtroque caſu, & vtraque materia idem veriſimile ſit, & propterea cum de naturali, & veriſimili coniectura in hoc etiam caſu agatur,non eſt, quod talis diſtinctio allata per Bart. adhibenda ſit; & ſic præſumptio, quæ ſumitur ex imbecillitate ætatis,fortior eſt illa, quæ ex voto parẽtum introducta eſt, quaſi hæc ratio naturalis ciuilem vincat, facit d.§.ſi quis autẽ. ibi, *non defeciſſe fideicommiſſi conditionem quia non erat veriſimile ſuperuixiſſe filium patri.* Ergo ſentit,quod,ſi veriſimile id fuiſſet, excludi, quaſi defecta cõditione fideicommiſſi ius defuiſſet. Hæc Coſta, qui videatur, quoniam latiſſime ſuper hoc inſiſtit.

45 Et hunc ſenſum vti veriſſimum, & nos ſequẽdum opinamur, quem etiam ſequutus eſt ad interpretationem d.§. cum in bello.Clar. I.C.I. Thadęus Piſo Soacius vir in omni literarum genere peritiſſ. & dom. meus colendiſs.

Vide Peregr. variorum iuris trac.lib. 6.num.171.& 172.

Ad l.tutor. ff. de bonor. poſſeſſionib. iuncta l.1.§.tutor.ff.de ſucceſs.ędict.& l. ſi ad pupillum. ff. de authoritate, & conſenſ. tutorum.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum.& num.2.3.& 4.*
5 *Ipſorum conciliationi inuigilandum.*
6 *Duo Accurſ. ſenſus afferuntur, & in-*

ſimul improbantur. & num. 7. 8. 9. 10. & 11.

12 *Nicolai a Salis interpretatio deducitur.*

13 *Reprobatur.*

14 *Author cogitandum relinquit.*

¶ Tutor an poſſit bonorum poſſeſſionē pupillo competentem repudiare? Maxima eſt in iure noſtro controuerſia, ac contrarietas.

1 Paulus enim in l. tutor. ff. de bonor. poſſeſſ. reſpondit pro negatiua. Audi eius verba.

2 *Tutor autem bonorum poſſeſſionem pupillo competentem repudiare non poteſt, quia tutori petere permiſſum eſt non etiā repudiare.* Cum Paulo concordat Vlpian. in l. 1. §. tutor. ff. de ſucceſſ. edicto. dum ita loquitur. *Tutor impuberis an poſſit repudiare bonorum poſſeſſionem videamus? Et magis eſt ne poſſit: ſed ille ex authoritate tutoris repudiare poteſt.*

3 Totum autem oppoſitum docuit Caius in l. ſi ad pupillum. ff. de authoritate, & conſenſu tutorum. Eius autem verba ſunt huiuſmodi.

4 *Si ad pupillum, aut furioſum bonorum poſſeſſio pertineat, expediendarum rerum gratia, & in agnoſcenda, & in repudianda bonorum poſſeſſione voluntatem tutoris, curatoriſque ſpectari debere placuit, qui ſcilicet ſi quid contra commodum pupilli, furioſiuè fecerunt, tutelæ cu rationisve iudicio tenebuntur.*

5 Horum reſponſorum conciliationi inuigilemus.

6 Accurſius priori loco in d. l. tutor. in ver. non poteſt. pro conciliatione docuit, quod ipſemet tutor de per ſe ipſam bonorum poſſeſſionem nequit repudiare, & ita procedat reſponſum eiuſdem Pauli. Cum pupilli autem ſui conſenſu poſſit, & ita locum habeat deciſio Caij. Hæcque cōciliatio optimè colligitur ex traditis per Vlpianum in d. l. 1. præcit. §. tutor. Vnde.

7 Sed iſte primus ſenſus vti diuinatiuus ad tex. in d. l. ſi ad pupillum. reijciēdus

8 eſt. Præterea Iuriſconſ. in d. l. non moueтur ex eo, quod ibi interceſſerit ipſius pupilli conſenſus. Sed quia, ſi quid contra commodum ipſius pupilli peregerit, tutelæ iudicio tenebitur. Vnde.

9 Alter ſenſus eiuſdemmet Accurſ. in præcitato loco extitit, quod tutor ipſe bonorum poſſeſſionem pupillo competentem amicis eius, & iudice ſcientib. poteſt repudiare. d. l. ſi ad pupillum. ſolus autem minime poſſit. d. l. tutor. Vnde. & huius opinionis extitit quoque Batt. in d. l. tutor. in princ. vbi conſiderat ſupradictam conciliationem recte procedere, quia iſta repudiatio videtur quædam alienatio iſtius iuris quæſiti pupillo. Vnde ſicut in alienatione rerum de eiuſdem ratione requiritur iudicis authoritas, & tutoris, ita in hac ipſa repudiatione requiritur ipſiuſmet iudicis authoritas, & tutoris. ad l. magis puto. §. fundum. de reb. eorum. Vnde. Sequutus eſt quoque d. Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. gl. 7. num. 83.

10 Sed nec iſta conciliatio mihi probatur. In primis enim eſt diuinatiua ad text. in d. l. ſi ad pupillum. in qua nulla fit mentio nec de interuentu iudicis, nec amicorum.

11 Præterea reprobatur per Caium in d. l. ſi ad pupillum. dicitur. n. ibi, quod in repudianda, vel agnoſcenda bonorum poſſeſſione pupillo competente tutoris, curatoriſque voluntas ſpectari debet, quoniam ſi quid cōtra commodum ipſius pupilli fecerint, tutelę, curationisve iudicio tenebūtur. Sin aūt ſupponamus in ipſa repudiatione intercedere ipſius iudicis authoritatem, qui quidē ipſi repudiationi illius bonorum poſſeſſionis vti ipſimet pupillo proficue conſentiat, certe nulla ratione aſſeuerare poſſumus, tutorem ipſum eo caſu tutelæ iudicio aliquatenus teneri. Cuius cōtrarium in d. l. deciditur. Vnde.

12 Secundo loco principaliter d. Nicol. a Salis in ſuis Sicilimentis Iuris ciuil. pagin. mihi 271. alio modo ſupra dicta reſponſa conciliare conatus eſt. Audi eius verba.

Reſpon-

Reſpondeo. Tutor non poteſt repudiare ſcilicet ſolenniter, ita vt omne ius pupilli excludat, ac in ſequentes gradus transferat, ſed tacite poteſt repudiare, ſiue, vt loquitur l. 1. de bon. poſ. infant. fur. &c. poteſt nolle accipere, quo caſu dies quidem, quibus ſcit, vtique cedunt, vt ijs elapſis ſequenti gradui locus fiat, non vt plenum ius ei quæratur, ſed vt eodem plane modo bonorum poſſeſſio ei detur, ne ſcilicet bona iaceant. Ergo quod in l. d. dicitur *in repudianda* ſic intelligendum, & interpretandum eſt, id-eſt *in non agnoſcenda*, quod fit eo ceſſante, ſeu petere nolente. Hactenus Salis.

13 Sed hæc tanti viri opinio reprobatur & rectè per tex. in l. ſi ad pupillum. vbi aperte leguntur verba illa *in repudianda*, non autem ea, *in agnoſcenda*, inter quæ quidem maximam extare differentiam adeo notum eſt, quam quod notiſſimum. Vnde.

14 De conciliatione cogitato.

Conciliatio l. vtrum ei. ff. de aſſignand. libertis & §. datur autem. Inſtitution. de aſſignatione libertorum.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nume. 2. 3. & quarto.*

5 *Pro ipſis conciliandis varij varia dixere.*

6 *Duo ſenſus domin. Accurſ. pro ipſis ſedandis referuntur, ac inſimul improbantur. & numero 7. 8. 9. 10. & 11.*

12 *Aliorum opinio affertur. & numero 13.*

14 *Nicaſii ſolutio proponitur.*

15 *Reſpuitur.*

16 *Nonnullorum aliorum interpretatio ſubijcitur.*

17 *Damnatur.*

18 *Opinio Authoris. & numero 19. 20. 21. & 22.*

23 *De materia vide Doct. remiſſiuè.*

¶ An filio emancipato aſſignari libertus poſſit? Contraria extant in iure noſtro reſponſa.

1 Modeſtinus enim in l. vtrum ei. ff. de aſſignandis libertis, reſpondit pro affirmatiua. Eius verba talia ſunt.

2 *Vtrum ei tantum, qui in poteſtate ſit, an etiam emancipato filio aſſignare libertum patronus poſſit ſi modo non pauciores, quam duos præterea in poteſtate habeat, dubitari ſolet, & magis eſt poſſe.*

3 Totum autem contrarium ſtatuit Iuſtinianus in §. datur autem. inſtitut. de aſſignat. libertorum. Audi eius verba. *Datur autem hæc aſſignandi facultas ei, qui duos, pluresve liberos in poteſtate habebit, vt eis, quos in poteſtate habet, aſſignare libertum, libertamve liceat. Vnde quærebatur, ſi eum, cui aſſignauit, poſtea emancipauerit, num euaneſcat aſſignatio? ſed placuit euaneſcere, quod. & Iuliano, & alijs plériſque viſum eſt.*

4 Cum Iuſtiniano concordare videtur Vlpianus. in l. 1. ff. eod. illo titu. de aſſignand. liber.

5 De conciliatione cogitandum.

6 Accurſ. in d. §. datur, in verbo *euaneſcat*. duos quidem pro conciliandis ſupradictis reſponſis attulit ſenſus. Singulos diſcutiamus.

7 Primus itaque extitit, quod valet quidem aſſignatio liberti facta emancipato dict. l. vtrum. licet emancipatione

hæc

hoc perdatur ſi antea facta fuerit ipſamet aſſignatio. vt in d. §. datur. Vnde Sequutus eſt inter alios d. Porcius in §. primo, eod. tit. de Aſsignatione libertorum. nu. 5. dum ita ſcripſit. Dicite, quod prima eſt vera, ſcilicet, vt filio emancipato aſsignatio fieri poſsit, ac etiã filio in poteſtate, ſed eo emancipato tollatur, quia in priore caſu pater eſt certus de conditione filii, quæ non poteſt immutari, poſteriore autem caſu eſt incertus, quia eius conditio eſt mutabilis, & ideo ea mutata intelligitur reuocare aſſignationem, argumento text. in l. cum Cornelius. in fine. ff. de ſolutionibus. Hæc Porcius. Inſectatus eſt etiam Balduin. in d. §. datur. numero 1. cum ſequentibus. Mynſing. ibidem. numer. 1. ac alii.

8 Sed iſthæc prima interpretatio d. Accurſ. repugnat d. §. datur, & d. l. 1. in princ. ff. de Aſsignand. libert. quæ iis tãtum, qui in poteſtate ſunt, liberos aſsignari permittit, & id apertius docet Theophil. in d. §. datur. præterea ſi vbi poſt factam aſsignationem emancipatur filius, euaneſcit aſsignatio, nonne multo magis iam emancipato facta inutilis eſſe debet, cum facilius ab initio inualidus reddatur actus, quam iam validus factus infirmetur? l. patre furioſo. ff. de iis, qui ſunt ſui, vel alieni, iuris.

9 Alter intellectus ipſiuſmet Accurſ. extitit, quod in d. l. vtrum, non dicitur fieri aſsignationem in emancipatum, ſed dubitatur tantummodo an ſoli fieri in poteſtate poſsit? ad quod reſp. ibi affirmatiue. Vnde. Hoc idem ſequi viſus eſt d. Alberic. in d. l. Vtrum.

10 Sed huic ſenſui obſtant mirifice verba illa d. l. vtrum. *An etiam emancipato filio aſſignare libertum patronus poſſit*. Ex quibus quidem clare colligitur, dubitatum quoque fuiſſe de ipſo emancipato, videlicet an, & ipſi liberti aſsignatio recte fieri poſſet.

11 Præterea, ſi ſolum de filio in poteſtate conſtituto ibi dubitaretur, deciſio illa eſſet & ſuperuacanea, & de indubitabili, quorum neutrum dicendum. Superuacanea foret, quoniam illud idem, quod filio in poteſtate conſtituto aſsignatio liberti fieri poſsit, reperitur deciſum, per d. §. datur, & per d. l. 1. in principio. ff. eodem. de aſsignand. libert. eſſet quoque de indubitabili, quia nemini dubium filio in poteſtate aſsignationem liberti fieri poſſe. Vnde.

Vide de hoc intellectu Goffred. in d. l. vtrum. vbi latiſsime.

12 Secundo loco principaliter nonnulli alii extitere, qui quidem ſupradictorum reſponſorum conciliationi inuigilantes tradidere, aſsignationem libertorum tunc demum emancipatis fieri poſſe, cum videlicet ſuo, & emancipato ipſi libertus copulate aſsignatur, non autem ſi ipſi ſoli, & de per ſe. Et ita intelligendum ſit reſponſum Modeſtini in d. l. vtrum. Fatentur enim ij, ſoli emancipato aſsignationem ipſam fieri nequiri, ſed fieri poſſe illi, qui ſit in poteſtate, & emancipato ſimul, vt ſcilicet, quod hic ſolus obtinere non poſſet, hoc vna cum eo, qui degit in poteſtate, potiatur. Vnde. Et ſic inter alios ſenſit Mattheus Vveſembec.
13 in d. §. datur. num. primo. Thomas Linius ibidem. Boicholten, vbi elegantiſsime, Herman. Vulteius pariter ibidem. vbi etiam ſubdit, quod hodie ſecus foret, ſi etiamnum liberti eſſent, ex quo ſublata eſt penitus differentia inter emancipationem, & patriam poteſtatem, ac plures alii, His adde d. Hubertum Giphanium in d. §. datur. ubi pulchre.

14 Accedit tertio loco alia interpretatio, & eſt d. Nicaſii poſt Azonem. in §. in ſumma. numero quarto illo eod. inſtitution. titul. de Aſsignation. libertorum. Tradidit enim is emancipato liberti aſsignationem fieri non poſſe. d. §. datur, nec obſtare dictam l. vtrum, quoniam ibi non dicitur aſſertiue, quod aſſignatio ipſa poteſt fieri eman-

emancipato, ſed quæritur duntaxat, an ſibi fieri poſſit. Vnde.

15 Sed talis intellectus aperte confunditur per verba illa d. l. vtrum. *& magis eſt poſſe*. Vnde.

16 Quarto loco adſunt nonnulli alij, qui quidem rati ſunt, verbũ illud *poſſe* de quo in d. l. vtrũ ad leg. principium. hoc eſt ad eos tantum, qui ſunt in poteſtate, referri, vt illis ſolum aſſignari libertus poſſit, non autem emancipatis. Et ita inter ceteros videtur ſenſiſſe d. Accurſ. in d. l. vtrum. in ver. poſſe.

17 Sed nec horum opinio amplectenda eſt, quandoquidem verbum illud *poſſe* ſecundum rectum ſermonem ad omnia ſit referendum, & præſertim ad proxime præcedentia, vt notatur in l. ſi idem cum eodem. in fine. ff. de iuriſdictione omn. iudic. Vnde.

Hæc alij.

18 Ego autem opinor, ſecundum principalem intellectum ſupra relatum veriſſimũ eſſe, & ab omnibus quidem amplectendum.

19 Nota tamẽ neceſſe eſſe, qđ ad hoc, vt dicta qõ procedat, & aſſignatio valeat facta ſimul ſuo, & emancipato, vt præter emancipatum ſint alij filij in poteſtate duo, vel plures, nemo enim poteſt libertum aſſignare, niſi habeat duos, pluresuè liberos in poteſtate, vt cõſtat ex verbis Iuriſconſulti l. 1. in princ. ff. eod. tit. ſic eleganter poſt nonnullos ex veteribus d. Iul. Pacius ἐν ἀντιφανῶν cẽtur. 6. tit. de Aſſignandis libertis quæſtione 68. Sequutus eſt. Cl. vir d. Guid. Pãcirolius in ſuo Theſaur. Variarum Lectionum lib. 3. capit. 7. in verſ. credo itaque. Eius præciſa verba liber mihi deducere.

20 Credo itaque ab initio emancipato filio non poſſe libertum aſſignari, ſed ſi eueniat quem duos, aut plures filios in poteſtate habere, & alium præterea emancipatum, parenti conceditur, vt emancipato libertum aſſignare poſſit, & ita interpretor d. l. Vtrum. quæ hunc caſum excipit, quo emancipato libertum aſſignare licet. Inquit enim an emancipato libertum aſſignare patronus poſſit ſi modo non pauciores, quam duos præterea in poteſtate habeat, & magis eſt poſſe. ex quo apparet, obiectum ſolui a legiſlatore, vt hoc vnico caſu concedatur emancipato libertum aſſignari.

21 Diuerſitatis autem rationem eſſe exiſtimo ſubdit Pãcirolius, quia cum vnũ tantum in poteſtate filium pater habet, illi totum ius patronatus ſoli acquiritur, quod, duobus in poteſtate extantibus liberis, inter eos diuiditur, & ideo hoc caſu permittitur emancipato libertum aſſignari, quia minus ipſi læduntur, qui ius patronatus diminutum erãt habituri, tollitur enim occaſio diuidendi iuris patronatus, & vterque filius in poteſtate exiſtẽns minus iniuria afficitur, Quod non euenit, vbi vnicus eſt in poteſtate filius, qui totum ius patronatus habet, & ideo eo caſu lex illud non concedit. Hactenus Pancirol.

22 Conferunt quoque mirum in modum ſcripta per d. Goffred. in d. l. vtrum, per totum.

23 Latius autem de ſupradicta materia diſſeruimus in Commẽtarijs noſtris ſuper inſtitutiones d. tit. de Aſſignat. Libertorum pag. mihi 31. tergo, & 32. ibi dicta hic non tranſcribam. Adnectendus quoq; d. Benedictus Pinel. ſelectorum iuris interpretationum. li. 1. c. 8. vbi omnium latiſſime.

∴ ∴ ∴ ∴

Concl-

Conciliatio l. Res, quæ. ff. de iure Dotium. cum l. ex hac pecunia. C. Eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba Reſponſorum. & nu. 2. & 3.*
4 *Opinio Accurſ. refertur pro ſupradictis reſponſis ſedandis.*
5 *Damnatur. & nu 6. & 7.*
8 *Ioan Sichard. ſenſus deducitur.*
9 *Reprobatur.*
10 *Cuiacij ſententia proponitur.*
11 *Reſpuitur.*
12 *Iulij Pacij conciliatio ſubijcitur.*
13 *Et hanc ſequitur Author.*
14 *Res empta ex pecunia dotali. an, & quando efficiatur dotalis maxima eſt, in iure noſtro difficultas. De qua multi Scribentes late remiſſiue.*

¶ Res empta ex pecunia dotali an dotalis efficiatur? Maxima eſt in iure noſtro contrarietas, atq; difficultas.

1 Caius enim Iuriſconſultus in l. res q. ff. de iure dotium. reſpondit pro affirmatiua; Imperatores autem Diocletianus, & Maximian. pro negatiua in l. ex pecunia. C. eod. tit.

2 Verba Caij *Res, quæ ex dotali pecunia comparatę ſunt, dotales eſſe videntur.* concordat cum Caio Vlpianus in l. ſi cum dotem. §. final. in fine. ff. ſolut. matrim.

3 Verba d. l. ex pecunia. *Ex pecunia dotali fundus a marito tuo comparatus non tibi quæritur, cum neq. maritus vxori actionem empti poſſit acquirere, & dotis tantum actio tibi competit.* Concordat text. in l. final. C. de ſeru. pign. dat. manumiſſ.

De conciliatione cogitandum.

4 Accurſ. priori loco in d. l. res, quæ. in verſ. *comparata ſunt.* diſtinctione quadam ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit.

Aut enim, inquit, ex voluntate mulieris res illæ comparatæ ſunt ex pecunia illa dotali, cum hoc futurum ſit vtilitati eidem mulieri, aut non.

Si primo procedit reſponſum in d. l. res quæ. ſin ſecundo locum habet deciſio d. l. ex pecunia. Vnde: Hoc idem docuit ipſemet Accurſ. in d. l. ex pecunia in verſ. non tibi quæritur. & iſthæc conciliatio colligi videtur ex l. ita conſtante, & leg. ſi ex lapidicinis. ff. eod. de iure Dotium. Hāc eandem ſequuti ſunt cōmuniter ſcribentes. & præcipue d. Saly. in d. l. ex pecunia. inſectatus eſt quoque Ill. d. C. Mantica poſt plures relatos. de Tacitis, & Ambig. Conuentionibus. li. 12. tit. 27. nu. 4. & d. Ioannes Gutierrez. Pract. Quæſt. lib. 5. quæſtione 87. num. 4. vbi plures alios concordantes deducit.

5 Sed iſthæc communis diſtinctio prorſus reijcienda eſt. Diuinationis. n. morbo maxime laborat. Quis enim reuelauit Accurſio quod in caſu d. l. Res, quæ. Res illa empta ex pecunia dotali fuerit: empta ex voluntate ipſius mulieris, ſecus ſit autem in caſu d. l. ex pecunia? Vnde.

6 Accedit. Nam ratio, ob quam fundus comparatus ex pecunia dotali, dotalis minime efficitur in caſu d. l. ex pecunia, ea eſt, quia dotes, quæ conſtant numero, pondere, & menſura eius ſunt naturæ, vt protinus abeant in dominium mariti, quia maritus non tenetur eaſdem res reſtituere vxori, ſed ſufficit, ſi alias ſimiles ſoluat. Ergo quam primū accipit huiuſmodi res tum delinunt eſſe dotales, & fiunt propriæ mariti. Ergo ex his poreſt facere, quod voluerit. l. rē in dotem. ff. eodem. de iure dotium. quę maxime procedunt, quando maritus ipſe ſuo nomine emiſſet, quod ſemper præſumitur.

Hæc

Hæc eſt ratio deciſionis dictæ l. ex pecunia. teſte Sichardo ibi numero ſecundo.

7 Hæc autem ratio militat etiam in caſu, quo mulier ipſa conſentiat, quod res ematur ex pecunia ipſa dotali, vt vnicuiq; liquet, ergo idem ius eſt ſtatuendum, & per conſequens, ſtante dicta ratione concludendum erit, rem emptam ex pecunia ipſa dotali minime dotalem effici, licet prædicta emptio fuerit facta de conſenſu ipſius vxoris, quod aduerſatur ſupradictæ diſtinctioni. Ergo.

8 Secundo loco principaliter idem d. Sichard. in d. l. ex pecunia. alterius extitit opinionis. Ratus eſt enim regulam proponi in d. l. ex pecunia, Quod ſcilicet res empta ex pecunia dotali minime efficiatur dotalis, in caſu vero dictæ l. Res quæ. exceptionem ſubnecti, ſi videlicet vxor & maritus inter ſe conueniſſent de emenda aliqua re ex pecunia ipſa dotali, nam tunc certe, ſi eſſet hoc vtile eidem vxori, haberet vxor ipſa actionem pro illis rebus. Vnde.

Et ſic etiam ſenſiſſe viſi ſunt nonnulli alij, relati per Clar. Equitem dom. Peregrin. conſil. ſuo 110. numero primo in tert.

9 Sed iſta d. Sichar. ſententia procul dubio damnanda eſt, nimis enim diuinat ad textum in dicta lege, res quæ. Vnde.

10 Tertio Loco d. Iacob. Cuiac. lib. 5. ſuarum iuris obſeruat. ca. 29. aliter quidem ſenſit. Tradidit enim in d. l. ex pecunia regulam proponi generalem, quod ſcilicet, res empta ex pecunia dotali minime efficiatur dotalis, in dicta vero l. Res quæ. limitationem ſubijci, vt non niſi marito non exiſtente ſoluendo, res ex ipſa dotali pecunia comparata, pro dotali habeatur, ne mulier ipſa dotem amittat. Vnde. & ſic etiam poſt Coſtalium, in ſuis Aduerſarijs. ſenſit. d. Euerhardus Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν, centur. 2. aſſert. 65.

11 Sed & iſte ſenſus d. Cuiacij vti diuinatiuus ad ſupradictam l. Res quæ. reſpuendus eſt. Vnde.

12 Accedit Quarto loco alia conciliatio & eſt ſubtilis l. Pacii ἐναντιοφανῶν centur. 5. quæſtione 55. tit. de iure dotium. Audi eius verba.

Sol Verbum videtur. eſt nota improprietatis, itaque non ſunt vere dotales, ſed quaſi dotales, nec mulier habet earum nomine vindicationem directam, ſed vtilem, argumento l. ſi mulier §. 1. & l. ſeq. & l. vxor marito. ff. de Donationibus inter virum, & vxor. atq; hanc habet non omnimodo, ſed ita demum, ſi maritus non ſit ſoluendo, argumento dictæ l. vxor marito. & l. filiæ. ff. de ſolutionibus. & fundus ſtante matrimonio traditus marito ſit a venditore, quomodo enim dotalis videri poſſit, qui in venditoris dominio manſit, quamdiu durauit matrimonium, hoc enim accidit, cum ſoluto matrimonio venditor marito fundum tradit, vt in ſpecie d. l. res, quæ. Hæc Pacius, quem præciſe ſequutus eſt, licet de eo nullum verbum, d. Nicol. a Salis. in ſuis Sicilimentis iuris. in d. l. Res quæ.

13 Et cum hac eadem conciliatione pertranſito, donec de meliori cogitaueris. Satis.

14 De materia autem, An & quando Res empta ex pecunia dotali efficiatur dotalis, pleniori folio diſſerere. Cl. d. Pereg. d. conſil. 110. in 3. Cl. Aldouin. conſil. ſuo 67. Ill. d. C. Mantica d. tit. 27. per totum, Ill. d. C. Tuſcus concl. ſua 141. in litera E. & nouiſſ. dom. Cæſar Manent. conſ. ſuo 104. Sat enim loca indicaſſe.

Conciliatio l. ſi ſenator. C. de dignitatibus. libro 12. cum l. Senatoris filium. ff. de Senatoribus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2.*
3 *Grauis extat contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Duo Accurſ. ſenſus referuntur, ac reijciuntur. & nu. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*
11 *Andreæ de Barulo expoſitio deducitur.*
12 *Reijcitur.*
13 *Hotoman interpretatio proponitur.*
14 *Damnatur. & num. 15.*
16 *Iulij Pacij ſolutio ſubnectitur.*
17 *Reſpuitur.*
18 *Opinio Authoris.*

¶Ad l. ſi Senator. C. de dignitatib. libro 12. & l. Senatoris filium. de Senatoribus.

Inſignis profecto eſt ἀντινομία, quæ ex Vlpiani, & Conſtantini reſponſis, de filio nato, antequam pater Senatoris dignitatem adipiſceretur, inſurgit. Vlpianus enim ita loquitur.

Senatoris filium accipere debemus nõ tantum eum, qui naturalis eſt, verum adoptiuum quoq; &c. Nec intereſt iam in ſenatoria dignitate conſtitutus eum ſuſceperit, an ante dignitatem Senatoriam.

1 Concordat Paul. Iuriſconſ. in l. filij. §. Senatores. ff. ad Municipalem. legendo tamen verba illa. *quoquo tempore*, ſecundum lectionem Pandectarum Florentinarum. non autem *eo tempore*, prout in vulgatis codicibus legitur, & male, teſte Hotomano loco inferius allegando.

2 Conſtantinus autem totum contrarium determinaſſe viſus eſt. Ita enim ſcribit. *Si Senator, vel alius Clariſſimus priuatos habeat filios, editos quippe, antequam ſuſciperet dignitatem, (quod nõ ſolum circa maſculos dignoſcitur conſtitutum, verum etiam circa filias ſimili conditione ſeruandum,) cum autem paternos honores inuidere filiis non oporteat, a Senatore, vel ſolo clariſſimo ſuſceptum in clariſſimatus ſciendum eſt dignitate manſurum.*

3 Horum reſponſorum repugnantia, multorum ingenia mirum in modum exercuit.

4 Accurſ. priori loco. in d. l. ſi ſenator. in ver. priuatos. duos pro conciliatione attulit intellectus; Singulos perpendamus.

5 Primus quidem extitit, in vtroque caſu filium illum ſenatoris dici clariſſimum; & ſic Vlpiani illud reſponſum concordare cum illo Conſtantini. Differentiam tamen eſſe in hoc, inter filiũ natum, antequam pater ſenatoris dignitatem adipiſceretur, & eum, qui ortus eſt, patre ipſo iam exiſtente ſenatore. Nam poſt dignitatem ſuſceptus efficitur etiam illuſtris, quod de primo dici nequit. Vnde. Hoc idem repetijt ipſemet Accurſ. in dict. l. ſenatoris filium. in verbo. Nec intereſt. Sequutus eſt quoq; d. P. Rebuffus in d. l. ſenatoris filium. nume. 4. licet reprobet ſupradictam differentiam inter illuſtrem, & clariſſimum.

6 Sed iſte primus ſenſus d. Accurſii reſpuendus eſt. Nimis enim diuinatiuus eſt. Nullum enim verbum adeſt in d. l. ſenatoris filium, quod filius, de quo ibi, efficiatur, & dici poſſit clariſſimus. Vnde.

7 Adde dictam interpretationem de directo contrariari reſponſo in d. l. ſi ſenator. quo deciditur a ſolo clariſſimo ſuſceptum

ſceptum in clariſſimatus dignitate man ſurum. Vnde.

8 Præterea nullibi fit mentio, & iſta differentia, quod natus patre exiſtente ſenatore, efficiatur illuſtris. Secus autem ſi natus fuerit, patre ſuo exiſtente priua to. Vnde.

9 Alter vero ſenſus eiuſdem d. Accurſij talis extitit. Autumauit enim ita diſtinguendum eſſe. Aut quis natus eſt, antequam pater ſenatoriam dignitatem adipiſceretur, & is ſenatoris filius appellari non poteſt, ita Conſtantinus. Aut cõceptus eſt ante dignitatem, & in ipſa dignitate poſtea naſcitur, & ſenatoris dicitur filius, ita Vlpianus. Hanc eandem conciliationem ſequutus eſt quoque Bartol. Auriga noſter, in dict. l. ſi ſenator.

10 Sed quantum a veritate & hæc d. Accurſ. ac ſequacium interpretatio abhorreat, vnicuique (vt arbitror) facile conſtare poteſt. De conceptione enim in dictis iuribus ne verbum quidem, immo aperte refragantur Vlpiani verba, dum ait. *Senatoris filius dicitur ille, qui ante dignitatem, vel poſt diguitatem ſenatoriam ſuſceptus eſt.*

11 Secũdo loco principaliter d. Andreas de Barulo in d. l. ſi ſenator. Bart. veſtigijs inſiſtendo, nonnulla verba Vlpiani reſponſo addenda exiſtimauit. Videlicet,

Dummodo nati fuerint in dignitate. Vnde.

12 Sed hæc verba. Præterquam quod apertiſſimam literæ illius legis vim inferunt, redderent etiam illud reſpõſum de re non dubia, quis enim tam rudis, atque imperitus eſſe poteſt, qui natum, dum pater ſenatoria fruitur dignitate, ſenatoris filium eſſe non intelligat, ac plane fateatur. Vnde.

13 Tertio loco d. Franc. Hotoman, quæſtionum illuſtr. quæſt. 2. Vlpiani reſponſum a Conſtantino correctum aſſeuerat. Vnde.

14 Sed & hæc interpretatio reijcienda eſt. Hac enim ratione, non ſolum hanc, ſed alias etiam permultas legum ἀντινομίας facili negotio tollere poſſemus, niſi illud ab eruditiſſimis viris paſſim inculcaretur. Ad legum correctionem inducendam, nos haudquaquam faciles, ac pronos eſſe debere, cum eo caſu tantum correctio admitti debeat, vbi aperte a legumlatore facta animaduertitur. l. præcipimus. C. de appell. Rol. a Vall. conſ. 8. num. 49. volum. 1. cum concordantibus.

15 Adde Conſtantinum ab Vlpiani ſententia reuera nõ receſſiſſe, vt paulo poſt aperte oſtendemus. Vnde.

16 Quarto loco accedit alia conciliatio, & eſt d. Iulij Pacij ἐναντιοφανῶν centur. 1. quæſt. 59. ſentit enim is, hęc duo inter ſe non pugnare. Videlicet eundem eſſe priuatum, & ſenatoris filium. Aliud enim eſt, eſſe filium ſenatoris, aliud filiũ ex patre ſenatore natum. Poteſt eſſe (inquit,) vt quis dicatur filius priuatus, quia nondum pater ſit ſenatoriam dignitatem conſequutus, & ita loquatur Conſtantinus.

Itemque vt dicatur ſenatoris filius, poſtquam pater creatus fuerit ſenator, & ita procedat Vlpiani reſponſum, nõ tamen aliquo pacto poterit dici filius ex ſenatore natus.

17 Sed & hęc expoſitio congrua non videtur. Vlpianus enim nullã conſtituit inter hæc duo differentiam; dicit enim tam illum ſenatoris filium appellari, qui natus eſt, antequam pater eſſet ſenator, quam illum, qui natus eſt, poſtquã pater ſenatoris dignitatem adeptus eſt. Non ergo dicit, filium natum patre exiſtente ſenatore vocari filium ex patre ſenatore natum, prout ipſe Pacius exiſtimat, ſed tantum filium ſenatoris. Vnde.

Hæc alij.

18 Nos autem expoſitionem Franciſci Duareni libro 2. Diſputationum anniuerſar. cap. vigeſimo nono. quam nouiſſimè ſequutus eſt Clar. d. Menoch.

 conſ.

conſ. ſuo 677. nume. decimo. in 7. vti veram ſequimur, & amplectimur, dicentis, ſenſum Conſtantini eſſe. Si ſenator, vel alius clariſſimus priuatos ſuſceperit filios, hoc eſt ante ſenatoriam dignitatem, quamuis non videantur clariſſimi eſse, tamen quia paternos honores filijs inuidere non oportet, benigniori interpretatione inter clariſſimos referri; atque hac ratione, dicta conſtitutio non modo Vlpiani reſponſo non repugnat, verum etiam cum eodem mirificè conſentit.

Et hunc eundem ſenſum alias quoque amplexi, & tutati ſumus, quando Theoremata noſtra in Auguſtiſſimo Diui Antonij templo, maximo hominum applauſu, publicè per triduum ſuſtinuimus, quod extitit de Anno Domini 1603. 17. Ianuarij.

FINIS.

EX

EX DIGESTO NOVO,

CODICE, ET INSTITVTIONIBVS.

Paulus in l. non ſolum. §. morte. ff. de noui operis nunciat. conciliatur cum Vlpiano in l. Prætor ait. §. final. ff. eodem.

CONCILIATIO.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & num.* 2.
3 *Multi multa dixere pro eorum conciliatione.*
4 *Accurſ. ſenſus deducitur. & num.* 5.
6 *Alter quoque eiuſdem ſubijcitur.*
7 *Damnatur. & nu.* 8. 9. & 10.
11 *Odoffred. ſententia proponitur.*
12 *Redarguitur. & num.* 13.
14 *Opinio Authoris, & nu.* 15.
16 *De materia prædictorum reſponſorum: videndi DD. remiſſiue, & præſertim Bolognetus.*

IN interdictum de Noui operis nunciatione detur hæredibus, & ceteris ſucceſſoribus nunciantis? Maxima eſt, in iure noſtra diſſenſio, ac difficultas.

1 Paul. enim in l. non ſolum. §. Morte. ff. de noui operis nunciatione ſentit pro negatiua. Eius verba ſunt huiuſmodi. *Morte eius, qui nunciauit, extinguitur nunciatio, ſicuti alienatione, quia his modis finitur ius prohibendi.*

2 Vlpianus autem totum contrarium ſtatuit. in l. Prętor ait. 20. §. final. ff. eod. vbi ita loquitur. *Hoc interdictum ceſſat poſt annum, & hæredi, ceteriſque ſucceſſoribus competit.*

3 De ſupradictorum reſponſorum conciliatione indagandum eſt.

4 Accurſ. priori loco in d. §. Morte. in ver. extinguitur. duobus modis ea quidem conciliare conatus eſt. Tradidit enim primo, quod in caſu d. §. Nihil de opere

opere erat factum, & ſic res erat integra; ſecus autem in caſu Vlpiani, ibi. n. res haud erat integra. Vnde. Sequutus eſt hunc eundem ſenſum d. Rayner. de Forliv. in d. §. morte. Audi eius verba. Verius dicas, quod ibi loquitur in opere facto in vita nunciantis, & ſic res non erat integra. ſupple (hic poſt mortem.) Inſectatus eſt etiam Bart. in d. §. morte. in princ. Cuman. ibidem num. 2. Alex. numero pariter ſecundo. Bolognet. nume. 53. vbi etiam diuerſitatis rationem deducit dicens. Nam quando fuit ædificatum contra nunciationem, naſcitur interdictum, quod eſt remedium iuris. Vnde eſt tranſmiſſibile ad hæredes. arg. l. pro hæreditarijs. C. de hæredit. action. ſed quando nondum fuit ædificatum, nullum cōpetit remedium iuris, quod tranſeat ad hæredes, ideo extinguitur. Videndus idem ſub nume. 24. ver. Non obſtat prætor. & d. Hormannoct. Detus ibidem nume. 6. 7. 8. 9. 12. & 13. vbi non ſolum eandem conciliationem pluribus rationibus cōprobat, verum etiā, quęcunq; in contrarium obijci poſſunt, acute refellit. His adde do. Antonium Rubeum in d. §. morte. nu. 102. ver. mihi tamen. & 105. cum ſeq. vbi eandemmet & ipſe a nonnullis obiectis d. Ruyni propagat, atq; defendit. Crotum ibidem nu. 9. Io. Marcum Aquilinum nume. 35. & 39. in fine. Corraſ. num. 2. ac alios. Adnectendus eſt etiam d. Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν centur. 6. titu. de nou. ope. nunc. quæſt. 75. & d. Hieron. Treuder. ſelectarum diſputat. vol. 2. diſputat. 18. Theſ. 3. in litera A. His quoque adiungas Dominum Nicolaum a Saiis in ſuis Sicilimentis Iuris ciuilis, pagina mihi 304.

6 Alter quidem ſenſus ipſius Accurſij extitit, quod in caſu prædicti §. morte. non fuerat ſatiſdatum, vel repromiſſum, prout contigerat in caſu eiuſdem Vlpiani. Vnde. Et hanc ſolutionem Barto. in d. §. morte. in princ. bonam appellat. Alexand. quoque eandem ſequitur, & comprobat in d. §. morte. nume. 2. C. Ruyn. ibidem nume. 13. vbi ampliſſimè.

7 Sed iſte ſenſus diſplicuit Angelo, & Pau. de Caſtro. teſte Alex. d. nume. 2 licet in meo Cod. Caſtrenſ. nullum verbum. Ratio diſplicentiæ ea poteſt eſſe, quia ſatiſdatio de opere demoliendo, cum ſit prætoria, non debet augere ius ipſius denunciationis, ſuper qua interponitur, l. 1. §. ſi quis ſub conditione. Vt legatorum nomine caueatur.

8 Adde, nam ſatiſdatio non debet plus continere, quam nunciatio, ſi ergo nunciatio expirat morte, ergo & ſatiſdatio. Sic præciſe Cuman. in d. §. morte. nume. 4.

9 Duabus aliis acutiſſimis rationibus damnatur quoque per d. Iaſon. in d. §. morte. num. 9. & 10. vbi quoque reprobat opinionem Alexan. contrarium ſentientis, eiuſque fundamenta reſoluit, ipſum conſulas. Adnectendus quoque d. Bolognetus ibidem num. 59. vbi elegantiſſime demonſtrat, quod ſupradicta ſolutio non eſt ad propoſitum, quoniam interuentus ſatiſdationis non poteſt accommodari prædictis duobus iuribus, vt per eum, quem omnino adeas.

10 Addas quoque D. Hormannoct. Detum in præcitato §. morte. nume. 10. & 11. vbi latiſſimè, Crotum nume. 11. vbi & ipſe eleganter, & d. Io. Marcum Aquilinum nume. 36. cum ſequen. vbi latiſſimè.

11 Secundo loco principaliter d. Odoffred. in d. §. morte. nume 6. alio modo, ſupradicta reſponſa ad concordiam ſtuduit redigere. Audi eius verba. Morte nunciantis, & alienatione extinguitur hoc modo. Si quis nūciat nouum opus, & acquieſcat nunciationi, ſi ipſe moritur, vel alienat rem, extinguitur nunciatio, adhoc vt nouus hæres debeat iterū nunciare, vt hic, ſecus ſi non acquieſcat nunciationi, vt in l. contraria.

12 Sed iſta d. Odoffred. ſententia fatua eſt. Iuriſconſul. enim in d. §. morte. non ideo morte eius, qui nunciauit, nunciationem ibidem extingui tradidit, quia

ipſe

ipſe nouum opus nuncians acquieuerit nunciationi, ſed quia morte, & alienatione finitur ius prohibendi. Vnde.

13 Adde falſum eſſe, quinimo diuinatiuum, quod in caſu d. §. hoc interdictũ. qui nunciauit nouum opus, acquieuerit nunciationi. Vnde.

14 Ego in huiuſmodi contrarietate ſequor primum intellectum ipſius Accurſij, qui eſt communiter receptus. Rationem enim, & quidem ſummam habet, quod tradit Iuriſconſ. in d. §. morte. nũciatoris nimirum morte ita perimi nũciationem, vt vis eius nulla in hæredes transfundatur, cum ex parte nunciantis in perſonã fiat nunciatio, & ſit actus meræ facultatis in pura vnius voluntate, & ita in nudo facto, conſiſtens, l. in omnib. ff. de actionib. & obligat. l. 1. §. Scæuola. ff. ſi quis teſt. lib. eſſe. ius. ex quo ideo nullum ius oritur, antequam ſpreta nunciatione aduerſarius ædificet. dict. l. in omnibus. Vnde nihil eſt, quod tranſmitti poſſit. l. traditio. ff. de acquirend. rerum domin. Nam quæ iuris ſunt ad hæredes dumtaxat transferuntur, non etiam quæ merum factum continent. l. idem Iulianus. §. ſi quis. ff. de leg. primo. & l. cum hæredes. ff. de acquir. poſſ.

15 Vbi vero contra denunciationem ad opus proceſſit aduerſarius. fateor quidem ius, & actionem ad demoliendum nunciatori quæri. d. l. prætor. §. hoc interdictum, idque tranſmitti. §. non autem de perpet. actionibus. inſtitut. Verum ius illud magis facto illicito ædificantis, quam nunciatione quæſitum intelligitur l. 3. in princ. ff. quod vi. & l. ſi quis ſolutioni. §. penult. ff. de vſuris. Satis.

16 De materia, & ratione potiſſimum d. §. morte. tractant ampliſſimè ibidem Doct. noſtri. & præcipuè repetentes. Bolognet. inter alios. Vide per eos.

Conciliantur l. fideicommiſſaria libertas. ff. de fideicommiſſ. libertatib. cum §. quod ſi ita. prædictæ legis.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2.*
3 *Pro ipſis conciliandis multi multa dixere.*
4 *Accurſii ſenſus deducitur.*
5 *Damnatur.*
6 *Aliorum ſententia affertur.*
7 *Reiicitur.*
8 *Bald. ſolutiones duæ proponuntur, ac inſimul reiiciuntur & nume. 9. 10. 11. & 12.*
13 *Benedicti de Plũbino interpretatio adducitur.*
14 *Reprobatur.*
15 *Quorundam aliorum ſenſus ſubnectitur.*
16 *Refellitur.*
17 *Aliarum quoque conciliatio ſubiungitur.*
18 *Reſpuitur.*
19 *Io. Maria Riminal. intellectus ſubiicitur.*
20 *Non applaudit Authori.*
21 *Barth. Socini ſenſus reminiſcitur.*
22 *Damnatur.*
23 *Vldarici Zazij expoſitio ſubnectitur.*
24 *Nec iſta applaudit. & num. 25.*
26 *Eam tamen pro nunc ſequitur Author.*

¶ Vlpianus ſibi ipſi videtur extitiſſe contrarius in l. fideicommiſſaria libertas. ff. de fideicommiſ. libertatib. & §. quod ſi ita.

ſi ita.prædictæ legis. Audi ipſius reſponſi verba.

1 *Fideicommiſſaria libertas ita dari poteſt Hæres ſi volueris, fidei tuæ committo, vt Stichum manumittas, quamuis nihil aliud in teſtamento ſit, poteſt valere ex nutu hæredis.*

2 Verba d.§. quod ſi ita. *Quod ſi ita ſcriptum ſit Si hæres voluerit, non valebit, ſed ita demum ſi totum in voluntate fecit hæredis, ſi ei libuerit.*

3 De conciliatione cogitandum.

4 Accurſ. in prætitata lege. in ver. *dari poteſt.* hoc modo conciliat, vt ſcilicet libertas ita dari poſſit. Hæres ſi volueris, fidei tuæ comitto, & ita procedat principium prædictæ legis. Data autem minimè valeat, & ita locum habeat diſpoſitio d.§.quod ſi ita.

5 Sed iſthæc interpretatio vti fatua reijcienda eſt. Si enim fideicommiſſaria libertas in primo capite prędicti reſponſi, ita dari poteſt. *Hæres ſi volueris, fidei tuæ committo.* Ergo valide & vtiliter.

Reprobatur quoque per dom. Alex. in l.captatorias.in fin.numeri ſecundi. C.de teſt.milit.vide per eum.

6 Secundo loco principaliter extitere nonnulli alij, qui quidem in ea fuerunt opinione, quod primum illud dictum Vlpiani corrigatur, per aliud eius dictum in eadem l. in d. ver. *Quod ſi ita.* Vnde.

7 Sed hic intellectus ſuſtineri non poteſt. Fruſtra enim Vlpianus ſtatuiſſet, & ſcripſiſſet, quod ſtatim eſſet emendaturus. vt l.nam ad ea.ff.de condit.& demonſtration.præterea in ver.prædicto. *Quod ſi ita.* ponitur diuerſum factum, ideo mutatur ius, non autem ius, quod in alio facto propoſitũ eſt, videtur mutatum, cum ex diuerſis non poſſit fieri bona illatio ad l.Papinianus exuli.ff.de minoribus. Vnde.

8 Bald.tertio loco in d.l. Captatorias. num.1.C.eod.de teſta.milit. duos alios attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

9 Primus itaque extitit, quod text.in d.§.quod ſi ita.referendus ſit ad alia legata, de quibus proxime dixit ibi ipſemet Vlpianus ſub illis verbis. *Quemadmodũ ſi mihi legatum.* Nõ autem ad legatum libertatis, quia de eo expreſſe dixerat in primo reſponſo, quod valet, nec eſt veriſimile, quod Iuriſconſ. ſtatim ſe corrigat. Vnde. Inſectatus eſt etiam d. Sal. in præcit.l.num.1.

10 Sed iſtum intellectum, quem ſequutus fuit quoque d. Angel reprehendit d. Imola in l.illa inſtitutio. ff. de hęredib. inſtit.& bene per tex.in ver.quod ſi ita. in ver. *Quin libertas debeatur.* & ſic patet, quod loquitur in libertate. Vnde.

Sequitus eſt d. Alex. in d.l.captatorias. numero 3. ver. ſed iſtum intellectum.

11 Alter quidem ſenſus extitit eiuſdemmet Baldi, quod valeat legatum libertatis relictum ſimpliciter ſub conditione, ſi hęres voluerit, vt in d.lege in princip. ſecus ſi teſtator dixerit, ſi hęres liberè voluerit. vt in ver.quod ſi ita.& dicit ita tenuiſſe Andream de Piſis, & idem tenuit Angel.& Iacob.de Arena in d.l.fideicommiſſaria.necnon Salyc.loco iam admonito.

12 Sed & iſte ſenſus confunditur, quia ita cõcludere eſt diuinare, ad illum tex. & appellatione voluntatis in dubio intelligitur de libera. ad l.cum quidam. in princ.ff.de leg.2.

Sic etiam videtur eundem intellectũ per eaſdem conſiderationes improbare d.Alex.in d.l.captatorias.nu.3.ver.ſed Imola. Vide per eum.

13 Accedit quarto loco principaliter alia conciliatio, & eſt d. Benedicti de Plumbino (teſte d.Alexan.) in d.l. fideicommiſſaria. Tradidit enim ipſe, quod aut relictum committitur in voluntatem hęredis pręſentis, & annuentis commiſſioni, acceptando commiſſionem ipſam, & valet, quaſi per acceptionem videatur acceptaſſe vt bonus vir, quo caſu ſine dubio valet omne legatum. l. ſi ſic. in princ.ff.de leg.primo. & ſic intelligitur

tex.

Digitized by Google

tex.in d.l.fideicommiſſaria. in princip. ibi.dum dici. *Fidei tua*, quia verba prolata in ſecunda perſona denotant præſentiam hęredis. Aut vero committitur in voluntatem hæredis abſentis, & tūc ſecus, vt in d. ver. *Quod ſi ita*. Vnde.

14 Sed ille intellectus reprobatur. per eūdem met d. Alex.d.nu.5.ver. ſed iſte intellectus. ex eo, quia nō videtur verum, quod licet commiſſio ſit facta præſenti per verba ſecundę perſonæ, & non contradicat, ſit commiſſio facta tanquam bono viro, quando committitur per verbum voluntatis, vt probatur. in l. cum quidam ita.in ver. volens. ff. de leg. ſecundo. & dictam differentiā impugnat etiam gl. in d. §. quod ſi ita. in litera B. Vnde.

15 Quintò principaliter nonnulli alii rati ſunt, quod relictum libertatis non poſſit conferri in voluntatem hæredis per d.§. Quod ſi ita. & licet tex in princ. illius l. dixerit valere, tamen poſtea inueſtigando plenius veritatem. I. C. ibi poſuit tres caſus, & decidit finaliter, quod quantum ad ipſum caſum non valeat, niſi talis libertas eſſet relicta pro anima, ſi hæres voluerit, quia tunc valebit. & huius opinionis viſus eſt extitiſſe poſt alios. d. Alex. in l.captatorias.nu. 5.in fine.

16 Sed ille ſenſus reprobatur per Deciū in d.l.captatorias. nu. 15. ex eo, quod nō congruit verbis literæ ipſius tex. Vnde.

17 Sexta principalis interpretatio aliorum Scribentium extitit, quod Vlpian. in princ. d.l. Fideicommiſſaria. loquatur de fideicommiſſaria libertate, quæ quidem valet, licet ſit poſita in voluntate ipſius hæredis, vt ibi dicitur fauore ipſius libertatis. in ver. autē quod ſi ita. loquatur, ac intelligat in libertate directa. Vnde. & hunc probauit, quoque d. Emanuel à Coſta lib.1. ſelectarum interpretat.cap.22. per totum. vbi omniū latiſsime ac elegantiſſime.

18 Sed iſthæc conciliatio reprobatur per d. Decium d.num.15. Audi eius verba. Sed iſta differentia quantum ad illum text. non ſapit, & conſiderandum eſt, quod in princip. legis etiam loquitur, de libertate directa, vt colligitur ibi. *Si Seius voluerit, Stichum liberum eſſe volo*. Iſta verba libertatem directam ſignificant. §. directa. inſtit. de ſinguli rebus per fideicommiſ. relict. & ſic in princ. loquitur de fideicommiſſ. & directa libertate, & non tantum de fideicommiſſaria, vt Moderni dicunt. Similiter in ver. Quod ſi ita. loquitur non ſolum de directa libertate, ſed etiam de fideicommiſſaria, vt colligitur ibi. *Peto vt manumittas*. Hæc enim verba denotant fideicommiſſariam libertatem. §. libertas quoque. d. tit. de rebus ſingul. per fideicommiſ. & ſic manifeſte patet, quod iſte intellectus procedere non poteſt. Hæc Decius, quem ſequutus eſt etiam Franc. Sarmientus cap. 6. inferius allegandus, num. 11. vide per eum. Videndus quoque ſub num. 15. vbi quæcunque à Coſta pro corroboratione ſuæ opinionis conſiderata fuere eleganter diſcuſſit atque reſoluit.

19 Septimo loco d. Ioannes Maria Riminald. in d.l. Captatorias. nu. 3. in fin. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt. Tradidit enim in ſumma, quod in d. l. fideicommiſſaria. in princip. cum illis ve bis *ſi volueris* concurrunt verba illa, fidei tuæ committo, quæ quidem videntur importare arbitrium boni viri; & hoc modo ille tex. in princ. videtur concordare cū d. §. quod ſi ita. Vnde.

20 Sed iſta conſideratio etiam non placet, quia ſi in princip. verba importarēt arbitrium boni viri, idem eſſet in aliis diſpoſitionibus, & hoc eſt contra illum tex. qui in prin. dicit illud dictum tantum procedere in libertate, & non in aliis. Vnde. & ſic etiam ſenſit d. Decius in d.l. captatorias. nu. 16. quem cōſulas. Sequutus eſt quoque Cl. D. Franciſcus Sarmientus lib. 2. ſelectarum interpret. c.6. nu. 8.

21 Octauo loco D. Barthol. Socinus. in l.vtrū §.cū quidā. nu.4. ff. de reb. dubiis

aliter conciliare ſtuduit. Tradidit enim in ſumma, quod in princip. d. l. Vlpianus loquatur de validitate fideicommiſſariæ libertatis, idque ſpeciali fauore, ſed in fine loquatur de validitate tãtum fideicommiſſi, vel legati, vſque in finem, inſpecto mero iure communi, & latius, vt per eum. Vnde.

22 Sed & iſte ſenſus damnatur per Sarmientum d. c. 6. num. 12. in fine. quem conſulas.

23 Nono d. Vldaric. Zaz. de origine Iuris, pagina mihi 115. nu. 24. alterius extitit opinionis pro his reſponſis ſedandis. Audi eius verba.

Ex prædictis puto diſſolui reſponſa IurC. quæ videntur pugnantia in l. fideicommiſſaria 2. ff. de fideicõmiſſarijs libert. vbi cum in princ. dicitur libertatẽ ita dari poſſe. *Hæres ſi volueris, fidei tuæ committo. &c.* poſt autem in ver. Quod ſi ita, contrarium decidi videtur, videlicet libertatem, quæ adſcribitur *ſi heres voluerit*, non valere. ſed ex text. apparet ſolutio, nam priore reſponſo voluntas heredis ad fidem adſtricta eſt. dicitur enim hæres, ſi volueris, fidei tuę committo, & ſic non erat libera voluntas, ſed poſteriore reſponſo data fuit libera, & omnimoda voluntas, vt text. ibidem aperit. Vnde. Hæc Zaz.

24 Sed nec iſta conciliatio applaudit, in primis enim, & in primo reſponſo. d. l. fit mentio de voluntate libera. nam appellatione voluntatis in dubio intelligitur de libera, ad l. cũ quidam. in prin. ff. de leg. 1. Vnde.

25 Præterea, ita Hæres, ſi voluerit, ſe difficilem præbebit in primo caſu in manumittendo ſeruum illum, de quo ſenſerit teſtator, quam in ſecundo. Vnde diſtinctio illa, ſeu diuerſitas animaduerſa per Zazium flocci pendenda eſt.

26 Sed iis minime obſtantibus eandem conciliationem ſequere; quam ſecutus eſt etiam, & late comprobauit D. Franciſc. Sarmientus. licet de Zazio nullum verbum d. cap. 6. num. 16. eum omnino conſulas.

Papinianus in l. in fraudem. ff. Qui, & a quibus. & Iulianus in l. ſi quis. Quæ in fraudem creditor. diſcordes ad inuicem conciliantur.

SVMMARIVM.

1 *Verba Reſponſorum. & nu. 2.*

3 *Grauis antinomia extat inter ſupradicta reſponſa.*

4 *Tres intellectus D. Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducuntur, ac reprobantur. & nu. 5. 6. 7. 8. & 9.*

10 *Opinio Authoris. & nu. 11. & 12.*

¶ Repugnantia deducitur inter Papinianum in l. in fraudem. ff. Qui, & a quibus. & Iulian. in l. ſi quis. Quæ in fraudem creditorum.

1 Verba Papiniani. *In fraudem creditorum teſtamẽto datæ libertates, prioribus creditoribus dimiſſis, propter reſiduos alios creditores irritæ ſunt.*

2 Verba Iuliani. *Si quis cum haberet Titium creditorem, & ſciret ſe ſoluendo nõ eſſe libertates dederit teſtamento, deinde dimiſſo Titio, poſtea Sempronium creditorem habere cœperit, & eodem teſtamento manẽte deceſſerit, libertates datæ ratæ eſſe debent, etſi hæreditas ſoluendo non ſit; quia libertates vt reſcindantur, vtrumque in eundem perſona exigimus, & conſilium, & euentum, & ſiquidem creditor cuius fraudandi conſilium initũ erat, non fraudatur, aduerſus eum qui fraudatur, conſilium irritum nõ eſt, libertates itaque ratæ ſunt.* Hactenus Iulianus.

3 Inter

3 Inter ſupradicta reſponſa, vt vnicuique conijcere licet, adeſt aperta repugnātia. Dicitur enim in primo reſponſo, libertates intercidere, ſi alijs creditoribus non ſoluatur, etiam vbi priores creditores dimiſſi ſunt, cuius contrariū in. d.l. ſi quis. plane decidit.

4 Accurſ. priori loco. in d.l. in fraudem in verſ. propter reſiduos. opinatus eſt, quod in caſu d.l. in fraudem. primi creditores ex pecunia ſequentium ſint dimiſſi: ſecus ſit autem in caſu d.l. ſi quis. & ideo non ſit mirum, ſi ibidem diuerſum ius ſtatuatur.

5 Sed nullo pacto iſthæc interpretatio recipienda eſt, quandoquidem inſolenter diuinat, teſte Zazio, & Straithmano locis inferius allegandis.

6 Secundo loco, idemmet Accurſ. cenſuit. præcit. verſ. propter reſiduos. quod in caſu d.l. in fraudem. teſtator omnes creditores propoſuit fraudare, licet primo illos, quibus poſtea ſoluit, Vnde nil mirum, ſi libertates datæ poſtea in totum irritantur. Secus eſt autem in caſu d.l. ſi quis.

7 Sed & hæc eiuſdemmet Accurſ. ſententia eodem diuinationis morbo laborat, quo prima, vnde reijcienda.

8 Accedit tertio alius intellectus eiuſdemmet Accurſij ibidē, videlicet, quod Papinianus loquatur in fideicommiſſaria libertate, Iulianus vero in Directa; Vnde.

Et hanc interpretationem ſequuti ſunt communiter doctores. Alberic. in d. l. ſi quis. Cumanus ibidem numero ſecundo, & omnium pulcherrime Angelus.

9 Sed iſte ſenſus licet communis, omnibus alijs peior videtur, quandoquidem repugnat claris verbis ipſius Papiniani; qui loquitur de libertate teſtamēto data, & ſic de directa, ad tradita per Iuſtinian. in §. penultim. in fine. de ſingul. rebus per fideicommiſſum relictis. Vnde. Et ſic etiam animaduertere Zazius, & Straithmanus inferius citandis.

Hæc alij.

10 Mihi tamen, vt ingenue fatear, horum reſponſorum contrarietas haud videtur perdifficilis. Dicēdum enim, quod in caſu Papiniani varii generis creditores aderant, quorum aliqui priores erāt tempore, alii poſteriores, omnes tamen extabant tempore quo teſtator in fraudē alienauit. Vnde non ſufficit, priores tēpore dimittere pro ipſa alienatione. ſuſtinenda, niſi & reſidui, quibus adhuc non erat ſolutum, dimittantur. & hæc interpretatio colligitur clare ex illo verbo *reſiduos*.

11 In caſu autem Iuliani aderant quidem varii generis creditores, quorum aliqui priores erant tempore alii poſteriores, non tamen omnes extabāt tempore, quo teſtator in fraudem alienauit, vt colligitur ex illis verbis. *poſtea Sempronium creditorem habere cœpit*. Vnde ſufficiebat, pro libertatibus datis ratis habendis, quod prioribus creditoribus, & qui tempore ipſius libertatis conceſſæ extabāt, plene ſolummodo ſatisfieret; ad hoc enim vt libertates conceſſæ vri in fraudem creditorum datæ infringantur, duo apprime requiruntur videlicet animus fraudandi ipſos creditores, & euētus id eſt quod reuera fraudentur, nec ſufficit alterum ex his duobus, vt clare ex eo reſponſo colligitur. Proinde cum tempore ipſius libertatis conceſſæ poſteriores creditores non reperirentur, & ſic nō adeſſet animus eos fraudandi licet poſtea ſuperuenerit, nil, mirum, ſi ipſa libertas ſemel conceſſa non amplius infringatur, & ſic non officiūt, minuſq; adinuicem contrariantur.

12 Et hæc mihi videtur veriſſima interpretatio, & conciliatio dictorum iurium, quam etiam licet non ita clare, plene, & elegāter deduxere Zazius part. 2. ſuorum iuris Αντινομιων numero 2. &

Mm 2 Straith-

Straithmanus in ſua ἀντινομίᾳ Iur. Ciu. 34. vbi quoq; cuidam tacitæ occurrunt obiectioni. Vide per eos.

Diſſoluta contrarietas inter l. adeo quidem. §. ex diuerſo. ff. de acquirẽdo rerum dominio. iuncto §. ex diuerſo. inſtit. de rerum diuiſione & inter l. 2. ſi inferiorem. C. de rei vendicatione.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & numero 2. 3. 4. & 5.*

6 *Accurſ. intellectus deducitur pro ſupra dictis reſponſis conciliandis.*

7 *Damnatur. & nu 8.*

9 *Egulnarij Baron ſenſus affertur.*

10 *Reijcitur.*

11 *Mynſingeri ſententia ſubiicitur.*

12 *Reſpuitur.*

13 *Iul. Capræ ſolutio proponitur.*

14 *Non placet Authori. & nu. 15.*

16 *Cl. Fachinei interpretatio ſubnectitur, & nu. 17.*

18 *Damnatur.*

19 *Aliorum conciliatio ſubiungitur, & nu. 20.*

21 *Et hanc ſequitur Author.*

22 *Obiectio.*

23 *Solutio.*

24 *De materia videndi plures doctores remiſſiue.*

Pulchra quæſtio.

¶ Si Quis ſua materia in alieno ſolo ſciens edificauerit, & ædificiũ poſtea conuenerit, ad quem diſſoluti ædificii materia pertineat? maxima eſt in iure noſtro repugnantia, ac contrarietas.

1 Gaius. n. I C tus. in l. adeo quidem, §. ex diuerſo. ff. de acquirendo rerum dominio reſpõdit aperte, materiam illam ad eum ſpectare, qui quidem fit dominus ſoli.

2 Imp. autem Antoninus in l. 2. C. de rei vendicatione clare docuit, eandem ad priſtinum dominum reuerti.

Audias ipſorummet reſponſorum verba, & de eorundem conciliatione cogitato.

3 Verba Gaii. *Ex diuerſo ſi quis in alieno ſolo ex ſua materia ædificauerit, illius fit ædificium, cuius & ſolum eſt. Et ſi ſcit alienum ſolum eſſe ſua voluntate amiſiſſe proprietatem materiæ intelligitur. Itaque nec diruto quidem ædificio vendicatio eius materiæ competit.*

4 Cum Gaii reſponſo concordare videtur. Iuſtin. Imper. in §. ex diuerſo. inſtit. de rerum diuiſione.

5 Verba Antonini. *Sed & id, quod in ſolo tuo ædificatum eſt, quoad in eadẽ cauſa manet, iure ad te pertinet. Si vero fuit diſſolutum, eius materia ad priſtinum dominum redit, ſiue bona fide, ſiue mala ædificium extructum ſit, ſi non donandi animo ædificia alieno ſolo impoſita ſint.*

6 Accurſ. priori loco in d. §. ex diuerſo. d. l. adeo. in ver. competit. fœdere quodam diſtinctionis ſupradicta quidem reſponſa conciliare conatus eſt. Aut enim (inquit) quis ex propria materia in alieno ſolo ædificauit, aut ex aliena materia. Priori caſu, quia tunc animo donandi ædificare videtur ceſſat vendicatio materiæ etiam dirupto ædificio. & ita procedit text. in dict. §. ex diuerſo. Secundo vero caſu, quia non præſumitur donare, cum res non ſit ſua, habet locum vendicatio, & ita procedit text. in dict. l. 2. Vnde. Hoc idem repetiit in dicto §. ex diuerſo in verſicul. non poteſt. Sequuti ſunt infiniti. Bartol. Auriga noſter in dict. leg. ſecunda Odoſ-

Odofred. ibidem, vbi pulchre, ac alij. Adde Balduinum in d. §. ex diuerſo. nume. 3. & 4. necnon eruditiſſ. Ioannem Garzinum in ſuo tract. de expenſis. capit. 5. nume. 12. per totum, vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime eam explicando declarat, ac defendit. Ipſum omnino conſulas.

7 Sed iſthæc d. Accurſij conciliatio nullo modo recipienda eſt. Nullum enim verbum adeſt in d. l. 2. quo ſignificetur, Imperatorem loqui, cum quis ædificat ex aliena materia. Immo verba illa, *Si non donandi animo, &c.* magis proprie conueniunt ei, qui eſt dominus materie, quam ei, qui non eſt.

8 Item quia eſt abſurdum, vt magis ſuccurratur ad recuperandum materiam alienam, quam propriam. Vnde. Sic eleganter poſt alios animaduertit d. Franciſcus Sarmientus lib. 1. ſelectarum interpretationum cap. 10. nume. 9. & ſecutus eſt Clau. d. Fachineus lib. 1. controuerſ. Iuris ciuilis. cap. 55. Vide per eos.

His adde dom. Iulium Capram in d. §. ex diuerſo. dd. acteo. pagin. mihi 35. & P. Heigium in d. §. ex diuerſo. num. 8. & 9. vbi pulchre.

9 Secundo loco principaliter do. Eguinarius Baro in d. §. ex diuerſo. aliter ſenſit. Tradidit enim malæ fidei poſſeſſorẽ cenſeri animo donãdi ædificaſſe in alieno ſolo, & ideo materiam vendicare nõ poſſe, vt in d. §. ex diuerſo. Probare tamen poteſt, ſe non animo donandi impendiſſe, & tũc materiam vẽdicare poteſt. Ita accipiendum eſt, quod dicit Imperator. in d. l. 2. Vnde. Sic quoque ſenſit d. Hubertus Giphan. in §. nec tamen ſideo is. in ver. quia voluntate eius inſtitut. cod. de rerum diuiſ. & d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 6. tit. de acquir. rer. dom. quæſt. 9.

10 Sed & iſte intellectus reijciendus eſt. Videtur enim repugnare deciſioni d. l. 2. ponitur enim regula ibi pro malæ fidei poſſeſſore, vt re ſeparata, poſſit materiam regulariter auferre, & limitat, ſi animo donandi id fecit, ergo probatio huius limitationis non ſpectat ad iſtum malæ fidei poſſeſſorem, maximè quia in dubio nunquam præſumitur donatio, iuribus vulgatis. Vnde. Sic etiam ſenſit Sarmientus d. c. 10. præcitato numero nono.

11 Accedit tertio loco alia conciliatio. & eſt d. Mynſinger. in d. §. ex diuerſo. in ver. quia voluntate. Tradidit enim is, quod habetur in d. l. 2. accipiendum eſſe de ædificio extructo a colono, vel inquilino, vel emphyteuta, ac alijs huiuſcemodi perſonis, & idcirco eos vendicare poſſe materiam ædificio diſſoluto, quia ius ædificandi habuiſſe videntur. Ceterum alijs malæ fidei poſſeſſoribus, hæc actio non competit, quia ceſſat ratio prædicta, & ita procedunt contraria. Sic etiam ſentiſſe viſus eſt Vveſembec. in d. §. ex diuerſo. nume. 1. Thomas Lanius ibidem, ac alij.

12 Sed hæc interpretatio damnanda eſt. Nullum enim verbum adeſt in d. l. 2. quod ſuadeat eam interpretationem, & Imperator ibidem loquitur, ſiue bona fide, ſiue mala ædificium extructum ſit. Vnde.

13 Quarto loco principaliter d. Iul. Capra in d. §. ex diuerſo. acutiſſimam quidem attulit interpretationem ad ſupradicta iura. Tradidit enim, quod dicitur in d. l. 2. diſſoluto ædificio eius materiã ad priſtinum dominum redire, eo caſu verum eſſe, quando idem ille, qui ædificium conſtruxit, illud diſſoluit, id enim iuris rationem dictitare, vt quemadmodum ſoli dominus ædificij dominium acquiſiuit ob id, quod ſuo ſolo impoſitum id fuit, ita etiam contrario caſu, quia ab ædificante diſſolutum fuit, eius ædificij dominium amitti, & ſic etiam is, qui ædificauit, ſi dominium materię amiſit, ea ratione, quia in alieno ſolo ædificauit, materia recepta poſt diſſolutum ædificium eius, vt poſſeſſionem, ita & dominium recipiat, iiſdem enim modis, quibus dominium amittimus, iiſdẽ quoque ipſum mox diſſolui, adeo notum

eſt,

eſt, quam quod notiſſimum. ad l. 2. pro derelict. ad l. ſere. de regu. iur. cum concordantibus. Quamuis enim mala fide fuerit ædificatum, tamen diſſolutio ab ipſo ædificante facta, rem in priſtinam cauſam reſtituit. d. l. 2. C. de rei vendic. vbi etiam notandum, non dici, quod prior dominus vendicare poſſit, ſed qđ ſicut materia diſceſſit, alieno loco impoſita, ita & ab eo exempta, ad ipſum dominum redit. ad l. qui res. §. vlt. de ſolutionibus. Quod ſi vero ſoli dominus, poſtquam poſſederit ædificium, id diſſoluerit, obtinere, quod in d. §. ex diuerſo dicitur (putat Iulius Capra d. loco) videlicet materiam vendicari ab eo, qui ędificauit, non poſſe. Et latius, vt per eũ, quem omnino conſulas. Vnde. Huic eidem interpretationi adhæſiſſe quoque viſus eſt. d. P. Heig. in d. §. ex diuerſo. nume. 6. & 7.

14 Sed nec hæc expoſitio licet ſubtilis recipienda eſt. Cum enim quis in alieno ſolo ſcienter ex ſua materia ædificat, vtique voluntate ſua amiſiſſe proprietatẽ ipſiuſmet materiæ intelligitur, eamque donaſſe d. §. ex diuerſo. cum itaque ſemel alienauerit, ſeu donauerit, conſilium ſuum mutare, & donationem poſtea reuocare amplius nõ poteſt, ad no. in c. mutare. de reg. iur. in 6 & in l. fina. C. de donat. Vnde.

15 Adde, quod nulla eſſet pęna conſiderabilis in alieno ſolo ædificantis, ſi quãdocunque ædificium conſtructum deſtruendo materiam illam, quam ſemel amiſerat, iterum reacquireret, ac adipiſceretur. Vnde. Quinto loco principaliter Clar. vir d. Pachineus lib. 1. controuerſiarum ſuarum Iuris ciuilis. d. capit. 55. alium attulit ſenſum pro ſupradictis reſponſis conciliandis, & talis eſt.

16 Inquit ipſe, quod tex. in d. §. ex diuerſo, loquitur de ædificante in alieno ſolo, is enim materiam vendicare non poteſt, quia voluntate eius intelligitur eſſe alienata, ſiue donata ei, qui dominus eſt ſoli, vt ibi loquitur Iuriſconſ. tex. vero in d. l. 2. vbi totum contrarium deciditur, procedit, cum aliquis in alieno ſolo ædificat ſciente, & patiente domino, talis enim ſcientia, & patientia operatur, vt materia vendicari poſſit, & quod d. l. 2. ita loquatur, probari dicit ipſe, ſub illis verbis, *ſi inferiorem partem ædificij, quæ ſolum contingit, ad te pertinere probare potes, eam, quam vicinus tuus impoſuit, acceſſiſſe dominio tuo non ambigitur.* Conſiderat, quod ibi Imperator loquitur de eo, qui in ſuperiori parte domus habitabat, & ſimul dominus erat partis inferioris. Quamobrem pręſumitur non ignoraſſe ædificium fieri in parte inferiori, merito Imperator conſiderata poſtea facti ſpecie, & circumſtantiis omnibus declarat, diſſoluto ædificio materiam vendicari poſſe, niſi animo donandi fuerit impoſita, de qua quidẽ ſpecie non loquitur Imperator. in d. §. ex diuerſo.

17 Quod autem patientia operetur recuperationem materiæ probat per tex. in l. pure. §. ſi donaui. ff. de dol. mal. excep. ibi, *dolo enim feci, quia paſſus ſum eum ædificare, & non reddo impenſas.*

18 Sed iſte intellectus Clar. Pachinei parum mihi probatur, in d. enim l. 2. non bene probatur, quod ibi dominus ſciret, & pateretur ædificari in ſuo ſolo, prout autumauit Pachineus, hoc enim duntaxat ibi deciditur; ſi inferiorem partem, i. d est fundamentum, (prout explicat ibi glo.) ędificii ad te pertinere probas, illud, quod vicinus tuus impoſuit, dominio tuo accreſcit, &c. Ex his verbis non video colligi, quod Imperator ibi loquatur de eo, qui in ſuperiori domus parte habitabat. Vnde.

19 Accedit ſexto loco nõnullorum aliorum Scribentium ſententia, & eſt, quod aut loquitur inſpecto iuris rigore, aut æquitate. Primo caſu procedit deciſio d. §. ex diuerſo. Secundo vero d. l. 2. & huius opinionis poſt Cuiacium, extitit Herman. Vult. in §. cum in ſuo ſolo. nu. 2. inſtit. Eod. de rerum diuiſio. Borcholten ibidem in fin. & alii.

20 Et ratio eſt, ſecundum eum, quia non debet

Digitized by Google

debet quis ex aliena iactura lucrum facere. vt Paulus loquitur de eo, in cuius fundum quis ſciens, & mala fide quid impendit, in l. plane de petit. hæredita. qui quidem tex. eſt elegantiſſimus. Huic eidem ſententię ſubſcripſit quoq; Clar. vir, ac dominus meus colendiſſ. domin. 21 Thadeus Piſo Soacius in ſuis elegantiſſimis Commentariis ad d. §. ex diuerſo. nume. 4 vbi pulchre. & eandem & nos ſequimur, ac amplectendam proponimus.

22 Sed contra ipſam opponitur tex. in l. ſumptus. ff. de rei vendica. vbi Papinianus ſcribit. Sumptus in prędium alienum factos peti quidem non poſſe, ſed exceptione doli oppoſita, per officium iudicis æquitatis ratione ſeruari, ſi a bonę fidei poſſeſſore facti ſint. Ergo a contrario, ſi a malę fidei poſſeſſore facti ſint, equitatis ratione ſeruari non debēt, & hoc, quod obiicitur d. Anton. Faber lib. 2. coniecturarum iuris ca. 1. & d. Fachineus d. cap. 55. libr. Controuerſiarum.

23 Sed pace tantorum patrum dixerim, ſupra dicta conciliatio retinēda eſt, nec officit argumentum deſumptum ex d. l. ſumptus. Reſpondeſ enim negando cōſequentiam illam per ipſos factam, argumentum enim a contrario ſenſu minime deſumitur, cum reſultat abſonus intellectus, vel ſequitur alicuius legis correctio. In caſu autem noſtro apertè deciſum eſt equitatis habendam rationem etiam quo ad expenſas factas in fundo per malę fidei poſſeſſorem, vt claro deciditur in d. l. planè. Ergo non eſt deſumendum argumentum a contrario ſenſu, quod ſecus decidatur, in d. l. ſumptus per eoſdem allegata, quia ſic ſequeretur abſonus ſenſus, & correctio d. l. planè. Vnde. Eandem igitur denuo amplectere. Satis.

24. Pro pleniori autem intelligentia ſupradictæ difficultatis, ac enucleatione. vide Fabrum d. cap. 1. Franciſcum Sarmientum lib. 1. ſelectarum. cap. 10. per totum. Bart. in l. in fundo. nume. 11. de rei vendicat. l. vtiles. de petit. hęred. & l. domum. C. de rei vendic.

Conciliatio l. ſed etſi ex meis. ff. de acquirendo rerum domin. & l. Minutius. ff. de rei vendicatione.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & num. 2. & 3.*
4 *Pro ipſis ſedandis valdè defatigati ſunt Scribentes.*
5 *Accurſ. intellectus deducitur. & nu. 6. 7. & 8.*
9 *Damnatur & num. 10 & 11.*
12 *Iulii Capri ſententia afferetur. & numero 13.*
14 *Improbatur. & numero 15. 16. 17. 18. & 19.*
20 *Connani opinio proponitur.*
21 *Et hanc ſequitur Author.*
22 *Alia Connani interpretatio reminiſcitur, quę per eundem reiicitur.*
23 *Euerhard. Bronchorſt expoſitio ſubiicitur, quam etiam Author approbat.*

¶ Si nauis mea tabulis tuis conflata fuerit, an mea adhuc remaneat, an vero efficiatur tui, cuius ſunt tabulę? Maxima eſt inter Iuriſconſ. noſtros contrarietas, atque diſſenſio.

1 Paulus enim in l. ſed etſi ex meis. ff. de acquiren. rerum domin. ſentit aperte, nauem remanere in dominio eius,
2 cuius prius erat ipſa. Audi eius verba. *Sed ſi ex meis tabulis nauem feciſſes, tuā nauem eſſe, quia cupreſſus non maneret, ſicuti nec lana veſtimento facto. Sed cupreſſeum, aut laneum corpus fieret.*

Iulian.

3 Iulian. autem in l. Minutius. ff. de rei vendicat. totum ſtatuit contrarium. videlicet nauem ipſius euaſuram, cuius erant tabulæ. Eius verba talia ſunt.

Minutius interrogatus, ſi quis nauem ſuam aliena materia refeciſſet, num nihilominus eiuſdem nauis maneret? Reſpondit manere, ſed ſi in ędificanda ea idem feciſſet, non poſſe Iulianus notat: nam proprietas totius nauis carinę cauſam ſequitur.

4 De conciliatione inueſtigandum.

5 Accurſius priori loco, in d. l. ſed ſi ex meis. in ver. ſed ſi pro conciliatione. ita diſtinguendum eſſe autumauit.

Aut tabulæ erant iam factæ, & præparatæ, pro conficienda naui, aut non, ſed rudis erat ſolummodo materia lignea, vtputa cupreſſus. Primo quidem caſu, procedit reſponſum ipſius Pauli: Secundo vero illud Iuliani. Vnde. Hanc eandem diſtinctionem repetit ipſemet Accurſ. in præfata l. Minutius. in ver. non poſſe. ſubtilis verbis. Et intellige, quando iam erant ad hūc vſum a domino præparatæ, ſecus ſi ex ligno alterius fecit tabulas, & poſtea nauem, vt in contrario, vt infra de acquirendo rerum dominio. l. ſed ſi de meis. in principio. Sequutus eſt do. Odoffred. in d. l. ſed ſi ex meis. nume. 1. & clarius in d. l. Minutius. Vbi quoque diuerſitatis rationem inter vnum caſum, & alterum deducit. dicens. nam vbi meam nauem ædifico de aliena materia, illud, quod iungitur naui, ſequitur cauſam carinæ. Ergo qui erat dominus carinæ, & iſtius inducti per conſequens eſt dominus, ſed vbi de aliena materia nauem facio, quia dominus carinæ non ſum, nec nauis; ideo qui ante erat dominus, remanet dominus, vt in d. l. Mutius.

6 Eſt autem carina, (vt nil, quod ad terminorum cognitionem ſpectat, in tactum relinquam) lignum, ſuper quo tota nauis fundatur. Vnde habet ſe ad nauim, ſicut area ad ædificium.

7 Sic præciſe poſt alios docuit Bald. in d. l. Minutius. Vel ſecundum Connan. loco inferius allegando carina eſt infima pars nauis, quam Saluſtius alueum appellat, quæ tamen frequenter pro tota naue ponitur, aut certe pro ipſo corpore nauis, quod vas nominamus.

8 Hanc eandem ſupraſcriptam diſtinctionem ſequutus eſt quoque d. Angel. in d. l. Minutius, vbi eleganter, & d. Alberic. ibidem, vbi aliam quoque diuerſitatis rationem deducit, dicens. Nam quā nauis de nouo fit, vel tota reficitur, alienæ tabulę non poſſunt cedere alicui toto, cum eo tempore, quo imponuntur, nullum ſit ibi totum, & ideo vendicari poſſunt, vel vt melius dicatur, nauis remanet eius, cuius antea erant tabulæ, ſed quando pars reficitur, tunc tabulæ, quæ imponuntur, inueniunt quoddam totum, cui cedunt, veluti pars, & ideo cedunt in dominium illius, cuius antea erat nauis. Vnde. His adde do. Petrum Gilkenium poſt Balduinum, ac alios relatos in §. cum in ſuo ſolo. num. 15. cum ſeq. inſtitu. de rerum diuiſ. vbi eandem pluribus mediis, ac rationibus confirmare conatur. vt per eum quem conſulas.

9 Sed iſta communis interpretatio acutiſſimis quidem rationibus improbatur per d. Franciſcum Connan. lib. 3. ſuorū Commentar. Iuris ciuilis. c. 6. pag. mihi 148. Audi eius verba. Difficilis ſane *antinomia* eſt, nec quicquam melius excogitare potuit Accurſ. ad eam diſſoluendam, quam quod modo diximus. Paulum loqui, quando ex arbore mea fit nauis, Minutium, quando ex tabulis meis, quod tñ vix eſt, vt probem. Nam Paul. tametſi loquat' de naue ex tabulis meis a te facta, quam dicit tuam eſſe, nō meā, tamen in ratione ſua ſic colligit, quia (inquit) cupreſſus non maneret, & tamen nec de arbore, nec de cupreſſo antea fecit mentionem. Contra vero Minutius non meminit tabularum, ſed loquitur, cum ex aliena materia aut refecta, aut facta nauis eſt. Vbi etiam congruere non videtur notatio Iuliani. Nam licet ex materia tua carinam

meæ

meæ nauis refecero, tamen tota mea eſt nauis, quia carina tanquam pars, non poteſt non toti accedere. Et vt ad iſta diligentiſſime aduertamus, nihil cauſæ reperiemus, cur ex tuis arboribus facta a me nauis mea ſit, ex tuis tabulis facta ſit tua. Nam ſi cęſas ex ſylua tua arbores in aſſeres ſecui, ſunt haud dubie illi aſſeres tui, ex quibus ſi fuero nauem fabricatus, & ex arboribus, & ex tabulis tuis ædificaui nauem, cuius ergo erit? ſi dicas cum Accurſ. meam, quia ex arboribus tuis confecta eſt, at eam quoque ex tabulis tuis feci, quare & tua eſſe debet. Nam dici non poteſt ex cæſa mea arbore, diſſectas a te tabulas tuas eſſe, non magis quam ſi fregiſſes vaſculum meum, tu fruſtorum, & partium eius, eſſes dominus, quoniam mutatione formæ, & ſpeciei quæritur dominium, nō partitione, aut diuiſione. Sed mihi prō ptius eſt falſum oppugnare, quam verum inuenire. Hæc Connan.

10 Accedit, nam Paul. loquitur de tabulis, & ſic de materia præparata.

11 Adde, quod mera eſt diuinatio, quod in caſu Iuliani tabulæ eſſent præparatę, nullum enim verbum ibi de tabulis, ſed tantum de materia, quæ poterat quoque eſſe rudis, & non præparata. Vnde.

12 Secundo loco principaliter d. Iulius Capra Vicentin. in d. l. ſed ſi ex meis. pag. mihi 115. in verſic. Nam proprietas. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare licet ſuboſcure, & verbis ualde implicitis, conatus eſt. Tradidit enim veriſſimum quidem eſſe, quod ſi quis ædificauit totam nauem ex aliena materia, quod illa nauis remanet ipſius ædificātis ex ſententia Pauli, ſi quis autem eandem poſtea diſſoluerit reficiendi cauſa, carina firma manente, cum ipſa quę ex ea materia fuit conflata, in priſtinam cauſam reuertatur, & carinæ cauſam poſtmodum refectio ſequatur, dicēdū eſt. Subdit Capra. Nauē illam refectā eius euadere, cuius fuerat carina ipſa id eſt dn̄i materiei illius primæ hęcque eſt ſententia clara, & aperta, ſecundum eum, Iuliani. Vnde. Audias præciſa verba d. Capræ.

13 Nam proprietas totius nauis carinæ cauſam ſequitur. Hæc ſunt verba præciſa d. Iuliani.

Ædificauit quis totam nauem ex materia aliena, poſtea eam diſſoluit reficiendi cauſa, carina eius manente, quæ cum ſit ex aliena materia, in priorē cauſam reuerſa intelligitur, quam prior dominus vendicare poteſt. Quicquid igitur carinæ, quæ in priorem cauſam reuerſa fuit, ſuperimponitur, carinæ cauſam ſequitur. Nauem igitur non eiuſdem, qui fecit manere, a Minutio recte reſponſum eſt, hac ratione, quam Iulian. notat, quia proprietas totius nauis carinæ cauſam ſequitur, Hęc igitur reſponſi pars Pauli reſponſo conuenit, nam ædificando ex aliena materia ſuā nauim fecit, licet ea diſſoluta, carina, quæ ex ea materia fuit, in priſtinam cauſam reuertatur, & carinæ cauſam poſtmodum refectio ſequatur. Hæc Capra.

14 Sed iſthæc Capræ interpretatio nullo pacto recipienda eſt, in primis enim aduerſatur intentioni, ac claris verbis ipſius Iuliani, qui duos quidem caſus ibidem. i. in d. l. Minutius. propoſuit.

15 Primus quidem eſt, quando quis nauem ſuam ex aliena materia refecit, hoc caſu nauis illa refecta remanet in dominio prioris domini reficientis, non obſtante, quod ſit ex aliena materia refecta, & ratio, mea ſententia, ea poteſt eſſe, quia, quod adijcitur rei cauſa refectionis ipſi rei cedit.

16 Alter caſus vero eſt, quando quis nauem ex aliena materia totam ædificat, hoc caſu nauis illa efficitur illius, cuius erat illa materia, & reddit rationem Iulian. ſub illis verbis, nam proprietas totius nauis carinæ, quę ex aliena materia conflata erat, cauſam ſequitur.

17 Alia etiam ratio reddi poteſt, quia ſi quid de nouo affigitur, ad dominum iure pertinet.

18 Quid ergo (ſtantibus hiſce duobus caſibus ibi clariſſime expoſitis, ac deciſis) clamitat Capra, Iulianum in eo ſecundo reſponſo loqui, ac intelligi de eo, qui nauem ex aliena materia conſtructam, eam poſtea diſſoluerit reficiendi cauſa carina firma manente? nonne ibi hoc dicere eſt aperta diuinatio, quinimo, di cam verius, aperta repugnantia claris verbis dicti reſponſi. Vnde.

19 Accedat, nam pro indubitato ſupponit Capra, quod ſi quis de nouo nauem aliquam ex aliena materia conficiat, ꝙ nauis ea efficiatur, & remaneat in dominio ipſius ædificantis, & tamen hoc aperte falſum eſſe dignoſcitur, ex vulgata illa iuris regula, de qua ſupra, quod quicquid de nouo affigitur, ad dominũ iure pertinet, de qua Bar. præciſe in d. l. Minutius. Vnde.

20 Tertio loco principaliter d. Frãc. Cõnan. lib. 3. Cõmentar. ſuorum I. Ciu. d. cap. 6. pag. mihi 148. tergo in litera. G. pulchram aliam, & nouam attulit conciliationem. libet autem eius præciſa verba tranſcribere.

Quare verius mihi videtur, vt dicamus Minutium ea fuiſſe ſententia, ſed in eo reprehenſum a Iuliano, quia proprietas totius nauis carinæ cauſam ſequatur, id eſt nauis tota cenſeatur eius eſſe, cuius eſt carina; eſt autem carina eius, qui eam fecit, eam vero fecit, qui nauem eſt fabricatus, quia carinæ formam dedit. Carina enim non materiã, aut tabulas nauis, ſed eius ſpeciem ſignificat. Recte igitur Iulianus notat Minutium, id eſt reprehendit, qui putauit ex aliena materia factam nauem nõ eſſe eius, qui fecit, nam proprietas totius nauis eſt eius, qui ſpeciẽ dedit, id eſt qui carinam fecit; opinionem autem Iuliani contra Minutium ſequutus eſt Paul. Hactenus. Connanus.

21 Et huic eidem conciliationi vti veriſſime, & ego libens ſubſcribo quicquid ſcripſerit P. Gil Ken. in dict. §. cum in ſuo ſolo. nu. 15.

22 Quandam aliam interpretationẽ attulit quoq; idem Connan. d. c. 6. præcit. pag. 148. verſic. exiſtimabam aliquando. Verum cum eandem paulo inferius ipſemet reprobet, atq. refellat ſuperuacaneum fore ipſam chartis cõmittere ſum arbitratus. Eam igitur lector beneuolus penes ipſum perlegat.

23 Alia poſtremo loco deducitur quoq. conciliatio, quæ mihi etiam valde probatur, & eſt d. Euer. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 3. aſſertione 29. verſicu. poſtremo opponitur. Tradidit enim is quod in caſu d. l. Minutius. refertur ſententia Sabinianorum, qui indiſtincte dominium nouæ ſpeciei addicebant domino materiæ, quæ tamen ſententia nõ obtinuit, Nam cum Sabiniani dominium nouæ ſpeciei tribuerent domino materiæ eo quod ſine materia nulla ſpecies effici poſſet, Proculiani vero addicerent ei, qui nouam ſpeciem fecit, Media ſententia aliorum I. Conſultorum extitit, qui hoc diſſidium ita compoſuerũt, vt ſi ſpecies reſolui poſſit in priſtinam materiam, eius ſit, cuius fuit materia, vt ſi ex alieno ære facta ſit ſtatua, quæ facile reſolui poteſt in æs. Contra nouæ ſpeciei dominus ſit, qui fecit, ſi non poſſit ſpecies reſolui in priſtinam materiam. Itaq; ſi quis ex alienis tabulis nauem fecit, nauis eius erit, qui fecit, quia nauis in tabulas reſolui non poteſt. d. l. ſed ſi ex meis. Eaque ſententia probata eſt a Iuſtin. in §. cum ex aliena. Inſtitu. de rerum diuiſione. Satis. Hãc eandem ſententiam probauit quoque d. Herman. Vulterius in d. §. cum ex aliena.

Diſſo-

Diſſoluta contrarietas inter Paulum in l. bonæ fidei.§. in cõtrarium ff.de acquirendo rerum dominio, & Iulianum in l. qui ſcit. §.vltimo.ff.de Vſuris.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu.2.*
3 *Pro ipſorum conciliatione maximopere defatigati ſunt Scribentes:*
4 *Plures intellectus d. Accurſii referuntur, ac inſimul improbantur, & nu.5.6 7 8.9.10.11.12.13.& 14.*
15 *Ioa. Medina ſententia proponitur.*
16 *Reprobatur.*
17 *P.Loriot.ſenſus adducitur.*
18 *Damnatur.*
19 *I.Copi expoſitio ſubnectitur.*
20 *Reÿcitur. & nu. 21.*
22 *Ludouici Vitalis opinio ſubÿcitur.*
23 *Diluitur.& nu.24.*
25 *Cuiacÿ,ac aliorum conciliatio reminiſcitur.*
26 *Improbatur.& num.27.*
28 *Aliorum ſententia ſubnectitur.*
29 *Reÿcitur.*
30 *Hermanni Vulteÿ opinio perpenditur.*
31 *Non applaudit Andreæ Kohl. ac aliÿs.*
32 *Andreæ kobl expoſitio ſubÿcitur.*
33 *Damnatur.*
34 *I.Pacÿ,ac Donell ſenſus recitatur. & numer.35.*
36 *Et hunc ſequitur Author.*
37 *Vel illum I.Garziæ.*

¶ Magna ſemper a D. D. habita eſt *ἀντινομία*,quæ de fructibus ab eo per ceptis,qui bonæ fidei poſſeſſor eſſe deſijt, ex Pauli & Iuliani reſponſis inſurgit. Paulus enim ita ſcribit in l. bonæ fidei. §.in contrarium. ff. de acquirendo rerum dominio.

1 *In contrarium quæritur,ſi eo tempore, quo mihi res traditur,putẽ uendẽtis eſſe, deinde cognouero alienam eſſe, quia perſeuerat per longum tempus vſucapio, ita ante fructus meos faciam? puto verendum ne non ſit bonæ fidei poſſeſſor,quamuis capiat Hoc enim &c.*

2 Totum oppoſitum prodidit Iulianus in l.qui ſcit §.vlt.ff.de Vſuris.his verbis. *Bonæ fidei emptor ſeuit,& antequam fructus perciperet, cognouit fundum alienũ eſſe,an perceptione fructus ſuos faciat? Quæritur.Reſpondi. Bonæ fidei emptor quo ad percipiendos fructus intelligi debet,quamdiu fundus euictus fuerit. Nã & ſeruus alienus, quem bona fide emero tamdiu mihi ex re mea, vel operis ſuis acquirit, quamdiu euictus non fuerit.*

3 In hoc diſſoluendo modo mirum in modum ſe torquent interpretes. Quinimo extitere nonnulli, qui has leges conciliari non poſſe exiſtimarunt: inter quos dom. Couaruuias variarum reſolutionum lib.1.cap.3.nu.7.Eguinar. Baro,ac alij,quos retulit,ac ſequutus eſt Cl.Menoch.de recuperanda.remed.15. nu.615.in fine.

4 Accurſ.in d.§. Bonæ fidei in verſi.percipiendos.(vt ab eo exordiamur) varios pro ſupradictis reſponſis ſedandis attulit intellectus. Singulos diſcutiamus.

5 Primus quidem extitit, quod reſponſum ipſius Iuliani procedit de æquitate. Illud autem Pauli de rigore. Vnde.

6 Hoc idem repetiit ipſemet Accurſius in dicto §. in contrarium in verſiculo poſſidet. in fine.

7 Sed iſthæc conciliatio minime admittenda eſt, quia nulla æquitas mi-

litat pro eo, qui ex alieno cupit fructus acquirere, imò contra naturalem æquitatem pugnat, vt quis locupletetur cum alterius iactura.

8 Præterea hoc dicere nil eſſet aliud, quam tacitam inducere correctionem, quā tamen velis vt aiunt, ac remis quaſi perniciosum quendam ſcopulum vitandum eſſe, neminem præterit. ad l. præcipimus. C. de Appellationibus. Vnde.

9 Adde, quod reprobatur per Albericū in d. §. in contrarium. in fine. per Fulgoſium. in d. §. bonæ fidei. in princ. per Florianum ibidem, ac per d. Theodorū Strahtmānum in ſuis ἀντινομίαις Iuris Ciuilis pugna 5. necnon per I. Bellonū contrarietate ſua quinta.

10 Secundo opinatus eſt ipſemet Accur. Quæſtionem, quæ in d. §. in contrarium excitatur, ibi non determinari, ſed tantum in dicto §. vltimo. Vnde. Sequutus eſt Odoffred. in d. §. bonæ fidei. num. 2. & Straithman. d. pugna. 5. vbi eleganter. addo d. Bellonum d. ſua contrarietate quinta.

11 Sed profecto decipitur. Etenim ſine dubio in d. §. in contrarium, quæſtio non ſolum proponitur, ſed etiam definitur in illis verbis. *Puto verendum, ne non ſit bonæ fidei poſſeſſor, quamuis capiat.* Idque confirmat Paul. ducto argumento a contrario ſenſu. ſicut enim. (inquit) videmus, eū, qui propter rei vitium, puta, quia res furtiua eſt, vſucapere non poteſt, facere fructus ſuos. ita e contrario concludendum eſt. Eum, qui propter ſuperuenientem malam fidem vſucapere non prohibetur, fructus ſuos non facere. Hanc eandem interpretationem damnauit quoque Copus de Fructibus Naturalibus, cap 6. nu. 8. vide per eum.

12 Tertio loco opinatus eſt Accur. in d. ver. percipiendos. Iulianū minime aduerſari Paulo. etſi enim ex ſententia ipſius Iuliani, poſſeſſor ille fructus ſuos faciat. vt in d. §. final. nihil tamen officit, quia iudicis officio, ſi extent, reſtituendi ſunt. Vnde. & ſic ſenſerunt etiam Salicet. in in d. §. bonæ fidei. & Fulgo. ibidem. addo d. P. Gilkenium in d. §. ſi quis a non domino. cap. 7. nu. 43. vbi docet, quod non ſolum extātes, verum etiam & cōſumptos reſtituere cogitur ſine vlla diſtinctione, an locupletior factus ſit, an non, quod mala fides inde inceſſerit, quocunque modo is ad veram rei notitiam peruenerit, & latius vt per eum.

13 Sed & hic ſenſus damnatur per d. Ioannem Copum tit. de Fructibus Naturalib. cap. 5. num. 8. vide per eum. Addo d. Couaruuiam. d. nu. 7. vbi eleganter. & d. Andream Kohl. exercitatione ſua iuris. 22. nu. 3. vbi omnium latiſſime, & elegantiſſime.

14 Nonnullos alios ſenſus deducit quoque ipſemet Accurſ. loco iam admonito; ſed illos tres potiores retuliſſe ſat ſit. Ad alios properemus. Adde quod eoſdē improbauit quoq. idē Copus d. n. 8.

15 Secunda principalis interpretatio eſt, Ioannis Medinæ. de Contractibus quæſtione 17. Aſſeruit enim is, poſſe quem ſcire rem, quam poſſidet, alienam eſſe, & tamen bona fide credere, eum qui ſibi eam vendidit, mandatum habuiſſe a domino ad eius venditionem, atque ita procedere dictum Iuliani reſponſum.

16 Sed illhic intellectus eſt longe omnium ineptiſſimus, quia tunc poſſeſſor bonam fidem haberet, nec diceretur ſcire rem alienam eſſe, immo rem a ſe poſſeſſam propriam eſſe crederet, vtpote ſibi mandato veri domini venditam. & ex vēditionis titulo traditam. Vnde.

17 Tertia eſt ſententia d. Petri Loriot. in l. fructus. col. vlt. de regul. iur. Opinatus eſt enim Iulianum in d. l. qui ſcit. §. vlt. loqui in caſu dubio, cum ſcilicet ignoratur, an is poſſeſſor ſit in bona fide, vel mala. In bona fide .n. eſſe intelligitur; quia magis in dubio præſumitur. ad l. 2. de Euictionib. Paulum vero in d. §. in contrarium. in caſu claro.

18 Verum repugnat huic Loriot. declaratio verbis claris d. l. bonæ fidei. §. in contrarium. vbi ex ſola ſcientia rem alterius eſſe, mala fides inducitur, quæ

ſcientia

ſcientia, cum adſit quoque in caſu dicti §. vltimi. ibi *cognouit fundum alienum eſſe* dicendum eſſet ſtatim conſtitui in mala fide, habita cognitione, & ſcientia rei alienæ, & tamen dicitur eſſe in mala fide ſequuta dumtaxat euictione. Vnde. Et ſic in ſpecie animaduertit. Clariſſ. vir dom. Menoch. de Recuperand. remedio 15. numero 615. pulchris alijs rationibus damnatur ſupra dicta opinio per domin. Andream Kohl. dicta exercit. ſua 22. nu. 6. Vide per eum.

19 Quarto loco dom. Ioannes Copus. d. cap. 5. nume. 10. alterius extitit opinionis. Ratus eſt enim in ſumma reſponſum ipſius Iuliani corrigi, & antiquari per illud Pauli. Vnde.

20 Sed rejciendus eſt hic ſenſus, quãdoquidem omnis capienda interpretatio, vt legum correctio euitetur.

21 Adde, quod diſplicuit quoque Loriot. in præcitata colum. final. ver. Varias Accurſij. Vide per eum. Adde Menoch. d. nu 615. & Andream Kohl. omnino videndum dicta exercitatione 22. num. 7. vbi pulchre.

22 Quinto loco Domin. Ludouicus Vitalis Variarum lectionum libro primo. capitu. decimo nono. nume. decimo, & vndecimo. Alio modo ſupra dicta reſponſa conciliare ſtuduit. Ratus eſt enim diſtinguendum eſſe, quod aut qui cœpit mala fide poſſidere, titulum habeat lucratiuum, velut legati, vel donationis, aut onerosum, vt emptionis. Si lucratiuum, poſtquam ſcire cœpit, rem ad alium pertinere, nullos fructus ſuos facit, quia ſingula in eo bonæ fidei momenta ſpectanda ſunt, & de hoc loquitur Vlpianus in dict. l. qui bona fide. ff. eodem. de acquirendo. Si vero oneroſum, licet non faciat omnes fructus ſuos, vt inquit Paulus, facit tamen eos, qui ex facto, & opera ſua naſcuntur. Er ita loquitur Iulianus.

23 Verum hæc quoque expoſitio facili negotio refelli poteſt. Nam non mouetur ex eo Iulianus, quod ille operam impenderit, & ex ipſius facto naſcantur, ſed quia bonæ fidei poſſeſſor eſſe præſumitur, donec fundus per ſententiam ſibi fuerit euictus. Vnde.

24 Alijs quoque medijs damnatur per Dominum Hermannum Vulteium Diſceptationum Scholaſticarum capitulo vigeſimo. pagina mihi 182. Vide per eum. Latiſſimè enim inſiſtit.

25 Sexta eſt ſententia Domin. Iacob. Cuiacij. in §. ſi quis a non domino. Inſtitut. de rerum diuiſione. dicentis, poſſeſſorem, donec res euicta fuerit, fructus ſuos facere, & ſic procedere textum in dicto §. vltimo. re autem euicta ad eos reſtituendos compelli, atque ita intelligendum eſſe Paulum in dict. §. in contrarium. Huiuſce opinionis extitere etiam Dominus Iulius Capra in dict. §. in contrarium. ver. puto verendum. Clariſſim. Dominus Fachineus libro primo, ſuarum iuris controuerſ. capitulo quinquageſimo nono. & nouiſſime Dominus Euerhardus Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centuria ſecunda, aſſertione 88. Vbi omnium elegantiſſimè. Et iſte ſenſus videtur concordare cum illo tertio. Domin. Accurſij ſupra relato. His adde Charondam. libro primo, veriſimil. capitulo ſeptimo. & Domin. Nicol. à Salis in ſuis Sicilimentis Iuris ciuilis pag. mihi 66.

26 Sed hæc interpretatio non videtur congrua. Repugnat enim textus in dicto §. in contrarium. vbi apertè dicitur. poſſeſſorem bonæ fidei, qui poſtea fundum alienum eſſe cognouit, non facere fructus ſuos ante, id eſt, antequam vſucapiat. Ergo falſum, quod dicebat Fachineus, ac ceteri. Poſſeſſorem hunc, antequam res fuerit ſibi euicta, fructus ſuos facere.

28 Alia quoque ratione, licet non multum diuerſa, eandem damnauit quoque

que

que Clariſſ. Menochius dicto remedio decimo quinto . numero 615. præcitato . Vide per eum . Alijs quoque refellitur per Ioannem Coptum dicto capite quinto, nume. 6. & 7. Eum pariter conſulas .

28 Sunt qui ſeptimo loco diſtinguunt inter fructus pendentes , de quibus loquitur Iulianus in dicto §. vltimo . & non pendentes, & conſumptos, de quibus Paulus. in dicto §. in contrarium . Vide.

29 Sed hæc diſtinctio damnatur pracise per eundem Clar. Menochium d. nume. 615. quem vide.

30 Octauo loco Dom. Hermann. Vulteius dicto capit. vigeſimo , fere in fine. aliter illa Iuriſconſultorum reſponſa componit . Diſtinguit enim inter perceptionem , & conſumptionem , & cognoſcenti rem eſſe alienam , ius fructus percipiendi tamdiu , quamdiu in poſſeſſione rei eſt , hoc eſt , quamdiu res euicta non eſt , tribuit , vt hoc reſpectu non intelligatur eſſe factus malæ fidei poſſeſſor. d. l. qui ſcit . §. vltimo . Quod autem ad ius fructus perceptos ſuos faciendi, ſiue conſumendi attinet , cenſet eum non eſſe pro malæ fidei poſſeſſore habendum , quouſque lis conteſtata fuerit , ab ipſa vero conteſtata talem eſſe factum exiſtimari propter præſtationem fructuum ab eo tempore indiſtincte reſtituendorum. d. l. certum. C. de rei vendic.

31 Sed & iſte Vulteij ſenſus damnatur, & recte. Pulchris quidem rationibus per Domin. Andream Kohl dicta ſua exercitatione vigeſima ſecunda , nume. quinto . Vide per eum . Non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt . Adde Dominum Petrum Gi:kenium in §. ſi quis a non domino. capitul. ſeptimo , numero. 36. cum ſequentibus. inſtit. de rerum diuiſione. vbi & ipſe elegantiſſime .

32 Nona eſt expoſitio ipſius Andreæ Kohl. d. cap. 22. num. 8. dicentis, conſtitui a Paulo regulam , videlicet , ab eo tempore , quo poſſeſsor ſciuit rem eſse alienam , fructus ad eum amplius non pertinere , a Iuliano vero afferri exceptionem , vt hæc ſcilicet regula locum non habeat , cum bonæ fidei poſſeſſor , antequam rem alienam eſſe intelligeret, agrum ſeuit, fructibus autem nondum perceptis , fundum alienum eſſe cognouit . In hac enim ſpecie fructus hoſce (vt vocant) induſtriales ob laborem, & operam bonæ fidei tempore adhibitam , hunc, tametſi ante perceptionem in mala fide eſse cœpit, percipere, ac lucrari, ratione conſentaneum videtur . Eodem modo intelligendum aſserit verſiculum illum . (Nam & ſeruus alienus) ſenſus vt ſit . [Seruum alienum bonæ fidei emptori , poſtquam is eum cognouit alienum, acquirere, quæ propter eiuſdem emptoris induſtriam bonæ fidei tempore adhibitam ex re ipſius, vel operis proprijs nanciſcitur. Ita Kohl.

33 Verum iſta interpretatio licet ſubtilis eſſe videatur, refellitur a glo. in d. l. bonæ fi ei. in ver. ſeuit. dum dicit, idem eſſe. ſi poſt ſcientiam ſeuit, vel etiam poſt litem cõteſtatam, id quod ex Iuliani reſponſo colligitur . dum ait . Reſpondi . Bonæ fidei emptor quoad percipiendos fructus intelligi debet , quamdiu euictus fundus non fuerit Quibus verbis indicatur , poſſeſſorem iſtum , licet ſciat, poſtquam rem alienam eſse animaduertit; immo vero poſt litem ipſam conteſtatam , attamen fructus acquirere , donec ſibi iudicis ſententia fundus euincatur . Apparet igitur mentem eſse Pauli, eum fructus ſuos facere, non quia ſeuerit , vel operam impenderit , antequam rem eſse alienam cognoſceret , ſed quia non poteſt dici vere malæ fidei poſsesſor , ſi neget , niſi re ſibi iam euicta .

34 Vltima eſt ſententia Iulij Pacij ἐναντιοφανῶν centur. quinta, quæſtione quadrageſima quarta, dicentis. verum quidem eſſe , eum , qui ſcire cœpit , rem eſſe alienã , non lucrari fructus , ſed tum

demum

demum intelligi reuera ſcire, cum euincatur fundus. Ante euictionem autem, licet ipſe cognoſcat rem eſſe alienam, tamen perinde haberi, ac ſi non cognoſceret. Quo factum, vt Iuriſconſult. in dicto §. vltimo. non dicat eſſe bonæ fidei poſſeſſorem, ſed intelligi.

Hanc eandem ſententiam in ſuis Commentar. libro quarto, capitu. vigeſimo quarto. amplecti viſus eſt Hugo Donellus, qui hæc iura concilians ita loquitur. Et putem defendi, non eſſe has ſententias contrarias.

35 Repetiemus enim rectè vtrumque dici, eum, qui poſtea cognouit rem alienam eſſe, malæ fidei poſſeſſorem eſſe, nec quidquam ex re poſſeſſa acquirere poſſe; & eundem in foro exteriori non intelligi malæ fidei poſſeſſorem eſse, ſi ſe eſſe neget. Prius quam ei res iudicio
36 euicta fuerit. Hactenus Donellus. Atque hanc expoſitionem nos etiam approbamus, & alias vſque de anno 1602. de menſe Ianuarij in auguſtiſſimo D. Antonij templo, maxima omnium admiratione, eandem pro virili, dum theoremata noſtra ante Doctoratus lauream ſuſtinuiſsemus. Propagauimus, atque tutati ſumus ab arguentium obiectis.

37 Et ſi ipſa fortaſſis tibi beneuolo Lectori ob obiecta per Dominum Fachineum dicto capitulo quinquageſimo nono, minimè arridet, ac probaretur, inſectare illam, quam attulit ſubtilis Garzia Hiſpanus de expenſis capitulo ſuo vigeſimo tertio, numero decimo ſexto. Ea enim mihi quoque valde probatur, & veriſſima videtur. Vide per eum. Sat enim locum indicaſſe.

Diſſentiunt inter ſe l. res ex mandato. ff. de acquirendo rerum dominio. & l. ſi procurator. ff. eo.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.3.4.5.& 6.*
7 *Pro eorundem conciliatione, multi multa dixere.*
8 *Duo ſenſus eiuſdem d. Accurſ. referuntur, ac inſimul improbantur. & nu. 9. 10.11.12.13 14 15.& 16.*
17 *Author cogitandum relinquit.*
18 *Pro pleniori intelligẽtia prædictorum reſponſorum videndi Bart. & Euerard. Bronchorſt.*

¶ Res ex mandato meo empta an mihi ſine alia traditione acquiratur? Contrariæ extant Iuriſconſult. ſententiæ, ac reſponſa.

1 Calliſtratus enim in l. res ex mandato. ff. de acquiren. rerum dom. ſentit pro negatiua. Eius verba talia ſunt. *Res ex mandato meo empta non prius mea fiet, quam ſi ille tradiderit mihi, qui emit.*

2 Cum Calliſtrato concordat Imperator Alex. in l. 2. C. de ijs, qui a non dominis manumiſ. ſunt.

3 Totum autem contrarium verius eſſe ſtatuit Neratius in l. ſi procurator. ff.
4 eod. tit. Audi eius verba. *Si procurator rem mihi emerit ex mandato meo, eique ſit tradita meo nomine, dominium mihi, & proprietas acquiritur etiam ignoranti; & tutor pupilli, pupillæue ſimiliter vt procurator, rem emendo nomine pupilli, pupillæue, proprietatẽ eis acquirit etiam ignorantibus.*

5 Cum Neratio concordat Vlpianus. in l. qui mihi donatum. ver. Nam & ſi procuratori. ff. de donationibus. vbi

Digitized by Google

vbi talia verba proferuntur. *Nam etſi procuratori meo hoc animo rem tradiderit, vt mihi acquirat, ille quaſi ſibi acquiſiturus acceperit, nihil agitur in ſua perſona, ſed mihi acquiritur.*

6 Concordat quoque idem Vlpian. in l. communis ſeruus. §. procurator. ff. de acquirenda poſſeſsione. Eius verba ſunt huiuſmodi. *Procurator ſiquidē mādante domino rem emerit, protinus illi acquirit poßeſſionem, quod ſi ſua ſponte emerit, non niſi ratam dominus habuerit emptionem.*

7 De Conciliatione cogitemus.

8 Accurſ. in d. l. qui mihi donatum in ver. acquiratur. duos quidem attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

9 Primus itaque extitit, quod Calliſtratus, in d. l. res ex mandato. loquatur in procuratore generali. Neratius vero, & Vlpianus in ſpeciali. Vnde. diuerſitatis autem ratio de facili poteſt eſſe, nam plerumque plus operatur ſpeciale mandatum, quam generale. ad l. Pomponius. de procuratorib.

10 Sed iſte primus ſenſus, qui reuera fuit D. Azonis. reprobatur per eundem Accurſ. præcitato loco, dum tradidit, quod tantum operatur regulariter generale mandatum quo ad omnia, quantum ſpeciale quo ad ſpeciem. ad l. ſi duo. de adminiſtrat. tut. Vnde. Sequutus eſt Bar. in eademmet lege. num. 5. vbi etiā Odofred. eodem pariter. num. Cuman. nu. 2. ac alij.

11 Secundus itaque intellectus præfati d. Accurſ. extitit, quod aut vterq; geſſit tradens, ſ. & accipiens procurator meus vt mihi quærat, aut alter tantum, aut neuter, primo, & ſecūdo caſu mihi quæritur ſtatim. vt in d. §. Nam etſi procuratori. & in reſponſo Neratii. tertio vero, ſ. quando neuter, non ſtatim, niſi quando mihi domino tradetur, vt in contrarijs; Hæc eadem quoque tangi videntur per eundemmet Accurſ. in l. 1. §. per procuratorē. in ver. acquiritur. ff. de acquirenda poſſeſſ.

12 Sequutus eſt etiam Bart. Auriga noſter. in d. l. res ex mandato, vbi ita ſcripſit. Hic non gerebat in animo, quod efficeretur mea ante traditionem mihi factam, ibi ſic & latius in d. l. qui mihi donatum. nu. 6. Odoffred. & ipſe inſectatus eſt in d. l. qui mihi donatum. in fine, dum ita fatus eſt. In tertio caſu ſcilicet quando tradit vero procuratori, ſi gerit vterque. ſ. tradens, & accipiens, vt mihi dominiū quæratur, mihi ignoranti quæritur poſſeſſio, & dominium, vt in fine huius l. & infra de acquirēdo rerum dom. l. ſi procurator. & C. de acquiren. poſ. l. 1. et l. ſi procurator. ſi autē neuter gerit, non quæritur mihi poſſeſſio, vel dominium, niſi mihi res tradatur, vt infra de acquir. rerum dom. l. res ex mandato, & C. de his, qui a non do. l. 2. & hæc diſtinctio comprobatur. in. de acquir. poſſ. l. 1. §. hæc, quæ de ſeruis. Hactenus Odoffred. qui quidem eandē quoque tetigiſse viſus eſt in d. l. ſi procurator in fine, & in d. l. res ex mandato. vide per eum. His adde Alberic. in d. l. res ex mandato. P. de Caſtro in d. l. qui mihi donatum. nu. 3. & D. Iul. Capram in d. l. ſi procurator. in ver. eique tradita ſit meo nomine. & clarius in d. l. res ex mandato meo. fere per totam. vbi quoque diuerſitatis rationē deducit inter vnum caſum, & alterum, dicens. Nam cum procurator ex mandato meo mihi rem emerit, eique tradita ſit meo nomine, operam duntaxat ſuam nobis accommodat, vt per eum tanquam liberam perſonam ita nobis acquiratur poſseſsio, & dominium, ſicuti per eos, qui iuri noſtro ſubditi ſunt, quæcunque res acquiri ſolent, vt neque momento aliquo ſubſiſtant in perſona eius, per quam acquiritur, & ſic acquiri ei, cui acquiritur. At ſi procurator quamuis mandato meo, nulla tamen mei mentione habita emerit, non nudum mihi miniſterium præſtare, ſed ſibi acquirere intendit, quamuis ſe mihi iudicio mandati obligatum ad eam rem tradēdam non ignoret; non prius igitur mea fiet, quam mihi res tradita fuerit. cum

enim

enim meo nomine ſuſcepit, mea ſtatim fit, quia mihi & poſſeſſio, & proprietas, vt per eum, qui in poteſtate mea eſt, acquiritur, at ſi ſuo, tunc ſibi prius acquiritur, mihi vero acquiri nequit, niſi re mihi tradita, quamuis dubitatio eſſet, quia per liberam perſonam poſſeſſio, & dominium etiam ignoranti acquiritur. Ita Capra. Huic eidem interpretationi adhæſit quoque d. Franc. Cõnanus lib. 3. Cõmentariorum ſuorum Iuris ciuilis. ca. 7. pag. mihi 115. circa medium.

14 dum ita ſcripſit. At loquitur (intelligendo de Calliſtrato) in ea ſpecie, cum res empta, & vendita eſt eius nomine, cui mandatum erat, vt tibi mandaui, vt fundum mihi emeres, emiſti, ſed ſuo nomine, tibique tuo nomine vendita eſt, certe non ante fit mea, quam tu mihi eam tradideris, quia venditoris conſenſus in me nullus fuit. Hactenus Cõnanus. Inſectatus eſt etiam d. Gaſpar Caballinus milleloq. ſuo 125. vbi eleganter.

15 Sed iſte ſenſus, vt verum fatear, licet communis, non mihi plene ſatiſfacit, videtur enim mihi ipsũ confundi poſſe per tex. in d. l. communis ſeruus. §. procurator. ff. de acquirenda poſſeſſione. vbi clare deciditur, quod procurator, ſiquidem mandante domino rem emerit, protinus illi acquirit poſſeſſionem, nec diſtinguitur ibi, an traditio fuerit facta de ea re vendita ipſimet procuratori nomine domini, an vero nomine ſuo proprio. Vnde,

16 Nec dicatur tex. illum loqui de poſſeſſione, non autem de proprietate, & dominio. Reſpõdetur enim nil referre, quandoquidem amplectitur etiam deciſio illius tex. ipſum dominium, ſi quidem dominium ipſummet a poſſeſſione ſeparari nequit, ſi is, qui tradit, rei dominus ſit. ad l. per procuratorem. C. de acquirenda poſſeſſione, & tradit poſt alios Capra in d. l. ſi procurator, in princip.

17 Cogita.

18 Pro pleniori intelligentia materiæ prædictorum reſponſorum. vide Bart. in d. l. qui mihi donatum, & Euerhard. Bronchorſt, ἐναντιοφανῶν centur. 3. aſſertione. 91.

Paulus diſcors in l. 3. poſſideri. §. in amittenda. ff. de acquirenda poſſeſſione. l. quemadmodum. ff. eod. concors efficitur.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & numero 2. & 3.*
4 *Grauis extat contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*
5 *Quinq; ſolutiones d. Accurſ. afferuntur pro ſupradictis reſponſis conciliandis, ac improbantur, & nu 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. & 17.*
18 *Aretini ſenſus adducitur.*
19 *Damnatur. & nu. 20 & 21.*
22 *Socini ſenioris ſententia proponitur.*
23 *Diluitur.*
24 *Aliorum interpretatio ſubnectitur.*
25 *Redarguitur.*
26 *Gilberti Regij ſententia diſcutitur, & num. 27.*
28 *Reiicitur, & nu. 29.*
30 *Petri Frideri conciliatio perpenditur.*
31 *Diſplicet Authori, & num. 32. 33. & 34.*
35 *Philip. de Matthæis ſenſus animaduertitur.*
36 *Damnatur. & num. 37. 38. 39. 40. & 41.*

42 *Opinio Authoris & nu. 43. 44. 45. 46. 47. 48 & 49.*
50 *Connani ſententia ſubijcitur.*
51 *Reijcitur.*
52 *D. Fachinei ſententia reminiſcitur.*
53 *Et hanc etiam approbat Author.*
54 *Æmil. Ferret: interpretatio recordatur, quæ damnatur per Charondam.*

¶ Conciliata l. 3. §. in amittenda. cũ l. quemadmodum. ff. de acquirẽda poſſeſſione. nec non cũ l. Fere quibuſcumq; ff. de regul. iur. Variæque Scribentium ſententiæ in ipſis reſponſis ſedandis reprobantur.

1 Verba l. 3. §. in amittenda. *In amittenda quoq; poſſeſſione affectio eius, qui poſſidet, intuenda eſt. Itaque ſi in fundo ſis, et tamen nolis eum poſſidere, protinus amittes poſſeſſionem. Igitur amitti & animo ſolo poteſt, quamuis acquiri non poteſt.* Hactenus Paul. I.C.

2 Verba l. quemadmodum. *Quemadmodum nulla poſſeſſio acquiri niſi animo, & corpore poteſt, ita nulla amittitur, niſi in qua vtrumque in contrarium actum eſt.* Hæc idem Paul. I. Conſul.

3 Verba l. Fere quibuſcumque *Fere quibuſcumque modis obligamur, ijſdem in contrarium actis liberamur, quum quibus modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla poſſeſſio acquiri niſi animo, & corpore poteſt, ita nulla amittitur, niſi in qua vtrumque in contrarium actum eſt.* Hac idem Paulus.

4 Maxima quidem eſt harum legum ἀντινομία, adeo vt Iaſon in d. §. in amittenda. in fine, merito dixerit, ſuper iſto contrario ſemper ſe dubitaſſe, propterea valde laborandum ſuper conciliatione.

5 Accurſius in d. §. in amittenda. in verſicul. animo ſolo. varias pro reſolutione adducit opiniones, de quibus particulariter diſſerendum.

Primo itaq; arbitratus eſt, dictum §. in amittenda. intelligendum duntaxat de ciuili poſſeſſione. ll. autem contrarias de naturali, ad quam tollendam & animum, & corpus in ſimul requiri iuxta earundem diſpoſitionem opinatus eſt. Sequutus eſt d. Fridericus Martini de iure Cenſuum. cap. vlt. nu. 37.

6 Sed hæc prima eius opinio communiter reprobatur, tum quia tex. in d. §. in amittenda. loquitur tam de ciuili, quam de naturali, vt clare colligitur ex illis verbis. *Itaque ſi in fundo ſis.* cum quia d. l. quemadmodum iuncta d. l. fere. loquitur indiſtincte, & abſolute, vt patet ibi. *nulla amittitur.* ſic quoq. Bar. in d. §. in amittenda. num. 1. Cuman. n. 2. Iaſ. nu. 9.

7 Secundo loco alium attulit ſenſum. Dixit enim animum, & corpus requiri ex parte eius, qui expulit, vt ſibi quærat, & alii auferat, ſed ex parte perdentis animum duntaxat ſufficere.

8 Verum & in hoc ſecundo decipitur, aduerſatur. n. diſpoſitioni & d. l. quemadmodum. & d. l. fere. Ea enim iura cũ tam de acquirenda, quam de amittenda poſſeſſione clare loquantur, de ipſo amittente per conſequens intelligi, vt vnusquiſq. fateatur neceſſe eſt. Videndus Bar. in d. §. in amittenda. vbi ſubiicit, quod iſtud eſt truffa. Sequitur Iaſon ibidem nu. 10.

9 Tertio loco ipſemet Accurſ. ne reſpõſum in d. §. in amittenda. d. l. quemadmodum, & d. l. Fere aduerſari videatur, arbitratus eſt nõnulla verba in eo ſubintelligenda, ſic. n. legi debere autumat.

In amittenda quoque poſſeſſione affectio, ſed non ſola, eius, qui poſſidet, intuenda eſt. Itaque ſi in fundo ſis, & tamen nolis eũ poſſidere, protinus, poſtquam exiueris, amittes poſſeſſionem. Igitur amitti & animo ſolo poteſt, quando ſolo animo poſſidet, quamuis acquiri non poteſt.

10 Sed iſte pariter eius ſenſus communiter damnatur. Fatuum eſt enim dicere, quod ibi tot verba intelligẽda ſint. Adde poſtea verba debere ſumi, & intelligi ſecundum veram ſignificationem, niſi aliter conſtet de mente legislatoris, ad l. non

non aliter de leg.3.& ea intelligentia, & c.in his de Verborum ſignificatione.

11 Quarto loco ipſemet Accurſius fuit in alia opinione. Opinatus eſt enim iô in caſu d.§.in amittenda. poſſeſſionem ſolo animo amitti poſſe, quia de ea poſſeſſione intelligitur, quam per me retineo animo ſcilicet,& corpore. iura vero contraria in quibus ad ipſam poſſeſſionem amittendam tam corpus, quam animus inſimul deſideratur, procedere, ac intelligi de ea, quam per alium corpore teneo, quam non amitto licet deſinam animo poſſidere niſi detinens ipſe, vt puta colonus, expellatur, adducit tex. de vi, & vi armata. in l.3.§. ſi quis autem circa finem.

12 Sed & hæc non ſatis mihi probatur, aduerſatur enim (prout etiam animaduertit Alex.in d.§.in amittenda. nu. 5.) verbis claris,& generalibus d.l. quemadmodum. & d.l.fere.

13 Præterea ſi iſta ipſiusmet Accurſij opinio poſſet procedere, in vno tantum caſu poſſet verificari, & eſſet quando hic animus meus perdendi proceſſit nô à ſpontanea voluntate mea, ſed coacta, vt propter violentiā mihi illatam, quia tunc deſino animo poſſidere, & tamen non perdo eam poſſeſſionem dicto meo animo, ſtante ſeruo, vel colono corpora licet in fundo d.§.ſi quis. ſed ſi animus meus deſerendi poſſeſſionem proceſſit a mera voluntate, tunc ſolo animo eam perdo, licet colonus, vel ſeruus perſiſtat in poſſeſſione. gloſſ. eſt ſingularis & ibi Bar.in l.1.§.non autem.in ver. retineo. de vi,& vi armat. Bal. idem tenet in l. cū teſtamentū C.de iuris,& fact.ignor. nec non Butrius in.c.cum veniſſent. de reſtit.ſpolia.& merito, alias ſequeretur, quod quia regulariter per colonos retinemus poſſeſſionē, ſi alijs venderemus, & conſtitueremus nos poſſidere nomine emptoris, non poſſemus poſſidere,& transferre omnem poſſeſſionem in ipſum emptorem, quod minime dicendum. Reijcienda eſt igitur pariter iſthæc Accurſij opinio.

14 Quinto loco accedit quoque alia ſolutio eiuſdemmet Accurſij, opinatus eſt enim vtrumque ideſt tam animum, quā corpus neceſſe eſſe in perdendo, ſi a corpore incipias. Nam non ſufficit exire de fundo, niſi exiens habeat animum deſinendi poſſidere,& ita procedat tex. in d.l.quemadmodum.& in d.l.fere. Sin autem incipias ab animo, tunc vnum ſolum ſufficiat, ſcilicet animus,& ita procedat text.in d.§.in amittenda. hoc idem docuit ipſemet Accurſ.in d.l. quemadmodum.& in d.l.Fere.in fine.& ſequuntur communiter Doctores Bart. in ſpecie in d.§.in amittenda. numer. 1. Alexand.num.5.fere in fine. vbi ſubdit ſimile poni in l.potuit. C. de iure deliberandi, vbi requiritur & actus immiſcendi in hærede,& etiā animus, quod eſt verum, ſi incipis ab actu, ſed ſi incipis ab eo, vt quia declares te velle hæreditati immiſcere, tūc hoc ſufficit. l.pro hærede.in princ.l.Celſus,l. gerit.de acquirenda hæreditate,& l.auia C.de iure deliberandi.cum concordantibus.

Hanc eandem Accurſij ſolutionem amplexus eſt etiam idem Alexander in d.l.quemadmodum.num 4. Cuman.in dict.§.in amittenda numer.2. & in d.l. quemadmodum.numero pariter ſecundo, Rayner. de Forliuio in d.§.in amittenda, vbi etiam Roman.in fine. Imola, Angelus,& Iaſ.in fine. addo ibidem Zaz.ſub num.5.vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime.

Huic eidem quoque vti communiter receptæ adhæſit Theodor. Straithman.in ſuis Ἀντινομίαις legum ciuilium ἀντινομία 1.& Georg. Obrecthus in ſua Methodica tractatione de acquirenda, & amittenda poſſeſſione capit.19. Addo Cagnolin l. nihil tam naturale. numero quinto. ff. de regul. iur. Myncerium in dicta l. fere.nu.quinto, & Euerhard. Bronchorſt. ἐν ἀντιφανῶν centuria tertia, aſſertione 83. Adnectendus quoque d. Io. Bellonus in ſua contrarietate ſecunda, vbi pulchre.

15 Verum quicquid ſit, iſta ſolutio con-

Oo 2 fun-

funditur ineuitabiliter per text. in d. l. quemadmodum.& in d.l.fere. in æquiparatione ibi facta a contrarijs. Nam in acquiſitione poſſeſſionis ſemper requiritur & corpus, & animus, vt ad literam inquit Paul. Iuriſconſul. in d.l.3. in prin. nec diſtinguitur, a quo nam incipiat. Ergo idem concludendum eſt in amittenda poſſeſſione, cuius cõtrarium aſſeritur in d.§.in amittenda. vt contrariorum ſit eadem diſciplina.

16 Præterea tex. in d. l. fere quibuſcunque. facit duo præmiſſa, in quibus inducitur liberatio, & amiſſio a contrarijs; ex quibus præmiſſis infert, quod cum poſſeſſio acquiratur animo, & corpore ſimul, non poteſt admitti, niſi vtrumq; contrarium interueniat, ſed iſta nõ procederent, ſi deberemus attendere, quid præcedat, an corpus, an vero animus; prout opinatus eſt ipſemet Accurſius. Ergo.

17 Alijs etiam mediis poteſt reprobari, de quibus per Socinum ſeniorem in d. §.in amittenda.num.13.circa medium. & per Franciſcum Aretin. ibidem num. 43. His adde Clar. Fachineum libro 8. ſuarum controuerſ. Iuris ciuilis capitu. 21. ver. ſed huic ſolutioni, vbi pulchre.

18 Sexto loco principaliter dom. Aretin. in d.§.in amittenda. præcitato num.43. Alio modo huic difficultati occurrere nixus eſt. Conſiderat enim, quod aut loquimur de animo libero, & tunc procedat diſpoſitio dict. §. in amittenda. quod ſcilicet ſolo animo poſſeſſio amittatur; aut vero quatenus de animo coacto, & tunc procedant iura contraria, in quibus diſponitur poſſeſſionem concurrentibus animo, & corpore amitti. Et latius, vt per eum, quem videas.

19 Sed eius pariter opinio reijciẽda eſt, quandoquidem nimis reſtringit tex. in d.l.quemadmodum. & maxime in d.l. ferè. dum arguit ibi Iuriſconſ. de diſſolutione obligationis ad amiſſionẽ poſſeſſionis, & tamen loquitur de animo libero in diſſolutione ipſius obligationis, igitur de eodem loquitur in amiſſione poſſeſſionis.

20 Præterea non adaptatur hoc modo ſimilitudo, de qua in d.l. quemadmodũ, quia in acquiſitione poſſeſſionis loquitur in volũtate libera. Ergo & in amiſſione, alias ſimilitudo non eſſet bona, quia in multis differt coacta voluntas a libera, vt habetur in l. mulier. §. ſi dos. quod met. cauſ. & in c. 1. quod met. cauſa lib.6.

21 Sic per has rationes. Sed longe latius hunc ſenſum Aretini reprobant Iaſ. in d.§.in amittenda. in fin. & Soc. ſen. præcitato num. 13 Vide per eos.

22 Septimo loco Soc. ſen. in d.§.in amittenda. præcit. num.13. in fin. fuit in alia opinione. Inquit enim, quod aliud eſt dicere, quod nulla poſſeſſio amittitur, niſi vtrumque interuenerit ſ. animus, & corpus, prout aſſeritur. in d.l.quemadmodum.& d.l.ferè. & hoc eſt falſum per tex. in d.§.in amittenda. vbi patet, quod ſolus animus ſufficit. Aliud vero eſt dicere, quod non amittitur poſſeſſio, quæ animo, & corpore acquiritur, niſi vtrumque in contrarium actum ſit, intellige. ſ. quod ſit actum, quod corpore, & animo poſſeſſio amittatur, ſiue hoc expreſſe ſit actum, ſiue tacite, cum taciti, & expreſſi ab eadem cauſa ſit idem iudicium ad l.cum quid mutuum. ff. ſi cert. pet. prout etiam hoc idem aſſeritur in d.l.quemadmodum.& d.l.ferè.

23 Sed vt ingenue fatear, quid ſibi velit dicere Soc. ignoro. Cum enim ad omnem poſſeſſionem, & præcipue rei corporalis adipiſcendam tam animus, quã corpus requiratur, d.l.3. in princ. vtrũque pariter in ipſius amiſſione de neceſſitate debere intercedere fatendum eſt.

24 Septimo loco ſunt, qui exiſtimẽt princip. d.l.quemadmodum. præponendam eſſe negationem *non*, vt ſit ſenſus, *Non quemadmodũ nulla poſſeſſio acquiri, &c.* quo caſu concordabit cum d.§.in amittenda.

25 Sed horum opinionem, ſeu, vt melius dicam,

dicam, additionem plane conuincit, & ratio iuris, & d.l.fere. vnde d.l. quemadmodum orta eſt. Vnde nullo pacto eſt amplectenda.

26 Octauo loco Gilbert. Regius ἐναντιοφανῶν. lib.2.cap 19. nouum pro his reſponſis ſedandis adinuenit ſenſum. Inquit.n.l. quemadmodum pertinere ad interdicta vnde vi, & de vi armata, & vti poſſidetis, quæ expoſuit Paul. I.C. libro 65. ad Edictum. At dictũ §. in amittẽda. eſſe ex vſucapionum & vſurpationum titu. quæ omnia interpretatus eſt idem Paul. lib. 54. vt inſcriptiones demõſtrat. Porro aliud iuris eſſe ſubdit in vſucapionibus, aliud in interdictis. ad vſucapionẽ enim pernecceſſaria eſt affectio, quæ ſi abſit, licet corpore noſtro maxime teneamus, nõ efficiemur domini. ad l. pignori. de vſucapionib. verum neceſſaria eſt poſſeſſio, quæ ſi amiſſa ſit ceſſabit ipſa vſucapio ad. l. 2. & l. ſine poſſeſsione de vſucapionib. amittetur autem poſſeſsio ipſa in vſucapione vel ſolo corpore, ſi nobis ignorãtib. in fundum, quem ſeruorum, vel colonorũ miniſterio puta poſsidebamus alius vi ingreſſus ſit. Aut corpore & animo, ſi eo animo ex fundo digreſſus ſit dominus, vt amittat poſſeſsionem ad l. peregre. §. vlt. ff. de acq. vel amitten. poſſeſ. vel animo ſolo. vt in caſu l. licet. cum l. ſeq. & l. quod meo. ff. eod. titu.

27 At cũ de interdictis retinendę poſſeſſionis, vel recuperandæ exercendis agitur, poſſeſsionem nõ intelligi amiſsam, niſi corpore, & animo amiſſa ſit, vt in interdicto recuperãdæ poſſeſsionis vnde vi, conſtat aperte ex §. recuper. inſti. de interdictis. Et latius vt p eũdẽ Gilbe.

28 Verũ hæc cõciliatio nõ ſatis mihi probatur. Primo.n. nego abſolutè d. l. quẽadmodũ pertinere ad illa interdicta vñ vi, & de vi armata, quæ expoſuit Paul. I. C. ad Edictũ. lib. 65. dictũ §. vero, in amittenda eſſe ex vſucapionũ tit. id, ꝙ interpretatus eſt idẽ Paul. li. 54. Quis.n. hoc reuelauit Regio? Adde falſum eſſe, conſtare ex inſcriptionibus, quod Paul. I.C. mentionem fecerit de diſpoſitis. in d.§. in amittẽda. in lib. 64. ad Edictum. & in d.l. quemadmodum. in lib: 65. cũ immo per ipſas clare conſtet, eum mentionem feciſſe de ijs, quæ diſponũtur in præcitato §. in amittenda. in lib. 67. & in d.l. quemadmodum. in lib. 60.

29 Præterea cõſidera rationem, qua motus eſt ipſe Paul. I. C. ad ſtatuendum in d.l. fere. poſſeſsionem non amitti niſi animo, & corpore, eſſe generalem. Inquit enim ibi. *Quum quibus modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus*. Eandem autem vti talem in omni caſu per Gilbertum propoſito locum ſibi vendicare, vt vnuſquiſque fateatur, neceſſe eſt.

30 Nono Petrus Friderus de materia poſſeſsionis c. 11. nu. 53. & 54. aliter hęc contraria reſponſa ſedare nixus eſt. Inquit enim leges quemadmodum. & fere. intelligendas eſſe in caſu, quo quis nõ tantum animo, ſed etiam corpore in fundo, vel poſſeſsione ſit. Dictum vero §. in amittenda. intelligendum in caſu, quo quis corpore ſuo in fundo non quidem eſt, ſed tamen animo eius poſſeſſionem circumfert tam ciuiliter, quam naturaliter. Etſi enim animo ſolo poſſideas (ſubijcit) licet alius in fundo ſit, adhuc tamen poſsides ciuiliter, & naturaliter. d.l.3 §.7. quia videlicet vt ciuilis poſſeſsio ſemper, ita naturalis poſſeſsio plerũque, & ſæpiſsimè ſolo animo retinetur. Vñ & ſolo animo amitti põt, ſed quatenus hmõi animus vtriuſq; poſſeſſionis reſpectu non tñ iuri, ſed ẽt corpori, vel vſui incũbit, eatenus & animo, & corpore in cõtrariũ agi oportet, vt poſſeſsio amittatur d.l. quemadmodum. & d.l. fere. Hæc Friderus.

31 Sed iſte tanti viri ſenſus mihi quã maxime a veritate abhorrere videtur, quinimo maximo diuinationis morbo laborare. Quis enim ipſi reuelauit dictas leges quemadmodum. & fere. loqui in caſu, quo quis non tantum animo, ſed etiam corpore in fundo, vel poſſeſsione ſit, dictũ §. vero in amittẽda. intelli-

gendum

gendum in caſu, quo quis corpore ſuo in fundo non eſt, ſed animo tantũ poſſi det? certe ex contextu ipſarum legum id elici poſſe nullo pacto diiudico.

32 Præterea falſiſſimum eſt in caſu d. §. in amittenda. poſſidentem corpore ſuo non eſſe in fundo. Sic enim ibi legitur. Itaque ſi in fundo ſis, & tamen eum no lis poſſidere, protinus amittes poſſeſſionẽ. Ex quibus quidẽ, verbis patet aperte ipſummet poſſidentem eſſe in fundo, quod eſt contra opinionem ipſius Frideri. Vnde.

33 Adde poſtremo, Paulum Iuriſc. in d. l. quemadmodum. & ferè. in amittenda poſſeſſione non ideo neceſſarium eſſe corpus, & animum exiſtimare, quoniã poſſidens corpore, & animo poſſideret, ſed quia quẽadmodum nulla poſſeſſio acquiri niſi aĩo. & corpore põt, ita nulla põt amitti, niſi illud vtrũq; intercedat.

34 Rationem autem rationis ſubiungit in d. l. fere. dicens. *nam quibus modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur. Et quia quib. modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus.*

35 Decimo Philipp. de Mattheis in l. nihil tam naturale. num. 7. & 8. ff. de reg. iur. poſt Cuiacium verum, & germanum ſenſum ipſorum reſponſorum adinueniſſe arbitratur. Inquit enim in ver. vt igitur. d. l. fere. & in d. l. quemadmodum. eſſe repetendam dictionem illam *fere*, vt ſit ſenſus. Regulam hanc perpetuo nõ eſſe veram, quod poſſeſſio corpore, & animo amittatur, ſed quod interdum ſolo animo amitti poſſit, & exẽplificat, veluti ſi quis hybernos, vel æſtiuos ſaltus eo tempore, quo corpore illos non detinet, nolle ſe poſſidere cõſtituat. Eo. n. caſu ſolo animo eorum poſſeſſionem amittet, quoniã & poſſeſſionem illorũ ſolo animo retinet eo tẽpore, quo ſaltibus ijs corpore non incumbit. arg. l. 3. §. ſaltus. & l. 4. C. de acq. poſſ. atque hoc ipſum ſentit Iulius Pacius in cẽt. ſua 6. ll. Conciliatarum. q. 96. P. Faber in d. nihil tam naturale. pag. 113. & Ioannes Borcholtẽ de acq. vel amitt. poſſ. c. 8. n. 2.

36 Sed pace tantorũ patrũ dixerim, eorum opinio non mihi ſatis applaudit; quandoquidẽ obſeruaui non ſemper illa verba fere, plerumq; & ſimilia ſignificare exceptionem, ſed potius hãc fuiſſe conſuetudinem Iuriſconſ. cum quid definire vellent. ad l. plerumq;. l. omnia fere. & l. fere in omnib. ff. eo. de reg. iur.

37 Præterea aduerſatur verbis claris d. l. quemadmodum. vbi dicitur quod quemadmodum nulla poſſeſſio acquiri niſi animo, & corpore poteſt, ita nulla poteſt amitti, niſi vtrumque intercedat. Hic enim adeſt vniuerſalis illa locutio negatiua, quæ ſi in aliqua parte vitiaretur, in totum redderetur falſa, quod minime dicendum.

38 Neque officit, quod ſi quis hybernos, vel æſtiuos ſaltus eo tẽpore, quo corpore realiter illos non detinet, nolle ſe poſſidere cõſtituat, eorum poſſeſſionem eo caſu ſolo animo amittit, qm̃ & poſſeſſionem illorum ſolo animo retinet eo tẽpore, quo ſaltibus ijs corpore non incũbit, ex quo datur intelligi ſecundũ eos, poſſeſſionẽ illorũ ſolo aĩo amitti poſſe. Quoniam reſpõdetur falſum eſſe, quod illorum poſſeſſionem ſolo animo amittat. Nam etiam amittit corpore, licet minime videatur, nec mirum; cum enim animo deſino poſſidere, ſimul & corpore deſinã poſſidere neceſſe eſt, quia inuito animo corpus poſſidere nõ poteſt, Itaque animus vt dignior hominis pars attrahit ſecum & corpus, non item corpus attrahit ſecum & animum; ideoque ſatis eſt in amittenda poſſeſſione conſiderare animum, quia animo ſolo deſinimus ſimul & animo, & corpore poſſidere. Et ſic ſed latius, & elegantius cenſuit Ant. Cõtius Diſput. ſuarũ lib. 1. c. 9.

39 Et ſi diceres, ꝙ eo tẽpore, quo ſaltib. illis poſſidens corporaliter nõ incũbit, eorũ poſſeſſionẽ dũtaxat aĩo retineat. Ergo pariter dicendũ ſit; cũ conſtituat ſe eos nolle amplius poſſidere, quod illorũ poſſeſſionem ſolo aĩo pariter amittat; vt contrariorũ ſit eadem diſciplina, & vt diſpõ d. l. fere. ſortiatur effectum.

40 Re-

40. Reſpondeo, diuerſũ ius inter hos caſus merito ſtatuendum. Primo enim caſu agitur de retinenda. In ſecundo autẽ de amittenda poſſeſsione. Maioris autẽ præiudicij eſse poſseſsionem amittere, quã retinere nullus eſt, qui eat inficias. Vnde nõ mirum, ſi vtrumque in ipſius amiſsione. i. tam corpus, quam animus intercedere debeat.

41 Nec officit, quod ſic non ſortitur effectum diſpoſitio d. l. fere. & regula contrariorũ, quia tex. ille, & regula, procedunt in acquiſitione, nõ in retentione, ad ipſam autem acquiſitionem inducendam vtrumq; neceſſarium pariter eſſe adeo notum eſt, quam quod notiſsimũ.

Hactenus aliorum opiniones attulimus; ſupereſt modo vt & noſtrã in præſentiarum afferamus.

42 Arbitror aũt ego, ſolutionẽ allatã per Vaconiũ a Vacuna lib. 2. ſuar. declarat. Iur. ciui. decl. 42. ad ſupra dicta iura omniũ aliorũ optimã eſse, & vti talẽ abſq; vlla hæſitatione recipiendã. Opinatus eſt. n. Vaconius, Paul. in d. l. quẽadmodũ. & d. l. fere. non diſsentire ab ijs, quæ tradidit in d. §. in amittenda.

43 In d. l. quẽadmodũ docuit Paul. ꝙ quẽadmodũ nulla poſseſsio acqri niſi aio, & corpore põt, ita nulla amitti, niſi in qua vtrumque in cõtrarium actum eſt. Hoc idem tradidit in d. l. fere.

44 In d. §. vero in amittenda. docuit, poſſeſsionẽ ſolo aio amitti, quãuis ſolo aio acquiri haud poſsint. Hoc poſito, docet poſtea Vaconius ad poſsidendũ, & animi, & corporis operationem neceſsariã eſse ad nõ poſsidendũ autem nulla corporis operatione opus eſse, ſed ſolam animi operationem ſufficere.

45 Exemplo, pro faciliori omnium intelligentia, rẽ declarat; ſi quis velit poſsidere neceſse eſt, vt ſaltem ſecũ dicat, volo poſsidere, & ſic requiritur voluntas, ſeu animus. Verũ requiritur corporis operatio, vt. ſ. moueat pedes ad intrandũ in fundũ, & manus ad colendũ, arandũ, ſeminandũ, fodiendũ, aliaq; faciẽdũ, quę is, q naturalr poſsidet, facere cõſueuit.

46 Ad nõ poſsidẽdũ aũt ſola animi affectio inuẽda eſt, hoc eſt, vt is, qui poſsidet ſaltẽ ſecũ dicat, nolo poſsidere. corporalis autẽ operatio minime requiritur. Nã cum velit poſseſsionẽ amittere, deſinit arare, ſerere, fodere, ſeminare, & alia opera huiuſmodi facere, quæ antea dum poſsideret, faciebat. Ex his conſtat igitur poſseſsionẽ ſolo animo amitti, acquiri autẽ non poſse ſine ipſa corporis operatione, & hoc eſt, quod dixit
47 Paul. in d. §. in amittenda. Item conſtat ꝙ ad ipſam poſseſsionem amittendam vtrumque in contrarium actum eſt. i. quod interceſsit animus nolendi, vt ita dicam poſsidere, verũ quod non interceſsit corporalis operatio. Et per conſequens diſsoluta videtur ἀντινομία.

48 Sed dices fortaſsis. Nonne quib. modis acquirimus, iiſdẽ in contrariũ actis amittimus ex ſnia Pauli I. C. in d. l. fere? Certe ſic. Subiunges poſtea, & hoc agere in contrarium non fit etiam corpore contra ſupradicta? nequaquam, ſed hoc ipſum in contrariũ agi ſolo animo fit, id quod ad oculum exemplo clarè demonſtro.

49 Modi, qui in acquirenda poſseſsione interueniunt, hoc modo in contrarium agũtur, videlicet in acquir. naturali poſ. voluntas ait, volo poſsidere, e contrario in amittenda ait, nolo poſsidere. Item in acquirenda acquirens mouet manus arando, ſeminando, fodiendo, & alia huiuſmodi peragendo, in amittenda vero nihil horum facit, & ſic corporalis operatio inutilis eſt, vel non neceſsaria. Et ſi ſecus diceretur, modi, qui in acquirenda interueniunt, in amittenda in contrarium non agerentur, quod eſset contra d. l. fere. apparet igitur ex his, quod in amittenda poſseſsione vtrumque in contrarium agitur, quod in acquirenda requiritur iuxta diſpoſitionem dictarum ll. quemadmodum. & fere; & quod in ipſa amittenda ſola animi operatio ſufficiẽs eſt iuxta tradita in præcitato §. in amittenda. Satis. Latius vide per Vaconium.

50 Poſthæc congeſta, nonnullæ aliæ Scribentium opiniones pro ſupradictis reſponſis ſedandis ſuborta ſunt.

Decimoprimo d. Franc. Connanus libr. 3. Commentariorum ſuorum Iur. Ciuil. cap. 9. nu. 4. ita hanc rem explicat. Leges, quibus dicitur poſſeſſionem non amitti, niſi vtrumq. in contrarium actũ ſit, accipiendas eſſe eo in caſu, quo quis inuitus poſſeſſionem amittit. Exempli cauſa.

Poſſeſſor vi deijcitur poſſeſſionem non amittit, niſi & animum poſſidendi abiecerit. l. clam poſſidere. §. qui ad nũdinas. ff. de acquirenda poſſeſſione. ſi quis autem non inuitus poſſeſſionem amittat, Connanus putat ſolum animũ ſufficere.

51 Sed & huic ſententiæ obſtare videtur, quod generale eſt Pauli reſpõſum, quo requiritur in amittenda poſſeſſione vtrumq; in contrarium actum eſſe. Quamobrem non videtur cõmode reſtringi poſſe ad eum caſum dũtaxat, quo quis inuitus poſſeſſione deijcitur. Vnde.

Decimoſecundo Cl. vir d. Fachineus d. cap. 21. lib. 8. ſuarum iuris controuerſiarum, aliter ſupradicta reſponſa conciliare nixus eſt. Audi eius verba.

52 Ego igitur ſic ſtatuo, quod Paul. reſpondit in d. §. in amittenda. poſſeſſionem ſolo animo amitti, non ita accipiendam eſſe, quaſi neceſſe non ſit corpore etiam aliquid in contrarium fieri, Etenim neceſſe eſt, vt qui animum poſſidendi non habet, ex fundo etiam egrediatur, ſicuti præclare docuit Papinianus in l. peregre. §. vlt. ff. de acquirenda poſſeſſione. alijs verbis. Nam eius, quod corpore noſtro teneremus poſſeſſionem amitti vel animo, vel etiam corpore, ſi modo eo animo inde digreſſi fuiſſemus, ne poſſideremus.

Sed hæc eſt Pauli ſententia in d. §. in amittenda. affectionem ſolam in poſſeſſione amittenda ſpectandam eſſe, & eum, qui in fundo exiſtens poſſidendi animum non habet, protinus poſſeſſionem amittere. protinus, id eſt, ſtatim ex ea hora, qua quis poſſidere noluerit, & poſſidendi animum abiecerit, non autem ex eo tempore, quo egreſſus fuerit ex fundo, eo tamen præſuppoſito, quod ex fundo poſtea egrediatur.

Videbatur enim dicendum protinus poſſeſſionem non amitti tunc, ſed primum, cum poſſeſſor egreſſus eſt fundo, quia ſicut poſſeſſio non acquiritur niſi animo, & corpore, videbatur etiã non amitti, niſi cum animum quis poſſidendi abijceret, & ſimul corpore a poſſeſſione diſcederet. Hoc enim eſt, quod Paulus alibi dixit. *niſi in contrarium vtrumq; actum ſit*. Sed aliter reſpondit idem Paul. in dicto §. in amittenda. nimirum protinus poſſeſſionem amitti, cum quis poſſidere nolit. Scilicet ſi poſtea ex fundo diſceſſerit, ſed amiſiſſe poſſeſſionem dicitur non ex eo die, & tempore, quo ex fundo diſceſſerit, ſed ex eo temporis articulo, quo poſſidere noluerit, quoniam animus, & affectio ſpectanda ſit præciſiue. Atque ita mihi videtur. Hactenus Fachineus. Huic eidem ſententiæ adhæſiſſe quoque viſus eſt dom. Ludouicus Charond. lib. 2. Veriſimil. cap. 5.

53 Et hanc & ego ſequendam ſuadeo.

54 Decimotertio poſſet etiam adduci interpretatio d. Æmil. Feret: ſed cum ea proponatur, ac improbetur inſimul per eundem Charondam loco iam admonito, eam in præſentiarum ſubticebo, & ad eundem Charódam lectorem beneuolum remittam.

Ad l.

Digitized by Google

Ad l. ſequitur. §. de illo. ff. de Vſucapionibus, & l. qui ob pactionem. ff. pro emptore.

S V M M A R I V M.

1 *An dominus poſſit vſucapere partum illius ancillæ, quæ ſurrepta fuit ſibi tradita per ſeruum in præmium libertatis acceptæ? quæritur.*

2 *In huiuſmodi difficultate contraria extant in iure noſtro reſponſa.*

3 *Verba iurium contrariorum, & num. 4. & 5.*

6 *Pro ipſis ſedandis varii varia dixere.*

7 *Tres Accurſii ſenſus referuntur, ac in ſimul improbantur, & nume. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. & 22.*

23 *Opinio Authoris. & nu. 24. 25. 26. 27. & 28.*

29 *De materia dictorum iurium videndi Puluęus, & Ludouic. Vitalis.*

Pulchra Quæſtio.

¶ Seruus domino ancillam, quam ſurripuerat, pro libertate ſua dedit, ea deinde concepit, & peperit:

1 Quæro, an dominus ipſe partũ vſucapere poſſit?

2 In huiuſmodi quidem difficultate extãt contraria Iuriſconſultorum reſponſa.

Paul. n. Iuriſcõſ. in l. loquitur. §. de illo. ff. de Vſuc. reſpondit clare pro negatiua. Iulia. autem in l. qui ob pactionem. cum l. ſequenti. ff. pro emptore totum ſenſit contrarium.

3 Verba Pauli. *De illo quæritur, ſi ſeruus meus ancillam, quam ſurripuerat, pro libertate ſua mihi dederit, an partũ apud me cõceptum vſucapere poſſim? Sabinus, & Caſſius non putãt, quia poſſeſſioni, quam ſeruus vitioſe nactus ſit, domino noceret, & hoc verum eſt.*

4 Verba Iuliani. *Qui ob pactionem libertatis ancillam furtiuã a ſeruo accepit poteſt partum eius. quaſi emptor vſucapere.* Subſequitur poſtea ipſemet in l. ſeq.

5 *Seruus domino ancillam, quam ſurripuerat, pro capite ſuo dedit, eaq; concepit, quæſitum eſt, an dominus eius partũ vſucapere poſſit? Reſpondi Hic dominus quaſi emptor partum vſucapere poteſt, namque res ei abeſt pro hac muliere, & genere quodammodo venditio inter ſeruum, & dominum contracta eſt.*

6 In his reſponſis conciliandis maximopere ſe torſeruot Scribentes.

7 Accurſ. priori loco in d. l. ſeruus domino, in verſ. Vſucapere poteſt. varios attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

Primo quidem loco docuit, quod ſuperior pars d. §. de illo. per inferiorem determinatur. Vnde.

8 Sed huic ſenſui obſtat mirifice, nam Iuriſ. õſ. in d. §. de illo. vſq. ad illa verba, *& hoc verum eſt.* perfectam attulit orationem, & factum, quod quidem non poteſt determinari per inferius ibi dicta, id quod clare ex illorum verborum lectione ſolummodo colligi poteſt. Vnde.

9 Adde, nam ſubduntur ibi poſtea illa, verba. *Sed etſi vt ſeruum meum*, quæ quidem de ſui natura denotant diuerſitatem in facto, licet identitatem in iure. l. ſed etſi. in princ. vbi Caſſius. ff. de petitione hæredit. cum concordantibus deductis per Octauian. Vulpel. de præpoſit. & aduerbiorum. ſignificatione in dict. ſed. verſ. ſed etſi.

Eundem ſenſum damnauit etiã Bar. in d. l. ſeruus domino. Vide Odoffred. in d. §. de illo. vbi tradit, qđ Iuriſcõſ. ibi tres caſus particulares, ac diſtinctos proponit, de quibus per eum, ex cuius traditione colligitur etiam fallitas ſenſus eiuſdemmet Accurſii.

Digitized by Google

10 Secundus intellectus ipſiuſmmet Accurſ. extitit, quod dominus in caſu d.§. de illo, cui ancilla illa per ſeruum tradita fuerat, ſciuit ſeruum ipſum vitioſe detinuiſſe eam ſeruam, antequam ſibi eandem traderet, id quod ignorauit in caſu Iuliani. Vnde. & huic eidem ſententiæ ſubſcripſit quoq; fere D. Adrian. Puluęus in ſuo tract. de Rei furtiuæ prohibita Vſucap. cap. 8 dum docuit, quod in caſu Pauli dominus cognouit ancillam illam, antequam pareret, alienam extitiſſe, & pro conſequens partũ natũ ex ea vſucapere prohibetur, quod ideo ſecus eſt in caſu Iuliani, quoniam a ſeruo acceptam per libertate ancillam furtiuam eſſe ſaltem ante editum partũ dominus ipſe non cognouit. Hunc eundem ſenſum amplecti quoque viſus eſt. D. Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν centur. 6. tit. de Vſucapionib. quæſt. 97. ſub illis verbis. Dominus partum non vſucapit, niſi eo tempore, quo partus conceptus, & quo æditus eſt, matrem furtiuam eſſe ignoret, ſemper enim bona fides in vſucapionibus initio requiritur, partus vero tum demum vſucapi incipit, cum editus eſt, ideoque dicitur eum dominus vſucapere quaſi emptor. d. l. qui ob pactionem. & ſeq.

11 Sed iſte ſenſus reſpuendus eſt ex pluribus. primo enim diuinatiuus eſt ad vtrumque contextum. exinde, in caſu Pauli non ideo prohibetur dominus illius ſerui manumiſſi vſucapere, quia ſciuerit, ſeruum ipſum vitioſe detinuiſſe eam ſeruam, quam ſibi poſtea tradidit, ſed quia poſſeſſio, quam ſeruus vitioſe nactus eſt ipſi domino nocet, ac præiudicat.

12 Præterea in caſu d. l. ſeruus. ideo dominus ipſe poteſt vſucapere, quia *genere quodammodo* venditio inter ſeruum, & ipſum dominũ contracta eſt. Vnde.

13 De illis verbis *genere quodam* videndus Cuiac. lib. 4. obſeruation. cap. 8.

14 Tertio opinatus eſt idemmet Accurſ. quod in caſu d. §. de illo. ſeruus ille tradidit domino ancillam adhuc exiſtens ſub ſeruitutis iugo. In caſu vero Iuliani iam liber factus. Vnde. Sequutus eſt Angel. in d. §. de illo. & in d. l. qui ob pactionem. Alberic. quoque tangit in d. l. ſeruus; vbi etiam Imol. quidem rationis diuerſitatem deducit inter vnum caſum, & alium, dicens: Nam primo caſu, id eſt, quando exiſtens ſeruus tradit, dominus cenſetur eſſe quaſi hæres vniuerſalis ipſius ſerui. ad l. non ſolum de reſtitutione in integ. ideo ſciẽtia ſer-
15 ui nocet ſibi; Quæ ratio ceſſat, quando iam liber factus tradit, quia tũc eſt particularis ſucceſſor, & recipit ab eo, qui tunc erat dominus, vel putabatur dominus, ideo non nocet ſcientia ipſius authorum ſingulari ſucceſſori, & latius per eundem Imol. Huic eidem expoſitioni ſubſcripſit quoque d. Hugo Donell lib. 5. cõmentar. ſuorum iuris ciuilis. cap. 25. pag. mihi 401. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime. Eum omnino conſulas.

16 Sed & huic interpretationi aduerſatur. Nam de ſeruo, qui ancillam dedit, & de emptione inter ſeruum, & dominum contracta illic Iulian. loquitur, quæ verba vtique ad manumiſſum non pertinent.

17 Poſtremo loco ex ſententia Ioannis. ita diſtinguendo ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt.

18 Aut ſeruus, qui tradit ancillam domino pro ſua libertate, non ſubtraxit eam, ſed ipſam ſine vitio ſuo habet, & tunc vſucapit dominus illius partum. d. l. qui ob pactionem.

19 Aut vero ſubtraxit eam, & eandem tradit domino, quoad ſeruus eſt, & tũc ipſemet dominus non vſucapit & ratio eſt, quia poſſeſsio ſerui vitioſa ipſi domino nocet. d. §. de illo. & l. 2. § ſi ſeruus bona fide. ff. eod. tit. pro emptore. ſin autem tradit illam, iam liber factus, procedit vſucapio. d. l. ſeruus domino. Ita Accurſ. Sequutus eſt Bart. in d. l. ſeruus domino. Cuman. ibidem. Rayner. de Forlij. Caſtrenſ. in d. l. qui ob pactionẽ. ac alii.

20 Ra-

Digitized by Google

20 Rationem autem, ob quam poſſeſsio ſerui vitioſa ipſi domino noceat, eam eſſe arbitror, nam dominus eſt ſucceſſor vniuerſalis ſerui, quia ſeruus repręſentat dominum, vnde ſicut mala fides defuncti impedit vſucapionē hæredis, ita mala fides ſerui, nam ita regulatur acquiſitio, quæ fit per ſeruum domino, ſicut aquiſitio, quæ fit per defunctum hæredi. l. quæ legata. de regul. iur.

21 Sed & hæc poſtrema Accurſ. conciliatio difficultatem patitur. primo enim eſt diuinare, quod ideo in caſu d. l. qui ob pactionem. domino concedatur vſucapio, quoniam ſeruus ille ancillam illam ſine vitio habeat ſuo. Vnde, Adde rationem eam eſſe, quia ipſe dominus ibi quaſi emptor videtur vſucapere.

22 Præterea in ſecundo membro diſtinctionis eandem patitur oppoſitionem, quam procedens eiuſdemmet Accurſ. Vnde,

Hæc Accurſius & alij.

23 Ego autem pro clara totius huius materiæ intelligentia, ac enucleatione amplector Theoricam Bar. in d. l. Ancillę. num. 9. C de Furtis. dum ita diſtinguit.

24 Aut partus eſt furtiuus, & tunc non poteſt vſucapi. d. l. ancillæ.

25 Aut non eſt furtiuus, vt quando eſt conceptus, & editus penes bonæ fidei emptorem, & tunc diſtinguendum. Aut enim emptor incipit ſcire alienam ancillam ante partum conceptum, & editum, aut poſt conceptum, ſed antequam pareret, aut poſt partum conceptum, & editum, & ſic poſt vſucapionē cœptam.

Primo caſu impeditur vſucapio. vt d. l. ſequitur. §. de illo.

Secundo caſu aut ſciuit ancillam ſimpliciter alienam, & non impeditur vſucapio, aut ſciuit eam alienam, & furtiuam, & vſucapio impeditur. l. non ſolū. in princ. ff. de Vſucapio.

26 Tertio vero caſu aut ſciuit alienam ſimpliciter, & non impeditur vſucapio. ſi vero ſciuit alienam, & furtiuā, diſtingue. Aut denunciauit, aut non, vt plene diſtinguit text. in l. ancillam. ff. pro ſuo. Hæc Bar.

27 Sed tamen iſthæc Bart. diſtinctio (vt verum fatear) non complectitur deciſionem Iuliani in præcitatis iurib. ideo de meliori conciliatione cogitato.

28 Pondera quæſo aliam diſtinctionem P. de Caſt. in l. 4. §. Heres qui. n. 2. ver. in iſto autem tex. ff. de Vſucap. & conſidera, an ſupradicta *ἀντινομία* conciliari poſsit. Ego credo, quod non. Satis.

29 De materia dictarum legum latiſſime Puluæus dicitur ſuo tractat. per totum. Eum conſulas. Adeas quoque Ludouic. Vitalem, Variarum Lectionum. lib. 1. cap. 23.

Ad l. In Vſucapionib. ff. de Vſucapionib.

SVMMARIVM.

1 *Repugnantia conſideratur ex ſententia Pancirol. & Charondæ inter d. l. in Vſucapione. ff. de diuerſis, & temporal. præſcript.*

2 *Opinio Authoris circa talem contrarietatem.*

3 *Supradictis iuribus aduerſatur. l. in omnibus. ff. de Actionib. & obligat.*

4 *Verba d. l. in omnib.*

5 *Quatuor conciliationes d. Accurſ. ad ſupradicta iura referuntur, & omnes reÿciuntur, præter ſecundam. & nu.* 6 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.

14 *Authoris opinio.*

15 *De materia ſupradictarum legum videndi nonnulli Doctores remiſsiue.*

¶ *An in vſucapionibus a momento ad momentum, an vero totus nouiſsimus dies numeretur? Non ſatis inter iuris Authores conuenit.*

1 Vlpianus in l. in vſucapionibus. cum l. ſequen ff. de vſucapionib. ita loquitur. *In vſucapionibus non a momento ad momentum, ſed totum poſtremum diem cōputamus. Ideoque* ſubdit, *qui hora ſexta diei Calendarum Ianuariarum poſſidere cœperit, hora ſexta noctis pridie Calendas Ianuarias implet vſucapionem.*

Venuleius autem totum contrarium reſcripſit. Audi eius verba. *In vſucapione ita ſeruatur, vt etiamſi minimo momento nouiſſimę diei poſſeſſa ſit res, nihilominus expleatur vſucapio, nec totus dies exigitur ad explendum conſtitutum tempus.* Hæc Venuleius in l. in vſucapione. ff. de diuerſ. & temporal. præſcriptionibus.

Hæc reſponſa vti cōtraria a nonnullis perpenſa fuere, & earum *ἀντινομίαν* attulit inter ceteros Ludouic. Charond. lib. 3. veriſimil. capit. 17. & Clar. d. Guidus Panzirol. in ſuo Theſaur. variarum lection. lib. 3. c 9.

2 Ego autem nullam cōtrarietatem inter ipſa adinuenio. Sed opinor Venuleium potius concordare cum opinione ipſius Vlpiani, quam cōtrarium aliquid ſcribere. Audi. Sentit Vlpianus, vt vſucapionis tempus non a momēto ad momētum, ſed totum ad poſtremum diem computetur, i. vt currat, & progrediatur ad nouiſsimum vſque diem, in eoque perficiatur vſucapio, non autē ipſa poſſeſsionis momenta primum, ſcilicet, ac vltimum ſibi correſpondentia obſeruētur. Ait autem Venuleius ſatis eſse, vt minimo momento nouiſsimi diei poſſeſſa ſit res, nec totum diem ad explendum conſtitutum tempus exigi. i. vt cū tempus continuatæ poſseſsionis ad nouiſsimum diem peruenerit, perfecta cēſeatur vſucapio, nec expectetur, donec totus ille dies elapſus ſit. Vnde igitur inter ſupradicta reſponſa contrarietas? Sic etiam docuit eleganter Odofred. in d. l. in vſucapionib. dum interpretatus eſt verbū illud *computamus*, quia (ſubdit) *non eſt neceſſe vſucapientem venire ad vltimum momētum, ſed ad poſtremum diem, vt ſufficiat in poſtremo die inchoatus dies; licet non ſit perfectus.* Sequutus eſt Alberic. ibidem, vbi pulchre exemplificat, Angel. Paul. de Caſtro, ac alij. Addo Io. Menerium. lib. 2. opinionum ſuarum cap. 4 pagin. mihi 105. & 106. ubi poſt reiectam cuiuſdam aliter ſentientis opinionem, omnium latiſsime, ac elegantiſsime noſtram corroborat. Subditque eam clare cōfirmari per reſponſum eiuſdem Vlpiani. in d. utr. ideoque. id quod etiam facit Connan. loco inferius allegando, eos omnino cōſulas. Adnectendus quoque Charondas d. cap. 17. & do. Euerhard. Bronchorſt. *ἐναντιοφανῶν* centur. 4. aſsert. 8. ubi ita fatus eſt. Vlpian. in l. 6. ff. de uſucapionibus. ita reſpondit. In uſucapionibus nō a momento, ad momentum, ſed poſtremum totum diem computamus. Quib. uerbis hoc ſignificat Iuriſcon. non computare nos in vſucapionibus tempus ab hora ad horam, vt neceſſe ſit, qua hora quis cœpit poſſidere, & vſucapere, in eādem horam deſinere vltimi anni diem, quo finiatur vſucapio, ſed computare totum diem poſtremum, vt. ſ. cum ad eum diem peruentum ſit, quamuis cęptus tantum ſit, non finitus, nihilominus completum cenſeatur vſucapiendi tempus. l. penul. ff. de diuerſ. & temporal. præſcriptionibus. Hæc Bronchorſt. His adde etiam d. P. Ricciard. ad princ. titu. inſtitut. de vſucapionib. nume. 76. & omnium acutiſsime Connanus lib. 3. ſuorum Commentar. Iuris ciuilis. ca. 12. in prin. & ſic apparet inter ſupradicta reſponſa nullam contrarietatem extare.

3 Obſeruandum tamen Paulum Iuriſconſ. in l. in omnib. ff. de oblig. & actionibus. ſupra dictorum Vlpiani, & Venulei opinioni contrariari. Audi eius verba.

4 In omnibus temporalib. actionibus,

niſi

niſi nouiſſimus totus dies impleatur, non finitur obligatio. ergo actio in rem prioris domini non finietur quoq; per vſucapionem, niſi nouiſſimo vſucapionis die completo.

5 Accurſ. priori loco in d. l. In Vſucapionibus in ver. *computamus* in fine. opinatus eſt, reſponſa Vlpiani & Venulei procedere in vſucapione triennij ſeu in præſcriptione 10. vel 20. annorũ, Paulum vero in præſcriptione triginta annorum. Vnde. Hoc idem repetiit in d. l. in vſucapione in verſic. in vſucapione. & alibi. Ratio autem diuerſitatis ea poteſt eſſe, quia vſucapio eſt fauorabilis, & ideo debet extendi, & ampliari, argumento. l. cum quidam. de liberis, & poſth. præſcriptio vero & maxime 30. annorum eſt odioſa, ad l. final. de edict. D. Adrian. toll. hũc ſenſum ſequutus eſt Raphael Cuman. in d. l. in vſucapione. Odofred. in d. l. in vſucapionibus, vbi omnium pulcherrime, & in d. l. in omnibus, Caſtrenſ. in d. l. in vſucapionibus.

6 Sed iſte ſenſus nullo pacto procedere poteſt, qui enim d. l. in omnib. intelligi poteſt de præſcriptione 30. annorum, ſi talis præſcriptio erat incognita de iure gentium. Vnde. & ita docuit Bart. in d. l. in vſucapione. & repetiit in dict. l. in omnibus. in princ. ibi. n. ſic loquitur. Sed illud non credo verum, cum præſcriptio 30 annorum de iure iſto nõ erat cognita, vt inſtit. de perpet. & temporalibus actionibus in princ. & not. gl. in l. non ſolum. alias incipit Iuliã. ſupra quib. ex cauſ. maio. & l. qui occidit. ad leg. Aquiliam. Sequutus eſt Angel. in d. l. in Vſucapione. licet poſtea ſubdat, quod d. l. in oĩbus loquatur adhuc in pręſcriptione longi temporis. Adde Roman. in d. l. in Vſucapionibus.

7 Aliis etiam mediis reprobatur per Connanum lib. 3. Commentari rũ ſuorum I. Ciuil. ca. 12. pag. mihi 174. tergo. verſ. Variatum eſt a noſtris, vide, per eũ. Addas etiam I. Robertum lib. 1. ſententiarum iuris cap. 5.

8 Adde falſum eſſe, quod præſcriptio 30. annorũ ſit ſimpliciter odioſa. Nã immo eſt mixta, de qua idem iudicatur, ꝙ de fauorabili, prout inter alios animaduertit idem P. Ricciard d. num. 76. vide per eum.

9 Secundo loco ipſemet Accurſ. in d. l. in vſucapione. in dict. ver. in vſucapione. ibi, vel hic. alio modo cõciliare conatus eſt. Tradidit enim, quod Paul. in d. l. in omnibus. de actionibus in perſonã duntaxat loquitur. Vlpia. vero, & Venuleius de actionibus in rem, quæ vſucapione perimuntur, id quod verba d. l. in omnibus. euidenter demonſtrãt. Nam lex ait finiri obligationem: Atqui ſolæ actiones perſonales naſcũtur ex obligatione, actio in rem minime. §. 1. de Actionibus.

Hũc eũdem ſenſum ex recentioribus ſequutus quoque eſt d. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cent. 4. aſſert. 8. vbi etiam diuerſitatis rationem adducit, cur actiones perſonales non finiantur, niſi nouiſſ. die completo, actio vero in rem finiatur ſimul atq; vſucapio ad nouiſſimum diem poſtremi anni peruenit, etiam ſi is dies nondum ſit finitus, & inquit, in vſucapione id receptum eſſe fauore bonæ fidei poſſeſſoris, vt qui vltimum diem triennii attigerit, vſucepiſſe dicatur. E contra in præſcriptione actionum perſonalium ideo dies de momento ad momentum computãtur, quia ibi tantum attenditur negligentia creditoris ceſſantis actionem exercere, non fauor poſſidentis, ideoq; quia iſtæ præſcriptiones actionũ perſonales ſunt odioſę, ſtrictius ſunt interpretãdę. Hęc Bronchorſt. Ex veteribus ſequi viſus eſt Bart. in dict. l. in vſucapione. ff. de diuerſ. & temporalibus præſcriptionibus. ſub illis verbis. Vel dic, quod in præſcriptione actionis, hic in pręſcriptione rei. & dom. Connan. d. ca. 12. vbi omnium latiſſime, ac elegãtiſsime. Eum omnino conſulas.

10 Tertio loco ipſemet Accurſ. in d. l. in oĩbus. in ver. obligatio. ibi, vel põt dici aliũ etiam attulit intellectũ. Tradidit. n.

quod

Digitized by Google

quod illa verba *niſi nouiſſimus totus dies impleatur*, interpretari poſſunt, vt totus dies intelligatur completus, quando inchoatus eſt, ſicut in vſucapionibus dicitur. Ergo.

11 Sed iſtha interpretatio eſt omniũ ſupradictarũ peſſima, contrariatur. nullis verbis, *niſi totus impleatur*. Vnde & merito, diſplicuit ipſimet. Accurſio. ibidem.

12 Accedit Quarto loco alia conciliatio d. Accurſ. in d. l. in omnibus. in verſic. obligatio. in princ. & eſt, quod Paul. ibidem loquatur ac intelligat in præſcriptione Redhibitoriæ, & quanto minoris in factum, & in ſimilibus paruo tempore duraturis. Vnde, & hanc ſequutus eſt quoq; Bar. in d. l. in omnibus, vbi ét Odoffi ed. tangit, Alberic. ibidem. Ang. in princ. Roman. in d. l. in vſucapionibus. & nouiſſime poſt Fabrum, ac alios d. P. Ricciard. in princ. tit. in ſt. de vſucapionibus. nu. 76.

13 Sed nec iſta expoſitio recipienda eſt, quandoquidem interpretari Paulum, vt intelligatur dumtaxat in præſcriptione redhibitoriæ, quanto minoris, & ſimilium, coarctantur nimis verba illa, in omnibus temporalibus actionibus. Quæ adeo ſunt generalia, & indefinita vt nil ſupra, prout ex eorum probatione ſeu lectione clare conſtat. Vnde.

14 Ego in harum opinionum an ſi actu ſecundam in ordine Accurſ. ſupra relatam ſequendam diiudico, & propono.

Satis.

De materia ſupradictarum legum videndi I. Rober. lib. 1. ſententiarum iur. cap. 2. & 3. & Ant. Auguſtin. lib. 4. emendat. iur. capit. 13. His adde Guid. Panciroi. in ſuo Theſaur. var. lection. lib. 3. d. conciliat. 9.

Contrarietas diſſoluta inter l. ſi aliena. §. Scæuola. ff. de vſucapionibus. & l. qui vas. § ſi ancilla. ff. de Furtis.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*
3 *Maxima adeſt repugnantia in duobus inter ſupradicta reſponſa, de quibus ibi.*
4 *Pro concordia varij varia dixere.*
5 *Tres intellectus d. Accurſ. referuntur, ac in ſimul improbantur, & nu 6 7. 8. 9. 10. 11. & 12.*
13 *Franciſci de Aretio ſententia deducitur.*
14 *Reſpuitur & nu. 5. & 16.*
17 *Cuiacij opinio proponitur.*
18 *Reſpuitur.*
19 *Hugonis Donelli expoſitio ſubnectitur & nu. 20.*
21 *Reijcitur.*
22 *Opinio Authoris.*
23 *De materia prædictorum reſponſorum uidendi plures doctores remiſſiue.*

¶ Vlpianus in l. ſi aliena §. Scæuola. ff. de vſucapionibus. ſibi ipſimet contrariatur in l. qui vaſ. §. ſi Ancilla. ff. de Furtis.

1 Verba d. § Scæuola. *Scæuola libr. 11. quæſt. ſcripſit. Marcellum exiſtimaſſe, ſi bos apud furem conceperit, vel apud furis hæredem, parietque apud furis hæredem, vſucapi ab hærede diſtractum iuuencum non poſſe: ſic inquit. quemadmodum nec Ancillæ partus. Scæuola autem lib. 12. ſcripſit ſe putare vſucapere poſſe etiam*

etiam partum, nec enim eſſe partum rei furtiuæ partẽ. Ceterum ſi eßet pars, nec ſi apud bonæ fidei emptorem peperiſſet, vſucapi poterat.

2 Verba d.§.ſi Ancilla. *Si Ancilla ſurripiatur prægnans, vel apud furem conceperit, partus furtiuus eſt, ſiue apud furem edatur, ſiue apud bonæ fidei poſſeſſorem. Sed in hoc poſteriore caſu furti actio ceſſat. ſed ſi concepit apud bonæ fidei poſſeſſorem, ibique pepererit, eueniet, ut partus furtiuus non ſit, verum etiam vſucapi poſſit. Idemque & in pecudibus obſeruandum eſt, & in fetu earum, quod in partu.*

3 Contrarietas inter ipſum Vlpianum apparet in duobus manifeſta (quicquid alii dixerint.) Nam in primo reſponſo concludit, partum ancillæ furtiuæ vſucapi poſſe, quoniam non ſit pars ipſius rei furtiuæ, in poſteriori vero totum oppoſitum ſtatuit. Item ſecundo in priori caſu concludit, quod ſi bos, vel ancilla ſubtracta peperiſſet apud bonæ fidei poſſeſſorem, quod partus ille, vel fętus ab eo poſſeſſore non poſſet vſucapi, in contrario vero reſponſo totum contrarium determinauit.

4 Quomodo ad concordiam ipſe reduci poſſit diſquiramus.

5 Accurſ. priori loco in d.§.ſi Ancillæ, in verſ. idem & in pecudibus. pro conciliatione docuit, quod diſpoſitio d.§. Scæuola corrigitur per reſponſum d.§.ſi Ancilla. Vnde.

6 Sed iſte ſenſus penitus reiiciẽdus eſt, non eſt enim inducenda legum correctio, niſi expreſſe inducatur. ſic in ſpecie ſupradictum ſenſum improbauit d. Salycetus in l. ancillæ num. 8. C. de Furtis.

7 Secundo loco tradidit ipſemet Accurſ. prænot. loco. quod in caſu d.§. Scæuola. partus, vel fetus ille fuit apud hæredem furis conceptus, qui erat bonæ fidei non apud furem, prout in caſu d. §.ſi ancilla, Vnde nil mirum, ſi diuerſum ius ſtatuatur. Sequutus eſt Bart. in d.l. qui vas. §. ſi ego. verſic. Tu dic. & in l. Ancillæ. numero quinto C. eodem. de Furtis, Alberic. in dict. §. Scæuola. Rayner. de Forli. in d.§.ſi ancilla. Paul. de Caſtro in d.§. Scæuola, & Salycetus in d.l. ancillæ. num. 8.

8 Sed iſthæc ſecunda interpretatio d. Accurſii penitus reiicienda eſt. primo enim repugnat claris illis verbis dict. §. Scæuola. *ſi bos apud furem conceperit*. id quod etiam animaduertit in ſpecie Franc. de Aretio in d.l. Ancillæ. numero ſecundo. verſic. in glo. magna. C. de Furtis.

9 Præterea Vlpianus ibi, non mouetur ex eo, quod fetus ille, vel partus fuerit conceptus apud furem, vel ipſius hæredem, ſed quia partus nequit poſſe dici pars ipſius rei furtiuæ. Vnde.

10 Adde, quod mala fides defuncti nocet hæredi quantum ad vſucapionem vt l. ſequitur. §. hæres. ff. eodẽ. de vſucapionibus. Item hæres ſuccedit in vitium, & culpam defuncti, & eodem iure iudicatur, cum eadem, vt ff. de publica. leg. ſi ego §. partus, & ff. de diuerſis & temporalibus præſcriptionibus l. cum hæres. Vnde.

11 Tertio loco idem, dom. Accurſ. in d. leg. ancillæ. in verſiculo, cum etiam ſupradictam contrarietatem diſtinctione quandam conciliare conatus eſt. Aut enim (inquit) partus ille, vel fetus. conceptus eſt & editus penes furem, & vſucapi nequit tamquam furtiuus. Idem eſt, ſi ſit editus tantum, vel conceptus apud eundem. Aut eſt conceptus & editus penes bonæ fidei emptorem, & tunc non eſt furtiuus, & per conſequens poteſt vſucapi. vt leg. ſi nauem. de vſucapionibus pro empte. leg. ſi ego §. partus. ff. de pub. & dict. §. ſi ancilla.

Aut tertio loco eſt conceptus penes furem, ſed editus penes bonæ fidei poſſeſſorem, & tunc eſt furtiuus, non tamen competit actio furti. dicto. §. ſi ancilla. Aut tandem conceptus eſt penes furis ipſius hæredem; tunc, ſi quidem hæres eius furis non erat malæ fidei, idem iuris reſultat, quod in ipſo

bonæ

bonæ fidei poſſeſſore. vt d. §. Scæuola. ſi vero erat in ipſa mala fide. Secus erat. Hæc Accurſ. licet non ita plene. Sequutus eſt Bar. ibid. num. 6.

12 Sed & ſupradictam diſtinctionem in primo tamen membro deſtruere videntur verba illa eiuſdem §. Scæuola. *Si bos apud furem conceperit*. Et illa. *Scæuola ſcripſit ſe putare vſucapere poſſe etiam partum, nec enim eſſe partum rei furtiuæ partem*. Ex illis enim verbis (vt diximus) deprehenditur, falſum eſſe primum membrum ſupradictæ diſtinctionis, dum complectitur, quod ſi partus conceptus eſt, vel editus penes furem, furtiuus ſit, & per conſequens vſucapi nequeat. Aduerſantur enim ſupradicta illa verba, vt vnicuique clare liquet. Ergo.

13 Quarto loco ſubtilis domin. Franc. de Aretio. in d. l. ancillæ. præcitato loco. alium attulit ſenſum. Tradidit enim, quod ſi partus ſit conceptus apud furẽ, & ancilla vendita per furem, tunc partus eſt furtiuus, & non vſucapitur, & ita intelligit text. in l. qui vas. d. §. ancilla. ſi vero partus ſit conceptus apud furem, ſed ancilla vendita per hæredem furis, & tunc quia ex parte ipſius furis nõ intercedit duplex contrectatio, immo nulla reſpectu partus, tolerabilius eſt, quod poſſit partus vſucapi, & ita loquitur tex. in d. l. ſi aliena. d. §. Scæuola.

14 Sed iſta d. Aretini traditio reſpuenda eſt. Primo enim diuinat ad vtrumque reſponſum.

15 Adde, quod in caſu d. §. Scæuola. ideo partus ancillæ furto ſubtractæ poteſt vſucapi; non quia vendita fuerit per hæredem furis, ſed quia, vt ibi dicitur, partus ipſe non eſt pars ipſius rei furtiuæ. Vnde.

16 Præterea dubitatio ibidem in eo ſita erat, an ſi bos apud furem conceperit, vel apud furis hæredem, peperiſſetque apud ipſius furis hæredẽ, an partus ipſe ab ipſomet hærede vſucapi poſſet? & tandem concluditur, quod ſic, ob ſupra dictam rationem, quoniam partus ipſe non eſt pars ipſius rei furtiuæ. Vnde fatua reſultat expoſitio d. Aretini concludentis, in caſu præcitat. §. ancillam illam venditam fuiſſe per hæredem ipſius furis.

17 Accedit quinto loco alia conciliatio, & eſt d. Cuiac. in d. §. Scæuola. Exiſtimat enim, quod Vlpia. ibi refert Scæuolæ, & Marcelli ſententiam, quid autẽ ipſe ſentiat, non dicat. In hanc eandem deſcendiſſe quoque viſus eſt Do. Hotoman. libro ſeptimo, obſeruationum. capitu. 18.

18 Sed huic interpretationi d. Cuiacij reſponſum volo ex nonnullis verbis Herman. Vultei Diſceptationum Scholaſticarum capit. 18. in princ. Eius verba talia ſunt.

Nunquam mihi placuit, atq; ne nũc quidem placet illa conciliandi ratio, quam interpretes quidam nonnullis legibus in ſpecie inter ſe diſſidentibus accommodant, quaſi hæc vel illa proponantur *ἱστορικῶς*, tantum, & narratiue a Iuriſcõſultis, non etiam approbentur. Memini enim Iuſtinianum in conſtitutione ſua Digeſtis præfixa velle, omnia iſta, quæ in Digeſta relata ſunt, perinde æſtimari, atque ſi a ſe eſſent profecta, non ex mente autorum, ex quibus illa deſumpta ſunt, quod idem facit, vt non tam iſti accuſanda compilatorum negligentia, & imprudentia, qui certe viri fuerunt multi, atque illi valde eruditi, quam inquirenda ſubtilis aliqua ratio, qua lex cum lege concilietur, ne ad *ἀντινομίας* cõfugere neceſſe ſit, ad quas ſunt quidam plus æquo nimis procliues. Hæc Vulteius.

19 Sexto d. Hugo Donell. lib. 5. ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis cap. 25. in princ. fuit in alia, & noua opinione. Tradidit enim dictum illud a Scæuola in d. §. final. d. l. ſi aliena. videlicet partum ancillæ furtiuæ vſucapi poſſe, non eſſe generale, vt ſcilicet intelligatur, eũ ſemper poſſe vſucapi, ſed in ea cauſa eſſe, vt poſſit vel aliquando vſucapi. Tunc autem locus erit uſucapiẽdi ipſum partum

tum

Digitized by Google

tum ancillæ furtiuæ, cum partus ipſe cõceptus, & editus eſt apud bonæ fidei poſſeſſorem. Sic enim fit, ut ne ſit furtiuus, ſi nec contrectatur fraudulosè; nec rei furtiuæ pars eſt. Vnde, Et ſic in ſumma uult Donell. tex. unum per aliũ declarari. Huic eidem ſententiæ ſubſcripſit quoque Connan. lib. 3. Commentariorum ſuorum Iuris ciuilis. capit. 16. pag mihi 188. tergo. in fin. Sub illis verbis. Scæuola ait ſe putare non modo hunc iuuencum apud furem, aut eius hæredem conceptum, ſed partum apud eius hæredem uſucapi poſſe a bonæ fidei emptore, & etiam partum ancillæ furtiuæ quandoque uſucapi poſse, ſi apud bonæ fidei emptorem peperiſſet, & concepiſſet. Sic enim hoc intelligendum eſt. Hactenus Connanus.

20 Eandem quoque ſequi uiſus eſt do. Ioannes Robertus Recept. Iuris ciuilis lectionum cap. 6. in princ. & Valentin. Forſterus de iuris interpretatione lib. 1. cap. 5. num. 23.

21 Sed mehercle decipitur Donell. Veriſſimum eſt enim in caſu d. §. Scæuola. regulam proponi generalem, partum ſcilicet ancillę furtiuę uſucapi poſse, nec mirum. Subdit Scæuola. Partum enim non eſse partem rei furtiuæ notiſſimum eſt. Vnde.

22 Cogita de ueriori ſenſu, & ni meliorem inueneris, ſupradictum Donell. ſequere.

23 De materia prædictarum legum, & pręcipuè dicti §. ſi ancilla. Sub illis uerbis. *Idem & in pecudibus obſeruandum eſt, & in fætu earum, quod in partu.* Videndi ultra Doct. omnes ibi. Ioannes Robertus dicto capi. ſexto. Hug. Donell. lib. 5. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis cap. 26. Connan. dicto capit. 16. Cuiac. lib. 15. obſeruationum capit. uigeſimo. Adrianus Puluęus de rei furti. prohibit. alien. capit. undecimo, Forſter. dicto num. 23. ac alij. Videndi quoque Doct. omnes in l. ancillæ. ſC. de furtis. & in l. ſi ego. §. partus. ff. de publiciana. Adde Ludouicum Maynum libro 2. Digeſtarum actionũ iuris cap. 3. Hotoman. d. obſeruat. 18. & d. Benedictum Pinell. poſt hæc congeſta uiſum Selectatum interpretat. lib. 2. capitu. 1. Vbi omnium latiſſimè, ac elegantiſſimè.

Diſſoluta contrarietas inter Papinianum in l. præſcriptio. ff. de vſucapionibus. & Martianum in l. ſi quiſquam. ff. de diuerſis, & temporal. præſcript.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Grauis ἀντινομία extat inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Duo intellectus d. Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis deducũtur, ac reprobãtur. et n. 5 6. 7. 8 9. 10. et 11.*
12 *Quorundam aliorum ſenſus affertur.*
13 *Damnatur. & nu. 14. & 15.*
16 *Alia interpretatio d. Accurſ. ſubijcitur.*
17 *Diluitur.*
18 *Connani opinio proponitur.*
19 *Redarguitur.*
20 *Balduini conciliatio ſubnectitur.*
21 *Refellitur.*
22 *Alia quoque eiuſdem Balduini perpenditur.*
23 *Reprobatur. & nu. 24.*
25 *Forcatuli ſenſus conſideratur.*
26 *Damnatur. & nu. 27.*
28 *Ludouic Charondæ ſententia ſubiicitur.*
29 *Diſplicet Authori. & nu. 30.*
31 *Io. Roberti opinio diſcutitur.*
32 *Non eſt recipienda. & nu. 33.*
34 *Opinio Authoris. & num. 35.*

6 *Sententia d. Benedicti Pinell. placet quoque Anthori.*

¶ Pugnant Papinianus. in l. præſcriptio. ff. de Vſucapionib., & Marcian. in l. ſi quisquã. ff. de diuerſ. & temporal. præſcriptionibus.

1 Verba d. l. præſcriptio. *Præſcriptio longæ poſſeſſionis ad obtinenda loca iure gentium publica concedi non ſolet. Quod ita procedit, ſi quis ædificio funditus diruto, quod in litore depoſuerat, aut dereliquerat ędificio alterius poſtea eodem loco extructo occupanti datam exceptionem opponat. Vel ſi quis, quod in fluminis publici diuerticulo ſolus pluribus annis piſcatus ſit, alterũ eodem iure vti prohibeat.* Hactenus Papinian.

2 Verba d. l. ſi quiſquam. *Si quiſquam in fluminis publici diuerticulo ſolus pluribus annis piſcatus ſit, alterum eodem iure vti prohibet.*

3 Horum reſponſorum ἀντινομία multorum ingenia torſit.

4 Accurſius (vt ab eo exordiar) priori loco in d. l. pręſcriptio. in ver. datam exceptionem. in fine. hoc modo conciliare conatus eſt, quod opponens præſcriptionem in caſu Papiniani non erat in poſſeſſione piſcandi. In caſu autẽ Marciani ſic. Vnde. Hoc idem etiam tradidit idemmet Accurſ. in d. l. ſi quiſquam. in ver. prohibet. Sequuti ſunt communiter Scribentes. Petrus de Bellapertica. in d. l. ſi quiſquam. nume. 2. Rayner. de Forlij. in princ. Bar. ibidem, nec non in d. l. præſcriptio. vbi etiam Angelus nume. 2. id. in Angel. in d. l. ſi quiſquam. vbi quoque Alberic. His adde Cuman. in d. l. præſcriptio. num. 3. Imolam ibidem in princip. & Paul. de Caſtro in fine. & Cuiacium, vbi omnium elegantiſſime. Adnectend. quoque Duarenus in titu. de vſucapionibus. ver. alia quæſtio eſt.

5 Verum iſthæc prima Accurſ. interpretatio, licet communiter recepta, non mihi plene probatur, nimis enim inſolenter diuinat. Quis enim reuelauit Accurſio in caſu d. l. præſcriptio. opponentem non eſſe in poſſeſſione piſcandi. In caſu autem d. l. ſi quiſquam. Sic?

6 Adde totum contrarium colligi etiã ex eadem l. præſcriptio. Ibi enim de pręſcriptione longi temporis fit mentio, & deinde de piſcatore ſubditur. Vnde vt exemplum conueniat regulæ, neceſſe eſt fateri, quod ibidem piſcator longo tempore in quaſi poſſeſsione fuerit.

7 Nec opponatur per Zazium parte 2. ſuarum iuris ἀντινομιῶν nume. 1. & per Theodorum Straithman. ἀντινομία ſua 34. qui quidem ſupradictam expoſitionem & ipſi ſequuti ſunt, quod in caſu d. l. præſcriptio. licet piſcator longo tempore in quaſi poſſeſsione fuerit, nihil tamen dicitur præſcripſiſſe. Vt enim ibidem dicitur, *præſcriptio longa poſſeſſionis ad obtinenda loca iure gentium publica concedi non ſolet.* Secus tamen eſt in caſu d. l. ſi quiſquam. vbi piſcator pluribus annis piſcando, nudum vſum ex ea quaſi poſſeſsione pręſcripſit, ſic vt quãdiu vteretur facultate ipſa piſcãdi, alios prohibere poterat, ne eum in vſu turbarent. Et latius, vt per eum.

8 Quoniam reſpondetur, ꝙ & in caſu d. l. pręſcriptio. potuit piſcator, qui plurib. annis piſcatus eſt, illũ eundẽ nudũ vſum ex ea quaſi poſſeſsione præſcribere, ſic vt quãdiu vteretur facultatẽ ipſa piſcandi alios prohibere poſſet, ne eum in dicto vſu turbarent; & tamen totum contrarium ibi deciditur; apparet ergo manifeſtiſsima repugnantia inter dicta iura.

9 Accedit ſecundo loco alia interpretatio eiuſdẽmet Accurſ. in d. l. pręſcriptio. præcit. ver. datam exceptionem. in fine. Docuit enim ibi, quod in caſu d. l. ſola præſcriptio concurrebat. In caſu vero dict. l. ſi quiſquã. vltra præſcriptionem ipſam, & reſcriptum Principis. Vnde.

10 Sed nec iſta recipienda. Diuinationis enim morbo & ipſa laborat. Nullum enim verbum in d. l. ſi quiſquam. de reſcripto Principis.

Adde,

11 Adde, quod & ipſamet damnatur per eũdem Accurſ. in d.l.ſi quiſquam in d. ver. prohibet. in fine, vbi docet, quod reſcriptum cum præſcriptione ſimul non habet locum. adducit c. veniens. extra de. reſcriptis.

12 Tertio loco principaliter nonnulli alij extitere, qui quidem opinati ſunt, quod ideo in caſu d.l. præſcriptio. qui diu in fluminis publici diuerticulo ſolus piſcatus eſt, alterum eodem iure vti prohibere nequit, quia piſcator ille piſcatus eſt per longum duntaxat tempus, vt puta 10.20. vel 30. annos. in caſu vero d.l. ſi quiſquam, per curſum tãti temporis, cuius memoria non extat in contrariũ, & ideo nil mirum, ſi ſibi dicta prohibitio conceditur. argumẽto l. vſum aquę. C. de aquæ duct. li. 11. & ita ſupradicta reſponſa minime aduerſantur, & ſic ſentit inter alios Angel. in d.l. ſi quiſquam. in prin. Albericus in d.l. præſcriptio, ubi etiam Imol. num. 1. ac plurimi alij. addo Forcatulum in ſua Necyomãtia iuris. dialogo 85. nu. 2. vbi pulchre. Cępol. de ſeruitutibus Ruſticorum prædiorum. tit. de piſcatione. num. 3. verſ. 6. fallit. & Sebaſtian. Medicem de uenatione part. 2. quæſtione prima. nu. 1 & 2. ubi omnium latiſſime.

13 Sed & horum ſenſus a ueritate quam maxime abhorret. Teſte Petro Bellapertica in d.l. ſi quiſq; ubi ſubdit, quod hęc truffe ſunt.

14 Adde, (& hæc uidetur conſideratio ineuitabilis.) Nã piſcator pluribus annis piſcatus eſt, tam in caſu d.l. præſcriptio, quam d.l. ſi quiſquam. prout ad literam in utroque loco dicitur. ergo ſi in caſu d.l. ſi quiſquam. longiſſi. tempore piſcatus dicitur, hoc idem & in caſu d. l. præſcriptio. ut aſſeratur, neceſſe eſt.

15 Pulchra alia ratione iſthæc ſupradictorum ſententia damnatur, per Caſtrenſem in d.l. præſcriptio. num. 4. uide per eum. Sat loca reminiſci.

16 Accedit quarta ſententia aliorum, & eſt ſupradicti. d. Accurſij in d.l. ſi quiſquam. d. uer. prohibet. quod in caſu ipſius l. ſi quiſquam, piſcator piſcatus ſit ſine incommodo uicinorum, & ideo permittatur ſibi prohibere alterum eodem iure uti minime poſſe. In caſu uero leg. præſcriptio. piſcatio facta fuerit cum incommodo ipſorum. Vnde.

17 Sed nec iſta recipienda, quandoquidem eodẽ diuinationis morbo laborat, quo aliæ ſupra deductæ, nullibi enim in caſu dictarum legum fit mentio aliqua de commodo, vel in com modo vicinorum. Vnde.

18 Quinto Franc. Connan. lib. 4. ſuorũ Commentariorum Iur. Ciu. cap. 16. pagin. mihi 187. tergo. in litera. G. fuit in noua opinione. Arbitratus eſt enim tex. in d.l. ſi quiſquã. falſo attribui Martiano. Vult enim dũtaxat amplectendum illud Papiniani, & inquit, qđ illud poſterius reſponſum ſeparatum a principio d.l. præſcriptio, videatur illi, qui Iure conſultorum fragmenta agglutinarunt, male alio loco poſuiſſe ſub nomine Martiani. Quum enim eadem omnino ſint verba, eiuſdem authoris eſſe arbitratur, non poteſt enim exiſtimare, Libri, Papinianum, & Martianum nõ eaden ſenſiſſe in re tam facili, & nota. & latius vt per eum. Adeas quoq. in hoc propoſito Iacob. Curtium var. quæſtionum cap. inferius allegand. in fine.

19 Sed nec iſte ſenſus amplectendus eſt, quandoquidem videmus ea eſſe diuerſa reſponſa diuerſorum Iur. Conſultorum, ac ſub diuerſis Titulis ſituata. Vnde.

20 Sexto adducitur nonnullorum aliorum ſententia, & eſt; quod reſponſo d. l. ſi quiſquã. addenda ſit negatio non vt ſit ſenſus. Alterum eodem iure vti non prohibet. quo caſu concordaret cum Papiniano. Et ita inter alios ſenſit Balduinus in §. flumina autem. nnmer. 7. inſtitut. de rerum diuiſione. Addo Iacob. Curtium var. iur. quæſtionum lib. 1. ca. 54. in fine.

21 Sed prorſus reijcienda eſt, quandoquidem ipſius reſponſi ſenſum immutare

tare. videtur, & quia a verbis legis minime eſt recedendum.

22 Septimo Balduinus præcit. §. num. 8. fuit etiam in alia opinione; Opinatus eſt enim Martianum loqui de quadam temporali eius prohibitione, qui prior occupauit locum piſcandi, & in ea velu ti poſſeſſione eſt. Papinianum vero agere de quadam perpetua vſucapione, & eius præſcriptione, qui locum iure gentium publicum, priuati ſuum facere vellet.

23 Sed hallucinatus eſt Balduinus quandoquidem cum eadem omnino ſint verba ſupradictorum Iuriſconſultorum, neceſſario reſultat, eadem eoſdem determinaſſe, ac ſanxiſſe, ita vt eorundem reſponſorum idem ſit ſenſus, ac eadem diſpoſitio.

24 Adde, falſum eſſe, quod in caſu Martiani, qui prior occupauit locum piſcandi adhuc in ea poſſeſſione reperiatur; Repugnāt enim illa verba, *ſi quiſquam ſolus pluribus annis piſcatus ſit*, Ea enim proculdubio referuntur ad præteritum vt vnicuiq. etiam conijcere licet.

25 Octauo loco Forcatulus in Necyomantia ſua iuris dict. Dialogo 85. numero 3. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, aliter reſponſum Martiani in dict. l. ſi quiſquam, interpretatus eſt, libet eius præciſa verba tranſcribere. Et ideo auſim intelligere dict. l. ſi quiſquam, vt qui pluribus annis in fluminis publici diuerticulo ſolus piſcatus fuerit, alium eodem iure vti prohibeat, id eſt prohibeat inquam, ne alius ſolus piſcari queat. Putabatur enim contrarium prima frōte, ideoque is, qui ſolus piſcationis hi fructum acceperat, impune non poſſet poſtea idem bonum alii inuidere, neque obiicere alii id, in quo ipſe peccauerat, exemplo eius, qui illicite in publico ædificauit, alii nequicquā ædificandi ius impeditur. l. 2. §. idem ait ff. ne quid in l. c. public. Tamen in dict. l. ſi quiſquam. diuerſum ſtatuitur, nempe eum, qui ſolus diuturnam piſcationem exercuit in diuerticulo fluminis vberrimo, iure alium prohibere, ne ſolus idem faciat, quia prohibens antea ſolus licite piſcabatur, nullo prorſus ei moleſtiam faciente, ideoque ambo, & ceteri in eodem diuerticulo legitime piſcabuntur, cum ea, quæ facultatis publicæ ſunt, numquam præſcribantur, vt ius eundi per viam publicam. l. 2. de via publica. Igitur nec vſus fluminis viæ ſimilis. l. fluminum. ff. de damno infecto. Hactenus Forcatulus.

26 Sed iſte Forcatuli ſenſus nimium ſubtilitatis redolere videtur, ideo reijciendus, quandoquidem opus eſſet adiungere in caſu Martiani dictionem ſolū, vt ſit ſenſus, *ſi quiſquam ſolus pluribus annis piſcatus ſit, alterum ſolum eodem iure vti prohibet*.

27 Præterea ſi in caſu d. l. præſcriptio, illa eadem dictio ſolum eſſet addenda, contrarium operaretur effectum intentioni ipſius Forcatuli, ibi enim deciditur, quod ſi quis pluribus annis piſcatus in aliqua parte fluminis alterum eodem iure vti prohibeat, quod non poteſt, & rationem ibi reddit Iur. Conſultus, quoniam præſcriptio longæ poſſeſſionis ad obtinenda loca iure gentium publica concedi non ſolet, ſi modo addatur dictio illa *ſolum* nullo pacto poteſt procedere ſupradicta opinio Forcatuli. Vnde.

28 Nono Ludouicus Charondas libro primo Veriſimil. capitulo 21. conciliat. 3. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare nixus eſt. Eius verba talia ſunt.

Equidem, ne longior videar, ita breuiter hāc contrarietatem diſſoluo, atq; quod dicit Papinianus ſic interpretor, vt longa poſſeſſionis præſcriptio non poſſit dominium eius loci tribuere alicui, qui iure gentium publicus eſt, quod ita procedit, ſi quis quod in fluminis publici diuerticulo ſolus pluribus annis piſcatus ſit, alterum eodem iure prohibeat, id eſt, ſi quis ideo alterum in eo fluminis publici diuerticulo, quod ipſe longo tempore occupauit, piſcari prohibeat,

hibeat, quia ipſe locum vſucepit. In ea enim ſpecie locum diuerticuli ſuum nō facit, ſed poteſt prohibere eodem iure i. iure gentium, alterum piſcari.

Quod ſenſit Marcian. vtque iuris gentium remanent. modis a iure gentium introductis acquiri, & conſeruari poſſint; Res igitur iure gentium publica modo a iure ciuili prodito acquiri non poteſt, ſed eodem iure eius poſſeſſio, quo appreheuſa eſt, retinetur;

Hactenus Charondas.

29 Sed nec huic Charondæ ſententię acquieſcendum puto, quandoquidem falſum eſt, quod ipſe tradidit, videlicet, quod iure gentium inſpecto, qui piſcatus eſt pluribus annis in aliquo diuerticulo fluminis, poſſit alterum prohibere. Repugnat enim Papinian. in d. l. pręſcriptio. in fine.

30 Præterea Marcian. in d. l. ſi quiſquā generalem proponit ibi regulam, nec. diſtinguitur, an iure gentium, an vero ciuili id eueniat Vnde.

31 Poſtremo loco Ioannes Robert. lib. 1. Receptarum iur. ciuil. lection. capit. 17. fuit in quadam noua opinione. Sic. n. vtrumque reſponſum ex Papiniani verbis componi poſſe exiſtimauit, aperte ſignificantis ad eam tantum quæſtionem ſe reſpondere, qua quæſitum eſſet, an longę poſſeſſionis præſcriptionem is opponere poſſit, qui cum pluribus annis in fluminis publici diuerticulo piſcatus ſit, alterum piſcari volentem ideo prohibeat, quod ſe loci illius obtinendi ius longa poſſeſſione adeptum contendat. In quo eam exceptionem illi ad ea loca obtinenda minime concedandam eſſe reſpond. Papinian. At Martian. loci obtinendi mentionem nullam facit; idque tantum decidit, eum, qui pluribus annis in fluminis diuerticulo ſolus piſcatus ſit, ideoque ius piſcandi ſic longo vſu acquiſierit, alium eodem piſcandi iure vti volentem recte prohibere, nō quaſi locum illum longa poſſeſſione obtinuerit, ſed tanquam ius illud piſcandi diuturni temporis quaſi poſſeſſione acquiſierit. argum. l. hoc iure §. Ductus aquæ. ff. de aq. quot. & eſt. Hanc autē diſſolutionem vtrique loco recte accomodari indicant cuiuſque loci verba, & d. l. vlt. in ver. *ad obtinendam*, & d. l. ſi quiſquam. in ver. *eodem iure vti*. Hactenus Robert.

32 Sed nec iſta Roberti opinio videtur ſatis tuta, quando quidē repugnat in caſu Papiniani illud ſecundum exemplū ſub illis verbis. *Vel ſi quis quod in fluminis publici diuerticulo ſolus pluribus annis piſcatus ſit, alterum eodem iure vti prohibeat*. Ibi enim agit Papinian. de illo eodem iure vtendi, de quo etiam meminit Marcian. in d. l. ſi quiſquam. & tamen totum contrarium ibi deciditur, ac decidatur in d. l. præſcriptio. Vnde.

33 Eandem quoque pluribus alijs rationibus motus damnat, & improbat d. Benedictus Pinel. poſt hæc congeſta viſus ſelectarum ſuarum iuris interpretat. libr. 1. capit. 14. numero. 2. vide per eum.

34 Mihi, vt quid ſentiam libere loquar, omnib. alijs verior vr̄ prima opinio; d. Accurſ. Videlicet, quod ideo in caſu d. l. ſi quiſquam. licitum ſit illi, qui piſcatus eſt pluribus annis prohibere alterum eodem iure vti, quia adhuc eſt in poſſeſſione piſcandi, & eo iure adhuc vtitur. Quocirca ſi deſierit, alterum, quin eodem iure vtatur, prohibere non poterit, & ita procedat dictum Papinian. rem tamen explica illis præciſis verbis, quibus explicauit Cuiac. in dict. l. præſcriptio. optime enim huic eidem intentioni ſuffragari videntur; ipſum igitur conſulas.

35 Et huic eidem ſententiæ vti veriori ſubſcripſit quoque Cl. Fachineus. lib. 11. ſuarum iuris controuerſiarum capit. 1. in princip. & d. Iulius Capra in d.

in dict. l. præſcriptio. §. vel ſi quis. in fine.

36 Et ſi forſan iſthæc lectori beneuolo minime arrideat ob deducta ſupra nu. 5. cum ſequent., vt ſequatur ſenſum, ac interpretationem eruditiſſimi D. Benedicti Pinell. d. cap. 14. rogatum eundem volo. Satis.

L. Commodis. de re iudicata. & l. ſpecie. C. quæ res pignori obligari poſſunt. conciliantur ad inuicem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*
3 *Grauis extat contrarietas inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Pro eorumdem conciliatione multi multa dixere.*
5 *Accurſ intellectus deducitur, & nu. 6. & 7.*
8 *Salyceti ſenſus aſſertur. & nu. 9.*
10 *Ripæ ſolutio proponitur.*
11 *Damnatur.*
12 *Opinio Authoris.*

¶ Papinian. in l. Commodis. ff. de re iudicata. de directo aduerſatur Alexan. Imp. in l. ſpecie. C. quæ res pignor. oblig.

1 Verba d. Papiniani. *Commodis præmiorum, quæ propter coronas ſacras præſtantur condemnato placuit interdici, & eam pecuniam iure pignoris in cauſam iudicati capi.*

2 Verba d. l. ſpem. *Spem eorum præmiorum, quæ procoronis athletis penſitanda ſunt, priuata pactione pignorari minime admittendum eſt, & ideo nec ſi generale pactum de omnibus bonis pignori obligandis interuenerit, tenet.*

3 Inter hæc reſponſa contrarietas apparet manifeſta. Nam in primo deciditur, præmia, ſeu ſtipendia, quæ præſtanda ſunt athletis, interdici, ac pignorari poſſe, in ſecundo autem totum cõtrarium deciditur.

4 Eorumdem conciliationi inuigilemus.

5 Accurſ. priori loco in d. l. Commodis. in ver. *interdici.* pro conciliatione tradidit, quod illud reſponſum Papiniani procedit, cum omnia alia bona ipſius athletæ deficiunt. Tunc enim & ſtipendia ipſa, ſeu premia in defectum interdici poſſunt; illud autem d. Alexan. Imp. locum habet. extantibus aliis bonis, & regulariter. Vnde.

6 Iſthæcque diſtinctio comprobari recte videtur per tex. apertum in l. ſtipendia. C. de execution. rei iudicatæ, vbi ſic legitur. *Stipendia retineri propterea quod condemnatus es, non patietur præſes prouinciæ, cum rem iudicatam poſſit alijs rationibus exequi.* Hoc idem repetijt ipſemet Accurſ. in d. l. ſtipendia. in ver. exequi, & in d. l. ſpem. in ver. *priuata.* Sequutus eſt Bart. Auriga noſter in d. l. Commodis. Bald. in d. l. ſtipendia, Angel. in d. l. Commodis. & in d. l. ſpem. in fine; Fulgoſ. in d. l. ſtipendia, & d. Salycet. ibidem.

7 Adde d. Iaſ. in d. l. Commodis, vbi poſt Cuman. in fine tradit, quod in ſubſidium tunc intelligitur, quando in alijs bonis nullo modo poteſt fieri executio, aut ſaltem cum magna difficultate, puta propter longam abſentiam, vel magnam diſtantiam aliarum rerum. & latius, vt per eum. Adnectendus quoque. d. Petrus Nicolaus Mozz. de pignoribus, & Hypothec. tractat. de Reb. quæ pignor. dar. poſ. num. 29. vbi eleganter, & d. Zaz. in d. l. Commodis vbi elegantiſſime.

8 Secun-

8 Secundo loco d. Salycet.in d.l.ſpem. alio modo ſupradicta reſpóſa conciliare ſtuduit.Tradidit enim,quod aut tractatur de pignorãdis præmijs in acquiſitis ab ipſiſmet athletis,& hoc quidem fieri poteſt.d.l.commodis.aut vero tractatur de pignoranda ipſorum præmiorum ſpem, & hoc prohibitum eſt d. l. ſpe. Ratio prohibitionis fuit, ne appetitus eorum,cor,& voluntas retrahatur a pugna, & victoria habenda,& latius vt per eum. Sequutus eſt d. Hugo. Donel.in cit.l.ſpem. num.2.

9. Audi eius verba. Spes eorũ præmiorum hic prohibetur pignorari. Prohibendi ratio fuit, quia præmia publicè conſtituta erant, vt excitaretur athletarum virtus. Hanc neceſſe erat debilitari,ſi pignus iſtorum commodorum admitteretur. Nam hoc recepto non erant laboraturi,vt vincerẽt, cum ſcirent etiã poſt victoriam ſe præmijs victoriæ non fruituros, vtpote quę redirent ad creditores iure pignoris, non ad ipſos. Et notandum eſt, prohiberi obligari ſpem præmiorum,non ipſa præmia,vt intelligamus futura præmia,& nondũ quęſita ante victoriam pignorari non poſſe,præſentia, & iam quæſita poſſe; quia in his,quæ iam quæſita ſunt,ceſſet ſuperior rõ. Et hoc eſt, quod dicitur in d. l. cõmodis.ff.de re iud.ea cõmoda pignori capi poſſe, quæ athletis præſtãtur pro coronis ſacris. Recte quæ præſtantur, vt intelligamus id dici de quæſitis, quæ ſola iam nunc præſtari poſſunt, non de ſpe præmiorum futurorum. Hactenus Donell. Inſectatus eſt etiam d. Anton. Neguſant.de pignorib. par.2.membro 3.nume.51.& Clar. vir d.Guid.Pancirol.in ſuo Theſaur. Variarum Lectionum lib.2.cap. 13. vbi elegantiſsime de materia prædictarum legum proſequitur.

10 Tertio loco principaliter d. Ripa in l.obligatione.num.42.in fine. ff.de pignorib.& hypothec.alterius extitit opinionis. Tradidit enim,quod d. l. ſpem. loquitur de pignore conuentionali,pro ut indicant verba illa. *Priuata paſſione pignorari*. Tex. vero in d.l.commodis, de iudiciali. Vnde.

11 Sed iſthæc diſtinctio d. Ripæ nequaquam applaudit, quandoquidem nullam ſolidam diuerſitatis rationem reperio inter vnum caſum,& alterum; videlicet inter pignus conuentionale, & iudiciale. Vnde.

12 Tu ſequere uel cõmunem d. Accurſ. uel illum d. Salycet. ambo enim ueriſſimi ſunt.

Conciliantur. l. certe. §. is, qui rogauit. ff. de precario. & l. & habet. §. eum qui.ff.eod.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu.2.*
3 *Pro conciliatione Scribentes inſudarunt.*
4 *Opinio Accur.deducitur,quę ab omnibus communiter eſt amplexa. & numero 5.*
6 *Reijcitur per Authorem. & nu.7.*
8 *Opinio eiuſdem Authoris.*
9 *Videndus Euerhardus Bronchorſt.*

¶ An precario detinens rem aliquam dicatur poſsidere? Maxima eſt in iure noſtro contrarietas.

1 Vlpianus enim in l.certe.§.is,qui rogauit. ff.de precario. ſentit pro negatiua. Audi eius verba. *Js, qui rogauit, vt precario in fundo moretur, non poſſidet,ſed poſſeſſio apud eum, qui conceſſit, remanet. Nam & fructuarius* (inquit) *& colonus, & inquilinus ſunt in prędio, & tamen non poſſident.*

Pompo-

Digitized by Google

2 Pomponius autem in l. & habet. §. eum, qui. ff. eod. totum oppoſitum tradidit. Eius verba talia ſunt. *Eum qui precario rogauerit, vt ſibi poſſidere liceat, nanciſci poſſeſſionem non eſt dubium.*

3 De conciliatione cogitemus.

4 Accurſ. priori loco in d. l. certe. præcitato. §. is, qui. in ver. moretur. pro conciliatione tradidit, quod in eo caſu, is, qui rogauit, ut precario in fundo &c. rogauit dumtaxat, ut moraretur puta ad ſolem, non ut poſsideret ciuiliter, uel naturaliter, prout contigit in caſu d. §. eũ, qui precario. Vnde. Hoc idem quoque uòluit dicere D. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 3. aſſertio. 98 Audi eius uerba. Quando ſic precario res conceditur, ut impetrans poſsideat, tũc interdicto retinendæ poſſeſſionis is experiri poteſt. Verum in allegata l. contraria. (loquitur autem de d. l certe. præcitato §. is, qui rogauit) tantum precarium cõceſſum eſt, vt quis precario ad tempus in muro moraretur, ideoque ei interdictum vti poſſideris non competit, quia nec ciuiliter, nec naturaliter poſſidet. Cũ ergo nominatim fuit precario poſſeſſio conceſſa, tunc haud dubiè acquiritur poſſeſſio precario accipienti d. l. & habet. §. eum qui. ff. de precario. Hæc Bronchorſt.

5 Hanc eandem conciliationem inſectatus eſt quoque Clar. dom. Fachineus lib. 8. ſuarum iur. controuerſ. capitu. decimo ſexto, in fine. Vbi talia verba protulit. (licet ſubdat hanc fuiſſe mentem, ac ſenſum cuiuſdam Simonis Endelij Auſtriaci Auditoris ſui nobiliſſimi, ac doctiſſimi.) Non obſtat d. l. 6. quia text. dicit. *Non poſſidere eum, qui rogauit, vt precario in fundo moretur.* Aliud eſt enim rogare, vt precario quis poſſideat, ſicut loquitur l. certe. §. is qui. Aliud, vt in fundo moretur, ſicut aliud rogare, vt in poſſeſſione quis maneat l. 10. de acquirenda poſſeſſione ibi. Precario autem rogauit, non vt poſſideret, ſed vt in poſſeſſione eſſet. Hæc Fachineus.

6 Sed iſthæc interpretatio, licet communiter recepta, non mihi plene ſatiſfacit. Arbitror enim ego, quod licet in caſu Vlpiani, qui precario rogauit, rogaſſet, vt ſibi poſſeſſio concederetur, quod nihilominus non diceretur poſſidere. Sed poſſeſsio penes eum, qui concederet, adhuc remaneret, & conſidero; quod Vlpianus ibi æquiparat rogãtem precario, & colonum, ſeu inqui-
7 linum. Modo tritum eſt in iure, quod colonus nec viuo, nec mortuo domino vllam poſſeſsionem habet, prout eſt tex. in l. non ſolum. §. quod vulgo. in fin. ff. de vſucapionibus. Ergo.

8 Quid dicendum igitur? Opinor ego cum eruditiſsimo Connano lib. tertio, ſuorum Commẽtariorum Iuris ciuilis. cap. decimo, pag. mihi 168. tergo in litera G. quod qui precario rogauit, &c. dicatur quidem poſsidere, ſed impropriè, & abuſiue. Vere enim, & proprie is ſolus poſsidet, qui dedit, quia ad tempus tantum dedit, & eo animo, vt rem accipientis non faciat, ſed in eum transferat pro tempore poſſeſsionem, quæ tamen impropria, & adumbrata dici poteſt poſſeſsio. Qui ergo precario habet, (ſubdit Connan.) detinere potius, quam poſsidere dicendus eſt, quia ſolus vſus poſſeſsionis penes eum eſt. Ius autem apud eum, qui dedit, ſed dicitur poſsidere, quia poſſeſſoris commodo fruitur, qua ratione creditor poſsidere pignus dicitur, & latius, vt per eum. Cogita.

9 Vidẽdus idem Euerhard. Brõchorſt. dicta aſſert. 88. vbi in quæſtione illa, an precaria poſſeſsio ſit iuſta, & legitima, an vero vitioſa, nonnulla iura conciliat. vtpote l. quæcunque. §. interdum. ff. de public. actio. l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. poſſ. & l. cum hæres. ff. de diuerſ. & temporal. præſcriptionibus.

Con-

Conciliantur Vlpiani duo reſponſa, videlicet l. ſerui ex delictis. ff. de obligationibus, & actionibus. & l. in perſonam. ff. de reg. iur.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Contrarietas adeſt inter ſupradicta reſponſa manifeſta.*
4 *Pro eorum conciliatione multi multa dixere.*
5 *Opinio Accurſ. deducitur. & nu 6.*
7 *Reiicitur.*
8 *Opinio Authoris.*
9 *Seruus an, & quando naturaliter obligetur? Videndus Cuiac.*

¶ Vlpianus Iuriſconſ. vti ſibi parum conſtãs deducitur in l. ſerui ex delictis. ff. de oblig. & action. & l. in perſonam. ff. de reg. iur.

1 Verba d. l. ſerui. *Serui ex delictis quidem obligantur, & ſi manumittantur, obligati remanent. Ex contractibus autem ciuiliter quidem non obligantur, ſed naturaliter & obligantur, & obligant. Denique ſi ſeruo, qui mutuam mihi pecuniam dederat, manumiſſo ſoluam, liberor.*

2 Verba d. l. in perſonam. *In perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio.*

3 Contrarietas inter ſupradicta reſpõſa apparet manifeſta. Nam in ſecundo reſponſo concluditur, in ſeruilem perſonam nullam cadere obligationem, in primo autem ſic, id eſt cadere.

4 Eorundem conciliationi conſulamus.

5 Accurſ. priori loco in d. l. in perſonã. pro conciliatione docuit, quod text. in eadẽmet l. intelligẽdus eſt de obligatione ciuili, videlicet, vt in perſonam ſeruilem nulla cadat obligatio ciuilis. Secus autem ſit, ſi loquamur de naturali, vel criminali, prout in l. contraria. Vnde. Sequutus eſt hoc idem Dec. in dict. l. in perſonam. num. 1. & 4. Cagnol. num. 1. Hieron. Franc. in primis numeris. Vbi omnium elegantiſsimè, & d. Philippus Mathęus ibidem ferè per totum commentum.

6 Iſthæcque diſtinctio rectè mea ſententia, comprobari poteſt per tex. in l. quod attinet. ff. eod. de reg. iur. vbi ſic legitur. *Quod attinet ad ius ciuile, ſerui pro nullis habentur, non tamen iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales ſunt.*

7 Sed & iſte ſenſus, licet communiter receptus, reijciendus eſt. Repugnat enim verbis illis generalibus, *in perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio*, quæ quidem ſunt prolata abſque aliqua exceptione. Si enim ſeruus naturaliter obligatur, & obligat. Ergo in perſonam ſeruilem cadit aliqua obligatio. latius autem reprobatur per Franciſcum Connanum libro 2. ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis. capitu. tertio, pagina mihi 78. tergo in fine. Eum omnino conſulas.

8 Ego autem ſequor intellectum pro his reſponſis ſedandis eruditiſsimi Cõnani, loco iam admonito. Ad eum ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, Lectorem beneuolum relego.

9 De materia an, & quando ſeruus obligetur naturaliter? Videndus Cuiacius lib. 8. obſeruat. cap. 11.

Diſſoluta contrarietas, quæ extare videbatur, inter l. debitor decem. ff. de legat. ſecundo. & Iuſtinianum. in §. ex contrario. ver. quod ſi viuo. inſtit. de legatis.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2. & 3.*
4 *Grauis ἀντινομία inter ſupradicta reſponſa.*
5 *Opinio Accurſ. deducitur pro eorundem conciliatione.*
6 *Reijcitur & num. 7. & 8.*
9 *Aliorum ſenſus reminiſcũtur, qui reprobantur per addentes ad gl.*
10 *Opinio Authoris. & num.* 11. 12. 13. 14. *&* 15.

¶ Conciliatur Paulus I. C. in l. debitor decem. ff. de lega. 2. cum Iuſtiniano in §. ex contrario. ver. quod ſi viuo. inſtit. de legatis.

1 Verba Pauli. *Debitor decem legauit creditori: quæ ei poſt annum ſub pignore debebat, non* (vt quidam putant) *medii temporis tantum commodum ex teſtamento debetur, ſed tota decem peti poſſunt, nec tollitur petitio, ſi interim annus superuenit, nam ſufficit, quod vtiliter dies ceſſerit. Quod ſi viuo teſtatore annus ſuperueniat, dicendum erit inutile effici legatum, quamquam conſtiterit ab initio.*

2 Verba Iuſtin. *Ex contrario ſi debitor creditori ſuo, quod dēt, legauerit, inutile eſt legatũ, ſi nihil plus eſt in legato, quam in debito, quia nihil amplius per legatum habet. Quod ſi in diem, vel ſub conditione debitum ei purè legauerit, vtile eſt legatum propter repræſentationem. Quod ſi viuo teſtatore dies venerit, vel conditio extiterit, Papinianus ſcripſit vtile eſſe nihilominus legatum, quia ſemel conſtitit, quod & verum eſt.*

3 Cum hac Iuſtiniani traditione concordare videtur etiam Papinianus. in l. verbis legati. in fin. ff. ad legem Falcidiam.

4 In horum reſponſorum ſedatione maximopere ſe maiores noſtri torſerunt.

5 Accurſ. priori loco in d. ver. quod ſi viuo. in verbo vtile eſſe, & in d. l. debitor. in ver. inutile. opinatus eſt, hanc repugnantiam diſſolui poſſe hac interpretãdi via, vt videlicet verbum illud inutile, de quo in d. l. debitor. ita explicetur. i. non vtile, & ſine commodo, cum alia actione perſonali ex obligatione deſcendenti peti poſſit. Quod autem dicitur in §. ex contrario. valere legatum, hoc intelligatur, vt actione ex teſtamento peti poſſit.

Et hanc Accurſij interpretationem ſequutus eſt Bartol. in d. l. debitor. & Theodor. Straithmanus in ſuis ἀντινομίαις ll. Ciuil. contrarietate 21.

Eandem quoque ſequitur Hubertus Giphan. in d. ver. quod ſi viuo. & Ioan. Bellon. contrarietate ſua 20.

6 Verum iſte Accurſij ſenſus communiter approbatus, non mihi ſatis probatur. Falſum eſt enim, quinimmo dicam verius, abſona eſt interpretatio, vt verbum illud *inutile*, de quo in dict. l. debitor. explicetur, id eſt, non vtile, & ſine commodo, ſed explicari debet, id eſt nullius roboris, ac firmitatis, & merito. inutile enim, ac nullius roboris eſt legatum nullam continens vtilitatem, & ſi nihil plus eſt in ipſo, quam in debito. dicto §. ex contrario. eſt bene verum, quod quantitas debita, & legata non aliqua actione legatario com-

Digitized by Google

competẽti, quippe ipſum legatum nullam vtilitatem continet, ſed actione perſonali ex prima obligatione deſcendenti peti poterit.

7 Præterea falſum eſt, quod in caſu d. verſ. ſi viuo. ideo legatum ſit vtile, quia actione ex teſtamento peti poſſit, tum quia Iuſt. ibi in hoc non ſe fundat, Aliã enim deducit rationem dicens, quia ſemel conſiſtit, Tum etiam quia hac eadem actione ex teſtamento permanente agi etiam poſſet in caſu d. l. debitor. nam & ibi debitor creditori ſuo teſtamento quantitatem debitã legauerat, quod tamen in caſu dict. l. non contingere communiter omnes obſeruauerunt, eſt igitur hæc prima expoſitio reiicienda.

8 Alio etiam modo reprobatur iſthic ſenſus per Cumanum in d. l. debitor in verſicu. In gloſſa ſuper verbo. vide per eum.

9 Alij ſecundo loco nouos in his reſpõſis conciliandis attulerunt intellectus, verum cum acute per addentes ad glo. in d. verſic quod ſi viuo. in verbo, vtile eſſe. improbentur, ad eos, ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, ac aliena mihi videar vſurpare, lectorem beneuolum relego.

10 Ego vt, quid hac in re ſentiam, libere promam, ab eorum ſententia minime recedendum arbitror, qui Pauli dogma a Iuſtiniano improbatum eſſe autumarunt, obſcurum eſt id, inquies, explico.

11 Si Debitor creditori ſuo quantitatẽ pecuniæ, quam poſt annum debebat, legauerit, nemini dubium eſt, quod ſuſtinetur legatum propter repræſentationem. Quod ſi viuo teſtatore annus ſuperueniat, ex ſententia Pauli in dict. l. debitor. legatum efficitur inutile, quãquam conſtiterit ab initio.

12 Contrariam Paulo opinionem in eadem met Hypotheſi ſequutus eſt Papinian. in dict. l. Verbis legati. in fine. ff. ad leg. Falcidiam. eius verba talia ſunt.

13 *Nec ſi viuo teſtatore dies venerit, aut conditio fuerit impleta, legatum fiet irritum, quod ſemel competijt*. Hoc præmiſſo Iuſt. modo in dict. verſic. quod ſi viuo. quærens & ipſe an ſi dies viuo teſtatore venerit, vel conditio extiterit, vtile vel inutile ſit legatum poſt illas Papiniani, ac Pauli contrarias ſententias adductas, tandem illam Papiniani ſequitur; id quod ex ipſiſmet verbis dicti verſiculi clare colligitur, ibi Papinianus ſcripſit, vtile eſſe nihilominus legatum

14 quia ſemel conſtitit, quod & verum eſt. (nota) ex his deprehẽditur, Iuſtinianum ſequi ſententiam Papiniani vt veriorẽ, ſequitur poſtea tex. ibi. Non enim placuit ſentẽtia exiſtimantium extinctum eſſe legatum, quia in eam cauſam peruenerit, a qua incipere non poteſt, ex his Pauli ſententiam a Iuſtiniano. exploſam non eſſe nullus ſanæ mentis ibit inficias.

15 Et hæc eſt mera veritas, cui adhæſiſſe videntur. Balduin. in d. verſic. in fine, & Henric. Schilbock.

Diſſoluta ἀντινομία inter l. actus legitimi. ff. de regul. iuris, & Iuſtinianum in §. ad certum tempus. Institut. Qui teſtamento tutor. dar. poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Grauis ἀντινομία extat inter illa reſponſa.*
4 *Communis diſtinctio inter tutorem teſtamentarium & datiuum, pro ſupradi-*

Rr 2 *Ais*

ctis reſponſis conciliandis deducitur, & num. 5.
6 *Plures diuerſitatis rationes adducuntur inter teſtamentarium, & Datiuum.*
7 *Opinio aliquorum proponitur.*
8 *Reprobatur.*
9 *Ratio diuerſitatis conſiderata per Bart. affertur. & nu. 10.*
10 *Item ea Corraſ & nu. 11.*
12 *Item ea nonnullorum aliorum.*
14 *Illa Alciati ſubnectitur, & nu. 15.*
15 *Similiter illa Accurſ. & numer. 17. 18. & 19.*
20 *Item illa Huberti Gyphanij.*
21 *Quæ tamen reijcitur.*
22 *Adducitur quoq; ea Petri Heigij.*
23 *Ratio animaduerſa per Authorem, & nu. 24. 25.*
26 *De interpretatione d. l. actus legitimi. Videndi plures doctores remiſſiue.*
27 *An, & quando actus legitimi recipiant diem vel conditionem, & quando per adiectionem temporis, vel conditionis in totum vitientur? Videndus Galghanetus de Conditionibus.*

¶ Papinianus in l. actus legitimi. de Regulis iuris, & Iuſtin. in §. ad certum tempus. inſtitut. Qui teſtamento tutor. dar. poſſunt inter ſe diſſidentes conciliantur.

1 Docet Papinianus. *Actus legitimos, prout eſt tutoris datio, in totum vitiari per temporis, vel conditionis adiectionem.*

2 Totum oppoſitum docuit Iuſtin. in d. §. inquit enim, *ad certum tempus, vel ex certo tempore, vel ſub conditione poſſe dari tutorem.*

3 De horum reſponſorum conciliatione ind gandum eſt.

4 Communiter ab interpretibus in eã itum eſt ſententiam, text. in d. §. ad certum tempus, intelligi de tutore teſtamẽtario, prout etiam indicat Rubrica, ſub qua ipſe ſituatus eſt, ad vulg. l. Imperatores. de in diem addic. prædictam verò l. actus legitimi. de illo, qui a iudice cõſtituitur, cum qua l. Actus legitimi. concordare videtur. tex. in l. muto. §. ſub cõditione de Tutelis.

5 Et quod iſta diſtinctio communi omnium Scribentium calculo ſit approbata, clare colligitur ex ſcriptis per Franciſcum de Cald. in l. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſtit. minorum in verſi. ſine curatore nu. 113. vbi infinitos propemodum deducit, Videndus etiã Theodorus Straithmanus in ſuis *ἀντινομίαις* legum ciuilium contrariet. 22 & Ioan. Bellon. contrariet. ſua 21. vbi late.

6 Diuerſitatis autem ratio, quare tutor teſtamentarius ad certum tempus, & ſub conditione conſtitui poſſit, ſecus ſit autem reſpectu datiui, multiplex a doctoribus conſideratur.

7 Quidam priori loco eam eſſe rationẽ rati ſunt, quia actus iudiciarius in ſuſpenſo ſtare non poteſt, nec debet dependere a futuro. l. nam quemadmodũ. de iudicijs, & hinc eſt, quod iudex non poteſt ſub conditione tutorem dare, & ſi det, nullius eſt momenti datio. l. muto. § 1. de Tutelis. & hanc inter cæteros ſequitur Faber in d. §. ad certum, P. Loriotus tract. de Tutel. axiomat. 9. add'o Borcholt. in d. verſ. ad certum, vbi etiã Balduinus, qui ſubdit legem non pati ſuſpendi a iudice, quod vult preſens, purumque ſtatui.

8 Verum iſthæc Scribẽtium ratio damnatur per Bart. inter alios in d. l. muto. § ſub conditione, ff. de Tutel. idque per text. in l. 1. §. biduum. ff. quando appellandum ſit, ex eo enim tex. clare conſtat. actum iudiciarium in ſuſpenſo ſtare poſſe. Sequitur Caldas præcitato numero 113.

9 Bart. ſecundo loco in d. §. ſub conditione, poſt Petrum de Bellapertica relatum, aliam excogitauit differẽtiæ rationem, inquit enim eam eſſe, quia factum teſtatoris in eo quod deficit per iudicẽ, ſuppleri poteſt, qui datiuum conſtituet tutorem, ita quod nullo tempore reperietur pupillus ſine tutore, ſed factum iudicis

iudicis non poteſt per alium ſuppleri, ideo ſi daret tutorem ſub conditione, non eſſet, qui ſupplere poſſet iſtum defectum,& ſic pupillo detrimento eſſet, ideo ſibi iniungitur, quod pure,& perfecte tutorem det,vt per Cynum in Rubrica. C.de teſtamentaria tut.

10 Et hanc Bart. diuerſitatis rationem ſequutus eſt Cagnol.in d.l.Actus legitimi.num 18.Gulyerm. Mayner. nu. 21. ac plures alij. Eandem lattiſſime ſequitur, ac defendit Syluester Aldobrandinus in d.§.ad certum.num. 23. cum aliquibus ſequētibus,vide eum.addo Mynſinger.ibi. dem num 4.& Marcum Mantuam problem.147.n.1. Videndus quoque Ioannes Gutierez: de Tutel. part. 1.capit.11.numero 7.vbi omnium pulcherrime.

11 Corraſius tertio loco aliam & ipſe attulit in l.3.nu.23.ff. de ſeruitutibus. inquit enim,quod datio tutoris ideo nequit a iudice ſub conditione fieri, quia fit cum cauſæ cognitione. Decretum autem a iudice non interponitur,au t non fertur ſententia ſub conditione. d.l.1.§. biduum.ff.quando appellandum ſit, ſequitur Cuia.in l.2.pag.mihi 186.de excuſat.tutorum.

12 Sed iſta Corraſ.ratio, quam etiam ſequitur Paul. Montanus de Iure Tutel. cap. 10.num. 3.parum ab illa Fabri aliena videtur. Vnde.

13 Alij quarto loco aliter rati ſunt Opinati ſunt enim hoc inductum eſſe fauore ipſorum pupillorum, quorum haud dubie intereſt confeſtim tutorem accipere, ne antequam dies, vel conditio veniat, interim facultatibus labantur.

14 Accedit Quinto loco alia diuerſitatis ratio deducta per ſubtilem Alciatum libro tertio παρέργων capitulo 8. ver. Vnde rectius. inquit enim ideo dationem tutoris a iudice ad certum tempus, vel ſub conditione minime fieri poſſe,quia actus iſte a præſenti executione nomen habet,legiſque fictione, vel interpretatione inductus eſt. ac proinde neque diem,neque conditionem accipit, quoniam dies, vel conditio nomini ipſius actus,executioniq; repugnat.

15 Actus autem hominum e contra ſuſpendi poſſunt, cum ex ipſorum voluntate effectum ſortiantur. ſed actus legis in pendenti eſſe non poſſunt, quia lex eos confeſtim certos eſſe iubet, nec in diei,vel conditionis euentum ſuſpendit.

Hunc eundem Alciati ſenſum poſt Couarruuiam ſequutus eſt Philipp. de Manheis in d.l.Actus legitimi.num.61. cum ſequentibus.

16 Sexto loco Accurſ. Cuius opinio ante omnes deducenda erat in l.1. in ver. quem dicis.C de teſtam. tut alíam rationis diuerſitatem excogitauit, inquit enim tutorem in teſtamento & ſub conditione ideo a teſtatore conſtitui poſſe, quia præſumendum eſt patrem bene facere dando eo modo tutorem, quaſi de eo lex magis confidat,cum nullus amor

17 vincat paternum, l.final. C. de falſ. monet;ſicut videmus, quod adeo confidit de tutore teſtamento dato,quod ei remiſit ſatiſdationem ob teſtimonium paternum,vt in princ.inſtit.de ſatiſdat.tutorum.

18 Et hanc rationem ſequutus eſt etiam Vincent Mancinus in ſuo tract.de Tutela.quæſtione tertia ſecundæ quæſtionis principal nu.1 in fine, Ioannes Baptiſta.Sc..rus in d.§.ad certum tempus, ac alij.

19 Et licet hæc eadem ratio reprobetur per Cynum in Rub.C.de teſtamentar. tut.egregie tamen defenditur, per Aldobrandinum in dict. § ad certum tempus numero 20. & 21. quem conſulas.

20 Septimo loco ſunt nonnulli alii, qui eam diuerſitatis rationem eſſe dixerūt, quod tutela in iudice ſit actus legitimus,& ideo non recipit diem, vel conditionem.l.actus legitimi.ff.de regul.iuris.ſecus in tutela teſtamentaria, & hāc inter ceteros ſequi videtur Hubertus Gyphan. in dict. ver.ad certum tempus.

Sed

21 Sed horum ratio videtur mihi ineptiſſima, quia etiam tutela teſtamentaria eſt actus legitimus, quod confirmari poteſt, quia omnes actus adinuenti, vel approbati a lege dicuntur legitimi, vt docuit Dynus in regul. Actus legitimi. de regul. iuris lib. 6. & facit tex. in l. legitima. ff. de pactis cum concordantibus. Eandem reprobat etiam Gutierrez: præcit. cap. 11. nu 7.

22 Accedit octauo loco alia diuerſitatis ratio deducta per Petrum Heigium in dict. §. ad certum tempus. num. 7. inquit enim verba l. 12. tabularum teſtamentariam tutelam introducentia. liberam, imo latiſſimam patri poteſtatem tutoris dandi conceſſiſſe. l. verbis. de verborum ſignificat. poſſe igitur patrem quocũq; modo ſaluis legibus de tutela diſponere, at tutelæ dationem a iudice ex inquiſitione, & ſolẽniter ſemper fieri debere, vnde & velut alii legitimi actus cõditionem vel diem non recipiat, ad l. actus legitimi. de reg. iur.

Hãc eandem rationem attulit quoq; eruditiſſ. Fran. de Caldas in præcitato ver. ſine Curatore. d. nu. 113. ver. Quare veriſſima.

Hæc alij.

23 Mihi tamen opinionem meam poſt illas tantorum patrum deducenti, ea ſane diuerſitatis ratio inter tutorem legitimum, ac teſtamentarium eſſe videtur, quoniam ſi tutor eo modo, id eſt ſub cõditione, vel ad certum tempus a parente detur, numquam aut pupillus tutore carebit, (dabitur enim interim tutor a magiſtratu) aut iudiciarij actus temere multiplicabuntur; Aliud in tutore a iudice dato. Hic enim ſi vel ex certo tempore, vel ſub conditione conſtitutus fuerit, aut interim pupillus tutorem nõ habebit, (neq; enim propinqui tutelam gerent, qui ſi extarent, aut admitti potuiſſent, iudex aditus nõ fuiſſet) aut, alium ab alio iudice tutorem dari oportebit, quorum vtrumq; eſt abſurdum.

24 Obijcies, quod immo & a iudice tutor conſtitui poteſt ſub conditione, probatur, nam ſi dixerit: Tutorem conſtituo Mæuium, ſi ſatis dederit, valet illa tutelæ datio, & tamen facta eſt ſub conditione, dictio enim illa (Si) conditionem importat, vt notat Bart. in l. 1. ff. de conditionibus, & demonſtrationibus.

25 Reſp. quod eſto, quod ita dicat, dictaq; dictio id importet, non tamen dicto caſu erit conditionalis datio, ex quo ea adiectio monitionem quandam potius habere videtur, quam cõditionem facere. l. muto §. tutoris datio. vbi caſus clarus, de Tutelis, & l. ſi decem cum petiero. ff. de Verborum obligationibus, & eſt regulare, quod conditio iuris nõ ſuſpendat, vt notat Butrius in c. Quinta Vallis col. pen. de iureiurando, ac alij. Satis.

26 Vide ad interpretationem dict. l. Actus legitimi. dom. M. Mantuam in ſuo Enchiridio rerum ſingularium libro ſecundo. capitulo 12. & Hotomanum libro 12. obſeruat. cap. 30. His adde Coraſium in l. ſeruitutes. num. 18. ff. de ſeruitutibus.

27 De Materia autem an, & quando actus legitimi recipiant diem, aut conditionem, & quando per adiectionem temporis, vel conditionis in totum vitientur? Vide Galglianet. de Cõditionibus. part. 2. cap. 1. quæſtione 102.

An

An Filiorum Appellatione nepotes contineantur? Quæritur.

SVMMARIVM.

1 *Fundamenta pro opinione affirmatiua, & nu 2.3.4.5. & 6.*
7 *Iura pro contraria relata. & numero 8. & 9.*
10 *Pro conciliatione multi multa dixere.*
11 *Opinio Accurſ. deducitur, & nu. 12.13. 14 & 15. ac reprobatur.*
16 *Aliorum ſententia deducitur, & num. 17.18.19 & 20.*
21 *Damnatur & nu. 22. & 23.*
24 *Quorundam aliorum ſenſus proponitur, & nu. 25.*
26 *Non ſatisfacit & nu. 27. & 28.*
29 *Aliorum quoq; interpretatio ſubnectitur.*
30 *Reÿcitur. & nu. 31. & 32.*
33 *Nonnullorum quoq; aliorum conciliatio ſubÿcitur, & nu. 34 & 35.*
36 *Improbatur & nu. 37.38.39 & 40.*
41 *Immolæ cogitatum perpenditur. & numero 42.*
43 *Exploditur & nu 44.45. & 46.*
47 *Fortunii Garziæ ſenſus reminiſcitur, & nu. 48.49.50.51 & 52.*
53 *Et hunc quoq, approbat Author.*
54 *Videndus Petrus GilKenius de materia.*
55 *Quoddam notabile deducit Author.*

¶ An filiorum appellatione nepotes contineantur? Maxima eſt in iure noſtra difficultas.

Pro affirmatiua vrgent infraſcripta.

1 Primo facit tex. in l. liberorum. in fi. ff. de Verb. ſignificatione, vbi ita legitur.

Sed Papyrius, Fronto lib. 3. reſponſorum ait. prædio cum villico, & contubernali eius, & filiis legato, nepotes quoque ex filiis contineri, niſi voluntas teſtatoris aliter ſe habeat. filii enim appellatione ſæpe & nepotes accipi multifariam placere.

Et paulo poſt.

Natura quoque nos docet parentes pios, qui liberorum procreandorum animo, & voto vxores ducunt filiorum appellatione omnes, qui ex nobis deſcendũt contineri, Neque enim dulciore nomine poſſumus nepotes, noſtros quam filii appellare, etenim idcirco filios filiaſue concipimus, atque edimus, vt ex prole eorũ earumve diuturnitatis nobis memoriã in æuum relinquamus. Hactenus Calliſtratus.

2 Secundo ſuffragatur tex. in l. iuſta. ff. eod. vbi Iulian. ita ſcribit.

Iuſta interpretatione recipiendum eſt, vt appellatione filii, ſicuti filiamfam contineri ſæpe reſpondimus, ita & nepos videatur comprehendi, & patris nomine auus &c.

3 Tertio confirmatur hæc opinio per tex. in l. filii. 84. ff. eod. vbi Paulus clare docuit. Filii appellatione omnes liberos intelligi, ſed ſic eſt quod appellatione ſine dubio continentur nepotes. d. l. liberorum. ergo. &c.

4 Quarto accedit maxime tex. in l. filiũ habeo. ff. ad S. C. Macedon. vbi Iulian. docuit, illud. S. C. quod reuera loquitur de filio comprehendere etiam nepotẽ. Concordat tex. in l. ſi filius §. quod S. C. C. eodem.

4 Quinto ad ſtipulari videtur quoq. text. in l. S. Conſulto. ff. de ritu nup. vbi ſic loquitur.

S. Conſulto, quo cautum eſt ne tutor pupillam, vel filio ſuo vel ſibi nuptui collocet, etiam nepos ſignificatur. Hacten. Paul.

6 Sexto Congruere quoq; videtur text. in l. 2. §. ſi matr. ve. & quid ſi nepotibus. ff. ad S. C. Tertylian.

7 Pro cõtraria aũt opi. ſolet adduci pr. tex. in l. ꝙ ſi Nepotes. de teſtamenta. tut. vbi ſic loquitur.

Qd ſi Nepotes ſint, an appellatione filiorum

rũ & ipſis tutores dati ſint, videdũ; & magis eſt, vt ipſis quoq. dati videãtur, ſi modo liberos dixit; cæterum ſi filios, non continebuntur: aliter enim filÿ, aliter Nepotes: appellantur. Hactenus Vlpianus.

8 Hoc idem ſecundo loco aperte deciditur in §.fin.ver.quid ſi nepotes ſint.inſtit.qui teſt.tutor.dar.poſſ.

9 Tertio loco adſtipulati optime videntur huic eidem opinioni tex.in l.cum pater.§ hæreditatem.ff.de leg.2. in l.hæredes mei.§.fina.ff.ad Trebell.& in l.qui filiabus.ff.de leg.1. quæ quidem omnia iura eleganter inducit Clar. Eques, & nunquam ſatis laudatus d. Peregrinus conſ.ſuo 67. nu.1. ver. in fideicommiſſis.vol.2. quem conſulas.

10 Pro conciliatione horum reſponſorum varij varia dixere.

11 Accur.priori loco in dict. ver. quid ſi Nepotes. d. §. final. in verbo *appellantur*. Soluit hoc modo, quod ſecundum veram ſignificationem verbi,& ſermonis proprietatem appellatione filij continetur nepos; ſecundum autem vſum, & conſuetudinem loquendi minime. Vnde.

12 Verum hæc opinio ab omnibus communiter reijcitur. Falſum eſt enim, quod inſpecta proprietate verborum, nepos appellatione filij contineatur. Quinimmo totum contrarium ſuadere videtur tex.in d.l.iuſta.de verb.ſignific. vbi dicitur quod iuſta interpretatione appellatione filij continetur nepos. Ergo,non ex ſermonis, ac verborum proprietate; quod enim eſt per interpretationem, dicitur improprium. pulchre Menoch.conſ.ſuo 215.nu.821.

13 Adde d.l.quod ſi nepotes. de teſtam. tut. Satis clare deciſum eſſe, quod aliter filii,aliter nepotes appellantur.Ergo falſum,quod dicebat Accurſ.de proprietate ſermonis nepotem filij appellatione contineri.

14 Præterea hoc idẽ clare euincitur ex d. l.liberorũ.ſub illis verbis *Filii.n.appellatione ſæpe & nepotes accipi multifariam placere* Ergo patet ex eo tex.nepotem regulariter non contineri ſub nomine filij,ſed ſæpe.i.aliquibus vicib.ad l. ſæpe. eod.tit.de verb.ſign.

15 Et q tandẽ falſa ſit illa Accur.opinio, q ex ſermonis proprietate nepos appellatione filii contineatur, omnium elegãtiſſime poſt plures relatos oſtendit Clar. Menoch.d.conſ.215.nu.6.cũ ſeq.vſque ad 14.incluſiue.& nu.80.cũ plurib.pariter ſeq. Vide per eũ. Ante eum hoc idem plurib.rationibus motus docuit Aurigã noſter Bar.in d.l.liberorũ. nu.10.& 11. ipſum conſulas. Vidend.quoq; idem d. Menoch. de præſumpt.lib.4. præſumpt. 94.nume.2.

16 Alia ſecundo loco pluraliter occurrit ſolutio aliorum,qui dixerunt,quod aut filij nominantur ab homine, aut a lege, ſi ab homine,regula eſt certiſſima,quod filiorum appellatione nepotes minime continentur, & ita procedit text.in d.l. quod ſi nepotes.cum concord.

17 Sin autem nominentur a lege, tũc ſecus eſt,& ita locum ſibi vendicat, quod docuit Calliſtratus.in d.l ſi liberorum. & alij I.C.in iurib.concordantibus. Sic præcipue Theodor. Straithman. in ſuis *ἀντινομίαις* contrariet. 11.& d.Io.Bellonus contrariet.11.

18 Diuerſitatis autẽ ratio de facili mea ſententia ea eſſe poteſt,quia mitius agitur,cum tractatur de diſpoſitione legis, quã cum de diſpoſitione hominis.Hinc videmus;quod vbi ratio legislatorẽ mouens ad aliquid diſponẽdum pro filio, militat æque in nepote. Statutum in filio intelligitur in nepote.l. filiũ Labeo. ff.ad Maced.l.Senatuſcõ.ff.de ritu nup. cum concord. Leges enim publicæ ratione publica, & ob publicam vtilitatem conſtitui ſolent. c. erit autem lex 4. diſtin. Vnde nil mirum,ſi lex ducitur de perſona ad perſonam ſuadente eadem rationis, & publicæ vtilitatis cauſa, ad l.illud. ff.ad leg. Aquil.

19 Non ſic autem in hominum diſpoſitionibus contingit. Ipſius enim hominis diſpoſitio propria ſua voluntate regitur,

gitur, ac idcirco in ipſa ſufficit pro ratione voluntas. ad l. qui poterat. ff. ad Trebell.

20 Aliam rationem differentiæ inter diſpoſitionem legis, & hominis conſiderat Hyp. Riminald. conſ. ſuo 173. num. 33. in ſecundo. Vide per eum.

21 Verum & iſthæc Scribentium reſolutio, ſeu diſtinctio mihi parum probatur. In caſu enim d. l. liberorum. in fine. ſumus proculdubio in diſpoſitione hominis, & tamen ibi nepotem filij appellatione contineri apertiſſime teſtatus eſt Iuriſconſ.

22 Adde in caſu d. l. quod ſi nepotes. & d. §. fin. inſtit. qui teſtam. tutor. dari poſ. non ideo filii appellatione nepotem minime contineri, quia ibi agatur de diſpoſitione hominis, ſed quia vt ait ibidem Vlpian. Iuriſconſ. *aliter filii, aliter nepotes appellantur*.

23 De hac autem materia, an ſcilicet, & quando verbum *filiorum* prolatum a lege, vel a teſtatore, comprehendat nepotes. Omnium latiſsime diſceptatur Bar. in d. l. liberorum. num. 5. & 6. Vide per eum.

24 Alia tertio loco ſe offert Scribentium opinio, & fuit originalis cuiuſdam Franciſci Accurſii, prout referunt communiter interpretes. in l. Gallus. §. inſtitués. ff. de lib. & poſth. & Bar. in ſpecie, in d. l. liberorum. nu. 4. Arbitratus eſt enim is ita diſtinguendum eſſe. Aut iſtud (filiorum) nomen profertur ab aſcendente, aut a tranſuerſali, ſi ab aſcendẽte, appellatione filij vtique nepos continetur, ſin autem a tranſuerſali ſecus eſt, & ita putat ſupradicta iura conciliãda.

26 Huic eidem diſtinctioni adhæſerunt quoq; plurimi alii, quos ſigillatim deducit Clar. Peregr. de fideic. artic. 22. num. 56. in fine. & vt verum fatear, hæc eadẽ diſtinctio prima frõte videtur rationabilis, quia dulcis illa filiorum nominatio ponderata a Calliſtrato in d. l. liberorum. in fi. equidem occurrit in aſcendentibus.

Hanc eãdem ſequitur quoque Hyp. Riminald. poſt infinitos relatos conſil. ſuo 389. num. 14. cum tribus ſequentibus, vbi pulchre. & conſ. ſuo 390. num. 13. cum ſeq. Addo Rolan. a Val. conſil. ſuo 43. nu. 38. vbi infinitos concordantes adducit. in 4.

26 Verum non mihi plene ſatisfacit. Nã primo capiti, id eſt quando verbum illud prolatum eſt ab aſcendente, obſtat tex. in d. l. quod ſi nepotes. & in d. §. fin. inſtit. qui teſtam. tutor. dari poſſ. nec nõ in d. l. Gallus. in præcitato. §. inſtituẽs. In illis enim omnibus iurib. erat aſcendens, qui diſpoſuerat, & tamẽ filiorum appellatione nepotes minime contineri aperte ibi deciditur. Secundo autem obſtat text. in l. Lucius. ff. de hæred. inſtituen.

27 Adde in d. l. quod ſi nepotes. eam clare reddi rationem cur appellatione filii nepos minime contineatur, quia aliter filii, aliter nepotes appellantur, nec in aliqua haberi conſideratione, an verbũ illud *filii*, prolatum fuerit ab aſcendente, vel a tranſuerſali.

28 De materia autem huius tertiæ opinionis videndus Clar. Menoch. de præſumptionib. lib. 4. præſumpt. 94. nume. 21. vbi pulchre.

29 Alii quarto loco, & fuit opinio Iaco. de Rauen. Cyni, & aliorum antiquorũ, prout retulit Bald. in d. §. inſtituens. nu. 6. fuerunt in alia opinione, arbitrati ſunt enim fore diſtinguendum, quod aut tempore diſpoſitionis teſtatoris extabant filii, & tunc ipſorum appellatione nepotes minime contineantur, quia per prius de filiis videatur ſenſiſſe, aut non extabant, & nepotes ipſi contineãtur, vt actus valeat; & ita opinatur ſupradicta reſponſa concilianda.

30 Verum nec horum opinio vllo pacto amplectenda eſt, tum quia nullo iure probatur, cum quia in illis iuribus, in quibus deciditur filiorum appellatione nepotes contineri, non ideo id deciditur, quia filii tempore diſpoſitionis ipſius teſtatoris non extarent, ſed dumtaxat ipſi nepotes. De hoc enim ibi nul-

Digitized by Google

hum verbum, ſed quia vt ait Calliſtrat. in d.l.liberorum.ipſos nepotes dulciori nomine, quam filij non poſſumus appellare.

31 Adde in d.l.quod ſi nepotes,ideo ipſorum filiorum appellatione nepotes minime contineri,quia vt docet ibi Vlpian.aliter filij,aliter nepotes appellãtur,non eſt ergo attendendum quod ex aduerſo dicebatur, an ſcilicet extarent ipſi filij,nec ne?

32 Latius de materia huius quartæ opinionis differit Cl. Pereg. d. artic.22.de Fideic.numer.58.cum duobus ſeq. vide per eum.

33 Quinto loco accedit opinio nonnullorum aliorũ,qui ita pariter diſtinguendum opinati ſunt. Aut agitur de commodo filiorum veluti in legatis,& in fideicommiſſis relictis filiis alicuius, vel in inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus, vel in conditionibus ad filiorum commodum,& tunc ſine dubio filiorum appellatione continentur nepotes, & ita procedit tex.in d.l.Lucius. de hæred.in ſtituend s in d.l.liberorũ,in d.l.iuſta,& in d.l.filii.de verbo. ſignificatione.cum concordantibus. Aut vero non agitur, de eorum commodo, vel etiam agitur de onere alterius, prout in tutelis, & tunc minime continentur,& ita procedit tex.in d.l.quod ſi nepotes.iuncto d. §.fin.qui teſtamento tu or.dari poſ.

34 Et hæc diſtinctio eſt communiter recepta.eam.n.infiniti pene ſequuti ſunt quos miro quodam ordine refert ac ſequitur Cl. Pereg.d.artic. 22.num.61.& 62 cum omnino conſulito. addo Clar. Mattheacc.de Fideic.lib.2.cap.5. num. 18.& Paulum Montan.de Tutelis.cap. 13.nu.29.& 30.

35 Nota tamen in primo caſu nepotes contineri non ſecundum proprium, ſed tantum interpretatiuam verborum ſignificationem.ſic inter cæteros animaduertit idem Cl.Pereg.d.numer.61. fere circa finem.

36 Verum nec iſtorum ſenſus plene mihi ſatisfacit.ratio enim,ob quam motus eſt Vlpian.in d.l.quod ſi nepotes.ad ſtatuendum tutorem datum filijs non cenſeri datum nepotibus,non eſt illa, quã ipſi autumant, quoniam ſcilicet ibi de alterius tractetur onere, ac præiudicio, ſed quia aliter filij (ſubdit idem Vlpia.) & aliter nepotes nuncupantur, quam quidem rationem æque militare,quando ſumus in fauorabilibus, & quando in odioſis reſpectu ipſorum filiorum conſtat inter omnes. & adde, quod licet lex ponat caſum ſpecialem, tamen quoniam ratio ipſius legis eſt generalis,generaliter procedit, vt notat Bart. in l.regula.§. & licet.de iuris, & fact. ignora.

37 Præterea dicunt ipſi, quod ſi agatur de onere alterius appellatione filiorum nepotes minime continentur, quod ſi Sic eſt, etiam quãdo tractabitur de legatis,vel fideicommiſſis nepotes ipſorum filiorum nomine minime complectentur,licet enim legata ipſa, & fideicom. contineant honorem,& commodum filiorum,tamen ſunt hæredibus oneroſa, & ideo in legatis non ſemper fit lata interpretatio,ſed anguſta, ad l. nummis. de leg.3.l.ſi ita ſcriptum de leg.1.leg. Sempronius.l.ſi ita relictum l.vnum ex familia.§.ſi rem ſuã.de legat.2.& l.pen. de dote prælegat.cum concordantibus.

38 Accedit quoq; nam in fauorabilibus nec etiam appellatione filii continetur nepos. de hoc autẽ mirificus eſt text.in d.l.Gallus.præcit. §.inſtituens.de liber. & poſth. vbi filio inſtituto nepos intrans in eius locum tanquam præteritus rumpit,quod non eſſet,ſi ſub inſtitutione filii contineretur.

39 Nec efficit reſponſio Bart. illud eo §. non probari,quia loquitur quando teſtator inſtituendo filium habuit reſpectum ad certam perſonam filii,quo caſu minime continetur nepos, quia hoc nimis inſolenter diuinat. prout etiam animaduerterunt Bal.Imol.& Ruin.in præcit.§.ac plures alii.

40 Poſtremo loco,quod nec etiam in fauorabilibus filiorum appellatione nepotes

potes contineantur, docuit inter ceteros Cl. Menoch. poſt infinitos adductos. d. conſ. ſuo 215. nu. 95. quem conſulas.

41 Sexto loco Imol. in d. §. inſtitueñ. nu. 64. pro horum reſponſorum conciliatione ita diſtinguendum eſſe opinatus eſt. Aut diſpoſitio eſt de pſenti, & tunc non veniunt nepotes, niſi teſtator tempore teſtamenti nepotes tantum haberet & non filios, & ita procedat tex. in dict. l. quod ſi nepotes. cum concordantibus;

42 Aut vero eſt collata in quendam futurum euentum, in quem veriſimiliter eſt dubium, an tunc exient filii primi gradus, vel nepotes, aut alii vlterioris gradus. & tunc verbum filius, capitur late quia veri ſimiliter debet præſumi, quod par affectio fuerit erga nepotes. filiis de medio ſublatis, & iſto caſu loquitur d. l. Lucius. ff. de hæredib. inſtituendis. cum concordantibus. & huic Imolæ diſtinctioni ſubſcripſerunt quam plurimi alii relati ſingillatim per Clar. Menoch. d. conſ. 217. nu. 99.

43 Verum nec iſta diſtinctio Imolæ tuta eſt, ea enim communiter a Scribentibus damnatur, & in ſpecie ipſam reprobat poſt infinitos relatos idem Cl. Menoch. præcit. conſ. 215. num. 100. cum quatuor ſeq.

44 Nec opinio ipſius Imolæ pbatur per text. in d. l. Lucius. prout optime inter ceteros animaduertit ſubtiliſſimus Rui. in d. §. inſtituens. nu. 17. & 18. quam ſequitur præciſe Menoch. alleg. conſ. numer. 103.

45 Nec iſta ratio futuri, incertiq. euentus eſt conſiderabilis, quandoquidem etiam diſpoſitione, quæ fit in filios, ſub nomine filiorum de præſenti poteſt cadere conſideratio ipſius Imolæ, quia cum quælibet vltima voluntas ſortiatur effectum poſt mortem. l. 1. de Teſtamētis, potuiſſet conſiderare teſtator, quod tempore mortis ſuæ non ſemper erant filii, & ideo videretur cogitaſſe de nepotibus, & tamen quando diſpoſitio confertur in filios de præſenti ipſe Imola illius eſt ſententiæ, quod ſub nomine filiorum non contineantur nepotes.

46 Adde ad maiorem reprobationē opinionis ipſius Imolæ, nam in d. l. quod ſi nepotes. non iō appellatione filii nepos minime continetur, quia diſpoſitio ſit de præſenti, vel de futuro, prout opinatus eſt ipſe Imola ſed quia aliter filii, & aliter nepotes nuncupentur.

47 Septimo loco Fortunius Garcia in d. l. Gallus §. idem Credendum. nu. 28. cū ſequ. fuit in noua opinione, arbitratus eſt enim tunc appellatione filii nepotem contineri, quando ratio, quæ in filio verſatur, in ipſo quoque nepote poteſt verificari, ſecus autem ſi, quando diuerſa inter ipſos militat ratio. & ad hoc forſan alludit Iulian. in d. l. iuſta. de verbor. ſignificatione. dum ibi nepotem filii appellatione non ſemper, & ſingulariter, ſed ſæpe contineri reſpondit.

48 Exemplum in primo caſu habes in leg. Senatusconſultum. ff. de rit. nup. vbi dicitur, qd S. C. quo cauetur, ne tutor pupillam filio ſuo coniungat etiam nepos ſignificatur. hoc enim ſane prouenit ex ratione ipſius S. C. quę fuit, ne puellę in rebus familiaribus circumuenianrur, & ne tutor huiuſmodi coniunctionis fraude a ratione tutelę reddenda excuſetur, & ſic vides ibi diſpoſitum in filio, & in nepote cenſeri diſpoſitum, quando eadem diſpoſitionis militat ratio.

49 Aliud exemplum habes in l. filium. ff. ad S. C. Macedon. vbi S. Conſ. prouidens filiisfam. intelligitur etiam nepotibus prouidiſse, & hoc, quādo eadem in vtroq; militat ratio ob odium. f. ſęneratorum.

50 Aliud tertio loco habes in l. 2. §. ſi nō. il 2. ver & ſi nepotibus. ff. ad S. C. Tertyllian. vbi mater quæ non petit tutorē filiis punitur, & idem intelligitur, ſi nepotibus, vel etiam filiabus non petierit, quia punitionis, & negligentiæ ratio eadem verſatur in filia, quæ in filio, & eadem in nepote.

51 Multa alia exempla de hoc primo caſu deducit ipſe Garcia num. 29. & 30. vide per eum.

Digitized by Google

52 Exempla autem in ſecundo caſu habes in d.l.quod ſi nepotes.ff. de teſtamētaria tut.& in d. §. fin. Qui teſtamento tutor.dari poſſ.ibi enim nepos appellatione filij minime continetur, quia eadem in vtroque haud militat ratio,ipſe enim nepos non repręſentat perſonam ipſius filij, nā tutor datur ratione ætatis,inſtit.de Tutel.in princ.ſi igitur ex filio etiam præmortuo ſit nepos pupillus, dictus filius non potuit eſſe in ætate pupillari tempore mortis, & propterea ſi filiis detur tutor, quia fit datio non tātum ratione filiationis, ſed etiam ratione qualitatis ideſt dictæ ætatis pupillaris,quæ non potuit filio tempore mortis ſua conuenire,ideo nepos in hoc nō poteſt patrem repræſentare,& per conſequens hoc caſu non continetur appellatione filii.ita ſubtilis Ruin.in d.§. inſtituēs nu. 17. vbi etiam acute reſoluit, & tex.in d.§.inſtituens,qui ex aduerſo
obijci poſſet.& tex.in l.cum pater §. hæreditatem de leg.2.nec non multa alia
iura,de quibus per eum . ipſum conſu-
53 las,& iſte Garciæ ſenſus mihi ſumopere
placet.Satis.

54 Vide P.Gilkenium in l.ſi filius.C.ad Macedonianum. vbi de materia.

55 Quoniam autem hæc diſceptatio, ſeu regula, quod filij nomine non contineatur nepos, vel contineatur, locum habet, multomagis quando conjecturis, & præſumptionibus apparere poteſt teſtatorem ſub eo filii nomine comprehendere noluiſſe nepotem ipſum, vel voluiſſe, ſicuti poſt Corneum, Alciatum, Socinum Iuniorem, Gabriel, ac alios reſpondit domin. Menochius dict.conſil.215.nume. 47. Videndi itaque infraſcripti, qui miro quodam ordine ac magna addiſcentium vtilitate conjecturas illas hinc inde deduxere; Idem Menochius inter ceteros dict. pręſumptione 94. per totam, & dict.conſil.215 vbi eleganter. Petrus Rebuff. in d. l. liberorum pagin. mihi quæſtio.68. Mattheacc.prætitato capit. 5. per totum Hyppolitus Riminaldus conſ.ſuo 389. & 3. quæſtio. in quarto. Cardinal. Mantica de Conjecturis vltim. volunt.libro octauo, titulo octauo per totum.& Gabriel lib.6. concluſionum: titul. de verborum ſignificatione concluſione 1.per totum, vbi omnium latiſſime,ac elegantiſſime.

Diſſoluta contrarietas inter Vlpianum in l. inter domum. ff. de verborum ſignificatione, & Martianum in l. munus la 2. in fine.ff.eod.tit.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu.2.*

3 *Contrarietas maxima inter ipſa reſponſa.*

4 *Pro ipſis ſedandis.multi multa dixere.*

5 *Accurſ. ſenſus deducitur.*

6 *Reijcitur.*

7 *Laurentii Vallæ ſententia affertur.*

8 *Damnatur.*

6 *Nonnullorum aliorum opinio ſubiicitur.*

10 *Reſpuitur, & nu 11. & 12.*

13 *Alciati interpretatio ſubnectitur.*

14 *Reprobatur.*

15 *Brachei ſenſus ſubiungitur.*

16 *Diſplicet Authori.*

17 *Guido. Panciroli expoſitio perpenditur.*

18 *Et hanc ſequitur Author.*

19 *Vidend. de materia I. Petrus Molignat.*

¶ Maxi-

¶Maxima deducitur. *ἀντινομία* inter Vlpian. in l. inter donum. ff. de verborum, & rerum ſignificatione, & Martianum in l. munus. la 2. in fine ff. eod. titul.

1 Verba Vlpiani *Inter donum, & munus hoc intereſt, quod inter genus, & ſpeciem, nã genus eſſe donum Labeo ait, a donando dictum, munus ſpeciem. nam munus eſſe donum cum cauſa, vtputa natalium, nuptiarum.*

2 Martianus autem ita loquitur. *Sed in hoc ventum eſt, vt non quodcunque munus id, & donum accipiatur, at quod donum fuerit, id munus recte dicatur.*

3 Contrarietas inter ſupradicta reſponſa apparet manifeſta, nam in primo deciditur donum eſſe genus, munus vero ſpeciem, in ſecundo autem totum contrarium ſtatuitur. Vnde.

4 Eorumdem conciliationi inuigilemus.

5 Accurſ. priori loco. in d. l. inter donũ. in ver. cum cauſa. pro conciliatione docuit, quod in caſu d. legis. munus accipitur ſtricte, in caſu vero d. l. munus. large, vnde non mirum, ſi in primo caſu accipitur tanquam ſpecies, in ſecundo vero tanquam genus. Vnde. ſic etiã dictio illa met *Munus* large accipitur in in. l. munus. la prima. ff. eod. tit. Hoc idẽ repetijt quoque ipſemet Accurſ. in d. l. munus la 2. in verſiculo non quodcunque.

6 Sed iſte ſenſus vti diuinatiuus reiiciendus eſt. Vnde.

7 Secundo loco principaliter D. Laurentius Valla lib. 6. elegantiarum cap. 39. alterius extitit opinionis: Tradidit enim inter hæc, videlicet munus, & donum, non cadere neque genus, neque ſpeciem, & nullum tandem ſine cauſa donum fieri poſſe putat; & ſic in ipſius muneris, & doni nomine, vt ſibi contrarios arguit I. C.

8 Sed id iuris regulis repugnat, donũ enim eſt, & quod nulla iuris neceſſitate, ſed ſponte præſtatur, & quod cum cauſa fit: Munus vero proprie eſt, quod cũ cauſa fit, hoc itaque ſub dono tanquam species ſub genere continetur. Cauſam vero appellant I. C. quæ non a ſola liberalitate, ſed ab alio emanat, veluti propter benemerita, aut natales, vel nuptias, quę a donantis beneuolentia ſeparatur, nec ſine pudore, quin detur, euitari poteſt, vnde mera liberalitas nõ eſt. ſic eleganter Cl. Vir. D. Panciro l. lib. 3. Variarum lection. cap. 13.

Aliis etiam mediis iſthæc d. Vallę opinio reprobatur per d. Alciat. lib. 3. Diſpunctionum. cap. 13. & per d. Caſtellian. Cottam in ſuis memorabil. in verbo. Donum. fere in fine. vide per eos.

9 Tertio loco principaliter extitere nõnulli alii, qui quidẽ omnes concludunt donum eſſe genus, munus vero ſpeciem ſed donum cum cauſa pro ſpecie aſſumi. & ita ſubdunt intelligendum reſpõſum ipſius Martiani. Vnde. ſic inter ceteros ſenſit d. Catellian. Cotta in d. ver. donum. fere in fine. Hoc idem ſenſiſſe quoque viſus eſt d. Alberic. in d. l. munus. la 2. dum ſcripſit, quod donum cum cauſa eſt munus, ſed non omne munus eſt donum.

10 Sed & iſte ſenſus reſpuendus eſt, diuinare eſt enim, quod Martian. loquatur de dono cum cauſa, quod pro ſpecie aſſumatur.

11 Adde regulam generalem per ipſum tradi, in hoc ventum eſſe, vt non quodcũque munus id & donum accipiatur, ſed quod donum fuerit, id munus recte dicatur. Vnde.

12 Præterea reprobatur per d. Alciatum d. cap. 13. lib. 3. Diſpunctionum in fine eum conſulas.

13 Quarto loco d. Alciat. in præcit. c. 13. alterius extitit opinionis pro his reſponſis ſedandis. audi eius præciſa verba. Igitur Vlpian. donum latiorem ſignificationem habere tradit, quam munus. Negat id Martianus, ſed eius ſententia non aduerſatur Vlpiano, quoniam ipſe accipit munus latiſſimo ſignificatu, cum trahitur etiam ad onera, veluti

munera

munera ciuitatum, munus gladiatoriũ &c. Vlpianus vero munus cum ad largitionem refertur, non æque latam notationem habere putat. Ceterum quod ſubiungit Martian. in eo ventum eſſe, vt quod munus fuerit, id donum recte dicatur, ad conſuetudinem loquendi reſpexit, non ad proprietatem. Hæc Alciatus, qui quidem eadẽm viſus eſt repetiiſſe in d.l.mun us.la 2. in fine.

14 Sed iſte ſenſus d. Alciati diſplicuit vti diuinatiuus d. Catell.Cottæ in d.verſic. Donum.in fine.vide per eum.

15 Accedit quinto loco alia conciliatio, & eſt d.Brachei in d.l.munus.la ſecunda, libet autem eius præciſa verba tranſcribere.

Non parum certe refert ſcire, qualiter muneris, & doni ſignificationem accipias,ex proprio videlicet, an autem κατaχρηςικῶς & per abuſionẽ. ſi enim ex abuſu,& ſecundum vulgarem loquẽdi vſum munus vſurpaueris, refertur etiam ad quaſcunque donationes, & quæ cauſam habeant,& quæ nulla quoque cauſa eſſe poſſunt, ſed a mera donantis liberalitate profectæ. nam quę donationes ob cauſam fiunt, donationes proprie cenſeri non debent. At ſi ſermonis proprietatem obſeruaueris, munus proprie ad onera pertinet: donum vero ad largitiones. Hactenus Bracheus.

16 Sed & hæc tanti viri opinio,quæ quidem parum diſtare videtur ab illa d. Alciati, vti diuinatiua reiicienda eſt. Vnde.

17 Sexto loco Cl. Pancirolus d. cap. 13. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt,audi eius verba. Nec ſibi aduerſantur legulatores,cũ Martianus munus doni genus eſſe non dicat, ſed munus vt diuerſum a liberalitate ponens, donum eſſe negat, licet e cõuerſo omne donum ſit munus,quando donum munus ſignificat,ſed munus cũ plura denotet, doni genus non eſt. Quod nomen enim tantum non ſecundum ſubſtantiam, & rationem de pluribus dicitur, & genus eorum tantum eſt, de quibus ſecundum rationem dicitur. At donum, vt genus, continet ſub ſe donum ex mera liberalitate proueniens,& munus factum cum cauſa, puta nuptiarum.d.l.inter donum.Hactenus Pancirol.

18 Et huic tanti viri opinioni & ego lubens ſubſcribo.

19 Vide de materia Io.Petrum Mollign. de Appellationum. verb. vtriuſq; iuris extenſione.in ver.Doni appellatione,& in ver.Muneris.vbi late.

---

1 An Vſusfructus ſit pars dominij, nec ne? Maxima eſt in iure noſtro repugnantia.

SVMMARIVM.

1 *Fundamenta pro opinione negatiua, & nu. 3. 4. 5. 6. & 7.*
8 *Iura pro contraria ſententia deducuntur. & nu 9 10. & 11.*
12 *Pro ſupradictis reſponſis conciliandis valde defatigati ſunt Scribentes.*
13 *Opinio Accurſ deducitur. & nu. 14.*
15 *Damnatur. & nu. 16. 17.*
18 *Senſus Bar. perpenditur.*
19 *Reiicitur.*
20 *Viglii ſententia affertur.*
21 *Reprobatur. & nu. 22 & 23.*
24 *Quorundam aliorum interpretatio ſubnectitur.*
25 *Reſpuitur. & nu. 26.*
27 *Nonnullorum aliorum conciliatio conſideratur.*

28 Sed

28 *Sed commentitia eſt. & num.29.*
30 *Alia Scribentium opinio proponitur.*
31 *Reijcitur. & num 32.*
33 *Alia quoque animaduertitur. & nu.34. 35.36.& 37.*
38 *Non ſatis applaudit. & nu.39.40.41.& nu 42.*
43 *Theodori Straithmaui ſenſus adducitur. & nu.44.45.& 46.*
47 *Et hunc ſequitur Author.*
48 *Quorũdam aliorum opinio reminiſcitur. & num.49 & 50.*
51 *Reprobatur. & num.52.*
53 *Modernorum Pariſienſium ſententia deducitur quoque. & nu.54. & 55.*
56 *Author ſuper dicta opinione cogitãdum relinquit.*

1 ¶ An vſusfructus ſit pars dominij, nec ne? Mirum in modum iuris authores ſe torſerunt.

Pro negatiua vrgent infraſcripta.

2 Primo facit tex. in l.rectè dicimus. ff. de verborum,& rerum ſignificatio. vbi Paul. ita loquitur. *Rectè dicimus eum fundum totum noſtrum eſſe, etiam cuius vſusfructus alienus eſt, quia vſusfructus non dominii pars, ſed ſeruitutis ſit, vt via, & iter.* Hactenus Paulus.

3 Secundo ſuffragatur reſponſum Vlpiani in l.falſus creditor.44.§ fin.in fine.ff.de furtis.vbi docet. *Si vſusfructus ſerui peruenerit ad furem ſerui, non extingui actionem furti, & huius rei rationem reddit dicens, quia fructuarius dominus non eſt.* Ita Vlpian.

4 Tertio videtur facere text. in l. Mæuius.§.fundo.ff.de legatis 2.ſub illis verbis.*Vſusfructus enim,& ſi in iure,non in patre conſiſtat, emolumentum tamen rei continet.*

5 Quarto huic eidem ſententiæ adſtipulari videtur tex.in §.1 in fin.inſtitut. de hæredib. inſtit. Vbi docet Iuſtinian. quod proprius ſeruus etiam is intelligitur, in quo nudam proprietatem teſtator habet, alio vſumfructum habente. Et in §.alienus.eod.tit.dixit,quod alienus ſeruus etiam is intelligitur, in quo vſumfructum teſtator habet. Ex quibus datur intelligi, vſumfructum non eſſe dominij partem. Ad idem videtur e tex. in §.ſi cui.inſtit. de legatis.

6 Quinto pro hac eadem ſententia deduci poſſunt etiam tex.in l.& per iuſiiurandum.§.illud.ff.de acceptilationibus. & in l.ſi reo.§. ſi reo. ff. de fideiuſſorib. Addo tex.in l.item apud Labeonem. §. ſi vſumfructum deniur.

7 Sexto adſtipulatur mirum in modũ tex.in l.1.in princ.ff.ad S. C. Syllanian. ibi *Domini appellatione continetur*, qui habet proprietatem, et ſi vſusfructus alienus ſit.

Pro contraria autem opinione adduci poſſunt infraſcripta iura.

8 Primo adducitur communiter tex.in l.4.ff.de vſufructu. Vbi Paul.ita ſcribit. *Vſusfructus in multis caſibus pars dominii eſt.*

9 Secundo admodum ſuffragatur text. in l.qui vſumfructum. 58. ff.de verbor. obligationibus. vbi Iulian. ita loquitur. *Qui vſumfructum fundi ſtipulatur, deinde fundum ſimilis eſt ei, qui partẽ fundi ſtipulatur, deinde fundum totum, quia fundus dari non intelligitur, ſi vſusfructus detrahatur, ex cõtrario qui fundum ſtipulatus eſt, deinde vſumfructum, ſimilis eſt ei, qui totum ſtipulatur, deinde partem.* Hactenus Iulianus.

10 Ad idem tertio loco mirabilis eſt tex. in l.in venditione.ff.de bon.author.iudic. Vbi Vlpian.ita loquitur. *In venditione bonorum etiam vſusfructus venit, quia appellatione domini fructuarius quoque continetur.*

11 Quarto loco ſolet etiam deduci text. in l.cum filius.§.dominus.ff.de leg.2.& in l.Mæuius.§.pen. eod.titu. vbi legato fundo, cuius vſusfructus erat alienus, hæres non liberatur, niſi & vſumfructum legatario dederit.

12 In harum tam valde repugnantium opinionum conciliatione elaborandum eſt.

13 Accurſ. priori loco in d. l. rectè dicimus. in ver.*ſeruitutis ſit*. in fin.ita conciliare

ciliare conatur. Inquit enim vſumfructum eſſe partem dominij, vel fundi integralem. Cum enim dominiũ, vel fundus (intelligendo de pleno) conſtituatur ex duabus partibus integralibus, nempe ex proprietate, & vſufructu, ſicuti domus ex tecto, & pariete, vſusfructus dicitur pars integralis, & ita procedat tex. in d. l. 4. non autem, quod dicatur pars prædicamentalis, vel quotitatiua. Nam non ſequitur, eſt vſusfructus. Ergo dominium, ſcilicet plenum, & ita procedat tex. contrarius in d. l. recte dicimus.

14 Hanc Accurſij interpretationem ſequutus eſt etiam Bart. in d. l. qui vſumfructum. nũ. 4. cum ſeq. Imola ibidem. num. 2. in fin. & 3. Iaſon num. 4. ac plurimi alij; retulit Aluar. Valaſc. conſultatione ſua Luſitaniæ 66 num. 20. vbi de communi. Hanc eandem vti veriſſimã conciliationem pluribus mediis cõprobare conatur Ioannes Garzia de expenſis. cap. 10. num. 3. cum plurib. ſequent. Vide per eum.

15 Verum iſte Accurſij ſenſus mihi parũ probatur, eumque duplici medio impugno. Et primo. Nam ſecundum iſtam ſolutionem communiter amplexã, vſusfructus non diceretur pars dominii in multis, ſed ſemper, & indiſtinctè diceretur pars integralis, cum ſemper talis ſit ad perfectionem dominii. At in d. l. 4. dicitur, quod in multis eſt pars dominij, non in vno tantum. Ergo.

16 Præterea in d. l. recte dicimus. de verbor. ſign. dicitur fundum totum noſtrũ eſſe, etiamſi vſusfructus alienus ſit, ſed in toto nulla pars deeſſe poteſt, & tamẽ ſi adſit vſusfructus, æque dicitur noſter eſſe fundus. Ergo vſusfructus non eſt pars dominii. Adde, quod hic non agamus de plena proprietate, vel de pleno dominio, ſed de dominio ſimpliciter, ideo vſusfructus non eſt pars dominii ſimpliciter prolati, ſed bene pleni dominii, de quo non loquitur d. lex 4.

17 Sic præciſe docuit Viglius in §. alienus ſeruus. num. 1. inſtitu. de hæredibus inſtit. Sequitur Arius Pinell. in l. 1. par. 3 num. 1. C. de bonis matern. Petr. Ricciard. in Rubr. inſtitut. de vſufructu nu. 86. col. 2. ver. ſed contra dictam ſolutionem, ac plurimi alii. Hoc idem ante eos tetigiſſe viſus eſt Fulgoſ. in d. l. 4. num. 1. de vſufructu. Addo P. Rebuf. in d. l. recte dicimus. pag. mihi 207. ver. quæ tamen.

18 Bar. ſecundo loco in l. in venditione. ff. de bonis authoritate iud. poſſiden. in quo textu deciditur, vſufructuariũ contineri appellatione domini, aliter reſoluit. Inquit enim, quod vſufructuarius dicitur dominus reſpectu vſusfructus, non reſpectu rei. Idem voluit idem Bartol. in Rubr. C. de vſufructu. num. 1. ſequitur Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. num. 6. ff. de acquirend. poſſeſ. ac alii.

19 Verum hæc ſolutio nullo pacto recipienda eſt. Aduerſatur enim contextui d. l. 4. ff. eod. de vſufructu, in qua deciditur, in multis vſumfructum eſſe partem dominii, & in d. l. recte dicimus, de verbor. ſignific. in qua hoc indiſtinctè negatur. Sic Pinell. præcitato loco num. 2. & Ricciard. num. 86. colum. 3. ver. ſed hæc etiam ſolutio.

20 Viglius ingenioſus tertio loco in præcitat. §. alienus ſeruus. fere in fine. aliter horum reſponſorum contrarietatem ſedare nixus eſt. Docet enim, quod vſusfructus dicitur in multis pars dominii, ſcilicet in iis rebus tantum, in quibus datur fructus, vt in corporum perceptione, in agri fructibus, & animaliũ fætu. Nam in illis videtur vſusfructuarius partis vnius dominus eſſe, quod non idem eſt in ædium vſufructu. Ideo quãdo Paul. in d. l. 4. inquit vſumfructum in multis partem dominii eſſe, intelligitur in his rebus, in quib. datur fructus, quando autem idemmet Paul. in d. l. recte dicimus. ait, vſumfructum non eſſe partem dominii, intelligitur, quando vſusfructus eſt conſtitutus in ædibus, in quib. non datur fructuum perceptio, & hoc mõ nulla videtur ineſſe cõtrarietas.

Sed

21 Sed contra hunc Viglii ſenſum multa obſtare videntur. Et primo: Nã Paul. in d.l. 4. loquitur generaliter tã in vſufructu pecorum, agrorum, quam ædium, dum ait, *eſſe partem dominii*. Ergo.

22 Secundo reiicitur, quoniam idemmet Paul. in d. l. recte dicimus, loquitur in vſufructu fundi, & tamen ibi decidit non eſſe partem dominii, quod aduerſatur intentioni Viglii.

23 Præterea ex alio improbatur. Nam ex ſententia ipſius Viglii minus iuris eſſet in vſufructu ædium, quam in vſufructu fundi, vel pecorum, quod adeo abſurdum eſt, quam quod abſurdiſſimũ. Æque enim in iis rebus vſufructuarius vſumfructum habet, & æquale ius.

24 Alia quarto loco ſuccedit opinio nõnullorum ex Scribentibus aſſerentium, d.l. recte dicimus. cum ſimilibus procedere in vſufructu rei alienæ, qui quidẽ cum ſit ſeruitus, a proprietate ſeparatus eſt. Et per conſequens non eſt pars dominii, ſed d.l.4. cum concordantib. procedere in vſufructu, quem habet dominus in re ſua. Is enim pars dominij eſt, quia ex vſufructu, & proprietate efficitur plenum dominium.

25 Sed iſta expoſitio nullo pacto amplectenda eſt. Qui enim elici poteſt Paul. in d.l. recte dicimus. loqui de vſufructu rei alienæ? Hoc dumtaxat aſſeruit, eum fundum totum noſtrum eſſe, cuius etiã vſusfructus alienus eſt, nõne ex his verbis clare colligitur, ipſum loqui potius de vſufructu rei propriæ? certe ſic, & tamen ſubdit, quod licet alius habeat vſumfructum ipſius mei fundi, nihilominus ego, qui ſolam proprietatẽ poſſideo, poſſum dicere, totum eum fundum meum eſſe, licet vſusfructus ſpectet ad alium, quia vſusfructus ipſe nõ eſt pars dominii.

26 Præterea confunditur ex alio. Nam ſi tex. in d.l. 4. iuxta eorũdem ſententiam intelligeretur de vſufructu dumtaxat, quem habet dominus in re ſua, is enim pars dominii eſt. Paul. Iuriſconſ. ibidem non dixiſſet vſumfructum in multis caſibus partem dominii eſſe, ſed indiſtincte id aſſeueraſſet. Semper enim, vbiq;, & in omnibus caſibus, qui habet proprietatem coniunctam cum vſufructu, dicitur habere plenum dominium, iuribus vulgatis.

27 Quinto loco nonnulli alii aliter hæc reſponſa conciliare nixi ſunt. Inquiũt enim vſumfructuarium dici poſſe dominum, & nõ dominum diuerſimode, ſiue reſpectiue. i. vt clarius loquar, diuerſis reſpectibus. Dominus quidem dicitur ex eorum ſentẽtia, improprie in vſufructu. ſ. vtilis, ſed vſufructuarius nõ eſt dominus. ſ. directus. Vnde eleganter Bald. in l proprietatis. C. de probationibus. duo genera dominii diſtinguit, vnum eſt, quod directum appellatur, & id eſt proprietas, aliud vtile, quod eſt in vſufructu. Dicunt igitur Paulum in d. l. 4. aſſerentem vſufructuarium eſſe dominum, loqui, ac intelligi debere de domino vtili. Eandem autem in d.l. recte dicimus. totum oppoſitum edocẽtem, de directo.

Et hunc ſenſum inter ceteros apprime ſequutus eſt Theodor. Strithuian. in ſuis *ἀντινομίαις* ll. ciuil. contrariet. 26. ver. ſecundo loco.

28 Sed cõmentitia eſt hæc expoſitio ex eo, quia in vtroq; vſufructu potius vtile dominium, quam directum conſideramus; nunquam enim Iuriſconſul. ſolent dubitare, an in vſufructu detur dominium directum. Sic eleganter P. Auguſtin. Morla in ſuo iuris emporio par. 1. tit. de ſeruitutib. quæſt. 1. nume. decimo, in fine.

29 Præterea. Si Paul. Iuriſconſ. in d.l.4. intelligeretur dũtaxat de dominio vtili, quod habet vſufructuarius, profecto verba illa non protuliſſet, Vſumfructum in multis caſibus partem dominii eſſe, ſed ſimpliciter, & indiſtincte id aſſeueraſſet. Semper enim, & in omni caſu vſufructuarius alicuius rei dicitur eiuſdem rei vtile habere dominium.

Digitized by Google

30 Accedit ſexto loco alia Scribentium ſolutio, & eſt, quod Paul. in d. l. recte dicimus. in qua ſtatuit vſumfructum non eſſe partem dominii, loquatur, ac intelligat de vſufructu cauſali, in d. autem l. 4. in qua totum oppoſitum docuit, ſentiat de Formali. Pro cognitione terminorum hic obiter nota, quod cauſalis vſusfructus dicitur is, quem quilibet dominus habet in re propria, & ſic qui coniunctus eſt cum proprietate, & dicitur cauſalis, quia dominii, & proprietatis occaſione cauſatur, nec eſt diſtinctus, & ſeparatus ab ea. Formalis autẽ dicitur, qui eſt ſeparatus a proprietate, & formam ab ipſa habet ſeparatã. Sic præciſe poſt alios P. Rebuff. in d. l. recte dicimus. col. 2. ver. præmittendum eſt. Addo P. Ricciard. in Rubr. inſtitutio. de vſufructu. nu. 64. & 65.

31 Sed horum ſolutio nullo pacto amplectẽda eſt. Illud enim, quod eſt a proprietate ſeparatum, non poteſt dici pars illius. In alio enim conſiſtit vſusfructus, & in alio dominium, immo potius cauſalis vſusfructus deberet dici pars ipſius dominii, quia fructus pẽdẽtes pars rei, ſunt. l. fructus. ff. de rei uendica Sic pulchre P. Rebuff. in d. l. recte dicimus. d. col. 2. ver. item glo. opponit. Sequitur Morla d. quæſt. 1. nume. 10. Sic quoque uidetur innuere Alciat. in d l. recte dicimus in uer. dominii.

32 Adde, quamplurimos, & magni nominis reperiri, qui diſtinctionem illam uſusfructus inter formalem, & cauſalem ſummo ſtudio, & validiſſimis rationibus labefactare conantur. Videndus ampliſſime de hoc puncto, eruditiſſ. Ioannes de Caſtillo in ſuo tract. de uſufruct. c. 1. per totum.

33 Septimo loco adſunt nonnulli alii, qui Paulum Iuriſconſ. in d. l. recte dicimus. & in d. l. 4. minime ſibi aduerſari opinati ſunt. Inquiunt enim firmam eſſe regulam, Vſumfructum non eſſe partem dominii, cum ſit ſeruitus, ut dicitur in d. l. recte dicimus. nec obſtare d. l. 4. de uſufructu ſub illis uerbis. (Vſusfructus in multis caſib. pars dominij eſt.) Nam verba illa interpretãtur. i. in multis vſumfructum ſimilem eſſe dominio, ſeu dominij ſimilitudinem in multis habere, non autem, quod ſit pars aliqua dominii.

34 Quod autem vſufructuario multa cõcedantur, quę regulariter domino congruunt, nec videntur niſi domino ipſius rei competere, facillime ex eorum ſententia comprobari poteſt. Nam videmus, & primo, quod vſusfructus pro parte diuiſa conſtitui poteſt, item pro indiuiſa, ſicut dominium. Item poteſt legitimo tempore amitti, & per leg. Falcidiam minui, ſicut dominium. l. vſusfructus. la 5. ff. eod. Itẽ venit in venditione bonorum, ſicut dominium. l. in venditione. ff. de bonis author. iud. poſſiden. Item vſufructuario cauetur de damno infecto, ſicut domino. l. vſufructu legato. §. 1. ff. eod. & l. qui bona. §. ſuperficiarium. ff. de dam. infecto. cum pluribus ſimilibus.

35 Cum ergo vſufructuario multa concedantur, quæ regulariter domino conceduntur, non eſt mirum, ſi dicatur in multis ipſum vſumfructum eſſe partem dominij i. habere ſimilitudinem dominii, non quod vere ſit pars illius. Admittitur enim in iure noſtro, ut quod non eſt tale, habeat ſimilitudinem illius in nonnullis, iuribus uulgatis.

36 Et huiuſce opinionis poſt Azonem in ſua ſumma titu. de uſufructu num. 2. ac alios ueteres extitere Arrius Pinell. in d. 3. parte l. 1. C. de bon. mater. ſub nume. 4. & 5. Petr. Ricciard. in Rubr. inſtitur. de uſufruct. nu. 87. & 88. qui hanc eandem ſentẽtiam duabus acutiſſimis alijs rationibus confirmat, ut per eum. & nouiſſime diſertiſs. Ioannes de Caſtillo d ſuo tract. de uſufruct. c. 32. nu. 5. cum plurib. ſeq. ubi infinitos alios concordãtes deducit. Addo Fulgoſ. in d. l. 4. nu. 1. in fin. Connan. lib. 4. ſuorum commen. Iur. ciuil. c. 6. num. 1. ac plures alios. Adnectendus quoque d. Io. Bellonus contrariet. ſua 25.

Addo

Digitized by Google

37 Addo ego horum ſententiam recte confirmari poſſe per text. in l. cum filius §. dominus. ff. de leg. 2. ibi. *quoniam fructus portionis id, eſt proprietatis inſtar obtinet*. Dictio enim illa (inſtar) proculdubio ſimilitudinem denotat. Caballin. millel. ſuo primo nu. 7. Ad idem eſt tex. in d. l. qui vſumfructum. ff. de verborum oblig. vbi qui vſumfructum fundi ſtipulatur, deinde fundum ſimil, is (nota) eſt ei, qui partē fundi ſtipulatur, deinde totum: ecce, quod Iulian. ibi dicit, *ſimilem, non eundem*, quia reuera vſusfructus fundi pars non eſt. Fundus enim corporalis res eſt: vſusfructus incorporalis, vt inſtitutionibus. de reb. corporal. & incorporalibus.

38 Verum tantorum patrum expoſitio, licet prima, vt aiunt, fronte applaudere videatur, & omnium ſupradictarum proculdubio optima exiſtat. attamen non nihil mea ſententia difficultatis pati videtur, refragatur enim cōtextui. d. l. 4. de vſufructu, in qua Paul. I.C. vtitur hoc verbo eſt, inquiens, Vſuſfructus pars dominij eſt, quod quidem verbum magis ſignificat ſubſtantiam, & exiſtentiam, quam ſimilitudinem. immo (vt dicunt ſtatim referendi) in mundo non eſt verbum adeo realis exiſtentiæ, & veritatis expreſſiuum, prout eſt illud teſte Bald. in l. quæ fortuitis. C. de pignoratit. actione. Iaſ. in l. ſerui electione. §. 1. de leg. primo. cum concordātibus.

39 Nec officit, quod ex aduerſo deducitur per Caſtillo contrariam opinion. tuentem d. c. 32. num. 15. dum inquit. quod etſi regulariter verbum eſt, & ex ſui natura denotet exiſtentiam, & veritatis expreſſiuum ſit, tamen ſi materia ſubiecta non patiatur, niſi ſimilitudinē prout in iſto caſu eam tantum ſignificabit, quia I. C. magis reſpiciunt mentem, quam nominā, vt l. nominis §. 1. ff. de verbor. ſignifi.

40 Reſpondetur enim in terminis illius legis quartæ hoc minime procedere, Adeo enim ipſius I.C. verba ibi procōtraria ſententia clara ſunt, quam quodque aliud clariſſimum, ſic etiam ſenſit P. Rebuf. in d. l. recte dicimus. pag. mihi 206. fere in fine.

41 Præterea conſidero ego verbo Vlpiani I. C. in d. l. in venditione ff. de bonis autoritate iudicis poſſidendis. ibi *Quia appellatione domini fructuarius quoque continetur*. quod quidem verbum, ex ſui propria natura. proprietatem denotat. ad tradita latiſſime per Rebuf. in l. ſ1. pag. mihi 20. ver. idem in verbo contineri. ff. eod. tit. de verb. ſignif. addo Caballinum millel. ſuo 1. nu. 5. Si ergo vſusfructus appellatione dominij ex proprietate & eſſentialiter continetur, qui amplectendus erit ſenſus omnium ſupradictorum contrarium aſſerentium & ipſum vſumfructum in aliquibus duntaxat dominio eſſe ſimilem edocentium?

42 Dices ergo nomen dominii vſufructui quoque conueniet, & vſufructuarius appellatione domini continetur? maxime, vidend. de hoc ampliſſime Caſtillos. d. cap. 32. nu. 16. cum ſ. q. vbi pluribus iurib. & authoritatibus id confirmat. Vidend. quoque Pinell. d. part. 3. præcit. l. 1. nu. 5. in fine.

43 Octauo loco Theodor. Straitlman. in ſuis *Αντινομίαις* I. Ciuil. contrarietate 26. aliter hæc reſponſa ſedare nixus eſt, inquit enim a Paulo in d. l. recte dicimus, regulam generalem conſtitui, vſumfructū videlicet non eſſe partē dominii, ſed ſeruitutis, in d. autem. l. 4. de vſufructu. exceptionē a dicta regula ab eodē ſubnecti, videlicet ipſum vſumfructum in multis caſib. eſſe partem ipſius dominii, non ſeruitutis, id quod pluribus exemplis confirmare conatur.

44 Primum eſt ex eiuſdē ſententia. Nā vſusfructus præſens, & ex die, vel ad diem dari poteſt. d. l. 4. ſecundum quia pro parte indiuiſa, vel diuiſa conſtitui poteſt. l. 5. ff. eod. de Vſufructu. tertium, quia per legem Falcidiam minui poteſt. d. l. 5. quartum exemplum eſt, quia reo debendi defuncto vſusfructus obliga-

tio diuiditur in partes hæreditatis. d. l.
5. quintum, & vltimum eſt, nam ſi ex
communi prædio debeatur, vno ex So-
cijs defendente, pro parte defendentis
fiet reſtitutio. d. l. 5. quæ quidem omnia
ſupradicta in dominio non autem in
ceteris ſeruitutibus procedere poſt gloſ.
ibidem per d. l. notanter probatur etiã:
primum enim ſeruitutes conſtitui non
poſſunt ex tempore, vel ad tempus. l. 4.
ff. de ſeruitutib. ſecundo pro parte con
ſtitui ſeruitus non poteſt l. pro parte. ff.
de ſeruitutib. tertio quia ceterę ſeruitu-
tes ſunt indiuiduę l. viæ itineris. ff. de
ſeruitutib. & l. 1. §. ſi vſusfructus. ff. ad
leg. Falcid. ideo per eãdẽ minui nõ poſ-
ſunt. quarto quia in ceteris ſeruitutibus
debitore mortuo quilibet hæredum nõ
pro parte, ſed ſolidum reſtituet. l. loci
corpus §. ſi fundus. ff. ſi ſeruit. vendic.
Quinto, & vltimo in ceteris ſeruitutib.
ſi ex communi prædio debeatur ſerui-
tus ipſius vno ex Socijs defendente, in
ſolidum fiet reſtitutio d. §. ſi fundus.
Hactenus Straithman.

46 Huic eidem ſententiæ ſubſcripſiſſe
quoque viſus eſt Ioannes Garzia de ex-
penſis cap. 10. nu. 1. & 2. vbi aliud exẽ-
plum afferendo exemplificat in patre
vſumfructum habẽte in bonis filij, qui
vſusfructuarius cum ſit dominus ni-
hilominus eſt, & habet vendicationem
proprio nomine rerum earumdem, in
quibus habet vſumfructum. l. 1. C. de
bonis matern. ibi *atque ita omnia agere,
tanquam ſolidum, perfectumque domi-
nium* eorum eis acquiſitum eſſet. con-
cordat l. cum oportet. §. non autem. C.
de bonis quæ liber. & l. fin. §. fin. Tit. eo-
dem. & quamuis pater habeat pleniſſi-
mam poteſtatem, & ſimilis ſit domi-
no, adhuc tamen vſufructuarius eſt, &
formalem vſumfructum habet ſepara-
tum, (quod aiunt) a proprietate, quæ
eſt penes filium; latius vide per eun-
dem Garziam.

47 Et hæc Straithmani ſententia mihi
videtur veriſſima, & quod ab omnibus
indifferenter amplectatur, digniſſima.

48 Nono loco extitere nonnulli alij, qui
aliter horum reſponſorum conciliatio-
ni inuigilarũt, diſtinxerunt enim, quod
aut Vſufructus eſt ſeparatus a proprie-
tate, aut cum ipſa coniunctus eſt. ſi pri-
mo, dicunt veriſſimam eſſe Pauli ſenten
tiã in d. l. recte dicimus, videlicet Vſum-
fructum non eſſe partẽ dominij. Sin au
49 tem ſecundo, procedat recte reſponſum
eiuſdemmet Pauli in d. l. 4. vſumfructũ
eſſe partem ipſius dominij aſſerentis; &
aduerte, quod in hoc ſecundo caſu vſuſ-
fructus erit pars accidentalis ipſius do-
minij, quæ adeſſe, & abeſſe poteſt præ-
ter ſubiecti corruptionem, dominium
enim fundi quis habet, & dominus eſt,
ſiue vſumfructum habeat, ſiue non.

50 Et huius opinionis extitere P. Rebuf.
inter alios in d. l. recte dicimus. pag. mi-
hi 207. ver. ideo videte. Ioãnes Robert.
lib. 3. ſuarum ſententiarum iuris. cap.
18. pag. mihi 359. in princ. Hugo Do-
nel. lib. 9. ſuorum Coment. Iur. ciuilis
cap. 9. pag. mihi 429. fere circa mediũ,
Didac. Spino in ſuo ſpeculo teſtamen-
torum in gl. 13. principali. nu. 23. P. Au-
guſt. Morla in ſuo iuris emporio d. quę-
ſtione 1. de ſeruitutib. nu. 13. ver. neque
obſtat. & D. Aluaroti Valaſc. conſulta-
tione ſua Luſitaniæ 56. num. 21. addo
Vldaric. Zazium in l. qui vſumfructum.
nu. 1. ff. de verbor. oblig.

51 Sed iſta ſolut. nullo modo mihi pro-
batur, falſum eſt enim quod Paul. I.C.
in d. l. recte dicimus loquatur duntaxat
de vſufructu formali, qui eſt ſeparatus
a proprietate, & ideo dicat talẽ vſum-
fructum non eſſe partem dominii, quia
immo loquitur de cauſali, qui eſt coniũ
ctus cum ipſa proprietate, & videlicet
loquatur etiam de Formali, loquitur
ampliatiue, vt patet ex ea dictione *etiã*
ad tradita pulchre per Octauian. Vul-
pel. de aduerb. & præpoſitionum ſigni-
fication. in dictione (etiam) vnde non
52 obſtat. facilius aũt id declaro. Si ego ſim
dominus alicuius fundi, & pariter per-
cipiam ex eo vſufructum, nemini du-
bium eſt, quod recte poſſum dicere eum

fundum

fundum totum meum eſſe, quia habeo & proprietatem, & vſumfructũ ipſius ſic ibidem notatur, & conſentiunt ſupradicti Scribẽtes. Dub. modo, quid iuris ſit, cum ego poſſideo fundum, ſiue proprietatem, & alius vſumfructum, an ſcilicet in hoc caſu dicatur pariter totum fundum poſſidere? & Reſpondet ibi Paul. Iuriſconſul. pro affirm. & reddit rationem, quia vſusfructus non eſt pars dominij, quæ ratio ibi militat, ſiue ex eo fundo ego percipiam fructus, ſiue non.

53 Poſt hæc ſcripta comperi Modernos Pariſienſes in ſuas conſuetudines Galliæ titul. 1. §. 1. gloſ. 1. in ver. le ſeign. Feod. num. 8. cum 2. ſequentib. aliter pro his opinionib. ſedandis diſtinxiſſe. Inquiũt enim quod aut loquimur quãtum ad diſpoſitionem, & effectum vſusfructus, & eorum quæ ab vſufructu dependent, & ad fructuarium pertinent, aut quando agitur de diſpoſitione, & effectu rei ipſius, in qua alter habet vſumfructum.

54 Primo caſu indiſtincte appellatione domini, ſiue fiat mentio rei, ſiue non, venit vſufructuarius, quia vere, & proprie eſt dominus ſui vſusfructus, quæ eſt res incorporalis, vt eſt bonus tex. in l. qui vſumfructum in fine. ff. ſi vſusfructus petatur: An autem hoc ſit proprie, vel improprie, latiſſime proſequuntur ijdem Pariſienſes.

55 Secundo vero caſu in quo ſcilicet agitur de diſpoſitione, & effectu rei ipſius, in qua alter habet vſumfructum, concluſio ſit, quod appellatione domini etiam ſimpliciter nullo verbo etiam generaliſſimo addito prolati, numquã venit vſusfructus nec vere, nec ficte, nec proprie, nec improprie quia nullo modo eſt dñs rei, in qua habet vſumfructũ, immo hoc eſſet impoſſibile, & repugnans, cum numquam conſiſtat niſi in re aliena, vt patet per ſui definitionem, inſtitut. de vſufruct. in princip. & in l. 1. & 2. ff. eodem. & ſemper proprie, & abſolute res ipſa dicitur reſpectu fructuarii in totum aliena. §. alienus. inſtitut. de heredibus inſtituendis. ita quod fructuarius nullam communionem habet in re ipſa cum proprietario. text. eſt in l. ſed ſi forte. ff. de rebus eorum, qui ſub tutela, & cur. ſunt. & reſpectu proprietarij dicitur recte, & proprie in totum ſua, vt eſt tex. in d. l. recte dicimus de verb. ſignification. Hactenus ijdem Commentatores.

56 Cogita ſuper iſta diſtinctione, ſi quid difficultatis & ipſa pati poſſit, mihi enim nullo pacto eam reprobari poſſe videtur. Satis.

Inter l. eum qui. ff. de interdictis & relegatis, & l. iura libertorum. ff. de iure patronatus. maxima eſt contrarietas.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Pro eorundem conciliatione valde defatigati ſunt Scribentes.*
7 *Quatuor Accurſ. ſenſus deducuntur, ac inſimul improbantur. & nu. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19.*
20 *Bart ſenſus affertur. & nu. 21.*
22 *Reijcitur. & num. 23.*
24 *Gilbert. Regij ſententia proponitur.*
25 *Exploditur & nu. 26.*
27 *Opinio Authoris.*
28 *De materia Deportatorum adeundus Clar. Pereg.*

¶Si

Digitized by Google

¶ Siquis ex condemnatione ciuitatē amittat, quæro vtrum ius patronatus ad liberos eius, an vero ad fiſcum deuoluatur?

1 In huiuſmodi quidē difficultate extant contraria Iuriſconſultorum reſponſa.

2 Alphenus enim Iuriſconſul. in l. eum qui. ff. de interdict. & releg. ſentit apprime ipſum ius ad fiſcum deuolui, a liberiſque eius auferri. Audias eius verba. *Eum qui ciuitatem amiſit, nihil aliud iuris adimere liberis, niſi quod ab ipſo peruenturum eſſet ad eos, ſi inteſtatus in ciuitate moreretur, hoc eſt, hæreditatem eius, & libertos, & ſi quid aliud, in hoc genere reperiri poteſt*. Hæc Alphen.

3 Martianus autem totum ſtatuit contrarium, videlicet ius ipſum patronatus ad liberos peruenire, idque per text. in l. iura libertorum. ff. de iure patronatus cuius verba ſunt huiuſmodi.

Iura libertorum paternorum liberis, cum pater eorum erat perduellionis damnatus ſalua eſſe Diui Seuerus, & Antoninus benigniſſime reſcripſerunt, ſicut ex alia cauſa punitorum liberis iura libertorum ſalua ſunt.

4 Cum Martiano concordat Hermogenian. in l. eorum. ff. ad leg. Iul. maieſt. vbi ita docuit.

Eorum, qui Maieſtatis crimine damnati ſunt, libertorum bona liberis damnatorum cōſeruari Diuus Seuerus decreuit, & tunc demum fiſco vendicari, ſi nemo damnati liberorum exiſtat.

5 Concordat etiam Im. per. Gordian. in l. etiam liberis. C. de obſeq. patrono præſtand. vbi ita ſcriptum reliquit. *Etiam liberis damnatorum conſuetum obſequiū libertos paternos præſtare debere in dubium non venit.*

6 Horum reſponſorum contrarietas multorum ingenia torſit.

7 Accurſ. priori loco in d. l. iura libertorum. in ver. ſalua. & in d. l. eum qui. in ver. & libertos. nonnullos pro conciliatione attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

8 Primus itaque extitit, quod Martiani reſponſum procedat æquitate inſpecta, id quod clariſſime comprobatur ex illo verbo, *benigniſſime*, illud autem Alpheni de rigore iuris. Vnde.

9 Sed hoc in reſponſis contrariis conciliādis, refugium eſſe miſerorum adeo notum eſt, quam quod notiſſimum; idem eſt enim, ac ſi dicatur, quod vna lex corrigatur per alteram.

10 Adde, quod reprobatur quoque iſte ſenſus per d. Franciſc. Connanum lib. 2 Commentar. ſuorum Iuris ciuilis. ca. 8. pag. mihi 102. in litera C. Eius ſcripta Lector beneuolus conſulat.

11 Secundus extitit intellectus, quod Martian. loquatur de libertis prouenientibus a genere, ſcilicet ab auo, vel proauo, Alphenus vero de proprijs ipſius damnati. Vnde. Hunc eundem ſenſum inſectatus eſt quoq; d. Iul. Pacius *ἐναντιοφανῶν* centur. 6. titu. de iure patronatus. quæſt. 64

12 Audi eius verba. Alphenus in hac l. 3. non omnes libertos intelligit, i. non auitos, non proauitos, ſed paternos tātum; expreſſe enim loquitur de libertis, qui non a genere, & maioribus, ſed ab ipſo patre, niſi damnatus fuiſſet, peruēturi erant ad liberos. Dicendum igitur eſt libertos pertinere ad liberos damnati exceptis iis, qui ab ipſo damnato ſunt manumiſſi. Hactenus Pacius.

13 Sed & hæc interpretatio vti diuinatiua reijcienda eſt. Adde, quod Martianus expreſſe loquitur de libertis prouenientibus a patre iam damnato, vt colligitur ex illis verbis. *Libertorum paternorum*. Vnde.

14 Tertio loco idemmet Accurſ. in præcitat. ver. & libertos. autumauit, quod reſponſum ipſius Martiani procedat ſecundum ius naturale. ſ. ſecundum hoc, quod libertus debet præſtare reuerentiā patrono, illud vero eiuſdem Alpheni ſecundum ius artificiale, ſ. de iure ſucceſſionis. Illud enim recte poteſt adimere, ſcilicet vt non ſuccedat libertis. Et latius, vt per eum. Vnde.

Hæc

15 Hæc tamen interpretatio neque plana, neque ingenua eſt, vt difficilimum eſſe videatur eo legum iſtarum ſententiam adducere, vt nihil diuinatione ſit opus.

16 His conſequens eſt, alteri, quam patrono deberi non poſſe iſtas operas, quę officij cauſa præſtantur, vt elegãtiſſimus tex. in l. ſeruus patroni. cum l. ſeq. ff. de operis libert. Vnde.

17 Vidẽdus de ſupradicto intellectu d. Connan. d. cap. 8. in litera D. & E. cum ſequent.

18 Quarta extitit interpretatio eiuſdẽmet Accurſ. in d. ver. ſalua. quod ſit ſpeciale in caſu ipſius Martiani, forte quia multi erant liberti. Vnde.

. Sed iſthæc interpretatio eſt omnium ſupradictarum peſſima. Nihil enim ſpecialitatis in caſu prædicto Martiani cõſiderari poteſt. Vnde.

19 Alios etiam intellectus attulit præfatus Accurſ. prænotatis locis, ſed hoſce vti priores retuliſſe. Sat ſit.

20 Secundo loco principaliter Bar. Auriga noſter in d. l. eum qui. in princip. pro conciliatione ita docuit. Sunt quędam iura, quæ tranſeunt ad quemlibet extraneum hæredem, & iſta tranſeunt in fiſcum, ita loquitur hic, quædam ſunt, quæ ad hæredem tranſire non poſſunt, vt ius ſucceſſionis, operæ in faciendo, & ſimilia, & iſta remanent apud filium, vt lege contraria. Ita Bar. qui quidem hæc eadem repetijſſe viſus eſt in d. l. iura liberorum, dum talia verba protulit.

21 Quædam ſunt iura patronatus, quæ non poſſunt in hæredem extraneũ tranſire, & illa ad fiſcum non tranſeunt, ſed ſi tranſeunt ad hæredem extraneum, tunc tranſeunt ad fiſcum. Hoc idem ſequi viſi ſunt Rayner. de Forlij in d. l. eum qui. Alberic. in d. l. iura liberorum. ac alii.

22 Sed iſte ſenſus Bar. ac ſequacium infulſus eſt. Illa enim ſua diuerſificatio nullibi per dicta iura probatur. Vnde.

23 Adde difficultatem proprie cadere in iurib. libertorum paternorum, an pertineant generaliter ad filios damnatorũ. & Martian. concludit pro affirmatiua. Alphenus vero pro negatiua. Vnde.

24 Accedit tertio loco principaliter alia conciliatio, & eſt d. G ilber. Regi. ἐναντιοφανῶν centur. 2. capit. 5. eius præciſa verba libet tranſcribere. Anim aduertendũ eſt d. l. 3. eſſe Alpheni Vari lib. 1. Epitomarum. id eſt. ſtium a Paulo Epitomatum, qui regulam iuris ſecutus eſt, Martian. vero author l. 4. de iure patronatus ius retulit, quod ab Impp. Septimio Seuero, & Antonino Caracalla multis poſt Varum Ser. Sulp. Auditorem temporibus in uita iuris prudentia inductũ fuit, vt indicat uox *benigniſſime*. Iuris hæc eſt continuitas, ut quod liberi habent in libertis paternis, pendeat ex iure, quod pater habuit, igitur ſi pater amiſit, nec ipſi liberi ſaluum ius patronatus habebunt. Hactenus Gilb. Reg.

25 Sed & iſte Gilberti Reg. ſenſus explodendus eſt. Concordare enim fere uidetur cum illo primo d. Accurſ. quem reprobauimus.

26 Adde, quod ipſe Regius contrarietatem aut non intelligit, aut non ſoluit. Nam inquit, quod iuris hæc eſt cõgruitas, ut quod liberi habent in libertis paternis, pendeat ex iure, quod pater habuit. Igitur ſi pater amiſit, nec ipſi liberi ſaluum ius patronatus habebũt. In primis ſciendum eſt, quod in vtroque caſu illorum reſponſorum, pater ob damnationem amiſit iura libertorum, idq; ſupponitur pro conſtanti. Dubitatio modo ſita eſt in eo, an illa eadem iura libertorum amiſſa per patrem iam damnatum ſpectent, & pertineant ad eius filium ? & Martian. concludit pro affirmatiua. Alphen. uero pro negatiua. Vnde.

27 Ego, quod ſolidi in medium afferam, non habeo. Ideo cogitato.

28 De materia deportatorũ, ac eorũ filiis, quæ nam ab ipſis amittantur, quaque reſpectiue retineantur copioſe diſſerit Cl. d. meus d. Peregr. de iure fiſci lib. 3. tit. 5. & 6. Vide per eum.

Vlpia-

Vlpianus Iur. Conſult. in l. ſi is, qui mihi. ff. de iure Fiſci. conciliatur cũ Sceuola in l. Titius Seiæ. ff. Qui potiores in pign. habean.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2 & 3.*
4 *Pro ipſorum conciliatione defatigati ſunt Scribentes.*
5 *Tres Accurſij ſenſus deducuntur; ac in ſimul improbantur. & num. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12.*
13 *Aliorum opinio deducitur.*
14 *Damnatur.*
15 *Gul. Fornerij intellectus affertur. & numero 16.*
17 *Reprobatur & nu. 18. & 19.*
20 *Hugonis Donelli ſententia proponitur.*
21 *Reijcitur, & nu. 22. 23 & 24.*
25 *Alex Turramini interpretatio ſubijcitur. & num 26. 27. & 28.*
29 *Et hanc ſequitur Author.*
30 *De materia videndus Antonius Faber.*

¶ Si is, cuius omnia bona generaliter ſunt alicui obligata, cum fiſco (qui ex ſuo contractu ſemper habet tacitam hypothecam. l. aufertur. 46. §. ſi fiſcus. ff. de iure Fiſci) poſtea contraxerit, quæro: Vter præferatur in bonis poſt contractum cum fiſco celebratum a debitore quæſitis?

1 In huiuſmodi quidẽ difficultate adſunt diuerſa Iuriſconſultorum reſponſa. Vlpian. enim in l. Si is, qui mihi. ff. de iure Fiſci. concludit pro Fiſco. Audi eius verba.

2 *Si is, qui mihi obligauerat, quæ habet, habiturusuè eſſet, cum fiſco contraxerit, ſciendum eſt in re poſtea acquiſita Fiſcũ potiorẽ eſſe debere*, Papinianũ reſpondiſſe: quod & conſtitutum eſt. Præuenit enim cauſam pignoris Fiſcus. Hæc Vlpianus.

3 Totum autem contrariũ ſtatuit Sceuola in l. Titius Seiæ. ff. Qui potiores in pignoribus hab. cuius verba ſunt huiuſmodi.

Titius Seiæ ob ſummã, qua ex tutela ei condẽnatus erat, obligauit pignori omnia bona ſua, quæ habebat, quæq; habiturus eſſet, poſtea mutuatus à Fiſco pecuniam, pignori ei res ſuas omnes obligauit, & intulit Seiæ partem debiti; & reliquam ſummam nouatione facta eidem promiſit: in qua obligatione ſimiliter vt ſupra, de pignore conuenit; Quæſitum eſt an Seia præferenda ſit Fiſco, & in illis rebus, quas Titius tempore prioris obligationis habuit, item in his rebus, quas poſt priorem obligationem acquiſiuit, donec vniuerſum debitum ſuum conſequatur? Reſpondit [illegible] *proponi*, cur non ſit præferenda. Hæc Sceuola.

4 De conciliatione cogitemus. Accurſ. priori loco in d. l. ſi is in ver. reſpõdiſſe. varios quidem attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

5 Primus quidem extitit, quod in caſu Sceuolæ prior creditor duplex priuilegium habebat, videlicet temporis, ac tutelæ, in caſu vero Vlpiani, Temporis tãtum. Hoc idem tradidit quoque in d. l. Titius Seiæ. in ver. præferenda. Vnde. Secuti ſunt communiter interpretes omnes in d. l. ſi is, qui. Bar. in primis in ver. Ego puto. vbi talia verba protulit. Ego puto, ꝙ in lege contraria fuit habitus reſpectus de priuilegio, tamen quia priuatus habebat aliud priuilegium. ſ. tutelæ, eſt æqualis conditionis cum Fiſco, quia vterque priuilegiatus meritò præfertur in poſtea quæſitis. Ita loquitur ibi. Hic verò priuatus nullum habebat priuilegium, niſi temporis prioritatem, quæ contra Fiſcum non attenditur in poſtea quæſitis, vt hic, & hic eſt vera prima ſolutio poſita hic in gloſ. Hæc Bar. Idem Bar. in d. l. Titius. Odofred. ibidem, vbi eleganter. Angel. ibi quo-

quoque Neguſant. de pignor. ſecundo membr. quint. par. principal. nume 42. d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 5. tit. qui potior. in pignor. hab. quæſtion. 29. vbi omnium latiſſime. & Clariſ. vir, ac dominus meus colendiſſimus d. M. Anton. Peregr. de iure fiſci lib. 6. tit. 6. nu. 15. & decimo octauo. His adde Petr. Coſtalium in ſuis Aduerſarijs in dict. l. Titius.

6 Sed iſthæc prima interpretatio dom. Accurſ. diſplicuit Hugon. Donell. de pignorib. & hypothec. capit. duodecimo. pag. mihi 176. ver. at neque. vbi ita docuit. At neque iam pecunia illa debebatur ex cauſa tutelæ, ſed iudicati, nec ſi in ea cauſa vllus eſſet fauor, ideo pignus illi conſtitueretur, vbi ſua conuentione nullum haberet. Poſtremo cur Seia præferatur fiſco, non in eo cauſam Scæuola eſſe vult, quod pecunia ex illa cauſa deberetur, ſed quia prius hypothecam accepiſſet, in quam deinde, nouatione facta, conuentione ſucceſſiſſet. Hæc Donellus.

7. Pluribus alijs mediis damnatur quoque per d. Raphael. Fulgoſ. in d. l. Titius Seiæ. nu. 1. Vide per eum. Sat enim loca indicaſſe.

8 Alter quidem extitit intellectus, quod in caſu eiuſdem Scæuolę prima creditrix eſt præferenda in his rebus, quas acquiſiuit Titius debitor poſt priorem obligationem, & ante obligationem ſecundam, ſed in his rebus, quas poſtquam contraxit cum fiſco, acquiſiuit, præferendus eſt fiſcus, & de his loquitur Vlpianus ipſe, quæ ſcilicet poſtea acquiſiuit. Vnde. Hoc idem repetijt ipſemet Accurſ. in d. ver. præferenda. Et ſequi viſus eſt d. Odofred. in d. l. Titius Seiæ. in fine. & omnium elegantiſſime ſubtil. Cuiac. lib. decimo, obſeruatione ſua 22.

9 Sed iſte intellectus diſplicuit Bartol. Aurigæ noſtro. in d. l. ſi is, qui. dum ita loquutus eſt. Nec iſta eſt bona, quia dicit tex. de quæſitis, donec prima creditrix vniuerſum debitum habeat. Vnde. Sequutus eſt Albericus ibidem. ver. ibi non poſt. Vbi pulchre. ac alij.

10 Præterea reprobatur ex alio. Nam ſi reſponſum Scæuolæ ita intelligeretur, eſſet de indubitabili. Cui enim dubium, quod in rebus, in quibus erat conſtitutum pignus, & quæ acquiſita erant ante obligationem irritam cum fiſco, creditor ipſe priuatus non eſſet pręponendus? Vnde.

11 Tertius, ac vltimus ſenſus ipſiuſmet Accurſ. extitit, quod in caſu eiuſdem Vlpiani debitor cum fiſco contraxit, antequam mecum puta contraheret, & ſecundum hoc, quod ibi dicitur in poſtea quæſitis, ſubaudi *etiam*, nam idem in antea quæſitis, & pro hac lectura videtur tex. præfati reſponſi in fine. ibi *præuenit enim cauſam pignoris fiſcus*, & ſic innuit, quod fiſcus prior contraxerit. Vnde. Et huius opinionis extitiſſe viſus eſt etiam d. Salycet. in d. l. Titius. quem omnino conſulas.

12 Sed & iſte ſenſus damnatur per eundem Bar. in d. l. ſi is, qui. Audi eius verba. Sed eſt contra mentem huius legis, quæ vult ponere priuilegium fiſci. Nec obſtat hæc lex, dum dicit, *præuenit enim*, quia intelligo iſtud præuenit, quod ſit præſentis temporis, non præteriti, q. d. fiſcus ſuo priuilegio pręuenit cauſam pĩgnoris. Vnde fit pręuentio propter priuilegium, non propter tempus. Ita Bar. Sequutus eſt Angelus ibidem, Alberic. Fulgoſ. in dict. l. Titius. fere in fine. ac alij.

13 Secundo loco principaliter extitere nonnulli alij, qui quidem rati ſunt, quod reſponſum Scæuolæ procedit de iure communi, & inſpecto priuilegio fiſci.

Vlpianus autem loquatur de iure ſpeciali. Vnde.

14 Sed & iſte intellectus corruit, conſiderando, quod Scęuola ita loquitur de fiſco, ſicut & ipſemet Vlpian. Vnde nõ eſt facienda ſupradicta diſtinctio. Et fuit hæc reſolutio de mente Alberic.

Digitized by Google

præcitato loco, licet poſtea titubare videatur.

15 Accedit tertio loco principaliter quędam alia conciliatio, & eſt Gul. Forner. lib. 2. ſelectionum. ca. 24. Tradidit enim is, addendum eſſe reſponſo illi Vlpiani verbum iſtud *cum*, quo caſu concordabit cum illo d. Scæuolæ. Lectio autem ſupradicti reſponſi ſecundum eum ita ſtatuenda erit.

16 *Si quis mihi obligauerat, quæ habet, habiturusvè eſſet, cum cū fiſco cōtraxerit, ſciendum eſt, in re poſtea acquiſita fiſcum potiorem eſſe debere Papinianum reſpondiſſe* : quod & conſtitutum eſt. *Prauenit enim cauſam pignoris fiſcus*. Ex hac lectione colligitur, quod ideo ibi fiſcus præfertur, quia prius contraxit cum debitore, id quod etiam clare ſignificant verba illa, *prauenit enim cauſam pignoris fiſcus*. In caſu autē leg. contrariæ Fiſcus ipſe fuit poſterior in contrahendo cum ipſomet debitore, creditore illo priuato. Vnde nil mirum, ſi priuatus ille eo caſu præferatur, & ita & ceter.

17 Sed iſta Fornerij lectio, vti repugnās vulgatæ omnium Codicum lectioni, explodenda eſt. Vnde. Adde, quod dictio illa *quum, vel cum*, abeſt a Pandectis Florentinis, Haloandri, Gottofredi, Ruſſardi, ac aliorum præclariſſimorum virorum.

18 Accedat. Nam ſi dicta lectio eſſet recipienda, reſponſum illud Vlpiani eſſet de indubitabili, cōtra tradita in l. quod Labeo. de Carboniano edicto. Quis enim negabit, fiſcum priorem tempore, in rebus poſtea quaſitis priuato præferri? Vnde non immeritò ſupradicta lectio damnata fuit per doctiſſimum Cuiacium loco iam admonito.

19 Præterea, tantum abeſt, vt in caſu d. l. ſi is, qui. fiſcus prius cum debitore illo contraxerit, quod immo eum poſteriorem extitiſſe clare colligitur ex vulgatorum omnium Codicum lectione, & præcipue illa d. Haloādri. Audias ipſius verba.

Si qui mihi obligauerat, quę haberet, habiturusque eſſet, & (nota) cum fiſco contraxerit, ſciendum eſt in re poſtea acquiſita fiſcum potiorem eſſe debere. Vnde.

20 Quarto principaliter D. Hugo Donell. in ſuo tract. de pignorib. & hypothecis. capitu. 12. pag. mihi 176. ver. ſed profecto. alio modo ſupradicta quidem reſponſa conciliare ſtuduit. Tradidit enim, quod ideo in caſu Vlpiani fiſcus præfertur, quoniam debitor ille prius contraxerat cum fiſco, antequam tertio illi creditori obligaſſet, quæ haberet, habiturusve eſſet. Et ideo ſubdit, verbum illud *contraxerit*, de quo in d. l. ſi is, qui. non futuri temporis eſſe, ſed præteriti, vt ſit ſenſus ſecundum eum, *ſi qui mihi obligauerat, quæ haberet, habiturus ve eſſet, cum fiſco contraxerit*, id eſt iam ante contraxerit, quam mihi obligaret, quæ habebat. In caſu vero Scæuolæ. debitor ille prius omnia bona ſua præſentia, & futura obligauit, & poſtea cum fiſco contraxit. Vnde nil mirum, ſi potior eſt cauſa illius tertij creditoris, excluſo ipſo fiſco. Ita voluit dicere Donell. licet ſub multiloquio, & confuſe. Et iſte intellectus videtur aliqualiter adhærere illi d. Fornerij ſupra relato.

21 Sed iſte Donell. ſenſus eſt omnium aliorum peſſimus. In primis enim diuinat, dum vult, quod in caſu Vlpiani prius cōtractum fuerit cum fiſco, quam obligatio ſequuta. Vnde.

22 Adde, quod videtur repugnare omnium Codicum lectioni, & præcipue illi d. Haloandri, ex qua quidem colligitur, obligationem illam factam de omnibus bonis tam præſentibus, quam futuris præceſſiſſe contractum celebratum cum ipſo fiſco.

23 Præterea ſupradictus intellectus redditur falſus conſiderando naturam illius dictionis, *ſi*, quæ quidem regulariter denotat conditionem, ad congeſta per dom. Vulpell. de præpoſition. Aduerb. & coniunct. ſignificatione. in litera, ſeu dictione *Si*, & futurum tempus.

Digitized by Google

pus reſpicit. ad notat. per dom. Cardinal. Tuſcum concluſ. ſua 29. nu. 11. in litera T. Vnde.

24 Accedat, quod eo tento deciſio illius reſponſi Vlpiani eſſet de indubitabili, contra tradita in d. l. quod Labeo. ff. de Carbon. edic. Cui enim dubium, ſi obligatio contracta cum fiſco præceſſiſſet illam omnium bonorum obligationē factam illi tertio quod fiſcus ipſe in poſtea quæſitis præferri deberet. Vnde.

25 Quinto, ac poſtremo loco Clar. vir d. Alexand. Turamin. ad l. non puto. capitu. 3. nu. 25. cum ſeq. ff. de iure fiſc. alterius quidem extitit opinionis. Tradidit enim, quod ideo fiſcus in d. l. ſi is, qui. præfertur priuato in bonis, de quibus ibi, quia hypotheca legalis, & priuilegiata eodem tempore concurrens cum conuentionali, & non priuilegiata ei præfertur.

26 Obſcurum eſt id inquies? explico. In caſu d. l. ſi is, qui, licet inſpecto tempore cōuentionis creditor priuatus anterior ſit, nulla tamen adhuc eſt hypotheca reſpectu bonorum poſtea quærendorum, quia neque res alienas afficere poteſt. tot. titu. C. ſi res alien. pign. dat. neque cum qualitas ſit, ſiue ius in corpore, ſeu accidens quoddam, poteſt ſine ſubiecto conſiſtere, vt notatur in §. 1. & per Angel. ibi. inſtit. de vſufruct. Quare quo tempore bona quæruntur, & ius fiſci, vt ius priuati notum eſt, & in eſſe productum, quod poſſit illa bona afficere. In quo concurſu quis non videt hypothecam legalem, & priuilegiatam eodem tempore cum conuentionali, & nō priuilegiata concurrere? Atqui certum eſt validius operari legem, quam hominem in actu annullando, tex. eſt, quem not. Bar. in l. ſi libertas. ff. de iure patronatus.

27 Adde, quod cum concurrunt priuilegium, & ius commune, verum eſt, ius ſpeciale iure communi potentius eſſe, argumento l. in toto. ff. de regul. iuris. Quæ ratio facit, vt inter duos priuilegiatos ille præferatur, qui magis eſt priuilegiatus. d. l. priuileg. & ibi gl. & l. quod quis. eod. tit. eadem exigit, multo magis priuilegiatum, in quo priuilegiatus eſt, præferri dumtaxat vtenti iure communi. Hoc eſt, quod Vlpianus in d. l. inſinuat. his verbis. *præuenit enim cauſam pignoris fiſcus.* videlicet priuilegio, & ſpeciali iure. Vnde ex ſupradictis mirum nemini videri debet, ſi in caſu prædictæ l. ſi is, qui. potior ſit cauſa ipſius fiſci.

28 In caſu autem d. l. Titius. aderat quoque hypotheca legalis, & priuilegiata reſpectu illius Seiæ pupillæ priuatæ. (pupillus enim habet omnia bona tutoris ſui tacite hypothecata. Ad late congeſta per dom. Card. Tuſcum cōcluſ. ſua 453. in litera T.) & illa ſua hypotheca erat anterior, vnde nil mirum, ſi præfertur poſteriori illi tacitæ ipſius fiſci, ac per cō ſequens contra fiſcum ſuper prælatione in bonis illis poſtea acquiſitis reſpondent ipſemet Scæuola. Vnde.

29 Et huic eidem ſententiæ & nos ſubſcribendum opinamur. Satis.

30 Vide de materia d. Anton. Fabrum lib. 2. coniecturarum iur. capitulo decimo.

Macer. Iuriſconſul. in l. imperatores. ff. de bonis eorum. qui ante ſententiam mortem ſibi conſciuerunt. & Vlpianus in l. eius, qui. ff de iure fiſci. conciliantur ad inuicem.

S V M M A R I V M.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2. & 3.*

4 *Pro conciliatione multi multa dixere.*
5 *Opinio Accurſii deducitur, & num. 6.*
7 *Damnatur.*
8 *Aliorum ſententia affertur, quam ſequitur Author. nu. 11.*
9 *Cuiacij opinio proponitur.*
10 *Reijcitur.*
12 *An qui vel nominatus fuerit tantum a latronibus damnatis, vel quia accuſatorem corruperit tantum, ſatis habeatur pro confeſſo, atque conuicto, Quęritur?*
13 *Pro reſolutione videndi plures doctores remiſſiue.*

¶ Pęna, qua mulctari aſſolent ij, qui corruptis accuſatoribus ante ſentẽtiam diem ſuum obierint, an ad eorũ hæredes tranſeat? maxima eſt in iure noſtro difficultas, ac contrarietas.

1 Macer enim Iuriſconſul. in l. Imperatores. ff. de bonis eorum, qui ante ſententiam mortem ſibi conſciuerunt. reſpondit ꝑaffirmatiua. Eius verba talia ſunt.

2 *Imperatores Verus & Antoninus Aulo Iuliano reſcripſerunt, eos, qui in latronibus nominati, corruptis accuſatoribus diem ſuum obierint, vt confeſſos de crimine, non relinquere defenſionem hæredibus rationis eſt.*

3 Totum autem contrarium ſtatuit expreſſe Vlpianus Iuriſconſult. in l. Eius, qui. ff. de Iure Fiſci. Audi eius verba. *Eius, qui delatorem corrupit, ea conditio eſt, vt pro conuicto habeatur, nam in fiſcalibus, cauſis id conſtitutũ eſt Sed enim hæc pœna magis eſt, vt aduerſus ipſum locum habeat, qui delatorem redemit, ceterum aduerſus hæredem eius tranſire non debet.* Hactenus Vlpianus.

4 De conciliatione cogitandum.

5 Accurſ. priori loco in d. l. Imperatores. in ver. defenſionem. pro conciliatione docuit, quod in caſu prædictæ legis ſit ſpeciale in latronibus, prout & in crimine læſæ Maieſtatis, vt C. ad l. Iul. Maieſtat. l. quiſquis. Vnde.

6 Hoc idem tradidit quoque ipſemet Accurſ. in præcit. l. eius, qui in ver. tranſire. Sequutus eſt Bar. Auriga noſter. in d. l. Imperatores, & d. Cuman. in d. l. eius, qui. in princ. vbi etiam tradit rationem ſpecialitatis, dicens: nam nihil operaretur, niſi tranſiret ad hæredem cum moriendo videatur confeſſus. nec alia ſententia poſſet in vita ſequi, & latius, vt per eum.

7 Sed iſthæc prima interpretatio damnatur per d. Iacob. Cuiac. lib. 6. obſeruationũ c. 24. fere in fine. Audi eius verba. Male in latronibus ſpeciale eſſe ait, (intelligit aũt ibi de Accurſio) cum non ſint maiore odio digni, quam illi, qui ne ſibi quidem parcunt.

8 Secundo quidem loco principaliter extiterunt nonnulli alij, qui alio modo ſupradicta reſponſa cõciliare nixi ſunt. Tradiderunt enim, ꝙ ideo in caſu Macri, pœna tranſeat ad hęredem, quoniã Iuriſconſultus ipſe loquitur de ijs, qui poſt corruptos accuſatores mortem ſibi conſciuerunt, qui quidem quum duplici confeſſione conuincantur, & quod accuſatores corruperũt, & ſibi manus intulerunt, ita pro condemnatis habentur, vt nihil ſuperſit hęredibus remedij, quo ſe tueri poſſint. In caſu autem Vlpiani ſit mentio duntaxat de eo, qui corruperat accuſatorem. Vnde nil mirum, ſi diuerſum ius ibidem ſtatuatur. Vnde.

Sic elegãter colligitur ex ſcriptis per d. Connanum libr 5 Commentar. ſuorum Iuris Ciuilis cap. 7. pag. mihi 311. tergo, per Cuiacium obſeruat. ſua 24. lib. 15.

9 Tertio loco principaliter idem dom. Cuiacius lib. 6. obſeru. cap. 24. alterius extitit opinionis. Ratus eſt enim addendam eſſe dictionem illam *non* in caſu Macri, vt ſit ſenſus.

Non relinquere defenſionem hæredibus rationis non eſt. Quo caſu concordabit illud reſponſum cum illo d. Vlpiani. Vnde.

10 Sed iſte ſenſus, præterquam quod eſt violatiuus literæ d. l. 2. reprobatur. per d. Ioan-

d. Ioannem Robertum Receptarũ Iuris Ciuilis lectionum cap. 37. in fine libro 1. Vide per eum.

11 Ego ſequor ſecũdum ſupra relatum, eumque ab omnibus amplectendum ſuadeo.

12 Nota tamen pro pleniori cognitione materiæ prædictorum reſponſorum, quod pulchra ex ipſis oritur quæſtio, & eſt. An qui vel nominatus fuerit tantum a latronibus damnatis, vel qui accuſatorem comperit tantum, ſatis habeatur pro confeſſo, atq; conuicto?

13 De qua quidem materia (ultra doctores omnes vtrobique) videndi Ioannes Robertus libro ſecundo Animaduerſionum ſuarum Iuris Ciuilis cap. 22. & Ant. Mercator in Annotationibus ſuis præcitat. loco. idem Robertus dict. libro primo Receptarum lectionum cap. 37. Clar. Peregr. lib. 4. de Iure Fiſci tit. 4. & tit. 5. & prius lib. 2. tit. 1. Balthaſar Gomez. in ſuo trac. de poteſtate in ſeipſum capit. 23. d. Farinacius de Reo confeſſo, & Conuicto. Ariſminus Tepatus lib. 1. ſuarum iuris ſententiarum tit. de bonis eorum, qui ante ſententiam ſibi mortem conſciuerunt, ac alii. Adeas quoq; tex. in l. final. §. final. ff. eodem. de bonis eorum, qui ſibi mortem.

L. cum quidam. ff. de iure Fiſci. & l. in fraudem. ff. eodem. adinuicem pugnantium conciliatio.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*

3 *Duæ opiniones d. Accurſ. pro ſupradictis reſponſis conciliandis afferuntur, ac improbantur, & num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10 & 11.*

12 *Opinio Bart. deducitur.*

13 *Damnatur.*

14 *Cuiacij ſenſus proponitur, & num. 15.*

16 *Reprobatur.*

17 *Gilberti Regij interpretatio ſubnectitur.*

18 *Reiicitur. & nu 19. & 20.*

21 *Pauli Pici cogitatum perpenditur, & num. 22.*

23 *Redarguitur.*

24 *Thedori Straithmani conciliatio ſubiicitur.*

25 *Et hanc ſequitur Author.*

25 *Reprehenditur Straithmanus.*

¶ Conciliatur Paul. I. C. in l. in fraudem. cum Vlpiano in l. cum quidam. ff. de iure Fiſci.

1 Paul. ita loquitur. *In fraudem Fiſci non ſolum per donationem, ſed quocumq; modo res alienatæ reuocantur, idemque iuris eſt & ſi non quæratur. Aeque enim in omnibus fraus punitur.*

2 Verba autem Vlpiani talia ſunt. *Cũ quidam capitis reus emancipaſſet filium, vt hæreditatem adiret, reſcriptũ eſt non videri in fraudem fiſci factum, quod acquiſitum non eſt.* Pro conciliatione horum reſponſorum multi multa dixere.

3 Accurſ. in d. l. in fraudem. in ver. non quæratur. opinatus eſt primo loco, qđ ibi lucrum erat delatum, quod nõ erat in caſu d. l. cum quidam. Sequutus eſt Albericus in d. l. cum quidam. vbi protulit hęc verba. Sed reſpõdere poſſemus, quod hæc lex loquitur in acquirendis, non in iam quęſitis, nam qui non acquirit dato, quod poſſit, non videtur creditoribus fraudem facere, vt ſupra. quæ in fraudem creditorum l. qui autem. Adde Socinum Iuniorem conſil. ſuo 124. nu. 8. ver. præterea in tertio.

Verum hæc opinio damnatur, & recte meo quidem indicio, per Bar. in d. l. 5

in

in fraudem. ſub illis verbis. Hęc non eſt vera. Et rationem reddit, quia & in caſu d. l. cū quidam. hæreditas erat delata, vt ibi dicitur, præterea & in caſu d. l. in fraudem. poſſunt conſiderari bona nondum acquiſita ibi. *& ſi non quaratur*, id eſt non acquiratur. Vnde.

5 Alia ſecundo loco adducitur interpretatio eiuſdem Accurſij, & eſt quod in caſu d. l. cum quidam. ille, qui non eſt lucratus, vel nondum acquiſiuit, non erat adhuc debitor Fiſci, quia nondum erat condemnatus, & ſic ab eo nihil poterat petii ad l. prohibitum, & l. final. C. eod. de Iur. Fiſc. libr. 11. Paul. autem in d. l. in fraudem. loquitur in vero debitore Fiſci, & condemnato. Vnde non officit.

6 Et hunc ſenſum approbare præciſe videtur textus in l. poſt contractum. ff. de donationibus, vbi ſic legitur. *Poſt contractum capitale crimen donationes factæ valent, ex conſtitutione Diuorum Veri, & Antonini, niſi condemnatio ſecuta ſit.*

7 Adhæſiſſe quoque huic eidem interpretationi viſus eſt. Theodorus Straithman. in ſua Αἰτιολογία Iuris Ciuilis, 29. vbi ſic loquitur. lex cum quidam. de reo loquitur, qui accuſatus quidē erat, verum nec damnatus, quod verba indicant, is non acquirendo in fraudem fiſci nihil committit, quod adhuc dubium erat, condemnaretur, an non condemnaretur. Regulariter enim acquirere nemo tenetur. l. qui autem. ff. quæ in fraud. credit. At in l. in fraudem. iam damnatus erat, qui lucra ſibi oblata non acquiſierat, merito in fraudem fiſci cenſebatur feciſſe. Quod autem d. l. in fraudem. de damnato loquatur, probatur ex primo reſponſo eiuſdem legis, Vbi res alienatæ reuocantur, reuocari autem non poſſunt, niſi poſt condemnationem, per textum in l. defenſionis facultas. C. eodem libro decimo. Hactenus. Straithmannus.

8 His adde Alberic. in d. l. in fraudem. & Angel. necnon Ludouic. Gozadin. conſil. ſuo 97. numero 12. vbi poſt eundem Alberic. ſubdit, ſpeciale eſſe in fiſco quod imputetur ei, qui noluit acquirere, quod non eſt in alijs, creditoribus & latius, vt per eum. Adde etiā Socinum præcit. conſil. 124. dict. numero octauo.

9 Verum nec iſta expoſitio omnino tuta videtur, non enim concludendum eſt, quod ideo in caſu d. l. in fraudem, alienationes illæ factæ reuocari queant, quia reus fuerit condemnatus, quod nō contingit in caſu dict. l. cum quidam. Nam certi etiam iuris eſt, alienationes factas quocunque titulo ante crimen commiſſum, ſi factæ fuerint in fraudem fiſci propter futurum crimen reuocari, prout ex pluribus concludere viſus eſt Clar. Peregrinus de Iure Fiſc. libro quinto, titulo primo, numero 153. & 154. vbi regulam propoſuit in ſimili, quod alienatio etiam facta in fraudem futurorum creditorum reuocatur. Vnde addo Sebaſtian. Guazzin. de Confiſcatione bonorum in limitat. 12. concluſ. 13. numero 5. vbi pulchre.

10 Præterea Vlpianus in dict. l. cum quidam. non ſumit fundamentum ex eo, quod reus ille non eſſet condemnatus, prout ex aduerſo deducitur, ſed quia non videtur in fraudem fiſci factum, quod acquiſitum non eſt.

11 Addo ego. Verba illa *Capitis reus* intelligi, meo quidem ſenſu, de eo, qui reus eſt mortis & ſic ad mortem condemnatus, alias Iuris Conſultus protuliſſet alia verba, vt puta delatus, vel accuſatus.

12 Tertio ſpecialiter ſe offert opinio Bart. in d. l. cum quidam. vbi docuit illā legem intelligi, ꝙ non videatur factum in fraudem fiſci, vt patiatur pœnam dupli. iuxta not. in l. defenſionis. C. eod. de Iur. Fiſc. lib. 10.

13 Verum nec iſta placet. ideo enim non videtur in fraudem fiſci factum, quia acquiſitum non eſt, inquit ibi I. C. non au-

autem fit aliqua mentio ibi de pœna
dupli.
Vidend. tamen de hac opinione Al-
beric. in d.l. cum quidam. & Gozadin.
conſ. ſuo. 97. nu. 12.
14 Quarta principalis adducitur inter-
pretatio Iacob. Cuiacii lib. 8. obſerua-
tione ſua 9. fere circa mediũ, Sentit.n.
is, licet ſubobſcurè, æque puniri fraudẽ
ſiue alienando, ſiue non acquirendo fi-
ſcum fraudarit quis. & ita procedere
15 tex. in d.l. in fraudem. Neque obſtare
d.l. cum quidam. ſpeciale eſt enim ibi fa
uore emancipationis, vt ipſius cauſa
occaſionem acquirẽdi negligere liceat,
etiãſi ex ea re fraudetur Fiſcus, ita mea
ſententia, voluit dicere Cuiacius, qui
ſubdit, quod qui emancipat filium, vt
hæreditatem adeat, non vtitur occaſio-
ne acquirendi; ergo in fraudem fiſci
facit.
16 Verum iſta tanti viri opinio non mi-
hi ſatis applaudit. Iuriſconſultus enim
in d.l. cum quidam. non ideo occaſionẽ
acquirendi negligere licere, etſi ex ea re
fraudetur fiſcus, fauore emancipationis
ſcriptum reliquit, ſed quia non videtur
in fraudem fiſci factum, quod acquiſi-
tum non eſt.
17 Quinto loco Gilbert. Reg. *ἐναντιοφα-
νῶν* lib. 1. cap. 14. horum reſponſorum
conciliationi ſtudens, opinatus eſt, ſpe-
cialitatis quid induci in caſu d. l. cum
quidam. Apparet autem id cum dicitur,
reſcriptum eſt. Ratio vero ſecundum
eum hæc fuiſſe reſcripti videtur quod
inuito filio non quæſiiſſet de acquiren-
da, vel omittenda hæreditate; Nihil igi-
tur profuiſſet retinere filiũ in poteſtate,
quem non eſt veriſimile aditurum, vt
patri reo, & per patrem fiſco hæredita-
tem acquirat; ſed ne interim adeundæ
hæreditatis tempora prætereãt, quid ni
licebit filium emancipare, qui ſine vllo
damno hæres eſt futurus? alioquin ſine
vllo fiſci commodo hæreditatem tem-
pore amiſſurus? Hæc Regius.
18 Verum nec iſte ſenſus Regii poteſt
procedere, quãdoquidem ratio, ob quã
emancipatio illa teneat, & ſuſtineatur
ſcripta, & allata eſt in d.l. cum quidam.
ibi. ***non videri in fraudem fiſci factum,
quod acquiſitum non eſt.*** *Ergo.*
19 Præterea falſa videtur illa conſidera-
tio, quod nihil profuiſſet retinere fi-
lium in poteſtate, quẽ non eſt veriſimi-
le aditurum, vt patri reo, & per patrem
fiſco hæreditatem acquirat.
20 Quoniam immo veriſimile eſt, filium
ipſum aditurum, vt patri licet reo non
tamen condemnato, & quem abſoluen-
dum fore ſperatur, hæreditatem acqui-
rat. Vnde.
21 Alius Texto loco afferri poteſt intelle-
ctus Pauli Pici in l. poſt contractum.
de dona. num. final. ſentit enim is ideo.
d.l. in fraudẽ. diſcrepare a dicta l. cum
quidam. quia in d.l. in fraudem. eſt fa-
cta incorporatio bonorum in fiſcum, &
eorum bonorum fiſcus factus eſt domi-
nus. regulariter enim per ſententiam,
in qua eſt annexa publicatio bono-
rum, vt quotidie fit, quia lata ſen-
tentia ſuper crimine dicitur, & eius bo-
na publicamus. inducitur incorporatio
bonorum in ipſum fiſcum, & eorum
ipſe efficitur dominus. ideo nimirum, ſi
alienatio poſtea de ipſis bonis facta
reuocatur.
22 In caſu dictæ l. cum quidam. bona
non ſunt incorporata in fiſcum, neque
fiſcus eſt dominus. Ergo.
23 Sed decipitur quoque Picus, quan-
doquidem & in caſu dictæ l. in frau-
dem. agitur de bonis nõ incorporatis in
fiſcum, & quorum ipſe non eſt domi-
nus, patet ibi ***idemque iuris eſt, etſi non
quæratur*** id eſt non acquiratur.
24 Septimo loco Theodor. Straithman.
in ſuis *ἀντινομίαις* legum Ciuil. cap. 29.
ver. præterea. fuit in nona opinione.
Arbitratus eſt enim d. l. in fraudẽ. de eo
intelligi, qui dum damnatus eſſet, dire-
cto & ex ſua ipſius perſona acquirere
noluit adeoque rem illicitam fecit, ſed
in d. l. cum quidam. Reus actum lici-
tum fecerat, quod nec dum damnatus
filium emancipauit, quo caſu licet in
conſe-

conſequentiam non acquireret, (hæreditatem enim filio delatam filius ſibi quęſiuit) in fraudem tamen fiſci feciſſe non dicitur, tum quia adhuc accuſatio dubia erat, tum quia adminiſtrare adhuc poterat. ad l. aufertur. §. in reatu. ff. eod. Item cauſa filii fraudem excuſabat propter naturæ pietatem, argumento eorum, quæ notantur. in l. Iul. in fine. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſt. Denique fraus tum facilius excluditur, quod reus, vt diximus, directo, & principaliter, vel ex deſtinato non acquirebat, ſed per conſequentiam, & velut per obliquum, quorum nullum in d. l. in fraudem. concurrebat.

25 Et hanc ſententiam etſi non admodum tutam in præſentiarum ſequendam arbitramur; aduerte tamen ipſum Stritmanum hanc expoſitionem a Zazio, licet de authore nullum verbũ, ad litteram mutuaſſe in ſuis ἀντινομίαις par. 1. nu. 19. Dedecus profecto magnũ. Non enim aliena tacitis authorib. vſurpanda ſunt, & maxime ad litteram.

Diſſidium inter l. non intelligitur. §. ſi in locis. ff. de iure fiſci. & §. Theſauros. inſtit. de rerũ diuiſione.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2.*
3 *Maxima extat ἀντινομία inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Duo Accurſ. intellectus proponuntur, ac improbantur, & nu. 5 6. 7. 8. 9 & 10.*
11 *Cantiunculę interpretatio deducitur.*
12 *Reiicitur.*
13 *Aliorum ſententia deſcribitur.*
14 *Damnatur.*
15 *Franciſci Zoaneti ſenſus affertur.*
16 *Reſpuitur & nu. 17.*
18 *Fornerii conciliatio ſubiicitur.*
19 *Redarguitur.*
20 *Franciſci de Caldas opinio ſubnectitur.*
21 *Damnatur. & nu. 22.*
23 *P. Heigii animaduerſio in medium affertur.*
24 *Reprehenditur.*
25 *P. Barboſæ ſenſus proponitur.*
26 *Reiicitur, & num. 27. & 28.*
29 *Opinio Authoris.*

¶ Maxima deducitur ἀντινομία inter Calliſtratum in l. non intelligitur. 3. §. ſi in locis. ff. de iure fiſci, & Iuſtinianum Imperatorem in §. Theſauros. inſtit. de rerum diuiſione.

1 Verba Calliſtrati. *Si in locis Fiſcalib. vel publicis, Religioſisue, aut in Monumentis theſauri reperti fuerint, Diui fratres conſtituerunt, vt media pars ex his Fiſco vendicaretur.*

2 Verba Iuſtiniani. *Theſauros, quos quis in loco ſuo inuenerit, Diuus Adrianus naturalem æquitatẽ ſequutus ei conceſſit, qui eos inuenerit; idemque ſtatuit, ſi quis in ſacro, aut religioſo loco fortuito caſu inuenerit.*

3 In his reſponſis ſedandis, quæ reuera mirum in modum inter ſe contrariari videntur, maximopere Doctores noſtri inſudarunt.

4 Accurſ. priori loco. in d. §. ſi in locis. in ver. Vendicaretur. opinatus eſt, in caſu d. §. Theſauros. Hadrianum ſequutum fuiſſe naturalem æquitatem, fundatam in ea ratione, quod quæ in nullius bonis ſunt, occupanti conceduntur & ideo nil mirum, ſi ibi Theſaurus adinuentus ad inuentorem totus ſpectet, & pertineat: Calliſtrati vero reſponſum procedere ſecundum ciuilem rationem, quæ pręualet naturali illi æquitati ad l. bona fides. ff. depoſiti. vnde nil mirum, ſi pro dimidia ſit de ratione Fiſci. & attenta hac prima concordia, prævaleret diuiſio. in d. §. ſi in locis. Hanc autem conciliationem comprobare mirum in modum viſa ſunt verba illa d. §. theſauros. *Diuus Adrianus naturalem æquitatem ſequutus.* & inſectatus eſt Ioan. De Platea ibid. num. 75. & quod attendenda ſit potius deciſio Calliſtra-

ſtrati, quam Iuſtiniani docuit inter ceteros Hotoman. in d.§. theſauros in ver. ſi quis in ſacro. & Hugo Donell.lib.4. ſuorum Cõmentariorum Iuris Ciuilis capit.14.pag. mihi 256. & 257.vbi latiſſime. His adde d. Nicolaũ, à Salys in ſuis Sicilimentis Iuris Ciuilis in d.§.ſi in locis.

5 Sed reijciendus eſt iſte ſenſus,quãdo quidem Iuſtinianus contra legem decreuiſſet, poſterioremque ſanctionem improbaui tamen tuliſſet. Sic eleganter clariſs. ac perilluſtris d. meus Peregrin. de iure Fiſci lib.4.tit.2. num 6.ver.contra. in fine. Hoc idem ante ipſum tradidit d.Couar. in Repetitione cap. peccatum §.vlt.num.3.verſ. Ego hanc conciliationem. de regul. iur.in 6. vbi protulit hæc verba. Ego hanc conciliationem minime probo, quippe qui non eſſe veriſimile cenſeam,Iuſtinianum in ſuis illis inſtitutionib.quas edidit, vt iuuenes iuris principia acciperent, falſam, vel Iure Ciuili iam derogatam ſententiam tradidiſſe.

6 His adde Connanũ libro 3. ſuorum Commentariorum Iuris Ciuilis capi.4. in lit. H. pag. mihi 141. tergo, vbi docet hanc ſententiam ſibi probabilem minime uideri, cum Adriani edictum tanto poſt referatur à Iuſtiniano nõ facta Diuorum fratrum reſcripti mentione, & d. Petrũ Gilkneium in d. §. Theſauros. nume. 14. adnectendus eſt etiam Clar. Monarcha Iuris do. Farinacius in ſua prax.& Theoric. criminal.tit.de var.& diuerſ.qõnibus quęſtione 104.inſpectione 1. nume. 11.vbi infinitos alios hunc eundem ſenſum inſectantes deducit,ante ipſum hoc etiam tradidit,& ſequutus eſt Ant. Gomez in l.45.Tauri.num.52. in fine, vbi tamen hoc intelligit quãdo caſu fortuito inueniat Theſaurus in loco ſacro,uel religioſo, ſecus ſi data opera,quia tunc totus ſpectat ad dominum loci; adeund. nouiſſime P.Barboſa in l. diuortio.§.ſi fundum. num.42.& 43.ff. ſol.matrim. vbi circa reprobationem ſupradictæ opinionis elegãtiſſime inſiſtit.

7 Alia ſecundo loco adducitur conciliatio eiuſdemmet Accurſij, & eſt, text.in d.§.ſi in locis. procedere, ac intelligi in theſauro ex induſtria,& data opera adinuento, vt eo caſu pro dimidia inuentori adiudicetur; Textum vero in dic.§. Theſauros,cum fortuito fuerit adinuentus, & reuera tex.ille loquitur in his terminis, prout ex eiuſdem verbis clare colligitur. Et huic diſtinctioni concordat quoque glo in cap. ſi quid inueniſti.14. quæſtione 5.

8 Verum huiuſmodi diſtinctio non ſatisfacit, nam Theſaurus ex induſtria in loco ſacro, vel religioſo adinuentus,inuentori pro nulla parte cedit, ſed totus fiſco acquiritur. Sic clare præſupponit tex.in cap.1.tit. Quæ ſint regalia, & eſt de mente Leonis in l. 1. C. de Theſaur. lib.10.& Iuſtin.in d.§.Theſauros,dum in alienis locis.Theſauro caſu adinuento, partem inuentori tribuunt.

9 Præterea tex. in d.§. ſi in locis. æquiparat loca ſacra, & religioſa locis fiſcalibus,& Cæſaris,& tamen conſtat Theſaurum in his adinuentum pro medietate inuentori cedere, cum fortuito adinuenitur. Sic elegãter idem Cla.Eques d.Pereg.d.tit.2.num.7.

10 Eandem conciliationem improbauit prius Couar.d.§.vlti. præcit.nu.3. libet eius verba tranſcribere. Sed quod Calliſtrati reſponſio ſit intelligẽda de Theſauro data opera inuento falſum eſt,prꝗterquam ꝙ hęc interpretatio maximam diminutionem habet.Etenim in d.§.ſi in locis,æqualis deciſio ponitur in Theſauro inuẽto in loco ſacro, in religioſo,in pͦdio publico,in pͦdio Cęſaris patrimoniali, uel Fiſci, & ideo in oib. his eadẽ eſſe dẽt determinatio,& tamen conſtat Theſaurum inuentum in prædio Cęſaris patrimoniali, uel Fiſci data opera, nõ pro parte dimidia tantum,ſed in totum Cęſaris,uel Fiſci eſſe,quod & ex ipſo Iuſtiniano apparet, qui ſemper de Theſauro tractat diuidendo,cũ is inuẽtus ſit fortuito quaſi ubi ſi ſit inuentus data opera, is oino, & ĩ totũ ptineat ad fundi dñm.

Digitized by Google

Vnde certiſſimum hic eſſe cenſeo, non poſſe Iuriſconſulti reſponſum. in d. §. ſi in locis. intelligi de theſauro inuēto data opera, ſed neceſſario procedere in theſauro inuento, quod palam eſt. Hactenus Couar. Sequutus eſt domin. Gilken. in d. §. theſauros. numero 17.

11 Tertio loco Claud. Cantiuncula in d. §. theſauros. alio modo conciliare nixus eſt. Docuit enim Iuſtiniani ſententiam obtinere in Theſauro inuento in loco ſacro, aut religioſo, proprio tamen ipſius inuentoris. Licet enim cuique locum religioſum propria authoritate facere inferendo mortui corpus. §. religioſum. inſtitut. eod. titu. & l. cum in diuerſis. ff. de religioſ. & ſumptibus funer. ſacrum autē priuata authoritate fieri non poteſt, ſed neceſſaria eſt authoritas publica. §. ſacrę. inſtitut. eodem. eademque authoritate publica licebit priuato illū locum obtinere. text. autem in d. §. ſi in locis. procedit in loco ſacro, aut religioſo, qui inuentoris non eſt, nec antea fuerat, nec ab eo detinetur. Vnde. Huiuſcemet opinionis mihi videtur etiam extitiſſe ſubtilis Alciatus lib. 7. παρέργων capit. 1. in fine. vbi protulit hæc verba. Ego Iuſtiniani ſententiam in eo obſeruauerim, qui in monumentis paternis, hæreditarijſve quid inuenerit, vt ſacra priuata, vel religio familiaris nihil ei noceat. Diuorum vero fratrum ſanctionem in extraneis. Hactenus Alciatus.

Addo Balduin. in d. §. theſauros. in ver. Religioſo. Vveſembec. ibidem. in ver. religioſo loco. dum interpretatur tex. in d. § ſi in locis. agere de locis religioſis, quæ publica ſunt, non nullius. Mynſingerum in ver. in ſacro. Monticul. in ver. aut religioſo loco. & Ioannē Stuckium in ſuis exercitat. Iuſtin. par. 1. de cad. 4. aſſert. 8 pag. mihi 225. ver. de eo in loco. Addas etiam Huber. Giphanium in d. §. theſauros. in ver. idemque ſtatuit. in fine. & Connanum d. capit. 4. præcitat. loco, vbi omnium elegantiſſime; Sequuti ſunt quoque infiniti alij, Stephan. Forcatul. in ſpecie in ſuo Dialogo Spheræ legalis num. 111. dum docuit, non aduerſari tex. in d. §. theſauros ſupracitato. §. ſi in locis. cum ibi Iuſtin. de loco ſacro, vel religioſo loquatur, qui ad priuatum hominem pertinebat rei profanæ accedens. l. in modicis. ff. de contrahen. empt. Et latius vt per eum, quem conſulas. Ioannes Robertus lib. 1. Receptarum lectionum cap. 5. vbi latiſſime, Ludouic. Charond. lib. 1. veriſimil. capitu. 21. concil. 9. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 3. aſſert. 80. Clar. Menoch. lib. 5. præſumpt. 30. nu. 8. & nouiſſime d. Petrus Gilkenius in d. §. theſauros. nume. 23. cum duobus ſequentib. vbi plures alios concordantes deducit.

His adde Thomam Linium in d. §. theſauros. in ver. aut religioſo.

12 Sed & iſte ſenſus Cantiunculæ haud recipiendus eſt, nimis enim inſolenter diuinat. Adde, quod loca ſacra in nullius bonis ſunt. §. nullius. inſtitut. de rerum diuiſ. Religioſa autem ſecundum veterem iuris ſignificationem quo ad alia in priuatorum dominio eſſe videntur, ſicuti in d. §. nullius. probatur. Vnde parum ſufficiens hęc ratio eſt, vt theſaurus in loco ſacro, vel religioſo inuentus ab eo, qui locum religioſum fecit, vel ſacrum fieri conſenſit in totum acquirat. Deinde apparet, nō aliter Iuſtinianum locum ſacrum, vel religioſum accepiſſe, quam Calliſtratus acceperit. Vnde. Et ita reprobauit in ſpecie d. Couar. præcitato nume. 3. in ver. tertia igitur ratio. Quem ſequutus eſt nouiſſime P. Barboſa in d. §. ſi fundum. num 43. ver. ſed & hanc concordiam. De eodem dubitauit quoq; ipſemet Alciatus præcitato loco, vbi ſubdidit amplius deliberandum eſſe, quoniam difficilis ſane eſt hæc ἀντινομία.

13 Accedit quarto loco ſententia nonnullorum aliorū, qui quidem rati ſunt, attendendum eſſe poſteriorem Iuſtin. cōſtitutionem vti derogatoriā ad Calliſtrati reſponſum in locis ſacris, & religioſis,

gioſis, quia cum eiuſmodi loca in nullius bonis ſint, naturali æquitati conuenit, theſaurum in ijs fortuito caſu adinuentum, inuentori cedere, quandoquidem dominus non adſit, cum quo ſit facienda diuiſio. Et huiuſce opinionis adducuntur Aretin. in d. §. theſauros. licet potius ſub nume. 9. contrarium dicat, quoniam legum correctio eſt euitanda. Eguinarius Baro ibidem, pagin. mihi 81. in fine. Couar. d. §. final. præcitat. nume. 3. ver. fortaſſis illud. & Clariſſ. Eques dom. Peregr. d. tit. 2. num. 7. ver. quamobrem. & hanc eandem opinionem, & nos alias ſequuti ſumus in commentarijs noſtris ad d. §. theſauros. quæ quidem commentaria paucis ab hinc annis in ſtudioſorum vtilitatem typis committentur. Addo Alberic. in d. §. ſi in locis. Vulteium in d. §. theſauros. in fine. Ioannem Borcholt. ibidem. ac alios.

14 Sed nec iſta in præſentiarum plene probatur, tum quia legum correctio, vt ſupra diximus, penitus euitanda. Tum quia cum apud nos loca ſacra, & religioſa pertineant ad prælatos, ſi non iure dominij perpetui, ſaltem iure cuiuſdam dominij, ſeu adminiſtrationis in eorum vita, dimidia pars theſauri adinuenti prælato vti domino fundi ſacri, & religioſi adiudicanda eſt.

Et hoc etiam inter cæteros animaduertit d. Aretin. in d. §. theſauros. in præcit. num. 9. in fin. & Ioan. Fab. num. 4. ver. ſed cum hodie. Addo Portium ibidem. nu. 7. & Oinotomum. nu. 9. Adnectendus eſt etiam in hoc propoſito do. Regner. Sextinus in ſuo tractat. de Regalibus. lib. 2. cap. 21. num. 38. cum ſequent. vbi omnium elegantiſſ. & d. Farinacius d. q. 104. præcit. in ſpect. 1. nu. 12.

15 Quinto loco Franc. Zoannet. reſtitut. cap. 27. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, arbitratus eſt, text. in d. §. ſi in locis. ſub illis verbis *Religioſis vè*, legendum eſſe negatiue. i. non etiam religioſis, vt ſit ſenſus, ſi in locis fiſcalibus, vel publicis, nō autem in religioſis, theſauri reperti fuerint, media pars ex his fiſco applicanda ſit, & ſic Calliſtratus quo ad loca religioſa concordabit cum Iuſtiniano.

16 Sed nec iſte ſenſus recipiēdus eſt, quoniam non eſt admittenda talis verborum mutatio. Adde in omnibus Codicibus legi illa eadem verba, *Religioſis ve*, quæ in vulgatis inſerta ſunt. Sic. n. legitur in Pandectis Florentinis, Haloandri, Ruſſardi, ac aliorum.

17 Præterea iſthæc Zoanneti reſtitutio pulcherrimis quidem rationibus reijcitur per Ioannem Robertum lib. 1. Receptarum Iuris ciuilis lectionum. capit. 5. ver. ſed ſi hoc ita. Eum conſulas. Sic locа tetigiſſe. Adde Franciſc. Duaren. in l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſoluto matrimonio.

18 Sexto loco Guilierm. Forner. lib. 2. ſelectionum cap. 16. ita diſſidium hoc concordari poſſe exiſtimauit, ſi loco dictionis illius *At*, quæ legitur in d. §. theſauros. legatur *ac*, ſenſus vt ſit:

Theſauros, quos quis in loco ſuo inuenerit. D. Adrianus naturalem æquitatē ſequutus ei conceſſit qui eos inuenerit. Idemque ſtatuit, ſi quis in ſacro, aut religioſo loco fortuito caſu inuenerit, ac ſi quis in alieno loco non data ad hoc opera, ſed fortuito inuenerit, dimidium domino ſoli conceſſit, & dimidium inuentori, & conuenienter. Et ſic vult Fornerius, vt vtrobique perpetuo dimidium inuentori detur.

19 Sed iſta Fornerij lectio repugnat omnium Codicum lectioni, in quibus adeſt verbum illud *At*, Vnde.

Adde, quod illi obſtat dictio illa *idemque*, quæ eſt repetitiua præcedentium, ad l. idem. ff. mandati. Vnde.

20 Accedit ſeptimo loco principaliter alia conciliatio, & eſt dom. Franciſci de Caldas, ad l. ſi curatorem. in ver. cum non abſimilis. nume. 23. pag. mihi 45. tergo. ibi ſed probabilior. C. de in integrum reſtitutione minorum. Ratus eſt enim is, textum in d. l. 3. §. final. & in

Xx 2 dicto

dicto §. theſauros. in vnum fore cõiungendos, ex quibus ſic iunctis, concluſio ſit. Hadrianum Imperatorem theſaurum inuentum in loco religioſo, vel ſacro totum inuentori tribuiſſe. Diuos vero fratres, qui poſtea imperarunt, dimidiam partem fiſco applicuiſſe, cui conſtitutioni, quia poſterior, & recentior eſt, ſtandum eſt, eo magis quia inuenitur canonizata in cap. 1. quæ ſint regalia, & ſic poſt Duarenum concludit Caldas.

21 Sed eius opinio fatua eſt. Non eſt. n. credendum, nec veriſimile eſt, prout etiam ſuperius fuit edoctum, Iuſtinianum in ſuis illis inſtitution. quas edidit, vt iuuenis iuris principia acciperent, falſam, vel Iure ciuili iam derogatam ſententiam tradidiſſe. Vnde.

22 Adde Imperatorem ipſum, qui Diui Adriani retulit ſententiam, ipſamque minime improbauit, proculdubio cenſeri ipſam approbaſſe. Vnde.

23 Octauo loco Petrus. Heigius in d. §. theſauros. num. 15. poſt Ioachim. Hopper. fuit in noua opinione. Ratus eſt. n. Iuſtinianum ibidem dum ſcribit de loco ſacro, aut religioſo, rudius accipiendum eſſe pro ſacro ſimul, & religioſo, alioquin in ſolo tantum religioſo, idem iuris, quod in alieno, aut Cæſaris eſſe opinatus eſt. Et latius, vt per eum. Et ſic vult Iuſtinianum ipſum non diſſentire a Calliſtrato.

24 Sed valde decipitur Heigius, dum exiſtimat, Iuſtinian. in d. §. theſauros. accipere locum ſacrum, & religioſum pro vna re tantum, & coniunctim. Aduerſantur enim clara eius verba. Ita enim ſcribit. Siquis in ſacro, aut religioſo loco, pondera dictionem illam *Aut*, quæ eſt diſiunctiua, ad tradita per Vulpell. de aduerbiorum ſignificatione in dict. *Aut*. Ergo.

25 Nono præclariſſimus Iuriſconſult. Petrus Barboſa in dict. §. ſi fundum. nume. quadrageſimo tertio. ver. Vnde pro concordia. cum numeris ſequentibus. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, vltra alios tradidit, attendendam eſſe quidem traditionem Calliſtrati docentis, quod ſi quis in loco religioſo theſaurũ adinuenerit, illius media pars ad inuentorem, & altera ad fiſcum adiudicabitur, nec obſtare reſponſum Iuſtiniani in d. §. theſauros. quo totum illum theſaurum adinuentum ad inuentorem pertinere deciditur, quoniam inquit illud procedere in locis religioſis, in quibus priuati quo ad vſum, id eſt ius ſepeliẽdi, aliquid iuris habeãt. Et ſi enim loca religioſa, non ſint in bonis alicuius. §. nullius. de rerum diuiſione. id tamen intelligendum eſt quo ad proprietatem, non quo ad vſum, id eſt ius ſepeliendi, quo ad ipſum enim ſunt in bonis priuatorum. Panormitan. in c. abolendę. nume. 5. de ſepulturis. Imo dicuntur a laicis priuatis poſſideri. gl. in c. quanto. de iudiciis. declarando, vt ibi per Abbat. num. 10. & ideo abuſiue ipſa ſepulchra dicuntur noſtra. Azo in ſumma nume. 1. C. de religioſ. notabiliter Molina lib. 1. de primog. cap. 24. nume. 36.

Iuxta quæ videtur dicendum, quod ſi quis reperiat theſaurum in loco religioſo, in quo habeat ius ſepulchri, theſaurus in totum ei acquiretur, & in his terminis procedet d. §. theſauros. ſi autẽ reperiatur in loco religioſo, qui ſit alterius quo ad vſum, tunc procedet text. in d. §. ſi in locis. & eſt ratio, quia cum ſepulchrum quo ad vſum & ius ſepeliendi ſit in bonis alterius, & ſic quodammodo alienum, non debet inuentor totum theſaurum lucrari, iuxta regulam d. §. theſauros. Et latius, vt per eundem Barboſam, qui omnino videatur.

26 Sed & iſte Barboſæ viri alioquin Clariſſimi ſenſus nullo pacto recipiendus eſt. In primis enim inſolenter diuinat, quis enim ſibi reuelauit, Iuſtinianum in d. §. theſauros. loqui de eo loco religioſo, in quo quis ratione ſepulchri aliquid iuris obtineat, Calliſtratum vero de eo, qui penitus ſit alienus.

27 Adde Iuſtinianum locum ſacrum, vel

Digitized by Google

vel religioſum nō aliter accepiſſe, quam Calliſtratus acceperit, prout alias animaduertit d. Couarr.

28 Præterea conſiderari poteſt, falſiſſimum eſſe, quod Iuſtinian. in d. §. theſauros. intelligat de eo loco religioſo, in quo priuatus ratione ſepulchri aliquid iuris habeat, cum enim ibi æquiparet loca ſacra, & religioſa, & in ſacris nemo aliquid iuris prætendere poſſit. d. §. nullius. conſequens neceſſarium elicitur, Iuſtinian. ibidem de eis ſacris locis ſenſiſſe, in quibus pariter nullus iure aliquo potiatur. Vnde.

29 Hæc alij. Ego autem, vt quid ſentiam libere loquar, ſentio vna cum Duareno in d. §. ſi fundum. hæc duo reſcripta adeo pugnantia, & contraria eſſe, vt nulla ratione conciliari queant. Nec de hoc mirum alicui videri debet. Vt enim animaduertit Ant. Auguſt. lib. 1. emendationum iuris. cap. 3. pag. 30. poſt medium. Mirandum non eſt, ſi aliquid aliquando diſſimile, & contrarium fortaſſe in tam magna ſententiarum multitudine reperiatur. Ideo cogita.

L. ſtatuliber. ff. de quæſtionibus. & l. ſtatuliberi. de ſtatuliberis. ad inuicem pugnantium Conciliatio.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2. & 3.*
4 *Contrarietas maxima adeſt inter ſupradicta reſponſa.*
5 *Statuliber, quid ſit, explicat Author.*
6 *Varij varia dixere pro ſupradictis reſponſis concliandis.*
7 *Accurſ. ſenſus deducitur. & numero 8.*
9 *Reſpuitur.*
10 *Alberici ſententia affertur.*
11 *Damnatur. & nu. 12.*
13 *Aliorum opinio proponitur.*
14 *Reiicitur. & nu. 15.*
16 *Hyppol. de Marſil. interpretatio ſubnectitur.*
17 *Exploditur.*
18 *Cuiacii conciliatio perpenditur.*
19 *Redarguitur.*
20 *Iacob. Reuard. cogitatio reminiſcitur.*
21 *Damnatur. & nu. 22.*
23 *Opinio Authoris. & nu. 25.*
24 *De materia vidēdi Treuthlerus, Hotomanus, ac alii.*

¶ Maximam adeſſe contrarietatem deducitur inter l. ſtatuliber. 14. de quæſtionibus, quæ eſt Modeſtini, & l. ſtatuliberi. quæ eſt Pomponij. ff. de ſtatuliberis.

1 Pomponius ita loquitur. *Statuliberi a ceteris ſeruis noſtris nihilo pene differūt, ideoque quod ad actiones, vel ex delicto venientes, vel ex negotio geſto vel ex contractu pertinet, eiuſdem conditionis ſunt ſtatuliberi, cuius ceteri ſerui, & ideo in publicis quoque iudiciis eaſdem pœnas patiuntur, quas ceteri ſerui.* Hæc Pomponius.

2 Verba Modeſtini. *Statuliber in delicto repertus, ſperandæ libertatis prærogatiua non vt ſeruus ob ambiguum conditionis, ſed vt liber puniendus eſt.*

3 Cum Modeſtino concordare videtur Vlpianus in l. prima. §. primo. ver. quid tamen. ff. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus. & in l. moris. §. vltimo. ff. de pœnis. vbi ita ſcribit. *Statuliberum quaſi iam liberum puniendum Diuus Pius Saluio Iuliano reſcripſit.*

Inter

4 Inter ſupradicta quidē reſpōſa cōtrarietas apparet manifeſta. Nā Modeſtinus vult ſtatuliberum delinquentem vti liberum puniendum eſſe, Pomponius uer… uti ſeruum.

5 Eſt autem ſtatuliber, ne termini ignorentur, qui ſtatutam, vel deſtinatam in tempus, uel conditionem libertatem habet. l. 1. & 6. de ſtatulib. l. 81. §. pen. de leg. primo, l. 15 & 16. de Noxalibus cū pluribus alijs concordantibus deductis per Treutler. d. Theſ. 2. in præcit. liter. C.

6 De Conciliatione ſupradictorum reſponſorum cogitemus.

7 Accurſ. priori loco in d. l. ſtatuliberi. in ver. pœnas. pro conciliatione docuit, quod in caſu d. l. ſeruus deliquit, antequam eſſet ſtatuliber. & ideo ni mirum, ſi punitur vti ſeruus. In legibus vero cōtrarijs deliquit iam ſtatuliber factus. Vnde nil mirum ſi ut liber plectatur. Vnde. Hoc idem repetijt. in d. l. moris in d. §. ſtatuliberum. in verbo *Puniendū*. & in l. final. in verſ. implicitus. ff. ſi ex Noxal. cauſ. agatur. Hunc eundem ſenſum ſequutus quoque eſt Rayner. de Forlij. in d. l. ſtatuliberi. & in d. l. ſtatuliber. Et Nic. a Salys i ſuis Siciliméñs Iur. Ciuilis pag. mihi 336 ad d. l. ſtatuliberi.

8 Ratio autem differentiæ ea poteſt eſſe, quia in imponenda pœna tempus delicti ſemper attendendum eſt, non autem ferendę ſententiæ. l. 1. ff. de pœnis cum concordantib. deductis per Ioannē Harppecht. in §. atrox. n. x. de iniurib.

9 Sed ille primus ſenſus reijciendus eſt, cum enim omnes leges illæ in ſtatu libero loquantur, idque tātum, quod ſeruus ſtatuliber ſit, expendant, non eſt, quod alienam ab illarum legum verbis, & ſententia rationem præter rem accommodare ipſemet Accurſ. conetur. Sic eleganter Ioannes Robert. lib. 1. Animaduerſionum Iuris Ciuilis cap. 6. num. 20.

10 Secūndo principaliter d. Alberic. in d. l. ſtatuliberi, alio modo conciliare conatus eſt. Tradidit enim, quod Pomponius ibidem loquitur in publicis criminibus, in quibus tanquā grauioribus ſtatuliber, ſiue delinquat, antequam eſſet talis, ſiue poſtea, vt ſeruus punitur. Modeſtinus autem, ac Vlpianus loquuntur in priuatis, in quibus tanquam leuioribus ipſemet ſtatuliber ſemper uti liber punitur. Vnde & hunc eundem ſenſum ſequutus eſt etiam, (nulla tamen de Alberic. mentione facta) D. Ioannes Robert. lib. 1. Animaduerſionum Iuris Ciuilis d. capi. 6. verſ. itaque ſic ſentio, ubi omnium lautiſſime, ac elegantiſſime.

11 Sed & hæc Alberic. interpretatio reijcienda eſt, in primis enim refragatur reſponſum ipſius Pomponij in d. l. ſtatuliberi, ubi apertè decid. quod ſtatuliberi quo ad actiones ex delicto veniētes eiuſdem conditionis ſunt, cuius ceteri ſerui, (pondera uerba illa) *actiones ex delicto venientes*, quæ quidem complectuntur, cum ſint generalia, tam delicta publica, quam priuata. Ergo. Augetur, nam ſtatuliberi & ſerui eo caſu in omnibus, & per omnia per modum regulæ æquiparantur. Ergo ut exęquatio in omnibus facta cenſeatur dicendum eſt ſtatuliberos uti ſeruos puniri, ſiue agatur de criminibus publicis, ſiue de priuatis.

12 Præterea Modeſtinus loquitur de delicto in genere, ergo non eſt diſtinguendum inter delicta publica, & priuata, lex enim quando non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Pulchre circa reprobationem ſupradictæ expoſitionis inſiſtit d. Ant. Mercator, in ſuis adnotationibus ad lib. 1. cap. 6 Animaduerſionum Ioannis Roberti. Eum conſulas.

13 Sunt qui tertio loco diſtinguendum opinantur, quod ſtatuliber quo ad ueritatem eruendam tractatur ut ſeruus, & ita procedat reſponſum Pomponij. Ea autem inuenta, & eruta, tractetur ut liber, & ita intelligendi ſint Modeſtinus, ac Vlpianus. Vnde. Sic eleganter colligi poteſt ex ſcriptis per eūdem Albericum in l. edictū §. ſtatuliber. ff. de quęſtionib. Sed hęc eſt mera fatuitas. Nullum enim uerbum de ſupradicta diſtinctione in dictis iuribus.

Adde

14 Adde eã dũtaxat eſſe rationem, quod ſtatuliber, qui deliquit, poteſt vti ſeruus puniri, quoniam nondum libertatẽ con ſequutus eſt, vt dicitur aperte in d. §. 1. l. 1. ff. ſi quis teſtamento liber.

15 Prætetea aduerſatur ſupradicta conciliatio Modeſtino in dict. l. ſtatuliberi. ſub illis verbis. & ideo in publicis quoque iudicijs eaſdem pœnas patiuntur, quas ceteri ſerui. Certe enim ibi agitur. de imponenda pœna, veritate inuenta, & eruta. & tamen ibi deciditur ſtatuliberum puniri vti ſeruum.

16 Accedit Quarto loco alia Scribentiũ conciliatio, & eſt d. Hippolyt. de Marſilijs in l. Edictum. §. ſtatuliber. numer. 2. ff. de quæſtionibus. docet enim is, ꝙ quandoque ſtatuliber habetur pro ſeruo, & vti ſeruus puniatur, quandoque vero pro libero reputatur, & vti liber plectitur, & ſic ſecundum eum ſupradicta omnia reſponſa conciliantur.

17 Sed iſthic ſenſus aduerſatur claris illis verbis ipſius Pomponij. in d. l. ſtatuliberi. Ideoq; quo ad actiones ex delicto venientes, eiuſdem conditionis ſunt ſtatuliberi, cuius ceteri ſerui. Ex quibus quidem deprehenditur, cum tractatur de delictis, ſtatuliberum vti ſeruum puniri.

18 Quinto loco ſubtiliſſ. Cuiac. in Libro primo ſuarum obſeruat. cap. 37. alterius extitit opinionis. Ratus eſt, enim pro ijs verbis d. l. ſtatuliberi. *& ideo in publicis quoque iudicijs eaſdem pœnas patiuntur. quam ceteri.* ita legendum eſſe, *ſed non in publicis quoq; iudicijs*. & ſic vult apponi debere negationem illam *non*.

19 Sed hæc expoſitio eſt omnium aliarũ peſſima. Primo enim repugnat lectioni omnium Vulgatorum Codicum, item Pandectis Florẽtinis, Haloandri, Gottofred. Ruſſard. ac aliorum, præterea corrumpit aperte totum ſenſum d. l. ſtatuliberi. vt vnusquiſque de facili videre poteſt. Vnde hãc eandem repellit quoq; d. Franc. Hotoman. libro ſecundo Amicabilium reſponſorum. cap. 37. in fine, & d. Ioannes Robertus lib. 1. Animaduerſionum Iuris Ciuilis cap. 6. ver. Itaque cum nil aptius.

20 Sexto loco principaliter Iacobus Reuardus Variorum lib. 2. cap. 11. alio modo conciliare ſupradicta reſponſa conatus eſt. Tradidit enim in ſumma, Pomponij illud reſponſum antiquatum eſſe per illud ſubſequens Modeſtini, ac Vlpiani, atque correctum. Vult namque Pomponium ipſum ius illud ſolummodo tractare, quod eo tẽpore in vſu fuit, quo Quintus Mutius floruit, eoque iure tamdiu vſum eſſe populum Romanum, donec tandem Diuus Pius Saluio Iuliano reſcripſiſſet, ſtatuliberum quaſi liberum eum iam puniendum, cuius reſponſum ſequutus eſt poſtea ipſe Vlpianus in d. l. moris. §. ſtatuliberum. ff. eodem de pœnis, & Modeſtinus in d. l. ſtatuliber. & latius vide per eundem Reuard. qui quidem etiam loco illorũ verborum, *ſtatuliberum quaſi liberum eum iam puniendum* ita legendum admonuit, *ſtatuliberum quaſi liberum eſſe iam puniendum*. Huic eidem ſenſui adhæret quoque Franc. Hotomanus reſponſorũ Amicabil. lib. 2. cap. 37. & dom Ioannes Harpprecthus inſtit. tit. de Iniuriis in §. atrox. nu. 11. vbi concordantem adducit Duarenum ad titul. ff. ſi ex noxal. cauſ agatur. cap. 1. quem in meo Codice non inuenio.

21 Sed & iſta Reuard. conciliatio explodenda eſt. Idem eſt enim, ac ſi dixiſſet, legem ſtatuliberi corrigi per d. l. ſtatuliber, quod minime dicendum. Correctio enim legum ſemper euitanda, & nõn eſt inducenda, niſi expreſſim fuerit inducta.

22 Adde. nam Vlpianus, & ipſe tradidit in d. §. 1. l. 1. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus. ipſum ſtatuliberum delinquentem adhuc vti ſeruum puniendum. Audi eius verba. *Quid tamen, ſi ſub conditione accepit libertatem? Ecce nondum liber eſt, ſed vt ſeruus poteſt coerceri. idcirco dicendum eſt ceſſare hanc actionem.* Vnde.

Hæc

Digitized by Google

loco habentur ad l. eum, qui vectigal. ff. de verb. ſignificatione.

7 Verum iſthæc Accurſiana diſtinctio mihi non ſatis probatur, cum enim in vtroque reſponſo ſcripta ſit vox illa *ciuitate*, neſcio, quomodo voluerit Accurſius, quod potius in vna, quam in alia intelligatur de ciuitate Romæ, vel alia ſubdita. Vnde.

Adde quod reprobatur per eruditiſſ. dom. Ioannem Bellonum contrarietate ſua. 9. Vide per eum.

8 Alciatus ſecundo loco vir acutiſſimi ingenii libro primo Diſpunction. capit. 3. fuit in alia opinione. Arbitratus eſt enim eſſe mẽdum in d. l. ob pecuniam, & deeſſe negatiuam illam *nec*, cum ſic ibi legendum ſit, prout in antiquo quodam exemplari ſcriptum refert, *Ob pecuniam ciuitati ſubtractam actione furti nec non crimine peculatus tenetur.*, quo caſu ceſſat omnis diſſenſus, & concors ſit Marcello Papinianus.

9 Verum iſthæc Alciati ſententia procuuldubio reijcienda eſt. Si enim ita pro arbitrio noſtro textus corrigere liceret, quiduis ex quouis fingere poſſemus, quod nullo pacto permiſſum eſt.

10 Addo & ita legi, & in Pandectis Florentinis, & Haloandri.

11 Præterea conſidero, quod illa Alciati emendatio id inducit, quod falſum omnino eſt. Nam peculatus crimen, vt & ſacrilegij a furti crimine ſic diſtinctum eſt, vt qui peculatum admiſit, quia amplius, quam fur ſit, furti conueniri nullo modo poſſit, vt nec e contrario, qui furtum tantum patrauit, quia minus quam peculatum commiſerit, peculatus accuſari nõ poteſt. l. Diui. ff. ad leg. Iul. peculatus. Quod & a Cicerone lib. 1. Rhetor. ad Heren. ſic proditum eſt.

12 Si quis peculatus accuſatur, quod vaſa argentea publica de loco priuato dicatur ſuſtuliſſe, poſſit dicere, quum definitione ſit vſus, quid ſit furtum, quid ſit peculatus, ſecũ furti agi, non peculatus oportere. Hactenus Cicero.

13 Ac eo maxime conſtat eum, qui peculatum commiſit, furti conueniri non poſſe, quod hæc ciuilis actio ſit, qua non debet præiudicium iudicio publico fieri, quod principaliter ad executionem publicam pertinet. l. præter e-dixit. §. ſi dicatur. ff. de iniur. quale conſtat omnino eſſe peculatus iudicium. l. 1. ff. ad l. Iul. peculat.

14 Quamobrem patet ex iis, Intellectum ipſius Alciati omnino explodendum eſſe.

15 Ioannes Robert. tertio loco Receptarum ſuarum Iuris Ciuilis Lection. cap. 2. fere circa finem, horum reſponſorum conciliationi ſtudens aliter ſenſit. Opinatus eſt enim textui in dict. l. ob pecuniam, præponendam eſſe dictionem illam *Qui*, vt ſic legatur, *Qui ob pecuniam, &c.*

16 Verum hæc lectio omnino reiicienda eſt, quando illius verbi additio nihil mihi releuare videtur, Quid enim noui, ſi ita legatur *Qui ob pecuniam ciuitati ſubtractam accuſatur, ſupple actione furti, non crimine peculatus tenetur.*, nonne idem, quod prius, ex his verbis ſignificatur?

17 Minus quoq; recipienda eſt alia ipſius Lectio, dum ita legendum arbitratur, *Eum, qui ob pecuniam ciuitati ſubtractam furti tenetur, non crimine peculatus teneri*, quoniam vltra quam quod eſſet de indubitabili per proxime dicta, contra no. in l. quo, l. Labeo. de Carbon. Edicto, aduerſatur ſenſui, & claris verbis ipſius legis.

18 Quarto loco accedit alia ſolu. Iacobi Reuard. lib. 2. Variorum cap. 19. ſentit enim is, aliud eſſe ſubtrahere ciuitati pecuniam, aliud vero de re ciuitatis aliquid ſurripere. Subtrahit (inquit ipſe) curator reipublicę, qui quum Reipublicę nomine 140. recepiſſet, centum duntaxat in tabulis accepta fert, ſurripit qui rem, quæ in vſu populi eſt, & iure dominij ab eo poſſidetur, aufert clam ex

Digitized by Google

publico, & in vſus priuatos conuertit. Curator qui pecuniam ciuitati ſubtraxit, ſiquidem id ignorans fecerit, calculi error retractabitur. l.pen.de adminiſtrat.rerum ad ciuit. pertin. Sin vero per fraudem, furti actione, non crimine peculatus tenebitur, hoc eſt in duplum. l.fin.§.item reſcripſerunt Imperatores.ff.eod.tit Adminiſtrationis enim fraudulentæ non criminis alicuius arguitur. Aliud eſt, ſi præſides, aut proconſules, aliique Romanorum Magiſtratus aliquid ærario ſubtraxerint, illi ſiquidem non furti, ſed peculatus ſolent inſimulari, eiuſque pœna coerceri. l. 10. ff.eodem ad leg. Iul. peculat. Hæc Reuard.

19 Verum hęc tanti viri lectio, & diſtinctio mihi non ſatis arridet, arbitror enim ego idem eſſe, non autem quid diuerſum, ſubtrahere ciuitati pecuniam, & de re ciuitatis aliquid ſurripere, & opinor idem eſſe, ſurripere, quod ſubtrahere, patet autem hoc aperte ex l. Diui Seuerus.ff.eod. ad leg. Iuliam peculat. vbi Martianus loquitur de ſurripiente, qui ex ſententia ipſius Reuardi pæna ipſius leg. Iuliæ peculatus tenetur, & tamen ibidem contra eundem furti actionem intentandam ſubnectit.

20 Hoc idem clare liquet ex verbis præciſis ipſiusmet Reuard. præcit. loco ibi. Aliud eſt ſi præſides, aut proconſules, aliique Romanorum Magiſtratus aliquid ærario ſubtraxerint(nota)illi ſiquidem non furti, ſed peculatus (nota) ſolẽt inſimulari. &cet. & tamen ſuperius docuit aperte ſubtrahentem pecuniam ciuitati pæna furti dumtaxat mulctandum; Ecce igitur quomodo iſta duo, ſurripere, & ſubtrahere, confunduntur.

21 Docet deinde Reuard. quod curator reipublicæ, qui quum ipſius reipublicæ nomine 140. recepiſſet, centum dumtaxat in tabulis accepta fert, ſiquidem doloſe id fecerit, furti actione, non crimine peculatus tenetur, hoc eſt in duplũ. d. l.fin. præcit. ver. item reſcripſerunt. de adminiſtra. rerum ad ciuit. pertin. & tamen eundem ipſa l. Iulia peculatus teneri docet aperte Marcian. in leg. 11. ff.eodem ad leg. Iul. pecul. Sic enim ibi legitur: *Hac lege tenetur, qui in tabulis publicis minorem pecuniam, quam quid venierit, aut locatum fuerit, ſcripſerit, aliudue quid ſimile commiſerit.*

22 Nec officit text. in dict. ver. item reſcripſerunt. Papyrius enim Iuriſconſultus ibi non loquitur de ſurripiente, vel ſubtrahẽte pecuniam, vel rem aliquam ciuitati, prout nos ſupponimus (hic obiter nota, verbum illud pecuniæ hoc loco large ꝓ omnibus rebus accipi. l. pecuniæ. ff. de verb. ſignificatione. & l. 2. C. de conſtit. pecunia.) Sed de illo qui in diſtrahendis ipſius ciuitatis bonis id eſt vendendis doloſe ſe gerit. Vnde non eſt mirum, ſi ille adminiſtrationis fraudulentæ delatus in duplum dumtaxat punitur, cum nil ſubtraxerit, vel ſurripuerit, ſed dumtaxat dolum in adminiſtrando adhibuerit, quod lõge ipſa ſubtractione minus eſſe neminem præterit.

24 Quinto loco Franciſ. Duaren. libro ſecundo Diſputationum Anniuerſ. capit. 26. ſuſpicatus eſt, Papinianum, & Marcian. diuerſa tantum, non contraria ſcripſiſſe, & illum quidem reſpexiſſe ad ius recentius, nempe conſtitutiones principum Traiani, & Hadriani, & ad vſum eius temporis, & ideo non eſt mirum ſi in d. §. ſed & ſi. adſunt illa verba, *& hoc iure vtimur*. Sequitur Petr. Faber lib. 1. ſemeſtr. cap. 22. pag. mihi 129. ac alij. & addo Clariſſim. dom. Menoch. de Arbitrariis libro 2. centur. 6. caſ. 587. numer 17. vbi concordantes adducit Iacob. Rebuf. Capol. Boſſium, ac alios.

24 Verum iſtorum interpretatio abſque dubio reiicienda eſt. Si enim admitteretur, non ſolum una lex Pandectarum per aliam Pandectarum legem corrigeretur contra leg. primam. & ſecundã. C. de veter. iur. enucleando, verum etiam Tribonianus & ceteri iuris Cõpoſitores negligẽtiæ, & ſuperfluitatis arguerentur

guerentur, quod d.l. ob pecuniam. per conſtitutiones principum ſublatã Pandectis inſeruiſſent, præſertim, cum Papinianus, & Martian. eodem tempore floruerint, adeo vt non veriſimile ſit, Papinianum neſciuiſſe conſtitutiones, de quibus Martian. ipſe meminit. Sic eleganter Decian. loco inferius allegando, & Ioannes Harpprecht. in d. §. item lex Iulia. num. 8.

25 Sexto loco vir eminentis doctrinæ Tyb. Decian. lib. 8. Prax. criminal. cap. 28. num. 11. ver. puto tamen. alio modo huic difficultati occurrere conatur, putat enim diſtinguendum inter ciuitatem ſuperiorem recognoſcentem, & non recognoſcentem, hocque caſu crimen peculatus committi, illo non item.

26 Sed non video, cur hanc diſtinctionem, cum nullo iure munita ſit, (pro vt etiam animaduertit Harpprecht.) recipiamus.

Cogita.

27 Pro Coronide huius materiæ nota, pœnam criminis peculatus olim fuiſſe aquæ, & ignis interdictionem, hodie vero eſſe deportationem. l. 3. ff. eod. tit. latiſſime de materia huius criminis peculatus Iacob. Menoch. d. caſ. 586. & P. de Caball. var. reſolutio. criminal. caſu 99. per totum.

28 De materia quoque vide P. Gregorium Tholoſanum, Syntagmat. Iuris Ciuilis 19. libro 32. & Hieron. Treuthler. ſelectarum diſputat. lib. 2. diſput. 32. Theſi 9. in litera E.

Ad l. Stichum §. naturalis. ff. de ſolutionibus. & l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de Pactis.

SVMMARIVM.

1 *Reſponſa Papiniani & Pauli aſſeruntur vti contraria per Clar. d. Fachineum.*
2 *Eius opinio reiicitur per Authorem.*
3 *Verba I Conſultorum, & nu 4.*
5 *Videndi Doctores remiſſiue pro interpretatione prædictorum iurium.*

¶ Papinian. in l. Stichum. §. naturalis. ff. de ſolutionibus. & Paul. Iuriſconſul. in l. ſi vnus. § pactus ne peteret. ff. de Pactis, vti adinuicem contrarij conſi-
1 derantur, & aſſeruntur per d. Fachineũ lib. 10. ſuarum. Iuris controuerſ. ca. 96. & lib. 13. cap. 23.

2 Sed ego expreſſam cõtrarietatem inter eos nõ inuenio. Vnde in ipſorum reſponſis ſedandis tempus nõ conteram. Credo bene, quod vna lex poſſit deduci in oppoſitum ad aliam, ſed quod ipſę ſint contrariæ, expreſſim nullatenus video. Libuit eorundem præcipua verba chartis committere, vt & ipſe lector de facili opinioni meæ, non ignorans me tantum leges de directo contrarias conciliaturum, adhærere poſſit.

3 Papinianus ita loquitur. *Naturalis obligatio vt pecuniæ numeratione, ita iuſto pacto, vel iureiurando ipſo iure tollitur.*

4 Paul. vero ita docuit. *Pactus ne peteret poſtea conuenit, vt peteret.*

prius pactum per poſterius elidetur, non quidem ipſo iure. Ecce, quod inter hæc reſponſa nulla adeſt expreſſa verborũ contrarietas. Ideo vlterius non inſiſtam. Pro intelligentia tamen dictarum legum, videndi Doct. omnes in d. §. pactus ne peteret. & in d. §. Naturalis. cũ ex veteribus, tum ex recentioribus.

5 Iacob. Reuard. variarum lib. 2. cap. 6. Zaz. lib. 1. ſingular. reſponſorum ca. 5. Corraſ. lib. 2. Miſcellan. iur. capitu. 16. Connan. lib. 5. Commentar. Iuris ciuilis cap. 2. num. 10. in fine. Vacon. a Vacuna lib. 1. declarat. 20. Bernard. Alphan. in ſuis reportatis 510. & 511. vbi infinitos alios deducit, & M. Ant. Delrio in d. §. pactus ne peteret. Adde Alciat. lib. 1. Paradoxorum cap. fina. Anton. Fabr. in ſuis Rationalibus in Pandectas in d. §. pactus ne peteret. & d. Fachineũ prætitatis locis. Adnectendi quoque Scribentes omnes in titul. de oblig. inſtitut. & præcipue P. Ricciard. num. 321. cum ſequent. & d. Paul. Bellon. nu. 233. cum pluribus pariter ſeq. Adde quoque Repetentes vol. 5. fol. 369. num. 110. & tomo 6 fol. 118. nume. 40. & d. Nicolaum Bellon. lib. 2. ſupputatio. cap. 1. nec non P. Loriotum in ſuis Axiomatib. ex tract. Pact. num. axiomat. 21. & 22.

Ad materiam d. §. pactus ne peteret.

SVMMARIVM.

1 *P. Rebuffi opinio deducitur circa contrarietatem, quam allegat inter Paulũ, & Vlpianum.*
2 *Reprobatur per Authorem, & vide nu. 5. & 13.*
3 *Verba Iuriſconſultorum & nu. 4.*
6 *Animaduerſio Authoris. & nu. 7.*
8 *Opinio Bar. deducitur.*
9 *Refellitur & num. 10. 11. & 12.*

¶ Sequendo materiam d. §. pactus ne peteret. alia, & difficilis deducitur ἀντινομία per P. Rebuffum in d. §. ver. illud nulla pactione. inter l. 1. §. Depoſitum illud. ff. depoſit. & d. ver. illud nulla. circaque illarum legum conciliationem latiſſime inſiſtit.

2 Ego autem nullam contrarietatem in ipſis adinuenio, quinimo ni fallor, exiſtimo Paulum Iuriſconſ. in d. §. illud nulla. illud idem decidere, ac terminare, quod Vlpian. in d. §. illud non eſt. Audiantur verba Iuriſconſ.

3 Verba Pauli. *Illud nulla pactione effici poteſt, ne dolus malus præſtetur, quamuis ſi quis paciſcatur, ne depoſiti agat, re ipſa id pactus videatur, ne dolo agat, quod pactum proderit.*

4 Verba Vlpiani. *Illud non eſt probandum, dolum non eſſe præſtandum, ſi conuenerit, nam hæc conuentio contra bonã fidem, contraq; bonos mores eſt, & ideo nec ſequenda.*

5 Inter hæc reſponſa apparet conſonãtia manifeſta. Nam illud idem decidit Paul. quod Vlpian. probatur, ſed prius notandum eſt, receptam eſſe concluſionem, quod regulariter depoſitarius de ſolo dolo tenetur, l. 1. §. in conducto. in ver. dolum. ff. depoſiti. & l. ſi vt certo §. nunc videndum. ff. commodat. iuncto §. præterea. Inſtitut. quibus modis re cõtrahitur obligatio. Pulcherrimè Carroc. de depoſito part. 1. cauſ. 8. tit. de dolo depoſitarii. nume. 1. vbi etiam rationes deducit. Hoc poſito. Docet modo Vlpianus, quod ſi res aliqua deponatur penes Titium, & deponens paciſcatur ne ipſe Titius depoſitarius teneatur de dolo, talis conuentio vti contra bonam fidem, & bonos mores reijcienda eſt.

Hoc idem decidit Paulus ſub illis verbis. *Illud nulla pactione effici poteſt, ne dolus*

dolus malus præſtetur. Ergo nulla eſt cõtrarietas inter Paulum, & Vlpianum. quinimmo, vt dixi, Paulus idem docet, quod Vlpian. & e cõtra, id quod etiam ſenſit gl. in d. §. illud non eſt. in ver. nec ſequenda. dum concordantiam adducit tex. in dict. l. ſi vnus. præcitato. §. illud nulla.

6 Eſt bene verum, quod Paul. exceptionem adnectit ad iſtam regulam, & inquit, quod ſi re depoſita, deponens paciſcatur cum depoſitario, ne depoſiti poſſit agi, licet re ipſa pactus videatur ne de dolo agat, tale tamen pactum, ſeu conuentio ſuſtinebitur. Et de hoc mirum nemini videri debet, cum dolus ipſe videatur tacite remiſſus, & in conſequentiam, non autem expreſſe, ac principaliter, multa autem poſſunt tacite remitti, quæ non poſſunt expreſſe, vt videmus in iuramento calumniæ. l. 2. C. de iuramẽto calumniæ. Et tradit poſt alios eleganter Cur. Iunior in d. §. illud nulla. num. 3. cum ſeq.

7 Adde, nam ille, qui paciſcitur, ne agat depoſiti, videtur paciſci ſuper facto. Vnde tollitur obligatio primitiua, & per conſequens ſecundaria ratione doli, vel culpæ, ſed ille, qui promittit non agere de dolo, non paciſcitur ſuper facto principali, id eſt ſuper contractu depoſiti. Vnde hæc eſt ratio differentiæ, quia in altero caſu pactum venit ad reſcindendum contractum, in altero autem non venit ad reſcindendum contractum, ſed ad temperandum actionem ex eo, vt non proponatur ratione doli, & quia inducit ad delinquendum, ideo non tenet pactum. Sic eleganter Bald. in dict. § illud nulla. numero ſecundo.

8 Obſeruandum tamen Bar. Aurigam noſtrum in d. §. illud nulla. exiſtimare, quod verba illa, quamuis ſi quis paciſcatur, ne depoſiti agat, non ſunt accipienda, hoc eſt, quod rem non repetat, tunc enim ille, apud quem res eſſet, non poſſet dolum committere, quia in re ſua quilibet eſt moderator, & arbiter, vt in l. in re mandata. Cod. mandat. merito non poterit agi de dolo, cum nõ poſſit committi. Sed intelligenda ſunt ratione culpæ, id eſt, vt ſic depoſitarius non teneatur de culpa, rem tamen penes ſe exiſtentem teneatur reſtituere, vt l. ſi ei cui. ff. de liber. legat. & Bar. ſequuti ſunt. Iaſ. ibidem. nume. 1. & Caſtrenſ. num. 4.

9 Sed mea ſententia, decipitur Bart. & qui eum ſequuntur. Verba enim illa vtique ſunt accipienda, quod ſcilicet deponens, qui fecit pactum, ne depoſiti agi poſſit, rem non poſſit repetere, nõ quod depoſitarius non teneatur de culpa, ſeu dolo, & iſthic ſenſus optime quadrat verbis ipſius §. ſeu literæ. Nam dicitur ibi, quod depoſitarius tenetur de dolo, & quod contrarium paciſci nequit, hoc tamen fallit, cum ceſſat repetitio rei depoſitæ, licet enim tunc dolum videatur committere, nil tamen refert, cum ceſſet præiudicium ipſius deponentis, qui fecit pactum de non petendo, & cum ipſe videatur doloſe agere in re ſua. Et ſic ſenſit etiam Cuiacius, licet non ita clare. in d. §. illud nulla.

10 Adde, quod intellectus ipſius Bar. exiſtimantis verba illa, *Ne depoſiti agat* eſſe intelligenda reſpectu culpæ, non autem rei depoſitæ, aduerſatur verbis illis generalibus *illud nulla pactione effici poteſt*. Intelligenda ſunt igitur, vt ſupra.

11 Nec officit tex. in l. ſi ei, cui. de liberatione legata. adductus per Bar. nil enim facit ad rhombum, prout ex eiuſdẽ verbis vnicuique de facili conijcere licet. Videatur.

12 Conſidera præterea ad maiorem reprobationem opinionis Bartoli, quod ſi deponens faciat pactum cum depoſitario, ne poſſit agere depoſiti, quod nõ poterit agere etiam rei vendicatione pro obtinenda conſequutione rei depoſitæ, nec mirum. Illud enim pactum reſpicit rem, non cauſam, & facto remiſſo videatur remiſſa omnis actio, vt ff. de iureiurando. l. ſi duo. §. idem Iulian. ſic eleganter poſt Gulielm. de Cuneo. Angel. in d.

in d.§.illud nulla. Vbi etiam Albericus num.6.

13 Somniauit igitur, ex his Rebuffus, dum dicta reſponſa opinatus eſt eſſe contraria.

Conciliatur l.fina. cum duo. ff.de duobus reis. cum l.ſi debitori. ff. de fideiuſſoribus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Pro conciliatione multi multa dixere.*
4 *Duo ſenſus d. Accurſii referuntur, ac in ſimul damnantur. & nume. 5. 6. 7. 8. & 9.*
10 *Bartoli ſententia deducitur & nu. 11.*
12 *Damnatur.*
13 *Alberici expoſitio proponitur.*
14 *Reiicitur. & nu. 15 & 16.*
17 *Alius quidem ſenſus eiuſdem Alberici ſubnectitur. & nu. 18.*
19 *Refellitur. & nu. 20.*
21 *Alia quoque tertio loco ſententia eiuſdem Alberici ſubiungitur.*
22 *Reſpuitur. & nu. 23.*
24 *Opinio Authoris.*
25 *De deportatorum materia videndus Cl. Peregrinus.*

¶ Pro deportato an poſſit accipi fideiuſſor? Maxima extat in iure noſtro diſſenſio, ac contrarietas.

1 Pomponius enim in l.fin.in fin.ff.de duobus reis.reſpondit pro affirmatiua, dum ita loquutus eſt. *Et ideo ſi aqua, & igni interdictum eſt alicui, fideiuſſor poſtea ab eo datus tenetur.*

2 Totum autem contrarium ſtatuit Papinian.in l.ſi debitori. ff.de fideiuſſoribus. Audi eius verba. *Si debitori deportatio irrogata eſt, non poſſe pro eo fideiuſſorem accipi ſcribit Iulianus, quaſi tota obligatio contra eum extincta ſit.*

3 Horum reſponſorum conciliationi inuigilemus.

4 Accurſius priori loco in d.l.ſi debitori.in ver.fideiuſſorem accipi.pro conciliatione docuit,in caſu prędictę legis fideiuſſorem quidem teneri, ſed ſine effectu, vt ita ſenſus d.l.vlt.ff.de duob.reis. ſit, fideiuſſorem pro deportato datum teneri. Senſus vero d. l. debitori. non teneri cum effectu. Vnde.

5 Sed hunc ſenſum vti diuinatorium reijcit Clar.vir d. Hēning. Oldemburgic.in ſuo tract.de fideiuſſor.capitu.10. num.30.

6 Alio etiam modo reprobatur per do. Ronchegall.in d.l.final.num.10.in fin. Vide per eum.

7 Alter ſenſus eiuſdemmet Accurſij extitit.in d.l.fina.in ver.tenetur. quod pro altero correo, qui remanſerat obligatus, fideiuſſor ipſe recte accipiatur, præcitato reſponſo Pomponij. Secus ſit autem pro ipſomet deportato. d.l.ſi debitori. Vnde. Hoc idem ſequutus eſt d. Raphael Cuman.in d.l.fina.nu.2.dum talia protulit verba.in glo.fin.in fine. ſ. quod fideiubeat pro deportato,non valet,ſed bene valet, ſi fideiubet pro obligatione,quæ eſt apud fiſcum,& commodo pro altero correo. Inſectatus eſt etiā d.Pau.de Caſt.in d.l.fin.Im d. num.3. & in d.l.ſi debitori. & omnium latiſſime,ac elegantiſsime.Cl. d.Henning.d. c.10.num.30.cum ſequen.

8 Sed iſta ſolutio reprehenditur per d. Franciſc.de Aretio d.l. fi. nu.2.vbi talia protulit verba. Iſta ſolutio eſt vera in ſe, ſed aliqualiter diuinat ad tex.non.n.apparet in litera, quod dederit fideiuſſorē magis pro obligatione correi, quā pro ſua;ſi autē intellexit, quod fideiuſſio data ſimpliciter intelligatur data pro eo,et in eum caſum,quo valere pōt.Sed tamē adhuc cōtinet diuinationē,quia cū tex.

dicat,

dicat, quod ipſe deportatus dedit fideiuſſorem, nec appareat ſub qua forma, vt̃ poſſe intelligi, etiamſi dei fideiuſſorem pro ſe, & pro obligatione ſua. Hæc Aretinus.

9 Hunc eundem ſenſum pluribus alijs medus damnauit quoque Ronchegall. de duobus reis. in d.l. final. nu. 10. eum omnino cenſulas.

10 Secundo loco principaliter Auriga noſter Bar. in d.l. final. nu. 1. diſtinctione quadam ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt. Aut enim (inquit) ipſemet fideiuſſor accedit obligationi, qua tenetur deportatus, & non poteſt, quia nulla eſt. Aut pro obligatione illa ſimpliciter, & tunc quia non extincta, poteſt fideiuſſor accedere. Vnde. Hæc idem repetiit in d.l. ſi debitori. dũ talia verba protulit. Pro fiſco poteſt intercedere, vel pro alia obligatione ſimpliciter, non autem poteſt accedere fideiuſſor pro ipſo reo deportato. Sequu-

11 tus eſt Angel. in d.l. ſi debitori. His adde Aretinũ in d.l. final. num. 2. ſub illis verbis: Ideo Bar. & Moderniores communiter ſoluunt, quod fideiuſſio hic fuit facta ſimpliciter pro obligatione, qua deportatus iã ſe obligauit, & huic obligationi poteſt accedere fideiuſſor, quia adhuc durat apud fiſcum, in quem eſt translata, ſecus ſi dediſſet fideiuſſorem pro obligatione, pro qua tunc tenebatur, quia cum pro nulla tunc teneatur, nulli obligationi ſuccedit fideiuſſor, & ideo non valet fideiuſſio. vt d.l. ſi debitori. Eſt enim communior opinio, & vera, quod deportatus eximitur ipſo iure ab obligatione ciuili, & naturali, vt patet in d.l. ſi debitori. Hæc Aretinus.

12 Sed & iſte intellectus pluribus reprobatur per d. Ronchegall. in d.l. final. nu. 10. ver. Quid enim aliud id eſt. vide per eum.

13 Alberic. tertio loco in d.l. final. nu. 3. alterius extitit opinionis. Tradidit. n. quod fideiuſſor datus a deportato ſcilicet ante deportationem, tenetur poſtea ſcilicet poſt deportationem. d.l. final. Si autem poſt deportationem fideiuſſor adhiberetur obligationi ante deportationem contractę, hoc non poteſt, quia omnis ſublata eſt obligatio, & ideo non ſupereſt, cui accedat, vt in l. contraria. Vnde. Sequutus eſt hoc præciſe licet longe latius, ac elegantius. d. Ronchegall. in d.l final. num. 11. vide per eum.

14 Sed aperte confunditur iſthæc interpretatio ex duob. & primo ex verbo illo *poſtea*, de quo in d.l. final. ibi enim verbum illud reſpicit verbum *datus* ſicut intelligamus, dationem ipſius fideiuſſoris ſubſecutam fuiſſe deportationem, quod eſt contra intentionem ipſius Rõchegall.

15 Nec quicquam officiũt replicata per ipſum Ronchegall. de verbo eodẽmet. *poſtea*. Repugnant enim apertę, ac clarę lectioni d.l. finalis, ac vulgatę lectioni omnium Codicum, vt per te ipſe lector beneuole poteris colligere. Vnde.

16 Damnatur præterea ex infra dicendis, & præcipue ſub nu. final.

17 Aliter quoq; conciliare ſtuduit ipſemet Alberic. in d.l. final. Audi eius verba. Vel hic loquitur in deportato, pro quo poteſt accipi fideiuſſor pro debito poſt deportationem contracto, & ita loquitur hic, ſed pro debito ante deportationem contracto non, vt in contrario.

18 Differentiæ autem rationem eam crederem eſſe, quia deportatus poſt deportationem contrahendo obligatur ſaltẽ naturaliter. l. quidam. de pænis, & l. ſi mandauero. §. is cuius bona. ff. Mandati. Clarum eſt autem, quod fideiuſſor naturali obligationi recte accedit. §. in omnibus. inſtit. de fideiuſſoribus. cum autem contrahit, ſuperueniente poſtea deportatione omnis eius obligatio redditur inefficax. Vnde. Sequutus eſt præciſe d. Imol. in d.l. final. nu. 3. ver. in gl. fin. ibi. vel ſolue vt ibi.

19 Sed iſthac ſententia damnatur & recte per d. Ronchegall. in d.l. final. d. nu. 10.

num. 10. ver. dura profecto nimis. Eum adeas. non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt.

20 Adde quod videtur diuinatiua ad ſupradicta iura. Vnde.

21 Aliam tandem conciliationem affert ibidem, & inquit. Vel ibi, ſcilicet in d. l. ſi debitori fideiuſſor fideiuſſerat, pro eo, quod debebatur ex contractu cum deportato celebrato, & ſic in rem. hic antẽ loquitur Iuriſconſult. de debito ante deportationem contracto. Vnde. Hæc Albericus.

22 Sed & hęc reſpuenda, primo enim inſolenter diuinat.

23 Secundo non poteſt quadrare. nam ſupponamus in d. l. fin. Iuriſconſultum loqui de debito ante deportationem contracto, ergo fideiuſſor omnino liberatus cenſeri debet. Certiſſimi iuris enim eſt, deportatum per deportationẽ omnino liberari, & ſic iam ab obligatione naturali, quam ciuili, prout ex pluribus probat in ſpecie Imol. in d. l. fin. & per conſequens fideiuſſoris, ipſius obligationem non poſſe amplius conſiſtere, vti quidpiam acceſſorium, iuxta cap. acceſſoriũ de regul. iur. in ſexto. & quoniam res deuenit ad caſum, a quo incipere non poterat. Vnde.

24 Tu de vera conciliatione cogitato.

25 De deportatorum materia tractat ampliſſime more ſuo Cl. Peregr. de Iur. Fiſc lib. 3. tit. 5.

Conciliatio l. ſiue a certis. ff. de duob. reis. cum l. Turpia. §. final. ff. de legatis primo.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2. & 3.*
4 *Grauis contrarietas extat inter ſupradicta reſponſa.*
5 *Opinio Accurſ. & num. 7. 8. 9. 10. 11. & 12.*
13 *Iaſonis ſenſus affertur.*
14 *Reſpuitur. & nu 15. & 16.*
17 *Aliorum ſententia proponitur.*
18 *Spernitur.*
19 *Quorundam aliorum interpretatio ſubnectitur.*
20 *Reiicitur.*
21 *Alia quoque Scribentium conciliatio perpenditur.*
22 *Damnatur.*
23 *Laderchii Immolens. cogitatum diſcutitur & nu. 24 & 25.*
26 *Diſplicet Authori, & nu. 27.*
28 *Opinio Authoris.*
29 *Multi alii Scribentium intellectus poſſent deduci, qui referuntur per Ronchegallum.*

¶ Paul. Iuriſconſultus in l. ſiue a certis. ff. de duob. reis. contrariatur. Pomponio in l. Turpia §. final. ff. de legat. primo.

1 Verba Pauli. *Siue a certis perſonis hæredum nominatim legatum eſſet, ſiue ab omnibus excepto aliquo, & Attilicinus, Sabinus, & Caſſius pro hæreditariis potionibus in totum eos legatum debituros aiunt quia hæreditas in totum eos obligat. Idem eſt, cum omnes nominantur hæredes.*

2 Verba Pomponii. *Si pars heredum nominata ſit in legando, viriles partes hæredes debent, ſi vero omnes, hæreditarias.*

3 Concordat cum Pomponio Neratius. in l. ſi hæredes. ff. de leg. primo, vbi ita ſcribitur. *Si hæredes nominatim enumerati dare quid damnati ſunt, propius eſt, vt viriles partes debeant,* quia

quia perſonarum enumeratio hunc effectum habet, vt ex ſequentur in legato præſtando, qui ſi nominati non eſſent, hæreditarias partes debituri forent. Hactenus Neratius, quem omnium elegantiſſ. interpretatus eſt Odoffred. ibi.

4 Inter hæc reſponſa repugnantia apparet manifeſta, quandoquidem in caſu Pomponij, & Neratij deciditur, quod hæredes nominati nomine proprio tenentur in viriles, ſi vero appellatiuo in hæreditarias portiones, cuius tamen cõtrarium manifeſte legitur apud Paulum, ibi enim ſtatuitur hæredes in quocumq; caſu pro hæreditarijs portionibus aſtringi.

In his reſponſis ſedandis Scribentes noſtri valde laborarunt.

5 Accurſ. priori loco in d. l. ſiue a certis in ver. pro Hęreditarijs. fere in fine. opinatus eſt, quod ideo in caſu Pomponij, & Neratij hæredes nominati tenentur viriliter, quia proprijs nominibus fuerunt per teſtatorem damnati, in caſu vero Pauli ideo pro portionibus hæreditariis teneantur, quia appellatiuo nomine fuerint vocati. Sequutus eſt Bar. in d. §. final. præcit. l. Turpia: ac communiter Scribentes.

6 Sed iſte Accurſii ſenſus de facili improbari poteſt, falſum eſt enim, quod ideo in caſu Pauli pro portionibus hæreditariis hęredes teneantur, quia appellatiuo nomine fuerint vocati, nam & in caſu illo fuerunt nominatim vocati, & tamen ibi deciditur eos teneri pro iam dictis portionibus hæreditariis, quod quidem aduerſatur Pomponio, & Neratio.

7 Antecedens autem probatur ex illo verbo *nominatim*, de quo apud Paulũ, & ex illis, *certis perſonis* illa enim verba quippe demonſtratiua habent vim expreſſionis proprii nominis. l. nominatu. ff. de liber. & poſthum. & l ſi nominatum. ff. de conditionibus, & demonſtrationibus.

8 Adde, nam quãdo pars hæredum grauatur, ſatis eſt veriſimile, quod eos proprio nomine nuncupauit, ſed quando eos grauat omnes, videtur facere veriſimiliter nomine collectiuo. Hæc eſt pulchra doctrina Raphaelis Cumani in d. §. ſi pars hæredum.

9 In caſu autem Pauli pars hæredum vtiq; grauata eſt, vt patet ibi. *Siue a certis perſonis hæredum*. Ergo.

10 Nec obiicias, quod nominatim, poteſt intelligi etiam nomine appellatiuo, prout docet Bart. in d. l. ſiue a certis. Et ſequuti ſunt plurimi alii ibidem. Addentes, quod in d. caſu Pauli, verbum illud ſic intelligitur, quemadmodum etiã intellexit poſt alios P. de Caſtro ibidem, ſub illis verbis in tex. ibi, *nominatim* id eſt expreſſim, non dico nominibus proprijs expreſſis, ſed appellatiuis.

11 Reſpondemus enim in primis obſtare verba illa *a certis perſonis*. Item illa *ſiue ab omnibus excepto*. Similiter ea. *idem eſt cum omnes nominantur hæredes*, ex quibus quidem deprehenditur, quod Iuriſconſultus loquutus eſt ibi, & amplexus eſt hos duos caſus, quando ſcilicet teſtator nominatim hæredes grauauit, id eſt, eos vocando nomine proprio, & quando appellatiuo.

Cogita.

12 Pluribus aliis mediis hunc eundẽ ſenſum damnauit quoque D. Iaſo. in d. §. ſi pars hæredum. in primis numeris. Eſt omnino conſulas. Sequutus eſt etiam d. Franc. Onez. obſeruat. ſuarum c. 8. & Clar. d. Laderc. Immoles. conſ. ſuo 18. nu. 12. lib. 1.

13 Secundo principaliter D. Iaſ. in d. §. ſi pars hæredum. nu. 3. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit.

Audi eius verba. Vnde melius eſt tenere, quod iſte text. intelligatur ad literam, prout iacet. Quod ſi pars hęredum ſit nominata, teneatur in viriles, ſi vero omnes, teneantur pro portionibus hęreditariis, & ita clare cantat litera. Et ratio diuerſitatis eſt, quia quando teſtator grauat partem hæredum, non videtur,

tur habuiſſe reſpectum ad hęreditatem, quia omnes grauaſſet, ſed ſolum ad eorum perſonas, nimirum ſi tenentur in viriles, ſed quando grauat omnes hæredes tunc videtur habuiſſe reſpectum ad hæreditatem, nimirum ſi tenentur, pro portionibus hęreditariis. Hactenus Iaſ. Sed huic rationi, & contra dictum text. fortiter obſtat d. l. ſiue a certis.

14 Vbi quando teſtator granat partem, tamen etiam tunc tenetur pro portionibus hæreditariis, & rationem aſſignat ibi tex. quia ſunt hæredes, & ſic onus ei imponitur, quia hæredes ſunt. Ergo.

15 Nec replicet dom. Iaſ. quod verbum illud ***nominatim*** refertur ad pſonas grauatas in d. §. ſi pars. in caſu vero Pauli ad actum legandi, & quod primo caſu habetur reſpectus ad perſonas, ſecundo vero ad hæreditatem.

16 Reſp. enim eum in hoc decipi, quandoquidem ex verbis d. l. ſiue a certis. totum contrarium clare colligitur, videlicet Paulum habuiſſe reſpectum ad perſonas grauatas. Perpendantur illa verba *ſiue a certis perſonis hęredum nominatim legatum eſſet*.

Hic idem ſenſus Iaſonis damnatur, quoque per d. Ioannem Ronchegal. de Duobus Reis. in d. l. ſiue a certis. nu. 14. in fine. Vide per eum.

17 Tertio loco extitere nonnulli alii, qui quidem arbitrati ſunt, in caſu Pauli nõ fuiſſe dubitãdum, pro qua parte quiſq; ex hæredibus teneretur, ſed vtrum legatum imminutum intelligeretur, cũ non omnes hęredes teſtatoris grauati eſſent, vel cum a grauamine ipſo nonnulli fecerent exempti, quaſi tũc videretur dicendum legatũ decreſcere pro portionibus eorum, qui grauati minime erant. Contrarium autem deciditur totum ſcilicet legatum deberi ab iis, qui ſunt in diſpoſitione comprehenſi, vel qui nõ ſunt ab ea excepti. vt l. ab omnibus. ff. de leg. 1. cum concor. in qua re talem concluſionem facit Bal. in d. l. ſiue a certis. Exemptio vnius ex pluribus hæredibus non minuit legatum certæ quantitatis, & hoc vult inquit ille tex. totus, & latius, vt per eum.

18 Sed & horum ſenſus pluribus rationibus damnatur per Ioannem Rõchegal. in d. l. ſiue a certis. num. 16. ver. ſed multa ſunt, ipſum conſulas. Non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt.

19 Quarto loco deducitur aliorum ſentẽtia, quæ eſt, quod Pompon. diſtinguat caſum, quo pars hæredum ſit nominata in legando, a caſu, quo ſint nominati omnes, vt priore caſu viriles partes debeant, poſteriore vero hæreditarias.

20 Sed & hæc reiiciẽda eſt. Quandoquidem & in caſu Pauli, in primo reſponſo pars hæredum dumtaxat grauata eſt, vt patet ibi, *ſiue a certis perſonis hæredum*, & tantum grauati intelligũtur ipſi pro portionibus hæreditariis. Vnde.

21 Quinto loco reperti ſunt nõnulli alii, qui quidem aſſeruere, quod in principio reſpõſi Pomponii a quibuſdam hęredibus legatum ſit, & a quibuſdã non.

22 Sed & harum opinio damnatur, & recte meo quidem iudicio, per d. Frãciſ. Oneziun d. ſua obſerua. 8. Eum conſulas. Sat locum indicaſſe.

23 Sexto loco D. Laderch. Imolens. dict. conſ. ſuo 18. præcit. num. 12. fuit in alia opinione. Ratus eſt enim, quod aut aliqui hæredes nominantur propriis nominibus, addita qualitate hęredum, puta, Gaius, Seius, & Sempronius hęredes mei danto centum, & tunc pro hæreditariis portionibus obligantur.

24 Aut prætermittitur huiuſmodi qualitas hæredum, ſolaque hęc nomina propria adiiciuntur, & pro virilibus. Text. itaq; in d. §. ſi pars. (ſubdit Laderch.) ſic interpretandus eſt, ſi pars hæredum nominata ſit in legando nominibus propriis, non addita hæredum qualitate, viriles partes debentur, ſi vero omnes nominati ſunt nominibus quidem propriis, quia vt hæredes intelliguntur grauati hæreditarie.

25 At vero in dict. l. ſiue a certis. vocati erant nominibus quidem propriis, ſed addita hæredum qualitate, quod vel ex

iis

Digitized by Google

iis verbis deprehenditur, quia hæreditas eos obligat, quorum eſt ſenſus, vt ipſius hæreditatis obligantur, non etiam expreſſionis proprii nominis, & ideo cum vt hæredes grauati ſint, iuxta hæreditarias portiones tenebuntur; Hoc ipſum probant vlti. verba eiuſdem. l. idem eſt, cum omnes hæredes nominantur. Hoc enim caſu, quando omnes nominati ſunt, intelliguntur grauati vt hęredes, non vt ſinguli in viriles. Enumeratio ergo perſonarum facit, vt æqualiter obligati ſint, qui nominantur, d. l. ſi hæredes nominatim. de leg. primo. Qualitas autem hæredum addita indicat teſtatorem voluiſſe eos, quos appellabat, grauari vt hæredes. Hæc Laderch. qui pleniori cornu diſcurrit.

26 Sed iſta Laderchii opinio haud mihi ſatisfacit. Confunditur enim 1. per tex. in d §. ſi pars. vbi qualitas illa *hæredum* adiecta eſt, & tamen docet ibi Pomponius, hæredes ipſos nominatos pro virili obſtrictos eſſe, quod aduerſatur intentioni Laderchii.

27 Præterea aduerſatur reſponſum Neratii dum ita ſcribit. *Si hæredes nominatim enumerati dare quid damnati ſunt, propius eſt, vt viriles partes debeant quia perſonarum enumeratio hunc effectum habet, ut exequentur in legato præſtando*. Ecce, quod ibi nominatim ſunt vocati aliqui ex inſtitutis vti hæredes, & cum qualitate hæreditaria & tamen non tenentur pro portionibus hæreditariis, prout erat intentio Laderch. ſed bene pro virili, ergo, illa ſua diſtinctio falſa.

Hæc alii.

28 Ego autem in hac tam difficili *ἀντινομίᾳ*. (Alciat. enim in l. 4. §. Cato. num. 125. ff. de verborum obligationibus. docuit pro ſupradictis reſponſis conciliandis nihil certę affirmari poſſe, quod non diuine) opinor, ſententiam, quam attulit d. Oncez. præcit. ſua obſeruat. 8. omnibus aliis & probabiliorem, & veriorem eſſe. Eam igitur lector ſequatur. Ipſam autem hic non tranſcribo, cum apud eum mira quadam facilitate, ac elegantia probatam vnuſquiſque videre poſſit.

29 Multos alios etiam intellectus coaceruat d. Ronchegal. in d. l. ſiue a certis. num. 11. cum ſequentibus. eos per te videas, & improbare, ni placeant, ſtudeas.

Conciliatum diſſidium inter Pomponium in l. ſi ita ſtipulatus. de verbor. obligationibus. & Vlpianum & l. ſtipulationes la ſecunda §. plane. ff cod. tit.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2. & 3.*
4 *In ipſis cõciliandis valde defatigati ſunt Scribentes.*
5 *Tres opiniones Scribentium relatæ per Accurſium pro ſupradictorum reſponſorum conciliat. deducuntur, ac confutantur, & nu 6. 7 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19 & 20.*
21 *Cuiacii ſolutio affertur.*
22 *Improbatur.*
23 *Quorundam aliorum opinio proponitur.*
24 *Damnatur.*
25 *Alciati ſenſus ſubnectitur.*
26 *Diluitur.*
27 *Æmilii Ferreti ſententia ſubiicitur. & num. 28.*
29 *Et hanc ſequitur Author.*

Digitized by Google

¶ Pomponius in l.ſi ita ſtipulatus. de verborum oblig. aduerſatur Vlpiano in l.ſtipulationes.la ſecunda.§ planè.ff.eodem titu.

1 Verba Pomponij. *Si ita ſtipulatus eſſem a te, domum ædificari, vel ſi hæredem meum damnauero inſulam ædificare: Celſo placet, non ante agi poſſe ex ea cauſa, quam tempus præteriſſet, quo inſula ædificari poſſit, nec fideiuſſores dati ante diem tenebuntur.*

2 Concordat tex. in l. hoc iure. ff. eod. & in l.ſi inſulam.tit.eo. vbi Paul.docet. *quod ſi inſulam mihi fieri ſtipulatus ſim, ita demum me tecũ agere, & litem conteſtari poſſe, ſi tantum temporis tranſierit, quo potueris facere.*

3 Verba Vlpiani in d.§.plane. *Plane ſi inſulam fulciri quis ſtipulatus ſit, non eſt expectandum, vt inſula ruat, vt ſic denique agi poſſit, nec ſi inſulam fieri, vt tantum temporis prætereat, quanto inſula fabricari poſſit, ſed vbi iam cœperit mora faciendæ inſulæ fieri, tunc agetur, dieſque obligationis cedit.*

4 De horum reſponſorum conciliatione cogitandum eſt.

5 Nonnulli priori loco, teſte Accurſio, in d.l.ſtipulationes. præcitato §.plane. in ver. poſſit. rati ſunt, quod in caſu Pomponij ſtipulatio celebrata fuerit cũ pœna, quod non eſt in caſu Vlpiani. Ideo non mirum, ſi diuerſum ius per ipſos ſtatuatur.

6 Sed iſthæc interpretatio proculdubio reijcienda. Expreſſo enim diuinationis morbo laborat. Item quia hoc dicere eſt truſtra ſecundum Bart. in d.l.ſtipulationes. §. ſi quis ita ſtipulatus. fere circa medium.

7 Alij ſecundo loco (teſte eod. Accurſ. prænot. loco) rati ſunt, quod in caſu Vlpiani appoſitum fuit certum tempus, quod non eſt in caſu ipſius Pomponij. Vnde.

8 Sed nec iſte ſenſus applaudit propter expreſſam diuinationem.

9 Præterea in ſtipulationibus tempus actui neceſſarium ſemper tacite ineſt. l. in inſulam. l.interdũ. in princip. l.exiſtimo.§.fin. & l. cum ſtipulatus ſim mihi. eod.titu.de verbo.oblig. arbitrio tamen iudicis ſecundum rationem diligentis ædificatoris, & temporum, locorumque æſtimandum. l. continuus. §. item qui inſulam. eod.tit. Vnde.

10 Tertio loco Ioannes Antiquus gloſſator (teſte eod. Accurſ. præcitato loco) hanc pugnam ita ad concordiam reduci poſſe opinatus eſt. Inquit enim ex Vlpiani ſententia, mora facta in ædificanda inſula ſtatim agi poſſe in id, quod intereſt ſtipulatoris domum inchoatam eſſe. Ex Pomponij vero placito ſtatim agi non poſſe in id, quod intereſt ſtipulatoris, domum perfectam eſſe.

11 Et hanc Ioannis ſupradicti ſententiam ſequuti ſunt communiter Docto. Bar. in ſpecie in d.§. ſi quis ita. vbi talia verba profert. Ad totale intereſſe non committitur, niſi tantum tempus tranſierit, quod poſſit domus fieri, ſed ad intereſſe particulare committitur, cum incœperit eſſe in mora, vt hic. Et hanc omnes tenent. Sequutus eſt hoc idem Bar. in d.l.ſi ita ſtipulatus. vbi ad hunc modum diſtinguit.

12 Aut ſtipulator mora facta vult agere ad totale intereſſe, aut ad particulare. Priori caſu non poteſt agere, & in hoc caſu Bart. exiſtimat loqui Pomponium in d.l.ſi ita ſtipulatus. poſteriori caſu poteſt, & ita accipiendus eſt Vlpian in d. §.fin. præcit. l. ſtipulationes.

13 Per particulare intereſſe Bart. (vt ſupra dixi) intelligit id, quod intereſt ſtipulatoris inſulam, ſiue domum inchoatã fuiſſe ædificari. Per totale vero, quod ſtipulatoris intereſt, domum fuiſse perfectam.

Bartoli ſententiam deinde omnes ſequuti ſunt. Alberic. in d.l. ſi ita ſtipulatus. vbi etiam Angel. Roman. nume. 7. Pau. de Caſtro num. 1. Iaſ. num. 6. Aretinus in princ. Imola num. 1. & in fine. Alexand. nume. 3. Hugo Donellus nume. 4. vbi omnium elegantiſſime. Cor-

raſ.

Digitized by Google

raſ.num.3.Duaren.in d.§.plane.in fin. ac plurimi alij.

14 Huic eidem conciliationi ſubſcripſere.Zaz. par.1. ſuarum iuris Ἀντινομιῶν. nume.21.quem ſequutus eſt ad literam Theodor. Straithman.licet de Zazio ipſo nullam mentionem faciat ἀντινομία ſua 28.Gilbert.Regius ἐναντιοφανῶν lib. 1.capitu.decimo tertio. in fine. ac plures alij.

15 Verum nec iſta Ioannis opinio, licet communiter recepta, mihi ſatis applaudit, idque ex plurib.

16 Et primo conſidero, quod Vlpianus Iuriſconſ.in d.§ final.d.l.ſtipulationes. ſcribit, *mora in facienda inſula facta diē obligationis cedere*. Modo conſidero, quod ſi dies obligationis tunc cedit, vbi mora in facienda inſula facta eſt, tota cedit, non pro parte, & ideo confeſtim agi poteſt, non in id tantum, quod ſtipulatoris intereſt, inſulam inchoatam eſſe, ſed etiam in id, quod ſtipulatoris intereſt, inſulam eſſe perfectam, & abſolutam, & ita inter alios conſiderat Cuiac.in d.l.ſtipulatus ſum.

17 Ioannes Borcholten in titul.de verb. obligation.capit.ſexto numero decimo ſexto. in fine. qui ad ſuperiori ſententia vti communiter recepta minime recedendum arbitratur, impugnat opinionem iſtam Cuiacij, motus per textum in l.continuus.§.item qui inſulam. verſicu.item ſi non inchoetur opus. ff. eodem de verborum obligationibus. vbi Venuleius Iuriſconſ.tradidit, ſi non inchoetur opus, id tantum æſtimari debere, quod in illo interuallo effici potuit.

18 Ad fundamentum autem Cuiacij deſumptum ex dict.§. plane. reſpondit, quod dies cedit quo ad hoc, quod effici potuit in illo interuallo, quo mora facta eſt. Eius enim interualli, quo ceſſatum eſt in ædificanda inſula, intereſſe ſtipulator dumtaxat petere poteſt. per d.l. continuus.

19 Ego vero opinionem Cuiacii probabiliorem arbitratus, dico vna cum eodem Cuiacio, textum in dicto ver. item ſi non inchoetur, minime obſtare. Ita enim accipiendus eſt, quaſi iudex æſtimare debeat, quanto interuallo, quantove tēpore opus conſummari oportuerit, non quod ſtatim a non cœpto opere in id agatur, quanti intereſt opus inchoari, vel promoueri, & latius, vt per eum.

20 Secundo principaliter, ad impugnandam prædictam Ioannis opinionem, conſidero text.in l. interdum. in princ. eodem titu. de verbōrum obligationib. vbi dicitur, quod actio incipit competere, cum res per rerum naturam præſtari poteſt. Ergo falſum primum membrum diſtinctionis eiuſdem Ioannis.

Pluribus alijs medijs iſthæc eadem opinio præfati Ioannis, quæ (vt dixi) eſt communis, reprobatur per Æmil. Ferrer. in d.l. ſi ita ſtipulatus. nume. 3. Eum conſulas.

21 Alia quarto loco accedit cōciliatio d. Cuiacii in d.l. ſi ſtipulatus. in prin. Exiſtimat enim Sabinianos a Proculianis diſſenſiſſe in hac ſtipulatione, inſulam, ſiue domū fieri, & Celſum, qui ex Proculianis fuit, putaſſe, expectandum eſſe, vt tantum temporis tranſeat, quo potuerit fieri domus. Vlpianum contra ex Sabini ſententia ſcripſiſſe, ſtipulatorem ſtatim poſſe agere mora facta, vbi ſcilicet promiſſor opus non inchoauit, cum potuiſſet inchoare.

22 Sed (hoc pace tanti viri dixerim) eſt obiectionem confirmare, non autem diluere. Non ita nos facere Iuſtinianus iubet in interpretatione legum, & corū locorū, qui ex veteribus in Pādectas, & Codicem relati ſunt, in quibus negat quidquam eſſe contrarij, certe ita interpretari iubet, vt quodcunque ad conciliationem facere probabiliter videri poteſt, id tanquā ſit ex mente ipſorum authorum ſumatur, quaſi non ab authoribus ſcriptum, ſed a Iuſtiniano, qui in hac compoſitione Digeſtorum, & Codicis omnia ſua fecit. l. 1. §. omnia. &

l.2.

Digitized by Google

l. 2. §. contrarium. C. de veter. iur. enucl. Ergo.

23 Quinto loco principaliter adducitur intellectus nonnullorum, qui quidem opinati ſunt, veram eſſe regulam traditam a Pomponio, in d. l. ſi ita ſtipulatus, quod videlicet ſtipulatio facti, vt puta domum, vel inſulam ædificari dumtaxat committatur, cum tranſierit tantum tempus, quod factum ipſum potuerit explicari, dictam autem regulam per Vlpian. in d. §. plane, coarctari, vbi iam cœperit mora faciendę inſulæ fieri. Tūc enim agetur, dieſque obligationis cedet. Intellige tamen dicunt ipſi, de ea mora, per quam ſtipulator aliquid damni ſit paſſus, vt quia pars inſulæ corruerit, non corruitura, ſi promiſſor eam fulcire cœpiſſet. Vnde.

24 Sed nec iſte ſenſus placet; poſſet. n. eſſe verus in prædicto exemplo, ſed non conuenit alteri exemplo inſulæ faciendæ, de quo in d. §. plane, quia lex manifeſte ait, ſi non inchoetur id opus, æſtimari, quod in illo internallo effici potuerit, & tamen nullum damnum ex eo ſtipulatori illatum eſſe conſtat inter omnes. Vnde.

25 Sexto loco Alciatus vir acutiſſimi ingenii, pro his reſponſis ſedandis, fuit in noua opinione, exiſtimauit enim ipſe, ſecundum generalem Celſi ſententiam conſtituendam, eum, qui inſulam, vel domum facere promiſit, non prius poſſe conueniri, quam lapſo tempore, quo fieri domus potuerit. Ad id vero quod particulariter intereſt ex ſententia Vlpiani non poſſe, niſi cum expreſſim promiſſum eſt, quanti id opus erit, quod factum non ſit; idq; iuxta tradita per eūdem Vlpianum in §. ſi quis ita ſtipulatus antecedenti, ita Alciatus in d. §. plane. num. 3.

26 Sed nec eius ſententia recipienda eſt, quandoquidem in caſu d. §. plane. nulla fit mentio de promiſſione facta, quāti id opus erit, quod factum non ſit, & tamen docet ibi idem Vlpianus, quod vbi iam cœperit mora faciendæ inſulæ fieri, tunc agetur, dieſque obligationi cedet.

27 Poſtremo loco Æmil. Ferretus in d. l. ſi ita ſtipulatus. nume. 4. prædictorum reſponſorum conciliationi ſtudens, aliter interpretatus eſt. Opinatus eſt enim verba d. l. ſi ita ſtipulatus. ita interpretanda eſſe, vt nihil omnino peti poſſit, antequam prætereat tempus inſulæ ædificandæ; nec obſtare textum in dicto §. plane.

28 Eius enim ſenſus talis eſt, ſicut ei, qui promiſit inſulam fulcire, non eſſe expectandum, donec ea ruat, ita ei, qui promiſit inſulam facere, non eſſe differendam ædificationem in perpetuum, quādiu vixerit, quamdiu poſſit ædificari, quamdiu verum ſit non eſſe ædificatū, ſed vbi mora facta eſt, quod euenit poſt tempus, quo ædificari potuit, cedere obligationis diem. Ergo ſicut non poteſt peti neque opus, neque factum, neque operis initium, donec effluxerit totum hoc tempus legitimum, non poterit etiā peti intereſſe initii non facti. Repugnat enim naturali rationi, vt intereſſe petatur, & res ipſa non debeatur. Hactenus Ferretus.

29 Et hunc ſenſum vti omnium ſupradictorum probabiliſſimum ſequendum conſulimus.

Conciliatio l. ſi quis. ff. de verborum obligationib. & l. qui Romæ. §. Augerius. ff. eod.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*

3 Con-

3 *Contrarietas maxima inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Accurſ. ſententia deducitur. & nume-ro 5.*
6 *Damnatur. & nu. 7. 8. & 9.*
10 *Aliorum expoſitio proponitur. & num. 11. & 12.*
13 *Improbatur. & num 14. 15. & 16.*
17 *Iaſonis intellectus ſubijcitur.*
18 *Reſpuitur. & nu. 19. & 20.*
21 *Alciati conciliatio proponitur.*
22 *Redarguitur.*
23 *Duareni ſententia affertur.*
24 *Refellitur.*
25 *Emanuel a Coſta opinio adducitur, quam etiam ſequitur Author.*
26 *Connani opinio perpenditur.*
27 *Reprehenditur.*
28 *Ludouici Charondæ interpretatio deducitur.*
29 *Confutatur.*
30 *Petri Stellæ ſenſus affertur, & placet quoque Authori. & num. 31.*

¶ Iulianus in l. ſi quis. 57. ff. de verbo. obligatio. & Scæuola in l. qui Romæ. §. Augerius. ff. eodem, ad inuicem contrariantur.

1 Verba Iuliani. *Si quis, ſi Titius conſul factus erit, decẽ dare ſpopõderit, quamuis pendente conditione promiſſor moriatur, relinquit hæredem obligatum.*

Hoc idem ſequutus eſt Iuſtinianus in §. ex conditionali. inſtitution. de verborum obligationibus, vbi ita ſcribit, *ex conditionali ſtipulatione tantum ſpes eſt debitum iri, eamque ipſam ſpem in hæredem tranſmittimus, ſi prius quam conditio extet, mori nobis contigerit.*

2 Verba Scæuolæ. *Augerius filiusfamilias ſeruo Publij Mæuij ſtipulanti ſpopondit ſe daturum quicquid patrem ſuum Publio Mæuio debere conſtitiſſet. Quæſitum eſt, patre defuncto ante quam conſtitiſſet, quid, quantumque deberet, an ſi aduerſus hæredem eius actum fuiſſet, aliumve ſucceſſorem, & de debito conſtitiſſet, Augerius teneatur? Reſpondit, ſi conditio non extitiſſet, ſtipulationem non eſſe commiſſam.*

3 Inter hæc reſponſa contrarietas apparet manifeſta. Nam ſcribit Iulianus implendæ conditionis facultatem ad hæredes tranſire, adeo ut decedens promiſſor ipſos relinquat obligatos. Verum Scæuola in ea ſpecie, in qua Augerius filiusfamilias ſeruo Publij Mæuij ſtipulanti ſpopondit ſe daturum, quicquid patrem ſuum Publio Mæuio debere cõſtitiſſet, & patre defuncto aduerſus hæredem eius actum fuit, aliumve ſucceſſorem, & de debito conſtitit, reſpondit, ſi conditio non extitiſſet, ſtipulationem non eſſe commiſſam, quaſi dixiſſet. Si ita ſit, quod viuo patre de debito non conſtitiſſet, Augerium non teneri.

De conciliatione cogitemus.

4 Accurſ. priori loco in d. §. Augerius. in ver. non extitiſſet. ſentiens Scæuolam non diſſentire a Iuliano, docuit, quod in caſu dicti §. quando Augerius ille filiusfamilias promiſit quicquid patrem ſuũ debere conſtitiſſet, verbum illud *conſtitiſſet*, accipiendum ſit in præteritum tempus, videlicet de eo debito, de quo iam tempore fideiuſſionis conſtiterat, quo fit, vt ſi poſtea conſtiterit cum hærede patris ſui, non teneatur ipſemet Augerius, qui promiſit id dumtaxat, quod iam conſtitiſſet tempore conuentionis, non quod poſtea conſtitit. Vnde.

5 Confirmatur iſthic intellectus ex eo, quod verbum illud *conſtitiſſet*, eſt præteriti pluſquam perfecti, quod hic conditionem de præterito exprimit, non autem de futuro. tex. & gl. in l. 2. in ver. ex dediſſet. ſi liber ingen. eſſe dicat.

6 Sed iſte primus ſenſus reijciendus eſt ex pluribus. Primo enim contradicit literæ d. §. Augerius. ibi. *Quæſitum eſt patre defuncto ante, quam conſtitiſſet, quid quantumque deberet, an ſi aduerſus hæredem eius actum fuiſſet, aliumve ſucceſſorem, & de debito conſtitiſſet, Augerius teneatur.* Ex his enim verbis clare deprehenditur, Iuriſconſultum ibi non loqui de eo debito, de quo iam tempore fideiuſſionis conſtiterat, ſed de eo, quo ſequu-

ſequuta morte patris ipſius Augerii poſtea conſtituiſſet. Vnde.

7 Præterea, ſi ſecundum ſupra dictam interpretationem Augerius promiſiſſet id quod conſtabat iam debere patrem, fruſtra quæreretur de eo, quod poſtea conſtituiſſet cum hærede. Deinde non abs re fit mentio de morte patris, quod ſuperfluum foret, quia etiamſi patre viuo conſtitiſſet cum eo poſt contractum, nõ teneretur Augerius. Accedit, nam in dubio res ſic accipi debet, vt ſtipulatio nõ ſit nulla, ſed efficax. l. quoties. ff. eod. de Verb. oblig. Conditio autem concepta in præteritum, ſi minus vera ſit, reddit ſtatim ſtipulationem nullam. l. conditio in præteritum. & l. ſi ita ſtipulatus fuero. ff. eodẽ. Ergo in caſu noſtro verbum illud *conſtitiſſet* non poteſt intelligi in præteritum. Probatur conſequentia, quia ſi ita intelligeretur, ab initio fuiſſet nulla ſtipulatio, quum nondum conſtitiſſet, quod non eſt dicendum.

8 Nec officit, quod verbum illud *conſtitiſſet* ſit præteriti plusquamperfecti. Reſpondetur enim, quod cum illud verbũ ſit ſubiunctiui modi, licet temporis præteriti, tamẽ ad futurũ trahitur. l. ſi debitor. §. veriſimile de cõtrah. empt. & l. cũ certus. de vino. trit. & oleo legato. Vnd.

Sic ipſe per ſupradicta fere reprobauit hunc ſenſum Auriga noſter Bar. in d. §. Augerius. Sequutus eſt d. Alciat. in princ. & d. Iaſon nu. 6. in princ.

9 De hac tamen prima interpretatione omniũ latiſſime diſſerit d. Petrus Stella in ſua repetit. d. §. Augerius pag. mihi 181. vſq; ad 193. incluſiue. eũ cõſulas.

10 Alia ſecundo loco adducitur Scribentium expoſitio ad d. §. Augerius & eſt, quod uerba illa ſi conditio *non extitiſſet* accipienda ſunt, (id eſt quia cõditio nõ extitiſſet) vt ſẽſus eiuſdẽ §. ſit huiuſ.

Promiſerat Augerius, quicquid patrem ſuum debere conſtituiſſet, moritur pater, priuſquam conſtaret, poſtea conſtituit contra hæredem patris, quæſitum eſt, an Augerius teneatur? Reſpõdit Scæuola. ſi id eſt quia conditio non extitiſſet, non eſſe commiſſam ſtipulationem.

11 Suadetur autem iſthic ſenſus ex pluribus, & primo, nam promiſerat Augerius, quicquid patrem ſuum debere conſtituiſſet, ſed mortuo patre, non poteſt cõſtare patrem debere, ſed tãtum debuiſſe, non ergo impletur. conditio in forma, quæ expreſſa fuerat, quum tamen conditiones ſic impleri debeant. l. qui hæredi, & l. Mæuius ff. de condit. & demonſtrationibus.

12 Secundo, nam ſi viuo patre creditor probaſſet ſibi deberi, & ſic conſtituiſſet de debito, aduerſus talẽ probationẽ pater, qui præſumebatur, non ignorare proprii factũ, potuiſſet ſe defendere pluribus exceptionibus, quas hæres ignorare præſumitur, ad l. ſi quis ancillam. ff. pro ſuo. & l. qui in alterius, de reg. iur. & ita cõiter ſenſerunt interpretes in d. §. Augerius. Ang. nu. 3. Cuman. Alex. nu. 4. & omnium latiſſ. & elegantiſſ. Hugo Donel. per totum commentum.

13 Verũ hæc expoſitio reiiciẽda eſt ex ſententia Connan. lib. 6. ſuorum commen. Iur. Ciuil. c. 3. pag. mihi 343. tergo in litera. I, Accipere. n. dictionẽ illã *ſi* pro *quia* eſt violare literã, quod adeo abſurdum, quam quod abſurdiſſimum.

14 Nec officit prima rõ ex aduerſo deducta, leuis. n. & abſurda viſa eſt Alc. li. 1. Diſpũctionũ c. 13. cũ. n. inquit, in ſtipulatione cõditio, vbi euenit, retrah. ad tẽpus, quo cõcepta eſt, & illud cõſiderãdũ ſit, certe eo obſeruato, pater tunc debebat, nõ aũt dr̃ debuiſſe, nã & cũ ſtip. ad hęredes trãſeat, hęres ipſe, qui patris pſonam ficte refert, non ſolum non debuit, ſed nunc debet. An in ſtipulationum verbis cauillamur? ſubdit.

15 Minus refragatur ſcd̃a, ex ſnĩa eiuſdẽmet Alciati, cũ calculus ducatur ex rõnibus, q̃ nũc tã preſto erũt hęredi, ſicut patri futurę fuerũt, nec ꝓbabilis ſit ſupraſcripta præſumptio. & latius vt per eũ.

16 De hac ſcd̃a expoſitione vidend. ẽt d. Couar. practicarum quæſt. cap. 39. nu. 4. ver. 9. vbi pulchre. & ver. Quamobrẽ vbi latiſſime ſupradictam ſecundam rationem

tionem refellit. Eum conſulas.

17 Tertio loco d. Iaſon in d.§. Augerius. num.6. verſus finem.& nume.7. fuit in alia opinione. ratus eſt enim ideo in caſu d.§. Augerius, non eſſe commiſſam ſtipulationem, quia quando conſtitit de debito, non fuit vocatus Augerius, ſed tantum hæres patris debitoris. Mortuo enim patre ipſemet Augerius non fuit hæres patris ſui, ſed alius, vt patet ex eodem tex. ibi *An ſi aduerſus hæredem eius actum fuiſſet, aliumve ſucceſſorem*, & ſic alium, quam ipſum Augerium. Vnde hoc non poteſt nocere ipſimet Augerio. Res enim inter alios acta &cet. Latiſſime progreditur idem d. Iaſon, quem conſulas.

18 Sed & hæc ſententia Iaſonis damnatur per eundem Alciatum d.cap.13. cum Augerius ibi non differat ab interceſſore, fideiuſſoreue, quapropter res inter alios acta, quamuis aliis non præiudicet, tamen ſi actum ſit in principali, id fidem faciet reſpectu acceſſorij. ad tradita in l.3.§.ſi ex cauſa. ff. de inoffic. teſtamento, ſequutus eſt Alexan. in l. ſæpe de re iudic. dicens, hoc caſu ceſſare vulgatum illud. Res inter alios actas aliis præiudicare non poſſe. Adde rationem iſtã ſatis alienam eſſe a verbis Scæuolæ, nam ea admiſſa, fruſtra dictũ de patris morte eſſet, cum nec ſententia in patrem lata debuiſſet filio nocere. ad l. patris. C. ne filius pro patre. Præterea ſat vera nõ eſt, cum enim de conditionis implemento tractetur, confeſtim cum inter hæredem, & creditorem conſtat, dicitur impleta conditio, etiamſi Augerius citatus tũc non ſit, ſatisq; eſt, ſi deinde citetur, cũ probabit creditor adimpleram fuiſse conditionem. non enim de effectu facti quæritur, ſed vtrum factum ſit, id eſt cõditio euenerit, ita idem Alciatus in d.§. Augerius. num.2.

19 Pulcherrimis aliis rationibus iſthæc eadem d. Iaſon. opinio refellitur per d. Petrum Stellam in d.§. Augerius. pag. mihi 230. 231. & 232. ad ipſum lectorẽ remitto, ne ex ſcriptis ſcripta conficiã.

20 Pluribus etiam aliis reprobatur per d. Couarru. d.cap.39. pag. mihi 140. ver. Verum quia. Eum pariter conſulas. Sat enim loca tetigiſſe.

22 Alia Quarto loco deducitur ex poſitio ad d.§. Augerius, & eſt eiuſdem d. Alciati viri accutiſſ. præcit. c.13. d. lib 1. Diſpunctionum. docet ille, quod Augerius promiſerat quicquid patrem ſuũ debere conſtitiſſet. Pater deceſſit alio hærede ſcripto, cũ quo creditor egit, & conſtituit de debito, quæritur an Augerius teneatur non tantum ad principale, ſed etiã ad vſuras, & maxime ratione eius temporis, quod interceſſit ab eo tempore, quo ſtipulatio concepta eſt, donec cõſtitit? & reſp. I.C. Si conditio nõ extitiſſet, ſtipulationem non eſſe commiſſam, & conſequenter reſpectu vſurarum, quæ auctæ ſunt interea dum conditio non impleretur, vbi impleta non eſt, non tenetur, quia ſolum refertur ſtipulatio ad tempus, quod ſtipulationem præceſſit, non quod ſequutum eſt, merito ad eas vſuras non tenetur, vt ea ſit mens I.C. Augerium, poſtquam conſtiterit de debito patris, teneri ad principale, & vſuras, quæ tempore ſtipulationis erant debitæ, non autem ad vſuras, quæ poſtea cœperunt eſſe debitæ, quaſi dicat I. C. quantum ad eas non pertinere cõditionem, & interpretatur ea verba, ſi cõditio non extitiſſet, id eſt eatenus, quatenus conſtitit committi ſtipulationem. Ratio decidendi ſecundum eum eſt, nã promiſit tantum Augerius, quod conſtitiſſet, igitur, donec non conſtat, non eſt in mora. Non debet ergo ſoluere vſuras medii temporis, quæ ſolent deberi propter moram. Hæc eſt Alciati interpretatio.

21 Sed iſta dom. Alciati opinio elegantiſſime, ac ſolidiſſimis rationibus reprobatur per dom. Petrum Stellam in d.§. Augerius pagin. mihi 234. cum duabus ſequentibus. Sat locum indicaſſe. Addo Connanum d. pag. 343. tergo, in litera. K. vbi docet, quod hæc interpretatio nullam habet ſimilitudinem veri,

nec verbis Scęuolæ poteſt adaptari in quibus nulla eſt vſurarum mentio. Subdit etiam falſum eſſe in ſtipulationibus a die moræ vſuras deberi.

23 Quinto loco Franc. Duaren. in d. §. Augerius.alter ſentit,opinatus eſt enim Scęuolæ reſponſum ita eſſe accipiendũ, vt Iuriſconſultus quæſtionem illam ad iuriſprudentiam minime pertinere exiſtimauerit, de iure tamen reſponderit his verbis. ſi conditio non extitiſet, ſtipulationem nõ eſſe commiſſam, an extiterit conditio nec ne,quia facti quęſtio eſt,nec reſpondit,ſed boni,prudentiſque viri arbitrio id iudicandum reliquit, & probare conatur. Scæuolam in ſuis reſponſis hanc reſpondendi formã plerumque obſeruaſſe, vt frequenter de facto conſultus de iure tantum reſpondeat, quaſi quæſtio facti ad iuris ſcientiam non pertineat, quod manifeſtum fit ex l. Lucius. §.collegio. ff. eodem tit. & l.a teſtatore. ff. de conditionib.& demõſtrationib. cũ ſimilib. & vt latius de hoc eodẽ intellectu proſequitur Couar. d. c. 39.p. mihi 140.ver. Demũ ipſe Frãc.

24 Verum & iſte Duareni ſenſus damnatur per eundem Couaru. d. pag. 140. ver. Ego vero. vide per eum.

25 Accedit ſexto loco alia conciliatio, & eſt d. Emanuel a Coſta. lib. 2. ſelectarũ interpretat.cap.23.nu.2.libet eius verba tranſcribere.

Ego autem contra vulgarem ſenſum animaduerti,aliud eſſe conditionẽ non exiſtere, aliud deficere conditionem, quemadmodum aliud eſt conditionem non deficere,aliud exiſtere conditionẽ. l.fideic.§.ſi cui ita l. de leg. tertio, & l. ex facto.§.penult.ad Trebell.quare ſi ſecũdum ea, quæ proponebantur, conditio defecerat,& ſtipulatio euanuerat, non debuit argutiſſimus Scæuola reſpondere,conditionem non extitiſſe, & ſtipulationem non eſſe cõmiſſam. Erat enim huiuſmodi reſpõſum proprium magis conditionis, quæ penderet, non vero eius,quæ defeciſſet. Hinc ſeſe mihi obtulit interpretatio, quæ ſtudioſis meliora non habentibus fortaſſis arridebit. Mæuius patre Augerij defuncto. ægit contra eius hæredem, & de debito conſiſtit,quæſitum eſt,an per hoc Augerius teneatur? Scęuola cum videret ſe conſuli de re non ambigua,quia conſtaret ſecundum ea,quæ proponerẽtur, conditionem ſine dubio extitiſſe, reſpondit oblique,vt ſolet.ſi conditio non extitiſſet ſtipulationem non eſſe commiſſam. Significauit vtique, quia conditio extitiſſet, ſtipulationem eſſe commiſſam. proinde dictio ſi non ponitur,pro quia vt accipiunt Doctores ſed proprie conditionaliter ſedet verbum, extitiſſet præteritum pluſquam perfectum proprie exprimit, vt apud Virgilium in Bucolic.& in 4. Æneid. ſic difficultates ceſſant illæſis iuris rationib. Hactenus Coſta. cuius ſenſũ repetiit quoq; D. Couaruuias. d. pag. 140. ver. ceterum Emanuel à Coſta, & mihi etiam ſatis probatur.

26 Septimo loco Franc. Cõnan. pagin. 344.d.cap.3.lib.6. Cõmentariorum Iuris ciuilis ipſius Scæuolę reſponſum ita interpretatur, vt illa verba. (Si conditio nõ extitiſſet) ſint in eum ſenſum accipienda, vt quamuis hæredes ſint appellati, & conſtiterit patrem debuiſſe, & condemnati ſint ſoluere, non tamen committatur ſtipulatio,niſi extet cõditio, quæ eſt, ſi fuerint minus idonei ad ſoluendum ex Iuriſconſulto Celſo in l.ſi ita ſtipulatus fuero. ff. eodem tit. Nã ſi poſſunt ſoluere nulla eſt ſtipulatio, quum non interſit creditoris Mæuii in caſu d. §. ab Augerio habere, quod ab hæredibus conſequi poteſt, & latius vt per eundem Connanum.

27 Sed iſta Cõnani expoſitio mihi videtur inſulſa. dubitatio enim in caſu d.§. non cadit ſuper eo, an Augerius teneatur, ſi hæredes patris ſui minime fuerint idonei,vel non teneatur, ſi fuerint ſoluendo,prout ratus eſt Cõnan. ſed cadit ſuper eo,an teneat cũ cõſtiterit de debito patris ſui. eo tamen defuncto, & cum ſpoponderit ſe daturum, quicquid

patrem

patrem ſuum dicto Publio Mæuio debe re conſtitiſſet. Vnde.

Adde, quod in caſu d. §. nullum verbum de eo, quod tradit ipſemet Connan. Vnde.

28 Octauo loco Ludouic. Charondas libro 1. Veriſimilium. cap. 21. conciliatione 12. nouum attulit intellectum ad dictum §. Augerius. Eius verba talia ſunt.

Equidem de hac quęſtione aliter ſentio. Hanc enim filij ſponſionem non eſſe fideiuſſionem arbitror, ſed Publij Mæuii ſeruum firmandæ obligationis cum patre Augerii contractæ cauſa ſtipulatum fuiſſe. Conſtat enim firmandarum obligationum gratia inuentas fuiſſe ſtipulationes. Paul. lib. 2. & 5. Recept. ſententiarum.

Præterea ſciendum eſt patris, & filij perſonam eãdem cenſeri, vt cum hic ſtipulatur, pro ea habeatur, ac ſi ille ipſe eſſet ſtipulatus. Cum igitur ſtipulanti Publii Mæuii ſeruo ſpopõdit Augerius, patrẽ ſua obligatione non liberat, ſed cum is adiecerit, quicquid patrem debere conſtitiſſet, conditionem hanc tacite intelligit, ſi cum patre, vel ſecum de debito conſtitiſſet. Agitur de incerto patris debito, ad cuius ſolutionem cum ſe adſtringat filiusfamilias, ipſeque hæredum patris, & ſtipulantis ratione extraneus cenſeatur, oportet, vt cum eo agatur, & conſtet de debito. Neque. n. aliter impleta dici poteſt conditio, quod ſentit Scæuola. Facultas igitur implendæ conditionis, quæ ad hæredes tranſit, eam vim habet, vt ipſi obligentur, vel obligent. Hactenus Charondas.

29 Ego, vt verum fatear, non intelligo, quid velit dicere Charondas, nec quomodo conciliet Scæuolam tradentem, quod Augerius, qui ſeruo P. Mæuii ſtipulanti ſpopõdit ſe daturum, quicquid patrem ſuum Publio Mæuio debere cõſtitiſſet, non teneatur ipſi ſeruo, conſtito de debito dicti patris ſui eo tamen defuncto. Vnde.

30 Nono Petrus Stella in d §. Augerius. pag. mihi 237. cum duabus ſequentibus. cenſuit in ſumma. Scæuolam conſultum fuiſſe ante tempus, quo conſtat de debito, & ſic ante debitæ quantitatis probationem, quæſitumque ab eo fuiſſe, ſi contingeret Augerii patrem decedere, & eo mortuo conſtare de debito, quid iuris ſit, Scæuolamque reſpondiſſe ſub conditione. Si conditio non extiterit, ſtipulationem non eſſe commiſſam. Qua ratione apparet, eum ſenſiſſe a contrario, quod ſi conditio extiterit, id eſt, ſi de debita quantitate conſtiterit, etiam cum hærede patris ipſius Augerii, committi ſtipulationem, & tunc probabitur in eo loco aduerſus communem, conditionem non minus impleri poſſe cum hęrede, quam cum defuncto, & ſic Scæuola concordabit cum Iuliano.

31 Et iſte ſenſus etiam mihi applaudit, quicquid ſcripſerint Connan. Emanuel a Coſta, Couaruuias, ac alii. pro quo vltra eundem Stellam, perpendi quoque poſſunt illa verba. (Aliumve ſucceſſorem,) ex quibus deprehenditur, quod reus futurus adhuc eſſet incertus, cum tamen certus eſſe debuit is, cum quo iam actum fuiſſet. Satis.

Latius de materia vide penes eundem Petrum Stellam, qui etiam quæſtionem illam. An & quando conditio poteſtatiua, quæ cum aliquo impleri debet, poſſit cum hærede illius impleri, omnium elegantiſſime diſcutit, ac pertractat. Sat loca indicaſſe.

De materia dict. §. Augerius. latiſſime diſcurrit etiam Clariſs. vir Domin. Cæſ. Barzius deciſione ſua Bononiæ nonageſima, per totam.

Aaa 2 Ad

Digitized by Google

Ad l. cum, qui. §. qui ſibi. ff. de verborum obligationibus. l. Stichum. §. vſumfructum mihi. ff. de ſolutionibus. & l. cum quis ſibi. ff. eod.

SVMMARIVM.

1 *Adiecto contractui ſolutionis gratia recte ſoluitur.*
2 *Quis ſit adiectus? declaratur.*
3 *An recte ſoluatur ei, qui ſolutionis gratia adiectus eſt, ſi poſt ſtipulationem conditio eius mutata ſit? Quæritur.*
4 *Maxima quidem adeſt in iure noſtro repugnantia.*
5 *Iura pro affirmatiua. & nu. 6.*
7 *Contrarium ſtatuit Africanus.*
8 *Multi multa dixere pro conciliandis d. l. cum qui. §. qui ſibi & d. l. cum quis.*
9 *Tres intellectus d. Accurſii referuntur, ac inſimul improbantur. & nume. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19.*
20 *Alciati ſolutio deducitur.*
21 *Damnatur. & nu. 22.*
23 *Cuiacij ſenſus proponitur.*
24 *Reſpuitur. & nu. 25. & 26.*
27 *Hieron. Treuthler. interpretatio ſubijcitur.*
28 *Exploditur.*
29 *Opinio Authoris.*
30 *Pro conciliandis d. §. vſumfructum. & d. l. cum quis ſibi maximopere defatigati ſunt Scribentes.*
31 *Tres Accurſ. ſenſus proponuntur, ac inſimul damnantur. & nu. 32. 33. 34. 35. & 36.*
37 *Bart. ſolutio affertur.*
39 *Damnatur.*
40 *Vldarici Zazij expoſitio in medium deducitur.*
41 *Decipitur Zazius.*
42 *Euerhard. Bronchorſt ſententia perpenditur.*
43 *Reijcitur.*
44 *Antony Fabri conciliatio ſubiungitur.*
45 *Diſplicet Authori & nu. 46. & 47.*
48 *Dicta iura ſunt induſſolubile contrarium ex ſententia Treuthleri.*

¶Recte ei ſoluitur, qui ſolutionis gra-
1 tia contractui eſt adiectus, illique ſi ſoluat promiſſor, liberatio ipſo iure contingit, perinde ac ſi ipſi ſtipulatori ſoluiſſet. l. vero. 12. §. 1. l. ſi ita ſtipulatus. ff. de ſolutionib.

2 Dicitur autem adiectus ſtipulationis gratia, cum quis alternatiue ſibi, aut Titio dari ſtipulatur. In hac enim ſtipulatione conſiſtit obligatio ſolum in ſtipulatore, eique actio acquiritur. Sed tamen Titio recte ſoluitur, qui adiectus dici iure, licet ei non competat ex ſtipulatu actio. §. plane. inſtit. de inutilib. ſtipul. & l. vlt. §. vlt. ff. de verb. oblig.

3 Sed pulchra hic exoritur dubitatio, & eſt, an recte ei ſoluatur, qui ſolutionis gratia adiectus eſt, ſi poſt ſtipulationem conditio eius mutata ſit?

4 In huiuſmodi quidem difficultate maxima adeſt inter Iulianum in l. cum qui. §. qui ſibi. ff. de verborum obligat. & African. in l. cum quis ſibi. ff. de ſolutionibus, & liberationibus diſſenſio, ac contrarietas.

5 Iulianus enim dicto §. concludit pro affirmatiua. Audias eius verba. *Qui ſibi, aut filio ſuo dari ſtipulatur, manifeſte perſonam filij in hoc complectitur, vt ei recte ſoluatur. Neque enim intereſt, ſibi, aut extraneo cuilibet, an ſibi, aut filio ſuo quis ſtipuletur.* Quare vel manenti in poteſtate, vel emancipato filio recte ſoluitur.

Cum Iuliano concordat Papin. in l. Stichum.

Stichum §. vſumfructum mihi. ff. eo. de ſolutionibus. Vbi ita legitur. *Vſumfructum mihi, aut Titio dari ſtipulatus ſum. Titio Capite diminuto facultas ſoluendi Titio non intercidit, quia & ſic ſtipulari poſſumus. Mihi, aut Titio, cum capite minutus erit, dari?* Hactenus Iulianus.

7 African. autem in d. l. cum quis. totũ ſtatuit cõtrarium. Eius verba talia ſunt. *Cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus ſit, magis eſſe ait, vt ita demum recte Titio ſolui dicendum ſit, ſi in eodem ſtatu maneat, quo fuit cum ſtipulatio interponeretur ceterum ſiue iam in adoptionem, ſiue in exilium ierit, vel aqua, & igni ei interdictum eſt, vel ſeruus pœnæ factus ſit, non recte ei ſolui dicendum eſt. Tacite enim hæc conuentio ineſſe ſtipulationi videtur, ſi in eadem cauſa maneat.* Hæc Africanus.

8 Horum reſponſorum conciliationi inuigilamus.

9 Accurſ. priori loco in d. §. Qui ſibi. in ver. *Vel emancipato.* pro conciliatione docuit, quod Iulianus loquitur in filio, Africanus vero[,] & Papinian. in extraneo. Vnde Sequutus eſt Odoffred. in præcit. §. vbi etiam diuerſitatis rationem deducit dicens, nam fauorabilior eſt cauſa filij, quam extranei, vt l. 1. in princ. ſiquis a parent. fuer manumiſ. Addo Cuman. in d. l. cum quis.

10 Sed iſte primus ſenſus d. Accurſij reijciẽdus eſt, in primis enim ſupradicta diſtinctio tollitur per illa verba d. §. Qui ſibi. *Neque enim intereſt ſibi, aut extraneo quis caueat, an ſibi, aut filio ſuo quis ſtipuletur.*

11 Præterea non tollit, neq; reſoluit reſponſum Africani docẽtis, quod vt adiecto recte ſolui poſſit, requiritur quod in eodem ſtatu ipſe maneat, quo fuit, cum ſtipulatio interponeretur. Vnde.

12 Pluribus aliis mediis reprobatur. per d. Iaſonem in d. §. Qui ſibi. nume. 14. in princ. ipſum omnino conſulas. Adde Zazium in d. §. qui ſibi nu 10.

13 Secundo loco ipſemet Accurſ in d. l. cum quis in ver. interponeretur. alium attulit ſenſum. Tradidit enim, quod ibi ſcilicet in caſu Iuliani poſt mutatam cõditionem adiecto ſolui poteſt, ſtipulatore etiam nolente, quod ſecus eſt in caſu ipſius Africani. eo enim inuito nil fieri poteſt. Vnde.

14 Sed iſtum intellectũ improbauit Cuman. inter ceteros in d. l. cum quis. nu. 1. vbi docuit, quod Truffa eſt.

15 Tertius & vltimus extitit intellectus eiuſdemmet Accurſii in præcit. ver. *interponeretur*. quod ideo in caſu Iuliani adiecto recte ſolui poteſt, etiam mutato ſtatu, quia ad meliorem peruenit. In caſu autem Africani, & Papiniani ſecus ſit, quia ad deteriorem, ſeu peiorem. Vnde. Sequutus eſt Rayner. de Forli in d. l. cum quis. Bart. in d. §. qui ſibi. in princ. & in d. l. cum quis. numero 1. vbi etiam Bald. Albericus, in d. §. Qui ſibi. num. 1. in fine, & num. 3. Angel. ibidem num. 1. & in d. l. cum quis in princ. Paul. de Caſtro in d. §. qui ſibi. & in d. l. cũ quis. in princ. Imol. in d. §. qui ſibi. in princ. & clarius in d. l. cum quis. in fine. Alex. in d. §. Qui ſibi. vbi etiam d. Zaz. ſub nu. 11. qui ita ſcribit.

16 Vera ſolutio eſt, quod filius hic mutauit ſtatum in melius, quia prius fuerat ſubiectus poteſtati patris, iam eſt factus ſui iuris, & nihilominus filius remanet patris, quamuis dicatur diminui capite id eſt, alienet familiam, ſed in lege contraria iſte adiectus mutauit ſtatum in deterius, quia dedit ſe in adoptionem, quo caſu nihil plus poterat ſibi quærere, vel fuit exbannitus, relegatus, & ſic peſſime mutauit ſtatum. Hæc eſt ſolutio communiter recepta. Ita Zaz. qui videatur, latiſſime enim vltra prædicta progreditur.

His adde Gottofredum in d. l. cum quis. in litera G.

17 Sed iſta diſtinctio non tollit difficultatem deſcriptam ex dicto Africani reſponſo in d. l. cum quis. quo deciditur: *Tunc demum recte adiecto ſolui poſſe, ſi in eodem ſtatu maneat quo fuit, cum ſtipulatio interponeretur.* Vnde.

18 Adde

18 Adde ibi non diſtingui, an adiectus ipſe in meliorem ſtatum perueneriti, an vero deteriorem.

19 Reprobatur etiam iſte ſenſus per addentes ad eundem Bar. in d. §. qui ſibi. in litera A. & Cuman. in d. l. cum quis. Eum conſulas. Nonnullis aliis rationibus damnatur quoque per d. Iaſon. in d. §. qui ſibi. nu. 14. Ad eum, ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, Lectorem beneuolum relego. His adde d. Antonium Fabrum lib. 3. coniecturarum iur. capit. 10. in princ.

20 Secundo loco principaliter ſubtilis d. Alciatus in d. §. qui ſibi, aut filio. nu. 4. & 5. alium attulit ſenſum. Eius verba libet tranſcribere. Sed tamen æquiſſima eſt Iuriſconſ. noſtri deciſio. Pater enim, qui ſibi aut filio ſolui ſtipulatur, filii mentionem feciſſe contemplatione ſanguinis, amoriſque videtur, non quod (ſicut in extraneis) cogitauerit ſe deinde actione mādati repetiturum. & ideo quamuis filius emancipetur, ſubeſt tamen adhuc paterna fiducia, & amor, vt merito mandatum non cenſeatur reuocatum. Quæ ratio in ſeruo, qui ad libertatem productus ſit, non ſubeſt, niſi forte is ſeruus filius naturalis manumiſſoris eſſet, quo caſu arbitrarer poſſe ei ſolui, & repugnantes leges hoc caſu ſlimitari. Hæc Alciatus. Et hic quidem ſenſus concordare fere videtur cum illo primo d. Accurſ. ſupra relato.

21 Sed & iſta d. Alciati conciliatio iiſdē modis improbari recte poteſt, quibus dictus ille primus Accurſianus intellectus, ibi dicta pro repetitis hic haberi volumus.

22 Adde, quod Africanus in d. l. cū quis. non ſolum loquitur de ſeruo, ſed de alio etiam genere perſonarum, & tamen vt ipſi adiecto recte ſolutio fieri poſſit, ſtatuit, eum in eodem ſtatu manere debere, in quo fuit, cum ſtipulatio interponeretur. Vnde.

23 Tertio loco principaliter Dom. Iaco. Cuiac. in d. l. cum quis ſibi. in litera. E. alterius extitit opinionis. Tradidit enim veram quidem eſſe concluſionem Africani, quod, vt adiecto recte ſolui poſſit, debet in eodem ſtatu manere, in quo fuit, cum ſtipulatio interponeretur, nec obſtare reſponſum Iuliani, nam eius talis eſt ſenſus, vt ſcilicet ſolutioni recte adijciatur filius etiam emancipatus ſtipulationis tempore, nam ſi poſt ſtipulationem emancipetur, deſinit eſſe adiectus. Et latius vt per eum.

24 Sed huic interpretationi, quam tradit Cuiacius ad ſupradictum reſpōſum Iuliani, aduerſantur eademmet verba dicti reſponſi. Sic enim ibi legitur. (Repeto.)

25 *Qui ſibi, aut filio ſuo dari ſtipulatur, manifeſte perſonam filij in hoc complectitur, vt ei recte ſoluatur, neque enim intereſt, ſibi, aut extraneo cuilibet, an ſibi, aut filio ſuo quis ſtipuletur. Quare vel manenti in poteſtate, vel emancipato filio recte ſoluitur.* Ecce, quod ibi quando filius adiectus fuit per patrem ſolutioni, non erat emancipatus, prout exiſtimauit Cuiac. ſed emācipatus poſtea fuit poſt ſtipulationem, & nihilominus decidit ibi Iuriſconſ. nil referre, licet ipſi filio poſtea emancipato ſoluatur. Vnde.

26 Hunc eundem ſenſum Cuiacij, licet de eo nullum verbum, omnium lautiſſime, ac elegantiſſime improbat, atque refellit Dom. Ant. Faber d. lib. 3. coniecturarum iur. cap. 10. Eum omnino conſulas. Sat locum indicaſſe.

27 Accedit quarto loco aliorum Scribentium ſententia, & eſt d. Hieron. Treutleri ſelectarum diſput. vol. 1. diſputa. 23. Theſ. 11. in litera A. Tradidit enim Africani ſententiam nimis ſcrupuloſam eſſe, nec rationem vllam habere, præter aſperam iuris ſubtilitatem, quæ efficit, ſtipulationi ineſſe tacite conditionem illam, ſi in eadem cauſa adiectus maneat, ideoque filio emancipato poſt ſtipulationem non recte ſolui, ac proinde reiiciendam, ac explodendam, inſectandam autem illam Iuliani vti æquiorē, ac benigniorem. Vnde.

28 Sed

28 Sed & hęc opinio explodenda eſt. Superſtitioſum enim eſt dicere, quod Africanus ſequutus fuerit opinionem rigoroſam, ac irrationabilem. Iulianus vero valde æquam, ac benignam.

Hæc alii.

29 Tu de vera cõciliatione cogitato. Nihil enim boni, quod in medium afferam, mihi ſuggeritur.

Et hæc dicta ſint quo ad illa duo reſponſa Iuliani, & Africani.

30 Quomodo autem illud Papiniani in d. §. vſumfructum, cum eodem ipſius Africani ad concordiam redigi poſſit, indagandum eſt.

31 Accurſ. priori loco in d. §. vſumfructum. in ver. non intercidit. pro conciliatione docuit, quod in caſu d. §. actum fuit nominatim, vt capite minuto ſolueretur, quod non contigit in caſu Africani. Vnde.

32 Sed hoc eſt diuinare, item eſt contra tex. d. §. qui dicit, *ſtipulari poſſumus, &c.* & non dicit, quod ſic fuerit factum, ſed quia ſic poteſt fieri. Vnde. Sic præciſe Auriga noſter Barto. in d. §. vſumfructum. num. 1.

33 Secundo loco ipſemet Accurſ. tradidit ſpeciale eſſe in caſu d. §. in vſufructu.

34 Sed & iſte ſenſus diſplicuit Bar. in d. §. vſumfructum. Allegare enim ſpecialitatem in aliquo caſu refugium eſſe miſerorum adeo notum eſt, quam quod notiſſimum.

35 Tertius, & vltimus ipſius Accurſij extitit intellectus, quod in caſu ipſius Papiniani adiectus ille fuit minutus capite per emancipationem, & ſic ſtatum ſuum mutauit in melius, quod non contigit in caſu Africani. Ibi enim mutauit in deterius. Vnde. Et hunc ſenſum amplexus eſt Bart. in d. §. num. 1. in fin.

36 Sed & iſte refellitur iiſdemmet rationibus, quibus primus ille tertius ſupra num. 15. relatus. ad ibi dicta Lectorem beneuolum remitto.

37 Bart. ſecundo loco principaliter in d. §. vſumfructum. nume. 1. alio modo ſupradicta reſponſa cõciliare conatus eſt. Audi eius verba. Aduerte, quod quando ſtipulor vſumfructum mihi, aut Titio, alius eſt vſusfructus in perſona Titii, & alius in perſona mea. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. ff. de verb. obligat. & ideo ne auferatur facultas ſoluendi aliam rem, ideo durat facultas, quod poſſit ſibi adhuc ſolui. Item eſt alia ratio fortior. Nã vſusfructus nõ queritur domino per mediam perſonam procuratoris l. qui ita. §. 1. cum ibi notatis. ad Trebellian. Et ideo cum ſtipulor mihi, aut Titio vſumfructum, non videor ſtipulari ſibi, vt procuratori meo. Ideo capitis diminutione iſta facultas ſoluendi nõ tollitur. Hæc Bar. Sequutus eſt Angelus ibid. nume. 3. dum docuit, quod alius eſt vſusfructus in perſona adiecti, alius in perſona ſtipulatoris. Omnium elegantiſſime. Pau. de Caſt. in d. §. vſumfructum. in fin. Iaſ. ibidem col. fin. ver. limita ſingulariter. Benuenut. Straccha de adiecto. par. 3. num. 68. cum ſequen. & 104. Vbi late.

39 Sed & hæc Bart. conciliatio pulchris rationibus damnatur per Cumanum in d. §. vſusfructus. num. 3. Eum conſulas. Sat locum indicaſſe.

40 Accedit tertio loco principaliter alia conciliatio, & eſt Vldaric. Zazii in d. §. qui ſibi. nu. 11. Audias eius verba. Ego etiã noue ſoluo, quod ſpeciale eſt in vſufructu, ꝙ habet tractum ſucceſſiuum, & mea nõ tã intereſt, quã adiecti, vt ei præſtetur vſusfructus, imo poteſt iſta mutatio ſtatus ceſſare, cũ nihilominus duret vſusfructus. Quapropter ei recte ſoluit, tũ quia mea non multum intereſt, ꝙ ipſe vtatur, quia vſusfructus habet tractũ ſucceſſiuum, tũ etiam, quod ego præſumor hoc non curaſse, ꝙ ipſe mutet ſtatũ in deterius. Hanc ſolutionem ſignificat text. in d. §. vſumfructum, cũ dicit: *poterat etiã ei prouideri, hoc acto, ſi capite minuatur, vt ſi ita dixero, promittis mihi, aut Titio vſumfructum, ſi ipſe capite minutus erit?*

Iſta

Iſta conditio adiecta non vitiat ſtipulationem. Si ergo poſſum ita ſtipulari, tunc mea nihil refert, ſiue minuatur ſiue non minuatur capite, etiam minutus capite debet habere alimenta, in quibus conſiſtit vſusfructus. Hactenus Zaz.

41 Sed decipitur Zaz. nam æquiparat hos duos caſus, quando ſcilicet poſt ſtipulationem adiectus ſolutioni ſtatum mutauit mediante capitis diminutione, & quando ſtipulatio fuit facta tempore, quo ipſe adiectus erat iam capite minutus, quod quidem haud verũ eſt. Nam primo caſu poſt ſtipulationẽ, mutauit ſtatum, vnde non mirum, ſi ipſi amplius nequeat ſolutio fieri d.l.cum quis. vbi tacite hæc conuentio ineſſe ſtipulationi videtur, ſi in eadem cauſa adiectus ipſe maneat. Quod quidem ſecundo caſu minime contigit. Vnde.

42 Quarto loco principaliter dom. Euerhard. Bronchorſt ἐναντιοφανῶν centur. 4. aſſert. 64. aliam attulit interpretationem ad d. §. vſumfructum. Tradidit enim, quod ibi Titius adiectus fuit capite minutus eo tempore, quo ſtipulatio interponebatur, quod ex ſimili ſtipulatione a I.C. ſubiecta facile colligi poteſt. Nam, vt ſubiũgit Iuriſconſultus, *quemadmodum quis recte ſibi, aut Titio, cum capite minutus erit, vſumfructum dari ſtipulatur, ſic etiam ſibi, aut Titio iam ante ſtipulationem capite minuto recte quis uſumfructum dari ſtipulatur, ſcilicet cum tempore ſtipulationis Titius iam capite minutus erat*. Et hunc intellectum ante Bronchorſt. Tradidit quoq. Cuiac. in d.l.cum quis.

43 Sed iſthæc interpretatio eſt ineptiſſima. Aduerſantur enim ipſi verba illa in princ. d. §. *Vſumfructum mihi aut Titio dari ſtipulatus ſum, Titio capite diminuto facultas ſoluendi Titio non intercidit*. Ex quibus quidem clare colligitur. Titium ipſum adiectum tempore ſtipulationis capite minutum minime extitiſſe, ſed bene poſtea talem euaſiſſe. Vnde.

44 Quinto loco accedit alia expoſitio, & eſt d. Antonii Fabri lib. 3 Coniecturarũ cap. 10. Eius verba ſunt huiuſmodi. At elegans erit Papiniani ratiocinatio, ſi ſic intelligatur, vt adiecto ſolutionis gratia poſt ſtipulationem capite minuto ſolui nihilominus poſſit, quia & ab initio ſtipulatio potuerit ita concipi, vt adiecto ſolueretur, cum capite minutus erit, vt intelligamus per capitis diminutionem nihil accidere, propter quod ſtipulationis conditio immutari debeat, præſertim vero cũ is, qui ſolutionis cauſa in ſtipulatione adiicitur aliam ob cauſam non adiiciatur, quam vt ei recte ſoluere poſſit, cuius fidem ſtipulator exploratã habẽt, q̃ per capitis diminutionẽ non diminuitur. Negandũ igitur eſt ex Papiniani ſñia, quod Africanus exiſtimat ſtipulationi, in qua ſolutionis cauſa aliquis adiicitur, tacite conditionem illam ineſſe, ſi in eadem cauſa maneat is, qui ſolutionis cauſa adiectus eſt. Hoc enim nimis ſcrupuloſum eſt, nec rationem vllam habet præter aſperam iuris ſubtilitatem, quæ efficit, vt per capitis diminutionem perſona immutari intelligatur, quæ tamen reuera eadem manet. Ad quod reſpiciens Papinianus, eo argumento vtitur, quia & ſic ſtipulari poſſumus. *Mihi aut Titio, cum capite minutus erit, dari?* Neque tamen eodem argumentandi genere probare poſſis, q̃ quidam obiiciunt, vſumfructum capitis diminutione non amitti, quia in id tempus conſtitui poſſit, quo quis capite minutus erit. Diſſimilis enim ratio eſt vſufructuarii, & eius, qui non niſi ſolutionis cauſa adiicitur. Vſusfructus p capitis diminutionẽ amittitur, quoniam perſonæ debetur, is vero, qui capite minuitur, alius quodammodo eſſe videtur l.2. & 3. de capit. minut. proinde extincta perſona, cui vſusfructus debebatur, ipſum quoq; vſumfructum extingui neceſſe eſt. l.3. §. vlt. Quibus mod. vſusfructus amitt. ſed qui ſolutionis cauſa adiicitur, licet per capitis diminutionem mutari videatur, non ideo tamen ſolutionem

nem accipiendi facultatem amittit, quandoquidem nouum non eſt, vt qui ſolutionis gratia adiectus ſit, alteri quam ipſi ſoluatur, vt contingit, ſi furioſi, vel pupilli perſona adiecta ſit. Nam ita tutori, vel curatori pecuniam recte dari, ſicuti conditionis quoque implendæ cauſa recte pecunia tutori, vel curatori datur. Quod igitur in duabus perſonis recipitur, quæ reuera diuerſæ ſunt, vt altera ſolutionis gratia adiiciatur, alteri vero ſoluatur, nimirum quoniam vel pupillum, vel furioſum in ſtipulatione ſolutionis cauſa adiicit. Tutoris, aut curatoris potius, quam pupilli, aut furioſi perſonam reſpexiſſe, & fidem ſecutus eſſe intelligitur; idem multomagis in vna, eademque perſona recipiendum eſt, vt quæ ſolutionis gratia adiecta eſt, licet iuris fictione per capitis diminutionem, & ſtatus mutationem alia eſſe videatur, non ideo tamen ſolutionem accipiendi poteſtatem amittat, quandoquidem ipſius fides, quam ab initio ſtipulator ſecutus eſt, eadem prorſus eſt, quæ ſtipulationis tempore fuit, neque, vt ſupradictum eſt, per capitis diminutionem diminuitur. Hæc Faber.

45 Sed & hæc Fabri ſententia mihi non ſatis probatur, non tollit enim difficultatem, quæ eliditur ex reſponſo Africani in d.l.cum quis. quo ſtatuitur, vt adiecto recte ſolui poſſit, eum in eodem ſtatu manere, ac exiſtere debere, in quo ipſius ſtipulationis aderat tempore; Nec replicet Faber, illud idem Africani reſponſum nimis rigoroſum eſſe, nec rationem vllam habere præter aſperam iuris ſubtilitatem; quæ efficit, vt per capitis diminutionem perſona immutari intelligatur, quæ tamen reuera eadem manet. Et latius vt per eum. Reſpondetur enim hoc aſſeuerare eſſe ridiculum.

46

47 Adde contrarietatem adhuc manifeſtam inter ſupradicta reſponſa perdurare. Nam in caſu Africani deciditur, adiecto ſolutioni, caſu quo ipſum poſt ſtipulationem interpoſitam in adoptionem dari, vel in exilium mitti, ſeruumque pęnæ effici contingat, non recte ſolui poſſe, & tamen ibidem maximam, mediam, & minimam capitis diminutionem reſpectiue intercedere nullus ibit inficias. Contrarium autem aperte deciditur in d.§.vſumfructum. Vnde. Cogita.

48 Nec hoc eſſe indiſſolubile contrariū poſt Fabrum tradidit Hieron. Treutlerus Selectarum Diſput. vol. 2. diſput. 29. Theſ. 3. in litera A.

Conciliantur reſponſa Pauli in l. in illa ſtipulatione. ff. de verborum obligationibus. & Pomponii in l. hoc iure. ff. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2. 3. & 4.*
5 *Difficilis* ἀντινομία.
6 *Bulgari opinio deducitur pro ſupradictis reſponſis ſedandis. & nu. 7.*
8 *Reiicitur. & num 9. 10. 11. 12. 13. & 14.*
15 *Aliorum ſenſus deducitur.*
16 *Reprobatur & numero 17. 18. 19. 20. & 21.*
22 *Nonnullorum aliorum ſententia affertur, & nu. 23 & 24.*
25 *Damnatur, & numero 26. 27. 28. & 29.*
30 *Aliorum quorundam expoſitio ſubnectitur, & nu. 31. & 32.*
33 *Reſpuitur. & nu. 34.*
35 *Nonnullorum aliorum conciliatio ſubiicitur.*
36 *Reprehenditur. & num. 37.*

 38 *Alio-*

38 *Aliorum Scribētium interpretatio perpenditur.*
39 *Damnatur.*
40 *Multorum aliorum ſententia in medium affertur.*
41 *Reprobatur.*
42 *Aretini ſenſus ſubnectitur.*
43 *Redarguitur.*
44 *Aliorum expoſitio proponitur.*
45 *Reprobatur.*
46 *Ripæ ſententia conſideratur. & num. 47. & 48.*
49 *Non applaudit Authori.*
50 *Ioan. Borcholten expoſitio ſubijcitur. & nu. 51.*
52 *Et hanc ſequitur Author.*
53 *De intellectu d. l. in illa. Videndi plures Doctores remiſſiue.*
54 *D. l. hoc iure. aduerſatur ex ſententia Borcholt. l. 4. §. vlt. ff. de cōditionibus, & demonſtrationibus.*
55 *Sed decipitur.*

¶ Paul. I. C. in l. in illa ſtipulatione. ff. de verbo. obligationibus. aduerſatur Pomponio Iuriſconſulto. in l. Hoc iure. ff. eodem.

1 Caſus, ſuper quo reſpondit Paulus. Dixi ſic Petro. Petre ſi Calendis Martij Stichum non dederis, promittis 100. Reſpōdit. Petrus promitto. Stichus iſte ſtipulatus deceſſit de menſe Februarij, & ſic ante Calendas Martij. Dubitatur modo, an ſtatim ego poſſim petere illa 100 a Petro. & reſpōdit Paul. ex ſententia Sabini, & Proculi quod non, ſed expectandum eſſe tempus Calendarum Martij, & rationem adducit, quoniam tota obligatio ſub conditione in diem collata eſt. Et licet ante conditionem committi videatur, dies tamen ſupereſt.

2 Ad idem in ſimili videtur eſſe pulcher tex. in l. inſulam. 124. ff. eodem titulo.

Facti autem ſpecies, ſuper qua reſpondit Pomponius eſt huiuſmodi.

3 Promiſi tibi centum, ſi Lucius Titius ante Calendas Maias in Italiam non venerit. Dubitatur an petere poſſis dicta centum antequam exploratum ſit ante eam diem in Italiam Titium venire nō poſſe, vel veniſſe? Et reſpondit Pomponius pro negatiua, ſiue eo viuo, ſiue mortuo id acciderit. Hactenus Pomponius.

4 Ex quo colligitur, quod ſtatim ac conſtat, Titium prædictum ante eam diem in Italiam venire non poſſe, vt quia ęgrotet, vel mortuus ſit, vel quapiā alia de cauſa, quod illico locus ſit petitioni dictorum centum, alio non expectato, quod quidem videtur aduerſari ſupradicto Pauli reſponſo.

5 Horum reſponſorum repugnātia multorum ingenia torſit.

6 Quidam enim, vtpote Bulgarus teſte Accurſio in d. l. hoc iure. in ver. Non poſſe. opinati ſunt, quod licet Pomponius dicat, quod non poſſit peti, antequam ſit certum, eum uenire non poſſe, non tamen ſequitur, quod poſſit ſtatim peti, cum certum ſit, eum venire nō poſſe, ut ſupra colligebatur. Vnde non officit.

7 Adde, a uerbis legis minime recedendum. ad l. non aliter. de leg. 3. cum ſimilibus.

8 Sed horum opinio communiter reprobatur, & ex eo præcipue. Nam cui prohibetur vno tempore agere, alio tempore permittitur, vt probat l. Imperator. de poſtulando, & l. ſtatuliberum. §. Stichum de leg. ſecundo. Vnde, & ita poſt Cynum notauit Bartol. in d. l. in illa num. 2. Sequutus eſt Albericus ibidem numer. 4. & Angel. d. l. hoc iure in princ.

9 Adde Argumentum a contrario ſenſu validum eſſe in iure noſtro. ad l. 1. §. huius rei. de officio eius. cum concordantibus. Hanc eandem opinionem reprobauit quoque Romanus in d. l. in illa. num. 4.

10 Sed obijcies, quod ſi argumentum a contrario ſenſu non ſumitur, Paulus non erit contrarius Pomponio, modo habe-

habemus regulam, quod argumentum a contrario non eſt ſumendum, quando reſultat contrarietas legum, & abſurdus intellectus. leg. conuenticulam. C. de epiſcopis,& clericis.

11 Confirmo, quia argumentum a contrario ſenſu nunquam debet ſumi, quando inducitur contrarietas, vel legum correctio glo. eſt in c. vnico. in glo. 1. de ætat. & qualitate lib. 6 cum ſimilibus.

12 Et ratio etiam eſt in promptu, quia per ſubauditos intellectus nunquam debet fieri correctio legum, ita gl. reputata ſingularis in capitu. cupientes. in princ. de elect. in 6. Sed argumentum a contrario ſenſu dicitur eſſe ſubauditus intellectus. gl. in l. 2. C. de condit. inſert. & gloſſ. in l. apud antiquos. C. de furtis. ergo.

13 Sed his non obſtantibus, adhuc reproba ſupradictam opinionem Bulgari, quia niſi in d. l. hoc iure. ſumeretur illud argumentum a contrario ſenſu, verba ipſius text. eſſent ſuperflua, &

14 nil operarētur. Sed regulam habemus, quod quando verba legis in ſenſu directo nihil operantur, debet ſumi argumentum a contrario ſenſu etiam ad correctionem alterius legis, vt probat text. in l. nulla. in fine. iuncta authentica. Diaconiſſa. C. de epiſcopis, & clericis. & tradunt Scribentes in l. 1. ff. de officio eius. Ergo. Videndus de hoc il. Iaſon in dict. l. in illa. nume. 13. vbi omnium pulcherrime ſupradictum axioma ſimilibus exornat. Eum conſulito.

15 Secunda fuit nonnullorum aliorum ſententia, qui quidem rati ſunt, in caſu Pomponii ante diem peti quidem poſſe de rigore, ſed in caſu Pauli obſtare exceptionem de æquitate ante Calendas.

16 Sed & iſta reprobatur communiter, & præcipue per Bart. in d. l. in illa. præcitat. num. 2. vbi docet, ideo eam reprobari debere, quia illud eſſet imponere legem verbis, quod minime dicendum l. 2. in fine C. communia de legatis. Hac eadem motus ratione illud idem docuit etiam Roman. d. numero quarto. ver. iſta etiam. Et Imol. in d. l. hoc iure numero primo. ver. præterea datur.

17 Adde verba debere intelligi cum effectu. l. final. §. decerc. de eo, per quem factum eſt.

18 Item verbum peti, de quo in d. l. hoc iure. videtur cōſiderare effectum actionis, vt ff. ad Macedon. l. 1. cum ibi notatis.

19 Cum ergo in d. l. hoc iure. dicatur, quod non poſſit peti, antequam exploratum ſit, Titium in Italiā venire non poſſe; ergo poſtea peti poterit, & cum effectu ſumpto argumento a contrario ſenſu, quando certum erit eundem venire minime poſſe. &c. & ita docuit Albericus in dict. l. in illa. dicto numero quarto.

20 Præterea opinor ego potius de rigore minime peti poſſe ante Calendas, cum & dies ſuper ſit, quam de æquitate, & potius de eadem equitate peti poſſe ante dictam diem, conſtito ante illud tempus præfatum Titium amplius in Italiam venire minime poſſe, quam de rigore, & tamen totum contrarium licet male mea ſententia, ex aduerſo aſſeueratur.

21 Poſtremo conſidera, quod ſecūdum hoc dict. l. hoc iure. eſſet correcta per d. l. in illa. quod minime dicendum, & ita animaduertit Angelus in d. l. hoc iure. in princ.

22 Tertio loco plerique alii in hoc Paulum Iuriſconſultum in dicta l. in illa. a Pomponio in dicta l. hoc iure, diſcrepare arbitrati ſunt, quoniam in caſu Pauli conditio conſiſtit in facto promiſſoris. (Stichum enim dare, ſicut & decem prouenit, & dependet ab eius facto.) Item quia ipſa conditio ſtante dicta dependentia, intelligitur repetita; Tres autem principales ratio-

Digitized by Google

nes, ob quas dies expreſſa in conditione dependente a facto promiſſoris intelligitur repetita, deducit Iaſon in d. l. in illa. num. primo, quem vide; In facti ſpecie autem Pomponij conditio non dependet a facto ipſius promiſſoris, quia Titium in Italiam venire non prouenit ab eius facto. Ergo. Et iſtam opinionem teſte Bartolo ſequutus eſt inter alios Dynus, qui ſubdit, quod in caſu eiuſdem Pauli videtur adijci dies non ſolum conditionis cauſa, ſed etiam cauſa differendæ ſolutionis. In caſu vero Pomponij cauſa conditionis tantum. Vnde non eſt mirum, ſi in primo caſu attendendus eſt quoque aduentus ipſius diei, in quem conditio dilata eſt, ſecus fit autem in ſecundo.

24 Et quod in dicto caſu ſtipulationis deciſo per Paulum adſint illa duo ſuſpendentia, conditio ſcilicet, & dies, tradidit quoque Bald. ibidem ante numerum primum, vbi ſubdit, quod licet conditio deficiat, dies tamen ſupereſt. Huic eidem interpretationi, ac Conciliationi ſubſcripſit etiam Bartolus, ibidem numero ſecundo, ver. Vnde teneo. Alberic. d. num. quinto, ver. & ideo capias, vbi pulchre, Angel. in d. l. hoc iure in principio, vbi etiam Corraſius, Immol. in d. l. in illa. numero ſecundo. ver. ſed tene tertiam, & in d. l. hoc iure. numero primo, ver. ideo datur tertia, vbi ſubtiliter diſcurrit; addo Emanuelem a Coſta lib. ſecundo ſelectarum interpretationum, capit. decimoquarto, numero final. ab eadem non diſſentit etiam Donell. in d. l. in illa. nu. 4.

25 Verum nec illthæc opinio, quæ videtur communiter recepta, mihi ſatis applaudit. Et primo quia non videtur abſolute verum in caſu Pauli, quod Stichum dare, ſicut & decem dependeat a facto ipſius promiſſoris. Quid enim ſi ipſe Stichus in fata concedat? Vnde ſequitur, quod dies adiecta cauſa differendæ ſolutionis, in fauorem promiſſoris appoſita minime videatur, ad tradita per Alexandrum. in d. l. in illa. ver. Vnde videtur dicendum. num. 8.

26 Præterea falſum diiudico, quod in caſu Pomponii conditio non poſſit pendere a facto ipſius promiſſoris, quia Titium in Italiam venire non dependeat ab eius voluntate, quoniam talis promittens intelligit, ac quaſi pollicetur ſe facturum, ac curaturum. &c. per l. quoties quis alium. ff. eodem tit. de verborum obligationi-

27 bus. Vnde. Nec replicetur per Caſtrenſem in d. l. in illa. numero primo, verſ. ſed in l. hoc iure. quod licet conditio ipſa ex parte promiſſoris dependeret, non continebat tamen aliquid dari, vel fieri ſtipulatori, ideo tempus appoſitum in conditione non cenſetur repetitum in promiſſione, & latius vt per eum.

28 Quoniam reſpondetur eum falli, quandoquidem & in caſu d. l. hoc iure. ſtipulatori aliquid debetur. patet ibi, decem dare ſpondes?

29 Poteſt etiam reprobari iſthæc opinio ex conſideratis per Romanum in d. l. in illa. numero ſexto, ver. ſed me dubium reddunt, vbi ſubtiliter diſcurrit. Vide per eum. Elicies quoque multa pro iam dicto effectu ex traditis per Ripam ibidem numero primo. Eum quoque conſulas.

30 Quarta affertur ſolutio, & eſt, quod in caſo Pauli dictum fuit in Calendis, in caſu vero Pomponij ante Calendas. Vnde.

31 Ratio autem diuerſitatis eſt, quia quando ante Calendas Stipulor, ſtipulatio non eſt in diem, ſed pura: ſecus ſi Calendis, vt probatur. in l. teſtamento. iuncta l. ſi ita. §. final. de manumiſ. teſtamento. Quando autem ſtipulatio eſt in diem certam, tunc quia illa dies cenſetur adiecta in fauorem ipſius ſtipulatoris, ante illam diem reus ipſe ſtipulator conueniri nequit, ad tradita in l.

in l.ſi ita relictum. §.Pegaſus.de leg 2. cum concordantib.

33 Sed & iſta damnatur per Bar. in d.l. in illa.nu.2.ver.quarto ſoluunt,dū inquit,eam ſibi non placere,quia eſt contra caſum c.commiſſa.extra de elect.lib. 6.Sequutus eſt Albericus ibidem nume. 5. vbi docet, idem iuris eſſe dicere ante Calendas,& in Calēdis, motus per tex. in d.l.ſi ita relictum.& l.1.§. ſi intra.de ſucceſsorio edict.

34 Nec officiunt leges in contrarium allegatæ,videlicet in d.l.in teſtamento.& d.l.ſi ita.quia in eis ſpeciale eſt fauore libertatis. Ita Albericus ibi. Adde Angelum in d.l.hoc iure. ante numerum primum. Romanum in d.l.in illa. num.6. ver.ſed certe hæc opinio. vbi pulchre.& d.Imol.in d.l.hoc iure.num.2. Vbi omnium elegantiſſime diſcurrit. Eum omnino conſulas.

35 Quinta ſuccedit ſolutio, & eſt, quod in d. l. illa. Paulus incipit a pactione. Pomponius vero in d.l.hoc iure. a conditione.

36 Sed nec iſta placet Bart. in d. l. in illa. nume.ſecundo.præcitato ver.quinta ſolutio eſt,& Alberic. ibidem num. 5. ver. quare dicunt alij. il primo. vide per eos. Eandem reprobat quoque Romanus dicto nume. 6.verſic. hæc eſt falſa, vbi ſubdit falſum eſſe, quod Paulus in dict. l. in illa. incœperit a pactione, nam immo incœpit a conditione, patet ibi. *Si Calendis*. Dictio enim illa *ſi* conditionem importat iuribus vulgatis.

37 Addo Imolam in d.l.hoc iure. nume. ſecundo. ver. in ea. glo. ibi. il ſecundo. Vbi præterea conſiderat, quod ſi Paulus incępiſſet in d. l. in illa. a pactione, vt quia promiſiſſet Stichum dare in Calendis, & ſi non daret, promiſſa eſſent decem, ſi moreretur Stichus ante Calendas, & ſic ante moram, nullatenus deberentur decem, per id, quod habetur in l.ſi homo mortuus. ff. eodem. de verborum obligat.cuius contrarium ibi deciditur. Ergo.

38 Sexta adducitur opinio Scribentium, & eſt, quod in caſu Pauli apponatur dies cauſa committendæ ſtipulationis, vt poſt Calendas debeat. In caſu vero Pomponij faciendæ ſolutionis gratia, vt tunc ſoluatur.

39 Sed damnatur per Bartolum, quia hoc eſt diuinare. Videndus Bartol. dicto nume. ſecundo. ver. dat gloſ. Addo Romanum dicto nume.6.ver.ſed certe. Vbi ſubdit, quod hæc expoſitio deſtruit literam illorum iurium, & communiter reprobatur.

40 Septimo.Extiterunt nonnulli, veluti Irnerius, qui in caſu Pomponij, ideo ante diem agi poſſe cenſuerunt, quoniam ſic fuit actum inter contrahentes, quod non contingit in caſu Pauli. Vnde.

41 Sed & iſta reprobatur communiter, & præcipue per Albericum dicto nume. quinto.ver. Quare dicunt alij. il ſecondo. Expreſſo enim diuinationis morbo & ipſa laborat. Sequutus eſt & Angelus in d.l.hoc iure.in princip.& Romanus in d.l. in illa.dicto num. 6. ver. iſta bona.

42 Octauo loco Franciſcus Aretinus in d.l. in illa. num. tertio.ver. & ad iſtum textum. pro his reſponſis ſedandis aliter opinatus eſt. Docuit enim, quod in caſu d.l.hoc iure. ſtipulator egit tranſacto termino ſtatuto ad implendam conditionem negatiuam, & ſic concordat cum l. in illa. & quod hoc ſit verum, patet ſecundum eum, quia Iuriſconſultus reſpondet, quod non ſufficit probare terminum eſſe lapſum, ſed aliud probandum eſt; quod intra terminum conditio non ſit impleta, vt quia Titius mortuus ſit, antequam venerit, vel quia viuus non venerit.

43 Sed iſte intellectus non placet Ripæ in dict. l. in illa, numero nono. verſicu. iſte intellectus, vbi docet, quod iſte ſenſus confunditur ex illis verbis, *ante eam diem venire non poſſe*. Ex quibus demonſtratur, quod actor

age-

agebat ante lapſum diei, alioquin Iuriſconſultus dixiſſet, venire non potuiſſe.

44 Nono deducitur opinio nonnullorũ aliorum tradentium, quod non ſufficiat eſſe exploratum, Titium venire nõ poſſe ante Calendas, ſed etiam oportet exploratum eſſe, ipſum non veniſſe ante Calendas, quod non videtur poſſe affirmari, niſi elapſis Calẽdis. Ita intelligũt text. in d. l. hoc iure. in ver. neque veniſſe.

45 Sed & iſte intellectus reprobandus eſt, quoniam cõtradicit literę, quæ vult, ante diem agi poſſe, ſi conſtet Titium neque veniſſe, neque venire potuiſſe. Ergo illa verba *neque veniſſe* neceſſario ſunt intelligenda ante Calendas, & ſenſus eſt, ad hoc vt agatur ante Calendas, oportet, quod Titius non venerit, neque venire poſſit.

46 Ripa decimo loco in d.l. in illa. num. 9. ver. Ego. & num. 10. horum reſponſorum conciliationi ſtudens aliter ſenſit. Libet eius verba tranſcribere.

Ego conſideraui alium intellectum, per quem iſta duo iura non ſunt contraria, videlicet, quod hic dubitetur, non quod non poſſit peti ſolutio ante diem, ſed quid aliud, hoc eſt an poſſit peti declarari competere actionem ipſi ſtipulatori, quod nihil aliud eſt, quam quod debeat condemnari promiſſor, ad ſoluendum adueniente die. Videbatur, quod non, per tex. in l. illa. & quia plus petit, qui ante diem petit. §. plus. inſtit. de actionib. Contrarium decidit Pompon. vt poſſit peti, quod declaretur promiſſorem teneri adueniente termino, vt docet Bar. in l. ſi finita. §. eleganter. de damno infecto. & hoc ſi exploratum ſit, Titium neque veniſſe, neq; venire poſſe, vt ſit ſenſus, ante conditionis euentũ nihil peti poteſt, ſed vbi obligatio eſt in diem, purificata conditione aliquid
47 poteſt peti, & hoc iure vtimur. Pro iſto intellectu pondero, quod Iuriſconſult. non quærit, an poſsint peti decem promiſſa ſibi ſolui ante diem, ſed an poſsit aliquid peti. Item pondero, quod iſta lex eſt Pomponij, cuius eſt lex præcedẽs, ſi Titius. vbi dubitatur, an poſſit quis experiri ſine actione, & reſpondetur, quod ſic, dũmodo ſperetur debere oriri in exordio litis. Pomponius continuando ſimilem dubitationem dubitat, quid ſi nata ſit actio, ſed nõdum venerit dies ſolutionis? Reſpondet hoc iure vtimur, vt etiam agi poſsit, actionem competere, promiſſorem teneri ad ſoluẽdum die veniente. Illa enim dictio *hoc* eſt demonſtratiua ad oculum. l. 1. in princ. de noui operis nunciatio. & ſic concordat cum l. in illa.

48 Non obſtat tex. in d. §. plus. quia procedit, quando petitur ſolutionem fieri ante diem, quod oſtendit illa litera per argumentum rationis contrariæ. Hactenus Ripa.

49 Sed nec iſte D. Ripæ ſenſus mihi ſatis applaudit. Aduerſantur enim illa verba, de quibus in d. l. hoc iure. ibi *non ante quicquam peti poſſit, quam exploratum ſit, ante eam diem in Italiam Titium venire non poſſe.* Ex quibus quidem arguẽdo a contrario ſenſit, prout ſupra fuit edoctum, aperte colligitur, ſtatim ac exploratum eſt, ante eam diem videlicet Calendas Maias Titium in Italiam venire non poſſe, a ſtipulatore, quicquid fuit ſibi promiſſum, peti poſſe, alio non expectato, quod aduerſatur intentioni d. Ripæ.

50 Ioannes Borcholten in tit. de verbor. obligat. cap. 6. num. 137. fere in fine. ita huic difficultati ſatisfieri poſſe opinatus eſt. Inquit enim, quod in caſu Pauli Stichus fuit in exſolutione, & decem in petitione, ſiue ſtipulatione. ad l. obligationum fere. §. penul. & vltimo de obligat. & actionibus. Exſolutioni autem Stichi dies Calendarum fuit appoſitus promiſſoris gratia, & ideo quamuis conditio ſtipulationis ante diem Calẽdarum extiterit, tamen ſtipulatio ante diem Calendarum non committitur.

51 In caſu vero Pomponij, non id fuit actum, vt Lucius Titius in Italiam veniret,

ret,

ret, vt ve promiſſor id curaret, & præſtaret, ſed ſtipulationi decem quaſi quælibet alia conditio, hæc conditio ſi Lucius Titius in Italiam non venerit, eſt appoſita, & ideo eius dumtaxat euentus ſpectatur, non etiam dies, quia & dies ſolutioni non eſt appoſitus, ſed conditioni.

Ita Borcholten. qui vlterius ſub num. 138. eleganter reſoluit tex. qui aliquantum obſtare videbatur, in l. 4. §. vltimo. de condition. & demonſt. Eum omnino conſulas.

52 Et hanc ſequendam arbitror. De intellectu d. l. in illa. Videndus Cuiac. lib. 1. obſeruat. capitu. 22. & Donellus ibidem.

53 Adde Connanum lib. 6. Commētar. ſuorum Iuris Ciuilis. cap. 3. pagin. mihi 346. & Hotomanum lib 13. obſerua. 22. Vide quoque de materia d. Gilbertum Regium ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 13.

54 Nota pro Coronide, quod reſponſo eiuſdem Pomponij, in d. l. hoc iure. ex ſententia eiuſdem Borcholt. d. cap. 6. nu. 130. aduerſari videtur. tex. in l. 4. §. vlt. ff. de condit. & demonſt.

55 Sed decipitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare colligitur. Vnde.

Videndi tamē Doct. ibi, & Borcholt. dicto loco.

Diſſoluta Ἀντινομία inter l. is, cui. ff. de verborum obligationibus. & l. Marcellus. ff. de Fideiuſſoribus.

SVMMARIVM.

1 *Nonnulla conciliationes adducta per do. Accurſ. referuntur, ac inſimul reprobantur. & numero 2. 3. 4. 5. 6 7. 8 9. & 10.*
11 *Interpretatio Duareni deducitur.*
12 *Reprobatur. & num. 13. 14. & 15.*
16 *Alia Cuiacij refertur.*
17 *Damnatur.*
18 *Alia Iacobi Rauardi recitatur.*
19 *Refellitur.*
20 *Alia quoque eiuſdem Rauardi commemoratur.*
21 *Qua pariter improbatur.*
22 *Alia Antonij Contij proponitur.*
23 *Reiicitur.*
24 *Alia Hieron. Treuthler. in medium affertur.*
25 *Reſoluitur.*
26 *Alia Alberti Bologneti diſcutitur.*
27 *Improbatur.*
28 *Alia Antonij Fabri ventilatur.*
29 *Damnatur.*
30 *Alia P. Fabri deducitur.*
31 *Refellitur.*
32 *Alia Io. Roberti ſubijcitur. & numero 33.*
34 *Reiicitur.*
35 *Alia P. Auguſtini Morlæ proponitur.*
36 *Et hanc ſequitur Author.*
37 *De materia dictarum legum videndi Io. Guter. & Fornerius relati remiſſiue.*

¶ An fideiuſſor pro furioſo, vel prodigo, interuenire poſſit? Aduerſatur ſibimet Vlpianus in l. ſi cui. ff. de verbor. oblig. & in l. Marcellus. ff. de fideiuſſoribus. Primo enim caſu negat. Secundo vero concedit.

Verba l. is cui. *Is, cui bonis interdictum eſt, ſtipulando ſibi acquirit, tradere vero non poteſt, vel promittendo obligari, & ideo nec fideiuſſor pro eo interuenire poterit, ſicuti nec pro furioſo.* Concordat Caius in l. ſi a reo. §. ſi a furioſo. de fideiuſſoribus.

Verba l. Marcellus. *Marcellus ſcribit, ſi quis pro pupillo ſine tutoris authoritate obligatio, vel prodigo, vel furioſo fideiuſſerit, magis eſt, vt ei non ſubueniatur, quoniam his mandati actio non competit.*

De

De conciliatione cogitemus.
1 Accurſ. in d. l. Marcellus. in ver. obli-
gato. poſt medium. varias attulit conci-
liationes. Singulas perpendamus.
2 Priori loco docuit ipſe. Verba illa d. l.
Magis eſt, vt ei non ſubueniatur in-
telligenda fore remedio ſcilicet reſtitu-
tionis, quia non eo indiget fideiuſſor,
qui pro furioſo, & prodigo interceſſit,
cum nullatenus obligetur, d. l. is cui bo-
nis. & proinde quia obligatio eſt nulla,
& inefficax ceſſare reſtitutionē per text.
in l. ſi curatorem. C. de in integr. reſtit.
minor. vbi reſtitutio ſolum conceditur,
quando contractus eſt validus, non ve-
ro quando eſt nullus.
3 Verum hæc prima interpretatio quo
ad prodigum, & furioſum vera eſt in
ſe, ſed quo ad caſum illius tex. d. l. Mar-
cellus. nullatenus tolerari poteſt, quo-
niam ibi Iuriſconſultus manifeſte pro-
bat, prodigum, & furioſum non minus,
quam pupillum obligari ſaltem natura-
liter; quare ſub eodem determinabili
ſcribit, non fore fideiuſſori ſubuenien-
dum, quia ſcilicet mandati actionē non
habet contra pupillum, prodigum, &
furioſum. In pupillo autem illa glo. in-
terpretatio admitti nō poteſt, quem ſci-
mus etiam ſine curatore naturaliter ob-
ligari poſſe, & proinde eius fideiuſſorē
etiam ciuiliter aſtringi.
Qua ratione in caſu illius leg. idē eſt
neceſſario dicendum in furioſo, & pro-
digo, & conſequenter admitti non po-
teſt illa reſponſio. Ideo ibi fideiuſſori
non ſubueniri, quia non eſt obligatus.
Nam ſi hoc verum eſſet, inepta foret Iu
riſconſ. ratio, *quia mandati actionem non
habet*. Rectius enim dixiſſet, quia obli-
gatus non extitit. Quamobrem ab hac
prima Accurſij. ſolutione recte recedit
Bar. in d. l. Marcellus. nume. 7. Rayner.
de Forly. ante eum num. 1. Imol. nume.
3. poſt medium, ac alij. Conſulas Anto.
Fabr. lib. 8. coniecturarum iur. cap. 5. in
princ. vbi pulchre.
4 Alia ſecundo loco extitit interpreta-
tio ſupradicti Accurſ. in præcitato verſ.
& eſt, furioſum, & prodigum ante fu-
rorem, & bonorum interdictionem, vel
re ipſa poſt illam obligationem contra-
xiſſe. Vnde. & hanc amplexus eſt etiam
Ripa in d. l. is cui bonis. num. 61.
5 Verum hæc ſolutio licet in ſe vera, mi-
nime illi Vlpiani reſponſo cōuenit, quo-
niam ſi vera eſſet, neceſſario reſponden
dum erat, principalem, & fideiuſſorem
datum efficaciter eſſe obligatum, & poſ-
ſe mandati actione omne ſolutum repe-
tere a furioſo, vel prodigo. per l. 3. §. ſed
ſi furioſi. ff. de negot. geſt. & l. ſi pupilli.
in princ. eod. titul. quod eſt contra d. l.
Marcellus. in fine. Et ita eleganter reſol-
uit Bar præcitato num. 7. ver. ſecundo
ſoluitur. Ante eū Rayner. de Forlij præ-
citato num. 1. Raphael Cuman. ſequitur
num. 7. Vbi pulchre.
6 Adde eādem eſſe diuinatiuam, & per
conſequens reijciendam. Præterea con-
uincitur etiam ex verbis eiuſdem legis
ibi *pro furioſo obligato*. Nam cum illa
qualitas *obligato* ſit adiuncta verbo *fu-
rioſo* debet intelligi ſecundum tempus
eius verbi. ad text. in l. in delictis. ff. de
noxal. action & l. Titius. de teſtam. mil.
& per conſequens falſum, furioſum an-
te furorem contraxiſſe. Sic elegāter Pet.
Auguſtin. Morla in ſuo empor. Iuris ci-
uilis par. 1. tit. de contrah. empt. in præ-
miſſis. num. 81.
7 Tertio loco aliter ſoluit d. Accurſ. in
ver. præcitato. & tradit in ea leg. fideiuſ
ſorē in ſui ipſius damnum, non prodi-
gi, aut furioſi interceſſiſſe.
8 Sed hæc interpretatio diſplicuit ipſi-
met Accurſ. quia hoc modo, eſſet dare fi-
deiuſſoris obligationem ſine principali
contra iuris principia, quod etiam pro-
bant Bar. ibidem. & Bal.
9 Vltimo loco D. Accurſ. in eodemmet
ver. alterius extitit opinionis. Tradidit
enim Vlpianum ibi loqui in prodigo,
& furioſo obligatis naturaliter, quia. ſ.
hęredes extiterūt ei, qui naturaliter erat
obligatus, & ideo non eſt mirum, ſi fi-
deiuſſor ibi obligetur. Vnde. & hanc
poſt Rayner. de Forlij, vti veram ſequu-
tus

Digitized by Google

tus eſt Bar. dicto numero ſeptimo. Bal. numero quinto. Angel. in fine. Ripa d. nume. ſexageſimo primo. in d. l. is cui bonis. Imol. in d. l. Marcell. dicto numero tertio, & alii. Tangit etiam Coraſ. in dict. l. is cui, numero ſexto, in fine.

10 Sed hæc interpretatio vti diuinatoria reijcienda quoq; eſt. Nullum enim verbum adeſt in dict. l. Marcellus, ex quo conijcere poſſimus, illum prodigum, vel furioſum hæredes extitiſſe eius, qui ea obligatione tenebatur, & per conſequens eos naturaliter fuiſſe obligatos. Vnde.

Latiori autem folio reprobatur per dom. Franciſcum de Caldas in d. l. ſi curatorem habens. in ver. cum non abſimilis. num. 23. ver. Ego autem. Vide per eum.

11 Secundo loco principaliter (ommiſſis aliis interpretationibus Accurſ.) D. Franc. Duarenus in d. l. ſi is cui. fere in fine. fuit in noua opinione. Ratus eſt. n. Iuſtinianum in dict. l. probare ſententiam eorum, qui putabant prodigum, aut furioſum naturaliter non obligari, ac pro eis fideiuſſorem non interuenire. in l. autem Marcellus. referre dumtaxat eiuſdem Marcell. ſententiam exiſtimantis fideiuſſori ſubueniendum non eſſe, eiuſque ſententiam nec probare, nec improbare. Vnde. hoc ſuppoſito, concludit nullam extare contrarietatem inter ſupradicta reſponſa, quandoquidem in caſu d. l. Marcellus. nulla aperta fit reſolutio Iuſtinian. Et latius, vt per eum.

12 Sed iſthæc conciliatio eſt omnium aliarum peſſima, quandoquidem falſum, quod Iuſtin. in d. l. Marcell. referendo opinionem Marcelli, ipſamque expreſſe non improbando, ipſam non ſequatur, & approbet. Quorſum enim ipſemet Iuſtin. ſub tit. de fideiuſſoribus. illud Marcelli dictũ collocauit, ſi probandum non ſit, ſed vt falſum potius reijci debeat? Nec replicet Duaren. ſententiam Marcell. veram eſſe, & ad tractatum de fideiuſſoribus multum pertinere, tametſi exempla de furioſo, & prodigo bona non ſint. Nam id aſſeuerare inſulſa res eſt. Nam redarguendus eſſet Iuſtinianus, ſi ea exempla inſeruiſſet, quæ minime eſſent idonea, quod minime dicendum.

13 Adde tritiſſimum eſſe in iure axioma, quod ſi quis opinionem aliquam Scribentium deducat, eamque expreſsè minimè reprobet, ipſam intelligitur approbare.

14 Præterea d. l. Marcellus. eſt eiuſdem Vlpiani, cuius eſt d. l. is cui bonis. Vnde concludendum eſt, quod idem Vlpian. afferendo opinionẽ eiuſdem Marcelli eãq; expreſſe non improbando, ipſam voluerit amplecti. Ergo Vlpian. ipſe eſt ſibi contrarius. Vnde. Adeas Anton. Cõtium lib. 2. lectionum ſubſeciuarum Iuris ciuilis lib. 2. cap. 3. ante numerum primum. vbi de hac opinione videtur verba facere, licet de Duareno nullum verbum.

15 Alijs etiam mediis improbatur hæc eadem opinio, per d. Ioannem Robert. lib. 2. Receptarum lection. cap. fin. vide per eum. Addendus quoque P. Heig. in titu. inſtitut. de fideiuſſorib. §. in omnibus. nume. 10. & Franciſc. Caldas ad l. ſi curatorem. in ver. cum non abſimilis. nu. 23. ver. grandis eſt igitur. vſque in finem. C. de in integr. reſtit. min. vbi omnium latiſſime, atque elegantiſſime. His adde etiam Charondam in annotation. ad d. l. is cui.

16 Tertio loco principaliter Iacob. Cuiacius in l. ſi hominem. fere. in fin. ff. de vſucapionib. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt. Audi eius verba.

Credo etiam in l. Marcellus. infra de fideiuſſorib. legendum eſſe in hunc modum. Quamuis mandati actio non competit, fideiuſſor, inquit tenetur, quamuis mandati actionem is non habeat, & ei quidem legi fruſtra opponitur. l. is cui. de verbo. obligationib. Et latius, vt per eum.

17 *Sed nec iſta Cuiacii expoſitio mihi probatur, cum violet & corrigat vulgatam omnium Codicum lectionem. Adde, quod damnatur per Leopold. Hackelman. in ſuis illuſtrib. quæſtionibus diſputat. 22. theſ. 15. vbi concordantem etiam adducit P. Fabr. in l. 5. nume. 17. de reg. iur. qui tamen nullum verbum in meo Codice de hoc protulit. Videndus quoque Ant. Faber d. cap. 5. pagin. mihi 78. vbi elegãtiſſime. & Marquard. Freher. lib. 2. παρέργων capitulo 23. in principio.

18 Quarto loco. Iacob. Ræuard. libro 2. variar. cap. 9. duobus aliis modis ſupra dicta reſponſa conciliare ſtuduit. Tradidit enim primo corruptum eſſe illud Marcelli reſponſum, & pro *non ſubueniatur*, legendum, *ideo ſubueniatur*, errorem que ex notis creatum ſecundum eum, ſuſpicio eſt. Sic enim ſcribebant Veteres Iõ. pro ideo, quod facile in particulam non, tranſmutari potuit. Senſus igitur eſt (ſubdit) pupilli, prodigi, & furioſi fideiuſſoribus ideo ſubueniri, quoniam mandati actio pupillo, prodigo, vel furioſo non competat aduerſus fideiuſſores, hoc eſt, quia principalis obligatio non ſubſiſtit, ac ne negotium quidem vllum geſtum eſſe intelligitur l. 70. §. 1. ff. eod. Et latius, vt per eum, quem omnino conſulas.

19 Sed iſtiuc primus Ræuard. ſenſus nullo modo ſatisfacit. Violat enim verba illa, *Magis eſt, vel eſſe, vt ei non ſubueniatur*, de quibus non ſolum in omnibus Codicibus, qui circumferuntur, verum etiam in Pandectis Florentinis, Haloandri, Gottofred. Ruſſard. ac aliorũ, quod minime promittendũ. Vnde.

Aliis quidem rationibus damnatur hic idem ſenſus per d. Io. Robert. lib. 2. Recept. Iuris ciuilis lection. c. 34. vide p. eum. Sai loca tetigiſſe. Videndus quoq; Heig. d. nu. 10. & Anton. Faber d. lib. 8. Coniecturarũ iur. c. 5. vbi elegantiſſime.

20 Secundo loco ipſemet Ræuard. aliter quidem ſenſit. Docuit enim, quod etiam antiqua lectione defenſa, ſupradicta reſponſa minime contrariantur, præmittit autem nullam eſſe ſtipulationem, ac negotium quidem vllum tunc geſtũ intelligi, quum pro furioſo interuenit fideiuſſor, ſi negotium nullius momenti eſt, (ſubdit) Ergo nec vlla ex eo naſci poteſt obligatio, ſi nulla naſcitur obligatio. Ergo & actio, & exceptio nulla. Et quia tunc demum ſubuentioni locus eſt, quum id, quod ipſo iure vtile, & validum eſt, iure prætorio inutile, & inualidum, aut exceptionis, aut in integrum reſtitutionis beneficio redditur, profecto mirum non eſt, fideiuſſoribus huiuſmodi non ſubueniri. Ipſo enim iure obligati non ſunt. Eaque res efficit, vt nulla prorſus ſubuentione opus habeãt, ſi quidem is, qui obligatus ipſo iure nõ eſt, nullo prorſus exceptionis, nullo in integrum reſtitutionis opus habet beneficio. cap. 1. 13. de regu. iur. & hoc nimirum illud eſt, quod dixit Marcellus, *Huiuſmodi fideiuſſoribus non ſubueniri; quoniam mandati actio pupillo, prodigo, vel furioſo non competat*. Senſus enim eſt, ideo fideiuſſoribus exceptionis medio non ſubueniri, quoniam ipſo iure nulla prorſus ex huiuſmodi negotio nata ſit obligatio, igitur fideiuſſoribus nõ ſubuenitur, quia nulla opus habent ſubuentione, vtpote ipſo iure non obligati. Hæc Ræuardus.

21 Sed & hæc ſecunda Ræuard. expoſitio damnatur, & recte per eundem Rober. præcitato loco. Audi eius verba. Sed hoc iiſdem illis rationibus conuelli poteſt. Primum, quod hic exprimitur Marcellum aſſumpſiſſe, fideiuſſorem interueniſſe pro pupillo obligato, & conſequenter pro furioſo, prodigoque obligatis, ideoque fideiuſſionem ſubſiſtere quadantenus potuiſſe, cum omni obligationi fideiuſſor accedere poſſit. l. 1. ff. de fideiuſſor. & quod dicitur nullius momenti fideiuſſionem eſſe pro iſtiuſmodi perſonis interpoſitam, tunc obtinere cum hæ perſonę nullo modo obligatæ ſunt. d. §. ſi a reo. & d. l. is cui. Denique ſi nullam fideiuſſionem hãc eſſe intel-

intellexiſſet Marcellus, abſurdiſſime dixiſſet huic fideiuſſori non ſubueniri, vti diximus. Hæc Robertus, qui videatur.

22 Quinto loco principaliter accedit alia conciliatio, & eſt dom. Ant. Contij lib. 3. lection. ſubſeciuarum Iur. ciuilis cap. 7. numero 2. Libet eius verba tranſcribere.

Itaque non abſurda fortaſſis videbatur mea cõiectura, duas voces, ei, & his, alteram alterius locum occupaſſe, qui error non ſemel a noſtris etiam in Florentinis Pandectis deprehenſus eſt. Legendum itaque videtur *Magis eſſe, vt eis non ſubueniatur*, id eſt pupillo, prodigo, furioſo, *quoniam ei* (hoc eſt fideiuſſori, qui pro his promittit) *mandati actio non competit*. Quaſi diceret Marcellus, quid opus eſt ſubueniri illis, furioſo, pupillo, prodigo, hoc eſt per in integrũ reſtitutionem, ſcilicet, cum mandati actio in eos fideiuſſori non competat? & hoc eſt, nimirum, quod idem Vlpianus eodem ipſo libro, & loco, quo Marcelli ſententiam narrat, nempe lib. 11. ad edictum, ad titulum edicti de minoribus, ſcripſit, non debere tribui extraordinarium auxilium, ſi communi auxilio, & mero iure minores muniti ſint. l. in cauſæ. 2. de minoribus. Hæc Cõtius.

23 Sed quod nec iſta ſententia ſubſiſtere poſſit, oſtendit relatio illarum particularum. (Quis, et Ei,) de quibus in d. l. Marcellus. Sic eleganter Hiero. Treuthler. loco inferius allegando.

Adde, quod violat vulgatam Codicum lectionem. Vnde.

24 Sexto loco Hiero. Treuthler. ſelectar. diſputat. vol. 2. diſput. 28. tit. de fideiuſſ. Theſ. 3. in litera B. nouum attulit intellectum. Audi eius præciſa verba.

Vnde etiã pro pupillo ſine tutore obligato, furioſo, prodigo, fideiuſsor interueniens tenetur, nec ei ſubuenitur, quoniam his mandati actio non competit, hoc eſt, quia pupillus, furioſus, pdigus; etſi iuſſerint fideiubere, tamen mãdati contra illum agere non poſſunt, adeoq; donandi animo fideiuſſiſſe videtur, qui ſcire poterat, ſe etiam ex mandato ſuſcepto ad fideiubendũ non teneri, quo ſenſu noue, & commode accipi, & correctionẽ euitari poſſe puto. Hæc Treuthler. cuius intellectum ante ipſum ſequi quoque viſus eſt Connan. lib. 6. ſuorum Comment. Iuris ciuil. c. 6. fere in fine.

25 Sed nec iſta expoſitio Vlpiani cõtrarietatem ſaluam reddit, quandoquidem claris verbis affirmat Treuthler. fideiuſſorẽ in caſu Marcelli obligari, & ſi actio mandati non competat pupillo, furioſo, & prodigo, quod tamen ſecus deciditur in caſu d. l. is cui bonis. Vnde.

26 Septimo loco Alber. Bolog. ad Rubr. de verbor. oblig. cap. 15. nume. 17. cum duobus ſeq. alterius extitit opinionis. Libet eius verba tranſcribere.

Firme retinendum eſt, quod ſupra diximus, aperte Iuſt in. de furioſo, & prodigo teſtatam nobis ſentẽtiam ſuam reliquiſſe, cum in l. furioſi. ff. de regul. iur. Pomponij ſententiam probarit, qui dixit furioſi, vel eius, cui bonis interdictũ eſt, nullam voluntatem eſse, ac pariter Vlpiani, qui Pomponio in hoc aſſentitur in l. is cui bonis. infra titul. noſtro. Conſiderandum eſt præterea ipſius Iuſtin. in l. Marcellus. longe aliam, ac primo aſpectu videri poteſt, intentionem fuiſse; ipſe. n. ibi tractaturus de fideiuſſoribus iudicauit in ea materia recipiendam eſse quandam Marcelli traditionem, quæ eſt, vt fauore creditoris obligatio fideiuſſoria non impediatur, quoties fideiuſsor contra principalem ipſum creditorem actione mandati experiri non poteſt. Iuſtiſſima certe eſt hæc traditio, & illi maxime conuenit exemplum pupilli, pro quo fideiuſsor interueniens ideo poteſt obligari, quia vel ſi ipſe ſoluere cogatur, nullum tamen ex ea re pupillo damnum infertur. Hactenus recte omnia conueniunt. Sed quod affert difficultatem, illud eſt, quia Marcellus ſunni hoc pronunciatum compro baturus, non ſolum pupilli, ſed & furioſi, & eius, cui bonis interdictum eſt, exempla eodem orationis contextu af-

ferebat. Iuſtinianus vero', ſeu compilatores, quamuis hæc duo exempla minime probarent, ſed in ijs Iuliano potius, & Vlpiano(quemadmodum vidimus) aſsentirentur, tamen exẽpla illa nequaquam ſuſtulerunt, non quia non id facere potuerint, ac ſæpiſſimè etiam fecerint, ſed vt nos Marcelli inductionem vno orationis contextu traditam, qua ſententiam ipſe ſuam confirmat, clarius perſpiceremus. Neque illud veriti ſunt poſse aliquos forſan exiſtimare, etiam quo ad furioſum, & prodigum probari ſententiam Marcelli, nam huius rei ſuſpicionem planè omnem ademptam ex eo intelligebant, quod alibi de furioſi, prodigique obligatione contrariam Iuliani, Vlpianique ſententiam probaſſent. Atque vt eam adhuc magis ſuſpicionem adimerent, ac ſe non Marcelli, ſed Vlpiani, Iulianique ſententiam magis probare clarius oſtenderent, hãc ipſam l. Marcellus. non Marcelli, ſed Vlpiani nomine inſcripſerunt. Nam Vlpianum in eo, quod ibi de furioſo, ac prodigo traditur a Marcello diſsentire perſpicuum erat. Quamuis ergo vere dici poſſit videri Iuſtin. eas, quas refert Iuriſconſultorum ſententias approbare, non tantum quo ad principalem deciſionem, ſed etiam quo ad cetera, quæ ipſi vel in modum exẽpli, vel alia quacunque ratione adijciuntur, tamen hoc ita accipiendum eſt, niſi alio ipſe in loco ſententiam contrariam amplexus ſit, vt feciſse eum hac in re perſpicue cernimus. Itaque concludamus oportet, quæ in hac ipſa l. Marcellus. de furioſo, & prodigo in modum exempli traduntur, a Iuſtiniano quidem referri, ſed non approbari. Nec mirum hoc cuiquam videri poteſt, cum & in alijs multis legibus idem obſeruetur, vt in l. &c.

Ex hac ſolutione apparet, nec Vlpianum fuiſse ſibi contrarium, quamuis diſsentiat a Marcello, neque etiam Iuſtinianum reprehendi poſse, quamuis vno in loco totum Marcelli contextum retulerit, in alio autem non principalẽ ipſius deciſionem, ſed duo tantum exempla ab ipſo allata reprobarit. Hactenus Bolognet. qui quidem videtur aliquantiſper concordare cum opinione Duareni ſupra relata.

27 Verum nec iſta interpretatio ſatisfacit. In primis enim, neſcio quid velit inferre ipſemet Alber. dum tradidit, quod Iuſtin. in d. l. Marcellus tractaturus de fideiuſsorib. iudicauit in ea materia recipiendam eſse quandam Marcelli traditionem, quæ eſt, vt fauore creditoris obligatio fideiuſsoria non impediatur, quoties fideiuſsor contra principalem ipſum creditorem actione mandati experiri non poteſt. Deinde non intelligo, dum ſubdit, quod iuſtiſſima certe fuit hæc traditio, & illi maxime conuenit exemplum pupilli, pro quo fideiuſſor interueniens ideo poteſt obligari, quia vel ſi ipſe ſoluere cogatur, nullum tamen ex ea re pupillo damnum infertur. Nam & in caſu d. l. is cui. ſi fideiuſſor interueniẽs pro prodigo, vel furioſo ſoluere cogatur, nullum tamen ex ea re ipſiſmet damnum infertur, & tamẽ deciditur ibi fideiuſſorem pro ipſis interuenire non poſse, licet ſecus ſtatuatur, in caſu d. l. Marcellus.

Neque officit vltimo loco, quod ipſe aſseuerauit, quæ in d. l. Marcellus. de furioſo, & prodigo in modum exẽpli traduntur, a Iuſtiniano quidem referri, ſed non approbari. Nã hæc eſt mera fatuitas, nam omnia verba debent ſtare cum aliquo effectu operatiuo. ad l. ſi quando de leg. 1. & falſum eſt, quod Iuſtinian. apponendo dicta verba eadem minime approbarit. Conſulas, quæ ſcripta ſunt ſupra in reprobatione opinionis Duareni, nam & hic mirifice conferunt.

28 Octauo loco accedit alia expoſitio, & eſt Anton. Fabr. libro octauo. Coniecturarum iuris. capitulo ſexto. Is enim poſt multa, tandem pagina octuageſima ſecunda. in hæc verba prorupit.

Itaque, vt tandem dicam, quid ſentio,

tio, non dubito, quin ſit irreptitia dictio illa *obligato*, quæ ſola perobſcuram, & inexplicabilem facit tam elegãtis loci ſententiam, irreptitia inquam ex gl. imperiti alicuius interpretis exiſtimantis deeſſe illam in iis verbis *pro pupillo ſine tutoris authoritate*, nec animaduertentis ſequi poſtea fideiuſſerit, quod verbum ſi fuiſſet adiectũ poſt *authoritate* effugiſſet Marcellus interpretis manũ. Ea vero dictione ſublata ſenſus erit apertiſſimus. Si pupillus, qui Titio erat obligatus, ſiue naturaliter tantum, ſiue etiam ciuiliter, fideiuſſorẽ dederit ſine tutoris authoritate, obligari fideiuſſorem, nec ei ſubueniendum eſſe, quoniam mandati actionem contra pupillum habiturus non ſit. argum. a contrario ſenſu l. cum lex. 46. ff. eod. titul. Et latius, vt per eum, quem conſulas.

29 Sed nec iſte Fabri ſenſus ſatisfacit. Si enim amplectatur violatur litera d. l. Marcellus. adimendo verbum illud *obligato*, quod minime tolerandum. Vnde,

30 Nono P. Faber in d. l. 5. de regul. iur. ex ſententia Leopold. Hackelman. theſ. 15 ſupra citata fuit in alia opinione. Ratus eſt enim inquit Leopold. fideiuſſionem in caſu d. l. Marcellus. abſque principali obligatione ſubſiſtere, & pro vocula. his, legit hic.

31 Sed & ipſa P. Fabri opinio damnatur, per eundem Leopoldum loco iam admonito. Sat loca tetigiſſe. Nota tamẽ P. Fabr. in d. l. 5. in meo Codice nullum verbum de hoc inſeruiſſe.

31 Decimo loco Ioannes Robert. d. lib. ſecundo, Receptarum lectionum capitul. fin. aliter ſupra dicta reſponſa conciliare conatus eſt. Eius verba talia ſunt.

Reſtat igitur, vt meam ipſe de perplexo illo iuris loco ſententiam aperiã, id autem eo paucioribus faciam, quod ea ab alijs magna ex parte comprobata, ſcriptiſque prodita ſit, ſic autem conſtituo, quod illic dicitur, ſi quis pro pupillo ſine tutoris authoritate, non ad illud ſolum proxime ſubſequens participium referri, obligato, verum & ad ſubſequens verbum fideiuſſerit, vt indicet, & eam pupilli obligationem, de qua illic agitur, ſine tutore contractam fuiſſe, & ſimul illi fideiuſſorem ſine tutore acceſſiſſe. Quemadmodum & illud participium obligato, conſtat non ad pupillum ſolum referri, tametſi ex contex. ſerie ad eum tantum id ſpectare videatur, ſed & ad furioſum, & prodigum, quod & ſæpius in iure comperimus, vt quæ verba præceſſerint, non tantum ad priore, ſed & poſteriore loco ſubſequentia referantur, vt eadem fere in re videre eſt. in l. 2. §. ſi a pupillo. ver. ſi a furioſo. ff. pro emptor. & l. pupillus. §. pupillus. ff. de authoritate tut. ſic itaque id illic ex Marcello & refert, & probat Vlpian. ei, qui pro pupillo ſine tutore obligato abſque tutoris authoritate fideiuſſerit, non ſubueniri, vt neq; illi, qui pro obligato furioſo, aut prodigo ſine curatoris authoritate interceſſerit, quoniam iſtis fideiuſſoribus mandati actio non competit, propterea quod pupillus ſine tutore mandans, aut furioſus, prodigusve ſine curatore, non magis ex mandato, quam ex aliis contractibus obligari potuerint. Quo fit, vt cum ex mandato minime obligati ſint, ipſe nihilominus fideiuſſor ex ſua interceſſione teneatur. d. §. ſi a furioſo. in fine. ob id, quod is pro obligatis acceſſerit, vt illic aſſumitur, omni autem obligationi accedens fideiuſſor efficaciter eo obligetur l. 1. & l. vbicunque. ff. de fideiuſſorib. ſecus vero eſſet, ſi pro iis perſonis minime obligatis fideiuſſorem interceſſiſſe proponeremus. Iſto caſu non eſt, quod fideiuſſori non ſubueniri diceremus, vt qui nullo omnino auxilio egeret, ſi quidem nullum cum eo negotium geſtum intelligi poſſet, pro eoque id eſſet, ac ſi nulla prorſus neque principalis, neque acceſſoria obligatio interuenisſet. d. §. ſi a furioſo. in princip. d. l. is cui bonis. Hactenus Robertus. Ex cuius quidem ſcriptis hoc in ſumma colligitur, quod

quod aut fideiuſſor interceſſit pro furioſo, vel prodigo iure obligato, vt puta ex quaſi contractu, vel delicto, & tunc fideiuſſor efficaciter tenetur. d. l. Marcell. aut vero fideiuſſor interceſſit pro furioſo, vel prodigo iure non obligato, vtputa quando ſtipulanti ſine curatoris autoritate promiſerunt, & tunc fideiuſſor nec pro iis adſtringitur. d. l. is cui.

33 Hanc eandem conciliationem (ſuppreſſo Roberti nomine) tradidiſſe quoque viſus eſt Iacob. Cuiac. in d. l. is cui in fine, & in d. l. ſi hominem. pariter in fine. ff. de vſucapionibus. Sequuti ſunt etiam Gothofred. in d. l. Marcell. in litera L. Vveſembec. in titul. inſtitut. de Fideiuſſoribus. §. in omnibus in fine, P. Heig. d. tit. de Fideiuſſ. d. §. in omnib. num. 9. & 10. vbi eleganter Hugo Donell. in d. l. is cui nu. 16. Frideric. Titelman. in ſuis Diſputationib. in Pandectas. diſput. 19. part. 2. titul. de Fideiuſſ. Theſ. 8. vbi nonnullos alios concordantes deducit. Leopold. Hackelman. d. Theſ. 15. in fine. & nouiſſime Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 4. aſſert. 55. vbi pulcherrime. Adde ex Neotericis etiam d. Ant. Hering. Oldemburgicum in ſuo tract. de Fideiuſſorib. cap. 5. num. 355. cum ſeq. vbi omnium quotquot, ſcripſerint, latiſſime, ac elegantiſſime, & Marquard. Freherum lib. 2. Παρέργων c. 23. His adnectendus eſt quoque Franc. Caldas in l. ſi curatorem habens. in ver. Cum non abſimilis. nu. 23. col. 4. ver. quare aliquando. C. de in integr. reſtit. vbi ſubdit, Iureconſultũ in d. l. Marcell. loqui de pupillo, furioſo, atque etiam prodigo non ſolum naturaliter obligatis, prout ſtat communis Doctorũ ſententia, ſed etiam ciuiliter, id quod (vltra alia) deducit ex illo verbo *obligato*. etenim verba ſimpliciter prolata in potiori ſignificatu ſẽper ſunt accipienda l. 1. §. final. ff. ſi ager Vectigal. Nec eſt nouũ (ſubdit etiã) pupillos ſine tutoris authoritate poſſe obligari naturaliter, & ciuiliter, quando ſcilicet patri hæredes exiſtunt, aut eorum negotia vtiliter geſta ſunt. l. 3. §. etſi furioſi. ff. de nego. geſt. & latius, vt per eum, quem omnino conſulas. Et iſthæc conciliatio, quæ communiter recipitur, videtur concordare cum opinione vltima D. Accurſ. ſupra relata, quod ſcilicet Vlpian. in d. l. Marcell. loquatur, ac intelligat de prodigo, & furioſo naturaliter obligatis.

34 Sed nec iſte ſenſus, licet communis, tranſit abſque difficultate. Cõſtat enim differre in eo pupillum a furioſo, & prodigo, quod cum ille naturaliter obligari poſſit, nimirum ſi ſine tutoris authoritate ſpondeat ſtipulanti, aut mutuam pecuniam accipiãt, hi tamen nullo prorſus caſu obligantur naturaliter tantum; ſed vel nullo modo ſi ipſi ſpondeant, aut mutuum accipiat, vel ciuiliter, ſi eorum curatores promiſerint, aut mutuam pecuniam acceperint, vel ſi ex re actio veniat. l. furioſus. de actionib. & obligationib. iuncta l. hæres. §. non tantum. Famil. Erciſcundę. Nam cum naturalis obligatio quantumuis ex ſolo facto æſtimetur, non inducatur ex ſola promiſſione, aut numeratione, niſi ex parte promittentis, aut accipientis concurrat animus ſe obligandi. l. iuris gentium. §. quod fere. de pactis. l. non omnis. de rebus cred. & l. 1. §. cum qui. de conſtit. pec. furioſus autem nullã prorſus mentem, nullumque animum habere intelligatur, prodigus vero nullam voluntatem propter legis, & prætoris prohibitionem, conſequens eſt, vt naturaliter tantum obligari iſti non poſſint, adeoque, quod magis mirum videri debeat, nec ſi cum curatoris authoritate ſtipulãti quid promiſerint, aut mutuum acceperint, quoniam ad obligandos eos neceſſe eſt curatorem ipſum promittere eorum nomine, aut numerationem mutui accipere. Aliud enim eſt furioſum, vel prodigum aliquid facere curatore authore, aliud vero curatorem ipſum facere nomine prodigi, vel furioſi, ſicuti & aliud eſt vendere, aliud vendenti conſentire. l. aliud eſt de regul. iur.

Quocirca reb. ſic ſtantibus impoſſibile eſt dicere, quod dictio illa obligato, quæ fuit appoſita reſpectu pupilli, intelligatur repetita reſpectu ipſius furioſi, vel prodigi, prout ex aduerſo concluditur. Vide. Latius pro reprobatione ſupradicta comunis opinionis inſiſtit Ant. Faber d. lib. 8. Coniecturarum iur. cap. 6. eum conſulas.

35 Quamobrem nono loco P. Auguſtin. Morla in ſuo iuris emp. d. tit. de contrahenda emptione. in præmiſſis. num. 81. ſentiens & ipſe ſupradictas amaritudines, alia diſtinctione ſupradicta reſponſa cōciliare conatus eſt, ita autē ſcripſit. Vnde varijs exploſis interpretationib. quæ vulgo circumferuntur ad d. l. Marcell. Ego pro eius explicatione ſic exiſtimo diſtinguendum. Quod duplex eſt obligatio, alia, quæ ex re ipſa inducitur, alia, quę ex conſenſu ſuboritur, exempla obligationis, quæ inducitur re ipſa, conſtituuntur a Iuriſconſulto in l. Furioſus. ff. de obligationib. & action b. veluti ſi habens mecum domum communē reficit cōmunē etiā illius domus parietē. teneor. n. illi, qui in rem meē impendit, vel ſi furioſus patri naturaliter, & ciuiliter obligato ſuus, & neceſſarius hęres extitit, ſicque non fuit illi opus, vt acquireret hæreditatem curatoris authoritate. His enim caſib. vbi non ex conſenſu, ſed ex re obligatio inducitur, recte cadit obligatio in furioſum, vt probat text. elegans in d. l. furioſus. & hoc caſu recte pro eo obligetur fideiuſſor, ex l. ſi a reo. §. a furioſo. ff. de Fideiuſſor. qui text. elegantem hanc diſtinctionem noſtram demonſtrat, ſecundum quam debet intelligi d. l. Marcell. in illis verbis. obligato. vt intelligatur, eo caſu, quo poteſt obligari, ideſt quando inducitur obligatio reipſa. ſecus vero eſt in obligatione, quæ ex conſenſu ſuboritur, in qua furioſus nec naturaliter obligatur ex his, quæ ſupra in princip. huius præmiſſi diximus, & in hoc caſu procedit. d. l. is cui bonis. Hæc acutiſſime Morla.

36 Et hanc tanti viri interpretationem & nos ſequendam proponimus, atque conſulimus.

37 Vide de materia. Guter. ſolut. par. 1. capit. 32. & Fornec. lib. 3. ſelection. cap. 25.

L. 1. ſtipulatio. §. ſi ſtipulanti ff. de verborum obligationib. conciliatur cum §. præterea. inſtit. de inutilibus ſtipulationibus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*
3 *Grauis extat ἀντινομία inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Opinio d. Accurſii refertur pro conciliādis ipſis reſponſis, & damnatur, & num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.*
12 *Hugonis Donelli ſenſus adducitur. & num. 13. & 14.*
15 *Reijcitur. & nu. 16. 17. 18. 19. & 20.*
21 *Alberici ſententia affertur.*
22 *Reprobatur.*
23 *I. Croti interpretatio perpenditur.*
24 *Refellitur.*
25 *Connani expoſitio proponitur.*
26 *Redarguitur.*
27 *P. Grangiani cogitatum ſubijcitur.*
28 *Reſpuitur & nu. 29.*
30 *Caroli Molinei ſenſus reminiſcitur.*
31 *Damnatur per Aquilinum.*
32 *Author cogitandum relinquit.*

¶ Diſſolu-

quod aut fideiuſſor interceſſit pro furioſo, vel prodigo iure obligato, vt puta ex quaſi contractu, vel delicto, & tunc fideiuſſor efficaciter tenetur. d. l. Marcell. aut vero fideiuſſor interceſſit pro furioſo, vel prodigo iure non obligato, vtputa quando ſtipulanti ſine curatoris autoritate promiſerunt, & tunc fideiuſſor nec pro iis adſtringitur. d. l. is cui.

33 Hanc eandem conciliationem (ſuppreſſo Roberti nomine) tradidiſſe quoque viſus eſt Iacob. Cuiac. in d. l. is cui in fine, & in d. l. ſi hominem. pariter in fine. ff. de vſucapionibus. Sequuti ſunt etiam Gothofred. in d. l. Marcell. in litera L. Vveſembec. in titul. inſtitut. de Fideiuſſoribus. §. in omnibus in fine, P. Heig. d. tit. de Fideiuſſ. d. §. in omnib. num. 9. & 10. vbi eleganter Hugo Donell. in d. l. is cui nu. 16. Frideric. Titelman. in ſuis Diſputationib. in Pandectas. diſput. 19. part. 2. titul. de Fideiuſſ. Theſ. 8. vbi nonnullos alios concordantes deducit. Leopold. Hackelman. d. Theſ. 15. in fine. & nouiſſime Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 4. aſſert. 55. vbi pulcherrime. Adde ex Neotericis etiam d. Ant. Hering. Oldemburgicum in ſuo tract. de Fideiuſſorib. cap. 5. num. 355. cum ſeq. vbi omnium quotquot, ſcripſerint, latiſſime, ac elegantiſſime, & Marquard. Freherum lib. 2. Παρέργων c. 23. His adnectendus eſt quoque Franc. Caldas in l. ſi curatorem habens. in ver. Cum non abſimilis. nu. 23. col. 4. ver. quare aliquando. C. de in integr. reſtit. vbi ſubdit, Iureconſultũ in d. l. Marcell. loqui de pupillo, furioſo, atque etiam prodigo non ſolum naturaliter obligatis, prout ſtat communis Doctorũ ſententia, ſed etiam ciuiliter, id quod (vltra alia) deducit ex illo verbo *obligato*. etenim verba ſimpliciter prolata in potiori ſignificatu ſẽper ſunt accipienda l. 1. §. final. ff. ſi ager Vectigal. Nec eſt nouũ (ſubdit etiã) pupillos ſine tutoris authoritate poſſe obligari naturaliter, & ciuiliter, quando ſcilicet patri hæredes exiſtunt, aut eorum negotia vtiliter geſta ſunt. l. 3. §. etſi furioſi. ff. de nego. geſt. & latius, vt per eum, quem omnino conſulas. Et iſthæc conciliatio, quæ communiter recipitur, videtur concordare cum opinione vltima D. Accurſ. ſupra relata, quod ſcilicet Vlpian. in d. l. Marcell. loquatur, ac intelligat de prodigo, & furioſo naturaliter obligatis.

34 Sed nec iſte ſenſus, licet communis, tranſit abſque difficultate. Cõſtat enim differre in eo pupillum à furioſo, & prodigo, quod cum ille naturaliter obligari poſſit, nimirum ſi ſine tutoris authoritate ſpondeat ſtipulanti, aut mutuam pecuniam accipiãt, hi tamen nullo prorſus caſu obligantur naturaliter tantum; ſed vel nullo modo ſi ipſi ſpondeant, aut mutuum accipiat, vel ciuiliter, ſi eorum curatores promiſerint, aut mutuam pecuniam acceperint, vel ſi ex re actio veniat. l. furioſus. de actionib. & obligationib. iuncta l. hæres. §. non tantum. Famil. Erciſcundæ. Nam cum naturalis obligatio quantumuis ex ſolo facto æſtimetur, non inducatur ex ſola promiſſione, aut numeratione, niſi ex parte promittentis, aut accipientis concurrat animus ſe obligandi. l. iuris gentium. §. quod fere. de pactis. l. non omnis. de rebus cred. & l. 1. §. cum qui. de conſtit. pec. furioſus autem nullã prorſus mentem, nullumque animum habere intelligatur, prodigus vero nullam voluntatem propter legis, & prætoris prohibitionem, *conſequens eſt*, vt naturaliter tantum obligari iſti non poſſint, adeoque, quod magis mirum videri debeat, nec ſi cum curatoris authoritate ſtipulãti quid promiſerint, aut mutuum acceperint, quoniam ad obligandos eos neceſſe eſt curatorem ipſum promittere eorum nomine, aut numerationem mutui accipere. Aliud enim eſt furioſum, vel prodigum aliquid facere curatore authore, aliud vero curatorem ipſum facere nomine prodigi, vel furioſi, ſicuti & aliud eſt vendere, aliud vendenti conſentire. l. aliud eſt de regul. iur.

Quocirca

Digitized by Google

Quocirca reb. ſic ſtantibus impoſſibile eſt dicere, quod dictio illa obligato, quæ fuit appoſita reſpectu pupilli, intelligatur repetita reſpectu ipſius furioſi, vel prodigi, prout ex aduerſo concluditur. Vnde. Latius pro reprobatione ſupradicta cõmunis opinionis inſiſtit Ant. Faber d. lib. 8. Coniecturarum iur. cap. 6. eum conſulas.

35 Quamobrem nono loco P. Auguſtin. Morla in ſuo iuris emp. d. tit. de contrahenda emptione. in præmiſſis. num. 81. ſentiens & ipſe ſupradictas amaritudines, alia diſtinctione ſupradicta reſponſa cõciliare conatus eſt, ita autẽ ſcripſit, Vnde varijs exploſis interpretationib. quæ vulgo circumferuntur ad d. l. Marcell. Ego pro eius explicatione ſic exiſtimo diſtinguendum. Quod duplex eſt obligatio, alia, quæ ex re ipſa inducitur, alia, quę ex conſenſu ſuboritur, exempla obligationis, quæ inducitur re ipſa, conſtituantur a Iuriſconſulto in l. Furioſus. ff. de obligationib. & action. b. veluti ſi habens mecum domum communẽ reficit cõmunẽ etiã illius domus parietẽ. teneor. n. illi, qui in rem meã impendit, vel ſi furioſus patri naturaliter, & ciuiliter obligato ſuus, & neceſſarius hęres extitit, ſicque non fuit illi opus, vt acquireret hæreditatem curatoris authoritate. His enim caſib. vbi non ex conſenſu, ſed ex re obligatio inducitur, recte cadit obligatio in furioſum, vt probat text. elegans in d. l. furioſus. & hoc caſu recte pro eo obligetur fideiuſſor. ex l. ſi a reo. §. a furioſo. ff. de Fideiuſſor. qui text. elegantem hanc diſtinctionem noſtram demonſtrat, ſecundum quam debet intelligi d. l. Marcell. in illis verbis. obligato. vt intelligatur, eo caſu, quo poteſt obligari, ideſt quando inducitur obligatio reipſa. ſecus vero eſt in obligatione, quæ ex conſenſu ſuboritur, in qua furioſus nec naturaliter obligatur ex his, quæ ſupra in principio huius præmiſſi diximus, & in hoc caſu procedit. d. l. is cui bonis. Hæc acutiſſime Morla.

36 Et hanc tanti viri interpretationem & nos ſequendam proponimus, atque conſulimus.

37 Vide de materia. Guter. ſolut. par. 1. capit. 32. & Forner. lib. 3. ſelection. cap. 25.

L. 1. ſtipulatio. §. ſi ſtipulanti. ff. de verborum obligationib. conciliatur cum §. præterea. inſtit. de inutilibus ſtipulationibus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*

3 *Grauis extat ἀντινομία inter ſupradicta reſponſa.*

4 *Opinio d. Accurſii refertur pro conciliandis ipſis reſponſis, & damnatur. & num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.*

12 *Hugonis Donelli ſenſus adducitur. & num. 13. & 14.*

15 *Reijcitur. & nu. 16. 17. 18. 19. & 20.*

21 *Alberici ſententia affertur.*

22 *Reprobatur.*

23 *I. Croti interpretatio perpenditur.*

24 *Refellitur.*

23 *Connani expoſitio proponitur.*

26 *Redarguitur.*

27 *P. Grangiani cogitatum ſubijcitur.*

28 *Reſpuitur. & nu. 29.*

30 *Caroli Molinei ſenſus reminiſcitur.*

31 *Damnatur per Aquilinum.*

32 *Author cogitandum relinquit.*

¶Diſſolu-

¶ Diſſoluta ἀντινομία inter l. ſtipulatio. 1. §. ſi ſtipulanti. ff. de verbo. obligationibus. & §. præterea. inſtitutionibus de Inutil. ſtipulationibus.

1 Vlpian. in d. §. ſi ſtipulanti. ita loquitur. *ſi ſtipulanti mihi decem, tu viginti ſpondeas, non eſſe contractam obligationem, niſi in decem conſtat. E contrario quoque ſi me viginti interrogante, tu decem reſpondeas obligatio niſi in decem non erit contracta. Licet enim oporteat congruere ſummã, attamen manifeſtiſſimum eſt in viginti, & decem ineſſe.* Hactenus Vlpian.

2 Verba d. §. præterea. *Præterea inutilis eſt ſtipulatio, ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit non reſpõdeat, veluti ſi quis decem aureos a te dari ſtipuletur, tu quinque promittas, vel e contra.* Hactenus Iuſtinian.

3 Maxima profecto eſt horum reſponſorum contrarietas teſte Ioanne Croto in d. §. ſi ſtipulanti nu. 5. Ideo in ipſis ſedandis quã maxime elaborãdũ eſt.

4 Accurſ. in d. §. ſi ſtipulanti. in ver. nõ erit contracta. intelligendum eſſe Vlpianum in d. §. opinatur, ſi ſtipulanti placeat diuerſitas, quo caſu in minori ſumma valet obligatio. In §. autem præterea ſecundum eum, nolebat ſtipulator valere, niſi in maiori ſumma. Vnde inutilis prorſus eſt obligatio. Ergo vbi conſtat de voluntate partium, vt in maiori quantitate non inſit minor, non continetur, nec habet locum regula d. §. ſi ſtipulanti, quæ eſt, vt in maiori ſumma minor inſit.

5 Confirmatur in ſimili ipſius Accurſii opinio per tex. in l. 1. §. cũ adijcitur. ff eod. de verb. obligationibus vbi ita legitur. *Cum adijcitur aliquid, vel detrahitur obligationi, ſemper probandum eſt vitiatam eſſe obligationem*, niſi ſtipulatori diuerſitas reſponſionis illico placuerit (nota) tunc enim alia ſtipulatio contracta eſſe videtur. Cuiuſquidẽ §. poſteriora verba repetenda eſſe in caſu d. §. ſi ſtipulanti. opinantur communiter eiuſdem opinionis aſſeclæ.

6 Huic eidem ſententiæ vti veriori ſubſcripſerunt cmuniter Scribentes. Addo ego Albertum Bolognetu ad Rub. digeſtorum de verb. obligat. c. 31. nu. 6. & 7. & Theodor. Strathman. in ſuis Ἀντινομίαις legum Ciuilium contrarietate 9. Adnectendus quoque d. Gabriel Mudæus in l. in venditionibus. nu. 4. ff. de contrah. empt. & Ioannes Marcus Aquilinus in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verborum obligationibus. num. 48. His adde etiam d. Benedictum Pinell. ſelectarum interpretationum lib. 2. cap. 17. nu. 2 cum ſeq. & d. I. Bellonum contrarietate ſua. 9.

7 Verum hic intellectus nullo modo mihi probatur. Falſum eſt enim, quod ideo in caſu d. §. ſi ſtipulanti. ſtipulatio valeat de minori ſumma, quia ſequuta fuerit complacentia ipſiuſmet ſtipulantis, id quod non contingit in caſu d. §. pręterea. quoniam Vlpian. ibidem non ſe fundat ſuper complacentia ipſiuſmet expoſcentis, ſed quia in maiori ſumma ineſt & minor, & iſta ratio decidendi expreſſa in tex. procedit etiam non ſequuta complacentia.

8 Præterea Vlpianus ibidem docet, quod ſi ſtipulor decem, & tu ſpondeas viginti, non eſt contracta obligatio niſi in decem, & tamen ſi eſſet ſequuta cõplacẽtia, eſſet cõtracta in viginti, quod tamen in eo tex. negatur.

9 Adde in caſu d. §. ſi ſtipulanti. ex alio probari etiam ſtipulationem ipſam in minore ſumma contrahi, vt ſtatim valeat ſine alia aperta ſtipulatoris approbatione.

10 Nã nemo dubitat, ſi de re aliqua pręcedat interrogatio, ac de ea ipſa ſequatur reſponſio, quin ſtipulatio de ea re ſecundum regulas iuris contrahatur. Cõſtat enim, & perficitur ſtipulatio interrogatione, & reſpõſione, ſi modo, & ſũma vtrinſque congruit. At ſi quis ſtipulanti decem reſpondet viginti, is, vt ipſa decem reſpondet, nam in viginti bis decem inſunt; item ſi quis viginti ſtipulatur vt ipſa ſtipulatur & decem, vt di-

cendum

cendum ſit, ſi quis tãtum decem reſpondet, ſaltem in decimo congruere ſummã interrogationis, & reſponſionis, vt Vlpianus ait. Ex quo efficitur, hactenus ſecundum regulas iuris contractam eſſe ſtipulationem, quod ſi contracta eſt, fruſtra deſideramus aliam ſtipulatoris approbationẽ. Addo Euerard. Brõchorſt. ἐναντιοφανῶν cent. 4. aſſert. 37.

11 Nec officit tex. in d. §. cum adiicitur. qui in ſimili afferebatur. Opinor. n. ego in caſu d. §. ſi ſtipulanti, neq; adiici obligationi quidquam neq. detrahi. Tũc. n. ſolũ id recte dicitur, cũ qualitas adiicitur, aut detrahitur, vt contingit, cum is, qui pure interrogatus eſt reſpondit, in diẽ, vel ſub conditione, aut contra. Hoc .n. pro certo ſumo, in duabus obligationibus, ſeu ſtipulationibus inuicẽ diſiunctis, nec cohęrentibus, nunquam vnam dici poſſe alteri adiici, cum diſiunctę nõ cohęreant, neque vnam poſſe dici alteri detrahi, cum prius vna in altera nõ fuerit, ſolum adiicitur obligationi, ꝙ eius obligationis pars ſit, & ſolum obligationi detrahitur, ꝙ in obligatione prius fuit, ꝙ poſterius ſolum de conditione, aut die adiecta, vel detracta dici põt. Cõditionem n. aut diẽ puræ ſtipulationi ſi adiicias, eo adiicis, vt totius præcedẽtis obligationis pars fiat, nec quicquam debeatur, niſi hac cõditione. Cõditionali ſtipulationi ſi pure reſpõdes, ideo conditionẽ obligationi detrahis, quia prius in ſtipulatione inerat; Nihil ſimile, cum res ſtipulanti plures, aut pauciores reſpondemus. Quot. n. ſunt res, quot ſummæ, tot ſunt quodammodo ſtipulationes ſeparatę, quas ſi oratione cõiungas, non tamen vna dici poteſt alteri adiici, cum & ſi valerent. Plures tamen eſſent reuera inter ſe diſtinctæ: ſi oratione ſepares, multominus dixeris vnam alteri detrahi, cum fieri non potuerit, vt in ſtipulationibus ſeparatis vna alteri ineſſet, nec aliter quidquam poſſit alteri detrahi quam ſi prius in eo fuerit. Nihil igitur ſuperior iſta definitio Vlpiani de eo, quod adiicitur, aut detrahitur obligationi ad ſpeciem d. §. ſi ſtipulãti. pertinet, vt non ſit ea nobis obiectio hoc loco de d. §. præterea. metuenda. Satis. Vidend. Petrus Heig. in dict. §. præterea. num. 4.

12 Hugo Donell. inter ceteros ſecundo loco in d. §. ſi ſtipulãti. num. 9. opinatus eſt, Iuſtinianũ nullo pacto aduerſari Vlpiano. Docet Vlpian. in d. §. ſi ſtipulanti, quod ſi ſtipulor a te viginti, & tu ſpondeas decem ſtipulationem in illis decem valere, quia manifeſtiſſimum eſt in viginti, & decem ineſſe.

Hoc idem docet Iuſtinianus in d. §. præterea. ſi quis enim decem aureos a te dari ſtipuletur, tu autem quinque reſpõdeas, ob eandem rationem, quod in decem continentur quinque, ſtipulatio in illis quinque ſuſtinetur. Adde, (prout etiam ſuperius diximus) ſtipulationem perfici interrogatione, & reſponſionẽ ſi modo ſumma vtriuſque congruat. At ſi quis ſtipulanti decem promittat quinque nemini dubium eſt, ambos in illis quinque conſentire. Ergo.

13 Nec officiunt intentioni Donelli verba illa prolata a Iuſtiniano in d. §. præterea, dum inquit: *Inutilem eſſe ſtipulationem, ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit, non reſpondeat, veluti ſi quis decẽ aureos a te dari ſtipuletur, tu autẽ quinque promittas, vel e contra, & cet.* quoniam replicat Donellus ſenſum illorũ verborũ non eſſe, vt ſtipulatio illa in totum inutilis ſit, ſed dumtaxat in parte, cuius reſpectu reſpõſum non eſt. Obſcurum eſt id, atque, explicat Donel. ſi mihi a te ſtipulãti decẽ ſpondeas quinque. In hac verborum conceptione duæ ſunt cõtractę ſtipulationes, quorũ in vna ad interrogatũ reſpõdetur de quinq. in altera ad interrogatũ de aliis quinq. non reſp. Fateor *inquit Donel.* eã ſtipulationẽ eſſe inutilẽ, in qua de quinq; ad interrogatũ reſponſum non eſt, & ita intelligẽda ſunt illa verba. *Præterea inutilis eſt ſtipulatio ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit, non reſpõdeat,* quinq; n. ſunt ibi, ad quę interrogatus minime reſpondit,

Ddd Illam

illam alteram verò, in qua ad interrogatum reſponſum eſt. i. circa alia quinque, quę ipſe interrogatus promiſit, validitam eſſe, ac efficacem contendit. Hęc Donell.

14 Hoc idem ante Donell. & alios, loqui mihi viſus eſt Bart. in præcitato. §. ſi ſtipulanti. in princ. & nouiſſime conſentire videtur Philip. de Mathæis in l. 109. ff. de regul. iur. nu. 6. Addo Soc. ſeniorē in d. §. ſi ſtipulanti. nu. 5. ver. ſed ſuſtinendo. & eruditiſs. Ioānem Coraſ. num. 2. & 3. vbi interpretatur verba illa prolata a Iuſtiniano. in d. §. prӕterea. ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit, non reſpōdeat, id eſt quatenus quis ad interrogata non reſpondeat, quem admodū etiam facit Ioannes Crot. ibidem in ſecunda repetitione. nu. 4. Aſſentitur quoque P. Heig. in d. §. prӕterea. nu. 3. cum ſeq. & d. Vaconius a Vacuna lib. 5. ſuarum declarationū Iuris ciuilis. cap. 71. vbi omnium elegantiſſime.

15 Verum & iſte Donelli intellectus maximam mihi pati videtur difficultatem. Iuſtin. enim in d. §. præterea. non ſolum docet, inutilem eſſe ſtipulationem, ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit, non reſpondeat, veluti ſi quis decem aureos à te dari ſtipuletur, tu quinque promittas, vel econtra. Verum etiam ſi ille pure ſtipuletur, tu autem ſub cōditione promittas, vel contra, quo omnes iſtæ ſtipulationes æqualiter cenſentur eſſe inutiles, vt æqualis ſit determinatio, ad l. iā hoc iure. de Vulg. vbi vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea æqualiter determinare, & per conſequens, cum in eo caſu, in quo v. g. alicui ante pure aliquid ſtipulanti ſub conditione reſpondes, prorſus inutilis ſit ſtipulatio, nec in aliquo teneat, idem concludendum eſt & in primo caſu, quoniam ſcilicet ſtipulanti a te viginti promittis decem, illi enim caſus ęquiparántur per Iuſtin. ibi. Sic eleganter animaduertit inter alios D. Iaſon in d. §. ſi ſtipulanti. num. 6. pulchrius Ioannes Crotus ibidē. nu. 5. ver. ſed iſta ſolutio.

16 Nec officit, quod pro defenſione huiuſce opinionis, ac interpretationis replicat Bart. Soc. ibidem ſub nu. 5. dum inquit, diſparem eſſe rationem inter vnum caſum, & alium, ideo enim (inquit ipſe) ſi ſtipuler a te aliquid pure, tu autem ſub conditione reſpondeas, inutilis eſt illa ſtipulatio, quia adeſt diuerſitas inter interrogationem, & reſponſionē, quod non contingit in caſu, in quo mihi a te decem ſtipulāti promittis quinque, quoniam reſp. eum decipi. Conſtat enim aperte, & in hoc caſu adeſſe diuerſitatem inter ipſam interrogationem, & reſponſionem, nec reſpondentē præciſe ad interrogantem reſpondere, interrogans enim petit decem reſpondēs autem promittit quinque, & licet congrua ſit reſponſio quo ad illa quinque hoc tamen nil releuat, quandoquidem ſtipulatio duntaxat conſtituitur per verba congruentia prolata ab vtraque parte per conſenſum vtriuſque idem in effectu ſignificantia, vt tradunt Doctores omnes in rubrica. ff. eod. de verb. oblig. & in ſpecie ipſemet Soc. ſub nu. 17. vnde non officit. Vidend. pro reprobatione traditionis ipſius Socini Crotus in d. §. ſi ſtipulanti. num. 5. ver. ſed hæc dicta Socini.

18 Minus officit interpretatio illa Coraſii, & Croti, quod illa verba *ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit*, exponantur, id eſt pro quatenus, quia aperte repugnat ſenſui, & claris verbis ipſius Iuſtiniani.

19 Adde. Hoc idem, quod in caſu d. §. præterea. ſtipulatio in totum inutilis ſit, clare ſtatui a Caio Iuriſconſulto in ſuis fragmentis inſtitutionum, tit. de inutil. ſtipulationib. §. vltimo. ibi enim talia verba profert. *Vel ſi creditor decem ſolidos debitorem interroget, & debitor quinque promittat, hoc ordine integrum debitum vacillare cognoſcitur*. Videndus Hyeron. Aleander ibi, vbi pulchre.

20 Hanc eandem ſententiam reprobat quoque d. Cōnanus lib. 6. Commentariorum Iuris ciuilis. capit. 1. pagina

mihi

mihi 331. tergo. Vide per eum.

21 Alberic. tertio loco in d. §. ſi ſtipulanti. num. 11. ver. Quare dic tertio. fuit in alia opinione; arbitratus eſt enim, Vlpianum a Iuſtiniano, & Iuſtinianũ ab Vlpiano declarari, nec mirum. Non eſt enim abſurdum, vt poſteriores leges per priores declarentur, & e contra. ad l. non eſt nouum. cum ſeq. ff. de legib. quare inquit Alberic. in caſu d. §. præterea. tenebit ſtipulatio ſecundum concurrentem quantitatem, & ita declarabitur per d. §. ſi ſtipulanti, inutilis autẽ erit in excedenti.

Hoc idem docuit quoque D. Iaſon in d. §. ſi ſtipulanti. num. 6. ver. & propterea eſt neceſſe. & d. Alexander Loſæus in d. §. Præterea nu. 11. in fine.

22 Verum nec iſte ſenſus mihi probatur. Vnicuique enim patet, Iuſtinianũ ab Vlpiano diſſentire, nec verum eſſe, quod in caſu d. §. præterea, ſtipulatio ſit valida pro concurrenti quantitate. Vide quæ ſuperius diximus. num. præced.

23 Quarto loco accedit alia ſolutio Ioãnis Croti in d. §. ſi ſtipulãti. in prima repetitione. nu. 6. docet enim is in caſu d. §. præterea. ſtipulationem in totum vitiari, quia ſi conſideramus qualitatem verborum, & eorum proprietatem, eſt diuerſitas inter interrogationem, & promiſſionem; ideo vitiatur ſtipulatio attentis præmiſſis, ſed in caſu d. §. ſtipulanti. valet ſtipulatio in minori quantitate, quia ex interpretatione iuris in maiori ſumma ineſt minor, & iſtud eſt (inquit ipſe) quod conſiderat Iuriſconſultus, dum dicit, licet enim oporteat congruere ſummam, quę non congruit, attamen valet ſtipulatio, quia in maiori ſumma ineſt minor ex iuris interpretatione. Hæc Crotus.

24 Verum eius ſenſus abſque dubio reijciendus eſt, quoniam & in caſu d. §. præterea in maiori illa ſumma poteſt ineſſe minor. Mæuio enim (puta) a te decem ſtipulanti promittis quinque, in decem autem procul dubio inſunt quinque, & tamen ibi inutilem eſſe ſtipulationem docuit aperte Iuſtin. Adde in maiori ſumma minorem ineſſe non ex iuris interpretatione prout ipſe opinatur, ſed ex proprietate ſermonis, prout de magis communi, ac recepta Doctorũ ſententia atteſtatur ipſemet Crotus in præcitato. §. nu. 4. Vnde.

25 Quinto loco d. Connan. lib. 6. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis. d. capit. 1. pag. mihi 332. in fine. hoc modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Audi eius verba.

25 Hoc modo conciliandum eſſe Vlpianum cũ Iuſtiniano arbitror in eo, quod ſupra oſtendi eos diſſentire, vt ſi ſtipulanti decem promittam quinque, re ipſa ſit inutilis ſtipulatio, vt ſenſit Iuſtinianus, quoniam haud congruit reſponſio interrogationi. In iudiciis tamen ſequendam eſſe Vlpiani ſententiam, vt in quinque valeat obligatio. Dicet enim petitor non decem ſolum ſtipulatum ſe eſſe, ſed octo, quinque, aut quamlibet aliam illius ſummæ partem, quam voluiſſet promiſſor, quod quum dicet, fidẽ facere debebit, quoniam in maiori ſumma minor ineſt, & qui decem petiit, etiã quinque petiit, nec id poterit iuſte negare debitor, quũ ipſe ſua ſponte quinque promiſerit. Idem multo magis, cũ ſtipulanti. x. ſpondet. xx. nec enim inficiari poterit decem promiſiſſe, quum viginti promiſerit. Hæc Connanus.

26 Sed nec iſta Connani ſententia, quod in Iudiciis ſequenda ſit opinio Vlpiani, vt in quinque valeat obligatio mihi valde probatur, etenim, qui petit decem, non eo ſemper animo eſt, vt velit quinque tantum accipere, quia quod decem illi opus ſint, ea vult ſolida ab vno eodemque accipere, non a diuerſis, & qui decem ſtipulanti offert viginti, nõ vult plerumque minus dare, quia fortaſſe dat illa fœnore, & minorem ſummam vſuris occupare nolit, quod vnum debitorem malit habere, quam plures, quare nec in minore quidem ſumma iſti conſentiunt. Si ſic eſt, ergo falſum, quod in iudicijs, qui obtulit quinquę,

Digitized by Google

17 Sed nec iſta Cuiacii expoſitio mihi probatur, cum violet & corrigat vulgatam omnium Codicum lectionem. Adde, quod damnatur per Leopold. Hackelman. in ſuis illuſtrib. quæſtionibus diſputat. 22. theſ. 15, vbi concordantem etiam adducit P. Fabr. in l. 5. nume. 17. de reg. iur. qui tamen nullum verbum in meo Codice de hoc protulit. Videndus quoque Ant. Faber d. cap. 5. pagin. mihi 78. vbi elegãtiſſime. & Marquard. Freher. lib. 2. παρέργων capitulo 23. in principio.

18 Quarto loco. Iacob. Ræuard. libro 2. variar. cap. 9. duobus aliis modis ſupra dicta reſponſa conciliare ſtuduit. Tradidit enim primo corruptum eſſe illud Marcelli reſponſum, & pro *non ſubueniatur*, legendum, *ideo ſubueniatur*, erroremque ex notis creatum ſecundum eum, ſuſpicio eſt. Sic enim ſcribebant Veteres Iõ. pro ideo, quod facile in particulam non, transſmutari potuit. Senſus igitur eſt (ſubdit) pupilli, prodigi, & furioſi fideiuſſoribus ideo ſubueniri, quoniam mandati actio pupillo, prodigo, vel furioſo non competat aduerſus fideiuſſores, hoc eſt, quia principalis obligatio non ſubſiſtit, ac ne negotium quidem vllum geſtum eſſe intelligitur l. 70. §. 1. ff. eod. Et latius, vt per eum, quem omnino conſulas.

19 Sed iſthic primus Ræuard. ſenſus nullo modo ſatisfacit. Violat enim verba illa, *Magis eſt, vel eſſe, vt ei non ſubueniatur*, de quibus non ſolum in omnibus Codicibus, qui circumferuntur, verum etiam in Pandectis Florentinis, Haloandri, Gottofr. ed. Ruſſard. ac aliorũ, quod minime promittendũ. Vnde.

Aliis quidem rationibus damnatur hic idem ſenſus per d. Io. Robert. lib. 2. Recept. Iuris ciuilis lection. c. 34. vide per eum. Sat loca tetigiſſe. Videndus quoq; Heig. d. nu. 10. & Anton. Faber d. lib. 8. Coniecturarũ iur. c. 5. vbi elegantiſſime.

20 Secundo loco ipſemet Ræuard. aliter quidem ſenſit. Docuit enim, quod etiam antiqua lectione defenſa, ſupradicta reſponſa minime contrariantur, præmittit autem nullam eſſe ſtipulationem, ac negotium quidem vllum tunc geſtũ intelligi, quum pro furioſo interuenit fideiuſſor, ſi negotium nullius momenti eſt, (ſubdit) Ergo nec vlla ex eo naſci poteſt obligatio, ſi nulla naſcitur obligatio. Ergo & actio, & exceptio nulla. Et quia tunc demum ſubuentioni locus eſt, quum id, quod ipſo iure vtile, & validum eſt, iure prætorio inutile, & inualidum, aut exceptionis, aut in integrum reſtitutionis beneficio redditur, profecto mirum non eſt, fideiuſſoribus huiuſmodi non ſubueniri. Ipſo enim iure obligati non ſunt. Eaque res efficit, vt nulla prorſus ſubuentione opus habeãt, ſi quidem is, qui obligatus ipſo iure nõ eſt, nullo prorſus exceptionis, nullo in integrum reſtitutionis opus habet beneficio. cap. 1 13. de regu. iur. & hoc nimirum illud eſt, quod dixit Marcellus, *Huiuſmodi fideiuſſoribus non ſubueniri, quoniam mandati actio pupillo; prodigo, vel furioſo non competat*. Senſus enim eſt, ideo fideiuſſoribus exceptionis medio non ſubueniri, quoniam ipſo iure nulla prorſus ex huiuſmodi negotio nata ſit obligatio, igitur fideiuſſoribus nõ ſubuenitur, quia nulla opus habent ſubuentione, vtpote ipſo iure non obligati. Hæc Ræuardus.

21 Sed & hæc ſecunda Ræuard. expoſitio damnatur, & recte per eundem Rober. præcitato loco. Audi eius verba. Sed hoc iiſdem illis rationibus conuelli poteſt. Primum, quod hic exprimitur Marcellum aſſumpſiſſe, fideiuſſorem interueniſſe pro pupillo obligato, & conſequenter pro furioſo, prodigoque obligatus, ideoque fideiuſſionem ſubſiſtere quadantenus potuiſſe, cum omni obligationi fideiuſſor accedere poſſit. l. 1. ff. de fideiuſſor. & quod dicitur nullius momenti fideiuſſionem eſſe pro iſtiuſmodi perſonis interpoſitam, tunc obtinere cum hæ perſonæ nullo modo obligatæ ſunt. d. §. ſi a reo. & d. l. is cui. Denique ſi nullam fideiuſſionem hãc eſſe

intel-

intellexiſset Marcellus, abſurdiſſime dixiſſet huic fideiuſſori non ſubueniri, vti diximus. Hæc Robertus, qui videatur.

22 Quinto loco principaliter accedit alia conciliatio, & eſt dom. Ant. Contij lib. 2. lection. ſubſeciuarum Iur. ciuilis cap. 3. numero 21. Libet eius verba tranſcribere.

Itaque non abſurda fortaſſis videbatur mea coiectura, duas voces, ei, & his, alteram alterius locum occupaſſe, qui error non ſemel a noſtris etiam in Florentinis Pandectis deprehenſus eſt. Legendum itaque videtur *Magis eſſe, vt eis non ſubueniatur*, id eſt pupillo, prodigo, furioſo, *quoniam ei* (hoc eſt fideiuſſori, qui pro his promittit) *mandati actio non competit*. Quaſi diceret Marcellus, quid opus eſt ſubueniri illis, furioſo, pupillo, prodigo, hoc eſt per in integrũ reſtitutionem, ſcilicet, cum mandati actio in eos fideiuſſori non competat? & hoc eſt, nimirum, quod idem Vlpianus eodem ipſo libro, & loco, quo Marcelli ſententiam narrat, nempe lib. 11. ad edictum, ad titulum edicti de minoribus, ſcripſit, non debere tribui extraordinarium auxiliũ, ſi communi auxilio, & mero iure minores muniti ſint. l. in cauſæ. 2. de minoribus. Hæc Contius.

23 Sed quod nec iſta ſententia ſubſiſtere poſſit, oſtendit relatio illarum particularum. (Quis, et Ei,) de quibus in d. l. Marcellus. Sic eleganter Hiero. Treutler. loco inferius allegando.

Adde, quod violat vulgatam Codicum lectionem. Vnde.

24 Sexto loco Hiero. Treutler. ſelectar. diſputat. vol. 2. diſput. 28. tit. de fideiuſſ. Theſ. 3. in litera B. nouum attulit intellectum. Audi eius præciſa verba.

Vnde etiã pro pupillo ſine tutore obligato, furioſo, prodigo, fideiuſſor interueniens tenetur, nec ei ſubuenitur, quoniam his mandati actio non competit, hoc eſt, quia pupillus, furioſus, pdigus; etſi iuſſerint fideiubere, tamen mandati contra illum agere non poſſunt, adeoq; donandi animo fideiuſſiſſe videtur, qui ſcire poterat, ſe etiam ex mandato ſuſcepto ad fideiubendũ non teneri, quo ſenſu noue, & commode accipi, & correctioné emitari poſſe puto. Hæc Treutler. cuius intellectum ante ipſum ſequi quoque viſus eſt Connan. lib. 6. ſuorum Comment. Iuris ciuil. c. 6. fere in fine.

25 Sed nec iſta expoſitio Vlpiani cõtrarietatem ſaluam reddit, quandoquidem claris verbis affirmat Treuthler. fideiuſſoré in caſu Marcelli obligari, & ſi actio mandati non competat pupillo, furioſo, & prodigo, quod tamen ſecus deciditur in caſu d. l. is cui bonis. Vnde.

26 Septimo loco Alber. Bolog. ad Rubr. de verbor. oblig. cap. 15. nume. 17. cum duobus ſeq. alterius extitit opinionis. Libet eius verba tranſcribere.

Firme retinendum eſt, quod ſupra diximus, aperte Iuſtin. de furioſo, & prodigo teſtatam nobis ſentẽtiam ſuam reliquiſſe, cum in l. furioſi. ff. de regul. iur. Pomponij ſententiam probarit, qui dixit furioſi, vel eius, cui bonis interdictũ eſt, nullam voluntatem eſſe, ac pariter Vlpiani, qui Pomponio in hoc aſſentitur in l. is cui bonis, infra titul. noſtro. Conſiderandum eſt præterea ipſius Iuſtin. in l. Marcellus, longe aliam, ac primo aſpectu videri poteſt, intentionem fuiſſe; ipſe, n. ibi tractaturus de fideiuſſoribus iudicauit in ea materia recipiendam eſſe quandam Marcelli traditionem, quæ eſt, vt fauore creditoris obligatio fideiuſſoria non impediatur, quoties fideiuſſor contra principalem ipſum creditorem actione mandati experiri non poteſt. Iuſtiſſima certe eſt hæc traditio, & illi maxime conuenit exemplum pupilli, pro quo fideiuſſor interueniens ideo poteſt obligari, quia vel ſi ipſe ſoluere cogatur, nullum tamen ex ea re pupillo damnum infertur. Hactenus recte omnia conueniunt. Sed quod afferr difficultatem, illud eſt, quia Marcellus ſummi hoc pronunciatum comprobaturus, non ſolum pupilli, ſed & furioſi, & eius, cui bonis interdictum eſt, exempla eodem orationis contextu af-

ferebat. Iuſtinianus vero', ſeu compilatores, quamuis hæc duo exempla minime probarent, ſed in ijs Iuliano potius, & Vlpiano(quemadmodum vidimus) aſsentirentur, tamen exẽpla illa nequaquam ſuſtulerunt, non quia non id facere potuerint, ac ſæpiſſimè etiam fecerint, ſed vt nos Marcelli inductionem vno orationis contextu traditam, qua ſententiam ipſe ſuam confirmat, clarius perſpiceremus. Neque illud veriti ſunt poſse aliquos forſan exiſtimare, etiam quo ad furioſum, & prodigum probari ſententiam Marcelli, nam huius rei ſuſpicionem planè omnem ademptam ex eo intelligebant, quod alibi de furioſi, prodigijque obligatione contrariam Iuliani, Vlpianique ſententiam probaſſent. Atque vt eam adhuc magis ſuſpicionem adimerent, ac ſe non Marcelli, ſed Vlpiani, Iulianique ſententiam magis probare clarius oſtenderent, hãc ipſam l. Marcellus. non Marcelli, ſed Vlpiani nomine inſcripſerunt. Nam Vlpianum in eo, quod ibi de furioſo, ac prodigo traditur a Marcello diſsentire perſpicuum erat. Quamuis ergo vere dici poſſit videri Iuſtin. eas, quas refert Iuriſconſultorum ſententias approbare, non tantum quo ad principalem deciſionem, ſed etiam quo ad cetera, quæ ipſi vel in modum exẽpli, vel alia quacunque ratione adijciuntur, tamen hoc ita accipiendum eſt, niſi alio ipſe in loco ſentẽtiam contrariam amplexus ſit, vt feciſse eum hac in re perſpicue cernimus. Itaque concludamus oportet, quæ in hac ipſa l. Marcellus. de furioſo, & prodigo in modum exempli traduntur, a Iuſtiniano quidem referri, ſed non approbari. Nec mirum hoc cuiquam videri poteſt, cum & in alijs multis legibus idem obſeruetur, vt in l. &c.

Ex hac ſolutione apparet, nec Vlpianum fuiſse ſibi contrarium, quamuis diſsentiat a Marcello, neque etiam Iuſtinianum reprehendi poſse, quamuis vno in loco totum Marcelli contextum retulerit, in alio autem non principalẽ ipſius deciſionem, ſed duo tantum exempla ab ipſo allata reprobarit. Hactenus Bologner. qui quidem videtur aliquantiſper concordare cum opinione Duareni ſupra relata.

27 Verum nec iſta interpretatio ſatisfacit. In primis enim, neſcio quid velit inferre ipſemet Alber. dum tradidit, quod Iuſtin. in d. l. Marcellus tractaturus de fideiuſsorib. iudicauit in ea materia recipiendam eſse quandam Marcelli traditionem, quæ eſt, vt fauore creditoris obligatio fideiuſsoria non impediatur, quoties fideiuſsor contra principalem ipſum creditorem actione mandati experiri non poteſt. Deinde non intelligo, dum ſubdit, quod iuſtiſſima certe fuit hæc traditio, & illi maxime conuenit exemplum pupilli, pro quo fideiuſſor interueniens ideo poteſt obligari, quia vel ſi ipſe ſoluere cogatur, nullum tamen ex ea re pupillo damnum infertur. Nam & in caſu d. l. is cui. ſi fideiuſſor interueniẽs pro prodigo, vel furioſo ſoluere cogatur, nullum tamen ex ea re ipſiſmet damnum infertur, & tamẽ deciditur ibi fideiuſſorem pro ipſis interuenire non poſse, licet ſocus ſtatuatur, in caſu d. l. Marcellus.

Neque officit vltimo loco, quod ipſe aſſeuerauit, quæ in d. l. Marcellus. de furioſo, & prodigo in modum exẽpli traduntur, a Iuſtiniano quidem referri, ſed non approbari. Nã hæc eſt mera fatuitas, nam omnia verba debent ſtare cum aliquo effectu operatiuo. ad l. ſi quando de leg. 1. & falſum eſt, quod Iuſtinian. apponendo dicta verba eadem minime approbarit. Conſulas, quæ ſcripta ſunt ſupra in reprobatione opinionis Duareni, nam & hic mirifice conferunt.

28 Octauo loco accedit alia expoſitio, & eſt Anton. Fabr. libro octauo. Coniecturarum iuris. capitulo ſexto. Is enim poſt multa, tandem pagina octuageſima ſecunda. in hæc verba prorupit.

Itaque, vt tandem dicam, quid ſentio,

Digitized by Google

tio, non dubito, quin ſit irreptitia dictio illa *obligato*, quæ ſola perobſcuram, & inexplicabilem facit tam elegãtis loci ſententiam, irreptitia inquam ex gl. imperiti alicuius interpretis exiſtimantis deeſſe illam in iis verbis *pro pupillo ſine tutoris authoritate*, nec animaduertentus ſequi poſtea fideiuſſerit, quod verbum ſi fuiſſet adiectũ poſt *authoritate* effugiſſet Marcellus interpretus manũ. Ea vero dictione ſublata ſenſus erit apertiſſimus. Si pupillus, qui Titio erat obligatus, ſiue naturaliter tantum, ſiue etiam ciuiliter, fideiuſſorẽ dederit ſine tutoris authoritate, obligari fideiuſſorem, nec ei ſubueniendum eſſe, quoniam mandati actionem contra pupillum habiturus non ſit. argum. a contrario ſenſu l. cum lex. 46. ff. eod. titul. Et latius, vt per eum, quem conſulas.

29 Sed nec iſte Fabri ſenſus ſatisfacit. Si enim amplectatur, violatur litera d. l. Marcellus. adimendo verbum illud *obligato*, quod minime tolerandum. Vnde,

30 Nono P. Faber in d. l. 5. de regul. iur. ex ſententia Leopold. Hackelman. theſ. 15 ſupra citata fuit in alia opinione. Ratus eſt enim inquit Leopold. fideiuſſionem in caſu d. l. Marcellus. abſque principali obligatione ſubſiſtere, & pro vocula, his, legit hic.

31 Sed & ipſa P. Fabri opinio damnatur, per eundem Leopoldum loco iam admonito. Sat loca tetigiſſe. Nota tamẽ P. Fabr. in d. l. 5. in meo Codice nullum verbum de hoc inſeruiſſe.

31 Decimo loco Ioannes Robert. d. lib. ſecundo, Receptarum lectionum capitul. fin. aliter ſupra dicta reſponſa conciliare conatus eſt. Eius verba talia ſunt.

Reſtat igitur, vt meam ipſe de perplexo illo iuris loco ſententiam aperiã, id autem eo paucioribus faciam, quod ea ab alijs magna ex parte comprobata, ſcripſiſque prodita ſit, ſic autem conſtituo, quod illic dicitur, ſi quis pro pupillo ſine tutoris authoritate, non ad illud ſolum proxime ſubſequens participium referri, obligato, verum & ad ſubſequens verbum fideiuſſerit, vt indicet, & eam pupilli obligationem, de qua illic agitur, ſine tutore contractam fuiſſe, & ſimul illi fideiuſſorem ſine tutore acceſſiſſe. Quemadmodum & illud participium obligato, conſtat non ad pupillum ſolum referri, tametſi ex contex. ſerie ad eum tantum id ſpectare videatur, ſed & ad furioſum, & prodigum, quod & ſæpius in iure comperimus, vt quæ verba præceſſerint, non tantum ad priore, ſed & poſteriore loco ſubſequentia referantur, vt eadem fere in re videre eſt. in l. 2. §. ſi a pupillo. ver. ſi a furioſo. ff. pro emptor. & l. pupillus. §. pupillus. ff. de authoritate tut. ſic itaque id illic ex Marcello & refert, & probat Vlpian. ei, qui pro pupillo ſine tutore obligato abſque tutoris authoritate fideiuſſerit, non ſubueniri, vt neq; illi, qui pro obligato furioſo, aut prodigo ſine curatoris authoritate interceſſerit, quoniam iſtis fideiuſſoribus mandati actio non competit, propterea quod pupillus ſine tutore mandans, aut furioſus, prodiguſve ſine curatore, non magis ex mandato, quam ex aliis contractibus obligari potuerint. Quo fit, vt cum ex mandato minime obligati ſint, ipſe nihilominus fideiuſſor ex ſua interceſſione teneatur. d. §. ſi a furioſo. in fine. ob id, quod is pro obligatis acceſſerit, vt illic aſſumitur, omni autem obligationi accedens fideiuſſor efficaciter eo obligetur l. 1. & l. vbicunque. ff. de fideiuſſorib. ſecus vero eſſet, ſi pro iis perſonis minime obligatis fideiuſſorem interceſſiſſe proponeremus. Iſto caſu non eſt, quod fideiuſſori non ſubueniri diceremus, vt qui nullo omnino auxilio egeret, ſi quidem nullum cum eo negotium geſtum intelligi poſſet, pro eoque id eſſet, ac ſi nulla prorſus neque principalis, neque acceſſoria obligatio interueniſſet. d. §. ſi a furioſo. in princip. d. l. is cui bonis. Hactenus Robertus. Ex cuius quidem ſcriptis hoc in ſumma colligitur,

quod

quod aut fideiuſſor interceſſit pro furioſo, vel prodigo iure obligato, vt puta ex quaſi contractu, vel delicto, & tunc fideiuſſor efficaciter tenetur. d. l. Marcell. aut vero fideiuſſor interceſſit pro furioſo, vel prodigo iure non obligato, vtputa quando ſtipulanti ſine curatoris autoritate promiſerunt, & tunc fideiuſſor nec pro ijs adſtringitur. d. l. is cui.

33 Hanc eandem conciliationem (ſuppreſſo Roberti nomine) tradidiſſe quoque viſus eſt Iacob. Cuiac. in d. l. is cui in fine, & in d. l. ſi hominem, pariter in fine. ff. de vſucapionibus. Sequuti ſunt etiam Gothofred. in d. l. Marcell. in litera L. Vveſembec. in titul. inſtitur. de Fideiuſſoribus. §. in omnibus in fine, P. Heig. d. tit. de Fideiuſſ. d. §. in omnibus num. 9. & 10. vbi eleganter Hugo Donell. in d. l. is cui. nu. 16. Frideric. Titelman. in ſuis Diſputationib. in Pandectas. diſput. 19. part. 2. titul. de Fideiuſſ. Theſ. 8. vbi nonnullos alios concordantes deducit. Leopold. Hackelman. d. Theſ. 15. in fine. & nouiſſime Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 4. aſſert. 55. vbi pulcherrime. Adde ex Neotericis etiam d. Ant. Hering. Oldemburgicum in ſuo tract. de Fideiuſſorib. cap. 5. num. 355. cum ſeq. vbi omnium quotquot, ſcripſerint, latiſſime, ac elegantiſſime, & Marquard. Freherum lib. 2. Παρέργων c. 23. His adnectendus eſt quoque Franc. Caldas in l. ſi curatorem habens. in ver. Cum non abſimilis. nu. 23. col. 4. ver. quare aliquando. C. de in integr. reſtit. vbi ſubdit, Iureconſultū in d. l. Marcell. loqui de pupillo, furioſo, atque etiam prodigo non ſolum naturaliter obligatis, prout ſtat communis Doctorū ſententia, ſed etiam ciuiliter, id quod (vltra alia) deducit ex illo verbo *obligato*. etenim verba ſimpliciter prolata in potiori ſignificatū ſēper ſunt accipienda l. 1. §. final. ff. ſi ager Vectigal. Nec eſt nouū (ſubdit etiā) pupillos ſine tutoris authoritate poſſe obligari naturaliter, & ciuiliter, quando ſcilicet patri hæredes exiſtunt, aut eorum negotia vtiliter geſta ſunt. l. 3. §. etſi furioſi. ff. de nego. geſt. & latius, vt per eum, quem omnino conſulas. Et iſthac conciliatio, quæ communiter recipitur, videtur concordare cum opinione vltima D. Accurſ. ſupra relata, quod ſcilicet Vlpian. in d. l. Marcell. loquatur, ac intelligat de prodigo, & furioſo naturaliter obligatis.

34 Sed nec iſte ſenſus, licet communis, tranſit abſque difficultate. Cōſtat enim differre in eo pupillum a furioſo, & prodigo, quod cum ille naturaliter obligari poſſit, nimirum ſi ſine tutoris authoritate ſpondeat ſti- ulanti, aut mutuam pecuniam accipiat, hi tamen nullo prorſus caſu obligantur naturaliter tantum, ſed vel nullo modo ſi ipſi ſpondeant, aut mutuum accipiat, vel ciuiliter, ſi eorum curatores promiſerint, aut mutuam pecuniam acceperint, vel ſi ex re actio veniat. l. furioſus. de actionib. & obligationib. iuncta l. hæres. §. non tantum. Famil. Erciſcundę. Nam cum naturalis obligatio quantumuis ex ſolo facto æſtimetur, non inducatur ex ſola promiſſione, aut numeratione, niſi ex parte promittentis, aut accipientis concurrat animus ſe obligandi. l. iuris gentium. §. quod fere. de pactis. l. non omnis. de rebus cred. & l. 1. §. cum qui. de conſtit. pec. furioſus autem nullā prorſus mentem, nullumque animum habere intelligatur, prodigus vero nullam voluntatem propter legis, & prætoris prohibitionem, conſequens eſt, vt naturaliter tantum obligari iſti non poſſint, adeoque, quod magis mirum videri debeat, nec ſi cum curatoris authoritate ſtipulāti quid promiſerint, aut mutuum acceperint, quoniam ad obligandos eos neceſſe eſt curatorem ipſum promittere eorum nomine, aut numerationem mutui accipere. Aliud enim eſt furioſum, vel prodigum aliquid facere curatore authore, aliud vero curatorem ipſum facere nomine prodigi, vel furioſi, ſicuti & aliud eſt vendere, aliud vendenti conſentire. l. aliud eſt de regul. iur.

Quocirca

Quocirca reb. ſic ſtantibus impoſſibile eſt dicere, quod dictio illa obligato, quæ fuit appoſita reſpectu pupilli, intelligatur repetita reſpectu ipſius furioſi, vel prodigi, prout ex aduerſo concluditur. Vnde. Latius pro reprobatione ſupradicta cōmunis opinionis inſiſtit Ant. Faber d. lib. 8. Coniecturarum iur. cap. 6. eum conſulas.

35 Quamobrem nono loco P. Auguſtin. Morla in ſuo iuris emp. d. tit. de contrahenda emptione. in præmiſſis. num. 81. ſentiens & ipſe ſupradictas amaritudines, alia diſtinctione ſupradicta reſponſa cōciliare conatus eſt, ita autē ſcripſit. Vnde varijs exploſis interpretationib. quæ vulgo circumferuntur ad d. l. Marcell. Ego pro eius explicatione ſic exiſtimo diſtinguendum. Quod duplex eſt obligatio, alia, quæ ex re ipſa inducitur, alia, quę ex conſenſu ſuboritur, exempla obligationis, quæ inducitur re ipſa, conſtituantur a Iuriſconſulto in l. Furioſus. ff. de obligationib. & action. b. veluti ſi habens mecum domum communē reficit cōmunē etiā illius domus parietē. teneor. n. illi, qui in rem meā impendit, vel ſi furioſus patri naturaliter, & ciuiliter obligato ſuus, & neceſſarius hęres extitit, ſicque non fuit illi opus, vt acquireret hæreditatem curatoris authoritate. His enim caſib. vbi non ex conſenſu, ſed ex re obligatio inducitur, recte cadit obligatio in furioſum, vt probat text. elegans in d. l. furioſus. & hoc caſu recte pro eo obligetur fideiuſſor. ex l. ſi a reo. §. a furioſo. ff. de Fideiuſſor. qui text. elegantem hanc diſtinctionem noſtram demonſtrat, ſecundum quam debet intelligi. d. l. Marcell. in illis verbis. obligato. vt intelligatur, eo caſu, quo poteſt obligari, ideſt quando inducitur obligatio reipſa. ſecus vero eſt in obligatione, quæ ex conſenſu ſuboritur, in qua furioſus nec naturaliter obligatur ex his, quæ ſupra in princip. huius præmiſſi diximus, & in hoc caſu procedit. d. l. is cui bonis. Hæc acutiſſime Morla.

36 Et hanc tanti viri interpretationem & nos ſequendam proponimus, atque conſulimus.

37 Vide de materia. Guter. ſolut. par. 1. capit. 32. & Forner. lib. 3. ſelection. cap. 25.

L. 1. ſtipulatio. §. ſi ſtipulanti. ff. de verborum obligationib. conciliatur cum §. præterea. inſtit. de inutilibus ſtipulationibus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*
3 *Grauis extat ἀντινομία inter ſupradicta reſponſa.*
4 *Opinio d. Accurſii refertur pro conciliādis ipſis reſponſis, & damnatur. & num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.*
12 *Hugonis Donelli ſenſus adducitur. & num. 13. & 14.*
15 *Reÿcitur. & nu. 16. 17. 18. 19. & 20.*
21 *Alberici ſententia affertur.*
22 *Reprobatur.*
23 *I. Croti interpretatio perpenditur.*
24 *Refellitur.*
23 *Connani expoſitio proponitur.*
26 *Redarguitur.*
27 *P. Grangiani cogitatum ſubÿcitur.*
28 *Reſpuitur. & nu. 29.*
30 *Caroli Molinei ſenſus reminiſcitur.*
31 *Damnatur per Aquilinum.*
32 *Author cogitandum relinquit.*

¶ Diſſolu-

¶ Diſſoluta ἀντινομία inter l. ſtipulatio.1.§.ſi ſtipulanti, ff. de verbo. obligationibus. & §. præterea, inſtitutionibus de Inutil. ſtipulationibus.

1 Vlpian. in d.§.ſi ſtipulanti ita loquitur. *ſi ſtipulanti mihi decem, tu viginti ſpondeas, non eſſe contractam obligationem, niſi in decem conſtat. E contrario quoque ſi me viginti interrogante, tu decem reſpondeas obligatio niſi in decem non erit contracta. Licet enim oporteat congruere ſummā, attamen manifeſtiſſimum eſt in viginti, & decem ineſſe.* Hactenus Vlpian.

2 Verba d.§. præterea. *Præterea inutilis eſt ſtipulatio, ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit non reſpōdeat, veluti ſi quis decem aureos a te dari ſtipuletur, tu quinque promittas, vel e contra.* Hactenus Iuſtinian.

3 Maxima profecto eſt horum reſponſorum contrarietas teſte Ioanne Croto in d.§.ſi ſtipulanti nu. 5. Ideo in ipſis ſedandis quā maxime elaborādū eſt.

4 Accurſ. in d.§.ſi ſtipulanti. in ver. nō erit contracta. intelligendum eſſe Vlpianum in d.§. opinatur, ſi ſtipulanti placeat diuerſitas, quo caſu in minori ſumma valet obligatio. In §. autem præterea ſecundum eum, nolebat ſtipulator valere, niſi in maiori ſumma. Vnde inutilis prorſus eſt obligatio. Ergo vbi conſtat de voluntate partium, vt in maiori quantitate non inſit minor, non continetur, nec habet locum regula d.§.ſi ſtipulanti, quæ eſt, vt in maiori ſumma minor inſit.

5 Confirmatur in ſimili ipſius Accurſii opinio per tex. in l. 1. §. cū adijcitur. ff eod. de verb. obligationibus vbi ita legitur. *Cum adijcitur aliquid, vel detrahitur obligationi, ſemper probandum eſt vitiatam eſſe obligationem,* niſi ſtipulatori diuerſitas reſponſionis ilico placuerit (nota) tunc enim alia ſtipulatio contracta eſſe videtur. Cuiuſquidē §. poſteriora verba repetenda eſſe in caſu d.§. ſi ſtipulanti. opinantur communiter eiuſdem opinionis aſſeclæ.

6 Huic eidem ſententiæ vti veriori ſubſcripſerunt communiter Scribentes. Addo ego Albertum Bolognetu ad Rub. digeſtorum de verb. obligat. c. 31. nu. 6. & 7. & Theodor. Straithman. in ſuis Ἀντινομίαις legum Ciuilium contrarietate 9. Adnectendus quoque d. Gabriel Mudæus in l. in venditionibus. nu. 4. ff. de contrah. empt. & Ioannes Marcus Aquilinus in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verborum obligationibus. num. 48. His adde etiam d. Benedictum Pinell. ſelectarum interpretationum lib. 2. cap. 17. nu. 2 cum ſeq. & d. I. Bellonum contrarietate ſua. 9.

7 Verum hic intellectus nullo modo mihi probatur. Falſum eſt enim, quod ideo in caſu d. §. ſi ſtipulanti. ſtipulatio valeat de minori ſumma, quia ſequuta fuerit complacentia ipſiuſmet ſtipulantis, id quod non contingit in caſu d.§. præterea. quoniam Vlpian. ibidem non ſe fundat ſuper complacentia ipſiuſmet expoſcentis, ſed quia in maiori ſumma ineſt & minor, & iſta ratio decidendi expreſſa in tex. procedit etiam non ſequuta complacentia.

8 Præterea Vlpianus ibidem docet, quod ſi ſtipulor decem, & tu ſpondeas viginti, non eſt contracta obligatio niſi in decem, & tamen ſi eſſet ſequuta cōplacētia, eſſet cōtracta in viginti, quod tamen in eo tex. negatur.

9 Adde in caſu d.§. ſi ſtipulanti, ex alio probari etiam ſtipulationem ipſam in minore ſumma contrahi, vt ſtatim valeat ſine alia aperta ſtipulatoris approbatione.

10 Nā nemo dubitat, ſi de re aliqua præcedat interrogatio, ac de ea ipſa ſequatur reſponſio, quin ſtipulatio de ea re ſecundum regulas iuris contrahatur. Cōſtat enim, & perficitur ſtipulatio interrogatione, & reſpōſione, ſi modo, & ſūma vtriuſque congruit. At ſi quis ſtipulanti decem reſpondet viginti, vi ipſa decem reſpondet, nam in viginti bis decem inſunt; item ſi quis viginti ſtipulatur vi ipſa ſtipulatur & decem, vt di-

cendum

cendum ſit, ſi quis tãtum decem reſpondet, ſaltem in decimo congruere ſummã interrogationis, & reſponſionis, vt Vlpianus ait. Ex quo efficitur, hactenus ſecundum regulas iuris contractam eſſe ſtipulationem, quod ſi contracta eſt, fruſtra deſideramus aliam ſtipulatoris approbationẽ. Addo Euerard. Brõchorſt ἐναντιοφανῶν cent. 4. aſſert. 37.

11 Nec officit tex. in d. §. cum adiicitur. qui in ſimili afferebatur. Opinor. n. ego in caſu d. §. ſi ſtipulanti, neq; adiici obligationi quidquam neq. detrahi. Tũc. n. ſolũ id recte dicitur, cũ qualitas adiicitur, aut detrahitur, vt contingit, cum is, qui pure interrogatus eſt reſpondit, in diẽ, vel ſub conditione, aut contra. Hoc .n. pro certo ſumo, in duabus obligationibus, ſeu ſtipulationibus inuicẽ diſiunctis, nec cohęrentibus, nunquam vnam dici poſſe alteri adiici, cum diſiunctę nõ cohęreant, neque vnam poſſe dici alteri detrahi, cum prius vna in altera nõ fuerit, ſolum adiicitur obligationi, ꝙ eius obligationis pars fit, & ſolum obligationi detrahitur, ꝙ in obligatione prius fuit, ꝙ poſterius ſolum de conditione, aut die adiecta, vel detracta dici põt. Cõditionem n. aut diẽ puræ ſtipulationi ſi adiicias, eo adiicis, vt totius præcedẽtis obligationis pars fiat, nec quicquam debeatur, niſi hac cõditione. Cõditionali ſtipulationi ſi pure reſpõdes, ideo conditionẽ obligationi detrahis, quia prius in ſtipulatione inerat; Nihil ſimile, cum res ſtipulanti plures, aut pauciores reſpondemus. Quot. n. ſunt res, quot ſummæ, tot ſunt quodammodo ſtipulationes ſeparatę, quas ſi oratione cõiungas, non tamen vna dici poteſt alteri adiici, cum & ſi valerent. Plures tamen eſſent reuera inter ſe diſtinctæ: ſi oratione ſepares, multominus dixeris vnam alteri detrahi, cum fieri non potuerit, vt in ſtipulationibus ſeparatis vna alteri ineſſet, nec aliter quidquam poſſit alteri detrahi quam ſi prius in eo fuerit. Nihil igitur ſuperior iſta definitio Vlpiani de eo, quod adiicitur, aut detrahitur obligationi ad ſpeciem d. §. ſi ſtipulãti. pertinet, vt non ſit ea nobis obiectio hoc loco de d. §. præterea. metuenda. Satis. Vidend. Petrus Heig. in dict. §. præterea. num. 4.

12 Hugo Donell. inter ceteros ſecundo loco in d. §. ſi ſtipulãnti. num. 9. opinatus eſt, Iuſtinianũ nullo pacto aduerſari Vlpiano. Docet Vlpian. in d. §. ſi ſtipulanti, quod ſi ſtipulor a te viginti, & tu ſpondeas decem ſtipulationem in illis decem valere, quia manifeſtiſſimum eſt in viginti, & decem ineſſe.

Hoc idem docet Iuſtinianus in d. §. præterea. ſi quis enim decem aureos a te dari ſtipuletur, tu autem quinque reſpõdeas, ob eandem rationem, quod in decem continentur quinque, ſtipulatio in illis quinque ſuſtinetur. Adde, (prout etiam ſuperius diximus) ſtipulationem perfici interrogatione, & reſponſionẽ ſi modo ſumma vtriuſque congruat. At ſi quis ſtipulanti decem promittat quinque nemini dubium eſt, ambos in illis quinque conſentire. Ergo.

13 Nec officiunt intentioni Donelli verba illa prolata a Iuſtiniano in d. §. præterea, dum inquit. *Inutilem eſſe ſtipulationem, ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit, non reſpondeat, veluti ſi quis decẽ aureos a te dari ſtipuletur, tu autẽ quinque promittas, vel e contra, & cet.* quoniam replicat Donellus ſenſum illorũ verborũ non eſſe, vt ſtipulatio illa in totum inutilis ſit, ſed dumtaxat in parte, cuius reſpectu reſpõſum non eſt. Obſcurum eſt id, inquies, explicat Donel. ſi mihi a te ſtipulãti decẽ ſpondeas quinque. In hac verborum conceptione duæ ſunt cõtractę ſtipulationes, quorũ in vna ad interrogatũ reſpõdetur de quinq. in altera ad interrogatũ de aliis quinq. non reſp. Fateor *inquit Donel.* eã ſtipulationẽ eſſe inutilẽ, in qua de quinq; ad interrogatũ reſponſum non eſt, & ita intelligẽda ſunt illa verba. *Præterea inutilis eſt ſtipulatio ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit, non reſpõdeat*, quinq; n. ſunt ibi, ad quę interrogatus minime reſpondit,

Digitized by Google

Illam alteram verò, in qua ad interrogatum reſponſum eſt. i. circa alia quinque, quę ipſe interrogatus promiſit, validam eſſe, ac efficacem contendit. Hęc Donell.

14 Hoc idem ante Donell. & alios, loqui mihi viſus eſt Bart. in præcitato. §. ſi ſtipulanti. in princ. & nouiſſime conſentire videtur Philip. de Matthæis in l. 109. ff. de regul. iur. nu. 6. Addo Soc. ſeniorẽ in d. §. ſi ſtipulanti. nu. 5. ver. ſed ſuſtinendo. & eruditiſs. Ioãnem Coraſ. num. 2. & 3. vbi interpretatur verba illa prolata a Iuſtiniano. in d. §. præterea. ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit, non reſpõdeat, id eſt quatenus quis ad interrogata non reſpondeat, quem admodũ etiam facit Ioannes Crot. ibidem in ſecunda repetitione. nu. 4. Aſſentitur quoque P. Heig. in d. §. pręterea. nu. 3. cum ſeq. & d. Vaconius a Vacuna lib. 5. ſuarum declarationũ Iuris ciuilis. cap. 71. vbi omnium elegantiſſime.

15 Verum & iſte Donelli intellectus maximam mihi pati videtur difficultatem. Iuſtin. enim in d. §. præterea. non ſolum docet, inutilem eſſe ſtipulationem, ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit, non reſpondeat, veluti ſi quis decem aureos à te dari ſtipuletur, tu quinque promittas, vel econtra. Verum etiam ſi ille pure ſtipuletur, tu autem ſub cõditione promittas, vel contra, quo omnes iſtæ ſtipulationes æqualiter cenſentur eſſe inutiles, vt æqualis ſit determinatio, ad l. iã hoc iure. de Vulg. vbi, vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea æqualiter determinare, & per conſequens, cum in eo caſu, in quo v. g. alicui ante pure aliquid ſtipulanti ſub conditione reſpondes, prorſus inutilis ſit ſtipulatio, nec in aliquo teneat, idem concludendum eſt & in primo caſu, quoniam ſcilicet ſtipulanti a te viginti promittis decem, illi enim caſus ęquiparãtur per Iuſtin. ibi. Sic eleganter animaduertit inter alios D. Iaſon in d. §. ſi ſtipulanti. num. 6. pulchrius Ioannes Crotus ibidẽ. nu. 5. ver. ſed iſta ſolutio.

16 Nec officit, quod pro defenſione huiuſce opinionis, ac interpretationis replicat Bart. Soc. ibidem ſub nu. 5. dum inquit, diſparem eſſe rationem inter vnum caſum, & alium, ideo enim (inquit ipſe) ſi ſtipuler a te aliquid pure, tu autem ſub conditione reſpondeas, inutilis eſt illa ſtipulatio, quia adeſt diuerſitas inter interrogationem, & reſponſionẽ, quod non contingit in caſu, in quo mihi a te decem ſtipulãti promittis quinque, quoniam reſp. eum decipi. Conſtat enim aperte, & in hoc caſu adeſſe diuerſitatem inter ipſam interrogationem, & reſponſionem, nec reſpondentẽ præciſe ad interrogantem reſpondere, interrogans enim petit decem reſpondẽs autem promittit quinque, & licet congrua ſit reſponſio quo ad illa quinque hoc tamen nil releuat, quandoquidem ſtipulatio duntaxat conficitur per verba congruentia prolata ab vtraque parte per conſenſum vtriuſque idem in effectu ſignificantia, vt tradunt Doctores omnes in rubrica. ff. cod. de verb. oblig. & in ſpecie ipſemet Soc. ſub nu. 17. vnde non officit. Vidend. pro reprobatione traditionis ipſius Socini Crotus in d. §. ſi ſtipulanti. num. 5. ver. ſed hæc dicta Socini.

18 Minus officit interpretatio illa Coraſii, & Croti, quod illa verba *ſi quis ad ea, quæ interrogatus fuerit*, exponantur, id eſt pro quatenus, quia aperte repugnat ſenſui, & claris verbis ipſius Iuſtiniani.

19 Adde. Hoc idem, quod in caſu d. §. præterea. ſtipulatio in totum inutilis ſit, clare ſtatui a Caio Iuriſconſulto in ſuis fragmentis inſtitutionum, tit. de inutil. ſtipulationib. §. vltimo. ibi enim talia verba profert. *Vel ſi creditor decem ſolidos debitorem interroget, & debitor quinque promittat, hoc ordine integrum debitum vacillare cognoſcitur*. Videndus Hyeron. Aleander ibi, vbi pulchre.

20 Hanc eandem ſententiam reprobat quoque d. Cõnanus lib. 6. Commentariorum Iuris ciuilis. capit. 1. pagina

mihi

Digitized by Google

mihi 331. tergo. Vide per eum.

21 Alberic. tertio loco in d. §. ſi ſtipulanti. num. 11. ver. Quare dic tertio. fuit in alia opinione; arbitratus eſt enim, Vlpianum a Iuſtiniano, & Iuſtinianũ ab Vlpiano declarari, nec mirum. Non eſt enim abſurdum, vt poſteriores leges per priores declarentur, & e contra. ad l. non eſt nouum. cum ſeq. ff. de legib. quare inquit Alberic. in caſu d. §. præterea. tenebit ſtipulatio ſecundum concurrentem quantitatem, & ita declarabitur per d. §. ſi ſtipulanti, inutilis autẽ erit in excedenti.

Hoc idem docuit quoque D. Iaſon in d. §. ſi ſtipulanti. num. 6. ver. & propterea eſt neceſſe. & d. Alexander Loſæus in d. §. Præterea nu. 11. in fine.

22 Verum nec iſte ſenſus mihi probatur. Vnicuique enim patet, Iuſtinianũ ab Vlpiano diſſentire, nec verum eſſe, quod in caſu d. §. præterea. ſtipulatio ſit valida pro concurrenti quantitate. Vide quæ ſuperius diximus. num. præced.

23 Quarto loco accedit alia ſolutio Ioãnis Croti in d. §. ſi ſtipulãti. in prima repetitione, nu. 6. docet enim is in caſu d. §. prȩterea. ſtipulationem in totum vitiari, quia ſi conſideramus qualitatem verborum, & eorum proprietatem, eſt diuerſitas inter interrogationem, & promiſſionem, ideo vitiatur ſtipulatio attentis præmiſſis, ſed in caſu d. §. ſtipulanti. valet ſtipulatio in minori quantititate, quia ex interpretatione iuris in maiori ſumma ineſt minor, & iſtud eſt (inquit ipſe) quod conſiderat Iuriſconſultus, dum dicit, licet enim oporteat congruere ſummam, quȩ non congruit, attamen valet ſtipulatio, quia in maiori ſumma ineſt minor ex iuris interpretatione. Hæc Crotus.

24 Verum eius ſenſus abſque dubio reijciendus eſt, quoniam & in caſu d. §. præterea in maiori illa ſumma poteſt ineſſe minor. Mæuio enim (puta) a te decem ſtipulanti promittis quinque, in decem autem procul dubio inſunt quinque, & tamen ibi inutilem eſſe ſtipulationem docuit aperte Iuſtin. Adde in maiori ſumma minorem ineſſe non ex iuris interpretatione prout ipſe opinatur, ſed ex proprietate ſermonis, prout de magis communi, ac recepta Doctorũ ſententia atteſtatur ipſemet Crotus in præcitato. §. nu. 4. Vnde.

25 Quinto loco d. Connan. lib. 6. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis. d. capit. 1. pag. mihi 332. in fine. hoc modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Audi eius verba.

25 Hoc modo conciliandum eſſe Vlpianum cũ Iuſtiniano arbitror in eo, quod ſupra oſtendi eos diſſentire, vt ſi ſtipulanti decem promittam quinque, re ipſa ſit inutilis ſtipulatio, vt ſenſit Iuſtinianus, quoniam haud congruit reſponſio interrogationi. In iudicijs tamen ſequendam eſſe Vlpiani ſententiam, vt in quinque valeat obligatio. Dicet enim petitor non decem ſolum ſtipulatum ſe eſſe, ſed octo, quinque, aut quamlibet aliam illius ſummæ partem, quam voluiſſet promiſſor, quod quum dicet, fidẽ facere debebit, quoniam in maiori ſumma minor ineſt, & qui decem petit, etiã quinque petit, nec id poterit iuſte negare debitor, quũ ipſe ſua ſponte quinque promiſerit. Idem multo magis, cũ ſtipulanti. x. ſpondet. xx. nec enim inficiari poterit decem promiſiſſe, quum viginti promiſerit. Hæc Connanus.

26 Sed nec iſta Connani ſententia, quod in Iudicijs ſequenda ſit opinio Vlpiani, vt in quinque valeat obligatio mihi valde probatur, etenim, qui petit decem, non eo ſemper animo eſt, vt velit quinque tantum accipere, quia quod decem illi opus ſint, ea vult ſolida ab vno eodemque accipere, non a diuerſis, & qui decem ſtipulanti offert viginti, nõ vult plerumque minus dare, quia fortaſſe dat illa fœnore, & minorem ſummam vſuris occupare nolit, quod vnum debitorem malit habere, quam plures, quare nec in minore quidem ſumma iſti conſentiunt. Si ſic eſt, ergo falſum, quod in iudicijs, qui obtulit quinque,

cum interrogatus eſſet de decem, conueniri queat. Vnde.

27 Sexto loco d. Petrus Grangianus in ſuis παραδόξοις Iuris ciuilis cap. 3. aliter pro conciliatione docuit. Eius verba talia ſunt.

Quemadmodum inutilis ſtipulatio vitiat ſtipulationem, aut certi cōdictionem, quæ ex ciuili mutuo, id eſt numeratione naſcitur, ita facile crediderim inutilem ſtipulationem contraria ratione non impedire, quo minus naſcatur obligatio ex ciuili mutuo, quod in vtili ſtipulatione continetur. Veluti ſi quis ſtipulatus fuerit decem, & alter viginti reſpondeat, ex diuerſo inutilem eſſe ſtipulationem, & naſci tanquam ex conuenientia ſummarum, hoc eſt ciuili mutuo, obligationem in decem, ſiue ea numerata fuerint, ſiue non, atq; ita mihi videtur cōciliandus eſſe Vlpianus cum Imperatore noſtro Iuſtiniano, cum præſertim Iuriſconſultus non dicat inutilem eſſe ſtipulationem ſed obligationem naſci. Hactenus Grangianus.

28 Sed nec iſthæc interpretatio, quæ videtur ſatis difficilis, mihi probatur. Cōcludo enim quod quando ſtipulatio eſt inutilis, nullo modo oritur ex ea obligatio, paria enim ſunt aliquid non fieri, vel inutiliter fieri iuribus vulgatis, quod tamen aduerſatur intentioni ipſius Grangiani. Vnde.

29 Præterea conſidero, quod verba illa d. § ſi ſtipulāti *non eſſe contractam obligationem niſi in decem* illud idem operantur, ac ſi dictum fuiſſet inutilis eſt ſtipulatio præterquam in decem. Ergo.

30 Accedit poſtremo loco alia conciliatio, & eſt d. Carol. Molinei in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter nu. 27 & 28. ff. de verborum obligationibus.

31 Sed cum referatur ac improbetur in ſimul per d. I. Marcum Aquilinum in cōmentariis ſuis ad d § ſi quis ſimpliciter nu. 48. eam in præſentiarum ſubticeo. Non enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt, ſed ad eum lectorem beneuolum dumtaxat remittam.

32 De vera conciliatione cogitato, nihil enim ſolidi habeo, quod in medium afferam. Vnde.

Conciliantur l. ex conuentione. C. de pactis, & l. 1. ex conuentione. C. ſine cenſu.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum, & nu. 2.*
3 *Pro ipſis ſedandis varii varia dixere.*
4 *Quatuor Accurſii ſenſus deducuntur, ac in ſimul improbantur & nu. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*
17 *Bal. ſolutio aſſertur.*
18 *Alia Bald conciliatio proponitur.*
19 *Sed nec ea probatur.*
20 *Cyni ſenſus ſubnectitur.*
21 *Reſpuitur.*
22 *Decii expoſitio ſubiicitur.*
23 *Refellitur.*
24 *Author cogitandum relinquit.*

¶ Alexander Imperator ad inuicem, & de directo cōtraria ſcripſiſſe viſus eſt in l. ex conuentione. C. de Pactis. & in l. 1. C. ſine cenſu vel reliquis fundum comparari non poſſe.

1 Verba d. l. ex conuentione ſunt huiuſmodi *Ex conuentione quidem, qua pactam nouercam tuam cum patre tuo dicis cum fundum in dotem daret, vt creditoribus, quibus fuerant prædia obligata, vſuras ſolueret, actio tibi aduerſus eā competere non poteſt, etſi pactum in ſtipulationem deductum probetur, ſed ſi fundus æſtimatus (ita vt pars inſtrumenti ſignificat) in dotem datus eſt, ex vendito actio, vt placitis ſtetur, competit.*

Verba

2 Verba d.l. 1. *Ex conuentione quidem, qua pactam nouercam tuam cum patre tuo dicis, cum fundum in dotem daret, ut ipſa tributa agnoſceret, actio tibi aduerſus eam competere non poteſt, etiam ſi pactum in ſtipulationem deductum probetur. Sed & ſi fundus æſtimatus (ita, vt pars inſtrumenti ſignificat,) in dotem datus eſt, ex vendito actio, vt placitis ſtetur, non competit.*

3 De conciliatione cogitandum.

4 Accurſ. priori loco in d. l. ex conuentione. in ver. vendito. duos quidem attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

5 Primus quidem extitit, quod Imperator in d. l. ex conuentione. de pactis. loquatur de vſuris ſecundum ius commune, in d. vero l. 1. C. ſine cenſu. de tributis ſecundum ius ſingulare. Vnde. & hanc ſequitur quoque & defendit ſubtilis Fulgoſ. in d. l. ex conuentione. & in d. l. 1. in fine. Adde d. Odoffred. in d. l. ex conuentione. nume. 3. ver. ad ſolutionem. quem omnino conſulas, & d. Ludouic. Roman. ibidem. vbi & ipſe eleganter. His adnectendus d. Franciſ. de Aretio in d. l. ex conuentione. Vbi pulchre.

6 Sed damnatur per eundem d. Accur. præcitato loco ſub illis verbis. *Quod non placet, quia etiam in tributis bene valet inter eos, licet non in præiudicium fiſci.* vt ff. eodem. l. inter debitorem. & l. epiſtola. §. pactum. Reprobatur quoque per d. Cynum in d. l. ex conuentione. vbi omnium elegantiſſime. Eum omnino conſulas. His adde d. Alexand. in d. l. ex conuentione. in fine. Decium ibid. num. 9. ver. ſed tunc obſtare videtur, vbi elegantiſſime.

7 Refellitur quoque ſupradictus ſenſus pulchris alijs rationibus per d. Hugonem Donell. in d. l. 1. num. 14. ver. præterquam. Eum omnino conſulas.

8 Alter quidem extitit ſenſus eiuſdem d. Accurſii præcitato loco, quod in caſu d. l. 1. non valeat pactum in præiudiciũ fiſci, ſed contrahentium, vel promittentis tic. Vnde. & ita quoque docuit Bar. Auriga noſter in dict. l. ex conuentione. Adde d. Odoffred. in d. l. ex conuentione. in fine. & Domin. Pet. Gilkenium ibidem.

9 Sed reprobatur iſthæc interpretatio per d. Fulgoſ. in d. l. 1. ſub illis verbis. *Ibi poteſt.* Hanc videntur ſequi Doctor. ſed mihi non placet, quia loquitur litera de actione ex ipſo contractu, nam quando datur fundus æſtimatus eſt emptio, & dos, l. quoties. de iure dotium. ideo datur actio ex empto, & nullum eſt pactũ in præiudicium paciſcentium, non tantum fiſci. Hæc Fulgoſ.

Ex alio reprobatur quoque per dom. Roman. in d. l. ex conuentione. in fine. Vide per eum.

10 His adde d. Iaſ. in d. l. ex conuentione. pariter in fin. vbi ſubdit, quod licet ſupradicta conciliatio ſit inter ſe vera, tamen non tollitur contrarium, ex quo in vtraq; lege quæritur, an hoc pactum valeat contra patrem. Et latius, vt per eum. Adnectendus eſt etiam d. Decius in d. l. ex conuentione. nume. 9. vbi elegantiſſime. & d. Hugo Donell. in d. l. 1. nu. 14. ver. hoc per ſe veriſſime dicitur. vbi elegantiſſime.

11 Tertius extitit intellectus eiuſdem d. Accurſ. in d. l. 1. in ver. ex vendito. quod ibi facta fuit æſtimatio, vt ſciatur quanto minus valuerit, vt de iure dot. l. ſi inter. in caſu vero d. l. ex conuentione. fuit facta vera æſtimatio. Vnde. & ita quoq; videtur ſenſiſſe Bald. in d. l. ex conuentione. num. 3. & d. Odoffred. ibidem nu. 4. vbi protulit talia verba.

12 Vel poteſt dici ſic. In l. iſta in ſecundo caſu fundus fuit datus in dotem æſtimatus vera æſtimatione, igitur fundus eſt hæredis mariti, intereſt ergo hæredis mariti annuas vſuras futuras ſolui, & ideo pro eis, vt ſoluantur ei competit actio, vt hic; ſed in lege contraria fundus non fuit datus æſtimatus vera æſtimatione, ſcilicet vt appareat, ſi fundus redderetur, quanti factus eſſet deterior, quæ non eſt vera æſtimatio, vt de iure dotium l. ſi mater. & ideo in l. contraria

hæres

hæres mariti non agit. Hæc Odoffred. Sequutus eſt quoque d. Salyc. in d. l. ex conuentione. C. de pactis. numero ſecundo, verſ. tamen ſolue tertio, & melius. Iaſon. ibidem in fine, ac alii.

13 Sed iſta ſolutio manifeſtam continet diuinationem, quia non apparet, quare æſtimatio debeat magis in caſu d. l. ex conuentione quam d. l. 1. facere venditionem, quia ex quo tex. in vtraque lege eo modo loquitur, & ſub eadem forma verborum, non poſſunt eadem verba diuerſimode intelligi, ita Dec. in d. l. ex cõuentione. num. 8.

Reprobatur quoque alijs mediis per domin. Aretinum ibidem. ver. & ſimiliter.

14 Quartus, & poſtremus extitit quoq; ſenſus eiuſdem d. Accurſ. in præcitato ver. ſub illis verbis. *Vel ſic, antequam ſoluat filius, vult agere.*

15 Sed diuinat ex ſententia Romani in dict. l. ex conuentione. in fin. ideo reijciendus.

16 Bald. ſecundo loco principaliter in d. l. ex conuentione. d. nume. 3. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Audi eius verba. Vel ibi redijt res æſtimata ad mulierem, quia hæres ſponte ſoluit, & ipſa ſponte recepit fundũ per æſtimationem, vt ff. de legat. præſtand. l. virilis. §. 1.

17 Sed talis interpretatio vti diuinatiua reijcienda eſt. Vnde.

18 Aliã quoque attulit idem Bald. conciliationem præcitato loco, & eſt, quod in caſu dict. l. 1. res redijt ad mulierem ex promiſſione legis in ſubſidium, quia nõ erant alia bona mariti. Vnde poſſet æſtimatio ſolui, vt C. de iure dotium. l. in rebus. Vnde.

19 Sed & hæc vti eodem diuinitatis vitio laborans reijcienda eſt. Vnde.

20 Cyn. tertio loco principaliter in d. l. ex conuentione. in fine. alio quidem modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Audi eius verba. Sic verius eſt ſecundum Petrum, quod hic loquitur, vbi erant prædia æſtimata tali æſtimatione, quæ facit emptionem, & ideo intereſt ſua, vt ſoluantur in futurum. Lex contraria loquitur, vbi non erat talis æſtimatio, & ideo quia non erat remanſura res penes hæredem filium, non poteſt agere, ſic loquitur illa l. 1. Hæc Cynus.

Cuius quidem opinio videtur concordare cum illa D. Accurſ. ſupra relata tertio loco.

21 Sed & hæc d. Cyni opinio exploden-da eſt, cum enim vtrumque reſcriptum ſit idem, eadem ſpecies, verba eadem, inſcriptio, & ſubſcriptio eadem, & par in vtroque facti narratio, nullo modo ſuſtineri poteſt diſtinctio illa do. Cyni ſupra relata. Vnde.

22 Accedit quarto principaliter alia Scribentium ſententia, & eſt inter ceteros d. Decii in dict. l. ex conuentione. numero nono, in fine. Opinatus eſt enim dictionem illam negatiuam *non*, quæ adeſt in context. dictæ l. 1. delendam eſſe, quia eadem, & vnica lex videtur dict. l. ex conuentione. & quia eidem dirigitur. Et latius, vt per eum. Sequutus eſt hoc idem Domin. Hugo Donellus in dict. l. ex conuentione. numero quinto. vbi eleganter. & in dict. l. prima. numero ſeptimo, decimo quarto, & decimo quinto, cum duobus ſequentibus. Vbi omnium elegantiſſime. In hanc eandem videtur quoque propenſior Domin. Petr. Gilken. in dict. l. ex conuentione. in fine.

23 Sed iſthæc opinio licet tanti viri, reſpuenda eſt. Repugnat enim omnium vulgatorum Codicum Lectioni. Vnde.

24 De vera Conciliatione cogitato. Nulla enim ſolidam adinueni.

Ad

Digitized by Google

Ad l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. & l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdictione omnium iudicum.

SVMMARIVM.

1 *Nulla eſt iuriſdictio iudicis in eos, qui non ſunt ſuo imperio ſubiecti, niſi inter conſentientes.*
2 *An pacto de litigando coram iudice non ſuo quis ſtare cogi poſſit? contraria extant in iure noſtro reſponſa.*
3 *Verba ipſorum reſponſorum. & nume. 4.*
5 *Pro ipſorum conciliatione multi multa dixere.*
6 *Tres intellectus d. Accurſii pro ipſis ſedandis afferuntur, & inſimul improbantur. & nume. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*
16 *Bald. ſolutio deducitur.*
17 *Diluitur.*
18 *Decii ſenſus affertur. & numero 19. & 20.*
21 *Confunditur.*
22 *P. Rebuff. ſententia proponitur. & num. 23. 24 & 25.*
26 *Illa Iul. Pacij ſubnectitur.*
27 *Antonii Goueani interpretatio ſubiungitur.*
28 *Refellitur. & num. 29.*
30 *Opinio Authoris.*
31 *De materia prædictorum reſponſorum videndi plures Doctores remiſſiue.*

1 ¶ Nulla eſt iuriſdictio iudicis in eos, qui non ſunt ſuo Imperio ſubiecti, niſi inter conſentientes. l. 1. ff. de iudic.

2 Dubitatur itaque, an pacto de litigando coram iudice non ſuo quis ſtare cogi poſſit? In huiuſmodi quidem difficultate Africanus Iuriſconſ. in l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdict. omnium iudicum. & Imperator Iuſtin. in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. varii quidem, ac adinuicem contrarii extitere. Ille enim ſenſit vtique pro negatiua; hic vero totum cõtrarium. Libet vniuſcuiuſque verba deducere.

3 Verba Africani. *Si conuenerit, vt alius prætor, quam cuius iuriſdictio eſſet, ius diceret, & priuſquam adiretur, mutata voluntas fuerit, proculdubio nemo compellitur, eiuſmodi conuentioni ſtare.* Hæc Africanus.

4 Verba Iuſtin. *Si quis in conſcribendo inſtrumento ſeſe confeſſus fuerit, nõ vſurum fori præſcriptione propter cingulum militiæ ſuæ, vel dignitatis, vel etiam ſacerdotii prærogatiuam, licet antea dubitabatur, ſiue oporteret eandem ſcripturam tenere, & eum, qui hoc pactus eſt non debere aduerſus ſuam conuentionem venire, ſiue licentiam ei præſtari diſcedere quidem a ſcriptura, ſuo antẽ iure vti. Sancimus nemini licere aduerſus pacta ſua venire, & contrahentes decipere, ſi enim & ipſo prætoris edicto pacta conuenta, quæ neque contra leges, neque dolo malo inita ſunt, omnimodo obſeruandæ ſunt, quare & in hac cauſa pacta non valeant? &c.*

5 Horum reſponſorum conciliationi inuigilemus.

6 Accurſ. priori loco in d. l. ſi conuenerit. in uer. ſtare. varios attulit intellectus. Primus itaque fuit, quod in caſu d. l. paciſcentes pepigerunt ſine ſcriptis. In caſu autem d. l. ſi quis in conſcribendo. in ſcriptis. Vnde.

7 Sed hunc ſenſum reiiciendum eſſe ſubiungit ipſemet Accurſ. per text. in l. pactum, quod bona fide. C. de pactis.

8 Adde Iuſtin. in d. l. ſi quis in conſcribendo.

bendo, non moueri ex eo, quod illud pactum initum fuerit in ſcriptis, ſed quia pacta, quæ neque cõtra leges, neque dolo malo inita ſunt, omnimodo obſeruari debent. Vnde. Hunc eundem ſenſum damnauit quoque Odoffred. in d. l. ſi conuenerit. num. 1. Conferunt ſcripta per Decium in d. l. ſi quis in conſcribendo. in princ.

9 Alter extitit ſecũdo loco ſenſus ipſius d. Accurſ. quod Iuſtin. in d. l. ſi quis in conſcribendo. loquitur in pacto inito a reo, Africanus uero ab actore. Vnde.

10 Sed & hunc damnauit idemmet Accurſ. per tex. in l. non debet actori. ff. de regul. iur. vbi non debet licere actori, quod non liceat reo. Adde, quod fauorabiliores ſunt rei, quam actores. l. fauorabiliores. ff. eodem. de regul. iuris. Sequutus eſt Odoffred. in d. l. ſi conuenerit.

11 Tertius, & poſtremus eiuſdem Accurſij extitit intellectus, quod in caſu Africani fuit pactum, quod fieret iudex, qui non erat, quod erat graue. In caſu vero Iuſtiniani conuentum fuit, vt non eſſet, quod erat leuius. Vnde. Et exemplificat in Scholaribus, qui plures habent iudices, & vni eorum renũciare poſſunt, & vt ſub præſide ſint, conſentire, quia & eorum iudex ipſe eſt, vt in auth. de ſanct. epiſcop. §. ſi quis autem pro pecuniaria. colum. 11. & in procem. ffrum in fine. Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt quoque in ſumma, licet ſub diuerſis verbis, d. Odoffred. in d. l. ſi conuenerit. Audi eius verba.

12 Aut tractatur de iuriſdictione prorogada, aut declinanda. Si tractatur de iuriſdictione danda, vt quia duo paciſcantur, vt litigent coram non ſuo iudice, hic non ſolum ſufficit pactum, niſi adeant eum litem conteſtando coram eo, vt hic. Et quia priuatorum conſenſus non facit eum iudicem, qui non eſt, vt C. eodem l. priuatorum. ſi autem tractatur de iuriſdictione declinanda, vt patet in Scholaribus non clericis, qui plures habent iudices, vt in auth. de ſanctiſſ. epiſcop. §. ſi quis autem pro pecuniaria. hic ſi renunciat Scholaris, vel clericus priuilegio, forte paciſcitur, quod poſſit conueniri coram Præſide prouinciæ, quia tractatur, de iuriſdictione declinanda, ſufficit ſolum pactum, & coram Præſide poterit cõueniri, quia licitum eſt vnicuique renunciare his, quæ pro ſe introducta ſunt. l. ſi iudex. de minorib. Item ſi Scholaris promiſit ſoluere coram certo iudice ibi poterit conueniri. vt argum. de actionib. & obligat. l. contraxiſſe.

13 Hæc Odoffredus, qui quidem hæc eadem repetijt in d. l. ſi quis in conſcribendo. nume. 2. ver. ad ſolutionem huius contrarij. Adde Butrigar. in d. l. ſi conuenerit. Bart. in d. l. ſi quis. nume. 1. Vbi protulit hæc verba. Tu dic, quandoque aliquis eſt iudex alterius, ſed ille ex proprio priuilegio poteſt eum declinare, exemplum in Scholari. vt in auth. habita. C. ne filius pro patre. tunc per pactũ poteſt renunciari. Ita loquitur hic, & l. 1. ſi quis in ius voc. non ierit. Aut quis nullo modo eſt iudex alterius, & tunc per pactum iſta exceptio iudicis incompetentis non poteſt impediri. Ita loquitur l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdictio. omnium iudic.

Hoc idem tradidit ipſemet Bar. in d. l. ſi cõuenerit, dum ita docuit. Tene iſtam partem, quod pactum, quod quis conueniatur coram iudice nõ ſuo, quẽ non aſtringit, vt hic, ſed pactum quod quis cõueniatur coram iudice ſuo, quẽ poterat ex priuilegio recuſare; vt in Scholarib. hoc pactum bene valet, vt in contrario, & ſic loquitur c. 1 ext. de iud. His adnectend. d. Alberic. in d. l. ſi conuenerit, nume. 1. vbi pulchre. Fulgoſ. in d. l. ſi quis in conſcribendo. num. quarto. Salycet. ibidem. nume. tertio. in 6. oppoſitione. vbi eleganter. Paul. de Caſtro ibidem numero 3. & 4. Corneus numero 7. Alexand. in d. l. ſi conuenerit. num. 8. in 8. fallentia. Iaſ. in dict. l. ſi quis in conſcribendo. nume. vndecimo. & in dict. l. ſi conuenerit, numero 35.

vbi

vbi pulchre. Decius in eadem l. ſi quis in conſcribendo, nume. 18. Socin. ſenior in d. l. ſi conuenerit. num. 3. Zazius ibidem num. 23. cum ſeq. & d. Gondisl. Villadiego de legato. quæſtione 8. numero 35. Adde Antonium Fabrum in ſuis Rationalibus in Pandectas in dict. l. ſi conuenerit. & Eberhardum Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 1. aſſertione 24. vbi omniũ elegantiſſime. Libet eius præciſa verba deducere.

14 Aut quis conſenſit in iudicem plane non ſuum, & hic non tenetur huic pacto ſtare, quamdiu iudex non eſt aditus. Ita eſt intelligenda d. l. ſi conuenerit: vt ibi notant glo. & Barto. Aut conſenſit quis in iudicem ſuum, quem tamẽ poterat pp priuilegiũ aliquod declinare, & hic tenetur huic cõuentioni ſtare. Nec licet ei etiam ante aditum iudicem pœnitere. Exempli gratia præſes, itẽ Epiſcopus ſũt ordinarij iudices Studioſorum, ſed tamen Studioſi habent priuilegium declinandi eorum iuriſdictionem, & ius petendi, vt coram rectore Academiæ conueniantur. Si nunc conuenit inter Studioſos, vt non corã Rectore, ſed coram Præſide, ſeu Epiſcopo litigent, qui etiam illorum ſunt legitimi iudices, non poſſunt ab hac conuentione recedere, quamuis alioqui poterant ex priuilegio Studioſis conceſſo eorum forum declinare, auth. habita. C. ne filius pro patre. Duaren. ad titul. de iuriſdictio. capit. 6.

Supradictum hunc eundem ſenſum ſequutus eſt quoq; d. Nicolaus a Salys, in ſuis Sicilimentis Iuris ciuilis. pagina tertia.

15 Sed & iſte ſenſus, licet communiter receptus, haud recipiendus eſt. Implacabiliter enim ipſi obſtare video rationes d. l. ſi quis in conſcribendo. quæ pactis quoque conueniunt de danda noua iuriſdictione. Vnde. Sic præciſe animaduertit etiam Ioannes Corraſ. libro 4. ſuorum iur. Miſcellan. c. 5. nu. 3.

Adde eundem quoque reprobari per Cl. d. Fach. li. 1. ſuarũ iur. cõtrouer. c. 61.

16 Secundo loco principaliter d. Bal. in d. l. ſi quis in conſcribendo. num. 2. alio modo ſupradicta reſpõſa conciliare ſtuduit. Libet eius præciſa verba tranſcribere. Solutio. Tria ſũt omnino diuerſa, renunciare, vt hic. Et iſta renunciatio ſtatim eſt inefficax, prorogare, vt ibi, & iſta prorogatio bene valet ſtatim. Sed habet locum pœnitentia vſque ad litem conteſtatam. Et ita loquitur l. ſi conuenerit. Eſt & tertium ſcilicet promittere ſoluere certo loco. Tunc per hoc ſortitur quis forum indeclinabile, vt ff. de adminiſtr. tut. l. Titium, & Mæuium. §. tutores. & notatur in l. 1. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit. Ratio prædictorum hæc eſt, quia cum quis renunciauit, agitur de iuriſdictione validanda. Erat enim iuriſdictio in habitu, ſed poterit declinari. Modo iſtud obſtaculum remouetur per renunciationem, & de facili res redit ad ſuam naturam, vt ff. de pactis. l. ſi vnus. §. pactus. in fine. & facilius tollitur priuilegium, quam ius commune. vt ff. de teſt. milit. l. eius militis. §. ſi militia. Sed vbi iuriſdictio prorogatur, ibi extẽditur habitus, & actus extendit ſuos terminos naturales, merito requiritur conteſtatio, ad hoc vt non habeat locum pœnitentia, quia litis conteſtatio eſt terminus declinatoriarum, vt in l. ult. inf. de except.

Cum autem quis promittit ſoluere, ibi uidetur contrahere, quia finalis effectus conuentionis ibi confertur. ff. de actionibus, & obligationibus. l. contraxiſſe. & ideo non poteſt contra contractum uenire. Locus enim ſolutionis eſt pars contractus, ſicut dies, ut ff. de edẽdo. l. 1. §. nam & dies. facit ff. de ſolutionibus. l. quæro. Hactenus Bald.

19 Sed & iſte ſenſus quo ad illa duo prima membra reprobatur eodem modo, quo præcedens d. Accurſij, qui eſt communis. Cogita.

18 Tertio loco principaliter Philip. Dec. in d. l. ſi quis in conſcribendo. numero 18. alium attulit ſenſum ad dictam l. ſi conuenerit. Audias eius verba. Sed

non omitto, quod alius intellectus accommodari poteſt, vt non ſit ſpecialis caſus ibi, prout communiter intelligitur, vt dixi in c. 1. de iudicijs. colum. 10. quia ſi recte aduertitur, ibi non dicitur, quod ſit locus pœnitentiæ ex parte vnius tantum, ſed tex. ſimpliciter dicit, priusquam adeatur, ſit mutata voluntas. Vnde iſta verba ab vtraque parte intelliguntur, quo caſu ſi ex parte vtriuſque mutata ſit voluntas, clarum eſt, quod a tali pacto de communi conſenſu receditur, & iſtum intellectum ſentit Alberic. in d. l. ſi conuenerit. in princ. dum inquit, ſi vis intelligere, quod ibi mutata fuerit voluntas vtriuſque, tunc plane procedit. Ita Decius, qui latius inſiſtit, nonnullaque quæ ex aduerſo obiici poſſent, acute reſoluit. Sequutus eſt eruditiſs. Corraſ. in d. l. ſi conuenerit. in fine, vbi ita ſcripſit.

19 Quocirca, tutius eſt, noſtrum mordicus tenere ſenſum, a quo nec abhorrent eruditi quidam, & diligentes viri, Philip. Dec. hic, & in d. cap. 1. vt loquatur. ſ. Africanus noſter, cum ab vtraque parte, quæ ſimul conſenſerat, ſimul quoque fuit mutata voluntas. Iura vero, quæ pugnare videntur, id dumtaxat tradunt, altera parte inuita, litigatorem vnum a conuentis non poſſe recedere, d. l. penul. d. c. 1. quod & contex. noſter, ſi penitus introſpiciatur, a contrario innuit. Hæc Corraſ. qui quidem eadem hæc, ſed longe latius, repetijt, lib. 4. Miſcellaneorum d. capitu. 5. nume. 4. vſque in finem.

20 Deciſionis autem d. l. ſi conuenerit. ratio eſt, quia nihil tam naturale lex exiſtimat, quam eodem ligamine, quo quid ligatum eſt, diſſolui. l. nihil. ff. de regul. iuris. Et ita vt a pacto contrario conſenſu diſcedatur l. ab emptione. ff. de pactis.

Huic eidem interpretationi adhæſere quoque Alciatus lib. ſecundo. paradoxorum, cap. decimo ſeptimo. d. Couarruuias in relectione capitu. quamuis de pactis in 6. §. quarto. nume. 7. & dom. Frideric. Martini de iure cenſuum. cap. 6. num. 324.

21 Sed & horum opinio, licet ſubtilis, confunditur per verba illa ipſius Africani. *Nemo compellitur*, & ſic *nec reus, nec actor*. Quocirca verificari poſſunt in vna ex ipſis partibus dumtaxat. Sic præciſe P. Rebuff. in d. l. ſi conuenerit. in princ. vbi tradit, quod alias Iuriſconſultus dixiſſet, *Si ambæ partes voluntatem mutauerint, non compelluntur ſtare illi conuentioni.*

Adeas de ſupradicto intellectu Petru Coſtalium in dict. l. ſi conuenerit. in fine.

Reprobatur quoq; per Clariſſimum Fachineum d. cap. 61. Vide per eum.

22 Quarto loco principaliter idem P. Rebuff. præcitato loco, fuit in alia, & noua opinione. Ratus eſt enim, quod in caſu ipſius Africani interceſſit nuda conuentio extra iudicium facta inter partes, ſeu pactum nudum, quod obligationem non parit, vt ſcribit Vlpian. in l. iuris gentium. ff. de pactis. Ideo non mirum, ſi licet vnicuique ipſarum partium ab ipſa conuentione extraiudiciali reſilire. In caſu autem d. l. ſi quis in conſcribendo, conuentio facta fuit in inſtrumento cum ſolenni ſtipulatione de reſpondendo coram iudice aliquo. Ergo ni mirum, ſi contrarium ibi ſtatuitur, ſtipulatio enim obligat, quamuis pactum nudum non. l. ſi pacto. C. de pactis. & l. lecta. ff. ſi cert. pet. cum concordant. Vnde.

23 Et quod ibi conuentio illa fuerit inita extra iudicium, probatur ex illis verbis. *Priuſquam adiretur mutata fuit voluntas.* Verbum enim adeo, capitur pro accedo, quaſi ad iudicem eo.

24 Quod autem conuentio fuerit nuda, apparet ex eo verbo, *conuenerit*. Nam verbum illud imperſonale regulariter, & in dubio ad nudum pactum coercetur, & non importat ſtipulationem, niſi euidenter materia ſubiecta exigat, vt in l. lecta. ff. ſi certum petatur.

Adde

25 Adde quod ex nudo pacto non eſt prodita actio. l. iuriſgentium. §. quinimo. ff. de pactis. Vnde mirum non eſt, ſi is, qui mutat voluntatem ante litem conteſtatam, parti alteri non tenetur ibi ad intereſſe, quia actione aliqua conueniri non poteſt.

26 Accedit quinto principaliter alia conciliatio, & eſt d. Iulii Pacii *ἐναντιοφανῶν* centur. 1. tit. de iuriſdictione. quæſtione 60. Eius verba talia ſunt. Diſtinguendũ eſt inter pactum nudum, & legem contractus: a pacto nudo licet recedere. Quod vero ineſt contractui neceſſario ſeruandum eſt. Hæc diſtinctio cõfirmatur ratione, & authoritate. Ratio ſumitur a natura pactorum, quæ non valẽt ad agendum, ſi ſint pacta nuda, ſed ita demum proſunt agenti, ſi in contractu inſint. l. iuris gentium. §. ſed cum nulla. & §§. ſequentibus. ff. de Pactis. Authoritas confirmat eandem diſtinctionem, quia Iuſtin. in d. l. ſiquis in conſcribendo. vtitur his verbis. *Sancimus nemini licere aduerſus pacta ſua venire, & contrahentes decipere.* Quibus verbis ſatis oſtendit ſe loqui de pactis cõtractuum. Hæc Pacius.

27 Sexto loco Anto. Goueanus in d. l. ſi conuenerit. nu. 5. pro conciliatione ita docuit. Audi eius verba: Prætori igitur, cuius iuriſdictio non eſt, duo dant iuriſdictionem, conſenſus, & aditio. ſi igitur ante, quam prætor adeatur, conuentioni nemo ſtare cogitur, quid eſt, quod in l. ſiquis in conſcribendo. C. de Pactis. qui in inſtrumento conſcribendo fori præſcriptioni renunciauerit, declinare forum non poteſt? & dicendum eſt, ne decipiatur, qui tecum aliter non contraxiſſet, niſi tu fori præſcriptioni renunciaſſes. id eſſe a Iuſtiniano conſtitutum, In caſu autem noſtræ legis nihil tale eſt. Et hæc ad l. ſi conuenerit. Hæc Goueanus. Sequutus eſt eum quoque d. Euerhard. Bronchorſt *ἐναντιοφανῶν* dicta aſſert. 24.

28 Sed & iſte Goueani ſenſus vti diuinatiuus, & præcipue ad reſponſum d. l. ſi quis in conſcribendo. reiiciendus eſt.

29 Adde Iuſtinianum in d. l. ex eo potiſſimum motum eſſe pro fundanda deciſione dicti reſponſi. Nam nemini licet aduerſus pacta ſua venire, & quia pacta conuenta, quæ neque contra leges, neque dolo malo inita, omnimodo obſeruanda ſunt. Vnde.

Hæc alij.

30 Ego autem veriſſimum opinor intellectum illum Petri Rebuf. ſupra relatum, vel illum Iul. Pacij, qui idem fere cum eo eiuſdem Rebuff. videtur eſſe. Eundem & tu beneuole lector amplectere. Quem etiam ſequutus eſt, (licet de eodem Rebuffo nullum verbum) clariſſ. d. Facluneus lib. 1. ſuarum iuris controuerſ. d. cap. 61.

31 De materia prædictorum reſponſorum vltra Doctores omnes ibi videas Donel. in d. l. ſi quis in cõſcribendo. Guterium reſolut part. 1. cap. 28. & Marcum Antonium Delrium in annotationibus ſuis ad d. l. ſi conuenerit.

Vide quoq; Facluneum lib. 1. ſuarum iur. controuerſ. cap. 61. vbi pulchre.

Diſſoluta *ἀντινομία* inter l. fina. prætextu. C. commodati & l. compenſationes. fina. C. de Compenſationibus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2. 3. 4. 5. 6. & 7*
8 *Pro eorundem conciliatione valde laborarunt Scribentes.*

Digitized by Google

9 *Accurſ. intellectus deducitur & nu. 10. 11. 12. & 13 quem ſequitur Author ſub nu. 26.*
14 *Alter ſenſus ipſiuſmet Accurſii affertur.*
15 *Damnatur.*
16 *Cuiacij expoſitio proponitur.*
17 *Reſpuitur, & nu. 18. & 19.*
20 *Duareni conciliatio ſubnectitur.*
21 *Reijcitur.*
22 *Connani ſolutio ſubiicitur.*
23 *Improbatur.*
24 *Gulier. Fornerii conciliatio ſubiungitur*
29 *Non applaudit Authori.*
27 *De materia videndus Hotomanus.*

¶ Commodati actioni an poſſit opponi compenſatio? Maxima eſt in iure
1 noſtro diſſenſio, ac contrarietas.
2 Pro negatiua enim reſpõderunt Imperatores Diocletianus, ac Maximinianus in l. final. C. Commodat. vbi ſic legitur. *Prætextu debiti reſtitutio commodati non probabiliter recuſatur.*
3 Pro contraria autem reſpondit Imperator Iuſtinianus in l. final. C. de Compenſationibus, vbi ita ſcriptum reliquit. *Compenſationes ex omnibus actionibus ipſo iure fieri ſancimus, nulla differentia in rem vel in perſonalibus actionibus inter ſe obſeruanda,* Et infra. *excepta actione depoſiti.*

Ex his enim verbis de facili colligitur, quod ſi in omnibus actionibus compenſationi locus eſt excepta ſola depoſiti actione, quod & in actione commodati, compenſatio ipſa admittitur.
4 Hoc idem deciditur quoque per §. in bonæ fidei. inſtit. de Actionibus.
5 Secundo loco principaliter huic eidem opinioni affirmatiuæ opitulari videtur poſſe tex. in l. in rebus. §. final. ff. eod. Commodati.
6 Ad idem tertio loco ſuffragari poteſt tex. in l. creditoris. §. ſi dominus, & l. is qui rem. ff. de Furtis. In huiuſcemodi quidem difficultate opinio affirmatiua verior, ac communior videtur teſte d. Sebaſtiano Medices de Compenſationibus part. 1. quæſt. 18.
8 Pro conciliatione tamen ſupradictarum leg. final. C. Commodat. & fin. C. de Cõpenſationibus maximopere Scribentes noſtri ſe torſerunt.
9 Accurſ. priori loco in d. l. final. C eodem Commodat. in ver. debitor. pro cõciliandis ſupradictis reſponſis autumauit, quod deciſio text. in præcit. l. procedat, quando ſpecies aliqua eſt Commodata. Reſcriptum autem in d. l. final. C. de compenſationibus, quando quantitas aliqua. Vnde.
10 Rationem autẽ diuerſitatis eam eſſe crederem, quia compenſatio tantum locum habet in quantitatibus, quæ inter ſe mutuam functionem, & permutationem recipiunt, non vero in ſpeciebus l. ſi conuenerit. ff. de pignorat. act. & l. ſi nõ fortẽ. §. ſi centũ. ff. de cõdit indebit.
12 Idq; propter inæqualem, & incertam corporum æſtimationem receptum eſt, in corporibus enim, & ſpeciebus variat valor, & æſtimatio, ideoque ne creditor inuitus aliud pro alio recipere cogatur, hic ceſſat compenſatio. l. 2. §. 1. ff. de rebus creditis.
12 Hanc eandem diſtinctionem ſequutus eſt quoq; Bar. Auriga noſter in d. l. fi. C. commodat. Bal. in d. l. fi. C. de Cõpenſat. n. 13. licet non ita clare. Odoffr. ibid. nu. 4. in fine, & in d. l. fi. C. commodat. Ang. ibidem, & in d. l. fi. C. de Compenſat. Alber. ibidem Salyc. in d. l. fi. C. Commodat. Ioannes. Sichard. in d. l. fi. nu. 2. C. eod. Commodati, & in d. l. fi. n. 2. C. eod. tit. de Compenſat. Hugo Donel. in d. l. fi. nu. 4. C. eod. Cõmodat. cuius verba libet tranſcribere. Deniq. non eſt, quod moueamur l. vlt. infra de Cõ-
13 penſat. nã ea lex admittit Compẽſationẽ et in commodati actione, vt & in ceteris actionibus, ſed hac lege ſi res, quæ compenſantur inuicem, admittant cõpenſationẽ. i. vt vulgo recte receptũ eſt, ſi vtrinque quantitas debeatur, vt quãtitas cũ quantitate cõpenſetur, quo caſu recte admittitur cõpenſatio, cũ in aliis

omni-

omnibus tũ ẽt in actione cõmodati, & non ſolum in depoſiti actione. Exempli gratia. ſi equũ tibi commodatum culpa tua, amiſiſſes, iam inciperes mihi debere pro eo 20. aureos, quib. equus valuit, Hic ſi commodati tecum agerem, quia non iam equum deberes, propter æſtimationem recte mecum compenſares 20. aureos, quos tibi debeo. Non idem facere licet, ſi equum apud te depoſuiſſem eumque dolo malo amiſiſſes, tametſi hic quoq; nihil amplius mihi deberes, quam æſtimationem eius. Hic ergo, vt dixi, admittitur compenſatio in omnibus actionibus, cum quantitas cũ quantitate compenſatur, id enim aduerſatur huic reſcripto, vbi commodatarius rem commodatam haberet, ſed eius rei reſtitutionem recuſabat prætextu debiti. Non enim audiemus valentem quantitatem ſibi a me debitam cõpenſare eam ſpeciei, quam ab eo peto, id eſt cogere me equum illum vendere, quod iniquum eſt, & ius non patitur. Hęc Donell. His addendi ſunt D. Sebaſtian. Medices de compenſationib. d. quæſtione 18. part. 1. & D. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cent. 2. aſſertione 42. Adnectendus eſt quoque D. Gilbert. Regius ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 8. ver. Dicebam, vſque in finem, vbi elegantiſſime.

14 Secundus extitit ſenſus ipſiuſmet Accurſ. in d. l. final. C. de Compenſationibus, in ver. depoſiti. quod in caſu d. l. final. C. commodat. Commodatarius nolebat vti compenſatione, prout in caſu l. fin. C. de Compenſationibus, ſed retentione. Vnde. Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt quoque D. Salicet. in d. l. fi. num. 9. C. de Cõpenſat. & d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 4. tit. Commodat. quæſtione 44. Eius præciſa verba libet tranſcribere. Solutio. Compenſatione poteſt vti Commodatarius, non tamen vt retineat rem ſibi cõmodatam, quod plane abſurdũ eſſet, cũ quia reſtituitur eadem ſpecies. l. 2. in princ. ff. de rebus credit. ſpecies autem non admittit compenſationem. l. ſi non ſortem. §. ſi centũ. ff. de cond. indeb. & l. ſi conuenerit. in princ. ff. de pignorat. act. tum etiã quia compenſatio opponitur petenti, quod ſibi debetur non repetenti rem ſuam, vt conſtat ex definitione compenſationis. l. 1. ff. de Compenſationib. Res autem, quæ Commodata eſt, in dominio eſt ipſius commodantis, non ipſi debita. l. rei. & l. ſeq. ff. Commodat. Ergo per cõpenſationem non poteſt Commodatarius rem retinere, & hoc eſt, quod dicitur. in d. l. vlt. cum prætextu debiti non probabiliter recuſare reſtitutionem rei commodatæ. Sed ſi in pecuniam condẽnandus ſit, vt puta, quia rem deteriorauit, l. vnde. §. 1. l. in reb. §. 1. ff. eo. tit. vel contra eum in litem iuratum eſt. l. 3. §. in hac actione. eod. tit. recte opponit cõpenſationem, per quã id ſeruabit, quod contrario iudicio petere potuiſſet. d. l. in reb. §. vlt. Hactenus Pacius.

His adnectendus eſt ẽt d. Ioãnes Andreas Beroa Bergomenſ. in ſuo Iuriſcõſ. ſiue de principiis iuris ad titul. de Compenſat. cap. qñ, & ex qua cauſ. compenſatio locũ habeat. pag. mihi 194. tergo.

15 Sed iſthæc d. Accurſ. expoſitio, & ſequaciũ reſpuenda eſt. Non. n. ex eo moueri debemus, quod retentionis, nõ cõpenſationis mentio fiat. in d. l. fin. C. cõmodat. qm̃ I. C. de his contractib. loquẽtes promiſſiue his verbis vtuntur ad l. in reb. §. vlt. ff. Commodat. & l. 1. C. rerum amot. cũ concord. Vnde. Videndus d. Duaren. loco inferius alleg.

16 Tertio loco principaliter. d. Iacob. Cuiac. Recept. ſentent. Iul. Paul. lib. 2. tit. 12. in fine. alterius quidem extitit opinionis. Tradidit. n. mendum eſſe apud Diocletian. in d. l. fin. C. Commodat. & pro verbo illo. *Commodati*. legendum eſſe. *Commendati*. Cum. n. commendare nil aliud ſit, q̃ deponere. l. Cõmendare. ff. de verb. ſign. id quod ẽt Alex. in l. cũ hæreditas C. depoſit. cõſtitutione notũ eſt, iam cõuenit ipſemet Diocletian. cũ Iuſtiniano, a quo in depoſitũ nõ cadere cõpenſationem reſcriptum eſt. Vnde.

17 Sed

Digitized by Google

17 Sed hanc emendationem multa repudiant. In primis loquendi vſus. Nam etſi commendare eſt deponere, tunc cũ rem aliquam traditam cõmendamus. d. l. cõmendare. & l. Lucius. ff. depoſit. tamen nuſquam, quod ſciam, apud iuris Authores legitur commodatũ pro depoſito. Imperatores autem hoc loco vſitate locuti ſunt, & vt iuris Authores loqui ſolent, vt intelligerentur.

18 Repudiat præterea eandem emendationem, & interpretationem reſcripti collocatio. Collocatum eſt enim ſub tit. Commodati, ex quo intelligere debemus de Commodato ſcriptum eſſe, non de depoſito. Vnde.

19 Pluribus aliis mediis damnatur etiã per eruditiſſ. d. Hugon. Donel. in d. l. fin. nume. 5. C. eod. Commodat. & per Ioannem Mercer. opinion. lib. 1. capit. 14. vide per eos.

His adde Gul. Forne. lib. 2. ſelection. cap. 14.

20 Quarto loco d. Franc. Duaren. in l. fructus. 7. §. ob donationes. pagin. mihi 316. ff. ſol. matrim. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt. Audi eius præciſa verba. Proinde vere dictum eſt, commodatarium prætextu debiti reſtitutionem rei commodatæ recuſare nõ poſſe. l. vlt. C. Commodat. quia res commodata in pecunia, ſiue quantitate non conſiſtit. Verum nihilominus poterit is, a quo ſpecies petitur, in iudicio poſtulare, vt iudex compenſationis rationem habeat, ac iudicis officium in huiuſmodi iudiciis tale mihi videtur eſſe, vt rem iubeat retineri pignoris loco, donec aduerſarius ſoluerit, aut inita rei æſtimatione litigatores inuicem liberatos, vſq. ad concurrentem quantitatem, dimittat. Et hac compenſatione Iuſtinianum ipſo iure minui quaſcunque actiones conſtituit. l. vlt. C. de Compenſationibus. quod vtiq. ſic accipiendum eſt, non vt ipſo iure, ac ſine iudice alter ab altero liberetur, alioquin inter quantitatem ac ſpeciem nulla eſſet differẽtia, ſed vt neceſſarium non ſit, doli exceptionem opponere. §. in bonæ fidei. inſtitut. de Actionibus. Hæc Duarenus.

21 Sed & iſthæc interpretatio d. Duareni vti diuinatiua reijcienda eſt damnatur quoque aliis mediis per d. Mercer. d. cap. 14. pag. mihi 72. Vide per eum.

22 Accedit quinto loco alia expoſitio ad tex. in d. l. final. C. Commodat & eſt d. Franciſci Connani. lib. 7. ſuorum Commentar. Iuris ciuilis. capit. 3. pag. mihi 400. Tradidit enim ideo in caſu d. l. cõpenſationem denegari, quoniam cauſa debiti prorſus eſt extranea, nullaque ex parte ad id, quod inter ipſos eſt contractum, commodatum pertinens. Vnde.

23 Sed & iſta refellitur per d. Gilbert. Regium ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 8. ſub illis verbis ſed cur ita ex aliis cauſis denegabitur compenſatio, cum generaliter in bonæ fidei iudiciis compenſatio ipſo iure actionem minuat.

24 Sexto loco d. Gul. Forner. fuit in alia opinione. lib. 2. ſelection. cap. 14. Arbitratus eſt enim ipſe, compenſationem non ſolum exulare a contractu depoſiti, idque perfidiæ cauſa. d. l. vlt. C. de compenſationib. ſed idem iuris quoque ſtatutum eſſe in commodato. d. l. final. C. Commodat. nec mirum. Indecens eſt enim, vt mihi rem, quam gratis vtendã accepiſti, expleto vſu repetenti compenſationem opponas. Nec obſtare verba illa taxatiua, de quib. in d. l. final. C. eod. de Compenſationib. & in d. §. bonæ fidei. reſpon. enim quod nec eorum verborum tam abſciſſa vis eſt, vt non ad alios etiam caſus, quibus eadem, maiorue ratio ineſt, extendantur. l. 1. §. 1. ff. ſi menſ. falſ. mod. & l. cum in teſtamento. ff. de verbor. ſignif. Vnde.

25 Sed iſte Forner. ſenſus non plene probatur. Nimis enim alterare videtur verba illa. d. l. final. C. de Compenſationib. *excepta actione depoſiti*. Et illa d. §. in bonæ fidei. *excepta ſola depoſiti actione*. Vnde.

Hæc

Hæc alij.

26 Ego autem ſequor primum intellectum d. Accurſ. qui eſt etiam communiter receptus, eumque ab omnibus amplectendum ſuadeo, quicquid ſcripſerit d. Duarenus loco iam admonito.

27 Vide Hotoman. lib. 1. reſponſorum Amicabil. cap. 21. & lib. 12. obſeruation. cap. 20.

Diſſoluta ἀντινομία inter l. creditor. C. de vſuris. & l. cum de in rem verſo. ff. de vſuris.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & num. 2 & 3. necnon. & 4.*
5 *Varii varia dixere pro ipſorum reſponſorum conciliatione.*
6 *Duo ſenſus d. Accurſ. deducuntur, ac inſimul improbantur. & num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.*
14 *Bar. opinio affertur. & num. 15.*
16 *Refellitur.*
17 *Pau. de Caſtro ſolutio proponitur.*
18 *Reſpuitur.*
19 *Angeli mens ſubiicitur.*
20 *Damnatur.*
21 *Franciſci Duareni expoſitio ſubnectitur.*
22 *Exploditur. & num. 23.*
24 *Hugonis Donell. conciliatio in medium adducitur. & nu. 25.*
26 *Reſpuitur.*
27 *Io. Borcholten ſententia perpenditur. & num. 28. & 29.*
30 *Gregorii Tholoſani cogitatum reminiſcitur.*
31 *Non applaudit. & num. 32.*
33 *Iul. Pacii conciliatio ſubiicitur.*
34 *Et hanc approbat Author, vel illã Bronchorſt.*
35 *Notabilia. & nu. 36.*
37 *De materia prædictorum reſponſorum videndi plures Doct. remiſſiue.*
38 *Videndi in ſpecie Fridericus Martini, & Henricus Schotam.*

Pulchra dubitatio.

¶ Si quis aliquandiu præſtiterit vſuras, quæro, an propterea & in futurum eas ſoluere teneatur?

1 Pro negatiua vrget primo reſpõſum Imperatoris Antonini in l. creditor. C. de vſuris. Vbi legitur. *Creditor inſtrumentis ſuis probare debet, quæ intendit, & vſuras ſe ſtipulatum, ſi poteſt. Nec enim ſi aliquando ex conſenſu præſtitæ ſunt, obligationem conſtituunt.*

2 Adſtipulatur ſecundo loco tex. in l. ſi certis annis. C. de pactis. in l. vxor. C. ne vxor pro marito. & in l. operis. ff. de operis libertorum.

3 Pro contraria autem opinione ſuffragatur mirabiliter reſponſum Papin. in l. cum de in rem verſo. ff. de vſuris. vbi ſic legitur.

Cum de in rem verſo cum herede patris, vel domini ageretur, & vſurarum quæſtio moueretur, Imperator Antoninus ideo ſoluendas uſuras iudicauit, quod eas ipſe dominus, vel pater longo tempore præſtitiſſet, Imperator quoque noſter Seuerus filiæ Flauij Athenagoræ, cuius bona fuerant ſubiugata fiſco, ideo numerari decies centena dotis nomine iuſſit, quod de ea parte præſtitiſſe partem dotis vſuras allegaſſet.

4 Suffragari quoque in ſimili videtur tex. in l. 1. C. de fideic.

5 De ſupradictorum reſponſorum inter ſe repugnantium conciliatione cogitemus.

6 Accurſ. priori loco. in d. l. cum de in rem

Digitized by Google

rem verſo.in verbo.longo.in ver.tu autem breuiter. omnia ſupradicta reſponſa quadam diſtinctione conciliare conatus eſt.

Aut enim(inquit) creditor aſſerit aliquid ſibi deberi ea ſola ratione, quia in præteritum eſt præſtitum, ſiue vſuram, ſiue aliquam aliam præſtationem, & tunc nullo tempore præiudicatur ſoluenti, vt d.l.creditor.& d.l.operis. & eſt ratio, quia tempus non eſt modus tollendæ, vel inducendæ obligationis, vt de actionibus, & obligat. l. obligationum fere.§.placet.

7 Aut ex pacto, quod vult probare per diuturnam ſolutionem, & tunc aut ex nudo, & tunc idem quod in primo, vt d.l.creditor. & d. l. ſi certis annis. Aut veſtito, & tunc præiudicium fit, vt d.l. cum de in rem verſo. ita do. Accurſ. qui quidem eadem quoq; tetuliſſe viſus eſt, licet paucioribus verbis, in d l.creditor. in ver.conſtituũt. Hoc idem ſenſit quoque Bar. in d.l.ſi certis nume.2. fere.in fine.vbi ita ſcripſit.

8 Aut quis vult agere ex nudo pacto, quod dicit confirmatum ſolutione diuturna,& hoc nõ poteſt, ita loquitur hic. Aut agit ex ſtipulatu,vel ex alio contractu veſtito, ad cuius probationem inducit ſolutionem longi temporis, & poteſt hoc facere, vt l.cõtraria.§.d.l. cum de in rem verſo. Hæc Bar. qui quidem eadem repetijt quoque in antiqua lectura d.l. num.4. Videndus etiam idem Bar.in d. l.cum de in rem verſo. in primis numeris. vbi de ſupradictis omnium latiſſime, ac elegantiſſime. Hanc eandem diſtinctionem inſectatus eſt etiam Io.Butrigar.in d.l.cum de in rem verſo,num. 2. & 3. vbi etiam Odoffred. num. 2. ver.vel poteſt dici ſecundo modo. Idem Odoffred.in d.l.ſi certis.num.5. in fine, & 6.vbi etiam Bal.num.8.cum ſequen. His adde Salycet. in d.l. cum de in rem verſo.num.3.in fin.cum ſequen. vbi ſupradictam glo. diſtinctionem omnium elegantiſſime deducit, ac proſequitur. Videndus idem Salycet. in d.l. ſi certis annis.nume.4.ver. oppono.de d.l.cum de in rem verſo. & nu.6.ver.concludamus prædicta ſic diſtinguẽdo. Florian. in d.l.cum de in rem verſo. num.9.col. 2.Curt.iun.in d.l.ſi certis annis. nume. 15. cum ſeq. vbi hunc eundem ſenſum ab obiectis Angel. ſaluare conatur, ac alij.

9 Sed iſta diſtinctio, licet communis, maximam pati videtur difficultatem. Iſto enim modo erit ſemper in poteſtate actoris eludere diſpoſitionẽ leg. & facere, quod ſolum tempus inducat obligationem, & ſic non habebit locum l. obligationem. §. placet. ff.de act. & oblig. Nam actor ſemper allegabit aliquã cauſam habilem, & iſto modo ſola diuturna præſtatio erit ſufficiens ad cauſandum obligationem, contra dict. l. ſi certis.

10 Adde, quod ſupradicta diſtinctio videbitur in effectu verbalis. Nam ſemper quis poterit petere allegando titulum, & probare illum ex diuturna præſtatione. Vnde.

11 Præterea tex. in d. l. cum de in rem. aliquo modo non requirit ſupradicta, immo ille tex. ſolum requirit, quod probetur diuturna præſtatio, & ſic text. ſolum facit fundamentum in eo, quod pater longo tempore ſoluerat vſuras Ergo ſolutio longi temporis videtur ſufficere, quaſi inducat præſumptionem cauſæ. Vnde.

12 Secundo loco extitere nonnulli alij, teſte eodem Accurſio in præcitato ver. longo, qui rati ſunt. Ideo Papinianum ab Imperatore Antonino diſſentire, quoniam in caſu ipſius Papiniani ſolutio illa de vſuris facta fuerat longo tempore, id eſt decennio. In caſu vero leg. contrariæ minori temporis curriculo, ac breuiori. Vnde. Hoc idem tetigiſſe viſus eſt quoque idem d. Accurſ. in d. l. ſi certis annis. in ver. obligare. Odoffred. etiam in d.l.cum de in rem verſo. num. 2.ver.ad quod vos dicetis. vbi etiam Alberic. num.5.ver. Item oppono. His adde Fulgoſ. expreſſe in d.l.creditor. Salyc. in d.

Digitized by Google

in d.l.cum de in rem verſo. num.3.ver. oppono.5. de l.creditor. Gothofred. in d.l.creditor. in litera E. vbi pulchre, ac alios.

13 Sed nec horum opinio ſatisfacit, quãdoquidem tempus non eſt modus tollendæ, vel inducendæ obligationis, vt ſupra diximus. Videndus Bald. in d.l.ſi certis annis. nume. 6. vbi acutiſſime demonſtrat ad id inducendum, neq; ſufficere poſſe tempus, neque præſtationẽ, neque vtrumque ſimul iunctum rationibus, vt per eum elegantiſſime perpenſis. Reprobatur quoque per D. Ange. in d.l.ſi certis. nu.20. ver. vlt. oppono. ibi. *in hoc male*. Conferunt quoque ſcripta per Roman. in dict. l. ſi certis. num.15.

14 Tertio loco Auriga noſter Bar. in d.l. creditor. in antiqua lectura, ita ſoluit, in d. l. cum de in rem verſo. aſſignabatur cauſa ſufficiens, ſeu quod idem eſt, titulus, licet non probaretur, quia allegabatur promiſſio, hic vero. ſ. in d.l. creditor. ſola longa præſtatio. Vnde non mirum, ſi quo ad vſurarum præſtationem in poſterum, in prædictis iuribus diuerſum ius ſtatuatur.

Hoc idem ſequutus eſt Salyce. in d l. creditor. vbi ita docuit. Sola allegatio præſtationis quanticunque tẽporis non ſufficit, vt hic. Sed allegatio validæ promiſſionis bene probat diuturnam probationem vſurarum, vt in contrario. His adde Pet. de Coſtal. in d.l.cum de in rem verſo. num.8. vbi ita fatus eſt.

15 Qui autem ſibi pecuniam, uſuras, aut pẽſionem dari intendit, nõ hoc tantum nomine, quod aliæ aliquando preſtationes factæ ſint, ſed adiungit cauſam, quã probare nititur ex curſu longi temporis uincet, & ita omnes hunc tex. intelligũt. Huic eidem ſententiæ acquieuit etiam d. Gilken. in d.l.ſi certis annis. per totam. & præcipue ſub nu 6. ubi non ſolum firmat regulam, ad præſumendum titulũ, & cogendũ, ut quis in poſterum, quæ ce perat ſoluere, teneatur, decẽ annorũ præſtationes ſufficere, modo titulus conueniens, quique ad actionem producendã idoneus ſit allegetur, uerum etiam opinionem, ac fundamenta d. Antonij Fabri lib.7.cõniecturarum iur. c.8. & 9. cõtrarium ſentientis acute reſoluit, eũ cõſulas. Videndus idẽ in ſuo eleganti tract. de præſcript. par.2. membr.1. c.4. per totum. Vbi de ſupradictis plenior ſolio diſceptatur.

16 Sed & iſte ſenſus Bar. reprobatur per d. Ange. in d.l.ſi certis annis. nu.11. Vide per eum.

Adde nulla lege probari, quod ex diuturna præſtatione probetur obligatio ſubſtantialis præcedens.

Cõferunt mirum in modum per nos deducta ſupra pro reprobatione primi intellectus ſupra relati, ibi dicta pro repetitis hic habere uolumus.

17 Quarto loco Paul. de Caſt. in d.l. creditor. aliter ſenſit. Tradidit n. quod diuturna preſtatio uſurarum non eſt cauſa obligationis inducendæ ipſarum reſpectu. d.l. creditor. ſed bene eſt cauſa præſumendæ iuſtæ cauſæ habilis ad obligãdum, ſi illa allegetur, & fuerit præſtatio facta per longum tempus, ut d.l. cum de in rem uerſo. Vnde.

18 Sed & iſte ſenſus Caſtrẽſis reſoluitur ex ſupradictis pro reprobatione primæ, & tertiæ opinionis, cu n uideatur cum iiſdem met & ipſe concordare.

19 Quinto loco principaliter accedit alia interpretatio Scribentium ad d. l. cũ de in rem uerſo. & eſt Ang. in d.l. ſi certis. nu.11. Scribit, n. quod in prin. d. l. intelligitur, quod ibi cõſtabat uere de illa obligatione cõtracta cũ filio, ſemper illam preſtationem uſurarum longo tempore factam a patre, probatur qualitas obligationis allegata per actorẽ, qui agebat cõtra hæredes patris de in rem uerſo in ſolidum, non autem de peculio. Et iſtud non eſt mirũ, quia præſumitur facilius qualitas, quam ſubſtantia. l. ſciendũ. de uer. obl. ſubdit poſtea, quod uerus intellectus uerſ. Imperator quoque. d. l. eſt, ꝙ ibi una præſtatio inducit neceſſitatem, quia illa præſtatio cõtinebat diſtinctam confeſſionem debiti dotis annexam ſolutioni.

Digitized by Google

lutioni. Soluta enim fuit ibi pars dotis, aut vſuræ pro dote, vnde ſoluens confitebatur debitum dotis, ad quod contrahendum ſufficiebat nudus conſenſus, ſeu nudũ pactum. l. ad exactioné. C. de dotis promiſſione. Latius vide per eum.

20 Sed iſte Ang. ſenſus, quem ſequutus fuit etiam Fulgoſ. plurib. rationib. damnatur per do. Alex. in d. l. ſi certis annis. nu. 7. Dec. ibid. nu. 19. vbi elegãter, & d. Molineum in ſuo tract. de vſuris. num. 207. Vide per eos.

21 Sexto loco principaliter d. Frãc. Duaren. in tit. de vſuris. ca. 2. pag. mihi 207. col. 1. ver. Ego ſemper. alio modo ſupradicta reſponſa cõciliare conatus eſt. Tradidit enim Papinianum minime diſſentire ab ipſo Antonino Imperatore, quãdoquidem & in caſu ipſiuſmet Papin. interpoſita fuit ſtipulatio ab eo, qui contraxit cum illo filio, de quo ibi, pro obtinenda ſolutione vſurarum, ad quarũ quidem ſolutionem eandem eſſe neceſſariam, deciditur in d. l. creditor. Verba Duareni talia ſunt. Ego ſemper hoc caput interpretatus ſum, quaſi interpoſita fuerit ſtipulatio ab eo, qui contraxerat cum filio, & facile præſumitur in rẽ verſum eſſe, cum longo tempore vſuras pręſtiterit pater. In hac enim qõne quęrebatur, an in rem patris verſum eſſet, nec ne. In ſequenti vero ſpecie fauor dotis exigit, vt propter longi temporis pręſtationem cogatur vſuras ſoluere. Hæc Duarenus, quem præciſe ſequutus eſt d. Ioannes Bapt. Coſta in ſuo tract. de iur. & fact. ignor. cent. 1. diſt. 43. nu. 2.

22 Sed & hæc interpretatio Duareni explodenda eſt, quandoquidem eſt mera diuinatio, dicere, quod in caſu ipſius Papiniani, interpoſita fuerit ſtipulatio ab eo, qui contraxit cum illo filio, de quo ibi, pro obtinenda ſolutione vſurarum. Nullum enim verbum, quod filius ibi teneatur ad vſuras.

23 Adde, quod ibi dubitabatur apprimè de vſuris, non de ſorte, vt colligitur illis verbis, *& vſurarum quæſtio moueretur*. Vnde.

24 Septimo loco D. Hugo Donell. in d. l. ſi certis annis. num. 2. alium attulit ſenſum ad d. l. cum de in rem verſo. Audi eius verba. Contra in l. cum de in rem verſo. conſtabat, pecuniam mutuam filiofamilias datam eſſe, & vſuras eius pecuniæ ab eo rite promiſſas, vt hoc quidẽ non ambigeretur, vtrum vſuræ iſtius pecuniæ deberentur, ſed a quo pecunia ipſa [illegible], & ideo non quæritur illic, [illegible] vſuras debeat, ſed an pater debeat pecuniam tanquam in rem ſuã verſam. Hoc intellecto, recte ita dicemus, ſi fuerint vſuræ indebitæ, earũ præſtatio numquam efficiet, vt ſint debitę. Quod ſi cõſtabit recte eſſe promiſſas, & deberi, atque hoc quæratur, vtrum obligatio principalis ad eum pertineat, qui eius vſuras longo tempore pręſtitit, eueniet, vt diuturna vſurarũ præſtatio declaret rem ad eum pertinere, qui eas tãdiu præſtitit, in quem modo propter cõditionem perſonę cadere poſſit eiuſmodi coniectura, vt puta dicemus verſam eſſe pecuniam in rem patris, quæ pecunia a filiofamilias accepta ſit, cum eius pecuniæ vſuras non filius, ſed pater ipſe tamdiu non ſine cauſa pręſtiterit, qua de re iudicatum eſt in d. l. cum de in rem verſo. Hæc Donell. qui quidem ſubdit hæc eadem docuiſſe in commentario de vſuris. Adeas ipſum quoque in ſuis commentar. ad d. l. creditor. ſub num. 4. vſq; in finẽ. vbi ſupradicta omnia mira quadam facilitate, ac elegantia reperit, ac proſequitur. Eum omnino conſulas.

25 Ex ſupradictis per Donell. ſatis clare apparet, non probari d. l. cũ de in rẽ verſo. propter diuturnam præſtationẽ vſurarum, conſtitui vſurarũ obligationem. Nã pater, qui eas diu præſtitit, nõ ideo eas debet, quia ſoluit, ſed quia pecuniã ſortis in rẽ ſuam verſam debuit, & contractũ filii ſui agnouit, & ratũ habuit. Vnde nulla extat contrarietas inter Papin. authorẽ prædictæ l. & Antoninum Imperatorem in d. l. creditor. qua cauetur, quod ex præſtatione vſurarum non præſumitur earum promiſſio.

26 Sed

Digitized by Google

26 Sed iſte Donell. ſenſus, licet ingenioſus exiſtat, & valde amicus literæ, attamẽ nõ mihi plene probatur. Falſum eſt .n. (prout ẽt dicebatur in reprobatione præcedẽtis opinionis,) ꝙ in ipſo caſu Papin. interpoſita fuerit ſtipulatio ab eo, qui contraxit cũ illo filio, de quo ibi pro obtinẽda ab eodẽ ſolutione vſurarum. Nullum enim verbũ ibi de hoc. Vnde.

27 Octauo loco Ioan. Borcholten in tit. C. de vſuris. c. 3. nu. 57. cum ſeq. nouam attulit cõciliationem. Tradidit. n. quod in caſu Papin. longi temporis præſtatio nõ eſt cauſa vſurarum ſoluendarũ, quia tempus non eſt modus inducendæ obligationis, ſicuti nec finiẽdæ. l. obligationem. §. 1. de obl. & actio. inducit tamen ipſa longi temporis præſtatio pręſumptionem quandam obligationis, & qui longo tempore vſuras ſoluit, præſumitur eas ſoluiſſe ex obligatione aliqua p̄cedente, cum nemo, quod non debet, ſoluere, & ſuum iactare pręſumatur l. cum de indebito. de probat. & huic præſumptioni ſtatur, donec contrarium probetur, d. l. cum de in rem verſo. & cõtrario probato, diuturna præſtatio ad præſtandum in poſterum indebitum ſoluentẽ non obligat. d. l. creditor. Quod. n. ibi dicitur vſuras aliquando ex conſenſu præſtitas, obligationẽ non conſtituere, hoc eſt in poſterum non deberi, accipiẽdum eſt de vſuris, quas conſtitit ex conſenſu, hoc eſt ex nudo pacto pręſtitas eſſe. Hæ vſuræ in poſterum non debentur. Ceterum ſi dubitetur, vtrũ uſuræ, quæ aliqñ præſtitę ſunt, ex pacto, an vero ex ſtipulatione præſtitæ fuerint, ideo eas præſtari debere dicemus, quod debitor aliqñ eas præſtiterit, quia diuturna præſtatio in dubio obligationis præſumptionem inducit, d. l. cum de in rem verſo. Vnde. Latius vide per eundẽ Borcholten. Hũc eundem intellectum ad d. l. cum de in rẽ verſo. tradidit quoque P. Picus in d. l. ſi certis annis. nu. 25. & ſequutus eſt poſt Molin. & alios omnium elegantiſſime Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cẽt. 2. aſſertione 83.

28 Rationẽ aũt, ob quã res, ſi p ſe indebita eſt, vt in poſterum debeatur, nõ efficiet eius rei præſtatio, quãuis & pacto res promiſſa ſit, & per plures annos præſtita. Tradidit inter alios. d. Hug. Don. in d. l. ſi certis annis. nu. 1. & in d. l. creditor. n. 2. eũ cõſulas. Sat loca indicaſſe.

29 Hanc eandẽ traditionẽ inſectatus eſt quoque poſt nonnullos concordantes adductos Hieron. Treuthler. ſelect. diſput. vol. 2. diſput. 3. theſ. 3. in litera C. Eum conſulas.

30 Nono d. Greg. Tholoſan. in ſuo trac. de uſuris. lib. 2. c. 4. nu. 11. alterius extitit opinionis. Audi eius verba. Secundo cõſtitutum eſt in odiũ uſurarum, ut ſola ſolutio facta uſurarũ, non ideo arguat eas eſſe debitas, niſi aliũde doceatur, uel ex ſtipulatione, uel alio modo deberi. d. l. creditor. C. de uſuris. & d. l. ſi certis annis. Niſi forſan arguatur bonus paterfamil. per lõgum tempus antea præſtitiſſe, i. decẽ aut uiginti annorum. d. l. cũ de in rem uerſo. quia bonus paterfamil. nõ pręſumitur iactare ſuũ. l. cũ de indebito. ff. de probat. Hæc Tholoſan.

31 Sed certe ipſe Tholoſan. eius pace dixerim nõ tollit cõtrarietatẽ. Si. n. (ſecũdũ ipſum) in odium uſurarũ ſola ſolutio facta ipſarũ non ideo arguit eas eſſe debitas in futurũ, niſi aliunde doceatur vel ex ſtipulatione, uel alio modo eaſdẽ deberi. d. l. creditor. cur in caſu Papinia. deciditur ex diuturna præſtatione ipſarũ uſurarũ, præſumi contractã obligationẽ ſup ipſis in futurũ? Nec replicet, eo caſu ipſarum ſolutionem factã fuiſſe decẽ, aut uiginti annorũ curriculo. Rñdetur. n. id minime officere. Tẽpus. n. nõ eſſe modũ tollẽdæ, ac inducẽdæ obligat. adeo notũ eſt, quam quod notiſſimum.

32 Adde, ꝙ ſolutio nõ ad contrahendam obligationẽ, ſed ad illã extinguendã deſtinata eſt. Vnde duplicẽ, eũq; contrariũ effectũ parere non põt. Sic eleganter notauit poſt alios Pet. Gilken. in d. l. ſi certis annis. num. 3.

33 Decimo loco principaliter, accedit alia cõciliatio d. Iul. Pacij ἐναντιοφανῶν cẽt. 5

Digitized by Google

tit. de uſuris, quæſt. 42. Libet eius præciſa verba deducere. Qui aliquandiu ſoluit, non cogitur in futurum ſoluere inuitus, ſed ſi quamdiu uixerit, uſuras ſemper præſtiterit, hæres eius non poteſt pœnitere, & ſolutionem recuſare, vt eſt caſus in d. l. cum de in rem verſo. Simili diſtinctione vtimur etiam in donatione, quam coniux in coniugem contulit, ipſe namque eam reuocare poteſt, hæres autem non poteſt. l. cum hic ſtatus. §. ait oratio. ff. de donationibus inter virum & vxorem. Hæc pacius.

34 Et iſta tanti viri opinio mihi valde probatur, & ſi forſan alicui Studioſo nõ adeo ſolida viſa fuerit, ſequatur illam Bronchorſt relatam ſupra 8. loco. Sic n. conſulo. Satis.

35 Hic vnum aduertendum volo, & eſt, in præſentiarum me noluiſſe conciliare, niſi illa duo reſpõſa principalia, de quibus ſupra, videlicet tex. in d. l. cum de in rem verſo. & d. l. creditor. ea. n. prima fronte ad inuicem contrariari ſatis viſa ſunt. Reliqua autem iura ſuperius allegata, videlicet. l. 1. C. de fideic. l. ſi certis annis. C. de Pactis. l. vxor C. ne vxor pro marito. & ſimilia, non ſunt expreſſe inter ſe contraria. Diuerſæ ſunt enim facti ſpecies, quæ ibi proponuntur, diuerſaq.

36 eorum verba, vt clariſſ. ex eorundem lectione vnuſquiſquam de facili conijcere poteſt, poſſunt bene conſiderari vti inter ſe diuerſa, & de vno ad aliud argui poteſt, ideo ſuper eorundem conciliatione, ac interpretatione nolui immorari. De ipſorũ tamen intellectu videndi Doctores omnes ſupra relati in annotatis locis.

37 De materia pariter ſupradictarum legum, quæ eſt ſatis ampla, (vltra Scribentes omnes ſuperius adductos) adeundi. Faber d. lib. 7. ſuarum iur. coniecturarum, præcip. cap. 8. & 9. Ferdinand. Vaſquez. lib. 2. controuer. illuſtr. cap. 83. Cl. Menoch. lib. 3. præſumpt. cap. 131. per totã. Maſcard. de probationibus concl. ſua 1377. Gaſpar Roderic. De Annuis Reditibus. lib. 1. quæſt. 15. Iacob. Venentius de Annua præſtat. quæſt. 16. per totam. M. Antonius Del Rio in ſuis Miſcellaneis, in annotationibus ad dict. leg. cum de in rem verſo. Petrus Gilken. dict. capitulo quarto, de vſucapionibus, ac alij infinit per eoſdem relati.

38 Vide omnino Frideric. Martini de iure cenſuum cap. 3. nu. 107. qui quidem inſectatus eſt opinionem Bart. relatam ſupra nu. 14 & plures alios deducit. & Henric. Scotanum illuſtr. quæſt. ex lib. 4. Cod. diſput. 4. Theſ. vlt.

Conciliatio l. 1. C. de dotis promiſſione. & leg. cum poſt. §. Gener. ff. de Iure dotium.

SVMMARIVM.

1 *Verba dictorum reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Quinque conciliationes d. Accurſ. ad ſupradicta iura referuntur, & num. 4. 5. 6. 7. 8. cum ſeq. vſque ad 19. incluſiue, & damnantur.*
20 *Opinio Antonij Guberti deducitur.*
21 *Reprobatur. & nu. 22. & 23.*
24 *Sentẽtia Gulyermi Fornerij proponitur.*
25 *Exploditur.*
26 *Senſus Roberti Aurelianenſis affertur.*
27 *Reiicitur.*
28 *Ludouici Charondę intellectus ſubnectitur.*
29 *Improbatur.*
30 *Euerhard. Bronchorſt conciliatio conſideratur.*
31 *Diſplicet Authori.*
32 *Zazij ſenſus affertur.*
33 *Repellitur.*
34 *Croti animaduerſio ſubiicitur.*
35 *Reſpuitur.*
36 *Forcatuli opinio perpenditur.*
37 *Reprobatur.*
38 *Didaci a Spino ſentẽtia animaduertitur.*
36 *Authori minime applaudit.*

40 Bar.

40 *Bartholomæi Romulæi ſenſus deducitur.*
41 *Damnatur.*
42 *Opinio Franciſci Duareni ſubiicitur.*
43 *Multa opponuntur contra ſupradictum intellectum, quæ tamen per authorem reſoluuntur, & nu. 44. 45. 46. 47. cum ſeq. vſque ad 53.*
54 *Author ſequitur intellectum Duareni.*
55 *Multæ aliæ opiniones Scribentiũ referuntur per Bolognetum, & Cagnolum, & reprobantur.*

¶ Dotis incertæ cõſtitutio an valeat? maxima adeſt in iure noſtro difficultas, ac diſſenſio.

1 Pro negatiua adducitur communiter text. in l. 1. C. de dotis promiſſione. vbi ita legitur. *Fruſtra exiſtimas actionem tibi competere, quaſi promiſſa dos tibi, nec præſtita ſit, cum neque ſpecies vlla, neq; quantitas promiſſa ſit, ſed hactenus nuptiali inſtrumento adſcriptum ſit, quod ea, quæ nubebat, dotem dare promiſerit.*

2 Pro Contraria vero affertur text. in l. cum poſt. § Gener. ff. de iure dotiũ. vbi Papinianus ita loquitur, *Gener a ſocero dotem arbitratu ſoceri certo die dari, non demonſtrata re, vel quantitate ſtipulatus fuerat, arbitrio quoque detracto ſtipulationem valere placuit. Nec videri ſimile, quod fundo non demonſtrato nullum eſſe legatum, vel ſtipulationem fundi conſtaret, cum inter modum conſtituendæ dotis, & corpus ignotum differentia magna ſit. Dotis enim quantitas pro modo facultatum, & dignitate natalium viri conſtitui poteſt*

In his Duobus reſponſis conciliandis maximopere inſudarunt Doctores noſtri.

3 Accurſ. priori loco in d. l. 1. in ver. dotem. ex ſententia Azonis (licet Azo in meo Cod. nullum de hoc verbum) arbitratus eſt, quod ideo in caſu Papiniani incerta dotis conſtitutio valet, & peti poteſt, quoniam in arbitrium boni viri erat collata, quod non erat in caſu d. l. 1. & hanc ſententiam ſequutus eſt quoque præciſe Odofred. in d. l. 1. ver. & ideo nos, ſubdens, quod in caſu d. l. 1. dos omnino erat incerta, cum quantitas non eſſet collata in arbitrium alicuius, quod ſecus erat in caſu Papiniani propter dictam collationem. Addo Fulgoſ. in d. l. 1. & in d. §. Gener nu. 3. & Pariſ. in l. 1. nu. 146. ff. ſol. matrim. vbi etiam Cl. Doctor Marta quæſtione 9. nu. 28. Soc Iun. nu. 221. ver. & nouiter. & ver. aut ſimpliciter, Idem in l. ita ſtipulatus nu. 93. ver. conſidera tu. & nu. 94. de verb. obligationibus, vbi latiſſime.

4 Sed certe iſte intellectus eſt falſus, quia poſito, quod dote incerta promiſſa, non conferatur incertitudo in alterius arbitrium, nihilominus valet, & hoc aperte concluditur in d. §. Gener. ibi cum inter modum conſtituendæ dotis, & corpus ignotum differentia magna ſit. Dotis enim quantitas pro modo facultatum, & dignitate natalium viri conſtitui poteſt. Sic in puncto Cynus in d. l. 1. qui vlterius inſiſtit. Sequutus eſt etiam Albericus ibidem.

5 Præterea ego conſidero, quod in caſu d. l. 1. dotis incertæ conſtitutio non valeat, nec peti poteſt, non quia ipſa dotis conſtitutio in arbitrium alterius collata minime ſit, vt opinati ſunt Azo, & Odoffredus, ſed quia inquit text. *neque ſpecies vlla, neque quantitas promiſſa eſt.* Hæc eſt ratio finalis deciſionis, vt ibi colligitur.

6 Adde ſecundum Salycet. in d. l. 1. in princ. quod iſta ſol. eſt contra tex. d. §. Gener. ibi. *Arbitrio quoq. detracto &c.* vbi innuit Iuriſconſultus, quod etiamſi in nullius arbitrio ſit poſita valet, & ſit ſpeciale in dote, & rõ ibi ponitur in fine. quia ſemper videtur certa promiſſa per relationẽ ad facultates patrimonij patris, & dignitatẽ natalium, & ſic ſecundum conditionẽ perſonarum. Nõnullis alijs rationibus hunc eundẽ ſenſum refellit Anton. Gubertus de Dote. cap. 4. numer. 5. ver. quod autem. Eum conſulas. Hoc idẽ quoq; facit d. Ioſeph. Gon-

Digitized by Google

Gonzalez Variarum queſt.cap.4.nu.9. verſus finem.ver.ſed poſtea conſiderādo. Eum perlegas.

7 Alia ſecundo loco fuit interpraetatio eiuſdemmet Accurſ.praecit. loco.docuit enim,quod ideo in caſu d.l. 1. dotis incertæ conſtitutio non valet, quia qui debebat dotem tradere, promiſit ſimpliciter ſe daturum,in caſu vero l. contrariæ ſe conſtituturum. Vnde.

8 Sed reiicitur per eundemmet Accurſ. ibidem per text.in l.ſi cum ea.C.eod.de dotis promiſſione,vide per eum. Improbatur quoque per Salyc. in d.l. 1.ver. Hac nihil valet.

9 Attulit Tertio loco,& alium ſenſum idemmet Accurſ.in praecit. ver. dotem, & dixit,quod in caſu d. §. Gener. pater promiſit,cuius officium eſt dotare.In caſu vero d.l.1. extraneus, ad quem onus dotandi minime ſpectabat.Vnde.Eundem repetiit quoque in d. §. Gener. in ver.placuit. Sequutus eſt d. C. Molineus in Rub.de verborum obligationibus.nu.31.

10 Sed & iſte damnatur per eundem Accurſ.ibidem,quandoquidem in caſu d. l.1.ipſamet mulier,quæ tenebatur dare dotē,promiſerat.Vnde. Quinimo ſi valet reſpectu patris, fortius reſpectu ipſius filiæ promittētis valere debet, prout conſiderat Salyce.in d.l.1.verſ.iſtam reprobat.Addo Fulgoſ.in d.§.Gener.in ver.in gl.1.De hoc tamen latius dicetur inferius,ideo vlterius hic non inſiſtam.

11 Quarto loco ipſemet Accurſ. praecit. ver.alio modo conciliare conatus eſt. Docuit enim, quod in caſu d. §.Gener. interuenit ſtipul.Vnde nō eſt mirum,ſi dotis incertæ valet conſtitutio, & eadem peti poteſt. In caſu vero d.l.1.ſtipulatio ipſa minime intercessit, nec pactum,ſed ſola ſcriptura, qua cōtinetur, quod ea, quæ nuptii,dotem promiſit, vnde. Hoc idem docuit etiam in d.§. Gener.praecit.ver.placuit. Huic eidem opinioni adhaeſiſſe quoque viſus eſt Cynus in d.l.1.eius verba talia ſunt.Reſpondeo ergo, quod ibi fuit dos promiſſa, licet incerta, hic nullo modo promiſſa, ſed tantum fuit ſcriptum, quod erat promiſſa, quæ ſcriptura nullam parit obligationem. Sequutus eſt etiam Azo ibidem.

12 Sed & iſta conciliatio ſuas patitur difficultates. Obiicitur enim primo, quod ex quo ſic eſt ſcriptum in caſu d.l.1. præſumitur & factum, vt inſtit. de fideiuſſoribus.§.final. & inſtrumento ſtatur, donec probetur contrarium.l.cum precibus.C.de fide inſtrumentorum.

Preterea deducitur falſum eſſe,quod in caſu eiuſdem l.1.ſtipulatio, & pactū minime interceſſerint, dos enim reuera fuit promiſſa in inſtrumento. Verbum autem *promiſſio* redactum in inſtrumentum cum cauſa intelligitur ſemper per ſtipulationem,& non per nudam conuentionem, prout probatur in l. ſciendum,l.134.ff.de verb.obligationibus, §.17.de inutil.ſtipulat.§.vlt.de Fideiuſſoribus,& l.1.C.de contrahenda ſtipulatione cum concordantibus,& ita præciſe conſiderauit Duarenus lib.1.Diſputationum Anniuerſ. cap.56.

13 Adde. non referre, an dos promittatur ſtipulatione, an vero nudo pacto, nam vtroque modo debetur.l. ad exactionem.C.eod.tit. de dotis promiſſione,& ſic in ſpecie animaduertit Odofredus in d.l.1. ver. ſed hæc ſolutio, & Cl. Fachineus libro 8.Controuerſ. ſuarum Iuris Ciuilis ca.25.col.3.ver. nunc de ſingulis.

Videndus de hoc intellectu d. Salycet.in d.l.1.ver. Sed contra iſtam ſolutionem. Eundem per ſupradictas rationes improbauit quoque Fulgoſ. in d.§. Gener.nu.1.& 2.& Anto.Gubertus de Dote.cap.4.nu.4.

14 Adducitur Quinto loco alia interpretatio eiuſdemmet Accurſ.præcitato loco, inquit enim quod ideo in caſu d. l.1. dotis incertæ promiſſio haud tenet,quoniam concurrerent ibi duo ſpecialia contra l.communis regulas. Alterū,qđ cū dos ipſa fuerit pmiſſa pacto nudo, ex eo datur actio contra vulgatiſſi-

gatiſſimum text. in l. [illegible] igitur nuda. d. pacti [illegible], quod dos ipſa ſit incerta, & indefinite promiſſa, quod quidem iuris [illegible] nis diſpoſitioni diſpone [illegible] ta promiſſio non tenet [illegible] lata ſpu[illegible] tus. in princ. de verborum obligation. aduerſatur, & ideo [illegible] dos vti talis non valet. In caſu autem §. Gener. vnũ duntaxat ſpeciale concurrit, videlicet quantitas incerta dotis. ſtipulatio enim interceſſit. Ergo.

Hunc eundem reaſſumpſit Accurſ. in d. §. Gener. præcitato. ver. placuit in fine, ſequutus eſt Odoffred. in d. l. 1. in fine. vbi etiam Bar. Bal. Alberic. Angel. Sichard. latiſſime, & alii. addo eundem Bart. in d. §. Gener. Bal. ibidem. & præcipue in antiqua lectura in fine. His adnectendus d. Cagnol. in additionibus ſuis ad l. ſingularia. num. 7. ver. a communi igitur. ff. ſi cert. pet. vbi late.

15 Verum & iſte poſtremus ſenſus Accurſij non nihil difficultatis pati videtur, primo enim reſpondetur, quod conuentio ex nudo pacto non ſit ſpeciale in dote, cum pro tacita habeatur, ſtipulatione, vt eſt text. in l. vnica. C. de rei vxor. actione. ibi; *Rei vxoriæ itaque actione ſublata, ſancimus omnes dotes per ex ſtipulatu actionem exigi, ſiue ſcripta fuerit ſtipulatio, ſiue non, vt non intelligatur reipſa ſtipulatio eſſe ſubſecuta*. Item eſt text. hoc præcipue probans in l. ad exactionem. C. de dotis promiſſione. ibi, *qualiacunque ſufficere verba cenſemus, ſiue ſcripta fuerint, ſiue non*. Ex his verbis clare patet, quod nuda conuentio non ſit aliquid ſpeciale in dote, ac proinde dici non poteſt, quod in d. l. 1. duo ſpecialia concurrant.

Quod dos pollicitatione, nudiſque pactionibus poſſit conſtitui. tradit eleganter Ant. Gubertus de dote. capit. quarto, numero primo, & ſecundo. Addo Pariſ. in l. 1. numero 96. ff. ſolut. matrim. vbi etiam Clar. Marta quæſtione 6.

[illegible] poteſt aliter reſponderi, videlicet, quod in d. l. 1. non ſit nuda conuentio [illegible] fuit dos promiſſa [illegible] to, & verbum *promiſſio* redactum in inſtrumentum intelligitur per ſtipulationem, & non per nudam conuentionem, vt proxime ſupradictum fuit. Vnde. Sic eleganter per ſupradicta hũc ſenſum improbauit d. Zaz. in l. 1. numero 30. & 31. ſolut. matrim. Augetur, nam eo tempore non erat deductum, vt ex pacto nudo dotis oriretur actio, quod ſatis poſtea inductum eſt per l. ad exactionem. C. eod. tit.

17 Reſpondetur tertio, quod illa ratio, ne duo ſpecialia ſimul concurrant, admodum infirma eſt, nam concurrere poſſe multa ſpecialia indicant l. licet. §. 1. ff. de iure dotium, l. ſingularia. ff. ſi cert. petatur. l. vlt. C. ad Velleian. §. ſi ab hoſtibus inſtituta. Quibus modis ius patr. pot. ſol. ac alia huiuſmodi. Sic eleganter Gubertus de Dote. d. capit. quarto, numero quinto, pulchre Ioannes Vand. lib. 2. Variarum Queſtionum. quæſtione quarta, & dato, quod regula eſſet in contrarium, non eſſet tamen inconueniens, quod fauore dotis duo ſpecialia concurrerent, prout eſt caſus in d. l. final. C. ad Velleian. vbi eſt ſpeciale, quod mulier non iuuetur. Velleiano, item quod detur actio ex pacto nudo; & quod concurſus plurium ſpecialium admittatur fauore dotis. tradidit poſt alios Ruinus in l. 1. nu. 16. ff. ſoluto matrimonio. vbi etiam Pariſ. num. 54.

18 Adde, quod in caſu d. l. 1. ratio Alexandri Imperatoris non eſt poſita in impedimento concurſus duorum ſpecialium, ſed quia in inſtrumento dotali nil aliud erat adſcriptum, niſi quod ea, quæ nupſerat, dotem dare promiſerat. Quibus verbis apparet, rationem eius eſſe propter incertitudinem promiſſionis, quia nec ſpecies vlla, nec quantitas expreſſa fuerant; & ſic in ſpecie animaduertit d. Fachineus præci-

præcitato capit. 25.d.col.3.fere in principio.

Poſtremo conſidera, veriorem eſſe illam Scribentiũ ſententiam, & communiorem, quod incerta dotis promiſſio ſuſtineatur l. communi, non autem ſpeciali, quam quidem concluſionem vndecim rationibus, ac fundamentis, contraria quæque acutiſſime reſoluendo, comprobat, atque communit. d. Ioannes Gonzalez Variarum quæſtionum.cap.3 per totum. Eum omnino cõſulas. Si ſic eſt, ergo falſum, quod concurrant in caſu d.l. 1. duo ſpecialia, & quod ob prohibitionem concurſus ipſorum duorum Specialium Imper. ipſe moueatur. Vnde.

19 Eundem ſenſum vti inceptum, & nugatorium improbauit quoque Duaren. d. capit. 56. eum conſulas. Addo Connanum lib.8.ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis.capit.8.pagina mihi 536. in litera A, & B. Adnectend. Soc.ſenior. in l. 1. numero 52. & 53. ff. ſoluto matrimonio.vbi pulchre, & Bal. de Bartolinis ibidem numero 120. vbi etiam Crotus.numero 96. & Socin. Iunior. numero 218. in fine, & 219. vbi elegantiſſime. Idem in l. ita ſtipulatus. numero 92. & 93. de verborum obligationibus. Addas quoque Bolognetum ibidem. numero centeſimo quadrageſimo tertio cum duobus ſequentibus, vbi latiſſime. Alciatum. numero 113. & Pet. Barboſam in tertia parte.numero 46. & 47. vbi & ipſe pulcherrime. Eos omnes conſulas. Adnectend. quoque Corraſ. in l. qui liberos. numero 89. & 90. de ritu nuptiarum. Forcatulus in ſuo Cupid. Iuriſperitorum.capit.ſecundo, numero octauo. ver. alij modeſtiores, & d. Ioſeph. Gonzalez. Variarum quæſtionum. capit.quarto. numero ſexto, & per totum, vbi elegantiſſimis rationibus motus, omnibusque quæ in medium ex aduerſo afferri ſolent, & poſſunt, reſolutis, duo ſpecialia nedum in dote, ſed & in omnibus alijs ex eodem fonte, & ad eundem effectum poſſe concurrere, comprobare nixus eſt. ad eum lectorem remitto. Sat locum indicaſſe.

20 Sexto loco Anton. Gubertus d.capit. quarto. in ſuo tract.de Dote.numero.5. ver. Quid dicemus, & num. 6. & 7. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare conatus eſt. Inquit enim generalem, ac indefinitam dotis promiſsionem valere, ſiue mulier eam promiſerit, ſiue pater, vel alius eius nomine, quoniam ex facultatibus promittentis, & dignitate eorum, qui matrimonio coniunguntur, dos certitudinem capiat. Ad Alexandri reſcriptum in d.l.1. reſpõdit, Mulierem ibi dotem tãtum dicere promiſiſſe id eſt ſolenniter conſtituere ſecundum antiquos emendatos Cod. Cum itaque dotem mulier non promiſerit, ſed tantum pacto nudo ſe dotem dicturam cauerit, merito actio non cõpetit, quia lex non confirmat talem dotis conſtituendæ pactionem, ſed eam demum, quæ aliquam dotis conſtitutionem, ſeu promiſsionem contineat. Sic in ſumma poſt multas Ambages Gubertus.

21 Sed iſta Guberti ſententia elegantiſsime damnatur per Clar. Fachineum præcitato. capit. ſuo 25. lib. 8. Controuerſ. ſuarum.verſ.ad tertiam ſententiam. Inquit enim eam improbandam eſſe, primo, quia repugnant omnes Codices, in quibus ſcriptum eſt, mulierem dotem dare promiſiſſe. Sic enim legitur in Codicibus, qui in dies circumferuntur, ſic in illo Haloandri, Gotrofred, ac aliorum. Secundo, quia etſi mulier ſe dicturam, hoc eſt conſtituturam promiſiſſet, æque

22 (niſi incertitudo obſtaret) deberetur, ac ſi dotem promiſiſſet; nec enim leges verbis ſcriptæ ſunt, ſed rebus. l. ſecunda. C. communia de legatis.

23 Tertio, quia licet Vlpianus in fragmentis.tit.5.dicat. Dos aut datur, aut dicitur, aut promittitur, dotis tamen actio tam

tam ex dictione naſcitur, quam ex ſtipulatione, vt notat ibi Cuiac. vbi etiã monet, ſublatam eſſe dicendæ dotis ſolennitatem, & ideo Tribonianum in l. ad exactionem. C. de dotis promiſſione. & alibi, ſemper ſcripſiſſe *doti promittere*, vbi olim ſcriptum erat *doti dicere*.

24 Septimo loco accedit alia cõciliatio, & eſt Gulyerm. Forner. lib. 3. ſelection. ca. 24 opinatus eſt enim is, in caſu Alex. nullam omnino a quoque dotem Claudio fuiſſe promiſſam, etſi nuptiali inſtrumento aſcriptum, quod ea, quæ nubebat, dotem dare promiſerit. Mouetur ex illis verbis *quaſi promiſſa*, quo ſermone falſa, ac temere arrepta opinio ſignificari ſolet ad l. 4. C. de hæred. inſtituen. cum concordan. per eum deductis. & licet regulariter fidẽ inſtrumenti ſequamur. l. ſciendum. de verbor. obligat ſæpe tamen Tabellionum multa de ſuo adſcribentium, & affingentium vitio, negligentia, vel aſtutia hæc iuris definitio offenditur l. ſi librarius. de regul. iur. vt interdum plus nuncupatum, minus ſcriptum, vel contra plus ſcriptum, minus cautũ eſſe videatur. l. 4. C. de dotis promiſ. & ſi pro ſcriptura præſumatur, permiſſum eſt id, quod geſtum eſt, inueſtigare, vt veritati locus ſuperſit l. optimã. C. de contrahen. ſtipul.

Ex quibus indotatam vxorem Claudio nupſiſſe relinquitur d. l. 1. quod nec nouum, nec inſolens videri debet l. ſi cũ dos. rerum ammotar. cum ſimilib. Hæc Forner. Hunc eundem ſenſum latiſſime ſequutus eſt, & forte etiam prius tradidit C. Pariſ. in l. 1. nu. 150. & 151. ff. ſol. matrim. Addo Socinum iuniorem ibid. nume. 221. ver. & ita tenendo & Bolognetum num. 152. Adnectendus quoq; Bald. Nouell. in ſuo tract. de dote par. 6. priuil. 11. num. 1. col. 2. ver. & poteſt dici. & d. Ioſeph. Gonzalez. var. quæſtion. c. 4. num. 10. cum ſequent. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime inſiſtit.

25 Sed nec iſta Fornerij ſententia, & ſequacium amplectenda eſt, quoniam repugnat verbis d. l. 1. quibus euidenter apparet, dotem reuera promiſſam fuiſſe indefinitam, & ita comprehenſum in inſtrumẽto, & ita nullam falſitatem interueniſſe manifeſtum eſt. Totaque legis ratio in eo eſt poſita, quod nulla ſpecies, nullaque quantitas dotis expreſſa fuerit. Sic eleganter Fachineus cit. capitul. 75.

Eandem vti diuinatoriã refellit quoque ipſemet Gonzalez ſibi contrarius variarum quæſtion. d. cap. 4 nu. 9. ver. quartum intellectum. dũ reprobat opinionem Bal. Nouell. illud idem in ſumma ſentientis. Eum conſulas.

26 Octauo loco adducitur alia ſentẽtia, & eſt Roberti Aurelian. lib. 4. ſentent. iuris. capit. final. uerſus finem. Docet. n. Alex. reſcriptum ad eam ſpeciem pertinere, qua dotis promiſſor in animo habuerit eam taxare, & præfinire, neque tamen aliquo ſuperueniente, aut errore, id egerit. Tunc enim inutilis eſt promiſſio, hocq; indicare uidentur illa uerba Alexand. *Sed hactenus nuptiali inſtrumento ad ſcriptum*. nimirum ex propoſita ſpecie intellexiſſe Imperatorem amplius quid aſcribi uoluiſſe inſtrumento partes, ſed tamen hactenus tantum, vt dos ſimpliciter promiſſa appareret, fuiſſe adſcriptum, cum neque ſpecies ulla, neque quantitas promiſſa fuiſſet, uerũ eo imperfecta promiſſio relicta, quod cum ſic dotem promitteret mulier, vt ſimul dotis modum præſtituere uellet, id tamen actum non eſſet, nec per conſequens inſtrumẽto adſcriptum, quod ſibi imputare debeat ſtipulator maritus, in cuius poteſtate eſſet apertius ea omnia concipere, & conſcribi curare *Sic*. n. in ceteris, quæ obſcura, dubiaque, & incerta ſunt, contra ſtipulatorem interpretatio fit, ceteroſque iſtiuſmodi omnes, quibus ex conuentione aliquid quæritur, & commodum affertur. l. ſtipulatio iſta §. in ſtipulationib. de uerbor. oblig. cum concordant. Hæc Robert.

27 Sed & iſte Roberti ſenſus haud recipiendus eſt. Nobis enim non conſtat, partes uoluiſſe dotem taxare, & poſtea

errore, aut alia de cauſa nō taxaſſe. Nulla huiuſce rei mentio habetur in d. lege, nullum, uel minimum argumentū. Nec eſt uerū, quod uerba illa, *Sed hactenus inſtrumento dotali adſcriptum*, indicent, partes uoluiſſe taxare dotem, & definire. Sed hoc ſolum per ea ſignificatur, in inſtrumento dotali hoc fuiſſe comprehenſum, quod ea, quæ nupſerat, dotem dare promiſiſſet, ſ. nulla certa quantitate, vel ſpecie expreſſa, quæ ratio & cauſa fuit, ut actio Claudio non competeret.

Et ita ſubtiliter conſiderauit do. Fachineus loco iam admonito.

28 Nono Ludouic. Charondas lib. 1. uerisimil. cap. 17. pro his reſponſis ſedandis nouum attulit intellectum. Arbitratus eſt enim non intereſſe, ſiue pactum, ſiue ſtipulatio intercedat, ſiue pater, ſiue extraneus, ſiue uxor ipſa promittat, ſed Papinianum interpretatur in ea ſpecie, in qua ſocer quātitatem, uel ſpeciem aliquam promiſerat, ſed eam non definitam, uerum ſuo arbitratu definiendam, ſiue ipſe ſit in ſtipulando arbitratus, ſiue arbitrium ſuum non expreſſerit. Qua in ſpecie cum huiuſmodi arbitrium boni, & diligentis patrisfamil. intelligatur, definita dos pro modo facultatum uidetur.

Quod ſi ſimpliciter dotem promiſiſſet quis non ſpecie, aut quantitate adiecta, non dico expreſſa, inutilis eſt, quę ex hac promiſſione intenditur actio, quod tantum dos ſit promiſſa, non autem definita. Ideoque uel minimum dotis nomine ſocer genero ſoluet, uel alius quis dotis promiſſor, ut Alex. reſcripſit. Hæc Charondas.

29 Sed nec iſta Charondæ interpretatio ſatis probatur. In primis enim negatur in caſu Papiniani quantitatem, vel ſpeciē aliquam in dotis cauſam fuiſſe promiſſam, licet non definitam.

Verba tex. *Gener a ſocero dotem arbitratu ſoceri certo die dari, non demonſtrata re, vel quantitate: ſtipulatus fuerat*. Deinde falſum, quod quantitas illius dotis arbitratu promittentis foret definienda, & quod ideo ibi innanis nō ſit actio. Nam docet ibi Papinianus, *etiam arbitrio detracto ſtipulationem valere*. Præterea poteſt conſiderari, quod dato etiam, quod dos ſimpliciter promittatur nulla ſpecie, aut quantitate adiecta, nihilominus exactio ipſius dotis peti poterit, quandoquidem dotis quantitas pro modo facultatum, & dignitate natalium viri recte conſtitui poteſt.

30 Decima interpretatio eſt Euerhard. Bronchorſt, ἐναντιοφανῶν centur. 3. cap. 10. (Libet eius præciſa verba tranſcribere.) Priuilegium dotis eſt, vt licet quis generaliter dotē ſine deſignatione quātitatis, aut certæ rei promiſerit, tamen teneatur efficaciter, dotiſque quantitas pro modo facultatum promittentis, & dignitate mariti, mulieriſque ſtatuenda eſt, idque verum eſt tam in patre puellæ, quam extraneo. d. §. gener. cum pluribus concordant.

Obijcitur l. 1. (ſequitur Euerhard.) C. de dotis promiſſione. vbi ex his verbis in pactis dotalibus comprehenſis (ea, quę nubit, dotem dare promittit) mulier contra eos, qui eam nuptui collocabant, agere non poteſt ad dotem conſtituendam.

Reſpond. ibi ipſa mulier obligauerat ſuam perſonam ad dotem dandam, itaque alij, qui dotem non promiſerūt, minime ob ligatione adſtringūtur. Hoc igitur tantum iſta lege deciditur, quod cum nihil ſit mulieri promiſſum, ſed ipſa promiſerit dotem, mulierem quoque actionem non poſſe *intendere ad dotem dandam*, (vult dicere ad dotem conſequendam,) ſed de hac quæſtione, an incerta promiſſio dotis mulierem obliget, nihil iſta lege definitur, ſi tamen quid certi ſtatuendum eſſet, dicēdum eſt, obligari mulierem, vt dotē pro modo ſuarum facultatum, & dignitate mariti cōſtituat. Nam in pijs cauſis, vti eſt dotis conſtitutio, incertitudo non vitiat promiſſionem l. ſi filiæ. de leg. 3. Hactenus Brōchorſt, qui quidem hæc omnia mu-

mutatus

tuatus eſt a Petro Coſtalio in ſuis aduerſarijs.in præcit.§. gener.

31 Sed iſta Bronchorſt,& Coſtalij interpretatio eſt omnium aliarum peſſima. Falſum enim, quod ipſi dicunt, in caſu Alexand.non quæri,an incerta promiſſio dotis,mulierem,quæ nupſit,reſpectu mariti obliget,ſed determinari illud ſolummodo, quod mulier ipſa non poſſit conſequi dotem ab illis, qui eandem ſibi non promiſerunt. Hoc enim (replico) eſt falſiſſimum. Dubium enim in caſu d.l.1.ſine dubio ſuper eo verſatur, an liceat marito petere dotem ab ipſa muliere vel eius hæredibus,ſi tamē nulla ſpecies,vel quantitas promiſſa ſit,& deciditur pro negatiua propter dictam incertitudinem. Super quo, vt dixi, cadit dubitatio. Et decipiuntur Bronchorſt, & Coſtalius dum aliter ſentiūt,& quod hoc ſit verum,quod videlicet Imperator ibi decidat controuerſiam ortam inter virum,& vxorem,occaſione dictæ dotis promiſſæ,audi primo Albericum ita dicentem. in d.l.1. Fruſtra tibi comperere ò Marite &c. Secundo Odofred. in d. l.1.facti ſpeciem ita proponit.

Quidam acceſſit ad principem,& coram eo ſic propoſuit. Domine Imperator. Quædam mulier nupſit mihi, & promiſit mihi dare aliquid in dotem, non autem promiſit mihi certam rem, vel certam quantitatem pecuniæ, numquid dabitur mihi actio contra eam? certe non. Eandem facti ſpeciem reſpicientem perſonam mariti, qui duxit mulierem, puta Titiam, & ipſius Titiæ, quæ accepit ipſum virum, cuique dotē promiſit,deducit Sichard.in ſuis commentarijs ad d.l.1.nume.2. & 3. nonne igitur ex his ſupradictos Euerhard.& Coſtalium decipi aperte conſtat?

Dices Imperatorem Alexan. ſcribere Claudiæ, & ſic mulieri, non autem viro. Ergo videtur vera interpretatio Bronchorſt.

Reſpondetur per errorem ita legi, & legendum vtique eſſe Claudio. Scribit enim ad maritum Imperator,& ita animaduertit Gothofred. in d. l.1. in litera D.

Ad alia properemus.

32 Vndecimo extitere nonnulli, qui quidem opinati ſunt tex.in d. §. gener. corrigi,& antiquari per reſponſum Alexan.in d.l.1.& iſta fuit opinio inter ceteros Zazij in l.ita ſtipulatus ſum. nu. 15.ver.Ego tenui. de verborum obligationib. vbi ſubdit, ſe hoc idem docuiſſe in ſuis intellectib. quibus omnibus per me lectis, de hoc ne verbum quidem.

33 Sed certe in errorem maximum Zazius lapſus eſt. Tum quia euitanda eſt ll.correctio c.cum expediat.de electión. in ſexto,& lex non cenſetur correcta,niſi expreſſe corrigatur. l. final. C. de indict.viduit.tollenda. Tu etiam quia ibi Imperator Alexand. reſpondit conſultationi,ideo nihil dicitur immutare, ſed ſolum ius antiquum declinare, vt dicit glo. in c.conſuluit.de temporibus ordinat & in c.final. in ver. reſpondemus. de verborum ſignificatione.in ſexto.ita præciſe Crotus dicto nume. 96. Sequutus eſt domin. Ioſeph. Gonzalez. variarum quæſtionum, capitul. quatto, numero 9.fere.in prin.

Adde eundem Zazium ſibi contrarium in l.1.nume. 32. ff. ſoluto matrimon.contrarium firmare. Sic enim loquitur. Difficile eſt ſentire, quod iſte §. ſit correctus,cum correctio legum ſit vitanda. His omnibus adde do. Bartholomæum Romulæum in d l. ſciendum. numero quinquageſimo, vbi elegantiſſime.

Duodecimo.Idē Crotus in d.l.1.nu.97. nouū conatus eſt afferre intellectum ad reſponſum Alexand. in dict. l. 1. Docet enim ibi dumtaxat dubitari, an in caſu, in qua fuit promiſſa dos incerta agi poſſit ad intereſſe, & ad vſuras dotis, cuius ſolutio fuit dilata per promittentem, & deciditur, quod non, quia antequam certificetur, quanta debeat eſſe dos, promittens non eſt

in mora conſtitutis. Et quod hoc ſit verum, ſatis patet ex verbis illius text. dum dicit. *Fruſtra exiſtimas tibi actionem competere ex eo, quod dos promiſſa fuit, nec præſtita fuerit*, & ſic conquerebatur maritus, quod ſibi dos non fuit præſtita, cum pro parte ſua adimpleuiſſet contractum, ideo petebat vſuras dotis non ſolutæ. Hæc Crotus.

Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt quoque præciſe d. Bartholom. Romulæus in repetitione ſua l. ſciendum. ff. de verborum obligationibus. nume. 47. & 48. vbi ſubdit, quod menti tenendus eſt, quia nouus. Sed haud meminit de Croto.

35 Sed iſta interpretatio, licet tanti viri, eſt ineptiſſima. Nullum enim verbum in d. l. 1. de vſuris, & intereſſe. Immo clare colligitur ex verbis ipſius, maritum, cui promiſſa fuit dos, tractare de capitali ipſius dotis conſequendo, non autem de intereſſe ipſius capitalis, & tamen ibidem deciditur, eum actione carere, cum nulla ſpecies, nec quantitas dotis ſibi fuerit promiſſa. Vnde.

Et eo magis reijcienda videtur. Nam ipſemet Crotus ſcriptum poſtea reliquit. Cogitabitis tamen ſuper hoc, quia nó pono pro conſtanti iſtú intellectú.

Eandem per ſupradicta reprobauit quoque Ioſeph. Gonzalez poſtea viſus, variarum quæſtionum, capitul. 4. ver. quintum intellectum. Varijs quoque alijs rationibus damnatur per Cagnol. in ſuis additiomb. ad d. l. ſingularia. nume. ſeptimo. uer. qui intellectus. Vide per eum.

36 Decimotertio Steph. Forcatul. in ſuo opere, quod inſcribitur Cupido Iuriſperitus. cap. 2. nume. 9. nouiter alio modo conciliare nixus eſt. Audi eius verba.

Mihi, quod aliorum pace fiat, videtur in l. 1. C. de dotis promiſſione. non dubitari, quin dotem metiamur pro viri natalibus, & fortunis, ſed dubitari de muliere, quæ dotem ſpoponderat in genere, a qua uir ipſe omnes omnino facultates dotis nomine petebat, dicens nulla lege prohiberi, quo minus omnia mulieris bona doti eſſe poſſint l. nulla. C. de iure dotium. proinde hac ſpe ſoallectum ad mulierem ducendam, cuius deformiſſimæ pulcherrimis diuitiis inhiabat. Contra diues mulier arctari generalem promiſſionem volebat ad dotem viro dignam, vt l. ſi ex cauſa. §. 1. de minoribus. & l. quæro. de iure dotium. & hæc obtinuit, cui Imperator reſpondit fruſtra factam dotis promiſſionem, non quia ad virum aliquam dotem ferre non obligetur, ſed quia modum aliquem dotis præſcribi oporteat, itaque promiſſio dotis vel nuda valet. l. ad exactionem. C. de dotis promiſſione, ſed nimis diffuſe eam accipi æquum non eſt, hoc innuit, cum ait, Fruſtra exiſtimas tibi actionem competere, quaſi promiſſa dos nec præſtita ſit. Hoc eſt de promiſſione, quin valeat, dubium non eſt. Sed fruſtra nimiam dotem tibi prȩſtandam eſſe opinaris. &c. *Hactenus* Forcatul. quem præciſe ſequutus eſt Gottofred. in dict. l. 1. in litera E. in ver. ſincerior eſt.

37 Sed iſtȩ Forcatuli intellectus egregie damnatur per Ioannem Fridericum de Solis in ſuo tractatu de dote. part. 1. quæſtione decima quinta. nume. decimo tertio. Libet eius verba etiam deſcribere.

Hæc ſolutio ſi eſſet tam ſimilis lepori, quam ſomnio, non eſſet mirum, quod canes eam diu deuoraſſent. Nam ſi verum ſit, vt Forcatulus aſſerit, quod hæc indefinitæ dotis promiſſio ad dotem omnium bonorú poſſit extendi, quomodo poſſibile eſt, quod maritus maiorem dotem poſſit exigere ab vxore, cum omnia eius bona per hanc promiſſionem illi in dotem data videantur, & ideo ſomnium eſt dicere prædictæ leg. verba eſſe intelligenda, quaſi diſponerent. Valet quidem promiſſio dotis, ſed fruſtra nimiam dotem tibi eſſe præſtandam opinaris, quia maritus, vbi omnia ei vxoris bona in dotem per hác promiſſionem da-

ta ſunt, non quidem maiorem dotem ſperare, nedum exigere poteſt.

Eſt igitur hæc Forcatuli ſolutio, (ſubdit) cuius verba aperte inter ſe pugnāt, non ſolum diuinatoria, ſed etiam ridiculoſa, inepte contra expreſſa legis verba pugnans. Hactenus Fridericus.

38 Decimo quarto alius ſe offert intellectus, & eſt Didaci a Spino in ſuo ſpeculo teſtamentorum. in. gl. 10. principal. pag. mihi 18. nume. 15. Tradidit enim is, quod in d. l. 1. agebatur. de dote præterita, quæ conſiſtebat in facto, vnde cum non poſſit verificari qualis, & quāta fuiſſet, hac ratione ibi non poteſt de dote agi. At in d. §. gener. agebatur de promiſſione dotis futuræ, quæ cum verificari poſſit ex quantitate bonorū ſoceri, quæ conſiſtit in iure, hac ratione ſtipulatio incertitudine dotis quantitatis promiſſæ non vitiatur. Vnde. Hic etiam fuit intellectus. Dom. Bald. Nouell. de dote, in ſexta par. priuil. 11.

39 Sed iſte ſenſus non ſatis applaudit. Eſt enim contra rationem d. l. 1. quæ ſolum ſe fundat ſuper in certitudine dotis promiſsæ, & non ſuper promiſſione facta de pręſenti, vel de pręterito.

Videndus pro reprobatione ſupradictæ conciliationis Cagnol. in d. l. ſingularia. d. num. 7.

Aliam quoque attulit interpretationem d. Barthol. Romulæus in d. l. ſcien-

40 dum. nu. 49. Tradidit enim, quod Imperator in d. l. nō negat dotis incertæ promiſſionem non valere, ſed dumtaxat petitionem damnat ſuper dote in certa, & ſic libellum. Et ſic vult Imperator ibi, libellum incertum non valere.

41 Sed fatua redditur hæc interpretatio ex verbis clariſſimis d. l. 1. Apparet. n. ex ipſis ideo denegari eo caſu actionē marito petēdi dotem ſibi promiſſam, quia neque vlla ſpecies, neque quantitas eidē promiſſa fuit. Vnde.

42 Decimaquarta affertur pro his reſpōſis ſedandis interpretatio, & eſt Frācīſci Duareni lib. 1. diſput. anniuerſ. cap. 56. Opinatus eſt enim ipſe diſtinguendum eſſe, an pater filię nomine dotē promiſerit, an vero ipſa mulier. Poſteriore caſu nulla eſt promiſſio propter incertitudinem, vt Alex. reſcripſit in d. l. 1. idemque, ſi extraneus promittat, dicendum puto, cum ſit eadem ratio. Priore autē caſu, promiſſio dotis vtilis eſt, vt reſpondit Papin. in d. §. gener. ea ratione, quia officium patris eſt dotare filiam, idque pro modo facultatum ſuarum, & dignitate mariti, niſi de certa quantitate conuenerit. Vnde promiſſio ex iure, & legibus certitudinem accipit. Nullus autē legibus præfinitus eſt modus dotis, quo mulier citra conuentionem teneatur, imo poteſt in dotata nubere. Ita in ſumma Duaren. qui ſubdit hoc idem prius fuiſſe traditum a Conſtantino Harmenopulo in ſuo promptuario iuris lib. 4. ti. 8. refert eius præciſa verba in idiomate græco, nos autem eadem latinè verſa per Io. Mercerum deducemus, is igitur pag. mihi 331. au. 44. in hæc verba prorumpit.

Si ſpoponderit mulier, dotē dare, nō adiecta quantitate, aut re certa expreſſa, quæ in dotē detur, inutilis eſt eiuſmodi dotis promiſſio, vt pote cū mulier poſſit, vel viliſſimū quippiā dotis nomine exhibere. Alia cā eſt patris dotē pro filia pollicentis, qui etſi quantitatē dotis nō pręfinierit, rata tñ eſt, ac valida promiſſio. Hoc. n. cum dicit pater, nō ſeſe quantūlibet dotē, ſed quæ facultatib. par ſit, daturum indicat. Hactenus Mercer.

Hunc eūdem intellectum, licet nulla mentione facta Duareni, ſequutus eſt quoque Frāc. Connan. lib. 8. cōmentar. ſuorum Iur. ciuil. c. 8. pag. mihi 336. in litera C D. & E. Vbi pulchre.

Ante hos oēs hoc idē tradidit Barth. Soc. in l. 1. n. 53. vei. ideo cōſidera. ff. ſol. mat. Audi eius verba. Ideo conſidera, ſi dici poſſet, ꝙ aliqñ et primo ipſamet mulier dotē pmittit incertā, & tūc promiſſio nō valeat, qa ipſamet pōt ſe dotare, ut vult, nec cogitur ſe dotare iuxta arbitrium boni uiri, attentis facultatib. &c. Liberum enim eſt ſibi matrimonium contra-

contrahere, & dotem, quam vult, promittere, prout cum viro ſuo conuenit, & illo caſu loquitur, text. in d. l. 1. C. de dotis promiſſione, Aliquando & ſecundo, non ipſa mulier promittit dotē, ſed alius, qui tenebatur eam dotare, puta pater, vt l. final. C. de dotis promiſſi vel tutor, vel curator ratione officij, iuxta id, quod habetur in l. tutor ſecūdum dignitatem. de adminiſtr. tutorum, & tūc ille tenetur dotare attentis facultatibus &c. Vnde promiſſio non eſt omnino incerta, ſicut primo caſu, & ita loquitur tex. in l. ſiue generalis. & in l. quarto. de iure dotium. & in d. §. Gener. ita Socin. qui ſubdit, cogita tamen, quia prædicta non reperio ita declarata.

Socinum ſequutus eſt etiam Alcia. in d. l. 1. nu. 114. & 115. & Camil. Viſitarinus, licet de eo nullum verbum, num. 140. Hanc eandem expoſitionem in ſectati quoq. ſunt Corraſ. in l. qui liberos. nu. 92. ff. de ritu nupt. Ioann. Frideric. a Sole de dote, d. quæſtione ſua 15. num. 12. vbi rationem differentiæ addit, nempe intereſse mulieris, quoties ipſa dotē promiſit, dotis promiſſionem ad minimam redigere quantitatem, vt reliqua bona cōſeruet ſibi paraphernalia, quod dici non poteſt de patre vel ſocero mulieris nomine dotem conſtituente. & ideo merito refertur, d. §. Gener ad patrē, & d. l. 1. ad mulierem, quæ diſtinctio etiam iuri ſatis conuenire videtur, quia nuſquam in iure legitur, quod mulieri, ſicut patri, pro modo facultatum & mariti dignitate dotem conſtituendi poteſtas concedatur. D. Menoch. de Arbitrar. Iudic. lib. 2. cent. 2. caſ. 149. nu. 36. & nouiſſ. Euerhard. Bronchorſt, ἐναντιοφανῶν centur. 3. aſſert. 10. ver. Connan & Duarenus. vbi docet & ipſe, quod mulier incertam dotē promittens non obligatur, & vel vno denario vel minima re in dotem data liberatur, Ratio eſt, quia cum mulier in genere dotem promittit, ſua refert, nullam, vel minimam dotem eſſe in obligatione, vt omnia reliqua bona ſibi propria habeat, tit. dotis non obligata, debetque maritus ſuæ ignorantiæ imputare, quod nō contraxit cautius, ſed quando alius pro muliere dotem incertam promittit efficaciter tenetur, quia non ſolum mariti, ſed multomagis mulieris intereſt, dotem arbitrio viri boni taxari, ne mulier fiat indotata, & ſic fortaſſis a viro domo expellatur ad l. vlt. C. ad Senatuſc. Velleian. ita Bronchorſt. His omnibus adnectendus eſt d. Fachineus lib. 8. ſuarum iuris controuerſ. cap. præcitat. 25. vbi docet hanc ſententiam non ſolum vtriuſque leg. verbis conſentaneam, ſed & rationi quoq; conuenire,

Nam pater debet dotem filiæ tanquam æs alienum. l. qui liberos. de rit. nuptiarum, & l. vlt. C. de dotis promiſſ. Quantum vero debeat, obſcurum non eſt, debet enim dotem filiæ conſtituere pro modo facultatum ſuarum, & mariti dignitate. Si ergo Pater pro filia dotem promittat, non eſt incerta huiuſmodi promiſſio, nec incerta dos, ſed nulla dos eſt certa, quam ſibi ipſi mulier conſtituere debeat, aut cogatur, nam in arbitrio eius eſt, quam, & quantam marito velit dare, vel promittere, modo omnia bona ſua. l. mulier. de iure dotium. modo exiguam pecuniam, modo etiam nullam, ideo mulier dotem promittendo ſimpliciter non adiecta re, vel quantitate certa, nihil agit, quia quantum promiſerit, non apparet, & leuiculæ rei præſtatione liberari poteſt, quam ſibi ſuam dotem eſſe dicat. Hactenus Fachineus.

Addend. eſt quoque eruditiſſi. P. Barboſa in l. 1. par. 3. nu. 47. & 48. ff. ſolut. matrim. vbi infinitos alios hanc eandem ſententiam inſectantes, concordātes deducit, & præcipue Zazium in dicta eadem l. nu. 33. vbi pulchre. His adde etiam d. Nicolaum a Salis in ſuis Siciliméntis Iuris Ciuilis pagin. mihi 23. vbi pulchre.

43 Obſeruandum eſt autem non defuiſſe, qui ſuprascriptum intellectum reijciendum opinati ſunt. Inter ceteros autem

tem

Digitized by Google

tem extitit Accurſ. in d.l.1. in verbo Dotem. in ver. vel tertio. qui docuit, qd ſi in caſu d. §. Gener. pater promiſit, cuius officium eſt dotare, in caſu d.l.1. ipſamet mulier, quæ tenebatur dare, dotem, pollicita eſt, Vnde videtur eadem ratio militare. Ergo & eadem iuris diſpoſitio.

44 Quinimo Salyc. ibidem in ver. iſtam reprobat, docuit, quod ſi dotis incertæ petitio valet reſpectu patris, fortius reſpectu ipſius filiæ promittentis valere debet, & hoc ſupra tetigimus in deductione tertij Scribentium intellectus, & Forcatul. in d.cap.2. Cupid. iuriſperit. numero octauo docuit. Quis enim pater tam tenetur filiæ, quam filia ſibi potiſſimum in dotem? Accedit ex ſententia Charondæ d. libro primo præcitato capitul.17. quod generaliter dicitur, dotem pro modo facultatum conſtitui, ſiue a patre, ſiue ab ipſa muliere, ſemperque intelligitur ea quantitas, quam dignitas mariti, & opum dotem conſtituentis ratio exigit.

45 Sed defendendo prædictam concordiam reſpondendum eſt, immo inter prædictos caſus manifeſtam eſſe rationem differentiæ. nam pater cogitur per legem dotare filias attentis qualitatibus expreſſis in l. ſi filiæ. de leg. 3. & ideo dotis promiſſio ſimpliciter ab eo facta debet intelligi ſecundum hanc obligationem legalem. l. final. C. de dotis promiſſione. & hac ratione nititur d. §. Gener.

In muliere autem ſe ipſa dotante non inuenitur talis obligatio, neque enim per legem obligatur ſe dotare ſecundū facultates ſuas, ſed id relinquitur voluntati contrahentium matrimonium, cū & matrimonium ſine dote conſiſtat, l. ſi C. de donationibus ante nupt. & l. quod ſi nulla. de Religioſ. Cum igitur, in ea ceſſet ratio expreſſa dict. §. Gener. ſuccedit regula generalis, quod incertitudo vitiat promiſſionem. Confirmatur, quia aduerſus gl. l. mulier bona. de iure dotium. receptum eſt, quod licet mulier bona habeat, non videtur illa in dotem concedere, niſi id expreſſum ſit, vt reſoluit Dec. in authentica. præterea. num.6. C. Vnde vir, & vxor. & ibi Cur. Iun. numer.12. Adeo quod neque congruum videatur pro dote concedere niſi id exprimatur, vt per eundem Curtium ibidem. num.13. & Phanutium de Lucro dotis pagin. 444. nume. 37. ſed ſi, cui d. cit, aliquam dotem fuiſſe promiſſam, incumbit onus probandi, iuxta regulam l.2. de probationibus. & tradit Corneus conſ. 282. num. 40. lib. 1. Cum igitur in muliere ceſſet obligatio legalis, ſtandum eſt verbis promiſſionis vt expreſſa fuerunt, ac ita dicendum non valere eam promiſſionem, quia mulier quid minimum ſoluendo liberaretur, cum dos etiam in vno nummo verificetur. l. Neratius. de Religioſ. Bal. in c. ſi pro ponente. num.3. de Reſcriptis, & authentica præterea in fine, C. Vnde Vir, & vxor. Menoch. conſ. 81. num. 18. lib. 1. & alij.

46 Obiicitur ſecundo loco aduerſus ſupradictum intellectum per Antonium Gubertum de Dote. c.4. nu.5. vbi eundem improbauit textus. in l. quæro. de iure Dotium, vbi efficax eſt dotis promiſsio, a muliere ſimpliciter facta. Nec dubium eſt, quin dos a filia vti a patre pro modo facultatum, & dignitate natalium viri, atque vxoris ſemper conſtituta intelligatur, quod in propoſita ſpecie ſuggerit, vt a patre ita a filia dotem indefinita quantitate, vel ſpecie vtiliter promitti, quod quidem aduerſatur ſupradictis, & intentioni Duareni, & ſequacium.

Verba d. l. quæro. hæc ſunt. *Quæro quanta pecuniæ dotem promittēti adultæ mulieri curator conſenſum accommodare debeat? Reſpondit Celſus. Modus ex facultatibus, & dignitate mulieris, maritique ſtatuendus eſt, quouſque ratio patitur.*

47 Reſpondetur. Hāc eſſe ſententiā l. ſi adulta mulier, quæ curatorem habet, dotem certæ quantitatis promittat, cu-

rato-

ratorem eius conſenſum accommodare debere, prout facultates mulieris, eiuſq; & viri dignitas, & ratio poſtulat, & patitur. Itaque mulieri immoderatam dotem promittenti ſuum conſenſum curator non accommodabit. De incerta dotis promiſſione, & quantitate obſcura nullum verbum in dicta legum habetur.

Sic eleganter explicuit Clar. Fachineus. d. cap. 75. lib. 8. ſuarum iuris controuerſ. Ioannes Frideric. de Sole. d. quæſtione 15. in fine, & P. Barboſa in d. l. 1. præcitata. par. 3. num. 50.

48 Opponitur tertio loco, quod licet vtile ſit mulieri aliqua bona extra dotem habere, tamen quod omnia bona habeat extra dotem, & non maritus ad ſuſtinenda onera matrimonii, non videtur, quod ſit omnino vtile, & proculdubio eſt Reipublicæ damnoſum, cũ maritus nolit forſan cum ea habitare, ne ſuſtineat ſine dote onera matrimonii, argumento. l. fina. C. ad Velleianũ. Vnde licet ceſſet vna ratio, videlicet vt dos mulieri conſeruetur, non tamen ceſſat alia ratio, quare oporteat mulieres eſſe dotatas, ſcilicet ne mulier cum ſit indotata expellatur a marito, & diſtrahatur matrimonium, quam aſsignat text. in d. l. final. C. ad Velleian. & quando lex habet duas rationes licet vna ceſſet, ſi remanet alia, non ceſſat eius diſpoſitio ad text. in §. affinitatis. de Nuptiis. inſtitut. Nam licet verum ſit, quod mulier conſtante matrimonio non poteſt compelli a marito, vt ſibi dotem cõſtituat, nec propter hoc poteſt maritus eam expellere per l. final. C. de repud. Hoc tamen procedit, quando mulier a principio dotem non promiſit, nam cũ fuit recepta ſine dote, mulier non eſt in culpa, ſecus tamen erit, quando dotem per ſe promiſit, nam ſi poſtea non vult adimplere, quod promiſit, non videtur ſine culpa, vnde ceſſat diſpoſitio l. final. C. de repud. & poterit maritus eam expellere. argumento illius l. final. C. ad Velleian. & ſic præciſe arguit poſt alios Ioſeph. Gonzalez var. quæſt. d. cap. 4. num. 9. pag. mihi 64. Ioannes Robert. d. lib. 4. ſententiarum. præcitato cap. final. ac alii.

49 Reſpondetur, quod ſi mulier dotem ſimpliciter promittat, & hac ratione promiſsio tanquam incerta non valeat d. l. 1. C. de dotis promiſsione, non poterit eam ſine dote accipere. l. final. C. de donationib. ante nupt. eo modo in prædicto caſu videtur eam accepiſſe, cũ fuerit contentus dotis promiſsione incerta ſciens, aut ſcire debens eam non valere, neque vllam eſſe legem, quæ cogat mulierem dotem congruam pro ſe conſtituere, quam a principio non promiſit. Neque maritus poteſt expellere vxorem eo prætextu, quod dotem congruum pro ſe non conſtituat, ſed ſibi debet imputare, quod ſine dote in effectu eam accepit, quicquid dixerit *Alciat.* in d. l. 1. nu. 115.

Sic eleganter reſoluit Barboſa in d. l. 1. nu. 49. verſ. infertur. ſecundo.

50 Obiicitur vltimo loco promiſsionem dotis incertam factam per extraneum valere, quaſi tacite videatur promiſſa ſecundum boni viri arbitrium, & habita ratione bonorum eius, & dignitatis puellę ad not. in l. 3. C. eod. de dotis promiſsione. Nec ſane mirum. Intereſt enim mulieris, non valere dotis promiſſionem incertam per eam factam, vt ſic nihil teneatur præſtare, ſed ſi facta per extraneum non valeret, eſſet illius præiudicium, quia remaneret indotata, & ideo valida debet cenſeri, & tamen in ipſo extraneo minus conſiderari poteſt obligatio dandi certam dotem, quam in ipſa muliere. Ergo ſi promiſsio ipſa dotis facta per extraneũ valet ob rationem, de qua ſupra, multomagis debet valere illa, quæ ſit facta ab ipſa muliere.

51 Reſpondetur primo negando conſequentiam. Ratio diuerſitatis eſt, quia cum extraneus dotem promittit ſubingreditur illa ratio ſupra conſiderata, ꝙ videlicet intereſt ipſius mulieris valere promiſ-

promiſſionem illam incertam dotis, ne remaneat indotata; quando vero ipſa dotem pollicetur ceſſat ſupradicta ratio. Sua enim intereſt non valere dotis promiſſionem incertam per eam factã, vt ſic nil teneatur præſtare.

52 Secundo, & melius reſpõdetur, quod ſi extraneus pro muliere dotem ſimpliciter promitiat, promiſſio tanquam incerta non valebit, cum in eo minus cõſiderari poſsit obligatio dandi certam dotem, quia in ipſa muliere, ac proinde d. l. 1. de dotis promiſsione procedere etiam in extraneo ſimpliciter dotẽ promittente: ita Duaren. Zaz. Socin. Ripa, ac plurimi alii, quos retulit, & ſequutus eſt d. Petrus Barboſa in d. l. 1. par. 3. nu. 50. ver. 4. infertur. & videtur ſecundũm eum, eſſe tex. in d. l. 3. C. eod. vbi in dote incerta promiſſa per extraneum exigitur, quod declaratio ſit collata in arbitrium boni viri, quaſi aliter non valeret, vt ibi notat Saucet. Neque obſtat ratio ſupra conſiderata pro contraria opinione, quia in ſpecie. d. l. 1. non irritatur promiſsio incerta dotis in fauorẽ mulieris, vt ex aduerſo ſupponitur, ſed potius propter regulam generalẽ, quod incertitudo vitiat diſpoſitionem, quæ a fortiori militat, quando extraneus ſimpliciter dotem promittit pro muliere. Ita Barboſa loco iam admonito, eum omnino conſulas.

53 Aliud obiectum deducitur per Marian. Socin. in d. l. 1. num. 220. in fine. & 22 1. ff. ſolu. matri. ſed quia per eundem reſol. ad eũ lectorẽ beneuolum remitto.

54 Et hunc intellectum & nos ſequendum opinamur.

55 Multæ aliæ Scribentium interpretationes ad ſupradicta iura referuntur, & damnãtur in ſimul, per d. Bolognet. in d. l. 1. nu. 150. ff. ſolu. matrim. & per d. Cagnol. in ſuis additionib. ad d. l. ſingularia. d. num. 7. eos conſulas. Sat enim nobis potiores retuliſſe.

Vide d. Iulium Cæſarem Imbrianũ. in l. 1. nu. 38. C. de edendo. pro intelligentia dictæ l. 1. C. de dotis promiſsione. & Ill. d. C. Manticã de Tacitis, & Ambiguis Conuentionib. lib. 12. tit. 12. nu. 4. cum ſeq. vbi late.

Conciliatur l. cum quæſtio. ver. ſi quis itaque. C. de legatis. cum l. interdũ. § paterfam. ver. ſed ſi exceſſerit. ff. de hæredib. inſtitu.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum & nu. 2.*
3 *Pro ipſorummet conciliatione multi multa dixere.*
4 *Duo intellectus d. Accurſii referuntur, ac in ſimul improbantur. & nu. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.*
14 *Fulgoſii ſententia deducitur.*
15 *Damnatur. & nu. 16. 17. & 18.*
19 *P. de Caſtro Opinio proponitur.*
20 *Non probatur.*
21 *Vaſquii expoſitio ſubnectitur.*
22 *Confunditur per Kobl.*
23 *Hugonis Donelli interpretatio ſubijcitur. & nu. 24.*
25 *Refellitur.*
26 *Andreæ Kobl. opinio adducitur.*
27 *Rejicitur. & nu. 28.*
29 *Opinio Authoris.*
30 *De materia ſupradictarum legum videndi plures Doctores remiſſiue.*

¶ Imperator Iuſtinianus in l. cum quæſtio. ver. ſi quis itaq; C. de legatis aduertſatur. Vlpiano l. Can l. interdum. §. paterfamilias. ver. ſed ſi exceſſerit. ff. de hæredib. inſtituendis.

1 Verba Iuſtin. *Si quis itaque vel agrũ, vel hæreditatem reliquerit, primo quidẽ in totum, ſecundo autem in partem dimidiam, vtrumq; in ſex vncias eſſe vel dominum rei legatæ, vel hæredem.*

2 Vlpian. autem ita loquitur. *Sed ſi vexceſſerit in diuiſione 12. vncias, pæque pro rata decreſcet, vt puta me ex duodecim vnc. hæredem, te ex ſex ſcripſit, ego hæreditatis habebo beſſem, tu trientem.*

Hhh 3 De

3 De conciliatione cogitemus. Accurſ. priori loco in d. l. cum quæſtio. in ver. Migrare. duos quidem attulit ſenſus, ſingulos perpendamus.

4 Primus itaque extitit, quod reſponſum ipſius Vlpiani corrigatur, & antiquetur per ipſum Iuſtinianum in præcitata l. cum quæſtio. Vnde ſequutus eſt, inter ceteros, Vighus in d. §. ſi plures inſtituantur. in fine inſtitut. de Hęredibus inſtituendis. & d. P. Heig. ibidem. nu. 8.

5 Sed reprobatur per d. Salicet. in d. l. cum quæſtio. ante numerum primum, dum dicit, quod truffa eſt. Damnatur quoque per d. Fulgoſ. ibidem. nu. 2. motum ex ea ratione, nam correctio legum eſt euitanda, ad l. 1. C. de inoffitioſ. dotib.

6 Reijcitur quoque per d. Herman. Vulteium in §. hæreditas. nu. 9. inſtit. de heredibus inſtituẽdis, vide per eum. Pulchris quoque aliis mediis damnatur per d. Kohl. exercitatione ſua iuris. nu. 40. pag. mihi 383. col. 2. Eum conſulas. ſat loca indicaſſe.

7 Secundo loco ipſemet d. Accurſ. in pręcitato ver. diſtinctione quadam ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Aut enim (inquit) certum eſt, Teſtatorem excedere aſſem voluiſſe, aut non, primo caſu loquitur. d. l. interdum. in præcitato ver. voluit enim ad dupondium tranſire, & ex eo diuidi hæreditatem ſuam, quod potuit, vt inſtitut. de hæredib. inſtituendis §. hæreditas. Secundo autem caſu ſi noluit expreſſe excedere aſſem locum habet, quod in d. ver. ſi quis itaque. dicitur, vt ſcilicet tantum videatur minuiſſe primo, quantum contulit ſecundo, ſi ſecundo contulit minus aſſe, & latius vt per eum.

8 Hoc idem licet paucius verbis, repetiit ipſemet Accurſ. in præcitato ver. ſed ſi exceſſerit in ver. trientem. Sequutus eſt quoque Auriga noſter Bar. in d. l. cũ quæſtio. in ver. item oppono. de l. interdum. vbi ſic loquitur.

9 Aut conſtat, quod teſtator noluit tranſire ad dupondiũ, ſed voluit, quod illud quod ſcdo relinquebatur, adimeretur a primo, & non eſt dubium. argum. l. qui nõ militabat. §. final. de Hæredib. inſtituendis. vt puta ſi dixerit. Relinquo Titio fundũ, & de eo relinquo Seio dimidiã, vel inſtituo Titiũ in 12. Vncias, de quib. relinquo Seio ſex, in his Seium inſtituo. Quandoque conſtat, quod voluit tranſire ad dupondium, vt puta Titium inſtituo in 12. vncias, Sempronium inſtituo in aliis ſex. Nam ex eo, quod dicit in aliis, conſtat, quod noluit adimere a primo, tunc fit deciſio hæreditatis in 18. vncias, de quib. habebit primus 12. alius ſex. vt d. l. interdum. ff. de hæredib. inſtituendis. Hactenus Bar. quem præciſe inſectatus eſt Bal. in d. l. cum quæſtio. nu. 4. Angel. ibidem, Odoffred. nu. 5. Alberic. num. pariter 30. Salycet. ante numerum primum. Alex. num. 4. ac alii. His adde Myſinger. in §. Videamus. in fine. inſtitut. de hæredib. inſtituendis. d. Thomam Linium in §. ſi plures in fine eod. tit. & d. Herman. Vulteium in §. hæreditas. in fine eod. tit.

10 Sed cum iſthæc diſtinctio licet communiter recepta, non carere diuinatione videatur, quandoquidem ſimpliciter vtrobique proponitur priori 12. poſteriori ſex vncias fuiſſe aſſignatas, nec in exemplo d. ver. ſed ſi quicquam adijciatur, vnde conſtare poſſit, poſteriori partem ex alio aſſe fuiſſe relictam. Ideo reſpuenda.

11 Accedit quod mirifice ſupradictæ diſtinctioni aduerſari videantur verba illa d. ver. ſed ſi exceſſerit. *æque pro rata decreſcet, vt puta me ex 12. vncijs hæredẽ, te ex ſex ſcripſit, ego hęreditatis habebo beſſem, (id eſt octo vncias) tu trientem.* (id eſt quatuor). Ex quibuſquidem colligitur, falſum eſſe, teſtatorem habuiſſe animum ad dupondium deueniendi.

12 Nec quicquam opitulari poteſt quædam opinio Bal. in d. §. paterfam. dum opinatus eſt, verbum illud *Beſſem* exponendũ eſſe id eſt duas partes. Nã nihilominus difficultas tollitur, nec ex ea

colli-

Digitized by Google

colligit ob id animus ipſius teſtatoris, quod voluerit ad dupondiū tranſire. Vnde.

23 Reprobatur præterea alijs rationibus per d. Fulgoſ. in d. l. cum quæſtio. numero 2. Vide per eum.

Adde Caſtrenſem ibidem numero 3. & in d. §. paterfamilias. verſus finem. Adnectendus quoque d. Iaſon in d. l. cum quæſtio. colum. 3. poſt medium, vbi elegantiſſime.

24 Accedit principaliter alia Scribētium ſententia, & eſt dom. Fulgoſ. in d. l. cum quæſtio, numer. 2. opinatus eſt enim is, ideo partem poſteriori aſſignatam priori non ademptam cenſeri in d. verſi. ſed ſi excefſerit, quia prioris inſtitutioni teſtator poſterioris inſtitutionem immediate coniunxerat, nihilq; inter vtramque in medio diſpoſuerat, vt in exemplo per Iuriſconſultum adducto apparet, nemo autem in continenti ſeſe correxiſſe, vel a priore volūtate receſſiſſe præſumitur, l. non ad ea, ver. Quod ſi pure. ff. de conditionibus, & demonſtrationibus. At Imperatorem eo de caſu loqui ſubnectit, quando alia quæpiam diſpoſitio erat interpoſita inter primum, & ſecundum, idque colligit ex particula illa poſtea ab Imperatore vſurpata, quæ denotat interuallum. ad l. iuris gētium. §. quinimo. ff. de Pactis. ex interuallo autem teſtatorem a priori voluntate receſſiſſe facilius præſumitur. d. l. non ad ea. Vnde. Fulgoſium ſequutus eſt Paul. de Caſtro, in d. l. cum quæſtio. nu. 3. & in d. §. paterfamilias in fine, nec non d. Iaſon in præcit. l. cum quæſtio. col. 3. in fine, vbi elegantiſſime.

25 Verum hæc conciliatio d. Fulgoſ. licet ſubtilis, non immerito reprehenditur, ab Alex. in cit. l. cum quæſtio. num. 4. cum & ipſa diuinationis morbo laboret, dum inter aſſignationem priori, & poſteriori factam aliquid aliud in medio fuiſſe fingit, & dictio *poſtea* ſæpius ordinem duntaxat, vt dictio *prius* denotet, non autem neceſſario temporis interuallum ſignificet, vel importet. ad l. quoties §. ſi quis ita. vbi Scribentes omnes. ff. eodem de hæredibus inſtituēdis.

26 Adde quod Imp. in d. l. cum quæſtio. tam in principio, quam in d. ver. ſi quis. ſimpliciter proponit primo totum eſſe aſſignatum, alteri vero partem dimidiā, & tamen ſimpliciter, & indiſtincte decidit, vtrumque ſex vncias conſequi debere.

27 Accedit, nam ſupradictæ expoſitioni obſtare admodum videtur ratio illa, quod in dubio teſtator potius adimere de aſſe, ſiue duodecim vncijs, quam legalem, ſolennemq; diſtributionē tranſgredi, aſſemq; excedere voluiſſe præſumitur. d. l. cum quæſtio. vbi gl. & Doctores, & l. ſi ita ſcriptum §. vlt. & l. qui non militabat. §. filijs. ff. de hæredibus inſtituendis. cum ſimilibus. Vnde.

28 Sequutus eſt hæc omnia Cl. vir d. Andreas Kohl. exercitat. ſua iuris vigintinum. 40. col. 2. vide per eum.

29 Tertio principaliter d. Paul. de Caſtro, in d. l. cum quæſtio, nu. 3. poſt Cumanum aliter pro conciliatione ſupradictorum reſpōſorum docuit. Opinatus eſt enim diſtinguendum, quod aut in eadem voluntate vltima, ſiue teſtamento priori totum, ſiue 12. vnciæ, poſteriori autem dimidium, ſiue ſex vnciæ aſſignatæ ſunt, & procedit diſpoſitio d. §. ſed ſi excefſerit. Aut in diuerſis, & locum habeat d. l. cum quæſtio. Vnde.

30 Sed eadem huic expoſitioni obſtant, quæ ſupradictæ d. Fulgoſ. tanto que magis, quāto minus ex dictione *poſtea*, quæ ex aduerſo ponderatur, inferri poteſt, Imperatorē diuerſas præſupponere voluntates vltimas, diuerſa que tempora, quibus vni totū, alteri dimidium fuerit aſsignatum. Nec ſuffragatur eis l. non ad ea. quam pro ſe allegant, nam potius illis obeſt, cum inde non obſcure appareat, etiam in eadem voluntate vltima, ſiue teſtamēto correctionem, & ademptionem præſumi, quando inter illud, cui adimitur, & id, quo adimitur, aliqd aliud reperitur diſpoſitum. gloſ. in d. l. non ad ea. ver. ex interuallo. & ibidem Doctores. Ita pulchre inter alios ani-

Digitized by Google

madvertit idem d. Alex. in d.l. cum quæſtio. præcit. nu. 4. Sequutus eſt Cl. Kohl. d. col. 2. & 3. in princ.

21 Quarto loco principaliter ſubtiliſsi. Vaſquius de ſucceſsionum progreſſu libro 1. §. 3. n. 64 & 65. aliam excogitauit interpretationem. Eius autem verba libet deducere.

Inde infero verum intellectum ad l. cum quæſtio. in princ. C. de legatis. ibi enim aliquis fuit ex dimidia, vel tertia ſpecialiter inſtitutus, vel ad legatum vocatus, alterque ante, vel poſtea ſimpliciter inſtitutus, vel ad legatum vocatus, qui ſolam dimidiam habebit, quia ad reſiduum aſsis vocatus intelligitur. Nec ad rem pertinet, quod tex. ait in ſolidū, & iterum ait, in totum fuiſſe inſtitutū, nam illa ſunt verba legiſlatoris, non teſtatoris, qui intelligit in totum fuiſſe inſtitutum, vel ad legatum vocatum, qui ſimpliciter vocatus fuit, ſic & in l. Mæuio in ver. totus. ff. de leg. ſecundo, in l. ſi ſeparatim. ff. de conditionibus, & demonſtrationibus, in l. 1. §. fina. ver. Totius. & l. inde Neratius. ff. de vſufruct. accres. ac in l. ſi quis cum totum. ff. de except. rei iudic. cum ſimilibus. Nec ad rē pertinet. &c. Hæc Vaſquius.

22 Sed iſthæc Vaſquij expoſitio ſeptem acutiſsimis rōnibus adeo docte & elegā ter damnatur, ac confunditur per erudiſſ. d. Kohl. d. col. 3. 4. & 5. in principio. vt nil aliud ſuperaddi poſſe vnuſquiſque, qui ipſius Kohl ſcripta perlegerit, fateatur, neceſſe ſit. Ad eundem itaque lectorem beneuolum, ne ex ſcriptis ſcripta conficiam, relego.

23 Affertur quinto loco principaliter alia Scribētium ſententia, & eſt d. Hugonis Donel. in dict. l. cum quæſtio. in ver. Hic vulgo. Arbitratus eſt enim, quoties as priori, vel vnciæ 12. attribuuntur, poſtmodum alteri pars quota, vel vnciæ ſimpliciter relinquuntur, nec adijcitur *eiuſdē*, rei, ſiue *eiuſdē hæreditatis* teſtatorem voluiſſe aſſem excedere, nec priori partē ſiue vncias poſteriori relictas adimere, per d. verſic. ſed ſi exceſſerit. Hoc enim intelligi conuenientius eſt poteſtati, & voluntati teſtatoris, poteſtati, qui potuerit tot vncias facere, quot voluerit, volūtati, q vt poterat, ita & plures ſcripſerit.

24 Quando autem poſteriori pars quota, vel vnciæ non ſimpliciter relinquuntur, ſed adijcitur eiuſdem rei, ſiue eiuſdem hæreditatis, arbitratur in eo demum caſu loqui dict. l. cum quæſtio. cum in princ. d. l. expreſſe dicatur, partem eius dimidiam, & pronomen *eius*, vel *eiuſdem* clare demonſtret, ſentire teſtatorem, non de parte noui aſſis, verū de parte aſſis eius, quem priori aſſignauerat, ac proinde tota pars huic detrahenda venit. Vnde. Hæc Donel. qui quidem eiuſdem extitit opinionis, ac ſententiæ libr. 6. Commentariorum ſuorū Iuris Ciuil. c. 22. ver. altera incertitudo.

25 Sed & iſta tanti viri ſententia damnatur elegantiſſi. & doctiſſime per eūdem d. Kohl. dicta exercit. 20. præcit. nu. 40. col. 5. 6. & 7. per tot. ad ipſum, ne aliena mihi videar vſurpare, eundem beneuolum lectorem remitto.

26 Sexto loco Cl. d. Kohl. d. exercitat. iuriſ iuris 20. nu. 42. alterius extitit opinionis. Audi eius præciſa verba.

Probabilius Vlpiani legem cum d. l. cum quæſtio. conciliari poſſe crediderim, ſi dicatur d. l. cum quæſtio rum quidē omnimodo procedere, cum teſtator hæredes, ſiue legatarios, quorū vni duodecim, alteri ſex vncias aſcribit, oratione, ſeu verbis diſiungit, vtrumque peculiaribus verbis inſtituendo, ſiue ad legatum vocando. Tunc enim in dubio non imerito præſumitur, teſtatorem a priore voluntate licet verbis immediate præcedentibus expreſſa ex parte receſſiſſe, deque duodecim vncijs primo aſſignatis, alteri ſex reliquiſſe, cum non alia quæpiam coniectura contrariæ voluntatis apparente, minime ſit credendū, eum ſolennem aſſis in duodecim vncias diſtributionem tranſgredi voluiſſe. argum. l. ſi ita ſcriptum. §. in teſtamento. ff. eod. de hæred. inſtituendis. ſecus quando ambo verbis coniunctim, unus ex 12. alter

ex

ex ſex uncijs ſcripti ſunt, qualē in d. uer. ſed ſi exceſſerit: caſum proponit Iuriſcōſultus, uerbum *ſcripſit* ad hæredem vtrumque referendum ult. loco ſubiungens: Tunc enim præſumi vix poteſt, teſtatorem quas ei, quem poſteriori loco nominauit, vncias aſſignanit, priori ademiſſe. Hæc Kohl. qui videatur, quoniam pleniori folio diſceptatur.

27 Sed iſte ſenſus kohl vti verbalis mihi reiiciendus videtur, tam enim teſtator hęredes, ſiue legatarios oratione ſeu verbis videtur coniunxiſſe, ſiue diſiunxiſſe in caſu d. l. cum quęſtio, quam in caſu d. §. ſed ſi exceſſerit, vt ex eorundem teſtamentorum verbis vnuſquiſq; de facili colligere poteſt. Vnde.

28 Præterea iſthæc interpretatio cum ſit fere eadem cum illa d. Fulgoſij, eaſdem videtur pati difficultates, quas eandem pati paulo ſupra uidimus. Vnde.

29 De vera conciliatione cogitato. Nil enim boni habeo, quod in medium afferā. nimis enim teſte Iaſone, ſupradicta reſponſa adinuicē contrariari videntur.

30 De materia ſupradictarum legum vide Graſſum in §. Inſtitutio. quæſtione 21. nu. 4. Catiel. Cottam in ſuis Memorabilibus in ver. Dypondium. & Alex. ab Alex. lib. 1. Genial. Dierum cap. 1.

Conciliatio l. Donatarum. C. de acquirenda, & retinend. poſſeſſio. & l. 1. poſſeſſio. §. adipiſcimur. ff. de acquirenda, vel amittenda poſſeſ. iuncta l. quāuis. §. infans ff. eod. tit.

SVMMARIVM.

1 *Verba legum, & nu. 2. & 3.*
4 *Quatuor intellectus d. Accurſ. referuntur, ac improbantur & nu. 5. cum ſequentibus vſq; ad 15. incluſiue.*
16 *Opinio Azonis deducitur.*
17 *Reijcitur.*
18 *Aliorum ſententia proponitur.*
19 *Damnatur.*
20 *Salycet ſenſus ſubnectitur.*
21 *Et hic valde probatur. Authori.*
22 *Author ipſe cogitandum relinquit. & nu. 23. & 24.*

¶ Poſſeſſionem infans an poſſit acquirere ſine tutoris authoritate? Grauis eſt in iure noſtro dubitatio.

1 Pro affirmatiua, vrget tex. in l. Donatarum. C. de acquirenda, & retinenda poſſeſſione. vbi ſic legitur, *Donatarum rerum a quacumque perſona infanti vacua poſſeſſio tradita, corpore quæritur. Quamuis enim ſint Authorum ſententię diſſentientes, tamen conſultius videtur interim (licet animi plenus non fuiſſet affectus) poſſeſſionem per traditionem eſſe quæſitam, alioquin (ſicut conſultiſſ. viri Papiniani reſponſo continetur) nec quidem per tutorem poſſeſſio infanti poterit acquiri.*

2 Pro contraria adducitur primo reſpōſum Pauli in l. 1. §. Adipiſcimur. ff. de acquirenda, vel amittenda poſſeſſione eius verba talia ſunt. *Sed Furioſus, vt pupillus ſine tutoris authoritate non poſſunt incipere poſſidere, quia affectionem tenendi non habent, licet maxime rem ſuo corpore contingant, ſicuti, ſi quis dormienti aliquid in manu ponat. ſed pupillus Tutore authore incipiet poſſidere. Offilius quidem, & Nerua filius etiam ſine tutoris authoritate poſſidere incipere poſſe pupillum aiūt eam. n. rem facti. non iuris eſſe. Quæ ſententia recipi poteſt, ſi eius ætatis ſint, vt intellectum capiant.*

3 Secūdo ſuffragatur reſponſum eiuſdem Pauli in l. quamuis. §. Infans. ff. eo. tit. vbi talia verba habentur. *Infans poſſidere recte poteſt, ſi tutore authore cœpit, Nam iudicium infantis ſuppletur authoritate Tutoris. Vtilitatis enim gra-*

gratia hoc receptum eſt, nam alioquin nullus ſenſus infantis eſt accipiendi poſſeſſionem. Pupillus tamen etiam ſine Tutoris authoritate poſſeſſionem nanciſci poteſt. Hæc Paulus

Pro conciliatione multi multa dixere.

4 Accurſ. priori loco in d.l. Donatarū. in verſ. alioquin ſenſit per illam l. Imperatoris, leges illas Pauli penitus antiquari, ac corrigi. Vnde & ita ſenſit etiā Alberic. ibidem.

5 Sed iſte ſenſus reijciendus eſt, correctio enim legum quoad fieri poteſt, euitanda, iuribus vulgatis. ita etiam reprobatur per Bal. in d.l. donatarum. nu. 1. & Salyc. in princ. vbi ſubdit, quod iſta opinio ſibi non placet tum vt legum correctio euitetur, tum quia authoritate Papiniani ibidem probatur, qui fuit de antiquis Iuriſconſ.

6 Secundo loco ipſemet Accurſ. aliter opinatus eſt. Exiſtimauit enim ibi, ꝙ Imperator loquatur improprie de infāte, ſed intelligendus ſit de eo pupillo, qui habet intellectum aliquem. Paul. vero ſentiat proprie, ac vere de eo infante, qui, quicquid videat, ignoret. Vnde & ſic Imper. in d.l. donatarum. concordabit cum eod. Paulo in d. §. adipiſcimur in fine, ubi docuit, *etiam ſine tutoris authoritate poſſidere incipere poſſe pupillum, ſi eius ætatis ſit, vt intellectum capiat*, confirmatur iſthæc expoſitio tradita ad ſupradictam l. donatarū. per nonnulla verba eiuſdem l. ibi, *licet animi plenus non fuiſſet affectus*. ex ipſis enim optime dignoſcitur, Imper. ibidem loqui, ac intelligi de eo pupillo, qui habet intellectum aliquē. alioquin fruſtra appoſuiſſet verba illa, licet plenus. ſi enim nullum penitus haberet intellectū, non poſſet ſuppleri, quia quod nullum eſt, ſuppleri non poteſt. l. ſed etſi manente de preclario.

7 Sed & iſte intellectus traditus ad ſupradictam le. donatarum, proculdubio refellendus mihi videtur, tum quia nimis inſolenter diuinat, tum quia Imper. ibi loquutus eſt de infante, non autem de pupillo. Clari autem iuris eſt, pupillum ab infante differre, prout eſt tex. apertiſſimus in d. l. quamuis. præcit. §. Infans. & tradidit Clar. vir d. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. centur. 1. caſ. 57. per totum.

Nec officiunt verba illa *licet animi plenus non fuiſſet affectus*. Reſpondetur enim non ideo minus ex ipſis elici, quod Imper. ibi ſenſerit de pupillo maiore Infante. Nam & ſimilia fere verba repetuntur in d. §. Infans, & tamen de Infante vere, & proprie Paulum ibidem eſſe loquutum fatetur ipſemet Accurſ. Vnde, Verba autem dict. §. Infans talia ſunt.

Infans poſſidere recte poteſt, ſi tutore authore cœpit, nā iudicium infantis ſuppletur authoritate tutoris.

Eundem ſenſum improbauit quoq; Bal. in d.l. donatarum. nu. 1. dum tradidit ipſum eſſe falſum, quoniam deſtruit literam. Salyc. quoque ibidem ipſum reprobat dicens, quod truffa eſt.

8 Tertio loco idem Accurſ. in præcit. Verbo. Alioquin. alium excogitauit intellectum, tradidit enim, quod in caſu d.l. donatarum ſit ſpeciale in donatione. Secus ſit autem in alijs contractibus & ita procedunt reſpōſa Pauli. Sequutus eſt Ludouic. Charond. li b. 2. Veriſimil. cap. 6. vbi ita loquitur. Nā de rebus tantum donatis ſancit Impe. in quibus tradendis non tanta iuris obſeruatio requiritur, quam ſi ex alio quouis contractu, ut emptione, permutatione, & ſimili transferenda eſſet poſſeſſio.

9 Sed decipitur Accurſ. dicere enim, ꝙ in caſu d.l. donatarum. ſit ſpeciale in donatione, eſt refugium miſerorum. Præterea hoc eſt falſum, quia non poteſt reddi cauſa ſpecialitatis, vt animaduertit etiam Bald. numero primo, & Salyc. in princ.

10 Adde quod Imper. ibi non ſe fundat ſuper iſta ſpecialitate, ſed quia alioquin, nec quidem per tutorem poſſeſſio ipſi infanti poterit acquiri. Vnde.

Acce-

Digitized by Google

11 Accedit quarto alia interpretatio eiuſdem Accurſ. pænotato loco, ſeu potius Ioannis antiqui Doctoris, & eſt, quod in caſu d. l. donatarum tradita fuit poſſeſſio cũ authoritate tutoris. Vnde, nec officiunt verba illa, *alioquin nec quidem, &c.* Ex quibus videtur innui contrarium. Reſpondit enim Accurſ. ita interpretanda eſſe. i. ſi diceres non acquiri cum authoritate tutoris per infantem, eadem ratione nec per ipſum tutorem; & erat rõ dubitationis, q̃a altercabãtur quidam dicentes, ſicut hæreditatem acquirit tutor ſolus infanti, adeundo nomine infantis, non infans tutore authore, vt C. de iure deliber. l. ſi infanti. §. 1. & ſicut hæreditas reſtituitur tutori, non infanti tutore authore, & ſicut tutor reſtituit alijs, non infans tutore authore, vt ff. ad Trebel. l. reſtituta. §. final. & ſicut infans non agit in iudicio, vel conuenitur tutore authore, ſed ſolus tutor eius nomine. vt ff. de adminiſt. tutel. l. 1. §. 1. ita videbatur hic, quod tutori ſoli nomine infantis poſſeſſio tradita acquiratur infanti, non ſi infanti tradatur tutore authore, ſed tamen aliud eſt, vt conſtat ex d. l. donatarum.

Et hanc Ioannis ſequutus eſt quoq; Cuman. in d. §. adipiſcimur. in fine.

12 Sed iſthæc expoſitio vti ſubtilis, & nimis violans literam text. reijcienda eſt. Nimium enim alteratur ſenſus prædictorum illorum verborum. (Alioquin nec quidem.)

13 Adde, iam per Paulum Iuriſconſul. & in d. §. adipiſcimur. & in dict. §. infans. fuiſſe deciſum. Infantem accedente ſui tutoris authoritate, poſſeſſionem nanciſci poſſe. Vnde ſi tex. in d. l. donatarũ intelligeretur, ac loqueretur de caſu per Ioannem relato, eſſet ſuperuacaneus, ac fruſtratorius, cui nihil ibi de nouo ſtatueretur, ſed illud idem, quod in præcitatis §§. quod dicere abſurdiſſimum eſt. Vnde.

14 Nec officit, quod ſicut infans authoritate tutoris hæreditatem non adit, nec alia peragit, de quibus ſupra, ita non videatur quoque poſſe poſſeſſionem nanciſci, & latius, pro ut ex aduerſo deducebatur. Reſpondetur enim hæc valde inter ſe differre. Infans enim authoritate tutoris ideo hæreditatem non adit, quia aditio eſt actus ciuilis, & eſt multum ſolenne fundamentum, & ſubſtantiam ſuſcipiens in radice eam adeuntis, vt l. potuit de iure delibe. & l. populus. ff. de acquir. hæred. nec etiam reſtituitur. hæreditas infanti tutoris authoritate ex Trebell. nec etiam reſtituitur alteri ab eo, quia ambo ſunt magni præiudicij, ideo per tutorem ſunt explicanda, nec etiam agit cauſam iudicialem, ſed ſolus tutor. vt ff. de admin. tut. l. 1. §. 1. & eſt ratio, quia infans ad poſtulandum non eſt habilis, cum neſciat maieſtatem prætoris. vt l. 1. de falſ. monet. & neſciens reuerentiam exhibere, prohibetur a poſtulando.

15 Et ideo ſis cautus, quando litigas cum infante, vt omnes actus iudiciales formari facias in perſonam tutoris, non in perſonam infantis authoritate tutoris. In acquiſitione autem ſimplicis poſſeſſionis non verſatur ſolus animus, immo verſatur & factum, & quandoque acquiritur ignoranti. vt l. 1. ff. eod. de acquir. nec per acquiſitionem infanti præiudicari poteſt, immo quemadmodum per ſolum tutorem in hoc fieri poteſt, ita & per ſeruum. Vnde & ita in ſpecie tradidit Bal. in d. l. donatarum. in 1. lectura.

Alijs modis reprobatur per d. Salyc. ibidem nu. 2. Vide per eum.

16 Quinta eſt conciliatio d. Azonis exiſtimantis, quod in caſu d. l. donatarum. poſſeſſio tradita fuit ſeruo infantis.

17 Sed iſta vti mere diuinatiua reprobãda eſt. Nullum enim verbum ibi de ſeruo. Sic præciſe Salyc. in d. l. donatarum. in princ. ver. vel quarto.

Adde hoc idem, quod tradidit Imperator ibidem ex ſententia eiuſdem Azonis, fuiſſe prius edoctum per Paulum in d. §. infans. in fine. vbi ita legitur. *Item infans peculiari nomine per ſeruum poſ-*

ſidere

ſidere poteſt. Vnde deciſio Imperatoris poſtea ſuperueniens eſſet fruſtratoria, ac ſuperuacanea, quod minime affirmandum.

18 Sexto loco extitere nonnulli alij, qui quidem ita diſtinguẽdum eſſe rati ſunt. Aut loquimur de rebus, in quib. infans habet plenam animi affectionem, vt in aliquo locali, & tunc indiſtinctè acquirit poſſeſſionem, vt in caſu d. l. donatarum. Aut vero intelligimus de ijs rebus, in quibus infans nullã habet affectionem, vt in fundo, vel ſimilibus, & tunc ſine tutoris authoritate non poteſt, vt in contrariis, & ita inter alios ſenſit poſt Dyn. Bar. in d. l. donatarum. Bald. ibidẽ in princ. in prima lectura. Licet in ſecũda contrariæ poſtea extiterit opinionis. Conſiderat enim hoc non eſſe verum, quia non cadit niſi in minimis, alias puerilibus rebus, in fine tamen concludit prout in prima. Inquit enim, quod qñ infans habet intellectũ, aut cadit ipſius affectio in re, & acquirit, aut nõ cadit, & tunc requiritur tutorum authoritas. Huic eidem opinioni adhæſit quoque Roman. in d. §. adipiſcimur. in fine. Imol. in d. §. infans. in fine. Iaſ. in d. §. adipiſcimur. num. 17.

19 Sed nec iſta expoſitio recipienda eſt, quandoquidem eſt diuinatiua, & nimis videtur reſtringere text. in d. l. donatarum. Sic etiam poſt Petrum, ſenſit Salyc. in d. l. donatarum. nu. 3. & Cuman. in d. §. adipiſcimur. in fin. Addo Albericum in d. l. donatarum.

20 Accedit ſeptimo loco alia interpretatio, & eſt Salycet. in d. l. donatarum. in fine. vbi ita ſcribit.

Ego vero, ex quo ſupponitur eum habere animum, & intellectum ad acquirendum, puto, quod poſſit ſibi poſſeſſionem quærere, licet ſit inuita, ſi non habeat voluntatem poſſeſſoris. Vbi autem intellectum non habet ad acquiſitionem faciendam, & tunc per ſe ſolum ſibi quærere non poteſt, quia animus, & affectio deeſt, & qui ſuppleat, non adeſt. Sed per tradentem ei vacuã poſſeſſionem, & corporis infantis inſiſtentiam, conſultius eſt dicere ei eſſe quæſitam, vt hic quaſi animus tradentis ſuppleat animum infantis, & hoc ſpeciale inducas l. iſtam in infante, quod nõ erat alias diſpoſitum, vel declaratum. Hactenus Salyce. qui in ſumma concludit, ſpeciale eſſe in caſu d. l. donatarũ. propter interueniẽtiam traditionis ex parte dantis. Sequutus eſt Alex. in d. §. adipiſcimur. in fine. Addo Connanum lib. 3. Commentariorum ſuorum Iuris ciuilis. capitu. octauo. pagina mihi 157. tergo.

21 Et hic ſenſus mihi etiam valde probatur, & ratio poteſt eſſe, quia tradens habet animum dominium, & poſſeſſionem a ſe abdicandi, & tradendo eam infanti abdicat illam a ſe animo, & corpore ei relinquendo. *Si igitur* infanti non quæreretur, penes neminem eſſet, & ſic vti pro derelicta occupanti concederetur. Conſultius igitur eſt, vt per illius traditionem, & relaxationẽ penes infantem corpore ipſius quæratur coniuncto animo tradentis, qui cõſiſtit, nedum in abdicando a ſe, ſed etiam, vt per eum quæratur infanti corpore, licet de per ſe ſolus animo apprehendendi, vel corpore in re conſiſtendi facultatem nõ habeat. Secus igitur eſt, vbi nullius traditio interuenit, ſed infans per ſe apprehendit poſſeſſionem, vt in legibus contrariis.

22 Cogita tamẽ, quia pati poteſt aliquid difficultatis. Durum enim videtur, quod per traditionem factam a tradẽte, Poſſeſſio acquiri poſſit infanti, qui affectionem tenendi regulariter non habet, & eo magis, cum Paul. ſcripſerit, idem iuris contingere, & eſſe ſicuti ſi quis dormienti aliquid in manu poneret. Vnde.

23 Accedat per reſponſum eiuſdem Pauli in d. §. adipiſcimur. æquiparari infantem, furioſum, & dormientem, quod etiam ſenſit Alex. ibid. num. 2. Si ergo in caſu d. l. donatarum. ideo infans poſſeſſionem acquirere poſſet, quia traditio ex parte dantis interceſſiſſet. Sequeretur

idem

idem quoque contingere reſpectu furioſi, ac dormientis, quod dicere adeo abſurdum eſt, quam quod abſurdiſſimum. Vnde.

24 Denuo cogita.

Conciliatio l. conſuetudinis. C. quæ ſit longa conſuetudo. & l. de quibus. ver. quare rectiſſime. ff. de legibus.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2.*
3 *Supradictorum reſponſorum conciliatio multorum ingenia exercuit.*
4 *Placentini antiqui Doctoris ſententia deducitur.*
5 *Damnatur.*
6 *Aliorum opinio affertur.*
7 *Reÿcitur. & nu. 8. & 9.*
10 *Quorundam aliorum ſenſus proponitur.*
11 *Reprobatur. & num. 12.*
13 *Alia quoque nonnullorum aliorum Scribentium expoſitio ſubÿcitur. & nu. 14.*
15 *Reſpuitur. & nu. 16. & 17.*
18 *Aliorum quoque interpretatio perpenditur. & nu. 19.*
20 *Diluitur. & nu. 21. 22. & 23.*
24 *Quorundam aliorum cõciliatio animaduertitur.*
25 *Damnatur.*
26 *Aliorum quoque ſenſus adducitur.*
27 *Reprobatur. & nu. 28.*
29 *Erneſti Cothoman. opinio affertur.*
30 *Reÿcitur. & nu. 31. & 32.*
33 *Connani ratiocinatio perpenſa. & nu. 34.*
35 *Reiecta. & nu. 36. 37. 38. & 39.*
40 *Forcatuli cogitatum animaduerſum.*
41 *Reprobatum.*
42 *Euerhard. Bronchorſt. interpretatio proponitur.*
43 *Diſplicet Authori.*
44 *I. Pacii expoſitio ſubiicitur.*
45 *Redarguitur. & num. 46. & 47.*
48 *Ludouici Carbonis conciliatio ſubuectitur.*
49 *Reſpuitur. & nu. 50.*
51 *Duareni ſenſus animaduerſus.*
52 *Reiectus.*
53 *Ludouici Vitalis interpretatio ſubiecta.*
54 *Diluitur per Authorem. & num. 55.*
56 *Mattheacii expoſitio adducitur.*
57 *Non applaudit & nu. 58.*
59 *Plurimæ aliæ ſolutiones poſſent adduci, quæ referuntur, ac improbantur inſimul per plures Doctores remiſſiue.*
60 *Animaduerſio Authoris ad Lectorem. & num. 61.*
62 *De materia Videndus Leopoldus Hackelmanus.*

¶ Conciliatur Conſtantinus in l. cõſuetudinis. C. quæ ſit longa cõſuetudo. cum Iuliano in l. de quibus. ver. quare rectiſſime. ff. de legib.

1 Verba Conſtantini. *Conſuetudinis, vſuſque longaui non vilis authoritas eſt, verum non vſque adeo ſui valitura momento, vt aut rationem vincat, aut legem.*

2 Verba Iuliani. *Quare rectiſſime etiam illud receptum eſt, vt leges non ſolum ſuffragio legislatoris, ſed etiam tacito conſenſu omnium per deſuetudinem abrogentur.*

3 Horum reſponſorum cõciliatio multorum exercuit ingenia.

4 Placentinus Doctor antiquus, Primo loco opinatus eſt, quod Iulian. in d. §. quare rectiſſime, loquatur ſecundum ſua tempora, ſecundum quæ conſuetudo erat populi, quemadmodum & lex, & ſic vna poterat aliã tollere, at tempore ipſius Conſtantini ipſius principis dumtaxat erat legem condere. Quamobrem nil mirum, ſi cõſuetudine ipſius populi tolli minime debeat.

5 Verum iſta Piacentini ſolutio longe a veritate abhorrere videtur. Nam tempore etiam ipſius Iuliani ita aderat Imperator ſicut tempore Conſtantini. Vnde quo ad ſuam poteſtatem nihil eſt additum, vel detractum. ad l. 2. §. nouiſſimo. ff. de origine iuris. Sic in ſpecie eam reprobat Bal. in d. l. de quibus. num. 10. & excellentiſſimus Turranum. in d. l. de quibus. nu. 24.

6 Alia ſecũdo loco fuit opinio aliorum aſſerentium, Iulianum in d. §. quare rectiſſime. loqui de quadam conſuetudine ſcripta. i. de iure municipali, quę quidem tollitur a ſequenti conſuetudine. Conſtantinum autem loqui de lege ſcripta in corpore iuris redacta. i. de lege generali, quæ quidem conſuetudine minime tollitur.

6 Sed iſtorum ſenſus nullo modo mihi ſatisfacit. Repugnant enim verba clariſſima ipſius Iuliani. Ex ipſis enim clare conſtat, ibi nullam fieri mentionem, nec eundem Iulianum loqui de alicuius ciuitatis iure municipali, ſed bene de legibus vniuerſalib. Id autem patet ex illis verbis, *vt leges non ſolum ſuffragio legislatoris.*

8 Adde dictum verſiculum. quare &c. ſitum eſſe ſub Rubrica generali de legibus. Vnde per conſequens ipſum in genere de ipſis legibus intelligendum eſſe, vt fateamur, neceſſe eſt, ad l. Imperator. de in diem addictione.

9 Præterea ille ipſe ſenſus ſatis aperte confundi videtur per contex. d. l. de quibus. Ibi enim dicitur, quod *de quib. cauſis ſcriptis legibus non vtimur, id cuſtodiri oportet, quod moribus & conſuetudine introductum eſt. Inueterata enim conſuetudo pro lege non merito cuſtoditur, & hoc eſt ius, quod dicitur moribus conſtitutum.* Sequitur poſtea. Iulian. & inquit. *Nam quid intereſt, ſuffragio populus voluntatem ſuam declaret a rebus ipſis, vel factis?* Ex quibus quidem verbis, ſatis clare colligitur Iulianum ibi primum loqui de legibus generalibus, tum vero de conſuetudine. Vnde cum poſtea ſubdat, leges ipſas non ſolũ ſuffragio legislatoris, ſed etiam tacito conſenſu omnium per deſuetudinem abrogari, abſque alio de iiſdemmet legibus generalibus, de quibus ſupra loquutus erat, intelligere, ac loqui cenſendus eſt.

10 Alij tertio loco fuerũt in alia opinione. Docuerunt enim, quod aut lex eſt ſola, & conſuetudo ei contraria, & tunc ipſa lex per conſuetudinem abrogatur, & ita intelligatur Iulian. aut vero adeſt lex lata, ſed conſuetudine poſtea roborata, & tunc ſi alia exinde inducta fuerit cõſuetudo, legem ipſam minime tollit, atque ita locum habet, quod docuit Conſtantinus.

11 Verum nec horũ ſententia mihi probatur. Non enim video, quod in caſu, in quo legitur ipſe Conſtantinus adſit lex lata, ac conſuetudine roborata, & quod poſtea alia ſuperinducta fuerit cõſuetudo, prout ipſi opinati ſunt.

12 Præterea dico, quod in eodem caſu adeſt lex ſola, & ſupponitur etiam adeſſe conſuetudinem contrariam, & tamen per illam legem ipſam minime abrogari, docuit aperte ipſemet Conſtantinus.

13 Quarto accedit ſolutio nonnullorum aliorum, qui diſtinguendum eſſe inter conſuetudinem bonam, ac malam autumarunt. Ex ipſorum enim ſententia bona conſuetudo vincit legem, & ita loquitur Iulian. Mala autem non. Et ita Conſtantinus.

14 Quæ autem ſit mala, vel bona cõſuetudo, explicat eleganter Bald. in d. l. de quibus. nu. 21. cum quatuor ſequentib. quem conſulas.

15 Verũ & hi mea ſententia hallucinati ſunt. Diuinare eſt. n. quod Conſtantin. in d. l. conſuetudinis. de ipſamet conſuetudine verba faciens, loquutus fuerit de mala, non autem de bona.

16 Quinimo dico ego, cũ in dubio intellexiſſe de bona, de ſubſtantia enim ipſius conſuetudinis eſt, quod ſit rationi, & bonitati conſentanea, quia habet vim legis. §. ius ciuile. inſtitut. de iure.

re naturali gent. & ciuili, lex autem ſancta & bona eſſe debet. text. in l. quod non ratione. de legibus, & tex. in c. fin. §. fin. de Conſuetudine. vbi gl. in verbo rationabilis. Verba autem in dubio in meliorem partem ſemper eſſe accipienda, adeo notum eſt, quam quod notiſſimum.

17 Adde, quod conſuetudo, quæ non eſt bona, ac rationabilis, non dicitur propriè conſuetudo, ſed corruptela, vt not. in d. l. quod non ratione. ergo Conſtantin. de ipſa conſuetudine verba faciens, de bona intellexiſſe ſine dubio cenſendus eſt.

18 Quinto loco communiter Doctores in his reſponſis ſedandis hac vtuntur diſtinctione; Aut lex eſt generalis, & conſuetudo item generalis, & tunc conſuetudo ipſa contraria generalis omnium gentium legem, quæ apud omnes gentes pariter obſeruabatur, tollit; & ita intelligendus eſt Iulianus; Aut vero lex eſt ſpecialis, & conſuetudo quoque ſpecialis, & eo caſu conſuetudo ipſa ſpecialis vnius loci legem ſpecialem illius loci tollere poteſt ad l. venditor. §. ſi conſtat. ff. communia prædiorum; Aut vero lex eſt generalis, ſed conſuetudo ſpecialis, & tunc illa ſpecialis conſuetudo legem eam generalem minime dirimere poteſt, & ita intelligitur Conſtantinus in d. l. conſuetudinis. Ita vt dixi cōmuniter D. ct. Bart. poſt gloſſ. in d. l. de quibus. num. 5. vbi etiam Bal. num. 19. & 20. & Alberic. num. 18.

19 Huic eidem diſtinctioni aſſenſit etiā Theodo. Straithman. in ſuis *Αντινομίαις* Il. Ciuil. contrariet. 17. Petrus Gottalius in d. l. de quibus. ac alij. Addo Donel. qui ſic d. l. conſuetudinis. interpretatur ſuorum Commentar. Iuris Ciuilis lib. 1. cap. 10. fere in fine & d. I. Bellonum contrariet. ſua 16.

20 Verum iſthæc reſol. licet communiter fere ab omnibus recipiatur, omnium tamen aliarum mihi videtur peſſima. Diuinare eſt enim, quod Conſtantinus in d. l. conſuetudinis. de ipſamet cōſuetudine verba faciens loquutus ſit de ſpeciali, non autem de generali. Quis enim ipſis hoc reuelauit?

21 Quinimo ego teneo eum intellexiſſe, ac eſſe loquutum de generali, cum generalem tradat ibi regulam videlicet per authoritatem ipſius conſuetudinis legem ipſam minime vinci.

22 Adde, quod ſi ſecus diceretur, diſpoſitio d. l. conſuetudinis. eſſet de indubitabili; cui enim dubium, quod conſuetudo certi loci, non tollit legem generalem in toto mundo? ita pulchre d. Iaſ. in d. l. de quibus nu. 53. ver. Ego tamen.

23 Et quod text. ille nullo pacto poſſit intelligi de cōſuetudine alicuius particularis loci tradit eleganter Vacca. in d. l. de quibus. pulchris rationibus motus, vide per eum.

24 Sexto loco adſtipulatur nonnullorum aliorum ſententia, qui prout retulit Bal. in d. l. de quibus. n. 12. ita prædictorum reſponſorum conciliatione diſtinguendum eſſe rati ſunt; Aut (inquiunt) conſuetudo eſt contra authoritatem legis ſuperioris, aut eſt contra ius diſpoſitum, a lege non tamē, eſt contra authoritatem legis ſuperioris; Primo caſu non valet conſuetudo, quia minor authoritas non tollit maiorem; & hoc eſt, vbicumque ſuperior, id eſt Imper. prohibet conſuetudinem, vt C. de Fur. auth. nauigia. & in auth. omnes peregrini. Cod. communia de ſucceſſ.

Secundo caſu valet, ut ſi ius commune diſponit, quod ſuccedat mulier, ſed ius conſuetudinis ordinat, quod non ſuccedat; item ſi ius commune dixit, quis non poſſit alteri ſtipulari, conſuetudo autem dictet contrarium, ſtabit ipſi conſuetudini, quia non eſt contra principem iſta conſuetudo, ſed contra priuatos, & prout latius proſequitur Bal. præ not. loco, quem vide.

25 Verum iſthæc interpretatio haud admittenda eſt, non eſt enim in terminis præciſis de quibus loquuntur Iulianus, & Conſtantinus dubitant enim ipſi an

Conſuetudinis tanta ſit regulariter uis ac poteſtas, vt ipſius legis authoritati derrogare poſſit, necne? & affirmat Iulian. Cõſtantin. negat; de eo autem, de quo ij, qui ſupradictæ opinioni ſubſcripſerunt, atteſtati ſunt, nullum verbum in ſupradictis Iuriſconſultorum reſponſis. Ergo cogita.

26 Septimo loco ſunt, qui ita pariter diſtinguendũ arbitrãtur; aut lex eſt prior, conſuetudo añt poſteriori loco inoleuit aut e contra lex ipſa eſt poſterior, prior autem conſuetudo. Si primo dicunt ipſi procedere, quod docuit Iulian. videlicet legem ipſam per conſuetudinẽ tolli; ſin autem ſecundo ſecus eſt. Et ita intelligendus Conſtantinus.

27 Verum & ij maximopere hallucinati ſunt. Non enim verba ipſorum reſponſorum recte perpenderunt, Quis enim in caſu Conſtantini, Legem non fuiſſe per prius latam, conſuetudinem autem poſtea inoleuiſſe ibit inficias? & tamen per ipſam conſuetudinem eandemmet legẽ licet anteriorem minime tolli apertiſſime teſtatus eſt ipſemet Impe. Vnde.

28 Adde, quod quando legem conſuetudo vincere, vel non vincere dicitur, vt lex ſemper prior extiterit, neceſſe eſt; cui enim dubium legem poſteriorem a conſuetudine anteriori minime tolli.

29 Octauo loco Erneſt. Cothoman. in ſuis Diſputationibus Iuris Ciuil. diſputatione prima. theſi 12. coronide 2. fere in fine aliter ſenſit, opinatus eſt enim, conſuetudinem, quam ratio maior ſuaſit l. 1. C. quæ ſit longa conſuetudo; quãque publica vtilitas, & tacitus, ac inueteratus omniũ conſenſus recepit, & probauit. d. l. de quibus. atque rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum authoritas firmauit argumento l. 38. ff eod. de legibus; legem ipſam, cuius ratio ceſſauit, vel quæ minus nunc reipublicæ cõfert, & parum vtilis eſt, abrogari, & tolli poſſe, & latius, vt per eum.

30 Verum iſte Cothomani ſenſus non mihi ſatis arridet. Iulian. enim, & Conſtantin. in ipſis reſponſis non loquuntur duntaxat de caſu illo per ipſum propoſito, quando ſcilicet agitur de lege cuius ratio ceſſauit, vel quæ minus reipublicæ conferre nunc videatur, & è contra quando tractatur de conſuetudine, quam ratio maior ſuaſit, & quam publica vtilitas, & tacitus populi conſenſus recepit, ac probauit, ſed dubitant ipſi generaliter, an per ipſam conſuetudinem ipſiuſmet legis authoritati derogari poſſit? & affirmat Iulian. Cõſtantin. autem negat. Vnde.

31 Adde Cõſtantinum in d. l. 2. loqui de conſuetudine, quam quidem tacitus populi cõſenſus recepit, ac probauit, prout colligitur ex illis verbis. *Vſuſque longæui*, & ſuadetur ex definitione ipſiuſmet cõſuetudinis. Definitur enim ea, vt ſit ius quoddam non ſcriptum diuturnis moribus vtentiũ introductum, habẽs vim legis, prout definiuit eam Bart. in repetitione d. l. de quib. nu. 6. & tamen per eam authoritati ipſius legis minime derogari poſſe aperte reſpondit. Vnde.

32 Nono Franciſc. Connanus lib. 1. ſuorum Comment. Iuris Ciuilis c. 10. nu. 9. nouum attulit intellectũ. Opinatus eſt enim is verum eſſe Cõſtantini Axioma in d. l. 2. videlicet non tantum eſſe conſuetudinis momẽtum, vt rationem vincat aut legem. Nec officit ſecũdum eum Iuliani reſcriptum in d. ver. Quare, quo prima fronte totum contrarium ſtatuĩ videtur. Rñdetur enim ad rem minime facere, nõ enim ibi dicitur leges abrogari per conſuetudinem contrariam, ſed per deſuetudinem. aliud autem eſt contraria conſuetudo quæ quidem diuturnis populi morib. inducitur, & aliud deſuetudo quæ quidem tunc ſubeſſe dr̃ quando aliquid deſiit eſſe in vſu. Itaque lex non dr̃ ibi contraria conſuetudine ſublata, ſed ſuo ſilentio tantũ perijt, & ſi renouetur, non dicetur aliquid latum cõtra conſuetudinẽ, ſed ius antiquum; & obſoletum reuocatum, neq; plus hęc deſuetudo pollet, põtque quã vt excuſet eos, a pœna qui nõ paruerunt, prout in ſimili Alex. Summus Pontifex reſcripſit

in c.

inc, ſane, de Temporibus ordinat.

34 Pro faciliori autē oīum intelligentia affert exemplū. Stat lex, vt oēs noīa ſua quotannis deferant apud magiſtratum ſub pęna x. aureorū, id ſemel atq; iterū, & tertio, aut etiam ſæpius factum eſt, ſi poſt omittatur, deſuetudine quidem lex illa antiquabitur, & voluntate omnium obſoleſcet, atque tempus ipſum tādem afferet, vt impunitum ſit ei non parere, quod aduerſus eam ſibi quiſque quodammodo libertatem præſcripſit, & ſic vides, quod lex illa abrogatur tacito omnium conſenſu, non quia fecerūt contra ipſam legem, quo caſu diceretur inducta ipſa cōſuetudo ſed quia illa tādiu neglectui habita eſt, vt ſua ipſius ignauia obſoleuerit quod & latius vt per eundem Connanum. Hāc eandem opinionem ſequi quoq. videtur Corraſ. in d. l. de quibus nume. 15. & Ant. Faber in ſuis Rationalibus in pandectas. in d. l. de quibus, in verbo. Abrogantur. His adde. Contium. dom. Fridericum Martini, de Iure Cenſuum cap. 5. nu. 55. cum ſequentibus, vbi pulchre.

35 Verum pace tanti viri dixerim, hæc opinio non mihi admodum videtur tuta. Non video enim ego, quomodo recte conſtitui poſſit differētia inter cōſuetudinem, & deſuetudinem. deſuetudo enim nihil aliud eſt, quam conſuetudo contraria antecedenti conſuetudini, vel legi, quod ſi ita eſt, vt conſuetudo, ſic & deſuetudo non ſola patientia, vel negligentia inducetur, ſed cōtrarijs factis. & rebus. Exemplū: ſtat lex vt eodē exēplo vtar, quo ipſemet Connan. vt, oēs nomina ſua quotannis deferant apud magiſtratū ſub pœna quod ſi poſt omittatur, & longum temporis interuallum intercurrat, proculdubio dicetur lex illa ſublata cōtraria conſuetudine, & ſic vides nullam poſſe inter hos terminos ſolidam conſtitui differentiam, ſi ſic eſt, ergo quando Iulian. in dict. ver. quare. docuit leges tacito cōſenſu omnium per deſuetudinem abrogari, de ipſamet cōſuetudine, quę apprime tacito omnium conſenſu inducitur, intellexiſſe cenſendus eſt.

36 Adde Iulian. in princ. d. l. de quibus, & per totam, ſemper loquutum eſſe de legibus ſcriptis, & cōſuetudine. Ergo ēt in fine d. l. de eadem conſuetudine pariter ſenſiſſe iudicandus eſt. Verſiculū enim vnius legis per alium eiuſdemmet legis declarari adeo notum eſt, quam quod notiſſimum.

37 Hoc idem poſtremo loco ſatis apertē colligi videtur ex d. c. ſane, de temporibus ordinationum. deducto per Connanum, ibi. n. Summus Pontifex verba facit de lege ſcripta per deſuetudinem abrogata, & tamen vtitur hoc nomine *Conſuetudinis*.

38 Verba ipſius cap. talia ſunt. *Sane ſuper eo, quod moris eſſe dixiſti in eccleſiis quibuſdam Scotiæ, Angliæ, & Valliæ in dedicationibus eccleſiarum, vel altariū extra ieiunia quatuor temporum clericos ad ſacros ordines promouere: ſignificamus, quod conſuetudo illa (vtpote inſtitutioni eccleſiaſticæ inimica) eſt penitus improbanda, & niſi multitudo & antiqua conſuetudo terrę eſſet, taliter ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Nam apud nos &c.*

39 Accedit etiam & hoc gratia diſputationis ſuppoſito, quod diuerſi ſint termini deſuetudo, ac conſuetudo. Nam ſi lex, ex ipſius Connani ſententia, per deſuetudinē abrogatur multo magis p cōtrariā cōſuetudinē abrogabitur, cū quā cōtraria conſuetudo ſiēt in ſe deſuetudinē (etenim qui vtuntur conſuetudine cōtraria, proculdubio non vtūtur ea lege, cui conſuetudo aduerſatur) tum ēt quia contraria conſuetudo, maiorē vim ſiēt quā ſimplex deſuetudo. In pluribus aliis mediis hæc eadē ſententia reprobatur per excellētiſſim. Turram. in d. l. de quibus. nu. 23. Vide per eum.

40 Decimo Stephanus Forcatulus in ſua Necyomantia iuris dialog. 1. nu. 25. fuit in alia opinione. Arbitratus eſt enim verum eſſe, quod docuit Iulianus. in dict. ver. Quare. videlicet, vt cōſuetudo poſte-

rior

Digitized by Google

rior ipſamet lege potior exiſtat. Ad text. autē in d. l. 2. C. quæ ſit long. cōſuetud. reſpondetur eum hoc modo interpretādo, vt quoties emergit factum recens, de quo lex ſcripta non eſt, neque item conſuetudo ſeruata, tunc proculdubio a ſimili iudicandum ſit. ad l. non poſſunt. ff. de legibus. quod ſi ad tale negotium decidendum lex ſcripta, & conſuetudo pugnare inter ſe videntur, tum potius (inquit ipſe) ſequemur legis exemplum, quam conſuetudinis, hoc autem aperte quoque probatur in l. quod non ratione. ff. de legibus. & merito, qa lex, quæ fit conſilio virorum prudentum. l. 1. ff. eod. de legibus. in dubiis præſumitur æquior more, qui fulcitur tantum incerto vſu multitudinis. Hæc præciſe Forcatulus.

41 Sed iſte Forcatuli ſenſus haud recipiendus eſt. Ex reſp. enim Conſtantini in d. l. 2. nullo pacto colligi poſſe videtur illud, quod ſomniauit Forcatulus, videlicet, quod ſi ad aliquid negotium decidendum lex ſcripta & conſuetudo pugnare inter ſe videantur, ſequendum ſit potius ipſius l. exemplū, ſolum enim ibi deciditur, *quod conſuetudinis, vſusq. longæui non vilis authoritas eſt, verum non vſque adeo ſui valitura momento, vt aut rationem vincat, aut legem.*

42 Decimoprimo. Accedit alia egregia interpretatio Euerhard. Brōchorſt ἐναντιοφανῶν cent. 1. aſſert. 9. inquit enim ipſe, legem ſcriptam per conſuetudinem abrogari, & emendari ex ſententia Iuliani in d. verſ. quare. nec officere reſpōſum Conſtantini in d. l. 2. Reſpo. enim verum adhuc eſſe, quod conſuetudo ipſa tollat quidem legem, & abroget, ſed tamen legiſlatoris poteſtatem, & authoritatem non adimat, qui poſſit conſuetudinem vitioſam tollere, ac emendare, vel alia lege poſtea lata, vel legem conſuetudine ipſa obliteratam iterum in vſum reuocare, ideoque non dicitur d. l. 2. inquit Euerhard. quod conſuetudo non poſſit legem abrogare, ſed quod legem non vincat, hoc eſt, non poteſt conſuetudo legiſlatoris authoritatem infringere, quæ poſſit lege noua certiori, & æquiori ratione ſtabilita, vitioſam conſuetudinem tollere, & emendare, & hunc inquit fuiſſe quoque intellectū ad d. l. 1. Oldendorpij, & Contij. Addo Hyeron. Treutler. ſelectarum diſput. vol. 1. diſput. 1. Theſi 9. in litera G.

43 Verum nec iſta ſolut. ſatis arridet. verba enim illa *legem non vincant*, de quibus in d. l. 2. non ſunt ita interpretanda vt intelligantur de legiſlatoris authoritate, tum quia ipſorum ſenſus, ac ſonus repugnat, tum quia id eſſet de indubitabili, cui enim dubium per conſuetudinē ſubſequentem infringi non poſſe authoritatem illius legiſlatoris, qui prius legem illam tulerat, vt denuo aliam legem contrariam, vel primam iam dicta conſuetudine obliteratam, in vſum reuocare non poſſit?

44 Decimoſecundo ſubtilis Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 1. tit. de legibus. dubitat. 14. pag. mihi 15. aliter hæc reſponſa conciliare conatus eſt, docet enim legem per conſuetudinem abrogari poſſe, prout ſtatuit Iulian. in dict. ver. Quare, Ad tex. autem in d. l. 1. quo contrarium ſtatui videtur, reſpondit eum nil officere, inquit enim, quod ſi lex, & conſuetudo ſpectentur, ſimpliciter, id eſt ita vt non ponamus alterū ius eſſe prius, alterum poſterius, tunc habent æqualem vim, æque non ſeruari debent, atq. hæc eſt ſententia d. l. ſecundæ. Cum autem conſuetudo eſt poſterior lege, tunc vincit, & abrogat legem, non quia maior vis inſit in conſuetudine, quam in lege, ſed quia ius poſterius præfertur priori l. vlt. ff. de conſtit. prin. & quemadmodum vt conſuetudo poſterior vincit legem priorem, ita etiam vincitur a lege poſteriori.

Hæc Pacius.

45 Verū mea ſententia decipitur ipſe Pacius. Falſū eſt. n. ꝙ in caſu d. l. 2. ſtatuatur, ꝙ ſi lex, & conſuetudo cōcurrant, & vtra ſit prior, vel poſterior ignoretur, tūc ambæ æqualē vim habeant, & æque ſer-

ſeruari debeãt. de hoc enim ibi nullum, verbum. Quinimo arbitror ego per Cõſtantinum ibidem ſupponi legem eſſe anteriorem conſuetudinem autem poſteriorem, & tamen per ipſam conſuetudinem ipſãmet legem minime abrogari clare ſubiungit, docet enim quod magna quidem eſt authoritas ipſius cõſuetudinis, attamen non tanta, quod poſſit ipſam legem vincere, ac abrogare.

46 Præterea falſum eſt, quod dicebat idẽ Pacius, quod ſi lex ipſa, & conſuetudo concurrant, ea æque ſeruari debeant, & æqualem vim habeant, hoc.n. nullo pacto fieri poteſt, quomodo enim ambæ æqualiter ſeruari poſſunt, ſi quicquid lege puta cautum erit, illud idem per conſuetudinem erit reprobatum? v. g. lege cauebitur, quod nemo ferat arma de nocte. conſuetudine aũt totum contrarium erit receptum, vnuſquiſque enim abſq; timore pęnę arma ipſa geſtabit, concurrit lex, & concurrit conſuetudo, quomodo hic ambæ æqualem vim habere, & æqualiter ac indiſtincte ſeruari poſſunt? certe vnam earum duntaxat ſpectandam eſſe diiudico.

48 Decimotertio Ludouicus Carbo in ſuo tractat. de legib. lib. 9. diſput. 3. pag. mihi 386. ver. octaua poſitio, fuit in alia opinione. Arbitratus eſt enim, vt tũc demum p conſuetudinẽ legi poſſit derogari, quando ipſamet conſuetudo eſt rationabilis, & ita procedat reſponſum Iuliani in d. §. quare. Secus ſit autem, ſi a ratione ſit aliena; & ita intelligatur Conſtantinus. Quando autem ipſamet conſuetudo ſit rationabilis nec ne? inferius proſequitur. vide per eum. Hunc eundem ſenſum inſectatus eſt quoque d. Fridericus Martinus de Iure Cenſuũ. cap. 5. nu. 54. vide per eum.

49 Verum nec iſta Carbonis ſententia mihi probatur, nam etiam in caſu d. l. 2. C. quæ ſit longa conſuetudo. ſuppono conſuetudinem eſſe rationabilem, & tamen docet ibi Conſtantinus, eius authoritatem tantam non eſſe, quod poſſit ipſius legis robori aliquid detrahere.

50 Adde, quamlibet conſuetudinem ex propria ſui natura rationi debere eſſe cõſentaneam, alias corruptelæ nomine nuncupatur, ad notat. in l. quod non ratione. ff. eod. de legib. cũ ergo Conſtantin. ibidem de ipſa conſuetudine mentionem faciat, de rationabili quoque per conſequens eum ſenſiſſe diiudicandum eſt. Vidend. d. Iaſon in d. l. de quibus. num. 80.

51 Decimoquarto. Accedit alia ſolutio, & eſt Franciſc. Duareni lib. 2. ſuarum diſput. anniuerſariar. c. 32. docet enim is verum quidem eſſe, leges non ſolum ſuffragio legislatoris, ſed etiam tacito conſenſu omnium per deſuetudinem abrogari. d. l. de quib. Nec officere Reſponſum Conſtantini in d. l. 2. quoniam (inquit ipſe) Conſtantin. ibi non ſtatuit, ſi conſuetudo legi omnino contraria ſit, legem ipſam ea abrogari non poſſe, ſed conſuetudinem maioris authoritatis non eſſe, quam legem ipſam, &c. legẽ.n. imitatur, & vim legis habet, vt notat. in l. vlt. C. eo. q̃ ſit lõga conſuetudo. vnde. Hanc eandem Duareni opinionem ſequutus eſt etiam elegantiſſime Gregor. Lopez in ſuis animaduerſion. Iuris ciuilis. cap. 5. num. 7. cum ſeq. & excellentiſſimus Turramin. in d. l. de quibus. nu. 25. & 26.

52 Verum parcat mihi Duarenus, non recte perlegit cõtextum d. l. 2. non enim docet ſolum ibi Conſtantin. conſuetudinem maioris authoritatis nõ eſſe, quã legem ipſam, ſed vltra progreditur, & inquit, quod authoritas ipſius conſuetudinis, non eſt tanta, quod poſſit aut rationi id eſt prout interpretatur. Donell. d. cap. 10. recte rationi naturali, quę præſcribit, quę iuſta ſunt quodque ſemper æquum, & bonum eſt, aut ipſi legi derogare.

53 Decimoquinto Ludouicus Vitalis Var lection. lib. ſecundo, capit. decimo octauo. pro horum reſponſorum conciliatione nouũ excogitauit intellectũ, inquit enim Conſtantinus in d. l. 2.

explica-

explicare Iuliani reſponſum in d.l. de
quibus.in fine.cum illud rectiſſi.receptū
eſſe ait,vt leges non ſolum ſuffragio le-
giſlatoris,ſed etiam tacito conſenſu om
nium per deſuetudinem abrogentur,
& inquit illud ad interpretādam ipſius
Iuliani ſententiam a Conſtantino in d.
l.2.additum fuiſſe, vt id ſui momento
id eſt per ſe, ſine alio adminiculo præ-
ſtare,atque efficere non poſſit conſue-
tudo.

Sed quid vltra deſiderandum eſt? in-
quies, dicit Vitalis. Reſpondet ipſe-
met, ſequutus Summum Pontificem in
c.fi.extra de conſuetudine.requiri præ-
ſcriptionē, *Cōſuetudinis enim* inquit ibi
Summus Pontifex *tanta non eſt vis; vt
poſſit legem vincere niſi rationabilis ſit,
& legitime præſcripta*. Et ſic patet in-
quit Vitalis ea reſponſa non eſſe con-
traria.

54 Verum & hæc Vitalis noua excogi-
tatio parum mihi probatur, in quauis
enim conſuetudine introducenda, quā-
quam iuri non refragetur, præſcriptio-
nem exigi adeo notum eſt,quam quod
notiſſimum.l.diuturna.l.ſed & ea. & l.
de quibus §.inueterata.ff de legibus, vn
de cum Conſtantin. in d.l. 2. de ipſa-
met conſuetud. verba fecerit, abſque
alio eam fuiſſe legitime præſcriptam
clare ſupponit,quod etiam ſuadetur ex
illis verbis poſitis in eadem l. Vſusque
longæui.ſi ſic eſt,ergo conſtat Conſtan
tinum aduerſari Iuliano contra Vita-
lem.

55 Nec officit, quod ipſemet Vitalis
contra ſupradicta conſiderat, nil enim
facit ad Rhombum,vt per te ipſe lector
beneuole coniicere poteris.

56 Decimoſexto Cl. Eques,& Magni no
minis Iuriſconſultus dom. Angel. Mat-
theac.de Via,& ratione iuris lib. 1. cap.
33.nu.31.& 32.aliter hac reſponſa con-
ciliare conatur. Opinatus eſt.n.ita di-
ſtinguendum. Aut tractatur de conſue-
tudine nondum a legiſlatore, populo,
vel magiſtratu legis condēda poteſtatē
habēte approbata,aut de ea, quæ ab hu
iuſcemodi perſonis eſt confirmata. Si
primo,certi iuris eſt per eam ipſam legē
abrogari minime poſſe,& ita locum ha
bet reſponſum Cōſtantini in d. l.2. nec
mirum ſane. Ciues enim nulla contra-
ria conſuetudine ab imperio legis igna-
ro principe,vel nolēte ſeſe liberare poſ-
ſunt. Sin autem ſecundo,tunc ſine du-
bio procedit dictum Iuliani in d.l.de
quibus.dicentis legem etiam tacito con
ſenſu omnium per deſuetudinem abro-
gari.

57 Verum nec iſte tanti viri ſenſus mihi
ſatis applaudit. Quis enim ſibi reuela-
uit. Conſtantinum in d.l. 2. Loqui de
conſuetudine nondum a legiſlatore,
vel magiſtratu legis condendę poteſta-
tem habente approbata. Iulianum vero
in dict.l. de quibus.de eadem ab illis iā
perſonis confirmata ſermonem habe-
re? certe hoc eſt mere diuinare.

58 Accedit nā quælibet conſuetudo quæ
ſit rationabilis,& longo tempore præ-
ſcripta, prout in qualibet conſuetudine
de neceſſitate requiritur,ad not.in d.l.ꝙ
non ratione. de legibus. ſemper tacite
cenſetur approbata, vel a principe, vel
ab alio legis condendæ poteſtatem ha-
bente.ergo.

59 Nonnullæ aliæ ſolutiones a Scriben-
tibus ſolent etiam afferri, quæ cum per
gl.in d.l.2.in verbo aut legem.ver.tertij
dicunt,& verſic. ſexti dicunt, afferun-
tur,& in ſimul improbentur, ideo ne ex
ſcriptis ſcripta conficiam eas conſulto
omittendas exiſtimaui,ad eam itaq. le-
ctorem beneuolum relego. Vidēd.quo-
que Bald. in d.l.de quibus. nu. 13. cum
ſeq.& ibidem Ant. Vacca. Addo P. Hei-
gium de iure naturali gentium & ciuil.
§.ex nō ſcripto. nu. 15. & Reuerēdum.
Leonard. Leſſ.de Iuſtit. & iure. libro 2.
cap.6.de præſcript.dubitat. 14. numero
45.

60 Hæc ſunt maiorum noſtrorum pro-
dictis reſponſis ſedandis opiniones,
quas in vnum breuiter colligere potui,
quas ēt oēs vti a veritate alienas pro vi-
ribus improbaui. Tu aūt lector beneuo-

Digitized by Google

ſe de vera, & reali ſolutione cogitato. Ego.n.nihil boni, quod in medium afferam ad præſens in promptu habeo.

72 De materia vide Leopol. Hackelman. in ſuis Illuſtrib.quæſtionib. tit. de iuriſd. Theſ. 11.

Grauis extat contrarietas inter §. minor. inſtit. de capitis diminutione. iuncta l. ſed ſi alia. ff. de bonis damnatorum. & l. cogitationum. §. conſumitur vero. ff. de varijs, & extraordinarijs Cognitioni.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Pro ipſorum conciliatione valde defatigati ſunt Scribentes.*
7 *Opinio Accurſ. deducitur. & numero 8. & 9.*
10 *Reiicitur. & num. 11.*
12 *Franciſci Zoannet. intellectus affertur.*
13 *Damnatur. & nu. 14. & 15.*
16 *Iacobi Rauardi ſententia ſubnectitur.*
17 *Diluitur. & num. 18.*
19 *Alberici Gentilis opinio proponitur.*
20 *Non probatur.*
21 *Aldobrandini expoſitio ſubiicitur.*
22 *Reprehenditur.*
23 *Hubert. Giphanii interpretatio adducitur.*
24 *Damnatur.*
25 *Ioan. a Reberteria ſenſus in medium affertur.*
26 *Diluitur.*
27 *Author cogitandum relinquit.*
28 *Ex ſententia eiuſdem Authoris ſequenda eſt opinio d. Alberici Gentilis, de qua ſupra num. 10.*

¶ An libertatem retineat, vel amittat ille, cui aquæ, & igni interdictum ſit,
1 vel in inſulam fuerit deportatus? Maxima adeſt in iure noſtro diſſenſio, ac contrarietas.
2 Iuſtinian. enim Imperator in §. 1. ver. minor. inſtit. de capitis diminut. ab ipſis libertatem ipſam retineri aperte reſpondit. Audi eius verba.
3 *Minor, ſiue media capitis diminutio eſt, cum ciuitas quidem amittitur libertas vero retinetur, quod accidit ei, cui aqua, & igni interdictum fuerit, vel ei, qui in inſulam deportatus eſt.*
4 Concordat Vlpian. in l. ſed ſi alia. ff. de bonis damnatorum. Conferũt quoque plura alia iura coaceruata in dict. §. in ver. quod accidit ei, per do. Hubert. Giphanium.
5 Totum autem contrarium clariſſime determinauit Calliſtratus in l. cognitionum. §. conſumitur vero. ff. de varijs, & extraordin. cognit. Eius autem verba talia ſunt.

Conſumitur vero, quoties magna capitis diminutio interuenit, id eſt, cum libertas amittitur, veluti cum aqua, & igni interdicitur, quæ in perſona deportatorum euenit.
6 Supradictorum reſponſorum conciliationi inuigilemus.
7 Accurſ. priori loco in d. l. cognitionũ. præcitato ver. conſumitur. in verbo (veluti) pro cõciliatione docuit, quod Calliſtratus ibi non meminit de ea libertate, quæ eſt contraria ſeruituti, pro ut in caſu Iuſtiniani, ſed ea, quæ eſt ad inſtar cuiuſdam impoſſibilitatis faciendi, quod vult, quod nõ poteſt facere, damnatus aqua, & igni, vel deportatus, vt ecce non poteſt teſtari, ad l. ſi quis ex. §. eius, ff. de iniuſto. Vnde.
8 Hoc idem tradidere addentes ad eũ-

dem Accurſ. in d. §. Minor. in ver. interdictum. ſub illis verbis, Adde quod dicitur in d. l. cognitionum. per deportationem, & cum aqua, & igni interdicitur, libertatem amitti, ita accipiendum eſſe, non quod vere libertas amittatur, ſed quod amiſſa ciuitate quis plenam libertatem habere nõ videtur. Amittit enim quæcunque iuris ciuilis ſunt, & ſic quodammodo partem priſtinæ libertatis, licet quæ iuris gentium ſunt, retineat. Vnde.

9 Sic etiam ſenſit d. Duarenus lib. 1. diſputat. anniuerſar. ca. 9. dum talia protulit verba. Et quod ait, libertatem adimi deportato, verum eſt, quamquã non omnino redigatur in ſeruitutem, nam & dolorem, & ſenectam vires adimere ait poeta, quamuis minuant tãtum eas, nec penitus auferant. Deportatus enim, qui peregrinus eſt, non ciuis, iuſtam, ac plenam libertatem non habet, vtpote qui nec teſtamentum facere, nec ex alterius teſtamento capere quicquam poſſit, nec eorum omnium aliquid habeat, quæ iuris ciuilis magis, quam gentium ſunt. ad l. ſi quis filio. de iniuſto. cũ concordantib. Et latius, vt per eum. Hæc Duarenus.

Hunc eundem ſenſum inſectari quoque viſus eſt d. Ioan. Robertus lib. 3. ſentent. iuris capit. 9. Vide per eum. His adde Hotomanum in d. §. minor. in verſ. aqua & igni interdictum. Balduinũ in d. §. Vveſembecium in ver. libertas, P. Heigium in præcitato §. num. 11 cum ſequen. Cuiacium ibidem, Vulteium nume. 8. & Diſceptationum Scholaſticarum. cap. 12. pagin. mihi 131. tergo. cum ſequentib. vbi omnium latiſſime, & elegantiſſime, & concordantem deducit inter alios Goueanum libro ſecundo var. lection. cap. vndecimo. Adnectendus quoque d. Borcholten in d. §. 1. Vbi eleganter.

10 Sed iſte primus ſenſus haud recipiendus eſt, quandoquidem Calliſtratus ibi loquitur præciſe de amiſſione ipſius libertatis; in dubio autem appellatione libertatis, intelligitur de vera, & reali, id eſt de ea, quę eſt cõtraria ipſi ſeruituti, iuxta illam vulgatam iuris regulam, quod verba ſemper ſunt in potentiori, ac proprio ſignificatu capienda. Vnde.

11 Pulchris alijs medijs hic idem ſenſus damnatur per d. Iacob. Ræuard. libro 3. variorum. cap. 5. Vide per eum.

12 Secundo loco principaliter do. Franciſcus Zoannet. lib. ſuarum reſtitutionum. cap. 17. aliter ſupradicta reſponſa ſedare conatus eſt. Audi eius verba.

Noſtra autem antiqua lectione hoc aliter reponimus. Conſumitur vero, quoties magna capitis diminutio interuenit, idem cum libertas amittitur, veluti cum aqua, & igni interdicitur, quæ in perſona deportatorum euenit, vel cũ Plebeius in opus metalli, vel in metallum datur. &c.

Sicque (idem) non vero (id eſt) legendum probamus. Primum igitur media capitis diminutione æſtimationem conſumi Calliſtratus cẽſuit, & idem cũ libertas amittitur, hoc & maxima capitis diminutione cõtingere ſtatuit, vtriuſque diminutionis capitis exempla his verbis ſubiiciens *veluti &c.* Hactenus Zoannetus.

13 Sed & iſta conciliatio damnanda eſt. In primis enim repugnat vulgatæ omnium Codicum lectioni, in quibus legitur dictio illa, *id eſt*, non autem *idem*. Sic enim legitur in Pandectis quoque Florentinis, Haloandri, Ruſſardi, Gotofredi, ac aliorum.

14 Præterea dicitur, quod ſi ita legatur, *Idem cum libertas amittitur, veluti cũ aqua, & igni interdicitur, prout legendum eſſe voluit ipſemet Zoannetus*, adhuc remanet idem ſenſus, ac contrarietas, quandoquidem verba illa, *Veluti cum aqua & igni. & cet.* referenda ſunt ad illa proxima idem cum libertas amittitur. Non autem ad alia remota. Ergo ſupereſt adhuc contrarietas, vt diximus, videlicet, deportatum, ſeu igni, & aqua interdictum libertatem amitte-

re

re per illum text. contra reſponſum ipſius Imperatoris. Vnde.

15 Alijs etiam modis improbatur per d. Syluestr. Aldobrandinum. in §. eſt autem. num. 56. inſtit. eo. tit. de capitis diminut. & per d. Herman. Vulteium diſcept. Scholaſticarum. d. ca. 12. pag. mihi 110. Vide per eos.

16 Tertio loco principaliter accedit alia conciliatio, & eſt d. Iaco. Rauard. d. lib. 3. variorum. præcitato cap. 5. Audi eius verba. Dicam paucis, quidnam de hoc Calliſtrati reſponſo ſentiam.

Certe illud mendoſum ſuſpicor, & ſic eſſe reſtituendum, vt pro (veluti cum) legimus, Vel vtique cum (Hunc in modum) conſumitur exiſtimatio, quoties magna capitis diminutio interuenit, ideſt cum libertas adimitur, vel vtique cum aqua, & igni interdicitur, quod in perſona deportatorum euenit, vel cum Plebeius in opus metalli, vel in metallu datur. Vt ſit ſenſus magnæ capitis diminutionis tres eſſe ſpecies, vnam, qua libertas cum ciuitate omnimodo adimitur, quod accidit his, qui ſe patiuntur, aut ad actum gerendum, aut ad pretium, participandum, venundari, alteram, qua aqua, & igni interdicitur, hoc eſt, ſalua libertate ciuitas amittitur, & tertiam denique, qua libertas quidē amittitur cum ciuitate, ſed ad tempus, quod his accidit, qui ſerui pœnæ efficiuntur, cap. 2. cum ca. ſeq. de pœnis. Hæc Rauardus.

17 Sed & iſta tanti viri opinio reſpuenda eſt, quandoquidem aduerſatur omnium Codicum lectioni, in quibus aperte viſuntur verba illa. *Veluti cum*, non autem ea. *Vel vtique cum*. Vnde.

18 Adde, quod plurib. alijs medijs damnatur per Herman. Vulteium Diſceptationum Scholaſtic. d. capit. duodecimo. pag. mihi 109. & 110. Vide per eum.

19 Quarto loco d. Alberic. Gentil. lib. 3. lectionum, & epiſtolarum Iur. ciuilis. capit. 10. aliter quidem ſenſit. Tradidit enim verbum illud *veluti* de quo in d. ver. conſumitur. ita legendum eſſe, *Vel vti* vt ſit ſenſus, Conſumitur exiſtimatio, quoties magna capitis diminutio interuenit, id eſt cum libertas adimitur, quod exemplum eſt maximæ diminutionis, *vel uti cum aqua, & igni, & cet.* quod eſt exemplum minoris. Et latius, vt per eum. Vnde.

20 Sed & hęc opinio vti repugnans vulgatiſſimę omnium Codicum lectioni, mihi parum probatur. Vnde.

21 Adducitur quinto loco alia conciliatio, & eſt d. Syluestri Aldobrand. in d. §. eſt autem. num. 56. in princ. Ratus eſt enim ipſe, verba illa Calliſtrati, *id eſt cum libertas amittitur*, expungenda eſſe. Vnde.

22 Sed fatuū eſt expoſitio hæc ac interpretatio tanti viri. Vnde. Addo, quod reprobatur etiam per d. Vulteium. licet de Aldobrandino nullum verbum d. cap. 12. Diſceptat. Scholaſticarum. pag. mihi 111. Vide per eum.

23 Sexto loco d. Hubert. Giphan. in §. 2. eod. tit. de capitis diminut. alio quidem modo ſupradicta reſponſa cōciliare niſus eſt. Eius autem verba libet hic tranſcribere.

Et ſane videtur Calliſtratus confuſe admodū de ſtatu, eiuſq; diminutione agere. Duo namque genera tantum facit, vnū quo fama tantum, & exiſtimatio lęditur, ſalua manente libertate, quo nomine etiā ciuitatē cōplectitur, vt ex verbis eſt perſpicuum, vt relegatione, ignominia, remotione a Senatu, vel ab ordine, vel a curia. Alterū, quo ita fama, ſiue, exiſtimatio læditur, vt plane cōſumatur amiſſa. ſ. libertate, quo nomine quoq; ciuitas contineri debet, quod fit, (inquit) magna capitis diminutione, vt metallo, opere metalli, & deportatione. Vt igitur priore genere, ſiue modo duo cōfundit, relegationē, & aliā quamlibet infamiā, ita & altero genere confundit maximā, & mediam capitis diminutionē, vtramq; nomine magnæ complectitur, & verbo, libertatis, vtrobiq; ciuitatem cōprehendit neceſſario. Atq; ita ſi Calliſtrati diſputationē confuſam, ita diſtinguamus,

nõ obſtabit huic loco, vbi diſtinctè omnia diſcernuntur. Et latius, vt per eum. Hæc Giphanius.

24 Sed nec iſte ſenſus ita confuſus reſcluit contrarietatem, quæ promanat ex claris verbis dict. §. Cõſumitur autem. ibi *id eſt cum libertas amittitur, veluti cum aqua, & igni interdicitur, quæ in perſona deportatorum euenit.* Vnde.

25 Septimo loco, Ioannes a Reberteria in ſuis Diſputationib. in inſtitut. Iuris Ciuilis lib. 3. in ſeptimo iuris propoſito in fine, ita pro conciliatione docuit, Quod vero de Deportato in inſulam dictum eſt, reſpondeo, aliquando deportationem inducere maximam capitis diminutionem, vt in l. 2. §. cum autem. C. vt nemo priuatus. & §. publicas. de Public. Iudicijs. At vero hic accipitur pro relegatione in inſulam, vt in §. minor. inſtit. de Capitis diminutione. Hæc Reberteria.

26 Sed nec iſta conciliatio tollit contrarietatem emanantem inter d. §. minor & dictum verſiculum conſumitur vero. de qua ſcilicet meminimus. Vnde.

27 Tu de vera conciliatione cogitato, nihil enim ſolidi, quod in medium afferam, mihi ſuggeritur.

28 Si aliqua ex ſupra relatis ſequenda eſt, amplectere illam do. Alberici Gentilis.

Conciliatio §. 1. verſic. ſed ſciendum. Qui teſt. tutor. dar. poſſ. & l. & ſi non adſcripta. C. de fideicommiſſarijs libertat.

SVMMARIVM.

1 *Verba reſponſorum. & nu. 2. 3. & 4.*

5 *Grauis extat ἀντινομία inter ſupradicta reſponſa.*

6 *Quatuor Accurſ. ſolutiones afferuntur, pro conciliandis ipſiſmet reſponſis, ac improbantur. & num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. & 24.*

25 *Connani ſententia deducitur.*

26 *Damnatur. & nu. 27.*

28 *Emanuel a Coſta opinio proponitur.*

29 *Reijcitur. & nu. 30.*

31 *Hugon. Donell ſenſus ſubijcitur, & numero 32.*

33 *Diſplicet Authori.*

34 *Ludouic. Charondæ explicatio ſubnectitur.*

35 *Diluitur. & num. 36 37. & 38.*

39 *Herman. Vulteij conciliatio affertur.*

40 *Redarguitur. & nu 41.*

42 *Opinio Authoris. & num. 43. 44. 45. 46. & 47.*

48 *De materia videndus Albericus Gentilis.*

¶ Imperatores Iuſtin. in §. 1. ver. *ſed* ſciendum eſt, inſtitut. tit. Qui teſtamento tutor. dar. poſſ. & Valerian. & Galien. in l. & ſi non adſcripta. C. de fideicommiſ. libertatibus. adinuicem cõtrariantes conciliantur.

1 Verba d. §. 1. *Sed & ſeruus proprius teſtamento cum libertate recte tutor dari poteſt.*

Sed ſciendum eſt cum & ſine libertate tutorem datum tacite libertatem directam accepiſſe videri; & per hoc recte tutorem eſſe. Hactenus Iuſtinianus.

2 Cum quo concordare videtur Paul. Iuriſconſultus in l. quarto. §. vlt. ff. de teſtamẽtaria tut. in verbo *vindicare*, quod refertur ad directam l. mulier. §. non eſt dubitandum. ver. vt qui. ff. ad Trebell.

3 Verba d. l. & ſi non aſcripta. *Et ſi non adſcripta libertate teſtator ſeruum ſuũ tutorem filijs ſuis dederit, receptum eſt tamen, & libertatis, & Pupillorum fauore, vt per fideicommiſſum manumiſiſſe eam videatur.* Hactenus Valerianus, & Galien.

4 Cum

4 Cum quibus concordare videtur Vlpian. in l. ſi hæreditas. §. fin. verſ. Quid enim intereſt. ff. de teſtamenta. tut.

5 Hæc Ἀντινομία Imperatorum adeo ingens eſt, vt ingenue fateatur omnes hæc iura prorſus eſſe contraria, pro illorum igitur conciliatione valde elaborandum eſt.

6 Accur. priori loco in d. l. etſi nõ adſcripta in verſ. Videatur, & in d. verſ. Sed ſciendum. in verb. directam. varias excogitauit reſolutiones. De ſingulis diſſeramus.

7 Opinatus eſt igitur primo, ideo in caſu d. §. 1. Sed ſciendum. Directum libertatem ſeruo illi competere, quoniam relicta fuerat in teſtamento. Quod autem in d. l. & ſi nõ adſcripta. Statuit in alia vltimæ voluntatis ſpecie, vt puta in Codicillis, ſibi locum vendicat, nempe vt fideicommiſſaria libertas a teſtatore intelligatur data.

8 Diuerſitatis autem ratio de facili aſſignari poteſt, quia facilius quid directo in teſtamento diſponitur, quã in alia vltima voluntate, vt puta Codicillis, cum directo dari hæreditas non poſſit per fideicommiſſum. l. hæreditatem. Cod. de Codicill.

Et hæc prima Accurſij reſolutio eſt cõmuniter recepta, eam enim in ſpecie ſequitur Theodoric. Straitſman. in ſuis Ἀντινομίαις legum Ciuil. c. 10. & Ioannes Bellonus contrarietate ſua 10.

9 Sed mihi, vt ingenue fatear, parum probatur, maximo enim diuinationis morbo laborat; Quis enim Accurſio reuelauit in caſu d. l. & ſi nõ adſcripta. Seruo illi tutori cõſtituto libertatem in Codicillis relictam fuiſſe, non autem in teſtamento?

10 Adde, & in Codicillis dari poſſe libertatem directam, prout clare notatur in l. 1. C. de teſtamẽtaria manumiſſione. in l. 1. & ibi glo. in verbo teſtamento. ff. de teſtamentaria tutel. & melius in l. libertates. 43. ff. de manumiſ. teſtamento.

11 Et ob id eandem refellunt Fulgoſ. & Salyc. in d. l. & ſi non adſcripta, nec non Syluester Aldobrandin. in dict. verſ. ſed ſciendum. nu. 49. Addo Frãciſc. de Caldas in l. ſi Curatorem. C. de in integr. reſtitutione minor. in verſ. ſine Curatorẽ nu. 109. col. 2. fere in fine.

12 Secundo loco arbitratus eſt Accurſ. tex. in d. l. & ſi non adſcripta. correctam eſſe per Iuſtinianum in d. verſ. ſed ſciendum. & ſic dictum verſiculum vti poſteriorem attendendum.

Et hæc ſolutio admodũ ſatisfacit Fulgoſ. & Salyc. prænotato loco. hãc eandem ſequutus eſt quoque Clautiuncula in ſua Paraphraſi in d. verſ. qui vlterius pro corroboratione huiuſcemet opinionis deducit tex. in l. cum quidam in verſ. cum igitur. C. de neceſſar. ſeru. hæred. inſtituendis. per quem vult, Iuſtinian. correxiſſe diſpoſitionem d. leg. & ſi non adſcripta.

Verba d. verſiculi cũ igitur. talia ſunt.

13 Cum igitur inuenimus noſtro iure hoc eſſe inductum, vt ſi quis ſeruum ſuũ tutorem filijs ſuis reliquerit ſine libertate, ex ipſa tutelæ datione præſumatur etiam libertatem ei fauore pupillorum impoſuiſſe, &cet.

14 Huic eidem Accurſij opinioni vti veriori ſubſcribere quoque videtur d. Aldobrandin. in d. verſ. ſed ſciendum. nu. 50. Balduin. Eguin. Baro, Hotoman. Mynſing. nu. 5. ac plures alij. Addo Ioannem Barcholtem ibidem, & ſubtiliſſimum Ioannem Gutierez. de Tutelis, & curis. part. 2. cap. 10. num. 21. ver. Ego vero. Vbi pulchre.

15 Verum & hæc ſecunda Accurſ. opinio mihi quam maxime a veritate aliena videtur. Lex enim niſi expreſſe corrigatur, nullo vnquam pacto correcta dicenda eſt, ad l. præcipimus. in fine C. de Appellationibus, quinimo capiẽda eſt potius quælibet interpretatio, vt ipſius legis correctio euitetur.

16 Adde Accurſ. ipſum, & aſſeclas animaduertere debuiſſe, id ius non eſſe nouum Iuſtiniani, vt conſtat ex Paulo Iureconſulto in d. leg. quarto §. fin. & hoc etiam animaduertit Caldas præcit. loco, vbi

vlterius

Digitized by Google

vlterius ſatisfacit cuidam Conſiderationi ipſius Hotomani deductæ ex d. §. fin. d. l. quarto. Ex illis verbis. (Lucius Eros.) Vide per eum.

17 Nec officit text. per Clautiunculam deductus in d. l. quidam. §. cum igitur. quoniam, prout etiam animaduertiſſe viſus eſt Aldobrandin. præcitato num. 50. non probat iudicio meo hanc correctionem. Ex deciſione enim illius text. ſolum infertur ad hæreditatem, ac legatum, prout ibi clare legere eſt, ſed quod competant libertas fideicommiſſaria, vel directa, ibi non deciditur.

18 Addo verbis illis *iure noſtro* non ius nouum, & Iuſtinianeum ſignificari, vt ipſe Clautiuncula opinatus eſt, ſed ius ciuile vetus, quod ante Iuſtiniani tempora obtinebat, & cuius argumento Iuſtinia. vtitur, vt probet ſumma ratione niti, quod ille ea conſtitutione inducit.

19 Tertio loco exiſtimauit Accurſ. hoc modo ſupradicta reſponſa eſſe conciliãda, vt. ſ. d. l. et ſi non adſcripta intelligatur, ac procedat in ſeruo alieno, diſpoſitio autem d. ver. ſed ſciendum in proprio, ac ſuo.

20 Verum refragatur iſte ſenſus apertis verbis d. l. & ſi non adſcripta. Loquũtur enim vbi Imperatores Valerianus, & Galienus de ſeruo ſuo, ac proprio, non autem alieno, patet id ex illis verbis, *ſeruum ſuum*.

21 Prætcrea iijdem Imperatores in ſecunda parte illius reſponſi loquuntur inſciente conditionem ſerui alieni. Vnde prima pars, abſque dubio videtur intelligenda inſciente conditionem ſerui proprij.

22 Alijs etiam medijs hanc eandem Accurſ. ſolutionem improbare videtur Aldobrandin. præcitato numero 49. vel ſecunda ſolutio eſt. Vide per eum.

23 Alia quarto loco accedit ſolutio eiuſdem Accurſij. Exiſtimauit enim ideo in caſu d. l. & ſi non adſcripta. ſeruo illi fideicommiſſariam libertatẽ concedi, quoniam teſtator ita diligebat

hæredem, vt voluerit ſeruum illum eſſe potius ipſius hæredis libertum, quam ſolutionem Bal. ibidem videtur ſequi, inferens ex ea, quod non ſit veriſimile patrem velle priuare filium iure patronatus.

24 Verum hæc ſolutio, (pro ut etiam animaduertit Aldobrandin. d. nume. 50. ver. aliam ſolutionem) omnium aliarũ mihi videtur peſſima. Nam poſito, quod ſit vera illa præſumptio, de qua ſupra, videlicet ꝙ pater nolit priuare filiũ ſuũ iure patronatus, tamen cũ vtraq; lex loquatur in filiis, non video. quare ipſemet Accurſ. potuerit magis diuinare, quod Imperator loquutus ſit in d. l. & ſi non adſcripta. in eo teſtatore, qui ita diligebat hæredem, vt voluerit eum habere iura patronatus. Secus autem ſit in caſu d. verſicul. ſed ſciendum.

Hæc quo ad opiniones Accurſij dicta ſint.

25 Secundo principaliter Franciſc. Connan. lib. 2. ſuorum Commentariorum Iuris Ciuilis. cap. 4. num. 7. & 8. fuit in alia opinione. Exiſtimauit enim in ſumma poſt multas ambages, cum Iuſtiniano directam libertatem videri dicendam ſecundum iuris rigorem, & vim verborum. Fauore tamen pupilli, flecti in fideicommiſſariam, pro ut indicant verba Imperatorum in d. l. et ſi non adſcripta. ibi *& pupillorum fauore*.

26 Sed aperte conuincitur ex eadem lege, vbi Imperatores dicunt, eam deciſionem non minus fuiſſe factam fauore libertatis, quam pupilli, ac ſecundum Connanum potius in odium ipſius libertatis retorqueretur. Intereſt enim eam magis eſſe directam, quam obliquam, & fideicommiſſariam, vt notiſſimum eſt. Serui enim a pupillis, quibus tutores relicti erant, fideicommiſſariam libertatem conſequuti ipſorum pupillorum liberti efficiuntur, quod non fit, ſi directam a defuncto conſequantur, ad not. in d. l. ſi hæreditas, §. vlt. de teſtam. tutoia.

Con-

27 Conſequens non eſt, dicendum. Ergo nec antecedens.

28 Alia tertio loco accedit conciliatio, & eſt d. Emanuel. a Coſta lib. 1. ſelectarũ. cap. 25. nu. 3. & 4. cum ſeq. nam cum ante Iuſtinianum legata tacita voluntate dari non poſſent, fideic. ſecus ad l. cum proponeretur. ibi in cauſa fideicom. de leg. 2. ad l. penult. ibi, in fideicommiſ. de leg. 1. cum concordantib. putat Coſta ex multis iuribus a ſe ſubtiliter inductis eam doctrinam non minus olim obtinuiſſe in legato libertatis, ac perinde d. l. etſi non adſcripta. in princip. & aliis ſimilibus regulare ius. ibi ſcriptum eſſe, ex eo deſcendens, quod eo tempore directa libertas regularetur, ex tacita coniectura; & ſic ex datione tutelæ vindicari non potuit. At vero poſtquam Iuſt. in l. 1. de legat. primo. & in l. 2. C. communia de legatis talem differentiã cum ceteris quoque omnino confundit, & in totũ abrogauit, iure optimo in d. verſ. ſed ſciendum, & neceſſario id conſtituere debuit, libertatem ex datione tutelæ teſtamento datam, etſi tacita ea eſſet, ex ſolaque coniectura voluntatis videretur competere, directo tamen & ipſo iure hodie poſſe competere. Huic etiam interpretationi aſſentiri videtur P. Heig. in d. ver. ſed ſciendum. nu. 8.

29 Verum hæc interpretatio licet ſubtilis, neutiquam tamen ſuſtineri poteſt, & aperte corruere videtur ex textu omnino contrario in d. l. quæro. §. fin. ff. de teſtam. tut. quem Coſta ſubtiliſſimus ſi aduertiſſet, forte hanc ſuam interpretationem contra omnes tam ſecure nõ probaret.

30 At vero licet Iuſtin. ipſe dicto verſic. fateatur hanc libertatis dationem, de qua agimus, tacitam eſſe, & ſic deberi ex mente ex ſola coniectura voluntatis; Paul. tamen Iuriſconſultus nihilominus ſcribere ſuo tempore non dubitauit, eam directe dari, & directo a ſeruo vindicari. ſignificans id ius in libertate nouum non eſſe, & a Iuſtiniano ſolo inductum, vt exiſtimabat Coſta. ſed etiam multo ante obtinuiſſe.

31 Hugo Donell. quarto loco lib. 3. ſuorum Commentar. Iuris ciuilis. capit. 4. pag. mihi 145. horum reſponſorum conciliationi ſtudens, fuit in alia opinione. Arbitrat. eſt enim pro regula cum Iuſtin. in d. verſ. ſed ſciẽdum. firmandum eſſe, ſeruo proprio tutore filiis ſuis in teſtamento a teſtatore conſtituto, directam libertatem tacite in conſequens neceſſarium ſibi ab eodem elargitam eſſe. Huiuſce concluſionis autem ea de facili poteſt eſſe ratio, quoniam qui vult aliquid, ſimul ea omnia velle intelligitur, quæ pcedere oportet, & ſine quib. ad prius illud perueniri non poteſt. l. 2. de iuriſdict. l. illud de acquirenda hæreditate. & l. 1. §. 1. ff. ſi vſusfruct. petatur, cum concordantibus.

Iam vero qui ſeruum ſuum, quem manumittere poteſt, directo iubet tutorem eſſe in conſequens neceſſarium vt velit eundem eſſe liberum neceſſe eſt. Nec enim poteſt is ſeruus tutor eſſe, niſi prius factus ſit liber. quoniam tutor quiſquam niſi liber eſſe non poteſt.

32 Ad text. autem in d. l. & ſi non adſcripta. quo ſtatim videtur fideicommiſſariam ſeruo illi tutori conſtituto, non autem directam libertatem competere, reſpondet in hæc verba.

Et profecto ſi reſcriptum nihil adiiceret amplius negari non poſſet, Locum eſſe plane contrarium, ſed additur in extremo hæc exceptio. *Niſi aliud euidenter defunctum ſenſiſſe appareat.* Hæc exceptio rem expediet, ſic enim accipienda eſt, vt ad vtrumq. membrum eius reſcripti pertineat, etiam id, in quo prius dixerat receptum eſſe & libertatis, & pupillorum fauore, vt ſeruo proprio ſimpliciter tutore dato, videatur teſtator eum per fideicom. manumiſiſſe. Sit ergo in hac ſententia hoc temperamentum, niſi euidenter appareat aliud ſenſiſſe teſtatorem, quo admiſſo res erit expedita, & locus cum ſuperioribus conſentiet. Tunc enim euidenter apparet teſtatorem aliud ſenſiſſe, cum

is ſer-

Digitized by Google

is ſeruum proprium pure tutorem dedit. Quid enim aliud his verbis, quam cum pure,& ſtatim tutorem eſse voluit? quod ſi ſtatim tutor eſse non poteſt, niſi prius ſit liber, quis non videt hoc ſenſiſse teſtatorem, vt ſeruus quoque ſtatim ac proinde directo ſit liber? Eſt igitur & ſuperioris reſcripti hæc ſententia. Etiam hoc caſu ſeruo proprio tutori dato libertatem directam, non fideicommiſsariam datam videri, idque ex eo certius intelligi poteſt, quod reſcriptum non ſe ius aliquod hic inducere, ſed quod prudentibus iam olim in hac re placuit, proponere oſtendit. Teſtatur autem Paul. in d.l. quæro. §. vltimo. de Teſtamentaria tut. placuiſſe veteribus in hac ſpecie directam libertatem locum habere, non fideicommiſsariam. Quis ergo relinquitur locus fideicommiſsariæ libertati, quam reſcriptum in hac ſpecie confirmat? nempe his caſib. ſi puta, ſeruus proprius datus ſit tutor verbis precariis hoc modo. Peto a te hæres, vt Stichus ſit tutor liberis meis, aut ſi dederit vbi dare non debebat, puta Codicillis. Hactenus Donell.

33 Verũ iſte tanti viri ſenſus non mihi plene ſatisfacit, video enim Imperatores Valerianum, & Galienum in d.l. & ſi nõ adſcripta. Satis aperte loqui, quando teſtator nulla facta mentione libertatis, ſeruum ſuum proprium filijs ſuis tutorem pure in teſtamento relinquit, & tamen decidunt ibi, ſeruo illi libertatem fideicommiſſariam non autem directam relictam cenſeri. Nec officit clauſula illa verborum. *Niſi aliud euidenter defunctum ſenſiſſe appareat*. Quia fateor quod illa eſt exceptio, quod tunc directa debeatur, ſed punctus ſtat, regulam eſſe in contrarium, quod ſcilicet fideicommiſſaria regulariter cenſeatur eſſe relicta.

Sic etiam aperte mihi videtur deciſum eſſe in d.l. ſi hæreditas. §. vltimo ff. de teſtamentaria tutela. Cogita.

34 Ludouicus Charondas quinto loco lib. 1. ſuorum Veriſimil. capit. 21. conciliatione 7. ita hæc reſponſa in concordiam reducere ſtudens, ſcriptum reliquit.

Verum obſeruadum eſt, Iuſtinianum præſertim non agere, an directa, an vero fideicommiſſaria libertas compenſat, ſed docere eum voluiſſe ſine libertate datum tutorem nihilominus libertatem conſequi. Alij autem Imperatores de ipſa libertate, quæ data ſeruo non videbatur, præcipue non diſputant, ſed libertatis, ac pupillorum fauore eam tãquam, ex cauſa fideicommiſſi ſeruo competere reſcribunt.

Nulla certe relicta exiſtimatur libertas, cum ea ſeruum ſuum teſtator non donauerit; ſed quia vtilius eſt pupillo libertum ſuum tutorem habere, & tutoria adminiſtratio ſine libertate exerceri non poteſt, ideo ſeruus liber eſſe cenſet, non quidem directo, niſi quatenus directis verbis tutor a teſtatore datus eſt. Nec enim abſurde quis dixerit libertatem, quæ tutelæ (quam ſemper directo dari conſtat) ineſſe ſubintelligitur, directam non ideo dici, cum tamen effectu, & reipſa ſit fideicommiſſaria. Hactenus Charondas.

35 Sed iſta Charondæ reſolutio mihi parũ probatur, video enim ipſum in multis errare.

Docet in primis Iuſtinianum in dict. ver. ſed ſciendum. non agere an directa, vel fideicommiſſaria libertas competat, ſed tantum docere eum voluiſſe ſine libertate datum tutorem, nihilominus libertatem conſequi, & tamen totũ contrarium ex verbis præciſis dicti verſiculi clare colligitur. Dicitur enim ibi ſeruum proprium ſine libertate tutorem datum tacite libertatem directam accepiſſe videri; ergo docet ibi Iuſtinianus libertatem directam competere.

36 Præterea ſubdit Charondas Imperat. Valerianũ, & Galien. in d.l. & ſi nõ adſcripta. de ipſa libertate, quæ data ſeruo non videbatur, præcipue non diſputare. & tamen totum contrarium ibi legitur; docent enim ibi receptum eſſe, vt ſi

testator

teſtator non adſcripta libertate ſeruum ſuum tutorem filijs ſuis dederit, ſeruus ille fideicommiſſariam libertatem conſequatur.

37 Tertio docet Charondas directam libertatem non concedi, niſi verbis directis a teſtatore data ſit;& tamen conſtat oppoſitum ex d. verſiculo. Sed ſciendum eſt ibi enim nulla eſt facta mentio libertatis; & tamen directam ſeruum illum tutorem conſtitutum conſequi apertè Iuſtinianus literis perdidit.

38 Quod autem poſtremo loco dicit Charondas de fauore libertatis, ſuperius fuit reſolutum. num....

39 Alia ſexto loco occurrit conciliatio,& eſt d. Hermani Vulteij in d. §. ſed ſciendum in verſic. Putari dici poſſe. Opinatur enim is, Iuſtinianum in d. §. non affirmare, ſed tentare, vt directa libertas detur forte quod magis ipſi arrideret illorum Iureconſultorum ſententia, qui hoc caſu directam libertatem concedebant, ideoque eam referre voluerit in hoc iuris cõpendium, in quo alias etiam Summæ iuris regulæ ponuntur, ſed reipſa tamen ipſum ſequutum eſſe Valerianum, & Galienum, quippe quorum cõſtitutio in foro etiam tunc eſſet recepta, ideoque in d. §. attendendum eſt, Iuſtinianum non ſimpliciter dicere, ſeruum tacite libertatem directam accepiſſe, ſed accepiſſe videri, & latius vt per eundẽ Vulteium.

40 Verum iſte Vulteij ſenſus proculdubio reiiciendus eſt. ex verbis enim. d. §. ſed ſciendum. ſatis aperte, mea ſententia, colligi videtur, Iuſtinianum aſſeuctanter docere, ſeruo illi directam non autem fideicommiſſariam libertatem competere, patet id ex illis verbis. *Sed ſciendum eſt.* euidenter enim prolata in vim regulæ, quo caſu Imper. videtur affirmatiue loqui ad not. in l. 1. de reg. iur.

41 Adde Verbum *videri* in ijs, quæ ſunt iuris, prout in caſu noſtro, proprietatẽ aperte denotare, non improprietatem adnotat. in l. ſi is, qui pro emptore. de vſucapionibus, & tradit poſt alios Camill. Gallin. de verbor. ſignificatione. lib. 8. cap. 11. nu. 6.

42 Relatis hiſce omnibus Scribentium opinionibus, ipſiſque pro virili noſtra reſolutis. Supereſt modo, vt meum qualecumque ſit hac in re, interponam iudicium. Opinor autem ego ſententiam hac in re Eruditiſsimi Antonij Fabri. lib. 6. Coniecturarum iuris. cap. 16. omnium aliarum veriſsimam eſſe, exiſtimauit enim is verba illa, *per fideicommiſſum*, prolata in d. l. etſi non adſcripta. de medio tollenda eſſe, & legendũ ibi ſimpliciter; *vt manumiſiſſe eum videatur.* Ratio autem ſecundum eum eſt in promptu, quia alias repugnant dicta illa verba ſubſequentia, *vt manumiſiſſe, &c.* neque enim teſtator ipſe ſeruum manumiſiſſe videretur, ſi ex fideicommiſ. libertas deberetur, cum eo caſu manumiſsio ab hærede fieri debeat, nõ a teſtatore. ad l. ſi ſeruus. C. eo. Vnde fit, vt ſeparati ſint tituli de Manumiſsis teſtamento, & de fideicommiſſariis libertatibus, quod iis, qui teſtamento manumiſsi ſunt non fideicommiſsaria libertas debeatur, ſed directa competat.

43 Adde, quod ſicut ibi tutelam directis verbis teſtator dedit, ita directam quoque libertatem dediſſe cenſendus eſt.

44 Neque officiunt illa ſequentia verba. *Æque fideicommiſſariam libertatem datam videri*; quæ proculdubio primo aſpectu ſignificare videntur in priori ſpecie de fideicommiſſaria quoque, non de directa libertate reſponſum fuiſſe.

45 Reſpondetur enim ita, legem illam intelligendã eſſe, vt ſiue proprio, ſiue alieno ſeruo tutela data ſit, æque libertas data videatur, ſed tamen priore caſu directa, poſteriore fideicommiſſaria, & ſic vides tex. illum concordare cũ d. §. ſed ſciendũ. Latius vide eundem Fabrũ.

46 Non omittendum eſt autem Vulteium prænotat. loco hanc Fabri opinionem improbare conari, inquit enim eã ipſorum Valeriani, & Galieni Imper.

ſententiæ non eſſe conſentaneam, quippe quod ex ipſius Fabri opinione ipſo iure competat libertas directa. ſi ipſo iure, non ergo (inquit ipſe) opus habuerunt ipſi Imper. dicere in d. l. etſi non adſcripta. hoc receptum eſſe fauore libertatis, & pupillorũ, quinimo (ſubdit) quod ſi iidem Imper. verba illa per fideicommiſſum non expreſſiſſent, eſſent tamen eo in loco ſupplenda. Ita Vult.

49 Sed poteſt, mea ſententia, defendi ipſe Faber, ſi dicatur, competere quidẽ ipſo iure directam libertatẽ illi ſeruo tutori cõſtituto: Cũ.n. ipſemet ſeruus abſque libertate tutor eſſe nequeat, vt prius cenſeatur teſtator illi libertatem donaſſe fateamur neceſſe eſt, videlicet eandem pariter illi cõpetere & fauore libertatis, vt amplietur, videlicet & fauore pupillorum, ne remaneant abſque tutore, & ſic indefenſi, & ita prædicta verba a Vulteio perpenſa nil officient.

48 Vide Albericum Gentilem lectionũ, & epiſtolarum Iuris ciuilis lib. 3. cap. 9. vbi de materia.

FINIS.

CONFV-

Digitized by Google

CONFVTATIO OPINIONVM EORVM. SCRIBENTIVM.

QVI LEGES ALIQVAS VTI AD INVICEM contrarias, licet re vera non ſint, proponunt, ac conſiderant acutiſſima.

Clariſſi. Dom. Fachinei, Iulij Pacij, Andreæ Cludij, Valentini Forſteri, Hieronymi Treuthleri, Ioan. Marci Aquilini, ac aliorũ, exiſtimãtium diuerſa iura, de quibus infra, maximam inter ſe contrarietatem continere; opiniones allatæ reijciuntur.

S V M M A R I V M.

1. *L. 1 ff. de effractoribus expilatoribus ad uerſatur l. In eos. ff. de cuſtodia, & exhibit. reorum. ex ſententia aliquorum, & nu. 4.*
2. *Verba reſponſorum & nu. 3*
5. *Opinio Authoris.*
6. *Videndi Scribentes per eundem Authorem congeſti.*
7. *L. Nullum C. de teſtibus. contrariatur. l. Diuus Pius ff. ad l. Cornel. de Falſ. ex ſententia Cl. Fachin i.*
8. *Sed hallucinatur*
9. *Verba reſponſorum & nu. 10.*
11. *Opinio Authoris.*
12. *Videndi Scribentes vtrobique ac. alij per Authorem congeſti.*
13. *L. Qui Romæ §. duo fratres. ff. de Verb. obligationibus repugnat l. reſcriptum § ſi pacto. ff de pactis. ex ſententia Fachinei. & Pacii.*
14. *Sed decipiuntur ii.*
15. *Verba reſponſorum & nu. 16.*
17. *Opinio Authoris.*
18. *Videndi Scribentes omnes congeſti per eun-*

eiundem Authorem pro enucleatione ſupradictorum reſponſorum.

19 *L. ſi quis conductionis. C. Locati. & l. litibus. C. de Agricolis, & cenſitis lib. 11. contrariantur ad inuicem, teste Andrea Cludio,*

20 *Sed Fallitur.*

21 *Videndi Scribentes vtrobiq;*

22 *L. Seruus tuus. §. ſi perſuaſeris. ff. de dolo malo. aduerſatur. l. cum a te. ff. eodem ex ſententia Valentini Forſteri, & Iul. Pacij.*

23 *Sed decipiuntur.*

24 *Verba reſponſorum, & nu. 25.*

26 *Opinio Authoris.*

27 *Videndi doctores vtrobiq.*

28 *L. Puberes. ff. de verborum obligationibus contrariatur. l. ſi curatorem habẽs C. de in integrum reſtitutione minorum: ex ſententia eiuſdem Fachinei.*

29 *Sed opinio tanti viri damnatur per Authorem.*

30 *Verba reſponſorum & nu. 31.*

32 *Videndi Scribentes congeſti per eundem Authorem pro ipſorum reſponſorum enucleatione.*

33 *Eiuſdem Authoris ſententia, & numero 34.*

35 *L. proſpexit. ff. qui, & a quibus. & l. placuit. C. de iudicijs contrariatur adinuicem. teste Treuthlero.*

36 *Sed hallucinatus eſt.*

37 *Verba reſponſorum. & nu. 38.*

39 *Perlegendi Scribentes omnes congeſti per Authorem pro intelligentia ſupradictorum reſponſorum.*

40 *D. l. placuit. C. de iudic. & l. 1. C. de legibus itidem aduerſantur teste Duareno, & Alberto Bologneto.*

41 *Sed & hi decipiuntur.*

42 *Verba d. l. 1.*

43 *De materia videndus Cuiac.*

44 *L. eadem. § Cato in fine ff. de verb. obligationibus, & l. ſi ſeruus. §. ſi plurium ff. ſi quis Cautionibus. aduerſantur. ad inuicem.*

45 *D. §. ſi plurium aduerſatur l. ſi is, qui ducenta §. cum ita ver. Idemque eſt euidenter ff. de rebus dub.*

46 *d. §. Cato. l. 5. §. vlt. ff. eod. tit. de Verbor. obligationibus. l. in executione. §. item ſi. ff. eod. tit. & l. hæredes. §. idem iuris. ff. Famil. Herciſcundæ contrariantur adinuicem ex ſententia multorum.*

47 *Sed decipiuntur omnes ij, qui ita ſenſere.*

48 *Opinio Authoris.*

49 *Videndi Scribentes omnes per Authorem congeſti pro enucleatione ſupradictorum reſponſorum. & numero 50. & 51.*

52 *D. §. ſi plurium aduerſatur L. Labeo. §. idem ait. ff. de ædilict. edict. Teste Aquilino.*

53 *Sed decipitur.*

54 *Videndi doctores per Authorem congeſti.*

55 *L. Depoſitio. & l. ſeq. pugnat. cum l. 3. 4. in princ. & d. §. Cato. & cum l. 5. §. ſi ſortem. & cum l. in executione. §. quod ſi ſtipulatus. ff. de Verborum obligationibus teste Aquilino.*

56 *Sed fallitur.*

57 *Videndi Scribentes ibi.*

58 *L. ſi tibi homo. §. 1. ff. de leg. primo, iuncta l. Menius. §. eum qui. ff. de leg. ſecundo. pugnat cum l. ſi fundum ſub conditione §. ſi libertus. ff. de legatis primo. teste Aquilino.*

59 *Sed ſomniauit.*

60 *Accurſius nullum verbum de tali contrarictate.*

61 *Videndi Scribentes ibi.*

62 *Contrarietas extat inter leg. fideicommiſsa. §. ſi cui. de leg. 3. & l. mulier. ff. ad S. C. Trebell. iuncta l. ſi ita. ff. quando dies legat. ced. teste eodem Aquilino.*

63 *Sed damnatur eius opinio.*

64 *Opinio Authoris.*

65 *Videndi Doctores omnes in prædictis iuribus, & idem Aquilinus, ac alij per Authorem congeſti.*

66 *L. miles. in princ. ff. de re iudic. & l. Medicos. C. de profeſſoribus. & Medicis. lib. 10. contrariantur ad inuicem teste eodem Aquilino.*

67 Sed

67 *Sed decipitur.*
68 *Videndi doctores ibi, ac ipſe Aquilinus.*
69 *L.ſi fundum per fideicommiſſum.ff. de leg.primo.& l.Codicillis.§.inſulam.ff. de leg.ſecundo.altercantur adinuicem teſte eodem Aquilino.*
70 *Sed fallitur.*
71 *Videndi Scribentes ibi,& idem Aquilinus,& Valla.*
72 *L.hac autem.ff.ſi cui plus, quam per leg.Falcid.& l.vlt.C.de petit.hareditatis.pugnant cum l.ita tamen.§. quoties.ff.ad S.C.Trebel.& l.qui cum herede.ff.de actionibus et obligationibus ex ſententia eiuſdem Aquilini.*
73 *Sed eius opinio damnatur.*
74 *Accurſii nullum verbum de tali contrarietate.*
75 *Videndi Scribentes ibi.*
76 *L.ſi is,qui pro emptore.ver. quod ſi ſeruus eius.ff. de Vſucapionibus pugnat cum l.in bello.§.facta.ff.de Captiuis.teſte eodem Aquilino.*
77 *Sed fallitur.*
78 *Opinio Authoris.*
79 *Videndi Scribentes ibi, ac alij per Authorem relati.*
80 *L.ſi procuratorem.ff.de Acceptilat.contrariatur leg. ſeruus.ff. eodem teſte Aquilino.*
81 *Sed max.capitur errore.*
82 *Verba reſponſorum,& nu.83.*
84 *Opinio Authoris.*
85 *Videntes Scribentes per Authorem congeſti.*
86 *L.ſi duos.ff. de contrahenda empt. pugnat cum l.domum.ff.eod. ex ſententia eiuſdem Aquilini.*
87 *Sed hallucinatur.*
88 *Opinio Authoris.*
89 *Videndi pro ipſorum reſponſorum enucleatione doctores congeſti per authorem.*
90 *L.ſi quis duos.ff.de ſolutionibus, & l. Meuius.§.duobus ver.non idem reſp. ff.de leg.ſecundo. Altercantur ad inuicem teſte eodem Aquilino.*
91 *Sed decipitur.*
92 *Opinio Authoris.*
93 *Adeundi Scribentes vtrobique ac alij per eundem Authorem relati.& numero 94.*
95 *L.cum is,qui.§.fin.ff. de condict. indebit.pugnat cum l.ſi is cui.ff. de leg ſecundo.ex ſententia eiuſdem Aquilini.*
96 *Sed certe ſomniauit.*
97 *Verba reſponſorum,& nu. 98.*
99 *Opinio Authoris.*
100 *Videndi doctores omnes congeſti per eundem Authorem pro ſupradictorum reſponſorum enucleatione.*

¶ Sunt qui autumant, Vlpianum in l.1.ff.de effractoribus,& expilator. aduerſari Calliſtrato in l.In eos.ff.de Cuſtodia,& exhibit.Reorum.

1 Cuiuslibet verba perpendantur.

2 Vlpian.ita loquitur. *De iis,qui Carcere effracto euaſerunt, ſumendum ſupplicium Diui fratres Aemilio Tyroni reſcripſerunt. Saturninus etiam probat eos,qui de carcere eruperunt, ſiue effractis foribus,ſiue conſpiratione cum ceteris,qui in eadem cuſtodia erant,capite puniendos.*

3 Verba Calliſtrati. *In eos, qui cum recepti eſſent in carcerem,conſpirauerint, vt ruptis vinculis, & effracto carcere euadant,amplius quam cauſa,ex qua recepti ſunt,repoſcit,conſtituendum eſt.& quamuis innocentes ex eo crimine inueniantur,propter quod impacti ſunt in carcerem, tamen puniendi ſunt. eos vero, qui conſpirationem eorum detexerint,releuandos.*

4 Contrarietatem autem in hoc annotarunt. Nam dicunt, Vlpianum ſtatuiſſe, effractores Carcerum capitis pœna plectendos. Ex Calliſtrati autem ſententia alia mitiori. Vnde.

5 Ego vero vna cum Cl. d. Fachineo lib.9.ſuarum iuris controuerſ.capit.66. nullam adeſſe inter ſupradicta reſponſa contrarietatem opinor,& conſidero, ꝙ Vlpian. vult,ipſos effractores carcerum pœna capitis puniendos,& qđ Calliſtratus & ipſe ſtatuit eos plectendos,

Quo-

Quoniam autem pœna genere non explicat, dicas tu, eadem capitis pœna, & ſic nullam vides repugnantiam.

6 Pro earundem tamen legum maiori intelligentia, ac enucleatione. Videndi Albenicus, Boſſius, Bertazzol. Martil. Menoch. Maſchardus, Farinacius, ac alii, quos omnes retulit idem d. Fachineus prælitato capit. 66. Adeas quoque Iacob. Curtium in ſuis coniecturalibus Iuris ciuilis. lib. 2. cap. 8.

7 Zenonem Imperatorem in l. nullum. C. de teſtib. in quæſtione illa, poſſit ne quilibet iudex punire teſtem coram ſe falſum deponentem? Aduerſari Calliſtrato in l. Diuus Pius 31. ff. ad leg. Cornel. de falſ. licetis prodidit Clar. domin. Fachineus lib. 9. ſuarum iuris controuerſ. cap. 26.

8 Ego autem ipſum hallucinatum eſſe opinor. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam, ac contrarietatem inter eadem reſponſa nactus ſum, vt vnicuique etiam ex eorundem lectione de facili colligere licebit. Audias verba Zenonis.

9 *Nullum penitus, cum ſemel ad iudicem quemlibet licet non ſuum dicẽdi gratia teſtimonium fuerit ingreſſus, armatam forte militiam, vel quamlibet aliam fori præſcriptionem ad euadendum iudicis motum, quam vel teſtimonii verborum improbitas, vel rei qualitas flagitauerit, poſſe prætendere præcipimus.* Et paulo inf. *Data cunctis iudicibus abſque vlla præſcriptionis obſtaculo in teſtes, quorum voces falſitate, vel fraude non carere perſpexerint, pro qualitate videlicet delicti animaduertendi licentia.* Hæc Zeno.

10 Calliſtratus autem ita loquitur. *Diuus Pius Claudio reſcripſit pro menſura cuiuſque delicti conſtituendum in eos, qui apud iudices inſtrumenta protulerũt quæ probari non poſſint, aut ſi plus eos meruiſſe videatur, quam ex forma iuriſdictionis pati poſſint, vt Imperatori deſcribatur æſtimatione, quatenus coerceri debeant.*

11 Et bene verum, quod alterum ex illis reſponſis poteſt in argumentum al-
12 terius deduci. Pro eorundem tamen intelligentia (vltra Doct. omnes vtrobique) videndi d. Couarruuias practicar. quæſtion. cap. 18. num. fin. d. Menoch. de arbitrar. iudic. lib. 1. quæſtione 91. d. Fachineus prælitato ca. 26. vbi concordantes adducit Bart. Clar. Boſſium, ac alios, ac dom. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotationib. ad d. l. nullum. C. de teſtibus. vbi late. Sat ſit loca indicaſſe.

13 Scæuola Iuriſconſ. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verborum obligat. aduerſatur (teſtibus Clar. Doct. Iulio Pacio, & Andrea Fachineo locis infra allegandis.) Vlpiano in l. reſcriptum. §. ſi pacto. ff. de pactis.

14 Sed, vt verum fatear, ampliſſimos illos patres in errorem maximum lapſos eſſe diiudico. Nullam enim expreſſam verborum, ac facti ſpeciei repugnãtiam inter ſupradicta reſponſa nactus ſum, id quod ex eorundem lectione de facili vnicuique, & clare apparebit. Verba Scæuolæ.

15 *Duo fratres hæreditatem ſuam inter ſe diuiſerunt, & ſibi cauerunt, nihil ſe contra eam diuiſionem facturos, & ſi contra quis feciſſet, pœnam alter alteri promiſit; poſt mortem alterius, qui ſuperuixit, petiit ab hæredibus eius hæreditatem quaſi ex cauſa fideicommiſſi ſibi a patre relicti debitam, & aduerſus eum pronunciatum eſt, quaſi de hoc quoque tranſactum fuiſſet. Quæſitũ eſt, an pœna commiſſa eſſet? Reſpondit ſecundum ea, quæ proponerentur commiſſam eſſe.* Hæc Scæuola.

16 Vlpian. autem ita loquitur. *Si pacto ſubiecta ſit pœna ſtipulatio, quæritur, vtrum pacti exceptio locum habeat, an ex ſtipulatu actio. Sabinus putat (quod eſt verius) vtraque via vti poſſe, prout elegerit, qui ſtipulatus eſt. ſi tamen ex cauſa pacti exceptione vtatur, æquum eſſe, accepto eum ſtipulationem ferre.* Hæc Vlpianus.

17 Credo bene, quod alterum ex ſupra-

dictis

Digitized by Google

dictis reſponſis in argumentum contra aliud deduci poſſit. Pro ipſorum tamen pleniori intelligentia, ac enucleatione?

18 Videndi Scribentes omnes vtrobique, & præcipue repetentes in d. §. qui Romæ. vtputa Crotus, Niconitius P Leonius, Mandellus, Ripa, Bolognetus, ac alii, Petr. Aluarott. Petrus Salernus, ac Anto. Faber. in d. §. ſi pacto. d. Fachin. lib. 10. ſuarum iur. controuerſ. cap. 84. & acutiſs. vir d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 1. tit. de pactis. quæſt. 90.

Supradictis adde de materia dict. §. duo fratres. Clar. do. Menoch. de præſumpt. lib. 3. cap. 115. per totum. & perilluſtr. Equitem d. meum M. Antonium Peregrinum de Fideicommiſſis art. 52. vbi infinitos alios pene concordantes deducunt. Sat loca indicaſſe.

Addendus quoque Connanus libro 6. ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis. cap. 3. num. 8.

19 Legem ſi quis conductionis C. locati de directo aduerſari textui in l. litibus. C. de agric. & cenſit. libro 11. Opinatus eſt d. Andreas Cludius in ſuo tracta. de iure ſequeſtrationis. capit. quinto. numero 26.

20 Verum Cludium ipſum virum alioquin Clar. in hoc lapſum eſſe aſſeuerare non dubito. Nullam enim expreſſam in eademmet facti ſpecie verborum repugnantiam inter ſupradicta reſponſa nactus ſum, prout etiam ex eorundem lectione vnuſquiſque de facili colligere poterit. Vnde.

21 Pro eorundem tamen intelligentia, ac enucleatione. Videndi Scribẽtes omnes vtrobique, Ioãnes Corraſ. Miſcell. Iuris ciuilis lib. 3. capit. 2. Andreas Cludius prænotato loco, Puluarus de alien. rei diſtract. cap. 19. Caroc. de locato, & conducto pag. mihi 265. ac plures alij relati per Marc. Anton. Delrium in annotationibus ſuis ad d. l. ſi quis conductionis. cum l. ſequen. His omnibus addas Gœddeum in repetit. tit. de ſequeſt. poſſ. & fruct. in c. 2. nume. 33. cum ſeq. vſque ad num. 41.

22 Quædam annotatur contrarietas a Valentino Forſtero, & Iulio Pacio, locis infra allegandis, inter Paulum Iuriſcõſ. in l. ſeruus tuus. §. ſi promiſeris. ff. de dolo malo. & l. cum a te. ff. eod.

23 Sed Paul. re uera in eadem facti ſpecie haud mihi videtur contrarius. In caſu enim d. §. ſi perſuaſeris. proponit facti ſpeciem penitus diuerſam ab ea, quã propoſuit in præcitata l. cum a te.

Eius verba in vtroque loco perpendantur.

24 Verba d. §. ſi perſuaſeris. *Si perſuaſeris mihi nullam ſocietatem tibi fuiſſe cũ eo, cuius hæres ſum, & ob id traditio abſolui te paſſus ſim, dandam mihi de dolo actionem Iulian. ſcribit.*

25 Verba d. l. cum a te. *Cum a te pecuniã peterem, eoque nomine iudicium acceptum eſset, falſo mihi perſuaſiſti tanquã eam pecuniam ſeruo meo, aut procuratori ſoluiſſes. Eoque modo cõſequutus es, vt conſentiente me abſolutereris, quærentibus nobis, an in te doli iudicium dari debeat, placuit de dolo actionem non dari, quia alio modo mihi ſuccurri poteſt, nam ex integro agere poſſum, & ſi obijciatur exceptio rei iudicatæ, replicatione iure vti potero.*

26 Quid ergo? Credo bene quod vna lex poſſit contra alteram in argumentum deduci.

27 Videndi tamen pro earũdem legum intelligentia, ac enucleatione. Accurſ. in præcita. §. ſi perſuaſeris. in ver. actionem, vbi latiſſime. Interpretes omnes vtrobique, Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν. centur. 2. tit. de dolo. quæſt. 83. Valentinus Forſterus de iuris interpretatione libro 2. cap. 5. num. 26. & d. Anton. Faber in rationalib. ſuis in Pandectas præcitato §. ſi perſuaſeris. & in l. 7. §. ſi dolo. vbi latiſſime. ff. eod. tit. de dolo. Doctor. omnes in præcitato. §. ſi dolo. ac alij.

28 Modeſtinus Iuriſcõſult. in l. puberes. 101. ff. de verbo. obligat. de directo contrariatur ex ſententia d. Fachinei lib. 3. ſuarum iuris controuerſ. cap. 9. Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus, in

l. ſi

Digitized by Google

l. ſi curatorem habens. C. de in integr. reſtitut.

29 Ego autem, vt verum fatear, opinor Fachineum virū alioquin Clar. in hoc hallucinatum eſſe. Nullā enim expreſſam verborum contrarietatem inter ipſamet reſponſa adinuenio, id quod ex eorundem lectione vnicuique de facili colligere licebit.

30 Verba Modeſtini. *Puberes ſine curatoribus ſuis poſſunt ex ſtipulatu obligari.*

31 Verba Diocletiani. *Si curatorem habens minor quinque, & uiginti annis poſt pupillarem ætatem res vendidiſti, hunc contractum ſeruari non oportet, cum non abſimilis ei habeatur minor curatorem habens, cui a prætore, curatore dato, bonis interdictum eſt. Si vero ſine curatore conſtitutus contractum feciſti, implorare in integrum reſtitutionem (ſi necdum tempora præfinita exceſſerint) cauſa cognita non prohiberis.* Ecce, quod diuerſæ ſunt ibi facti ſpecies. Ergo nulla poteſt conſiderari inter ipſas leges ἀντινομία. Quid ergo? Poteſt bene altera contra alteram in argumentum deduci.

32 Pro ſupradictarum tamen intelligentia, ac enucleatione videndi Doct. omnes ibi, Ioannes Robert. lib. 1. animaduerſion. Iuris ciuilis. cap. 12. Anto. Mercator in ſuis notis ad dictum capit. 12. Emanuel a Coſta lib. 2. Selectar. interpretat. cap. 10. num. 8. Ioannes Mercer. lib. 1. opinionum. capit. 6. & præfatus d. Fachineus d. cap. 9. Addo Donell. præcipue in d. l. puberes. Vbi late.

33 Ego in hac eadem difficultate, ne ieiunus videar, amplector opinionem Iacob. Cuiac. in d. l. puberes. exiſtimantis, puberes, qui curatores habent, ex ſtipulatu obligari poſſe, vt ibi, ſed res ſuas diſtrahere non poſſe, vt in d. l. ſi curatorem. Quia curator datur rebus. Vnde res diſtrahi non poſſunt eo non conſentiente. Sed quo minus minor ſuam perſonam obligare poſſit abſque curatoris authoritate, nihil impedire poteſt. Facit, quod habetur in l. ſciendum. ff. de ritu nupt.

34 Huic eidem ſententiæ ſubſcripſit quoque idem d. Fachineus præcitato cap. 9. qui videatur, quoniam eandem a nonnullorum obiectis propagat, atque defendit.

35 Alia quidem deducitur ἀντινομία per Hieron. Treuthlerum loco inferius allegando in Vlpianum in l. proſpexit. ff. qui, & a quibus. & Imperatorem Conſtantinum in l. placuit. C. de iudic. Ex quibus iuribus illa colligitur, & deciditur dubitatio, vtrum Æquitatis, an vero ſcripti iuris potior ſit habenda ratio?

36 Ego autem ipſorum reſpōſorum verbis internec conſideratis, nullam expreſſam ipſorum verborum repugnantiam inter eadem adinueni. Diuerſa enim ſunt illarundem verba, diuerſæque facti ſpecies ibidem propoſitæ, vt ex eorūdem lectione de facili vnicuique colligere licebit. Audias verba Vlpiani.

37 *Proſpexit legislator, ne mancipia per manumiſſionem quæſtioni ſubducantur, idcircoque probibuit ea manumitti, certumque diem præſtituit, intra quem manumittere non liceat, ipſa ergo, quæ diuertit, omnes omnino ſeruos ſuos manumittere, vel alienare prohibetur, quia ita uerba faciunt, vt ne eum quidem ſeruum, qui extra miniſterium eius mulieris fuerit, vel in agro, vel in prouincia, poſſit manumittere, vel alienare, quod quidem per quam durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt.* Hæc Vlpian.

38 Imperator autem Conſtantinus ita loquitur. *Placuit in omnibus rebus præcipuam eſſe iuſtitiæ, æquitatiſque ſcriptæ, quam ſtricti iuris rationem.*

39 Pro ipſorum tamen intellectu, ac enucleatione videndi Doct. omnes tam ex veteribus, quam ex recentiorib. vtrobiq; Alber. Bolog. de lege, iure, & Æquitate c. 33. & 34. Erneſt. Cothoman. lib. 1. Diſput. Iuris ciuil. diſput. 1. Theſ. 12. Corollarid. 1. Duaren. Diſput. anniuerſariarum lib. 2. cap. 18. Treuthler. Selectarum Diſputationum. volu. 1. diſputat. prima

Theſ

Theſ. 2. in litera B. Philipp. Matthæus in l.ſemper in obſcuris. nu. 47. cum ſequentibus. ff. de regul. iuris. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 1. aſſertione 5. M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotationib. ſuis ad d. l. proſpexit. & d. l. placuit. vbi plures alios cõcordantes adducit, Franc. Connan. lib. 1. Commentariorum ſuorum Iuris ciuilis. cap. 11. pag. mihi 47. tergo. Iacobus Marchiſell. practicarum quæſtion. cap. 1. & Clar. d. Angel. Matthæac. De via & ratione iuris. lib. 1. capi. 13 His omnibus adde Clar. dom. Fachineum lib. 1. ſuarum iur. controuerſiar. capitulo 3. Vbi late.

40 Conſideratur etiam quædã alia contrarietas inter dictam l. placuit. C. de iudic. & l. 1. C. de legib. & authores inter ceteros extitere, Duarenus in titulum de iudiciis. cap. de variis iudiciorũ præceptis. pag. mihi 186. poſt medium. & Alber. Bologn. d. tract. de lege, iure, & æquitate. c. 35.

41 Sed et hi aperte decipiũtur. Nulla. n. adeſt inter ſupradicta reſponſa expreſſa verborum repugnantia. Audias verba d. l. 1. C. de legib.

42 *Inter Aequitatem, iuſque interpoſitam interpretationem nobis ſolis & oportet, & licet inſpicere.*

43 De materia tamen dict. l. 1. vide vltra Doct. omnes ibi Cuiac. obſeru. 7. c. 18.

44 Paul. Iuriſcon. in l. eadem. §. Cato. in fin. ff. de verb. oblig. & Vlpianus in l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. ff. ſi quis cautionib. vti ad inuicem contrarii deducuntur.

45 Similiter idem Vlpianus in præcit. §. vti contrarius conſideratur Iuliano in l. ſi is qui ducenta. §. cum ita. ver. idemque eſt euidenter. ff. de reb. dub.

46 Præterea ipſemet Paulus in eodem §. Cato. Pompon. in l. 5. §. vlt. ff. eod. tit. de verbo. oblig. Vlpian. in l. in executione. §. item ſi. eodem tit. & idem Paul. in l. hæredes. §. idem iur. ff. famil. herciſcun. vel rerum contrariarum authores, ſeu ſcriptores perpenduntur.

47 Ego autem ſupradictis omnibus reſponſis interne cõſideratis, nullam expreſſam, ac claram verborum repugnãtiam inter eadem nactus ſum, vt etiam ex eorundem lectione Lectori beneuolus de facili p ſe colligere poterit. Quid ergo? credo bene dumtaxat diuerſa ſunt & quod vnum ex illis in argumentum
48 cõtra alterum deduci poſſit. Quo ſtante circa eorundem conciliationem minime immorabor, ſed ſolummodo authores, qui pro ipſorummet enucleatione, ac faciliori intelligẽtia aliquid chartis commiſerint, annotabo.

49 Videndi igitur, quo ad prima illa duo reſponſa Scribentes omnes, in d. §. Cato. & in d. §. ſi plurium. tum ex veteribus, cum ex recentioribus, tum etiam ex repetentibus.

50 Quo ad ſecundo loco deductũ. Vidẽdi Doct. omnes vtrobique. & in d. §. Cato. vbi præcipue repetentes. D. Franciſc. Onez. obſeruat. ſuarum. cap. 54. vbi ex profeſſo. Iul. Pac. ἐναντιοφανῶν centuria 1. titu. ſi quis cautionib. quæſtione 79. Clar. d. Andr. Fachineus lib. 10. ſuarum iuris Controuerſiarum. capitu. 63. pagina mihi 1333. Antonius Faber in rationalibus ſuis in Pandectas dicto §. ſi plurium ſeruorum, & nouiſſime dom. Hardevvig. Daſſel. in ſuo tracta. de diuid. & indiuiduis ſtipulationibus. nume. 399. & 410. cum pluribus ſequen.

51 Quo vero ad, poſtremo loco in medium allata, videndi Docto. omnes in omnibus præcitatis iuribus, dom. Ludouic. Charond. libro primo. Veriſimil. capitu. vigeſimo primo. conciliatione 8. & Fachineus d. capit. 62. Addo Caballin. de diuid. & indiuiduis. par. 3. numero 366. 367. 379. & 385. & Hieronymum Treutler. Selectarum Diſputat. volum. 2. diſputa. 27. Theſ. 4. in litera D. vbi nonnullos alios concordantes deducit.

52 Obſeruandũ eſt etiam, quod reſponſo eiuſdem Vlpiani in d. §. ſi pluriũ. videtur ex ſententia d. Aquilini aduerſ. ri Pompon. in l. Labeo. §. idem ait. ff. de ædilit. edict.

Digitized by Google

53 Qui tamen Aquilinus & ipſe fallitur. Ea enim reſponſa non ſunt contraria, ſed diuerſa, prout ex eorundem lectione clare liquet.

54 Videndi tamẽ doctores omnes vtrobique, idem d. Aquilin. in l. 2. §. & harũ. part. 1. nu. 92. ff. eod. de verb. oblig. M. Ant. Delrius in d. §. ſi plurium in ſuis Miſcellan. vbi infinitos alios de eiuſdẽ text. intellectu differentes deducit. Caſſiod. lib. 2. Variarum. & Cuiac. libro 16. obſeruat. cap. 4.

55 Obſeruandum præterea, eundem d. Aquilinum in l. 2. §. item ſi in facto. par. 2. nu. 69. ff. eo. de verb. obligationibus, contrarietatem quoque annotaſſe inter l. depoſitio. & l. ſequen. cum l. 3. & 4. in princ. & d. §. Cato. & l. 5. §. ſi ſortem. & in l. in executione. §. quod ſi ſtipulatus. & §. item ſi ita. ff. de verborum obligationibus.

56 Sed aperte fallitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare cõſtat.

57 Videndi tamen doctores vbique, & idem d. Aquilinus. Molineus in ſecunda part. ſecundæ part. Labyrint. nume. 523. cum ſequent.

58 Quædam contrarietas conſideratur per eundem d. Io. Marcum Aquilin. inter l. ſi tibi homo. §. 1. ff. de leg. primo. iuncta l. Mæuius. §. cum qui. ff. de leg. ſecundo. & l. ſi fundum ſub conditione. §. ſi libertus. ff. de legat. primo iuncta l. cum quaſi. §. ſi plures. ff. de Fideic. Libertatibus.

59 Sed reuera ſomniauit. Nulla enim non dicam extat, ſed nec excogitari poteſt inter ſupradicta reſponſa expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem hypotheſi.

60 Adde D. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

61 Videndi tamen doctores omnes vbique. Aquilinus in §. & quid ſi tantum l. Gallus. in prin. nu 81. ff. de lib. & poſth. Repetent. volu. 5. fol. 41. numer. 74. ac alii.

62 In quæſtione illa an ſubſtitutio facta in caſum mortis filii inſtituti verificetur, per emancipationem eius? maxima in iure noſtro exiſtimatur eſſe contrarietas per dom. Marcum Aquilinum loco inferius allegando inter l. fideicommiſſa. §. ſi cui. de legatis tertio, & l. Mulier ad Senatuſconſ. Trebell. iuncta l. ſi ita. ff. quando dies leg. ced. & l. 3. C. de inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus.

63 Sed, vt verum fatear, decipitur idemmet Aquilinus. In eadem enim facti ſpecie nulla extat inter ſupradicta reſponſa expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia, prout & ex eorundem lectione lector beneuolus de facili colligere poterit.

64 Eſt bene verum, quod de vno contra aliud argui poteſt.

65 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes in præcitatis iuribus, idem d. Aquilinus in §. & quid ſi tantum l. Gallus nu. 43. pag. mihi 92. vbi plures alios concordantes deducit, videlicet Croũ, Fortun. Garziam. Coſtam, Socin. Iun. Bolognet. Galiaulam, Alciatum, ac plures alios. Adeundi quoque Cl. d. Peregr. de Fideic. art. 11. num. 46. vbi pulchre & d. Leander Galgane. de Conditionibus & demonſtrationibus part. 2. cap. 1. quæſtione 41. numer. 4. & quæſtione ſua 202. Adeas etiam de materia d. Menoch. libro 4. præſumpt. præſumptione. 73. & d. Nicolaum Intrigliol. de ſubſtitutionibus cent. 3. quæſtione 76.

66 Quandam aliam contrarietatem annotauit idem d. Aquilinus. inter l. Miles in princ. ff. de re iudic. & l. Medicos. C. de profeſſor. & Medic. lib. 10.

67 Sed tu ipſe lector beneuole ex eorundem reſponſorum lectione ipſum dom. Marcum, virum alioquin Cl. aperte decipi de facili colliges. Nulla. n. inter ſupradicta reſponſa non ſolum extat, ſed nec etiã conſiderari poteſt contrarietas.

68 Vide tamen pro eorundem enucleatione doctores omnes vtrobiq; & eundem d. Aquilinum. in l. Centurio part. 1. nu. 54. pag. mihi 108.

69 Quar-

69 Quarto loco principaliter quædam alia contrarietas deducitur per eundem d. Aquilinum inter l. ſi fundum per fideicommiſſum. ff. de leg. primo, & l. Codicillis. §. inſulam. ff. de leg. ſecundo.

70 Sed vt opinor, ſummiauit nullam. n. eſſe nec etiam conſiderari poſſe contrarietatem inter ſupradicta reſponſa eorundem verbis interne perlectis perſpexi.

71 Vide tamen pro eorũdem intelligentia Scribentes omnes vtrobique, & eundem d. M. Aquilinum in l. nõ ſolum. §. morte. num. 123. cum duobus ſeq. ff. de nou. operis nunciatione, & Scribentes quoque omnes ibidem. Adducitur etiã Valla de Rebus dubiis tract. 20.

72 Refertur quædam alia ἀντινομία per eundem d. Aquilinum inter l. hæc autẽ. ſi cui plus, quam per l. Falcid. & l. vlt. C. de petitione hereditatis. cũ l. ita tamen. §. quoties. ff. ad Sen. Conſul. Trebell. & l. 2. de except. rei iudic. & l. qui cum hærede. ff. de actionibus, & obligationibus.

73 Sed reuera nulla extat contrarietas inter ſupradicta reſpõſa prout animaduertit idem d. Aquilinus in l. nõ ſolum. §. morte. num. 294. ff. de noui operis.

74 Adde nullibi d. Accurſ. de tali contrarietate meminiſſe.

75 Videndi tamen Scribentes omnes vbique, & M. Ant. Delrius in ſuis Miſcellaneis in d. l. hæc autem.

76 Sexto loco Paulus Iuriſconſultus in l. ſi is. qui pro emptore. verſ. quod ſi ſeruus eius. ff. de Vſucapionibus. aduerſatur ex ſententia I. M. Aquilini. Tryphonino Iuriſconſult. in l. in bello. §. factæ. ff. de Captiuis.

77 Sed eum proculdubio falli dijudico; nulla enim expreſſa verborum contrarietas in eadem facti ſpecie conſiderari poteſt inter ſupradicta reſponſa, prout etiam ex eorũdem lectione vnicuiq; de facili colligere licebit.

78 Credo bene, qđ de uno contra aliud de facili argui poſſit, prout animaduertit d. Accurſ. in dict. §. quod ſi ſeruus. in ver. dubitari; & in d. §. factæ. in ver. interrumpitur.

79 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique, idẽ d. Aquilin. in d. l. ſi is, qui. pro emptore num. 11. & d. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis in d. l. ſi is, qui. vbi nonnullos concordantes deducit. Adde Alciatum lib. ſexto. παρέργων capitulo ſecundo.

80 Septimo loco quædam alia proponitur per eundem d. Aquilinum contrarietas inter eundem Paul. Iuriſconſultũ in l. per procuratorem. ff. de Acceptilationibus, & Gaium in leg. ſeruus. ff. eodem.

81 Sed apertiſſimo errore eum capi ſem per ratus ſum, nullam enim extare vidi expreſſam verborum repugnãtiam inter ſupradicta reſponſa, prout & ex eorundem verbis vnuſquiſq; de facili colligere poterat; Audias ſingulorum reſponſorum verba & eſto index.

82 Verba Pauli. *Per procuratorem nec liberari, nec liberare quiſque acceptilatione ſine mandato poteſt.*

83 Verba Gaij. *Seruus nec iuſſu domini acceptum facere poteſt.* Quid ergo.

84 Credo bene, quod alterum ex ipſis contra alterum in argumentum deduci poſſit.

85 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Scribentes omnes vtrobique, Idem d. Aquilinus in l. 1. in princ. num. 136. cum ſeq. ff. de Verborum obligat. Carol. Molineus in d. l. 1. §. ſi quis ita num.... Cuiac. lib. 15. obſeruatione 16. ac alij.

86 Octauo loco Martian. Iuriſconſultus in l. ſi duos. ff. de contrahenda emptione aduerſatur ex ſententia eiuſdem d. Aquilini Paulo & ipſi Iuriſconſulto, in l. domum. ff. eodem tit.

87 Sed Vnuſquiſque, qui ipſorum reſponſorum verba interne perlegerit, eundem d. Aquilinum aperte falli dignoſcet. Nulla enim extat inter ſupradicta reſponſa expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem facti ſpecie.

88. Credo bene, quod vti diuerſa inter ſe conſiderari queant, & quod de vno contra aliud argui poſſit? Videndi tamen
89 Scribentes omnes vtrobiq;, idem dom. Aquilinus in l.2. §. & harum part. prima. num. 88. ff. de verborum obligationibus. Molinæus in Nouel. intellect. libr. 1. obſeruat. c. 34. & libro. 13. capit. 19. Ioannes Robertus Receptarum Iuris Ciuil. lection. cap. 16. Cuiac. libr. 9. cap. 17. & lib. 14. cap. 11. Connan. A, b, c, d, e. Comment. ſuorum Iur. Ciu. pag. 489. Emanuel Zoares libro 1. obſeruat. 34. Doctores in Rubrica de leg. primo. Repetent. volum. 6. num. 292. fol. 55. ac alij.
90 Nono. in quæſtione illa, An & quando duæ cauſæ lucratiuæ circa eandem perſonam concurrere poſſint? afferuntur duo reſponſa vti contraria ab eodē d. Aquilino, videlicet l. ſiquis duos. ff. de ſolutionibus. & l. Mæuius §. duobus. ver. non idem reſpondetur. ff. de legatis ſecundo.
91 Sed re uera decipitur ipſemet Aquilinus. Nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie, prout eorundem ipſamet verba manifeſtiſſime indicant.
92. Credo bene, quod ſint inter ſe diuerſa, & quod vnum ex ipſis in argumentum contra aliud deduci poſſit. Vnde.
93 Vidēdi tamen Doctores omnes vtrobique pro ipſorummet intelligentia, ac enucleatione, Alcia. lib. 1. Diſputat. cap. 24. Cuiac. lib. 14. obſeruat. ca. 21. idem d. Aquilin. in l. 2. §. & harum. part. 4. numero 72. cum ſeq. ff. de Verborum obligationibus, vbi plures alios concordantes deducit, Molin. in ſuo Labyrintho Diuid. & Inuid. part. 2. num. 102. Anton. Aug. lib. 1. emendat. cap. 2. pag. mihi 18. Contius, & Ruſſard. vtrobiq; ac alij.
94 Vide quoq. de materia l. qui decem. §. Stichum. In ſecundo reſponſo. ff. eod. de ſolutionibus.
95 Decimo præfatus d. Aquilinus loco inferius allegando opinatus eſt, aliam cōtrarietatem extare inter l. cum is, qui. §. final. ff. de condictione indebit. & l. ſi is cui. ff. de leg. ſecundo.
96 Sed profecto ſomniauit, nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia, ac contrarietas in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout & ex eorundem reſponſorum lectione de facili licet colligere.
97 Verba d. §. final. *Qui hominem in genere promiſit, ſimilis eſt ei, qui hominem aut decem debet, & ideo ſi cum exiſtimaret Stichum promiſiſſe, eum dederit, condicet, alium autem quemlibet dando, liberari poterit.*
98 Verba d. l. ſi is cui. *Si is, cui legatus ſit Stichus, aut Pamphilus, cum Stichum ſibi legatum putaret uindicauerit amplius mutandæ vindicationis ius non habet. Namque & ſi damnatus hæres alterutrum dare Stichum dederit, cum ignoraret ſibi permiſſum, vel Pamphilum dare, nihil repetere poterit.*
99 Quid ergo? Credo bene, quod ſint inter ſe diuerſa, & quod vnum in argumentum contra alterum deduci poſſit.
100 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobiq. idē d. Aquilin. in l. 2. §. & haud part. 4. nu. 87. ff. de Verborum obligationibus. Ioa. Robert. lib. 1. ſentent. iur. cap. 9. Zaz. ſingular. reſponſorum lib. 2. ca. 40. Molin. in ſuo Labyrin. Diuid. & indiuid. part. 2. num. 136. cum ſeq. vbi quoque deducit Alciat. ac alios Iacob. Niger in l. ſi inſulam. n. 256. ff. de verb. oblig. Ioan. Hannibal ibidem nu. 155. ac plures alii.

Ad

Ad l. quoties. ff. de ſeruitutibus. l. Datio §. ſi iter. ff. de actionibus empt. & l. omnium. ver. dare. ff. de vſufructu.

SVMMARIVM.

1 *Ioannes Marcus Aquilinus animaduertit extare contrarietatem inter ſupra dicta iura.*
2 *Sed decipitur ex ſententia Authoris.*
3 *Videndi tamen pro eorum intelligentia, plures doctores remiſſiue.*

1 Poſtremo loco idem dom. Aquilinus aliam animaduertit contrarietatem extare, inter l. quoties. penult. ff. de ſeruitutibus, iuncta l. 3. §. ſi iter. ff. de actionibus emp. & l. 3. ver. dare. ff. de vſufructu, & quemadmod. quis vtatur.

2 Sed reuera ſomniauit in Parnaſso, vt vulgo dicitur, ea enim reſponſa potius concordare videntur, quam diſcrepare, prout ex eorundem reſponſorum lectione de facili coniicere licet. Vnde,

3 Videndi tamen pro eorundem intelligẽtia, ac enucleatione Doctores omnes vbique idem d. Aquilinus, in l. 2. §. & harum nu. 124. cum ſequent. ff. de verborum obligationibus. Alciatus in d. §. & harũ nu. 48. ac alii Scribentes ibi, Io. Robertus lib. 2. ſentent. Iuris cap. 26. & lib. 3. ca. 24. Gerard. Lugoll. de vſ. cap. ſeruit. capit. 15. ac alii.

Ad l. ſi filiofam. in fine. ff. de Mort. cauſ. Donationibus, & l. illud generaliter. §. Iulianus. ff. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Tradicta reſponſa contrariantur adinuicem ex ſententia Cl. G. Pancirol.*
2 *Decipitur ex ſententia Authoris.*
3 *Verba reſponſorum. & nu. 4.*
5 *Opinio Authoris.*
6 *Videndi Doctores pro ipſorum enucleatione.*

1 Iulianus in l. ſi filiofam. in fine. ff. de mortis cauſ. donationibus aduerſatur ex ſententia d. Guid. Panciroł. Vlpiano in l. illud generaliter §. Iulianus. ff. eodem.

2 Sed eum hallucinari opinor. In eadem enim facti ſpecie contraria minime reſponderunt præfati I. C. prout etiam ex eorundem reſponſorum lectione vnicuiq; de facili colligere licebit.

3 Audias verba Iuliani *Nec huic ſimilis eſt is, qui rem, quam mortis cauſa acceperat, alii porro dederit, nam donator huic non rem, ſed pretium eius condicet.*

4 Vlpianus autem ita loquitur. *Iulianus ait, ſi quis ſeruum mortis cauſa ſibi donatum vendiderit, & hoc viuo donatore fecerit, pretii conditionem donator habebit, ſi conualuerit, & hoc donator elegerit. alioquin & ipſum ſeruum reſtituere compelletur.*

Quid

5 Quid ergo? Credo bene, quod de vno ex ipſis reſponſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

6 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobique, & Pancirol. lib. 3. Variarum Lectionũ. cap. 8.

Ad l. Margaritam. ff. pro ſocio. & l. ſi tibi rem vendendam. ff. de præſcriptis verbis.

SVMMARIVM.

1 *Gabriel Mudæus ratus eſt extare contrarietatem inter ſupradicta reſponſa.*
2 *Decipitur ex ſententia Authoris.*
3 *Eiuſdem Authoris opinio.*
4 *Videndi pro ipſorum enucleatione Doctores remiſſiue.*
5 *Arbitratus eſt quoque idem Mudæus extare repugnantiam inter l. qui ſeruum. §. ſi is cui. ff. de verbor. oblig. & l. rei communis. ff. pro ſocio.*
6 *Sed eius ſententia reſpuenda eſt.*
7 *Opinio Authoris.*
8 *Pro ipſorum intelligentia videndi plures Doctores remiſſiue.*

1 Extitere nonnulli, inter quos d. Gab. Mudæus in l. Margaritam. ff. pro ſocio, quiquidem rati ſunt, tex. in d. l. Margaritam de directo aduerſari contextui in l. ſi tibi rem vendendam, ff. de præſcriptis verbis.

2 Sed eos decipi vnuſquiſque, qui eorumdem reſponſorum verba interne perlegerit, affirmabit, nullam enim expreſſam verborum contrarietatem in eadem facti ſpecie, inter ſupradicta reſpon ſa adinueniet.

3 Credo tamen, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

4 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobique, & in ſpecie Mudæus præcitato loco.

5 Annotatur quoque quandam repugnantiam extare inter l. qui ſeruum. §. ſi is cui. ff. de obligationib. & actionib. iuncta l. ſi is cui. ff. de Furtis, & l. rei cõmunis. ff. pro ſocio.

6 Sed talis ſententia reiicienda, quandoquidem nullam expreſſam verborũ repugnantiam in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa adinuenies, prout quoque ex eorumdem lectione vnicuique de facili colligere licet. Vnde.

7 Autumo bene de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſe.

8 Adeas tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes ibi, & in l. final. C. de Furtis. Gabriel. Mudæus in ſpecies in d. l. rei communis. nu. 4. cum ſeq. & d. Iul. Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 4. tit. pro ſocio. quæſtione 99.

Ad l. Iulianus. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſtamenti. & l. Neſennius. ver. ſed etſi dominus. ff. ad leg. Falcidiã.

SVMMARIVM.

1 *Prædicta iura adinuicem contrariantur. ex ſententia Iul. Pacii, & Gilbert. Regii.*
2 *Hallucinantur ex ſententia Authoris.*
3 *Videndi tamen pro eorumdem intelligentia plures Doctores remiſſiue.*

1 Aduer-

1 Aduerſantur ad inuicem ex ſententia d. Iulii Pacii, & Gilberti Regij, Papinian. Iuriſconſul. in l. Iulianus. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſtamenti, & Paul. in l. Neſennius. §. ſeruo. ver. ſed etſi dominius. ff. ad leg. Falcidiam.

2 Sed eos hallucinari indubitanter opinor. Nullam enim inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie expreſſam verborum contrarietatem. eorumdem verbis interne perlectis, adinueni, prout & tu ex ipſorummet lectione lector beneuole de facili colligere poteris. Vnde.

3 Videndi tamen iidem Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 6. tit ad leg. Falcidiam. quæſtione 48. & Gilbertus Regius ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 1. adeundi etiam Scribentes omnes vtrobique, & d. Arr. Pinell. in l. 1. part. 1. num. 7. C. de bonis maternis; Adnectendus quoque d. Benedictus Pinell. poſt hæc congeſta viſus, ſelectarum iuris ſuarum interpretationum. lib. 1. cap. 4. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime inſiſtit. Eum omnino conſulas.

Ad l. ſi procurator meus. ff. de Acquirendo rerum dominio. & l. ſeruum Titij. ff. Mandati.

SVMMARIVM.

1 *Dicta lex ſi procurator. & dict. l. ſeruum Titii. contrariantur adinuicem ex ſententia Connani, & Iulii Pacii.*

2 *Sed decipiuntur ex ſententia Author is & ratio ibidem.*

3 *Opinio eiuſdem Authoris.*

4 *Pro intelligentia ipſorum reſponſorum videndi plures Doctores remiſſiue.*

1 Annotantur, quædam contrarietas, ſiue repugnantia per Franciſcum Connanum, & Iulium Pacium, locis infra allegandis, inter Vlpianum in l. ſi procurator meus. ff. de acquirendo rerum dominio. & Marcellum Iuriſconſultum. in l. ſeruum Titii. ff. mandati.

2 Sed vt verum fatear, nulla expreſſa verborum in eadem facti ſpecie repugnantia adeſt inter ſupradicta reſponſa, vt ex eorumdem lectione vnicuique etiam de facili colligere licebit.

3 Credo bene, quod alterum ex ipſis contra alterum in argumentum deduci poſſit.

4 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione (vltra Doctores vtrobique) Franc. Connanus lib. 3. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis capit. 7. pag. mihi 153. in princ. Molin. ad Rubricam. de verborum obligationibus. nu. 79. Nicolaus Valla de Reb. Dub. tract. 9. cap. 5. Arius Pinell. De Bonis Maternis. pagina 35. ver. ad hanc. P. Coſtal. in l. Plautius. ff. de procuratorib. & Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν cent. 4. tit. mandati quæſtion. 93. His adde Domin. Nicolaum a Salis in ſuis Sicilimentis iuris. pagin. mihi 57.

C. Moli-

C. Molinæi, Gaſparis Caballini, Didaci a Spino, Fráciſci Gratiani, Gilberti Regij, ac aliorum exiſtimantium maximam adeſſe repugnantiam inter diuerſa iura, de quibus in diſcurſu opiniones allatæ reijciuntur.

SVMMARIVM.

1 *Molinæus ratus eſt extare contrarietatem inter l. ſi vnus. §. acceptilatio. ff. de pactis, & l. an inutilis. ff. de acceptilationibus.*
2 *Sed decipitur.*
3 *Opinio Authoris.*
4 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
5 *L. Vltima in fine. ff. communia prædiorum, & l. vſusfructus. ff. de ſtipulatione ſeruorum contrariantur ad inuicem, ex ſententia eiuſdem Molinæi.*
6 *Sed ſomniauit.*
7 *Opinio Authoris.*
8 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
9 *L. ſi mihi, & tibi. ff. de leg. primo. & l. liberto octoginta. ff. de operis libertorum contrariantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Molinæi.*
10 *Sed eius ſententia reijcienda.*
11 *Accurſ. nullum verbum de dicta contrarietate.*
12 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
13 *Idem Molinæus ratus eſt contrarietatem extare inter l. in numerationibus. ff. de ſolutionibus. & l. ſi hæres teſtamento de Actionib. empt.*
14 *Sed hallucinatus eſt.*
15 *Accurſ. nullum verbum de dicta repugnantia.*
16 *Adeundi Scribentes ibi.*
17 *Caballinus autumauit. l. penult. C. de condictione indebiti. aduerſari l. ſi is cui. ff. de leg. ſecundo.*
18 *Reprobatur eius opinio per Authorem & nu. 21.*
19 *Verba reſponſorum. & nu. 20.*
22 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
23 *Videndi Cuiac. & Bronchorſt. pro intelligentia l. ſi non ſortem. §. penult. ff. de condictione indebit.*
24 *Idem Caballinus ratus eſt. l. Martius domum. ff. locati aduerſari. l. & ideo hæſitatur. ff. de verb. oblig.*
25 *Sed decipitur. & nu. 28.*
26 *Verba reſponſorum. & nu. 27.*
29 *Videndi Doctores ibi.*
30 *L. via latitudo. ff. de ſeruitutib. Ruſtic. prædiorum. & l. via. ff. eodem altercantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Caballini.*
31 *Sed fallitur. & nu. 34.*
32 *Verba Reſponſorum. & nu. 33.*
35 *Adeundi Scribentes omnes vtrobique pro ipſorum reſponſorum intelligentia, ac alii plures per Authorem congeſti.*
36 *L. in depoſiti. cum l. ſeq. ff. depoſiti, & l. eadem dicemus. ff. de Verborum obligationibus altercantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Caballini.*
37 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
38 *Verba reſponſorum, & nu. 39.*
40 *Perlegas multos Scribentes per Authorem congeſtos pro eorundem reſponſorum declaratione.*
41 *L. Paulus reſpondit. la prima. & l. Paulus. la 2. ff. de rebus dub. altercantur ad inuicem ex ſententia d. Didaci a Spino.*
42 *Sed decipitur.*
43 *Verba reſponſorum, & nu. 44.*
45 *Accurſ. nullum verbum de dicta contrarietate.*
46 *Opinio Authoris.*
47 *Videndi plures Scribentes congeſti per Authorem. & nu. 48.*

49 Idem

49 *Idem Didacus annotauit aliam contrarietatem inter l. quæ ſub conditione. §.quoties.ff. de condition. inſtitut.& l.ſi iam facta.ff. de condit. & demonſtration.*

50 *Sed ſomniauit.*

51 *Accurſ.nullum verbum de dicta ſocietate.*

52 *Adeundi Scribentes omnes ibi.*

53 *L.alumnæ.§.Seia liberta.iũcta l.filio.§. matri.ff. de adimend. legat. & l. vnica. §. in primo.& §. pro ſecundo. C.de caduc. toll. contrariantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Didaci.*

54 *Sed lapſus eſt idem Didacus.*

55 *Videndi Scribentes ibi.*

56 *L.auia. §. Titio iuncta. l.hæres meus.§. quod in fraudem. ff. de condition. & demonſtrationibus.& l.1.C.de indict. viduit. tollend. altercantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Didaci.*

57 *Sed maximo errore capitur.*

58 *Opinio Authoris.*

59 *Adeundi Scribentes omnes ibi.*

60 *L.ſi is qui.§.quod dicitur. ff. de iur. dotium. & l. quod dicitur. la prima. ff. de impenſis. in res dotal. fact. adinuicem contrariantur teſte Didaco.*

61 *Sed eius opinio reſpuenda.*

62 *Videndi Scribentes ibi.*

63 *Idem Didacus. ratus eſt. l. final. §. donec. C. de iure deliber. contrariari. §. ſancimus. ver. poſt nouem dies. authent. vt cum de appellatio. cognoſcitur.*

64 *Fallitur.*

65 *Adeundi Doct.ibi.*

66 *L.ſi vſumfructum. ff. de iure dotium. iuncta l. vſufructu. la ſeconda. C. de vſufruct. aduerſari. l.cui vſusfructus. ff. eodem. & l. vtitur. ff. eod. tradidit idem Spino.*

67 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*

68 *Videndi Scribentes per Authorem congeſti.*

69 *Franciſcus Gratianus ratus eſt. l. final. C. in quibus cauſ. reſtit. non eſt neceſſaria. de directo aduerſari. l. vnica. C. ſi aduerſus vſucapionem. & numero 70.*

71 *Sed hallucinatus eſt.*

72 *Videndi Scribentes omnes vtrobique.*

73 L. *ſicut vſumfructum. C. de ſeruitutibus, & aqua. & l. ſi ſic. ff. quemadmodum ſeruit. amittat. contrariantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Gratiani.*

74 *Fatuus eſt.*

75 *Videndi Scribentes vtrobique.*

76 *L.ſi quis teſtibus. C. de teſtibus. videtur contrariari ex eiuſdem Gratiani ſententia. l. produci. ff. de teſtibus.*

77 *Sed certe ſomniauit.*

78 *Adeundi Scribentes omnes vtrobique.*

79 *L. 1. C. qui admitti. & l. final. quis ordo in bonorum poſſeſ. ſeruetur. altercantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Gratiani.*

80 *Sed decipitur.*

81 *Vide plures Doctores congeſtos per authorem, pro interpretatione prædictorum reſponſorum.*

82 *Idem Gratianus ratus eſt. l. ſi veritas. iuncta l. ex teſtamento. C. de fideicommiſſis & l. final. C. eodem. adinuicem repugnare.*

83 *Sed eius opinio reijcienda.*

83 *Videndi Scribentes omnes vtrobique.*

85 *L. ſi extraneus. ff. de iure dotium. aduerſatur. l. Neſennius. de re iudicata. ex multorum ſententia.*

86 *Sed hallucinati ſunt ij.*

87 *Opinio Authoris.*

88 *Videndi plures Scribentes congeſti per Authorem. & nume. octuageſimo nono.*

90 *Gilbertus Regius ratus eſt l. 1. in principio. ff. commodat. & l. in commodato. §. ſicut autem. ver. geritur enim. ff. eodem. adinuicem aduerſari.*

Molinæi, Gaſparis Caballini, Didaci a Spino, Fráciſci Gratiani, Gilberti Regij, ac aliorum exiſtimantium maximam adeſſe repugnantiam inter diuerſa iura, de quibus in diſcurſu opiniones allatæ reijciuntur.

SVMMARIVM.

1 *Molinæus ratus eſt extare contrarietatem inter l. ſi vnus. §. acceptilatio. ff. de pactis, & l. an inutilis. ff. de acceptilationibus.*
2 *Sed decipitur.*
3 *Opinio Authoris.*
4 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
5 *L. Vltima in fine. ff. communia prædiorum, & l. vſusfructus. ff. de ſtipulatione ſeruorum contrariantur ad inuicem, ex ſententia eiuſdem Molinæi.*
6 *Sed ſomniauit.*
7 *Opinio Authoris.*
8 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
9 *L. ſi mihi, & tibi. ff. de leg. primo. & l. liberto octoginta. ff. de operis libertorum contrariantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Molinæi.*
10 *Sed eius ſententia reiicienda.*
11 *Accurſ. nullum verbum de dicta contrarietate.*
12 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
13 *Idem Molinæus ratus eſt contrarietatem extare inter l. in numerationibus. ff. de ſolutionibus. & l. ſi hæres teſtamento de Actionib. empt.*
14 *Sed hallucinatus eſt.*
15 *Accurſ. nullum verbum de dicta repugnantia.*
16 *Adeundi Scribentes ibi.*
17 *Caballinus autumauit. l. penult. C. de condictione indebiti. aduerſari l. ſi is cui. ff. de leg. ſecundo.*
18 *Reprobatur eius opinio per Authorem & nu. 21.*
19 *Verba reſponſorum. & nu. 20.*
22 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
23 *Videndi Cuiac. & Bronchorſt. pro intelligentia l. ſi non ſortem. §. penult. ff. de condictione indebiti.*
24 *Idem Caballinus ratus eſt. l. Martius domum. ff. locati aduerſari. l. & ideo hæſitatur. ff. de verb. oblig.*
25 *Sed decipitur. & nu. 28.*
26 *Verba reſponſorum. & nu. 27.*
29 *Videndi Doctores ibi.*
30 *L. via latitudo. ff. de ſeruitutib. Ruſtic. prædiorum. & l. via. ff. eodem altercantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Caballini.*
31 *Sed fallitur. & nu. 34.*
32 *Verba Reſponſorum. & nu. 33.*
35 *Adeundi Scribentes omnes vtrobique pro ipſorum reſponſorum intelligentia, ac alii plures per Authorem congeſti.*
36 *L. depoſiti. cum l. ſeq. ff. depoſiti, & l. eadem dicemus. ff. de Verborum obligationibus altercantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Caballini.*
37 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
38 *Verba reſponſorum, & nu. 39.*
40 *Perlegas multos Scribentes per Authorem congeſtos pro eorundem reſponſorum declaratione.*
41 *L. Paulus reſpondit. la prima. & l. Paulus la 2. ff. de rebus dub. altercantur ad inuicem ex ſententia d. Didaci a Spino.*
42 *Sed decipitur.*
43 *Verba reſponſorum, & nu. 44.*
45 *Accurſ. nullum verbum de dicta contrarietate.*
46 *Opinio Authoris.*
47 *Videndi plures Scribentes congeſti per Authorem. & nu. 48.*

49 Idem

49 *Idem Didacus annotauit aliam contrarietatem inter l. quæ ſub conditione. §.quoties.ff. de condition. inſtitut. & l.ſi iam facta.ff. de condit. & demonſtration.*

50 *Sed ſomniauit.*

51 *Accurſ.nullum verbum de dicta ſocietate.*

52 *Adeundi Scribentes omnes ibi.*

53 *L.alumnæ.§.Seia liberta.iuncta l.filio.§. matri.ff. de adimend. legat. & l. vnica. §. in primo. & §. pro ſecundo. C.de caduc. toll. contrariantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Didaci.*

54 *Sed lapſus eſt idem Didacus.*

55 *Videndi Scribentes ibi.*

56 *L.auia. §. Titio iuncta. l.hæres meus.§. quod in fraudem. ff. de condition. & demonſtrationibus. & l. 1. C. de indict. viduit. tollend. altercantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Didaci.*

57 *Sed maximo errore capitur.*

58 *Opinio Authoris.*

59 *Adeundi Scribentes omnes ibi.*

60 *L.ſi is qui.§.quod dicitur. ff. de iur. dotium. & l. quod dicitur. la prima. ff. de impenſis. in res dotal. fact. adinuicem contrariantur teſte Didaco.*

61 *Sed eius opinio reſpuenda.*

62 *Videndi Scribentes ibi.*

63 *Idem Didacus. ratus eſt. l. final. §. donec. C. de iure deliber. contrariari. §. ſancimus. ver. poſt nouem dies. authent. vt cum de appellatio. cognoſcitur.*

64 *Fallitur.*

65 *Adeundi Doct. ibi.*

66 *L.ſi vſumfructum. ff. de iure dotium. iuncta l. vſufructu. la ſeconda. C. de vſufruct. aduerſari. l. cui vſusfructus. ff. eodem. & l. vtitur. ff. eod. tradidit idem Spino.*

67 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*

68 *Videndi Scribentes per Authorem congeſti.*

69 *Franciſcus Gratianus ratus eſt. l. final. C. in quibus cauſ. reſtit. non eſt neceſſaria. de directo aduerſari. l. vnica. C. ſi aduerſus vſucapionem. & numero 70.*

71 *Sed hallucinatus eſt.*

72 *Videndi Scribentes omnes vtrobique.*

23 *L. ſicut vſumfructum. C. de ſeruitutibus, & aqua. & l. ſi ſic. ff. quemadmodum ſeruit. amittat. contrariantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Gratiani.*

74 *Fatuus eſt.*

75 *Videndi Scribentes vtrobique.*

76 *L. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus. videtur contrariari ex eiuſdem Gratiani ſententia. l. produci. ff. de teſtibus.*

77 *Sed certe ſomniauit.*

78 *Adeundi Scribentes omnes vtrobique.*

79 *L. 1. C. qui admitti. & l. final. quis ordo in bonorum poſſeſ. ſeruetur. altercantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Gratiani.*

80 *Sed decipitur.*

81 *Vide plures Doctores congeſtos per authorem, pro interpretatione prædictorum reſponſorum.*

82 *Idem Gratianus ratus eſt l. ſi veritas. iuncta l. ex teſtamento. C. de fideicommiſſis & l. final. C. eodem. adinuicem repugnare.*

83 *Sed eius opinio reijcienda.*

83 *Videndi Scribentes omnes vtrobique.*

85 *L. ſi extraneus. ff. de iure dotium. aduerſatur. l. Neſennius. de re iudicata. ex multorum ſententia.*

86 *Sed hallucinati ſunt ij.*

87 *Opinio Authoris.*

88 *Videndi plures Scribentes congeſti per Authorem. & nume. octuageſimo nono.*

90 *Gilbertus Regius ratus eſt l. 1. in principio. ff. commodat. & l. in commodato. §. ſicut autem. ver. geritur enim. ff. eodem. adinuicem aduerſari.*

91 *Sed proculdubio fallitur.*
92 *Adeundi Scribentes omnes ibi.*
93 *L.ſeruo.ff.de condict. indebi. & l. obtinuit.ff.de condiction.& demonſt.contrariantur adinuicē ex ſententia eiuſdem Regij.*
94 *Sed certe ſomniauit.*
95 *Verba reſponſorum. & nu.96.*
97 *Videndi Scribentes omnes vtrobique, ac alij per Authorem congeſti.*
98 *L.interdictum ff.de precario. & l. duo in ſolidum.§.cum quid.ff. eodem.contrariantur adinuicem. teſte eodem Regio.*
99 *Sed decipitur.*
100 *Verba reſponſorum. & num. 101.*
101 *Opinio Authoris.*
103 *Videndi Scribentes ibi.*
104 *L.ſi ſuperſtite. in fine. C. de dolo malo. aduerſatur l. final. ver. ſancimus. C. qui, & aduerſus quos. teſte eodem Regio.*
105 *Sed eius opinio reſpuenda.*
106 *Verba reſponſorum. & numero 107.*
108 *Opinio Authoris.*
109 *Videndi plures Doctores congeſti per Authorem pro ipſorum reſponſorum enucleatione.*
110 *L.ſi dies.cum ſeq.ff. quand. dies legat. vel fideicomm.ced & l.ex his verbis. C.eodem titulo. contrariantur adinuicem. Authore eodem Regio. & numero 111.*
112 *Sed eius opinio ſpernenda.*
113 *Videndi Scribentes vtrobique.*
114 *Idem Regius exiſtimauit.l.final. in fin. ff de Senatoribus.& l.vnicam. in fin. ff.de offic quæſtoris.cōtrarietatem inter ſe continere.*
115 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
116 *Verba reſponſorum. & numero 117.*
118 *Accurſ.nullum verbum de dicta contrarietate.*
119 *Perlegas multos ex Scribentibus per Authorem congeſtos.*
120 *Idem Regius exiſtimauit, l. qui filiab ff.de leg.1.aduerſari. l. qui in vtero.ff. de ſtatu homin.*
121 *Sed eius ſenſus reticiendus.*
122 *Videndi Scribentes vtrobique.*
123 *L. prædiorum. C. de prædijs minor. teſte Regio aduerſatur l.quod ſi minor. §.reſtitutio.ff. de minor. vigintiquinque annis.*
124 *Sed eius opinio improbanda.*
125 *Videndi Scribentes vtrobique.*
126 *Idem Regius ratus eſt.l eum qui.ff. de donationibus. refragari.l. Seia. ff. de mor.cauſ.donationibus.*
127 *Sed profecto redarguendus eſt.*
128 *Adeundi plures Scribentes per Authorem congeſti.*
129 *Accurſ. nullum verbum de dicta contrarietate.*
130 *L. 1. ver. ita autem. ff. ſi tabul.teſtamenti nulla extabu. contrariatur. l. filij mater. ver. filius qui. ff. ad Senatuſconſul. Tertull. (teſte eodem Regio.)*
131 *Sed hallucinatus eſt.*
132 *Opinio Authoris.*
133 *Adeundi Scribentes omnes ibi.*
134 *L.filius patri. ff. de ſuis, & legitimis. & l.ſcripto. ver. alioquin. cum l. ſequen.ff. vnde liber. contrariantur ad inuicem. ex ſententia eiuſdem Regij.*
135 *Sed hallucinatus eſt.*
136 *Adeundi Scribentes omnes pro ipſorum reſponſorum enucleatione.*
137 *Pancirol.ratus eſt.l.3.§.filius.ff.de lib. & poſthum.contrariari.l.3.ff.de lega. primo.*
138 *Sed fallitur.*
139 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
140 *Idem Pancirolus autumauit.l.his verbis.§.illa inſtitutio.ff.de hæredib. inſtituend.aduerſari.l.Turpia legata. ff de leg.1.*
141 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
142 *Verba reſponſorum. & num.143.*
144 *Opinio Authoris.*
145 *Per legendi Scribentes congeſti per Authorem.*
146 *D.l.his verbis.§. illa inſtitutio. aduerſatur.*

Digitized by Google

ſatur.l.ſi quis nomen.ff.eod.de hæredibus inſtituen.
147 *Verba d.l.ſi quis nomen.*
148 *Pro ſupradictorum reſponſorum conciliatione, multi multa dixere.*
149 *Duo Accurſ.ſenſus deducuntur, ac inſimul improbantur. & num.150.151.152.153 & 154.*
155 *D.Iul. Pacij conciliatio adducitur. & num.156.*
157 *Damnatur. & nu.158.*
159 *Opinio Authoris. & num.160.*
161 *Latius de materia videndi Doct. congeſti per eundem Authorem.*
162 *Idem Pancirol. ratus eſt.l. quominus. ff.de fluminibus. & l.1.§.hoc interdicto.ff.ne quid in flumine publico.adinuicem aduerſari.*
163 *Damnatur eius opinio per Authorem.*
164 *Verba reſponſorum. & num.165.*
166 *Opinio Authoris.*
167 *Videndi Scribentes omnes ibi, ac alij congeſti per eundem Authorem, pro ipſorum reſponſorum enucleatione. & num.168.*
169 *L.ſi Titius ff.de uerbor.obligationibus. & l.ita ſtipulatus.ver.itaque.ff.eod. tit.contrariantur adinuicem. teſte eodem Pancirolo.*
170 *Decipitur.*
171 *Perlegendi Scribentes omnes vtrobique.*
172 *L.quæſitum.§.ſi quis fundum.ff.de fundo inſtructo. & l cum de lanionis. §. quidam cum ita ff. eodem. expreſſam continent repugnantiam, teſte eodem Pancirolo.*
173 *Sed fallitur.*
174 *Opinio Authoris.*
175 *Videndi Scribentes vtrobique. & nu.176. & 177.*
178 L.3. C.de negotijs geſtis. pugnat cum l. hæredes.§.ſi vnus. iuncto §. non tantum.ff.famil.herciſcun. (teſte eodem Pancirolo.)
179 *Sed fatuus eſt ille ſenex.*
180 *Videndi Doct.ibi.*
181 Nouell.conſtitutio 118.titu. de hæred. quæ ab inteſta. defer. in §. ſi vero cum *aſcendentibus. & in §. ſin autem. cum fratribus. ſibimet aduerſatur ex ſententia eiuſdem Panciról.*
182 *Sed per eundem conciliatur, quem videas.*
183 *Præſides de liberali, & ingenuitatis cauſa olim an poſſent cognoſcere? Varia extant in iure noſtro contraria reſponſa teſte Pancirolo.*
184 *Sed eius opinio ſpernitur per Authorem.*
185 *Videndi Doctor. per ipſum Authorem congeſti.*
186 *L.1.ff.de cenſibus. & l.vltima. ff. eod. tit. adinuicem contrariantur, teſte eodem Pancirolo.*
187 *Sed decipitur.*
188 *Videndi multi Scribentes per Authorem congeſti.*
189 *L.qui furtum.ff.de condi. furtiua. & l. 1. §. ſi rem. ff. depoſiti. contrariantur ex ſententia Gaſparis Caballini.*
190 *Sed eius opinio reſpuenda.*
191 *Opinio Authoris.*
192 *Videndi Scribẽtes per Authorem congeſti.*
194 *Borcholt.ratus eſt, contrarietatem extare inter l ſi rem aliquam. ff. de nouationib. & l qui decem. §.ſi cum mihi.ff.de ſolution.*
195 *Sed decipitur.*
196 *Perlegendi Scribentes vtrobique.*
197 *L. eius qui.ff.de rebus creditis. aduerſatur.l.ſi quis mãcipijs. §.ſi impubes. ff.de inſtitoria. teſte eodem Borcholten.*
198 *Sed hallucinatus eſt.*
199 *Videndi pro ipſorum reſponſorum enucleatione. Doctores congeſti per Authorem.*
200 *Scæuola indicatur contrarius in l.3.ff. de tranſactionibus. & l controuerſia. ff.eodem. ex ſententia eiuſdem Borcholten.*
201 *Sed eius opinio reijcienda.*
202 *Opinio Authoris.*
203 *Videndi Scribentes per eundem autho-*

 rem

rem congeſti pro ipſorum reſponſorum enucleatione.

1 Car. Molin. in l. 1. §. ſi q̃s ita. nu. 40. de ver. obli. annotauit cõtrarietatẽ quandã extare inter l. ſi vnus. §. acceptilatio. ff. de Pactis. & l. an inutilis. ff. de acceptilat.

2 Sed eius opinionẽ reſpuendã opinor. Nullã. n. expreſſã verborũ repugnãtiã in eadẽ facti ſpecie inter ſupradicta reſpõſa adinuenies, ꝓut quoq; ex eorũdẽ lect. clare licet vnicuiq; conijcere. vnde.

3 Credo bene de vno ex ipſis reſponſis contra aliud de facili argui poſſe.

4 Vidẽdi tñ ꝓ eorũdẽ enucleatione Doc. oẽs vtrobiq. Forcatul. in ſua Necyomantia iuris dial. 5. Molin. prænot. loco, ac d. M. Ant. Delrio ĩ annotatib. ſuis ad vtraque iura in ſuis Miſcellan. vbi pulchre.

5 Idẽ d. Mol. 2. loco opinat⁹ eſt maximã & atrocẽ vt eius verbis vtar adeſſe repugnãtiã inter l. vlt. in fine. ff. Coĩa ꝑdiorũ, & l. vſusfructus. ff. de ſtipulat. ſeruorũ.

6 Sed miſer ſomniauit. In eadẽ. n. facti ſpẽ nullã expreſſã verborũ repugnantiã inter ipſamet reſponſa nanciſceris. Perlegas eorundem verba.

7 Autumo bene, ꝙ alterũ ex ipſis rñſis cõtra alterũ in argm̃ deduci poſſit. Vñ.

8 Vidẽdi tñ Scribẽtes oẽs vtrobique, & ꝑcipue M. Ant. Delrio in ſuis Miſcell. in annot. ſuis ad ambo ꝓdicta iura, idẽ Molin. in extricatione ſua Labyrinth. ſexdecim legũ nu. 158. cum ſeq. vbi late,

9 Cõtrariant̃ ad inuicẽ ex ſnĩa eiuſdẽ d. Caroli Molinei in ſuis nouis ĩtellectib. quatuor legũ n. 80. cũ ſeq. Põponius I. C. in l. ſi mihi, & tibi. ff. de l. 1. & Aphrican. l. liberto 80. ff. de operis libertorũ.

10 Sed eius opinionẽ reijciẽdã ſuadeo, q̃nquidẽ nulla nõ dicã extat, ſed nec ẽt excogitari pòt expreſſa verborum cõtrarietas in eadẽ facti ſpecie inter ſupradicta rñſa, ꝓut quoq; ex eorũdẽ lectione vnuſquiſq; de facili pòt colligere. vnde.

11 Adde d. Accurſ. nullibi de huiuſcemodi contrarietate meminiſſe.

12 Videndi tamẽ pro ipſorũmet enucleatione Doct. omnes vtrobique. Idem d. Molineus præcit. loco, ac alij.

13 Idẽ d. Molin. in dictis ſuis nouis intellectibus nu. 103. cũ ſeq. opinatus eſt ἀντινομίαν quãdã extare inter l. in numerõnib. ff. d. ſol. & l. ſi litis teſtõ. d. act. emp.

14 Sed eum hallucinatum opinor, & opinatur etiam quiſque, qui ipſamet reſponſorum verba interne perlegerit; affirmabit enim proculdubio nullam nec ẽt excogitari poſſe expreſſã verborũ repugnantiam inter ipſamet rñſa. vnde.

15 Adde d. Accurſ. pariter nullum verbum de tali repugnãtia protuliſſe. ſomniauit igitur Molineus.

16 Adeundi tamen pro eorũdem reſponſorum enucleatione Doct. oẽs vtrobiq; & idem Molineus loco iam admonito.

17 Iuſtinian. in l. penult. C. de condictione indebit. ex ſententia Gaſparis Caballin. loco inferius allegando. Aduerſatur Celſo I. C. in l. ſi is via. de legatis 2.

18 Ego autem ipſorum reſpõſorum verba cum ſedulo perſpexerim, nullam inter eadem eſſe ἀντινομίαν claram ac manifeſtam nactus ſum. Facti enim ſpecies eſt diuerſa, diuerſaq; ſunt eorũdem verba, vt clare ex ipſorũ, quæ ob hoc ſubijcio, lectione lector beneuolus de facili colligere poterit.

19 Verba Celſi. *Si is, cui legatus ſit Stichus, aut Pamphilus, cum Stichum ſibi legatum putaret, vindicauerit, amplius mutandæ vindicationis ius non habet, namque & ſi damnatus hæres alterutrũ dare Stichum dederit, cum ignoraret ſibi permiſſum, vel Pamphilum dare, nihil repetere poterit.* Hæc Celſus.

20 Verba Iuſtiniani. *Si quis ſeruum certi nominis, aut quandam ſolidorum quantitatem, vel aliam rem promiſerit, & cũ licentia ei fuerat vnum ex his ſoluendo, liberari vtrũque per ignorãtiam dependerit, dubitabitur, cuius rei daretur a legibus ei repetitio, vtrum ne ſerui, an pecuniæ? & vtrum ſtipulator, an promiſſor habeat huius rei facultatem? & Vlpian quidem electionem ei præſtat, qui vtrumque accepit; vt hoc reddat, quod ſibi placuerit, & tam Marcellum, quam Celſum ſibi conſonantes refert; Papinianus*

nus autem ipſi, qui vtrumque perſoluit,
electionem donat, qui & antequam de-
pendat, ipſe habeat electionem, quod ve-
lit præſtare, & huius ſententiæ ſublimiſ-
ſimum teſtem adducit Saluium Iulianũ
ſummæ authoritatis hominem, & præto-
rij edicti perpetui ordinatorem. Nobis
hæc decidentibus Iuliani, & Papiniani
ſnĩa placet, vt ipſe habeat elect. recipien
di, qui & dandi habuit. Hactenus Iuſtin.

21 Quid ergo? Credo bene, quod alte-
rum ex illis reſponſis contra aliud in ar-
gumentum deduci poterit, & ſic erunt
inter ſe diuerſa, non oppoſita.

22 Per eorũdẽ tñ intelligẽtia, ac enuclea
tione vidẽdi Doct. vtrobiq;, Alciat. in l.
2. §. & ſeq. ff. de verb. obligat. Caballin.
De Diuid. & indiuid. par. 2. nu. 136. cũ
ſeq. Molineus præcit. loco. Cuiac. lib. 8.
obſeruat. ca. 35. & Euerhar. Bronchorſt.
ἐναντιοφανῶν centur. 2. aſſert. 38. His ad-
de Iacob. de Nigris in l. repet. l. ſi inſulã.
nu. 256. ff. de ver. obl. vbi ẽt Ioan. Han-
nibal. ſub nu. 155. Adnectend. quoque
idem d. Caballin. mill. ſuo 384. par. 1.

23 Aduertendum vnum volo, quod ad
tex. in d. l. penult. C. de Condict. indeb.
poteſt obijci de l. ſi nõ ſortem. §. penul.
ff. eod. de cond. indebit. pro quorum re-
ſponſorum intelligentia videndi Cuiac.
& Bronchorſt. locis ſupra citatis.

24 Iauolen. I.C. in l. Martius domũ. ff.
locati. ex ſnĩa eiuſdẽ Gaſparis Caballini
loco inferius allegãdo contrariatur Põ-
ponio in l. & ideo hæſitat. ff. de ver. obl.

25 Sed mehercle decipit. nullã. n. expreſ-
ſã verborũ contrarietatẽ inter ipſa rñſa
adinuenio, id ꝙ ẽt ex eorundem lectio-
ne de facili vnicuique colligere licebit.

26 Audias Iauolenũ. *Martius* (ſic enim
inquit) *domum faciendam a Flacco con-*
duxerat, deinde operis parte effecta, ter-
ræ motu concuſſũ erat ædificiũ, Maſurius
Sabinus ait, ſi naturali vi, veluti terræ
motu, hoc acciderit, Flacci eſſe periculũ.

27 Pomponius autem ita loquitur, *&*
ideo hæſitatur, ſi aliqua pars inſulæ fa-
cta ſit, deinde incendio conſumpta ſit, an
integrum tempus computandum ſit rur-
ſus ad ædificandam inſulam, an vero re-
liquum duntaxat expectandum, quod de
erat, & verius eſt, vt integrũ ei detur.

28 Ecce, quod nulla adeſt expreſſa ver-
borum contrarietas inter eadem met re-
ſponſa, preterea facti eorũ. itẽ ſpecies eſt
diuerſa. Vnde Credo bene, ꝙ ex vno ad
aliud argui optime poſſit.

29 Per eorundem tamen intelligentia,
ac enucleatione videndi Doctor. omnes
vtrobique & in l. ſi ita ſtipulatus eſſem.
ff. de verborum obligationibus. Cõnan.
lib. 7. ſuorũ Comentariorũ Iuris Ciuilis
cap. 11. pag. 448. tergo. in princ. Petrus
Coſtal. in ſuis aduerſarijs. tit. de locato.
in l. opus, & d. Gaſpar Caballin. de diui
duis, & in diuidui. part. 3. princ. nu. 67.
cum pluribus ſeq. vbi omnium elegan-
tiſſime. Molin. ibid. addo Cl. Fachineũ
lib. 10. ſuorũ iuris controuerſ cap. 62. &
eundem d. Caballin. mill. ſuo 271. p. 1.

30 Subtiliſſimus Caballin. in d. ſuo tract.
de diuiduis, & indiuidu. d. par. 3. princ.
num. 361. aliam contrarietatem annota
uit inter Gaium Iureconſultum in l. viæ
latitudo. ff. de ſeruitutibus ruſticorum
prediorum. & Paulum in l. via. ff. eo.

31 Sed eum falli omnino arbitror nullã
enim expreſſam verborum contrarieta-
tẽ inter ipſa rñſa adinueni, put ex eorũ
dẽ lect. quilibet ſtudioſus de facili con-
ijcere poterit. afferãt ipſorũ I.C. verba.

32 Verba Gaij. *Viæ latitudo ex l. 12. tabu*
larum in porrectum octo pedes habet, in
anfractũ, id eſt vbi flexum eſt, ſedecim.

33 Verba Pauli. *Via conſtitui vel latior*
octo pedibus, vel anguſtior poteſt, vt ta-
men eam latitudinem habeat, qua vehi-
culũ ire poterit, alioqui iter erit, non via.

34 Quid ergo? Credo bene, quod de vno
ad aliud argui poſſit, & ſic, ꝙ ſint diuer
ſa non contraria. Pro ipſorũ tñ intelli-
gentia, & ſi quę extet ἀντινομία concilia-
tione. Videndi Doct. oẽs vtrobiq; & in
ſpecie d. Florian. de S. Petro, Io. Coraſ.
in l. 1. nu. 114. & 115. ff. de ſeruitutibus.

35 Vbi etiam Stephan. Forcatul. nu. 23.
Connan. lib. 4. Commentariorum Iuris
Ciuilis. cap. 11. pag. 236. Bart. Cepol. de
ſeru-

Digitized by Google

fruitur. Ruſticorum prædiorum. cap. 3. tit. de ſeruitute Viæ. num. 4. Caballin. d. nu. 361. Prateius li. 4 veteris Iuriſprudẽtiæ lib. 12. ac alii. His adde eundẽ do. Caballin. mill. ſuo 280. par. 1. Molineum de Diuid. part. 2. nu. 361.

36 Alia deducitur contrarietas inter l. in Depoſiti, cum l. ſeq. ff. depoſiti, & l. eadem dicetur. ff. de verborum obligationibus. ex ſentẽtia Caballini, loco inferius allegando.

37 Sed, vt autumo, in errorem maximũ lapſus eſt, nullam enim contrarietatem ipſorum reſponſorum verbis internis perſpectis inter eadem adinueni, facti enim ſpecies diuerſa, diuerſaq; verba, nullaq; de hac *ἀντινομία* penes Accurſ. in dictis iuribus cõmemoratio, quæ omnia ex eorundem reſponſorum lectione clariſſime conſtabunt.

38 Verba d. l. eadem. *Eadem dicemus, & ſi dolum abeſſe a te, hæredeq; tuo ſtipulatus ſim, & aut promiſſor, aut ſtipulator pluribus hæredibus relictis deceſſerit.*

39 Verba l. in Depoſiti. *In Depoſiti actione, ſi ex facto defuncti agam aduerſus vnum ex pluribus hæredibus, pro parte hæreditaria agere debeo, ſi vero ex ſuo delicto, pro parte non ago merito, quia æſtimatio refertur ad dolum, quem in ſolidum ipſe hæres admiſit.*

Nec aduerſus (inquit lex ſequens) *cohæredes eius, qui dolo carent, depoſiti actio competit.*

40 Pro ipſarum tamen intelligentia, ac declaratione videndi Doctores omnes vtrobique. & in l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. & præcipue Repetentes ibi. Alciat. no. 101. cum ſeq. Ludouic. Bologn. num. 26. 136. 138. 141. & 171. Marian. Iun. nu. 134. & ſeq. ac alii. His adde Caballin. de Diuid. & indiuid. part. 3. principal. nu. 447. cum ſeq. Molineũ in ſuo Labyrint. part. 3. nu. 441. & 447.

41 Cum nonnulla iura vti ad inuicem contraria ac ſibi repugnantia deduxerit d. Didac. a Spino in ſuo ſpeculo teſtamẽtorum, an reuera in ipſis ſeligendis in errorem ceciderit, omni quoad licebit, diligentia perquirere decreui.

Animaduertit igitur primo loco Paulum I. C. ſibiipſi aduerſari in l. Paulus reſpondit. la prima. & in l. Paul. la 2. ff. de rebus dubiis.

42 Sed profecto decipitur. Nulla. n. expreſſa verborũ repugnantia in eadẽ hypotheſi adeſt inter ſupradicta rñſa, prout ex eorũdẽ lectione vnicuiq. de facili colligere licet. Audias ipſorũmet verba.

43 Verba l. Paul. la prima. *Paulus reſpondit id, quod conditionis implendæ cauſa dandum eſt, ſine dubio certis & incertis perſonis dari debere, vt fideicommiſſi petitio poſſit competere.*

44 Verba l. Paul. la 2. *Paulus reſpondit, cũ nomen fideicommiſſarii teſtamento adſcriptum non ſit, nulli perſonæ, neque certæ, neq. incertæ datum fideicommiſſum videri indubitatum eſt.*

Adde d. Accurſ. nullibi de iam dicta, contrarietate meminiſſe. Quod ergo?

46 Credo bene, ꝙ de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

47 Videndi tamen pro eorundẽ enucleatione Doctores oẽs vtrobiq; Frãc. Sarmiẽtus ſelectarũ interpretationũ li. 2. c. 3. nu. 2. cum ſeq. & idẽ d. Didac. a Spino d. tract. gl. 10. principal. num. 17.

48 Adde quoq. de materia prædictarum legum tex. in §. legari. vbi Scribentes omnes. inſtit. de legatis. D. C. Mantica de Coniectur. vlt. voluntat. lib. 8. tit. 4. per totum. & d. Euerhardi Bronchorſt *ἐναντιοφανῶν* cẽtu. 3. aſſert. 62. His etiam adde d. Card. Tuſcum, Praticarum cõcluſ. concl. 44. & 45. in litera L. & prius concl. 43. vbi pulchre.

49 Secundo loco Aliam ipſemet Didac. annotauit contrarietatem inter Vlpianum Iuriſconſultum in l. quæ ſub conditione. §. quoties. ff. de Conditionibus. inſtitut. & Paulum in l. ſi iam facta. ff. de condit. & demonſtrat.

50 Sed re vera ſomniauit. Nulla. n. nõ dicã extat, ſed nec etiã conſiderari poteſt expreſſa verborum contrarietas in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorumdem lectione lector bene-

Digitized by Google

beneuolus de facili conijcere poterit. Vnde.

51 Adde de huiuſmodi contrarietate apud Accurſ. nullibi mentionem eſſe factam.

52 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia, ac enucleatione Doctores omnes vtrobique. d. Franc. Sarmientus lib. 1. Selectarum interpretationum. cap. 3. nu. 8. & lib. 2. cap. 2. nu. 9. Iacob. Cuiac. lib. 14. obſeruat. capit. 2. & idem D. a Spino in d. ſuo ſpeculo gl. 14. principal. nu. 14. cum ſequentibus, vbi plures alios concordantes deducit.

53 Aliam tertio loco ſubiicit inter l. alumnæ. §. Seia liberta. iuncta. l. filio. §. matri. ff. de adimend. legat. & l. vnicam. ſ. in primo. & §. pro ſecundo. C. de Caduc. toll.

54 Sed in errorem maximum proculdubio lapſus eſt, prout ex eorum reſponſorum lectione clare conſtat.

55 Vide tamen pro eorumdem intelligentia Doctores omnes vbique, & eundem. d. Didacum. gloſ. 14. principal. nu. 37. cum ſeq.

56 Quarto loco alia proponitur per eũdem. d. Didacum repugnantia inter l. hæres meus. §. in fraudem. ff. de condit. & demonſtrationibus. & l. 1. C. de indict. viduit. toll.

57 Sed maximo certe errore capitur. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie, inter ſupradicta reſponſa nactus ſum, prout ex eorumdem lectione vnicuique de facili colligere licet.

58 Quid ergo? Credo bene, quod ſint inter ſe diuerſa, & quod de vno contra aliud argui poſſit.

59 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia, ac enucleatione Doctores oẽs vbique prædictorũ iurium. Briſſon. lib. 3. ſelectar. c. 2. ibidem, d. Didac. in d. ſuo ſpeculo. gl. 14. principal. num. 79. ac de ipſorummet. materia. d. Leander Galganet. de Condit. & Demonſtrat. part. 1. c. 10. His adde d. C. Tuſcũ concl. ſua 592. in litera C. vbi pulchre.

60 Quinto loco alia ſubingreditur contrarietas, ex ſententia eiuſdem d. Didaci, inter l. ſi is qui. §. quod dicitur. ff. de iur. dotium. & l. quod dicitur. la prima. ff. de impenſis in res dotal. fact.

61 Sed ſomniauit, prout ex eorumdem reſponſorum lectione lector beneuolus de facili coniicere poterit, quinimo potius adinuicẽ concordare videntur. Vnde.

62 Videndi tamen pro eorũde enucleatione Doctores oẽs vtrobiq; Phanuc. de Lucro dotis. nu. 18. etiam Repetent. vol. 3. fol. 54. nu. 18. & fol. 56. nu. 111. & idẽ d. Didac. gl. 11. principal. nu. 3. & 4. His adde d. Ludouicum Maynum Digeſtarum Actionum iuris. cap. 12.

63 Sexto loco alia mihi pugna eſt cũ eod. d. Didaco. Nam is annotauit quandam extare contrarietatem inter l. fin. §. donec. C. de iur. deliberãd. &. §. ſancimus. ver. poſt nouem dies. auth. vt cum de Appell. cognoſcitur. & tamen eundem falli, vnuſquiſque, qui eorumdem reſponſorum verba perlegerit, de facili affirmabit.

65 Vide tamen Doctores vtrobique, & eundem Didacum in d. ſuo ſpeculo gl. 2. principal. nu. 15.

66 In quæſtione illa, Vtrum vſusfructuarius vſumfructum alienare poſſit? Maximam extare contrarietatem opinatus eſt idem d. Didacus. inter l. ſi vſumfructum. de iure dotium. iũcta l. vſufructu. la 2. C. de vſufructu. l. ſi domina. C. eo. & §. finitur inſtit. eodem de vſufructu, quæ quidẽ omnia iura adducuntur pro parte negatiua. & inter l. cui vſusfructus. ff. eod. iuncta l. arboribus. §. vſusfructuarius. ff. eod. de vſufructu. & l. vtitur. ff. eod. quæ quidem pro contraria ſolent adduci.

67 Sed eum decipi nullus, qui eorumdem reſponſorum verba interne perlegerit, proculdubio ibit inficias. In eadẽ enim facti ſpecie nulla expreſſa verborum extat repugnantia inter ſupradicta reſponſa. Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

68 Viden-

Digitized by Google

68 Videndi tamen Scribentes omnes in prædictis omnibus iuribus. & idem d. Didac. in d. ſuo Speculo gl. 13. principali. num. 60. cum ſeq. Adeundi quoq; de materia præfatæ quæſtionis Ioannes de Caſtillos de vſufructu. cap. 69. per totū, vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime, & d. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 1. aſſertio. 91. Sat ſit loca indicaſſe.

69 Dom. Franciſcus Gratianus in libro, quem inſcripſit, De cōciliatione legum Digeſtorum, & Codicis multa iura vti adinuicem contraria conciliare conatus eſt. Sed an recte ſenſerit? videamus.

70 Primo itaque propoſuit contrarietatem extare inter l. final. C. in quib. cauſ. reſtit. non eſt neceſſaria. & l. vnicam. C. ſi aduerſus vſucapionem.

71 Sed re uera decipitur, prout ex eorūdem reſponſorum lectione clare conſtat. Vnde.

72 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique, & idem d. Gratian. d. libro par. 2. num. 1. His adde D. M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotation. ſuis ad d. l. final.

73 Secundo loco ſibi inuicem aduerſari tradidit ipſemet Gratian. l. ſicut vſumfructum. C. de ſeruitutib. & aqua, & l. ſi ſic. ff. quemadmodum ſeruitutes amitt.

74 Sed profecto in errorem maximum, eundem lapſum eſſe. Lectio ipſorummet reſponſorum clare demonſtrat. Nulla enim extat expreſſa verborum contrarietas inter ipſamet, in eadem facti ſpecie. Vnde.

75 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique, & idem Gratian. d. tract. p. 2. nu. 11. Adde Matreſium in notis. cap. 18.

76 Tertio loco Imperator Iuſtinian. in l. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus. videtur contrariari. ex eiuſdem Gratiani ſententia Venuleio Iuriſconſ. in l. produci. ff. eod. tit. de teſtib.

77 Sed certe ſomniauit, prout ipſorummet reſponſorum clara verba demonſtrant. Nulla enim expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie inter ſe continent.

78 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique, & ipſemet d. Gratian. d. lib. 2. nu. 25. His adde M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellan. in d. l. produci. vbi adducit Bar. & Bal. & in d. l. ſi quis teſtibus, vbi adducit Crauettam, & Cuiacium.

29 Alia quarto loco ſe offert repugnantia, Authore eodem Gratiano. inter l. 1. C. qui admitti. & l. final. quis ordo in bon. poſſ. ſeruetur.

80 Sed pace tanti viri dixerim, hallucinatus eſt, prout ex eorundem reſponſorum verbis clare liquet. Credo bene, quod denuo contra aliud de facili argui poſſit.

81 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique vbi late, & præcipue repetentes. idē d. Gratian. d. lib. 2. num. 17. Vvaltherus lib. 1. Miſcellan. ca. 24. & lib. 2. cap. 38. Bellon. lib. 3. ſupputat. cap. 1. Arius Pinell. C. de bonis mater. nume. 66 & do. Iul. Pacius de materia ἐναντιοφανῶν. centur. 6. tit. quis ordo in poſſeſſionibus ſeruetur. concluſ. 73.

His adde d. Bernard. Rutil. Iuris ciuilis variar. lection. cap. 8.

82 Poſtremo loco, aliam ipſemet dom. Gratianus contrarietatē deducit inter l. ſi veritas. iuncta l. ex teſtamento. C. de fideicom. & l. final. C. eodem tit.

83 Sed eius opinio falſa, prout ipſorummet reſponſorum verba clare demonſtrant.

84 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Docto. omnes vtrobique, & idem Gratian. d. lib. 2. num. 31. His adde M. Anton. Delrium in ſuis Miſcellan. in dict. l. ex teſtamento. & dict. l. final.

85 Vlpian. Iuriſconſul. in l. ſi extraneus. ff. de iure dotium. contrariantur ex ſententia nōnullorum, Paulo Iuriſconſulto in l. Neſennius. ff. de re iudic.

86 Sed hallucinati ſunt ij. Nulla enim expreſſa verborum repugnantia extat in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſpon-

Digitized by Google

reſponſa, prout ex eorundem lecti one clare conſtat.

87 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

88 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique, Guter. par. 3. reſolut. cap. 15. nu. 19. Cuiac. lib. 12. obſeruat. cap. 17. & d. Petrus Perrenotius lib. 1. Animaduerſionum ſuarum Iuris ciuilis cap. 1. His adde d. Anton. Fabrum lib. 2. coniecturarum iuris. c. 13.

89 Vide quoque Petrum Grangianum in ſuis παραδόξων Iuris Ciuilis, cap. 37. vbi conſiderat extare cõtrarietatem inter d. l. Neſennius. & l. ſi prior. ff. ſoluto matrimo.

90 Quædam adducitur contrarietas per d. Gilbert. Regium inter Vlpian. in l. 1. in princ. ff. commodat. & Paulum Iuriſconſ. in l. in commodato. §. ſicut autem. ver. geritur enim. ff. eod.

91 Sed proculdubio hallucinatus eſt, cũ nulla expreſſa verborum contrarietas adſit inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie, vt per te Lector beneuole ex eorundem lectione poteris quoque colligere. Vnde.

92 Videndi tamen Scribentes omnes vtrobique & Regius ἐναντιοφανῶν. cent. 1. cap. 2.

93 Secundo loco idem d. Gilber. Regius aliam annotauit contrarietatem inter Papinianum in l. ſeruo. 58. ff. de condi. indebit. & Vlpian. in l. obtinuit. ff. de condi. & demonſtr.

94 Sed certe ſomniauit. Nulla enim (nõ dicam) extat, ſed nec excogitari poteſt contrarietas inter ſupradicta reſponſa. Audi eorundem verba, & exiguitatem ingenij dom. Gilberti contemplare.

95 Verba Papiniani. *Seruo manumiſſo fideicommiſſum ita reliquit ſi ad libertatem ex teſtamento peruenerit, is poſt acceptam ſine iudice pecuniam ingenuus pronuntiatus eſt, indebiti fideicommiſſi repetitio erit.*

96 Verba Vlpiani. *Obtinuit impoſſibiles conditiones teſtamẽto adſcriptas pro nullis habendas.*

Adde de huiuſcemodi contrarietate nullibi d. Accurſ. meminiſſe.

97 Videndi tamen pro eorundem reſponſorum intelligentia (vltra Doct. omnes vtrobique) Emanuel a Coſta ſelectarum interpretationum. lib. 1. capit. 9. Franciſcus Sarmientus ſelectarum lib. 2. cap. 1. Socin. in l. 3. §. pure. in ſecunda col. de liber. & poſth. Idem d. Gilbertus Regius ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 6. & de ipſorum met materia d. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cent. 3. aſſer. 66. & d. Leander Galganet. de condi. & demonſtr. par. 2. cap. 1. quæſtio. 83. Sat ſit loca indicaſſe.

98 Tertio loco ex ſententia eiuſdem do. Gilberti Regij. Paul. Iuriſconſultus in l. interdictum. ff. de precario. & Iulian. in l. ſi duo in ſolidum. §. cum quid. ff. eod. adinuicem contrariantur.

99 Sed eum omnino decipi vnuſquiſq; qui eorundem reſponſorum verba interne perlegerit, affirmabit. Audi ipſorummet verba, & eſto iudex.

100 Verba d. Pauli. *Interdictum de precario merito introductum eſt, quia nulla eo nomine iure ciuili actio eſſet. Magis n. ad donationem, & beneficij cauſam, quam ad negotij contracti ſpectat precarii conditio.*

101 Verba Iuliani. *Cum quid precario rogatum eſt, non ſolum interdicto vti poſſumus, ſed & incerta actione i. præſcriptis verbis.*

102 Quid ergo? Credo bene, quod denuo ex his reſponſis contra aliud argui poſſit. Vnde.

103 Videndi tamen pro eorundemmet reſponſorum intelligẽtia Doct. omnes vtrobique, & idem d. Gilber. ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 10.

Videas quoque de materia illorummet. tex. in l. 2. §. itaque. ff. eodem. & in l. eum qui. §. is qui precario. ff. de furtis. Adeas quoque Paul. 5. ſentent. 6. §. decimo.

104 Quarto loco, idem dom. Gilbert. Regius. opinatus eſt, aliam contrarietatem extare inter l. ſi ſuperſtite. in fine. C. de

dolo mal. & l. final. ver. ſancimus. C. qui & aduerſus quos.

105 Sed me herere decipitur. Nullam. n. extare expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, eorumdem verbis interne perlectis, conſpicio. Audi & tu ipſorummet verba, & an veritatem dicam dignoſces.

106 Verba d. l. ſi ſuperſtites. *Sane ſi laſa es immodice liberatione ſolenniter per nouationem, atque acceptilationem tributa, non de dolo propter paternam verecundiam, ſed in factum actio tribuenda eſt.*

107 Verba d. l. final. *Sancimus nullo modo, neque aduerſus parentes vtriuſque ſexus, neque aduerſus patronum, vel patronam dari reſtitutionem, nam perſonarum reuerentia omnem eis excludit reſtitutionem, cum proculdubio ſit etiam ipſas perſonas cauere, neque ſua opinioni contrarium exiſtat.*

108 Quid ergo? Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud argui poſſit.

109 Videndi tamen de materia dictarum legum, & pro earumdem enucleatione Doctores omnes ibidem, & in l. non debet. ff. eod. de dolo. mal. idem d. Gilbert. Regius. ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 15. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotation. ſuis ad d. l. non debet. vbi plures concordantes deducit. d. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 2. tit. de dolo quæſtione 81. & nouiſſime Celſus Bargal. in ſuo tract. de Dolo lib. 4. cap. 1. nu. 87. addo ex neotericis pariter Cl. d. Sfortiam Oddum in ſuo celebr. tract. de Reſtitutione in integr. part. 1. quæſtione 18. artic. 1. & 2. vbi late de materia, & d. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 1. aſſertione 61.

Pulcher caſus.

110 Legauit Titius Eliſabethæ filiolæ centum, quæ ſolui, & præſtari ei voluit, cum in matrimonium elocabitur. Mortuo Titio, deceſſit innupta Eliſabetha, Viripotens tamen, quærebatur, an legatum traſmiſiſſet ad hæredes, An vero conditionale eſſet?

111 In huiuſmodi quidem difficultate. d. Gilber. Regius *Enantiophan.* lib. 1. cap. 20 opinatus eſt adeſſe in iure noſtro reſponſa contraria videlicet text. in l. ſi dies. cum ſeq. ff. quando dies leg. vel fid. eod. & text. in l. ex his verbis. C. eodem titulo.

112 Sed profecto decipitur, nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie, prout etiam ex eorumdem lectione vnicuique de facili colligere licebit.

113 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione, ac de materia Doctores omnes vtrobique, d. Emanuel a Coſta ſelectarum interpretationum. lib. 1. cap. 20. d. Iul. Pacius *Enantiophan.* centu. 6. tit. Quando dies legatorum. quæſt. 57. & d. Euerhar. Brōchorſt. *Enantiophan.* centuria 3. aſſertione quinquageſima ſeptima.

114 Sexto loco Vlpian. Iuriſconſultus ſibi contrarius extitiſſe in l. final. in fine. ff. de ſenatoribus, & in l. vnica in fine. ff. de officio. Quæſtor. iudicatur a præfato d. Gilbert. Regio *Enantiophan.* lib. 2. cap. 2.

115 Sed re vera in errorem maximum lapſus eſt. In eadem enim facti ſpecie contraria Vlpianum reſpondiſſe nullus cum termino veritatis aſſeuerabit. Audias ipſorum reſponſorum verba, & poſtea iudex eſto.

116 Verba d. l. final. *Senatores autem accipiendum eſt eos eſſe, qui a Patritiis, & conſulibus, vſque ad omnes viros il-*

luſtres

luſtres deſeruidunt, quia & hi ſoli in ſenatu ſententiam dicere poſſunt.

117 Verba d.l.vnicæ: *Hodie obtinuit, indifferenter quæſtores creari tam Patritios, quam plebeios, ingreſſus eſt enim, & quaſi primordium gerendorum honorum, ſententiæque in ſenatu dicendæ.*

118 Adde d. Accurſ. qui omnia vidit, nullibi de ſupradicta ſomniata contrarietate meminiſſe.

119 Videndi tamen pro eorundē reſponſorum intelligētia, ac enucleatione Docto. omnes vtrobique, & in ſpecie Vacca, P. Rebuf. Anton. Faber, & Clar. do. meus Soacius in ſuo primo libro Pandectarum d. titu. de Senatoribus, & de officio Quæſtoris. His adde d. Catellian. Cottam in ſuis Memorabilib. in ver. Senatores, Nicolaum Bellon. lib. 4. ſupputat. cap. 10. & d. M. Antonium Delrium in ſuis Miſcellan. in annotationib. ſuis ſuper dicta iura, vbi omnium latiſſime. Adeundus quoque de materia d. Franciſc. Duaren. lib. 2 diſputat. anniuerſar. cap. 1. & Clar. d. Guid. Pancirol. in ſuo Theſaur. variar. lection. lib. ſecundo capitu. 11.

120 Aliam ſeptimo loco annotauit contrarietatem idem d. Gilbert. Regius inter eundem Vlpianum in l. qui filiab. ff. de leg. 1. & Iulian. in l. qui in vtero. ff. de ſtat. homin.

121 Sed certe ſomniauit. Nulla enim expreſſa verborum contrarietas adeſt inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie, prout & tu Lector beneuole ex eorundem lectione per te colligere poteris. Credo bene, quod de vno ex his reſponſis contra aliud de facili argui poſſit.

122 Videndi tamen pro eorundem enucleatione, ac intellligentia. Docto. omnes, vtrobique, idem Dom. Regius libro ſecundo. *Enantiophan.* capitulo tertio. Alciatus libro octauo. παρέργων. capitulo decimo tertio. ac domin. Iulius Pacius *Enantiophan.* centur. prima. titu. de ſtat. hominum quæſtione vigeſima tertia.

123 Octauo deducitur quædam alia contrarietas per quendam Ioannem Imbertum, referente Regio *Enantiophan.* libro ſecundo capit. ſexto, inter l. prædiorum. C. de prędijs Minor. & l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de minor. 25. annis.

124 Sed proculdubio ille decipitur, prout etiam animaduertit ipſemet Regius loco iam admonito.

Nulla enim extat, nec excogitari poteſt inter ſupradicta reſponſa contrarietas.

Adde de ipſa Domin. Accurſ. nullibi meminiſſe.

125 Videndi Doct. vtrobique.

126 Nono loco, Idem Domin. Gilbertus Regius *Enantiophan.* libro ſecundo. capitulo octauo. in quæſtione illa. Vtrum donatio ſit contractus ſtricti iuris, an bonæ fidei? Exiſtimauit Modeſtinum in l. cum qui. ff. de donationibus, expreſſim aduerſari Papiniano in l. Seia. ff. de mortis cauſ. donationibus.

127 Sed profecto decipitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare conſtat. Nulla enim expreſſa adeſt verborum contrarietas in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa.

Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud argui poſſit. Vnde.

128 Videndi tamen de materia Docto. omnes vtrobique, Hippolitus Riminaldus in Rubricam titul. inſtit. de donationibus, nume. 104. Petrus Nicolaus Mozz. de contractibus, titulo de donationibus. capitu. primo. num. nono. Domin. Laurentius Vall. de rebus dub. tract. ſecundo. Cuiac. lib. 3. obſeruationum. capit. decimo ſeptimo. & d. Iul. Pacius *Enantiophan.* centu. ſexta. titulo de donationib. quæſtione octuageſimā. His adnectendus Dom. Dominicus Arumæus in ſuis diſputationibus in Pandectas, diſputatione decimanona, capitulo 13. pagina mihi 521.

129 Adde d. Accurſ. nullibi de dicta contrarietate meminiſſe.

130 Decimo ex ſententia eiuſdem d. Gilbert. Regij ἐναντιοφανῶν, lib. 2. cap. 12. in quæſtione illa, an is, qui ſucceſſionē repudiauit, poſſit pœnitere, & ad eā iterū admitti? d. Vlpian. in l. 1. ver. ita autem. ff. ſi tabul. teſtamenti nullæ extab. aduerſatur de directo Paul. Iuriſconſ. in l. filij mater. ver. filius qui. ff. ad Senaſcon. Tertull.

131 Sed eius opinio reſpuenda eſt, quandoquidem nulla expreſſa verborū contrarietas in eadem facti ſpecie reperitur inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione vnuſquiſque de facili poterit colligere. Vnde.

132 Credo bene, quod de altero ex ipſis contra aliud argui poſſit.

133 Videndi tamē pro eorundemmet intelligētia, ac enucleatione Doct. omnes vtrobique, & in l. qui ſe patris. C. vnde liber, & in ſpecie repetentes ibi, nec nō in l. 2. C. de iur. & fact. ignor.

His adde d. Iul. Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 6. tit. ſi tabul. teſtam. nullæ ex. quæſtio. 69. Clarod. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. quæſt. 22. nū. 8. & d. Nicol. Bellon. lib. 4. ſupputationum iuris. capitu. 14.

134 Vndecimo principaliter. idem d. Gilbert. Reg. lib. 2. ἐναντιοφανῶν capit. 13. in quæſtione illa, vtrum filij appellatione agnatorū contineantur? contrarietatē quandā annotauit inter l. filius patri. ff. de ſuis, & legit. & l. ſcriptis. ver. alioquin. cum l. ſeq. ff. vnde liber.

135 Sed profecto maximo errore capitur. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam inter ſupradicta reſponſa in eadem hypotheſi nactus ſum. Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

136 Videndi tamen pro ipſorummet reſponſorum enucleatione Doct. omnes vtrobique, & in l. qui ſe patris. C. vnde lib. & in ſpecie Gozad. num. 87. 220. & 223. Fab. Auctenbon. num. 86. & omnium elegantiſſime. d. Hyppol. Rimin. num. 262. cum pluribus ſequen. Adde Scribentes etiam omnes in l. vlt. §. proximiores. ff. de gradib. & Affinib. & in §. item vetuſtas. inſtit. de hæreditatibus, quæ ab inteſt. def.

Adeundi quoque d. Marcus Vetran. de iure liber. cap. 27. Alciat. lib. 3. παρέργων. cap. 25. Vaconius a Vacuna lib. 3. ſuarum declaration. Iuris Ciuilis d. 49. num. 21. Cuiac. lib. 14. obſeruat. cap. 11. Hotoman. lib. 1. obſeruat. cap. 17. Mar. Ant. Delrius in ſuis Miſcellan. in annotationibus ſuis ad d. l. ſcripto, vbi plures alios concordantes deducit, Ioann. Robertus lib. 1. Receptarum Iuris Ciuilis lection. cap. 2. & nouiſsime. d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 6. tit. ſi tabul. teſt. nul. quæſt. 70.

137 Quædam deducitur ἀντινομία per d. Guid. Pancirol. in quæſtione illa, quod eorum, quæ tacite inſunt, expreſſio nihil operatur, inter l. 3. §. filius. ff. de liber. & poſthum. & l. 3. ff. de leg. 1.

138 Sed proculdubio decipitur. Nulla. n. expreſſa adeſt verborum contrarietas in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione clare conſtat. Credo bene, quod de uno ex ipſis contra aliud argui poſſit.

139 Videndi tamen pro ipſorummet enucleatione Doct. omnes vtrobique, & in ſpecie Bolognet. in d. l. 3. ff. de leg. 1. ſub num. 116. cum pluribus ſequētib. idem Panciro. lib. 3. Theſaur. var. lection. ca. 4. & M. Anton. Delrius in ſuis Miſcellan. in annotationib. ſuis ad d. l. 3. de legat. primo. vbi plures alios concordantes deducit.

140 Aliam ſecundo loco contrarietatem annotauit idem dom. Pancirolus, in ea ſatis pulchra difficultate: An inſtitutio hæredis contumelioſe, & odioſe nominati valeat? inter Martianum Iuriſconſultum, in l. his verbis. §. illa inſtitutio. ff. de hæredib. inſtit. & Pomponium in l. Turpia legata. ff. de leg. 1.

141 Sed re uera in errorem maximū lapſus eſt. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam extare vidi in eadē hypotheſi.

hypotheſi inter ſupradicta reſpõſa, prout ex eorundem lectione vnicuique de facili liquere poteſt. Audias eorum verba.

142 Verba Martiani. *Illa inſtitutio valet, filius meus impiiſſimus malè de me meritus hæres eſto. Pure enim hæres inſtituitur, licet cum maledicto, & omnes huiuſmodi inſtitutiones receptæ ſunt.*

143 Verba Pomponij. *Turpia legata, quæ denotandi magis legatary gratia ſcribuntur, odio ſcribentis pro non ſcriptis habentur.*

144 Quid ergo? Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

145 Videndi tamen pro ipſorummet intelligentia, ac enucleatione. Docto, omnes vtrobique, Emanuel a Coſta lib. 1. ſelectarum. cap. 3. Marcus Anton. Delrius in ſuis Miſcellan. in annotationib. ſuis ad vtraque iura, vbi plures alios cõcordantes deducit, Forner. lib. 1. ſelectionum. cap. 19. & idem d. Panciroldib. 3. variar. lection. cap. 6.

146 Obſeruandum iñ prefato d. Martiani reſponſo, de directo aduerſari Vlpianum in l. quoties. §. ſi quis nomen. ff. eodem tit. de hæredibus inſtituend. dum ita ſcribit.

147 Si quis nomen hæredis quidem non dixerit, ſed indubitabili ſigno eum demonſtrauerit, quod pene nihil a nomine diſtat, non tamen eo, quod contumeliæ cauſa ſolet addi, valet inſtitutio. Hæres enim inſtitui, niſi & certus demonſtretur, nemo poteſt.

148 Horum reſponſorum conciliationi inuigilemus.

149 Accurſ. priori loco. in d. §. ſi quis nomen in ver. contumeliæ. pro eorundem conſonantia duos quidem attulit ſenſus. Singulos perpendamus.

150 Primus itaque extitit, quod in caſu eiuſdem Martiani teſtator ſtetit in genere maledictionis, ideo non mirum, ſi inſtitutio ipſa hæredis eo in caſu ſuſtinetur, in facti autem ſpecie propoſita per ipſum Vlpianum dixit in ſpecie, ſeu deſcendit ad ſpeciem. Vnde non mirandum, ſi inſtitutio, de qua ibi, ſit irrita. Vnde.

Hoc idem tradidit etiam Bart. Auriga noſter in l. Turpia. in princ. ff. de leg. 1. Bald. ibidem, Angel. quoque ibidem, Alberic. in d. §. illa inſtitutio. Odoffred. in d. §. ſi quis nomen, & in d. §. illa.

151 Sed iſte ſenſus vti mere diuinatiuus reijciendus eſt, diuinare eſt enim, quod in caſu ipſius Vlpiani teſtator deſcenderit ad cõtumeliam in ſpecie. Nullum enim extitit ibi verbum, quod ipſemet teſtator hæredem illum, quem inſtituit, dixerit homicidam, furem, adulterum, aut excommunicatum. Vnde.

152 Pluribus etiam aliis rationibus reprobatur per d. Raphael. Cuman. in d. §. ſi quis nomen. & in d. l. Turpia. quem præ ciſe ſequutus eſt d. Emanuel a Coſta. d. lib. 1. Selectarum. prçitato cap. 3. per totum. Eos omnino conſulas. Adnectendus quoque Domin. Pancirol. dicto cap. 6.

153 Alter quidem intellectus extitit præfati d. Accurſ. quod longa ſit differentia inter cõtumeliam, de qua penes Vlpianum, & maledictionem, de qua penes Martianum. Vnde. Hoc idem tradidit etiam d. Goffred. in dict. §. ſi quis nomen.

154 Sed iſthæc diſtinctio vti mere verbalis reijcienda eſt.

155 Secundo loco principaliter d. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 5. tit. de hæredib. inſtit. quæſt. 90. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit. Audias eius verba.

Aut ſola contumelioſa, vel odioſa demonſtratio facta eſt, veluti. Qui de me peſſimè meritus eſt, hęres eſto. Aut adiecta alii demonſtrationi, ſeu hæredis nomini, vt filius male de me meritus, vel filius meus impijſſimus &c. priori caſu inſtitutio non valet, poſteriori caſu ſuſtinetur.

156 Differentiæ ratio eſt, quia quod contumelioſum, & odioſum eſt, pro nõ ſcripto habetur, ne honor inſtitutionis cũ

ignomi-

ignominia ſit coniunctus, vt & conditiones impoſſibiles, & cetera vltimarũ voluntatum vitia pro non adiectis, & pro non ſcriptis habentur. Ergo priori caſu inſtitutio eſt inutilis, quia detracta contumelioſa demonſtratione, demonſtratio hæredis nulla manet. Neceſſe autem eſt hæredem certe demonſtratum eſſe, d. l. quoties. §. hæres. poſteriori autem caſu inſtitutio valet, quia detracta contumelioſa demõſtratione, altera honeſta manet, quæ ſuſtinet inſtitutionẽ. Hæc Pacius. Et iſte intellectus fuit quoque ante eum. d. Franciſci de Aretio in l. 3. num. 3. de liber. & poſth.

157 Sed iſta ſolutio licet ſubtilis, mihi nõ placet, quia tex. in d. §. ſi quis nomen. dicit, quod quando perſona hæredis erat demonſtrata indubitato ſigno, quod pene nihil a nomine diſtat, quod tunc valet inſtitutio, ſed excipit text. non tamen, quod contumeliæ cauſa ſolet addi, & ſic vult, quod demonſtratio certa ſufficit, ſed non contumelioſa, vel infamatoria, & ſic ideo ibi non vitiatur inſtitutio, quia remota turpitudine, remaneat incertitudo inſtituti, quia iſto modo exceptio non eſſet de regula. &c. Sed ratione ipſius demonſtrationis contumelioſæ, vel infamatoriæ. Vnde.

158 Aliis quoque rationibus reprobatur per eundem d. Aretinum præallegato loco, & per d. Iaſonem ibidem nume. 14. Vide per eos.

Hæc alij.

159 Ego autem, vt meam libere promam ſententiam, opinor ita diſtinguendum eſſe.

160 Aut turpis demonſtratio, ſeu maledictio profertur a patre, & tunc inſtitutio valet. d. §. illa. & ratio ea poteſt eſſe, quia illa maledictio in patre cenſetur potius monitoria, & correctoria, & licet pater ibi dicat filium eſſe impijſſimum, tamen voluit eum inſtituere ex charitate naturali amoris paterni, per quam voluit vincere nequitiam filij. Secus eſt autem, quando talia verba proferuntur ab alio teſtatore, quam a patre. & ita loquitur d. §. ſi quis nomen. Vnde. Satis.

161 Latius de materia ſupradictarum legum diſſerunt Scribentes in d. l. 3. de liberis, & poſthum. & in l. nec adiecit. ff. pro ſocio. D. Iul. Pacius. d. quæſt. 90. ac alij. Adde Docto. omnes in dict. l. Turpia.

162 Aliam adnotauit contrarietatem do. Pancirol. inter Pomponium Iuriſconſultum in l. quo minus. ff. de fluminib. & Vlpian. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. ne quid in flumine publico.

163 Ego tamen nullam expreſſam verborum repugnantiam in eadem hypotheſi, inter ſupradicta reſpõſa nactus ſum, prout etiam ex eorundem lectione clare liquet. Audi eorundem verba.

164 Verba Pomponij. *Quo minus publico ex flumine ducatur aqua, nihil impedit, niſi Imperator, aut ſenatus vetet, ſi modo ea aqua in vſu publico non erit; ſed ſi aut nauigabile eſt, aut ex eo aliud nauigabile fit, non permittitur id facere.* Hæc Pomponius.

165 Vlpianus autem ita loquitur. *Hoc interdicto proſpexit prætor, ne deriuationibus minus conceſſis flumina exareſcant, vel mutatus alueus vicinis aliquam iniuriam afferat. Pertinet autem ad flumina publica, ſiue nauigabilia ſint, ſiue non.*

166 Quid ergo? Credo bene, quod de altero ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

167 Videndi tamen pro eorundem intelligentia, ac enucleatione Docto. omnes vtrobique, & in ſpecie Bart. & Ripa in d. l. quo minus. Eam enim latiſſime repetiere, Franc. Duarenus lib. 1. Diſputation. anniuerſar. capit. 52. Forcatul. in ſua Necyomantia iuris dialog. 85. nu. 4. & idem d. Pancirol. lib. 3. variar. lection. cap. 10.

168 De materia quoque videndus eſt tex. in l. 1. §. promittitur. ff. de aqua quotidiana, & æſtiua, & Clar. vir. d. Marcus Anton.

Anton. Peregrinus de iure Fiſci, libro
octauo.

169 Pugnam adhuc habeo cum Clar. do.
Guido Pancirol. lib. 3. variarum lectio.
capit. 21. nam exiſtimauit is, maximam
extare contrarietatem inter l. ſi Titius.
ff. de verborum obligat. & l. ita ſtipula-
tus. ver. itaque. ff. eod. tit. & tamen deci-
170 pitur, prout ex eorũdem reſponſorum
lectione clare conſtat.

171 Vide tamen pro ipſorummet reſpon-
ſorum enucleatione Doct. omnes vtro-
bique, & Mar. Anto. Delrio in ſuis Mi-
ſcellan. in annotation. ſuis ad d. l. ſi Ti-
tius. His adde Io. Borcholt. in tit. de ver.
obligation. cap. 6. nu. 102. cum ſequen.
Vbi late.

172 Quarto loco principaliter idem do-
min. Pancirol. aliam annotauit contra-
rietatem. inter Vlpianum in l. quæſi-
tum. §. ſi quis fundum. ff. de fundo in-
ſtructo. & Paulum in l. cum de lanio-
nis. §. quidam cum ita. ff. eod. tit.

173 Sed aperte decipitur. Nullã enim ex-
preſſam verborum repugnãtiam in ea-
dem hypotheſi extare vidi inter ſupra-
dicta reſponſa, id quod etiam ex eorũ-
dem lectione vnicuique de facili colli-
gere licebit.

174 Credo bene, quod de vno ex ipſis
contra aliud de facili argui poſsit.
Vnde.

175 Videndi tamen pro eorundem enu-
cleatione Doct. omnes vtrobique, & in
ſpecie. Idem dom. Pancirol. lib. 3. varia-
rum lection. cap 12.

176 Adeas quoque de materia l. Seiæ. in
princ. ff. eod. de fundo inſtructo. & l. le
gata. §. idem ſeruabitur. ff. de ſupellecti-
le legat.

177 Adnectendus etiam Illuſtr. d. Card.
Mantica de coniectur. vltim. volũt. lib.
9. tit. 11. Vbi late.

178 Pugnat ſexto loco ex ſententia dom.
Guid. Pancirol. in ſuo Theſaur. varia-
rum lection. lib. 3. cap. 14. l. 3. C. de neg.
geſt. & l. hæredes. §. ſi vnus. iuncto §.
non tantum. ff. familiæ herciſc.

179 Sed reuera decipitur. Nullam enim
in eadem hypotheſi expreſſam verborũ
repugnantiam nactus ſum inter ſupra-
dicta reſponſa, prout ex eorundem le-
ctione vnuſquiſque de facili colligere
poteſt. Credo bene, quod de vno ex ip-
ſis contra aliud opponi, & argui poſſit.
Vnde.

180 Videndi tamen pro eorundem enu-
cleatione Docto. omnes vtrobique, &
Pancirol. præcitato loco.

181 Aduerſatur ſibimet Nouella conſti-
tutio 118. tit. de hæred. quæ ab inteſt. de-
fer. in §. ſi vero. cum aſcendentibus, &
in §. ſin autem. cum fratribus. Hæcque
ἀντινομία proponitur per eundem do.
Pancirol. d. lib. 3. variar. lection. c. 16. ac
182 acutiſſie ſoluitur. Vide per eum. Sat
erit locum indicaſſe.

183 An olim præſides de liberali, & inge-
nuitatis cauſa poſſent cognoſcere? varia
extant in iure noſtro Iuriſconſ. reſpon-
ſa ſibi contraria ex ſententia d. Panci-
rol. d. lib. 3. variar. cap. 17.

184 Sed aperte eum falli opinor. Nulla
enim extat inter illa reſponſa per eum
allegata clara verborum in eadem facti
ſpecie contrarietas, ac diſſonantia, vt tu
ipſe Lector beneuole ex eorundem le-
ctione de facili colligere poteris. Vnde.

185 Vide tamen doct. ibidem, Pancirol.
præcitato loco, & Gul. Fornet. de mate-
ria lib. 2. ſelection. cap. 23.

186 L. ex prima. ff. de Cenſibus. & l. vlti.
ff. eod. tit. adinuicem contrariantur te-
ſte eod. d. Guid. Pancirol. lib. 2. variar.
lection. c. 152.

187 Sed me hercule decipitur. Nulla. n.
extat inter ſupradicta reſponſa expreſ-
ſa verborum contrarietas, ac repu-
gnantia.

188 Vide tamen pro eorundem enuclea-
tione, & de materia eundem d. Panci-
rol. d. loco. Doct. omnes vtrobique. Cu-
iac. lib. 10. obſeruat. cap. 35. Alciat. lib. 2.
diſpunction. capitulo 21. ac D. Marc.
Antonium Delrium, in ſuis Miſcellan.
in annotationibus ſuis ad dictam l.
1. Vbi plures alios concordantes de-
ducit.

Clar.

18 Clar. d. Gaſpar Caballinus de quo ſupra meminimus, milleloq. ſuo 418. par. 1. opinatus eſt extare repugnãtiam inter l. qui furtum. ff. de condit. furtiua. & l. 1. §. ſi rem. ff. de poſit.

190 Sed eius opinionem reſpuendam ipſorummet reſponſorum verba clariſſime demonſtrant. Vnde.

191 Credo bene, quod de vno ex ipſis cõtra aliud recte argui poſſit.

192 Adeas tamen pro eorundem intelligentia Doct. omnes vtrobique, Caballinum præcitato loco, Bellonum lib. 4. ſupputat ca. 11. & Clar. d. Menochium de arbitrar. lib. 2. centur. 4. c. 298.

194 Io. Borcholten in titul. de verborum oblig. cap. 7. & 8. nu. 180. animaduertit quandam extare contrarietatem inter l. ſi rem aliquam. ff. de nouationib. & l. qui decem. §. ſi cum mihi. ff. de ſolutionibus.

195 Sed proculdubio deceptus eſt, prout ipſorummet reſponſorum verba clare indicant. Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

196 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Scribentes omnes vtrobique. Idem Borcholt. præcitato loco, & Marc. Ant. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotation. ſuis ad d. §. ſi cum mihi. vbi concordantes adducit Molineum, Negu ſantium, ac alios.

197 Deducitur quędam alia *antinomia* inter l. eius, qui. ff. de reb. creditis. & l. ſi quis mancipijs. §. ſi impubes. ff. de inſtitoria. Ex ſententia d. Ioannis Borcholten in titu. de rebus creditis. capitul. 7. num. 82.

198 Sed proculdubio hallucinatus eſt; Nullam enim expreſſam verborum repugnãtiam in eiſdem hypotheſi nactus ſum inter ſupradicta reſponſa, prout quoque eorundem verba clariſsime indicant.

199 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique. & præcipue d. Cynus Campanus in d. l. eius qui. M. Ant. Delrius. in ſuis Miſcellan. in d. l. eius. Vldaricus Zazius in l. more. cum l. ſeq. nu. 38. ff. de iuriſd. omnium iudic. Borcholten d. loco. ac alij.

200 Scæuola ſibi ipſi videtur extitiſſe contrarius, inter l. 3. ff. de tranſact. & l. controuerſia. ff. eodem titu. ex ſententia do. Io. Borcholten. in tit. de tranſactionib. cap. 4 num. 6.

201 Sed id affirmare mihi ridiculum ſane videtur. Nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa, prout quoque ex eorũdem lectione vnuſquiſque de facili colligere poteſt. Vnde.

202 Credo bene, quod alterum ex ijs reſponſis in argumentum contra alterum deduci poſſit.

203 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobique, Borcholten præcitato loco, d. Iul. Pacius *Enantiophan.* centu. 2. tit. de tranſactio. queſt. 12. ac alii.

Ad l. ſi in teſtamento. ff. de vulgari. & l. final. ſi quis duobus. C. de impub

SVMMARIVM.

1 Quędam antinomia inter l. ſi in teſtamento. ff. de vulgar. & l. fina. C. de impuberum.

2 *Supradicta iura eſſe contraria opinatus eſt Andreas Kohl.*

2 *Decipitur ex ſententia Authoris.*

3 *Accurſius nullibi meminit de iam dicta contrarietate.*

4 *Pro eorundem tamen intelligentia, videndi plures Doctores remiſſiue.*

1 Quædam deducitur *antinomia* inter l. ſi in teſtamento ff. de vulgar. & l. fina. C. de impuberum. ex ſententia d. Andr. Kohl.

Kohl. exercitatione ſua iuris 21. numero 25.

2 Sed cum hallucinari, vnuſquiſque, qui ipſorum reſponſorũ verba interne perlegerit, proculdubio affirmabit. Nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia inter ipſa in eadem facti ſpecie.

3 Adde do. Accurſ. nullibi de huiuſcemodi contrarietate meminiſſe.

4 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique, Kohl præcitato loco, & M. Anto. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotationibus ſuis, ad d. l. final. vbi infinitos cumulat, atque deducit.

Ad l. in omnibus. §. reipublicæ. ff. de diuerſis, & temporal. præſcriptionibus. & l. calculi. ff. de adminiſtrat. rerum ad ciuitatem pertinent.

SVMMARIVM.

1 *L. in omnibus. præcitata. in §. reipublicæ. aduerſatur ex ſentẽtia Franciſc. Onezij d. l. calculi.*

2 *Decipitur Onezius ex ſententia Authoris.*

3 *Opinio eiuſdem Authoris.*

4 *Verba reſponſorum. & nu. 5.*

6 *Videndi plures Doctores remiſſiue, pro eorundem enucleatione.*

1 Cõtrariatur Hermogenianus Iuriſconſultus in l. in omnibus. §. reipublicæ. ff. de diuerſ. & temporal. præſcriptionib. ex ſententia Franciſci Onezii loco inferius allegando, Modeſtino in l. calculi. ff. de adminiſtrat. rerum ad ciuitatem pertinentium.

2 Ego autem, ipſorum Iuriſconſultorum verbis interne conſideratis, nullam expreſſam, & claram contrarietatem inter eoſdem adinueni, quod etiam ex eo de facili colligere potes, quoniam Accurſius in dictis iuribus nullum verbum de iam dicta repugnantia protulit.

3 Credo bene, quod reſponſum ipſius Hermogeniani recte in argumentum contra illud Modeſtini deduci poſſit, & econtra.

Audi eorundem verba.

4 Verba Hermogeniani. *Reipublicæ rationes ſubſcriptæ, & expunctæ aduerſus eum quidem, qui adminiſtrauerit, vltra 20. aduerſus vero hæredem vltra 10. annos retractari non poſſunt.*

5 Verba Modeſtini. *Calculi erroris retractatio etiam poſt decennii, & vicennii tempora admittetur, ſed ſi gratioſe expunctæ dicantur, non retractabuntur.*

6 Pro enucleatione tamen, ac plena intelligentia ſupradictorum reſponſorum, videndi Doctores vtrobique, Stephanus Forcatulus in ſua iuris Necyomant. dialog. 20. Franciſcus Connanus libro tertio. Commentariorum ſuorum Iuris Ciuilis. capitulo vndecimo. pagina mihi 172. Franciſcus Onezius in ſuis obſeruationibus. capitu. vigeſimo quarto. & nouiſſime d. Munez. de Eſcobar de Ratiociniis Adminiſtratorum. cap. 41. num. 8. & 15. & per totum. cap. vbi late de eorundem materia.

Ad l. ſi ex cauſa. §. in dotis. ff. de minoribus 25. & l. ſiue generalis. de iure dotium.

SVMMARIVM.

1 *L. ſi ex cauſa. §. in dotis. ff. de minoribus 25 annis. aduerſatur ex ſententia Ioannis Mauritii, Iulii Pacii, ac Petri Auguſtini Morlæ l. ſiue generalis. ff. de iure dotium.*
2 *Decipiuntur ij ex ſententia Authoris.*
3 *Verba reſponſorum. & nu 4.*
5 *Opinio Authoris.*
6 *Pro eorundem tamen enucleatione, videndi plures Doct. remiſſiue.*

1 Vlpianus in l. ſi ex cauſa. §. in dotis. ff. de minoribus 25. annis. ex ſententia Ioannis Mauritii, Iulii Pacii, ac P. Auguſtini Morlæ, locis inferius allegandis, cõtrariatur de Diametro Terentio Clementi, in l. ſiue generalis. ff. de iure dotium.

2 Verum ego, cum ipſarum ll. contextum interne perſpexerim, ac conſiderarim, nullam expreſſam inter eas verborum repugnantiam, ac contrarietatem adinueni, id quod ex earundem lectione de facili vnicuique conicere licebit.

3 Verba Vlpiani. *In dotis quoque modo mulieri ſubuenietur, ſi vltra vires patrimonii, vel totum patrimonium circumſcripta in dotem dederit.*

4 Verba Terentij. *Siue generalis curator, ſiue dotis dandæ cauſa conſtitutus ſit, & amplius doti promiſſum eſt, quam facultates mulieris valent, ipſo iure promiſſio non valet, quia lege rata non habetur authoritas dolo malo facta.*

5 Vnde re ſic ſtante, in ipſis conciliandis, aliud tempus minime conteram. Leges enim, ac reſponſa prudentum apprime, & expreſſe ſibi aduerſantia conciliare duntaxat firmiter ſtatui. Credo bene, quod altera ex ipſis in argumentum contra alteram deduci poſſit.

6 Videantur itaque pro eorundem intelligentia, ac interpretatione Accurſ. & Doct. omnes vtrobique tam ex veteribus, quam ex recentioribus, iidem Scribentes in tit. C. ſi aduerſus dotem. & præcipue Duarenus, Ioannes Mauritius de reſtitut. in integrum. cap. 209. per totum, Cuiac. in d. §. in dotis. Franciſc. Connan. lib. 8. ſuorum Commentar. iuris. cap. 8. pag. mihi 536. in fine. P. Loriotus in ſuo tract. de tutelis axiomat. 31. & 32. P. Rebuf. in d. §. in dotis. & ibi etiam Ant. Faber. Clar. do. Sforcia Oddus de reſtitut. in integr. par. 2. quæſt. 59. art. 3. Iulius Pacius *Enantiophan.* centur. 2. tit. de minorib quæſtione 94. & nouiſſime eruditiſſ. P. Auguſtin. Morla, in ſuo emporio Iuris Ciuilis. par. 1. titu. de in integr. reſtitut. quæſtione 4. per totam, vbi elegantiſſime. Sat loca tetigiſſe.

Ad l. nulli. ff. de tranſactionibus. & l. præſes. C. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Petrus Auguſtinus Morla opinatus eſt contrarietatem extare inter d. l. nulli. ff. de tranſactionib. & l. præſes. C. eodem.*

2 Opinio

2 *Opinio Authoris & num.5.*
3 *Verba reſponſorum & num.4.*
6 *Videndi plures Doct. remiſſiue pro declaratione ſupradictorum reſponſorum.*

1 Æmilius Macerius in l. nulli. ff. de tranſactionib. contrariatur Imperatoribus Valeriano, & Gallieno in l. præſes. C. eodem titu. ex ſententia P. Auguſtini Morlæ in ſuo emporio Iuris Ciuilis titu. de tranſactionib. in præmiſſis. num.12.

2 Ego tamen ipſarum legũ verbis mature inſpectis, nullam contrarietatem apertam inter ipſas adinueni. Credo bene, quod de vna ad alterã argui poſſit, & quod vna in argumentum poſſit deduci cõtra aliam. Quod autem res ſic ſe habeat, Beneuolo Lectori earundem præciſa verba ante oculos ſubijcio.

3 Verba d.l. nulli. *Nulli procuratorum Principis inconſulto Principe tranſigere licet.*

4 Verba dict. l. præſes. *Præſes prouinciæ exiſtimabit, vtrum de dubia lite tranſactio inter te, & ciuitatis tuæ adminiſtratores facta ſit, an ambitioſe, id quod indubitate deberi poſſet, remiſſum ſit. Nam priore caſu ratam manere tranſactionem iubebit, poſteriore vero caſu nocere ciuitati gratiam non ſinet.*

5 Adde pro corroboratione dictę meæ opinionis. Nam Accurſ. in prędictis iuribus, & minus Barto. ac plures alii ex commentatoribus de hac contrarietatẽ nullum verbum protulere. Vnde.

6 Pro ipſarum tamen intelligentia, ac enucleatione. Videndus Morla d. num. 12. & 13. vbi plures alias Scribentium authoritates deducit, Ant. Faber in ſuis Rationalibus in pandectas in d.l. nulli. Euerhard. Bronchorſt. *Enantiophan.* centur. 1. aſſertione 48. Pet. Coſtal. in ſuis Aduerſariis in d.l. nulli. vbi etiam ſe remittit ad ſcripta per eum, in l. item Magiſtri. de pactis. Ac alij.

Ad l. qui negotia. ff. mandati.

SVMMARIVM.

1 *Pet. Auguſtin. Morla exiſtimauit adeſſe contrarietatem inter d. l. qui negotia. & l. quamuis. C. de vſuris. iuncta l. Titius. ff. de præſcript. ver.*
2 *Decipitur.*
3 *Opinio Authoris.*
4 *Videndus Ioan. Robertus de materia d. l. qui negotia.*

1 Conſideratur quædam contrarietas inter l. qui negotia. ff. mandati. & l. quamuis. C. de vſuris. iuncta l. Titius. ff. de præſcriptis verbis.

2 Verum cum maturo ſtudio ipſarum legum verba perpenderim, ex ſteſſam contrarietatem inter eaſdem in eadem facti ſpecie minime nactus ſum.

3 Opinor tamen de vna ad aliam recte opponi poſſe. Quamobrem huiuſmodi contrarietatem ſilentio inuoluendo, Lectoremque beneuolum ad ſcripta per Dominum Auguſtinum Morlam, qui & alios congregat, in ſuo iuris emporio parte prima. titulo de rebus creditis quæſtione ſexta, numero 9. in hac materia remittendo, ad alia properemus.

4 Videndus quoque de materia d.l. qui negotia. in fine. dom. Ioann. Robertus lib. 1. Receptarum Iuris Ciuilis lectionum. cap. 12.

Ad l. Vinum. ff. ſi certum petatur.

SVMMARIVM.

1 *Borcholt. & P. Auguſtin. Morla. opinati ſunt extare contrarietatem inter d. l. Vinum, & l. fundum Cornelianū. ff. de Nouationib. nec non multa alia iura de quib. in prin.*
2 *Sed eorum opinio damnatur. Ratio ibid.*
3 *De materia dictarum legum videndi plurimi Doctores remiſſiue.*

1 Aſſeruntur vti contraria reſponſa, text. in l. vinum. ff. ſi cert. pet. & l. fundū Cornelianum. ff. de Nouationibus.

Item tex. in l. cum quis. ff. de obligationibus. Et in d. l. vinum. ſimiliter vti contrariæ deciſiones ad ſupradictam l. vnum, conſiderantur l. quoties cū. l. ſeq. ff. de verb. obligationibus. l. in hac. de Condict. triticaria. l. ſed mihi. §. in hac. ff. Commodat. l. hominem. ff. mandat. & aliæ huiuſmodi. & harum ἀντινομίαν authores extitere I. Borcholt. & P. Auguſt. locis inferius allegandis.

2 Verum, vt ingenue fatear, nullam expreſſam verborum contrarietatem inter ſupradictas leges (earundem verbis interne perlectis) adinueni, id quod etiam vnicuique intuenti ex earundem lectione facile colligere licebit.

Credo bene quod ſupradicta reſponſa, vti diuerſa inter ſe conſiderari poſſint, & quod de vno ex ipſis cōtra aliud de facili argui poſſit.

3 Pro illorumdem tamen intelligentia & enucleatione videndi Doctores omnes. in d. l. vinum, & præcipue Paul. Pichus. nu. 21. & in omnibus præcitat. iurib. vbi ad ſatietatem. I. Borcholten in tit. de Reb. cred. cap. 7. num. 101. cum plurib. ſequentibus, Iul. Pacius *Enantiophan.* centur. 3. tit. de reb. cred. quæſt. 72. per totam. P. Auguſtin. Morl. in ſuo Emporio Iuris ciuilis part. 1. tit. de reb. cred. in præmiſſis. nu. 61. cum ſequentibus, & nouiſſime d. Andreas Kohl. exercitatione ſua iuris 10. & 13. & alibi. vbi latiſſime. Sat loca indicaſſe.

Adnectendi quoque d. Ludouic. Maynus Digeſtarum Actionum iuris. libr. 3. cap. 6. &. N. a Salis in ſuis Sicilmentis iuris. pag. mihi 36.

Ad l. Rogaſti. ff. de rebus creditis.

SVMMARIVM.

1 *P. Grangianus opinatus, eſt d. l. rogaſti. aduerſari l. rogaſti. ff. de præſcriptis verbis.*
2 *Decipitur.*
3 *Videndi Doctores remiſſiue pro intelligentia ſupradictorum reſponſorum.*

1 Conſideratur repugnantia inter eandem l. rogaſti. ff. de reb. creditis. & l. rogaſti. ff. de præſcriptis verbis, & huius opinionis extitit inter alios d. Petrus Grangianus in ſuis παραδόξοις Iuris ciuilis cap. 4.

2 Sed proculdubio eum deceptum eſſe indicant clara verba ipſorum, quæ nullam expreſſam contrarietatem continēt inter ſe in eadem facti ſpecie. Vade.

3 Vide tamen pro eorumdem intelligentia Doctores omnes vtrobique, Grangianum præcitato loco, & M. An. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotat. ſuis ad d. l. rogaſti. ff. de præſcriptis verbis. Vbi nonnullos cumulat.

Petri

Petri Peckij, Hierony. Muſcorni, Alciati, Cuiacij, Hotomani, Donelli, Io. Baptiſtæ Coſtæ, Zazij, Peraltæ, Ioan. Parladorij, Claudij Chiffletij, Gulier. Onciaci, Antonij Guiberti, Bernardi Vvaltheri, Alberti Bologneti, Michaelis Nizolij, Hieronymi Pantſchmani: necnon & aliorum ſententium, maximam extare contrarietatem inter diuerſa iura, de quibus infra opiniones acutiſſime reijciuntur.

SVMMARIVM.

1 *Peckius ratus eſt, contrarietatem extare inter l. & ita. §. itẽ ſi ſeruus exercitoris. ff. Nautæ, caupones. & l. fina. §. ſeruorum autem. ff. eod.*
2 *Eius opinio reÿcienda.*
3 *Verba reſponſorum. & nu. 4.*
5 *Videndi Scribentes ibi.*
6 *Idem PecKius autumauit, contrarietatem vigere. inter l. 1. §. magiſtrum autem. ff. de exercitoria. & l. final. C. de neg. geſt.*
7 *Sed decipitur.*
8 *Adeundi Scribentes ibi.*
9 *Idem PecKius opinatus eſt. l. 1. §. non autem. ff. de exercitor. aduerſari. l. ſi. ff. quod cum eo.*
10 *Hallucinatur.*
11 *Opinio Authoris.*
12 *Videndi Scribentes ibi.*
13 *Vlpianus in d. §. non autem aduerſatur. ſibi ipſi in l. 3. §. ſed & ſi ſeruum. ff. de in rem verſo. ex ſententia eiuſdem PecKii, in quo ipſe PecKius decipitur.*
14 *Videndi Doct. ibi.*
15 *L. ſi vehenda. §. ſi ea conditione. ff. ad leg. Rhodiam. de iactu. aduerſatur. l. 1. §. ſi rem depoſitam. ff. depoſiti. teſte eodem PecKio.*
16 *Sed eius opinio ſpernenda.*
17 *Verba reſponſorum. & num. 18.*
19 *Opinio Authoris.*
20 *Videndi Doct. vtrobique.*
21 *Connanus conſiderat adeſſe contrarietatem inter d. l. 1. §. ſi rem depoſitam. & l. qui furtum ff. de condict. furt.*
22 *Sed hallucinatus eſt.*
23 *Adeundi Scribentes vtrobique.*
24 *Hieron. Muſcornus. autumauit. l. 1. §. qui mandatam. ff. de off. eius. aduerſari l. Imperium. ff. de iuriſd omn. iud.*
25 *Sed eius opinio ſpernenda eſt.*
26 *D. Accurſ. nullum verbum de iam dicta contrarietate.*
27 *Adeas Scribentes vtrobique.*
28 *L. reſcriptum. §. ſi pacto. ff. de pactis. contrariatur. l. ſi vnus. §. 1. ff. eod. ex ſententia Alciati.*
29 *Sed aperte decipitur.*
30 *Adeundi Scribentes omnes.*
31 *Idem Alciatus arbitratus eſt. l. Gallus. ff. de lib. & poſth. contrariari l. poſthumus. ff. de iniuſto.*
32 *Sed eius opinio ſpernenda eſt.*
33 *Adeundi Doct. omnes ibi.*
34 *L. ſi filius meus. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſt. & l. ſacratiſſimi. ff. ad Senatuſc. Tertull. aduerſantur adinuicem, ex ſententia eiuſdem Alciati.*
35 *Sed eius ſententia reſpuenda.*
36 *Adde do. Accurſ. nullibi de iam dicta contrarietate meminiſſe.*
37 *Perlegendi Scribentes omnes ibi.*
38 *Idem d. Alciatus opinatus eſt. l. fin. ff. de ſucceſſ. edict. aduerſari l. 1. §. ſi quis adita ff. ad S.C. Tertull.*

39 Sed

39 *Sed hallucinatus eſt.*
40 *Opinio Authoris.*
41 *Videndi interpretes ibi.*
42 *Cuiacius exiſtimauit. l. quia autem. §. pen. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſtamenti. aduerſari l. ſi filius. ff. eodem.*
43 *Sed ſomniauit.*
44 *Adeundi Doct. ibi.*
45 *Idem Cuiacius ratus eſt, adeſſe contrarietatem inter l. ſi quis hæres. §. 1. ff. de acquirēda, vel omittenda hæredit. & leg. ſi ſolus. §. item ſi ſeruus. ff. eodem.*
46 *Sed eius ſententia improbanda.*
47 *Accurſius nullum verbum protulit de iam dicta contrarietate.*
48 *Adeundi Scribentes omnes vbique.*
49 *Idem Cuiacius exiſtimauit l. 4. ff. de diuerſ. & temporal. præſcript. aduerſari l. 25. ff. de ſtipulatione ſeruorum.*
50 *Sed decipitur.*
51 *Opinio Authoris.*
52 *Adeundi Scribentes omnes ibi.*
53 *L. ſolutum. § ſi in ſortem. ff. de pignorat. act. & l. pignus C. etiam ob chrirographariam altercantur adinuicem teſte eodem Cuiac.*
54 *Sed fallitur.*
55 *Opinio Authoris.*
56 *Adeundi Scribentes omnes vtrobique.*
57 *L. 1. §. accuſationem. ff. ad S. C. Turpill. repugnat l. quærebatur. ff. eodem ex eiuſdem Cuiacii ſententia.*
58 *Sed decipitur.*
59 *Opinio Authoris.*
60 *Perlegas Scribentes ibi.*
61 *Hotoman ratus eſt adeſſe repugnātiam. inter l. Iuriſgentium. §. quinimo. ff. de pactis; & l. ſi Vnus. §. ſed ſi id actum. ff. eodem tit.*
62 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
63 *Accurſius nullum verbum de iam dicta contrarietate.*
64 *Videndi Scribentes omnes vtrobique.*
65 *Donell exiſtimauit. l. ſed & ſi. §. vlt. ff. de iudic. aduerſari l. cum quidam. §. ſuum. ff. de acquirenda hæreditate.*
66 *Sed eius opinio reſpuenda.*
67 *Opinio Authoris.*
68 *Videndi Scribentes omnes vtrobique.*
69 *L. generaliter. §. ſi quis ſeruo ff. de fideicommiſſ. libertatibus de directo. contrariatur ex ſententia nonnullorum l. ſi ſeruus legatus. §. ſi ſeruus alienus. ff. de leg. 1.*
70 *Sed hallucinati ſunt ij.*
71 *Accurſ. nullum verbum de iam dicta contrarietate,*
72 *Opinio Authoris.*
73 *Perlegendi Scribentes omnes ibi pro ipſorum et reſponſorum enucleatione, ac alij relati per authorem.*
74 *Coſta ratus eſt, maximam extare contrarietatem inter l. donnum. C. de rei. vendic. & l. plane. ff. de petit. hæredit.*
75 *Sed eius opinio non probatur.*
76 *Opinio Authoris.*
77 *Adeundi Scribentes ibi pro ipſorum reſponſorum intelligentia.*
78 *Idem Coſta autumauit l. iniquiſſimum. ff. de iuris, & fact. ignor. contrariari l. Iulian. § nō ſolū. ff. ad S. C. Macedon.*
79 *Decipitur.*
80 *Videndi Doct. ibi.*
81 *Zazius animaduertit l. item ſi verberatum. §. pen. ff. de rei vendic. & l. Lucius. ff. de Euictionibus adinuicem contrariari.*
82 *Sed hallucinatus eſt.*
83 *Adeas Doct. ibi.*
84 *L. ſi familia. ff. de iuriſdictione omnium iudic. & l. illud ff. ad leg. Aquiliā. itē d. lex ſi familia & l. ſi plures. ff. de iniurijs altercantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Zazij?*
85 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
86 *Opinio Authoris.*
87 *Videndi Scribentes omnes ibi pro ipſorū reſpōſorum enucleatione, ab alij Doct. per authorem congeſti.*
88 *L. Conturio. ff. de Vulgari & pupil. contrariatur l. precibus. C. de impuberū.*
89 *Sed reuera omnes decipiuntur, qui ita ſenſere.*
90 *Opinio Authoris.*
91 *Videndi infiniti congeſti per authorem pro enucleatione prædictorum reſponſorum.*

Peralta

92 *Peralta ratus eſt. l. cum pater. §. rogo. ff. de leg. ſecundo. contrariari l. teſtamento Centurio. ff. de manumiſ. teſtam.*
93 *Sed fatuus eſt Peralta.*
94 *Accurſ. nullum verbum de iam dict. contrarietate.*
95 *Videndi Scribentes vtrobique.*
96 *D. Alex. Turramin. arbitratus eſt. l. ſi poſt mortem. §. vlt. ff de leg. 1. pugnare cum l. peculium §. vlt. ff. de leg. ſecundo. & num 97.*
98 *Deceptus eſt Turraminus.*
99 *Opinio Authoris.*
100 *Videndi Doct. ibi pro ipſorum reſponſorum enucleatione, ac alij per authorem relati.*
101 *L. in quorum. ff. de pignoribus contrariatur l. fin. C. de reb. alien. non alien.*
102 *Sed hallucinati ſunt ij, qui ita ſenſere.*
103 *Opinio Authoris.*
104 *Adeas Scribentes omnes ibi.*
105 *L. pure in prin. ff de exceptione doli, & l. pecuniam quam. in fine ff ſi cert. petatur. altercantur adinuicem.*
106 *Sed ita aſſerentium opinio reijcienda.*
107 *Opinio Authoris.*
108 *Videndi Scribentes omnes ibi.*
109 *Parladorius exiſtimauit. l. Lucius. §. Paulus. ff. de adminiſtr. tutorum. contrariari l. ſi poſtea. ff. rem pupill. ſaluam fore.*
110 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
111 *Opinio Authoris.*
112 *Adeas Scribentes pro ipſorum reſponſorum enucleatione.*
113 *Claudius Chiffletius opinatus eſt. l. & quidem. ff. de leg. 1. aduerſari l. miles ff. de leg. ſecundo.*
114 *Sed decipitur.*
115 *Opinio Authoris.*
116 *Videndi Scribentes ibi.*
117 *L. ſi filiusfamil. ff. de rebus creditis exiſtimatur contraria l. ſed & ſi paterfamil. §. ſi ab alio. ff. ad S.C. Maced.*
118 *Sed eorum opinio, qui ita rati ſunt, ſpernenda eſt.*
119 *Opinio Authoris.*
120 *Videndi Doct. ibi.*
121 *L. quicquid aſtringendæ ff de verb. obl. & l. 3. ff. de rebus creditis. contrariantur adinuicem.*
122 *Sed eorum opinio reſpuenda, qui ita autumantur.*
123 *Opinio Authoris.*
124 *Videndi plures Doct. congeſti per Authorē pro ipſorum reſpōſorū enucleatione.*
125 *Oucianus exiſtimauit l. ſi filius. la prima. ff. de lib. & poſth. aduerſari l. ſil o præterito ff de iniuſto.*
126 *Sed ſomniauit.*
127 *Adde d. Accurſ. nullum verbum de iam dicta contrarietate protuliſſe.*
128 *Videndi Scribentes ibi.*
129 *Anton. Guibertus ratus eſt l. cum filiusfam ff. ſi cert. petatur, & l ſi longius. § ſi filiusfam ff. de iudicis ad inuicem pugnare.*
130 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
131 *Videndi Scribentes vtrobique.*
132 *Vualtherus exiſtimauit. l. ſi quis Actio. ff. de Vſufruct. aduerſari l. plane. § ſi duob. de leg. primo.*
133 *Sed eius ſenſus refellendus.*
134 *Opinio Authoris.*
135 *Videndi Doctores omnes ibi, ac alii per Authorem relati.*
136 *L. pactum pugnat cum l. ex pollicitatione. ff. de pollicitationibus ex ſententia d. Alberti Bologneti.*
137 *Somniauit Bolognetus.*
138 *Apud Accurſ. nullum verbum de tali repugnantia.*
139 *Videndi Scribentes ibi.*
140 *L. antiquæ. § ne autem. C. ad S. Velleiā. & l. Generaliter. C. eod. pugnant ex ſententia Michael. Nizolii.*
141 *Sed decipitur Nizolius.*
142 *Nullum verbum de iam dicta contrarietate penes Accurſ.*
143 *Videndi Doctores ibi.*
144 *L. final. de Pactis dotal. aduerſatur. l. vnicæ. § & cum lex. C. de rei vendic.*
145 *Sed falluntur ii, qui ita ſenſere.*
146 *Perlegas Scribentes ibi, ac alios per Authorem congeſtos.*
147 *Hieron. Laurent. ratus eſt l. penult. & l. final. C. de ordine iudiciorum adinuicem pugnare.*

Sed

Digitized by Google

148 Sed fallitur.
149 Opinio Authoris.
150 Adeundi Scribentes omnes ibi, ac alii per Authorem relati.
151 Hieron. Pantſchman. opinatus eſt adeſſe contrarietatem, inter l. quoties. §. tantumdem. ff. de hæredib. inſtituendis, & l. penult. C. de inſtitutionibus.
152 Sed hallucinatus eſt.
153 Opinio Authoris.
154 Adeundi Scribentes omnes vtrobique.

1 Vlpianus Iuriſconſultus notatur cōtraria ſcripſiſſe a Petro Peckio loco infra allegando in l. & ita. §. item ſi ſeruus exercitoris. ff. Naut. Caupon. & l. final. §. ſeruorum autem. ff. eod. tit.

2 Huic tamen tanti viri opinioni minime aſſentior. Nullam enim inter eademmet Vlpiani reſponſa contrarietatem expreſſam adinuenio, id quod etiā vnuſquiſque de facili ex eorundem lectione colligere poteſt.

3 Verba d. §. item ſi ſeruus. *Item ſi ſeruus exercitoris, ſurripuerit, vel damnū dederit, noxalis actio ceſſabit, quia ob receptum dominus ſuo nomine conuenietur, ſin vero ſine voluntate exerceat, de peculio dabitur.*

4 Verba d. §. ſeruorum. *Seruorum autem ſuorum nomine noxali duntaxat tenetur. Nam cum alienos adhibet, explorare eum oportet, cuius fidei, cuius innocentiæ ſint.*

5 Pro ipſorum reſponſorum intelligentia videndi præter Accurſ. Scribentes omnes vtrobique, & præcipue Peckius in d. §. item ſi ſeruus. num. 6. vbi etiam Ant. Faber.

6 Annotata eſt quædam contrarietas ab eodem Petro Peckio in l. 1. §. Magiſtrum autem. num. 5. ff. de exercitat. inter Vlpianum Iuriſconſultum in d. §. Magiſtrum autem, & Iuſtin. Imperat. in l. final. C. de negot. geſtis.

7 Verum vt meam hac in re libere promam ſententiam, arbitror, Peckium virum alioquin Cl. in errorem maximum lapſum. Nullam enim expreſſam verborum in eadem facti ſpecie contrarietatem, ac apertam repugnantiam inter ſupradicta reſponſa, eorumdem verbis interne perlectis, adinueni. Vnde.

8 Videndi tamen per ipſorūmet enucleatione, ac intelligentia Doct. omnes vtrobique, & in ſpecie Peckius prænot. loco. adeund. quoq; d. M. Ant. Delrius in ſuis Miſcellaneis, in annotatibus ſuis ad d. l. final. vbi multa cumulat, atque coaceruat.

9 Tertio loco idem Peckius in l. 1. §. non autem. ff. eod. tit. de exercitoria. num. 1. opinatus eſt, eundem Vlpianum in præcit. §. aduerſari Paulo Iuriſconſ. in l. fin. ff. quod cum eos.

10 Sed mehercle decipitur. Nulla enim expreſſa verborum contrarietas in eadē met facti ſpecie reperitur, & extat inter ſupradicta reſponſa, vt ex eorumdem lectione clariſſime videri poteſt. Vnde.

11 Credo bene, quod alterū ex ipſis contra alterum in argumētum deduci poſſit. Vnde.

12 Pro ipſorum tamen intelligentia videndi Scribentes omnes ibi. & in ſpecie Peckius præcit. loco, adde Bar. in l. habebat. ff. de inſtit.

13 Longe magis etiam deceptus eſt idē Peckius dū autumauit. Vlpian. in d. §. nō autem. aduerſari ſibi ipſimet in l. 3. §. ſed & ſi ſeruum. ff. de in rem verſo. nulla enim extat quoque contrarietas inter ſupradicta reſponſa, vt ex eorumdem lectione de facili lector beneuolus colligere poterit. Vnde.

14 Videndi tamen Doct. omnes ibi, ac in ſpecie idem Peckius in d. §. non autem. num. 4. pag. mihi 75.

15 Quarto loco ſe offert alia contrarietas, ſeu repugnantia ex ſententia eiuſdem P. Peckij. inter Labeonem Iuriſcōſultum in l. ſi vehenda. §. ſi ea conditione. ff. ad leg. Rhodiam de Iactu, & Vlpianum in l. 1. §. ſi rem depoſitam. ff. depoſiti.

16 Ego autem, & in hoc caſu ipſum quā maxime falli ratus ſum. Nullū. n. n eadem

Digitized by Google

eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa verborum contrarietatem, eorundem verbis internè perſpectis, adinueni, id quod etiã ex ipſorũmet lectione vnuſquiſque de facili colligere poterit. Audias verba Labeonis.

17 *Si ea conditione nauem conduxiſti, vt in ea merces tuæ portarentur, eaſq. merces nauta nulla neceſſitate coactus, in nauem deteriorem, cum id ſciret te fieri nolle, tranſtulit, & merces tuæ cum ea naue perierunt, in qua nouiſſime uectę ſunt, habeꝛes ex cõducto, & locato cũ priore nauta actionem. Paulus immo contra, ſi modò ea nauigatione vtraque nauis periit, cum id ſine dolo, & culpa nautarum factum eſſet.*

18 Verba Vlpiani. *Si rem depoſitam vendidiſti, eamque poſteà redemiſti in cauſa depoſiti, etiam ſi ſine dolo malo poſtea perierit, teneris depoſiti, quia ſemel dolum feciſti, cum venderes.*

19 Quid ergo? Credo bene, quod alterum ex his reſponſis rectè contra alterum in argumentum deduci poſſit. Vnde.

20 Pro ipſorum tamen reſponſorum intelligentia vidẽdi Doctores omnes ibidem, & præcipue P. Peckius in d. §. ſi ea conditione. nu. 3. De materia autem ſolummodo d. §. ſi ea conditione. videndi Bellon. libro tertio ſupputationum. cap. 13. & Pyleus Doctor antiquus quæſtione ſua. 7.

21 Obſeruandum adhuc volo pro Coronide. d. Connanum lib. 7. Commentar. ſuorum Iuris Ciuilis. cap. 4. pag. mihi 407. contrarietatem quandam annotaſſe inter eandem l. 1. §. ſi rem depoſitam. & l. qui furtum. ff. de condictione furt.

22 Sed reuera, & ipſe decipitur vt ex eorundem reſponſorum lectione clariſſime colligi poteſt. Vnde.

23 Videndi tamen de ipſorummet materia, vltra Doctores ſupra relatos, idem d. Bellon. libro quarto ſupput. capitulo vndecimo, & Clariſſ. Menoch. de Arbitrariis libro ſecundo. centur. 3. caſ. 289.

24 Hyeron. Muſcornus in ſuo tract. de Iuriſdictione, & Imperio num. 144. opinatus eſt, maximam extare contrarietatem inter l. 1. §. qui mandatum. ff. de officio eius. & l. Imperium. ff. de iuriſdictione omnium iudicum.

25 Sed eius ſententiam reſpuendam eſſe ipſorummet reſponſorum verba clare demonſtrant. Vnde.

26 Adde præterea d. Accurſium nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

27 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobique Idem Muſcornus d. loco. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad ambo prædicta iura, ac alij.

28 Extat quædam contrarietas teſte Alciato lib. 1. παραδόξων capit. 18. numero ſexto. inter l. reſcriptum. §. ſi pacto. ff. de pactis. & l. fin. ſi vnus. §. 1. ff. eod.

29 Sed apertè decipitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare conſtat. Vnde.

30 Videndi tamen Scribentes omnes vtrobiq; pro ipſorummet intelligentia, & præcipue P. Aluarottus. & P. Salernus in cit. §. ſi pacto. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 1. tit. de Pactis. quæſtione 90. ac alij. Adde Alciatum loco iam admonito.

31 Secundo loco idem d. Alciatus lib. 3. παραδόξων. cap. 8. num. 1. & 5. opinatus eſt l. Gallus de liberis, & poſth. aduerſari l. poſthumus. ff. de iniuſto.

32 Sed eius opinionem reiiciendam ſuadent clara verba ipſorummet reſponſorum. Vnde.

33 Adeas tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobiq. & præcipue Repetentes in d. l. Gallus. ac d. M. Ant. Delrium in ſuis Miſcellaneis. in annotationibus ſuis ad ambo prædicta iura, vbi plures alios concordantes adducit. Sat ſit loca indicaſſe His adde d. Ant. Fabrum lib. 9. Coniecturarum iuris cap. 15. & 16.)

34 Extat tertio loco (ex ſententia eiuſdẽ Alciati) repugnãtia inter l. ſi filius meus ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſtamenti. & l. ſacratiſſimi. ff. ad S.C. Tertyllian.

35 Sed aperte tantus vir (pace eius dixerim) ſomniauit, id quod etiam eorundemmet reſponſorum verba clariſſime indicant. Vnde.

36 Adde d. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

37 Videndi tamē Scribētes omnes vtrobique pro ipſorummet intelligentia, & Marc. Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis, in annotationibus ſuis ad d. l. ſacratiſſimi. Vbi nonnullos ex Scribentibus deducit. Anectendus quoque idem dom. Alciatus lib. 4. παραδόξων. capitulo 3. num. 7.

38 Quarto loco ſuccedit alia contrarietas ex ſententia eiuſdem d. Alciat. inter l. fin. ff. de ſucceſſ. edict. & l. 1. §. ſi quis adita. ff. ad Senatuſconſultum Tertullian.

39 Sed maximopere decipitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione vnicuique clare colligere licet. Vnde.

40 Credo bene, quod alterum ex ipſis reſponſis contra aliud in argumentum deduci poſſit.

41 Adeas tamen pro eorūdem enucleatione Doct. omnes vtrobique. Alciatū ipſummet lib. 4. παραδόξων. cap. 15. Lodouic. Gozadin. in l. qui ſe patris. num. 70. 72. & 74. C. vnde liber. vbi etiam d. Fabius Acorobon. nu. 37 cum ſequen. ac alios.

42 Vlpianus Iuriſcōſ. ſibiipſi contrarius extitiſſe viſus eſt, ex ſententia d. Iacob. Cuiac. lib. 3. Obſeruat. capit. 20. inter l. quia autem §. penul. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſt. & l. ſi filius. ff. eod.

43 Sed hallucinatus eſt proculdubio, prout ipſorummet reſponſorum verba clare demonſtrant. Vnde.

44 Adeundi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobique, idem Domin. Cuiacius præcitato loco, ac alij.

45 Idem Domin. Cuiacius ſecundo loco libro duodecimo Obſeruationum. capitulo decimo quarto, ratus eſt, contrarietatem maximam extare inter l. ſi quis hæres. §. primo. ff. de acquirenda, vel omitten. hæred. & l. ſi ſolus. §. item ſi ſeruus. ff. eod.

46 Sed eius opinio reſpuenda, quoniam nulla extat expreſſa verborum repugnantia, in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa, prout quoque ex eorundem lectione clare colligitur.

47 Adde Dominum Accurſium nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

48 Videndi tamen Scribentes omnes vtrobique pro eorundem intelligentia, ac Cuiac. præcitato loco.

49 Accedit tertio loco alia contrarietas ex ſententia eiuſdem Dom. Cuiac. libro decimo ſexto obſeruationum. capitulo trigeſimo octauo. & eſt inter l. 4. ff. de diuerſ. & temporal. præſcriptionibus. & l. 25. ff. de ſtipulation. ſeruorum.

50 Sed proculdubio ſupradicta repugnantia minime recipienda eſt, quandoquidem Iauolenus, & Venuleius in eadem facti ſpecie, ſibi de directo contrariari minime viſi ſunt. Vnde.

51 Credo bene, quod de uno ex ipſis reſponſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

52 Videndi tamen Doctores omnes ibi pro eorundem intelligentia, idem Do. Cuiacius prænotato loco, Mar. Anto. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad dictam l. vigeſimam quintam. & Gouean. lib. primo variar. Iur. ciuil. lection. cap. 31. ac alij. His adde Antonium Fabrum Coniecturarum iuris. lib. 4. cap. 3.

53 Quarto loco idem d. Cuiac. libro 19. obſeruation. cap. 27. annotauit quandam repugnantiam extare, inter l. ſolutum. §. ſi in ſortem. ff. de pignor. actione. & l. pignus. C. etiam ob chirographariam pecuniam.

54 Sed proculdubio hallucinatus eſt. Nullam enim expreſſam verborum cōtrarietatem in eadem facti ſpecie comperies inter ſupradicta reſponſa, prout quoque ex eorundem lectione vnicuiq; de facili licet colligere. Vnde.

Autumo

55 Autumo bene de vno ex ipſis contra aliud argui poſſe.

56 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Doctores omnes vtrobique. idem d. Cuiac. prænotato loco, & prius lib. 5. cap. 28. d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur 4. tit. de pignor. actione. quæſt. 47. Marc. Ant. Delrio in ſuis annotationibus ad d. l. pignus. ac alij. His adde Ioannem Robert. lib. 1. animaduerſion. Iuris ciuilis. capitul. 26. & 27. cum notis dom. Mercatoris in eundem locum.

57 L. 1. §. accuſationem. ff. ad Senatuſc. Turpil. repugnat l. quærebatur. ff. eod. tit. ex ſententia eiuſdem d. Cuiaci. libro 20. obſeruat. cap. 30.

58 Sed decipitur, quoniam nulla expreſſa extat verborum repugnantia in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione clare licet colligere.

59 Eſt bene verum, quod vna lex ex ipſis in argumentum contra aliam deduci poteſt. Vnde.

60 Adeas tamen pro ipſorummet intelligentia Scribentes omnes vtrobique. eundem Cuiacium loco iam admonito, ac alios.

61 Inſignis adeſt repugnantia teſte do. Franc. Hotomano lib. 9. obſeruat. ſua 6. inter l. iuris gentium. §. quinimo. ff. de pactis. & l. ſi vnus. §. ſed ſi id actum. ff. eod. titu.

62 Sed proculdubio deceptus eſt. Nulla enim non dicam extat, ſed nec etiã conſiderari poteſt expreſſa verborum contrarietas in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa, prout quoque ex eorundem lectione clare licet conijcere. Vnde.

63 Adde d. Accurſ. nullibi de ſupradicta contrarietate meminiſſe.

64 Videndi tamen Scribentes omnes vtrobique, & præcipue M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad dictum ver. quinimo. idem Hotoman. præcitato loco, ac alii.

65 D. Hugo Donell. in l. cum ad præſens. nume. ſecundo. ff. de rebus creditis. opinatus eſt. quandam extare contrarietatem, inter l. ſed & ſi. 26. §. vltim. ff. de iudic. & l. cum quidam. §. ſuum. ff. de acquir. hæred.

66 Sed eius opinio reſpuẽda eſt, prout ex expreſſa ipſorum reſponſorum lectione clare colligitur. Vnde.

67 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

68 Videndi tamen Doctores omnes remiſſiue in præcitatis iuribus, & Donell. præcitat. loco pro eorundem enucleatione.

69 Sunt qui exiſtimant textum. in l. generaliter. §. ſi quis ſeruo. ff. de fideicommiſſar. libertatib. de directo contrariari textui in l. ſi ſeruus legatus. §. ſi ſeruus alienus. ff. de leg. 1.

70 Sed eos hallucinatos exiſtimo. Nulla enim extat expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorũdem quoque lectione colligere licet.

71 Adde etiam Dominum Accurſ. nullibi de huiuſcemodi contrarietate meminiſſe.

72 Credo bene, quod ſint inter ſe diuerſa, & quod de vno contra aliud faciilime argui poſſit. Vnde.

73 Videndi tamẽ pro ipſorummet enucleatione Doct. omnes vtrobique, Sebaſtian. Sapia. in repetit. l. precib. nu. 6. C. de impuberum. Coraſius ibid. num. 59. Carol. Molineus in l. 1. §. ſi quis ita. nu. 43. cum ſequen. ff. de verb. obligat. Iacob. de Negris in præcirato §. num. 64. cum infinitis ſequen. Vaconius a Vacuna lib. 4. ſuarum iuris declarat. cap. 64. nume. 8. Forcatulus in ſua Necyomantia iuris dialog. 25. numero octauo, ac alii.

74 Domin. Ioannes Baptiſta Coſta in ſuo tract. de iuris, & fact. ignorant. centuria prima. diſtinctione trigeſima nona. num. decimo ſeptimo. cum pluribus ſequentibus. opinatus eſt, maxi-

mam extare contrarietatem inter l.dominum. C. de rei vendicat.& l. plane. ff. de petit .hæred.

75 Sed eius opinionem reſpuendam ipſorummet reſponſorum verba clare ſuadent. In eadem enim hypotheſi nul lat extat expreſſa verborum repugnantia inter ipſamet. Vnde.

76 Credo bene, quod alterum ex ipſis contra aliud in argumentum deduci poſſit.

77 Adeas tamen pro earundem enucleatione Docto.omnes vtrobique, Franciſcum Sarmientum lib. primo, ſelectarum iuris interpretat.cap.10. M. Antonium Delrium in ſuis Miſcellan. in annotationibus ſuis ad dictam l. domum. vbi plures coacernat. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 3. aſſertione decima ſeptima. Coſtam præcitato loco, Petrum Gilkenium de expenſis parte prima. capitu. ſecundo, per totum, ac alios.

His adde Dominum Cuiacium libro decimo obſeruationum. capitulo primo.

78 Idem d. Coſta d.trac.de iuris,& fact. ignorant.inſpect. 91.nume. final. animaduertit, quandam repugnantiam extare inter l.iniquiſſimum. ff. de iuris, & fact.ignor. & l. Iulianus. §. non ſolum. ff. ad Senatuſconſultum Macedonianum.

79 Sed me hercle decipitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare colligitur. Vnde.

80 Videndi tamen Doct.omnes vtrobique pro eorundem intelligẽtia, & idem Coſta præcitato loco.

81 Extat quædam repugnantia teſte D. Vldarico Zazio.in l. princeps. numero vigeſimo quarto. ff. de legibus. inter l. item ſi verberatum. §. penult. ff. de rei vendicatione. & l. Lucius. ff. de euictionibus.

82 Sed profecto hallucinatus eſt, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare licet coniicere. Vnde.

83 Videndi tamen Doct.omnes pro ipſorummet enucleatione, vtrobique, idem Zazius præcitato loco, Marc.Anton. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis, ad ambo prædicta iura, ac alii.

84 Animaduertitur per eundem Dominum Zazium maximam extare contrarietatem inter l. ſi familia. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. & l. illud. ff. ad leg. Aquiliam. necnon & inter eandemmet l. ſi familia. & l. ſi plures. ff.de iniuriis.

85 Sed eius opinio procul dubio reiicienda eſt. Nulla enim extat expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem facti ſpecie inter ſupra dicta reſponſa, prout quoque ex eorundem lectione clare vnicuique licet coniicere. Vnde.

86 Credo bene, quod recte de vno ex ipſis contra aliud argui poſſit.

87 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vbique prędictorum iurium, & in ſpecie idem Zazius in dict. l. ſi familia. nec non & libro ſecundo. ſingular. intellect. pagina mihi ſexageſima prima. in intellectu ad dictam l. ſi familia. Cuiacius libro octauo obſeruationum. capitulo vigeſimo. Alciatus libro ſecundo, παραδόξων capitulo decimo ſexto. Antonius Faber in ſuis Rationalibus in Pandectas. in dict. l. ſi familia. Dominus Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centuria prima. titulo de iuriſdictione.quæſtione quinquageſima ſexta. Charondas libro primo veriſimil. capitulo tertio, ad capitulum nonum. de Iuriſdictione.ac alij.

His adde Dominum Ludouicum Maynum Digeſtarum Actionum iuris libro ſecundo, capit. quadrageſimo ſecundo.

88 Maximam exiſtimatur communiter extare contrarietatem inter l. centurio. ff.de vulga. & pupill. & l. precibus. C. de impuberum.

89 Sed reuera oẽs decipiuntur. Nullam enim

Digitized by Google

enim expreſſam verborum repugnantiam in eadem hypotheſi nactus ſum inter ſupradicta reſponſa, prout quoque ex eorumdem lectione vnicuiq; de facili licet conijcere.

90 Autumo benè, quod de vno ex ijs reſponſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

91 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobiq; & præcipuè repetentes. Philippus Maſſinus inter cæteros in d.l. precib. a num. 84. vſq; ad 102. vbi omni ſi latiſſime; ac elegantiſſime inſiſtit. 14. ſeu Scribentiũ intellectus deducendo. ac refellendo. vt per eum His adde. Duaren. lib. 2. Diſputat. Anniuerſar. c. 7. Cuiac. libr. 12. obſeruat. c. 27. Authores omnes qui de ſubſtitutionum materia tractatus, conſcripſere. Prout extitere P. Leonius, Sfortia Oddus, Alex. Trentacinquius, et d. Nicolaus Intrigliol. qui quidem centur. 3. quæſt. 6. num. 10. cum ſeq. latè inſiſtit. Adnectẽdi quoq; d. Emanuel à Coſta in c. ſi pater. de Teſtam. in 6. in 3. par. in verbo interdum num. 46. cum ſeq. Connanus libr. 10. Commentar. ſuarum Iuris Ciuilis c. 8. Couarr. Tom. 2. pag. 69. num. 1. & 2. Didac. a Spino in ſuo ſpeculo Teſtamentorum numer. 33. pag. 361. & numer. 7. pag. 363. Petrus Bellon. de Iure Belli. par. 7. num. 12. & 13. cl. Menoch. lib. 4. præſump. 52. Charon. lib. 1. Veriſimil. cap. 11. clariſſ. d. Fachineus lib. 4. controuer. ſuarũ Iuris Ciuil. cap. 43. & libr. 13. cap. 75. Viden. quoque de materia d. l. Centurio idem lib. 10. cap. 18. & cap. 90. ac infiniti alij. His omnib. adde Franciſc. Motoman. Reſponſorum Amicabil. libr. 1. c. 18. & libr. 12. obſeruat. cap. 16. & 17. Necnon d. Anton. Goueanum lib. 1. declarat. ſuarum iuris. cap. 2. Adnectendus quoque d. Anton. Faber libr. 15. Coniecturarũ iuris c. 10. & c. 12. & 13. necnon & P. Loriot. in ſuis Axioma. ex tract. ſubſtitut. axiomate 60. Addas etiam Franciſc. Zoannet. Reſtitut. cap. 1. & P. Grangianum in ſuis Παραδόξοις Iuris Ciuilis. c. 54.

92 Petrus de Peralta in l. cum quidam. num. 16. ff. de legatis ſecundo. opinatus eſt, maximam & indiſſolubilem contrarietatem extare inter l. cum pater. §. Rogo. ff. de leg. 2. et l. teſtamento Centurio. ff. de manumiſſ. teſtam.

93 Sed iſthæc Peraltæ viri alioqui clariſſimi opinio reſpuenda eſt, quandoquidem inter ſupradicta reſponſa expreſſa verborum repugnantia in eadem hypotheſi non dicam extat, ſed nec etiam excogitari poteſt. Prout ex eorumdem lectione vnicuiq; etiam de facili colligere licet. Vnde:

94 Adde de huiuſmodi repugnantia Accurſium nullibi meminiſſe.

95 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobiq; & Peralta præcitato loco.

96 Si ſeruus Titio legatus ſit, & poſt mortem Titij liber eſſe iuſſus ſit; quæro an Legatum valeat?

97 In huiuſmodi quidem difficultate cõtraria extant ex ſententia d. Alex. Turraminij Iuriſcõſultorum reſponſa. Papinianus enim in l. ſi poſt mortem. §. vl. ff. de leg. 1. Ex diametro pugnare videtur cum Caio in l. peculium. §. vlt. ff. de leg. 2.

98 Sed vt opinor, maxime deceptus eſt idem d. Turraminus. Nullam enim expreſſam verborum contrarietatem in eadem hypotheſi continent inter ſe ſupradicta reſponſa, prout ex eorumdem lectione vnicuiq; etiam de facili colligere licet. Vnde.

99 Credo bene quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

100 Ad eas tamẽ pro eorumdem enucleatione Doctores oẽs vtrobique. clariſſ. d. Ale. Turraminius in ſua diſp. Paradox. de exequutione legatorum cap. 5. num. 20. & 21. d. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 6. tit. de legatis primo quæſtione 10. ac alios.

101 Sunt qui exiſtimant tex. in l. in quorum. ff. de pignoribus. de directo contrariari tex. in l. final. C. de rebus alien. nõ alie-

alienandis.

102 Sed maximopere decipiuntur, prout ex eorumdē reſponſorum lectione clare conſtat. Vnde.

103 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. vnde.

104 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctor. omnes vtrobique. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis, in annotatibus ſuis ad vtramque legem, & d. Arrius Pinell. in l. 2. C. de bonis Maternis. par. 2. capit. 1. num. 14. cum ſeq. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime.

105 Annotatur quandam contrarietatē extare inter l. pure. in prin. ff. de except. doli, & l. pecuniam quam. in fine. ff. ſi cert. petatur.

105 Sed hallucinati ſunt ij, qui de tali contrarietate meminere, nullam enim expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie extare vidi inter ſupradicta reſponſa, prout etiam ex eorumdem lectione vnicuique de facili colligere licet.

107 Credo bene, quod de vno ex ipſis cōtra aliud facillime argui poſſit. vnde.

108 Videndi tamen pro ipſorummet intelligentia Doct. omnes vtrobique, M. Ant. Debrio in ſuis Annotatibus ad d. l. pure. & d. Daniel Moller. lib. 5. ſemeſtr. differentia 77. numer. 2. vbi adducit Crotum, ac alios. His adde d. Io. Borcholtem in titul. de rebus creditis cap. 6. num. 7. cum ſeq. vbi elegantiſſime, & d. P. Barboſam in l. poſt dotem nu. 12. ff. ſolu. matrimo. vide Nicol. a Salis in ſuis Sicilimentis iuris. pag. 36. vbi meminit contrarietatem extare inter d. l. pecuniam & l. 56. §. vltim. ff. de verbor. obligat.

109 Ioannes Parladorus libr. 2. Rerum Quotidian. prima par. §. 12. limitatione. 7. num. 57. exiſtimauit contrarietatem maximam extare, inter l. Lucius §. Paulus. ff. de adminiſtr. tut. & l. ſi poſtea. ff. rem pupil. ſalu fore.

110 Sed in errorem maximum lapſus eſt, nulla enim expreſſa extat verborum repugnantia in eadem hypotheſi inter ſupra dicta reſponſa, prout etiam eorumdem verba clariſſime indicant.

Vnde nil mirum, ſi prout quoque faſſus eſt ipſemet Parladorius de huiuſcemodi contrarietate nullus meminerit.

111 Credo bene, quod de vno ex ijs reſponſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

112 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia. Scribentes omnes vtrobiq; Coras. ſ. de materia. lib. 2. Miſcellan. cap. 12. Cuiac. ad Affrican. folio 27. Parladorius præcit. loco, vbi elegantiſſime, & nouiſſime Cl. d. Henning. Oldemburg. de Fideiuſſoribus. capit. 24 nume. 154. cum ſequentibus.

113 Iulian. in l. & quidem. ff. de leg. primo. ex ſententia d. Claudij Chifletij de ſucceſſoribus pag. mihi 94. cum ſeq. aduerſatur Papiniano in l. Miles. ff. de legatis ſecundo.

114 Sed eum aperte decipi ipſorummet rñſorū verba clariſſime indicant. vnde.

115 Credo bene, quod de vno ex ipſis cō tra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

116 Adeas tamen pro eorumdem intelligentia Doct. omnes vtrobique Chifletium prænot. loco, Cuiacium lib. 2. obſeruat. c. 3. Gilbert. Regium ἐναντιοφανῶν lib. 2. cap. 20. pag. mihi 88. ac alios. Adnectend. quoq; d. Nicol. a Salis, in ſuis Sicilimentis iuris Ciuilis pag. mihi 145.

117 Sunt qui exiſtimant, Vlpianum contraria docuiſſe in l. ſi filiusfamil. ff. de rebus creditis, & l. ſed & ſi paterfamil. §. ſi ab alio. ff. ad S. C. Macedon.

118 Sed reuera eorum opinio reſpuenda eſt, quando quidem nulla expreſſa verborum contrarietas adeſt in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorumdem lectione clare liquet.

119 Eſt bene verum, quod alterum ex ijs reſponſis contra alterum in argumentum deduci poteſt. Vnde.

120 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doct. omnes vtrobique d. Cuiacius lib. 14. obſeruatione ſua 25. Iulius

Pacius.

Digitized by Google

Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 3. tit. de rebus creditis. quæſt. 65. acd. Ioann. Borcholten in titu. de rebus credit. capit. 3. num. 66. vbi meminit de Zazio, ac alijs. His adde d. Nicolaum a Salis in ſuis Sicilimentis iur. pag. mihi 54.

121 Aduerſantur ad inuicem ex ſententia nonnullorum l. quicquid aſtringendæ. ff. de verborum oblig. & l. 3. ff. de rebus creditis.

122 Sed me hercle decipiuntur, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare colligere licet.

123 Eſt bene verum, quod de vno ex iis contra aliud argui de facili poteſt.

124 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Doct. omnes vtrobique, Marc. Anton. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotationib. ſuis ad dictam l. cum quid. vbi concordantes adducit Bellonum, Mantuam, Loriotum, ac alios. Corraſ. lib. 3. Miſcellaneorum. capitu. duodecimo. Cuiacius lib. decimo quarto. obſeruat. 32. Iaſon in l. qui ſe patris. col. 25. C. vnde libe. d. Ioann. Borcholten. in titu. de rebus credit. capit. 7. nume. 6. vbi late, & nouiſſime. Dom. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centuria 3. tit. de rebus credit. quæſtione ſexageſima ſecunda.

125 Guliermus Onciacus quæſtionum Academicarum lib. 1. quæſtio. 29. opinatus eſt maximam extare contrarietatem inter l. ſi filius. la prima. ff. de liber. & poſthum. & l. filio præterito. ff. de iniuſto.

126 Sed eum hallucinati eorundem reſponſorum verba clariſſime indicant. Vnde.

127 Adde dom. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

128 Videndi tamen Scribentes omnes vtrobique, & præcipue Marcus Antonius Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad ambo prædicta iura. Onciacus præcitato loco, ac alii.

129 Antonius Guibertus in ſuis quæſtionibus. capitu. decimo, numero decimo quinto. annotauit quandam contrarietatem extare inter l. cum filiustamil. ff. ſi cert. petat. & l. ſi longius. §. ſi filiuſfam. ff. de iudic.

130 Sed proculdubio ſomniauit, prout ipſorummet reſponſorum verba clare demoſtrant.

131 Videndi tamen Doct. ibi, Mar. Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad ambo ſupradicta iura, idem Guibertus loco iam admonito, ac alij.

132 Bernard. Vvaltherus libro ſecundo. ſuorum iuris Miſcellaneorum. capitu. 14. animaduertit, Paulum Iuriſconſultum in l. ſi quis Attio. ff. de vſufructu accreſcendo. aduerſari directo Dom. Vlpiano in l. plane. §. ſi duobus. ff. de legat. & fideic. primo.

133 Sed eius opinio reſpuenda eſt. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam continent inter ſe ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione vnicuique de facili colligere licet. Vnde.

134 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

135 Videndi tamen pro ipſorummet reſponſorum enucleatione. Doct. omnes vtrobique. Zaz. lib. 1. reſponſorum ſingularium. capitu. 19. Roman. ſingular. ſuo 740. Vvaltherus præcitato loco, ac alii.

136 Videtur pugnare l. pactum. cum l. ex pollicitatione. ff. de pollicitationib. ex ſententia Domin. Albert. Bolognet. ad Rubricam. de verborum obligationibus. capitulo decimo nono. numero tertio.

137 Sed ſomniauit ipſemet Bolognetus, prout ex eorundem reſponſorum lectione vnicuique licet colligere. Vnde.

138 Adde D. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

139 Videndi tamen pro ipſorummet intelligentia Doctores omnes vtrobique, Marc. Antonius Delrio in ſuis Miſcellan.

Digitized by Google

lan. in annotationibus ſuis ad d. l. pactum. Bolognetus præcitato loco, ac alii.

140 Deducitur quædam contrarietas inter l. antiquæ. §. ne autem. C. ad Senatuſconſultum Velleianum. & l. generaliter. C. eodem. per do. Michael. Nizolium allegat. ſua iuris. 4. num. 48. cum ſequen.

141 Sed me hercle decipitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare licet colligere. Vnde.

142 Adde D. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

143 Videndi tamen pro ipſorummet enucleatione Doctor. omnes vtrobique, Marcus Antonius Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad ambo prædicta iura. Nizol. in præcitata allegatione quarta, dicto nume. 48. ac alii.

144 Sunt qui exiſtimant textum in l. fin. de pactis dotalibus. iuncta l. æſtimatis. ff. ſoluto matrimon. aduerſari l. vnicæ. §. & cum lex. C. de rei vxor. actione.

145 Sed eoſdem falli vnuſquiſque, qui eorundem reſponſorum verba interne perlegerit, ſine dubio affirmabit. Vnde.

146 Videndi tamen Doctores omnes in commentariis ſuis ad eadem iura, Mar. Antonius Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad dictam l. finalem. & l. æſtimatis. Iacobus Thoming. deciſione ſua trigeſima prima, numero vigeſimo nono. vbi de pluribus aliis meminit. ac alii.

147 Hieronymus Laurentius deciſione ſua Rotę Auenionenſ. 10. nume. ſecundo. annotauit quandam contrarietatem extare inter l. penultim. & l. fin. C. de ordine iudiciorum.

148 Sed eius opinionem reſpuendam eorundem reſponſorum verba clariſſime demonſtrant. Vnde.

149 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

150 Adeas tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobique, Marcum Antonium Delrium in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad dictam l. finalem. Repetentes volum. 5. folio 237. numero 108. Laurentium præcitato loco, ac Clariſſ. Dom. Farinac. in ſua Prax. & Theoric. Criminal titul. de variis, ac diuerſis Quæſtionib. quæſtione... capit. ſecundo, & capitu. 3. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime.

151 Deducitur quædam contrarietas per Dom. Hieronymum Pantſchmannum libro ſecundo, quæſtio. ſua tertia, numero 62. inter l. quoties. §. tantundem. ff. de hæredibus inſtituend. & l. ſi teſtamentum. penul. C. de inſtitutionib. & ſubſtitutionibus.

152 Sed proculdubio hallucinatus eſt, prout ex eorundem reſpōſorum lectione clare licet colligere.

153 Credo bene, quod alterum ex ipſis reſponſis contra aliud in argumentum deduci poſſit. Vnde.

154 Adeundi tamē pro ipſorummet enucleatione Doct. omnes vtrobique. Repetent. 5. fol. 95. nu. 217. Pantſchmann. præcit. loco. ac alii.

Franciſci Connani exiſtimantis diuerſa iura, de quibus infra, adinuicem pugnare ſententia reijcitur.

SVMMARIVM.

1 *Connanus exiſtimat l. qui vniuerſas. §. final. iuncta l. quamuis. §. 1. ff. de acquir. poſſ. contrariari l. cum quis. ff. de dolo malo.*

2 *Sed*

2 *Sed decipitur ex ſententia Authoris.*
3 *Verba reſponſorum, & numero quarto & 5.*
6 *Videndi Scribentes ibi.*
7 *Secundo idem Connan. ratus eſt, adeſſe contrarietatẽ inter l. omnes. & l. competit C. de præſcript. 30. vel 40. annorum. necnon inter l. ſicut in rem. C eodem. & l. penult. & vlt. C. ne rei dominicæ?*
8 *Sed labitur in errorem.*
9 *Adeundi Doctores ibidem.*
10 *Tertio. l. per ſeruũ. ff. de vſu, & habit. & §. 1. inſtitut. per quas perſonas nobis acquiritur. contrariantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Connani.*
11 *Sed hallucinatur.*
12 *Verba reſponſorum. & num. 13.*
14 *Opinio Authoris.*
15 *Videndi interpretes ibi ac alij per authorem relati, & num. 16.*
L loci. §. finali. et l. etſi forte. ff. ſi ſeruit. vendicetur. aduerſatur teſte eodem.
17 *Connano l. ſeruitus. §. finali. iuncta l. cutus ædificium. ff. de ſeruitut. Vrbanorum prædiorum.*
18 *Sed eius ſententia reſpuenda.*
19 *Videndi Scribentes vtrobiq.*
20 *Paulus Iuriſconſultus ſibimetipſi reputatur contrarius per Connanum in l. 2. §. apud Alphenum. & in § idem Labeo ait. il primo. ff. de aqua pluuia arcenda.*
21 *Sed eius ſcuſus reijciendus.*
22 *Adeas Scribentes vtrobiq.*
23 *L. quod autem. ff. de ſeruit. Vrbanorum prædiorum. & l. etſi forte §. ſciendum. ff. ſi ſeruitus vendicetur. contrariantur ad inuicem ex ſententia Connani.*
24 *Sed ſomniauit.*
25 *Verba reſponſorum. & num. 26.*
27 *Accurſius nullum verbum de iam dicta contrarietate.*
28 *Videndi Scribentes ibi.*
29 *Idem Connanus ratus eſt, l. idemq. §. ſi ſibi ff. qui potiores. aduerſari l. ſi prior creditor. §. a Titio. ff. eodem.*
30 *Sed decipitur.*
31 *Idem Connanus animaduertit, contrarietatem extare inter l. at ſi quis §. ſi colonus ff. de religioſis, & ſumptib. funerum. & l. impenſa funeris. ff. eodem.*
32 *Sed hallucinatus eſt.*
33 *Verba reſponſorum. & num. 34.*
35 *Vide Doctores vtrobique.*
36 *L. 1. §. cum venditor. ff. quibus modis pignus, vel hypoth. & l. debitum. C de remiſſione pignoris. altercantur adinuicem teſte eodem Connano.*
37 *Sed Author talem opinionem improbat.*
38 *Verba reſponſorum. & num. 39.*
40 *Opinio Authoris.*
41 *Videndi Scribentes ibi.*
42 *L. Attilius Regulus. ff. de Donat. & l. Lucius Titius. ff. eodem. manifeſtam continent inter ſe repugnãtiam ex ſententia eiuſdem Connani.*
43 *Damnatur autem eius opinio per authorem.*
44 *Verba reſponſorum. & num. 45.*
46 *Opinio Authoris.*
47 *Videndi Scribentes ibi, ac alij per authorem relati.*
48 *L. decreta. ff. de re iudicata. & l. 1. §. finali. ff. de verborum obligat. contrariantur ad inuicem ex ſententia eiuſdẽ Connani.*
49 *Sed decipitur.*
50 *Verba reſponſorum. & num. 51.*
52 *Videndi Scribentes ibi, & alii per authorem relati.*
53 *Dicta l. Decreta. & l. iudices. C. de ſententiis, & interloquutionibus. contrariantur adinuicem ex ſententia Molinæi.*
54 *Sed fallitur.*
55 *Verba d. l. iudices.*
56 *Videndus Pancirolus.*
57 *L. qui decem. §. Stichum. ff. de ſolutionibus. & l. Meuius. §. duobus teſtam. ver. non idem reſp. ff. de legat. 2. altercantur ad inuicem ex ſententia eiuſdẽ Connani.*
58 *Sed eius opinio damnatur per Authorem.*

59 Videndi tamen Scribentes vtrobi-que.

60 L. ſi ita ſtipulatus fuero la 2. ff. de verb. obligationibus. & l. ſi ſeruus. §. qui quinque ff. de legatis primo. cõtrariantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Connani.

61 Sed eius ſententia reſpuenda.

62 Verba reſponſorum. & num. 63.

64 Opinio Authoris.

65 Videndi Scribentes ibi.

66 Idem Cõnanus animaduertit contrarietatem extare inter l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus. ver. eum qui. ff. de verborum obligationibus. & l. eum qui. ff. eod. tit.

67 Opinio Authoris damnantis illam Connani, & nu. 70.

68 Verba reſponſorum & nu. 69.

71 Videndi Scribentes ibi.

72 Idem Connanus ratus eſt l. ſi a colono. §. cum in facto ff. de fideiuſſoribus repugnare l. final. ff. eodem.

73 Sed decipitur Connanus.

74 Verba reſponſorum. & nu. 75.

76 Accurſius nullibi de iã dicta contrarietate meminit.

77 Videndi Doctores vtrobique.

78 Idem Connanus autumauit l. ſi duos ff. de contrahenda emptione aduerſari l. dominum. iuncta l. ſeq. ff. codem.

79 Sed decipitur.

80 Videndi Scribentes ibi.

81 L. Senatus. §. donatio in fine. ff. de mortis cauſa donationibus. & l. naturalis. in princ. ff. de præſcriptis verbis. contrariantur ad inuicem, teſte eodem Connano.

82 Sed fallitur Connanus.

83 Accurſio nullum verbum de iam dicta contrarietate.

84 Videndi Scribentes ibi.

85 L. 1. §. æſtimatio ff. de æſtimatoria act. contrariatur l. ſi gratuitam. §. ſi margaritas ff. de præſcriptis verbis. teſte eodem Connano.

86 Sed hallucinatus eſt.

87 Verba reſponſorum. & nu. 88.

89 Opinio Authoris.

90 Videndi interpretes ibi.

91 Vlpianus in l. maritum. ff. ſoluto matrimonio aduerſatur Pomponio in l. etiã filios. ff. eodem. & ex eiuſdem Connani opinione.

92 Sed in errorem maximum lapſus eſt.

93 Verba reſponſorum, & nu. 94.

95 Videndi Scribentes ibi, ac alij relati per Authorem d. numero.

96 Idem Connanus exiſtimauit, l. cum dos filiæ. ff. de pactis dotalibus aduerſari l. 2. §. quod ſi in patris ver. item ſi voluntate ff. ſol. matrim.

97 Hallucinatus eſt ipſe Connanus.

98 Videndi tamen pro ipſorum reſponſorum enucleatione Doctores omnes ibi, ac alij per Authorem relati.

99 L. ex annuo ff. de donationibus inter virum & vxor. refragatur. l. ſiue vxor. ff. eodem titulo. teſte eodem Connano.

100 Sed decipitur Connanus.

101 Verba reſponſorum. & nu. 102.

103 Accurſius nullum verbum de iam dicta contrarietate.

104 Videndi Scribentes ibi.

105 L. Papinianus. ff. de donationibus inter vir. & vxor. contrariatur. l. ſi ſtipulata §. & ſi forte ff. eodem. ex ſententia eiuſdem Connani.

106 Sed fallitur.

107 Verba reſponſorum. & num. 108.

109 Opinio Authoris.

110 Videndi Scribentes ibi.

111 Donatio inter Coniuges an morte donantis confirmetur, etiamſi ſtipulatione ſit peracta, & res nondum tradita?

112 Videndi pro reſolutione multi Scribentes congeſti per Authorem d. numero.

113 L. cum hic ſtatus § ſi maritus vxori. ff. de donationibus inter virum, & vxor. & l. res vxoris. C. eod. tit. contrariantur ad inuicem ex ſententia eiuſdem Connani.

114 Sed decipitur ex ſententia Authoris.

115 Videndi Scribentes ibi pro enucleatione ſupradictorum reſponſorum.

116 Sed

Digitized by Google

116 *L qui graui. ff. de iur. Codicillorum. aduerſatur l. 15. qui vnum. ff. eodem. ex ſententia prædicti Connani.*
117 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
118 *Videndi Scribentes ibi.*
116 *L. 1. §. ſi hæres. ff. ſi tabul. teſtamenti null. ext. contrariatur teſte eodem Cõnano §. ex eo autem. inſtitut. quibus modis teſtamenta infirmentur.*
120 *Somniauit Connanus.*
121 *Videndi Scribentes ibi.*
122 *Idem Connanus opinatus eſt, adeſſe contrarietatem inter l. quemadmodum. ff. de inofficio teſtamento, & l. Papinianus. §. ſequenti loco ff. eodem.*
123 *Decipitur.*
124 *Videndi Doct. ibi, ac alij per authorem congeſti.*
125 *L. Pantonius. ff. ſi quis a parent. fuer. manumiſ. & l. nam & ſi parentibus. ff. de inofficio. teſtamento. contrariantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Connani.*
126 *Sed hallucinatur.*
127 *Verba reſponſorum, & num. 128.*
129 *Videndi Scribentes vtrobique.*
130 *L. 1. in fine. ff de inofficio teſtamento. aduerſatur. l. patris, vel ſororis. C. eodem teſte eodem Connan.*
131 *Sed eius opinio reſpuenda eſt.*
132 *Verba reſponſorum, & num 133.*
134 *Videndi Scribentes ibi.*
135 *L. & ſi. ff. de liberis, & poſthumis. & l. ſi poſthumus. §. quod vulgo. ver ſi quis ita. ff. eodem. cõtrariantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Connani.*
136 *Sed eius opinio damnatur.*
137 *Verba reſponſorum. & num 138.*
139 *Videndi Scribentes utrobique.*
140 *Idem Connanus ratus eſt, contrarietatem extare inter l. cum mater. ff. de inofficio teſtamento, & l. cum tale. §. falſam ff. de conditionibus, & demonſtrationibus.*
141 *Sed decipitur.*
142 *Verba reſponſorum, & num. 143.*
144 *Accurſ. nullum verbum de dicta contrarietate.*
145 *Videndi Doctores omnes ibi, pro enucleatione ipſorum reſponſorum, ac alij Authores per Authorem congeſti.*

1 Paulus Iuriſconſultus in l. qui vniuerſas. §. finali. & in l. quãuis. §. 1. ff. de acquirenda poſſeſſione. contrariatur ex ſententia Connani, loco inferius allegando, Proculo Iuriſconſulto in l. cum quis perſuaſerit. ff. de Dolo Malo.

2 Ego autem nullam contrarietatem inter ſupradicta reſponſa in eademmet facti ſpecie, eorundem verbis interne perlectis, adinueni, id quod etiam ex ipſorummet lectione vnuſquiſque de facili colligere poterit. Vnde.

3 Audias verba Paul. in d. §. final. *Si ego tibi commodauero, tu Titio, qui putet tuum eſſe, nihilominus ego id poſſideo, & idem erit ſi colonus meus fundum locauerit, aut is, apud quem depoſueram, apud alium rurſus depoſuerit; & id per quamlibet plurium perſonas factum obſeruandum ita erit.*

4 Verba d. l. quamuis. §. 1. *Si conductor rem vendiderit, & eam ab emptore conduxerit, & vtrique mercedes præſtiterit, prior locator poſſeſſionem per conductorem rectiſſime retinetur.*

5 Verba autem Pauli talia ſunt. *Cum quis perſuaſerit familiæ meæ, vt de poſſeſſione decedat, poſſeſſio quidem non amittitur, ſed de dolo malo actio in eum competit, ſi quid damni mihi acceſſerit.*

6 Pro ipſorum tamen reſponſorum intelligentia videndi Doct. omnes vtrobiq; Zoãnetus Rerum quotidianarum capit. 52. Vacon. lib. 2. Declaratione ſua iuris 34. & d. Fran. Connan. lib. 3. Commentariorum ſuorum Iuris Ciuilis ca. 9. pag. mihi 163.

7 Aliam ſecundo loco principaliter annotauit contrarietatem idem Connan. inter l. omnes. & l. competit de præſcriptione 30. vel 40. annorum necnon inter l. ſicut in rem. C eod. & l. penult. & vlt. C. ne rei dominicæ, vel templorum vindicatio.

8 Sed reuera in errorem maximum lapſus eſt. Nulla enim inter ſupradicta reſponſa extat realis verborum repugnãtia, ac contrarietas, id quod etiam ex eorumdem lectione vnicuiq. de facili colligere licebit. Vnde.

9 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia, ac enucleatione Doctores omnes ibidem, M. Anton. Delrius in ſuis Miſcellaneis, in annotationibus ſuis ad omnia prædicta iura. & Connan. lib. 3. ſuorum Commentar. Iuris ciuilis c. 16. pag. mihi 191.

10 Tertio loco annotata eſt per eundem d. Connanum quædam alia repugnantia inter l. per ſeruum. ff. de vſu, & habitatione. & §. 1. inſtitut. per quas perſonas nobis acquiritur.

11 Sed & in hoc deceptus eſt. Nulla enim expreſſa verborum repugnantia in eadem facti ſpecie apparet ex ſupradictis reſponſis, vt tu lector beneuole ex eorũdem lectione de facili colligere poteris.

Verba d. l. per ſeruum ſunt huius-modi.

12 *Per ſeruum vſurarium ſi ſtipuler, vel per traditionem accipiam, an acquiram quaritur, ſi ex re mea, uel ex operis eius. et ſiquidem ex operis eius, non valebit, quoniã nec locare eius operas poſſumus, ſed ſi ex re mea, dicimus ſeruũ vſurariũ ſtipulantem, uel per traditionem accipientem, mihi acquirere, cum hac opera eius vtar.*

Verba d. §. talia ſunt.

13 *Acquiritur vobis non ſolum per voſmet ipſos. ſed etiam per eos, quos in poteſtate habetis, item per ſeruos, in quibus vſumfructum habetis.*

14 Quid ergo? credo bene, quod de vno ex his reſponſis ad aliud argui poſſit; Vide.

15 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia. Doctores omnes vtrobique Cuiac. lib. 14. obſeruat. 23. & Connan. ipſe libr. 4. Commentar. ſuorum Iuris Ciuilis c. 5 pag. mihi 268.

16 Vide quoq. de materia tex. in §. de ijs autem. Inſtitut. per quas perſonas nobis acquiritur.

17 Alia quarto loco deducitur contrarietas per eundem Connanum inter Vlpianum in l. loci. §. finali. & l. etſi forte. cum quo concordat Paul. in l. & ideo ſi. ff. ſi ſeruitus vendicetur. & Pomponiũ. in l. ſeruitus. §. final. iuncta l. cuius ædificium. quę eſt eiuſdem Paul. ff. de ſeruitut. vrbanorum prædiorum.

18 Sed in hoc ipſum hallucinatum facile dijudico. Nullã enim expreſſam verborum repugnantiam in eadem mei facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa adinuenies, vt tu lector beneuole ſtudio camerario ex eorumdem verbis colligere poteris. Vnde.

19 Pro ipſorum tamen intelligentia, ac enucleatione videndi Doctores omnes in prçcitatis locis, ſeu iuribus. Coraſ. lib. 3. Miſcellaneorum. c. 24. Connan. lib. 4. Commentar. ſuorum Iuris Ciuilis. c. 7. pag. mihi 215. & aliqua penes Eucrard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 2. aſſertione prima.

20 Paul. Iuriſconſultus ſibi ipſi met reputatur contrarius per Connanum in l. 2. §. apud Alphenum; & in §. idem Labeo ait. d. l. 1. ff. de aqua pluuia arcenda.

21 Sed valde mea ſententia decipitur, oppoſita enim in eadem materia ipſum minime ſcripſiſſe adinuenies.

22 Videndi tamen pro ſupradictorum reſponſorum enucleatione Doctores omnes vtrobiq. idem Connan. libr. 4. ſuorum Commentar. Iuris Ciuilis c. 7. pag. mihi 217. Coraſ. in l. quoties. in. §. ſeruitutum. num. 4. ff. de ſeruitutibus. M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellaneis, in annotationibus ſuis ad dictum §. apud Atteium. Vbi nonnullos concordantes deducit, ac alij.

23 Aliam ſexto loco contrarietatem propoſuit idem dom. Connanus inter Pomponium Iuriſconſultum in l. quod autẽ. ff. de ſeruitutibus vrbanorum prædiorum, & Vlpian. in l. etſi forte. §. ſciendum tamen. ff. ſi ſeruitus vendicetur.

24 Sed eundem in errorem maximum lapſum eſſe nullus, qui eorumdem reſpon-

ſponſorum verba perlegerit, proculdubio ibit inficias. Nulla enim inter eadẽ, non dicam extat, ſed nec excogitari poteſt verborum contrarietas. Audias eorumdem verba.

25 Verba Pomponij. *Quod autem ædificio meo me poſſe conſequi, vt libertatem vſucaperem, dicitur idem me non conſequuturum, ſi arborem in eodem loco ſitam habuiſſem, Mutius ait; & rectè, quia non ita in ſuo ſtatu, & loco maneret arbor, quemadmodum paries, propter motum naturalem arboris.*

26 Verba Vlpiani. *Sciendum tamen in his ſeruitutibus poſſeſſorem eundem eſſe iuris & petitorem. etſi fortè non habeam ædificatum alteus in meo, aduerſarius meus poſſeſſor eſt. Nam cum nihil ſit innouatũ, ille poſſidet, & ædificantem me prohibere poteſt, & ciuili actione, & interdicto quod vi, aut clam. idem etſi lapilli iactu impedierit, ſed etſi patiente eo ædificauero, ego poſſeſſor ero effectus.*

27 Adde ꝑ maiori corroboratione meæ opinionis. Nam nullibi d. Accurſ. de ſupradicta contrarietate meminit in ſupracitatis reſponſis.

28 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia Doctores omnes vtrobique, idem Connan. lib. 4. Commentar. ſuorum Iuris Ciuilis cap. 12. pag. 241. & d. Franciſc. Zoannet. Reſtitutionum ſuarum, c. 25.

29 Alia ſeptimò loco eſt mihi pugna cũ
Connano libr. 4. Commentar. ſuorum
Iuris Ciuilis c. 17. pag. mihi 271. tergo.
Is. n. annotauit contrarietatẽ quandam
inter Vlpian. in l. idemque eſt. §. ſi tibi. ff. qui potiores. & Papin. in l. ſi prior
creditor. §. a Titio ff. eodẽ. & tamẽ eorũ
30 dẽ tamen reſpõſorum verbis perlectis;
nulla inter eademmet verborum extat
repugnantia; id quod etiam ex eo facile comprehenditur. Nam Accur. de ipſa
contrarietate nullum verbum. Satis.

31 Octauo loco ipſemet Connan. lib. 4. Commentar. ſuorum Iuris Ciuilis d. cap. 17. pag. mihi 274. animaduertit aliam contrarietatem extare inter Vlpian. in l. at ſiquis §. ſi colonus ff. de religioſ. & ſumptib. funer. & Mecian. in l. impenſa funeris. ff. eodem.

32 Sed & in hoc valde deceptus eſt. Nullam enim verborum repugnantiam inter ipſamet extare reſponſa vnicuique ex eorumdem lectione colligere licebit.

33 Audias verba Vlpiani. *Si Colonus, vel inquilinus ſit is, qui mortuus eſt, nec ſit vnde funeretur, ex inuectis, & illatis eum funerandum Pomponius ſcribit, & ſiquid ſuperfluum remanſerit, hoc pro debita penſione tenetur.*

34 Mecian. autem ita loquitur. *Impenſa funeris ſemper ex hæreditate deducitur, quæ etiam omne* creditum ſolet præcedere, cum bona ſoluendo non ſunt.

35 Vide tamen Doctores vtrobique.

36 Nono ſe offert quædam alia contrarietas perpenſa per eundem Connan. loco inferius allegando inter Papinianum Iuriſconſult. in l. 1. §. cum venditor. ff. quibus modis pign. vel hypothec. ſol. & Imperatorem Gordianum in l. debitum. C. de remiſſ. pignor.

37 Sed vt verum fatear, ſupradicta reſponſa expreſſam verborum repugnantiam in eademmet facti ſpecie, prout requiritur ad contrarietatem inducendam, inter ſe minime continent. Audias eorum verba.

38 Verba Papiniani. *Cum venditor numerata ſibi parte pretij prædium, quod venierat, pignori accepiſſet, ac poſtea reſiduum pretium emptori, literis ad eum miſſis donaſſet, eoque defuncto donationem quibuſdam modis inutilem eſſe conſtaret, fruſtra fiſcum, qui in locum venditoris ſucceſſerat, petere prædium iure pignoris apparuit, cuius pignoris ſolutum eſſe pactum prima voluntate donatoris conſtabat, quoniam inutilem pecuniæ donationem lex facit, cui non eſt locus in pignore liberando.* Hactenus Papinianus.

Ver-

39 Verba Gordiani Imperatoris. *Debitū, cuius meminiſti, quod per pacti conuentionem inutiliter factam remiſiſti etiam nunc petere non vetaris, & vſitato more pignora vindicare.*

40 Quid ego? Credo bene, quod alterū ex his reſponſis optime in argumentum deduci poſſit.

41 Videndi tamen pro eorundem intelligentia vltra Doctor. omnes vtrobique idem d. Connan. lib. 4. ſuorum Cōmentar. Iuris Ciuilis cap. 19. & d. Iulius Pac. ἐναντιοφανῶν centur. 5. tit. quibus mod. pign. vel hypothec. ſolut. q. 30.

42 Affertur decimo quædam contrarietas per eundem Connanum, loco inferius allegādo, inter Papinianum Iuriſconſultum in l. Attilius Regalus. ff. de donat. & Sceuolam in l. Lucius Titius. ff. eodem tit.

43 Ego autem maximo cū in hoc errore capi ſemper opinatus ſum. nulla enim expreſſa verborum contrarietas in eademmet facti ſpecie reperitur inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione vnicuique de facili colligere licebit.

44 Verba Sceuolæ. *Lucius Titius epiſtolā talem miſit Ille illi ſalutem. Hoſpitio illo, quamdiu volueris, vtaris in ſuperioribus dietis, & his omnibus gratuito, idque te ex voluntate mea facere hac epiſtola notum tibi facio. Quæro an hæredes eius habitationem prohibere poſſit? Reſpondi ſecūdum ea, quæ proponerentur, hæredes eius poſſe mutare voluntatem.*

45 Papinian. ita loquitur. *Attilius Regulus iuuenis ad Nicoſtratum præceptorem ita ſcripſit. Quoniam & cum patre meo ſemper fuiſti, & me eloquentia, & diligentia tua meliorem reddidiſti, dono, & promitto tibi habitare in illo cenaculo, eoq; vti. Defuncto Regulo controuerſiam habitationis patiebatur Nicoſtratus, & cum de ea re mecum contuliſſet, dixi poſſe defendi, non meram donationem eſſe, verum officium magiſtri quadam mercede remuneratum Regulū. ideoque non videri donationem ſequentis temporis irritam eſſe. Quod ſi expulſus Nicoſtratus veniat ad iudicem, ad exemplum interdicti, quod fructuario proponitur, defendendus erit, quaſi loco poſſeſſoris conſtitutus, qui vſum æquaculi accepit.* Ita Papinianus.

46 Quid ergo? Credo bene, quod de vno ex his reſponſis contra aliud de facili argui poſſit.

47 Videndi tamen pro eorundem intelligentia vltra Doctor. omnes vtrobique F. Connan. lib. 5. Comentar. ſuorum Iuris Ciuilis cap. 9. pag. mihi 320. Cuiac. lib. 17. obſeruat. cap. 33. d. Couaruuias Variarum reſolut. lib. 3. cap. 15. num. 5. Alciat. lib. 2. παρέργων iuris. capi. 49. Cl. Menoch. de Arbitrar. iudic. lib. 1. q. 69. nu. 22. Clar. in §. Donatio. q. 3. d. Iulius Pac. ἐναντιοφανῶν centur. 6. tit. de donat. q. 81. ac alij.

48 Vndecimo aliā quidem cōtrarietatem annotauit idem d. Connan. inter Triphoninum Iuriſcōſultum in l. decreta. ff. de re iudicata. & Vlpian. in l. 1. §. final. ff. de verb. oblig.

49 Sed me hercle decipitur. Nullam enim extare vidi verborum expreſſam repugnantium in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſpōſa. Audi eorumdē verba.

50 Verba Triphonini. *Decreta a prætoribus latine interponi debent.*

51 Verba Vlpiani *Eadem autem an alia lingua reſpondeatur nihil intereſt, proinde ſi quis latine interrogauerit & reſpondeatur ei grece, dummodo congruenter reſpondeatur, obligatio conſtituta eſt. idē per contrarium. Sed vtrum hoc vſque ad græcum ſermonem tantum pertulimus, an vero, & ad alium, Pœnum forte, vel Aſſyrium, vel cuiuſuis alterius linguæ, dubitari poteſt ex ſcriptura Sabini. Sed verū puto, vt omnis ſermo contineat verborum obligationem, ita tamen, vt vterque alterius linguam intelligat, ſiue per ſe, ſiue per verum interpretem.*

52 Pro eorundem tamen reſponſorum intelligentia, ac enucleatione videndi, vltra Doctor. omnes vtrobique Iacobus Reuard. Tom. 1. Variorum lib. 4. cap. 2.

Connan.

Digitized by Google

Connan.lib.6. ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis.capit. 1.pag. mihi 333. in fin.& 334. Bernard. Vvalther. libro 1. ſuorum Miſcellaneorum. cap. 18. Alciat.præciſe in d.§.eadem.nume.7.cum ſeq & ibidem Corraſ.nu.pariter 7.cum ſeq.ac alii.

53 Præſciendum adhuc, aliam animaduerſum ἀντινομίας extare per Clar. do. Carol.Molin.in d.§. eadem. nu.23.cũ ſeq.inter eandem l.decreta. & l.iudices. C.de ſenten. & interlocutionib.

54 Sed fallitur, & ipſe. Nulla enim inter ſupradicta reſponſa conſiderari poteſt contrarietas. Conſidera verba d. l. iudices. quæ talia ſunt.

55 *Iudices tam Latina, quam Græca lingua ſententias proferre poſſunt.*

56 Videndus quoque Clar. d. Panciról. in ſuo Theſaur. variar.lectìon.lib.3.ca. 15. vbi late.

57 Duodecimo. Adhuc mihi pugna eſt cum do.Connano. nam is lib.6. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis.cap.2.pag. mihi 335. tergo, & 336. aliam annotauit contrarietatem inter Marcellum Iuriſconſult.in l.qui decem. §. *Stichum*, aut Pamphilum. ff. de ſolut. & Papin. in l.Mæuius.§.duobus teſtam.ver. non idem reſpondetur.ff.de leg. ſecun.

58 Et tamen nullam expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa nactus ſum. Vnde. Eorundem verba per te perlegas.

59 Pro ipſorum tamen intelligentia vltra Doctores omnes vtrobique. Vide Connan.præfato loco, & Mar. Anton. Delrium in ſuis Miſcellaneis in dict. §. Stichum. vbi deducit Alciat.Cuiacium. ac alios. Sat loca indicaſſe.

60 Decimotertio. Adducitur quidẽ alia contrarietas per eundem d. Cõnanum loco inferius allegando inter Papinianum Iuriſconſ. in l. ſi ita ſtipulatus fuero. la ſeconda. ff. de verbor. obligat. & Aphricanum.in l.ſi ſeruus. §.qui quinque.ff.de leg.1.

61 Sed ipſius ſententiæ minime ſubſcribo, cum inter ipſamet reſponſa, nulla expreſſa verborum in eadem facti ſpecie reperiatur contrarietas, nec repugnantia. Audi eorundem verba.

62 Verba Papiniani. *Si ita ſtipulatus fuero Hanc ſummam centum aureorum dare ſpondes? etſi maxime ita exaudiatur ille ſermo. Si modo centum aureorum eſt, non facit conditionem hæc adiectio, quoniam ſi centum non ſint, ſtipulatio nulla eſt, nec placuit inſtar habere conditionis ſermonem, qui non ad futurum, ſed ad præſens tempus refertur, etſi contrahentes rei veritatem ignorent.* Hæc Papinianus.

63 Verba d.§.qui quinque. *Qui quinque in arca habebat, ita legauit, vel ſtipulanti promiſit. Decem, quæ in arca habeo, & legatum, & ſtipulatio valebit, ita tamen vt ſola quinque, vel ex ſtipulatione, vel ex teſtamento debeantur. Vt vero quinque, quæ deerunt, ex teſtamento peti poſſint, vix ratio patitur, nam quodammodo certum corpus, quod in rerum natura non ſit, legatum videtur, quod ſi mortis tempore plena ſumma fuerit, & poſtea aliquid ex ea deperierit, ſine dubio ſoli hæredi deperit.* Ita Aphricanus.

64 Quid ergo? Credo bene, quod de vno ex his reſponſis contra aliud de facili poſſit argui.

65 Videndi tamen pro eorundem intelligentia, ac enucleatione, vltra Doctores omnes vtrobique, idem d.Connan. lib.6. Commentar. ſuorum Iuris Ciuilis.capit 4.pag.mihi 350. tergo. ſubtilis C.Molineus in l. 1. §. ſi ſtipulanti. num. 8.ff.de verbo.obliga. Emanuel a Coſta. lib.1.ſelectarum interpretationum.cap. 2. & nouiſſime. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centuria tertia. aſſertione 54.

66 Decimoquarto tradidit idem d. Cõnan. lib. 6. Commentar. ſuorum Iuris ciuilis.cap.4.pagin. mihi 351.tergo. Vlpianum in l.ſtipulatio iſta.§.in ſtipulationibus. ver.eum qui. ff. de verborum obligat. aduerſari Iuliano.in l.cum qui. ff.eod.titu.

Ego

Digitized by Google

67 Ego autem nullam contrarietatem inter ſupradictorum Iuriſconſultorum reſponſa nactus ſum. Quinimo eorundem verbis perlectis ipſos adinuicem maxime concordare adinueni. Audi eorundem verba.

68 Verba Vlpiani. *In ſtipulationib. cum quæritur, quid actum ſit, verba contra ſtipulatorem interpretanda ſunt. Eum, qui ita dicat, mihi decem, & Titio decem, eadem decem, non alia decem dicere credendum eſt.*

69 Verba Iuliani. *Eum qui ita ſtipulatur, mihi, & Titio decem dare ſpondes? veriſimile eſt ſemper vna decem communiter ſibi, & Titio ſtipulari, ſicuti qui legat Titio, & Sempronio non aliud intelligitur, quam vna decem communiter duobus legare.*

70 Nonne ex ſupradictis verbis inter ſupradicta reſponſa apparet maxima conſonantia?

71 Vide tamen Doctores vtrobique.

72 Decimoquinto. Paul. Iuriſconſultus ſibi ipſimet contrarius extitiſſe exiſtimatur per eundem d. Connanum libro 6. Commentar. ſuorum Iuris Ciuilis. ca. 7. in princ. in l. ſi a colono. §. cum facto. ff. de fideiuſſoribus. & l. finali. ff. eodem.

73 Sed eum aperte decipi, vt vnuſquiſque fateatur, neceſſe eſt. Audias verba vtriuſque reſponſi, & ſi adinuicem cōtrarientur, iudex eſto.

74 Verba dicti §. cum facto. *Cum facto ſuo reus principalis obligationem perpetuat, etiam fideiuſſoris durat obligatio, veluti ſi moram fecerit in Sticho ſoluendo, & is deceſſerit.*

75 Verba dict. l. cum procurator. *Cum procurator in rem agebat, cautionem dederat ratam rem dominum habiturum, poſtea uicto eo reuerſus dominus, iterum de eadem re agebat, & cum reus haberet poſſeſsionem, noluit eam reſtituere, & ideo magno condemnatus eſt. In amplius fideiuſſores non tenentur, hoc enim non debet imputari fideiuſſoribus, quod ille propter ſuam pœnam præſtiterit.*

76 Adde domin. Accurſ. iuxta morem nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

77 Videndi tamen pro eorundem reſponſorum intelligentia, ac enucleatione Doctores omnes vtrobique, & vltra hos Domin. Antonius Henning. Oldenburgic. in ſuo celebri tracta. de Fideiuſſoribus. capitu. vigeſimo. §. duodecimo. nume. decimo quinto, & cap. 24. nume. 193. cum ſequentib. vbi late, & pulchre.

Adde quoque de materia Do. Euerhard. Bronchorſt. *Enantiophan.* centur. 4. aſſert. 54.

78 Decimoſexto ipſe Dom. Connan. libro ſeptimo, ſuorum iuris Commentariorum. capit. 6. pagina mihi 420. contrarietatem extare autumauit inter l. ſi duos. ff. de contrahenda emptione. & l. domum. iuncta l. ſequenti. ff. eodem.

79 Sed ſine dubio decipitur. In eadem enim facti ſpecie, nulla verborum contrarietas extat inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione clariſſime colligitur. Vnde.

80 Pro ipſorum tamen intelligentia vltra Doctores omnes vtrobique, videndi Emanuel Zoarez libro primo obſeruationum. capi. 34. Ioannes Robertus, Cuiacius, Hotomanus, Molineus, ac alij, quos retulit d. Marc. Ant. Delrius in ſuis Miſcellan. in annotationib. ad d. l. domum.

81 Decimoſeptimo. Adducuntur per eundem Dom. Connanum loco inferius allegando duo Pauli Iuriſconſulti reſponſa, vt ſibi contraria, videlicet. l. Senatus. §. donatio. in fine. ff. de mortis cauſ. donationibus. & l. naturalis. in princip. ff. de præſcript. verbis.

82 Sed aperte eum decipi, nullus, qui eorundem reſponſorum verba interne perlegerit, proculdubio ibit inficias, ea per te perlegas.

83 Adde pro maiori reprobatione opinionis

nionis eiuſdem Dom. Connani. Nam dom. Accurſ. nullibi de dicta contrarietate mentionem fecit. Vnde.

84 Videndus tamen pro ipſorummet intelligentia idem Domin. Connanus libro ſeptimo, ſuorum Commentariorum Iuris ciuilis. capit. decimo quinto, fere in princip. & Meneſius relatus per Marcum Antonium Delrium. in d. l. naturalis. in præcitata l. Senatus cenſuit.

85 Decimooctauo Vlpianus Iuriſconſultus exiſtimatur ſibi ipſi contrarius per eundem Domin. Connanum in l. 1. §. æſtimatio. ff. de æſtimatoria actione. & in l. ſi gratuitam. §. ſi Margaritas. ff. de præſcriptis verbis.

86 Sed aperte mea ſententia, decipitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione de facili conſtare poteſt. Nulla enim clara verborum repugnantia extat inter ipſamet in eadem facti ſpecie.

87 Audias verba dicti §. Æſtimatio. *Aeſtimatio autem periculum eius facit qui ſuſcepit, aut igitur ipſam rem debebit incorruptam reddere, aut æſtimationem, de qua conuenit.*

88 Verba dicti §. ſi Margaritas. *Si Margaritas tibi æſtimatas dedero, vt aut eaſdem mihi afferres, aut pretium earum, deinde eæ perierint ante venditionem, cuius periculum ſit? Et ait Labeo, (quod & Pomponius ſcribit) ſi quidem ego te venditorem rogaui meum eſſe periculum, ſi tu me tuum, ſi neuter, neutrum, ſed dumtaxat conſenſimus, teneri te hactenus, vt dolum, & culpam mihi præſtes, actio autem ex hac cauſa vtique erit præſcriptis verbis.*

89 Quid ergo? Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud argui poſſit.

90 Videndus tamen pro eorundem intelligentia, vltra Doctores omnes vtrobique, idem Dom. Connan. libro ſeptimo Commentariorum ſuorum Iuris ciuilis. capitu. decimo quinto, mihi 491. tergo. & dom. Andreas Anignonus in titul. inſtitution. de actionibus, capit. 34.

91 Alia decimonono ſubingreditur dubitatio ſecundum eundem Connanum inter Vlpian. Iuriſconſultum in l. maritum. ff. ſol. matr. & Pomponium in l. etiam filios. ff. eod.

92 Sed me hercle decipitur. Nullam enim inter ſupradicta reſponſa expreſſam verborum repugnantiam, eorundem verbis perlectis, adinueni. Id quod etiam vnicuique de facili colligere licebit.

93 Audias verba Vlpiani. *Maritum in id, quod facere poteſt, condemnari, explorati iuris eſt, ſed hoc hæredi extraneo non eſſe præſtandum.*

94 Verba Pomponij. *Etiam filios mulieris, qui patri hæredes extiterunt, in id, quod facere poſſunt, condemnandos Labeo ait.*

95 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Doctores omnes vtrobique, & in ſpecie P. Barboſa in dict. l. maritum. Idem Connan. lib. octauo ſuorum Iuris ciuilis Commentar. cap. 9. pag. mihi. 542. tergo, ac d. Mar. Anton. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotationib. ad d. l. maritum. vbi nonnullos concordantes deducit.

96 Aliam vigeſimo annotauit idem Do. Connan. contrarietatem inter eoſdemmet Iuriſconſ. Pomponium videlicet in l. cum dos filiæ. ff. de pactis dotal. & Vlpian. in l. 2. §. quod ſi in patris. ver. item ſi voluntate. ff. ſol. matr.

97 Sed vt verum fatear, nulla expreſſa verborum in eadem facti ſpecie, extat inter ſupradicta reſponſa repugnantia, ac contrarietas, prout ex eorundem lectione vnuſquiſque de facili colligere poterit.

Credo bene, quod de vno ex ipſiſmet reſponſis cõtra aliud argui poſſit. Vnde.

98 Videndi tamen pro ipſorummet reſponſorum enucleatione Doctores omnes vtrobique, ac in ſpecie eruditiſſimus P. Barboſa ex recentiorib. in d. §. quod ſi patris. num. quadrageſimo ſeptimo,

cum ſeq. Zaz. lib. 2. ſingul. intellect. cap. 1. num. 6. ipſemet Connan. lib. 8. ſuorũ Cõmentar. Iuris Ciuilis. capit. 10. pag. mihi 546. Ioan. Robertus lib. 1. Recept. Iur. Ciuilis lection. ca. 11. D. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 5. ut. de pactis dotalibus q. 56. ac alij. Addo d. Dominicũ Arumęum in ſuis diſput. in Pandectas. diſputatione 15. capitulo 15. pag. mihi 236.

99 Simili modo d. Vlpian. vti ſibi contrarius notatur per eundem d. Connanum. inter l. ex annuo. ff. de donat. inter vir. & vxor. & l. ſiue vxor. ff. eodem titulo.

100 Sed eundem omnino decipi vnuſquiſque, qui eorundem reſponſorum verba perlegerit, de facili immo dicam verius, ſine aliqua difficultate, affirmabit.

Audias verba eiuſdem Vlpiani in vtroque loco, & an ſibi contrarius exiſtat, attendito.

101 Verba d. l. Ex annuo. *Ex annuo, vel Menſtruo quod vxoris maritus præſtat, tũc quod ſupereſt, reuocabitur, ſi ſatis immodicum ſit, ideſt ſupra uires dotis; ſi Maritus vxori donauerit pecuniam, eaque vſuras ex donata pecunia perceperit, lucrabitur, hoc ita Iulian. in marito lib. 17. ff. ſcribit.*

102 Verba d. l. ſiue vxor. *Siue vxor marito res donaſſet, vt eas in dotem pro cõmuni filia daret, ſiue poſt donationem, quam in maritum contulit, vxor, paſſa eſt, eum pro filia in dotem dare. benigne poteſt dici, & ſi prima donatione nullius momenti eſt, attamen ex ſequente conſenſu valere dotis donationem.* Quid clarius?

103 Adde Accurſium nullibi locorum de dicta contrarietate meminiſſe.

104 Videndus tamen idem d. Connan. lib. 8. Cõmentar. ſuorum Iuris Ciuilis. cap. 11. pag. mihi 551. tergo, ac Doctor. omnes vtrobique.

105 Vigeſimoprimo idem d. Connanus aliam annotauit contrarietatem inter eundemmet Vlpianum. inter l. Papinianus. ff. de donat. inter vir. & vxor. & l. ſi ſtipulata. §. & ſi forte. ff. eod. tit.

106 Sed fallitur proculdubio Connan. ipſe. In eadem enim hypotheſi contraria minime reſpondit in prædictis iuribus ipſemet d. Vlpianus. Audias verba vtriuſque reſponſi.

107 Verba d. l. Papinian. *Papinianus recte putabat, orationem D. Seueri ad rerum donationem pertinere. Denique ſi ſtipulanti vxori ſuæ ſpopondiſſet, non putabat conueniri poſſe hæredem mariti, licet durante voluntate maritus deceſſerit.*

108 Verba d. §. & ſi forte. *Et ſi forte maritus ab vxore ſtipulatus ſit annuum, deceſſeritque mulier conſtante matrimonio, dicẽdum erit ex ratione donationem conualeſcere.*

109 Credo bene, quod cum Vlpian. in vno ex prædictis reſponſis loquatur de promiſſione facta a marito, & in altero de ea, quæ facta ſit ab vxore, & diuerſa reſpondent, quod recte de vno ad aliud argui poſſit. Vnde.

110 Videndi tamen pro eorundem reſponſorum intelligentia, ac enucleatione Doctor. omnes vtrobique, idem d. Connan. lib. 8. ſuorũ Iuris Ciuilis Commentar. cap. 11. pag. mihi 552. tergo. & deinceps, & d. Iulius Pacius *enoutiophanon* centur. 5. tit. De donat. inter virum, & vxorem quæſt. 59.

111 Sed prætereundum haud cenſeo. Pulchram ex ſupradictis iuribus elici difficultatem, & eſt: An donatio inter Coniuges morte donantes confirmetur, etiamſi ſtipulatione ſit peracta, & res nondum tradita.

112 Pro cuius quidem reſolutione videndi (vltra Scribentes omnes ibidem,) P. Nicolaus Mozz. in ſuo tract. de Cõtractibus tit. de donat. c. de perſonis, inter quas poſſit cadere donatio. nu. 36. cum ſeq. D. Alexander Trentacinquius Var. reſolution. volum. primo lib. 3. titul. de donat. reſolut. 6. vbi ample; Eruditiſſ. Sanchez de Matrimonio libro ſexto, titulo de donationibus inter Coniuges diſputatione 14. vbi omnium latiſſime, ac ele-

ac elegantiſſime. Euerhard. Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν centur. 3. aſſert. 75. & nouiſſime. Illuſtr. d. Card. Mantica de tacitis; & ambig. Conuent. lib. 21. titu. 7. nume. 32. cum ſequentib. eos omnes adeas. Sat enim loca indicaſſe. Addo Corraſ. lib. 5. Miſcellan. capitu. primo.

113 Vigeſimoſecundo alia deducitur contrarietas per eundem d. Connan. inter l. cum hic ſtatus. §. ſi maritus vxori. ff. de donat. inter virum, & vxorem, & l. res vxoris. C. eod. titu.

114 Sed aperte eum decipi, vnuſquiſque, qui eorundem reſponſorum verba interne perlegerit, affirmabit. Nulla enim extat inter ipſamet expreſſa verborum repugnantia in eademmet facti ſpecie.

115 Pro ipſorum tamen reſpõſorum enucleatione videndi Doct. omnes vtrobique. Connan. ipſemet lib. 8. ſuorũ Commentar. Iuris ciuilis. capit. 11. pag. mihi 554. tergo. Alciatus lib. 6. παρέργων cap. 27. Iacob. Cuiac. lib. 3. obſeruation. capit. 10. d. Menoch. de præſumptio. lib. 3. præſumpt. 124. num. 70. & 71. Clariſſ. Eques, & d. meus d. Peregr. de iure fiſci lib. 5. tit. 1. nu. 148. & nouiſſime. d. Sebaſtian. Guazzin. de confiſcat. bonorum concluſ. 27. nu. 9. cum ſeq. vbi infinitos alios concordantes deducunt.

116 Vigeſimotertio aliam extare contrarietatem autumauit idem d. Connan. inter Papinianum in l. qui graui. ff. de iur. codicillor. & Martian. in l. is, qui vnum. ff. eodem.

117 Sed in errorem maximum eum lapſum eſſe vnuſquiſque, qui eorundem reſponſorum verba interne perlegerit, vt fateatur, neceſſe eſt, ea per te videas, ac ponderes.

118 Videndi tamen, pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobique, & d. Connan. lib. 9. ſuorum Commentar. Iuris ciuilis. cap. 6. pag. mihi 586.

119 Vigeſimoquarto. Aliam quoque annotauit repugnãtiam idem d. Connan. inter Vlpian. I. C. in l. 1. §. ſi heres. ff. ſi tab. teſt. null. extab. & Iuſtin. in §. ex eo autem. inſtit. quib. mod. teſta. infirmẽ.

120 Sed & in hoc aperte eum decipi vnicuique, qui ipſorummet reſponſorũ verba interne perſpexerit, conijcere de facili licebit. Vnde.

121 Videndi tamen pro intelligentia ipſorum Doctores omnes vtrobique, & præcipue idem d. Connan. lib. 9. ſuorũ Comment. Iuris ciuil. c. 7. pag. mihi 590

122 Vigeſimoquinto. Alia deducitur contrarietas per eundem d. Connanum inter Paul. Iuriſcõſul. in l. quemadmodũ. ff. de inoff. teſta. & l. Papinianus. §. ſequenti loco. ff. eod.

123 Sed nulla ſane extat verborũ expreſſa contrarietas in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout etiam ex eorundem lectione vnuſquiſque de facili colligere poterit. Vnde.

124 Videndi tamen pro eorundem reſponſorum intelligentia, ac enucleatione Doctores omnes vtrobique. Idem d. Connan. lib. 9. ſuorum Comment. Iur. ciuil. cap. 8. pag. mihi 600. Cuiacius lib. 9. ſuarum iuris obſerua. cap. 14. Gilbert. Reg. ἐναντιοφανῶν lib. 1. cap. 17. Angel. a Gambell. in l. ventre. nu. 25. ff. de acqui. hære. & Ant. Gouean. lib. 2. variorum. capitu. 6.

125 Vigeſimoſexto extat ſecundũ eundẽ d. Connan. expreſſa quædã repugnãtia, inter Paul. I. C. in l. Pantonius. ff. ſi quis a par. fuerit manumiſſus. & Papin. in l. nam etſi parentib. ff. de inoffi. teſt.

126 Sed eũ omnino hallucinari opinor. Nulla. n. inter ipſamet reſpõſa expreſſa verborum repugnantia extat in eadem facti ſpecie, prout opus eſſet. Audi ipſorummet verba, & nota.

127 Verba Pauli. *Pantonius ait. Si turpes perſonas, veluti meretricẽ, a parente manumiſſus heredes feciſſet, totorũ bonorũ contra tab. poſſeſſio parenti datur, aut cõſtitutę partis ſi nõ turpis heres inſtitutus.*

128 Verba Papiniani. *Nam etſi parentibus non debeatur filiorum hereditas propter votum parentum, & naturalem erga filios charitatem. Turbato tamẽ ordine mortalitatis, non minus parentibus, quam liberis pie relinqui debet.*

Digitized by Google

129 Pro ipſorum tamen reſponſorum intelligentia videndi Doctores omnes vtrobique, Connan. ipſemet lib. 9. ſuorum Cōmentar. Iuris Ciuilis capitu. 9. pag. mihi 604. tergo. Cuiac. lib. 13. obſeruat. cap. 23. & M. Ant. Delrio in ſuis Miſcell. in annotat. ſuis ad d. l. nā & ſi. vbi plures alios concordantes deducit.

130 Vigeſimoſeptimo Vlpian. Iuriſconſultus in l. 1. in fine. ff. de inofficio teſtamento. ex ſententia eiuſdem Connan. aduerſatur mirifice Imperatoribus Diocletiano, & Maximiniano in l. fratris, vel ſororis. C. eodem.

131 Sed reuera decipitur, quandoquidem tantum abeſt, vt ſupradicta reſponſa ad inuicē contrariari videātur, quod immo maxime inter ſeſe cōcordare præ ſe ferunt, prout etiam animaduertit d. Accurſ. in d. l. fratris in verſ. dicunt.

Et quod hoc ſit verum, audias verba vtriuſque reſponſi, & pondera.

132 Verba Vlpiani talia ſunt. *Cognati enim proprij, qui ſunt vltra patrem, melius facerent, ſi ſe ſumptibus innanibus non vexarent, cum obtinendi ſpem non habeant.*

133 Verba prædictorum Imperatorum. *Fratris, vel ſororis filij, patrui, vel Auunculi, Amitæ etiā, & Materteræ teſtamentum inoſſicioſum fruſtra dicunt, cum nemo eorum, qui ex tranſuerſa linea veniunt, exceptis fratre, & ſorore, ad inofficioſi querelam admittatur.*

134 Videndi tamen pro eorundemmet intelligentia, ac enucleatione Doct. omnes vtrobique, & d. Connan. lib. 9. Cōmentar. ſuorum I. C. c. 9. pag. mihi 626.

135 Vigeſimooctauo extat quadam alia *ἀντινομία* ex ſentētia eiuſdem Connan. inter Vlpian. I. C. in l. & ſi. ff. de liber. & poſthum. & Aphrican. in l. ſi poſthumus. §. quod vulgo. ver. ſi quis ita. ff. eo.

136 Sed eius ſententia haud recipienda eſt, nullam enim expreſſam verborum repugnātiam in eademmet facti ſpecie reperi inter ſupradicta reſponſa. Credo bene, quod de uno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

Audias verba vtriuſq; rñſi, & nota.

137 Verba Vlpiani. *Et ſi pepercerit filiū dicere, ex Seia autē natum dixerit, recte exhæredat, & ſi cum conuicio dixerit; Non nominādus, vel nō filius meus, latro, gladiator, magis eſt, vt recte exhæredatus ſit, & ſi ex adulterio natū dixerit.*

138 Verba Aphricani. *Si quis ita ſcripſerit, ille, quem ſcio ex me natum non eſſe, exhæres eſto, hanc exhæredationem ita nullius momenti eſſe ait, ſi probetur ex eo natus, non enim videri quaſi filiū exheredatum eſſe, cum elogium paternum filium exhæredare propoſuiſſet, & adiecisſet eū propter ea cauſam exhæredare, quia probatur patrem circa cauſam exhæredationis erraſſe.*

139 Videndi tamen pro eorūdem intelligentia Doct. omnes vtrobiq; & idem d. Connan. libr. 10. Cōmentar. ſuorum I. C. ca. 2. pag. mihi 620. Adde Cuiac. ad African. prima par. pag. 49.

140 Vigeſimonono. Adhuc mihi pugna eſt cum do. Connano. Nam is aſſeruit Paulum Iuriſconſultum in l. cū mater. ff. de inofficio teſtamento aduerſari Papiniano in l. cum tale. §. falſam cauſam. ff. de condit. & demónſtrat.

141 Et tamen maximo eundem errore opprimi, nullus, qui eorundem reſponſorum verba interne perlegerit, ibit inficias; Audias eorum verba, & nota.

142 Verba Pauli. *Cum Mater militem filium falſo audiſſet deceſſiſſe, & teſtamento hæredes alios inſtituiſſet, D. Hadrian. decreuit, hæreditatem ad filium pertinere, ita vt libertates, & legata præſtētur; Hinc illud adnotandum eſt, quod de libertatibus, & legatis adijcitur, nā cum inofficioſum teſtamētum arguitur nihil ex eo teſtamento valet.*

143 Verba Papiniani. *Falſam cauſam legato non obeſſe verius eſt, quia ratio legandi legato non cohæret, ſed plerumque doli exceptio locum habebit; ſi probetur alias legaturus non fuiſſem.*

144 Adde de huiuſcemodi ſomniata contrarietate d. Accurſ. nullibi, de more, meminiſſe.

Viden-

145 Videndi tamen pro ipſorummet reſponſorum enucleatione Doct. omnes vtrobique, idem d. Connan. lib. 10. ſuorum Commentar. Iuris ciuilis. c. 6. pag. mihi 650. tergo. M. Anto. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotationib. ſuis ad d. l. cum mater. vbi multos alios concordātes deducit. Et præcipue Cuiaciū, Curtium Burgenſem, Forner. ac Balion. de Nobilib. Adeas quoque d. Iul. Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 3. titu. de inofficioſo teſt quæſt. 35. & centur. 6. tit. de condit. & demonſtratio. quæſtione 44. vbi de materia.

Antonij Goueani, Antonij Fabri, Ioannis Harpprechti, Alber. Gentilis, & aliorum, ſentientium maximam extare contrarietatem inter leges, de quibus infra, opiniones exploſæ.

SVMMARIVM.

1 *Goueanus ratus eſt. l. Barbarius. ff. de offic. prætoris aduerſari l. cum prætor. §. non autem omnes. ff. de iudicijs. & num. 2.*
3 *Decipitur, prout ibi.*
4 *Opinio Authoris.*
5 *Videndi Scribentes vtrobique.*
6 *Secundo loco, idem Goueanus autumauit l. fructus. ff. de operis ſeruorum. de directo contrariari l. operis. ff. eodem.*
7 *Sed hallucinatus eſt.*
8 *Verba reſponſorum. & num. 9.*
10 *Accurſ. nullum verbum protulit de dicta contrarietate.*
11 *Videndi Scribentes ibi.*
12 *Tertio l. ſeruitutes. ff. de ſeruitutibus. & l. exiſtimo. ff. de ver. oblig. contrariantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Goueani.*
13 *Sed talis eius opinio ſpernenda eſt.*
14 *Sententia Authoris.*
15 *Adeundi Scribentes vtrobique pro ipſorum reſponſorum enucleatione.*
16 *L. ſeruitutes prædiorum. la 2. ff. de ſeruitutib. contrariatur. l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruitus vendicetur. teſte eodem Goueano.*
17 *Sed in errorem maximum lapſus eſt Goueanus.*
18 *Accurſius nullibi meminit de dicta contrarietate.*
19 *Opinio Authoris.*
20 *Videndi Scribentes omnes vtrobique.*
21 *L. quotiens. ff. de ſeruitutib. contrariatur. l. ei fundo. ff. eodem. ex ſententia eiuſdem Goueani.*
22 *Sed fallitur Goueanus.*
23 *Senſus Authoris.*
24 *Videndi Scribentes ibi.*
25 *Idem Goueanus docuit, extare repugnantiam inter l. ruſticorum. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum. & l. 1. ædificia. ff. communia prædiorum.*
26 *Sed ſomniauit. & num. 29.*
27 *Verba reſponſorum. & nume. vigeſimo octauo.*
30 *Videndi Scribentes ibi.*
31 *L. 1. C. de ordine cognitionum. (teſte eodem Goueano) aduerſatur. l. ſi pater. ne de ſtatu defunct. l. iam dudum. vbi cauſæ ſtatus. l. non diſtinguemus. §. Iulianus de Recept. Arbitris. & l. placet. De pedaneis iudicibus.*
32 *Sed hallucinatus eſt Goueanus.*
33 *Videndi Scribentes.*
34 *Diſſident inter ſe (ex ſententia Anto-*

Antonij Fabri) l.ſi filius.ff.de liberis, & poſth. & l.ventre.ff. de acquirenda hereditate.
35 *Sed fallitur Faber.*
36 *Accurſ. nullibi meminit de dicta contrarietate.*
37 *Videndi Scribentes vtrobique.*
38 *Idem Faber ratus eſt l. ſtatuliberum. §. illud tractandum. ff. de ſtatuliber. aduerſari l.cum quis.§. qui hominem. ff. de ſolutionibus.*
39 *Sed maximo errore captus eſt.*
40 *Opinio Authoris.*
41 *Videndi Scribentes vtrobique.*
42 *Idem Faber docuit, ἀντινομίαν extare inter l.pater inſtituto. §. ſi mortuo.ff. de captiuis. & l. lex Cornelia. ff. de vulgari.*
43 *Sed mehercle decipitur.*
44 *Adeas Doctores omnes ibi.*
45 *Et tex.in l.quod ſi filius. ff. de Captiuis. de cuius legis intellectu late plures Doctores remiſſiue relati per Authorem.*
46 *Idem Faber putauit l.quod ſi filius.ver. ſed ſi ambo ff. de captiuis.aduerſari.l. ſi pater.ff.de Vulgari.*
47 *Sed hallucinatus eſt.*
48 *Opinio Authoris.*
49 *Videndi Doctores ibi.*
50 *Repugnantia extat, ex ſententia eiuſdẽ Fabri,inter l poſthumus ff. de iniuſto. & l. qui vxorem prægnantem. ff. eodem.*
51 *Sed eius opinio reſpuenda.*
52 *Senſus authoris.*
53 *Videndi Doctores ibi, & alij congeſti per Authorem.& nu.54.*
55 *Ioannes Harppreчthus ratus eſt l.naturaliter.§. nihil commune. ff. de acquirenda poſſeſſione contrariari.l.per procuratorem C.eod.tit.*
56 *Sed deceptus eſt.*
57 *Verba reſponſorum.& nu.58.*
56 *Videndi Doctores ibi.*
60 *Idem d.Harppreчthus docuit,repugnantiam extare inter l.3.§.adiectio. ff.ad l.Corneliam de ſicarijs. & l.ſi quis.§. qui abortionis.ff.de pœnis.*
61 *Sed ſomniauit.*
62 *Videndi Scribentes omnes vtrobique.*
63 *§. Alia.inſtit.de publicis iudicijs. aduerſatur. l. vnica C. de his, qui parentes. ex ſententia eiuſdem Harppreчthi.*
64 *Sed eius opinio reijcienda.*
65 *Videndi Scribentes ibi.*
66 *L. 1. & 2. C. de falſ. moneta. ad inuicem contrariantur ex ſententia eiuſdem.*
67 *Sed fatuus eſt.*
68 *Videndi interpretes ibi, ac alij per authorem relati.*
69 *Albericus Gentilis ratus eſt l. quintam. ff. de conditionib. & demonſtrationibus aduerſari. l. 25. ff. de conditionib. inſtitut.*
70 *Sed aberrauit.*
71 *Verba reſponſorum.& nu.72.vbi opinio Authoris.*
73 *Videndi Doctores ibi.*
74 *L.ſi tibi.§.de pignore ff.de pactis. aduerſatur l.2.C.de remiſſion. pignor. & l. maior. C. de pignorib. ex multorum ſententia.*
75 *Sed ij decipiuntur.*
76 *Opinio Authoris.*
77 *Videndi Scribentes omnes ibi.*
78 *Andreas Rauchbarus opinatus eſt in l. ſi infanti.C.de iure deliberand.aduerſari l. cum antiquioribus. C. eodem titu.*
79 *Sed fallitur.*
80 *Videndi Scribentes ibi.*
81 *Andreas Anignonus ratus eſt l. 1. C. de precario aduerſari l. 1. ff. de Saluiano interdicto.*
82 *Sed eius opinio reſpuenda.*
83 *Opinio Authoris.*
84 *Videndi Doctores omnes ibi, ac alij per Authorem cumulati.*

1 Antonius Goueanus lib. 1. Variarum ſuarum Iuris ciuilis lectionum capit. ſexto, opinatus eſt, maximam extare contrarietatem inter l. Barbarius. ff. de officio prætoris, & l. cum prætor. §. non autem omnes.ff.de iudicijs.

2 Et

2 Et contrarietas ſecundum eum ſtat in hoc, nam in d. l. Barbarius deciditur quod eruus poteſt eſſe iudex, cuius contrarium deciditur in d. ver. non autem.

3 Sed eius opinionem reſpuendam diiudico. Nullam enim expreſſam verborum contrarietatem inter ſupradicta reſponſa in eadem hypotheſi nactus ſum, prout quoque ipſorumet clara verba demonſtrant. Vnde.

4 Autumo benè, quod recte de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

5 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobiq; Idem d. Goueanus præcitato loco Antonius Guiber. Quæſt. ſua 11. & 20. M. Anton. Delrio in annotationibus ſuis ad d. l. Barbarius, vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime inſiſtit, & plures alios concernunt. Repetentes vol. 5. fol. 18. num. 234. Anton. Faber in ſuis Rationalibus in Pandectas. in d. l. Barbarius. ac plures alij.

6 Idem d. Goueanus libr. 1. Variarum lectionum c. 7. exiſtimauit, Gaium Iuriſconſultum in l. fructus. ff. de operis ſeruorum de directo contrariari Terentio in l. operis. ff. eodem.

7 Sed an ſit hallucinatus, ex ipſorum reſponſorom verbis tu ipſe videtis. Ego enim concludo pro affirmatiua. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam extare vidi inter ſupradicta reſpõſa in eadem facti ſpecie. Audi eorumdem verba, & an ita ſit, eſto iudex.

8 Verba Gaij. *Fructus hominis in operis conſiſtit, et retro in fructu hominis operę ſunt & ut in ceteris rebus fructus deductis neceſſariis impẽſis intelligitur, ita & in operis ſeruorum.*

9 Verba Terentij. *Operis ſerui legatis uſum datum intelligi, & ego didici, & Iulianus exiſtimat.* Vnde.

10 Adde. d. Accurſium nullibi de huiuſcemodi contrarietate meminiſſe.

11 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Scribentes omnes vtrobiq; & Goueanus præcitato loco.

12 In quæſtione illa, Vtrum ſeruitus ſub conditione conſtitui poſſit? idem Gouean. dicto lib. 1. Var. lection. c. 9. exiſtimauit, maximam ineſſe repugnantiam inter l. ſeruitutes. 4. ff. de ſeruitutibus. & l. exiſtimo. ff. de verborum oblig.

13 Sed cum eorumdem reſponſorum verba interne perlegerim, ꝙ ipſemet hallucinatus ſit, & maxime affirmare non dubito. Nulla enim extat inter ipſa expreſſa verborum contrarietas in eadem facti ſpecie, prout & tu lector beneuole ex eorumdem lectione de facili poteris colligere. Vnde.

14 Autumo bene quod in inter ſe diuerſa, et quod alterum ex ipſis contra aliud in argumentũ deduci poſſit. in d. n. l. ſeruitutes. aperiè deciditur. Seruitutes in genere neque ex tempore, neque ad tempus. neq; ſub conditione conſtitui poſſe. In d. autem l. exiſtimo. poſſe viam ſub conditione promitti.

15 Videndi tamen pro ipſorummet intelligentia Scribentes omnes vtrobiq. & in ſpecie Forcatul. in d. l. ſeruitutes, vbi etiam Coraſ. M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationib. ſuis ad d. l. exiſtimo. vbi plures deducit. Ioannes Longouall. in l. imperium. nu. 210. ff. de iuriſdict. omnium iudic. Ioannes Parladorius Rerum Quotidianarum c. 1. §. 8. num. 33. Zazi. lib. 2. ſingular. intellectuum c. 30. Goueanum. præcitato loco, d. Iul. Pacius *Enantiophan.* centur. 3. tit. de ſeruitut. quęſt. 51. & nouiſſimè d. Euerard. Bronchorſt. *Enantiophanon* centur. 2. aſſertione, 3. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime.

16 In quæſtione illa, An ſeruitus poſſit Vſucapi. Paulus Iuriſconſultus in l. ſeruitutes prędiorum. ia 2. ff. de ſeruitutib. de directo contrariari videtur Vlpiano in l. ſiquis diuturno. ff Si ſeruitus vendicetur. idq. ex ſententia clariſſimi Goueani d. lib. 1. Variar. lection. c. 14.

17 Sed certe in errorem maximum lapſus eſt. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiã inter ipſamet reſponſa in eadem facti ſpecie comperies, ſi & tu le-

Digitized by Google

tu lector beneuole eorumdem verba perlegeris. Vnde.

18 Adde d. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

19 Autumo bene rectè de vno ex ipſis cõtra aliud de facili argui poſſe.

20 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobiq; & in ſpecie Forcatulus, & Coraſ. in d. l. ſeruitutes. M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationib. ſuis ad eandem l. ſeruitutes. vbi plures coaceruat. Ioannes Rober. lib. 4. ſententiarum iuris c. 8. Longouall. in l. imperium. num. 242. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum. Ioannes Parladorius Rerum Quotidianarum. libr. 1. §. 8. num. 7 & per totum Gouean. præcitato loco, d. Iulius Pacius *Enantiophan.* centur. 3. tit. de ſeruitutibus quęſt. 53. clar. d. Euerar. Bronchorſt. *Enantiophan.* centur. 1. aſſertione, 92. vbi omniũ lauſſime de materia diſcurrit, & d. Petrus Gilkenius in ſuo trac. de Vſucapionib. par. 2. membro. 1. c. 10. vbi elegantiſſime. His omnib. adde d. Hotoman. lib. 8. obſeruat. c. 10.

21 Pomponius in l. Quoties ff. de ſeruitut. & Labeo in l. ei fundo. ff. eodem contraria dicere videntur prout autumauit Gouean. d. lib. 1. Variar. lection. c. 15.

22 Sed eũdem falli vnuſquiſq;, qui eorũdem reſponſorum verba interne perlegerit, de facili affirmabit. Nullam enim expreſſam verborum contrarietatem in eadem facti ſpecie inter ipſamet adinueniet; Vnde.

23 Opinor autem rectè de vno ex ipſis reſponſis contra aliud argui poſſe.

24 Adeundi tamen, pro ipſarummet enucleatione, Scribentes omnes vtrobique & in ſpecie Forcatulus, ac Coraſius. M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationib. ſuis ad d. l. quoties; vbi nonnullos cumulat. F. Hotoman. lib. 8. obſeruat. ſua 11. Gouean. præcitato loco. Ludouic. Vitalis Variarum lection. lib. 2. c. 2. num. 11. Ioannes Robert. libr. 3. ſententiarum iuris c. 24. per totum, d. Iul. Pacius *Enantiophan.* centur. 3. tit. eodem de ſeruit. quæſt. 55. & d. Euerar. Bronchorſt. *Enantiophan.* centur. 1. aſſertione 98. ac alij.

25 Pugna videtur adeſſe inter Neratium iuriſconſultum. in l. ruſticorum. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum, & Vlpianum in l. 1. ff. Communia prædiorum. idque ex ſententia: d. Anton. Goueani. lib. 1. Variar. lectionum. c. 16.

26 Sed ex eorumdem reſponſorum lectione eũdem falli facillime dignoſces Audi eorumdem verba.

27 Verba Neratij. *Ruſticorum etiam prædiorum ſeruitutes ſunt, licere altius tollere, et officere prętorio vicini, uel cloacam habere licere per vicini domum, vel prætorium, vel protectum habere licere.*

28 Vlpianus autem ita loquitur. *Ædificia, vrbana quidem prædia appellamus. ceterum etſi in villa ędificia ſint, ęquè ſeruitutes vrbanorum prędiorum conſtitui poſſunt.*

29 Inter hęc reſponſa nullam expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie nanciſcor. Vnde.

30 Adeundi tamen pro ipſorummet explicatione Scribentes omnes vtrobique in idem d. Goueanus præcitato loco, ac alij. Adeas quoq; de materia d. Euerar. Bronchorſt. *Enantiophan.* centur. 1. aſſertione. 95.

31 L. 1. C. de ordin. Cognition. aduerſatur ex ſententia Goueani libr. 1. Variar. lection. c. 33. l. ſi pater. ne de ſtatu def. l. iam dudum. Vbi cauſæ ſtatus. l. non diſtinguemus. §. Iulianus. de Receptis Arbitris, & l. placet. de Pedaneis Iudic.

32 Sed decipitur prout ex eorumdem reſpõſorum lectione clarè colligitur. Nullam enim extare vidi expreſſam verborum repugnãtiam in eadem facti ſpeciе inter ſupradicta reſponſa. Vnde.

33 Videndi tamẽ pro eorumdem intelligentia Doctores omnes ibi, & M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationib. ſuis ad omnia prędicta iura, vbi plures deducit. Adde Goueanum loco iam admonito.

34 Diſſident maximopere inter ſe l. ſi

filius.

filius.ff.de liber. & poſthum. & l. ventre. ff. de acquirenda hæredit. Hæcque fuit ſententia dom. Antonij Fabri. libr. 1. Coniecturarum ſuarum iuris. cap.10.

35 Sed eundem falli vnuſquiſq. qui ipſorum reſponſorum verba interne perlegerit, affirmabit. Nullam enim nec ego extare vidi inter eadem expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie. Prout ad inducendam expreſſam ἀντινομίαν opus eſſet. Vnde.

36 Adde d. Accurſ. nullibi de iam dicta contrarietate meminiſſe.

37 Videndi tamen pro ipſarummet enucleatione Doctores omnes vtrobiq. Gouean.lib.1.Variarum lection.c.4. & 1. Animaduerſ.c.4. Cuiac. libr.3.obſeruat.ca.21. Emanuel a Coſta ſelectarum libr.1.cap.1.Gomez. Variarum reſolut. 1.cap.9.Faber præcitato loco. Henr. a Suer.lib.repet.iur.ciuil.lect.ca.35.pag. 9. Alciat.libr.3. Παρέργων c.14.Repetentes vol.3.fol.575.num.29.cum ſequen. ac alij.

38 Vlpianus in l.ſtatu liberum. §. illud tractandum, ff. de ſtatuliberis. videtur diſſentire ab Africano in l. cum quis. §. Qui hominem. ff. de ſolutionibus. Hæcque fuit opinio clariſsimi d. Antonij Fabri.lib.2.Coniecturarum iuris. cap.7.

39 Sed eius opinionem reſpuendam diiudico. Nulla enim extat expreſſa verborum contrarietas in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout quoq; ex earumdem lectione vnicuiq; licet clarè colligere. Vnde.

40 Eſt bene verum, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poteſt.

41 Adeundi tamen Scribentes omnes vtrobique pro eorumdem enucleatione, et Faber locó præcitato. Adde de materia prædictarum legum reſponſum Gaij in l. Neratius.ff.de condit.indebit.

42 Papinian. in l. pater inſtituto. §. ſi mortuo. ff. de Captiuis, & poſtli. reuerſis. aduerſari videtur Iuliano in l. Lex Cornelia.ff.de vulgari. & ita ſenſit inter alios idem d. Faber. Coniecturarum Iuris.lib.10.c.5.

43 Sed me hercle decipitur, lector enim beneuolus nullam inter ipſamet reſpōſa expreſsam verborum contrarietatem in eadem facti ſpecie extare ex eorumdem verbis facillime dignoſcet. Vnde.

44 Adeas tamē pro ipſarummet enucleatione Doctores omnes vtrobiq. Repetentes vol.1.fol.552.num.136. Fabr. pręcitato loco, ac alios.

45 Videas quoque de prædicta materia textum in l.quod ſi filius. ff.eod.de Captiuis. de cuius quidem legis intellectu late differunt. Alciatus lib. 1. παρέργων c.35. Cuiacius lib.15. obſeruat.17. Gilbert.Regius lib. 2. *Enantiophanon*. cap. 20.pag.mihi 82. Faber d.libr.10.Coniecturarum capit. 6. ac d. M. Anton.Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad prædictam l. quod ſi filius, vbi plures alios concordantes deducit.

46 Aliam annotauit idem D. Faber d. libr.10. Coniecturarum iuris c.7.extare cōtrarietatem inter l.quod ſi filius. ver. ſed ſi ambo.ff.de Captiuis.& l.ſi pater. ff.de vulgari.

47 Sed ipſum hallucinatum, clara ipſorum reſponſorum verba apertè demonſtrāt. Nullam enim ipſamet expreſſam verborum contrarietatem continēt in eadem hypotheſi. Vnde.

48 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

49 Adeas tamen pro eorumdem enucleatione Doctores vtrobique, & d. M. Antonium Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad ambo prædicta iura. Adde Fabrum loco iam admonito.

50 Repugnantia adeſt manifeſta ex ſententia eiuſdem d. Antonij Fabri, lib. 10. Coniecturarum iuris cap. 11. inter l. poſthumus.ff.de iniuſto. & l. qui vxorem prægnantem.ff.eod.tit.

Ttt Sed

51 Sed cum interne ipſorum reſponſorum verba perlegerim, nullamque expreſſam verborũ contrarietatem in eadem facti ſpecie inter eadem adinuenerim, ipſum maximo errore fuiſſe captũ aſſeuerare non dubito.

52 Autumo bene, quod alterum ex ijs reſponſis contra alterum in argumentum deduci poſſit. Vnde.

53 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobique, idem d. Faber loco iam admonito, & M. Ant. Debrio in ſuis Miſcellaneis, in annotat. ſuis ad d. l. poſthumus. vbi infinitos propemodum concordantes deducit eum omnino conſulas.

54 Videas quoq; de materia l. ſi quis teſtamento. ff. de leg. ſecũdo. & d. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν centur. 5. titul. de iniuſto, rupto. q. 88. His adde d. Nicol. a Salis in ſuis Sicimentis Iuris Ciuilis pag. mihi 163. & 182.

55 D. Ioannes Harpprechtus in §. ſui autem hæredes. 1 nume. 29. inſtitut. de hæreditat. quæ ab inteſtato defer. annotauit contrarietatem quandam extare inter l. naturaliter. §. nihil commune ff. de acquirenda poſſeſſione, & l. per procuratorem. C. eod. tit.

56 Sed proculdubio ſomniauit. Audias eorundem reſponſorum verba, & an ita ſit, eſto iudex.

57 Verba d. §. nihil commune. *Nihil commune habet proprietas cum poſſeſſione; & ideo nõ denegatur ei interdictum vti poſſidetis, qui cœpit rem vendicare. Non enim videtur poſſeſſioni renunciaſſe, qui rem vendicauit.*

58 Verba d. l. per procuratorem. *Per procuratorem vtilitatis cauſa poſſeſſionem, & ſi proprietas ab hac ſeparari non poſſit, dominium etiam quæri placuit.*

59 Audeas tamen per eorundem reſponſorum enucleatione Scribentes omnes vtrobique, & in ſpecie repetentes in d. §. nihil commune. M. Ant. Delrium in ſuis Miſcellaneis in annotat. ſuis ad prædictum §. Harpprecthum, & alios.

60 Secundo loco idem Domin. Ioannes Harpprecthus in titul. de publiciis iudiciis. §. item lex Cornelia. num. 18. ac 19. exiſtimauit contrarietatem quãdam extare inter l. 3. §. adiectio. ff. ad l. Corneliã de Sicariis, & l. ſi quis. §. qui abortionis. ff. de pœnis.

61 Sed certe ſomniauit, prout ex ipſorummet reſpõſorum lectione clare colligitur. Vnde.

Adde d. Accurſ. nullibi de tali cõtrarietate meminiſſe.

62 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique; Harpprecthus prænot. loco, ac alij adde Philippum de Matthæis in l. 187. num. 28. ff. de regul. iur. & prius nu. 26. & 23. vbi ſubdit extare quoq; (licet decipiatur) contrarietatem inter dict. l. Si quis præcit. §. qui abortionis, & l. ſi mulierem. ff. ad l. Cornel. de Sicariis.

63 Aliam tertio loco idẽ d. Harpprecthus animaduertit contrarietatem extare inter §. alia inſtitut. de publicis iudicijs. & l. vnicam. C. de his, qui parentes, vel liberos occiderunt.

64 Sed eius opinionem reſpuendam ipſorummet reſponſorum verba clariſſime indicant, & eo magis cum diſpoſitio præcit. §. alia. deſumpta ſit ex cõtextu d. l. vnicæ.

65 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique M. Ant. Del Rio in ſuis Miſcellar. in annotat. ſuis ad ambo prędicta iura. vbi Forcatul. Plazam, Clarum, ac alios deducit. Idem d. Harpprecthus in d. §. alia. num. 26. ac alij.

66 Quarto loco annotatur quædam alia repugnantia per eũdem Harpprecthũ inter l. 1. & 2. C. de falſa monet.

67 Sed perfecto ſomniauit, prout ex eorundem reſpõſorum lectione clare vnicuique licet colligere.

68 Vide tamen Scribentes omnes vtrobique Marcum Antonium Delrium in ſuis Miſcellaneis in annotationib. ſuis ad ambo prædicta iura. Cl. d. Menoch. de Arbitrarijs. lib. 2. cẽtur. 4. caſ. 316. per totum. Eundem d. Harpprecth. in §. itẽ lex Cornelia. num. 44. Inſtit. de publicis iudiciis. ac alios.

D. Al-

Digitized by Google

69 D. Albericus Gentil. in lib. 1. lection. & epiſtol. Iuris ciuilis. cap. 5. animaduertit quandam contrarietatem extare inter l. quintam. ff. de condit. & demonſtrationib. & l. 25. ff. de conditionib. inſtitution.

70 Sed eum aberraſſe omnino fatendum eſt. Nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa, prout clare ex eorundem lectione licet coniicere. Audias eorundem verba.

71 Verba d. l. 5. conditionibus. *Item ſeruus, vel filiusfamilias ſine iuſſu patris, vel domini conditionem implere poſſunt, quia eo facto nemo fraudatur.*

72 Verba d. l. 25. *Sub conditione hæres ſeruus institutus ſine iuſſu domini conditioni parere non poteſt.*

Credo bene, quod de vno ex ipſis recte contra aliud argui poſſit.

73 Videndi tamen Scribentes omnes ibi pro eorundem enucleatione Gentil. præcitato loco, Cuiacius libro 2. obſeruatione 16. Emanuel a Coſta libro 2. ſelectarum interpretationum capitu. 3. & d. Nicolaus a Salis in ſuis Siciliments iuris. in d. l. 5.

74 Sunt qui exiſtiment textum in l. ſi tibi. §. de pignore. ff. de pactis. de directo aduerſari contextui l. ſecundæ. C. de remiſſion. pignor. & l. maior. C. de pignoribus.

75 Sed eorum opinionem reijciendam dijudico, quandoquidem eorundem reſponſorum verbis interne perlectis, nullam expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie, inter ipſamet nactus ſum. Vnde.

76 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili poſſit argui. Vnde.

77 Videndi tamen Scribentes omnes ibi pro eorundem intelligentia, ac Dom. Petrus Grangianus in ſuis παρέργοις Iuris ciuilis, capitulo decimo ſexto.

78 Andreas Rauchbatus libro ſecundo, quæſtione ſua iuris, decima quinta, numero 44. opinatus eſt, maximam extare contrarietatem inter l. ſi infanti. & l. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi.

79 Sed eum falli, ſemper opinatus ſum, idque etiam eorundem reſponſorum verba clariſſime indicant.

80 Videndi tamen Docto. omnes vtrobique Marc. Anton. Deltio in ſuis Miſcellan. in annotationibus ſuis ad ambo prædicta iura, vbi latiſſime, Repetent. 3. fol. 469. nume. 55. idem Rauchbatus præcitato loco, ac alii.

81 Iulianus in l. 1. ff. de Saluiano interdicto. aduerſatur quidem Gordiano Imperatori. in l. 1. C. de precario. ex ſententia do. Andreæ Anignoni in titul. inſtitutionum de actionibus. capitulo 18.

82 Sed eius opinionem reſpuendam ſuadeo. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam in eadem hypotheſi nactus ſum inter ſupradicta reſponſa, prout quoque ex eorundem lectione vnicuique de facili colligere licet. Vnde.

83 Autumo tamen de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſe.

84 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobique, idem do. Anignon. præcitato loco, Cuiacius lib. 5. obſeruat. capitu. vigeſimo quarto. Paul. Marcheſius de materia Saluiani interdicti in ſuo perutili tract. de Saluiano interdicto, & d. Barthol. Scapuccin. in ſuo pariter tracta. de Saluiano interdicto per totum, & præcipue libro 1. quæſtione quinta. His adde Dom. Euerhardum Bronchorſt. ἐναντιοφανῶν cent. 4. aſſertione vigeſima ſecunda. vbi pulchre.

Clar. Menochij, Ioan. Mauritij, Peregrini, Gilkenij, Riminaldi Iun. Ioan. Guillen, Cyni Campani, Matthæi Gribaldi, Anaſtaſij Germonij, Æmil. Ferret. Antonij Padyll. Munoz. de Eſcobar, Cuiacij, ac aliorum, exiſtimantium extare contrarietatem adinuicem inter multa iura, de quibus infra, opiniones reijciuntur.

SVMMARIVM.

1 *Menoch. opinatus eſt l. quæ conditio. ff. de condit. & demonſt. aduerſari l. mulieri. & Titio. ff. eod.*
2 *Sed decipitur.*
3 *Accurſius nullibi meminit de iam dicta contrarietate.*
4 *Videndi Doctores remiſſiue pro eorundem enucleatione.*
5 *Idem Menoch. ratus eſt, adeſſe contrarietatem inter l. 1. hoc interdictum. §. prodeſt. ver. vnde. ff. quorum legatorum. & l. ſi pro parte. §. verſum. ff. de in rem verſo.*
6 *Sed hallucinatus eſt.*
7 *Adeundi Scribentes vtrobique pro ipſorum reſponſorum intelligentia.*
8 *Io. Mauritius exiſtimauit. l. 3. denique. §. ſed vtrum. ff. de minorib. 25. annis. aduerſari. l. patri pro filio. ff. eod.*
9 *Sed eius opinio reijcienda.*
10 *Videndi Doctores omnes vtrobique pro ipſorummet reſponſorū enucleatione.*
11 *L. 1. ſi inter. iuncta glo. C. ſi minor maior factus. aduerſatur l. 1. cum proponas. C. ſi maior effectus alienationē. ex ſententia aliquorum.*
12 *Sed hallucinati ſunt ij.*
13 *Adeundi Scribentes pro ipſarum legum intelligentia.*
14 *D. Peregrinus autumauit. l. domos. ff. de leg. primo. contrariari. l. in fundo. ff. de rei vendic.*
15 *Sed in errorem maximum lapſus eſt.*
16 *Adeas Doctores vtrobique pro ipſorum reſponſorum diſquiſitione.*
17 *L. Ait prætor. ff. de minoribus 25. annis aduerſatur ex multorum ſententia l. cum quidam. §. ſi pupillo. ff. de uſuris.*
18 *Sed decipiuntur.*
19 *Videndi Scribentes ibi.*
20 *L. 1. illud inſpiciendum. C. de in integrum reſtitut. minorum. & l. 2 adoleſcentię tempus. C. in quibus cauſ. in integr. reſt. non eſt neceſſaria. altercantur ad inuicem, ex multorum ſententia.*
21 *Sed eorum opinio reſpuenda.*
22 *Adeas Scribentes ibi pro ipſorum reſpōſorum intelligentia.*
23 *P. GilKenius opinatus eſt. l. falſa demonſtratio. ff. de condi. & demonſtr. aduerſari l. ſi pater. C. de hære. inſtit. & n. 24.*
25 *Sed deceptus eſt.*
26 *Opinio Authoris.*
27 *Videndi Scribentes omnes ibi, & alii remiſsiue relati.*
28 *Aliā animaduertit GilKenius extare cōtrarietatem. inter l. fin. C. de fid. inſtr. & l. ſi creditor. C. de pign. act.*
29 *Sed fallitur.*
30 *Accurſ. nullibi de iam dicta contrarietate meminit.*
31 *Videndi Scribentes ibi pro ipſorum reſponſorum enucleatione.*
32 *Alia ex eiuſdem GilKenii ſententia extat contrarietas, inter l. hęres. §. patrem. ff. de uſucapionib. & l. pro emptore.*

ptore.§.Pomponius.ff.pro emptore.
33 Sed ſomniauit.
34 Adeas Scribentes vtrobique.
35 Hyp. Riminaldus arbitratus eſt l. ſerui, qui. ff. ad leg. Falc. de directo aduerſari l. ſi patronum ex debita. § fin. ff. de bonis libert.
36 Sed eius opinio ſpernenda.
37 Nullibi Accurſ. meminit de dicta contrarietate.
38 Opinio Authoris.
39 Videndi Scribentes ibi.
40 Idem d. Riminal. exiſtimauit, adeſſe repugnantiam inter l. omnia. §. & vrbe interdicere. ff. de off. præfect. vrb. iuncta l. 1. C. de poſtulando. & l. Imperator Antoninus. ff. de pœnis.
41 Sed deceptus eſt.
42 Opinio Authoris.
43 Adeūdi Scribentes omnes ibi, ac alij relati remiſsiue.
44 Io. Guillen ratus eſt, Vlpianum contraria protuliſſe in l. 3. ſi miles. ff. de mili. teſtam.
45 Sed ſomniauit.
46 Videndi Scribentes ibi.
47 Cynus Campanus exiſtimauit. l. eius qui. ff. de rebus creditis. aduerſari l. Mauio. §. ſeruus. ff. famil. hercisc.
48 Sed certe decipitur.
49 Sententia Authoris.
50 Videndi Scribentes vtrobique pro ipſorum reſponſorum enucleatione, ac alii remiſsiue relati.
51 L. lecta. ver. dicebam. ff. de rebus credit. contrariatur l. iuris gentium. §. quinimo. ff. de pactis. ex nonnullorum ſententia.
52 Sed ij proculdubio falluntur.
53 Adeas Scribentes omnes ibi pro ipſarum legum intelligentia, ac alios remiſsiue relatos.
54 Idem Riminal. ſenſit l. ſi quis in ſuo. §. legis. C. de inoffic. teſtam. aduerſari. l. final. §. final. C. de liberis præteritis.
55 Sed hallucinatus eſt.
56 Videndi Scribentes omnes ibi.
57 Matthæus Gribaldus docuit difficilem ἀντινομίαν extare. inter l. in ratione. §. quaſitum. & l. qui fundum. §. fin. ff. ad leg. Falcid.
68 Sed eius opinio reprobanda eſt.
59 Sententia Authoris.
60 Videndi interpretes omnes, ac alii pro ipſis reſponſis intelligendis.
61 Anaſtaſius Germonius tradidit contrarietatē vigere inter l. 2. præſcriptione. & l. etſi legibus. C. ſi contra ius, vel vtilitatem public.
62 Sed eius opinio reiicienda eſt.
63 Videndi Scribentes vtrobique.
64 Extat contrarietas ex ſententia Aemil. Ferret. inter l. item ſi fundi. §. huic vicinus. ff. de vſufructu. & l. Rutilia Polla. l. in lege. ff. de contrah. empt. & l. id quod. ff. de pericul. & commod. rei vendit.
65 Sed aperte decipitur.
66 Videndi Doct. ibi.
67 Antonius de Padyll. ratus eſt l. interrogatam. C. de liberal. cauſ. aduerſari l. iubemus. C. eod.
68 Sed in errorem maximum incidit.
69 Opinio Authoris.
70 Videndi Scribentes ibi.
71 Communiter annotatur contrarietas inter l. 3. ea vero. §. de illo. ff. pro ſocio. & l. lege obuenire. ff. de verb. ſignific.
72 Sed talis ſenſus reſpuendus.
73 Verba reſponſorum. & nu. 74.
75 Accurſ. nullum verbum de tali repugnantia.
76 Opinio Authoris.
77 Perlegendi Scribentes omnes ibi, ac plures alii, per eundem authorem congeſti pro ſupradictorum reſponſorū enucleatione.
78 D. Munoz. de Eſcobar ratus eſt, Vlpian. in l. ait prætor. §. ſed hodie. ff. de minoribus vigintiquinque annis. aduerſari Paulo in l. cum quidam. §. ſi pupillo. ff. de vſuris.
79 Sed ſomniauit.
80 Videndi Scribentes ibi.
81 Extat contrarietas ex ſententia Cuiacii, inter l. de eo. ff. ad exhib. & l. ſi liber homo. ff. eod. tit.

82 Sed

82 *Sed eius ſententia minime recipienda.*
83 *Opinio Authoris.*
84 *Adeundi Scribentes ibi pro ipſorum reſponſorum intelligentia.*

1 Paul. Iuriſconſultus. in l. quę conditio. ff. de Condit. & Demonſtrat. aduerſatur Papiniano in l. Mulieri. et l. Titio ff. eod. tit. ex ſententia clar. d. Menochij lib. 4. præſumpt. c. 178. num. 6.

2 Sed certe ſomniauit. Nulla. n. extat expreſſa verborum repugnãtia in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa; prout ex eorundem lectione vnusquiſq; de facili colligere poteſt. Vnde.

3 Adde, quod de iam dicta contrarietate haud meminit Accurſ. in præcitatis iuribus.

4 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vtrobiq. idē Menoch. præcitato loco, Alciat. libr. 6. παρεργων c. 8. Ioan. Rober. lib. 2. ſentent. iuris. ca. 17. ac d. M Anton. Delrio, in ſuis Miſcellaneis, in annotationibus ſuis ad ſup. d. l. mulieri, vbi plures alios concordantes deducit.

5 Vlpian. ſibi ipſimet annotatur contrarius inter l. 1. §. prodeſt. ver. Vnde. ff. Quorum Legatorum; & l. ſi pro parte §. verſum. ff. de in rem verſo. Hæcque repugnantia deducitur præcipuè per eundem d. Menoch. de Adipiſcenda. remed. 2. num. 35. cum ſeq.

6 Sed proculdubio in errorem maximũ lapſus eſt; prout eorumdem reſponſorum verba clare indicant. Vnde.

7 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia. Doctores omnes vtrobiq. idem d. Menoch. præcitato loco, D. Vdalric. Zazius ἀντινομιων iuris ſuarum lib. 2. nu. 9. ac d. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν. centur. 4. tit. de in rem verſo. quæſt. 68. cum ſeq.

8 Deducitur quædam repugnantia per d. l. Mauritium. de reſtitut. in integr. inter Vlpianum Iuriſconſultum in l. 3. §. ſed vtrum. ff. de Minoribus 25. annis. & Gaium in l. patri pro filio. ff. eod.

9 Sed errore maximo proculdubio captus eſt. Nulla enim extat expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorumdem lectione clare liquet.

10 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia, ac enucleatione Doctores omnes vtrobiq; idem d. Mauritius d. tract. cap. 285. numer. 2. d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 2. titul. de Minoribus. quæſt. 90. & d. M. Anton. Delrius in ſuis Miſcellaneis, in annotationibus ſuis ad d. §. ſed vtrum, vbi plures alios coaceruat.

11 Si Minor maior factus ratum contractum habuerit, an ſit reſtituendus? plerique opinati ſunt altercari ad inuicem l. 1. iuncta 2. C. ſi minor maior factus. & l. 1. cum proponas. C. ſi maior effectus alienationem.

12 Sed proculdubio hallucinati ſunt ij. Nullam enim extare vidi repugnantiã in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa, prout & tu lector beneuole ex eorumdem verbis de facili colligere poteris. Vnde.

13 Vide tamen pro eorumdem interpretatione d. l. Mauritium de Reſtitut. in integr. cap. 312. num. 3. cum ſequentib. Doctores omnes vtrobique & in ſpecie M. Anton. Delrium in ſuis Miſcellaneis, vbi Forcatulum ac alios concordantes deducit.

14 Clariſſimus, ac nunquam ſatis laudatus vir d. M. Anton. Pereg. in ſuo tract. de Fideicommiſſ. artic. 50. num. 74. cum ſeq. viſus eſt, annotaſſe quandam contrarietatem extare inter l. Domos. 61. ff. de legat. 1. & l. in fundo 39. ff. de rei vendicat.

15 Sed in errorem maximum eundem lapſum eſſe ipſorummet reſponſorum verba clarè demonſtrant. Vnde. Ex ipſis enim clarè conſtat nullam expreſſam verborum repugnantiam in eadem hypotheſi inter ipſamet extare.

16 Videndi tamen de eorumdem materia, ac pro ipſorum enucleatione Scribentes omnes vtrobique d. Rol.

a Val-

Digitized by Google

a Valle. cõſ. ſuo 28. numero 18. & per totum.volum. 1. Menochius de recuperanda.remedio 15. num. 557.cum ſeq. Valentin. Forſter.de ſucceſ.ab inteſt. li. 3.cap.20.axiomat.8.num. 23.cum ſeq. Fran.Onezius obſeruatione ſua 42.per totũ. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotat.ſuis ad vtraq; iura, vbi plures alios concordantes deducit, & nouiſſime Cl.d.Eques Peregr.loco iam admonito.

His adde Fornerium lib. 1. Selectionum cap.2.Vincentium de Franchis deciſ. ſua 191. ac d. Andream Fachineum lib.7.Controuerſ. ſuarum Iuris Ciuilis cap.93.

Adnectend. quoque Dom. Ioannes Harpprechtus in §.adeo autem. num. 543 inſtit.Locati.

17 Sunt, qui exiſtiment tex.in l.ait prætor.ff.de minoribus 25.annis,aduerſari l.cum quidam.§.ſi pupillo.ff.de Vſuris.

18 Sed maximopere eos falli aperte indicant ipſorummet reſpóſorum verba, cum nullam expreſſam verborum contrarietatem inter ipſamet in eadem facti ſpecie aliquis reperire poſſit. Vnde.

19 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctor. omnes vtrobique. M. Ant.Delrius in ſuis Miſcellaneis in annotat. ſuis ad d.l.ait prætor.Gaſpar Caballin.in ſuo tract.de Vſuris.num. 302. & d.Manoz. de Eſcobar. de Ratiociniis Adminiſtrat.capitu. 25. numer.44.cum ſequen.

20 Conſiderarunt vt ad inuicẽ contrarij duo tex. videlicet l. 1. C. de in integr. reſtitut.minor.&l.2. C.in quibus cauſ. in integr.reſtit.non eſt neceſ.

21 Sed decipiuntur proculdubio, qui ita ſenſere. Nulla enim extat expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione clare liquet. Vnde.

22 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Doc.omnes vtrobique.d.Ioan. Maurinus de reſtitutione in integr. capitulo 149. & eruditiſſ.d. Franciſcus de Caldas ad l.ſi curatorẽ. C.de in integr. reſtitut.minor.in ver.Iſtis num.29. ubi omnium latiſſime, ac elegantiſſime.

23 In quæſtione illa, Vtrũ falſa demonſtratio vitiet legatum?

24 Aduerſantur mirum in modũ ex ſententia d.Petri Gilkenij,l.falſa demonſtratio.ff.de Conditionibus,& demonſtrationibus, & l.ſi pater C. de hæredibus inſtituendis.

25 Sed eum falli ipſorum reſponſorum clara verba demonſtrant. Nulla enim extat inter ea expreſſa verborum repugnantia in eadem facti ſpecie.

26 Credo bene,quod ſint inter ſe diuerſa, & quod de uno contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

27 Videndi tamen de materia Doct.omnes vtrobique, & præcipue idem d. Petrus Gilken. in d.l ſi pater numero 7.d. Iulius Pacius *Enantioſ banon* centur. 6. tit. de conditionibus,& demonſtrationibus.quæſt.44.vbi plura iura cumulat concordantia de hac materia, d. Leander Galganet.de Condit.& demõſtrat. par.2.capit.2.q.1.& 2.vbi late,& d.C. Tuſc.Practicarum Concluſionum iuris concl.60.& 61.in litera F,vbi eleganter. His adde M.Ant.Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotat.ſuis ad d.l.ſi pater.& in d.l.falſa. vbi concordantes adducit Bar. Cuiacium, Socinum, ac alios.

28 Aliam annotauit idem Domin. Gilken.contrarietatem extare inter l.final. C.de fid.inſtrumentorum. & l.ſi creditor. C.de pignoratitia actione.

29 Sed fallitur proculdubio, nullã enim expreſſam verborum repugnantiam extare vidi inter ſupradicta reſpóſa in eadem hypotheſi, prout etiam vnuſquiſque ex eorundem lectione de facili poteſt colligere. Vnde.

30 Adde d. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

31 Videndi. tamen Scribentes omnes. vtrobique, & in ſpecie idẽ d.GilKenius in d.l.final. numer.12. His adde d.M. Ant. del Rio in ſuis Miſcellaneis ſuper vtramque legem.

Idem

32 Idem d. P. Gilkenius in ſuo tract. de Vſucapionibus. part. 2. memb. 2. cap. 6. nu. 9. exiſtimauit contrarietatem quandam extare inter Papinianum in l. hæres. §. partem. ff. de vſucapionibus, & Paulum Iur ſcõſultum. in l. pro emptore. §. Pomponius. ff. pro emptore.

33 Sed certe ſomniauit, nullam enim expreſſam verborum repugnantiam extare vidi inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie, prout & tu lector beneuole ex eorumdem lectione de facili quoque colligere poteris. Vnde.

34 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobique, & d. P. Gilkenius prænot. loco, vbi plures alios concordantes deducit.

35 Duo reſponſa vti adinuicem contraria adducuntur, ac perpenduntur per d. Hippolyt. Riminaldũ conſ. ſuo 148. nu. 27. cum ſeq. vol. 2. & ſunt l. ſerui, qui. ff. ad leg. Falc. & l. ſi patronum ex debita. §. final. ff. de bonis libertorum.

36 Sed pace tanti viri dixerim, ſomniauit in Parnaſſo. Nulla enim non dicam extat, ſed nec etiam conſiderari poteſt expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorumdem lectione clare quoque vnicuique conſtare poteſt.

37 Adde d. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

38 Credo bene, quod alterum ex ipſis contra alterum in argumentum deduci poſſit. Vnde.

39 Videndi tamen Doctores omnes vtrobique pro eorumdem intelligentia, ac idem d. Riminald. præcitato loco, vbi Iaſon. Salycet. Corraſ. Cuman. ac alios concordantes deducit.

Adnectendo quoque d. Bapt. Aym. de Alluuion. lib. 2. cap. 20. nu. 19. 22. 24. & 27. vbi pulchre.

40 Annotatur per eundem d. Hyp. Riminald. in l. 1. nu. 232. cum ſequentib. ff. quod quiſque iuris. quãdam contrarietatem extare inter l. 1. omnia. §. & vrbe interdicere. ff. de offic. præfect. vrb. iuncta l. 1. cum a præfecto. C. de poſtulando. & l. final. Imperator Antoninus. ff. de pœnis, & hoc etiam ſenſit Iulius Pacius *Enantiophan.* centur. 1. titul. de offi. præfect. Vrb. quæſt. 43.

41 Sed certe in errorem maximum lapſi ſunt. Nullam enim expreſſam verborũ repugnantiam in eadem hypotheſi inter ſupradicta extare reſponſa, aliquis, qui eorumdem verba perlegerit, affirmabit.

42 Poteſt bene de vno contra aliud opponi, ac argui.

43 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia, ac enucleatione Doctores omnes ibi, ijdem Domini Riminald. ac Pacius præcitatis locis. Corraſ. in d. §. & vrbe in ver. & in perpetuum. P. Rebuf. ibidem. nu. 4. Ant. Faber in ſuis Rationalib. in Pandectas. in d. ver. & in perpetuum. Cuiac. lib. 2. obſeruat. capit. 14. Briſſon. lib. ſelect. cap. 14. idem Cuiac. ad Nouell. 134. ac alii.

44 Vlpianum Iuriſconſ. in l. 3. ff. de milit. teſtamento. contraria protuliſſe animaduertiſſe viſus eſt d. Ioannes Guillẽ in comment. ſuis ſuper l. 3. Tauri. numero 75.

45 Sed proculdubio hallucinatus eſt, vt ex eiuſdẽ reſponſi verbis clariſſime conſtat. Vnde.

46 Videndus tamen ipſemet Guillen. Alciatus lib. 3. præſcriptione 31. & Doctores omnes ibidem.

47 D. Cynus Campanus in l. Eius, qui. pagina mihi 14. tergo. ff. de rebus creditis. animaduertit contrarietatẽ quandam extare inter d. l. eius. & l. Mæuius. §. ſeruus. ff. Famil. Herciſc.

48 Sed certe decipiuntur. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie inter ſupradicta extare reſponſa, eorumdem verba clara indicant. Vnde.

49 Poteſt bene alterum ex ipſis contra aliud in argumentum proponi, atque deduci.

50 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes ibidem.

Idem

Digitized by Google

Idem d. Campan. pręcit. loco, P. Coſtal. in ſuis Aduerſarijs in d. l. eius. Loriotus de Morte. axiomat. 12. ac alij.

50 Adde do. Nicol. a Salis in ſuis Sicilimentis iuris pag. mihi 47. vbi vlterius ſubijcit contrarietatem extare inter d. l. eius qui. & l. ſi quis. §. eius contractus. ff. de inſtit. actione.

51 Sunt, qui exiſtimant, Vlpianum in l. Iuriſgentium. §. quinimo. ff. de pactis. aduerſari Paulo Iuriſconſul. in l. Lecta. ver. dicebam. ff. de rebus creditis.

52 Sed proculdubio falluntur, nullam enim expreſſam verborum contrarietatem in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa adinuenies, prout neceſſe eſſet, adhoc vt ipſimet Iuriſconſulti de iam dicta contrarietate redargui poſſent. Vnde.

53 Videndi tamen pro eorundem enucleatione, ac intelligẽtia (materia enim quæ in ipſis tractatur, eſt ſatis ampla) Doct. omnes ibidem, & præcipue repetentes, Coraſ. lib. 3. Miſcellan. cap. 10. Albertus Bolognetus ad Rub. de verb. obligat. capitulo 37. numero 34. cum ſequent. Vaconius libro 1. Declarat. capitulo 23. Forcatul. in ſua Necyomanta dialog. 89. Mercer. libro 1. opinionum capitulo 16. Charondus libro ſecun. Veriſimil. capit. 9. Pyrrh. Alfan. ad Rubricam de verb. oblig. num. 22 cum ſeq. vbi latiſſime, ac d. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotat. ſuis ad d. §. quinimo, & d. l. Lecta, vbi infinitos alios concordãtes deducit, eos omnes cõſulito. ſat. enim loca indicaſſe

54 Idem Clar. d. Hippolytus Riminald. in l. poſthumo. C. de bonorũ poſſeſſione contra tabul. nũm. 456. cum ſeq. annuit quandam repugnãtiam extare inter l. ſi quis in ſuo. §. leg. C. de inofficio. teſtamento, & l. final. §. final C de liberis præteritis.

55 Sed pace tanti viri dixerim, hallucinatus eſt, quędam enim duntaxat diuerſitas, non autem cõtrarietas verborum in eadem facti ſpecie reperitur, ac extat inter ſupradicta reſponſa. Vnde.

56 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes ibidem, ac Riminaldus præcitato loco, vbi plurimos concordantes deducit, addo M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellanis in annotat. ſuis ſupradicta iura.

57 Subtil. Dom. Matthæus Gribald. in ſuis Lecturis pag. mihi 183. docuit difficilem *Antinomiam* extare inter l. in ratione §. quæſitum, & l. qui fundum. §. final. ff. ad leg. Falcid.

58 Sed profecto decipitur, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare cõſtat.

59 Credo bene, quod ſint inter ſe diuerſa, & quod de vno contra aliud argui poſſit, non tamen quod ſint expreſſe contraria in eadem facti ſpecie.

60 Videndi tamen pro eorundem intelligentia. Scribentes omnes ibidem. Gribald. prænotato loco, Cuiacius libro 4. obſeruat. capitulo 35. & libro 15. capitulo 15. Ioannes Robertus libro 1. Receptarum lection. capitulo 8. vbi elegantiſſime improbat etiam quandam opinionem eiuſdem. do. Cuiacius in l. 4. §. ſi pupillo. ff. de Vſucapionibus, ac d. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotat. ſuis ad d. Leg. in ratione. §. quod. vbi late.

61 D. Anaſtaſius Germonius lib. 1. Animaduerſionum ſuarum iuris. capit. 15. annotauit quandam cõtrarietatem extare inter l. 2. & l. & ſi legibus. C. ſi contra ius, vel vtilitat. publicam.

62 Sed eius opinio reſpuenda, prout ex ipſorummet reſponſorum lectione clare conſtat. falſum enim, quod inter eademmet inſit expreſſa verborum contrarietas in eadem facti ſpecie. Vnde.

63 Videndi tamen Doctores ibidem, ac Germonius præcitato loco.

64 Extat quædam *Antinomia* ex ſententia Aemilij Ferret. in l. ſi ex toto. 8. numero 26. ff. de leg. primo. inter l. item ſi fundi. §. huic vicinus. ff. de Vſufruct. & l. Rutilia Polla. l. in lege. ff. de contrahenda emptione. & l. id quod. ff. de periculo, & Commod. rei venditæ.

Digitized by Google

65 Sed aperte decipitur. Nulla enim, non dicam, extat, ſed nec etiam excogitari poteſt expreſſa verborum repugnantia inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie. Vnde.

66 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes ibidem. M. Ant. Delrio in Annotation. ſuis ad d.l. in lege. Ferretr. præcitato loco, ac alij.

67 Antonius de Padilla in l. cum falſa. num.6. C. de iuris, & fact. ignorantia. opinatus eſt, tex. in l. interrogatum. C. de Liberal. cauſ. aduerſari l. iubemus. C. eodem.

68 Sed certe ſomniauit. Clara enim ipſorum reſponſorum verba aperte indicāt, nullam extare inter eadem verborum expreſſam repugnantiam in eadem hypotheſi.

69 Credo bene, quod de vno cōtra aliud de facili argui, & opponi poſſit. Vnde.

70 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobique, & Padill. præcitato loco, addo Briſſonium lib. 1. ſelectarum. cap. 5.

71 Annotatur communiter per Scribenter quandam contrarietatem extare in materia illius quæſtionis, an legitimæ ſucceſſionis appellatione veniat ſucceſſio ab inteſtato tantum, an vero etiam teſtamentaria: inter l.3. §. de illo. pro ſocio. & l. lege obuenire. ff. de verb. ſign.

72 Sed proculdubio omnes decipiuntur, nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorumdem lectione vnuſquiſque etiam de facili colligere poteſt. Vnde.

Audias verba ipſorummet reſponſorum, & an ita ſit, iudex eſto.

73 Verba d.l.3. præcit. §. de illo. *De illo quæritur, ſi ita ſocietas coita ſit, vt ſi qua iuſta hæreditas alterutri obuenerit, communis ſit, quæ ſit iuſta hæreditas, vtrum quæ iure legitimo obuenit, an etiam ea, quæ teſtamento? & probabilius eſt, ad legitimam hæreditatem tantum hoc pertinere.*

74 Verba d. l. lege. *Lege obuenire hæreditatem non improprie quis dixerit etiā, quæ ex teſtamento defertur, quia lege 12. tabul. teſtamentariæ hæreditates confirmantur.*

75 Adde de huiuſcemodi contrarietate d. Accurſ. nullibi dictorum locorum meminiſſe.

76 Credo bene, quod de vno ex ijs reſponſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

77 Videndi tamen pro eorumdē intelligentia, ac enucleatione Doctores oēs vtrobique. Alciat. lib. 4. Παραδόξων c.7. Nicolaus Bellon. lib.3. ſuarū iuris ſupput. cap. ſeptimo. Arius Pinel. in l.2. 1. p. 5. cum ſequentib. C. de bonis Maternis, P. Coſtal. in ſuis Aduerſariis in d. §. de illo, Bernard. Alphan. in ſuis Reportatis l.149. & d. Marc. Ant. Delrio in ſuis miſcell. in annotat. ſuis ad d. §. de illo. vbi Iaſonē, Deciū, Zucchar. Forcatulū, Vaſquium, quoſdam repetentes, ac plures alios concordantes deducit. His adde Valentin. Forſterum de ſucceſſionib. lib. 1. cap. 16. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime. & d. Conſtantinum C.-prcolum in ſuo tract. de ſucceſſ. ab inteſtato. in ſuis Protheorijs. num. 143. cum pluribus ſequentib. vbi plurimos alios ea de re diſſerentes ac diſceptantes coacernat. Vide per eum. *Satis.*

78 Vlpian. Iuriſconſultus in l. ait prætor. §. ſed hodie. ff. de Minorib 25. annis. aduerſatur Paulo in l. cum quidam. §. ſi pupillo. ff. de Vſuris. ex ſententia d. Munnoz. de Eſcobar in ſuo eleganti tractat. de Ratiocin. Adminiſtratorum. cap. 15. nu. 42. cum ſeq.

79 Sed certe in errorem maximum lapſus eſt. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiā in eadem facti ſpecie inter ſupradicta extare reſponſa, ex eorundem lectione facillime colliges.

80 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Doctores omnes vtrobique, ac idem d. Munnoz. loco iam admonito.

81 Extat contrarietas quædā inter Paulum Iuriſconſult. in l. de eo. ff. ad exhibendum, & Gaium in l. ſi liber homo. ff. eod.

eod.tit.ex ſententia d.Cuiac. loco inſcetius allegando.

81 Sed eius ſententia minime recipienda, quandoquidem inter ipſamet reſpōſa nulla expreſſa verborum extat repugnantia in eadem facti ſpecie, prout eorumdemmet lectio clare demonſtrat. Vnde.

83 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud argui poſſit.

84 Videndi tamen pro eorumdem explicatione Scribentes omnes vtrobiq; & idem d. Cuiac. in librum Pauli ad edictum 26 præcit.l. de eo. pag. mihi.4.

Theodori Straithmani, Zazij, P.Rebuf. Polydor. Ripæ, ac aliorum exiſtimantium contrarietatem extare inter multa iura, de quibus infra opiniones reiectæ.

SVMMARIVM.

1 *Straithman. opinatus eſt, extare contrarietatem inter §. impoſſibilis. inſtit. de hæredibus inſtituendis. & §. ſi impoſſibilis de inutilib. ſtipulat.*

2 *Sed decipitur.*

3 *Opinio Authoris.*

4 *Videndi Scribentes pro ipſorum §§. enucleatione.*

5 *Secundo ratus eſt idem Straithman. contrarietatem extare. inter l. nemo. ff. de pactis. & l. ſi creditor. §. final. ff. de diſtract. pignor.*

6 *Sed ſomniauit.*

7 *Opinio Authoris.*

8 *Adeundi Doctores pro ipſorum reſponſorum intelligentia.*

9 *Tertio l. ſicut §. ſuperuacuum. ff. quibus modis pignus, vel hypoth. ſol. aduerſatur. l. ſolita. § . final. C. de remiſ. pignor. ex ſententia eiuſdem Straithman.*

10 *Sed errore capitur.*

11 *Opinio Authoris.*

12 *Videndi Scribentes pro ipſarum legum diſquiſitione.*

13 *Quarto ex ſententia eiuſdē Straithman. l. 1. poſſeſſio. §. ſi vir vxori. ff. de acquirenda poſſeſſione. & l. peregre. ff. eodē. contrariantur ad inuicem.*

14 *Sed reſpuenda eſt eius opinio.*

15 *Sententia Authoris.*

16 *Adeas Scribentes pro ipſorum reſponſorum intelligentia.*

17 *Quinto l. ante ſententiam. ff. de appell. recipiendis, & l. ante ſententiæ tempus. C. quorum Appellationes non recipiuntur. aduerſantur ad inuicē teſte eodem Straithmano.*

18 *Sed fallitur.*

19 *Videndi Scribentes pro ipſarum legum intelligentia.*

20 *Sexto idem Straithmanus ratus eſt repugnantiam extare. inter l. fructus. ff. de rei vendic. & l. & eandem §. qui cum partem. ff. de except. rei indicatę.*

21 *Sed eius opinio reſpuenda.*

22 *Videndi Scribentes pro ipſorum reſponſorum capacitate.*

23 *Septimo Iulianus ſibi ipſi aduerſatur ex ſententia eiuſdem Straithmani, in l. ſi quis cum ſciret. ff. pro emptore.*

24 *Sed ſomniauit.*

25 *Videndi Scribentes ibi, ac alij.*

26 *Octauo extat contrarietas, ex eiuſdem ſententia inter l. ſcire debemus. §. ſtipulationem. ff. de verb. oblig. & l. pluribus rebus. ff. eodem.*

27 *Sed fallitur.*

28 *Accurſ. nullibi de dicta contrarietate meminit.*

29 *Adeas Doctores pro ipſorum reſponſorum intelligentia.*

30 *Nono l. 1. prætor ait. §. ſiue autem. ff. de tabulis exhibendis & l. fi. de tabulis. ff. eod. altercantur adinuicem ex ſententia eiuſdem Straithmani.*
31 *Sed decipitur.*
32 *Adeundi Scribentes ibi.*
33 *Decimo l. ſi quis. in princ. ff. ne vis fiat ei. & l. 1. hoc edicto. ff. ſi mulier ventris nomine, maxime contrariantur teſte eodem Straithmano.*
34 *Sed fatuus eſt.*
35 *Vide Scribentes ibi.*
36 *Vndecimo l 2. ſoluto. ad finem principij. ff. ſol matr & l. cum dos. in fine. ff. de pactis dotalib. continent inter ſe repugnantiam ex ſententia eiuſdem Straithmani.*
37 *Sed hallucinatus eſt.*
38 *Videndi Doct. ibi, ac alij relati remiſſiue. & num. 39.*
40 *Zaz. exiſtimauit contrarietatem extare inter l. ſi cum dotem ff. ſol. mat. & l inter. §. cum inter ff. de pactis dotalibus.*
41 *Sed eius opinio reijcienda.*
42 *Vide Scribentes ibi.*
43 *P. Rebuff. ratus eſt l. 3. Imperatores. in prin. ff. de tranſactio. aduerſari l. controuerſia. ff. eod.*
44 *Sed ſomniauit.*
45 *Opinio Authoris.*
46 *Videndi Authores ibi.*
47 *Polydorus Ripa exiſtimauit adeſſe repugnantiam inter l. ſed et ſi lege. §. 1. ff. de petit. hæred. & l. Imperator. §. fin. ff. de leg. ſecundo.*
48 *Sed errore captus eſt.*
49 *Adeas Scribentes ibi.*
50 *Pugnant ad inuicem ex ſententia nonnullorum. l. filium quem. C. famil. herciſcund. & l. in quartam. ff. ad legem Falcidiam.*
51 *Sed decipiuntur.*
52 *Opinio Authoris.*
53 *Videndi Doctores ibi, ac plures alij remiſſiue, pro ipſorum reſponſorum enucleatione.*
54 *Dicta l. filium quem. obſtat. l. Titia. ff. ad leg. Falc. ex ſententia Charonda.*
55 *Sed hallucinatus eſt.*
56 *Dicta l. Titia. l. in fideicommiſſaria. §. vl ti ff. ad S. C. Trebell. & l. cum virum. C. de fideic. altercantur adinuicem ex multorum ſententia.*
57 *In quo ſtet repugnantia inter ſupradicta reſponſa. per eoſdem deducitur. & nu. 58. & 59.*
60 *Sed decipiuntur.*
61 *Opinio Authoris.*
62 *Videndi Doct. ibi, ac plures alii remiſſiue, pro eorundem enucleatione.*
63 *L. vnica. C. ſi rector prouinciæ. adducitur contraria l. ſi quis officium. ff. de ritu nuptiarum.*
64 *Sed falluntur ij, qui ita rati ſunt.*
65 *Opinio Authoris.*
66 *Adeundi Doctor. ibi. ac alii remiſſiue.*
67 *Pugnant l. diuortio. §. ob donationes. iuncta l. rei iudicatæ. §. 1. ff. ſol. matr. & l. vnica. § taceat. C. de rei vxoriæ act. ex nonnullorum ſententia.*
68 *Sed maximo errore capiuntur.*
69 *Sententia Authoris.*
70 *Videndi Scribentes vtrobiq; pro eorundem reſponſorum enucleatione.*

1 Theodorus Straithman. in ſuis ἀντινομίαις legum ciuil. contrarietate decima quarta, opinatus eſt, textum in §. impoſſibilis. de hæredib. inſtituend. inſtitut. aduerſari de directo text. in §. ſi. impoſſibilis. inſtit. de inutil. ſtipul.

2 Sed eius opinio proculdubio reijcienda eſt, quandoquidem nullam expreſſam verborum contrarietatem in eadem facti ſpecie inter ſe ijdemmet tex. continent, prout ex eorundem lectione clare conſtat. Vnde.

3 Credo bene, quod ſint inter ſe diuerſi, & quod de altero ex ipſis contra alterum argui poſſit.

4 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Scribentes omnes vtrobique. Idem Straithman. loco iam admonito, ac alij.

Adde de materia Dom. Leandr. Galghanet, de condit. & demonſtra. par. 2. ca. 1. quæſtione 83. & 84. Adnectendus quoque

quoque Dom. Philippus Matthęus in l. ea quæ dari. 135. nume. 9. ff. de regul. iuris. vbi, licet male, docuit quoque extare contrarietatem inter eundem §. ſi impoſſibilis inſtitut. eodem de inutilibus ſtipulationibus. & l. ſi ita ſtipulatus. 97. ff. de verborum obligationibus.

His adde etiam d. Ioannem Bellonū contrarietate ſua 14. vbi late.

5 Secundo loco principaliter cenſuit idem d. Straithman. pugna 15. text. in l. nemo. penult. ff. de pactis. aduerſari de directo tex. in l. ſi creditor. §. final. ff. de diſtract. pignor.

6 Sed certe ſomniauit, prout eorundem reſponſorum verba clare indicant.

7 Credo bene, quod de vno contra aliud argui poſſit.

8 Adeas tamen pro eorundem enucleatione Doct. omnes vtrobique, Straithman dicto loco, ac Do. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν. centur. 2. titul. de pactis. quæſtione 11. His adde M. Anto. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotat. ſuis ad d. §. ergo. vbi late, & d. Forcatul. in ſua Cupid. Iuriſperit. capitu. 13. numero 9. Adnectend. quoque do. Ioan. Bellonus contrariet. ſua 15.

9 Tertio loco, ſi creditoris conſenſu debitor alienauerit rem pignoratam, deinde in bonis iterum habere cœperit, quæro an creditor ipſe pignus perſequi poſſit?

Maxima extat in huiuſmodi difficultate in iure noſtro, ex ſententia Theod. Straithmani, contrarietas, ac diſſenſio inter l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quibus modis pign. vel hypothec. ſoluat. & l. ſolita. §. final. C. de remiſſ. pignor.

10 Sed vt verū fatear, decipitur Straithman. vir alioquin Cla. nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia inter ipſamet reſponſa in eadem facti ſpecie, prout ex eorundem lectione vnicuique de facili poteſt conſtare.

11 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

12 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctor. omnes vtrobique M. Anton Delrius in ſuis Miſcellan. in d. l. ſolita. Straithman. ipſe in ſuis *Antinomiis* legum Ciuil. pugna 16. & do. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centuria quinta, quæſtione 32. titul. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluat.

His adde d. C. Mantic. de Tacitis lib. 11. titulo 31. vbi late de materia.

Et Do. Andream Alciat. libro primo παρέργων cap. 10. Adeas quoque Ludouicum Maynum libro 2. Digeſtarum Actionum iuris capit. 17. vbi conſiderat extare contrarietatem inter d. §. final. d. l. ſolita, & l. voluntate. ff. eod. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluit. circa quod tamē decipitur, prout quoq; ex eorundem reſponſorum lectione clare licet conijcere. Vnde.

His adnectendus eſt etiam do. Ioan. Bellon. contrarietate ſua 16.

13 Quarto loco principaliter idem Do. Straithman. in quæſtione illa, vtrum poſſeſſio ſit iuris, an facti, animaduertit contrarietatem quandam extare inter l. 1. §. ſi vir vxori. ff. de acquirenda poſſeſſione. & l. Peregr. ff. eodem.

14 Sed eum hallucinatum eſſe fateri cogor, poſteaquā nulla, non dicam, extat expreſſa verborum contrarietas in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſpōſa, verum nec etiam excogitari poteſt, prout ex eorundem lectione vnicuique de facili quoque colligere licet. Vnde.

15 Credo bene, quod de vno ex ipſis cōtra aliud in propoſita quæſtione argui poſſit. Vnde.

16 Videndi tamen pro ipſorummet reſponſorum intelligentia, ac pro pleniori ſupradictæ quæſtionis diſceptatione Doctores omnes vtrobique. Idem Do. Theodor. Straithman in dictis ſuis *Antinomiis* legum Ciuil. contrarietate 20. Doctores pariter omnes in leg. 1. ff. eod. de acquirenda poſſeſſione. Euerhard. Bronchorſt. *Enantiophanon* centur. tertia, aſſertione nonageſima ſexta. Dom. Iulius Pacius *Enantiophanon* centuria.

ſexta:

Digitized by Google

ſexta titulo de aquirenda poſſeſſione quæſtione 95. Clar. Dominus Andreas Fachineus. libro octauo ſuorum iuris Controuerſ. capitu. 5. & nouiſſime ext. Hieronymus Paponius in ſua iuris diſputatione aduerſus excelletiſs. Bolognetum, An poſſeſſio ſit iuris, vel facti, vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime. His adde d. Alexandrinũ Turamin. in ſuo tract. De vera poſſeſſionis ſubſtantia capitu. ſeptimo ac alios. Aduectend. quoque Dom. Ioan. Bellon. contrariet. ſua 19.

17 Contrariantur adinuicem quinto loco ex ſententia eiuſdem Straithmani. tex. infraſcripti videlicet. l. ante ſententiam. ff. de appellat. recipiendis, & l. ante ſententiæ tempus. C. quorum appellat. non recipiuntur.

18 Sed eum decipi clara ipſorummet reſponſorum verba aperte demonſtrant. Nulla enim extat inter ipſamet expreſſa verborum repugnantia in eadem hypotheſi.

19 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Doct. omnes vtrobiq. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotatio. ſuis ad d. l. ante ſententiã, & d. Straithman. in ſuis *Antinomiis* legum Ciuilium pugna 24. adde Ioan. Bellonum pugna ſua 23.

20 Sexto in q̃one illa, an fructus pendentes pars fundi eſſe cenſeantur idem d. Straithman. animaduertit quandam cõtrarietatem extare inter l. fructus 45. ff. de rei vendicatione. & l. & eandem. §. qui cum partem. ff. de exceptione rei iudicatæ.

21 Sed eius opinio reſpuenda. Quando quidem nullam extare expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie inter ipſamet reſponſa, vnuſquiſque, qui eorundem verba interne perlegerit, de facili affirmabit. Vnde.

Adde d. Accurſ. nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

22 Videndi tamen Doct. omnes vtrobique ꝓ eorundem enucleatione. Idem d. Straithman. in ſuis *Antinomiis* legum Ciuil. pugna 38. Anton. Faber libro ſecundo Coniecturarum iuris capitulo 6. Zazius *Antinomiarum* ſuarum part. 2. num. 6. do. Couaruuias variarum reſolutionum. lib. 1. capit. 3. num. 2. ac alij. Adde de materia tex. in l. ſi Titio §. 1. ff. de Vſufruct.

23 Septimo loco idem d. Straithman. in ſuis *Antinomiis* legum Ciuil. contrariet. 39. opinatus eſt Iulianũ in l. ſi quis cum ſciret. ff. per emptore ſibi ipſi aduerſari.

24 Sed proculdubio hallucinatus eſt, prout clare conſtat ex eiuſdem reſponſi lectione. Vnde.

Adde do. Accurſ. nullum verbum de iam dicta contrarietate protuliſſe.

25 Videndi tamen pro eiuſdem enucleatione Doctores omnes ibidem, Straithman. d. c. 39. Zazius par. 2. *Antinomiarum* num. ſeptimo. Auguſtin. lib. quarto emendationum cap. 11. Pyleus quæſtione 63. ac alij.

26 Octauo loco placuit eidẽ D. Straithmano in *Antinomia* ſua iuris 40. annore, quandam contrarietatem extare inter l. ſcire debemus. §. ſtipulationem. ff. de verbor. obligat. & l. pluribus rebus. ff. eodem.

27 Sed eius opinio vtique reſpuenda eſt, quandoquidem nulla quidem extat expreſſa verborum repugnantia in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa, prout ex eorundem lectione vnicuique etiam de facili colligere licet. Vnde.

28 Adde d. Accurſ. nullibi 61. de huiuſcemodi contrarietate meminiſſe.

29 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Scribentes omnes vtrobique. Idem Do. Straithman. præcitato loco, Zazius *Antinomiarum* par. 2. nu. 8. M. Ant. Delrius in annotat. ſuis ad d. l. pluribus, ac alij. Vnde.

30 Nono accedit alia contrarietas animaduerſa per eundem D. Straithman. pugna ſua 41. Is enim animaduertit quandam extare contrarietatem inter leg. 1. §. ſiue autem. ff. de Tabulis exhibendis, & leg. final. ff. eodem.

Sed

31 Sed certe ſomniauit, prout ex eorundem reſponſorum lectione clare conſtat. Vnde.

32 Adeas tamen pro eorũdem enucleatione Doctores omnes vtrobique. Eundem Straithman. præcitato loco, & d. Zazium ἀντινομιῶν par. 2. num. 20.

33 Decimo quidem videtur adeſſe contrarietas inter l. ſi quis. in prin. ff. ne vis fiat ei. & l. 1. ff. ſi mulier ventris nomine. Authore eodem Straithmano pugna ſua 42.

34 Sed eum aperte falli ipſorummet reſponſorũ verba clare demõſtrat. Vnde.

35 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Doct. omnes vtrobique Straithman. prænotato loco, & d. Zazius par. 2. ἀντινομιῶν nu. 11.

36 Vndecimo idem d. Straithman. pugna ſua 43. opinatus eſt, aliam quidem contrarietatem extare inter l. 2. ad finẽ principii. ff. ſol. matr. & l. cum dos. in fine. ff. de pactis dotal.

37 Sed decipitur proculdubio. Nullam enim verborum expreſſam repugnantiam in eadem facti ſpecie, cõtinent inter ſe eadem reſponſa, prout ex ipſorũmet lectione vnicuique de facili colligere licet. Vnde.

38 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doct. omnes vtrobique. Idem d. Straithman. loco iam admonito. Zazius ſuarum iuris Ἀντινομιῶν par. 2. nu. fina. & lib. 2. ſingularium intellectuum cap. 1. per totum. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotation. ſuis ad d. l. 2. vbi late, & Io. Robert. lib. 1. Recept. iur. ciuil. lection. cap. 11. His adde d. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν cent. 5. tit. de pactis dotalib. quæſt. 56.

40 Deducitur quædam contrarietas per d. Zaz. lib. 2. ſingular. reſponſorum. ca. 2. nu. 8. inter l. ſi cum dotem. ff. ſol. mat. & l. inter. §. cum inter. ff. de pact. dotal.

41 Sed eius opinionem reiiciendam manifeſte ſuadere videntur ipſorummet reſponſorum verba, ex quibus quidem colligitur nullam expreſſam verborum repugnantiam in eademmet facti ſpecie inter ipſamet extare. Vnde.

42 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctor. omnes vtrobique, & præcipue M. Ant. Delrius in ſuis Miſcellaneis. Zazius prænotato loco, ac alij. His adde d. Ant. Fabrum lib. 13. Coniecturarum iuris. cap. 3.

43 Scæuola Iuriſconſult. ex ſententia d. P. Rebuf. de tranſact. l. 2. pag. mihi 368. videtur ſibi ipſi eſſe contrarius inter l. 3. in princ. & l. controuerſia. ff. eod. de tranſaction.

44 Sed mehercle hallucinatus eſt, prout ex ipſorummet reſponſorum lectione clare colligitur. Vnde.

45 Credo bene; quod de vno ex ipſis cõtra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

46 Videndi tamen pro eorundem intelligentia Scribentes omnes vtrobique, Rebuff. ibidem. & d. Iul. Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 2. tit. de tranſactionibus. quæſt. 12.

47 Exiſtimatur iura infraſcripta adinuicem contraria per d. Polydor. Ripam, de actis in mortis articulo. cap. 66. num. 25. & ſunt l. ſed & ſi lege §. 1. ff. de petit. hæred. & l. Imperator. § fin. ff. de legat. ſecundo.

48 Sed errore quidem maximo captus eſt, prout eorundem reſponſorum verba clare indicant. Vnde.

49 Adeas tamen pro eorundem intelligentia Doct. omnes vtrobique, & Ripam præcitato loco.

50 Pugnant adinuicẽ ex ſententia nonnullorum l. filium quem. C. famil. herciſcun. & l. in quartam. ff. ad leg. Falcid. & repugnantia ſecundũ eos ſtat in hoc. Nam in d. l. filium, quem aperte deciditur, ea tantum in quartam, quę ex fideicommiſſo hæreditatis deducitur, imputari, quæ hæres accipit iure hæreditario, quæ vero accipit iure legati, vel fideicõmiſſi, non imputari, ſed eſſe ſupra quartã, in l. autem contraria. totum contrarium ſtatui videtur, nempe legatum, vel fideicommiſſum hæredi datum in quartam ei imputari.

51 Sed certe in errorem maximum lapſi

ſunt

ſunt ij. Nullam enim expreſſam verborum repugnātiam in eadem hypotheſi inter ſupradicta reſponſa adinuenies, prout etiam id ex eorūdem lectione clariſſime conſtat. Vnde.

52 Credo bene, quod ſint inter ſe diuerſa, ac quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

53 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctor. omnes vtrobique, ac præcipue Repetentes, d. Theodor. *ἀντινομίαις* legum ciuil. pugna. 6. Cuiacius libro octauo obſeruationum. capitulo quarto. Coraſ. lib. 2. Miſcellan. capitu. 17. Charondas lib. 2. veriſimil. capit. 4. pag. mihi 119. tergo. Ventidius Tamberlan. in ſuo iuris Dialog. in dict. l. in quartam. M. Anto Delrius in ſuis Miſcellan. in d. l. in quartam, vbi concordantes deducit Alciatum lib. 6. *παραδόξων* capit. 4. Duarenum lib. 2. diſputat. anniuerſ. capit. 10. Raynal. Corſium lib. 1. indagat. iur. cap. quarto. Continum lib. primo diſput. ſubceſiu. cap. decimo quinto. Hotoman. lib. 1. var. diſput. capit. 3. & lib. 9. diſputat. cap. 5. & libro decimo. capit. 5. & capit. ſeptimo. Menoch. de arbitrar. iudic. caſ. 164. ac plures alios. & nouiſſime. d. Iulius Pacius *ἐναντιοφανῶν* centur. 6. quæſtio. 51. His omnibus adde eundem M. Antonium Delrio in ſuis Miſcellaneis, in annotationibus ſuis ad d. l. filium quem. vbi plures alios coaceruat. Vide per eum. Sat enim ſit loca indicaſſe.

Adnectendus quoque d. Vaconius a Vacuna libro 4. declarat. Iuris ciuilis. cap. 59. & d. Ant. Faber lib. 6 Coniecturarum iuris. capit. 4. & 5. Adde quoque d. Nicol. a Salis in ſuis Sicilimentis Iuris ciuilis. pag. mihi 247. & P. Loriotum in ſuis axiomat. ex tractat. legatorum axiomat. 22. cum ſequentibus. Addas etiam Ioānem Bellonum *ἀντινομία* ſua iuris ſexta.

54 Obſeruandum tamen pro pleniori præmiſſorum intelligentia, ex ſententia eiuſdem d. Charondæ præcitato capitu. 4. lib. ſecundo ſuorum Veriſimil. text. in dicta lege filium, quem. de directo aduerſari reſpōſo d. Vlpiani in l. Titia. ff. eod. ad leg. Falcid.

55 Sed hallucinatus eſt, prout ex eorundem reſponſorum lectione vnuſquiſq; de facili colligere poteſt. Vnde.

56 Obſeruandum præterea, a quam plurimis annotari, maximam extare contrarietatem inter d. l. Titia. & l. in fideicommiſſaria. §. vltimo. ff. ad Senatuſc. Trebellian. & l. cum virum. C. de fideicom. Contrarietas autem ex eorundem ſententia in hoc conſiſtit.

57 Nam in d. l. Titia, deciditur, hęredem fideicomm. vniuerſali grauatum totam rem legatam retinere, nihilque ex ea reſtituere.

58 In d. autem l. in fideicommiſſaria. d. §. vlt. ſtatuitur, quod eam partem hęres ipſe reſtituere debet, quam a ſemetipſo capit, eam namque iure hęreditario capit, quam vero accepit, a cohæredibus. eam ſolam retinet.

59 In præcitata autem l. cum virum. cōcluditur, immo totam rem fideicommiſſo contineri, & in reſtitutionem venire.

60 Sed me hercle decipiuntur. Nulla. n. extat expreſſa verborum repugnantia in eadem facti ſpecie, inter ſupradicta reſponſa, prout & tu Lector beneuole ex eorundem lectione facilime colligere poteris.

61 Fateor bene de vno ex ipſis contra aliud argui poſſe. Vnde.

62 Videndi tamen Scribentes omnes vbique prædictorum iurium. Pro eorundem pleniori intelligentia, Theodorus Straithman. in ſuis *Αντινομίαις* legum ciuil. contrarietate ſeptima. Charond. d. capit. 4. lib. 2. Veriſimil. in fine. Do. Iulius Pacius *Enantiophan.* centur. 6. quæſt. 50. & d. M. Ant Delrio in ſuis Miſcellaneis annotationibus ſuis ad d. l. Titia, vbi infinitos propemodum coaceruat, id quod etiam facit in annotationibus ſuis ad dict. l. cum virum. Vide per eum.

Adeas quoque de materia ſupradictarum

Digitized by Google

ctarum legum, reſponſum Vlpiani in l. Marcellus. §. quidam liber. ff. ad Senatuſconſul. Trebell. & ibi Doctores omnes.

His adde quoque Clar. d. Peregr. de fideicomm. artic. 7. num. 67. & Nicol. a Salis, in ſuis Sicilimentis Iuris ciuilis. pagina mihi 255.

Vide quoque Petrum Grangianum in ſuis Paradoxis Iuris Ciuilis cap. 49. vbi conſiderat contrarietatem extare inter d. l. filium quem. & l. Neſennius. ad leg. Falcid. & d. l. 5. Bellon. ἀντινομίᾳ ſua 7.

63 Sunt qui exiſtimant, tex. in l. vnica. C. ſi Rector prouinciæ. aduerſari reſpõſo dom. Pauli in l. ſi quis officium. ff. de ritu nuptiarum.

64 Sed decipiuntur proculdubio. Nullam enim expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie continent ipſamet reſponſa. Vnde.

65 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

66 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores vtrobique, Cuiac. libro quarto obſeruationum, capitulo vigeſimo ſecundo. Marcus Antonius Delrius in ſuis Miſcellan. in dict. l. ſi quis. Paul. Montan. de iure tutelarum capit. trigeſimo. nume. 66. & nouiſſime. d. Iulius Sannazar. in ſuo tract. de ſponſalibus. capit. 2. artic. 5. num. 66. cum ſequent. vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime.

67 Annotatur quædam contrarietas ſecundum aliquos, in ea quæſtione. An ſi vir ſoluto matrimonio conueniatur, ob res mulieri donatas, vel ab ea amotas, retentionem habeat? Inter l. diuortio. §. ob donationes. iuncta l. rei iudicatæ. §. primo. ff. ſoluto matrim. & l. vnicam. §. taceat. C. de rei vxor. actione.

68 Sed eos aperte falli vnuſquiſque, qui ipſorummet reſponſorum verba perlegerit, proculdubio affirmabit. Nullam enim inter eadem expreſſam verborum repugnantiam in eadem facti ſpecie adinueniet. Vnde.

69 Eſt bene verum, quod alterum ex his reſponſis contra alterum in argumentum deduci poteſt.

70 Videndi tamen pro eorundem enucleatione Doctores omnes vbique, & præcipue Petr. Barboſſa in dict. §. ob donationes. vbi plurimos congerit, & late diſceptatur, Gottofred. ibidem. Ludouicus Charondas libro ſecundo Veriſimil. capitulo decimo ſexto. Domin. Sebaſtian. Medices, de Compenſationibus parte prima. quæſtione decima ſeptima. Marcus Antonius Delrius in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad dictum §. primum. dict. l. rei iudicatæ. & dictum §. taceat. & nouiſſime. Dominus Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centuria quinta. titulo, ſoluto matrimonio. queſtione ſexageſima.

Reiectæ opiniones Domini Benedicti Pinell. & Bartholo. Romulæi, exiſtimantium maximam extare contrarietatem inter diuerſa iura, de quibus infra.

SVMMARIVM.

1 *Pinellus ratus eſt contrarietatem extare inter l. homo liber. ff. de acquirend. rerum domin. & l. liber homo. ff. eodem.*

2 *Verba reſponſorum. & nu. 3.*

4 *Opinio Authoris probantis. quod ipſe Pinell. decipitur. & num. 5. et 6.*
7 *Pinell ipſemet autumauit cõtrarietatem extare inter ſupradicta reſponſa, & l. aditio. §. vlt. ff. de acquir. hæred.*
8 *Fallitur.*
9 *Accurſ nullibi meminit de dicta contrarietate.*
10 *Videndi Scribentes pro interpretatione prædictorum iurium.*
11 *Contrarietas ſecundo loco extat, ex ſententia eiuſdem Pinelli inter l. 1. quoties. ff de ſolut. & l. Paul. reſpondit. ver. Paulus. ff eod.*
12 *Hallucinatus eſt. & num. 15.*
13 *Verba reſponſorum, & num. 14.*
16 *Accurſ. nullum verbum de dicta contrarietate.*
17 *Videndi Doctores pro intelligentia prædictorum reſponſorum.*
18 *Contrarietatem idem Pinell. tertio loco animaduertit inter l. is, qui in poteſtate. ver. Vnde etſi duo. ff. de legat. præſtaud. & l. ſi duo. ff. eod.*
19 *Sed ſomniauit.*
20 *Opinio Authoris.*
21 *Adeundi Doctores remiſſiue pro ipſarũ legum enucleatione.*
22 *Notatur quarto loco Vlpianus de contrarietate inter l. falſus creditor. §. ſi iactum. ver. ſi verò. ff de Furtis, & l. 1. ſi dolo. §. Scæuola. ff ſi quis teſta. liber. ex ſententia Pinelli.*
23 *Sed decipitur Pinell. & num. 27.*
24 *Verba reſponſorum, & num. 25. 26.*
28 *Adeas Doctores vtrobique ac alios pro eorumdem intelligentia.*
29 *Vltimo loco l. 1. Municipem. ver. niſi. ff. ad Municipalem. et l. exemplo C de decurionibus lib. 10. altercantur adinuicem. ex ſententia Eiuſdem Pinell.*
30 *Sed fatuus eſt Pinellus, & num. 33.*
31 *Verba reſponſorum, & num. 32. Videndi Scribentes ibi.*
34 *Romulans exiſtimauit repugnantiam extare inter l. Actus legitimi. ff. de regul iuris. et l. ſi quis hæres ita. ff. de acquir. hæred.*
35 *Sed decipitur; et num. 38.*
36 *Verba reſponſorum. et nu. 37.*
39 *Opinio Authoris.*
40 *Videndi Scribentes pro ipſorum intelligentia.*

1 D. Benedictus Pinell. Selectarum Iuris Interpretationum. libr. 1. c. 12. maximam extare contrarietatem, inter. l. Homo liber. 54. ff. de acquirendo rer. dominio. & l. liber homo. 19. ff. eodem. & contrarietas ſecundum eum ſtat in his verbis. Nam in d. l. homo liber ſic legitur.

2 *Sed qui bona fide nobis ſeruit, acquirit, tamen ſi ſponte ſua ſciens conditionẽ ſuã adierit. Nam ſi iuſſu noſtro adierit, neq; ſibi, neq; nobis acquirit; ſi non habuerit ſibi acquirendi animum, Quod ſi eam mentem habuerit ſibi acquirit.*

3 In d. autẽ l. liber homo. Pomponius ita docuit. *Liber homo, qui mihi bona fide ſeruit, id quod ex operis ſuis, aut ex re mea pararet, ad me pertinere ſine dubio Ariſto ait, ſed et hæreditatem, legatumuè non acquiri mihi per eum, quia neq; ex re mea, neq; ex operis ſuis id fit, nec vlla eius opera eſſet in legato in hæreditate aliquatenus, quia per ipſum adiretur; quod et Varum Lucilium aliquando dubitaſſe ait. Sed uerius eſt. non acquiri, etiamſi teſtator ad me voluiſſet pertinere.* Hæc Pomponius.

4 Ego autem, internè eorumdem reſpõſorum verbis perlectis, nullam inter ipſamet expreſſam verborum contrarietatem in eadem facti ſpecie adinueni.

5 Quinimmo eadẽ adinuicem potius concordare videntur, quod ſic clarè demonſtro. Docet Pomponius in d. l. liber homo; quod homo liber bona fide poſſeſſus hæreditatẽ, legatumvè domino minime acquirit, & rationem reddit, quoniam neq; ex re ſua, neq; ex operis ſuis id fit. Ampliat poſtea id verum eſſe, etiamſi teſtator ipſemet voluiſſet hæreditatem illam, vel legatum ad ipſum dominum ſpectare, adhuc non acquirit ob ſupradictam rationem. Hoc eſt quod decidit Pomponius.

6 Modeſtinus autem in d. l. homo liber.

tradit.

tradit, quod qui bona fide nobis ſeruit, nobis non acquirit, etiamſi iuſſu non audierit, ob eandem rationem, quia neque ex re noſtra, neque ex operis ſuis id ſit; Hoc autem fallit, ſi habuit animum ſibi acquirendi. Nam tunc ſibi acquirit. id quod etiam explicat gl. in d. l. homo liber. in ver. habuerit. Vnde autem contrarietas inter ſupradicta reſponſa? certe hallucinatus eſt, quam maxime ipſemet Pinellus. Vnde.

7 Subdit poſtea & inquit, adhuc contrarietatem extare inter ſupradicta reſponſa, & l. aditio. §. vl. ff. de acquir. hęredit.

8 Sed & in hoc caſu eum maximo errore fuiſſe captum diiudico. Nulla enim extat expreſſa verborum repugnantia in eadem facti ſpecie inter memorata illa iura, prout quoque ex eorumdem lectione vnuſquiſq; de facili poteſt colligere. Vnde.

9 Adde d. Accurſ. nullibi etiam de tali contrarietate meminiſſe.

10 Videndi tamen Scribentes omnes pro eorumdem enucleatione, ac Pinell. loco iam admonito.

11 Alia ſecundo loco extat contrarietas teſte eodem d. Benedicto Pinello inter l. primam. ff. de ſolutionibus, & l. Paulus reſpondit. 101. ver. Paulus. ff. eod.

12 Sed vnuſquiſque qui eorumdem reſponſorum verba internè perlegerit, eundem Pinellum maxime decipi proculdubio affirmabit. Nulla enim conſiderari poteſt expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia inter ſupradicta reſponſa in eadem facti ſpecie, prout quoq; ex earumdem lectione licet vnicuiq; colligere. Vnde.

Audias verba ipſorum reſponſorum, & an ita ſit iudex eſto.

13 Verba d. l. 1. *Quoties quis debitor ex pluribus cauſis vnum debitum ſoluit, in arbitrio ſoluentis eſt dicere, quod potius debitum voluerit ſolutum, & quod dixerit, id erit ſolutum, poſſumus enim certam legem dicere ei, quod ſoluimus.*

14 Verba d. §. 1. Paulus. *Paul. reſpondit. Cum autē creditor pignus diſtrahit, licere ei pretium inde acceptum referre etiā in eam quantitatem, quæ natura tantum debebatur, et ideo deducto eo debitum peti poſſe.*

15 Quęnam repugnantia extat inter ſupradicta reſponſa? Nullam ſane conſiderari poſſe diiudico.

Hallucinatus eſt igitur Pinellus.

16 Adde d. Accurſ. nullibi de iam dicta contrarietate meminiſſe.

17 Videndi tamen Doctores omnes vtrobique pro eorumdem enucleatione. Pinell. Variarum lection. libr. 1. cap. 16. Cuiac. lib. 5. obſeruat. c. 34. et M. Anton. Delrio in ſuis Miſcellaneis, in annotationibus ſuis ad ambo prædicta iura.

18 Extat tertio loco quædam alia contrarietas teſte eodem Pinello inter l. is, qui in poteſtate. ver. vnde etſi duo. ff. de leg. præſtan. & l. ſi duo. ff. eod.

19 Sed eius opinionem reijciendam vnuſquiſque, qui ipſorum reſponſorum verba interne perlegerit, affirmabit. Nulla enim extat inter ipſa reſponſa expreſſa verborum contrarietas in eadem facti ſpecie. Vnde.

20 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit. Vnde.

21 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia, ac enucleatione Doctores omnes vtrobiq; Repetentes, fol. 468. num. 18. tom. 3. fol. 381. num. 9. eod. vol. fol. 201. numer. 8. eod. & fol. 112. numer. 135. tom. 8. idem d. Pinel. lib. 2. ſelectarum c. 3. vbi late, ac alij.

22 Notatur quarto Vlpianus, vti ſibi cōtrarius, per Pinellum, loco inferius allegando, inter l. falſus creditor. §. ſi iactum. ver. ſi vero. ff. de Furtis, & l. 1. §. Scæuola. ff. ſi quis teſtam. lib.

23 Sed an hallucinatus ſit ex ipſorum reſponſorum lectione iudex eſto. Audias eorumdem verba.

24 Verba d. verſi. ſi vero. *Si vero non hoc animo, ſed eo, uti ſaluum fuerit, haberet, ei, qui inuenit, auferendum eſt et ſi ſcit hoc qui inuenit, & animo furandi tenet, furti tenetur.*

25 Conſentit l.3.& l.ſi quis,ff.de incendio,ruina, & naufragio,& §.vlt.inſtit. de rerum diuiſ.

26 Verba d.§.1.Scæuola. *Scæuola ait poſſeſſionis furtum fieri. Deniq; ſi nullus ſit poſſeſſor, furtum negat fieri. Idcirco autẽ hæreditati furtum non fieri, quia poſſeſſionem hæreditas non habet; quæ facti eſt, & animi.* dicat mihi Pinell. Vbi adeſt expreſſa verborum contrarietas in eadem
27 facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa? Adde nec etiam d.Accurſium de tali cõtrarietate meminiſſe.

28 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobique Ioannes Aupar.epiſtol.2.cap.7. Gothofredus.in d.§.Scæuola. Idem Pinell. Variarum lectionum lib.2.c.9. vbi omniũ latiſſimè,ac alij.

29 Vltimo loco idem d. Benedictus Pinell. Variarum lectionum lib.2.cap. 17. num.19.cum ſequentib.autumauit contrarietatem quandam extare inter l. 1. ver.mihi.ff.ad Municipalem.& l.exemplo.C.de Decurionib.lib.10.

30 Sed reuera ſomniauit, vt vulgo dicitur,in Parnaſſo. Nullam enim extat expreſſa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa. Prout quoq; ex eorumdem lectione vnicuique licet colligere. Vnde. Audias ipſemmmet verba, & an ita ſit iudicato.

31 Verba d. verſi. *Niſi fortè priuilegio aliquo materna origo cenſeatur, tunc.n. maternæ originis erit municeps, vtputa Ilienſibus conceſſum eſt, vt qui matre Ilienſi eſt, ſit eorum municeps, etiam Delphicis hoc idem tributum, conſeruatum eſt. Celſus refert Pontificis ex beneficio Pompei magni competere.&c.*

Verba d.l.exemplo. *Exemplo ſenatorij ordinis Patris originem vnuſquiſq; ſe-*
32 *quatur, nec ualeant ſpecialiter delata reſcripta, ſi quis ſe matris origine defenſa a maiori curia ad minorem transferri fortaſſe promeruerit, neque vlla pro more prouinciæ referri ſinatur exceptio.*

33 Vnde nam adeſt contrarietas, replico inter ſupradicta reſponſa? Hallucinatus eſt igitur Pinell.id quod etiam ex eo colligitur. Nam nullum verbum protulit Accur.de huiuſcemodi repugnãtia. Videndi tamen Scribentes omnes vtrobique pro eorumdem intelligentia; Pinell.præcitato loco,& d.M.Anton. Del rio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad d.l. 1. vbi plures ex Scribentibus coaceruat.

34 Bartholomeus Romulæus in repetit. ſua l.nemo poteſt.num. 183. & 184. ff. de legat. 1.opinatus eſt, maximam repugnantiam extare inter l. Actus legitimi. ff.de regul.iur. & l. ſi quis hæres ita. ff. de acquir.hæred.& ſubdit neminem ad huiuſcemodi contrarietatem animaduertiſſe.

35 Sed miſer deceptus eſt. Nullam enim expreſſam verborum contrarietatem in eadem facti ſpecie quis adinueniet inter ſupradicta reſponſa,prout clariſſimè ex eorumdem lectione vnuſquiſq; colligere poteſt.

Audias eorumdem verba, & an ita ſit,iudex eſto.

36 Verba d.l.ſi quis hæres. *Si quis hæres ita ſcriptus fuerit, vt intra certum tempus adeat hæreditatem, etſi non ita adierit, alius ei ſubſtituatur, prior autẽ hæres, antequã adiret deceſſerit, nemo dubitat, quin ſubſtitutus vltimum diem aditionis expectare non ſoleat.*

37 Verba d.l. Actus legitimi. *Actus legitimi, qui non recipiũt diem, uel conditionem, veluti emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, ſerui optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis, vel conditionis adiectionem.*

38 Dicat mihi Romulæus, Quænam contrarietas adſit inter ſupradicta iura? certe nullam expreſſam adinuenio? Vnde.

39 Credo bene, quod de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

40 Videndi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobiq;, idẽ Romulæus præcitato loco, Emanuel a Coſta lib.2.ſelectarum interpretationũ c.14.num.2.ac alij.

Damna-

Damnatur opinio d. Ludoci Mayni, qui quidem opinatus eſt falſo, contrarietatem extare inter nonnulla iura, de quibus infra.

• SVMMARIVM.

1 *Primo opinatus eſt Maynus, contrarietatem extare inter l. et an eadem. §. actiones. ff. de exceptione rei iudicatæ. & l. final. ſi ex multis. C de annal. exceptiono.*
2 *Sed decipitur.*
3 *Adeundi Scribentes pro ipſorum reſponſorum enucleatione.*
4 *Secundo ratus eſt l. item ſi uerberatum. §. finali. ff. de rei vendic. aduerſari. l. ſin autem. §. ſi homo. ff. eod.*
5 *Sed fallitur.*
6 *Opinio Authoris.*
7 *Videndi tamen pro ipſarum legum intelligentia Scribentes vtrobiq; ac alij.*
8 *Tertio aliam attulit contrarietatem inter l. ſi ſterilis. §. cum per venditorem. ff de actionib emp. & l. nummis. de in litem iur.*
9 *Sed maximo errore capitur.*
10 *Accurſius nullibi de iam dicta meminit contrarietate.*
11 *Videndi pro eorumdem reſponſorum interpretatione Scribentes ibi, ac alij.*
12 *Quarto idem Maynus ratus eſt. l. ſi dictum. ff. de euictionibus. refragari l. ſi non ſortem. §. ſupra duplum. de condit. indebit.*
13 *Sed eius opinio damnanda eſt.*
14 *Accurſ. nullibi verbum protulit de dicta repugnantia.*
15 *Adeas Scribentes omnes ibi, ac alios pro ipſarum legum enucleatione.*
16 *Quinto, opinio extitit eiuſdem Mayni, maximam adeſſe repugnantiam inter l. quoties ff. de Nouationib. & l. ſi rem aliquam ff. eodem.*
17 *Sed ſomniauit.*
18 *Opinio Authoris.*
19 *Videndi Scribentes pro ipſorum textuū explicatione.*
20 *Modeſtinus in l. non ſolum. ff. de re iudicata ex ſententia eiuſdem Mayni. aduerſatur Scæuolæ in l. diuortio. ff. de negotijs geſtis.*
21 *Sed hallucinatus eſt Maynus.*
22 *Opinio Authoris.*
23 *Adeas pro ipſorum reſponſorum intelligentia Doctores ibi.*
24 *Septimo extat contrarietas ex opinione eiuſdem Mayni, inter l. vxor. ff. de donationib inter virum, & vxor. & l. in bona fidei. de peculio.*
25 *Sed eius ſententia reſpuenda eſt?*
26 *Accurſius nullibi meminit de iam dicta contrarietate.*
27 *Videndi Doctores pro ipſarum legum enucleatione.*
28 *Vltimo idem Maynus exiſtimauit, repugnantiam extare inter l. poſtquam. & l. ſi ea. C. de fideiuſſor. minor.*
29 *Sed ſomniauit.*
30 *Accur. nullum verbum protulit de tali repugnantia.*
31 *Adeundi Scribentes pro ipſorum reſpōſorum intelligentia.*

1 Ludouicus Maynus in lib. 1. redactarum Actionum iuris cap. 3. opinatus eſt text. in l. & an eadem. §. actiones. ff. de except. rei iudic. aduerſari contextui in l. final. C. de annal. except.

2 Sed eundem falli ipſorummet reſponſorum verba aperte demonſtrant. Nullam enim expreſſam verborum contrarietatem in eadem facti ſpecie inter ipſamet adinuenies. Vnde.

3 Adeundi tamen pro eorumdem enucleatione Doctores omnes vtrobique. Maynus præcitato loco, ac d. M. Anton. Dento in ſuis Miſcellaneis in annotationib. ſuis ad vtraq; iura.

Idem

Digitized by Google

Idem Maynus d.lib.1.cap.10. aliam ratus eſt adeſse contrarietatem inter l. item ſi verberatum.§.final.iuncta l. ſeq. ff.de rei vendic. & l. ſin autem. §. ſi homo.ff.eodem.

5 Sed me hercle decipitur, prout ex eorumdem reſponſorum lectione clare licet conijcere. Nulla enim inter ipſamet adeſt expreſsa verborum repugnantia in eadem facti ſpecie. Vnde.

6 Autumo bene de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſse. Vnde.

7 Videndi tamen pro eorumdem intelligentia Doctores omnes ibi. Maynus præcitato loco.ac de materia d.Ioannes Robertus lib.1.ſentent.iuris cap.23.

8 Tertio loco principaliter alia ſubnectitur contrarietas per eundem Maynum lib.3.Digeſtarum Actionum iuris cap.8.inter l.ſi ſterilis.§.cum per venditorem.ff.de Actionib.empti. & l.nummis.de in lite iurando.

9 Sed eius opinionem reijciendam ſuadeo. Nulla enim, non dicam extat, ſed nec etiam conſiderari poteſt expreſsa verborum contrarietas, ac repugnantia in eadem facti ſpecie inter ſupradicta reſponſa prout eorumdem quoque verba clariſſime indicant Vnde.

10 Adde d.Accurſium nullibi de huiuſmodi contrarietate meminiſse.

11 Adeas tamen pro eorumdem intelligentia Doctores omnes vtrobiq;, Maynum præcitato loco,ac d. M.Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationibus ſuis ad vtraque illa iura, vbi infinitos de materia prædictarum legum differentes deducit. Eum omnino conſulas.

12 Accedit quarto loco alia contrarietas ex ſententia eiuſdem Mayni d.lib.3.cap.12.inter l.ſi dictum.de euictionibus,& l.ſi non ſortem.§. ſupra duplum. de cond.indebiti.

13 Sed proculdubio eum ſomniaſse ex eorundem reſponſorum verbis clare colligitur. Vnde.

14 Adde d. Accurſium nullibi de iam dicta contrarietate meminiſse.

15 Videndi tamen Scribentes omnes vtrobique Alciat.lib.6.Παρέργων cap.15. idem Maynus loco iam admonito, ac d.M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellan. in annotationib.ſuis ad d.l. ſi dictum. vbi plures coaceruat.

16 Idem Maynus quinto loco d. lib. 3. cap.18.ratus eſt,adeſse maximam repugnantiam inter l. quoties. ff. de nouationib.& l.ſi rem aliquam.ff.eodem.

17 Sed cum eorundem verba interne perlegerim, ipſum maximo errore ductum aſseuerare non dubitaui.Nullam enim expreſsam verborum contrarietatem inter eademmet reſponſa in eadem facti ſpecie adinuenies. Vnde.

18 Credo bene,quod ſint inter ſe diuerſa,& quod recte de vno ex ipſis contra aliud de facili argui poſſit.

19 Videndi tamen Scribentes omnes vtrobique pro ipſorummet enucleatione. Idem Maynus loco iam admonito. M. Ant. Delrio in ſuis Miſcellaneis in annotationib. ſuis ad d. l. quoties. vbi plures coaceruat. & d. Nicolaus a Salis in ſuis Siciliensis iuris.in prędictis iuribus.

20 Sexto loco Modeſtinus in l.non tantum.ff.de re iudic. ex ſententia eiuſdem Mayni lib. 4. Digeſtarum Actionum iuris capit.9.aduerſatur Scęuolæ Iuriſconſulto in l. diuortio.de neg. geſtis.

21 Sed eum hallucinatum vnuſquiſque, qui ipſorum met reſponſorũ verba perlegerit, affirmabit. Inter ipſamet enim reſponſa nullam expreſsam verborum repugnantiam in eadẽ hypotheſi adinueniet.

22 Credo bene quod alterum ex ipſis contra alterum in argumentum deduci poſſit.

23 Videas tamen pro ipſorummet enucleatione Doctores omnes vtrobique, Maynum præcitato loco,ac alios.

24 Septimo loco adhuc eſt mihi pugna cum eodem Mayno d. lib. 4. cap. 10. Is enim ratus eſt extare cõtrarietatem, inter l.vxor.de donat.inter vir.& vxor.& l.in bonæ fidei. de peculio.

25 Et

Digitized by Google

25 Et tamen eundem decipi ipſorummet reſponſorum lectio aperte demonſtrat. Nulla enim non dicam, extat, ſed nec excogitari poteſt expreſſa verborũ ἀντινομία in eadem facti ſpecie inter ipſamet reſponſa. Vnde.

26 Adde d. Accurſ. de iam dicta contrarietate nullibi meminiſse.

27 Videas tamen pro eorumdem intelligentia Doctores omnes vtrobique, ac eundem Maynum loco iam admonito.

28 Poſtremo loco idem d. Maynus d. li. 4. cap. 14. ratus eſt, repugnantiam extare inter l. poſtquam, quæ eſt prima. & l. ſi ea. C. de fideiuſſor. minor.

29 Sed proculdubio ſomniauit, prout ex eorumdem lectione clare, licet vnicuique colligere. Vnde.

30 Adde d. Accurſ. nullibi de iam dicta contrarietate verbum aliquod protuliſse.

31 Adeundi tamen pro ipſorummet intelligẽtia Scribentes omnes vtrobique, ac idem Maynus loco iam admonito.

Reiecta ſententia d. Hieronymi Treuthleri Selectarum Diſputationum, dum opinatus eſt contrarietatem extare inter nõnulla iura, de quibus infra in diſcurſu.

SVMMARIVM.

1 *Annotatur per Treuthler contrarietas inter l. 1. iuri operum. ff. de iuſt. & iure. & l. omnes populi ff. eodem.*

2 *Decipitur tamen.*

3 *Pro ipſorum tamen reſponſorum enucleatione videndi plures Doctores remiſſiue.*

4 *Idem Treuthlerus opinatus eſt, extare contrarietatem inter l. 1. ſumma rerum. ff. de rerũ diuiſione. & l. ſi vſumfructum. ff. de liberali cauſa.*

5 *Hallucinatur.*

6 *Adeas plures ex Scribentibus pro ipſarum legum intelligentia.*

7 *Idem d. Treuthlerus annotauit, repugnantiam extare inter l. ſi cui. §. 1. ff. de liberal. cauſ. & l. Statuliber. 14. ff. de quæſtionib.*

8 *Fallitur.*

9 *Accurſ. nullibi de iam dicta contrarietate meminit.*

10 *Pro ipſorum reſponſorum intelligentia videndi Doctores remiſſiue.*

11 *Eiuſdem Treuthleri extitit ſententia, repugnãtiã extare inter l. in hoc iudicio. ff. famil. erciſ. & l. quadam. ff. eodem.*

12 *Sed eius ſententia reiicienda.*

13 *Pro ipſorum tamen reſponſorum capacitate adeundi Scribentes remiſſiue.*

14 *Vlpianus in l. certi condictio. ff. de rebus creditis ex ſententia eiuſdem Treuthleri, contrariãtur l. 1. nonnumquam. cũ duabus legibus ſequentib. ff. de praſcript. verbis.*

15 *Sed fatuus eſt Treuthlerus in hoc. & num. 16.*

17 *Vlpianus ipſemet in l. ſi ex duob. ff. de tutelis contrariatur Aphricano in l. rem mihi. §. 1. ff. Commoda.*

18 *Sed eius opinio ſpernenda.*

19 *Pro ipſorum enucleatione perlegenda ſunt eius ſcripta.*

20 *L. Centum Capuæ. ff. de eo, quod cert. loco aduerſatur. l. quaro. ff locati. de ſententia eiuſdem Treuthleri.*

21 *Sed maximo errore ducitur ipſemet Treuthlerus.*

22 *Opinio Authoris.*

23 *Videndi tamen pro ipſorum reſponſorũ interpretatione Doctores remiſſiue.*

1 Annotatur primo loco, quædam contrarietas per Hieron. Treuthlerum ſele-

ſelectarum diſputationum, loco inferius allegando, inter l. 1. ff. de iuſtitia, & iure. & l. omnes populi. ff. eodem.

2 Sed decipitur mehercle, vt ex eorundem reſponſorum lectione vnuſquiſque de facili conijcere poteſt.

3 Videndi tamen pro ipſarum legum intelligentia Scribentes omnes vtrobique, Treuthlerus volumine primo dictarum ſelectarum diſputationum diſputatione prima. Theſ. 4. in litera F. ac quicunque relati ſunt per Marcum Antonium Delrium in ſuis Miſcellaneis. ad not. in dict. l. 1. & in d. l. omnes populi.

4 Alia ſecundo loco deducitur *Antinomia* per Treuthlerum, loco inferius adnotando, inter l. 1. in princip. ff. de rerum diuiſione. & l. ſi vſumfructum. ff. de liberali cauſa.

5 Sed eum decipi nullus erit, qui ipſorum reſponſorum verbis interne perſpectis ibit inficias.

6 Videndi tamen pro eorundem declaratione (Vltra Scribentes omnes vtrobique) Dom. Treuthler. ſelectarum diſputationum volum. primo, diſputatione ſecunda, Theſ. 2. in litera B. & domin. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centuria 1. titu. de ſtatu hominum. quæſt. 21. vbi pulchre.

7 Tertio loco idem dom. Treuthlerus aliam quidem contrarietatem adnotauit inter l. ſi cui. §. 1. ff. de liberal. cauſ. & l. ſtatuliber. 14 ff. de Queſtionibus.

8 Sed & in hac *Antinomia* adnotanda proculdubio deceptus eſt. Nulla enim adeſt inter ipſamet reſponſa repugnantia, quoniam non proponitur ibi eadem facti ſpecies diuerſimode deciſa, ſed alia, & penitus diuerſa in vno loco ab altera, quæ proponitur in alio.

9 Quinimmo Accurſius nullam de ipſa ibi commemorationem fecit. Videantur verba ipſorum reſponſorum.

10 Pro eorundem tamen intelligentia, vltra Doctores omnes ibi, adeas eundem Treuthlerum ſelectarum diſputationum volum. 1. diſputatione 2. Theſ. 2. in litera C.

11 Quarto loco principaliter idem Do. Treuthlerus loco inferius allegando, aliam attulit contrarietatem inter l. in hoc iudicio, quæ eſt Pauli. ff. famil. erciſcundæ. & l. quædam. quæ eſt eiuſdem Pauli. ff. eod.

12 Sed apertè eum decipi, neceſſe eſt, vt vnuſquiſque fateatur. Nulla enim verborum expreſſa contrarietas adeſt inter ſupradicta reſpóſa, vt vnicuique videre licet.

13 Videndus ſolummodo pro eorundem intelligentia D. Treuthler. ſelectarum diſputatiõ. volum. primo. diſputatione decima nona. Theſ. vndecima, in litera C. vbi citat Cuiacium lib. 23. obſeruat. 1. quem locum in meo Cod. minime reperio. Addo Doct. omnes vtrobique.

14 Quinto loco principaliter Vlpian. in l. certi condictio. ff. de rebus credit. viſus eſt d. Treuthlero ſelectarum diſput. volum. 1. diſput. 20. Theſ. 19. in litera B. contrariari l. 1. 2. & 3. ff. de præſcriptis verbis.

15 Sed re uera fatuus eſt. Nullam enim contrarietatem inter ſupradicta reſponſa extare adeo verum eſt, quam quod veriſſimum. Perlegantur ipſorum verba, quæ ſciens omitto. Adde Accurſium nullibi de tali contrarietate meminiſſe.

16 Videndus tamen idem Treuthlerus ibi, vbi late.

17 Sexto loco, idem d. Treuthler. opinatus eſt, Vlpianum in l. ſi ex duob. ff. de tutel. & rationib. diſtrahend. contrariari Africano in l. rem mihi. §. 1. ff. com modat.

18 Sed nullus ſanæ mentis id dixerit. Nulla enim expreſſa non dicam, contrarietas, ſed nec etiam tacita ex eorundem reſponſorum verbis, colligi poteſt. Nec Accurſ. aliquam de hac eadẽ ſomniata cõtrarietate mẽtioné fecit. Vnde.

Viden-

19 Videndus tamen idem Treuthlerus ſelectarum diſputationum volum. 1. diſput. 24. Theſ. 2. in litera C. vbi concordantem adducit Hotoman. quæſtione illuſtr. 19.

20 Septimo loco, cum eodem Treuthlero mihi pugna eſt. Nam opinatus eſt ipſe, Africanum Iuriſconſ. in l. centum Capuæ. ff. de eo, quod certo loco, aduerſari Paulo in l. quæro. ff. locati.

21 In qua quidẽ re maximo errore ducitur. Non enim ibi eadem facti ſpecies proponitur diuerſimode deciſa, prout opus eſſet. Sed diuerſæ ſunt illi caſus, qui afferuntur, diuerſaque eorum verba. Vnde.

22 Credo bene, quod de altero ex illis reſponſis contra aliud argui poſſit.

23 Videndi tamen pro eorundem reſponſorum intelligentia, ac interpretatione Doctores omnes vtrobique. Connan. lib. 6. ſuorum Commentar. Iuris ciuilis. ca. 7. pag. 368. in litera E. ex recentioribus Ioannes Corraſ. libro ſecundo ſuorum iuris Miſcellaneorum. cap. 12. & 13. Arnold. Baerr. de eo, quod certo loco, in d. l. centum Capuæ. vbi omnium latiſſime. Iulius Pacius ἐναντιοφανῶν centur. 4. titu. de eo, quod certo loco. quæſtione 32. Carroc. de locato, & conducto. pagina 247. nume. duodecimo, cum ſequentib. Illuſtr. Card. Mantica de Tacit. & Ambig. conuentionib. lib. 15. tit. 14. nu. 24. cum ſeq. Valentin. Franc. de fideiuſſorib. cap. 5. nu. 6. cum ſeq. Guter. reſol. par. 1. capitu. 37. idem Treuthler. ſelectar. diſput. lib. 1. diſput. 23. Theſ. 5 in litera E. vbi concordantem ad ſucit Donell. in d. l. centum. Cuiacium ibidem, ac alios. Euerhar. Bronchorſt, *Enantiophan.* cent. 4. aſſertione 54. & nouiſſime. Anton. Henningius Oldenburg. in ſuo elegantiſſ. tracta. de Fideiuſſoribus. capitu. 24. nume. 124. cum ſequen.

His adde d. Petrum Grangianum in ſuis Paradoxis Iuris ciuilis. c. 26.

Ad l. finalem. vir in fundo. ff. de fundo dotali. & l. fructus. 7. §. decimo tertio. ff. ſoluto matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Treuthler. ipſe opinatus eſt, extare contrarietatem inter ſupradicta reſponſa.*
2 *Decipitur.*
3 *Verba reſponſorum & nu. 4.*
5 *Ex his reſponſis duæ oriuntur dubitationes, de quibus & nu. 6.*
7 *Quo ad primam ſupradicta reſponſa conueniunt & nu. 8.*
9 *Quo vero ad ſecundam maximè repugnant adinuicem.*
10 *D. Accurſ. ſolutio deducitur.*
11 *Damnatur.*
12 *Aliorum affertur ſententia.*
13 *Improbatur & nu. 14. & 15.*
16 *Quorũdam aliorum ſolutio ſubnectitur. & nu. 17.*
18 *Reiicitur.*
19 *Ruini conciliatio proponitur.*
20 *Reſpuitur.*
21 *Hotomani interpretatio ſubiicitur.*
22 *Reprobatur.*
23 *Cuiacii animaduerſio reminiſcitur.*
24 *Non probatur Authori. & nume. 25. & 26.*
27 *Io. Roberti ſenſus affertur.*
28 *Refellitur.*
29 *Opinio Authoris. & nu 30.*
31 *Pro ipſorum reſponſorum enucleatione videndi plures Doct. remiſsiue.*
32 *Idem d. Treuthlerus opinatus eſt extare contrarietatem inter l. legatum. ff. de leg.*

de leg. primo & l. Titia. §. Lucia Titia. ff. de leg. ſecundo.

33 *Decipitur ex ſententia Authoris, & num 36.*

34 *Verba reſponſorum & num. 35.*

37 *Videndi Doctores pro ipſorum reſponſorum intelligentia.*

1 Octauo loco Dom. Treutbler. Diſputationum ſuarum volum. 2. diſputatione 20. Theſ. 6. in litera. C. aliam in medium attulit contrarietatem inter l. fin. ff. de Fundo dotal. & l. fructus 7. §. 13. ff ſoluto matrimonio.

2 Sed certe ſomniauit. In meo n. Codice lex fructus 7. ff. ſolut. matrimonio nullum habet. §. Credo bene, quod voluerit allegare text. in l. Diuortio. §. ſi vir in fundo. ff. eodem tit'o. ſolut. matrimonio, qui quidem in vna re contrariari videtur dict. leg. final. de fundo dotali.

Verba vtriuſque reſponſi, antequam vlterius procedatur, deducamus.

3 Verba Iauoleni in d. l. final. *Vir in fundo dotali lapidicinas marmoreas aperuerat. Diuortio facto quæritur; marmor quod cæſum ſit, neque exportatum eſt, cuius ſit, & impenſas in lapidicinas factas mulier, an vir præſtare debeat? Labeo marmor viri eſſe ait. Ceterum viro negat quicquam præſtandum eſſe a muliere, quia nec neceſſaria ea impenſa eſſet, & fundus deterior eſſet factus. Ego non tantum neceſſarias, Sed etiam vtiles impenſas præſtandas a muliere exiſtimo. Nec puto fundum deteriorem eſſe, ſi tales ſint lapidicinæ, in quibus lapis creſcere poſſit.* Hactenus Iauolen.

4 Verba Papiniani in d. §. ſi vir. *Si vir in fundo mulieris dotali lapidicinas marmoreas inuenerit, & fundum fructuoſiorem fecerit, marmor, quod cæſum, neque exportatum eſt, mariti eſt, & impenſa non eſt ei præſtanda, quia nec in fructu eſt marmor, niſi talis ſit, vt lapis ibi renaſcatur, quales in Gallia ſunt, & in Aſia.* Hæc Papinianus.

5 Ex his reſponſis duæ dubitationes principales (ceteris omiſſis) per Doctores noſtros deducuntur. Altera eſt. An mulier viro impenſam in lapidicinas factã reſtituere debeat, ac teneatur.

6 Altera vero eſt, an ſi vir in fundo dotali marmoreas lapidicinas aperuerit, nec lapis renaſcatur, an fundus ille melior factus dici poſſit?

7 Quo ad primum nulla quidem contrarietas extat inter ſupradicta reſponſa, Quinimo maxima eſt concordantia. Vtrobique enim deciditur, impẽſam eſſe ipſi marito reficiendam, ſi lapis talis ſit, qui renaſcatur, ſic clare colligitur ex illis verbis d. §. ſi vir. *Et impenſa non eſt ei præſtanda, niſi lapis talis ſit qui renaſcatur, prout in Gallia.* Item ex illis d. l. final. *Ego non tantum neceſſarias, ſed etiam vtiles impenſas præſtandas a muliere exiſtimo, ſi tales ſint lapidicinæ, in quibus lapis creſcere poſſit.* Et hoc etiam tradidere Scribentes omnes vtrobique, & alibi paſſim omnium optime Alber. in d. l. final.

8 Qualiter autem id contingat, videlicet, quod lapides ipſi renaſcantur, explicat Pet. Gregor. in Syntagmate iur. lib. 1. cap 9. num. 3. in prima parte.

9 Quod autem ad ſecundã ex propoſitis difficultatem ſpectat, maxima quidẽ eſt *Antinomia*, ſeu contrarietas inter ſupradicta reſponſa. Papinian. enim docuit: Lapidibus e fundo exemptis fundum ipſum fructuoſiorem fieri indiſtincte. Iauolen. autem tradidit, tunc demũ ipſum fundum fructuoſiorem euadere, ſi lapides ipſi renaſcantur, aliter deteriorem effici.

De conciliatione cogitemus.

10 Priori loco D. Accurſ. in d. l. final. in ver. eſſet factus. opinatus eſt, in caſu d. l. fundũ deteriorem fieri ex ſentẽtia Labeonis quo ad lapidicinas, non autem quo ad fructus alios, de quib. loquitur Papin. in d. §. ſi vir. Vnde.

11 Sed iſthæc diſtinctio mihi videtur inſulſa, vltra quod eſt diuinatiua; adde, quod in caſu Papin. fund. factus eſt fructuoſior.

Digitized by Google

ctuoſior reſpectu lapidicinarum, vt colligitur ex primis verbis d.§. *Non autem reſpectu alterius rei.*

12 Secundo loco extitere alij, qui quidem interpretati ſunt reſponſum Papiniani in d.§. ſi vir. in principio. quod ideo ibi fundus efficiatur fructuoſior; quia agebatur ibidem de lapidicinis effoſſis, qui renaſcebantur, quo caſu videtur concordare cum d.l. final.

13 Sed huic intellectui duo aduerſantur. Obſtat enim primo, quod impenſa ibi ſi ob eam cauſam fundus effectus eſſet fructuoſior, debuiſſet abſque alio reſtitui ipſi marito, quod tamen Papinianus prima vice negat.

14 Obſtant deinde verba illa. *Niſi talis ſit, vt lapis ibi renaſcatur.* Ex quibus colligitur, quod in principio Iuriſconſultus non loquutus eſt de talibus lapidibus, qui renaſcerentur.

15 Improbatur etiam per Dom. Cumanum in dic.§. ſi vir. cum conſulas. Adde Ioannem Garziam de expenſis. & Meliorationibus. capit. 22. numero 48. vbi pulchre damnatur quoque ille idem ſenſus vti diuinatiuus per d.P. Barboſâ in §. ſi vir. nume. 1. in fine, vbi plures alios concordantes deducit.

16 Accedit tertio principaliter nonnullorum aliorum ſententia, & eſt, quod ideo in caſu d. §. fundus effectus eſt fructuoſior, licet lapis non renaſcatur, quia maritus per fundum effodit, vel incidit marmor, quod impediebat culturam agri, vel quia penitus amouit, vt nunc non impediat fertilitatem agri, & humorem terræ, id quod non contigit in caſu Iauoleni. & ideo non eſt mirum ſi ibi per effoſſionem marmoris, vel amotationem ipſius dummodo non renaſcatur, fundus ille deterior factus eſt, ſic præciſe ſenſere Odofredus, & Cuman. in d. §. ſi vir. addo Caſtrenſem ibidem. numero 1. ubi talia verba protulit. Primum poteſt contingere, ti lapidicina fuit inuenta in loco, qui forte propter ſterilitatem eius non colebatur, nec ſeminabatur, & ſic nullā vtilitatem reddebat; & iſto caſu quia efficitur fructuoſior, licet lapis, qui effoditur, non ſit in fructu, tamen efficitur mariti, ſed impenſa facta in acquirendo ſibi non reſtituitur. His adnecten. eſt etiam Franc. de Aretio in d.§. ſi vir. num. 18. colum. 2. circa medium. ſic etiam voluit dicere Duaren. in d.§. ſi vir. in ver. fructuoſiorem fecerit ſub illis verbis. *Cum enim ait Priſcus Non putare ſe fundum deteriorem eſſe, ſi tales ſunt lapicidinæ, in quibus lapis creſcere poſſit, non negat profecto aliter contingere poſſe, vt fundus deterior non fiat.* Intellige tñ modis, vt ſupra. Hunc eundem ſenſum ſequutus eſt etiam & defendit. dom. Zazius libro 2. ſuorum ſingularium intellectuum capitulo 4. ante numerum primum. Ludouic. Molina de Hiſpanorum primogenitis. lib. 1. capit. 23. num. 9. vbi elegantiſſime, Garzia de expenſis d. capit. 22. num. 48 præcitato in fine. vbi pulchre; & ex recentioribus Dom. Iulius Pacius *Enontiophanon* centur. 5. titu. ſolut. matrimonio. q. 61. licet parum ſub obſcure.

18 Sed horum ſenſus, præterquam quod eſt diuinatiuus, reprobatur pulcherrimis alijs rationibus per d. Alex. in d.§. ſi vir. nu. 1. ver. certe licet iſte intellectus. Eum conſulas. Nō enim ex ſcriptis ſcripta conficienda ſunt. Alex. ſequutus eſt etiam d. Iaſ. in d.§. ſi vir, num. 2.

19 Quarto loco principaliter ſubtilis Ruin. in d.§. ſi vir in prin. tradidit, ꝙ in prin. d.§ maritus excidit marmor, & ipſum haberet nō autem vt fundum redderet fructuoſiorem nec de hoc cogitando. Et tunc ſi quidem ex accidenti (Hæc ſunt verba præciſa ipſius) & ext. propoſitū efficiatur fructuoſior, aliter quā in marmore, & tunc marmor eſt mariti, nec expenſas repetit, & ita loquitur principium d.§. vſq; ad verſiculum ſiti. Sequitur ergo ibi in ſumā Ruin. quod fundus ille per accidens factus ſit fructuoſior.

20 Sed Ruin. contrarietatem minime reſoluit. Nam Papin. reſpondet lapidibus exemptis fundum fructuoſiorem regulariter fieri, etiā ſi lapis non renaſcatur;

Iauol. aũt concludit, eũ deteriorẽ euadere, ſi minime eũ renaſci cõtingat. Ergo.

21 Quinto loco Franciſc. Hotoman. Amicabil. reſponſorum lib. 1. ca. 13. alterius extitit opinionis; tradidit. n. poſt multa verba illa Papiniani. *Et fundum fructuoſiorem fecerit.* Non eſſe eiuſdem Papiniani, ſed a Triboniano ſumpta ex Iauoleni veriſſima diſputatione aduerſus Labeonem in d. l. vlt. de Fundo dotal. & hoc inepte ſane, & abſurde, ideo delenda; latius vide per eum.

22 Sed nec ipſa Hotomani opinio amplectenda eſt, aduerſatur. n. claris verbis d. §. 1. ſi vir. Adde illa eadem verba *Et fundũ fructuoſiorem fecerit.* paſſim in vulgatis codicib. legi; necnon in pandectis Florentinis, Haloandri, Ruſſardi, ac aliorum. Vnde.

23 Sexto loco ſubtiliſſimus Cuiac. in l. 4. in verb. ſi pupilli. in litera E. pag. mihi 266. tit. de vſucapionibus. nouum præter alios attulit ſenſum. Tradidit enim verba illa Papiniani. *Et fundum fructuoſiorem fecerit*, immutanda eſſe, & ita legendum. *Nec fundum.* & ſic vult legi debere negatiue, quo caſu Papinian. ipſe concordabit cum Iauoleno. Vnde.

24 Sed iſta d. Cuiac. interpretatio eſt omnium ſupradictarum peſſima. repugnat enim non ſolum vulgatorum Codicum lectioni, ſed etiam Pandectarum Florentinarum, Haloandri, Gottofred. Ruſſardi, ac aliorum; vnde reſpuenda.

25 Damnatur prętetea pulcherrimis rationibus per d. Hotoman. d. ca. 13. in fine, & per d. Ioannem Robertum Receptarum Lectionum lib. 1. c. 10. in principio. eos conſulas; Addo Antonium Fabrum lib. 1. Coniecturarum iuris. cap. 8. pag. mihi 14. & Barboſam in d. §. ſi vir. numer. 6. in principio, vbi tradit, quod prædicta emendatio temeraria eſt, & contra fidem omnium Codicum. Addendus quoq; idem Robertus lib. 1. ſuarum animaduerſionum Iuris Ciuilis c. 23. pag. 99. vbi eleganter;

26 Admonitum tamen volo beneuolum Lectorem. Eundem d. Cuiacium lib. 15. obſer. ſua 21. de intellectu d. §. 1. ſi vir. ſplene diſſerere. Sed quid tandem concludat, interne ipſius verbis perſpectis penitus ignoro. Eum & ipſe conſulat.

27 Septimo Acutiſſimus Ioan. Robert. Recept. Lectionum d. ca. 10. alio modo ſupradicta reſponſa conciliare ſtuduit, libet eius præciſa verba tranſcribere. Atque multo aptius illi loco conuenire videtur recepta illa lectio, aptiſſimam, nec aut ſibi, aut alijs iuris locis repugnantem, ni plurimum fallor, ſententiã hanc admittens, qua interpretor illic id eſt in caſu d. §. 1. ſi vir. proponi, maritũ lapidicinarum inuentione fundum fructuoſiorem feciſſe; hoc eſt vtiliorem, cũ ea marmoris excindendi, & inde extrahendi vtilitas illis, quæ antea ex fundo capi poterant, vtilitatibus, & commoditatibus acceſſerit, ſed quia non ſic fructuoſius, ſiue vtilius id effecit, vt ea, quę inde percipitur vtilitas, fructus proprie dici poſſit, hoc eſt interea connumerari, quæ ſic terra ex ſuo corpore præfert, vt tempore in illa, aut ex illa ſuccreſcat. iuxta l. vſura. ff. de verbor. ſignific. mediam quandam in eo viam ſequitur Papin. vt marmor quidem exciſum, neq; dum exportatum marito attribuat, ſed ita, vt is impenſam in eo factam conſequi nequeat, niſi iſtiuſmodi locus ſit, in quo lapis renaſci ſoleat. Alioqui ſi illud agnoſceremus. illum fundum eo non fuiſſe fructuoſiorem, hoc eſt vtiliorem factũ. Sed magis deteriorem, nec ipſum quoq; cęſum, & nõdum comportatũ marmor mariti eſſet, verum ſi citra voluntatem mulieris exciſum proponeretur, eo amplius mulier cum marito agere poſſet, & id conſequi, quo deterior factus ſit fundus. iux. d. l. fructus. (vult dicere. Diuortio §. ſi fundũ.) Quib. patet ſic poſſe contingere, lapidicinas marmoreas adaperiri in locis, in quib. non renaſcatur lapis, vt eo vel deterior fiat fundus, vel non fiat. Deterior fit, cum in agro alioqui fertili ſic aperiũtur, vt parte agri in eo in ſumpta deterior fiat ager, quod ſi abſq; mulieris conſenſu factum ſit, cũ mari-

Digitized by Google

marito, vt dixi, agi poteſt. Quod ſi in ea agri parte aperiantur, quæ alioqui ſterilis ſit, aut nõ adeo ferax, qui in lapidicinæ vtilitas, & commoditas eius fructũ ſuperet, tunc etiam deteri videatur fundus, hoc eſt diminui, ſicq; quadantenus deterior fieri, ſed ita vt illius detrimenti, quod maiore vtilitate compenſetur, ratio habenda non ſit aduerſus maritum, quin magis marmor iã exciſum ei relinquendum ſit; ac ita nobis conciliãda videtur prædicta l. vlt. cuius contex. indicat illic non intelligi deteriorem rẽ ipſa fundum effectum fuiſse ob lapidicinas apertas, cum illic dicat marmor viri eſse. Quod ſi deterior eo factus eſset fundus, non tantum mariti non fieret marmor, ſed & ob id factum, cum eo haud dubie agi poſset, vt diximus. Non itaq; intelligitur illic omnium habita ratione deterior factus fundus, ſed ea tantum ex parte detritus, & imminutus, ſicque quadantenus deterior factus, qua ager lapidicinarum apertura, & lapidũ extractione occupatur; itaq; nihil miri, ſi ex eo, qđ eius obuentionis adinuenta facultate, & rõne vtilior ſit effectus, id ſaltẽ, ꝙ extractũ eſt, marito relinquat. ſed qa in fructu non ſit, qa minime ſuccreſcat, impenſa peti nequeat, quantũcunq; dotalis res pretioſior eo effecta ſit. arg. l. ſi eo quod §. 1. ff. de Donat. inter vir. & vxor. Hæc Robertus. qui quidem hæc omnia fere repetijt d. c. 23. lib. 1. ſuarum Iuris Ciuilis animaduerſionum.

28 Sed & iſte Roberti ſenſus maximas patitur difficultates. prout in ſpecie animaduertit Anton. Mercator in ſuis Notatis ad Libros Animaduerſionum Eiuſdem Rober. libr. 2. c. 23. eius ſcripta lector conſulat. Ideo reſpuendus.

29 Ego autem, vt meam libere hac in re promam ſententiam, opinor opinionem Goffred. Cumani, Caſtren. ac ſupradictorum ſequacium, de qua ſup. in 3. intellectu, veriſſimã eſse. poteſt. n. eſse, qđ fundus, in quo maritus lapidicinas marmoreas adinuenerit, efficiatur fructuoſior; licet lapis amplius non renaſcatur, prout fuit oſtenſum ibi, & oſtendit etiam Anton. Faber libr. 1. ſuarum Coniecturarum iur. c. 8. in princ. quam quidem opinionem inſectatus eſt etiam nouiſs. d. P. Barboſa Iuriſconſultiſsimus in præcitato. §. ſi vir. num. 2.

30 Nec quicquam officere poſsunt conſiderationes Alex. & Iaſon. in contrariũ per eos allatæ. acutiſsime. n. refelluntur, ac improbantur per eundẽ Barboſam. d. nu. 2. ac ſequen. eum lector conſulat; nõ. n. ex ſcriptis ſcripta cõficienda ſunt.

31 De materia dictorum reſponſorum videndi Anton. Faber. d. c. 8. Hier. Treuthler. ſelectarum Diſp. vol. 2. diſput. 20. Theſ. 6. in litera C. Alex. ab Alexan. Genial. Dierum libr. 5. c. 9. Ludouic. Molina de iuſt. & iur. tract. 2. diſp. 54. ac alij.

32 Nono loco idem D. Treuthler. lib. 2. ſelectarum Diſput. diſput. 13. Theſ. 2. in litera B attulit aliam contrarietatem inter Paulum Iuriſconſultum in l. legatũ. 7. ff. de legat. 1. & Modeſtinum in l. Titia §. Lucia Titia. ff. de leg. 2. Ante Treuthler. hoc idem animaduertiſse viſi ſunt Cuiac. & Pacius locis infra deducendis.

33 Sed me hercle. vnumquemq; eorũ maxime decipi. nullus; qui ipſorũ reſponſorũ verba interne perlegerit, ibit inficias.

34 Verba Pauli. *Legatum ſeruo delatum dominus poteſt repudiare.*

35 Modeſtinus autem ita loquitur. *Lucia Titia inteſtata moriens a filijs ſuis per fideicommiſsum alieno ſeruo domum reliquit. poſt mortem eius filij eius, ijdemq; hæredes, cum diuiderent hæreditatẽ matris, diuiſerunt etiam domum, in qua diuiſione dominus ſeudi fideicõmiſsarij quaſi teſtis afficit; Quæro an fideicommiſſi perſecutionem acquiſitam ſibi per ſeruum, eo quod interfuit diuiſioni amiſiſse videatur? Modeſtinus reſpondit fideicommiſſũ ipſo iure amiſſũ non eſse; quod ne repudiatum quidem videri põt: ſed nec dominiũ per doli exceptionẽ ſubmoueri, niſi euidenter apparuerit omittẽdi fideicommiſſi cã hoc eum feciſse.* Hactenus Modeſtinus.

36 Dicit mihi Treuthler. in quo adeſt contrarietas inter ſupradicta reſponſa.

Nulla

Nulla recte reperiri poteſt. Quinimo Ego credo, eiſdem adinuicem maxime concordare. Nam Paulus vult dominū Legatum ſeruo delatum poſſe repudiare; id quod etiam concedit Modeſtinus in finalibus verbis. ibi. *Sed nec dominum niſi euidenter apparuerit omittendi fideicommiſſi cauſa hoc eum feciſſe*. Nec officiūt quicquam verba illa, *quod ne repudiatum quidem videri poteſt*. Nam ex illis non infertur, quod dominus illius ſerui fideicommiſſarii, legatum nequeat repudiare, ſi velit, vt poſtea ſubdit ipſemet Iuriſconſultus, ſed ſolummodo ex illis elicitur, per eum actum aſſiſtendi illi diuiſioni, dominū illum non videri repudiaſſe ipſum legatum, vel fideicommiſſum, de quo ibi. Vnde.

37 Videndi tamen pro eorum dem reſpōſorum intelligentia. Accurſ. in d. § Lucia Titia. in ver. non eſſe. in fine, & Doctores omnes vtrobique. Adeundi quoque Cuiac. lib. 3. obſeruat. 21. Iul. Pacius. ἐναντιοφανῶν centur. 6. tit. de leg. primo. quæſtione 4. Trenthler prænot. loco, & d. Nicolaus Valla de Rebus Dubijs tractat. 10. per totum addo P. Peralcam in d. §. Lucia Titia, vbi eleganter.

Plura alia iura, quæ vti ad inuicem contraria paſſim a Scribentibus perpenduntur, licet re vera non ſint, potuiſſem cumulare, ſed ſupradicta, vti potiora congeſſiſſe ſat ſit.

Infinita quidem alia cumulat, atque coaceruat inter ceteros d. Philipp. d. Mattheis in ſuis commentar. in titul. de Regul. iuris per tot. P. Loriot. in ſuis Axiomatibus, & Alberic. Gentil. Lectionum, & epiſtolarum. lib. 2. cap. 12. Vide per eos. Sat loca indicaſſe.

Sed pro Coronide huius elaboratiſſimi operis nonnulla animaduertenda volo.

Primum quidem eſt. Nullam in iure ἀντινομίαν, neque ſuperfluum, neque contrariū realiter eſſe vt poſt plures relatos tradidit. Clar. vir d. Petrus Auguſtin. Morla in ſuo emporio Iuris ciuilis. quæſt. 11. tit. de legib. num. 3. & docuit quoque d. Garzia in titul. de Pactis fol. mihi 332. nu. 18.

Alterum eſt, quod ſi leges aliquę prima fronte ad inuicem ſibi aduerſari videantur, facillime tamen ac multis modis ad concordiam redigi queunt. Hos autem modos cumulant, ac proponunt elegantiſſime tres Clariſs. Iuriſconſulti inter ceteros, quos ego viderim, nempe D. Duarenus in titul. ffrum. de legibus c. 10. D. Angelus Mattheac. De Via, & Ratione iuris lib. 2. capit. 2. & d. Petrus Auguſtin. Morla. d. quæſtione ſua 11. de legib. per totam, vbi latiſſime. Eos omnes conſulito. Addo Ioan. Merceriū in ſuo conciliatore, vbi omnium latiſſime, ac elegantiſſime. & d. Iulium Pacium ἐναντιοφανῶν ante principium.

Poſtremum vero eſt, quod infinita iura vti ad inuicem contraria proponūtur, quæ tamen reuera non ſunt, ſed tamen ſunt ſolummodo diuerſa.

Vt autem id facillime cognoſcatur, & perfectum lector de hoc cognitionem conſequatur, ſubnectenda eſſe volui quædam verba ſubtiliſs. d. I. Garziæ Hiſpani in ſuo tract. de expenſis. cap. 23. nu. 15. in fine, ac 26. hoc facillime indicantia, & efficientia.

Exiſtimo enim ἀντινομίαν nomen illa reſponſa mereri, quæ eandem habeant facti ſpeciem, perſonarum eaſdem circumſtantias, eaſdem temporis, lociue qualitates, eaſdem iuris rationes; Quod ſi diuerſum argumentum ſit, aliæ perſonæ, alia iuris ratio, diuerſa non contraria dicam. Etiamſi Vulgus contraria vocet, & appellet quicquid, quocumq; modo diſſideat; Ego ſane factum, perſonas, locum, tempus, iuſque aſpicio in vtroque reſponſo, ſi quando ἀντινομίαν propoſitam inquiro, &c.

In ſecundo genere, vbi diuerſa ſpecies facti eſt, variæ circumſtantiæ, diuerſa iuris ratio, ſunt plura Iuriſconſultorum reſponſa, quæ ἀντινομίας nomen minime merentur, plura conciliauit Zaz. de Ἀντινομίαις, poſt Budæū, quem ipſe

ipſe refert. Eſtq; hodie integer tractatus de Ἀντινομίαις, de quib. ita iudico, vt ſe re totum ius hoc notari nomine poſſis, ſi vtrumque diſſidentes leges protinus ἀντινομίας appellatione glorioſa laudem quæſiturum, aut auram popularem potius nuncupes, quaſi cum pueris in Scholis, non cum viris doctiſſimis negotium ſit. Hactenus Garzia.

Obſeruandum quoque multa iura Iuris ciuilis aduerſari multis Capitibus Iuris Pontificii, pro quorum quidem conciliatione, videndi Thodor. Straithman. in ſuis ἀντινομίαις. I. Bellonus in ſuis Contrarietatibus, & d. P. Auguſtin. Morla, in ſuo Emporio Iuris Ciuilis part. 1.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google